

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीजपदेशचिंतामणिः सटीकः ॥

(कर्त्ता—श्रीजयशेखरसूरिः)

बपावी प्रसिद्ध करनार—पंक्ति श्रावक हीरालाल हंसराज. (जामनगरवाळा)
वीरसंवत्—२४४५. विक्रमसंवत्—१९७५. सने—१९१८.

किं रु.-३-१२-०

श्रीजैनजास्कारोदय प्रिन्टिंग प्रेस. जामनगर.

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीचारित्रविजयगुरुभ्यो नमः ॥

॥ अथ श्रीउपदेशचिंतामणिः सटीकः प्रारभ्यते ॥

(कर्ता—श्रीजयशेखरसूरिः)

ठपावी प्रसिद्ध करनार—पंक्ति श्रावक हीरालाल हंसराज. (जामनगरवाला)

॥ अथ प्रथमोऽधिकारः प्रारभ्यते ॥

प्राचीमिकां पुनानामिह सुरसरितं वीक्ष्य कारुण्यधाम्ना । धृत्वा मूर्तीश्रतस्त्रः परमहिम-
मवता येन गंगाचतुष्कं ॥ आविश्रक्ते चतुर्दिवसमुदितजनताशुद्धये शुद्धवर्णं—व्याख्यावा-
णीविदासैः स दिशतु कुशलं श्रीयुगादीशदेवः ॥ १ ॥ सम्यक् पश्यंतमंतःसमवसृत्तिजुषो य-
स्य रूपस्वरूपं । शक्रं लेखा अशेषा दशशतनयनं नन्वमन्यंत धन्यं ॥ दृष्टुं दृष्टिद्वयेनाखिल-
मपि युगपन्नैव तत्पारयंतः । स श्रीमान् शांतिनाथः प्रथयतु जविनां भ्रूयसीं सौख्यलक्ष्मीं

॥ १ ॥ सध्यानज्ज्वलने ज्वलत्यविकलं यस्यैऽनीलहवे—देहस्य द्युत एव केवलवधूप्राणिग्र-
हं कुर्वतः ॥ तन्वंतिस्म समंततः प्रष्टमरा मांगल्यदुर्वाकुर—श्रेणीकार्यमसौ मुदं वितनुतां श्री-
पार्श्वनाथः प्रभुः ॥ ३ ॥ सिद्ध्यंगनोद्गाहविधौ सतृष्णो । निष्णातचेतस्तुरगाधिरूढः ॥ प्रौ-
ढाप्सरःसंहतिगीयमान—गुणः श्रिये वीरवरो जिनोऽस्तु ॥ ४ ॥ नवाब्धिजाताः सुगुणाव-
दाता । वृत्तस्वप्नावा हृदि पुण्यभजां ॥ ये हारमुक्ता इव संवसंति । दिशंतु तेऽन्येऽपि जि-
नाः सुखानि ॥ ५ ॥ ये बीजमात्रां त्रिपदीं निधाय । मनोऽवनौ बुद्धिजलेन सिक्त्वा ॥ चि-
त्रं क्वात्कोटिगुणामकार्षु—स्तन्वंतु तोषं गणधारिणस्ते ॥ ६ ॥ लष्टहृदे दशनदीसिमृणाल-
जाले । सर्वज्ञवक्त्रकमले विमले लुलंती ॥ या राजते कलरवा किल वारलेव । धत्तां प्रबोध-
पटुतां श्रुतदेवता सा ॥ ७ ॥ यत्पाणिपद्मपरिशीलनया कयाचि—दशमोपमोऽप्यहमुपेत्य सदा-
कृतित्वं ॥ पूजां जनादधिगतोऽस्मि धृतप्रतिष्ठ—स्तस्मै नमः स्वगुरवे वरसूत्रधर्त्रे ॥ ८ ॥ बा-
लोऽपि यद्वाक्यकरावलंबात् । प्रगल्भगम्येऽध्वनि मंदमंदं ॥ पदं दधानोऽस्मि दिशंतु नात-
प्रायाः प्रियं प्राक्तनसूरयस्ते ॥ ९ ॥ परापवादिषु भृशं सशंका । मनोवचःकर्मसु निष्कलंकाः ॥

अपि त्रिलोकीमधमर्णयंतः । स्ववीयोपकारैर्विलसंतु संतः ॥ १० ॥ यद्वा — ये निस्सारमपास्य
 दूषणगणं गृह्णति सारान् गुणान् — स्ते लोकोपहताशया मतिमतां स्तुत्याः कथं साधवः ॥ ल-
 ब्ध्वा ये परवृत्तमुज्जितगुणा गाढाग्रहाद् दूषणे । ते संतोषसमुज्ज्वलाः खलु खलाः खेवंति
 चित्ते सतां ॥ ११ ॥ संतोऽप्यसंतोऽपि कृतिं परस्य । श्रुत्वा शिरः स्वं परिधूनयंति ॥ पूर्वोऽब-
 चित्वादर्परे त्वरुच्या । कथं त्विदं चर्मदृशो विदंति ॥ १२ ॥ तस्माद्साधुष्वपि मुक्तरोषः । शान्-
 ताशिवो देवगुरुप्रसादात् ॥ प्रस्तौमि वृत्तिं स्वकृतोपदेश — चिंतामणिग्रंथवरस्य सोऽहं ॥ १३ ॥
 इह किल सकलकलावज्जानमनःकमनीयं तत्तत्त्रिभुवनैश्वर्यादिसंपन्निबंधनतयात्यंतरमणीयं
 दुरुत्तारसंसारकांतारसंचारजनितापत्तापनिर्वापणनिपुणह्यायं सामग्रीसमग्रतया प्रतिहृतप्रत्य-
 वायं कल्पदुममिव कथंचिन्मानवन्नवमधिगम्य सम्यक्तफलस्वादकल्पे निर्विकल्पेन मनसा
 धर्मकर्मण्येव प्रवर्तते संतः । तच्च दूरितदुरंतदुरितारिवेशान्निवारितनरकादिव्रलेशान् गुरूपदे-
 शान् विना मेधाविनापि नाधिगम्यते । उक्तं च — विना गुरुभ्यो गुणनीरधिच्यो । ज्ञानाति
 धर्मं न विचक्षणोऽपि ॥ निरीकृते कुत्र पदार्थसार्थं । विना प्रकाशं शुभलोचनोऽपि ॥ १ ॥

ते चोपदेशा विप्रकीर्णतया बहुशः श्रुता अपि प्रायः श्रोतृत्रिग्रथितकुसुमानीव न संग्रही-
 तुं शक्यन्त इति श्रोतृणामध्येतृणां चोपकाराय स्वस्थं च स्मरणाय चतुरधिकारोपनिबद्धं पर-
 स्परसुसंबद्धं धर्मोपदेशरूपमुपदेशावितामणिनामंप्रकरणं प्रारब्धते, तत्प्रारंभे च संबंधात्रिधेय-
 प्रयोजनमंगलानि वाच्यानि. यदाहुः—संबंधत्रिधेयपद—यणाइं तह मंगलं च सभंमि ॥
 सीसपवित्तिनिमित्तं । निव्विग्घं च चिंतिज्जा ॥ १ ॥ तत्रापि प्रथमं मंगलमत्रिधातव्यं त-
 न्मूलत्वात्वात्प्रवृत्तेः. इह यद्यपि निस्तुषसुखप्रदानप्रत्यलं सकलमपि धर्मशास्त्रं स्वयं मंगलं,
 तथापि प्रकृतिपेशलः सहकारफलरसः शर्करादोदमिव विशेषतो मंगलात्रिधानमर्हत्येव. य-
 दाह महाभाष्यं—तं मंगलमाईए । मज्जे पज्जंतए य सभस्स ॥ पढमं सुत्तत्वाविग्घ-पारग-
 मणाय निदिठं ॥ १ ॥ तस्सेव य थित्तं । मज्जिमयं अंतिमंपि तस्सेव ॥ अथोच्छित्तिनिमि-
 त्तं । सिस्सपसिस्साइवंसस्स ॥ २ ॥ तत्र प्रथमं शिष्टसमयपरिपालनाय श्रोतृप्रवृत्तिनिमि-
 त्तं च विघ्नसंघातघातनघनतरोन्मादमादिमंगलमाह—

॥ मूलम् ॥—तिष्ठयरे जयवन्ते । परमगुरुगुरुअइसयसमिद्धे ॥ धम्मपहपत्तवरसिरि-

महिद्वन्द्वियगुणे वंदे ॥ १ ॥ व्याख्या—वंदे नमामि. उत्तमपुरुषैकवचननिर्देशादहमिति क-
 तृपदमशुक्तमपि गम्यते. कान् कर्मतापन्ना नित्याह—तीर्थते संसारवारिधिरनेनास्मादस्मिन्नि-
 ति वा तीर्थं, यद्वा विषु सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्र्येषु तिष्ठतीति त्रिस्थं, अथवा कोपतापोपश-
 मत्पुणोद्देदकर्ममलापगमरूपा द्रव्यतीर्थापेक्षया त्रयोऽर्थाः प्रयोजनानि यत्र तत् त्र्यर्थं, स-
 र्वत्रापि चतुर्विध एव संघः, यथोत्पादव्ययध्रौव्यरूपा अर्था अत्रिधेया यत्र तदर्थं द्वादशांगं,
 तदर्थत्वात्संघोऽपि त्र्यर्थमित्युच्यते. तद्भेदतुताढीब्जानुलोम्यतः कुर्वतीति तीर्थकरास्त्रिस्थकरा-
 स्त्र्यर्थकरा वा, हेतुनढीब्जानुकृतेति सूत्रेण दृश्यत्वयः. तत्र हेतुत्वमर्हतां तीर्थस्य करणे
 स्फुटमेव, यथा यशस्करी विद्येति. तथा विपाकावस्थाप्राप्ततीर्थकरनामकर्मोदयात्केवलज्ञान-
 मासाद्य सुरासुरनरेश्वरनिकरपूरितायां पर्यदि सर्वैरपि जिनेश्वरैरवश्यं धर्मदेशनां विधाय तो-
 र्थं प्रवर्तितव्यमिति. ताढीब्जमंग्युपपन्नमेव, आनुकूल्यं तु जगवतां तीर्थविषयं, तथा कथंच-
 न प्रवर्तते यथा कृतकृत्या अपि धर्मदेशनासदसि नमस्तीर्थयित्युक्त्वा न सिंहासनं समाध्या-
 सते, न चानुकूल्यं विना पुंस्त्रीतरुणवृद्धसहासहसत्त्वानुगुणोत्सर्गापवादाविधिना तीर्थप्रवर्ति-

नी धर्मदेशनाप्युपपद्येत. तीर्थकरानिति बहुवचनं भूतत्रवद्भाविजारत्तरावतादितीर्थकरसंग्रहा-
 र्थं. तीर्थकरत्वं स्वस्वतीर्थप्रवर्तनात्परतीर्थिकानामप्यस्तीति व्यवहेदार्थमाह. ' भयवंतेति,
 उक्तं च—अगोऽर्कज्ञानमाहात्म्य—यशोवैराग्यमुक्तिषु ॥ रूपवीर्यप्रयलेखा—श्रीधर्मैश्वर्ययोनि-
 षु ॥ १ ॥ इत्यर्कयोनिवर्जं संगतेऽपि द्वादशार्धत्वे विशेषणस्य व्यवहेदकत्वान्यथानुपपत्तेरिह
 अगशब्दो ज्ञानार्थो ग्राह्यः, अगो ज्ञानं विद्यते येषां तान् अगवतः केवलज्ञानिन इत्यर्थः. अ-
 ब्राह्—ननु अगशब्दस्य ज्ञानमात्राभिधायकत्वाद्धिशेषस्य सामान्यतो ज्ञानित्वमवगह्यामः,
 न पुनः केवलज्ञानित्वं, सामान्यज्ञानं हि कया कयाचित्कलया परतीर्थिकाणामपि विद्यत एव.
 ततस्तद्व्यवहेदयोपादीयमानमेतद्धिशेषणं न स्वसाध्यं साधयितुमीष्टे इति. नैवं, इह नित्ययो-
 गे मत्तुं प्रत्ययस्य विधानात्. नित्ययोगश्चात्मना सह केवलज्ञानस्यैव संगच्छते, तस्मिं सं-
 कलस्वाचारकर्मनिर्मूलनेन लब्धात्मलाभं सन् न पुनः प्रतिपत्ति, प्रतिपत्ति शेषाणि च
 ज्ञानानि. द्वायोपशमिकत्वात्केवलिनोऽपि केचिन्मूकाः केचित्कालमंतच्छतश्च ज्ञवति, ते च
 घटदीपवत्स्वात्मानमेव प्रकाश्य निःश्रेयसमाश्रयंतो नोपदेशदानादिना परानुग्रहकमा इत्याह.

‘ परमगुरुत्ति ’ शृणोति सम्यक्तत्वमिति गुरवः, परमाश्च ते गुरवश्च परमगुरवस्तान् परमगुरु-
 न्. परमत्वं च सम्यग्जीवाजीवादिसत्स्वरूपत्वप्ररूपेण परतीर्णिकापेक्षया ऋव्याऋव्यत्वादि-
 संदेहसंदोहापनोदेन ब्रह्मस्थापेक्षया वा, एवंविधाश्च निरतिशयाः सामान्यकेवलिनोऽपि स्युः.
 लोके च प्रायः प्रकटातिशय एव वक्ता श्रोतृणामादेयवचनो ऋवतीति तद्विशेषणमाह. ‘
 गुरुयश्शस्यसमिद्धेति ’ गुरव एव गुरुका अत्यद्भुतत्वान्महांत अतिशयारुब्रचामरचामीकर-
 प्राकारपरिषद्धर्मचक्रशक्रपूजादयस्तैः समृद्धान् संपन्नान्, न चैते सामान्यकेवलिनां संप्रव-
 त्ति, तीर्थंकरकर्मविपाकावस्थायामेव तद्भावात्. यदुक्तं कल्पभाष्ये— तिष्ठयरनामगोयस्स ।
 । खुयुष्ठा तह य चेव साऋवा ॥ धम्मं कहेइ अरिहा । पूयं वा सेवए तं तु ॥ १ ॥ ननु
 धर्माधिकारे प्रम्नुते चित्रमात्रफलया परमार्थसाधनंप्रत्यकिंचित्कर्था किमनयातिशयवर्णनया?
 नैवं, सातिशयो वक्ता श्रोतृणामादेयवचनः स्यादिति प्रागेव प्रतिपादितत्वात्. श्रूयते चचे-
 तश्चमत्कारिणी महतामतिशयस्फातिमालोकमाना निविक्रान्तिमाना अपि शिवेद्भ्रूतिप्रभृत्-
 यो गलितगर्वग्रंथयः. सम्यक्त्वं प्रपन्नाः श्रीगौतमदीकिता च तापसानां पंचशती ऋगवदति-

शयवीक्षणदेव द्वाणात्केवलज्ञानमानंच. किंच पुण्यप्रयंचप्राप्त्यानर्हदतिशयानाकर्णयंतः सक-
 र्णा अहो! ईदृशि धर्मकल्पद्रोः फलानीति प्रत्युत धर्मकृत्येषु व्याप्त्रियेरन्निति. ततः किमु-
 च्यते? अतिशयवर्णनया किंचित्करीति. ननु यथाहं शास्त्रं करोमीत्युक्ते स एव वक्ता विव-
 दितशास्त्रस्य कर्ता प्रतीयते, नान्यः कोऽपि, तथाहं तीर्करान् वंदे इति ब्रवडुक्तशुक्त्या
 त्वमेव तीर्थकरान् वंदसे नापरः कश्चित्तानवंदिष्टेति बलादाकृष्टमिवायातमिति पराजि-
 प्रायमाशंक्य तेषां त्रिभुवनवंद्यतासूचकं विशेषणमाह. ' धम्मपहेत्यादि ' धरति दुर्गतौ प-
 तंतं जंतुजातमिति धर्मः, तस्य प्रथया भावनाजनितेन विस्तारेण प्रजया वा प्राप्ता वरा सा-
 मानिकादिदेवापेक्षया प्रधाना श्रीः स्वर्गाधिपत्यलक्षणा यैस्ते धर्मप्रज्ञाप्राप्तवरश्रियः, ते च
 महेंद्राश्च शक्रादयस्तैर्वदिताः, वडुङ्गस्तुत्यज्जिवादनयोरिति वचनात्. स्तुता गुणा धैर्यैदा-
 र्यस्वयंबुद्धत्वादयो येषां ते तथा तान्. इह यद्यपि विजगतः स्वर्गप्रधानात् स्वर्गाधिपैश्च न-
 गवद्गुणग्रामस्य स्तुत्वात् विजगतापि स स्तूयत इति बलादादित्तं, तथापि यथा साक्षाद्-
 द्यमानं चारिमाणभावहति, न तथा क्षेपेणिति. इदमेव विशेषणं जग्यंतरेण व्याख्यायते—

धर्मस्य सुकृतस्य धनुषो वा प्रजया प्राप्ता वरा प्रधाना श्रीः करितुरगादिरूपा यैस्ते च ते महेंद्राश्च श्रूपतयस्तैर्वदितगुणान्. यद्वा धर्मप्रज्ञया प्राप्ता वरा श्रीर्भवनाधिपत्यरूपा यैस्ते च तेऽहोन्द्राश्च नागपतयस्तैर्वदितगुणान्. असुरकुमारादीनामप्यधोलोकत्रासित्वेऽर्हीन्द्रोपन्यासोऽधोलोकस्य नागलोक इति रूढिवशात्. मकारोऽल्लाक्षिकः. एवं च सुरासुरनरैर्द्रवंदितान् तीर्थकरान् विकटशकटगम्ये वर्त्मनि शकटिकासंचरणन्यायेनायमपि जनो बन्धमानो न नोद्यतामापद्यतेति. इह सर्वमपि दैवतं चतुरतिशयोपेतमेव चतुराणां मनो धिनोतीत्यल्लाप्यतिशयावतार एवं चावनीयः, तद्यथा—‘ नयन्ते ’ इति विशेषणेन ज्ञानातिशयोऽभिहितः, ‘ परमगुरु ’ इत्यनेन वचनातिशयः, गुरुभ्यः ‘ अइसए ’ इत्यादिनापायापगमातिशयः, घातिकर्मारतिध्वंसं विना जिनानामपि यथोक्तातिशयानामनुत्पादात्. धम्मपहेत्यादिना पुनः पूजातिशयः साक्षादुक्तः. अत्राह कश्चित्—नन्वहंत इव सिद्धादयोऽपि परमेष्ठिनो मंगलभूताः. यदाह—एसो पंचनमुक्कारो । सवपावप्पणासणो ॥ मंगलाणं च सब्वासिं । पढमं होइ मंगलं ॥ १ ॥ ततः पंचस्वल्पमीषु स्वस्वस्थाने प्रधानेष्वपि कोऽयं हंत कदाग्रहो यत्पृथक्क-

त्याहंत एव प्रणिधीयंते? अलोच्यते—अहंद्ग्रहणे सिद्धादयोऽपि गृहीता एव तदुत्तुयायित्वात्तेषां. तथाहि—अहंहुक्तैः सम्यग्दर्शनादिभिः सिद्ध्यंति स्मेति सिद्धाः. अहंहुक्ते आचारे साधव इत्याचार्याः. अहंन्मूलस्य द्वादशांगस्याध्यापकत्वादुपाध्यायाः. अहंहुक्तमेव क्रियाकलापं साध्नुवंतीति साधवः. एवं चार्हदनुवर्तकानामेषामहंज्ञमस्कारे नमस्कारः सिद्ध एव. महाराजप्रसादने सकलतत्परिबद्ग्रसादनवत्. तथापि यदि पृथक्पृथक् सिद्धादिनमस्काराणां शुश्रूषाकुतूहलं तव चेतश्चटुलयति तदा शृणु सावधानीभूय? यथा भूय इमामेव गाथां शेषपरमेष्विपक्षैर्व्याचिह्महे, तद्यथा—‘ जयवंतेति ’ शैलेशीकराणालक्षणे जवः संसारो वांतो यैस्तान् जववांतान् सिद्धान् वंदे, जातिकालसुखादेरिति सूत्रेण बहुव्रीहौ कांतेन संमासः. कथंचूतान्? ‘ तिह्यरेत्ति ’ तीर्थकराः संतो ये सिद्धाम्भते तीर्थकरास्तान्, एतदतीर्थकरादिसिद्धोपलक्षणं, तथा सुखायुर्ज्ञानरूपादिभिः शेषजीवापेक्षया परमा प्रकृष्टा, अनुसरविमानवासिनो देवास्तेभ्योऽपि गुरवो महांतस्तदुपरिवर्तित्वात्, तान् परमगुरुन्. तथा ‘ गुरुएत्यादि ’ गुरुता प्रौढिमा, तथा हेतुचूतयाऽविषयं ब्रह्मस्थनामगोचरं शं सुखं तेन रुद्धान्

आढ्यान्. तथा ' धम्मपहेत्यादि ' धर्मप्रज्ञाप्राप्तवराश्रियश्चते महेंद्राश्च धर्मप्रज्ञाप्राप्तवरश्री-
 महेंद्राः, प्रधानेनैव व्यपदेशो ऋवतीति महेंद्रग्रहणं, तैर्वदिताः स्तुता गुणा अनंतज्ञानानं-
 दत्वाद्यो येषां ते तथा तान्. लोके हि यस्याः श्रियो निश्रया श्रीमंतः सुखानि जुंजते, पू-
 र्वं तावत्सैव विनश्चरी धर्मजनितत्वात्तत्क्षये च तस्याः क्षीयमाणत्वात्. सिद्धानां पुनः सु-
 खं पुण्यपापक्षये जीवस्वरूपत्वादकृत्रिममिति न कदाचित्क्षीयते, ततो युक्तं महेंद्रा अपि त-
 द्गुणान् स्तुवंतीति सिरूपक्षः. अथाचार्यपक्षः— ' परमगुरुत्ति ' परमाश्च ते गुरवश्चाचा-
 र्याः परमगुरवः, परमत्वं च सम्यक्तत्वरूपेण कलागुर्वाद्यपेक्षं तान् परमगुरुन् धर्माचार्या-
 न् वंदे. कीदृशान्? तीर्थस्य प्रवचनस्य करा इव कराः, यथा हि करव्यापारेण पुरुषः परोप-
 कारादिषु प्रवर्तते, एवमाचार्यबलेन तीर्थमपि परप्रबोधादिषु, अत एव ऋगवत ऐश्वर्ययुक्ता-
 न्, तीर्थकरस्थानीयत्वादीश्वरत्वे हि केनापि विशेषेण ऋवितव्यमेवेत्याह, गुरुकाः सामा-
 न्यस्यापेक्षया महान्तो येऽतिशया ऋक्तपानादयो विशेषास्तैः समृद्धान्. यदागमः—ऋत्ते पा-
 णे शुवाण—पसंसणाहृषपायसाए य ॥ आयरिए अइसेसा । अणइसेसा अणायरिए ॥१॥

अक्तप्रान्नाद्यतिशये हि देहे कश्चन शोभासंभारः समुज्ज्वलत एवेत्याह— 'धर्ममपहेत्यादि'
 धर्म्याय साधुधर्म्या, तां धर्म्यां प्रभां प्राप्ता वरा श्रेष्ठा श्रीः शारीरिकी शोभा येषां ते धर्म्य-
 प्रभाप्राप्तवरश्रियः, लोका हि विशिष्टचक्रपानाद्यैरुद्भिन्नां शरीरशोभां प्राप्य कंदर्पदपोह्वलना-
 दिपापेषु प्रवर्तते. श्रीगुरवस्तु पुष्टवपुष्टया बहुविहारकारित्वादक्लेशदेशनादानाच्च धर्मप्रप्ता-
 मेव प्रथयेयुः, न चैतद्विशेषणमनुपपन्नं शरीरसंपदा षट्त्रिंशत्सूरिगुणांतः पठितत्वात्. य-
 द्ध्यवहारः—आरोहपरीणाहे । तह य अणोत्तप्पया सरीरस्मि ॥ पक्खिणुणइदिण्हिं । थिर-
 संघयणो उ बोधवो ॥ १ ॥ यत एवं सश्रीकदेहास्तत एव महैद्र्यूँपैरपि तद्गुणनिरूपणविक-
 सितनयनैस्तद्वचनपीयूषपानप्रीणितश्रुतिपटलैः पाटलिपुत्रे श्रीवज्रस्वामिवद्वंद्विता हृदयंतर्ब-
 दीकृताः स्थापिता गुणा येषां ते महींद्रवंदितगुणाः, ततः पूर्वपदेन कर्मधारयस्तांस्तथा. अ-
 थोपाध्यायपदः—'त्रयवंतेति' वाशब्दो विकल्पार्थः, ततो वेति विकल्पमंतयति मनः-
 स्वैर्यनिष्ठां नयतीति वांताः साधवो भूताः पीयूषेण पूरिता वांता यैस्तान् भृतवांतानुपाध्या-
 यान् वंदे. कीदृशान्? तीर्थेन द्वादशगणेन तरो बलं येषां ते तीर्थतरसस्तान्. तथा परमः

प्रकृष्टो गुरुराचार्य एव येज्यस्तान् परमगुरुन्, आचार्येज्योऽमीषां द्वितीयस्थानवर्तित्वात् प्रवर्तकादिपदानां च तदधोत्राणत्वात्. यदुक्तं—आयुरिअउवज्जाए. पवत्तथेरतहेव रायुरि ए इति. तथा गुरुताया आचार्यत्वाय गोगैरतिशयैः सूत्रार्थविवेकत्वाद्यैर्विशेषैः समृद्ध्यान्. यदागमः—सम्मत्तनाणसंयथ—सुत्तो सुत्तहत्तुभयविहिन्नु ॥ आयुरियगाणजो ॥ सुत्तं वाए उवञ्जाउ ॥ १ ॥ तथा धर्मपथे धर्ममार्गे पात्राणि साधवो वराः प्रधानाः शिष्यां लक्ष्मीनां ये महोत्सवास्तेषामिन्द्रा नायका वरश्रीमहेंद्राः श्रीमंतस्तैः साधुभिः श्रीमद्भिश्चत्वर्थः. वंदिताः स्तुता गुणा ज्ञाननवनोन्मीलकत्वादयो येषां ते तथा तान्, धर्मपथपात्रवार्थः श्रीमहेंद्रवंदितगुणान्. अथ साधुपक्षः—अगो वैराग्यं तद्विच्यते येषां तान् अगवतः साधून् वंदे. कथंचूतान्? तीर्थेषु लोकरूढ्या स्थावरेषु जंगमत्वाद्भवतृत्वाच्च वरान् श्रेष्ठान्. यथाहुः—तीर्थं पुनाति कालेन । सद्यः साधुसनागम इति. तथा परमः प्रकृष्ट आराध्यत्वाद् गुणैर्गोतान् परमगुरुन्. तथा गुरुका इतिअथ आमर्षौषध्याद्या लब्धयस्तैः समृद्धान्. संजावत्ते हि सम्यक्ससाधुत्वे लब्धिप्राप्तुर्भावः, तथा धर्मप्रथायाः पात्राणि धर्मप्रथापात्राणि, न तु अ-

द्वादिवत् केवलकीर्तिपात्राणीति ज्ञावः. तथा आस्तामितरैर्जनैः, वरश्रीनिर्महेंद्रैरपि नंदिषे-
 णादिवद्धंदिता गुणा येषां ते वरश्रीमहेंद्रवंदितगुणास्ततः पूर्वपदेन कर्मधारयस्तांस्तथा. एवं
 पंचपरमेष्ठिपदैर्विद्वृतायामस्यां गाथायां कश्चिदाह—ननु यत्प्रसादादुपलब्धा अमी पंच पर-
 मेष्ठिनः, समवगता जीवादयः पदार्थाः, आसादितं बोधिरत्नं, उन्मीलितं विवेकलोचनं ता-
 नंतरंगोपकारिणः स्वगुरुनप्रणिदधानेन किं नाम प्रणिहितं त्वया? अत्रोच्यते उत्तरं—पर-
 मबंधव! सत्यं वदन्नसि, शिष्याणां हि मुख्यवृत्त्या गुरव एव प्रणिधेयाः, न हि मम पितृ-
 ज्यामधिकप्रसादाः सद्गुरुपादाः क्वाणमपि मुंचंति चेतः, अत्रार्थे प्रकटगुरुनामधेया सादि-
 णीयमेव गाथा, तद्यथा—‘ धम्मपहेत्यादि ’ धीरोदात्तचारित्राः श्रीधर्मप्रज्ञसूरयस्तेभ्यः प्रा-
 सवरा लब्धगढाधिपत्यप्रसादाः ‘ सिरिमहिंदित्ति ’ पदैकदेशे पदसमुदायोपचारात् श्रीमहें-
 द्रप्रज्ञसूरयस्तैश्चिरसंचितत्वेन वंदिताः पुंजीकृता ये गुणा ज्ञानदर्शनादयस्तान् वंदे स्तवीमि.
 इह पदादिव्यतिरेकेण केवलगुणवंदनं शरन्निशंभसरलब्धप्रसरशशधरकरनिकरनिर्महा श्री-
 गुरूणां गुणाः परमां प्रौढिं प्राप्ता इत्यावेदनार्थं गुणा एव तत्वतः प्रणिधेयाः, न कस्यापि व-

पुरिति ज्ञापनार्थं च. कथञ्चूतान् तान्? सामान्येन त्रिषु ज्ञानदर्शनचारित्र्येषु तिष्ठतीति त्रि-
 स्याः, प्रकृष्टास्त्रिस्थितरास्तान्, तथा चरंतिस्म प्रस्तावात्साधुमनांसि पूर्यंतिस्मेति भृ-
 तवंतः. तथा परं प्रकृष्टं यथा जवति ज्वलज्वलनकरालेऽपि कलिकाले स्वयशःपरिमलवि-
 स्तारणेनागुरुनिवागुरुन्. तथा गुरुकाः प्रकर्षप्राप्ता अतिक्रान्ता शतमिति संख्या यैस्तेऽति-
 शक्ताः, शमः कषायजयस्तेनेच्छाः प्रवृद्धाः, उपशमसमेता हि गुणा गरिमाणं दधति, तत्प्र-
 धानत्वाद्ग्रामण्यस्य, ततो छंछः, तान् गुरुकातिशतशमेच्छान्. तत एवंविधान् परमगुरुणां
 श्रीमहेंद्रप्रसूरिपादानां गुणान् स्तवीमीति संतंकः. अनेन स्वस्य तद्विषयपरमाणुता प्रति-
 पादिता दृष्टव्या. ॥ १ ॥ एवमिष्टदेवगुरुन चिद्व्याथास्य शास्त्रस्योपदेशरूपत्वादुपदेशानां च
 वाङ्मयत्वाद्बुचितं वाक्प्रणिधानमाह—

॥ मूलम् ॥—पुष्टवहा पुष्टपथा । तिमग्गगा साश्रे विंथा सम्मं ॥ अत्रोणोउ पावपंकं ।
 जिनवाणी तियससरियव्व ॥ १ ॥ व्याख्या—रागादिजेतृत्वाज्जिना अहंतस्तेषां वाणी पापं
 ज्ञानावरणाद्यसत्कर्म तदेव संजतिगमनविघ्नत्वाच्चिर्भलस्यात्मनः कलुषीकरणञ्च पंकः कर्ममल-

स्तं प्रकरणकर्तुः श्रोतुश्चापनयतु. आशिवोऽर्थेऽत्र पंचमी. वक्तुर्वीतरागत्वेन. तद्वाचोऽपि तद्भू-
 पत्वात्ततः पापपंकापनयनाशंसनं ह्येवेति चेन्न चक्तिवाक्यत्वाद्स्य तद्भक्तेश्च कर्मनिर्जराहेतु-
 त्वेनेष्टकार्यसिद्धेरवश्यं चावित्वात्. यदागमः—अत्तीह जिनवराणं । खिज्जंति पुद्बसंचिया
 कम्मा ॥ केव ? त्रिदशसरिद्विव, तिस्रो जन्मयौवनच्यवनरूपा दशा अथस्था श्रेषां ते बिद-
 शा देवास्तेषां क्रीकाद्युपयोगित्वात्सरिद्धदी रूढ्या गंगा, यथा सा मज्जनादिना जनानां पं-
 कमपनयतीति. कअंश्रूता जिनवाणं ? पूर्वान्युत्पादादीनि पंध्या मार्गो यस्या सा पूर्वपथा,
 द्वादशांगीगतत्वेऽप्यस्याः पूर्वपथत्वज्ञानं पूर्वाणां प्राधान्यख्यापनार्थं तथा पुण्यहेतुत्वात्पु-
 ण्यानि सर्वस्वलक्षणयोगात्पूर्णाणि वा पदानि विभक्तयंतानि यस्यां सा पुण्यपथा पूर्णपद्रा वा.
 त्रिभिः सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्ररूपैरुत्पादव्ययत्रौव्यरूपैर्वा मार्गैर्गच्छतीति विमार्गगा. तथा स-
 म्यक्सामस्येन सादरेऽप्रमत्ते स्थिता. इयं बुद्धरणक्षणे कृणमानं प्रमाद्विष्वप्यवतिष्ठते,
 न पुनः सामस्येन सर्वकालमिति सम्यग्ग्रहणं. बिदशसरित्गो पूर्वस्यां दिशि पंध्या
 प्रवाहमार्गो यस्याः सा पूर्वपथा, पञ्चहृदाचिर्गतायास्तस्याः प्रथमं त्रयोविंशानि पंचयोजन-

शतानि यावत्पूर्वाञ्चिमुखं प्रवृत्तेः, पुण्यानि जिनचक्रधराद्यभिपेकोचितत्वात्पवित्राणि पयांसि
यस्याः सा पुण्यपया, लिनिर्मागैः स्वर्चूर्चुवो रूपैर्गठतीति निर्मागंगा, लोकरूढ्या विशेषणसि-
दं. सांगरे समुद्रे सम्यक्सामस्थेन स्थिता, यद्यपि तटासन्नशाक्षेयात्रिसेकार्थं कुटुंबिचिरा-
हृतं गंगाक्षः क्वचित्क्षणं तिष्ठति, तथापि सामस्थेन सागर एवेति जावः, ईदृग्विशेषणाः
शीतादयोऽपि सरितः संति, बृहत्प्रमाणाश्च ताः, परं सन्नहितत्वाद्धारतानां जनानां गंगै-
वोपयोगिनीति गंगाग्रहणं कृतं. अनेन गाथाद्वयेनादिमं संगलभन्निहितं, सध्यसंगलं तु जि-
नपूजावसरे जिननामग्रहणेन, अंत्यसंगलं तु ' जाव सिरिवीरतिष्ठमिति ' गाथायां श्रीवीर-
जिननामग्रहणेन वक्ष्यते. एतच्चैवं विषु स्थानेषु स्थितं गृहमिव समग्रमपि शास्त्रं द्योतय द्वि-
विधसूत्रार्थपारप्रापणादिप्रयोजनजातं साधयति. ॥ २ ॥ अथ काकदंतपरीक्षावच्चिरचिधेयं
शास्त्रं न श्रोतॄणां प्रवृत्तिनिमित्तं भवतीत्यचिधेयाच्चिधित्सयाह—

॥ मूलम् ॥ — चिंतियसुहयं सुहयं । जणाण सुरसहसंगयं त्रोटं ॥ गुरुत्रयणेणं चिंता-
मणिं वत्रणससारमहं ॥ ३ ॥ व्याख्या—अत्र शास्त्रेऽहमुपदेशसारं वक्ष्ये मणिष्यामीत्यनि-

धेयनिर्देशः, तत्रोपदिश्यंते इत्युपदेशास्ते चार्थकामयोरसारत्वेनारंभबहुत्वत्वेन च साधूनाम-
 नधिकृतत्वान्मोक्षस्य च धर्ममूलत्वादिह धर्मविषया एव दृष्टव्याः; तेषां सारं रहस्यं परमा-
 र्थमिति यावत्. किमिव? चिंतामणिमिव निर्दिष्टिविशेषणवशाच्चिंतामणिसमानं, कथञ्चूतं?
 चिंतिज्ञानि कामिचिरध्य. त्मिचिश्चात्रिलषितानि सुखानि ददातीति चिंतितसुखदं. एवंविध-
 मपि सर्वकामितकरतदकशिरोरलधारणवदशक्यानुष्ठानं स्यादत आह, शक्यानुष्ठानंतया ज-
 नानां चर्यांगिनां सुचगं, तथा सरसा रसाढ्या येऽर्था अत्रिधेयास्तैः संगतं संपृक्तं, वाच्यं-
 नीरसत्वे हि तदुश्रूषाणि श्रोतृणां नोत्पद्येत, आस्तां तत्फलं प्रतिबोधाद्यं. चिंतामणिपदः
 सुबोधः, नवरं सुराणां व्यंतराणां सार्थेन संगतं, व्यंतराणां हि खट्वपशक्तिमत्त्वादेकाश्रयणे-
 न न चिंतामणेऽश्चितिसुखदत्वं संगहते इति तत्सार्थग्रहणं. कथं वदये इत्याह—गुरुवचने-
 न गुर्वादेशेन. न तु खबुद्ध्या, खबुद्धिकल्पितस्य हि संतामनुपादेयत्वाद्द्रव्यापुरुषवाक्यवत्.
 अनेनागमानुसारिणः संबंधः साक्षाद्दर्शितः, तर्कानुसारिणः प्रति प्रस्तुतं शास्त्रमुपायो धर्मा-
 बधो नस्तूपेय इत्यनयोरुपायोपेयत्वक्षणः प्रकरणार्थयोर्वाचकवाच्यरूपो वा संबंधः सुप्रतीत

एव. प्रयोजनं द्विधा—कर्तुः श्रेतुश्च द्वयमप्यनंतरपरंपरेदाद् द्विविधं, तत्र कर्तुरनंतरं प्र-
 योजनं सत्वानुग्रहः. श्रोतुश्च सम्यग्धर्माविबोधः. परधरं तु द्वयोरपि निःश्रेयसाधिगतिः, त-
 द्वितिनसुखदमिति विशेषणेन साक्षादेवोक्तं. इह शास्त्राणि द्विधा—कानिचिद्विप्रकीर्णानि
 धेयानि, अत्रिबद्धग्रहग्रामवासवत्. कानिचित्स्वस्वाधिकारस्थितात्रिधेयानि पाटकलब्धनगर-
 वासवः। इहं च शास्त्रं स्वयं विहारस्थिगशेगत्रिधेयमिति. ॥ ३ ॥ प्रथममधिकारानेवाह—

॥ मूलम् ॥—इह जिणधम्मपसंसा । तस्सामग्गी य देसविर्डे य ॥ सबविर्डे य तत्तो
 । ए चउत्तं अहीगारा ॥ ४ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरं जिनधर्मप्रशंसाप्रतिपादकत्वादधिका-
 रोऽत्रि जिनधर्मप्रशंसेत्यत्रिधीयते. एवं सर्वत्र जावना कार्या. ' तस्सामग्गीत्ति ' तस्य जिन-
 धर्मस्याधिगमोचिता सामग्गी तत्सामग्गी. ॥ ४ ॥ यथा प्रतिज्ञातमाह—

॥ मूलम् ॥—जयइ जगज्जीवहिउळ । हेउ सघाण लद्धिरिद्धीणं ॥ उवसग्गवग्गहरणो
 । गुणमणिरयणात्थो धम्मो ॥ ५ ॥ व्याख्या—धर्मः प्रागुक्तशब्दार्थो जयति सर्वपुरुषार्थेज्य
 उत्कर्षेण वर्तते, कथंचूतः? जगति लोके ये जीवास्त्रसंस्थावरास्तेषां हितो वत्सलः, सर्वे जी-

वा न हंतव्या इति घोषणात्. यदाचारांगसूत्रं—जे य अर्इया जे य पफिपुन्ना जे य आग-
 मिसा अरिहंता जगवंतो सब्बे ते एवमाइक्कंति, एवं चासंति, एवं पन्नवंति, एवं परूवं-
 ति, सब्बे पाणा सब्बे भूया सब्बे जीवा सब्बे सत्ता न हंतव्वंति. प्राणा द्वित्रिचतुः प्रो-
 क्ताः । भूताश्च तरवः स्मृताः ॥ जीवाः पंचेन्द्रियाः प्रोक्ताः । शेषाः सत्त्वा उदीरिताः ॥ २ ॥
 हितोऽपि कश्चिद्विद्व इव न किंचिद्वातुं क्लमः स्यादित्याह. सर्वासां लब्धिक्लृप्तीनां हेतुः का-
 रणं, धर्मजन्यत्वात्तासां. इह लब्धय आमर्षौषध्याद्याः, क्लृयस्तु करितुरगाद्या अनेकविधाः-
 दानशौकोऽपि कश्चित्त्राविधेयवन्न परस्यारिष्टज्जनः स्यादित्याह, उपसर्गवर्गं प्राणिनां स्व-
 परक्लृत्तपीनाकदंबं प्रणाममित्रवन्निरुपद्रवस्थानदानतो हरतीत्युपसर्गवर्गहरणः. एवंविधोऽपि
 कश्चित्स्वयं सौशील्यादिगुणहीनः स्यादित्याह—गुणाः शीलसत्यसत्त्वादयस्त एव परमरमणीय-
 त्वान्मणयस्तेषामाधारत्वाद्बलकर इव रत्नाकरः, अनेन सर्वजगज्जंतुजातजीवातुः सर्वसमृद्धि-
 हेतुः सर्वोपसर्गवर्गहरणः स्वयं च सर्वगुणाधारोऽयं धर्मः सार्वभौम इव शेषपुरुषार्थेषु विज्ञा-
 जते, तेषां सामर्थ्येनैतद्वृक्षायायोगात्. ॥ ५ ॥ न चैतन्मयैवोच्यते; किंतु समग्रैरपि विद्व-

द्विरित्याह—

॥ मूलम् ॥—चउसुवि पुरिसहेसु । धम्मं चिय उवइसंति धुरि विबुहा ॥ जं अब्बका-
ममोक्खा । धम्मणेण जणे जणिज्जांति ॥ ६ ॥ व्याख्या— विबुधा विद्वांसश्चतुर्ज्वपि पुरुषार्थेषु
गणनायां धुर्यादौ धर्ममेवोपदिशंति, धर्मोऽर्थः कामो मोक्षश्चेति. कोऽत्र हेतुरिति चेदुच्यते
यद्यस्मात्कारणाहेषा अर्थकाममोक्षाख्यः पुरुषार्थां जने लोके एव शब्दस्य गम्यमानत्वाद्-
मेणैव जन्थंते उत्पाद्यंते, यो हि यमुत्पादयति भवति स गणनायां तस्मादुपरिबुद्धीं दधिन-
वनीतादिगणनायां दुग्धवत्. अथ प्रथमं धर्मस्यार्थप्रति जनकत्वे उपपत्तिमाह—

॥ मूलम् ॥—अल्लसत्तणेवि कस्सइ । होइ सिरी उज्जमेवि नन्नस्स ॥ अदिठसाहणं
तो । धम्मो चिय जयइ तहेगो ॥ ७ ॥ व्याख्या— कश्चित्पुंसोऽलसत्त्वेऽपिव्यवसायमकुर्वतोऽ-
पि श्रीर्लक्ष्मीर्भवति, अन्यस्य पुनरुद्यमेऽपि व्यवसायं कुर्वतोऽपि न भवति, प्रतिप्राणिप्रसि-
द्धमेतत्. एतावता धर्मस्य किमायातमित्याह—ततस्तस्मात्कारणात्तत्र श्रियो भवनेऽदृष्टसा-
धनमदृष्टहेतुरेकोऽसहायो धर्म एव जयतीति, व्यवसायमूला लक्ष्मीरिति तावज्जनश्रुतिः. य-

दाहुः—न ह्यु महुमहस्स वहे । मज्जे कमलाण नेव खीरोए ॥ ववसायसाथरेस्सु । पुरिसा-
 ण लह्मी कुणं वसइ ॥ १ ॥ परं केषांचिद्धवसायं विनापि जवंती, अपरेषां च व्यवसायेना-
 पि न जवंती लह्मीः स्वस्य कमप्यन्वयव्यतिरेकानुविधायिनमदृष्टमपरमेव हेतुमपेक्षते, स
 च धर्म एवेति तात्पर्यं. यतः—उद्भवन्ती विना यत्न-सम्भवंती च यत्नतः ॥ लह्मीरिव समाख्या-
 ति । विशेषं पुण्यपापयोः ॥ १ ॥ एवं धर्ममूलत्वमर्थस्योपदर्शय कामस्यापि तदाह—

॥ मूढम् ॥—एगस्स कामियसुहं । बहुसमाणेति जोगसंयोगे । इअरस्स न तारिसयं ।
 को इह हेउ विणा धम्मो ॥ ७ ॥ व्याख्या—इहैकस्य कस्यचिद्दूनः कामिकं वैषयिकं सुखं ब-
 हु प्रभूतं दृश्यते, इतरस्य पुनर्नतादृशमदपमेवेत्यर्थः. ननु जोगसामग्या वृद्धिहासाभ्यां तस्या-
 पि वृद्धिहासौ न विष्यत इत्याह—समाने जोगसंयोगे सदृश्यामपि धनवसनासनजग्यनजवन-
 वनितावाद्यगेयगंधद्रव्यादिकायां यत एवं तत इह कामिकसुखस्य बहुत्वेऽदपत्वे वान्वयव्य-
 तिरेकाभ्यां धर्मं विना कोऽन्यो हेतुः? न कोऽपीति. अयं जावः—यदि जोगांगान्येव केवलं
 कामिकसुखंप्रति हेतवः स्युस्तदा तेषु तुल्येषु तदपि तुल्यमेवोपलभ्येत, न चोपलभ्यते त-

तोऽवसीयते, तस्याप्युपचयेऽव्यञ्जिकारी हेतु धर्म एवेति स्थितं ॥ ४ ॥ ननु ऋचतामर्थका-
मौ धर्महेतुकाविति, परं पुण्यपापक्षये मोक्ष इति वचनात्कथं मोक्षस्य तन्मूलत्वमिति पर-
प्रश्नावकाशमाशङ्क्योपपत्तिपूर्वं तदाह—

॥ मूलम् ॥—धम्मश्चाणं आलं—बिऊण जं सुक्कमोअरइ खवगो ॥ ता तेण निम्मिउ
किर । मुखोवि णुअत्तए धम्मं ॥ ए ॥ व्याख्या—अद्यस्मात्कारणात् कपयति पूर्ववद्धं कर्म-
ति कपकः साधुधर्मध्यानमेवावलंब्य शुक्लध्यानमवतरति, नन्वेतावता मोक्षस्य किमायात-
मित्याह—ततस्तेन शुक्लध्यानेन निर्मितो निष्पादितो मोक्षश्चतुर्थः पुरुषार्थोऽपि प्रादुर्भवन्नं
धर्ममेवानुवर्तते. इदमत्र हृदयं—मोक्षस्तावहुक्लध्यानं विना न ऋचतीति प्रसिद्धं सैः खंति-
कानां, ' सिद्धिगइ सुक्कश्चाणेणेति ' वचनात्. तस्य च दांत्यादीनि चत्वार्यालंबनानि. य-
त्स्थानांगे—सुक्कस्स णं जाणस्स चत्तारि आलंबणा पन्नत्ता, तं जहा—खंती १ मुत्ती २, म-
इवे ३, अज्जावे ४ दांत्यादयश्चैते धर्मस्यैव स्वरूपभूताः. यदागमः—खंती अज्जाव मइव । मु-
त्ती तवसंयमे य बोधव्वे ॥ सच्चं सोअं अकिंचणं च । वंअं च होइ जइधम्मो ॥ २ ॥ ततश्च

यथा सोपानबलेन संजातः समुत्तुंगसौधशिखराध्यारोहः सोपानत्यागेऽपि सोपानहेतुक इति व्यपदिश्यते. तथा धर्मध्यानाखंबनेनासादितशुक्लध्यानादिना ज्ञावी मोक्षस्तद् व्युपरमेऽपि तर्हेतुक एवेति कथं न धर्मस्यापि मोक्षजनकत्वमाह ? पूर्वं जिनधर्मप्रशंसां प्रतिज्ञाय किमेवं सामान्येन धर्म एव स्तूयते ? अत्रोच्यते—नैवं, विशेषणबलेन जिनधर्मस्यैव प्रतीयमानत्वात्. शेषधर्मेषु स्थावरादित्रैद्वीवापरिज्ञानेन तद्धितत्वायोगात्. एवं सर्वलब्धिहेतुत्वमपि तीर्थकरलब्धेः सम्यक्त्वनिबंधनाद् द्वितीयगाथायामप्यर्थकाममोक्षजनकत्वं धर्मस्य न्यस्यतां जिनधर्म एव साक्षाद्ध्यथायि धर्मांतराणां मोक्षंप्रत्यजनकत्वात्. ननु कोऽयं कदाग्रहो यद्धर्मनाम्नि समानेऽपि जिनधर्मस्यैव प्राधान्यमुद्बुध्यते ? अत्रोच्यते—नात्र कश्चित्कदाग्रहः, किंतु परीक्षाक्षमाणां गुणवत्त्वेवादरो युक्तो न निर्गुणेषु, गुणाश्च वक्ष्यमाणशुभत्या जिनधर्म एव सामस्येनावतिष्ठते. अतो निर्गुणधर्मपक्षविक्षेपेण तमेव श्लाघामहे वयं, न हि मध्यस्थोऽपि धूर्तैः कद्विपतहेमनामां पितृनामपि जाल्यहेमबुद्ध्या गृह्णीयात्. गृह्णन् वाऽपायपात्रं स्वादित्येतदेवाह—

॥ मूलम ॥ चिन्ता ॥ चिन्ता धर्मम् । अहिकर्ण ज्ञानाह्वयं ति दोषाच्च ॥ त्रिपि कणयं व ॥ १५ ॥
 रीका-पुत्र गिहंति ॥ धीमा ॥ १० ॥ अयाख्या वा ज्ञाना संदमतयो सूत्रांतरीयक द्विपतेम ना-
 म्नेव नाममात्रेण धर्मोऽयमित्साकार्यं तं धर्मं ग्रहीत्वा द्वौर्गस्य नारक द्विभावसुपलक्षणम् । उ-
 यंनोऽपि स्वोत्तरे सुत सुत्तं ततो धिया राजंलु वृत्ति धीराऽमुत्तिमंतं ब्रह्मक सिद्धापरि दापूर्व्यां तं
 धर्मं गृह्णति तस्या त्वे नानो द्वौर्गस्यं क्लृप्तं तस्यैतु सुज निजा जो प्रवृत्तिः अयमर्थः
 यथा धर्मेणः सनकं सिद्धिं नाम शुद्धम् प्रित्तयां कनक धिया शुद्धते ज्ञाना-दौर्गस्यं वा सिद्धं शु-
 यथा वा यंते धीमं प्रपु वत्केहि कनकं परीक्षासादाय काले संश्रया द्विद्या चिदाषाः सुखिस्मेन
 भवति ॥ तस्या धर्म विषया सिद्धावनाः कार्योः साहचर्यैव परीक्षा कनकस्य धर्मस्य च ॥ अयमे ॥
 ज्ञानोः उच्यते धीविनासिद्धासु ह्यसुह ॥ १६ ॥ अथास्य च यथा जिन नमं एवं सत्यं नापदं ज्ञाना-
 र्थं मूलसंज्ञानं कर्ण सुहृदं विज्ञापयिष्वा कसेत्रे अणतां वताफणां शिवाः धर्मो ज्ञेव समं कर्ण
 ण ज्ञानं स्यात् कसं ज्ञानं शिवा ॥ १७ ॥ अथास्य नः इह्या कनके सुवर्णे शुभ्र सुशुक्ल सु पिङ्गा नानाया प-
 रीक्षाः कथा द्विपिः प्रकाशयिष्वा विः उच्यते कथं भवेऽर्थेण वेहं धी कर्मणं वता प्रोऽशिनम् ॥

गाहनं तानुनं घनाद्यजिघातः, आदिशब्दाजंघस्पर्शादिपरिग्रहः. धर्मे धर्मविषये पुनः परी-
 क्षोपशमादिजिः प्रकारैर्भवन्ति, तत्रोपशमः सत्यां शक्तौ सापराधेऽपि क्रोधनिग्रहः, करुणा स-
 र्वसत्त्वेव्वाहिंसाबुद्धिः. ब्रह्म मैथुनेनानिरोधः, अदंभत्वं निर्मायता सत्यव्यवहृतिरिति यावत्.
 आदिशब्दात्तपोध्यानादिपरिग्रहः. ॥११॥ एताश्च परीक्षा जिनधर्म एव प्राप्यन्ते नापरत्रेत्याह-

॥ मूलम् ॥—उवसमसारं चरणं । जणइ जिणो न उ परे मए तेसिं ॥ जं देवरिसी
 दिट्ठा । सवमाणा शोवकज्जेवि ॥ ११ ॥ व्याख्या—उपशमः प्रागुक्तार्थः, स एव सारं तत्त्वं
 यत्र तदुपशमसारं चरणं चारित्रं सर्वं वाक्यं सावधारणं भवतीति जिन एव जणति प्रति-
 पादयति, न तु परे शिवादयः, कथमेतदवसीयत इति चेदुच्यते तन्नास्त्वत्वादेतदेवाह—
 यद्यस्मात्कारणात्तेषां तीर्थातरीयाणां मते देवाश्च कृषयश्चेति देवकृषयः, आस्तां भृशापराधे,
 स्तौककार्ये स्वल्पेऽप्यपराधे परं शपंत उपलक्षणत्वाद् घ्नंतश्च दृष्टाः, प्रज्ञाचक्षुषोपलब्धाः, १७-
 यते च तदागमे—अहं तवोत्पत्तिं जानामीति वाङ्मात्रश्रवणाज्जातरोषो रुद्रस्तीक्ष्णया स्व-
 कनिष्ठनखशिखया प्रजापतेः पंचमं शिरश्चिह्नेद. अयं यज्ञभागं न लभतामिति दक्षेणेत्युक्ते

स एव तन्मूलं तस्याध्वरध्वंसं चकार. तथा—ब्राह्मणातिक्रमे दोषे । द्वादश्यामप्यपारणे ॥
 अंनसा केवलेनाद्य । करिष्ये व्रतपारणं ॥ १ ॥ इति ध्यात्वा मुहूर्तशेषायां द्वादश्यां नीरमा-
 त्रमुपजृजानं परमजागवतमंबरीषं राजानं हंतुं कालिंध्यां ह्यात्वा समागतः प्राश्निमंत्रितो दु-
 र्वासऋषिः कृत्यां निर्मितवानित्यादि कियदुच्यते? ये चैवं स्वल्पेऽपि कार्ये परस्मै कृध्येगुस्ते
 कथमुपदिशेयुः? यतः—गुणसुष्ठिं चिय परं । ठावेद्गुणेषु सुपसिद्धमिणं ॥ न हि बुद्धि-
 तो सोऽएण । अप्पणा तारंए अन्नं ॥ १ ॥ जिनाः पुनर्धोरोपसर्गकारिच्योऽपि मनसाप्यकुप्यं-
 तः परेषामुपशमं सम्यगुपदिशंतीत्युपशमपरीक्षा जिनधर्म एव प्राप्यते, नापरत्रेति स्थितं.
 ॥ ११ ॥ अथ जिनधर्मस्यैव द्वितीयपरीक्षाकामत्वमाह—सो धम्मो जह्व दया । सा उ द-
 या जह्व जीवविन्नाणं ॥ जह्व जीवेषु जिणाणं । नाणं सन्नाण तह्व नद्धि ॥ १३ ॥ व्याख्या-
 धर्मः स उच्यते यत्त दयां स्यात्, उक्तं च—रोमाली कूर्मपृष्ठे चेद् । द्विजाती चेद् द्विकानने
 ॥ तमित्तासु भवेज्ज्योत्स्ना । तदा धर्मो दयां विना ॥१॥ दया च वाङ्मात्रेण न भवतीत्याह—
 तुरेवकारार्थः, दया सैव प्रमाणं यत्र जीवानां प्राणिनां विज्ञानं त्रसस्थावरादिभेदेन विशेषाव-

बोधो प्रवति. तत्र श्रुत्वा यथा जीवेषु पृथिव्यतेजोवायुवनस्पतित्रसेषु विषयप्रतेषु निमलकेवल-
 ज्ञानपुलकसकलद्रव्यपयायाणां जिनानां ज्ञानमस्ति न तथा विरंगज्ञानवरावद्वैपरीत्येन
 ज्ञातशैथिल्येनानामन्येषां हरिहरादीनां अत एव तेऽग्निहोत्रविधाननिवादिप्रदाननित्यज्ञान-
 सारस्वनरुद्रमां प्रपणादि विद्वारं प्रबुद्धवाद्युष्टानैर्धर्ममुपदिशति स्म. इदमुक्तं भवति न के हि विप्र-
 जमं जीवमेव सम्यगोपलक्षयन्ति. ततस्तद्विषयां इत्यां कथमुपदिशतीति. करुणापि तद्वज्रो
 जिनमत्र ब्रह्मास्तीति प्रतिपत्तव्यं ॥ ३३ ॥ अथ ब्रह्माधारत्वं जिनधर्मस्याह ॥ ३४ ॥
 ॥ मुक्तामालादेवा रिसिणो वि परे ॥ जं अविरामं रंमंति रमणीहिं ॥ तस्मात्तद्व्यंजयस्स-
 वि. जिणसममेयं अत्र ठंमो ॥ ३५ ॥ व्याख्या - यत्परे जनेभ्यो जिन्ना देवा कषयश्चाविधि-
 मं निरंतरं रमणीयं स्त्रीजिः सह रमते कीर्तति. तथा च श्रूयते गिरीशस्य गौरी सदा सः
 जिहितः इरेलक्ष्मीः ब्रह्माणः सा वित्री तथाऽत्रैरनमया वसिष्ठस्यारुहती गौतमस्यारुहत्या
 वेति न केवं स्त्रीपरिग्रहे सत्यजिह्वब्रह्मता तेषामुच्यमाना विचारवृत्तराणां ज्ञेतांसि चमक-
 रोति यदुक्तमुत्तराध्ययने - विप्रसा इच्छिसंस्रगो ॥ प्रणीयं रसजोयुणं ॥ अरस्सत्तगोत्रेसिस्स ॥

विसं तालजम् जहा ॥१॥ अन्येऽप्याहुः—अशिकुंरसमा नारी । घृतकुंरसमोनरः ॥ ये रक्तास्ते
 विलीयन्ते । विरक्तास्ते दिवं गताः ॥१॥ तथा च जागवतं वक्ति—मात्रा स्वस्त्रा दुहित्रा वा । न
 विविक्तासनो जवेत् ॥ बलवानिन्द्रियग्रामः । पंक्तिोऽप्यत्र मुह्यति ॥१॥ ततश्चैवं स्वयं विषयविह्वल-
 मनसस्ते विषयवैरस्यमुपदिश्य कथं श्रोतृन् ब्रह्मव्रते स्थापयन्ति? प्रत्युत—ग्रहाश्रमपरो धर्मः
 । न श्रूतो न जविष्यति ॥ पालयन्ति नराः शूराः । द्वीवाः पालंरुमाश्रिताः ॥ १ ॥ अपुत्रस्य
 गतिर्नास्ति । स्वर्गो नैव च नैव च ॥ तस्मात्पुत्रमुखं दृष्ट्वा । पश्चाद्धर्मं समाचरेत् ॥ २ ॥
 इत्याद्युक्तिभिर्विश्वमपि व्यामोहयन्ति, यत एवं ततो ब्रह्मव्रतस्याप्यन्यत्र निराधारस्य सत ए-
 तज्जगत्प्रसिद्धं, जिनमत एवावष्टंज आधारी वर्तते, अत्र देवानामृषीणां च सर्वथा स्त्रीसं-
 गाप्तावात्. ॥ १४ ॥ अथादंजताप्यत्रैव वर्तत इत्याह—

॥ मूलम् ॥—अन्नमए देवाणं । माया माया जयस्त जइ होइ ॥ तो चावकरणसच्चं ।
 अदंजथा जिणमयंमि ठिया ॥ १५ ॥ व्याख्या—यदीत्यच्युपगमे, अन्यमतेऽपरशासने देवा-
 नां माया व्यामोहनात्मिका जगतो विश्वस्य माता प्रसवित्री जवति, आस्तां परवंचनादिकं

तेषां, ह्येषा देवनरनारकादिका विश्वसृष्टिरपि मायाप्रवृत्तित्वेति तत्त्वं. लथा च तद्वचः—अ-
हं कृत्स्नस्य जगतः । प्रजवः प्रलयस्तथा ॥ मत्तः परतरं नान्य—त्किंचिदस्ति धनंजय ॥ १ ॥
ये चैव सात्विका ज्ञावा । राजसास्तामसाश्च ये ॥ मत्त एवेति तान् विद्धि । नन्वहं तेषु ते
मपि ॥ २ ॥ ह्येषा गुणमयी देवी । मम माया दुरत्यया ॥ मामेव ये प्रपद्यन्ते । मायां मे तां
तरन्ति ते ॥ ३ ॥ यद्येवं तत एव वयं वचमोऽदञ्चता निर्मायिता जिनमत एव स्थिता विश्रांता,
कासावदंजतेत्याह—‘ ज्ञावकरणसञ्चंति ’ ज्ञावसत्त्वं करणसत्त्वं च, तत्र ज्ञावश्चित्ताध्यवसायः,
करणं क्रिया शरीरव्यापारः, तदंतर्गतत्वाद्वचनमपि. ततश्च मनोवचःकर्मजिरशठैर्जाव्यं न
पुनर्बकोटवन्मनसि विसदृशमध्यवसायं बाह्यवृत्त्या जनमनंजनपरैः स्थेयं. इत्येवंरूपा निर्द-
जता जिनमत एवावतिष्ठते, ‘ एसा जिणाण आणा कजे सञ्जेण होअव्वमिति ’ वचनात्.
इत्युक्तश्चतसृणामपि परीक्षाणां जिनधर्म एव सम्यग्निर्वाहः. ॥ १५ ॥ अत्राह कश्चिन्मुग्धम-
तिः—ननु किमेतान्निर्मुग्धा मनोऽस्वास्थ्यकारिणीभिः परीक्षाभिः? यावता योऽपि सोऽपि ध-
र्मः प्रतिपत्तव्य एवेत्याह—

॥ मूलम् ॥—सुपरिस्त्रियंमि कणए । भवंति जवणंमि इक्कजवजोगा ॥ आमुक्कं सुक्क-
जरो । धम्मं सुपरिस्त्रिए होइ ॥ १६ ॥ व्याख्या—अगूढार्था, नवरमिह यद्येकजवजोग-
कारणमपि कनकं चतुरैः परीक्ष्याद्वियते, ततो जवशतहितस्य मोक्षावधिविधिसुखप्रदान-
कामस्य धर्मस्य परीक्षा सुतरां कार्येति ज्ञावः ॥ १६ ॥ मोक्षहेतुकत्वमेवास्य धर्मस्य शुक्ति-
पूर्वमाह—

॥ मूलम् ॥—गुणरथणाणवरजल—जलनिहिणा जो जिणेण उवइठो ॥ अन्नयं व दे-
इ धम्मो । अइरा अयरामरत्तं से ॥ १७ ॥ व्याख्या—स धर्मः सेव्यमानः सन्नमृतमिवाचि-
रादल्पकालेन, जरा वयोहानिः, मरणं मरः स्वरांतत्वाद्, न विद्यते जरामरौ येषां तेऽज-
रामराः सिद्धास्तद्भावोऽजरामरत्वं तद्ददाति. कोऽसौ धर्म इत्याह—यो जिनेनार्हतोपदिष्टः,
हेतुत्वेन विशेषणमिदं, कथञ्चूतेन जिनेन? गुणा मूलगुणादयस्त एव निर्मलत्वाद्भवानि, त-
था ज्ञानेषु वरं प्रधानं केवलज्ञानं तदेवापरिमितत्वाज्जलं, तयोराधारत्वाज्जलनिधिः समु-
द्रस्तेन तथा, इदमपि विशेषणमुपदेष्टुर्जिनस्य हेतुत्वेन व्याख्येयं, गुणित्वात्केवलित्वाच्चेत्य-

र्थः इदमुक्तं भवति—जिनो हि केवलज्ञानेन कर्मणां बंधमोक्षहेतून् सम्यग्जानाति, ज्ञात्वा च मोक्षोपायं जंतूनामुपदिशति, गुणवांश्चासौ, ततस्तद्वाचि विश्वासं दधानास्ते तदुक्तमनु-
तिष्ठतोऽचिरान्मोक्षां लभन्ते ॥ १७ ॥ एतदेव दृष्टान्तेन समर्थयति—

॥ मूलम् ॥—हुंति जहा अवरेहिं । जलोहिं पजराउ धन्नरासिउ ॥ मुत्ताहल निप्पन्ती
। होइ पुणो साइनीरेण ॥ १८ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरं स्वातिनक्षत्रं गते सूयें जलधरेण
यज्जलं मुच्यते तत्स्वातिनीरमित्युच्यते ॥ १८ ॥ उपनयमाह—

॥ मूलम् ॥—एवं सुरनररिद्धी । हवंति अन्नाण धम्मचरणे हिं ॥ अस्सकयमोक्कसुहं पु-
ण । जिणधम्माउ न अन्नहा ॥ १९ ॥ व्याख्या—एषापि सुबोधो, नवरं ‘अन्नाणेत्यादि,
न विद्वते ज्ञानं येषां तेऽज्ञाना मिथ्यादृष्टयः सत्स्वपि मतिश्रुतावधिज्ञानेष्वज्ञानत्वमेषां ज्ञान-
फलस्यात्रावात्. यदाह—सदसदविसेसणाउ । भवहेउ जइहउवळं चाउ ॥ नाणफळात्रावा-
उ । मिहदिडिस्स अन्नाणं ॥ १ ॥ तेषां धर्मचरणैर्धर्मानुष्ठानैर्जलज्ज्वलनप्रवेशशृगुपातपंचाग्नि-
साधनादिच्चिरिति ॥ १९ ॥ ननु जिनधर्मो मोक्षप्रदानकम इत्यवगतं, परं मोक्षसांतरांतरा-

यकारिणी येयममेयदुःखप्रचवा चवाटवी वर्तेते सा कथमस्मानिरुद्धंघ्यते? उच्यते—अस्यै-
व बलेन तदाह—

॥ मूलम् ॥—कोवदवग्निपक्षितं । माणगिरिनिअग्निं सिसंजुत्तं ॥ लोचगुरुविवरगहणं ।
बहुविहआसापिसाङ्गणं ॥ १० ॥ मोहंतमपूरभरिअं । उद्धंघिजं चवाम्निं तुरिजं ॥ जिणध-
म्मविहयरक्को । सत्तो सत्तो महासत्तो ॥ ११ ॥ व्याख्या—जिनधर्मेण समस्तचिपत्पूरदूरी-
करणदक्षेण विहिता रक्षा तत्तदुपद्रवेज्यो यस्य स जिनधर्मविहितरक्षः सत्वः प्राणी चवा-
टवीं त्वरितं शीघ्रमुद्धंघयितुं शक्तः समर्थो भवति. ननु केन गुणेन भवस्याटवीत्वमारोप्यत
इत्याह—कोप एव दाहहेतुत्वाद्दवाग्निर्दवानक्षस्तेन प्रदितां प्रज्वलितां, तथा मान एव दु-
र्लभ्यत्वाद्गिरिः पर्वतः, निकृतिर्माया सैवात्यंतगहनत्वाद्धंशी वंशाढी ताभ्यां संयुक्तां, मान-
गिरित्यत्र दीर्घो, नियन्निवंसी इत्यत्र च ह्रस्वः, दीर्घह्रस्वौ मिथो वृत्ताविति प्राकृतलक्षणवशात्,
लोच एव दुःपूरत्वाद्गुरु पातालप्रायं विवरं, तेन गहनां व्यासां, सर्वत्र जातावेकवचनं. त-
था बहुविधा धनार्जनपाणिग्रहणपुत्रोल्पादादिका आशा एव विश्वघस्मरत्वात्पिशाचीगणा य-

त्र तां, तथा मोहोऽज्ञानं स एव विवेकलोचनावारकत्वात्तमः पूरौधकारप्रसरस्तेन भरितां पूरि-
रितां. न ह्येवंविधा त्रीषणा त्रवाटवी केवलं परस्यैव बलेन व्यत्येतुं शक्यते, यद्योरसं सत्त्वं
न स्यादित्याह, महासत्त्व आपत्स्वल्प्यत्रीरुः. ॥ १०-११ ॥ नन्वेवंविधापत्परित्वाणे कथं नाम-
धर्मस्य सामर्थ्यमुच्यते? वीरत्वावीरत्वं कथमिति चेदुच्यते, वीरजातत्वादित्याह—

॥ मूलम् ॥—घणसहस्रहृत्कविल । पुरलवि विडं परोहिं डुगिज्जो ॥ सिरिवीराडं जा-
ड । धम्मोवि वहेइ वीरत्तं ॥ ११ ॥ व्याख्या—आस्तां वीरवंशे जाता मनुष्या एव वीरा त्र-
वंतीति, श्रीवीरादपश्चिमजिनाज्जातो धर्मोऽपि वीरत्वं वहति, यद्यपि सर्वेषामप्यर्हतां तुल्यो-
पदेशत्वात्साधारण एव धर्मस्तथापि सांप्रतं श्रीवीरस्य तीर्थमित्येवमुच्यते. पदे वीरात्सु त्रटा-
दिति. कथञ्चूतो धर्मः? धनैः सर्वसमुद्रोदकबिंदुभ्योऽप्यधिकैः शास्त्राणामाचारादीनामर्थैः
कवितः, तथा पुरतोऽपि स्थितः पुस्तकादिन्यस्ततयाग्रतोऽपि स्फुरद्रूपः, परैः शाक्यादित्रिदुर्गा-
ह्योऽवधारयितुमशक्यो ज्ञेयगहनत्वात्. वीरपदे—धनैः शस्त्रैः खजादिभिरस्त्रैर्गर्भ्यादिभिः
कवितः पुरतोऽपि स्थितो न तु पलायमानः, परैः शत्रुत्रिदुर्गाह्यः. एवं चास्य वीरत्वे कथमा-

पत्परित्राणं दुर्घटमिति गार्थः. ॥ ३२ ॥ अथ ग्रंथंतरेणस्य विपक्षविक्षेपकत्वमाह—

॥ मूलम् ॥—जिणधम्मो गयराउ । सुबहुमउ असमसमरसंपत्तो ॥ विप्फुरियविविह-
आसं । महइमहामोहरायबलं ॥ ३३ ॥ व्याख्या—अयं जिनधर्मो मोहो मोहनीयं कर्म,
स एव सर्वकर्मसु प्रबलत्वाद्वाजा, महंश्चासौ मोहराजश्च महामोहराजस्तस्य बलं सामर्थ्यं
मन्नाति, कीदृशं तत्? विस्फुरता विविधा आशा यत्र तत्तथा, आशासारत्वात्तस्य धर्मः क-
थञ्चूतः? गतरागो रागस्य द्वेषाविनाभावित्वाद्गतद्वेष इत्यपि दृष्टव्यं, तथा सुबहूनां जीवानां
मत इष्टोऽन्यदत्वात्. तथाऽसमं निरुपमं समरसं प्राप्तः, निष्कषायत्वात्, अत्र 'गयराउ'
इति विशेषणं प्राकृतव्युत्पत्त्या जिनधर्मस्य गजराजोपमां सूचयति, गजराज इवेत्यर्थः. स हि
महान् माया लक्ष्म्या उहस्तर्को यस्य स महामोहः, स चासौ राजा च, तस्य बलं सैन्यं
विस्फुरितं विविधाश्चमपि मन्नाति, एकेनापि गजराजेन बहवोऽप्यश्वा ऋज्यंत इति प्रतीतमे-
व. कथञ्चूतोऽसौ? सुबहुमदः, तथा असमं समरं संप्राप्तः, संग्रामांगणमागत इत्यर्थः ॥३३॥
एवं धर्मस्य परसामर्थ्यमुपदर्श्य संप्रति लोकंप्रति लोकोत्तरं तस्य वात्सल्यमाह—

॥ मूलम् ॥—जन्मजरमरणदुःखं । हरेः संकल्पियं पित्रं देह ॥ सहिज्जाउत्तपणइणि
—पिडमाजहिं हिड धम्मो ॥ १४ ॥ व्याख्या—धर्मः सख्यादिज्योऽपि हितो वत्सल इति
समासार्थः. व्यासार्थस्त्वयं—इह प्रथमं सखा सखायंप्रति वत्सलः कुलशीलादिभिः साम्या-
त्, ततोऽपि भ्राता भ्रातरंप्रत्येकोद्वरजातत्वात्. ततोऽपि पुत्रः पितरंप्रति ततो लब्धात्मला-
जत्वात्, ततोऽपि प्रणथिनी प्रियंप्रति तं विना सर्वशृंगारत्यागात्. ततोऽपि पिता पुत्रंप्रति
स्वांशरूपत्वात्, ततोऽपि माता पुत्रंप्रति वत्सलात्तस्य कुट्टौ धारणात्पोषणाच्च, न च ततोऽ-
प्यधिकं वात्सल्यं कस्याप्यस्ति. तथा चाहुः—

उपाध्यायाद्दशाचार्या । आचार्याणां कृतं पिता ॥ सहस्रं तु पितुर्माता । गौरवेणातिरिच्यते
॥१॥ पतिता गुरवस्त्याज्या । न तु माता कथंचन ॥ गर्जधारणपोषाज्यां । येन माता गरीयसी
॥ २ ॥ धर्मः पुनरेज्यः सर्वेज्योऽपि जीवंप्रति वात्सल्येनातिरिच्यते, यतोऽयं धर्मो जन्मज-
रामरणदुःखं हरति, संकल्पितं च प्रियं च ददाति. अयं भावः—हितः स उच्यते यो दुः-
खं हर्तुं सुखं च दातुं क्षमः स्यात्, दुःखे च मुख्यं दुःखं जन्मजरामृत्यवस्तान्नावे शेषदुःख

ज्ञावात्, न चामून्निबिर्ननेहा अपि मित्रादयः कस्यापि हरन्ति, धर्मः पुनरपुनर्नैवं पदं प्रापयन् हरन्त्येव. तश्चेष्टमपि सुखं प्रदातुं धर्म एव प्रचुर्न मित्रादयस्तेष्यस्तदाप्तौ सर्वस्यापि जगतः सुखित्वप्रसंगात्. ननु संकल्पितं प्रियं चेत्युन्नयपदोपादानं कस्मादित्युच्यते—संकल्पितं विवक्षितजीवापेक्षया प्रियं सर्वजनापेक्षया, यदि संकल्पितमित्येतावदेवोच्यते तदा गर्तासूकरादीनां जगदनिष्टविद्यावासिरिति धर्मजन्या स्यात्. प्रियमित्येवोच्यमानेऽजीर्णज्वरिणोऽपि सहसाकारादिना सर्वजगद्दयितघृतदध्याद्युपन्नोगो धर्मं कर्तुकः स्यात्, न चैतदिष्टं शिक्षानां, तस्मादुन्नयपदोपादानं न व्यर्थमिति गाथार्थः. अथ धर्मस्य संकल्पितदातृत्वं स्पष्टयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—जे नरसुरवरन्नोगा । जे जसवलरूवरिद्धिसंजोगा ॥ ते धम्मकप्पतरुणो । कुसुमाइं फलं पुणो सिद्धी ॥ ३५ ॥ व्याख्या—उत्तानार्था, न हीदृशमत्यद्भुतमस्य धर्मकल्पद्रुमस्य महात्म्यं दृष्टान्तमंतरेणान्निधीयमानं प्रतीतिमावहतीति दृष्टान्तमाह—
॥ मूलम् ॥—उवञ्चंजिज्जण नरसुर—रिद्धिं सिद्धिं गएण किर तत्तो ॥ वरपुष्फफला-

साढ । पत्तो धणसहवाहेण ॥ २६ ॥ व्याख्या—किरेत्यासोपदेशे, नरसुरकृद्धिं मर्त्यामर्त्यसं-
 पदमुपयुज्य लयोदेशे ऋवे सिद्धिं गतेन धनसार्थवाहेन श्रीयुगादीशजीवेन तस्मादधिकृता-
 रुर्मकल्पदुमाहराणां शेषजीवापेक्षया प्रकर्षवतां प्रागाथा निर्दिष्टानां पुष्पफलानामास्वादो र-
 सानुन्नवः प्राप्त इति गाथार्थः. व्यासार्थस्तु कथानकेनोच्यते—

तन्वन्नाचार्यकं दान—विद्यायां वृषजः श्रिये ॥ सुरधेनुमणिवृद्धा । यस्य शिष्या इवाव-
 युः ॥ १ ॥ जंबूरित्यस्त्ययं द्वीपो । नित्यदीपोपमां दधौ ॥ लक्ष्यो जनसंपत्ति-शालिनो यस्य
 मंदरः ॥२॥ तत्र प्रत्यग्विदेहेषु । वसुधाया विशेषकं ॥ क्वितिप्रतिष्ठितं नाम । पुरं नालीक-
 त्राक् पुनः ॥ ३ ॥ यत्र प्रासादशृंगेषु । वैजयंत्यो विरेजिरे ॥ स्वर्गगातरंगांतः । स्फुरह्यफरि-
 का इव ॥ ४ ॥ यस्मिन् कलावदालोक—मुदिता परमोदकाः ॥ अनतिक्रान्तमर्यादा । अच्यु-
 तश्रीकृतास्पदाः ॥ ५ ॥ अनेकगुणरत्नाढ्याः । कुक्षचित्यक्तद्रूषणाः ॥ वर्धिष्णवोऽनुवेखं च । ना-
 गराः सागरा इव ॥ ६ ॥ युग्मं ॥ तत्र प्रसन्नचंद्रोऽश्रू—इभ्रूपो यः सज्जनैर्धनैः ॥ पुराणि वा-
 सयामास । वनानि च विरोधिनिः ॥ ७ ॥ वीराणां न परीवारः । कारणं विजयश्रियः ॥ ८ ॥ इ-

ति मुक्त्वा परीवारं । यस्यासिर्धुयुधेऽरिचिः ॥ ७ ॥ संतोषरोषभ्रूस्तन्व — निष्ठां वितरणे रणे ॥
 अर्थिप्रत्याङ्गवर्गेऽभ्रू — रूनाय निधनाय यः ॥ ८ ॥ सार्थवाहोऽभवत्तत्र । धनः सुकृतसाधनः ॥
 दानैर्यो भ्रूषयामास । जगद्भ्रूषामपि श्रियं ॥ १० ॥ चावितीर्थंकरत्वेन । यस्यात्माजनिर्निर्म-
 लः ॥ स्वातिधाराधरस्येवा — सन्नमुक्तादृशं पयः ॥ ११ ॥ श्रियः प्रकृतिलोलायाः । कोनिका-
 या असदृशां ॥ रक्ताकंचुकिनौ न्याय — व्यवसायौ व्यधत्त यः ॥ १२ ॥ सद्भ्रूः कीयते चं-
 द्रः । सद्भ्रूः कीयतेऽभिः ॥ सद्भ्रूऽपि न तु कीण — स्ताबुजौ हस्तिस्रसः ॥ १३ ॥ क-
 मलोद्यं कदापीष्टु — जगदुज्जीवनदमं ॥ गंतुं सोऽब्द इवांजोधिं । वसंतपुरमैहत ॥ १४ ॥ या-
 त्त्रार्थिनो जनान्नीवी — वाहनाशनदानतः ॥ सज्जः स सज्जयामास । नृपतिः सैनिकानिव ॥
 ॥ १५ ॥ श्लोऽभ्रून्मंदमनाः सोपि । तद्वाग्माधुर्यरंजितः ॥ अन्वगह्यरूढं गह्व । इव त्रियगिरं
 गुरुं ॥ १६ ॥ कुलवृद्धाशिषो गृह्णन् । स्नेहाब्धिलहरीरिव ॥ सूचयन्निव मूर्धस्थै — रक्तैर-
 क्तां श्रियं ॥ १७ ॥ शुभ्रेऽहि कृतमांगल्य — कर्मा निर्मापितोत्सवः ॥ सार्थमावासयामास ।
 पुरः परिसरे धनः ॥ १८ ॥ युग्मं ॥ धर्मघोषगुरुः सार-परिवारस्तदा धनं ॥ बहुधा विस्मृतो

मूर्त । इव धर्मः सभाययौ ॥ १९ ॥ तस्मै प्रणमते दत्त्वा । धर्मलाजाशिषंगुरुः ॥ कृता मृतस-
 रः ह्यनै—रिव वधैरजाषत ॥ २० ॥ गंतुमीहामहे सार्थ—वाह साहायकात्तव ॥ वसं-
 तपत्तनं मेघा । इव दूरं नञस्वतः ॥ २१ ॥ स प्रोचे जाग्यवानस्मि । यत्प्रयाणामुखे मम ॥
 यूयं शकुनसर्वस्व—मिवायासिष्ट दृक्पथं ॥ २२ ॥ एषां सपरिवाराणां । यदन्नाद्युपयुज्यते ॥
 तत्संपाद्यं त्वयासर्व—मिति सूदं शशास सः ॥ २३ ॥ तावदाभ्रफलैः पाक—पेशलैः परिपूरितं
 ॥ स्थावं कौशेलिकीचक्रे । कश्चित्तस्य नरः पुरः ॥ २४ ॥ तदेव स्थालमुधृत्य । फलैः कुर्वन्नि-
 मंत्राणां ॥ प्रकृत्या दानशौकीरो । न्यषेधि गुरुणा धनः ॥ २५ ॥ रसज्ञोद्वाहिनी गह्व—वासि-
 नी तृङ्गविनाशिनी ॥ जगदानंदिनी साद्यु—माद्युर्यधरितामृता ॥ २६ ॥ ऋवतामुचिता से-
 यं । फलाढी किं निषिध्यते ॥ हुं ज्ञातं कठिना चूरि—कषाया यदसौ हृदि ॥ २७ ॥ सो-
 त्वासमिति जडपाके । धने यतिपतिर्जगौ ॥ चारित्रे हि कृपा सौम्य । सारा तारेव लोचना
 ॥ २८ ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥ तद्दद्या जीवरक्षार्थं । न गृह्णति मुमुक्षवः ॥ फलं सबीजमन्नं चा
 —राद्धं जीवमये हिते ॥ २९ ॥ अहो सूक्ष्मेदिकामीषा—महो दुष्करकारिता ॥ शंसन्निति

मुनीश्या—नुमेने स सहागमं ॥ ३० ॥ समं धनस्य सार्थेन । चलता प्राचलद्गुरुः ॥ शंखः
 प्रदक्षिणवर्त । इव नीरेण नीरधेः ॥ ३१ ॥ अश्वैरश्वतैः सौर—श्वैः करजसैरिन्निः ॥ वि-
 षमेऽपि सुखं चेरुः । ह्रुणे पथि पदातयः ॥ ३२ ॥ ग्रीष्मातपाकुले लोके । रथोधूतरजह्वलात्
 ॥ स्तोकालोकयितुं सूर्य—मिव धात्री विपद्यथौ ॥ ३३ ॥ सरित्खेला लतादोलाः । पुष्पमाढाः
 फलावलीः ॥ विना यत्नं जनाः प्रापुः । सार्थे वनविहारिणि ॥ ३४ ॥ अंगनाक्षिगनावास—
 प्रमदाश्रंदनांचिताः ॥ रथस्थाः केऽपि न ग्रीष्म—भीष्मतां मेत्तिरे नराः ॥ ३५ ॥ लाजाद-
 खिलवस्तूनां । व्यासाच्च पटसन्ननां ॥ पांथानां जंगमद्रंग—रंगं सार्थो व्यधत्त सः ॥ ३६ ॥
 तापाक्रांतास्तृषाह्वाना । गतिश्रान्ताश्च ये पथि ॥ व्यथां धनो धुनोतिस्म । तेषां स्वचनामृ-
 तैः ॥ ३७ ॥ किमयं चंदनं किं वा । चंद्रः किं वा सुधाहृदः ॥ दध्युर्लूकाहता लोका । इत्या-
 त्तवचने धने ॥ ३८ ॥ क्रामंतिस्म क्रमं कष्टं । पथि यत्नातपाज्जनाः ॥ चेरुस्तत्र सुखं धैर्या—
 त्युष्पकीर्णं श्वार्षयः ॥ ३९ ॥ न मुंचंतिस्म यन्नीरं । क्षणमप्यननाज्जनः ॥ तस्मिन् शमसुधा-
 धाता । इव तेन मनोऽप्यडुः ॥ ४० ॥ एवं ब्रजन्नसौ सार्थः । कतिचिद्भिः प्रयाणकैः ॥ प्राप

श्वापदजीवानां । रक्तादुर्गमिवाटवीं ॥ ४१ ॥ तदंतरा गतेर्विघ्नः । प्रादुरासीद् घनागमः ॥ ध-
 नागमस्य श्रीसूरेः । संगमाथैव कौतुकी ॥ ४२ ॥ विद्युज्ज्वालामुखा गर्जा— इहासाः श्याम-
 लाः घनाः ॥ बलाका नृकपालौघा । हृष्टाः पांथैः पिशाचवत् ॥ ४३ ॥ ऊंज्यांदोलिते देहे ।
 पांथानां पतयालवः ॥ ययुर्नाराचसाचिठ्यं । मेघस्योदकबिंदवः ॥ ४४ ॥ पदे पदे स्वल्पत्पादा
 । यष्टिलमाग्रपाणयः ॥ युवानोऽपि जरद्भावं । पंकिले पथि ज्ञेजिरे ॥ ४५ ॥ तन्वन् सरस्वतीपूरं
 । सत्त्वाधिक्यं प्रपंचयन् ॥ गुरुर्बभूव सार्थस्य । वनवासाय वारिदः ॥ ४६ ॥ रुद्रा मेघांबुधा-
 रात्रि—स्तस्थुर्लौका वनांतरे ॥ पाठकस्येव कंबात्रि — मठे बात्राश्चला अपि ॥ ४७ ॥ पाथो-
 दरुर्दूपांथानां । पाथेयानि दिने दिने ॥ हीयंतेस्म श्रुतानीव । प्रमादग्रस्तदेहिनां ॥ ४८ ॥
 अश्रुतां कंदमूलाद्यं । पिबतां निर्जरं पयः ॥ वसतां पर्णशालासु । गृह्णतां तारवीस्त्वचः ॥ ४९ ॥
 स्वपतां गंफशैलेषु । पश्यतां पंकसंकटं ॥ पांथानां तापसानां च । नाभ्रूत्कापि त्रिदास्तदा ॥
 ॥ ५० ॥ युग्मं ॥ चेत्किंचिद्गुरवः प्रापुः । प्रासुकं जगृहुस्तदा ॥ नो चेत्समाधिना तस्यु—
 र्बर्धयंतस्तपोधनं ॥ ५१ ॥ सुखदुःखे स्वसार्थस्य । धनस्य ध्यायतोऽन्यदा ॥ यामिन्याश्चरमे

यामे । गुरवः स्मृतिमैयरुः ॥ ५२ ॥ कं काले करावेऽव । ते ऋविष्यंति साधवः ॥ अप्रासु-
 कं जितात्मानो । ये न यत्नंति वार्यपि ॥ ५३ ॥ ह्यधिताः फलिते क्षेत्रे । पूर्णे सरसि तृष्णि-
 नः ॥ असिधाराव्रतं तीव्र—तरं हंत चरंत्यमी ॥ ५४ ॥ यदेज्यो दीयते दानं । तन्निदानं
 शिवश्रियः ॥ विधेयैव मया चिंता । प्राप्तस्तेषां महात्मनां ॥ ५५ ॥ कुपितास्ते ऋविष्यंति । मधि
 गाढापराधिनि ॥ अद्या न तेषु कोपः स्या—दाहः शशिकरेष्विव ॥ ५६ ॥ एवं विदृशतस्तस्यो—
 निद्रस्य तमसः क्षये ॥ इति स्तुतिव्रतोऽपाठी—ज्ञानशिव तदाशयं ॥ ५७ ॥ पंचभिः कुलकं ॥ वसुभिः
 पूरयन्नाशा द्विषन् दोषाकरद्युतः ॥ धन विश्वोपकाराय । त्वमिवोदेति चास्करः ॥ ५८ ॥ अथ प्रा-
 ज्ञातिकं कृत्यं । विधाय विधिना धनः ॥ माणिन्नरेण मित्रेण । सहागाद्गुरुसन्निधिं ॥ ५९ ॥ समुद्र
 म्बिगंभीरं । धीरं मेहरिवायतः ॥ आदर्शमिव मांगढ्यं । सूरिराजं ददर्श सः ॥ ६० ॥ कायो-
 त्सर्गस्थिताः केऽपि । केऽपि स्वाध्यायतत्पराः ॥ सूत्रार्चिंतकाः केऽपि । केऽप्यासनविशेषिणः
 ॥ ६१ ॥ प्रसन्नवदना दांत—मदनास्तेन तोषिणः ॥ परितस्तमदृश्यंत । मुनयो विनयोऽज्ज्व-
 लाः ॥ ६२ ॥ युग्मं ॥ लज्जातो जातसंकोच । इव नत्वा गुरुनथ ॥ ऊचे पतहाष्यधारा—

धौततच्चरणो धनः ॥ ६३ ॥ मया युष्मान् सहाहूय । भूयश्चिता न यत्कृता ॥ प्रमादग्रहिद्वे-
 नेव । तत्कमध्वं कामाकराः ॥ ६४ ॥ गर्जद्भिर्बहु वर्षद्भिः । स्तोकमस्तोकम्बरेः ॥ वर्षाकालेऽ-
 पि जातोऽहं । शारदैर्वारिदैः समः ॥ ६५ ॥ प्रत्यूचिरे कामावह्वी — तरवो गुरवस्ततः ॥ कि-
 मागस्ते महाजाग । येनैवं दुःखजागसि ॥ ६६ ॥ महाटवीमिमां तीर्णा । वयं साहाय्यका-
 स्त्व ॥ उपचक्रे च सार्थस्ते । जक्तदानादिना हि नः ॥ ६७ ॥ धनोऽय्यधत्त धन्यानां । जि-
 ह्वा पावित्र्यशालिनी ॥ न मालिन्यत्रियेवान्य — दोषपंकं स्पृशेद् ध्रुवं ॥ ६८ ॥ पंके पंकेरुहो-
 ज्जैद् — मिव मथ्यपि यद्गुणं ॥ प्रकाशयथ तद्युगं । नूनमन्यगुणव्रताः ॥ ६९ ॥ ये सर्वज्जकि-
 णस्तेषा — मपि संप्रति दुष्करं ॥ अन्वहं निर्वहंत्येते —ऽनारंभा कृषयः कथं ॥ ७० ॥ सचः
 प्रसव्य साधूना — मनुज्ञां यन्न येन ते ॥ ममावाससमुपागत्य । किमपि प्रतिगृह्यते ॥ ७१ ॥ ज-
 क्त्स्नेहगुणार्थं य — दकृतं यदाकरितं ॥ तदेव कदयं साधूनां । धनमित्यन्वशाद्गुरुः ॥ ७२ ॥
 व्यावृत्तेऽथ धने गुर्वा — देशवश्यं मुनिच्छयं ॥ तदावासमनासन्न — मनाकुलतया ययौ ॥ ७३ ॥
 स तद् दृष्ट्वा चिदानंद — सुखमास्वादयन्निव ॥ घृतेन सुकृतेनैवो — ज्ज्वलेन प्रत्यलाजयत् ॥ ७४ ॥

मुदं मेदुरयामास । दृतधाराधरो धनः ॥ मुनिहंसेषु निध्यात्—नेत्रांजोलेषु चाद्भुतं ॥ ७५ ॥
 वाग्दुग्धधारानेत्रांबु—धारा धारा घृतस्य च ॥ स्पर्धया वर्धयामासु—त्र्योधिबीजं तदाशये ॥
 ॥ ७६ ॥ निवृत्तेऽस्मिन् व्रतिच्छेदे । द्वाणं स्थित्वा विवक्षाणः ॥ धर्मेष्टुः स ययौ रत्ना—धीव र-
 त्नाकरं गुरुं ॥ ७७ ॥ प्राणम्य तमुपासीनं । दंतदीधितिदंभतः ॥ ऊचे बोधिसुधांचोधि—बहरी
 दर्शयन् गुरुः ॥ ७८ ॥ विरला एव संसारे । कंचिच्चिंतितार्थदं ॥ चिंतामणिमिवांचोधौ । लज्ज-
 ते मानवं चवं ॥ ७९ ॥ दुःप्रापमपि मिथ्यात्व—निडामुद्रितदृष्टयः ॥ असाधितार्थमेवैतं ।
 । हारयंत्यविवेकिनः ॥ ८० ॥ सम्यक्त्वांजनतः स्पृष्ट—दृष्टयो ये तु जानते ॥ सम्यग्देवादित-
 त्वानि । तेषामेष फलेग्रहिः ॥ ८१ ॥ देवोऽष्टादशजिदोषै—दुःकोऽहंनुच्यते जिनः ॥ कुदेवः
 पुनरुत्सर्पि—कंदर्पदर्पकल्मषः ॥ ८२ ॥ महाव्रती निरारंजो । गुरुगौरवमर्हति ॥ परिग्रहग्रहव्य-
 ग्र—मतिः कुगुरुरेव सः ॥ ८३ ॥ दयादमशमब्रह्म—निर्मलो धर्म उच्यते ॥ अधर्मस्तद्विपर्यसि-
 ऽनासेव्यः स सतां पुनः ॥ ८४ ॥ इदं सम्यक्त्वकमलं । स्पेरं चेच्चित्तपद्वले ॥ श्रेयःकदंब-
 कादंब—रंबरस्तन्न दूरगः ॥ ८५ ॥ इति सूरीशितुर्वाचा । जातसम्यक्त्वनिश्चयः ॥ धनः सु-

प्रातमथेति । मन्वानः स्वाश्रयं ययौ ॥ ७६ ॥ दुर्दिने सुदिनं पंका—भावः कालेऽपि पंकिले ॥
 अजाढ्यं जलपूरेऽपि । धनस्याद्भुतकार्यञ्चूत् ॥ ७७ ॥ वर्षतं घृतधारान्निर्धनं वीक्ष्येव लज्जि-
 ते ॥ गतेऽथ जलदे दूरं । शरत्कालो व्यजृञ्जत ॥ ७८ ॥ धनस्य सह बोधेन । गते विमलतां
 विधौ ॥ आचारेण समं प्राप्ते । तस्य निष्यंक्तां पथि ॥ ७९ ॥ याते प्रसन्ति नादेये । तस्य
 चित्त इवांबुनि ॥ हंसीषु सावकाशासु । तस्मिन्नाहंतगीरिव ॥ ८० ॥ नीरे स्मेरेषु पद्मेषु । त-
 त्वेव्विव तदाशये ॥ तस्य पुण्येव्विवासन्न—परिपाकेषु शालिषु ॥ ८१ ॥ सार्थश्चचाल चेलु-
 श्च । सह श्रीगुरवोऽपि ते ॥ वैदेहानां हि साधूनां । ज्येष्ठकल्पोऽनवस्थितः ॥ ८२ ॥ चतुर्भिः
 कलापकं ॥ गुरुभ्यो गौरवं तन्व—न्नरण्यानि विदंध्य स ॥ न्नवानिव शिवं न्नव्यो । लेत्रेऽ-
 चीष्टं पुरं धनः ॥ ८३ ॥ तत्र प्रातमहीपाल—प्रसादः सादरं धनः ॥ विक्रीणानः स्वपत्न्यौघं ।
 नव्यपत्न्यान्पुपाददे ॥ ८४ ॥ तत्रैव गुरवस्तस्थु—स्तदाज्ञां शिरसा वहन् ॥ आययौ मूलनग-
 रं । धनः प्रातधनः पुनः ॥ ८५ ॥ संपूर्णं पालयित्वायु—रुदीचीनक्रुरुव्वथ ॥ शीतासरित्पूर्व-
 तटे । स ज्ञेजे शुग्निधर्मतां ॥ ८६ ॥ कल्पद्रुमैर्दशविधैः । साधितानल्पकल्पनः ॥ पल्यलयी-

परिमितं । स स्वमापुरपूरयत् ॥ ९७ ॥ आ ३ऽथ त्रिदिवे देवी—हृत्पद्मत्रमरोऽमरः ॥ ब्रूत्वा
स ब्रूरिन्निकेणै—दिव्यमायुरतीतवान् ॥ ९८ ॥ इतश्च—

विजयी विजयः प्रत्य—ग्विदेहेष्वस्ति मंगलः ॥ तत्र वैताढ्यशैलस्ये । देशे गंधारनाम-
नि ॥ ९९ ॥ पुरे गंधसमुच्छेऽभू—हृत्वी इ तबलो नृपः ॥ चंद्रकांता प्रिया तस्य । चंद्रलेखेव
निर्मला ॥ १०० ॥ युग्मं ॥ स सौधर्मसुरश्च्युत्वा । प्रपेदे पुलतां तयोः ॥ महाबल इति ख्या-
तः । द्वितौ नाम्ना गुणेन च ॥ १ ॥ कलाकलापं कलयन् । वर्धमानः शशीव सः ॥ आस्था-
नं रूपभूपस्य । तारं तारुण्यमासदत् ॥ २ ॥ धुरं धुर्यं इव न्यस्य । राज्यं शतबलः सुते
॥ चारुचारित्रमादाय । शिश्राय स्वर्गसंपदं ॥ ३ ॥ पुण्यप्रमद्धरोऽशुंक्त । राज्यं राजा महाब-
लः ॥ दोषदोषाचरणं । तारुण्यं महतामपि ॥ ४ ॥ स्वयंबुद्धश्च संनिन्न—श्रोताश्चास्तिक-
नास्तिकौ ॥ तस्य द्वौ मंत्रिणवास्तां । धर्माधर्माविवांगिनौ ॥ ५ ॥ यदाद्यः सिबिचे गोत्रिः ।
पुण्यबीजं नृपेऽब्दवत् ॥ मूलादुन्मूलयामास । तद्भूकर इवापरः ॥ ६ ॥ स्वयंबुद्धोऽन्यदा दध्यौ ।
यद्यस्मास्वधिकारिषु ॥ ब्रूपोऽयं दुर्गतिं गंता । वंचितास्म तदा वयं ॥ ७ ॥ यद्यप्युक्ता हिता

शिक्षा । नायकाय न रोचते ॥ तथापि ऋत्यूः सा देया—ऽन्यथा स स्यादुपेक्षितः ॥ ७ ॥
 ततः कदाचित्परिष-न्निषण्णस्य महीपतेः ॥ पुरतः प्रांजलीञ्चूय । स्वयंबुद्धोऽब्रवीदिति ॥ ए ॥
 ये न श्रूयन्ति श्रूयन्ति । सावङ्गं वा गुरोर्गिरः ॥ पृथ्वीपते न तेऽर्हति । शिक्षां श्रियस्त्रिवाङ्ग-
 साः ॥ १० ॥ कुलीनोऽसि विनीतोऽसि । तस्मात्त्वमनुशिष्यसे ॥ सुपात्र एव तिष्ठति । क्षीर-
 वयद्गुरुरूक्तयः ॥ ११ ॥ नाथ सर्वेषु कार्येषु । निंदति निपुणास्वरां ॥ पुनस्तामेव शंसन्ति । क्षीर-
 धर्मं लोकद्वयी हिते ॥ १२ ॥ कलाकुलीनतारूपा-रोग्यसौ प्राग्यसंपदः ॥ स्वर्गापवर्गावपि तौ
 । सर्वं धर्मैकहेतुकं ॥ १३ ॥ न रमा परमानापि । स्नेहला महिला अपि । आलंबनाय जा-
 यन्ते । पततां नरकावटे ॥ १४ ॥ पूर्वं रागाग्निना दीप्ता । प्रांते विरहत्रसकाः ॥ उड्मूकानी-
 व विषया—स्तापायैवातिसेविताः ॥ १५ ॥ ततस्त्वं तांत्विकीं बुद्धिं । विधूय विषयव्रजे ॥ वि-
 धेहि धर्मं भ्रूपात्र । पालय स्वकुलस्थितिं ॥ १६ ॥ तावत्तं स्नाह संचिन्न-श्रोताः श्रोतरि भ्रू-
 बुजि ॥ अहो हितार्द्रिता मंत्रिं—स्त्वत्स्वामिसुखद्विषः ॥ १७ ॥ नास्त्येव तावदात्मात्र । भ्रू-
 तेभ्यश्चेतनोऽज्ञात् ॥ तद्भ्रावात्कस्य पुण्य-पापे स्तस्तत्फलं तथा ॥ १८ ॥ पुण्यपापकृते हंत ।

यदि सत्कृत्यसत्कृती ॥ तन्नो माणिक्यलोषुद्भ्यां । पुण्यं पापमकारि किं ॥ १ए ॥ शुक्तं विल-
 सितं पीतं । हसितं स्वादितं च यत् ॥ तदेव सारं संसारे । केयं परजवस्य जीः ॥ १० ॥ त-
 तो भूपाल बब्बुल — मित्रैतन्नणितं त्यजन् ॥ स्निग्धान् विषयकल्पदून् । भज त्वं न कुतो भ-
 यं ॥ ११ ॥ अथावदुत्स्वयंबुद्धो । हंत धूर्तैर्भवाद्दशैः ॥ ऋजुर्विश्वस्तधी राजा । वंचयते स्वा-
 र्थलोभुषैः ॥ १२ ॥ जरानां न हि श्रूतानां । धर्मश्चैतन्यमिष्यते ॥ तस्यान्यथानुपपत्ते—रस्त्या-
 त्सा पुण्यपापकृत् ॥ १३ ॥ पुण्यपापे विना सौख्य — दुःखे चेद्भवतो गिनां ॥ स्याद्द्विधियामका-
 चावात् । सुखि वा दुःखि वा जगत् ॥ १४ ॥ माणिक्यलोषुद्दृष्टांत — स्तद्भावेऽप्यथायि यः
 ॥ सोऽसन्न हि सुखं दुःखं । जानीतस्तावचेतनौ ॥ १५ ॥ एवं तयोर्मिथस्तर्क—दोषांदोषितचेतसा
 ॥ राज्ञाऽवज्ञातधर्मेण । निन्दिरे कतिचित्समाः ॥ १६ ॥ दाक्षिणात्यैर्नटैः सम्य — अतूर्यत्रय-
 विचक्षणैः ॥ सन्नायां शूजोऽन्येद्यु—रारेभेऽद्भुतनाटकं ॥ १७ ॥ गीतसंगीतकाह्लाद — निर्निमेषं
 नरेश्वरं ॥ अत्याकुलः सभामेत्य । स्वयंबुद्धस्तदा जगौ ॥ १८ ॥ आसीदिति प्रन्नो धाटी । व-
 र्धतेऽस्या महाजयं ॥ मुंच प्रमादमादत्स्व । धर्मं मर्माविधं द्विषां ॥ १९ ॥ तदकस्माद्भयं श्रुत्वा

। व्याकुले सकले जने ॥ गतं गीतादिकुतकैः । सत्रायाः समथैरिव ॥ ३० ॥ आददानं धनु-
 र्युपं । मंत्र्यूचे सुंच संत्रमं ॥ मृत्युर्हि धाटी धर्मोऽव । सुकृतं न पुनर्धनुः ॥ ३१ ॥ कर्करं श-
 क्राचूर्णं । इव संगीतके त्वया ॥ वैराग्यं तन्वता मंत्रि—द्वमंत्रितमिदं कृतं ॥ ३२ ॥ प्रस्ता-
 वविमुखो मध्ये । संसदं यो विवदति ॥ महाश्रमस्थो योगीव । खं हासयति सोऽपरैः ॥ ३३ ॥
 मूपावमित्युपालंन—वाचालं मंत्र्यवोचत ॥ पत्युरत्युत्तमैर्भूत्यै—वर्च्यमेव सदा हितं ॥ ३४ ॥
 विचिर्विशेषकं ॥ सर्वं गीतं प्रलपितं । सर्वं नाड्यं विरुबना ॥ सर्वे ज्ञारा अलंकाराः । कामा-
 डुःखावहा हहा ॥ ३५ ॥ त्वमिहत्यैः सुखैर्गृह्यो । मन्यसे न परं जवं ॥ संचिन्नश्रोतसो वा-
 क्या—तत्र राजन्निशम्यतां ॥ ३६ ॥ पुरा पुरादतो नाथ । त्वमयासीर्मया सह ॥ रंतुं मेरुगि-
 रौ नेत्रा—नंदनं नदनं वनं ॥ ३७ ॥ तत्राययुः शुजाकाराः । स्ववशा रुचिशाखिनः ॥ तदा
 क्रीडापरा देवा । रेवावारीव वारणाः ॥ ३८ ॥ तान्निरीह्यापसृत्यावां । यावद् दूरे बभूविव
 ॥ तावत्वामेत्य कोऽप्यूचे । देहश्रीजासुरः सुरः ॥ ३९ ॥ क्रिमु वत्स न मां वेत्सि । यदन्य
 इव शंक्से ॥ दिष्ट्या जानीहि मां नाम्ना—तिबलं स्वपितामहं ॥ ४० ॥ राज्यं त्यक्त्वा सद-

ज्यस्ताद् । व्रताद्वातकवैचयं ॥ सोऽहं लोहं सुवर्णत्व—मिव सिद्धरसाद्गतः ॥ ४१ ॥ पुल्लैर्मि-
मीदृशैश्वर्यं । वीक्ष्यमाणस्त्वमप्यहो ॥ संशयानः परब्रवे । माभूर्धर्मबहिर्मुखः ॥ ४२ ॥ इत्यु-
क्त्वा स यथौ देव—स्तत्किं ते विस्मृतं प्रजो ॥ श्रुत्वेति तदनुध्याय । साधु साध्वित्यव-
गन्तुप, ॥ ४३ ॥ संप्राप्तावसरः प्रोचे । सचिवः शुचिवाक्ततः ॥ एकमाकर्णयैतिह्यं । राजन्निर्व्या-
जबोधये ॥ ४४ ॥ आसीद् प्रसीकताराति—प्रतापो भूपतिः पुरा ॥ कुरुचंद्र इति ख्यातः ।
क्ष्मातले पूर्वजस्तथा ॥ ४५ ॥ चार्वाकमताकिंपाक—कीटः स कुटताधियं ॥ बभार शर्करा-
सारे—ष्वपि सद्धर्मकर्मसु ॥ ४६ ॥

न पुण्यपापे न स्वर्ग—नरकौ तन्निमित्तकौ ॥ दिवादोषे द्युतिध्वान्तौ । जारंघवद्बोधिसः ॥ ४७ ॥
संयोगे पंचभूतानां । समुन्मीलति चेतना ॥ नास्यन्यः कश्चिदात्मेति । मत्तः प्रलपतिस्म सः
॥ ४८ ॥ नागम्यं पवनस्येव । नात्रद्वयं जागृवेरिव ॥ नाहिंस्यमत्रवत्तस्य । कृतांतस्येव किंचन ॥ ४९ ॥
अधर्मकर्मणो जंतु—हिंसकः सकलं ब्रवं ॥ अतीत्य प्राप वैचित्य—मंते कर्मवशादसौ ॥ ५० ॥
गीतं श्रुतिसुखं मेने । विद्यापवदीदपतिः ॥ रूपं दृशोः सुधासत्र—स्वरूपं पांशुवर्षवत् ॥ ५१ ॥

तस्य विद्या इवानिष्ठा । आहाराः सरसाअपि ॥ मृद्ध्योऽपि जह्निरे हंस-तूळिकाः शूळिका
 श्व ॥ ५२ ॥ स विपर्यस्तधीरेवं । सेहे देहेन वेदनां ॥ आसन्नायातनरका-दिव प्राप्तां सुदु-
 स्सहां ॥ ५३ ॥ राङ्गी कुरुमती सूनु-हैरिश्रंद्रश्च कोविदौ ॥ अष्टसंज्ञं वृष्टक्रंदं । तमुपाचरतां
 रहः ॥ ५४ ॥ आक्रंदत्येव पंचत्वं । प्राप्ते पितरि कातरे ॥ प्राप्य राज्यं हरिश्रंद्रो । न्प्रायेना-
 पालयत्प्रजाः ॥ ५५ ॥ तं तादृशं पितुर्मुत्सुं । वीक्ष्य स सहद्वो बुधः ॥ धर्माधर्मफलं साक्षा-
 द् । दृष्टेऽर्थे को मतित्रमः ॥ ५६ ॥ धर्मतत्त्वं स जिज्ञासु-रादिदेश विशांपतिः ॥ मित्रं क्वत्र-
 कुलं नाम्ना । सुबुद्धिं परमार्हतं ॥ ५७ ॥ धर्म एव त्वया वाच्यो-ऽवसरेऽवसरे मम ॥ अय-
 मेवाधिकारस्ते । लोकद्वयशिवंकरः ॥ ५८ ॥ उमित्युक्त्वा विमुक्तान्य-व्यापारः सोऽपि ब्रू-
 जे ॥ गुरोः श्रुतां श्रुताद् दृष्टां-धर्म्यमिव धियं ददौ ॥ ५९ ॥ हंसेनेवावदातेन । सन्निहि-
 तेन तेन सः ॥ पंकेरुहमिव प्राप । विपरीतः पितुः श्रियं ॥ ६० ॥ प्राप्तमन्येद्युरुद्यानं । नत्वा
 केवलिनं मुनिं ॥ श्रुत्वा धर्मं ततो मित्र-वाचि प्रत्ययमाप सः ॥ ६१ ॥ पिता मे कां गतिं
 प्राप-दिति पृष्टो मंहीजुजा ॥ प्रोचे स्फुटजगद्भृत्तो । वाचं वाचंयमाग्रणीः ॥ ६२ ॥ पिता

संतापितान्त—जंतुस्ते पाप्मन्निर्गुरुः ॥ अंचोधितलमश्मेव । सप्तमं नरकं ययौ ॥ ६३ ॥ तत्
 श्रुत्वा नरकाज्जात—साध्वसः साधुसन्निधौ ॥ समं सुबुद्धिना पुत्रा—पितश्रीः सोऽजजद्र
 व्रतं ॥ ६४ ॥ तौ मिथः सुहृदौ पूर्वं । जगतः सुहृदौ ततः ॥ तपस्यंतौ वपुष्मंतौ । प्रांते मो-
 द्दमवापतां ॥ ६५ ॥ हरिश्रंङ्गात्ततः स्वामिन् । सत्सु जैनेषु राजसु ॥ संख्यातीतेष्वतीतेषु ।
 । त्वमभूः पृथिवीपतिः ॥ ६६ ॥ सुबुद्धेश्रान्वये मंलि—ष्वेव धर्माधिकारिषु ॥ असंख्येयेष्व-
 तीतेषु । सोऽहं ते सेवकोऽज्वं ॥ ६७ ॥ तदेष धर्मकथना—धिकारो नः क्रमागतः ॥ यदकां-
 डेऽधुना तूचे । धर्मस्तत्कारणं शृणु ॥ ६८ ॥ अद्य सन्नंदनोद्यानं । चरिष्णुश्चारणौ मुनी ॥
 अप्रादं जवतः स्वामि—न्नायुर्ज्ञाननिधी अहं ॥ ६९ ॥ ताभ्यां जवत्प्रजोरायु—र्मासमेकमि-
 तीरिते ॥ अहमेव रथादेत्य । पूच्चकार पुरस्त्व ॥ ७० ॥ स्वर्जर्तुर्व्यालवेताल—वैरिवह्निषि-
 व्यथाः ॥ वीक्ष्यासन्नो विलंबेत । हंत यः सेवकः स कः ॥ ७१ ॥ द्वाणं गीताल्हाणं नृत्या—
 त्द्वाणं तूर्यान्नवेधृतिः ॥ धृतिः सदातनी यस्मा—द्धर्मः स्मर्यते न सः ॥ ७२ ॥ अथोवाच नृपः
 शोक—शंकुसंकुलितारायः ॥ बंधो प्रमादनिद्राबुः । साध्वहं बोधितस्त्वया ॥ ७३ ॥ मम त्व-

या समः कोऽपि । नोपकारी नरः परः ॥ यद्वाग्रसायनैर्दृष्ट्या—वासन्ने मामचेतयः ॥ ७४ ॥
 अनल्पजीविताः संतः । पूर्वजाः प्राव्रजन्मम ॥ एकमासावसानायुः । करिष्ये किमहं पुनः ॥
 ॥ ७५ ॥ एवं दुःखद्वज्ज्वाला—विहायवदनं नृपं ॥ मंत्री प्रोचे महीशायुः । स्तोकमालोक्य
 मा मुहः ॥ ७६ ॥ दीक्षाबलाद्भुता स्वामि—नेकाहमपि रोपिता ॥ सूते स्वसौख्यपुष्पाणि । श्रे-
 यःफलमपि क्वचित् ॥ ७७ ॥ सोऽथाष्टात्रिदिनैश्चैत्ये—ष्वहतां विहितोत्सवः ॥ समं स्वमंत्रिणा
 भजे । दिनान् द्वाविंशतिं व्रतं ॥ ७८ ॥ साधितानरनश्चात्ते । ललितांगसुरोऽजनि ॥ द्वितीय-
 कल्पेऽनल्पश्री—र्विमाने श्रीप्रजासिधे ॥ ७९ ॥ अचूडूपजितानंग—वद्वज्राद्दुभाषिणी ॥ दे-
 वी स्वयंप्रजा तस्य । स्नेहसर्वस्वराजनं ॥ ८० ॥ शाश्वती प्रतिमा अंचन् । श्रृण्वन् जैनैश्च-
 रीर्गिरः ॥ वनीशैवलिनीशैला—दिषु रेमे ससप्रियः ॥ ८१ ॥ काले याति तयोः प्रीत्या । मिथो-
 ऽनुस्यूतयोरिव ॥ श्वथा पताका सौधाग्रा—दिव देवी दिवश्च्युता ॥ ८२ ॥ क्व गतासि प्रिये
 मुंच । नैष्वुर्थं देहि दर्शनं ॥ विबुधो विरह तस्या । विलापानकरोदिति ॥ ८३ ॥ दृढधर्मा सु-
 हृत्तस्य । बजापे मित्र मा क्लमः ॥ देवीभूतं व्रताद्विद्धि । मां स्वयंबुद्धमंत्रिणं ॥ ८४ ॥ सखे

सखेद चेत्यत्या । विरहो दुःसहस्तव ॥ तदा वदामि तत्रासे—रुपायं शृणु तद्यथा ॥ ७५ ॥
 द्वीपेऽस्ति धातकीखंडे । प्राग्विदेहेषु विश्रुते ॥ नंदिग्रामे जन्मदुःस्थो । गृहस्थो नागिलाञ्चि-
 धः ॥ ७६ ॥ तपस्विन्यव्रतस्थापि । नागश्रीस्तस्य गेहिनी ॥ तयोः षड् जङ्घिरे कन्या । दारि-
 द्र्यस्य त्रिदा इव ॥ ७७ ॥ अतःपरं दैववशाद् । दुहिता त्रविता यदि ॥ तद्दूर्ध्वं मुखमादाय
 । ग्राह्यं देयांतरं मया ॥ ७८ ॥ एवं विभृशतस्तस्य । कन्या पुनरजायत ॥ परचक्रागममिव ।
 तत् श्रुत्वाशु ननाश सः ॥ ७९ ॥ कन्याजन्मवियोगश्च । पत्युरित्याकुला शुचा ॥ न माता-
 स्यै ददौ नाम । ख्याता निर्नामिकेति सा ॥ ८० ॥ मातुः क्रमादनिष्टास्ताः । सप्त श्वत्रधरा
 इव ॥ प्रौढिं लता इव प्रापुः । सर्वा दुर्वागृहता अपि ॥ ८१ ॥ ताः सप्त मातर इव । त्रेजिरे
 तद्गृहजिरे ॥ साक्षिण्यः खलु दारिद्र्य—दुधोरुपयेमे मिथः ॥ ८२ ॥ बालानन्धेदुराढ्या-
 नां । दृष्ट्वा मिष्टान्नजो जिनः ॥ निर्नामिकाप्ययाचिष्ट । मातरं मोदकादिकं ॥ ८३ ॥ त्यज
 वैरं नज खैरं । मोदकैस्तुलितोपलं ॥ अमुं पर्वतमित्येवं । चुक्रोश क्रोधतः प्रसूः ॥ ८४ ॥ इ-
 ति मातुः कवोरोषत्या । सा दुधार्तापि निर्ययौ ॥ कवयो ह्येव मन्यंते । मात्रालाघवमुत्सवं ॥

॥ ९५ ॥ सुधाकुंभादाहकल्पं । मातुर्वाक्यमिवाप्रियं ॥ ययौ सांबरतिलकं । गिरिं तातमिवा-
 तुरा ॥ ९६ ॥ मृत्यै तभृंगमाहूढा । सा ददर्श दिशैकया ॥ तमारोहंतमस्तोकं । लोकं सुतसु-
 हृद्युतं ॥ ९७ ॥ हृष्ट्वाढ्यबालान् कल्पद्रु—निव शृंगारितानसौ ॥ विषांकुरमिवात्मानं । नि-
 निंदाजन्मदुर्चगं ॥ ९८ ॥ कुतूहलाकुला मृत्यौ । मंदीभूतमना मनाक् ॥ कायं जनः प्रयांती-
 ति । पप्रहोपेत्य कंचनं ॥ ९९ ॥ बालेऽद्य निशि शैलेऽत्र । प्रतिमां प्रतिपेदुषः ॥ उत्येदे केव-
 लज्ञानं । युगंधरमुनीशितुः ॥ १०० ॥ तं नंतुं याति लोकोऽथ — मित्युदित्वाशु सोऽचलत् ॥
 निमेषमपि विधाय । सत्कार्यै मन्वते बुधाः ॥ १ ॥ अत्रियमाणं न मां पश्चा—दपि कोऽपि नि-
 षेत्स्यति ॥ श्यायंतीति जनैः साकं । सापि गत्वानमन्मुनिं ॥ २ ॥ तद्व्याख्यानसुधापान—
 प्रीता पप्रह सा प्रभो ॥ आस्ते मत्तोऽपि संसारे । किं कश्चिद् दुःखराजनं ॥ ३ ॥ वत्से कि-
 मस्ति ते दुःखं । नारका नरके हि ये ॥ न तेषां कष्टमादेष्टु—मिष्टे स परमेष्ठ्यपि ॥ ४ ॥
 तिर्यच्छु लक्ष्मणो जीवा । वध्यंते धीवरादिभिः ॥ मार्यंते विविधैर्मां रै—र्यत्तत्त्वमपि वीक्षसे ॥
 ॥ ५ ॥ वधबंधद्विषन्मान—भंगरोगवियोगजाः ॥ विशोऽपि विवशा हंत । सहंते किं न वेद-

नाः ॥ ६ ॥ ईष्यच्चिवनसंताप—वियोगाद्यादियोगतः ॥ ब्रह्मते दारुणं दुःख—दुःखं दुन्दारका
 अपि ॥७॥ तत्किञ्चिन्नास्ति संसारे । स्थानं यन्निरुपद्रवं ॥ अधर्मिणां पुनर्धर्म—त्राजां सौख्य-
 मयं जगत् ॥ ७ ॥ न जननी न पिता न च बांधवो । न तनया न च जर्तुसुहृद्गुराः ॥ यदिह
 दातुमलं सुखमंगिनां । तदपि यच्छति धर्मसुरदुमः ॥ ८ ॥ मातापि वैरितां याति । याति वै-
 र्यपि मातृतां ॥ यस्याच्चावे च ज्ञावे च । तमेकं धर्ममाश्रय ॥ १० ॥ श्रुत्वा सत्वत्रियां वाच-
 मेवं मुनिवरस्य सा ॥ दधौ धर्मे धियं दुःखा—झीता रोगादिवौषधे ॥ ११ ॥ मातुराक्रोशजं
 दुःखं । क्रशयंती गुरुक्तिनिः ॥ आदाय धर्मं गार्हस्थ्यो—चित्तं सा ग्राममागमत् ॥ १२ ॥ अ-
 ल्यंतदुर्भगत्वेन । परिणीता न केनचित् ॥ धार्मिकैर्धर्मपुत्रीति । प्रपन्ना सा व्यधात्तपः ॥ १३ ॥
 वर्तते सायुषि क्षीणे । गृहीतानशनायुना ॥ स्वरूपदर्शनान्मित्र । तस्याः कुरु कुतूहलं ॥ १४ ॥
 ब्रह्मिणां गस्तथाकर्षी—त्सापि तद्रूपविस्मिता ॥ तदेकचित्ता मृत्वाश्रू—तस्य देवी स्वयंप्रजा ॥
 ॥ १५ ॥ युगंधरं गुरुं श्रूय—स्तमेवागिरिभागतं ॥ स प्रणम्य समं देव्या—शुक्त योगान-
 नारतं ॥ १६ ॥

अन्यदा कल्पवृक्षेषु । कंप्रेषु समये विव ॥ म्लायत्सु कंठमाद्येषु । श्रीष्मलुक्काहते ध्विव ॥ १३ ॥
 तत्वइध्विव नीरागी-प्रवत्सु वसनेषु च ॥ सुभोभित इवालस्ये । दैन्ये च परिवर्द्धिनि ॥ १४ ॥
 हूरीप्रवंत्यां लज्जायां । विरकायाभिव छियां ॥ मत्वारुन्नां च्युतिं स्वस्य । दक्षितांगो विधस्य-
 वान् ॥ १५ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ स्वग.शंकितया देव्या । पृष्ठः खेदस्य कारणं ॥ आसीदच्यवनं
 स्वस्य । निःस्वस्य वदत्सि सः ॥ १६ ॥ ततस्तया समं गहन् । यात्रार्थं दीपमष्टमं ॥ देवेशदेशतो
 देवो । निर्वात्सि स दीपवत् ॥ १७ ॥ अत्ति पूर्वविदेहेषु । विजयः पुष्कलावली ॥ लोहार्ग-
 लं पुरं तत्रा-सतां लोहार्गलायते ॥ १८ ॥ तस्मिन् सुवर्णजंधोऽभू-द्रूपतिर्गुपतिर्भुतिः ॥ दक्षै गि-
 रिदरीवासं । यो ब्रूहानामिव छिषा ॥ १९ ॥ अभ्रूह्वक्ष्मीवती तस्य । प्रिया लक्ष्मीरिवांगिनी
 ॥ तनूरुहस्तयोर्जिज्ञे । लक्षितांगो दिवश्च्युतः ॥ २० ॥ वज्रजंघा भिधानोऽसौ । दधानो निखि-
 लाः कलाः ॥ रामाहृदयविश्राम-धाम ज्ञेजे क्रमाद्यः ॥ २१ ॥ च्युत्वा स्वयंप्रजा सापि ।
 श्रीमतीत्यचवत्कनी ॥ नगर्यां पुंमरी किक्षां । वज्रसेनस्य चक्रिणः ॥ २२ ॥ पितृ-नीतिपयः पूरै-
 र्वर्धमाना लतेव सा ॥ काले कलामधुकरी । केलिस्थानमजायत ॥ २३ ॥ सा कदापि गवा-

कस्या । ददर्श नगराद्वहिः ॥ वंध्यमानं सुरैः साधुं । तत्कालोत्पन्नकेवलं ॥ ३७ ॥ तदादौ क-
 न्तवज्जाति—सृष्टिः सृष्ट्वा प्रवालुप्तौ ॥ स्नेहेनाहु खिता बाला । प्राग्जन्मपतिभैरुहता ॥ ३८ ॥
 न तं पतिं विनान्येन । वक्तुं युक्तमथो मम ॥ ध्यात्वेति सा गदातेव । तूष्णिका सहस्राक्ष-
 वत् ॥ ३७ ॥ जरद्वीव तद्ग्राणी । निविद्या नोदतिष्ठति ॥ पितृभ्यां निर्मितैर्बलां—न्मंत्रतंत्रौ-
 धैरपि ॥ ३१ ॥ रहस्तां पंदिता धात्री । प्रोचे पुत्रि सहेतुकं ॥ चेत्तूष्णिकासि तज्जल्प । सं-
 कल्पं पूरयामि ते ॥ ३२ ॥ अथ विश्वस्य विश्वं सा । तस्यै निर्नामिकादिकं ॥ वामिनीव स-
 माचख्यौ । प्राग्प्रवोदंतमात्मनः ॥ ३३ ॥ वरश्चेद्वलितंगात्मा । मातः संगृहते मम ॥ वत्स-
 म्यपि तदैवाहं । विवाहस्य तु का कथा ॥ ३४ ॥ इति तन्निश्चयं ज्ञात्वा । पटुचित्रकृता प-
 टे ॥ तत्पूर्वजन्मवृत्तांतं । लेखयाप्राप्तं पंदिता ॥ ३५ ॥ धात्री धालीशचक्रस्य । चक्रिसेवार्थं धी-
 युषः ॥ पटं प्रकटयामास । सिंहद्वारसुपेत्य सा ॥ ३६ ॥ पटस्य श्वदणतां केऽपि । कलां चि-
 त्कृतः परे ॥ अपरे वर्णयामासु—वर्णकानेव शूशुजः ॥ ३७ ॥ कुमारस्तत्र दुर्दातो । दुर्मप-
 णनृपांगजः ॥ लीलाचक्रकर्मन्यास—कोविदस्तावदाययौ ॥ ३८ ॥ पटं वीक्ष्य क्षणं मूर्ध्नि—श-

व्यथामाजगाम सः ॥ किमेतदिति पृष्टश्चा—नुचरैरुचिवानिदं ॥ ३ए ॥ पूर्वजन्मव्यतिकरं ।
 स्वमत्र मम पश्यतः ॥ उहापोहादिदानीं चो । जातिस्मृतिरजायत ॥ ४० ॥ विलोक्यते वि-
 मानस्थो । योऽसौ चित्रपटे नरः ॥ सोऽहं प्रात्रिदशोऽभूवं । देव्येषा तु मम प्रिया ॥ ४१ ॥
 सोऽथ ग्रामादिनामानि । पृष्टः पंक्तियाचजत् ॥ विद्वानप्यश्रुतग्रंथ—व्याख्यायामिव जित्स्व-
 तां ॥ ४२ ॥ तथापि धैर्यमालंब्य । स प्रोचे शृणु पंक्ति ॥ पुः पुंफरीकिणी सेयं । शैलोऽयं
 त्रिदशाचलः ॥ ४३ ॥ नंदनं वनमेतच्छि । सूरयः सुस्थिताप्रियाः ॥ येयं तपस्विनी तस्या । वि-
 स्मृतं नाम मेऽधुना ॥ ४४ ॥ तं घूकमिव मार्तण्ड—मंरुलोदंतवामिनं ॥ ध्यात्वा धूर्ततरा धा-
 त्री । विस्मिता सस्मितं जगौ ॥ ४५ ॥ यद्बद्धि वत्स तत्सत्यं । सा प्राग्जन्मप्रिया तव ॥ डि-
 वश्युता कनीनंदि—ग्रामे पंशुरजायत ॥ ४६ ॥ सा च जातिस्मरा पूर्व—त्रवचर्तारि राणि ॥
 इमं चक्रे स्वयं चित्र—पटं स्वानुभवांचितं ॥ ४७ ॥ गतायां धातकीखंडं । प्रयोजनवशान्मम
 ॥ सामुं समर्पयामास । प्राप्रियप्राप्तये पटं ॥ ४८ ॥ तत्त्वं वत्स चिरादद्य । पश्यत्या त्रिवि-
 तोसि मे ॥ एहि तत्र नयामि त्वां । तां स्त्रीकुरु कृपाकर ॥ ४९ ॥

इति व्याख्यां भुवाणार्यां । पलायत बलादसौ ॥ उत्ताद्यतालिकादाना—कुमारैर्हसितोऽ-
 परैः ॥ ५० ॥ जगद्ध्वंघनजंघाल—यशा मूर्ते श्व स्मरः ॥ वज्रजंघस्तदा तत्रा—ययौ बोहार्गला-
 त्पुरात् ॥ ५१ ॥ स पटालोकमात्रेण । जातजातिस्मृतिर्जगौ ॥ पंक्तिस्सौ कुतोऽलेखि । प्राग्भवानु-
 ज्रवो मम ॥ ५२ ॥ अमंस्त सा समीचीन—मपि तस्य वचो मृषा ॥ न साधुष्वपि विश्वासो । वंचि
 तानां ह्यसाधुजिः ॥ ५३ ॥ मंरुपे कचन कृत्रिमैः सुमै—वंचिता मधुकरांगना तथा ॥ सत्यपुष्पनि
 वहेऽपि कानने । नाननं द्विपति जातु सा यथा ॥ ५४ ॥ पृष्टस्तत्र तयाचष्ट । कृत्वा पाणि-
 पुटे पटं ॥ स यथानुचवं चित्र—आमगिर्यादिनिर्णयं ॥ ५५ ॥ च्युतचिंतामणिप्राप्ते—खि प्री-
 ताथ पंक्तिता ॥ श्रीमतीं वर्धयामास । प्रार्थितप्रियसंगमात् ॥ ५६ ॥ स्त्रीत्वान्मंदा तदा ह-
 र्षा—द्वगुर्वीचूतापि पंक्तिता ॥ पवनाज्जवनीचूय । ययौ सा चूजुजः सभां ॥ ५७ ॥ क्षेत्रेऽहं ल-
 लितांगारख्यं । श्रीमत्याः प्राग्भवप्रियं ॥ तथा सोन्मादमित्युभते । सस्मितं चक्षुर्वोचत ॥ ५८ ॥
 त्वं प्रयत्नेन लब्धैक—ललितांगा हि माद्यसि ॥ जाने मानिनि तानष्टा—दशाहं लील-
 या पुनः ॥ ५९ ॥ अस्ति प्रत्यग्विदेहेषु । विजयः सलिलावती ॥ यथार्थनामा तत्राचू—द्वी-

तशोकाग्निधा पुरी ॥ ६० ॥ जितशत्रुर्भृपस्तत्र । नीत्या राज्यमपालयत् ॥ मनोहरी च कैकेयी ।
 चेति द्वे तस्य वद्वज्रे ॥ ६१ ॥ तयोः क्रमाच्चतुःसप्तसंसूचितौ सुतौ ॥ अभूतां भ्रूतलव्या-
 तौ । नाम्नाचलविभीषणौ ॥ ६२ ॥ पितृर्थस्ते दधौ राज्यं । वासुदेवो विभीषणः ॥ प्रासार्ध-
 विजयैश्वर्यो—ऽवार्यदोर्दरुवीर्यतः ॥ ६३ ॥ बिभ्राणं बलदेवत्व—मचलं निश्चलौजसं ॥ मनो-
 हरी स्थिरीभ्रूत—वैराग्यावोचदन्यदा ॥ ६४ ॥ तेन तत्रा त्रया पुत्रे—ऐहिकं सुखमीशुषी ॥
 तदामुष्मिकमिहामि । वत्स संप्रति दीक्षया ॥ ६५ ॥ क्रीर्या शैशवे ग्रस्ते । ग्रस्तेऽनगेन यौ-
 वने ॥ वार्धकेऽपि न यो धर्मे । स्पृहयालुः स बालिशः ॥ ६६ ॥ सोऽवग्मातस्तातपादैः । सा-
 परधानिवोज्जितान् ॥ चेडुज्जसि त्वमप्यस्मां—स्तदा हंत हता वयं ॥ ६७ ॥ भुंजीमहि त्व-
 या दत्तं । त्वदायत्तं मनोऽस्ति नः ॥ तीर्थप्राया त्वमस्माकं । किं मातृव्रतकाम्यसि ॥ ६८ ॥ नि-
 बेधिताया अप्येवं । न मुमोच व्रताग्रहं ॥ यदा मनो मनोहर्षा—स्तदा स प्रत्यजाषत ॥ ६९ ॥
 देवभुवं गता चेन्मां । व्यसने बोधथस्यलं ॥ तत्त्वां मुंचेऽन्यथा नैव । सापि तत्प्रत्यपद्यत ॥
 ॥ ७० ॥ अथोपात्तव्रताधीतै—कादशांगा समाधिना ॥ वर्षकोटिं तपस्तप्त्वा । लांतकेंद्रो ब-

भ्रूव सा ॥ ७१ ॥ अन्यदा ज्ञास्कररथा— दिवानीतौ वपुःश्रिया ॥ केनापि ढौकितौ राम—
 हरी आरोहतां हरी ॥ ७२ ॥ तौ विपर्यस्तमन्यस्ता— वाकृष्टावपि चेरतुः ॥ तथा यथा यथा-
 र्थस्व—मवहन्नाशुगच्छं ॥ ७३ ॥ सैनिकैरनुधावद्भि— रप्राप्तौ गरुडाविव ॥ वनीं निन्यतुरश्रौ
 तद् । छयं शोकातुरे जने ॥ ७४ ॥ द्वाणत्तथोः पदपंक्ति—र्भूपद्वे वर्णपंक्तिवत् ॥ अमार्जि
 चपलह्वात्रे—णेव प्रबलवायुना ॥७५॥ तृषाक्रांतो हरिनीरं । सीरध्वजमयाचत ॥ स निर्विषो-
 ऽपि तद्वबध—कामो बत्राम काननं ॥ ७६ ॥ यावदायात्यसौ पद्म—पुटोपात्तपथो रथात् ॥ ता-
 वस्यक्तोऽसुचिर्विष्णुः । सतृष्णं को न मुंचति ॥ ७७ ॥ बंधो पथः पिबेत्युक्तो । न यदावोचद-
 च्युतः ॥ तदा तं मूर्धितं ज्ञात्वा । निन्ये तरुतलं हृत्वी ॥ ७८ ॥ इतश्च बोधमाधातुं । तस्य
 लांतकनाथकः ॥ विन्नीविन्नीषणवपु—र्भूत्वा प्राडुरभ्रूपुरः ॥ ७९ ॥ एकं मूर्बालमपरं । पुर-
 स्थं च विन्नीषणं ॥ बलो विलोक्त्र्य संदिग्ध—मनास्तेनैव जाभितः ॥ ८० ॥ शंकसे निर्विशे-
 षेण । मनसा किं हलध्वज ॥ त्वय्यंभुने गते खेटा । मया योधुमिहागताः ॥ ८१ ॥ ते म-
 यात्त्रेत्य विजिता—स्तावत्कश्चन खेचरः ॥ मां भृतं दर्शयित्वा ते । व्यामोहमुपपादयन् ॥८२॥

शवं तदेतं संस्कार्य । पुनीवः स्वां पुरीं पुनः ॥ माञ्जूदसदनालोक—शोकसंकुलिता प्रजा ॥
 ॥ ७३ ॥ शवं तदग्निसाकृत्वा । प्रापतुस्तौ निजां पुरीं ॥ शोकांधानां नृणां वामा—वामदृग्वा-
 जसन्निजौ ॥ ७४ ॥ सर्वतः कुर्वति जन—व्राते नवनवोत्सवान् ॥ स्वां सन्नामेत्य तौ प्रीत्या ।
 निविष्टावेकविष्टरे ॥ ७५ ॥ विष्णुना सह वाग्गोष्ठौ । यावदारभते बलः ॥ तावन्न तं पुरोऽद्रा-
 डी—दद्रादीच्च मनोहरीं ॥ ७६ ॥ मातः कुतस्त्वमत्रेति । नत्वोक्ता तेन सा जगौ ॥ न किं
 स्मरसि यद्वत्स । त्वया वाचास्मि यंत्रिता ॥ ७७ ॥

तदा वत्साहमुत्साह—पूर्वं मादृत्य संयमं ॥ प्राप्ता लांतकनाथत्वं । त्वां बोधयितुमागमं
 ॥ ७७ ॥ वने विनष्टेऽवरजे । विषादविषविह्वलः ॥ मायाविन्नीषणीभूय । मयैव त्वं प्रमोदितः
 ॥ ७८ ॥ तत्तस्य शूरिशूपाब—भौविभौली जवत्पदः ॥ विष्णोर्वीक्ष्य तथा मृत्युं । वत्स बुध्यस्व
 मा मुह ॥ ७९ ॥ नामर्त्या मर्त्यलोकेऽस्मि—नशुचौ स्थातुमीशते ॥ यास्यामि तदहं वत्स । त्वं
 तु माञ्जूः प्रमादभूः ॥ ८० ॥ अथ तस्यामदृश्यायां । पुत्रविन्यस्तवैजवः ॥ रामो रामावचोवी-
 ची—निदोत्रः सोऽत्रजद्व व्रतं ॥ ८१ ॥ पुल्लप्रजावादीशाने । विमाने श्रीप्रजात्रिधे ॥ स देवो

लंबितांगोऽभू—देवी चास्य स्वयंप्रज्ञा ॥ ए३ ॥ स्वांतिके लांतकेशेन । नीयतेस्मांतरांतरा ॥
 प्राक्स्नेहात्सप्रियोऽप्येष । स्नेहः प्रायेण दुस्स्यजः ॥ ए४ ॥ ससांश्चान्नवधा चक्र—स्वाब्धेरायुः
 प्रपूर्य सः ॥ ललितांगश्च्युतः स्वर्गा—सत्रान्यस्तदूपद्यत ॥ ए५ ॥ यस्तत्रोत्पद्यते देवो । ललितां-
 गः स उच्यते ॥ युक्ताः स्वयंप्रज्ञादिभ्या । सर्वेऽप्येते समायुषः ॥ ए६ ॥ स्वपुत्रनामसाधर्म्या—स्सो-
 ऽप्यनीयत लांतकं ॥ बिभौजसैवमन्यान्य—ललितांगेषु रज्यता ॥ ए७ ॥ अतीता सप्तदश ते
 । तेनैषोऽष्टादशः पुनः ॥ अंगजः स्वर्णजंघस्य । यो बुवो बुबुधे त्वया ॥ ए८ ॥ च्युतश्चतुर्द-
 शाब्ध्यायु—र्भुक्त्वा लांतकनायकः ॥ चक्री च तीर्थनाथश्च । जातो जातिस्सरोऽस्म्यहं ॥ ए९ ॥
 इत्युक्त्वा चक्रवृद्धञ्जंघमाह्वयतिस्स सः ॥ मत्पुत्रीं श्रीमतीमंगी—कुरुष्वेत्यादिदेश च ॥ ३० ॥
 सोऽप्यूचे चक्रवर्तिन् किं । विद्मो वैदेशिका वयं ॥ यूयमेव प्रमाणं नः । किमत्रार्थे बहूच्यते ॥ १ ॥
 चक्यथो भूभुजां चक्रं । साक्षीकृत्य महोत्सवैः ॥ वज्रजंघकुमारेण । श्रीमंतीं पर्यणाययत् ॥ २ ॥
 दिनानि कानिचित् स्थित्वा । चक्रिणा दत्तगौरवः ॥ प्राप्तः प्रियान्वितो वज्र—जंघो लोहार्गलं पु-
 रं ॥ ३ ॥ तनये चाग्यसौजाग्य—कलाञ्जिश्चाधिके स्वतः ॥ राज्यं सुवर्णजंघेन । संक्रमय्याददे व्रतं

॥ ४॥ विलसन् वज्रजंघोऽपि । श्रीमत्या सह कांतया ॥ दिनानानंदनिः स्पंद—मयानिव सदात्यागा-
 त् ॥ ५ ॥ अन्यदासन्नसत्वा सा । स्वप्ने श्रीमत्यवेदत ॥ स्वकुक्षिजेन सर्पेण । स्वं दष्टं सह मूशु-
 जा ॥ ६ ॥ कृतदुःस्वप्नघातार्थ—प्रायश्चित्तापि तापमूः ॥ समयेऽसूत सा वज्र-गुप्तं नाम तनूरु-
 हं ॥ ७ ॥ वितीर्थ वार्षिकं दानं । चिदानंदाय च वयूषि ॥ पुत्रे पुष्कलपालाख्ये । न्यस्तराज्यो-
 न्नवद्यतिः ॥ ८ ॥ क्रमादुत्पन्नकैवले । प्राप्ते तत्रार्हतीं श्रियं ॥ रुद्रः कर्मनिरात्मैव । सामंतै-
 रेव पुष्कलः ॥ ९ ॥ तमुद्वेष्टयितुं वज्र—जंघोऽचाली स्त्रियान्वितः ॥ अर्धमार्गं गतश्चायं । वि-
 शो व्यङ्ग्यताध्वगैः ॥ १० ॥ विश्वव्यामुदा नृत्य—स्वकीर्तित्रमकारणं ॥ यद्दिदं दृश्यते
 देव । पुरः शरवनं महत् ॥ ११ ॥ अस्मांतरस्त्यहिर्दृष्टि—विषः काल श्वापरः ॥ वर्त्मैव विल-
 सच्चौरं । दूरतस्तदिदं त्यज ॥ १२ ॥ अथान्येन पथा प्राप्तः । स पुरीं पुंरुकीकिणीं ॥ पुष्कलं
 लीलयया शत्रु—संकटादुदवेष्टयत् ॥ १३ ॥ व्यावृतः स पथा तेन । पुंसा केनचिदौच्यत ॥
 यद्दृष्ट्विषयथास्याजि । राजन्नागहता त्वया ॥ १४ ॥ उत्पन्ने केवलज्ञाने । तत्रैकस्य वने मु-
 नेः ॥ बंदनायातदेवाना—मुद्योतोऽब्रूत्समंततः ॥ १५ ॥ तेन प्रतिहताः शांता । व्यावदधि-

विषहटाः ॥ श्रुत्विति संचचारासौ । मध्ये शरवणं नृपः ॥ १६ ॥ गहंस्तदंतरा गह्या—न्वितौ
 स्वावेव सोदरौ ॥ गुरुन् ननाम नाम्ना यौ । सेनांतौ मुनिसागरौ ॥ १७ ॥ जक्तो जक्ता-
 दिदानेनो—पकृत्य स महात्मनः ॥ प्रतस्थे पथि सोदर्य—जावनां जावयन्निति ॥ १८ ॥ मो-
 हस्य बंधाद्वृत्तीर्णौ । सोदरौ मम सुंदरौ ॥ अहं तु हंत बद्धोऽस्मि । कथं राज्यादिवंधनैः ॥ १९ ॥
 न हि दूरेऽनयोर्मुक्ति—वासश्चरणसारथोः ॥ मया त्वचरणेनेयं । कथं लंघ्या जवाटवी ॥
 ॥ २० ॥ अतः परं पुरं प्राप्ते—नांगजेन्यस्य वैचवं ॥ श्रुत्वा सहोदरदुष्टे । पथि पेयं पथो म-
 या ॥ २१ ॥ वज्रजंघो विचार्येति । सत्वरं स्वपुरं गतः ॥ श्वो मुमुक्षुरयं राज्यं । निशि सुष्वा-
 प सप्रियः ॥ २२ ॥ प्रातः शमिष्यति मनो—मोहस्तिमिरवन्मम ॥ विवेकः पंकविह्वेदी । वि-
 वस्त्रदुदेष्यति ॥ २३ ॥ प्रस्थास्येऽहं ततः पुण्य—पथे पथिकवद् ध्रुवं ॥ ध्यायन्निति स ता-
 मीहां । चक्रे रंहस्विनीं निशां ॥ २४ ॥ राज्यगृह्णेन पुत्रेण । परमार्थमजानता ॥ सुप्ते पितरि
 विश्वस्ते । विषधूमो व्यतायत ॥ २५ ॥ पूर्वं कृष्णागुरुस्तोम—धूपानुभवसाक्षिः ॥ विषधूमा-
 दिव त्रस्तै—स्तदा स मुमुचेऽसुप्तिः ॥ २६ ॥ अथोत्तरकुरुवासी—दसौ दधितया सह ॥ शु-

ग्मिथर्मा मनुष्योऽपि । सुरेन्द्र्योऽधिकचोगचाक् ॥ ३७ ॥ तावथायुःक्षयेऽभूतां । सौधर्मे विद-
 शोत्तमौ ॥ जन्मांतरानुग्रेम्णा । प्रासावद्धततामिव ॥ ३८ ॥ कल्हावतीति विजयः । प्रा ग्विदे-
 हेषु विद्यते ॥ अतिमात्रं श्रियां पात्रं । पुरी तत्र प्रयंकरा ॥ ३९ ॥ तत्राभूद्भगवज्जीवो । वै-
 द्यस्य सुविधेः सुतः ॥ सोद्वासः सर्वविद्यासु । केशवः द्वेषवर्जितः ॥ ३० ॥ श्रीमत्यात्मा दिव-
 श्र्युत्वा । तत्रैवाभूत्पवित्रधीः ॥ इन्द्र्यस्थेश्वरदत्तस्या—अथद्वेषाख्ययांगजः ॥ ३१ ॥ इशानचं-
 द्रभूर्जतुः । पुत्रो नाम्ना महीधरः ॥ सुबुद्धिर्नाम तनयः । सुनासीरस्य मंत्रिणः ॥ ३२ ॥ पूर्ण-
 चन्द्रस्तु सागर—दत्तसाथैशिलुः सुतः ॥ धनस्य श्रेष्ठिनः सूनु—गुणाकर इति श्रुतः ॥ ३३ ॥
 एते पंचापि सौहार्दं । ज्ञेजिरे वैद्यसूनुना ॥ इन्द्रियाणीव मनसा । चूतानीव शरीरिणा ॥ ३४ ॥
 त्रिचिर्विशेषकं ॥ अन्यदा तस्थुषां तेषां । सर्वेषां वैद्यवेशमनि ॥ आजगाम तपःदासः । कोऽपि सा-
 धुरकोपनः ॥ ३५ ॥ अकालपारणात्पुष्ट—कुष्टप्लुष्टतनुं मुनिं ॥ तमालोक्त्यावदद्वैद्य—नन्दनं नृपनन्द-
 नः ॥ ३६ ॥ सर्वथा व्यथितोऽर्हन्नि—मुनीन्द्रैरपि दूरितः ॥ लोचोऽयं शरणीचक्रे । वैद्येनैवेति
 मे मतिः ॥ ३७ ॥ दृश्यापि न स्पृशंते । यदीदृशमकिंचनं ॥ जिघ्रंति श्रीमतां वचो—सूत्रे अपि

धनाशया ॥ ३७ ॥ नानीपरीक्षकाः केऽपि । केऽपि मूत्रपरीक्षकाः ॥ पुनः पात्रपरीक्षायां । प्रायो
 नायुर्विदः क्रमाः ॥ ३९ ॥ पृथ्वीपाल महीपाल-पुत्रमेतं गुणाकरं ॥ उपचर्य जगन्मित्रं । मित्र
 धर्मधनं चिनु ॥ ४० ॥ केशवस्तं जगादाथ । साधु बंधो वदन्नसि ॥ परं चिकित्सा न विनौ-
 षधं युक्तमिवायुधं ॥ ४१ ॥ औषधैस्तु लिङ्गिस्तैल-रत्नकंबलचंदनैः ॥ चिकित्सास्य जवेद्वह-त्र-
 यद्रव्यव्ययोद्भवैः ॥ ४२ ॥ तेषु तैलं ममाप्यस्ति । मंदिरे लक्षपाकिकं ॥ गोशीर्षचंदनं रत्न-
 कंबलं पुनरानय ॥ ४३ ॥ ततः कस्यचिदिज्यस्या-पणं गत्वा सनैपुणं ॥ ते तद् द्वयमयाचंत ।
 वदंतः साधुकारणं ॥ ४४ ॥ धनलक्ष्मणे मूढ्ये । ढौकिते श्रेष्ठ्यवोचत ॥ धन्या यूयं युवत्वे-
 ऽपि । येषामेषात्रवन्मतिः ॥ ४५ ॥ प्रायो न जायते यूनां । सुबुद्धिर्जायतेऽथवा ॥ ततो या-
 ति मरुद्देशे । कदलीवदलीकतां ॥ ४६ ॥ तत्संप्रत्याज्रवं गृह्यो । गृह्योऽयमनुगृह्यतां ॥ पुण्य-
 स्यास्य प्रदानेन । कुमारैः करुणारैः ॥ ४७ ॥ इत्युदित्वा मुधा दत्त्वा । तेज्यश्चंदनकंबले ॥ त-
 त्कालोद्भूतवैराग्यः । स प्रब्रज्य शिवं ययौ ॥ ४८ ॥ ततस्ते सुहृदः सर्वे । जग्मुरात्तौषधत्रयाः
 ॥ कायोत्सर्गनिबीनात्मा । यत्रास्ते स मुनिर्वने ॥ ४९ ॥ प्रागनुज्ञाप्य तैलेन । ततोऽज्यज्य

भिषग्मुनिं ॥ दक्षो विद्वोऽभयामास । कृमीनंतर्गतानपि ॥ ५० ॥ कृमयस्तैलतापार्त्ता । वेष्टिता-
 खिलवर्म्मणि ॥ व्यलगन्निर्गता श्वदण—शीतले रत्नकंबले ॥ ५१ ॥ न्यधात्कृपानिधिर्धेनु—
 शवे शूकोऽज्जितस्ततः ॥ स्थलसंतापितान्नीरे । तिमीनिव कृमीनसौ ॥ ५२ ॥ अशीतयत्कृमि-
 द्दोत्र—वेदनाविह्वलं वपुः ॥ विलिप्य व्रतिनो वैद्य—नंदनश्रंदनद्रवैः ॥ ५३ ॥ त्रिविधाय क्रि-
 यामेवं । त्वग्मांसास्थिगतानपि ॥ कृमीन् क्रमात्समाकृष्य । सोऽक्षिपज्जोःकलेवरे ॥ ५४ ॥ एवं
 शुश्रूषमाणस्तैः । कियद्भिरपि वासरैः ॥ जातस्वर्णसदृग्वर्ण—शरीरो व्यहरन्मुनिः ॥ ५५ ॥
 तेऽपि कंबलगोशीर्षि—शेषविक्रयजैर्धनैः ॥ विहारं कारयामासु—र्यशोराशिमिव ध्रुवं ॥ ५६ ॥
 इत्यादि पुण्यनिर्माण—निर्मलीचूतचेतसः ॥ सर्वेऽपि ज्ञेजिवांसस्ते । समये संयमश्रियं ॥ ५७ ॥
 तपसातितनूचूत—तनवो लाघवादिव ॥ दिवमच्युतमारूढाः । प्रांते षडपि ते सुखं ॥ ५८ ॥
 इतश्च—

विजये पुष्कलावल्यां । प्राग्विदेहेषु विद्यते ॥ पुरी पौरयशःपूर—पांचुरा पुंरुरी किणी ॥ ५८ ॥
 वज्रसेनोऽत्र चूपोऽञ्चू—दचूमिः सकलापदां ॥ यस्य तीर्धकृतोऽञ्चूव—न्नमरा इव किंकराः ॥ ५९ ॥

तस्य स्वाहूक्तिपीयूष-सारणी धारिणी प्रिया ॥ आनशे मानसे जतुः । कलहंसीतुला यया ॥ ६१ ॥
 त्रिषञ्जीवो दिवश्च्युत्वा । वज्रनाजस्तयोः सुतः ॥ अभ्रूच्चतुर्दशस्वप्न ख्यातचक्रित्ववैजवः ॥ ६२ ॥
 ते चाभ्रूवन्नृपामात्य-सार्थेशश्रेष्ठिनंदनाः ॥ तस्य कल्पद्रुमस्यैव । पारिजातादयोऽनुजाः ॥ ६३ ॥
 बाहुः सुबाहुः पीठोऽथ । महापीठ इति क्रमात् ॥ तेषां समानशीलानां । रूढिमानशिरेऽन्निधा
 ॥ ६४ ॥ तेषामुपकलाचार्यं । कला अर्थस्यतां सतां ॥ स्पर्धयेव श्रियो ज्ञेजे । वाग्देवी वदनांबु
 जं ॥ ६५ ॥ न्यस्य स्वतनये राज्यं । दानं सांवत्सरं ददौ ॥ लोकांतिकानां देवानां । विज्ञप्त्या स
 नृपस्ततः ॥ ६६ ॥ यदा गृहीतचारित्रः । केवलज्ञानमापसः ॥ दीप्रं तदा तदाज्ञास-—मिव चक्रं
 च नंदनः ॥ ६७ ॥ वज्रनाजोऽखिलांस्तेन । चक्रेणक्रम्य भ्रूजुजः ॥ आससाद स्थिरां धर्म-—वि
 जयी विजयश्रियं ॥ ६८ ॥ चतुर्निर्मरुलाधीशः । सोदरः सोदरैः सह ॥ देवेंद्र इव दिक्पालै-
 न्वभ्रून्निस्तुपं सुखं ॥ ६९ ॥ दिवश्च्युत्वाभयघोषो । राजसूः सुयशा इति ॥ बभ्रूव प्राग्भवस्नेहा-
 च्चक्रिणोऽस्यैव सारथिः ॥ ७० ॥ अन्यदा विहरन् वज्र-—सेनस्तीर्थकृदाययौ ॥ अहूरे पुंरुरी-
 किल्या । नखिनीगुल्मकाननं ॥ ७१ ॥ तातं तीर्थकरं नंतु । वज्रनाजः सर्वांधवः ॥ समवसर-

णं गत्वा । ह्यशृणोद्देशनामिति ॥ ७३ ॥ मानुष्यं कदपवृद्धाङ्कुरकरणि चिरात्प्राप्य चाग्नैरञ्जगैः
 । संसाराराभञ्जूमौ विषयविषरसैर्हृत सिचंत्त्यसंतः ॥ यद्भेतच्चेतनाद्याः कथमपि लज्जते पुण्यपी-
 शूषधारा — सेकं दत्ते तदेकं किमपि शिवफलं येन श्रूयो न दुःखं ॥ ७३ ॥ प्रबुद्धो वज्रनाचोऽ-
 थ । न्यस्तराज्यतनूरुहे ॥ सह स्वबधुजिः सूते । द्रुतं जग्राह संयमं ॥ ७४ ॥ दधानः पूर्व-
 लानि । ब्रह्मगुप्तिनिधीनपि ॥ ऊज्जन्नासौ व्रतस्थोऽपि । साधुचक्रेशतां निजां ॥ ७५ ॥ ईहंते-
 स्म निरीहं तं । स्पर्धयेव बुवूर्षवः ॥ अरविंदमिवालिन्धः । सर्वदा सर्वलब्धयः ॥ ७६ ॥ संप्रा-
 सेऽर्हति निर्वाणं । वज्रनाचो गणं दधौ ॥ सहस्रदीधितेरस्ते । प्रकाशं चंद्रमा इव ॥ ७७ ॥ अ-
 र्हेत्सिद्धप्रवचना — चार्थवृद्धतपस्विनां ॥ सुश्रुतानां च वात्सल्या — न्नित्यं ज्ञानोपयोगतः ॥ ७८ ॥
 तपोविनयसम्यक्त्व — शीलवश्यकदानतः ॥ वैयावृत्त्यसमाधिभ्यां । मनागप्यप्रमादतः ॥ ७९ ॥
 अपूर्वज्ञानग्रहणा — ह्यासनौन्नत्यनिर्मितेः ॥ श्रुतचक्रेश राजर्षि-स्तीर्थकृत्कर्म सोऽचिनोत् ॥
 ॥ ८० ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥ एकादशंगपारीणे — ष्वथ शेषेषु पंचसु ॥ बाहुर्भोगफलं वैया-वृत्त्यं
 चक्रे महात्मनां ॥ ८१ ॥ सुबाहुर्बाहुबलकृत् । कृतिकर्म च निर्ममे ॥ निर्ममेशोऽपि सूरिंद्र —

स्तेने तदुपबृंहणं ॥ ७२ ॥ न समर्था ज्वल्येके । सामर्थ्ये बालसाः परे ॥ धन्यौ बाहुसुबाहू
 यौ । कर्मणो गृह्यकर्मणि ॥ ७३ ॥ ततः पीठमहापीठौ । दधतुः कलुषं मनः ॥ अपि सदृष्टपा-
 लीकौ । प्रावृषीवांबुपद्वलौ ॥ ७४ ॥ यो दत्ते तं स्तुवन्नेष । गुरुलोकानुवर्तकः ॥ नोचेत्किम-
 च्युताचारा—वपि नौ न प्रशंसति ॥ ७५ ॥ लोकैर्हि मेघा वर्षतो । वर्षासु मलिना अपि ॥
 स्तूयंते न त्वदातारः । शारदा विशदा अपि ॥ ७६ ॥ इत्यनालोच्य तौ माया—शब्दं मत्सरि-
 णौ मुनी ॥ योषिज्जन्मफलं कर्म—दृढबंधं बंधतुः ॥ ७७ ॥ अंते षरुपि ते कालं । विधाया-
 धिविवर्जिताः ॥ सर्वार्थसिद्धमानंचु—विमानं लक्ष्योजनं ॥ ७८ ॥ इतश्च—अस्ति प्रत्यवि-
 देहेषु । विजवाटोपराजिताः ॥ पराजितामरापुरी—मदा पूरपराजिता ॥ ७९ ॥ भ्रूमानीशान-
 चंद्रोऽत्र । जन्ययात्रामुपेयुषा ॥ स्वीकृतासिलता येन । चित्रं सूता कृणाद्यशः ॥ ८० ॥

तत्र चंदनदासोऽभू—दिग्यः श्रीद श्व श्रिया ॥ तस्य सागरचंद्राख्य—स्तनयो विनयोऽज्ज्वलः
 ॥ ८१ ॥ पूर्णदुवत्प्रसन्नास्यो । गंजाजलवदुज्ज्वलः ॥ स कस्य सिद्धविद्याया । लाभवन्नाभवत्प्रि-
 यः ॥ ८२ ॥ इन्धेनाशोकदत्तेन । कठिनेन स्वभावतः ॥ बब्बुलेनेव रंभाद्रोः । सांगत्यं तस्य प-

प्रथे ॥ ए३ ॥ रहः स शिक्षितः पित्रा । विप्रत्राधिक्या गिरा ॥ योऽयं वत्स वयस्यस्ते । स मे न
 ज्ञाति सुंदरः ॥ ए४ ॥ उज्ज्वलेन बहिः शंखे — नेवांतः कुटिलात्मना ॥ आदृतेन सुवाचापि ।
 संख्या जिह्वाकता नृणां ॥ ए५ ॥ क्षीयंते मृदुला नूनं । संपर्के कर्कशात्मनां ॥ कोशेयतंतोः कु-
 शलं । मिलितस्योर्णया कियत् ॥ ए६ ॥ न क्रूरा मृदुवाचोऽपि । कदाचन सुखावहा ॥ सारंगरंग-
 रंगाय । गायन्नपि हि लुब्धकाः ॥ ए७ ॥ ददतोऽपि न तोषाया । प्रायो मुग्धियां खलाः ॥ मां-
 सपेशीं ददानोऽपि । धीवरो हंति यत्तिमीन् ॥ ए८ ॥ सोऽप्युचे तत्परास्तात परप्रीतित्रिदे ख-
 लाः ॥ तदुक्त्या मास शंकिष्ठाः । सुहृदं मे सहृषणं ॥ ए९ ॥ यादृक्तादृगसावस्तु । किं तथा
 चिंतया मम ॥ रक्ष्यः स्वात्मैव दोषाब्धौ । मज्जंशैकैः प्रयत्नतः ॥ ४०० ॥ तातं प्रत्युत्तरथ्यैवं ।
 न स्वमित्रं मुमोच सः ॥ गत्यागत्यादिचेष्टासु । संबंधं पूर्वकर्मवत् ॥ १ ॥ अन्यदा सारशृंगारः ।
 समं मित्रेण तेन सः ॥ वसंततौ वनं प्राप । रंतुं रतिपतिश्रुतिः ॥ २ ॥ तदा च पूर्णचंद्रेभ्य—दु-
 हिता प्रियदर्शना ॥ पुष्पाण्यवचिनोतिस्व । तत्र सांद्रद्रुमांतरे ॥ ३ ॥ सा स्वर्णचरणलौका
 — नंदित्रिर्बदित्रिधृता ॥ त्रायतां कोऽपि मां वीरो—ऽधुनैवं तारमारटीत् ॥ ४ ॥ तस्या अमंद

माक्रंदं । श्रुत्वा सत्वाधिकाग्रणीः ॥ कृपाणीं पाणिनादाय । दधावे सागरो रयात् ॥ ५ ॥ सब-
 खान्मोचयामास । बंदिनां बाहुपंजरात् ॥ जयत्रांतदृशं कन्यां । मृगीं व्याघ्रमुखादिव ॥ ६ ॥
 ततः प्राणपणात्ताया । दधितोऽस्त्वयमेव मे ॥ ध्यायंतीति यथौ कन्या । सद्य तन्मयतां गता
 ॥ ७ ॥ सागरोऽपि वहन्नेतां । हृदा हारलतामिव ॥ तदंगचंगिमात्रांत - चेताः स्वस्थानमी-
 शिवान् ॥ ८ ॥ नाशुक नापिबन्नापि । व्याहरन्नत्वसेत सः ॥ किंवेकतानस्तामेव । सिद्धवि-
 द्यामिवास्मरत् ॥ ९ ॥ उद्धेलतां दधानोऽपि । तन्मुखेन्दुनिरीक्षणात् ॥ सागरः केवलं स्वस्थः ।
 कुलमर्यादया स्थितः ॥ १० ॥ ज्ञात्वा कथंचित्तन्नावान् । जनकः प्रियदर्शनां ॥ पूर्णजडं स्वपु-
 त्राय । यथाचे सोऽप्यदान्मुदा ॥ ११ ॥ अथ मिथो मनोवृत्त्या । पूर्वं संयुक्तयोस्तयोः ॥ वपु
 षाप्यन्नवद्योगः । पितृबलुहविवाहयोः ॥ १२ ॥ तयोः परप्रियासक्ति—मुक्तयोर्युभिनोरिव ॥
 अन्योन्याव्यभिचारित्व—मयूद्धिश्रंजकारणं ॥ १३ ॥ अशोकः शठधीः सक्त—सना मित्र-
 स्य योषिति ॥ व्यक्तं वञ्चुं क्षाणं नाप—तत्पुण्यैरिव कीलितः ॥ १४ ॥ कदापि सागरे गेहा-
 द्दहियति प्रविश्य सः ॥ संप्राप्तावसरश्चैवं । बजाषे प्रियदर्शनां ॥ १५ ॥ मुग्धे पत्युर्न जानासि

। त्वं स्वरूपं यतोऽसकौ ॥ अद्य श्वो धनदेवस्य । वध्वा मंत्रयते रहः ॥ १६ ॥ क्रयविक्रयदि-
 ग्यात्रा—राजसेवादिकर्मसु ॥ न मंत्रयते नरैः स्त्रीभिः । सह सर्वोऽपि वेत्यदः ॥ १७ ॥ तन्म-
 न्ये चिरदृष्टत्वा—जातोऽयं त्वय्यरोचकी ॥ तां वद्वन्नयति प्रायो । दुःप्रापेऽर्थे नृणां स्पृहा ॥
 ॥ १७ ॥ स चेत्त्वां बाह्यवृत्त्यैव । रमयन् रमते तथा ॥ जडे तन्मां पतीकृत्य । भव त्वमपि
 तादृशी ॥ १८ ॥ न स्वजर्तुसमाचारा । दूष्यते हि कुलांगनाः ॥ पश्चादपीति जडपंती । त्वं
 न केनापि दंढ्यसे ॥ १९ ॥ श्रुत्विति तद्वचः कर्ण—कटु सा रोषतोऽन्यथात् ॥ निजां जिह्वा-
 मसंजाल्य । किं रे वातुल जडपसि ॥ २० ॥ यद् दुःशील सुशीलेऽपि । दोषं वद्वि मम प्रिये
 ॥ तत्ते युक्तं यतो व्रांतो । व्रांतं विश्वमपीदृते ॥ २१ ॥ तथाहि याहि वीद्वापि । पापहेतुः
 सुहृद्दुर्हं ॥ इत्याकृष्टस्तथा मंहु । स ध्वांद् इव निर्यथौ ॥ २२ ॥ विहायवदनो ब्राम्यन् । द-
 दृशे सागरेण सः ॥ पृष्टो दुःखस्य हेतुं च । ससूत्कारमवोचत ॥ २३ ॥ कथ्यते कति दुःखस्य
 । हेतवो जववासिनां ॥ शिवाफेत्कृतयः प्रेत—जवनस्थायिनामिव ॥ २४ ॥ शिलाक्रांतिव
 जिह्वा मे । जिह्वा यद्यपि जडिपतुं ॥ तथापि न हि किञ्चित्ते । गोप्यमस्तीति कथ्यते ॥ २५ ॥

यावदत्र स्त्रियो लोके । नृणां तावत्कुतः सुखं ॥ यतो जल्पति यत्किञ्चि—निमत्र मां तव प्र-
 ल्यपि ॥ ११ ॥ स्वयं स्थास्यत्यसौ हीणा । प्रत्युक्त्या वर्धते कक्षिः ॥ इत्यश्वीलं भुवाणापि ।
 सा मयोपेक्षिता चिरं ॥ १२ ॥ ततः प्रभृत्यहं न त्वां । विनागच्छं गृहं तव ॥ त्वत्परोक्षं च ना-
 जल्पं । प्रियदर्शनया सह ॥ १३ ॥ नियतिश्रेरितोऽद्याहं । त्वां दृष्टुं त्वद्गृहं गतः ॥ बाह्यौ-
 धृतस्तथा कामा—तया स्वोचितकर्मणे ॥ १४ ॥ ततोऽवधूय तां बालां । बलादस्मि पलायितः ॥
 अपि वह्निशिखारूढ—मदग्धं स्वं विचिंतयन् ॥ १५ ॥ मिथे वा यामि दूरे वा । दूरे नद्याः
 पतामि वा ॥ इत्यनल्पविकल्पस्थो । आम्यनिमत्र त्वयैक्षिषि ॥ १६ ॥ एतद्दुकं न मे वक्तुं ।
 तथाप्युचे हितैषिणा ॥ कुकलत्रकृतोऽनर्थो । माभूत्तव कृजोरिति ॥ १७ ॥ नैतत्तम्यास्त्वया
 वाच्यं । नाव्यं गंचीरचेतसां ॥ प्राणानपि तृणीयते । रोषिताः खलु योषितः ॥ १८ ॥ प्रिया-
 वृत्तमिति श्रुत्वा । दुःश्रवं दुःखभूरभूत् ॥ सागरो हृदि विक्षिप्तां—गारजार इव द्रुणं ॥ १९ ॥
 ऊचे च मित्र मा खेदं । कृष्णास्त्वं नाग्यवानसि ॥ व्यसने पातयंत्येताः । स्त्रियो—
 किं ॥ २० ॥ स्नेहेन वर्धिताः स्त्रियः—स्त्रीकर्म्यः कनकद्रुतः ॥ आसेदुषां हि तापा-
 ०

दीपिका इव ॥ ३७ ॥ व्यवसाये प्रवर्त्तस्व । मासार्थीस्तद्वचः पुनः ॥ एवं प्रसादितस्तेन । स-
 मायी मुदमादधौ ॥ ३८ ॥ किञ्चिदाकुञ्चितप्रीति—रपि मित्रदुःखक्तिः ॥ समं दयितया पू-
 र्व—रीत्या निर्वहतिस्म सः ॥ ३९ ॥ विभेदो मज्जिरा मायू—दनयोर्बालमित्रयोः ॥ इत्यशो-
 कस्य वृत्तांतं । कांतमश्रावयन्न सा ॥ ४० ॥ रजुत्वादानशीलत्वा—द्वद्धु मित्ररायुषौ ॥ सम-
 ये तौ विपेदाते । युगपद्युग्मिनाविव ॥ ४१ ॥ सुसंस्थानस्य निःशेष श्रेणीपमदब्धिदः ॥ य-
 जंबूद्वीपयोधस्य । धत्तेऽधिज्यधनुश्रियं ॥ ४२ ॥ तत्रायूद्भरतक्षेत्रे । सुखतदुःखमारकः ॥ अ-
 स्या एवावसर्पिण्याः । समतीतिरकच्छये ॥ ४३ ॥ एकक्रोशसमुद्भ्राया । एषपत्योपमायुषः ॥ ए-
 काहंतरिताहाराः । पूरितायाः सुरद्रुमैः ॥ ४४ ॥ असद्रुहातेयसंबंधाः । प्रायः पृथ्वीफलाशि-
 नः ॥ असेव्यसेवकन्याया । यत्रासन् युग्मिनो जनाः ॥ ४५ ॥ युग्मं ॥ पद्याष्टमांशशेषेऽस्मि-
 न्नरके युग्मरूपतः ॥ गंगासिंधवतरे जङ्गे । जायया सह सागरः ॥ ४६ ॥ स्वर्णवर्णसुसंस्था-
 नो । मेरुः क्षितिधरेष्विव ॥ महिम्ना महसा चासौ । रेजे शेषेषु िषु ॥ ४७ ॥ विपद्याशो-
 कदत्तोऽपि । जातः श्वेतश्च सुरदः ॥ मायित्वाहद्धतैरश्वा—युष्कस्तत्रा सिंधुरः ॥ ४८ ॥ अ-

अन्यदर्शनोद्धृत—प्रेम्णोः प्राग्भवयोगतः ॥ तयोरुहाद्भूजानि—स्मृतिर्गुणविहस्तिनोः
 ॥ ४९ ॥ आलिंग्य शुंकादंवेन । दंती तं शुग्मिनं मुदा ॥ इंद्रभैरावण इव । स्कंधमारोपयन्नि-
 जं ॥ ५० ॥ चतुर्दंतद्विपारूढं । वनं स्वैरं विहारिणं ॥ तमन्ये शुग्मिनिश्चक्रुः । नाम्ना विमल-
 वाहनं ॥ ५१ ॥ ततः कालानुमानेन । प्रजावे कल्पपूरुहां ॥ अद्भीजवति गृह्या च । कलिं
 कुर्वत्सु शुग्मिषु ॥ ५२ ॥ तन्वासनाय हाकार—दंफं वितनुतेस्स सः ॥ एवं कुलकृतामाथो—
 भवद्विमलवाहनः ॥ ५३ ॥ खजघातादिव त्रस्ता । हाकारादपि शुग्मिनः ॥ तत्कृतां कल्पवृक्षा-
 दि—मर्यादां नातिचक्रमुः ॥ ५४ ॥ षण्मासावशेषायुः । पत्न्यां चंद्रयशस्यसौ ॥ चतुष्मच्चंद्र-
 कांताख्य—मुत्पाद्य मिथुनं मृतः ॥ ५५ ॥ द्वैतीयिकः कुलकर—श्चतुष्मानथ पप्रथे ॥ तद्भू-
 र्यशस्वी कुलकृत् । सुरूपावह्नौऽभवत् ॥ ५६ ॥ तज्जन्माथान्निचंद्रोऽभू—त्प्रतिरूपाप्रियान्वि-
 तः ॥ प्रसेनजित्ततश्चक्रुः—कांतया कांतया युतः ॥ ५७ ॥ तत्सूर्मरुदेवोऽभू—त्पत्न्या श्रीकां-
 तथा सह ॥ द्वौ द्वावेषौ क्रमाज्जातौ । हामाधिकारदंफकौ ॥ ५८ ॥ तुर्यः शुक्लो द्वितृतीय—पं-
 चमाः क्षणमलभ्युतः ॥ द्वौ शेषावेषु हेमाजौ । श्यामाः सर्वा ऋ स्त्रियः ॥ ५९ ॥ नवाष्टस-

सकोदंरु—शतानि वपुरुह्यः ॥ ततः पंचाशद्भूतानि । क्रमादेषां स्त्रियामपि ॥ ६० ॥ अमीषु
 प्रथमस्यायुः । पृथस्य दशमौशकः ॥ असंख्येयांनि शेषाणां । पूर्वाणि क्रमहानितः ॥ ६१ ॥
 सुपर्णवारिधिद्वीप—कुमारेषु द्वयं द्वयं ॥ उत्पन्नमेषां नागेषु । स्त्रियः सर्वांगजश्च सः ॥ ६२ ॥
 अथाभूत्कुलकृन्नाजि—मरुदेवस्य नंदनः ॥ आयुर्ब्रह्मायहीनोऽपि । पूर्वेज्यो यशसाधिकः ॥ ६३ ॥
 निन्दिरे सत्पथं काल—दोषाहुन्मार्गगाः प्रजाः ॥ येन धिक्कारदंडेन । गोपालेनेव धेनवः ॥
 ॥ ६४ ॥ संख्येयपूर्वलक्षायुः । कांत्या कनकजित्वरः ॥ सपादपंचकोदंरु-शतोद्वा
 ॥ ६५ ॥ मरुदेवा प्रिया तस्या—ज्वद्भर्तृसमोद्भूया ॥ जगत्प्रजोः प्रसूनित्यं । वं ॥ ६६ ॥
 गाय या ॥ ६६ ॥ कादंबिनीव शैलेशं । स्वर्णभुजमिवालिनी ॥ प्रियं प्रियंयुरुक्प्रप्य । परजा-
 गं पुपोष या ॥ ६७ ॥ त्रयस्त्रिंशत्सागरायुः । पूरयित्वा महासुखं ॥ देवः स वज्रजात्रात्मा ।
 व्युत्वा सर्वार्थसिद्धितः ॥ ६८ ॥ तस्मिंश्चतुर्थुताशीति—पूर्वलक्षोनेकेऽरके ॥ आष-
 स्व । चतुर्थ्या वैश्वगे विधौ ॥ ६९ ॥ मरुदेव्या अलंबक्रे । मध्यमर्धनिशाचरे ॥ ७० ॥ न जग-
 ङ्घ्यो । रलं रलंखनेरिव ॥ ७० ॥ वृषजसिंहलक्ष्मीस्र-वंचंद्रार्ककलशध्वजाः ॥ सरोवायविमा-

नोच्च—रत्नचयहविर्जुजः ॥ ७१ ॥ एवं चतुर्दशालोक्य । स्वप्नान्द्विलोचना ॥ उपेत्य पत्युरूचे
 सा । रहो दृष्टान्निधीनिव ॥ ७२ ॥ शुभं ॥ यावत्कचन स ब्रूते । विचारं तावदाययौ ॥ कंप्ने
 सिंहासने दत्तो—पयोगस्त्रिदशेश्वरः ॥ ७३ ॥ प्रणम्य प्रणयप्रह—स्तां प्रोवाच पुरंदरः ॥ स्व-
 प्रेरेत्रिर्जगन्नाथो । ज्ञावी मातः सुतस्तव ॥ ७४ ॥ सारं यद्वैवतं यच्च । यद्ध्येयं यत्परापरं ॥ त-
 त्तत्त्वं दधानाद्य । गर्भे केन न गीयसे ॥ ७५ ॥ एवं स्तुत्वा गते तस्मिन्नापरेऽपि सुरेश्वराः
 ॥ एत्य नत्वा तथैवोक्त्वा । स्वप्नार्थं स्वपदं ययुः ॥ ७६ ॥ नाग्नेः पत्नी ददाना तं । गर्भं निश्बद्ध
 विक्रमं ॥ गिरेर्गुहेव हर्यक्ष—मधृष्या जगतोऽप्यभूत् ॥ ७७ ॥ मुखमापांस्तु विपुला । श्रोणी
 द्रोणीयिते दृशौ ॥ आस्तां तस्याः स्तनौ पीनौ । सुतरां गर्भगे प्रजौ ॥ ७८ ॥ यियासितं शिव-
 पुरं । वीक्ष्येवासन्नमात्मनः ॥ बभ्रूव मंदगमना । देवी गर्भज्जरात्ससा ॥ ७९ ॥ दीपगर्जात्रिपेटा-
 व—ज्ञास्वज्जर्जात्रिपंक्तिवत् ॥ स्वामिनी जगवद्गर्जा । तेजःखुंजमयी बभौ ॥ ८० ॥ दिनेषु परिपू-
 णेषु । चैत्रकृष्णष्टमीतिथौ ॥ चंद्रमस्तुत्तराषाढां । प्राप्ते मध्यनिशाचरे ॥ ८१ ॥ स्वामिनी सु-
 षुवे पुत्रं । सपुत्रिकं समाधिना ॥ वनावनी सबह्विक—सिव कृतकृमं द्रुमं ॥ ८२ ॥ शुभं ॥

सोद्धासा शूरनौरुत्यः । पवनो निर्मलं जलं ॥ एकालोकं जगज्जात—मात्रेऽप्यासीब्जिनेश्वरे
 ॥ ७३ ॥ दिवि हुंद्रजयो नेदुः । प्रसक्तिं जेजिरे दिशः ॥ उच्चस्थानं ग्रहाः प्रापु-स्तदा चठ्या
 अपि क्रमात् ॥ ७४ ॥ तत्रैशुरष्टदिक्कन्या । विज्ञायासनकंपतः ॥ सुक्तवा मानं विमानं चा-ध्या-
 स्य लोकादधस्तनाद् ॥ ७५ ॥ जोगंकरा जोगवती । सुजोगा जोगमालिनी ॥ तोयधारा विचि-
 त्ता च । पुष्पमाला त्वनिदिता ॥ ७६ ॥ ता जिनं जननीं नत्वा । स्वनामानि प्रकाश्य च ॥
 जयत्वा चागमने हेतुं । ततो वायुं वितेनिरे ॥ ७७ ॥ आयोजनं जिनोत्पत्ति-जवनाद्भुवि वा-
 युना ॥ उत्सार्य तास्तृणार्थर्ह—द्रुणमानोधताः स्थिताः ॥ ७८ ॥ मेघंकरा मेघवती । सुमे-
 घा मेघमालिनी ॥ सुवत्सा वत्समित्रा च । वारिषेणा बलाहिका ॥ ७९ ॥ दिक्कन्याष्टाविमाः
 प्राग्व—दूर्ध्वल्लोकादुपागताः ॥ नत्वा जिनं जिनांवां च । विचक्रुर्मेघमंरुलं ॥ ८० ॥ ईषजं-
 धोदकैः सिक्त्वा । पुष्वद्युष्टिं वितत्य च ॥ तारजः शमयामासुः । पृथिव्याः स्वात्मनोऽपि च ॥
 ॥ ८१ ॥ नंदोत्तरा च नंदा चा—नंदाथो नंदिवर्धना ॥ विजया वैजयंती च । जयंती चाप-
 राजिता ॥ ८२ ॥ एताः पौरस्त्यरुचका-दष्टौ पूर्ववदागताः ॥ नत्वा जिनजनन्थौ च । तस्थुः

पाणिस्थदर्पणः ॥ ९३ ॥ समाहारा सुप्रदत्ता । सुप्रबुद्धा यशोधरा ॥ लक्ष्मीवती शेषवती ।
 चित्रगुप्ता वसुंधरा ॥ ९४ ॥ एता अष्टाववाचीन—रुचकात्प्राग्वादागताः ॥ सारचंगारशृंगार-
 पाणयः प्रणताः स्थिताः ॥ ९५ ॥ इलादेवी सुरादेवी । पृथ्वी पद्मावती तथा ॥ एकनाशा ब-
 वमिका । जद्रा सीता तथाष्टमी ॥ ९६ ॥ इमा अष्टौ तदागत्या । प्रत्यग्रुचकभ्रूचृतः ॥ ताल-
 धृतकरास्तस्थु—नेत्वा मात्रा समं जिनं ॥ ९७ ॥ अलंबुसा मितकेशी । पुंनरिका च वारुणी
 ॥ हासा सत्यप्रज्ञा चैव । ह्रीस्तथा श्रीश्च देवता ॥ ९८ ॥ उदीच्यरुचकादेताः । समेता अ-
 ष्टकन्यकाः ॥ जर्किं जिने जनन्या च । चक्रुश्चालितचामराः ॥ ९९ ॥ इतेरा चित्रकनका ।
 चित्रा सौत्रामणीति च ॥ विदिरुचकवासिन्य—श्चतस्रो दिग्भुमारिकाः ॥ १०० ॥ प्राग्वादे-
 त्य जिनांबे च । नत्वा विधृतदीपिकाः ॥ निशः स्वस्यापि च ष्यापि । शमयांचक्रिरे तमः ॥
 ॥ १ ॥ सुरूपारूपिकावत्यौ । रूपारूपांशिके इति ॥ कुमार्यो मध्यरुचका-च्चतस्रः समुपागमन्
 ॥ २ ॥ चतुरंगुलवर्जं ता—शिबत्वा नावं जिनेशितुः ॥ विवरं शुचिभ्रूजागे । कृत्वा तन्निधिव-
 द्यधुः ॥ ३ ॥ दक्षिणोत्तरपूर्वासु । विचक्रुः कदलीग्रहान् ॥ ताः प्रत्येकचतुःशाल—सिंहास-

नसमन्वितान् ॥ ४ ॥ मात्रां सह जिनं नीत्वा । चतुःशालेऽथ दक्षिणे ॥ सिंहासने निवेश्यैता-
 -स्तैलैरभ्यंजिषुर्वैरेः ॥ ५ ॥ ततः प्राच्यचतुःशाल-सिंहासननिवेशितं ॥ ता एव ह्यपया-
 मासु-स्तद्द्वयं निर्मलैर्जलैः ॥ ६ ॥ ता औदीच्यचतुःशाल-सिंहासननिषादिनौ ॥ वस्त्रशूषण-
 माढ्यैस्तौ । परिचस्करिरे ततः ॥ ७ ॥ द्वाणाच्च वैक्रिये वह्नौ । हिमवच्चंदनैर्हुतैः ॥ रक्षापो-
 द्वलिकां चक्रु-जगद्रक्तयोस्थयोः ॥ ८ ॥ पर्वतायुर्भवेत्युक्त्वा । ताः प्रभुश्रवणांतिके ॥ आ-
 स्फाड्य वज्रगोलौ तौ । शयनीये व्यमुंचतां ॥ ९ ॥ सौधर्मोधिपतेस्ताव-त्सिंहासनमकंपत ॥
 असासहीव नैश्रुड्यं । जाते तीर्थेश्वरे हरेः ॥ १० ॥ द्वाणं क्रुद्धोऽवधिज्ञानाद् । ज्ञातजन्मा जि-
 नस्य सः ॥ क्रियासमन्निहारेण । खं निनिंदापराधिनं ॥ ११ ॥ प्रणम्य स्वामिनं कर्तु-काम-
 स्तज्जाननोत्सवं ॥ वासवोऽवीवदद् घंटां । सुघोषां नैगमेषिणा ॥ १२ ॥ नेडुः सर्वविमानानां
 । घंटा नादितया तथा ॥ देवा अबदधुर्नादा-द्वैतात्केलिपरा अपि ॥ १३ ॥ घंटानादेऽद्व्य-
 तां याति । क्रमेणाध्येतृघोषवत् ॥ ऊर्ध्वीकृत्य शुजामुच्चै-नैगमेषीत्यघोषयत् ॥ १४ ॥ त्रौ त्रौः
 श्रुणुत गीर्वाणा । मंदराद्रिं पुरंदरः ॥ जिनजन्मोत्सवं कर्तुं । गह्वन्नाह्वयतीह वः ॥ १५ ॥ के-

बुचिस्वामिनिर्देशा—त्यरेषु सुहृदाग्रहात् ॥ आर्यमर्यादयान्येषु । धर्मबुद्ध्यैतरेषु च ॥ १६ ॥
 प्रस्थितेषु समं दारै—भित्रैः सर्वसुपर्वसु ॥ पालकः पालकं यानं । चक्रे शक्रेभ्यः सुरः ॥ १७ ॥
 पंचयोजनशत्युच्चं । लक्षयोजनविस्तृतं ॥ तदारोहह्रुदारोहः । सादरो हर्षितो हरिः ॥ १८ ॥
 एत्य नदीश्वरं द्वीपं । विमानं संक्षिपन्नथ ॥ जिनजन्मशुभं प्राप । वासवः स्थिरवासनः ॥ १९ ॥
 प्रदक्षिणय्य तत्स्थानं । विमानाद्वरुह्य च ॥ अग्निगम्य प्रशुं मात्रा । साकं पाकन्निदानमत्
 ॥ २० ॥ नमस्ते त्रिजगद्दीप—दायिके परमेश्वरि । तव सूनोः करिब्ध्येऽहं । स्वात्रं सौधर्मना-
 यकः ॥ २१ ॥ इत्युदित्वा हरिर्मातु—र्दत्त्वावस्वापिनीमथ ॥ चचाल बालमादाय । मुक्त्वा त-
 त्प्रतिरूपकं ॥ २२ ॥ पाणिस्थजगवानेके—नैकेनाग्रे दधत्यविं ॥ धुन्वानश्चामरे द्वाभ्या—मे-
 केन बत्रधारकः ॥ २३ ॥ रूषैः पंचच्चिरित्यस्य । कृतञ्जक्तिः शतक्रतुः ॥ ययौ मंदरमूर्धानं ।
 स एकत्र सतीलयया ॥ २४ ॥ युग्मं ॥ पांशुकवनेऽतिपांशु—कंबलाख्ये शिल्लातले ॥ सिंहास-
 नं स शिश्राय । क्रोधीकृत्य जगद्गुरुं ॥ २५ ॥ एवं सिंहासनाकंप-घंटांनिर्घोषबोधिताः ॥ त्रि-
 षद्विरपरेऽपीन्द्रा—स्तत्रागुः सपरिब्रुदाः ॥ २६ ॥ रत्नजान् हेमजान् रौप्यान् । रत्नहेममयानपि

॥ रत्नरौप्यहेमरौप्य—हेमरौप्यमणिमयान् ॥ ३७ ॥ प्रत्येकं कलशानष्ट—सहस्रं पार्थिवान-
 पि ॥ अथाभियोगिका देवा । अच्युतेडाद्द्वय ॥ ३८ ॥ युःमं ॥ जृंगारह्यत्रपात्र्यादि—
 न्यपि निर्माय ते ततः ॥ क्षीरोदप्रचृतीनब्धीन् । मंदाकिन्यादिका नदीः ॥ ३९ ॥ पद्मादींश्च
 नदांस्तीर्थान् । प्रभासप्रचृतीन् गताः ॥ संगृहीतैस्ततो मृत्सां—जोषिः कुंभानलीजरन् ॥ ३९ ॥
 युग्मं ॥ चंदनौषधिसिद्धार्थ—पुष्पादीन्यान्नियोगिकाः ॥ आत्तानि नंदनादिभ्यो । वनेभ्यस्तत्त्व
 चिद्दिपुः ॥ ३१ ॥ पद्महृद्भाननैः क्लृप्त—मुखकोशैरिवाजितः ॥ नदद्भृंगहृत्वादर्ह—द्रुणानां
 गायनैरिव ॥ ३२ ॥ स्वशिरो विनयेनेव । नामयद्भिः शनैः शनैः ॥ कुञ्जैरक्षपयद्वाथ—मच्यु-
 तैर्द्रः सुरैः सह ॥ ३३ ॥ युग्मं ॥ पूजोपकरणैरेव—मात्रियोगिकढौकितैः ॥ क्रमेण क्षपयामा-
 सु—स्तमन्येऽप्यमरेश्वराः ॥ ३४ ॥ प्रमार्ज्यं गंधकाषाय्या । विक्षिप्य वरचंदनैः ॥ अस्मानं जि-
 नमानंचु—स्ते पुष्पैः सारसौरजैः ॥ ३५ ॥ निर्वेश्यांके स्थितवति । प्रजुं पंचवपुष्मति ॥ ईशा-
 नेशेऽथ चतुरः । सौधर्मद्रो व्यथाद् वृषान् ॥ ३६ ॥ तदष्टरत्नशृंगाय—निर्गतैः संगतैर्मिथः ॥
 वैक्रियैर्वारिधारौघैः । क्षपयामास स प्रजुं ॥ ३७ ॥ तेनुस्तूर्थत्रिकं केऽपि । पुष्पाद्यं वट्टुः परे ॥

पातोत्पातादिकाश्चेष्टा—श्रुः केऽपि सुरस्तदा ॥ ३७ ॥ विक्षेपनादिजिः पूजा—प्रकारैर्धूपनि-
 श्चिंतैः ॥ प्रभुमन्थ्यर्च्यं तुष्टाव । मघवानघवागपि ॥ ३८ ॥ जय त्वं जगदानंद—कंदकंदलना-
 बुद्ध ॥ जय त्वं जंतुसंघात-पातकोत्पातघातक ॥ ४० ॥ आगच्छतां तव खात्रे । सुराणां व्यो-
 मचारिता ॥ जिनेश पश्यतां त्वां च । कुक्षिता निर्निमेषता ॥ ४१ ॥ दधतः स्वर्णवर्णं त्वां ।
 किरीटमिव मूर्धनि ॥ शैलराज इति ख्याति-भैरोर्भे रोचतेऽधुना ॥ ३२ ॥ त्वया विरहिणीवा-
 द्य । नीता नाथ सनाथतां ॥ जारती अधिके धत्ते । जारतीयं चिरान्मही ॥ ४३ ॥ न माति
 जातमात्रेऽपि । त्वयिःमे हृदि संमदः ॥ नाथ तत्वार्थजट्टपाके । न जाने स क्व मास्यति ॥
 ॥ ४४ ॥ यथा त्वद्दर्शनात्प्राच्यैः । पुण्यैरंकुरितं मम ॥ पंफुल्यतामपि तथा । सेवाहेवाकतस्त-
 व ॥ ४५ ॥ इति स्तुत्वा गृहीत्वा चै-शानेशात्परमेश्वरं ॥ प्राग्वत्पंचवपुर्भूत्वा । न्यवर्तत दि-
 वस्पतिः ॥ ४६ ॥ जन्ममंदिरमागत्य । संहृत्य प्रतिरूपकं ॥ मातुः प्रत्यर्पयामास । न्यासव-
 द्भासवः स्वयं ॥ ४७ ॥ कृतार्चदृष्टिविश्रामं । तत्र श्रीदाम सोऽमुचत् ॥ दिव्ये वल्ले प्रभाबद्ध-
 मंगले कुंगले अपि ॥ ४८ ॥ तत्र द्वात्रिंशत् स्वर्ण-रत्नकोटीर्हरेर्गिरा ॥ वर्षे वर्षे हर्षतः श्रीदो ।

वारिधारा इवांबुदः ॥ ४ए ॥ सारं सारेण संयोग—मुपैत्विति धियेव सः ॥ विश्वविश्वोद्भवं
सार-वस्तु तन्मंदिरेऽक्षिपत् ॥ ५० ॥ ध्यास्यत्यमंगलं योऽत्र । जिनमातुर्जिनस्य वा ॥ तडिः
शतधा ज्ञावी-त्यघोष्यत विगौजसा ॥ ५१ ॥ विन्यस्यांशुष्टचूलायां । सुधामस्तन्यपायिनः ॥ मु-
मोचाप्सरसः पंच । स धात्रीकर्मणे प्रभोः ॥ ५२ ॥ नंदीश्वरार्हचैत्येषु । कृत्वाष्टाहमहोत्सवं ॥
ययुर्थथागतं सर्वै । प्रीता अथ पुरंदराः ॥ ५३ ॥ प्राक्प्रैक्षि कृषभः स्वभो । मात्रस्य स च लां-
बनं ॥ तस्मादृषभ इत्याख्या । पप्रथे त्रिजगद्गुरोः ॥ ५४ ॥ या कन्या सहजाताभू—त्सापि
नाम्ना सुमंगला ॥ सहैव ववृधे तेन । कौमुदीव सुतद्युता ॥ ५५ ॥ अचिंत्यमहिमा स्वामी
। स्वयमेव व्यवर्धत ॥ धात्र्यस्तु तस्य शुश्रूषां । स्वं पवित्रयितुं व्यधुः ॥ ५६ ॥ पूर्यमास स-
र्वेषां । सर्वा आशा जिनः पुनः ॥ स्तन्यार्पणवपुःक्वाल-नाशां मातुर्न जातुचित् ॥ ५७ ॥ दे-
शोनवर्षेदेश्यं तं । नान्नेरंकस्थमन्यदा ॥ वास्तोष्पतिरुपेयाय । वंशस्थापनकौतुकी ॥ ५८ ॥ त-
देच्छुदंनं तत्पाणि-पद्मस्थं जग्रहे जिनः ॥ ततस्तदंशमीद्ववाकु-संज्ञमस्थापयद्गरिः ॥ ५९ ॥
स्पृशन् हसन् ब्रमन् गायन् । स्वपंस्तिष्ठन् रुदन् वदन् ॥ मातुः सर्वासु चेष्टासु । स निदानं

मुद्रामचूत् ॥ ६० ॥ निमीढ्य नयन्ते नाग्निः । परिरेजे जगत्प्रभुं ॥ स्वीयसंतोषहृद्दोषं । निरा-
 कर्तुमिवांगजे ॥ ६१ ॥ तदव्यक्तवचः शून्य — गतिं वीढ्या नृतार्थिनः ॥ देवास्तं विविधै रूषैः ।
 पुनः पुनररीरमन् ॥ ६२ ॥ स धूलिधूसरंगोऽपि । दिदीपि जात्यरत्नवत् ॥ नारचुम्नफणं चक्रे ।
 जोगींद्रं मंदगाम्यपि ॥ ६३ ॥ निःश्वासवायुनाप्यधीन् । स तूलवदचालयत् ॥ स्पृशन्नपि वि-
 नोदेन । मघवंतमलोकयत् ॥ ६४ ॥ पुष्टिमंगुष्टपीयूषै-रादत्त प्रथमं प्रभुः ॥ ततश्च त्रिदश-
 नीतैः । फलैः कढपंमहीरुहां ॥ ६५ ॥ बाढ्येऽथोपरते नृत्य । इव प्रस्ताववेदिनि ॥ आदत्त
 खांगसेवायै । वारकं यौवनस्य सः ॥ ६६ ॥ पंचचापशतोत्सेधः । स्वामी चामीकरह्वविः ॥ व-
 योविशेषतो रूपं । टंकोत्कीर्णमिवावहत् ॥ ६७ ॥ गतेर्गजः पदोः पद्मे । स्नाण्णियानि नख-
 त्विषां ॥ ऊर्ध्वो रंजाः कटेः श्रोत-स्तटी नाभेर्नदः पुनः ॥ ६८ ॥ वज्रमध्यं च मध्यस्य । वह्न-
 सः पुरगोपुरं ॥ कढपद्भुशाखा जुजयो—सुखस्यैदुः सुधा गिरः ॥ ६९ ॥ एवं यद्यत्प्रभूप्रांगो-प-
 मायै विद्ध्ये विधिः ॥ तत्तत्तस्योपभेयत्वं । प्राप्तं वीढ्य स खिन्नवान् ॥ ७० ॥ त्रिच्चिर्विशेषकं ॥
 कांतशांततनुं वीढ्य । जोगिनो योगिनोऽपि तं ॥ स्वाध्यानकोटिं कंदर्प-परब्रह्मधिया ययुः ॥

॥ ७१ ॥ ऋगवानविकारोऽभू—दपि संप्राप्तयौवनः ॥ यादःपतिर्न मर्यादा—मुद्देलोऽपि विलो-
 पयेत् ॥ ७२ ॥ सौधर्मैर्द्रुतुहत्र-श्रमरोत्कृतचामरः ॥ ईशानचर्त्रविष्टब्धो । बक्षिसंवाहितक्र-
 मः ॥ ७३ ॥ गीयमानगुणो विश्वा-वसुतुंबरुनारदैः ॥ रंभाविष्कृतनाट्योऽर्हन् । कुमारं स्थिति-
 मन्वभूत् ॥ ७४ ॥ युग्मिधर्मा तदा कोऽपि । बालस्तालतरोस्तले ॥ पतता तत्फलेनाशु । की-
 नाशसदनं ययौ ॥ ७५ ॥ विना तं सहजन्मानं । सुनंदा लोललोचना ॥ प्रत्यक्षा वनदेवीवा-
 ब्रमदेकाकिनी वने ॥ ७६ ॥ एषान्थैर्युग्मिनिर्नाशि—नृपायाढौकि सोऽप्यमूं ॥ योग्या ननु व-
 धूरेषा । ऋषत्रस्येत्युपाददे ॥ ७७ ॥ अथाजगाम सुत्रामा । जानन् भोगक्षमं प्रभुं ॥ ब्रह्मं-
 त्यवसराज्ञैव । स्वामिनो हि सुसेवकाः ॥ ७८ ॥ विद्वान् विपक्किमं स्वस्य । कर्मभोगफलं प्र-
 भुः ॥ विवाहहेतुं विज्ञप्तिं । शतमन्योरमन्यत ॥ ७९ ॥ स्वर्णस्फीतकल्शवि—शालिनं शा-
 खिवप्रवत् ॥ धनस्तंभं नवोढावत् । सच्चंद्रोदयमब्रवत् ॥ ८० ॥ नानारत्नौघखचित-क्षोणीपी-
 ठं विमानवत् ॥ मंरुपं वासवादेशा—च्चक्रिरे किंकराः सुराः ॥ ८१ ॥ युग्मं ॥ तत्रा-
 र्द्रवंशावष्टब्धा—श्चतस्रः कलशालयः ॥ स्वर्णवेदिगृहस्थांत-र्भणिमय्यो विरेजिरे ॥ ८२ ॥ त्व-

रथाप्सरसां नाम—ग्राहं वैवाहिकीं क्रियां ॥ अन्योन्यं कारथंतीना—मुत्तस्थे तुमुलं तदा ॥
 ॥ ९३ ॥ तैलैरज्यज्य पिष्टातै—रुद्धत्यामर्त्ययोषितः ॥ सुमंगलां सुनंदां च । वर्णके चिद्विपुः
 द्वाणं ॥ ९४ ॥ विहितोद्धर्णके ते च । ह्यपयित्वोज्ज्वलैर्जलैः ॥ प्रमार्ज्यं गंधकाषाध्या । व्यलिं-
 पन् कुंकुमादिना ॥ ९५ ॥ पारिणोलाणि वस्त्राणि । परिधाप्य विभ्रूष्य च ॥ तास्ते मातृगृहं
 नीत्वा—ध्यासयन् कनकासने ॥ ९६ ॥ जगन्नाथोऽपि हरिणा । संलपय्य विद्विष्य च ॥ वि-
 भ्रूष्यारोपितो दिव्यं । यानं प्रस्थितवानथ ॥ ९७ ॥ उत्तार्थमाणलवणः । पार्श्वयोरप्सरोजनैः ॥
 शचीन्द्रिदत्तधवल—स्त्रिदशैरभितो वृतः ॥ ९८ ॥ हरिणा दर्शमानध्वा । जय जीवेति वादि-
 ना ॥ मंरुपट्टारमागत्य । कृत्यङ्गः स द्वाणं स्थितः ॥ ९९ ॥ युग्मं ॥ कृतलटत्रटत्कार—लव-
 णानलगर्भितं ॥ शरावसंपुटं कौचि—देवी तस्य पुरोऽमुचत् ॥ १०० ॥ रूप्यस्थालस्थदूर्वाधै—र्ष-
 रायार्धं ददौ परा ॥ कौसुंभवसना कापि । त्रिस्तं जालमथास्पृशत् ॥ १०१ ॥ तथैवाकर्षितः कं-
 ठ-द्विसकौसुंभवासना ॥ शरावसंपुटं वाम—चरणेनाभिनज्जिनः ॥ १०२ ॥ प्राप्य मातृगृहं त-
 स्य । निविष्टस्योरुविष्टरे ॥ अबधन्मदनं देव्यः । सबधूकस्य हस्तयोः ॥ १०३ ॥ हस्तावेपेऽथ सं-

जाते । पिष्टाश्वत्थशमीत्वचा ॥ विभुः शुभ्रक्षणेऽष्टह—द्वध्वोः पाणी स्वपाणिन ॥ ९४ ॥ तत्कालं हरिणा हस्त-पुटांतर्निहितोर्मिकः ॥ रीतिङ्गः स्वहशौ स्वामी । वधूदृग्भिर्मेलयत् ॥ ९५ ॥ वरेषु गीयमानेषु । धवलेष्वप्सरोगणैः ॥ वधूवराणां सधवा । बध्नातिस्सांचलान्मिश्रः ॥ ९६ ॥ इंद्रः स्वामिनमारोप्य । कट्यां वध्वौ शची पुनः ॥ मध्ये वेदिष्टहं पूर्वं—द्वारेणाविशतां ततः ॥ ९७ ॥ कुंरुस्थमनलं त्राय—त्रिंशदेवविनिर्भितं ॥ तत्र प्रदक्षिणीचक्रे । वधूदृग्ययुतः प्रभुः ॥ ९८ ॥ गीयमानेषु धवल-संगलेष्वप्सरोजनैः ॥ विदधे विबुधाधीश—स्तरपाण्यंचलमोक्षार्णं ॥ ९९ ॥ अनृत्यत्कृतनृत्योऽथ । प्रमोदेन पुरंदरः ॥ तमन्वन्मृत्यन्नपरे । सदेवीका दिवोकसः ॥ १०० ॥ वद्वीन्यामिव कटपटु-र्वधूभ्यां शोभितोऽभितः ॥ यथागतं गतः स्वामी । देवदेवी-कृतोत्सवः ॥ १ ॥ देवा आमंत्रिता याता । इव स्थानं निजं ययुः ॥ तदापि प्रावृतद्वौके । सोऽथ वैवाहिको विधिः ॥ २ ॥ जगत्त्रयविजेतापि । वशीभूते जगत्प्रभौ ॥ चापव्यापारपारी-णं । स्वं मेने मीनकेतनः ॥ ३ ॥ भुंजाने चूरिशो भोगान् । नाथेऽनुभूखलेंद्रिये ॥ किंचिदू-नेष्वतीतेषु । पूर्वलक्षेषु षट्सु च ॥४॥ तौ बाहुपीठयोर्जीवौ । च्युत्वा सर्वार्थसिंहितः ॥ कुकिं

सुमंगलादेव्या । शुभरूपेण जग्मतुः ॥ ५ ॥ शुभं ॥ चतुर्दशमहास्वप्न-वीक्षाख्यातमहोदयं ॥
 समथे ऋतब्राह्मी-नामशुभमसूत सा ॥ ६ ॥ तौ सुबाहुमहापीठौ । सुनंदोदरमागतौ ॥ जा-
 तौ ख्यातौ बाहुबली-सुंदरी चेति नामतः ॥ ७ ॥ पुनरेकोनपंचाश-शुगलानि सुमंगला ॥
 पुत्राणां सुषुवे शूरि । कन्या न ह्युत्तमाः स्त्रियः ॥ ८ ॥ कालेन कृपणी शूते-ष्वशेषेषु सुरदुषु
 ॥ विवृद्धशूद्रयः स्वैरा । वैरायन्तेस्य शुग्मिनः ॥ ९ ॥ मानाद्विवदमानास्ते । नाग्नेयं न्यायमि-
 छवः ॥ उपाययुः सरो नीरं । काम्यंतः पथिका इव ॥ १० ॥ धर्मतत्वं गुरुरिव । द्वापतिर्दर्श-
 येन्नयः ॥ स तातस्तातदिष्टो वा । ज्वेत्तत्तं प्रयात जोः ॥ ११ ॥ इत्युक्ताः प्रशुणा नाग्निं । प्रा-
 सास्तेनापि वः प्रशुः ॥ अथो कृषन्न एव स्ता-दित्युक्तास्तं पुनर्ययुः ॥ १२ ॥ उच्चासनात्रिषेका-
 ज्यां । राजा स्यादिति तज्जिरा ॥ उच्चशूमौ निवेश्येनं । जग्मुस्ते वारिणे सरः ॥ १३ ॥ आस-
 नाकंपविज्ञाता-वसरः सुरनायकः ॥ प्रजो राज्यात्रिषेकाय । विमायस्तूर्णमाथयौ ॥ १४ ॥
 सुधर्माभिव सौधर्मा-धिपतिर्विदधे सजां ॥ तदंतश्च चतुःशालं । रत्नसिंहासनान्वितं ॥ १५ ॥
 निवेश्य तत्र तीर्थांबु-धाराजिरत्रिषिच्य तं ॥ रुशुद्धा शूषयामास । दिव्यांशुकविश्रूषणैः ॥

॥ १६ ॥ पथः पयो जिनीपत्र—पुटैरादाय युग्मिनः ॥ तत्रागता निरैकंत । परावृत्तमिव प्रभुं ॥
 ॥ १७ ॥ निर्विवेकोऽत्रिषेकोऽस्य । मूर्ध्न्यखंकारशाखिनः ॥ नीरं नीरंभ्रधारान्नि-रिति ते चि-
 द्विपुः पदोः ॥ १८ ॥ अहो विनीततामीषा—सिति जडपन् पुरंदरः ॥ विनीतां नाम नीति-
 ज्ञो । नगरीं तत्र निर्ममे ॥ १९ ॥ द्वादशयोजनायासां । नवयोजनविस्तृतां ॥ अयोध्यापरप-
 र्यायां । धनदोऽपूरितां धनैः ॥ २० ॥ जन्मतः परिपूर्णासु । पूर्ववद्वासु विंशतौ ॥ बभ्रुव ज-
 रतक्षेत्रे । नात्रेयः प्रथमो नृपः ॥ २१ ॥ गजोद्वाश्वनरादींश्च । चतुरंगां चमूं च सः ॥ संगृह्य
 मंत्रिसामंता-रद्वादीनप्यतिष्ठिपत् ॥ २२ ॥ कडपदुमाणां कार्पण्या-त्कंदमूलाद्यञ्जुजत ॥ अ-
 कृष्टषष्ठ्यान् शालींश्च । युग्मिनः पशुवत्क्षुधा ॥ २३ ॥ तदजीर्णं बोधितस्तै । शौषधीनामुना-
 दिशत् ॥ मर्दनं स्तेमनं पत्र—पुटादिस्वेदनं जिनः ॥ २४ ॥ कालेनातिस्निग्धरुहे । वंशत्रर्षाद्
 नेऽनलः ॥ तदोत्पेदे विरोधो वाक्—कलेरिव कुडुंबके ॥ २५ ॥ द्विपंतो वीक्ष्य ते दीक्षि-
 मंतं रत्नधिया करं ॥ बाला इव नृशं मुग्धा । दग्धा युगलिनो जनाः ॥ २६ ॥ तस्य दाहाप-
 राधं तै—विज्ञसः प्रशुहचिवान् ॥ ज्ञो अयं वह्निरस्मिंश्च । प्रद्विष्य पचतौषधीः ॥ २७ ॥ तै-

स्तथा विहितेऽप्लोष—दौषधीर्दहनोऽखिलाः ॥ तदपि द्विपमारूढं । ते स्वामिनमजिज्ञपन् ॥
 ॥ ३७ ॥ जलार्द्रां भृदमानाय्य । कुञ्जे चास्फाड्य कुञ्जिनः ॥ उपझानीयसंकाशं । वितेने पि-
 ठरं विष्टुः ॥ ३८ ॥ पात्रेष्वेवंविधेष्वग्नि-विपक्तोऽब्धिनादिभिः ॥ यत्पच्येत सचेतस्कैः । स्वा-
 दन्नं तन्न दुर्जरं ॥ ३९ ॥ एवं कुञ्जकृतां शिल्प-माविष्कृत्य क्रमेण तु ॥ अयस्कारकुर्विदादि-
 द्विद्व्यान्यप्यादिदेश सः ॥ ३१ ॥ कलाश्चित्रादिकाः काश्चि—भ्ररतायोपदिश्य च ॥ गजादि-
 लक्षणान्युचे । सुनंदानंदनाय सः ॥ ३३ ॥ निविष्टां दक्षिणांकेऽसौ । ब्राह्मीं इत्यालपद्विधीः ॥
 वामांके वामहस्तेन । गणितं सुंदरींप्रति ॥ ३३ ॥ निष्कलंका निरातंका । अक्षीणविचवव्रजाः
 ॥ प्रजाः सुप्रजसश्वासं-स्तस्मिन्नेतरि भूतले ॥ ३४ ॥ दडुर्भूरि पयो गावः । शस्यं चू रत्नभा-
 कराः ॥ पुष्पं लताः फलं वृक्षा । दात्रा तेनैव शिक्षिताः ॥ ३५ ॥ कविष्वेव परार्थोऽहा । सी-
 रेष्वेव कुशीलता ॥ वनेष्वेव कलिस्फाती । राक्षि श्रीसुषन्नेऽचवत् ॥ ३६ ॥ स निनाय गुणा-
 रोहं । सेवकान्न पुनर्धनुः ॥ आज्ञामात्रवशीभूत—सुरासुरनरेश्वरः ॥ ३७ ॥ इहं पालयतः प्रा-
 ङ्यं । राज्यं तस्यैकभूशुजः ॥ त्रिषष्ट्या पूर्वलक्षाणि । व्यतीथे लवलीलया ॥ ३८ ॥ अथास-

न्नीत्रवहोधि-विवस्वद्द्रुतिसोदरी ॥ जावनाविरभूत्तस्य । भोगकर्मतमःक्षेत्रे ॥ ३ए ॥ आत्मन्
 मोहमहीपस्य । पश्य प्राग्भवमद्भुतं ॥ विद्यांसोऽपि विजृम्भते । यद्बलाहालिशा इव ॥ ४० ॥
 साक्षाद्विषयवैषम्यं । मृत्युं चाहितलस्थितं ॥ मोहांधनमसा ध्वस्त-दृशः पश्यंति नांगिनः ॥
 ॥ ४१ ॥ हृदोपगूढया लोह-शिलयेव महेलया ॥ निमज्जते जग्गस्त्यक्त-ब्रह्मपोता भवोद-
 धौ ॥ ४२ ॥ चित्रमात्रा बहिः सारा । असाराश्चांतरा स्त्रियः ॥ चेतो हरंति बालानां । ही
 गोमयहया इव ॥ ४३ ॥ स्यादेकद्विदृशमेव । रात्रिरालोकघातिनी ॥ नवा नारीनिष्ठा यत्न ।
 सहस्राक्षोऽपि मुह्यति ॥ ४४ ॥ जरुयोगेन हृद्भ्रूमे-रुद्भ्रूतादतिकश्मलात् ॥ स्वल्पना पु-
 ल्यपांथानां । ध्रुवा विषयपंकतः ॥ ४५ ॥ अथ क्रंथंति संसारा-रखे धन्थेतरानमी ॥ उच्चा-
 ला विषयव्याला । मूर्खान् मोहनिद्रया ॥ ४६ ॥ गजगर्जितहयहेषित-सुप्रट्टुजास्फोट-
 तूर्यनिर्घोषैः ॥ वनितावाग्निः कुतुकं । वृशायते मोहनिद्रियं ॥ ४७ ॥ युक्तवानपि सर्वार्थ-
 सिद्धसौख्यमनारतं ॥ मग्नो मनुष्यकामेषु । सोऽहं मोहं विना कथं ॥ ४८ ॥ तदस्य मोहयो-
 घस्य । यद्भुक्ते प्रतिमह्यतां ॥ आदातुं तद्धि चारित्रं । सांप्रतं सांप्रतं मम ॥ ४९ ॥ समुन्मी-

लब्धिदानं— निःस्पन्दनयनं जिनं ॥ देवा लोकांतिका ईशु—स्वावत्प्रस्ताववेदिनः ॥ ५० ॥ ते
 प्रोचुरिति पंचांग—प्रणामस्पृष्टभूतलाः ॥ नाथ लोकोपकाराय । धर्मतीर्थं प्रवर्तय ॥ ५१ ॥ ल-
 छिन्नसिरियं दीक्षा—लोलुपं तमतत्वरत् ॥ धियासु मानसं हंसं । प्रत्युतांजोदगर्जिव ॥
 ॥ ५२ ॥ अथाहूय सदारंज-रतं चरतमंगजं ॥ वत्स राज्यं गृहाणेति । जगद् जगदीश्वरः
 ॥ ५३ ॥ अनुजैरन्वितो जवत्या । चरतः पुरतः प्रजोः ॥ उवाच शोकसंकीर्ण—गलस्खलितवा-
 क् ततः ॥ ५४ ॥ अनिष्टो दुर्विनीतो वा । तात कोऽयं जनस्तव ॥ ददासि यदिदं राज्य—
 मसारत्वात्स्वयं त्यजन् ॥ ५५ ॥ यद्दालं पितृदत्तेऽर्थे । सारासारत्वचिंतया ॥ परं तव वियोगा-
 श्चि—चीरुत्वादिदमुच्यते ॥ ५६ ॥ त्वदास्यदर्शने दास्य—मपि मे कुर्वतो धृतिः ॥ त्वां वि-
 ना सार्वभौमत्व—मपि ब्राह्मणलायते ॥ ५७ ॥ बलादेवमनिहत—मपि तं ग्लपितं शुचा ॥ आ-
 गृह्य श्रीशुगादीशो । मूलराज्ये न्यवेशयत् ॥ ५८ ॥ दिदेश्च देशमेकैक—मितरेषां तनुरुहां ॥
 विभुर्विचज्य पुष्पौघं । वैशाखः शाखिनामिव ॥ ५९ ॥ ततो दानं ददौ देवः । संवत्सरममत्स-
 रः ॥ प्राक्पृथ्व्यां कृपणन्यस्तै—स्तदा श्रीदाहृतैर्धनैः ॥ ६० ॥ कोटिमेकां सुवर्णस्य लक्षा अ-

द्यौ च सोऽन्वहं ॥ इत्वालुपञ्चिराज्यस्त—मर्थिनामर्थनात्रतं ॥ ६१ ॥ वह्नेजाश्चादिदानस्य ।
 तस्य संख्यां करोतु कः ॥ वर्षतः पुष्करावर्त—स्यांजोविंद्मन् मिमीत कः ॥ ६२ ॥ विज्ञाया-
 वधिना दीक्षा-वसरं त्रिदशेश्वराः ॥ तत्रावतेरुराकृष्टा । इव तद्भाग्यरज्जुभिः ॥ ६३ ॥ कृत-
 षष्टतपाः स्वामी । बलुतलानादिमंगलः ॥ चैत्राष्टम्यां शितौ चंद्रे । चोत्तराषाढयान्विते ॥ ६४ ॥
 स दिव्याभरणो दत्ता-वष्टंजो जृम्भविद्विषा ॥ शिबिकां सिद्धिसोपान—सिवारोहत्सुदर्शनां ॥
 ॥ ६५ ॥ शुभं ॥ कादंबिनीव पवनैः । प्रभांजोभ्रवर्षिणी ॥ शिबिका मनुजैः पूर्वं । ततो देवै-
 र्वाहिता ॥ ६६ ॥ उपर्युपरि तिष्ठद्भिः । प्रभूतोद्भूतकौतुकैः ॥ भ्रुवो मर्त्यैर्दिवोऽमर्त्यै—धृष्टन्
 विपुलतामदं ॥ ६७ ॥ हृक्शुधाकुल्ययालोक-वह्नी पल्लवयन्निव ॥ दिव्यातोद्यस्वनेऽर्णं । मोह-
 निद्रां हरन्निव ॥ ६८ ॥ अप्सरोविसरोन्नीत-गीतसंगीतकोत्सवः ॥ सिद्धार्थं प्राप सिद्धार्थी-
 न्नविष्यन्निव काननं ॥ ६९ ॥ त्रिन्निर्विशेषकं ॥ समुत्तीर्थं ततो याप्य—यानान्मानादिवांगिनः ॥
 अशोको जगवांस्तस्था-वशोकस्य तरोस्तले ॥ ७० ॥ चारमालफलैरेभिः किंशीबालंकृतस्य मे
 ॥ इतीव सर्वालंकारान् । विकारानिव सोऽमुचत् ॥ ७१ ॥ स्वर्णब्जे भृंगमाक्षेव । कांताकुंतल-

बद्धरी ॥ तवांशदेशे खलन्ती । नाथ नोऽकारमर्हति ॥ ७१ ॥ विज्ञप्त्येति हरेर्भर्त्रा । चतुर्मुष्ट्या
 समुद्धृतान् ॥ केशानृशुक्ला चिक्रेप । क्षणेन दीरनीरधौ ॥ ७२ ॥ जमुंगहिमवहृंग-लुठगंगा-
 बुकारि सः ॥ दिव्यांशुकं दधौ स्कन्ध-न्यस्तं वृत्रजिदा तदा ॥ ७४ ॥ स्वर्जुजा शुजमु तदा ॥
 निषिद्धे तुमुलेऽखिले ॥ नमः सिद्धेऽय इत्युक्त्वा । निर्लोचनः सोऽन्नवद् व्रती ॥ ७५ ॥ तुर्गमु-
 ज्जस्विनस्तस्य । ज्ञानमाविरभूत्तदा ॥ इव स्वावसरं ज्ञातुं । प्रहितं केवलश्रिया ॥ ७६ ॥ भ्रजे
 कष्टमहाकष्ट-मुख्यानामनुगामिनां ॥ चतुःसहस्री श्रूपानां । तदानीं सह संयमं ॥ ७७ ॥ स्ता-
 वं स्तावं जगद्देवं । देवेंद्राः सपरिब्रदाः ॥ जग्मुर्यथागतं सर्वे । पुत्रास्तु जरतादयः ॥ ७८ ॥ स-
 मं तैर्मुनिजिर्मौन-जाजो विहरतः प्रजोः ॥ अन्नदानानजिज्ञत्वा-द्वोकः स्वर्णायुर्वौक्यत् ॥
 ॥ ७९ ॥ वर्षं बभ्राम जिज्ञायै । शुवि त्रिशुवनप्रभुः ॥ न पुनः कापि तां प्राप । तद्भियेव पला-
 थितां ॥ ८० ॥ दक्षुषोरवशीभूत-स्तपस्तेपतरां प्रभुः ॥ न चाहारविधिं प्रोचे । कष्ठादीनपि
 पृष्ठतः ॥ ८१ ॥ तस्य भावमजाननैः । ह्युत्तृषाविह्वलैर्विशुः ॥ तैरालोच्य मिथोऽमोचि । क्षी-
 णः स्वामीव सेवकैः ॥ ८२ ॥ वल्कचीराश्विराबद्ध-जटाः फलजलाशिनः ॥ गंगापारेऽथ ते त-

स्थु—र्जगमा इव शूरुहः ॥ ७३ ॥ तदा कळमहाकळ—पुत्रौ प्रभुनिदेशतः ॥ देशांतरं गतः
 चरौ । निवृत्तौ तच्छनाध्वना ॥ ७४ ॥ वीक्ष्य स्वपितरौ वन्य-वेषौ तावित्यपृष्ठतां ॥ आः केयं-
 वा दशा तातौ । शत्रुत्रासितयोरिव ॥ ७५ ॥ तौ प्रभुदानदीक्षे च । स्वं वनस्थितिकारणं ॥
 ऊचतुस्तत्समाकर्णं । तौ प्रभुप्रत्यधावतां ॥ ७६ ॥ नाथं नमिविनम्याख्यौ । नत्वा तावित्यवो-
 चतां ॥ अकिंचनोऽपि किंचिन्नौ । देहि देहि सुरद्रुम ॥ ७७ ॥ यदावर्षः स्वधारात्रि-स्तदानीमास्व
 दूरतः ॥ तद्ववोऽपि हि तृदपूर-मधुना विधुनोतु नौ ॥ ७८ ॥ धिक्तातौ ह्युत्तृषाक्रांतौ । जा-
 तौ यौ ते पराङ्मुखौ ॥ सुखे दुःखेऽपि हे देव । त्वमेव गतिरावयोः ॥ ७९ ॥ अपि कांचन-
 कोटिभिः । परस्माद्यो दुरासदः ॥ आत्वापेनापि ते नाथ । तमानंदं नजामहे ॥ एः ॥ इत्यर्थि-
 तोऽपि नादत्त । वाचं वाचंयमो हि सः ॥ तथाप्युन्नयतः खड्ग-पाणी तौ ज्ञेजतुः प्रभुं ॥ ८० ॥
 तत्खड्गदंशुगलप्रतिबिंबितेन । प्रत्यक्षलक्षिततनुत्रितयः स रेजे ॥ सदृशानदर्शनपवित्रचरित्व-
 लक्ष्मीः । प्रीत्यागता हि परिरब्धुमिवैककावं ॥ ८१ ॥ तौ द्वौ चलत्यचलतां । नाथे तिष्ठत्य-
 तिष्ठतां ॥ स्थितस्यास्य पुरः सिक्त्वा । भुवं पुष्पाण्यवर्षतां ॥ ८२ ॥ उपागतौ जिनं नंतुं । ध-

रणेंद्रो धरातलात् ॥ कदाचित्तौ निरेक्षिष्टा—चीतस्तातमिवार्चकौ ॥ ए४ ॥ ऊचे च कौ शु-
 वां क्वल्यौ । हेतोः कस्यागताविति ॥ ताभ्यामपि निजे वृत्ते । प्रोक्ते स प्रत्यवोचत ॥ ए५ ॥
 ज्ञो जवंतौ किमु ज्ञांतौ । श्रान्तौ वा निजसौख्यतः ॥ यदेवं निर्धनं देवं । सेवते विप्रवाशया
 ॥ ए६ ॥ वचोऽपि यस्य संदेहा—स्पदं तस्माच्छनं कुतः ॥ आसारः क नु संदिग्ध—तुषारे
 शारदांबुदे ॥ ए७ ॥ तथातं जगतं भूपं । युवां यदि धनार्थिनौ ॥ विमुच्य शान्द्वलां भूमिं । न
 गौरप्येति जंगलं ॥ ए८ ॥ तावूचतुरहो ज्ञाति-र्थेध्वं तव भर्तारि ॥ तत्किमागमनायासं । न-
 तुमेनं वृथा कृथाः ॥ ए९ ॥ अधनानपि कल्पद्वनू । वीक्ष्य कल्पितदायिनः ॥ आवां सेवावहे
 देव—ममुमेव स्वसिद्धये ॥ १०० ॥ सत्यस्मिंस्त्रिजगन्नाथे । विनीतापतिमेति कः ॥ कः ह्या-
 तुं गोस्पदं याति । जागरे क्षीरसागरे ॥ १ ॥ इति तच्छवनैः प्रीतो । जगद् भुजगाधिपः ॥
 ज्ञो परीक्षादिमा साधु । जवतो जक्तिरहते ॥ २ ॥ अस्य प्रसादतः सर्वाः । संपदो न दुरास-
 दाः ॥ अहमप्यस्य जक्तोऽस्मि । जक्तानामिष्टदायकः ॥ ३ ॥ इति गौरवतः पाठ—सिद्धा विद्या
 ददौ मुदा ॥ सहस्रनष्टचत्वारि— । ताभ्यामहीश्वरः ॥ ४ ॥ पंचाशन्नगरं श्रेणि । दक्षिणां

नमये ददौ ॥ वैताढ्यस्योत्तरां षष्टि-पुरां विनमयेऽपि च ॥ ५ ॥ अनुज्ञाप्य स्वपितरौ । समं
 परिजनेन तौ ॥ वैताढ्यं निन्यतुलोकं । लोचयित्वाशु चारतं ॥ ६ ॥ अवाप्य वासं वैताढ्ये
 । विद्याग्निः कामचारिणः ॥ श्रूमिष्टा अपि ते लोका । नाकिद्वीबाधितं दधुः ॥ ७ ॥ विद्याब-
 रुबला एते । माकार्षुर्विक्रियामिति ॥ धरणेन्द्रो व्यधात्तेषां । मर्यादां शाश्वतीमिमां ॥ ८ ॥ जि-
 नं वा जिनचैत्यं वा । संघं वा योऽवमंस्यते ॥ रंस्यते वा बलात्कारा-दनिहंत्वा परस्त्रिया ॥ ९ ॥
 हनिष्यति नरं यो वा । सात्मस्त्रीकं कदाचन ॥ त्यदयतेऽखिलविद्याग्निः । स स्त्रीच्चिरिव दु-
 र्भगः ॥ १० ॥ युग्मं ॥ प्रतिमामृषन्नेशस्य । संस्थाप्य प्रतिपत्तनं ॥ साम्राज्यं नमिविनमी । ता-
 वपालयतां चिरं ॥ ११ ॥ विहरन्नथ नाथोऽपि । तपःपाथोधिपारगः ॥ क्रमाद्गजपुरं द्वीप-
 मिव प्रापदपापधीः ॥ १२ ॥ तत्र बाहुबल्लिचुवः । सोमप्रन्ननरेशितुः ॥ निजवंशसरोहंसः । श्रे-
 यांसो नाम नन्दनः ॥ १३ ॥ समाधिशयितः स्वप्ने । मंदरं मंदरोच्चिषं ॥ सिक्त्वा पीयूषकुंभेन
 । सद्यो व्यद्योतयन्निशि ॥ १४ ॥ युग्मं ॥ स प्रजाते सज्जामेत्य । स्वप्नमेतं प्रजडपति ॥ याव-
 तावन्नृपः सीमं—प्रचः क्षिप्रमजाषत ॥ १५ ॥ प्राग्रूमौ पतितैः पश्चा-ह्येयांसेन नियोजितैः

॥ किरणैर्द्विद्युतं स्वप्ने । दिवाकरमलोक्यं ॥ १६ ॥ स्वप्नेऽपश्यं द्विषत्कोटि — संकटे पतितं ज-
 टं ॥ श्रेयांसस्य बलाद्बन्ध — जयं श्रेष्ठीत्ववोचत ॥ १७ ॥ सर्वं स्वप्नफलं भावि । श्रेयांसस्येति
 वादिनः ॥ परमार्थमविद्यांसो — ऽप्यमी जग्मुः स्वमंदिरं ॥ १८ ॥ जगवानपि त्रैकाय । इयहर-
 त्प्रहरद्वये ॥ प्रत्योकः प्रतिपाद्योजं । मरंदायेव षट्पदः ॥ १९ ॥ गजं कोऽप्यंगजां चान्यो ।
 हेमकोटिं हयं परः ॥ इष्टमिष्टतरायास्मै । सर्वं लोका अढौकयन् ॥ २० ॥ अनाददाने तद्घा-
 त — मिवांतर्निश्चयात्प्रजौ ॥ संभूय तुमुलं तेनुः । पौराः सायं खगा इव ॥ २१ ॥ स्कंधसंधि-
 खसत्केश — कलापविपिनं जिनं ॥ निजतन्वा वितन्वानं । चलत्स्वर्णचक्रम्रमं ॥ २२ ॥ श्रेयांसः
 श्रेयसां राशि — रासन्नाध्वविहारिणं ॥ गवाक्षस्थस्तमालोत्रय । सस्मार प्राच्यजन्मजः ॥ २३ ॥
 युग्मं ॥ त्रिद्वेषु बभूवासौ । वज्रसेननांजिगजः ॥ वज्रनाम्नाभिधश्चक्री । तस्यैवाहं तु सा-
 रथिः ॥ २४ ॥ पितुरीदृशमुद्रस्य । समुद्रस्येव सन्निधौ ॥ सोऽयं मेघ इवादत्त । चारित्रं वारि-
 वत्तदा ॥ २५ ॥ वज्रसेनजिनेशेन । तदादिष्टमिति स्वयं ॥ अरते वज्रनाम्नोऽग्रं । न विष्यत्या-
 दिसो जिनः ॥ २६ ॥ एष तनुर्ब्रह्मवेषस्त — निरस्तवृजिनो जिनः ॥ प्राण्ययोगान्मया लोकि

नं ॥ तावद्वायुरिव प्रात-व्यर्हार्षीदन्यतः प्रभुः ॥ ५० ॥ युग्मं ॥ निःसोमं व्योम निर्नाथं ।
 कटकं निर्णसं मुखं ॥ यथा तथा वनं वीक्ष्य । निःस्तातं खिद्यतेस्म सः ॥ ५१ ॥ जानन्मां ता-
 त सोत्कण्ठं । यत्क्षणां न विलंबितः ॥ तत्पुरः कस्य पूत्कुर्वे । सर्वथा विधिना हतः ॥ ५२ ॥
 निशामुखं प्रदोषो न । यत्र नाथ त्वमागमः ॥ अन्ये प्रदोषं त्वद्वीक्षा-बहिर्मुखमहर्मुखं ॥ ५३ ॥
 त्राषध्वं शूरुहा मौनं । मुंचध्वं वनदेवताः ॥ वीक्षध्वं विहगाः स्वामी । विजहार कथा दिशा
 ॥ ५४ ॥ एवं विलापिनं क्षापं । वृद्धामात्या बन्नाबिरे ॥ चित्रं व्योम्नीव नीरागे —ऽनुरागः को-
 ऽयमत्र ते ॥ ५५ ॥ सहोपयुज्य जीवेन । प्राते वैरस्यम्नीयुषि ॥ अस्मिन्नयति देहेऽपि । जिनोऽग्रं
 किं पुनः परे ॥ ५६ ॥ स्थितोऽस्ति तव हृद्येव । देवस्तत्किं विधीदसि ॥ यद्वा तच्चरणन्यासै-
 र्दृष्टैर्दृष्टो न किं पुनः ॥ ५७ ॥ स्तोकीकृत्य ततः शोकं । तातपादांकितं युवं ॥ न स्पृशंति ज-
 रैरन्ये । यथा नाथ तथा कुरु ॥ ५८ ॥ ततो व्यथापयत्तत्र । रत्नपीठं नरेश्वरः ॥ तत्तेजसांधि-
 कं दृष्टुं । सूर्यबिंबमिवागतं ॥ ५९ ॥ योजनोह्नितदंरुण्यं । तत्र स्थापयतिस्म सः ॥ सर्वरत्न-
 मयं धर्म — चक्रं योजनवर्तुलं ॥ ६० ॥ अनार्यदेशान् विचरन् । म्बेष्ठानामप्यसौ प्रभुः ॥ अ-

वीवृधन्मुदं यद्वा । कौमुदीशः क नो मुदे ॥ ६१ ॥ व्रताद्धर्षसहस्रांते । विहरन् जगवान् य-
 यौ ॥ शाखापुरमयोध्यायाः । पुरं पुरिमतालकं ॥ ६२ ॥ तस्मादुत्तरपूर्वस्थां । कानने शाकटा-
 नने ॥ शिश्राथ श्रीयुगादीशो । मूले न्यत्रोधचूरुहः ॥ ६३ ॥ फाट्युने मासि कृष्णैका—इ-
 श्यां वैश्वर्दगे विधौ ॥ स प्राप केवलज्ञानं । पूर्वाह्ने विहिताष्टमः ॥ ६४ ॥ यत्तस्य निश्रया झा-
 नं—मुत्पेदे परमेशितुः ॥ ततो मन्ये तरुव्वासी— द्विस्तारेणधिको वटः ॥ ६५ ॥ तद्दद्या-
 देव हींद्राणां । सर्वेषां सुदृढान्यपि ॥ तद्दृज्ञानहर्षन्नृत्यंती—वासनानि चकंपिरे ॥ ६६ ॥ त-
 तो दत्तोपयोगास्ते । जानाना ज्ञानमर्हतः ॥ आययुः सपरीवारा । मनसा समरंहसः ॥ ६७ ॥
 विधातुं समवसृतिं । द्वितिं तत्रैकयोजनं ॥ मभृजुर्वायुकुमाराः । सिषिंचुर्भेजमालिनः ॥ ६८ ॥
 रत्नस्वर्णमयं पीठ—सावख्य व्यंतराः सुराः ॥ पुष्पाणि ववृषुर्जानु—प्रमाणानि समंततः ॥ ६९ ॥
 पीठाच्चतुर्दिशि बभ्रु—नानारत्नौघतोरणाः ॥ अर्हन्मेघस्य वाग्वारि—वृष्टाविंन्द्राधनूयितः ॥ ७० ॥
 तेष्वभूवन् ध्वजहत्र—पांचालीचामरोच्चयाः ॥ सतां प्रविशतां धर्म—पुरे शकुनहेतवः ॥ ७१ ॥
 अथ वैसानिका ज्योति—स्पतथो वचनाधिपाः ॥ प्राकारांस्त्रींस्त्रिजगती—रक्त । ईरि व च क्रिरे ॥

लोकलोचनचंद्रिका ॥ ३७ ॥ अकृताकारितं चिद्धा-मात्रमस्य हि कल्पते ॥ ददानः स्वर्णर-
 लाद्यं । वृथा ताम्यत्यसौ जनः ॥ ३७ ॥ एवं चिंतयतस्तस्य । मंदिरे प्रचुराययौ ॥ न हि ज्ञा-
 ग्यवतां कार्यं—सिद्धौ कालो विदंबते ॥ ३८ ॥ श्रेयांसस्तातमायातं । जातरोमांचकंचुकः ॥
 ननाम तत्पदांजोज—द्वेदं स्वं जृंगयन् शिरः ॥ ३९ ॥ वीचिरिव स हर्षाब्धे—रश्रुधाराः द्वा-
 रन् जिनं ॥ केनापि द्वौकितैरीह्यु—रसकुंजैरुपास्थितः ॥ ३१ ॥ दानवद्ग्रहणस्यापि । विधिर्द-
 र्शस्त्वया खलु ॥ इतीव प्रतिबोध्य स्वं । पाणिं प्रासारयत्प्रचुः ॥ ३३ ॥ आरादैहुरसीधारा ।
 कुंजान्जोदमुखादथ ॥ प्रचोः पपात पूरेण । प्रसृते पाणिपद्वले ॥ ३३ ॥ श्रेयांसपुण्यप्रार्साद-
 चूलेव क्रमवर्धिनी ॥ नीरंध्रचगवत्पाणि—पीठस्था तल्लिखा लक्ष्मौ ॥ ३४ ॥ मागधा इव कुर्वाणाः
 । स्तवं दानस्य वास्तवं ॥ पुष्पौधं ववृषुर्देवा । आधंतो दुंडुभीन् दिवि ॥ ३५ ॥ कृत्वा गंधांबु-
 वृष्टिं च । चेलोत्क्षेपं च तेऽमुचन् ॥ अर्धत्रयोदशस्वर्ण—कोटीरकुटिलाशयाः ॥ ३६ ॥ वत्स वे-
 त्सि कथं पात्र—दानमित्युदितस्तदा ॥ पित्रा पौरैश्च स प्रोचे । प्राग्भवोदंतमात्मनः ॥ ३७ ॥
 शय्यासिक्पिरुपात्राद्यं । यथा कल्प्यं महात्मनां ॥ तथा गुरुरिवादिह—दसौ दद्वजनाग्रतः

॥ ३७ ॥ स्वप्नत्रयार्थसंदेह-दहनो गहनोऽपि सः ॥ राजादीनां ययौ नाथ-पारणाया स्वयं क्ल-
 यं ॥ ३९ ॥ माचूदाशातना लोक-पादघहनयानयोः ॥ इति प्रभुपदोः स्थाने । रत्नपीठं बवं-
 ध सः ॥ ४० ॥ अन्यैरपि जगद्भर्तुः । पारणाकारिर्जिर्जनैः ॥ श्रेयांसवत्प्रभुपदोः । पादपीठं
 व्यधीयत ॥ ४१ ॥ परमर्थमजानानैः । कालेन कियताप्यथ ॥ तदादिपीठमादित्य-पीठाख्यं
 स्थापितं जनैः ॥ ४२ ॥ एवं वर्षोपवासांते । जातप्रथमपारणः ॥ जिनेशो बहुलीदेशं । विहरन्नन्य-
 दा ययौ ॥ ४३ ॥ प्राप्य बाहुबले राज-धानीं तद्वशिलासौ ॥ सायं प्रतिमया तस्यौ । वने स्व-
 पदपावने ॥ ४४ ॥ चिरादाहोवय लोकेशं । पद्मिणोऽपि विचक्षणाः ॥ तस्य स्तुतिपराः सांध्य-
 —कूजितव्याजतः स्थिताः ॥ ४५ ॥ विज्ञतो वनपालेना—वनीपालस्तदागमं ॥ दध्यौ नंस्या-
 म्यहं तातं । प्रातरेवोत्सवैर्नवैः ॥ ४६ ॥ चिरयातं जगन्नाथं । तातं सामान्यसाधुवत् ॥ एव-
 मेव कथं ग्राम्य । श्व श्रूमान्नमाम्यहं ॥ ४७ ॥ वाङ्मात्रसिद्धसर्वार्थः । शोचां निर्माय गागरीं
 ॥ कथंचिदतिचक्राम । यामिनीं युगवन्तृपः ॥ ४८ ॥ आरूढो वारणं वार—वनितोद्धृतचाम-
 रः ॥ धृतहन्त्रो नदद्वाद्यः । पठन्मंगलपाठकः ॥ ४९ ॥ समं समस्त सामंतै—र्षूपो यावद्ययौ व-

नं ॥ तावद्वायुरिव प्रात-वर्षहार्षीदन्धतः प्रभुः ॥ ५० ॥ युग्मं ॥ निःसोमं व्योम निर्मात्रं ।
 कटकं निर्णसं मुखं ॥ यथा तथा वनं वीक्ष्य । निःस्तातं खिद्यतेस्म सः ॥ ५१ ॥ जानन्मां ता-
 त सोत्कंठं । अत्क्षणं न विदंभितः ॥ तत्पुरः कस्य पूत्कुर्वे । सर्वथा विधिना हृतः ॥ ५२ ॥
 निशामुखं प्रदोषो न । यत्र नाथ त्वमागमः ॥ अन्ये प्रदोषं त्वष्टीक्षा-बहिर्मुखमहर्मुखं ॥ ५३ ॥
 ज्ञाषध्वं ब्रूहहा मौनं । मुंचध्वं वनदेवताः ॥ वीक्षध्वं विहगाः स्वामी । विजहार कथा दिशा
 ॥ ५४ ॥ एवं विलापिनं ह्मापं । वृद्धामात्या बजाषिरे ॥ चित्रं व्योम्नीव नीरागे —ऽनुरागः को-
 ऽयमत्र ते ॥ ५५ ॥ सहोपशुज्य जीवेन । प्राप्ते वैरस्यभीयुषि ॥ अस्मिन्नयति देहेऽपि । जिनोऽग्रं
 किं पुनः परे ॥ ५६ ॥ स्थितोऽस्ति तव हृद्येव । देवस्तत्किं विषीदसि ॥ यद्वा तच्चरणन्यासै-
 र्दृष्टैर्दृष्टो न किं पुनः ॥ ५७ ॥ स्तोकीकृत्य ततः शोकं । तातपादांकितां भुवं ॥ न स्पृशति ज-
 दैरन्ये । यथा नाथ तथा कुरु ॥ ५८ ॥ ततो व्यथापयत्तत्र । रत्नपीठं नरेश्वरः ॥ तत्तेजसांधि-
 कं दृष्टुं । सूर्यविंविमित्रागतं ॥ ५९ ॥ योजनोत्तितदंरुह्यं । तव स्थापयतिस्म सः ॥ सर्वरत्न-
 मयं धर्म — चक्रं योजनवर्तुलं ॥ ६० ॥ अनार्थदेशान् विचरन् । श्लेष्ठानामप्यसौ प्रभुः ॥ अ-

वीधुन्मुदं यथा । कौमुदीशः क नो मुदे ॥ ६१ ॥ व्रताऋषसहस्राति । विहरन् जगवान् य-
 यौ ॥ शाखापुरमयोध्यायाः । पुरं पुरिमतालकं ॥ ६२ ॥ तस्मादुत्तरपूर्वस्थां । कानने शाकटा-
 नने ॥ शिश्राय श्रीयुगादीशो । मूले न्यग्रोधयूरुहः ॥ ६३ ॥ फाट्युने मासि कृष्णैका — द-
 श्यां वैश्वर्दने विधौ ॥ स प्राप केवलज्ञानं । पूर्वाह्ने विहिताष्टमः ॥ ६४ ॥ यत्तस्य निश्रया इहा-
 नं—मुत्पेदे परमेशितुः ॥ तनो मन्ये तरुवासी — छिस्तारेण।धिको वटः ॥ ६५ ॥ तत्क्षणा-
 देव हींद्राणां । सर्वेषां सुदृढान्यपि ॥ तद्ज्ञानहर्षान्मृत्यती—वासनानि चकंपिरे ॥ ६६ ॥ त-
 तो दत्तोपयोगास्ते । जानाना ज्ञानमर्हतः ॥ आययुः सपरीवारा । मनसा समरंहसः ॥ ६७ ॥
 विधातुं समवसृतिं । क्षितिं तत्रैकयोजनं ॥ मसृजुर्वाशुकुमाराः । सिषिंचुर्भेजमालिनः ॥ ६८ ॥
 रत्नस्वर्णमयं पीठ—माबद्ध व्यंतराः सुराः ॥ पुष्पाणि वदृषुर्जानु—प्रभाणानि समंततः ॥ ६९ ॥
 पीठाच्चतुर्दिशि बभ्रु — नानारत्नौघतोरणाः ॥ अर्हन्मेघस्य वाग्वारि—वृष्टात्रिंशद्वाधनूयितः ॥ ७० ॥
 तेऽब्रूवन् ध्वजहत्र—पांचालीचामरोच्चयाः ॥ सतां प्रविशतां धर्म—पुरे शकुनेहेतवः ॥ ७१ ॥
 अथ वैसानिका ज्योति—ष्पतयो ब्रवनाधिपाः ॥ प्राकारांस्त्रींस्त्रिजगती—रत्न । ई सि व च विरे ॥

॥ ७२ ॥ रत्नस्वर्णरूप्यमया—स्ते क्रमात्प्रथमादिकाः ॥ मणिरत्नस्वर्णमयैः । कपिशिषीत्रिजिरे
 ॥ ७३ ॥ मध्ये समवसरणं । पीठिका रत्नराशिभिः ॥ आबध्य विदधे तत्र । व्यंतरैश्चैत्यपाद-
 पः ॥ ७४ ॥ सपादपीठं तस्याधो । रत्नसिंहासनं च तैः ॥ व्यधीय तौत्तरार्धं—स्थितबलत्र-
 यांन्वितं ॥ ७५ ॥ द्वारे द्वारे धूपघटीः । प्रतिवप्रं विमुच्यते ॥ देवहृदकमैशान्या—माद्यव-
 प्राहृहिव्यधुः ॥ ७६ ॥ प्राग्द्वारेण विवेशाथ । नाकिनाथपरिहृदः ॥ जगवान् देशनागारे । हे-
 मपद्माहितक्रमः ॥ ७७ ॥ प्रदक्षिण्य चैत्यदुं । नत्वा तीर्थं च तीर्द्रुक्त् ॥ जेजे सिंहासनीं हं-
 स । श्वाब्जं प्राङ्मुखः प्रभुः ॥ ७८ ॥ शेषे दिक्त्रितये रत्न—सिंहासनगतान्यथ ॥ जगवत्प्र-
 तिरूपाणि । व्यंतरस्त्रीणि चक्रिरे ॥ ७९ ॥ प्रविश्य पूर्वद्वारेण । दत्त्वा तिस्रः प्रदक्षिणाः ॥ न-
 त्वा च नाथमाग्नेय्यां । तस्थुर्वैमानिकस्त्रियः ॥ ८० ॥ प्रविश्य दक्षिणद्वारा—नैऋत्यां विधिना-
 मुना ॥ अतिष्ठन् जवनपति—ज्योतिर्व्यंतरयोषितः ॥ ८१ ॥ आगत्य पश्चिमद्वारा । पूर्वरीत्या-
 वतस्थिरे ॥ वायव्यां जवनधीश—ज्योतिष्कव्यंतराः सुराः ॥ ८२ ॥ उदग्द्वारा प्रविश्याथ ।
 नाथमानस्य पूर्ववत् ॥ वैमानिका नरा नार्य—शैशान्यां दिश्यवस्थिताः ॥ ८३ ॥ मध्ये द्वि-

तीयवप्रस्य । मुक्त्वा जातिविरोधितां ॥ न्यषीदन् पशवः स्वामि—वाब्रपीयूषपिपासवः ॥७४॥
 इतश्च जगवद्दीक्षा—दिनमारज्य नित्यशः ॥ अवादि ऋतो दुःख-ऋतो मरुदेवया ॥७५॥
 वत्स त्वं ऋजसे राज्यं । पुरंदर इव श्रिया ॥ पुलिंद्रक इवैकाकी । वन्यामास्ते स ते पिता ॥
 ॥ ७६ ॥ क्व तत्तपः कर्कशदेहसाध्यं । सुतः क्व सोऽत्यंतमृदुर्मदीयः ॥ लुकाभिघातं किमु जा-
 त्तिपुष्पं । मुक्ताफलं वा सहतेऽग्निहोतिं ॥ ७७ ॥ त्यजन्नेकपदे लंक्ष्मीं । ऋजंस्तंत्तादृशं तपः
 ॥ पिता धोरव्रताच्छत्स । त्वयापि न निवारितः ॥ ७८ ॥ संकल्पमात्रसुत्रामो-पनीतद्विपवा-
 हनः ॥ स कथं पत्तिवत्पद्भ्यां । विहरिष्यति संप्रति ॥ ७९ ॥ न शय्या न निषद्या वा । न
 स्नानं न च ऋजनं ॥ सूनोः संभ्राव्यते हंत । जनन्यद्यापि जीवति ॥ ८० ॥ एवं हृद्रोगवि-
 ध्वस्त—धैर्यां तां ऋतोऽच्यधात् ॥ मातः किं कातरासि त्वं । जिनेंद्रस्य जनन्यसि ॥ ८१ ॥
 कोऽयं यत्तत्प्रत्वापस्ते । पुत्रवात्सल्यहेतुकः ॥ मनुष्यमात्रं मा मात—स्तातं मम विचारय ॥
 ॥ ८२ ॥ मन्ये महेष्ठस्तातो मे । विष्णुलोकोत्तरां श्रियं ॥ खं क्लेशयति न क्लेश-ऋरीरूपाम-
 द्रुताः श्रियः ॥ ८३ ॥ पितामहि महैश्वर्यं । तस्य वीक्षिष्यसेऽचिरात् ॥ यत्पुरः पुरुहूताद्याः ।

न्यां । प्राप व्याख्यासदः प्रचोः ॥ १७ ॥ उत्सृज्य राजचिह्नानि । पदातिर्विहितांजलिः ॥ तत्र प्रविश्य चक्रेऽसौ । चतुर्स्तिम्बः प्रदक्षिणाः ॥ १८ ॥ केवलज्ञानविज्ञात—वस्तूत्पत्तिस्थितिव्यय ॥ जय त्वं स्वर्मेहीनाथ-नमस्कृतपदद्वय ॥ १९ ॥ दंदुन्निध्वनितह्वत्र-त्रयशक्रध्वजादिकः ॥ बाह्योऽपि महिमा सोऽयं । तव कस्य न चित्रकृत् ॥ २० ॥ कर्मात्रपटलात्रावे । दधत्स्वात्राविकं महः ॥ देदीप्यसे दिनाधीश । इव त्वमधुनाधिकं ॥ २१ ॥ तात त्वं परमैश्वर्यं । संप्राप्तो देशचर्यथा ॥ मिलिताय चिरान्मह्यं । देहि सहोधिभ्रूषणं ॥ २२ ॥ इति स्तुत्वा च नत्वा च । नरनाथे निषेडुषि ॥ जगौ जगद्गुरुर्चेरी-ध्वानमानह्विदा गिरा ॥ २३ ॥ हंहो मुक्तिपुरीपांथा । रत्नत्रितयशालिनः ॥ सचेतनाः स्थ संसारा—रण्ये संचारिणो जनाः ॥ २४ ॥

यत्र पद्मिपतिर्मोहः । सहस्राक्षादिकानपि ॥ कषायान् यामिंकीकृत्य । नित्यबन्दीकरोत्यलं ॥ २५ ॥ यत्र चौरा इव क्रूरा । विषयाः स्वार्थजागराः ॥ अमुष्टं नैव मुंचन्ति । जातु पुण्यधनं जनं ॥ २६ ॥ कुर्वन्ति चारुचारित्र—प्राणमुक्तान् शरीरिणः ॥ यत्र प्रकृतिंसोन्मादाः । प्रमादाः श्वापदा इव ॥ २७ ॥ प्राणिनो ब्रष्टचरणान् । क्षिपन्ति भववारिधौ ॥ हास्येन फेनिला

वक्राः । स्त्रियो यत्रापगा इव ॥ १७ ॥ अतिक्रामंत्वविश्राम—मीदृशीं ये चवाटवीं ॥ तेषां मो-
 दपुरप्राप्त्या । न दूरं शाश्वतं सुखं ॥ १८ ॥ श्रामण्यं श्रावकत्वं च । द्वौ प्रथानौ जिनेश्वरैः
 गंतुं सिद्धिपुरं प्रोक्तौ । दुःखावहसुखावहौ ॥ १९ ॥ तत्रासिधारासदृश—श्रामण्यपथगत्वराः ॥
 सत्वरं सत्वरंगेण । निर्द्धतिं यांति जंतवः ॥ २० ॥ द्वैतीयिकोऽनृजुः पंथाः । श्रावकत्वमिहोच्य-
 ते ॥ जपासते शिवपुरं । यं प्रपन्नाः शनैः शनैः ॥ २१ ॥ अल्पीकृतामृतामेता—मापीय जग-
 वजिरं ॥ हर्षोत्कुह्या गलत्तृष्णा—स्तनया भरतेशितुः ॥ २२ ॥ शतानि पंचरुषत्र—सेनाद्या ज-
 गदुर्व्रतं ॥ शतानि सप्त नसारी । गोप्सारश्चाखिलांगिनां ॥ २३ ॥ युग्मं ॥ ब्राह्म्यां तदात्त
 दीक्षायां । सुंदरीं समतिष्ठिपत् ॥ स्त्रीरत्नं भवतादेषा । ममेति भरतेश्वरः ॥ २४ ॥ क्रतुयुक्कृ-
 तकैवल्य—महिमालोककौतुकात् ॥ जातबोधिः प्रवव्राज । मरीचिर्भरतांगजः ॥ २५ ॥ भर-
 ताथैर्नरैर्भजे । गृह्णिधर्मः स्वशक्तिः ॥ बभ्रूवुः श्राविका नार्यः । सुंदरीप्रमुखास्तदा ॥ २६ ॥
 एवं चतुर्विधं संधं । जगत्प्रचुरतिष्ठिपत् ॥ आसनं धर्मराजस्य । चतुष्पादिव निश्चलं ॥ २७ ॥
 विपाकप्राप्तगणशृ—त्कर्माणो मुनिपुंगवाः ॥ चतुर्धैरधिकाशीति—संशतीतिपदव्रताः ॥ २८ ॥

संपदस्तृणसन्निधाः ॥ ९४ ॥ ऋरतेनैवमुक्तापि । तापं पुत्रवियोगजं ॥ अधीरा नैव सासुंच-
 ङ्चनामात्रमानिनी ॥ ९५ ॥ निरंतरद्वारद्वीर—पूरोन्मीक्षितनीक्षिका ॥ दृशोरनंजनहेद्य—मां-
 ध्यं सा रुदती ययौ ॥ ९६ ॥ तदा संजातकैवल्ये । प्रभाबुधानपालकः ॥ ऋरतं वर्धयामास ।
 विनीतामेत्य तद्दृष्ट्वा ॥ ९७ ॥ हर्षादुद्ध्वसिते देहे । नैव मास्यंत्यमूनि मे ॥ इतीव ऋरतस्त-
 स्मै । शूषणान्यखिलान्यदात् ॥ ९८ ॥ एत्य विज्ञपयामास । तावदाशुधशालिकः ॥ शस्त्रागा-
 रे सहस्रारं । चक्रमाविरभूदिति ॥ ९९ ॥ ततो नरपतिर्दध्यौ । दोषारूढमना इव ॥ कातर-
 त्पूजयाम्येव । पूर्वं श्रीतातचक्रयोः ॥ १०० ॥ यद्वाजेनेव देवेभ्यं । खद्योतेनेव त्रास्करं ॥ कुरं-
 गोणेव पारींङ् । सेवकेनेव शूशुजः ॥ १ ॥ करीरेणैव कदपडुं । गोष्पदेनेव नीरधिं ॥ चक्रेण
 तुलयंस्तात—महं मूर्खेषु शेखरः ॥ २ ॥ युग्मं ॥ क तातो वासवासेत्य—स्त्रिलोकैश्वर्यकार-
 णं ॥ क चक्रं संगतदुद्र-व्यंतरं भूमिखंरुदं ॥ ३ ॥ तात एव ततः पूर्वं । सेव्यश्चक्रमपि क्र-
 मात् ॥ निश्चित्येति समाह्वानुं । मरुदेवीं नृपो ययौ ॥ ४ ॥ पौत्रस्त्वां वंदते ज्याया—नित्यु-
 क्त्वा तां ननाम सः ॥ संप्रतिं प्रश्रुतां पश्य । तातस्थेति जगाद च ॥ ५ ॥ सहस्रोद्भिन्नहर्षा-

शु-पूरहूरितदृग्मला ॥ आससाद प्रसादं सा । शारदीव शशिप्रजा ॥ ६ ॥ अथारोप्य गज-
 स्कंधं । महीनाथः पितामहीं ॥ प्रतस्थे प्रभुमानंतु—मनंतज्ञानशालिनं ॥ ७ ॥ आसनीभूत-
 समव—सरणस्तां जगाद सः ॥ पुरतः परमैश्वर्यं । मातस्तातस्य दृश्यतां ॥ ७ ॥ रूप्यकांचनमा-
 णिक्य—मयं वप्रलयं व्यधुः ॥ तव सूनोरवस्थालुं । देवाः सेवागता इदं ॥ ए ॥ नंतुं तवां-
 गजन्मान—मागह्वनिः सुरासुरैः ॥ एचिर्नचोऽपि संकीर्ण—मिव पश्य विधीयते ॥ १० ॥ च-
 लाचलांचलः शक्र—ध्वजः सूनोः पुरस्तव ॥ दूरायातजनव्रात—धर्मघातं तनोत्ययं ॥ ११ ॥
 वयोमाध्वनि ध्वनन्नेष । दुंदुभिस्त्वस्तुताग्रतः ॥ अमानैः स्वप्रतिध्वानै—मुखरीकुरुते दिशः ॥
 ॥ १२ ॥ सूनोस्तदेतदैश्वर्यं । पश्यंती विस्रयाकुला ॥ प्रचस्यदपि नाबुद्ध । जरती सा निजं म-
 नः ॥ १३ ॥ स्वादयंती चिदानंद—मात्मानुभवगोचरं ॥ ढौकितं तनयेनेव । केवलज्ञानमाप
 सा ॥ १४ ॥ तदैव परिपूर्णयु—र्ययौ सा शिवपत्तनं ॥ वत्सं विवत्सुं विज्ञाय । तत्र सोधुमि-
 ब्रालयं ॥ १५ ॥ तस्या अलावसर्पिण्यां । प्राक्सिद्धस्य वपुः सुरैः ॥ चंदनादिभिरज्यर्च्यं । न्य-
 धायि हीरसागरे ॥ १६ ॥ जरतस्तापवर्षाभ्या—मिव प्रौष्टपदो दिनः ॥ व्याप्तो विषादहर्षा-

न्यां । प्राप व्याख्यासदः प्रभोः ॥ १७ ॥ उत्सृज्य राजचिह्नानि । पदातिर्विहितांजलिः ॥ तत्र प्रविश्य चक्रेऽसौ । तर्तुस्त्रिभुवः प्रदक्षिणाः ॥ १८ ॥ केवलज्ञानविज्ञात—वस्तूपचिंस्थिति-
व्यय ॥ जय त्वं स्वर्महीनाथ-नमस्कृतपदद्वय ॥ १९ ॥ दंडुन्निध्वनितहृत्त्र-त्रयशक्रध्वजादि-
कः ॥ बाह्योऽपि महिमा सोऽयं । तव कस्य न चित्रकृत् ॥ २० ॥ कर्मात्रपटलात्रावे । दध-
त्स्वाभाविकं महः ॥ देदीप्यसे दिनाधीश । इव त्वमधुनाधिकं ॥ २१ ॥ तात त्वं परमैश्वर्यं ।
संप्राप्तो देशचर्यया ॥ मिद्विताय चिरान्महं । देहि सद्बोधिभ्रूषणं ॥ २२ ॥ इति स्तुत्वा च
नत्वा च । नरनाथे निषेडुषि ॥ जगौ जगद्गुरुर्नेरी-ध्वानमानहिदा गिरा ॥ २३ ॥ हंहो मु-
क्तिपुरीपांथा । रत्नत्रितयशाखिनः ॥ सचेतनाः स्थ संसारा—रण्ये संचारिणो जनाः ॥ २४ ॥

यत्र पक्षीपतिर्मोहः । सहस्राहादिकानपि ॥ कषायान् यामिकीकृत्य । नित्यबंदीकरोत्य-
लं ॥ २५ ॥ यत्र चौरा इव क्रूरा । विषयाः स्वार्थजागराः ॥ अमुष्टं नैव मुंचंति । जातु पुण्य-
धनं जनं ॥ २६ ॥ कुर्वति चारुचारित्र—प्राणमुक्तान् शरीरिणः ॥ यत्र प्रकृतिंसोन्मादाः ।
प्रमादाः श्वापदा इव ॥ २७ ॥ प्राणिनो ब्रष्टचरणान् । क्षिपंति ब्रववारिधौ ॥ हास्येन फेनिला

वक्राः । स्त्रियो यत्रापगा इव ॥ ३७ ॥ अतिक्रामंत्यविश्राम—मीदृशीं ये जवाटवीं ॥ तेषां मो-
 दपुरप्राप्त्या । न दूरं शाश्वतं सुखं ॥ ३८ ॥ श्रामख्यं श्रावकत्वं च । द्वौ पंथानौ जिनेश्वरैः
 गंतुं सिद्धिपुरं प्रोक्तौ । दुःखावहसुखावहौ ॥ ३९ ॥ तत्रासिधारासदृश—श्रामख्यपथगतवराः ॥
 सत्वरं सत्वरंगेण । निर्दृतिं यांति जंतवः ॥ ४० ॥ द्वैतीधिकोऽनृतुः पंथाः । श्रावकत्वमिहोच्य-
 ते ॥ उपासते शिवपुरं । यं प्रपन्नाः शनैः शनैः ॥ ४१ ॥ अद्वीकृतामृतामेता—सापीय जग-
 वज्जिरं ॥ हर्षोत्कुक्षा गलत्तृष्णा—स्तनया धरतेशितुः ॥ ४२ ॥ शतानि पंचरूपत्र-सेनाद्या ज-
 गृह्व्रतं ॥ शतानि सप्त नतारो । गोप्तारश्चाखिलांगिनां ॥ ४३ ॥ शुग्मं ॥ ब्राह्म्यां तदात्त
 दीक्षायां । सुंदरीं समतिष्ठिपत् ॥ स्त्रीरत्नं भवतादेषा । ममेति भरतेश्वरः ॥ ४४ ॥ क्रतुशुक्क-
 तकैवल्य—महिमालोककौतुकात् ॥ जातबोधिः प्रवत्राज । मरीचिर्भरतांगजः ॥ ४५ ॥ भर-
 ताचैर्नरैर्भजे । गृह्णिधर्मः स्वशक्तिः ॥ बभ्रूवुः श्राविका नार्यः । सुंदरीप्रमुखास्तदा ॥ ४६ ॥
 एवं चतुर्विधं संघं । जगत्प्रचुरतिष्ठिपत् ॥ आसनं धर्मराजस्य । चतुष्पादिव निश्चलं ॥ ४७ ॥
 विपाकप्रासगणभृ—त्कर्माणो मुनिपुंगवाः ॥ चतुर्धिरधिकाशीति—संश्रीतिपदव्रताः ॥ ४८ ॥

प्राप्योत्पादव्ययध्रौव्य — त्रिपदीं परमेशितुः ॥ अंगानीव श्रुतपुंसो । द्वादशांगानि ते व्यधुः ॥
 ॥ ४० ॥ दिव्यचूर्णभृतं स्थावं । समयङ्गः पुरंदरः ॥ तदादाय पुरो ऋतु-रुपतस्थे सुरैः सह
 ॥ ४१ ॥ वासक्षेपं प्रकुर्वाणि । तेषां मूर्ध्नि जिनेश्वरे ॥ वाद्यान्यवीवदन् देवा । वासहृष्टिवि-
 धायिनः ॥ ४२ ॥ दत्त्वा तीर्थानुयोगाज्ञा—नुपदं गणचतुस्पदं ॥ वितेने देशनां नाथः । पुरतो
 गणधारिणां ॥ ४३ ॥ अत्रांतरे चतुःप्रस्थ—प्रमाणैः कलमैर्नवैः ॥ संपृक्तसुरभिद्रव्यः । कारि-
 तश्चक्रिणा बलिः ॥ ४४ ॥ आनीय पूर्वद्वारेण । स्त्रीजिरुनीतमंगलः ॥ लीलयोद्द्वालयांचक्रे ।
 त्रिः पौरैः पुरतः प्रजोः ॥ ४५ ॥ युग्मं ॥ तस्य पतत एवार्थं । देवा अर्थधिकं नृपः ॥ ऋतुं
 सर्वापदः शेषं । जगृहुः प्राकृता जनाः ॥ ४६ ॥ सिंहासनादथोद्घाय । देवहृदं गते प्रजौ ॥ च-
 क्रे द्वैतीयपौरुष्यां । देशनां प्रथमो गणी ॥ ४७ ॥

प्रभुं कलमहाकल—वर्जास्तेऽपि तपस्विनः ॥ पुनः पल्लवितं वृद्धं । प्रपन्ना.विहगा इव ॥४८॥
 दीक्षां प्रजोः पुनः प्राप्य । तेनिरे ते निरेनसः ॥ नृटितं संहितं तादृग् । न स्यादिति मृषा श्रु-
 तिः ॥ ४९ ॥ गोमुखो यद्दराद् चक्रे—श्वरी देवी च शासने ॥ तस्य सन्निहितौ जातौ । ऋ-

कजातेप्सितप्रदौ ॥ ५० ॥ नामं नामं निवृत्तेषु । निर्जरेषु नरेषु च ॥ अयोध्यां भरतः प्राप-
 दनुशाप्य जिनेश्वरं ॥ ५१ ॥ प्रविश्यायुधशाह्यां । दिनान्यष्ट महोत्सवं ॥ चक्रे चक्रस्य स
 द्दोषि-चक्रे चिक्रमिषुर्द्विषः ॥ ५२ ॥ हास्तिकाश्रीयरथ्याज्ञी । रथ्याः संकीर्णयन्नयं ॥ शुभ्रे-
 ऽहनि दिशं प्राचीं । प्रतस्थे कृतमंगलः ॥ ५३ ॥ दुर्दातध्वांतघाताय । ज्ञास्वदृविंबविम्बकं ॥
 तच्चक्रमचलत्तस्य । वर्त्मकर्षकवपुरः ॥ ५४ ॥ रंगतुरंगकह्वोलै-र्मिलद्भिः पथि पार्थिवैः ॥ वा-
 हिनी ववृधे तस्य । वाहिनीवनवैः प्लवैः ॥ ५५ ॥ प्रयाणमकरोच्चक्र-मेकं योजनमन्वहं ॥ यो-
 जनानां व्यवस्थाञ्च-ततोऽत्र जरते नृणां ॥ ५६ ॥ आक्रम्य स क्रमात्प्राच्यान् । विषयान्
 वरविक्रमः ॥ तीरं नीरनिधेः प्राप । संसारस्थेव संयमी ॥ ५७ ॥ आसूत्र्य तत्र सैन्यानां । वा-
 संवेश्मानि वर्धकिः ॥ चकार पौषधागारं । स्फुरन्नानामणिद्युतिः ॥ ५८ ॥ अजिह्वब्रह्मभूर्द्धर्ष-
 ह्मस्तरे दुस्तरोजितः ॥ उपवासत्रयं तत्र । चक्रे चक्रेश्वरः सुखं ॥ ५९ ॥ तुरीये च दिने प्रात-
 -रात्तसर्वायुधो रथं ॥ आरुरोह हतक्लेशः । शैलेशमिव केसरी ॥ ६० ॥ स्थिरीकृत्य रथं ना-
 स्त्रि-दध्ने वारिधिवारिणि ॥ रथस्थ एव कोदण्डं । कुंभवीकृतवान्नुपः ॥ ६१ ॥ ज्रीतांष्टंकार-

तो मध्ये । वार्धिनक्रान्तिमन्त्रयन् । बा मागधतीर्थेश-मुद्दिश्य विससर्ज सः ॥ ६२ ॥ राजि-
 लैरहिर्वैरीति । शेषैरुदकेति वीक्षितः ॥ अंभोधेः द्वाभयन्नंभः । पद्मसूत्कारमारुतैः ॥ ६३ ॥ बा-
 णः प्राणहरोऽरीणां । गत्वा द्वादशयोजनीं ॥ सन्नायां मागधेशस्य । कालदंरु श्वापतत् ॥ ६४ ॥
 युग्मं ॥ ततः कोपेन कंप्रोष्ठः । खड्गे व्यापहरयन् करं ॥ विकटचूकुटीजीष्म-जालः कालक-
 रालदृक् ॥ ६५ ॥ अरे को निर्विवेकोऽद्य । शियासुर्यममंदिरं ॥ क्षिपन्ममाग्रतः कांरु-भकांडि
 मृत्युमिच्छति ॥ ६६ ॥ जल्पन्ननल्पमेवं स । ध्वंसकः प्रतिपंधिनां ॥ बुलोकै शायके तत्र । सौ-
 वर्णी वर्णसंहतिं ॥ ६७ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ नो न्रजध्वमिह मां यदि राज्ये । जीविते च व-
 रीवर्त्यन्निलाषः ॥ एवमादिशति चक्रधरो वः । श्रीशुगादिजिनभूर्भरतेशः ॥ ६८ ॥ त्रैर्निर्व-
 णितैरेतै—निरस्यत्तस्य मत्सरः ॥ सुवर्णैरिव दारिद्र्यं । द्रुमपर्णैरिवातपः ॥ ६९ ॥ नत्वा तं बा-
 णमादाय । निरपाथमुपायनं ॥ एत्थ चक्रिणमस्तावी-न्मागधो मागधो यथा ॥ ७० ॥ जयंति
 नाथ तेजांसि । विश्वविश्वोत्तराणि ते ॥ अस्मादृशाः कृशा लोकाः । यत्सुरो ज्योतिरंगणाः ॥
 ॥ ७१ ॥ तवास्मि किंकरोऽनंकः । किं करोम्यहमादिश ॥ इत्युक्त्वाढौक्यत्तस्मै । सष्टस्त्राचरण-

नि सः ॥ ७१ ॥ प्रत्यंचाया धनुर्नीरा — द्रग्रं च विनिवर्त्य सः ॥ चकार पारणं सारै — राहारैः
 संपरिहृदः ॥ ७३ ॥ चक्री मागधमुद्दिश्य । चक्रेऽष्टाहं महोत्सवः ॥ शक्तिप्रक्ती हि कार्यस्य ।
 संसिद्ध्यै सिद्धिते सतां ॥ ७४ ॥ ततश्चक्रानुगामित्व — दक्षो दक्षिणया दिशा ॥ चलन् प्रा-
 वेशयच्चक्रं । चक्री पांथोधिरोधसि ॥ ७५ ॥ वरदामान्निधं तत्र । देवं प्राग्वन्निरुह्य सः ॥ तेन
 हौकितमादत्त । मुक्तमंगलमंरुनं ॥ ७६ ॥ तमुद्दिश्य विशानाथः । कृत्वाष्टदिनमुत्सवं ॥ चक्र-
 सूचितवत्संसौ । प्रतीच्यां प्रस्थितो दिशि ॥ ७७ ॥ तत्र प्रभासतीर्थेशं । कृत्वा प्राग्वच्छशंवदं
 ॥ चूरामाख्यादिकं तस्य । प्राचृतं भरतोऽष्टहीत् ॥ ७८ ॥ सोऽथ प्रभासदेवस्य । विधायाष्टाहि-
 कामहं ॥ प्रभापोषाय पूषेवा — चाढीडुत्तरया दिशा ॥ ७९ ॥ प्राप्य सिंधुनदीं सिंधु — देवी-
 मुद्दिश्य तत्तटे ॥ नृपस्तपोऽष्टमं जेजे । निविष्टः कुशविष्टरे ॥ ८० ॥ स्थितिज्ञा सिंधुदेवी सा ।
 स्वांभोजिरन्निविच्य तं ॥ वस्तुसारं ददौ रत्न — कुंभप्रद्रासनादिकं ॥ ८१ ॥ कृत्वाष्टाहमहं त-
 स्या । स चक्रानुपदं चलन् ॥ नितंबे दक्षिणे सेनां । वैताढ्यस्य न्यवेशयत् ॥ ८२ ॥ तत्राष्ट-
 मेन वैताढ्यं — देवादाशु वशीकृतात् ॥ आदाय प्राचृतं भूप — स्तस्याष्टाहमहं ज्यथात् ॥ ८३ ॥

ततश्चक्रसमाकृष्टः । स तमिस्वगुहां गतः ॥ कृतमालं गुहानाथं । ध्यात्वा चक्रेऽष्टमं तपः ॥
 ॥ ७४ ॥ सोऽपि कोपपरित्यागा—दाचक्षीरलक्ष्मणः ॥ कृतमालस्तमालस्य—मुक्तोऽभ्येत्याचक्रज-
 हृशं ॥ ७५ ॥ तस्याष्टाहमहं कृत्वा । चक्री सेनान्यमादिशत् ॥ सिंधुवैताढ्यवार्ध्यतान् । देशां-
 स्त्वं विजयस्व चोः ॥ ७६ ॥ सेनानाथः सुषेणोऽथ । चक्रेशस्य निदेशतः ॥ नावेव चर्मरलेनौ-
 तीर्णत्सिंधुः समं बलैः ॥ ७७ ॥ आरूढः सिंधुरं सर्वान् । सिंधुनिष्ठकुटवासिनः ॥ देशानप्ला-
 वयन्नीर—पुरः सुतब्रजानिव ॥ ७८ ॥ तस्मै सिंहलकालास्य—शकाद्यैर्देशनायकैः ॥ विश्वं र-
 त्वायारोपयद्दीर्यं—शाढी शाढीन् हलीव सः ॥ ७९ ॥ तत्रैव सिंधुमुत्तीर्य । समायातो नम-
 न्नयं ॥ साधु साध्वसि योध त्व—मित्यानंदयत चक्रिण ॥ ८० ॥ तेनादिष्टो गुहाद्वार—कपाटो-
 छाटनाय सः ॥ आत्तपूजोपकरण—स्तत्र गत्वाष्टमं व्यधात् ॥ ८१ ॥ अश्वरत्नमथारूढ । तुर्ये-
 हि कृतपारणः ॥ अभ्यर्च्य दंरुत्वेन । कपाटौ त्रिर्जघान सः ॥ ८२ ॥ कपाटि दंरुघातेनो—द-
 घटेतां क्षणानुभवे ॥ दिदृक्षोश्चक्रिणः सैन्यं । गुहाद्वारः पद्मणी इव ॥ ८३ ॥ गुहावाष्पत्रिया

पश्चात्पदैव्यवित्यर्था वाजिनं ॥ कपाटपुटविश्लेष-मेष राज्ञे व्यजिज्ञपत् ॥ ए५ ॥ आरुह्य कुं-
 भिनं कुञ्ज—जुञ्जमाणमणिं नृपः ॥ प्रविवेश गुहां ध्वस्त—ध्वातस्तसेजसा पुरः ॥ ए६ ॥ छ-
 योर्धिस्योरथैकोन-पंचाशन्संखलानि सः ॥ काकिण्णा सैन्यलोकाना—मालोकाय विनिर्ममे ॥
 ॥ ए७ ॥ तरत्यश्मापि यस्यांता—मुन्मथेति श्रुतां नदीं ॥ तूलस्यापि तले केज्ज्री । निम्नगेल्य-
 पुरां पुनः ॥ ए८ ॥ क्रमेण पद्ययोत्तीर्थ । संद्यो वर्धकिक्लृप्तया ॥ अवापदुत्तरद्वारं । चक्री चक्रपु-
 रः सरः ॥ ए९ ॥ युगं ॥ निर्यियासौ नृपे तत्रा-ररी प्रोद्धटितौ स्वयं ॥ सुश्लिष्टावपि वाक्पू-
 रे । सूरेर्दतहृदाविव ॥ ए० ॥ जरतोत्तरखंरुस्थान् । देशांश्चक्रिचमूचराः ॥ उपाद्रवन् वनत-
 रू-नुत्पातपवनां श्व ॥ १ ॥ वर्ष्मणा कर्मणा चापि । काला ब्याला श्वोन्मदाः ॥ आपाता
 इति विख्याताः । किरातास्तत्र नायकाः ॥ २ ॥ जालाध्वनेव सूर्याशू-नुञ्जतान् कंदरेण ते ॥
 वीक्ष्याहंकारिणश्चक्रि-सैन्यान् योध्धुं दुर्बौकिरे ॥ ३ ॥ तैः शस्त्रपाणिभिः स्फार-फणैरिव शु-
 जंगमैः ॥ सूरा अपि सट्टत्कंपं । प्रापिताश्चक्रिसैनिकाः ॥ ४ ॥ व्योम्नि दंकाधिपः खज-शुं-
 कां तांरुधयन्नथ ॥ हस्तीव मर्दितुं वैरि—शशकानुदतिष्ठत ॥ ५ ॥ ते सेनापतिना रुद्धा । वृ-

केनेवोरणा रणे ॥ ब्रष्टाः केऽपि मृताः केऽपि पलायिताः ॥ ६ ॥ संभ्रूयाथ ग-
 लन्माना । उत्ताना मुक्तवाससः ॥ बावा मातुरिवोत्संगे । सिंधो रोधस्यशेरत ॥ ७ ॥ गोत्रा-
 धिदैवतं ध्यात-मात्रास्तैदुःखपूरितैः ॥ विज्ञायासनकंपेन । समीयुर्मेघमालिनः ॥ ८ ॥ ते तैर-
 त्रिहिते दुःख-हेतौ हितधियो जगुः ॥ वत्सास्तुह्यधियो यूयं । चक्रिणं यज्जिगीषवः ॥ ९ ॥
 सिंहो ध्रियेत खन्येत । गिरिस्तीर्येत सागरः ॥ वह्निः पीयेत जीयेत । न चक्री केनचित्युनः
 ॥ १० ॥ नष्टे रोधुममुं शैल-कंपनः किं पुनः परे ॥ तथापि वत्सा वः स्नेहा-द्विघ्नमात्रं
 विदधमहे ॥ ११ ॥ इत्युक्त्वा चक्रिसैन्यस्यो-परि ते परितो नम्रः ॥ मेघसंघातमातत्या-व-
 र्धन्मुशलधारया ॥ १३ ॥ और्ध्वं गिरिश्रृंगाणां । स्थिरत्वं धरणीरुहां ॥ दुःपूरत्वं स्थलीनां च
 । ममृजे वारिदैस्तदा ॥ १४ ॥ पाणिस्पर्शेन विस्तारं । प्राधे द्वादशयोजनं ॥ स कुट्टिम इव स्कं-
 धा-वारं तत्र न्यवेशयत् ॥ १५ ॥ तथैवोपरि विस्तार्य । तत्रं तदंरुमूर्धनि ॥ न्यस्तेन मणि-
 रत्नेन । तमः शंभयतिस्म सः ॥ १६ ॥ उत्तानि गृह्णित्वेन । प्रातः सायं विपेचिरे ॥ शस्यशा-
 कफलान्यत्र । पुण्यानीव मनस्विनां ॥ १७ ॥ काले संपन्नसर्वार्था । द्यूतगीतादिसादराः ॥ व-

संतः संपुटे तत्र । लोकाः स्वौकोऽपि नास्मरत् ॥ १७ ॥ एवं व्यतीतससाह—श्चक्रेशो दध्यिवा-
निति ॥ अरे दैवहतः कोऽयं । मयि तोयं विसुंचति ॥ १८ ॥ नेतुश्चेतोऽनुवृत्त्याथ । देवास्तः-
स्यांगसेवकाः ॥ अधावन् बद्धकवचा । गुरुमुद्गरपाणयः ॥ १९ ॥ ते मेघमालिनः प्रोत्तु—रसं-
कोचमिदं वचः ॥ रे मूढाश्चक्रिसैन्येऽस्मि—द्वंजःसंरंजमुज्जत ॥ २० ॥ वचं देवजवप्रीत्या ।
वदामः केमकांक्षिणः ॥ हरेरेकासनसखं । द्विषतां नास्ति वः सुखं ॥ २१ ॥ एष द्वेषिवनीदा-
वं । यावच्चक्रं दधाति न ॥ गलह्वलाः प्रलायध्वं । तावन्नो चेन्मृता मृताः ॥ २२ ॥ इति यद्वा-
वचः श्रुत्वा । ते नेशुर्जलदैः सह ॥ आपता इति तैरुक्ता । जेजिरे जरतेश्वरं ॥ २३ ॥ नमं-
तस्तेऽपि तं सार—रत्नोपायनपाणयः ॥ पुनः प्रापुः स्वराज्योनि । न हि नम्रेष्वसौ खलः ॥ २४ ॥
सुखेनाथ सुषेणेन । सिंधोः पश्चिमनिष्कुटे ॥ विजिते जरतश्चक्रा—नुगः प्राप हिमालयं ॥ २५ ॥
देवं हिमवतोऽधीशं । प्रति कृत्वाष्टमं तपः ॥ रथमारुह्य तच्छुडे—नाद्रिः त्रिः स्पृष्टवानसौ ॥
॥ २६ ॥ विद्विषस्तेन हिमव—त्कुमारंप्रति सायकं ॥ द्वासप्ततिमतीयाय । योजनान्यूर्ध्वदि-
ग्मुखः ॥ २७ ॥ यः पुरः पतता तेन । वर्धितो हिमवत्पतेः ॥ पुंलस्थैरक्षरैस्तस्य । क्रोधः स

विधुरीकृतः ॥ ३ए ॥ गोशीर्षोषधिपुष्पाणि । पाणिस्थानि विधाय सः ॥ उपेत्य ऋतं ऋपं ।
 भेजे ऋर्तुधिया रयात् ॥ ३० ॥ ऋनाथस्तं विस्तृज्याथ । चकाराष्टमपारणं ॥ अकारयच्च तत्रैत्रेन
 —मुद्दिश्याष्टाहिकामहं ॥ ३१ ॥ ततः स ववले जाता—वलेपः स्वञ्जुजोसि ॥ बिलिखे च
 निजं नाम । काकिल्या ऋषभाचले ॥ ३२ ॥ अतीतऋरताधीश—नामौघं तत्र पश्यतः ॥ त-
 स्यैकप्रच्युतागर्व—पर्वतः प्राप खर्वतां ॥ ३३ ॥ सोऽथ प्रचलितश्चक्रा—दिष्टवल्मन्यवीविषत् ॥
 वैताढ्यऋधूरौदीच्य—कटके कटकं स्वकं ॥ ३४ ॥ ज्यक्तवर्णमुखो द्रूत । इव तत्प्रहतः शरः ॥
 आपत्य ज्ञापयामास । खेचरेशौ तदागमं ॥ ३५ ॥ तौ शूकलौ कशाघाना—दिव दृष्टात्ततः
 शरात् ॥ प्रहर्तुमाकुलौ नमि—विनम्याख्यौ बऋवतुः ॥ ३६ ॥ तावेत्य वैक्रियैर्यनैः । समं खे-
 रैर्युत्सुजिः ॥ चक्राते चक्रिणः सेनां । शांतवैवस्वतातपां ॥ ३७ ॥ विद्याधैरैव्योमचरै—ऋमि-
 ष्टाश्चक्रिणो ऋटाः ॥ अयुध्यंत द्विषो हंतु—मुत्पतंत इवोत्कटाः ॥ ३८ ॥ ताभ्यां सह राण-
 कीनां । कुर्वन् द्वादशवार्षिकीं ॥ चक्री ममर्दं मृत्पिन्ना—निव निःशेषखेचरान् ॥ ३९ ॥
 आस्तां तौ खेचरैस्त्वक्क—सन्निधी खेचरेश्वरौ ॥ इतैरिव गतोदतै । राजदंतावशक्तिकौ ॥ ४० ॥

अढौकयच्चिरन्नानि । रत्नान्यस्मै नमन्नमिः ॥ मर्यादां रूपशिद्धयस्य । स्त्रीरत्नं विनमिः पुनः ॥
 ॥४१॥ अथाजिमानिनौ चक्रि-सेवायास्तावकामुकौ ॥ तनयन्यस्तसाम्राज्यौ । प्रब्रज्याञ्जजतां जि-
 नं ॥ ४१ ॥ अथ त्रिपथगतीरे । सैन्यं न्यस्य नरेश्वरः ॥ असाधयत्सुषेणेन । तस्याः पौरस्त्यनि-
 ष्कुटं ॥ ४२ ॥ गंगामष्टमचक्रतेन । प्रत्यकीकृत्य कृत्यवित् ॥ आस्तामुपायनं तस्या-श्वेतोऽपि व्य-
 धितात्मसात् ॥ ४४ ॥ विष्णोः पादावधः कायः । क्षारोऽब्धिः स्थाएकरीश्वरः ॥ इत्येषु प्रेमतो
 मंदा । मंदाकिनी चकांक्ष तं ॥ ४५ ॥ गंगामनंगततांगी-मेषस्वाश्वेषचंदनैः ॥ सिंचन्नजीग-
 मद्धर्ष-सहस्रं घस्रदीलया ॥ ४६ ॥ अथ खंरुप्रपाताख्यां । गुहामेत्याष्टमेन सः ॥ चक्रेतरत्वा-
 मिनं नाढ्य-मालं देवं वशंवदं ॥ ४७ ॥ तदुपायनमादाय । कृत्वाष्टाहमहोरत्सवं ॥ गुहाद्वा-
 रोद्घाटनाय । सुषेणं निर्दिदेश सः ॥ ४८ ॥ सुषेणोद्घाटितेनाथ । गुहाद्वारेण पर्वतं ॥ सोऽ-
 तीत्य दक्षिणं प्राप । नितंबमविलंबतः ॥ ४९ ॥ साधिते दंरुपालेन । गुहायाः पूर्वनिष्कुटे ॥ नि-
 धीनुद्विश्य चक्रेश-स्तस्थौ त्र्यहमुपोषितः ॥ ५० ॥ गंगातीरेऽस्य नैसर्पि-प्रमुखा निधयो नव
 ॥ प्रादुरासन्मते जैने । तत्वार्था इव धीमतः ॥ ५१ ॥ अद्दध्यकमलाद्रीर-निधीनिव निधी-

न्नव ॥ स्वीकृत्य विदधे चक्री । तेषामष्टाहिकामहं ॥ ५२ ॥ चक्षितोऽथ चक्षप्रोथ-सहर्षहय-
 हेषितैः ॥ चित्कारै रथचक्राणां । गजेंद्राणां च गर्जितैः ॥ ५३ ॥ नादैर्मंगलतूर्याणां । लोकानां
 तुमुलैरपि ॥ विश्वं शब्दमयं तन्वं-श्रक्री निजपुरीं गतः ॥ ५४ ॥ प्रतिप्रयाणमासिंहं । शंज-
 तीमपि तां नृपः ॥ दूराद्दूरतरं यांती-मिथौत्सुक्यादमन्यत ॥ ५५ ॥ नृत्यध्वजशुजा प्रीति-
 विकाशिविशिखामुखा ॥ दृष्टमात्रास्य मातेव । सा पुरापूरयन्मुदं ॥ ५६ ॥ विहितारात्रिको
 मंचा-ग्रस्थैर्वारिवधूजनैः ॥ प्रतीष्टमंगलोऽगार-द्वारस्थकुलयोषिता ॥ ५७ ॥ बंधक्त्वा द्वात्रिंश-
 ति-गौरैः पौरैः पदे पदे ॥ कुशलप्रभतस्तेषु । किरन्निव सुधारसं ॥ ५८ ॥ बंधक्त्वा द्वात्रिंश-
 तं बत्र-सहस्रानेकमेव तत् ॥ धारयन्नात्मनो मूर्ध्नि । विनीतां विशतिस्म सः ॥ ५९ ॥ त्रिभि-
 विशेषकं ॥ तत्प्रवेशे दुमा आसन् । अध्वजा अपि सध्वजाः ॥ प्रत्योकः स्वस्तिकैर्बद्धा । अ-
 पि मुक्ता विराजिरे ॥ ६० ॥ प्रातः स्वप्नं वेत्ति-दत्तहस्तावलंबनः ॥ द्विपादुत्तीर्थं संदसि ।
 प्राङ्मुखो निषसाद सः ॥ ६१ ॥ बंधूनिव विवाहांते । विसृज्यामरखेचरान् ॥ सेनान्यादीन्
 यथास्थानं । प्रजिघाय नृनायकः ॥ ६२ ॥ कुर्वाणः परिवारस्य । चिंतां चक्री चिरागतः ॥

ददर्श सुंदरीं क्षामां । श्रीभर्तौ मालतीमिव ॥ ६३ ॥ पृष्ठास्तत्क्षामताहेतु । साक्षेपं मंत्रिणो
जगुः ॥ देव दिग्विजयाय त्वं । प्रस्थितोऽसि पुरा यदा ॥ ६४ ॥ षष्टिं वर्षसहस्राणि । तदा-
द्येषा विनिर्ममे ॥ आचामाम्बानि तेनांसौ । म्वानिमाप व्रताधिनी ॥ ६५ ॥ तव पुत्रेषु पौत्रे-
षु । ब्राह्म्या च विधृते व्रते ॥ यूथच्युता मृगीविधं । देव दोहूयते सदा ॥ ६६ ॥ ततो रा-
ज्ञान्यनुज्ञाता । जातानुशयचेतसा ॥ साग्रहो साग्रहिचातु-पादाते मुद्रिता व्रतं ॥ ६७ ॥ देव-
विद्याधरक्षायै — स्तीर्थान्नोन्निरथार्थनेः ॥ चक्रे द्वादशवर्षाणो-ऽन्निषेकश्चक्रवर्तिनः ॥ ६८ ॥
आगतानागतक्षाय-चिंतां कुर्वन्नसौ तदा ॥ अबुध्यत स्वबंधूना — मनुजानाम्मनागमः ॥ ६९ ॥
मनागमसि कालुष्यं । दधानस्तत्प्रमादतः ॥ तानष्टानवतिं दूत — मुखेनैवं जगाद सः ॥ ७० ॥
ऋजध्वं ऋतं सार्व-जौमं राज्येऽस्ति चेन्मनः ॥ नो चेन्नयातुरा दुर्ग — मिव गृहीत संयमं ॥
॥ ७१ ॥ सेविष्यध्वे न ऋतं । व्रतं वा यदि बालिशः ॥ धृत्वा पाणौ कृपाणं तद् । ढौकध्वं यो-
श्च्युमुद्यताः ॥ ७२ ॥ भारतीं भारतीं दूतां — दिति शुत्वाभ्यधायि तैः ॥ तस्यास्माकं च ताते-
न । दूत दत्ता विन्नज्य भूः ॥ ७३ ॥ वयं तथैव संतुष्टा । ऋतं किं ऋजामहे ॥ ऋजामहे वा

अथ नैति तदा दंरु—नीतिरप्युपयुज्यते ॥ व्याधावोषधसाध्ये हि । विधत्ते शस्त्रकर्म कः
 ॥ ए५ ॥ इत्यमात्यस्य वचसा । सुवेगं वेगवत्तरं ॥ दूतं शूयुरुहूतः स्वं । विससजनिजंप्रति ॥
 ॥ ए६ ॥ अत्रन्वाथेव वेगेन । वारितोऽशकुनैरपि ॥ प्रतस्थे लंघमानोऽसौ । शैलश्रोतस्विनीव-
 नीः ॥ ए७ ॥ कदप्यद्रुकदपवृक्षाबि-शालि नंदनकाननं ॥ पदे पदे सुधासार-वारिपूरितपद्व-
 लं ॥ ए८ ॥ मखशुग्मिथुनस्पधि-नरनारीगणकुलं ॥ विमानमानचिद्वैक—गृहग्राममनोहरं ॥
 ॥ ए९ ॥ बायातरुतले सुप्तै—रगुप्तस्वर्णशूषणैः ॥ निश्रीयमानसौराज्यं । पथि पांथवधूजनैः ॥
 ॥ १००० ॥ प्रतिग्रामं च दीनार्थं । स्थलीकृतकणोत्करं ॥ प्रतिसुमं गीयमान-श्रीनाम्नेयगुणं शु-
 कैः ॥ १ ॥ बाहुबल्याद्वाया खँजी-चवत्केसरिचित्रकं ॥ भरतेशितुराज्ञाया-मनचिज्ञजनव्रजं ॥१॥
 आसाद्य बह्वलीदेशं । क्रमादेश विशेषवित् ॥ स्वर्गं गतमिवात्मानं । मेनै मानवलोक्तः ॥ ३ ॥
 षड्भिः कुलकं ॥ योध्यमानद्विपां कार्य-माणश्रमतुरंगमां ॥ शिद्यमाणधनुर्वेद-द्वत्रियांगरुहां
 बहिः ॥ ४ ॥ सोऽथ तद्वशिलां प्राप्य । नगरीं नांगरीं श्रियं ॥ पश्यन्नुर्ध्वमुखः कैश्चि-द्भ्रा-
 म्य इत्सूहितो जनैः ॥ ५ ॥ श्रीबाहुबलिमञ्चेति । गृहीतविविधोपदेः ॥ भरतस्य प्रधानोऽय

—मिति विद्वैर्विचारितः ॥ ६ ॥ ईश्यान् विनिर्मितानेक रूपश्रीदानुकारिणः ॥ बीज्यमाणः
 प्रतिहृदं । घंटापथमतीथिवान् ॥ ७ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ सिंहद्वारे द्वाणं चित्वा । ऋटैरुत्तर-
 यतो वृते ॥ स विवेशं विशांपत्युः । सभां वेत्रिनिवेदितः ॥ ८ ॥ कुमाराः यंक्तिशो यत्र । नि-
 विष्टा न व्यतीथिरे ॥ दीपका इव दीपस्य । मनागपि पितुस्तुलान् ॥ ९ ॥ श्रीबाहुबलनिर्मा-
 णा—वसिष्ठेनैव तेजसा ॥ निर्मिता यत्र सामंता । हशाप्यदोत्रयन् जगत् ॥ १० ॥ यवान्य-
 चूपतेर्नाम्नि । श्रुतमात्रेऽपि हुंकृतीः ॥ मुमुचुः सायुधा योधाः । सिंहा इव घनध्वनौ ॥ ११ ॥

तत्र संसदि स स्वर्ण—सिंहासननिषादिनं ॥ तत्रचामररोचिष्णुं । राज्यश्रीसमलंकृतं ॥
 १२ ॥ सूर्यबिंबादिवोत्कीर्णं । वह्निकुंदादिवोस्थितं ॥ उर्ध्वखलप्रजाजालं । महीपालं व्यलोकत
 ॥ १३ ॥ तं प्रणम्य तद्वादेशा—इदूतराजे निषेदुषि ॥ स्निग्धगंजरीया वाचा—चख्यौ तद्वशि-
 लेश्वरः ॥ १४ ॥ कच्चित्स कुशली त्रातां । निर्व्याघाता पुरी च सा ॥ कच्चिदस्ति समस्तोऽपि ।
 शुचंयुस्तत्परिहृदः १५ कच्चित्तस्याकृशाः कोशा । व्याक्रोशाब्जमुखश्रियः ॥ कच्चिद्धर्मार्थिकामास्तं
 । त्रजंल्यव्याहता मिथः । १६ । अथ प्रथितधीर्बाहु-बलिनं प्रत्यवोचत ॥ सुवेगस्त्रिदशश्रोतो-

यथेष । मृत्योः सरंक्षतिदिति ॥ ७४ ॥ रुणद्धि वाखिलान् व्याधी-
 न्निगृह्णात्यथवा जरां ॥ नो
 चेत्तत्कर्तुमीष्टसौ । तर्हि किं तस्य सेवया ॥ ७५ ॥ गुरुर्दीक्षोपदेशस्य । तातो न ऋतः पुनः ॥
 यदसौ याचते युद्धं । तत्र किं कृपणा वयं ॥ ७६ ॥

एत्वसौ वयमप्येते । पितुस्तस्यैव सूनुवः ॥ सौरीया हि समोद्योताः । सहस्रमपि ज्ञानवः
 ॥ ७७ ॥ परं तातमनापृच्छ्य । नैते ऋतवद्वयं ॥ स्वैरिणो वैरिणेवाग्र—जेन योधुं यतामहे
 ॥ ७८ ॥ इत्युक्त्वाष्टापदगिरिं । गत्वा नत्वा जिनेश्वरं ॥ ऋतस्य पराभूतिं । जयुस्ते साश्रुलो-
 चनाः ॥ ७९ ॥ तरुनिवात्रपङ्कांता—नंबुदः सखिलैः प्रभुः ॥ असिक्त बंधुदुर्वाक्य—दग्धांस्ता-
 न् बचनैरिति ॥ ८० ॥ वत्सा विहायता केयं । ऋवतां विजवेहया ॥ न श्रीर्निःश्रीकृतानेक
 —लोक्यं क्वापि तिष्ठति ॥ ८१ ॥ सगोत्रा अपि युध्यन्ते । यत्कृते फेरवा इव ॥ अधर्मजीवं त-
 द्राज्यं । कुणपं कोऽचिद्वष्यति ॥ ८२ ॥ राज्ञः सद्गुणचित्रमंबुकलशैः सिक्तस्य निर्णयति । ल-
 त्रं लब्धवतो लगति न गुरोर्मेघस्य वाग्विष्णुषः ॥ आसीदंति न नित्यचामरमच्छ्रुताः शुजा बु-
 ध्वयः । स्यान्निस्त्रिंशकरस्य राज्यसमये चित्तेऽपि निस्त्रिंशता ॥ ८३ ॥ स्वल्पमेव सुखं यत्र । शू-

यसी तु विम्बना ॥ तद्राज्यं त्यज्यतां बह्व—पायं श्रानव्यवायवत् ॥ ७४ ॥ यद्भुज्यत स-
 वार्थ—विमाने निस्तुषं सुखं ॥ वत्सा विस्मृतिशीलास्त—त्संप्रति स्मर्यते न किं ॥ ७५ ॥ या
 चांधुसिंधुपाथोधि—पानेनापि न निष्ठिता ॥ किं सा शाम्यति दर्शयति—जाग्रज्जलकणैस्तृषा ॥
 ॥ ७६ ॥ एवं देवजवाच्यस्त—भोगाजोगान्न निष्ठिता ॥ आकांक्षा नेष्यते भोगै—मर्निवैस्तान-
 वं न वः ॥ ७७ ॥ इहं प्रबोध्य निःशेषान् । दीक्षयामास तान् प्रभुः ॥ तत् श्रुत्वा भरतस्ते-
 षां । मंढु राज्यानि जग्रसे ॥ ७८ ॥ तथाप्यायुधशालाया—श्चक्ररत्ने बहिश्चरे ॥ चरेभ्यो ज्ञा-
 तवृत्तांतः । सचिवः प्रोचिवान्दृपं ॥ ७९ ॥ नानुजस्ते जगन्मान्या—माज्ञामद्यापि मन्यते ॥ ब-
 ह्वीमंरुले बाहु—बली बाहुबलोर्जितः ॥ ८० ॥ अजिते तत्र दुर्जेये । किं जितं जवता प्रजो
 ॥ अकृते ग्रंथिन्नेदं हि । किं भिन्नं मोहकर्मणः ॥ ८१ ॥ एकोऽपि सद्यसह्योजा । दारुणे रण-
 सागरे ॥ ग्रसते म्रूयुजां कोटी—स्तिमीनिव तिमिगलः ॥ ८२ ॥ यावत्तव न वश्यः स्या—दसौ
 स्फुरदसौहृदः ॥ तावदायात्यदश्चक्र—मायुधावसथं कथं ॥ ८३ ॥ तत्पूर्वं तन्मुखल्लया । दूतं
 प्रेष्य निरीक्ष्यतां ॥ दूतेनामंत्रितोऽच्येति । स चेत्त्वां तज्जितं जितं ॥ ८४ ॥

अथ नैति तदा दंरु—नीतिरप्युपयुज्यते ॥ व्याधावोषधसाध्ये हि । विधत्ते शस्त्रकर्म कः
 ॥ ए५ ॥ इत्यमात्यस्य वचसा । सुवेगं वेगवत्तरं ॥ दूतं भ्रूुरुहूतः खं । विससर्जनुजंप्रति ॥
 ॥ ए६ ॥ अत्रहाथेव वेगेन । वारितोऽशकुनैरपि ॥ प्रतस्थे लंघमानोऽसौ । शैलश्रोतस्विनीव-
 नीः ॥ ए७ ॥ कदपद्भुकदपवृद्धाबिं-शालि नंदनकाननं ॥ पदे पदे सुधासार-वारिपूरितपद्व-
 लं ॥ ए८ ॥ मखत्रुग्मिथुनस्पर्धि-नरनारीगणकुलं ॥ विमानमानत्रिद्वैक—गृहग्राममनोहरं ॥
 ॥ ए९ ॥ बायातरुतले सुप्तै—रगुप्तस्वर्णभ्रूषणैः ॥ निश्चीयमानसौराज्यं । पथि पांथवधूजनैः ॥
 ॥ १००० ॥ प्रतिग्रामं च दीनार्थं । स्थलीकृतकणोत्करं ॥ प्रतिद्रुमं गीयमान-श्रीनात्रेयगुणं शु-
 कैः ॥ १ ॥ बाहुबल्याज्ञया खंजी-न्नवत्केसरिचित्रकं ॥ भरतेशितुराज्ञाया-मनत्रिज्ञजनव्रजं ॥२॥
 आसाद्य बह्वीदेशं । क्रमादेश विशेषवित् ॥ स्वर्गं गतमिवात्मानं । मेने मानवलोक्तः ॥ ३ ॥
 षड्भिः कुलकं ॥ योध्यमानद्विपां कार्य-माणश्रमतुरंगमां ॥ शिद्यमाणधनुर्वेद-द्वित्रियांगरुहां
 बहिः ॥ ४ ॥ सोऽथ तद्वशिलां प्राप्य । नगरीं नागरीं श्रियं ॥ पश्यन्नुर्ध्वमुखः कैश्चि-द्व्या-
 म्य इत्पूहितो जनैः ॥ ५ ॥ श्रीबाहुबलिमञ्चेति । गृहीतविविधोपदेः ॥ भरतस्य प्रधानोऽय

—मिति विद्मैर्विचारितः ॥ ६ ॥ इच्छ्यान् विनिर्मितानेक — रूपश्रीदानुकारिणः ॥ वीक्ष्यमाणः
 प्रतिहृदं । घंटापथमतीथिवान् ॥ ७ ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ सिंहद्वारे द्वाणं चित्वा । प्रहैरुह-
 यतो वृते ॥ स विवेशं विशांपत्युः । सभां वेत्रिनिवेदितः ॥ ८ ॥ कुमारः यंक्तिशो यत्र । नि-
 विद्या न व्यतीगिरे ॥ दीपका इव दीपस्य । मनागपि पितुस्तुलान् ॥ ९ ॥ श्रीबाहुबलनिर्मा-
 णा — वसिष्ठेनैव तेजसा ॥ निर्मिता यत्र सामंता । दृशाप्यद्वोजयन् जगत् ॥ १० ॥ यत्त्वान्य-
 भूपतेर्नास्ति । श्रुतमात्रेऽपि हुंकृतीः ॥ मुमुचुः सायुधा योधाः । सिंहा इव घनध्वनौ ॥ ११ ॥
 तत्र संसदि स स्वर्ण — सिंहासननिषादिनं ॥ बत्रचामररोचिष्णुं । राज्यश्रीसमलंकृतं ॥
 १२ ॥ सूर्यबिंबादिवोत्कीर्णं । वह्निकुंभदिबोत्थितं ॥ उब्रूखलप्रजाजालं । महीपालं व्यलोकत
 ॥ १३ ॥ तं प्रणम्य तद्गदेश — इदूतराजे निषेदुषि ॥ सिग्धगंत्रीरया वाचा — चरुयौ तद्वशि-
 लेश्वरः ॥ १४ ॥ कच्चित्स कुशली प्रांता । निर्व्याघाता पुरी च सा ॥ कच्चिदस्ति समस्तोऽपि ।
 शुभंयुस्तत्परिबदः १५ कच्चित्तस्याकृशाः कोशा । व्याक्रोशाब्जमुखश्रियः ॥ कच्चिधर्मार्थिकामास्तं
 । अजंत्यव्याहता मिथः । १६ । अथ प्रथितधीर्बाहु — बलिनं प्रत्यवोचत ॥ सुवेगस्त्रिदशश्रोतो-

वेगदुर्धरया गिरा ॥ १७ ॥ यः क्षमः क्षमातलं पातुं । स्यात्तस्याकुशलं कुतः ॥ तस्मिन्नेतरि
 विमोक्षै-र्विनीतानपि ताप्यते ॥ १८ ॥ परिहृदं तदादेश-वश्यं को बाधितुं क्षमः ॥ पद्मं किं
 बाधितुं ध्वांतो । ध्वांत्तारिकरगोचरं ॥ १९ ॥ स्वर्मणिदक्षिणावर्त-शंखशृंखलितः ख-
 लु ॥ कोशास्तस्य न हीयंते । पयांसीव पयःपतेः ॥ २० ॥ धर्ममर्थं च कामं च । परस्परमबा-
 धया ॥ सेवते देव ते त्राता । ऋतुत्रयमिवायनं ॥ २१ ॥ षड्या सहस्रैर्वर्षाणां । स जित्वा रा-
 जकुंजरान् ॥ अधुना स्वां पुरीं प्राप । मृगारातिर्गुहामिव ॥ २२ ॥ संजाते चक्रवर्तित्वा-त्रिषेके
 द्वादशाब्दिके ॥ न के देवा नृदेवाश्च । तमुपेयुरुपायनैः ॥ २३ ॥ प्रभ्रूतैरपि तैरेतै-श्रेतो ने-
 तुर्न तृप्यति ॥ निजानुजानजथ्यौजा । यावदग्रे न पश्यति ॥ २४ ॥ प्रैषीद्भ्रूतानथाह्वातुं । सा-
 दरः सोदरानसौ ॥ त्रेजुर्जगत्प्रजोर्दीक्षां । किमप्यालोच्य ते पुनः ॥ २५ ॥ एकैनैव त्वया सो-
 ऽथ । मन्यते स्वं सर्वांधवं ॥ शक्तः शक्तेन खड्गीव । शृंगेणैकेन शृंगिणं ॥ २६ ॥ तदेहि देहि
 सौहित्यं । त्रातुरातुरयोर्दृशोः ॥ त्वय्यनाथाति यत्किंचि-द्भाषते मुखरो जनः ॥ २७ ॥ त्रा-
 तासि त्रुर्तिरत्येष । कगोरमपि वच्मि ते ॥ अहो बाहुबले कोऽपि । प्रमादस्तव दुःस्त्वः ॥ २८ ॥

चिरागतं जगन्मान्य-मकुण्डोत्कंठमग्रजं ॥ यत्त्वं तमपि संगंतु-मेवमाह्वानंमौक्तसे ॥ ३९ ॥ प्र-
 मादेनेहशेनान्यो । चृशं कुप्यति श्रूपतिः ॥ पुनः स्मरति न दूणं । भरतो गुरुतोदधिः ॥ ३७ ॥
 सांप्रतं नैषि चेत्तर्हि । सोऽपि कोपमुपेष्यति ॥ निजेऽपि देहावयवे । शठिते कोऽनुरज्यति ॥
 ॥ ३१ ॥ माहासीर्भरतो ब्राता । मां न हि व्यथयिष्यति ॥ ज्ञातेयमनुवर्तते । नाज्ञासारा
 हि श्रुजुजः ॥ ३२ ॥ बुवंति परितः पाद-पीठं यस्य सुरासुराः ॥ अग्रजं नजमानस्य । तं
 ते किं शंक्ते मनः ॥ ३३ ॥ प्रणाममात्रसंतुष्टं । तं प्राणस्य प्रसादय ॥ नामयिष्यति चेह्ववत्या
 । स त्वां तर्हि त्रपाकरं ॥ ३४ ॥ वद संख्यातिगेजाश्च-रथपत्तिसमाकुलं ॥ बलं जलधिवत्त
 स्य । प्रसरत्केन रोत्स्यते ॥ ३५ ॥ आस्तामन्यह्लाध्यक-स्तस्यैकोऽपि रणांगणे ॥ धरटवत्पि-
 नब्ध्वेव । शेषान्माषानिव द्विषः ॥ ३६ ॥ मुंच मुंच तदावेशं । तं सेवस्व नरेश्वरं ॥ असेऽय-
 माने शक्तेऽस्मिन् । क त्वं त्रवेदं च वैजवं ॥ ३७ ॥ श्रुत्वेति वीह्रमाणः स्वं । स द्रुणं दक्षि-
 णं शुजं ॥ वाचा वारिधिकद्वोल-कल्पयां प्रोचिवांन्तृपः ॥ ३८ ॥ साधु साध्वसि द्रुत त्वं ।
 यदेवं वद्वि मत्पुरः ॥ साध्वसौ भरतो यस्य । त्वाद्दशाः संति वाग्मिनः ॥ ३९ ॥ द्रुत हृष्य-

सि किं तेन । शृदितैः पार्थिवैश्चिरात् ॥ कणेन कुञ्जकृच्चक्री । पिंगान् मृद्वनाति पार्थिवान् ॥ ४० ॥
 ईश्वर्यदा मनुष्याश्च । यत्तं तच्चित्रकृन्न नः ॥ षष्टिं वर्षसहस्रान् हि । व्रमतां किं न सिद्ध्यति
 ॥ ४१ ॥ दिदृक्षतेऽनुजानेष । यत्तद्धि गुरुतोचितं ॥ गरियान्निति पित्रा हि । मूलराज्ये न्य-
 वेदि सः ॥ ४२ ॥ तातदत्तैकदेशा-न्नं सेहे सोदरानपि ॥ यस्तस्य गुरुतां वचमः । किमहो
 अग्रजन्मनः ॥ ४३ ॥ यवीयोर्जिर्जितो ज्येष्ठ । इति मातृजनश्रुतिः ॥ इत्यालोच्य ध्रुवं त्रेजु-
 दीदां ते मम बांधवाः ॥ ४४ ॥

तेषां प्रसित्वा राज्यानि । नवंतं प्रजिघाथ सः ॥ यन्मामाहातुमत्रापि । यत्किञ्चिन्नाषते
 जनः ॥ ४५ ॥ जिघृक्षुर्भरतैश्वर्यं—मयमायातवानिति ॥ वक्ष्यत्युल्लूखलो लोको । द्रुत तत्रा-
 गते मयि ॥ ४६ ॥ सत्यमेष प्रमाद्यस्मि । यत्तं यत्तत्प्रलापिनं ॥ सत्यां शक्तौ मदाध्मातं । मृ-
 ष्यामि स्वामिनं तव ॥ ४७ ॥ मम प्रमादमालोक्य । स चेत्कुप्यति कुप्यतु ॥ स्वधोते कुपिते
 ज्योतिः—पतिः पतति किं दिवः ॥ ४८ ॥ सोऽनागते मयि क्रोध—मेवाप्स्यत्यांगते पुनः ॥
 नयातिसारं कृष्णं—राज्यापन्हुतिशंकया ॥ ४९ ॥ जानेऽहं कठिनस्यास्य । सौत्रात्रं कोपयुष्य-

ते ॥ किंत्वेष शक्तिवैकल्या—नैव मां व्यथयिष्यति ॥ ५० ॥ तस्य तातस्य पुत्रोऽथ—मिति चे-
 न्मानितः सुरैः ॥ एतावताप्यनात्मज्ञः । सोऽभूद्दहह दुर्मदः ॥ ५१ ॥ नामितास्तेन ये तेऽन्ये ।
 ब्रूञ्जो विभ्रुजौजसः ॥ मम नामयतो मौलिं । यदि पादौ जगत्प्रजोः ॥ ५२ ॥ सत्यं समुद्रस-
 मतां । धत्ते तस्याखिलं बलं ॥ पुनरेष कृपाणो मे । बलवान् वरुवानलः ॥ ५३ ॥ तातद्त्ताधि-
 कां दोणीं । सामर्थ्येऽप्यजिघृक्षतः ॥ ममैवोपेक्षया राज्यं । जुंजानोऽस्ति स भूपतिः ॥ ५४ ॥
 मुंच मुंच तदावेश—मित्यादिसन्मतिप्रदः ॥ स्वामिन्नक्तस्य पुरस्त । श्लोकः सोऽयमधीयतां
 ॥ ५५ ॥ मन्ये द्रुत तवैवोक्ति—रेषा न नरतेशितुः ॥ स हि मां वेत्ति बाढ्येऽपि । खुरलीष्व-
 सकृज्जितः ॥ ५६ ॥ विद्वानपि स चेद्भक्ति । तत्कालेन कटाक्षितः ॥ विजिगिषोर्जुजंगेशं । ज्ञे-
 कस्य कुशलं कियत् ॥ ५७ ॥ तद्याहि द्रुत धर्मत्वा—त्वमवध्योऽसि ब्रूञ्जां ॥ स एवैत्ववि-
 नीतत्व—फलं येनास्य दर्शये ॥ ५८ ॥ इत्युक्तवति भूपाक्षे । दयकालानलायते ॥ सामंतेष्वी-
 क्षमाणेषु । कोपपाटलया दृशा ॥ ५९ ॥ प्रवर्तयत्सु विविधा—युधानि सुभ्रटेषु च ॥ सुवेगः स-
 दसो मृत्यु—मुखादिव विनिर्यथौ ॥ ६० ॥ युग्मं ॥ कोऽयं याल्यपराधीव । चलहवचंचलैः पदैः

सि किं तेन । श्रुदितैः पार्थिवैश्चिरात् ॥ कृणेन कुंभकृच्चकी । पिंशान् मृदूनाति पार्थिवान् ॥ ४० ॥
 ईशुर्यक्षा मनुष्याश्च । यत्तं तच्चित्रकृन्न नः ॥ षष्टिं वर्षसहस्रान् हि । ब्रमतां किं न सिद्ध्यति
 ॥ ४१ ॥ दिदृक्कतेऽनुजानेष । यत्तद्धि गुरुतोचितं ॥ गरियान्निति पित्रा हि । मूलराज्ये न्य-
 वेशि सः ॥ ४२ ॥ तातदत्तैकदेशा-न्नं सेहे । सोदरानपि ॥ यस्तस्य गुरुतां वचमः । किमहो
 अत्रजन्मनः ॥ ४३ ॥ यवीयोर्जिर्जितो ज्येष्ठ । इति माभूज्जनश्रुतिः ॥ इत्यालोच्य ध्रुवं त्रेजु-
 दीक्षां ते मम बांधवाः ॥ ४४ ॥

तेषां असित्वा राज्यानि । नवंतं प्रजिघांय सः ॥ यन्मामाह्वातुमत्रापि । यत्किंचिन्नाषते
 जनः ॥ ४५ ॥ जिघृह्युर्भरतैश्चर्य — मथमायातवानिति ॥ वक्ष्यत्युहूखलो लोको । दूत तत्रा-
 गते मयि ॥ ४६ ॥ सत्यमेष प्रमाद्यस्मि । यत्तं यत्तंप्रत्वापिनं ॥ सत्यां शक्तौ मदाधमालं । कु-
 ष्यामि स्वामिनं तव ॥ ४७ ॥ मम प्रमादमालोच्य । स चेत्कुप्यति कुप्यतु ॥ खद्योते कुपिते
 ज्योतिः—पतिः पतति किं दिवः ॥ ४८ ॥ सोऽनागते मयि क्रोध — मेवाप्स्यत्यांगते पुनः ॥
 त्रयातिसारं कृष्णसं-राज्यापन्हुतिशंकया ॥ ४९ ॥ जानेऽहं कठिनस्यास्य । सौत्रात्रं क्रोपयुष्य-

ते ॥ किंत्वेष शक्तिवैकल्या—त्रैव मां व्यथयिष्यति ॥ ५० ॥ तस्य तातस्य पुत्रोऽय-मिति चे-
 न्मानितः सुरैः ॥ एतावताप्यनात्मज्ञः । सोऽब्रूदहह दुर्मदः ॥ ५१ ॥ नामितास्तेन ये तेऽन्ये ।
 ब्रूञ्जो विञ्जौजसः ॥ मम नामयतो मौलिं । यदि पादौ जगत्प्रजोः ॥ ५२ ॥ सत्यं समुद्रस-
 मतां । धत्ते तस्याखिलं बलं ॥ पुनरेष कृपाणो मे । बलवान् वरुवानलः ॥ ५३ ॥ तातदत्ताधि-
 कां दोषीं । सामर्थ्येऽप्यजिघृक्षतः ॥ ममैवोपेक्षया राज्यं । ज्ञानोऽस्ति स भूपतिः ॥ ५४ ॥
 मुंच मुंच तदावेश—मित्यादिसन्मतिप्रदः ॥ स्वामिभक्तस्य पुरस्त । श्लोकः सोऽयमधीयतां
 ॥ ५५ ॥ मन्ये द्रुत तवैवोक्ति—रेषा न नरतेशितुः ॥ स हि मां वेत्ति ब्राह्म्येऽपि । खुरलीष्व-
 सकृज्जितः ॥ ५६ ॥ विद्वानपि स चेद्भक्ति । तत्कालेन कटाक्षितः ॥ विजिगिषोर्भुजंगेशं । ज्ञे-
 कस्य कुशलं कियत् ॥ ५७ ॥ तथाहि द्रुत धर्मत्वा—त्वमवध्योऽसि ब्रूञ्जां ॥ स एवैत्ववि-
 नीतत्व—फलं येनास्य दर्शये ॥ ५८ ॥ इत्युक्तवति भूपाले । दायकालानलायते ॥ सामंतेष्वी-
 क्षमाणेषु । कोपपाटला दृशा ॥ ५९ ॥ प्रवर्तयत्सु विविधा—युधानि सुभ्रटेषु च ॥ सुवेगः स-
 दसो मृत्यु—मुखादिव विनिर्येयौ ॥ ६० ॥ युग्मं ॥ कोऽयं याल्यपराधीव । चलद्वचंचलैः पदैः

॥ भरतस्य दूतोऽसौ हि । सक्रश्चक्रधरः किल ॥६१॥ किं कुलालो न हि न हि । प्राता बा-
 हुबलेरसौ ॥ न ज्ञातः किमियत्कालं । ज्ञायते कति तादृशाः ॥ ६२ ॥ किं प्रैषी द्रुतभाह्वातु-
 मेनं हंत स किं पशुः ॥ स्वतंत्रो ह्येष नान्येन । प्रेरितः क्रामति क्रमं ॥ ६३ ॥ आस्तामाह्वान-
 मात्रं स । संसिषेवथिषत्यधुं ॥ तस्यामात्या न किं संति । हंत तैर्वारितोऽसकौ ॥ ६४ ॥ ततः
 किमेतदारेत्रे । बलिनी जवितव्यता ॥ विचेष्टतां यथेष्टं त—त्तफलं लप्स्यते स्वयं ॥ ६५ ॥ इ-
 ति पौरकथाः श्रुण्वं—स्ततः पुर्यां विनिर्गतः ॥ पुनर्जातमिवात्मानं । मुदितो मन्यतेस्स सः ॥
 ॥ ६६ ॥ षड्भिः कुलकं ॥ श्रीबाहुबलिना दूतो । भरतस्याप मानितः ॥ हयारूढेव वार्तेति । सं-
 चचाराशु मंरुले ॥ ६७ ॥ ग्रामेयकान् प्रतिग्रामं । प्रतिगोष्ठं च गोदुहः ॥ प्रत्यद्रि त्रिद्वान् सो-
 ऽपश्य—योधुं सन्नह्यतः स्वयं ॥ ६८ ॥ भ्रूपाला इव गोपाला । अपि यस्य यूयुत्सवः ॥ ग्राम्या
 विनापि राजाज्ञां । यस्य संग्रामकामुक्ताः ॥ ६९ ॥ यस्य देशगुणेनेव । शूराः सीमधरा अपि ॥
 चर्तुः प्राणप्रदानेऽपि । शंकते यस्य न प्रजाः ॥ ७० ॥ अनुजेनाड्डितस्तेन । भरतो जितकाश्य-
 पि ॥ वंद्यतेऽद्रिशिलावश—तीर्णजःपतिपोतवत् ॥ ७१ ॥ तस्याविमर्शकारित्वं । किं ब्रूमो ज-

रतेशितुः ॥ यः प्राप्तप्राज्यसाम्राज्यो-ऽप्यमुना विग्रहिव्यति ॥ ७६ ॥ धिक्तानमात्यमिषतो । छि-
 षतः पारिपार्श्वकान् ॥ यैव्यालिचालनामेवं । कुर्धन्नयमुपेक्षितः ॥ ७३ ॥ इत्यंतश्चितयन् वल्म
 । सुवेगोऽतीत्य वेगतः ॥ विनीतामेत्य नत्वा च । जरतेशं व्यजिज्ञपत् ॥ ७४ ॥ स्वामिन्न मनुजः
 किंतु । दनुजः स तवानुजः ॥ त्रपते नृपते ह्येष । त्रातृजावादपि त्वयि ॥ ७५ ॥ न साम्ना न
 खरोक्त्या च । तव सेवां स मन्यते ॥ किं वज्रं शक्यते ज्ञेत्तुं । वारिणा वह्निनापि वा ॥ ७६ ॥
 इयताप्यस्य सौत्रात्रं । यद्राज्यं नाब्धिनत्ति ते ॥ व्यघ्रास्य तद्धि साहाय्यं । यत्स्थानस्थोऽवति-
 ष्टते ॥ ७७ ॥ सहेत प्रहरं सिंहः । पादक्षोभं च पावकः ॥ न पुनः परतंत्रत्वं । तव दमाधव
 बांधवः ॥ ७८ ॥ तव दिग्विजयं श्रुत्वा । सेनान्यस्यास्य विक्रमं ॥ दृशौ विकूणिते कृत्वा । स-
 न्नायां हसतिस्म सः ॥ ७९ ॥ कुमारस्तस्य ये संति । सामंता वा समंततः ॥ तच्चित्तमनुवर्त-
 ते । तेऽपि वायुमिवाग्रयः ॥ ८० ॥ मम चक्रिजयेऽन्येन । न ज्ञाव्यं संविज्ञागिना ॥ इति त-
 स्य शुजाधमाताः । प्राहुरैकैकशो जटाः ॥ ८१ ॥ धुरं दधाति वीराणां । तस्य पिंनोबिज्जोज्य-
 पि ॥ मन्ये वीरसुवस्तत्र । देशे सर्वा अपि स्त्रियः ॥ ८२ ॥ आस्तामाज्ञा न नामापि । तव त-

न प्रवर्तते ॥ युवं प्राप्त इव स्वर्गः । स देशः प्रतिभाति मे ॥ ७३ ॥ स सम्राट् वं च राजासि ।
 स खामी त्वं च सेवकः ॥ स ज्येष्ठस्त्वं कनिष्ठोऽसी-त्यूह्यते वीक्ष्य तं मया ॥ ७४ ॥ बंधोरौक्य-
 माकार्यं । सुवेगस्य मुखादिति ॥ वहन् हर्षमहर्षं च । युगपन्वृपतिर्जगौ ॥ ७५ ॥ वयसग्नेऽपि
 जानीमो । यन्नाहूत उपेत्यसौ ॥ संति सर्वे गुणा अस्मि-न्नेकं तु विनयं विना ॥ ७६ ॥ प्रावृद्
 विपका सुरन्नि । स्वर्णं कस्तूरिकोज्ज्वला ॥ अयं च सुविनीतः स्या-त्तत्प्रार्थ्य किमतः परं
 ॥ ७७ ॥ एकतो गोत्रकलहो । दुयशोऽमुमदोहदः ॥ अन्यतो मन्यते नाज्ञा-मनुजेऽपीति हा-
 स्यकृत् ॥ ७८ ॥ इतो व्याधो दुस्तटीत । इतौधुः पन्नगस्त्वितः ॥ इतो रक्तो दवश्चेतः । संकटे
 पतितोऽस्म्यहं ॥ ७९ ॥ स जीवतु धिरं तस्य । सहिष्यामोऽखिलं वयं ॥ स चेह्लाधिकस्तहि
 । मम प्रत्युत गौरवं ॥ ८० ॥ यद्ययोग्यमिदं भाति । तत्सञ्चया वारयंतु मां ॥ सञ्चया हि श्रूप-
 पाथोथा-बुद्धेले सीमश्रूमयः ॥ ८१ ॥ अथाभ्यधत्त सेनानीः । मर्मविरु श्वाकुलः ॥ देव ही-
 रार्थिन इव । क्षमा क्षत्रस्य नोचिता ॥ ८२ ॥ चेद्भीतरागजातत्वा-त्तवाश्रूदीदृशी क्षमा ॥ त-
 दाद्वात्रिशतं श्रूप-सहस्राण्यग्रहीः क्रिमु ॥ ८३ ॥ निगृह्याद्यपबलान् श्रूपा-नस्मिन् बाहुब-

लौ कृता ॥ दमा देव तव ह्कीव—जाव एव निमंदयति ॥ ए५ ॥ अस्तमेति यतस्तेजः । स
 दत्राणां पुरो रिपुः ॥ यत्तस्मिन्नपि सौत्रात्रं । सा तस्मनि घृताहुतिः ॥ ए५ ॥ राज्ञां रीति-
 रिति त्राता । ह्यविनीतोऽनुशिष्यते ॥ तत्सज्जीव मा मांही—रब्धिमुत्तीर्य गाष्पदे ॥ ए६ ॥
 अश्वेत्तशिद्धाणयासः । सादिनां च निषादिनां ॥ साफल्यं व्रजतादद्य । योधानां च परिश्रमः
 ॥ ए७ ॥ मंत्रिणोऽप्यन्ववर्तते । वाणीं सेनापतेरिमां ॥ सानुमंत इव द्वेकां सिंहस्य प्रतिशब्दि-
 तैः ॥ ए८ ॥ प्रयाणेत्रेणं व्रता—धिनाथोऽवीवदत्ततः ॥ आहूता इव तद्धवानै—र्मिमिबुः को-
 टिशो वटाः ॥ ए९ ॥ ग्राहैरिव गजैर्बालैः । कद्धोलैरिव वाजिभिः ॥ कूर्मैरिव रथैर्नकै—रिव
 शौर्योत्कटैर्घटैः ॥ ११०० ॥ फेनैरिव सितवर्त्रै—मुद्गरैर्मुद्गरैरिव ॥ प्रतस्थे व्रततो व्रीष्म-क-
 ढ्यांत इव वारिधिः ॥ १ ॥ चिरात्समागतश्चक्री । पुनः क्व चलितोऽधुना ॥ विद्मो दिशानुसा-
 रेण । बह्वलीमंफलंप्रति ॥ २ ॥ केसरीव वने तत्र । नास्ति बाहुबली स किं ॥ तमेव जेतुका-
 मोऽसौ । स ह्यजय्यः सुरैरपि ॥ ३ ॥ चक्रस्यास्य बलं श्रूयो । गोत्रे न प्रचवत्यदः ॥ हारयि-
 ष्यति तन्नूनं । नोच्यते राजविप्रियं ॥ ४ ॥ प्रतिग्रामं प्रजालापं । शृण्वन्नेवं सविस्मयं ॥ म-

दृग्द्वया अपि तस्याहो । स्तावका प्रावयन्निति ॥ ५ ॥ अदैन्यः सैन्यसंमर्द—संकीर्णितधरातलः
 बहुलीदिशसीमांतं । प्राप्य तस्थौ नरेश्वरः ॥ ६ ॥ पंचभिः कुलकं ॥ नर्तये रणरंगेऽद्य । ख-
 जहालैर्यशोनटं ॥ इति हृष्टस्तमुद्दिश्या—चलत्तद्दशिवेश्वरः ॥ ७ ॥ स्फुरद्भिः सारसन्नाहैः ।
 हस्त्यश्वरथपत्तिभिः ॥ चकंपे चखिते तस्मि—द्वतिचाराकुलेव नूः ॥ ८ ॥ चक्रिचक्रनिवेशस्य
 । संवेशे स न्यवेशयत् ॥ खां चमूं नाविको नावं । तीरे नीरनिधेरिव ॥ ९ ॥ सैन्यद्वये स्थ-
 लोध्वर्थस्थ—खण्कुंनध्वजबलात् ॥ अंकुरितः पद्भवित । इव शौर्यद्रुमो बज्रौ ॥ १० ॥ चमू-
 द्यहयोधूत—रजःपटलकरमलः ॥ तदा ह्यातुमिवामज्जा—दर्यमा पश्चिमांबुधौ ॥ ११ ॥ द्र-
 यानामपि योधानां । कुर्वतां शस्त्रजागरं ॥ प्राच्यवीरचरित्राणि । श्रुएवतां मागधाननात् ॥
 ॥ १२ ॥ खखस्वामिप्रसादस्य । प्राणैरानृण्यमिहतरं ॥ कथंचन विनिद्राणा—मतिचक्राम या-
 मिनी ॥ १३ ॥ ध्वांते शांतेऽथ सुप्राते । जाते बालार्करश्मिभिः ॥ लिप्ता जयश्रिया जात-रा-
 गा इव चटा बभुः ॥ १४ ॥ कटपांतत्रांतपाथोधि—समानध्वानत्रांज्यथ ॥ युगपद्रणतूर्याणि
 । प्रणेतुः सैन्ययोर्द्वयोः ॥ १५ ॥ अथादिदेवमभ्यर्च्य—रुह्य सानाह्वदंतिनं ॥ हस्तन्यस्तधनुः

पृष्ठ—निविष्टाक्षयतूणकः ॥ १६ ॥ वज्रांगकवचहृन्न—वपुर्ऋतभूपतिः ॥ आसन्नोऽहाहबत्प्री-
तः । प्रविवेश रणांगणे ॥ १७ ॥ युग्मं ॥

तदा वीररसोऽंगीव । सुनन्दानन्दनोऽपि सः ॥ प्रविवेश रणक्षोणौ । सन्नद्धो युद्धकौतुकी ॥
॥१७॥ विनोदं वीक्षितुं व्योम्नि । संगतास्त्रिदिवौकसः ॥ खं निर्निमेषनेत्रत्वं । शशंसुः खेचरा-
ग्रतः ॥ १८ ॥ एकतो बांधवप्रीति—रन्यतो रणकौतुकं ॥ दोलाहृदमिवाधत्तां । क्षणं बाहुब-
लेर्मनः ॥ १९ ॥ सैन्यद्वितययोधानां । पुरः परन्नटावलीं ॥ पश्यतां नयनानीयु-जाग्रत्कोपाग्नि-
कुंरुतां ॥ २० ॥ कवचहृन्नवष्माणः । शिरोविधृतशीर्षिकाः ॥ राजाज्ञया समपदं । चलंतः स-
त्वरा अपि ॥ २१ ॥ चिरप्रदीप्तवैराग्नि-धूमकटपासिधारिणः ॥ यावद्योधुमढौकंत । योधाः
स्वस्वामिनो पुरः ॥ २२ ॥ युग्मं ॥ तावन्निर्हेतुकानेक-लोकप्रलयशंकिनः ॥ सुधाशुजो शुजा-
दंरु—मुत्तम्येत्युदघोषयन् ॥ २३ ॥ योधा युष्माकमाज्ञास्ति । योधुं श्रीकृषन्नप्रप्तोः ॥ बोध्ये-
ते यावदस्मान्नि—ऋतौ बाहुबल्यपि ॥ २४ ॥ अथेत्य दत्ताशीर्वादा-स्त्रिदशा ऋतं जगुः ॥
बंधुना युध्यमानस्य । कोऽयं मोहस्तवार्षन्ने ॥ २५ ॥ अपि द्वात्रिंशता देश—सहस्रैर्यां न नि-

दृष्ट्या अपि तस्याहो । स्तावका ज्ञावयन्निति ॥ ५ ॥ अदैन्यः सैन्यसंमर्द—संकीर्णितधरातलः
 बहुलीदेशसीमांतं । प्राप्य तस्थौ नरेश्वरः ॥ ६ ॥ पंचत्रिः कुलकं ॥ नर्तये रणरंगेऽद्य । ख-
 जतावैर्यशोनटं ॥ इति हृष्टस्तमुद्दिश्या—चलत्तदशिलेश्वरः ॥ ७ ॥ स्फुरन्निः सारसन्नाहैः ।
 हस्यश्वरथपत्तिभिः ॥ चकंपे चलिते तस्मि—न्नतिभाराकुलेव ब्रूः ॥ ८ ॥ चक्रिचक्रनिवेशस्य
 । संवेशे स न्यवेशयत् ॥ स्वां चमूं नाविको नावं । तीरे नीरनिधेरिव ॥ ९ ॥ सैन्यद्वये स्थ-
 लोऽर्धस्थ—स्वर्णकुंभध्वजहस्तात् ॥ अंकुरितः पल्लवित । इव शौर्यद्रुमो बज्रौ ॥ १० ॥ चमू-
 द्रयहयोद्धूत—रजःपटलकश्मलः ॥ तदा ह्यातुमिवामज्जा—दर्यमा पश्चिमांबुधौ ॥ ११ ॥ द्र-
 यानामपि योधानां । कुर्वतां शस्त्रजागरं ॥ प्राच्यवीरचरित्राणि । श्रृएवतां मागधाननात् ॥
 ॥ १२ ॥ स्वस्वामिप्रसादस्य । प्राणैरानृण्यमिहतां ॥ कथंचन विनिद्राणा—मतिचक्राम या-
 मिनी ॥ १३ ॥ ध्वांते शान्तिश्च सुप्राते । जाते बालार्करश्मिभिः ॥ लिप्ता जयश्रिया जात-रा-
 गा इव चटा बभुः ॥ १४ ॥ कटपांतत्रांतपाथोधि—समानध्वानचांज्यथ ॥ युगपद्रणतूर्याणि
 । प्राणैडुः सैन्ययोर्द्धयोः ॥ १५ ॥ अथादिदेवमन्थर्च्या—रुह्य सानाह्वदंतिनं ॥ हस्तन्यस्तधनुः

पृष्ट—निविष्टाक्षयतूणकः ॥ १६ ॥ वज्रांगकवचहृन्न—वपुर्जरतभूपतिः ॥ आसन्नोष्ठाहबत्प्री-
तः । प्रविवेश रणांगणे ॥ १७ ॥ युग्मं ॥

तदा वीररसौगीव । सुनन्दानन्दनोऽपि सः ॥ प्रविवेश रणक्षौणौ । सन्नद्धो युद्धकौतुकी ॥
॥१७॥ विनोदं वीक्षितुं व्योम्नि । संगतास्त्रिदिवौकसः ॥ खं निर्निमेषनेत्रत्वं । शशंसुः खेचरा-
ग्रतः ॥ १८ ॥ एकतो बांधवभ्रीति—रन्यतो रणकौतुकं ॥ दोलाहृढमिवाधत्तां । कृष्णं बाहुब-
लेर्मनः ॥ १९ ॥ सैन्यछित्तययोधानां । पुरः परन्नटावलीं ॥ पश्यतां नयनानीशु—जाग्रत्कोपाग्नि-
कुंरुतां ॥ २० ॥ कवचहृन्नवष्माणः । शिरोविधृतशीर्षिकाः ॥ राजाज्ञया समपदं । चवंतः स-
त्वरा अपि ॥ २१ ॥ चिरप्रदीप्तवैराग्नि—धूमकल्पासिधारिणः ॥ यावद्योधुमढौकंत । योधाः
स्वस्वामिनो पुरः ॥ २२ ॥ युग्मं ॥ तावन्निर्हेतुकानेक—लोकप्रलयशंकिनः ॥ सुधाशुजो शुजा-
दंरु—मुत्तम्येत्युदघोषयन् ॥ २३ ॥ योधा शुष्माकमाज्ञास्ति । योधुं श्रीकृषत्रप्रज्ञोः ॥ बोध्ये-
ते यावदस्माग्नि—र्जरतो बाहुबल्यपि ॥ २४ ॥ अथेत्य दत्ताशीर्वादा—स्त्रिदशा जरतं जयुः ॥
बंधुना युध्यमानस्य । कोऽयं मोहस्तवार्षजे ॥ २६ ॥ अपि द्वात्रिंशता देश—सहस्रैर्यां न नि-

ष्टिता ॥ बुभुक्षा चन्द्यते सा किं । देशेनैकेन तेऽमुना ॥ ३१ ॥ पुरापि सौदरैश्वर्य-प्राप्तेऽभू-
 त्तव दुर्धशः ॥ वैमात्रेयममित्रीयं—स्तत्र दत्सेऽधुना ध्वजं ॥ ३० ॥ विधाय कलहोद्रेक-मेका-
 मिषजिघृक्षया ॥ दूरयति सगोत्रं ये । शुनास्ते न तु सज्जनाः ॥ ३१ ॥ यादृशस्तादृशो वा-
 पि । प्राता नोहेदमर्हति ॥ अपि वक्रं निजं वक्रं । किं बिधेत सचेतनाः ॥ ३० ॥ वीरावतंस
 राज्यार्थं । गोत्रवैरं वितन्वतः ॥ तातस्यापि न लज्जा ते । जाता धिग्लोत्रविप्लवं ॥ ३१ ॥ अ-
 थ हीजारनम्रास्य । श्वाभाषत श्रूपतिः ॥ अविद्वैरपि विद्वैर—प्यूचे देवाः किमीदृशं ॥ ३१ ॥
 राज्यलोत्रो न मे प्रात्रा । सह विग्रहकारणं ॥ किंत्वस्य चक्ररत्नस्या—प्रवेशः शस्त्रमंदिरे ॥ ३३ ॥
 चिरं जीवतु मे प्राता । चिरं पालयतु क्षितिं ॥ वदत त्रिदशा सोऽहं । चक्रे वक्त्रे करोमि किं
 ॥ ३४ ॥ सकृद्यद्येष नकाग्र-नतिमात्रं करोति मे ॥ तद्याम्येष निवृत्त्येति । वक्त बाहुबलेरपि ॥
 ॥ ३५ ॥ देवाः प्रोचुः कदाप्येषो-ऽस्मदुक्तमवमन्यते ॥ तथापि नास्त्रियोरुच्यं । किंतु दृग्वाग्नु-
 जादिभिः ॥ ३६ ॥ उमित्युक्तवति क्षमापे । सैन्यांतरमुपेत्य ते ॥ दत्त्वा शिषमचाषंत । सौनं-
 देयं दिवौकसः ॥ ३७ ॥ शृणु वीर कुतोऽधीतः । सोऽयं दुर्विनयस्त्वया ॥ यद्ग्रजं पितृप्रायं । न-

मन् मनसि शंक्से ॥ ३७ ॥ पित्रा ते निर्जितौ कोप—मानौ विश्वविजित्वरौ ॥ वैरेणेवाधिकं
धीर । किं त्वां व्यथयतोऽधुना ॥ ३९ ॥ जुवने संति ब्रूयांसः । सुरविद्याधरेश्वराः ॥ तान् मु-
क्त्वा ज्यायसा युद्ध—कृतौ धिक् तव पौरुषं ॥ ४० ॥ नम तद्भरतं ऋक्त्या । नास्त्येवं कापि
ते कृतिः ॥ गुरुभ्यः प्रणमन्नेव । पुमान्नुब्रूयमश्नुते ॥ ४१ ॥ अथ बाहुबली प्रोचे । देवाः किं
मम दूषणं ॥ ऋरतो ब्राह्मजावेन । न मे प्रणतिमिच्छति ॥ ४२ ॥ किंत्वन्यनृपसामान्य—मसौ
दिग्जयपुष्टया ॥ मां नामयति शक्त्याद्य । तदहं न हि शासहि ॥ ४३ ॥ यद्याक्रांतः परैर्बाहु-
—बली वितनुते नति ॥ तद्व्रजेते पितादीशो । ब्रातापि ऋरतश्च सः ॥ ४४ ॥ निवर्ततामयं
पश्चा—न्निवृत्तोऽस्मि रणादहं ॥ यातं चेदनुयाम्ये तं । तन्मे दद्यात दूषणं ॥ ४५ ॥ स्वामी मे श्री-
युगादीशो । नान्यो भवितुमर्हति ॥ समास्य च प्रसविता । पालकः पोषकश्च यः ॥ ४६ ॥ अथोचु-
रमरा बाहु—बले सत्यं वदन्नसि ॥ आक्रांता हि परैर्वीरा । वज्रस्तंभंति निश्चितं ॥ ४७ ॥ न दोषो ऋरत
स्यापि । यश्चक्रमनुवर्तते ॥ चक्रं हि नांचति स्थान—मंजित्वा सर्वभ्रूजुजः ॥ ४८ ॥ यांचामहे तदेतत्त्वा
—सत्वं मारांकथा युधा ॥ कार्यो हृष्ट्यादिशुद्धैस्तु । स्वबलाबलनिर्णयः ॥ ४९ ॥ एवमस्त्विति तेनोक्ते ।

तस्थुर्दिवि दिवौकसः ॥ मध्यस्थाः साक्षिण इव । कर्तुं तज्जायनिश्चयं ॥ ५० ॥ विश्रमय्य ध-
 नुर्दमन् । क्षिप्त्वा कोशेष्वसीनपि ॥ शपंतस्त्रिदशानस्थु—दूरे सैन्यद्वयीजटाः ॥ ५१ ॥ वी-
 राणां चिरसंप्राप्त—रणरंगोत्सवब्धिदे ॥ केनामी निर्मिता देवा । वेधसा मंदमेधसा ॥ ५२ ॥
 गजाश्चशिदाशस्त्रास्त्र—संग्रहप्रमुखोऽखिलः ॥ दुर्जगाथौवनमिवा—रंभोऽस्माकं वृथाजवत् ॥
 ॥ ५३ ॥ आयातं रणपर्वेह । को मुंचति सचेतनः ॥ परं किं कुर्महे देवा । देवस्याज्ञा बली-
 यसी ॥ ५४ ॥ ऋतेषु प्रलयत्स्वेवं । मुष्टेष्विव हतेष्विव ॥ उत्तेरतुरहंकारा—दिवेजात्तौ मंहीपती
 ॥ ५५ ॥ उन्नावन्निमुखं यांतौ । कल्पान्त इव वारिधी ॥ वीक्ष्य क्षणं ययुर्देवा । आकंपं किं पुनः परे
 ॥ ५६ ॥ तौ प्राप्य खुरविदेशं । तस्थुः संमुखौ मिथः ॥ प्रथमं दृष्टियुद्धाय । निर्निमेषदशौ
 चिरं ॥ ५७ ॥ तौ वीक्ष्य निर्निमेषादौ । विबुधाः समसेरत ॥ किमस्माकं प्रयुश्चक्रे । द्वैरूढ्यं
 कुतुकादिति ॥ ५८ ॥ अक्षमे सोढुमुष्णासो—रिव बाहुबलेर्महः ॥ बाष्पधारा अमुंचतां । ज-
 रतस्याक्षिणी क्षणात् ॥ ५९ ॥ मारोदीव्रातरथापि । वज्र न धियसे मया ॥ इति बाहुबलौ
 जल्प—त्यहसन्नमरा अपि ॥ ६० ॥

तस्योपरि सुरैः पुष्प-वर्षे हर्षेण निर्मिते ॥ दुर्दौके ऋतः सज्जी-भूय वाग्वादसादरः ॥
 ॥६१॥ ततान सिंहनादं स । शैलरंभप्रसूत्वरं ॥ येनाजागरिषुः सिंहाः । प्रतिसिंहात्रियंकया
 ॥ ६२ ॥ तत्रसुस्तुरगास्तेनासर्पताहर्षतेरपि ॥ सोऽश्वं तदाष्टमं ब्रष्टं । मन्ये नाद्यापि विंदति ॥
 ॥६३॥ निःस्नेहदीपवत्तस्मिन् । हीयमाने शनैर्ध्वनौ ॥ तेने बाहुबली सिंह-नादं सिंहपराक्र-
 मः ॥ ६४ ॥ ब्रस्यंतिस्माद्भिश्चृंगाणि । ह्युच्यंतिस्म पयोधराः ॥ ब्रस्यंतिस्मोमुचक्रं च । तन्नादे-
 न विसारिणा ॥ ६५ ॥ जोगिनो नामविष्यंश्चे-दकणास्तत्ततो ध्वनैः ॥ जाने जोगिपतौ ब्रस्य
 -द्वसिष्यः करतलं ॥ ६६ ॥ नादेऽस्मिन् जारतान्नादा-च्चिरं दूरं च विस्तृते ॥ स्माहुर्बाहुबले-
 देवा । जयवादं स्फुटादरैः ॥ ६७ ॥ चक्रयूथो जुजयुद्धार्थी । निजं विस्तारयद्भुजं ॥ दक्षिणं श-
 न्नुवित्रस्त-लोकरक्षणदक्षिणं ॥ ६८ ॥ चतुर्युताशीतिहस्ति-लक्षैरकलितौजसं ॥ बाहुं बाहु-
 बली तस्या-नामयन्नाललीलया ॥ ६९ ॥ अथ विस्तारयामास । निजं बाहुबली जुजं ॥ वज्रदं-
 मंमिवाशेषं-भ्रूमीमृग्वर्षभ्रूचृतां ॥ ७० ॥ व्यधत्ते ऋतो भूरि-स्थाम्ना तन्नामनोधमं ॥ अ-
 नंस्त न तु स स्वामि-गुणादिव मनागपि ॥ ७१ ॥ दोलालीलां जुजोत्क्षेपा-भ्ररते तेन लंघि-

ते ॥ त्रिदशस्तेनिरे लोकाः—लोकाः कोटिहलं दिवि ॥ ७२ ॥ अथापासरतां दूरं । शूरं मन्यादुजा-
 वपि ॥ विशिष्टमुष्टियुद्धेन । युयुत्सू मौष्टिकाविव ॥ ७३ ॥ ऋरतेनाहतो मुण्ड्या । तमसा प-
 स्पृशेऽनुजः ॥ जित्वा तमः क्षणेनासौ । तिमांशुरिव दिद्युते ॥ ७४ ॥ बभ्रन्नथाश्लथां मुष्टि-
 मजिहासुः श्रियं निजां ॥ कृपणार्जकयोरसी-चूतीयो ऋरतानुजः ॥ ७५ ॥ तेन वज्रमयेनेव
 । मुष्टिना मूर्ध्नि तादितः ॥ दुःखविस्मरणसखीं । मूर्धनां ऋरतो ययौ ॥ ७६ ॥ मया किमेत-
 दारेजे । निषिद्धेनापि नाकिञ्चिः ॥ क्षत्रियाणां ह्यनर्थातो । विग्रहस्य कदाग्रहः ॥ ७७ ॥ जी-
 वत्विदानीं ऋरतो । विरतोऽस्मि रणादहं ॥ मृतश्चेत्तर्हि नौ नून-मेकैव ऋविता चिता ॥ ७८ ॥
 ध्यायन्निति सनिर्वेदं । सौर्नदेयोऽग्रजं निजं ॥ उपाचरत्स्वहस्तेन । वारिचंदनवीजनैः ॥ ७९ ॥
 त्रिञ्चिर्विशेषकं ॥ व्यावृत्तचेतने तस्मिन् । क्षणेनोद्धाटितेक्षणे ॥ त्रातृहत्याकलंकब्धे—रुत्ती-
 णं स्वममंस्त सः ॥ ८० ॥ स्वस्य शुश्रूषकं पश्यन् । पुरतो ऋरतोऽनुजं ॥ हृणीयमाणो व्यमृश-
 —क्षीवितान्मरणं वरं ॥ ८१ ॥ तस्मिन् वृशायितक्रोधे । दंकाहतशुजंगवत् ॥ दंफलं दधा-
 नेऽधा—इदं श्रीबाहुबल्यपि ॥ ८२ ॥ दंरुयुद्धार्थिनौ दंरु—पाणी दंरुधराविव ॥ अन्योन्यं वी-

क्यं धावंतौ । तौ त्रैमुखिदशा अपि ॥ ७३ ॥ चंरुधीर्जरतौ दंडे-नाजघान तथातुजं ॥ यथा
 व्यथांजरारुद्रूमा—वाजानु निममजा सः ॥ ७४ ॥ हेलयथा स स्वमुद्ध्यत्य । रोषदष्टौष्टपद्भवः ॥
 जरतं मूर्ध्नि दंडेना—ताम्रयत्कणमूढवत् ॥ ७५ ॥ स्फुटन्मुकुटकोटिस्थ—हीरतारकितांबरः ॥
 विविचुरिव पाताल-माकंठं सौऽविशद्भुवि ॥ ७६ ॥ स्थलांजोजत्रमं तन्वन् । जरतः प्रकटा-
 ननः ॥ वंजकंद श्वाकृष्य । जटैः कद्याहहिः कृतः ॥ ७७ ॥ जय त्वं विश्वसौमीर—धुरीणे-
 त्यत्रिलापिनः ॥ देवा बाहुबलेमौलौ । पुष्पवृष्टिं वितेनिरे ॥ ७८ ॥ दिवापि जरतस्येदौ । ध्वं-
 तेन विधुरीकृते ॥ तद्दुर्ग्यंतरचतुर्भिः । कैरवांजोरुहायितं ॥ ७९ ॥ द्वौ चक्रिणौ समं नास्तां
 । मत्तोऽयं च बलाधिकः ॥ चक्येष एव तन्मन्ये । बलेशमात्रफलोऽस्म्यहं ॥ ८० ॥ इत्यातुरं
 चिंतयत—शक्रवर्तित्वसूचकं ॥ तस्य पाणिमलंचक्रे । चक्रं व्योमेव चास्करः ॥ ८१ ॥ शुग्मं ॥
 नृत्येनेवातिचक्रेन । ध्यातायातेन तेन सः ॥ प्रीतः प्रत्यर्थिनमिव । त्रातरं हंतुमैहत ॥ ८२ ॥
 पाणिस्थचक्रपाणेन । नृत्यंतमिव वीक्ष्य तं ॥ चेष्टाज्ञाततदाकृतो—ऽज्ज्वलहाहुबली क्रुधा ॥
 ॥ ८३ ॥ सचक्रं चक्रिणं चूर्णी-कर्तुमेष क्षमोऽस्म्यहं ॥ इत्यसौ मुष्टिमुपाह्वय । दधनि जरतं प्र-

ति ॥ ए४ ॥ अत्रांतरे श्रुतः सैष । चक्रीति तुमुबादिव ॥ प्रसुप्तेन विवेकेन । तस्य जागरितं
हृदि ॥ ए५ ॥ तत्संपर्कपरावृत्त—चित्तोऽसौ दध्यिवानिति ॥ तृष्णानार्याजितेऽमुष्मिन् । जि-
गीषां धिक्वृथा मम ॥ ए६ ॥ ममापि वीरमानित्वं । किं दांतस्यांतरारिभिः ॥ मन्येऽहं तात-
मेवैकं । वीरं तन्निग्रहकर्म ॥ ए७ ॥ तस्य सूनोर्ममाप्येषां । युक्तो जावद्विषां जयः ॥ तावत्कु-
वसंत्येते । हुं ज्ञातं देहपत्तने ॥ ए८ ॥ निश्चित्येति तथा सुब्ध्या । तेषां नीलध्व-
जानिव ॥ पुरस्योपरि रोचिष्णुं—श्रिकुरानुद्धार सः ॥ ए९ ॥ निरुद्ध्य तत्र नीरान्न—प्रवेशं
तस्थिवानसौ ॥ निश्चलीचूय वंश्या च । तद्दुर्गमिव दुर्मनः ॥ ११०० ॥ पापान् व्यापारिण-
स्तेषां । रुद्ध्वा पंचेंद्रियाणि सः ॥ तत्प्रासादं प्रमादाख्यं । मौलं मूलादपातयत् ॥ १ ॥ तातां-
तिकं प्रयातेन । मया वंधा महर्षयः ॥ आतरस्तेऽनुजा अष्टा—नवतिर्जातिकेवलाः ॥ १ ॥ त-
द्यास्यास्यहमुत्पन्न—कैवल्यः पितुरंतिके ॥ ध्यात्वेति निश्चलस्तस्थौ । कायोत्सर्गेण तत्र सः ॥
॥ ३ ॥ शुभं ॥

तं शांतस्वांतमालोक्य । लज्जमानः स्वकर्मणा ॥ द्विधापि प्रांजलीचूय । चक्री साश्रुमन्नाषत

॥ ४ ॥ संग्रामानुचितं कर्म । किमारेजे त्वयेदृशं ॥ तस्मै त्वन्मुष्टिघाताय । त्रातरुत्कंठितोऽ-
 स्म्यहं ॥ ५ ॥ चक्रजीरुयं दीक्षां । जग्रहे जीवनौषधं ॥ त्वां वीरमपि लोकोक्ति-रेषा बाधि-
 ष्यते न किं ॥ ६ ॥ गृहाण सकलं राज्यं । त्वमेव वरविक्रम ॥ अन्वहं निर्वहियेऽहं । पुरतः
 पत्तिवत्त्व ॥ ७ ॥ पुरापि मुमुचे सोऽहं । द्रोहीवाखिलबंधुजिः ॥ चेन्मुंचसि त्वमप्येवं । सर्वथा
 हा हतोऽस्मि तत् ॥ ८ ॥ सुतः सत्योऽसि तातस्य । त्वमेकः सुविवेकधीः ॥ के वयं तस्य भ्रूजा-
 र-वाहिकाः किंकरा इव ॥ ९ ॥ सांप्रतं न रमया न रामया । नांगजैर्न च गजैर्न सेवकैः ॥
 निवृत्तिं मम विधीयते विना । त्रातरं विरहकातरं मनः ॥ १० ॥ त्रातर्जानामि रुष्टोऽसि । म-
 मागः क्षम्यतामिदं ॥ यदि क्षमां प्रपन्नस्तदेहि वाचं सुधामुचं ॥ ११ ॥ एवं विलापिनं क्षमायं
 । वृधामात्या बजाषिरे ॥ स्वामिन् मतिविपर्यासः । कोऽसौ विद्यावतोऽपि ते ॥ १२ ॥ गंजीर-
 वीरधीराणां । धुरीणोऽयं तवानुजः ॥ प्रपन्नं न त्यजत्येव । देव किं खिद्यसे वृथा ॥ १३ ॥ लो-
 क्तदोत्रवचोघातै-रचाढ्योऽसौ सुमेखवत् ॥ ताथतां तनयस्यास्य । विशेषाजैरवं पुनः ॥ १४ ॥
 इत्यमात्यवचोवीची-शुचीकृतमना नृपः ॥ पुनः पुनर्ननामाश्रु-धाराधौतो मुनेः क्रमौ ॥ १५ ॥

श्रीसोमयशसं तस्य । तनयं नयशालिनं ॥ दक्षस्तद्वशिलाराज्ये—ऽप्यषिक्त ऋतेश्वरः ॥ १६ ॥
 ध्यायन् बाहुबलेर्वीर्यं । वैराग्यं च तदद्भुतं ॥ अयोध्यां ऋतः प्राप । चक्रं चायुधमंदिंरं ॥
 ॥ १७ ॥ गजाश्वनार्यो वैताढ्य—गिरौ निजपुरेऽपि च ॥ सेनापतिर्गृहपति—वर्धकिश्च पुरोहि-
 तः ॥ १८ ॥ चक्रं बत्रमसिर्दरु—श्रत्वारीत्यायुधौकसि ॥ काकिणीचर्ममणयः । श्रीगृहे तस्य
 जङ्घिरे ॥ १९ ॥ युगं ॥ एवं चतुर्दशास्यासन् । रत्नानि निधयो नव ॥ सहस्राः षोडशाऽन्यणै ॥
 देवास्तद्द्विगुणा नृपाः ॥ २० ॥ सहस्राणि चतुःषष्टि—रंतःपुरपुरंध्रयः ॥ सहस्रा नाढ्यदेशा-
 नां । द्वात्रिंशच्च पृथक्पृथक् ॥ २१ ॥ लक्षाश्चतुरशीतिश्च । महेश्वरथवाजिनां ॥ पृथक्पृथक्
 षष्वतिः । कोटयो ग्रामपत्तयः ॥ २२ ॥ सहस्राण्यष्टचत्वारिं—शत्पत्तनवराणि च ॥ सहस्रान
 वनवति—स्तथा द्रोणमुखान्यपि ॥ २३ ॥ कर्बटानां मरुबानां । सहस्राश्चतुर्विंशतिः ॥ संवा-
 धानां च खेटानां । चतुर्दश च षोडश ॥ २४ ॥ पुराणाभाकराणां चा—सन् द्वासप्ततिविंश-
 ती ॥ सहस्राणि कुराज्यान्ये—कोनपंचाशदेव च ॥ २५ ॥ श्रेणिप्रश्रेण्यस्तस्या—द्वादशाचार-
 कोटयः ॥ शतानि रूपकाराणां । त्रीणि षण्ढ्यधिकानि च ॥ २६ ॥ एवं प्राक्तनपुण्यर्द्धि—पू-

णीखिलमनोरथः ॥ भरतोऽप्रालयनीत्या । षट्खंरुं कौणिमंरुलं ॥ ३७ ॥ अथ बाहुबलेस्त्र ।
 कायोत्सर्गेण तस्थुषः ॥ आजगाम ह्युधादाम-वामः शीतत्तुरर्तिदः ॥ ३७ ॥ हैमन्यामपि या-
 मिन्यां । न शीतार्तिं विवेद सः ॥ सदा सन्निहितध्यान-कृशानुः सानुनिश्चलः ॥ ३७ ॥ त-
 स्य शीतव्यथां हर्तुं-मिवोष्णतुर्व्यजृप्त ॥ प्रदीप्तप्रानुञ्जीत्येव । यत्राशुवन्नियाः दशानि ॥ ३७ ॥
 चिदानंदसुधास्पंद-संदीकृततृषोदयः ॥ सुखं लूकाकुलं काल-मतिचक्राम सोऽमिलं ॥ ३१ ॥
 तंतपस्वेषु साम्राज्ये-ऽचिषेक्तुमिव वारिन्निः ॥ गर्जिमंत्रान् गृणन् वर्षा-कालः प्रादुरभूदथ
 ॥ ३३ ॥ उद्भिन्नदर्चशूचीनिः । संददर्च मुनेः पदौ ॥ अक्षमेव क्षमा स्वेन । सोढुं तद्विरह-
 व्यथां ॥ ३३ ॥ त्रेमुस्तं परितो वद्व्यो । विलोलनवपद्वलाः ॥ प्रदक्षिणाक्षणे रक्त-वसना
 श्राविका इव ॥ ३४ ॥ नीरपूरच्छ्रुतबीला-स्यक्तपंकिलभ्रूतलाः ॥ उत्फणः फणिनो मूर्ध्नि ।
 तस्य तस्थुस्तरोरिव ॥ ३५ ॥ एवं धाराधरोधधूता-धारानाराचवीचयः ॥ जिनाज्ञाविधृतह्वत्रं
 । कंपयांचक्रिरे न तं ॥ ३६ ॥ आसन्नं तस्य कैवल्यं । ज्ञात्वा संवत्सरात्यये ॥ प्रदत्तवाचिके
 ब्राह्मी-सुंदर्यौ प्रेषयद्विभुः ॥ ३७ ॥ साध्व्यौ तत्रागते हृत्या-विव ते केवलत्रियः ॥ सोद्वा

वासं पुरुषाकारं । लतागुल्ममपश्यतां ॥ ३७ ॥ ज्ञात्वा तत्रानुमानेन । ते बांधवमवोचतां ॥ सिं-
 धुरादुत्तर त्रात—रिति तातस्य वाचिकं ॥ ३९ ॥ श्रुत्वेति वचनं बाहु-बली शब्दानुसारतः ॥
 ते चगिन्यौ परिज्ञाय । चिंतयामां सिवानिति ॥ ४० ॥ मम निर्ममयोः स्वस्त्रो-रेषोक्तिस्तत्कि-
 मीदृशी ॥ नूनं प्राणालयेऽप्येते । न प्राषेते मृषा वचः ॥ ४१ ॥ वदतो जगवद्भावा । नाग-
 त्यागमिमै मम ॥ अभूत्यक्तैवतस्तं च । वत्सरः किमिदं ततः ॥ ४२ ॥ हुं ज्ञातं मानमत्तेन-मा-
 रूढोऽस्म्यहमन्वहं ॥ अमानं मानसंपर्कं । ज्ञानमुत्पद्यते कथं ॥ ४३ ॥ मयि मत्तेऽप्यहो कापि
 कृपा तातस्य दृश्यते ॥ यदेवमुपदेशेना—चेतयन्मामचेतनं ॥ ४४ ॥ कनिष्ठा अपि ते ल्ये-
 ष्टा । यैः पूर्वं जगृहे व्रतं ॥ नमंस्तानपि शंकेऽहं । धिग् मां मुख्यममेधसां ॥ ४५ ॥ गत्वाथ
 तान् प्रणंस्यामी—त्युत्तीर्णो मानकुंजरात् ॥ पुरस्थयेव तत्कालं । वब्रेऽसौ केवलश्रिया ॥ ४६ ॥
 बंधमानः सुरवातैः । सपुष्पव्यूहवर्षिभिः ॥ यथौ समवसरणं । शरणं सर्वदेहिनां ॥ ४७ ॥ प्र-
 दक्षिण्य तीर्थेशं । केवलज्ञानिपर्षदि ॥ अनुजानमनात्पूर्ण-प्रतिज्ञः स निविष्टवान् ॥ ४८ ॥
 इतश्चैकादशदिनेषु । विहरन् विभुना सह ॥ ग्रीष्मे मध्यंदिने ब्राम्ह्यन् । मरीचिर्गोचरक्षणे ॥

॥ ४९ ॥ ज्ञानोर्ध्वरीचिसूचीञ्चि-विद्धः प्रस्वेदपंकिलः ॥ लूकाञ्चिरग्निज्वालाञ्चि—रिवाक्रांतो
 व्यचिंतयत् ॥ ५० ॥ सुकुमारेण देहेन । यदेतद्ब्रतपालनं ॥ तत्कौसुमेन सन्नाहे—नारिनाराच-
 वंचनं ॥ ५१ ॥ गत्वनेव मया ताव—हीक्षाजारो दुरुद्धः ॥ न लज्जातः कुलीनेन । गंतुं
 पश्चाच्च शक्यते ॥ ५२ ॥ ईहशे पश्चि संकीर्णे । पतितस्तत्करोमि किं ॥ एवं चिंतयतस्तस्य ।
 कापि प्रादुरंभून्मतिः ॥ ५३ ॥ विजितोऽस्मि विजिर्द्वै—रिति सोऽभूत् त्रिदंरुभृत् ॥ दुरसुरः
 शिखाचूटा । लोचकर्मण्यशक्तिः ॥ ५४ ॥ व्रतानि देशंतो दध्रे । सर्वथा वोढुमक्षमः ॥ चक्रे
 परिग्रहं किंचि—दाकिंच्यादनिर्वहन् ॥ ५५ ॥ व्यथत्ताशीलदुर्गंधः । स चंदनविलेपनं ॥ सो-
 हेनाब्बादितोऽस्मीति । बत्रकं मूध्वर्न्यधत्त च ॥ ५६ ॥ दृषत्कंटकनीरुत्वा—इधौ पदभ्यां स पा-
 दुके ॥ कषायकलुषत्वाच्च । काषायान्यंशुकान्यपि ॥ ५७ ॥ अतितिक्तुर्मलक्केदं । सस्नौ किंचि-
 ज्जालेन सः ॥ ईहग्लिगं च विघ्नाणो । विजहे खामिना सह ॥ ५८ ॥ साधुष्वसदृशं दृष्ट्वा ।
 धर्मं पप्रह्य तं जनः ॥ स्वमशक्तं वदन् साधु—धर्मं सम्यग्दिदेशः सः ॥ ५९ ॥ यो यस्तद्वचसा
 जात—वैराग्यः प्रत्यबुध्यत ॥ प्रहित्य स्वामिपादांते । तेन प्रब्राजितः स सः ॥ ६० ॥ उपे-

क्तितस्य चारित्रं — व्युत्तत्वात्सर्वसाधुभिः ॥ अन्यदा जग्रसे तस्य । विषमव्याधिना व्रपुः ॥
 ॥ ६१ ॥ यथा तथा वा निर्वाहः । स्वास्थ्ये जायेत जन्मिनां ॥ सहायविकलानां तु । न कां-
 तार इवामये ॥ ६२ ॥ युक्तं मां यतयो हीना—चारं न प्रतिकुर्वते ॥ द्वैतीयीको मया सृग्य
 -स्ततः कोऽपि स्वसन्निजः ॥ ६३ ॥ एवं प्रावयतस्तस्य । विद्वीने स्वयमामये ॥ कोऽप्युग्रकर्मा
 कपिलः । कत्रो जिनमुपेयिवान् ॥ ६४ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ निपीतमपि जैनेशं । तस्मै नैवारु-
 चकचः ॥ क्षाराब्धिसफरायेव । सरसं सारसं पयः ॥ ६५ ॥ स वातकीव मरिचं । मरीचिं वी-
 द्य हर्षितः ॥ धर्मं जन्मांतरप्रीत्ये—वापृष्ठदतिवत्सखः ॥ ६६ ॥ तव मोक्षाध्वदीपिन । चेद्धर्म-
 ण प्रयोजनं ॥ जिनं तदाश्रयेत्युक्त—स्तेन सोऽगाजिनांतिकं ॥ ६७ ॥ सूर्यालोक इवोदूकः ।
 प्रचोर्वचसि निःस्पृहः ॥ पुनर्मरीचिमर्ष्येत्य । धर्मं सोऽपृष्ठदुत्सुकः ॥ ६८ ॥ धर्मोऽर्थिन् याहि
 सर्वज्ञ—मित्युक्तोऽसौ मरीचिना ॥ किं सर्वथाप्यधर्मासि । त्वमिति प्रत्यजाषत ॥ ६९ ॥ आं-
 म्यसज्य इव ग्राम्य—नटस्यायं ममोचितः ॥ ध्यात्वेत्यत्रापि तत्रापि । धर्मोऽस्त्येवेति सोऽप्य-
 वक् ॥ ७० ॥ स बत्राम महासिध्या—गर्नाद् दुर्नाषितात्ततः ॥ कोटाकोटिं र... ॥ ७१ ॥ म-

रीचिर्नवसागरं ॥ ७१ ॥ दीक्षित्वाथ कपिलं । स्वसाहाय्यं चकार सः ॥ परिव्राजकपाखंनं ।
 तदादि श्रुवि पप्रथे ॥ ७२ ॥ विहरन् वसुधापीठे । श्रीयुगादिजिनोऽन्यदा ॥ विनीतां नगरीं
 प्राप । पापपंकदिवाकरं ॥ ७३ ॥ प्रणम्य नरतस्तात—मित्यचिंतयतुन्मनाः ॥ निरीहान्निरहं-
 कारां—नीक्षमाणो निजानुजान् ॥ ७४ ॥ असंविन्नज्यं श्रुजानं । त्रातृभ्यः परमां रमां ॥ अ-
 हं मन्ये मनुष्योऽपि । स्वं निःस्वं वायसादपि ॥ ७५ ॥ एककुल्या जले तुल्या—त्रिलाषास्तरवो
 वरं ॥ नाहं पुनः समुत्सार्थं । त्रातृन् श्रीभोगलोड्रुपः ॥ ७६ ॥ किमहं नसस्की किं वा । द्यू-
 नः किं वा दवानलः ॥ अस्तेषु बंधुराज्येषु । यदिह्याद्यापि तादृशी ॥ ७७ ॥ बंधूनामप्यभोग्या या
 । सा नार्येव सतां मता ॥ पतित्वे सदृशेऽपि श्रीः । श्वाध्या सर्वोपयोगिनी ॥ ७८ ॥

यद्यमी गृह्णते कांचि—ज्ञोगाभोगाशया श्रियं ॥ तद्ददामीति निश्चित्य । जिनैः स व्य-
 जिह्वपत् ॥ ७९ ॥ न हि वांतांशिनः श्वान । इवामी तव बांधवाः ॥ कामयंते परित्यक्तान् ।
 भोगानेव जिनो जगौ ॥८०॥ तत् श्रुत्वा स परां प्रीतिं । दधानः स्वपुरीं गतः ॥ सज्जयामास
 विविधा—हारांननुजशुक्तये ॥ ८१ ॥ आपूर्य खंरुखाधैस्तै—भूजानिः शकटानि सः ॥ यथै

जंभारिणा साकं । देशनामंदिरं विभोः ॥ ८२ ॥ व्याख्यां साक्षादिव सुधां । वसुधाविबुधा-
 धिषौ ॥ युगपत्पपतुः स्वामि-वदनेदुविनिर्गतां ॥ ८३ ॥ अनुजाननुजानीहि । गृहीतुमशनं मम
 ॥ व्याख्यांते चक्रिणेत्युक्ते । जगदे धर्मचक्रिणा ॥ ८४ ॥ यः कृतः कारितो यश्चा-नीतः क-
 द्यनया मुनेः ॥ विषदिग्धमिवाहारं । तं न गृह्णति साधवः ॥ ८५ ॥ तत्स्वभावेन निष्पन्न-
 मन्नमादातुमादिश ॥ अमून् मदोकसीत्युक्ते । चक्रिणाभाषत प्रचुः ॥ ८६ ॥ एतैर्हि राजपिंको-
 ऽपि । दंरुवन्ननु मन्यते ॥ श्रुत्वेति भरतो दुःख-—भरतो दध्यिवानिति ॥ ८७ ॥ जग्रसेऽत्यु-
 ग्रसेनोऽहं । यद्भ्राज्यान्यनुजन्मनां ॥ तत्सर्वथाप्यपांकेय-—स्तातेनांत्यजवत्कृतः ॥ ८८ ॥ पाता-
 लं प्रविशाम्येष । दीर्यते यदि भ्रूतलं ॥ रत्नपीठे सुबद्धेऽत्र । सा कथापि वृथाथवा ॥ ८९ ॥
 तमश्चेन्नवति कापि । निक्षीये तदहं रहः ॥ यद्वास्तु बहिरंग्येत । तमो नात्र मनस्यपि ॥ ९० ॥
 एवं विषादिनि क्ष्यापे । जिनेंद्रं नाकिनायकः ॥ पप्रह्य तत्समाध्यर्थ-—मवग्रहं जिदास्तदा ॥ ९१ ॥
 देवेंद्रराजग्रामेश-—सागारिकमहात्मनं ॥ स्युः पंचावग्रहा उत्त-—रोत्तरार्दितपूर्वकाः ॥ ९२ ॥
 श्रुत्वेति जगवद्भ्रातृचं । प्रणम्य मघवा ददौ ॥ विहर्तुं जगतक्षेत्रे । साधुभ्यः स्वमवग्रहं ॥ ९३ ॥

ऋततोऽपि ततः प्रीत-मनाः प्रोचे प्रभुं प्रति ॥ मयापि ऋतक्षेत्रे । दत्तः साधुष्ववग्रहः ॥ ए४ ॥
 अन्थोन्यकंठसंयुक्त - बाहू सुरनरेश्वरौ ॥ निरीयतुः प्रभोव्याख्या—मंदिरात्सोदराविव
 ॥ ए५ ॥ कथं कार्यमिदं चक्र—पानमानीयमाद्रात् ॥ इति तेन हरिः पृष्ठो । गुणाढ्यान् पू-
 जयेत्यवक् ॥ ए६ ॥ गुणैः शौर्यादिभिर्मत्तो । न कश्चिदतिरिच्यते ॥ ततः कं पूजयामीति । सं-
 शिष्ये तस्य चेतसा ॥ ए७ ॥ जे देशविरताः श्राद्धा—स्ते मत्तोऽपि गुणाधिकाः ॥ ततस्तान् पू-
 जयामीति । निश्चिकाय स्वयं नृपः ॥ ए८ ॥ रूपं त्वमेकदा मुख्यं । दिदृक्षोर्मिम दर्शय ॥ प्रा-
 र्थितो ऋतेनेति । नेता प्रोचे दिवौकसां ॥ ए९ ॥ मानवा दानवारीणां । मुख्यरूपेदणाक-
 माः ॥ ह्यमानाथ तथाप्येका—वयवं दर्शयामि ते ॥ १३०० ॥ एकालोकमयीं शक्रः । स्वाम-
 दर्शयदंगुलीं ॥ अवाङ्मुखो महीशक्रो । यया चक्रे स चक्यपि ॥ १ ॥ सोऽष्टाहिकोत्सवं ते-
 ने । चक्री शक्रांगुलीं प्रति ॥ तदादि प्रावृतद्वौके । सोऽथमिंद्रमहोत्सवः ॥ २ ॥ बभ्रूव तत्ततः
 शक्र—चक्रिणोः सौहृदं मिथः ॥ न यदेकगुणप्रोत—मिव जातु वियुक्तवत् ॥ ३ ॥ द्विवंदि-
 वस्पतौ याते । समध्यास्य निजां पुरीं ॥ श्राधधानाकाश्यामास । ऋतौ वरतोषभूः ॥ ४ ॥ स

तानूचे जव झिजोः । कृष्यादिषु पराङ्मुखैः ॥ कुर्वेद्धिर्धर्मकर्मैव । ज्ञोक्तव्यं जवने मम ॥ ५ ॥
 जोजनानंतरं चैत-त्पठनीयमनारतं ॥ जितो जयान् वर्धते जी-स्तस्मान्मा हन मा हन ॥ ६ ॥
 आरंजनीस्वस्तेऽपि । तत्तथेति प्रपेदिरे ॥ जुक्त्वा तस्य गृहे शश्व-त्तथापेयुः स्फुटाद्वरं ॥ ७ ॥
 अशवं पठितं तैस्त-द्वाभ्यमाकर्ण्यं जूपतिः ॥ रागसागरमग्नोऽपि । द्वाणं दध्यौ विचक्षणः
 ॥ ८ ॥ सोऽहं केन जितो ज्ञातं । कषायैर्वर्धते जयं ॥ तेभ्य एव ततो हंतुं । न युक्ताः प्राणि-
 नो मम ॥ ९ ॥ इति ध्यानतद्द्वारं तस्य । स्वांतं शांतमजायत ॥ यावद्ब्रह्मदादिविषयाः । प्रादु-
 रासन्न विद्विषः ॥ १० ॥ वर्धमाने प्रतिदिनं । जने जोजनकारिणि ॥ श्रातैर्विज्ञापितो जूपः ॥
 सूयकारैः कदाचन ॥ ११ ॥ श्राद्धैः सह विशंतीह । कुंडेऽद्भिरिव वालुकाः ॥ अन्ये जना
 जनाधीश । जोजनैकप्रयोजनाः ॥ १२ ॥ श्रावकाश्रावकाणां त-त्परीक्षां कर्तुमर्हसि ॥ नो चे-
 न्नित्यश्रमाः कूपे । सूयकाराः पतंत्वमी ॥ १३ ॥ ततः पप्रह जूपालो । लोकान् ज्ञोक्तुमुपस्थि-
 तान् ॥ विचारं निरतीचारं । श्राद्धधर्मस्य मूलतः ॥ १४ ॥ विचारं जूजुजा पृष्टा । ये यथाह-
 ष्टमूचिरे ॥ तेषां रेखात्रयं चक्रे । काकिष्णां स विचारवित् ॥ १५ ॥ ये प्राक्तनाः प्रमाथंति ।

जायंते ये च नूतनाः ॥ चिंतयामास षणमासा—तिक्रमे तानसौ पुनः ॥ १६॥ दानेनाखिं गितं
 आरू—अक्खियजेन वीद्व्य तं ॥ आसन् शीलतपोजावा—स्तस्मिन्नुत्कंठिता इव ॥ १७ ॥
 आर्थवेदानसौ चक्रे । तेषां स्वाध्यायहेतवे ॥ वृत्तिदो ज्ञानदश्चापि । कोऽन्यस्तेनोपमीयते ॥
 ॥ १७ ॥ मन्ये श्रावकमेकमेव ऋतं यः साधुसाधर्मिके—ष्वेवं स्वं विप्रवं विप्रज्य विनयी शेषं
 स्वयं भुंक्तवान् ॥ पुण्यक्षेत्रपराङ्मुखा नटविटप्रायेषु बद्धादराः । केऽन्ये वृत्तविशालशासनस-
 रोनिःश्रावकाः श्रावकाः ॥ १९ ॥ धौतपोताः सदा स्नाता—स्त्रिरेखा वेदपारगाः ॥ काले ती-
 र्थव्यवहेदा—दभवंस्ते द्विजातयः ॥ २० ॥ अन्यदाष्टापदगिरिं । जगवंतमुपागतं ॥ पप्रह कौ-
 तुकस्यूत—चेता ऋतचूपतिः ॥ २१ ॥ तीर्थकरास्त्वया तुड्या । मया तुड्याश्च चक्रिणः ॥
 कियत्तोऽत्र चविष्यंति । ऋते विरते त्वयि ॥ २२ ॥ त्रयोविंशतिरहंत—स्तथैकादश चक्रिणः
 ॥ नवार्धचक्रिणस्तेषां । बंधवो रिपवोऽपि च ॥ २३ ॥ इत्युदित्वा जगन्नाथ—स्तेषां चरितमा-
 ित् ॥ पितृदेहप्रमाणायु—वर्णप्राच्यजवादिकं ॥ २४ ॥ नत् श्रुत्वा कौतुकाच्चक्री । प्रोवाच
 परमेश्वरं ॥ सेयं देव त्रिजगती—समास इव ते सजा ॥ २५ ॥ स कश्चिद्विद्यते जंतु—रि-

यस्यां तत्र पर्षदि ॥ यः प्रजो तीर्थकृद्भावी—त्यथ प्रोचे जिनेश्वरः ॥ ३६ ॥ योऽसौ मरीचि-
 स्तनय—स्त्व कर्मवशो व्रतात् ॥ च्युतोऽपि सत्परीणामः । स ज्ञावी चरसो जिनः ॥ ३७ ॥
 पोतनेऽसौ पुरे विष्णुः । त्रिपृष्ठो ऋवितादिमः ॥ मूकापुर्यां विदेहेषु । प्रियमित्रश्च चक्यपि ॥
 ॥ ३८ ॥ ततो रोमांचितवपु—मरीचिमग्निगम्य सः ॥ प्रदक्षिणय्य प्रणम—न्नित्यत्राषत ऋप-
 तिः ॥ ३९ ॥ वासुदेवो यदाद्यस्त्वं । पोतनेशो ऋविष्यसि ॥ यद्विदेहेषु मूकायां । चक्रवर्ति-
 त्वमाप्स्यसि ॥ ३० ॥ तन्न वंदे न वंदे ते । पारिव्राज्यं च जन्म च ॥ यत्त्वं जिनश्चतुर्विंशो ।
 ज्ञावी वंदे तदेव ते ॥ ३१ ॥ अथ नत्वा जिनं याते । विनीतां चक्रवर्तिनि ॥ मरीचिस्त्रिपदी
 मत्वा । मदाध्मातो जगाविति ॥ ३२ ॥ यदाद्यो वासुदेवानां । समये चक्रवर्त्यपि ॥ जिनश्च
 ऋवितास्मीति । पूर्णमेतावता मम ॥ ३३ ॥ हरीणामहमाद्योऽस्मि । पिता मे चक्रिणां पुनः ॥
 पितामहश्च तीर्थशा—महो मम कुलं महत् ॥ ३४ ॥ एवं कुलमदान्नीचै—गोत्रकर्म चिकाय सः
 ॥ नाथोऽपि बिहरन्नाप । सुराष्ट्रादेशमन्यदा ॥ ३५ ॥ मोक्षमथ्यारुरुदूणां । सोपानमिव निश्च-
 लं ॥ तत्र शत्रुंजयं शैल—मारुरोह जिनेश्वरः ॥ ३६ ॥ तन्मौलौ समवसृति—स्थितो जिनघना-

धनः ॥ घनदेशनया तेने । नवां पीयूषवाहिनीं ॥ ३७ ॥ दिनानि कतिचित्तत्र । व्यतीत्य वि-
हरन्नथ ॥ प्रथमं पुंगरीकाल्यं । स्वाम्यादिदक्षणेश्वरं ॥ ३८ ॥ त्वमत्रैवावतिष्ठस्वा—नेकसा-
धुपरिबद्धः ॥ तवात्रस्थस्य न चिरा—द्भविष्यति प्रवदतिः ॥ ३९ ॥ ओमित्युक्त्वा स्थितस्तत्र ।
गणशृङ्गिहृते विजौ ॥ पार्ष्णिण्याह इव द्रुगे । दिग्यात्राप्रस्थिते नृपे ॥ ४० ॥ तत्र स्थितः स
त्रगवा—नेवं श्रमणपर्यदि ॥ श्रीशत्रुंजयमाहात्म्यं । महाकीर्तिरकीर्तयत् ॥ ४१ ॥ सुधांजनं स-
ज्जनलोचनेषु । मिथ्याहशामक्षिषु धूमलेखा ॥ प्रदर्शितो यैर्विमलाचलोऽयं । पुण्यानि तान्ये-
व चिरं जयंतु ॥ ४२ ॥

अधः प्रविष्टो नरकं पिथसे । पुनाति पृथ्वीं विशदैः स्वपादैः ॥ गिरीश्वरोऽयं गगनाग्रलग्नो
—ऽपवर्गमार्गं सुगमं करोति ॥४३॥ कृत्वापि पापानि सुदारुणानि । हत्वापि जंतूननिशं विमं-
तून् ॥ आरुह्य शैलेशमिमं प्रयांति । स्वर्मंदिरं दारुणचेतसोऽपि ॥ ४४ ॥ चलाबला चूरिमला-
बिला च । रजोमयी दृष्टविचित्रमारा ॥ क सुंदरी कास्य दरी नगस्य । स्थिरा पवित्रा विरजा
अहिंसा ॥ ४५ ॥ न यांति ये शैलममुं विहाय । विहायसः संतु चिरायुषस्ते ॥ किं तैर्नरै-

रष्यफलावतारैर्नलोकि यैस्तीर्थमदोऽपदोषं ॥४६॥ संत्यत्र शैला बहवोऽपि किंतु । सोऽयं गि-
 रिः सिद्धिपदं प्रसिद्धः ॥ केके ग्रहा व्योमनि न स्फुरंति । सुधानिधानं विधुरेक एव ॥ ४७ ॥
 श्रुत्वैति गणभृद्भावं । प्रीताः सर्वेऽपि साधवः ॥ शिवं गतमिवात्मानं । ते जीवंतोऽपि मेनिरे
 ॥ ४८ ॥ अथाचिरादनशनं । गृहीत्वा गणनायकः ॥ उत्पन्नकेवलज्ञानः । सिद्धोऽभून्मुनिभिः
 सह ॥ ४९ ॥ नाकिञ्चिर्निर्मिते तस्य । निर्वाणगमनोत्सवे ॥ हैमं तस्य गिरैर्भौवौ । प्रासादं
 चव्यूचीकरत् ॥ ५० ॥ पुंरुरीकप्रतिमया । सहितां प्रतिमां प्रजोः ॥ तत्र सोऽस्थापयत्तीर्थं ।
 तदाद्यं शुवि पप्रथे ॥ ५१ ॥ विहारं वसुधापीठे । विदधानो जिनेश्वरः ॥ केषां नोपकरोतिस्म ।
 द्विधा धर्मप्रदानतः ॥ ५२ ॥ द्वादशांगीविधातारो । धातारः संयमश्रियः ॥ आसंश्चतुर्युता-
 शीति—र्गणा गणधरा विजोः ॥ ५३ ॥ तावंत एव साधूनां । सहस्राः साधुबुद्ध्यः ॥ लक्षा-
 स्तिस्रश्च साध्वीनां । प्रह्लाणांतर्द्धिषां तथा ॥ ५४ ॥ रम्यसम्यक्त्वसाराणां । द्वादशव्रतधारि-
 णां ॥ तिस्रो लक्षाः श्रावकाणां । सहस्रैः पंचत्रियुताः ॥ ५५ ॥ पंचलक्षा बद्धलक्षाः । सततं
 शुचकर्मसु ॥ चतुःपंचशता युक्ताः । सहस्रैः श्राविका विजोः ॥ ५६ ॥ चतुर्दशपूर्वविदा—म-

विसंवादिवादिनां ॥ चत्वार्येव सहस्राणि । सार्धसप्तशतानि च ॥ ५७ ॥ सहस्राणि विजोरा-
 स—न्नवधिज्ञानिनां नव ॥ सहस्रा विंशतिश्चैव । केवलज्ञानशालिनां ॥ ५८ ॥ षट्शताभ्य-
 धिका आसन् । सहस्रास्तस्य विंशतिः ॥ जातवैक्रियलब्धीनां । तपःसिद्ध्यानगारिणां ॥
 ॥ ५९ ॥ द्वादशैव सहस्राणि । सार्धानि च शतानि षट् ॥ तेषां मानसपर्यायि—वेदिनां वादि-
 नामपि ॥ ६० ॥ द्वाविंशतिसहस्राणि । तथा नव शतानि च ॥ बभ्रूवुः स्वामिनः शिष्या ।
 अनुत्तरविमानगाः ॥ ६१ ॥ त्रेजुः स्वातिजलानीव । मुक्तावस्थां मुनीश्वराः ॥ सहस्रा विंश-
 तिस्तस्य । साध्यस्तद्द्विगुणाः पुनः ॥ ६२ ॥ स्वर्गाजलैर्नृणां बोधि—बीजं पल्लवयन्निव ॥ आ-
 चारित्रादतीयाय । पूर्ववक्तं जिनेश्वरः ॥ ६३ ॥ लब्धितं योजनान्यथौ । पुंररीकसिवोज्ज्वलं ॥
 अश्रितः शोचितं कार—स्करैर्मधुकरैरिव ॥ ६४ ॥ अयत्नसिद्धालोकत्वा—ज्ञोगिन्निर्योगिभिः
 पुनः ॥ शुक्लध्यानानलंबनत्वा—न्मंदिरीकृतकंदरं ॥ ६५ ॥ अथारोहदसावष्टा—पदमष्टापदद्युतिः
 ॥ लोकांतवासिनीं मुक्ति—रामामत्रिसरन्निव ॥ ६६ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥ निर्वाणसमये तत्र ।
 तपश्चक्रे चतुर्दशं ॥ स्वामी सिद्धिवधूयोगे । विधौघमिव रक्षितुं ॥ ६७ ॥ निशम्य तातनिर्वा-

ण-समयं शैलपालकात् ॥ वज्राहत इव प्राप । मूर्धनां ऋरतः द्वाणं ॥ ६७ ॥ कथंचिद्वृद्धचै-
 तन्य—श्रां हिचारेण निर्यथै ॥ शोकाद्विस्मृतसाम्राज्य-संपत्तिः पत्तिवत्पुरः ॥ ६८ ॥ नोपवा-
 ह्यं गजं बत्र—धरं चामरधारिणीः ॥ प्रतीकृतेस वेगेन । पवनं स्वं जयन्नुपः ॥ ६९ ॥ चल-
 ताश्रुजलैस्तेन । यः पंकः पथि निर्ममे ॥ अशोषि सैष तत्कालं । तन्निःश्वासोष्णवायुजिः ॥
 ॥ ७० ॥ मृदुपादकरुद्रक—सिकककेशभूतलः ॥ अज्ञातमार्गखेदोऽसा—वारुरोह गिरीश्वरं
 ॥ ७१ ॥ प्रदीपमिव निर्वाण—क्षणेऽप्यदीणतेजसं ॥ अवैकृत स पर्यका—सनस्थं परमेश्वरं ॥
 ॥ ७२ ॥ तं प्रणम्य तदीयां हि—तलविन्यस्तमस्तकः ॥ ज्ञावितद्विरहध्यान—ध्वस्तधैर्योऽभ्यधत्त
 सः ॥ ७३ ॥ जय त्वं ज्ञानिनां सीम—न्नसीमगुणवैचव ॥ न्नवत्यागकृतोद्योग । योगसिद्धजि-
 नेश्वर ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ हित्वा जन्मजरामृत्यु—दुःखलक्षोद्भवं नवं ॥ अद्वैतसुखभूसिद्धि—पुरी युक्तं
 त्वयाप्स्यते ॥ ७६ ॥ तात त्वं यासि लोकाग्रं । मां मुक्त्वा न्नवसंकटे ॥ याहि यद्याप्ततारुण्यं
 । कारुण्यं ते न हीयते ॥ ७७ ॥ अमी सह ग्रहिष्यन्ते । निर्धृतिं व्रजता सुताः ॥ जानामि दु-
 र्बीनीतत्वा—स्वयाहं दूरतः कृतः ॥ ७८ ॥ तदयुक्तं यतस्तुड्या । मतिः सदसतोः सतां ॥ ७९-

से मधुरमेवांजो । विषवृक्षेऽपि वारिदः ॥ ७९ ॥ यद्वा नाथ कथं यासि । धृतोऽपि हृदि य-
 न्मया ॥ यदा नयसि मां मुक्तिं । तदा मुंचामि नान्यथा ॥ ८० ॥ इत्युद्वसध्वनिर्मेघ । श्व
 श्याममुखः शुचा ॥ सोऽजीजनजिरेर्मूर्ध्नि । नेत्रांजो निर्जरान्नवान् ॥ ८१ ॥ ज्ञात्वा निर्वाणक-
 ल्याण—क्षणमासनकंपतः ॥ तदैव दैवतैः सन्ना । तत्राजग्मुर्बिग्नैजसः ॥ ८२ ॥ अथास्यामव-
 सर्पिण्यां । तृतीयस्यारकस्य च ॥ एकोननवतौ पदे—ष्ववशिष्टेषु केवलं ॥ ८३ ॥ माघकृष्ण-
 त्रयोदश्यां । पूर्वाह्ने साप्तिजिद्धिधौ ॥ अगत्रयनिरोधेन । शैलेशीकरणे श्रितः ॥ ८४ ॥ दश-
 जिः शोजितः साधु—सहस्रैर्निवृत्तिं द्रुतं ॥ लघुभूत इवाशेष—कर्मत्यागाज्जागम सः ॥ ८५ ॥
 त्रिभिर्विशेषकं ॥

वृत्तत्रयस्तचतुरस्रा—श्रद्धनैर्निचिताश्रिताः ॥ चक्रुः क्रमात्तदा पूर्व—दक्षिणापत्तः सुराः ॥
 ॥ ८६ ॥ जिनस्येद्वत्कुसाधूनां । शेषाणां च महात्मनां ॥ देहान्यस्नपयन् देवाः । क्षीरोदां-
 जोन्निराहृतैः ॥ ८७ ॥ तानि चंदनपुष्पाद्यै—रभ्यर्च्यारोपयन्नमी ॥ शिबिकासु पतद्बबाष्प—पूर-
 ष्णुतविलोचनाः ॥ ८८ ॥ अर्हदिद्वत्कुशेषाणां । शरीराणि विचिक्वियुः ॥ क्रमात्तिसृष्टु पूर्वा-

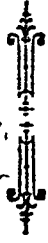
दि—चितासु त्रिदिवौकसः ॥ ७५ ॥ अमुंचंत मुखेनाग्नि—कुमारास्तत्र पावकं ॥ वैक्रियैर्वा-
 युज्जिर्वायु—कुमारास्तमदीपयन् ॥ ७६ ॥ चारशः सुरभिद्रव्या—एतल निक्षिप्य निर्जराः ॥
 सौरज्यमैदिधन्नशे—रपि प्रभुवपुस्पृशः ॥ ७७ ॥ तपःशुष्केऽग्निना दग्धे । सुखं तन्मांसशोणि-
 ते ॥ असिंचंत चिताः क्षीरो—दधिनीरेण नाकिना ॥ ७८ ॥ अधत्तां शक्रचमरा—वू ॥ ध-
 स्तस्य दक्षिणां ॥ ईशानेन्द्रबली वामां । दंष्ट्रामस्थीनि चामराः ॥ ७९ ॥ याचमानास्तदा देवै-
 -र्दत्तकुंभत्रयाग्रयः ॥ श्रावका अन्नवन् काले । ब्राह्मणा अग्निहोत्रकाः ॥ ८० ॥ ते तं स्वामि-
 चितावहिं । गृहे नित्यमपूजयन् ॥ रक्षंतिस्म च निर्वातं । द्विजेष्वद्याप्यसौ विधिः ॥ ८१ ॥
 चितास्थानत्रये कृत्वा । रत्नस्तूपलयं ययुः ॥ कृत्वा नंदीश्वरेऽऽटाह—महं स्वसन्न वासवाः ॥
 ॥ ८२ ॥ सजायां ते सुधर्मायां । वज्रगोलसमुद्रके ॥ न्यस्यार्हेदंष्ट्रिका नित्यं । मंगलार्थमपूज-
 यन् ॥ ८३ ॥ ऋतः प्रभुनिर्वाण—स्थानासन्नं मणीमयं ॥ प्रासादं योजनव्यासं । त्रिगव्यूतो-
 ह्वयं व्यधात् ॥ ८४ ॥ स तत्र स्थापयामास । चतुर्विंशतिमर्हतां ॥ स्वस्वप्रमाणवर्णांक—शास्त्रि-
 नीा प्रतिमाः क्रमात् ॥ ८५ ॥ तत्रैव कारयामास । दिव्यरत्नशिलामयीः ॥ त्रातूणां नवनव-

तैः । प्रतिमा चरतेश्वरः ॥ १४०० ॥ चैत्याह्वहिर्भगवतः । स्तूपमेकमकारयत् ॥ ब्रातृणां शतमे-
 कोनं । स्तूपांश्च स हिरण्यमयान् ॥ १ ॥ चक्री तातं विना विश्वं । पश्यन् शून्यमिवाखिलं
 ॥ कथंचित्सचिवौर्नैन्ये । कुशलैः कोशलां पुरीं ॥ २ ॥ सन्नायां विजने सौधे । कानने दिवसे
 निशि ॥ स्वामिनो नाम तच्चित्ता—न्नोत्तार विलग्नवत् ॥ ३ ॥ प्रलपन्नाथ नाश्रेति । बल्यमा-
 न श्वारिचिः ॥ ससंभ्रमं जजागार । निशि निद्राचरेऽपि सः ॥ ४ ॥ कुलामात्यैः क्रमाढ्योक-
 -स्तस्य तत्तं द्विनोदतः ॥ शरद्दिनैरिवाब्दस्य । कालिमानाधि तानवं ॥ ५ ॥ स साधर्मिकवा-
 -त्सल्य—कृतार्थितथनो धरां ॥ प्रष्टुमुक्तिदिनात्पंच—पूर्वलक्षा अपालयत् ॥ ६ ॥ अन्यदा वि-
 हितलानः । सर्वांगं धृतभ्रूषणः ॥ रत्नादर्शगृहं प्राप । भ्रूपः स्वं रूपमीदितुं ॥ ७ ॥ भ्रूपस्य प-
 श्यतो रूप—मंगुल्या अंगुलीयकं ॥ ब्रष्टं जवनिवासस्य । निषेधे बिंदुतां ययौ ॥ ८ ॥ अंगुलीं
 गलितश्रीका—मंतरेणांगुलीयकं ॥ भ्रूमनैद्विष्ट निर्वाण—दीप्तिदीपदशामिव ॥ ९ ॥ औपाधि-
 क्येव शोचैवं । किमंगेषु परेष्वपि ॥ इति कौतुकतोऽमुंच—त्सर्वांगालंकृतीर्नृपः ॥ १० ॥ तदा
 घटमिवाकर्णं । निजं निर्मुकुटं शिरः ॥ चंद्रं डुरुधरोत्तीर्णं—मिव वक्त्रमकुंभलं ॥ ११ ॥ निस्तो-

रणमिव द्वारं । कंठं त्यक्तललंतिकं ॥ अंगंगौघमिवाद्गीद्र-प्रस्थं वदश्च हारमुक् ॥ १३ ॥ अ-
 नंगदौ जुजौ ब्रून-फणाहीशानुकारिणौ ॥ निष्कंकणौ प्रकोष्ठौ च । अग्रपीठदुमोपमौ ॥ १३ ॥
 अनंगुलीयकं हस्तं । निस्तारकमिवांबरं ॥ अनितंबं गिरिमिव । कटीतटममेखलं ॥ १४ ॥ ए-
 वं समग्रमप्यंगं । भरतो भ्रूषणोज्जितं ॥ फाट्युने द्रुमिव अष्ट-— ह्यायं पश्यन्नचिंतयत् ॥ १५ ॥
 पंचजिः कुलकं ॥ त्वक्सारेण शरीरेण । कूटहेम्नेव ही कथं ॥ वंचितास्म इयत्कालं । विधि-
 ना वयमप्यमी ॥ १६ ॥ दूरदेशांतरानीतै । रत्नखर्णोदिवस्तुभिः ॥ यालंचिकीर्षा देहस्य । वा-
 सेबा प्राद्युर्णेहि सा ॥ १७ ॥ यस्याद्युचेः समुत्पादो । यश्चाधारोऽद्युचेः स्वयं ॥ तन्वंति शौचसं-
 कल्पं । देहे तत्रापि निस्त्रयाः ॥ १८ ॥ हिंगुश्चेत्सौरभं याया-दुर्वरीजावमूषरं ॥ स्वादुतां लावं-
 णं वारि । लवणं घनसारतां ॥ १९ ॥ काकोलः कलहंसत्वं । गोमायुश्च मृगारितां ॥ पिचु-
 मंदश्च चूतत्वं । दृषद्वा जाल्यरत्नतां ॥ २० ॥ शेवालमरविंदत्वं । मलं वा गंधधूलितां ॥ तत्सं-
 स्कारैरयं कायो । लभेत् रमणीयतां ॥ २१ ॥ त्रिभिर्विशेषकं ॥

एवं जावनया दत्त-हस्तालंब इव क्रमात् ॥ उच्चोच्चानि गुणस्थाना-न्यासरोहं महीपतिः

॥ ३१ ॥ यस्या वारणके मुद्रा । साक्षियासीन्नुपस्तदा ॥ स्वीचक्रे साक्षिणि ध्याना— नले
 तां केवलश्रियं ॥ ३३ ॥ तदैव देवतादत्त-साधुनेपथ्यधारिणं ॥ स्वर्गादुपेत्य राजर्षिं । देवरा-
 जो ननाम तं ॥ ३४ ॥ कस्मादस्मानकस्मारवं । त्यजसीत्यंगनाजने ॥ दृष्टो दुर्विनयोऽस्माकं ।
 किं कोऽपीति सुतव्रजे ॥ ३५ ॥ त्वं नः किं नाधुनादेशं । ददासीति परिभेदे ॥ प्राग्वत्पश्यसि
 किं नास्मा-निति पौरजनेऽपि च ॥ ३६ ॥ व्याहरत्येव नीरागो । निरगान्नगसरासौ ॥ व्रतीञ्चू-
 तैर्देशद्दमाप—सहस्रैः समलंकृतः ॥ ३७ ॥ त्रिन्निर्विशेषकं ॥ ऋतौ ऋतक्षेत्रे । विहृत्य व्रत-
 वासरान् ॥ पूर्वलक्षं ततस्तातो—तंठयेव शिवं ययौ ॥ ३८ ॥ अस्यासन् पूर्वलक्षाणि । कौ-
 मारे सप्तसंहतिः ॥ साम्राज्ये षट् व्रते चैक—मेतदुक्तं प्रसंगतः ॥ ३९ ॥ बायापास्तसमस्त-
 दुस्तरतरग्रत्यूहतीव्रातपः । प्राप्य प्रौढिमिहाज्यसेकसदृशीं श्रीधर्मकल्पद्रुमः ॥ यस्मै देवम-
 नुष्यसौख्यकुसुमान्याहृत्यलक्ष्मीचिदा—नंदास्वादफलान्यदाद्विशतु स आदिदेवः श्रियं ॥
 ॥ ३० ॥ इति श्रीधर्मप्रशंसाधिकारे श्रीधनसार्थवाहदृष्टांतः समाप्तः ॥

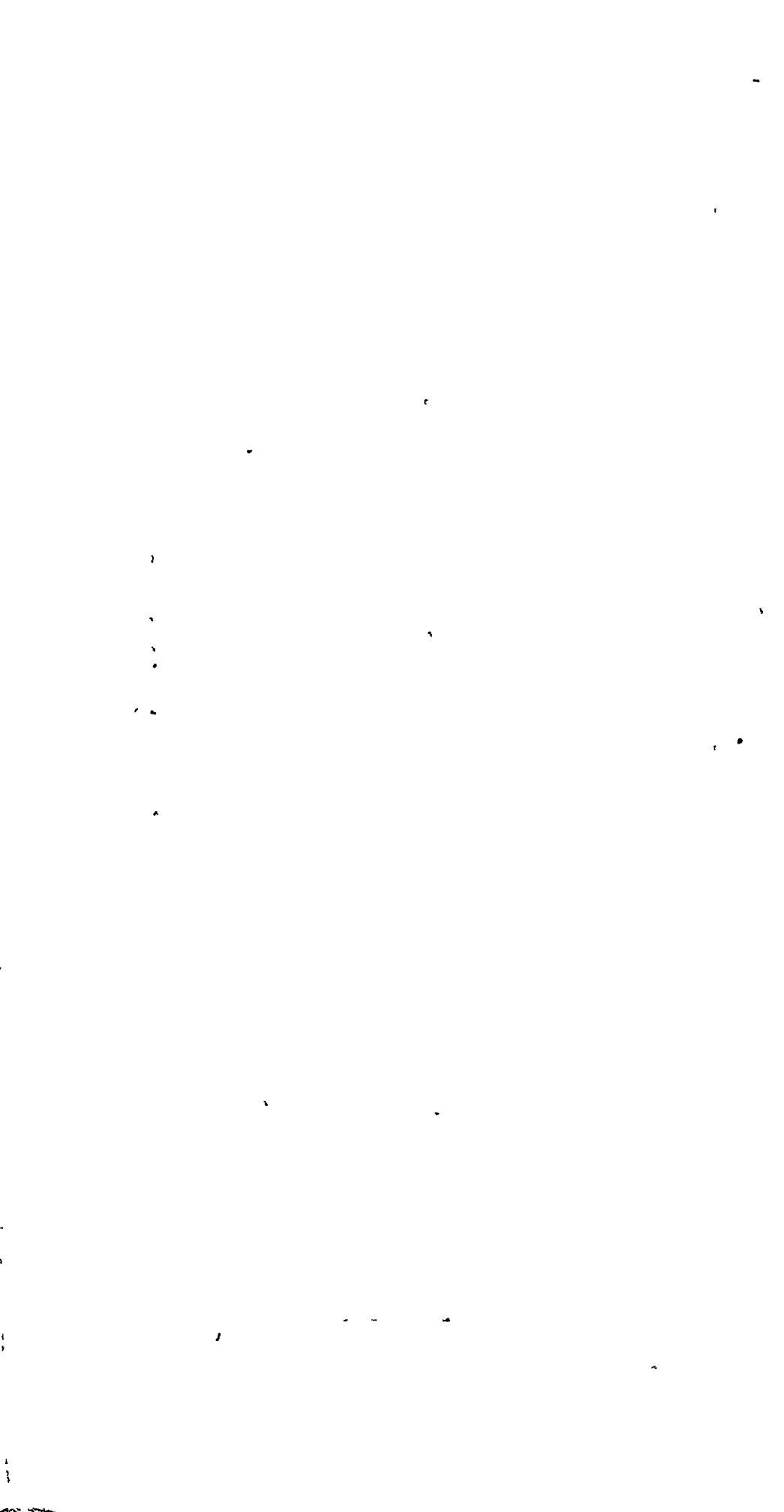
तादर्थ्यः पद्मिषु मेरुद्रिषु वियद्व्यूढे च चक्री नरे—बिंब्रः स्वर्गिषु शीतदीधितिरुगुणैरावणो
हस्तिषु ॥ शीता सिंधुषु हेम धातुषु रविर्नास्वत्सु धाराधरो । जीवानुष्वयमर्हता निगदितो
धर्मेषु धर्मो गुरुः ॥ ३१ ॥ स्वपरिषदि निषस्त्रास्तेऽपि तीर्थातरीया । नरसुरसुखहेतुं हंत जल्प-
न्तु धर्म ॥ शिवसदनकपाटोद्घाटने कुंचिकात्वं । यदि वहति तदानीं जैन एवैष धर्मः ॥
॥ ३२ ॥ इति श्रीअंचलगढाधिराज महेंद्रप्रज्ञसूरिशिष्याचार्यवर्यश्रीजयशेखरसूरिविरचितायां
स्वोपज्ञोपदेशचिंतामणिटीकायां प्रथमो श्रीजिनधर्मप्रशंसाधिकारः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु. ॥

समाप्तोऽयं ग्रंथो गुरुश्रीमच्चारित्रिविजयसुप्रसादात्.

आ ग्रंथ श्रीजामनगरनिवासी पंक्ति श्रावक हीराबाल हंसराजे स्वपरना श्रेयमाटे पो-
ताना श्रीजैनजास्करोदय बापखानामां बापी प्रसिद्ध कर्षो ठे.

॥ इति श्रीउपदेशचिंतामणेः प्रथमोऽङ्गः समाप्तः ॥

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीउपदेशार्चितामणिः सटीकः ॥ ज्ञाग ५ ॥

(कर्ता—श्रीजयशेखरसूरिः)

ढपावी प्रसिद्ध करनार—पंक्ति श्रावक हीरालाल हंसराज. (जामनगरवाळा)
वीरसंवत्—१४४५. विक्रमसंवत्—१९७५. सने—१९१९.

किं रु. ४-०-०

श्रीजैननास्करोदय प्रिन्टिंग प्रेस. जामनगर.

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीचारित्रविजगुरुभ्यो नमः ॥

॥ अथ श्रीउपदेशचिंतामणिः सटीकः प्रारंभ्यते ॥

(कर्ता—श्रीजयशेखरसूरिः)

(द्वितीयोऽधिकारः)

बपावी प्रसिद्ध करनार—पंक्ति श्रावक हीरालाल हंसराज. (जामनगरवाळा)

अस्याधिकारस्य पूर्वेण सह संबंधं प्रकरणकारः स्वयमेवाह—

॥ मूलम् ॥—जिणधम्मं जीवा न हु । लहंति सामग्गीआहिरा सध्वे ॥ माणुस्सखित्त-
कुल्लगुरु—सद्भाविरियाइया सा य ॥ १ ॥ व्याख्या—दुरेवकारार्थः, सर्वे जीवा न्वया अन्न-
व्याश्च सामग्गीबाह्याः संतो नैव जिणधर्मं पूर्वाधिकारोपवर्णितस्वरूपं लभंते, सामग्गीसद्भावे तु
लभंते, तस्मादत्राधिकारे सामग्गीवक्तव्येति ज्ञावः. नन्वन्वयाः सामग्गीसद्भावेऽपि जिणधर्मं न

लभन्ते इति प्रतीतं प्रावचनिकानां, ततः किमेवमुच्यते नैवं, श्रद्धारहितत्वेनात्रव्यानां सदा-
 पि सामग्रीबाह्यत्वात्. अथ सामग्रीमेव नामग्राहमाह—‘ माणुस्सेत्यादि ’ सा च सामग्री
 मानुष्यक्षेत्रकुलगुरुश्रद्धावीर्यादिका भवति. तत्र मानुष्यं मनुष्यभवः, क्षेत्रमार्यभूमिः, कुल-
 मार्हतं, गुरुधर्मोपदेष्टा, श्रद्धा धर्मस्य परिणतिः, वीर्यं धर्मकृत्येष्वनालस्यं, आदिशब्दाद्रूपा-
 रोग्यायुःपरिश्रहः, इयं च सर्वापि समुदिता सम्यग्बोधिनिबंधनं. अत एव निधिरिव दुर्ग-
 तानां, पोत इव जलधिपतितानां, सुधारस इव तृष्णातरखितानां, ससार्थ इव मार्गच्युतानां,
 दीप इव तमोविप्लुतानां दुर्लभा सेयं कर्मवशानां प्राणिनां. ॥ १ ॥ तत्र प्रथमं मानुष्यं दु-
 र्लभमाह—

॥ मूलम् ॥—दुर्लहं खलु माणुस्सं । सवुत्तमलात्रमूलनीविसमं ॥ लंत्ते जस्स विसिञ्जा
 । दस दिठंता लए दिट्ठा ॥ १ ॥ व्याख्या—खलु निश्चितं प्रथमं प्राणिनां मानुष्यं मनुष्यत्वं
 दुर्लभं दुःप्रापं, कथंभूतं? सर्वेषामुत्तमलात्रानामिह भवे सम्यग्ज्ञानादीनां प्रेत्य स्वर्गपवर्गा-
 दीनां च मूलनीविसमं मूलद्रव्यकल्पं, यथाहि—मूलनीव्या चौरादिजिरनुपहतथा कश्चिज्जा-

ग्यवान् त्रिशिष्टलाभं लभते, तथा मानुष्येन प्रमादादिभिरनुपहृतेन ज्ञेया अपि यथोक्त-
 लाभमिति. उक्तं च—जहा उ तिष्ठि वणिष्या । मूलं धेतूण निग्गया ॥ एगोत्थ लप्पए ला-
 जं । एगो मूलेण आगळ ॥ १ ॥ एगो मूलंपि हारित्ता । आगळ तत्थ वाणिउ ॥ ववहारे
 उवमा एसा । एवं धम्मे वियाणह ॥ २ ॥ माणुसत्तं जवे मूलं । लाओ देवगई जवे ॥ मूल-
 हेएण जीवाणं । नरगतिरिक्कत्तणं धुवं ॥ ३ ॥ अथ मानुष्यस्य दुर्लभतयां दृष्टान्तानाह—
 लंभे जस्सेत्युत्तरार्धं स्पष्टं, दृष्टान्तसंग्रहश्चैवं—विप्राशनं पाशकमन्नराशिं । द्यूतं मणिं स्वप्नश-
 शांकपानं ॥ चक्रं च कूर्मं च युगं पराणुं । दृष्टान्तमाहुमनुजत्वलाभे ॥ १ ॥ तत्र विप्राशनह-
 ष्ठांतः पूर्वं प्रतिपाद्यते—

कांपित्यपत्तने ब्रह्म—दत्तोऽजनि नरेश्वरः ॥ चुलनीकुक्किन्विनी—हंसौ ब्रह्मनृपांगजः ॥
 ॥ १ ॥ यो दीर्घदर्शिनं दीर्घं । दीर्घनिद्रामलंघयत् ॥ स्फुरत्खज्रलताहाये । श्रांतं समरकानने
 ॥ २ ॥ संजाते चक्रवर्तित्वा-त्रिषेके द्वादशाब्दिके ॥ फलानीव तपःकल्प-तरोः सौख्यान्य-
 युक्त यः ॥ ३ ॥ बहुदुःखसहायोऽभू—द्भ्राम्यतस्तस्य श्रूतं ॥ द्विजः कोऽपि पुरा दुःस्थो ।

दारिद्रस्येव सेवधिः ॥ ४ ॥ स श्रुत्वा चक्रिणं ब्रह्म-दत्तं वित्ताचिदापुकः ॥ कांपिड्यमाययौ
 पांथ । इव नीराशया सरः ॥ ५ ॥ सिंहद्वारं विशन् विप्र-—श्चक्रिणोऽवारिं वेविणा ॥ क
 प्रस्थितोऽसि रे धृष्ट । तिष्ठ तिष्ठेति जडपता ॥ ६ ॥ मम च ब्रह्मदत्तस्य । चास्ति प्रीतिश्चिरं-
 तनी ॥ तमेकदा दिदृक्षोऽह-मित्युक्ते तेन सोऽवदत् ॥ ७ ॥ निष्ठिता नाकिनाथाः किं । की-
 णा वा खेचरेश्वराः ॥ नरेन्द्रबुंदवंद्यांहि-र्यत्त्वां मित्रीयतिस्स सः ॥ ८ ॥ श्वानेनेवात्रभ्रूजतु-
 षिद्विनेव दिवस्पतेः ॥ तस्य षट्खंक्रभ्रूपस्य । का मैत्री दुःस्थ रे त्वया ॥ ९ ॥ पश्यन्नपि नृपा-
 नेता-नप्राप्तावसरा निह ॥ ह्युधाकरंकर रे रंक । विविद्वति कथं जवान् ॥ १० ॥ एवं निवा-
 रितस्तेन । विप्रः क्षिप्रमपासरत् ॥ सिसाधयिषुरर्थं स्वं । बुद्ध्या ब्यूतापणे गतः ॥ ११ ॥ तत्र
 द्यूतकृतः कूट-बुद्धीनामाकरानिव ॥ उपाचरत्ययं पाना-शनदानादिना छिजः ॥ १२ ॥ भ्रूमि-
 शायिषु कोपीन-वस्त्रेषु विरसो शिषु ॥ परद्रव्यैकतानेषु । त्वं किमस्मासु विप्ससे ॥ १३ ॥ तै-
 रित्युक्तो द्विजोऽवादी-स्सौम्यास्तां दृढ मे मतिः ॥ प्राग्ब्रूसौहृदश्चक्री । यया संगहते मम
 ॥ १४ ॥ न मे विभं न मे मित्रं । न मे वस्त्रादिभंवरः ॥ किं तु मत्स्यैव शुष्माक-महं दृक्षा-

मि चक्रिणं ॥ १५ ॥ तेऽपि तं शिद्वयंतिस्म । ध्वजं द्विज पटच्चरैः ॥ विधायोत्तंजयेरुच्चैरेवं
 दृष्टासि श्रूयते ॥ १६ ॥ सोऽथ संगृह्य सकला-न्युपानहूर्पवाससां ॥ रजोमहमहीनाथ । इव
 चक्रे नवं ध्वजं ॥ १७ ॥ राजपाटिकया प्रात-र्यदा चक्री विनिर्ययो ॥ निजं ध्वजं समुत्तञ्च्य ।
 । तदोच्चस्तस्थिवान् द्विजः ॥ १८ ॥ सेवायातनृपव्रात-ध्वजेष्वत्रविहेष्वपि ॥ चक्रिणो हृग्
 विश्राम । तस्मिन्नेव नवे ध्वजे ॥ १९ ॥ कः केन वा कुतो हतोः । केतुरस्त्ययमुद्धितः ॥ इ-
 त्युक्ता श्रूयुजां श्रूत्या । द्विजं प्रति दधाविरे ॥ २० ॥ ध्वजोत्तंजनहेतुं तै-रनुयुक्तो द्विजो ज-
 गौ ॥ निदध्यासामि चक्रेणं । पूर्वमिदं धियानया ॥ २१ ॥ त्यक्त्वा गृहगृहापुत्रा-नागां यस्मै
 बभ्रूव सः ॥ चक्री चक्रवन्तो द्राक्षा-गुल्मवद् दुर्लभो मम ॥ २२ ॥ श्रुत्वेति चक्रिणः सर्वं ।
 ते तदुक्तं न्यवेदयन् ॥ चिरोपकारिणं धैर्या-धारः सस्मार सोऽपि तं ॥ २३ ॥ मास वेलात्रि-
 ङ्खंबोऽश्रू-तमानयत सत्वरं ॥ इति ऋतुर्गिरा श्रूत्या-स्तं द्विजन्मानमाह्वयन् ॥ २४ ॥ तं मू-
 र्त्तमिव दारिद्र्यं । समुत्सृज्य ध्वजं द्विजः ॥ दधावे विस्मयस्मैरे-दत्तवर्त्मानरेश्वरैः ॥ २५ ॥
 चक्री कांचनश्रूषारुक-पिंजरस्त्यक्तकुंजरः ॥ उत्पाटित इव प्रेम्णा । तमागर्भंतमन्थगात् ॥

॥ १६ ॥ नमतो नेत्ररोगीव । यो नः कथमपीकृते ॥ सोऽमुं दरिद्रमञ्चेति । प्रीत्या कस्येद-
 मुच्यते ॥ १७ ॥ विज्ञापितोऽपि योऽस्मान्नि—जल्पत्यल्पं गलात्तवत् ॥ सोऽमुं विवदति स्वैरं
 ॥ स्वामित्वं ह्यसमंजसं ॥ १८ ॥ इति ध्यायसु श्रूषेषु । चक्री दत्ताशिषं द्विजं ॥ दृढमालिङ्ग्य
 चारोप्य । गजेंद्रमिदमालपत् ॥ १९ ॥ उपकारास्त्वया कृता । आपद्यापन्नवत्सल ॥ द्वाणं मम
 न मुंचंति । चेतो न्यासीकृता इव ॥ २० ॥ अमी गजा अमी अश्वा । अमी कोशा अमूः
 श्रियः ॥ एषु स्वेप्सितमादाय । तेज्यो ममानृणीकुरु ॥ २१ ॥ स प्रोचे तनुतृष्णस्तं । प्राक्
 स्वसन्ननि जोजनं ॥ अदीनारं नदीनारं । दक्षिणायां च देहि मे ॥ २२ ॥ ततो चरतसीमांतं
 । सर्वसन्नसु दापय ॥ दक्षिणायुकमेकैकं । जोजनं भो जनेश्वर ॥ २३ ॥ शुक्त्वा सर्वत्र या-
 चिष्ये । श्रूयस्त्वामेव जोजनं ॥ स्वामिन्नैवं त्वत्प्रसादा—दीषदाढ्यं जवं मया ॥ २४ ॥ आः किं
 याचितवानेष । मयि लुष्टे नरेश्वरे ॥ यद्द्वामः कियदादत्ते । वार्धो द्दितोऽप्युदंचकः ॥ २५ ॥
 श्वानस्तुष्टेऽपि देवेंद्रे । शश्वद्द्वामंतं समीहते ॥ स्वचंचुपुटपूर्तिं च । शालेये फलिते द्विजः ॥ २६ ॥
 दृढं याचति जिह्वाको । भिक्षापात्रं सुरद्रुमं ॥ यांचापि प्रायसः पुंसां । प्रतिष्ठामनुवर्तते ॥

॥ ३७ ॥ आदातुं वा प्रदातुं वा । नवेन्न प्रचुरप्रभुः ॥ सरसां सूर एवेष्टे । शोषणे पोषणेऽपि
 वा ॥ ३७ ॥ ध्यात्विति चूञ्जोऽजो जि । विप्रः स प्राक्सदक्षिणं ॥ अंतःपुरीसहस्रैश्च । चतुः
 षष्ट्या ततः परं ॥ ३९ ॥ ततो द्वात्रिंशता राज—सहस्रैः द्वात्रिंशतः ॥ इन्धैः प्रकृतित्रि-
 द्रैग—ग्रामादिषु ततः क्रमात् ॥ ४० ॥ सोऽयं द्विजो भारतमंदिरेषु । सर्वेषु युक्त्वा चरता-
 धिपस्य । चुञ्जीत चूयो चवने कदापि । नजेद् धर्मा न पुनर्नृजन्म ॥ ४१ ॥ इति । अथ पाशक
 दृष्टांतः—अस्यत्र चरतक्षेत्रे । गोड्यदेशो मनोहरः ॥ तत्राभूच्चणकग्राम—वासी चणिरिति द्वि-
 जः ॥ १ ॥ स चतुर्दशविद्याब्धि—पारदश्चा शुभाशयः ॥ अर्हंरुमे दधौ स्थैर्यं । सांद्रद्रुम इव
 द्विजः ॥ २ ॥ अन्यदा पुण्यदानेन । प्रीणयंतो जगज्जनं ॥ इयुर्ज्ञानक्रियासत्रं । तत्र साग-
 रसूरयः ॥ ३ ॥ स्वयहाधित्यकायां तान् । विप्रः शांतानतिष्ठिपत् ॥ अत्रिरामपरिणामः । प्रा-
 णिनो निर्वृताविव ॥ ४ ॥ नाम्ना चणेश्वरी तस्य । कांतासूत सुतं तदा ॥ प्ररूढदाढमाज-
 न्म । विन्ध्यचूरिव सिंधुरं ॥ ५ ॥ कृतजाणिक्यनामानं । तनयं दशमे दिने ॥ वंदयित्वा गु-
 रून् दाढा—दृत्तांतमत्रणच्च तं ॥ ६ ॥ बालोऽयं चूपतिर्भावी—लुक्ते श्रीगुरुणा चणिः ॥

संतोषसेवधिर्गत्वा । गृहांतश्चेत्याचिंतयत् ॥ १७ ॥ राज्यमुग्रनरकार्तिकारणं । राज्यमग्न्यशमसौ-
ख्यदारणं ॥ राज्यमाज्यमिव हि प्रमेहिनां । देहिनां परिणतौ न सुंदरं ॥ १८ ॥ जघर्ष सोऽ-
थ तद्दाढा । बालकुंचिकया रथात् ॥ अबोधयत च तद् वृत्तं । चणिना गणनायकः ॥ १९ ॥
गुरुः प्रोचि महाभाग । किं बालोऽयं कदर्शितः ॥ जाव्यं यद्यस्य तत्तस्य । जवत्येव न संशयः
॥ २० ॥ त्वया यद्यप्यघृष्यंत । दाढा बालस्तथाप्यसौ ॥ बिबेनांतस्तिो भोक्ता । राज्यं
प्राज्यपराक्रमः ॥ २१ ॥ पित्रा पवर्धमानोऽसौ । पावितः सकलाः कलाः ॥ अनुरूपां
द्विजकर्त्री । यौवने पर्यणाय्यत ॥ २२ ॥ काले ताते दिवं याते । द्रव्यजाते गतस्पृहः ॥ अ-
पालयत् पितुः कोश-मिव संतोषमेव सः ॥ २३ ॥ अन्यदा बंधुविवाहे । महोत्साहेन वत्स्य-
ति ॥ पितुर्गेहमतिस्नेहा—द्ययौ चाणिक्यगेहिनी ॥ २४ ॥ अन्या अप्याथयुस्तस्याः । स्वसा-
रः सारवैजवाः ॥ सख्यादिसहिता राज—महिष्य इव लीलया ॥ २५ ॥ ता उडूढा धनप्रौ-
ढै-रित्यतिव्याकुलैरपि ॥ मातापित्रादिजिर्गेह-मानीयंत सगौरवं ॥ २६ ॥ अश्र्यंगोद्धर्तनह्ला-
न—विलेपनविभ्रूषणैः ॥ संमान्यंतेस्म ता देव्य । इव सर्वैः संसंत्रमं ॥ २७ ॥ चाणिक्यपत्नी

निःस्वेति । तैर्दासीव दिवानिशं ॥ अकारि कर्म मध्याह्ने । यद्वा तद्वाप्यज्जोति च ॥ १७ ॥
 कल्पवल्लीषु कर्कषु—भीरालीञ्जिव वायसी ॥ घनश्रीकासु निःश्रीका । ददृशे सोदरीषु सा
 ॥ १८ ॥ पितुस्ता दिव्यवस्त्राणि । त्रिवाहादनुल्लेनिरे ॥ लेभे चाणिक्यपती तु । वराशिमपि
 कष्टतः ॥ १७ ॥ बंधुभिः सह श्रुत्वा ताः । प्राप्यत श्वशुरालयं ॥ दीना केनापि सा ॥ न । प्रा-
 हयित चणिस्रुषा ॥ ११ ॥ द्रव्यप्राणपरित्यागे । सा प्राप्ता पितृमंदिं ॥ युक्तं दुःखाग्निना दा-
 हे । ववले यत्तदद्भुतं ॥ १२ ॥ पितृधिक्कारदावोष्म—तप्ता बाष्पायतेस सा ॥ ईत्वा मिद्धि-
 तमेधांबु-रिव संजग्मुषी प्रियं ॥ १३ ॥ अस्थानत्रणवच्छक्तु-मशक्ता पितृहीलनं ॥ तत्रां नि-
 बंधतः पृष्टा । कथंचन जगाद सा ॥ १४ ॥ ततो दृष्यौ स चाणिक्यो । माणिक्योज्ज्वलबु-
 द्धिभूः ॥ लोके श्रीरेव गौरव्या । न कुलं न कला अपि ॥ १५ ॥ आस्तां यदखिलश्रीमा—
 न्नरः स्याज्जगतः प्रियः ॥ काष्ठं श्रीखंननामापि । पश्य कस्य न बद्धनं ॥ १६ ॥ साहरोऽपि
 सुदृप्तोऽपि । रूपवानपि रूपकः ॥ न विजाति यथा द्रव्य—हीनस्तद्वत्पुमानपि ॥ १७ ॥ पंकि-
 लो जलनाथोऽपि । दारः कुमाहचूरपि ॥ कैः सादरैर्न सेव्येत । श्रीतात इति सागरः ॥

॥ १७ ॥ शाहोक्त्या मुखरः शमेन विधुरः स्थाग्ना पतंगोपमः । वाक्स्थैर्येण कदाग्रही रुजु-
 तथा मूर्खो धिया धूर्तकः ॥ संतुष्ट्याप्यलसो ब्रमीव कलयाप्येवं यया वर्जितो । दृष्येताग्र्य-
 गुणोऽपि हंत मनुजस्तस्यै नमोऽस्तु श्रिये ॥ १८ ॥ श्रीऽद्विजैर्याचया लभ्या । योग्या यांचापि
 मे नृपे ॥ पर्जन्यवर्जमन्धेऽयो । नांजो याचेत चातकः ॥ १९ ॥ तथाचे पाटलीपुत्र-स्त्रानि-
 नं नंदभूपतिं ॥ वैवर्ण्यं याचंकास्येषु । सुवर्णैः परिमाणैः ॥ २० ॥ ध्यात्वेति सोऽगमद्वौज
 -सहायः पाटलीपुरं ॥ मनोरथरथारोह-ध्वस्तवैहारिककृमः ॥ २१ ॥ सोऽविशन्मंदिरं प्रात
 नादमानंदमेदुरः ॥ देवाहौवारिकेणापि । न वायुगिव वारितः ॥ २२ ॥ सिंहासनेषु नांदिषु ।
 नवसु क्रमवर्तिषु ॥ आचं सिंहासनं सिंह-शक्तिरध्यास्त तत्र सः ॥ २३ ॥ परिमाण्डु सत्रां
 प्रात-रायाता राजकिंकी ॥ मूलं सिंहासनासीनं । द्विजं वीक्ष्य दधौ रुषं ॥ २४ ॥ ऊचे च
 रे द्विज द्वेषा । दधानो दीघसूवतां ॥ सिंहासनेऽत्र भ्रूजतु-रपि पूज्यो निषीदसे ॥ २५ ॥
 तवासनेऽत्र जैकस्य । स्वर्णभुज इव स्थितिः ॥ न युक्तेति तथा प्रोक्त-स्तत्र दंष्ट्रं न्यधत्त सः
 ॥ २६ ॥ जेजे सिंहासनं चान्य-ततोऽप्युत्थापितस्तथा ॥ सुवत्वा कर्मगुलुं तत्र । तत्तृतीयं स

शिश्रिये ॥ ३८ ॥ पुनस्तु यो ब्राह्मण्यमानो—शैली तूर्वासना नि सः ॥ पादूपत्री तथैकदा—दामा-
 खात्रकैरपि ॥ ३९ ॥ राज्याधिष्ठातृवत्तेना—कृते सिंहासनंतिमे ॥ नंदः पुरोधसा सत्रा ।
 तत्वायासीद्दरेश्वरः ॥ ४० ॥ कोऽपि राज्ञा सहायातः । सिद्धपुत्रो ब्रुवत्तदा ॥ अहो आक्रम्य
 नंदस्य । राज्यमेष द्विजः स्तितः ॥ ४१ ॥ याहि याहीति जडयंत्या । स्वामिदृग्बलदीप्तया ॥
 आशु निर्वासितो दास्या । स क्षेष्टुरिव संसदः ॥ ४२ ॥ यद्भूसूत्रं रुषास्पोत्रं । गुंजापुंजायि-
 तेक्षणः ॥ परिस्पृश्य जलं विप्रः । प्रत्यज्ञालीन्द्रिदं तदा ॥ ४३ ॥ अतिकठिनमनश्चोङ्गमूर्धा-
 नमुच्चैः । पटुकपटुदंत्तखण्डमुत्तायसालं ॥ अहमनुपहतौजा संह्य कल्पान्तकाला—लिख इव
 धरणोद्गं नंदमुत्पाटयामि ॥ ४४ ॥ अपनेया मया पूर्णे—प्रतिज्ञेनेयमित्यसौ ॥ बबंध मस्तके
 गाढ-गर्वग्रंथिखली शिखा ॥ ४५ ॥ यकिंचिच्छक्ति ही ब्रोधो—वेशादेशं द्विजब्रुवः ॥ त-
 किं प्रत्युच्यतेऽस्येति । द्वितीशस्तमुवेदत ॥ ४६ ॥ भ्रूतिस्थाने पराभूतिं । प्राप्तो भ्रूपतिस-
 ज्ञानि ॥ निर्गतो नगरादाशु । सोऽभिमानीति द्विगवान् ॥ ४७ ॥ अशान्तिना प्रतिज्ञातं । म-
 या राजलिकेन यत् ॥ तत्समारोडुमारैर्जे । पंथुना मरचूधरः ॥ ४८ ॥ प्रतिज्ञा क्रियते न प्रा-

क । कृता चेत्तार्हि पूर्यते ॥ अत्ररितप्रतिज्ञस्य । जीवितान्नृत्युरुत्तमः ॥ ४ए ॥ एवं चिंतयत-
 स्तस्य । तस्मृतं यत्पितुः पुरः ॥ विंवांतरितराजत्व-मस्यादिश्यत सूरैजिः ॥ ५० ॥ परित्रा-
 जकवेपेण । विंब । लब्धुं ब्रमंस्ततः ॥ मयूरपोषकग्रामं । सौगंमन्नादमन्यदा ॥ ५१ ॥ संप्रा-
 सस्तत्र निद्वार्थ । ग्रामाध्यक्षस्य सन्न सः ॥ अद्राहीद्विल्लडुःख — विन्नायवदनं जनं ॥ ५२ ॥
 संज्ञान्तिप्रज्ञाव त । नत्वा ग्रामाग्रणीर्जगौ ॥ किं किं कल्याण वेत्सीति । गौरगौरवया गिरा
 ॥ ५३ ॥ न सा कक्षा न सा विद्या । यां न जानात्ययं जनः ॥ एवं ग्रामाधिपस्थाये । गर्ज-
 न्निव जगाद सः ॥ ५४ ॥ स प्रोचै जगवन् सर्वं । संचाव्यं त्वयि तबृणु ॥ सेयं मे दुहिता
 गुर्वी । शर्वरीशं पिपासते ॥ ५५ ॥ येन केनाप्युपायेना — मुष्याः पूरय दोहदं ॥ त्रियस्थयेऽ-
 न्यथा बाला । त्रुटतैलेव दीपिका ॥ ५६ ॥ दोहदेनैव तर्जर्ज । राज्याहमवबुध्य सः ॥ प्रम-
 दोत्पन्नरोमाचः । प्रोवाच चणिनंदनः ॥ ५७ ॥ इत्से चैर्जर्जमेतन्मे । दोहदं पूरयामि तत् ॥
 ॥ प्रायः प्रयाससाध्येऽश्रे । न बुधानां सुधादरः ॥ ५८ ॥ जनधिष्यति जीवती । बाला बाला-
 न् बहूनपि ॥ इयं फलानि बह्वीवे-स्त्रंगीचक्रे स तच्छुचः ॥ ५९ ॥ ततो ग्रामीणलोकेषु । सा-

कीभूतेषु तव सः ॥ गंभीरं कारयामास । पटुधीः पटमंरुपं ॥ ६० ॥ तस्योर्ध्वं रंध्रमेणाक—
 प्रमाणेन च निर्मितं ॥ सोऽवस्थाप्य निशि ज्योत्सना । तत्र बालामसूषुपत् ॥ ६१ ॥ निशीथे
 तत्पुरो मुक्ते । शर्कराक्षीरपूरिते ॥ सुधाकुंरु इव स्थाले । संचक्राम निशामणिः ॥ ६२ ॥ सु-
 धात्तानुरिहानीतो । मंत्रैः पुत्र्येष पीयतां ॥ श्रुत्वेति तच्छ्रुचोऽपक—निद्रया सहसोड्विता ॥
 ॥ ६३ ॥ ततस्तस्यां विधुधिया । धयंत्यां ससितं पयः ॥ रंध्रं पिधापयामास । चणिसूनुः शनैः
 शनैः ॥ ६४ ॥ पूर्णयुर्ज्विता गर्जो । न वेति झालुमभ्यधात् ॥ चाणिक्यस्तामियानिंदुः । प्र-
 जाथे पुत्रि मुच्यतां ॥ ६५ ॥ सतृष्णा नेति जटपंती । सा चंद्रं सकलं पपौ ॥ स्वमुखद्विषः
 मातं हि । किं त्यजत्यर्धचर्वितं ॥ ६६ ॥ रंध्रेऽथ पिहिते सूची-ज्ञेथे तमसि विस्तृते ॥ विधुं
 विना जनं वीक्ष्य । विधुरं निजगाद सः ॥ ६७ ॥ मया प्रजार्थमुत्पाद्यो । नव्य एवाथ चंद्रमाः
 ॥ एवं बुद्ध्या राजबिंबं । समासूत्र्य चचाल सः ॥ ६८ ॥ नार्थं विनार्थसिद्धिः स्या—दित्यसौ
 धालुवादवित् ॥ संचिकाय गतो धालु-विवराणि घनं धनं ॥ ६९ ॥ निरीक्षितुं निजन्यास-
 माजगाम निशामुखे ॥ गोधने विशति ग्रामं । तमेव स कदाचन ॥ ७० ॥ ददर्श तत्र तं बा-

ल-मुत्तालद्युतिमंफुलं ॥ रेणुसिंहासनासीनं । खेवंतं राजखेलनैः ॥ ७१ ॥ परीतं परितो बा-
 लैः । सामंतादिपदे स्थितैः ॥ निग्रहानुग्रहव्यग्र-मन्यायन्यायचारिषु ॥ ७२ ॥ युग्मं ॥ कदप-
 दुमायमाणं तं । याचकेषु यशस्विनं ॥ किञ्चिन्मह्यं प्रदेहीति । चण्डिभूरप्ययाचत ॥ ७३ ॥
 स्थूलबद्धः शिशुस्तस्मै । सकलं गोकुलं ददौ ॥ सोऽप्यवादीदिदं गृह्ण—न्मार्ये गोधनिकैर्न
 किं ॥ ७४ ॥ हसन् बालो जगौ ह्रीनि-सत्त्व मा शैर्गृहाण नोः ॥ को व्यर्थयति सद्दत्तं । वीरजो-
 च्या वसुंधरा ॥ ७५ ॥ वयोऽनुमानशौर्याच्या—मुपलक्षयतापि तं ॥ कोऽयमित्यर्चकः कोऽपि
 पृष्टस्तेनेत्यन्नाषत ॥ ७६ ॥ चंद्रयुसाख्यया ग्राम—स्वामिनो दुहितुः सुतः ॥ अर्चो गर्भगतोऽ-
 प्येष सर्वैर्दत्तोऽस्ति लिंगिनः ॥ ७७ ॥ प्राप्तराज्य इव प्रीतो । चाणिव्यस्तं ततो जगौ ॥ एहि
 वत्स यथा कुर्वे । त्वामूर्वीशं यथातथं ॥ ७८ ॥ विश्वविश्वंभराचार-वहनोदात्तदोर्युगः ॥ अ-
 र्चस्तं निर्भयं भेजे । क्व प्रयं किल ताहशां ॥ ७९ ॥ प्रमन् वसुमतीं तेन । समं प्राग्मेखितैर्ध-
 नैः ॥ अचिरेण चमूं चिक्व्ये । चाणिव्यश्चतुरंगिकां ॥ ८० ॥ चंद्रगुहं नृपं कृत्वा । स स्वैना-
 हत्य मंलितां ॥ रुरोध नगरं नादं । सेतुवारीव सारसं ॥ ८१ ॥ नंदः सर्वाभिसारेण । नगरा-

निरगान्निजात् ॥ प्रावर्तत मिथो युद्धं । सैन्ययोरुभयोरपि ॥ ७३ ॥ नन्दस्य सुभटैरंशो-
 रिवांशुभिरन्निद्रुता ॥ कलेव चांद्री ध्वजिनी । जनस्याहश्यतां यथौ ॥ ७३ ॥ आरूढौ चंद्र-
 चाणिभ्या-वेकमश्रं पलायितौ ॥ न हि तौ स्वहितौ वैरि-बलाब्धाबुपलायितौ ॥ ७४ ॥ पृ-
 ष्ठाभुपातिनं नन्द-सादिनं वीक्ष्य कंचन ॥ तौ तुरंगमपि स्वाम्य-संपत्पिशुनमौज्जतां ॥
 ॥ ७५ ॥ पुरः सरस्तटे कंचि-द्रजकं चणिचूर्जगौ ॥ रे नश्य पश्य चंद्रेण । लोड्यते नन्दपत्तनं
 ॥ ७६ ॥ श्येनैरिव निगृह्यते । चंद्रगुप्तस्य सैनिकैः ॥ भ्रांत्वा भ्रांत्वाभ्रितो नन्द-वर्गीणाश्चट-
 का इव ॥ ७७ ॥ लङ्घीनात्मेव वासांसि । तत्याज रजकस्ततः ॥ मेने तेनोपसंस्थान-मपि भ्रा-
 राय नश्यता ॥ ७८ ॥ विशालनलिनीजाल-गुपिते सरसो जले ॥ चाणिक्योक्त्या चटुलहृक्
 । चंद्रगुप्तो न्यल्लीयत ॥ ७९ ॥ उत्ताले स्मेरनखिने । निलीनो नलिनीवने ॥ अन्वचूझाविचूपो-
 ऽसौ । सदंरुहत्रसंपदं ॥ ८० ॥ तं चंद्रमपि पञ्चिन्यो । ररहुरतिष्ठिं नवं ॥ गुणवत्यो हि नौ-
 चित्या-च्यवतेऽरिजनेऽपि ताः ॥ ८१ ॥ स्वयं तु रजकीचूय । मंत्री वासांसि धौतवान् ॥ भ्र-
 यात्सैर्गण्यते नैव । प्रायः कर्म विकर्म वा ॥ ८२ ॥ तावत्तत्रायथौ वैरि-सादी वादीव वाक्प-

दुः ॥ विपद्पद्ममुत्थेत्तु । दृढहेतौ कृतश्रमः ॥ ए३ ॥ अभाषत च साक्षेपं । रे रे रजक किं
 त्वया ॥ नश्यंतौ चंद्रचाणिक्यौ । दृष्टौ कापि द्विषाविति ॥ ए४ ॥ सोऽवदद्वेद नोदंतं । चा-
 णिक्यस्य द्विजन्मनः ॥ राजा चंद्रः पुनर्वारि—मध्यमध्यास्य तिष्ठति ॥ ए५ ॥ श्रुत्वेति को-
 पकंप्रोष्टः । प्राप्तो वैरीति संमदी ॥ तुरगादुत्तरन्नेव । तुरगीति जगाद तं ॥ ए६ ॥ इमं हयं
 च खजं च । द्रुणं धावक धारय ॥ यथा क्रव्याम्यमुं नीरा—त्पावीनमिव धीवरः ॥ ए७ ॥ म-
 नो नाश्वासिविश्वासि । वस्त्रमात्ररुचेर्मम ॥ इत्युक्ते तेन तुरगं । तरुस्कंधे बबंध सः ॥ ए८ ॥
 यावद्भूमिविमुक्तसि—रसौ विशति वारिणि ॥ तेनैव तावदसिना । चाणिक्यस्तं द्विधा-
 करोत् ॥ ए९ ॥ एहि वत्सेति तद्वाचा । मौर्यः प्रादुरभ्रूज्जलात् ॥ तमेव हयमारुह्य । तौ द्वा-
 वथ प्रचेवतुः ॥ १०० ॥ प्राग्वत्तमपि मुक्त्वाश्च । चाणिक्यो मौर्यमभ्यधात् ॥ किमध्यायस्त-
 दा वत्स । यदा दिष्टोऽसि विद्विषः ॥ १ ॥ सोऽप्यधत्त तदा तात । ध्यातवानित्यनातुरः ॥
 इष्टं राज्यं ममार्येण । ध्रुवं दृष्टं नविष्यति ॥ ३ ॥ चाणिक्यश्चितयामास । प्राप्तराज्योऽप्यसौ
 मम ॥ समुह्वं विष्यते नाज्ञां । मर्यादामिव सागरः ॥ ३ ॥ अथ द्रुधातुरं चंद्र—गुप्तं मुक्त्वा

वनांतरे ॥ धिवेश कंचन ग्रामं । चाणिक्यो नैद्व्यलिप्सया ॥ ४ ॥ काप्यत्र लभ्यते ज्ञोज्य-
 मिति कंचन स द्विजं ॥ पप्रब्ध तर्दणग्रस्ता— हारचारालसक्रमं ॥ ५ ॥ स स्माह गेहिनोऽ-
 मुष्य । गेहेऽद्यास्ति महोत्सवः ॥ त्वमल लप्स्यसे नैद्व्य—मत्र लब्धं मया ह्यपि ॥ ६ ॥ आ-
 यासत्रीरुणा तेन । मौर्यस्यापायशंकिना ॥ कुष्मांरुवद् द्विजस्यास्यो—दरं द्युर्या व्यदार्थत ॥
 ॥ ७ ॥ कलशादिव तत्कुक्षेः । कृष्दवा कुरकरंजकं ॥ अविनष्टेन तेनासौ । चंद्रगुप्तमजोजयत्
 ॥ ७ ॥ इतद्विजोदराकृष्ट—करंजास्वादसादरं ॥ निशूकः इव राज्याहं । चाणिक्यो निश्चिका-
 य तं ॥ ए ॥ अथ तौ प्रस्थितौ सायं । कंचन ग्राममीयतुः ॥ चाणिक्यस्तत्र भिक्षार्थं । वृ-
 क्षात्रीरीरुहं गतः ॥ १० ॥ तथा तत्कालमुत्तीर्ण, । पेया हुतवहोपमा ॥ स्थाले ह्युधाकराला-
 नां । बालानां पर्यवेष्यत ॥ ११ ॥ दृष्ट्वा तां बालकः कोऽपि । प्रेयसीं पायसादपि ॥ दिव्य-
 कारीव चिक्षेप । सत्वरः करमंतरा ॥ १२ ॥ तथा दग्धकरः क्रंद—नेवमालापि वृद्धया ॥ त्वं व-
 त्स तुह्यधीः कस्मा—चाणिक्य इव चेष्टसे ॥ १३ ॥ स्वनामश्रवणाशंकी । चाणिक्यस्तामन्ना-
 षत ॥ कोऽसौ मातस्त्वयाज्ञापि । चाणिक्योऽस्य निदर्शने ॥ १४ ॥ साप्युचे वत्स कोऽप्यस्ति

। चाण्डियो देवदोषतः ॥ स स्वेनाहृत्य मंत्रित्वं । चंद्रगुप्तं व्यधान्मृपं ॥ १५ ॥ मंत्री मंत्रवि-
 हीनोऽसौ । मेखिताहपरिहृदः ॥ रुरोध रजसा राज—धानी नंदनरेशितुः ॥ १६ ॥ ततो नं-
 देन निर्गत्य । तथा लोड्यत तद्वलं ॥ यथा खरमरुनुन्न—सक्थुमुष्टितुलां लवौ ॥ १७ ॥ यद्य-
 सौ बालिशो देशं । प्राग्व्यजेष्यत तत्सुखं ॥ निःप्रक्षरमिवावृत—मुपादास्यत तत्पुरं ॥ १८ ॥
 तथा शिशुरसौ पूर्व—मनादायैव पार्श्वतः ॥ दग्धः किलोष्णपेयाया । गर्भ एव क्षिपन् करं ॥
 ॥ १९ ॥ एषा वृद्धा मिषाज्ञो ब्र—देवी मे मतिदायिनी ॥ इति तस्या वचः शिक्षा—प्रायमादाय
 सोऽचलत् ॥ २० ॥ मेलयित्वा शनैः सेनां । चंद्रगुप्तान्वितोऽथ सः ॥ मित्रीयितुं शबरेणं ।
 जगाम हिमवज्जिरे ॥ २१ ॥ स श्रीदानेन मानेन । कलात्रिश्च महाबलं ॥ पद्मीशं पर्वतं तत्र
 । चक्रे मित्रमचंगुरं ॥ २२ ॥ पर्वतं सोऽन्यदावोच—देहि मित्र मया सह ॥ उद्धरावो य-
 था नंदं । मुस्ताकंदं किरी इव ॥ २३ ॥ तद्राज्यं च विभज्याहो—रात्रं शशिरवी इव ॥ आ-
 वां भ्रोदयावहे मुंच । मध्ये गिरिमुलूकतां ॥ २४ ॥ पर्वतः प्रतिपेदे त—दसंतुष्टा हि शूशुजः
 ॥ ततस्तौ चक्षितौ स्वस्व—चतुरंगचमूहृतौ ॥ २५ ॥ तौ निर्गतौ नगान्नाकि—सिंधुसिंधुप्लवा-

विव ॥ देशमास्कंदतां नादं । वर्धमानौ दिने दिने ॥ ३६ ॥ तयोः प्रसरतोत्सस्थु-स्ते ये वं-
 जुलवन्नताः ॥ शेषशाखिवदामूल-मुधृता अनताः पुनः ॥ ३७ ॥ एकं तौ पर्यवेष्टेता-मञ्ज-
 गं इंगमन्यदा ॥ न तु तं पर्वतं शेषा-विव श्रेत्तुमशक्नुतां ॥ ३८ ॥ विवेश वीक्षितुं वास्तु ।
 परिव्राजकवेषजाक् ॥ चाणिक्यस्तपुरं क्षिंणी । ह्यनिरुद्धगमागमः ॥ ३९ ॥ स मध्येनगरं ब्रा-
 म्यन् । क्वचिदिंद्रकुमारिकाः ॥ ददर्श सुप्रतिष्ठानाः । पुर्यां वज्रांगिका इव ॥ ३९ ॥ आसां प्र-
 भावतोऽञ्जंगो । इंगोऽयमिति चिंतयन् ॥ उद्विज्ञैश्चिरोधेन । स पौरैरित्यपृच्छयत ॥ ३९ ॥
 प्रश्नो प्राप्ताश्चिरात्कारा-वेषमवासव्यथां वयं ॥ कदा लप्स्यामहे मोक्ष-ममुष्मादरिचक्रतः ॥
 ॥ ३३ ॥ एता इंद्रकुमार्यश्चे-दुधियतेऽधुनापि तत् ॥ पुरमुद्वेष्ट्यते नात्र । ब्रांतिरेताह्यलक्षणाः
 ॥ ३३ ॥ खननोपक्रमेऽप्यासा-—क्षिंब्रोधो निवत्स्यति ॥ तेनत्युक्ते जनः खिन्नः । खनितुं ताः
 प्रचक्रमे ॥ ३४ ॥ युग्मं ॥ मनाश्चिर्वर्तयामास । चाणिक्यः खां चमूं चरैः ॥ ततः प्रत्ययतः
 पौरै-रामूलं ताः समधृताः ॥ ३५ ॥ ततस्तपुरमालोड्य । लीलयया चंद्रपर्वतौ ॥ स्वीकृत्य
 देशमवक्षेशं । पाटलीपुत्रमीयतुः ॥ ३६ ॥ सर्वशक्त्या समं तान्यां । कुर्वन्नदः समाह्वयं ॥ अ-

न्यायव्ययकारीव । नुटतिस्म दिने दिने ॥ ३७ ॥ अथ नंदः श्वथानंदो । वनीपक इवाशु तं
 अनन्यजीवनोपायो । धर्मद्वारमथाचत ॥ ३७ ॥ चाणिक्यस्तद्वदौ तस्य । पुनरर्थी क तादृशः
 ॥ ऊचे च मागधमुखे—नेति नीतिविशारदः ॥ ३८ ॥ नंद नादास्तादा महं । किंचित्त्वं कां-
 चनार्थिने ॥ इदानीं ते ददानोऽस्मि । जीवितं प्रियजीवितं ॥ ४० ॥ यद्रोचते तदादाय । र-
 भेनैकेन निःसर ॥ श्रुत्वेति तद्वचो नंदः । स्वं निनिंद विधेर्वशं ॥ ४१ ॥ चापद्वयं चिंतयन् ल-
 द्भ्याः । पुत्रीमेकां प्रिये उन्ने ॥ सारसारं च रत्नौघ—मेकस्मिन् स रथे न्यधात् ॥ ४२ ॥ म-
 दरिः परिणीचिमां । म्रियतामिति दुष्टधीः ॥ एकां विषकर्णी रूप—खनीं गेहे मुमोच सः ॥
 ॥ ४३ ॥ यामो वास्तु तवास्तु मंगलमहो सिंहासन दम्यतां । हे शय्यावसनासनाश्वकरि-
 णो भूयः क वः संगमः ॥ कोशाः स्थास्यथ किं ब्रजत्यपि मयि प्रीतिं ब्रजध्वं प्रजाः । को शु-
 ध्मानथ वर्धयिष्यति हहा हे हेमरूप्याचलाः ॥ ४४ ॥ एवं प्रलपतस्तस्य । स्वर्णाद्रिध्यानतो धु-
 वं ॥ तद्रूपमेव हज्जात-मस्फुटिष्यन् किलान्यथा ॥ ४५ ॥ नगरान्धिर्यतस्तस्य । कृष्णदेहादि-
 वाल्मनः ॥ चंद्रपर्वतयोः सेने । अभूतां पार्श्वयोर्द्वयोः ॥ ४६ ॥ स्मरतापातुरापश्य—तदा नं-

दस्य नंदिनी ॥ चंद्रशुसं चकोरीव । चंद्रमुन्निद्रलोचना ॥ ४७ ॥ स्वप्नप्राञ्जने सूर्य । इव मौ-
 र्णे नवोदये ॥ उन्मुखी साज्जवद् द्रष्ट्या । नंदस्यैदोरिवाब्जिनी ॥ ४८ ॥ आः पापे कृतसंता-
 पे । मम राज्यसि वैरिणि ॥ तद्याहि याहि राज्यश्री-रिवाभुं त्वमपि श्रय ॥ ४९ ॥ एवं सा
 प्रीणिता रोष—रुद्धयापि पितुर्गिरा ॥ अपास्य स्वं रथं लीला—गतिश्चांद्रं रथं ययौ ॥ ५० ॥
 तस्याश्चांद्ररथारोहे । जग्नाश्चक्रारका नव ॥ यद्वा भ्रूवृद्धुचो जारो । दारुजैः किमु सहते ॥
 ॥ ५१ ॥ विचार्यारकचंगेना-शकुनं तां निवारयन् ॥ चंद्रो मतिमतां सीमा-जाणि चाणिक्य-
 मंलिणा ॥ ५२ ॥ वत्स श्रियमिवायांती-सेतां किमु निषेधसि ॥ वंश्यास्तव नविष्यंति । नू-
 नं जग्नारका नव ॥ ५३ ॥ अथारोप्य रथं मौर्य-स्तां विवेशोदयी पुरे ॥ निःप्रचीकृत्य नदेंदुं
 व्योमनीव दिवाकरः ॥ ५४ ॥ नंद पूर्णप्रतिङ्गेन । शिखेयं मुच्यते मया ॥ इति चाणिक्यवा-
 कस्य । दुःखावासे ध्वजायत ॥ ५५ ॥ सच्रूचंगं खलैः सन्नि-नीचैर्वक्रं च वैरिभिः ॥ वीक्षि-
 तैः प्राचलन्नंदो । वर्षात इव वारिदः ॥ ५६ ॥ प्रविष्टावथ तच्छंद्र—पर्वतौ नगरं रयात् ॥
 धीर्यंतौ प्रजा राज्य—परावर्तेन पिंजलाः ॥ ५७ ॥ रत्नै रत्नाकरप्रायं । खणैः खर्णाचलोपमं

॥ वैपुढ्येन नभःकल्पं । प्रापतुर्नदमंदिं ॥ ५७ ॥ युग्मं ॥ तत्र नंदस्य राज्याधि—देवतामि-
 व देहिनीं ॥ वित्रस्तहरिणीनेत्रां । कन्यां ददृशतुः पुरः ॥ ५८ ॥ विषकन्थेति चाणिक्य-स्तां
 विनिश्चित्य लक्षणेः ॥ तत्रानुरागिणं चंद्र—गुप्तमेव न्यवारयत् ॥ ६० ॥ वत्सैका तत्र कन्याशू-
 -र्मास्मिन्ब्रह्मोन्नवान् बृशं ॥ इयं च पर्वतस्य स्ता—दर्धराज्यविभागिनः ॥ ६१ ॥ तदैवोद्गाह-
 यामास । चाणिक्यः पर्वतेन तां ॥ ठेकाः कूटप्रयोगे हि । कालक्षेपं न कुर्वते ॥ ६२ ॥ तस्याः
 पर्वतकः प्राप । संस्पर्शमशनेरिव ॥ यावत्तावत् श्वथीभूत—संधानो व्यलुठद्भुवि ॥ ६३ ॥
 तात चाणिक्य हा त्रात—श्रंद्रगुप्त मिथे ॥ रक्ष रक्षेति दुःखार्ते । बाढं क्रंदति पर्वते ॥
 ॥ ६४ ॥ आतितासुः कजुश्चंद्र—गुप्तस्तस्य प्रतिक्रियां ॥ चाणिक्येनेति जगदे । रहः पुरुहबु-
 क्रिना ॥ ६५ ॥ युग्मं ॥ राजनीतिं न जानासि । वत्स खल्वमते शृणु ॥ अर्धराज्यहरं बृ-
 त्यं । यो न हन्यात्स हन्यते ॥ ६६ ॥ तायंते हंत यं हंतु—मुपाया शूरिशो नृपैः ॥ सोऽधरा-
 ज्यहरो व्याधिः । स्वयं शाम्यन् मुदेऽस्तु मे ॥ ६७ ॥ विलंबं विदधेऽलीको—पक्रमैः सचिव-
 स्ततः ॥ अचिरान्मुमुचे प्राणै—र्विलपन्नेव पर्वतः ॥ ६८ ॥ राज्ये बभूवे युनक्तिस्म । चंद्रगुप्तो म-

हीपतिः ॥ चाणिक्यश्चाचवन्मन्त्री । धिया धर्वितवावपतिः ॥ ६ए ॥ चंद्रे राजनि चाणिक्ये
 । व्यापारिणि च चक्रिरे ॥ स्वामिवैरापुरे चौर्यं । नंदचृत्याः सुदुर्धराः ॥ ७० ॥ कर्तुकामस्त-
 वारहं । चौररक्षाक्रमं नवं ॥ कृतवेषांतरोऽग्राम्य—चाणिक्यः सकलं पुरं ॥ ७१ ॥ जगाम
 नलदामाख्य—कुर्विंदस्य स मंदिरं ॥ तदा च दृष्टो मत्कोटै—स्तस्तुतः पितुरुचिवान् ॥ ७२ ॥
 वानं मुक्त्वा स निस्तृशो । मत्कोटबिलमातलं ॥ खनित्वा वह्निदानेना—धाक्षीत्तानखिला-
 नपि ॥ ७३ ॥ तलवारद्वययोग्योऽय—मिति निश्चित्य धीनिधिः ॥ चाणिक्यो दत्तसंमानं । तं
 चक्रे दंरुपाशिकं ॥ ७४ ॥ जाते मयि तलवारह्ने । कः पराज्रवितात्र वः ॥ तन्मुष्णीत पुरं
 स्वैरं । स जगौ तस्करानिति ॥ ७५ ॥ विश्रंभ्राज्जुंभमाणंस्ता—निजधात्रीव पत्तने ॥ न-
 लदामोऽखिवान् जोषतुं । चक्तिमानन्यदाह्वयत् ॥ ७६ ॥ ज्वलनं सर्वतो दत्त्वा । विधातुं चौ-
 र्यशांतिकं ॥ अश्रुतः सकुंडुंबांस्तान् । मंत्रपूर्वं जुहाव सः ॥ ७७ ॥ संजाटेऽथ पुरस्वास्थ्ये । चा-
 णिक्योऽस्सरदन्यदा ॥ यथा ग्रामेऽहमेकत्र । प्राग्निद्वामपि नाप्नुवं ॥ ७८ ॥ ह्युद्रलेखं ततस्तल
 । स प्रैषीद्वो जना इह ॥ ये चूताः संति तांश्चित्वा । वंशानां क्रियतां वृत्तिः ॥ ७९ ॥ ग्राम्ये

रञ्जति लेखोऽयं । विस्मृत्यालेखि मंत्रिणा ॥ न ह्याम्रवनमुच्छिद्य । रक्षयंते कापि वेणवः ॥५०॥
 ध्यात्वेति चक्रे चूतानां । वंशानुच्छिद्य तैर्द्वृतिः ॥ तस्मादाज्ञाविपर्यासा-च्छुकोप चणिनंदनः
 ॥ ५१ ॥ वंशोद्धेदफलं तेषां । वंशोद्धेदं व्यथत्त सः ॥ बद्धुद्धारोऽखिलग्रामे । वह्निदानेन निर्दयः
 ॥ ५२ ॥ सोऽथ समानी समानीय । निजां जायामवोचत ॥ तवैव हेतोरितावत् । प्रियेऽहमु-
 पचक्रमे ॥५३॥ एन्निर्धनैर्धनैस्तास्ताः । पराजवदव्यथार्थाः ॥ क्रवयंती कुरंगादि । वद्धी वफलि-
 नी जव ॥ ५४ ॥ मयासौ दुःस्थपत्नीति । पुली यत्पर्यभूयत ॥ तदागः दम्यतामिवं । श्वशुरोऽ
 ल्येस्य तं जगौ ॥ ५५ ॥ श्वशुरस्यापरेषां च । बंधूनां स ददौ मुदा ॥ ग्रामदेशादिकं रोष-तो-
 षौ ह्यस्य न निष्फलौ ॥ ५६ ॥ कदाचन विहारेण । पुनानाः पृथिवीतलं ॥ तत्रैयरुर्यतित्राता
 —न्विता विजयसूर्यः ॥ ५७ ॥ जानंतोऽतिशयज्ञानाद् । दुर्निदं जावि तत्र ते ॥ स्थापयि-
 त्वा नवं सूरिं । गणं तस्मिन्निचिच्छुपुः ॥ ५८ ॥ गुरवस्तस्य निःशेषा । योगसिद्धीर्दुर्निशि ॥
 संघकार्थे महत्येताः । प्रयोज्या इति ज्ञाषिणः ॥ ५९ ॥ तदेकंमांजनं योगं । बृहन्नकौ द्वौ र-
 हः स्थितौ ॥ आदिषातां घनवृष्टौ । बालवं चातकावित्र ॥ ६० ॥ घनगमो गुरुः प्रैषीत् । सु-

चिदं मंगलंप्रति ॥ साधुपदयुजं सूरिं । मानसंप्रति हंसवत् ॥ ए१ ॥ कीर्णजंघाबलत्वेन ।
 तस्यौ तत्रैव स स्वयं ॥ पूरयन् पाटकावृत्त्या । नवकल्पानकैतवः ॥ ए२ ॥ हृद्भक्तौ तौ गुरुस्ने-
 हा—रुनव्यधिष्य मार्गतः ॥ आगतौ पाटलीपुत्रं । ववंदाते गुरोः क्रमौ ॥ ए३ ॥

गुरुस्तौ बोधयामास । वत्सौ पश्चात्किमागतौ ॥ वीक्षे स्वस्यापि निर्वाह—मत्राहमति-
 दुष्करं ॥ ए४ ॥ दुर्भिक्षेऽत्र युवां बालौ । सोमालौ स्थास्यथः कथं ॥ कियद्भि पटवले तुह—ज-
 ले नंदंति पूतराः ॥ ए५ ॥ ताबुचतुर्विना शुष्मा—न्न नौ कचन निर्दृतिः ॥ यद्भाष्यं तद्भ-
 वत्तत्र । पूज्यपादांतिकस्थयोः ॥ ए६ ॥ तयोरिति स्नेहकिरा । गिरा चिन्नमना मनाक् ॥ स्वां-
 तिके स्थापयामास । गुरुस्तौ जातगौरवः ॥ ए७ ॥ काले करालरूपेण । दुःकालेन व्यजृञ्चत
 ॥ कणैर्मणीयितं यत्र । मणिचिश्रोपलायितं ॥ ए८ ॥ केचिन्नरान् केऽपि धेनूः । स्वोदरे यत्र
 चिद्विपुः ॥ तद्भाष्यपूर्थमाणेऽस्मि—न्नसिधेनूश्च केचन ॥ ए९ ॥ भैधैर्मोघोदरैर्यत्न । राज्ञां रा-
 ज्यानि तुष्टुडः ॥ राज्यं प्रेतपतेरेव । केवलं ववृधे तदा ॥ ए१० ॥ न कश्चिदर्थिनां यत्र । द-
 क्षिणशामपूरयत् ॥ सा प्रत्युत विपेदानै—स्ततस्तैरेव पूरिता ॥ १ ॥ प्रक्षीणं विषयत्रयैः

द्वितितले पंकेन नोन्मीलितं । जातं नित्यघनागमार्थिजिरनारंश्चैश्विरं कर्षकैः ॥ व्युत्सृष्टा तन-
 यादिकेऽपि ममता लोकैस्तपः सेवितं । दुर्भिक्षस्य गुरोः प्रबोधपटुता सार्वत्रिकी काचन ॥१॥
 उद्दीप्यतेस या पूर्व-मौषधैर्विविधैस्तदा ॥ दीप्तायाः स्वयमेवास्या । नाभ्रूह्वांत्यौषधं क्लृप्तः ॥
 ॥ ३ ॥ यत्किंचिद्ध्वेजिरे जैदं । गौरव्यं गुरवस्तदा ॥ अपत्यप्रणयान्नित्यं । तत्तयोः क्लृप्तयोर्ददुः
 ॥ ४ ॥ ताभ्यामर्चितयत्पूज्या । वृद्धा देहं हि वार्धकं ॥ अशुश्रुषं पतत्येव । पुराणमिव मं-
 दिरं ॥ ५ ॥ सारं ददति नौ त्रिकं । सीदति गुरव स्वयं ॥ दुर्भिक्षाब्धिरयं तार्थं—स्तत्क-
 या बुद्धिबेफया ॥ ६ ॥ हुं ज्ञातमांजनो योगः । सम्यक्परिचितोऽस्ति नौ ॥ तेनादृश्यतनू-
 भूत्वा—न्यतो ज्ञोदावहे क्वचित् ॥ ७ ॥ तावथांजनमासूत्र्य । तेनादृश्यौ दिने दिने ॥ शुंजा-
 नेन समं राज्ञा । शुंजातेस सविस्मयं ॥ ८ ॥ एककुक्षिंजरौ जक्ते । जनत्रितयजोजनात् ॥ द्वा-
 मीबभ्रूव भ्रूपाल-स्त्रपया न जगौ पुनः ॥ ९ ॥ नृपं कदापि चाणिक्यो—ऽपृष्ठदस्स
 कृशोऽसि किं ॥ किं तवाप्यस्ति दुर्भिक्षं । किं वा चिंता च काचन ॥ १० ॥ भ्रूमानवददद्यश्चो
 । शुंजे प्राक्तनमात्रया ॥ परमधात एवाहं । तातोत्तिष्ठामि नित्यशः ॥ ११ ॥ मंढी दध्यौ ध्रुवं

सिद्धः । कोऽप्यदृश्योजनादिना ॥ दुर्भिक्षेऽत्र हरत्यस्या—हारं हारं कवत् कुधा ॥ १५ ॥ नोज-
 नावसरेऽन्येषु—र्येषुजे नोजनौकसि ॥ श्वदणीकृतेष्टिकाचूर्णं । क्षेपयामास सोऽन्नितः ॥ १६ ॥
 सरसाहारलोत्रेण । प्राग्बदायातयोस्तयोः ॥ भेदांचक्रे पदश्रेणिं । स तत्र प्रतिबिंबितां ॥ १७ ॥
 निश्चिंत्यजनसिद्धौ तौ । मंत्री धूम्रमकारयत् ॥ बाष्पायेतेस्म तन्नेत्रे । धूमध्यामलिते रयात् ॥
 ॥ १८ ॥ धौतंजनेऽश्रुपूरेण । चाणिक्यस्तावलोक्त ॥ कुड्मावुन्नयतो नूमी—युजं सत्वरनोजि-
 नौ ॥ १९ ॥ गुरुणा मोदितौ यत्ना—चाणिक्येन च रोदितौ ॥ तौ जग्मतुर्गुरुपातं । वञ्जितौ
 नृपमंदिरात् ॥ २० ॥ ह्रीं वतित्र्यां सह न्याद—मिति शूकां दधन्नृपः ॥ मायूहासनहीले-
 ति । चाणिक्येनान्वशिष्यते ॥ २१ ॥ वत्स किं दूषसे नृपान् । नवतो नवितोदयः ॥ एतसे
 शकुनं साधु । साधुत्र्यां सह नोजिनः ॥ २२ ॥ एतौ नृपाल बालर्षी । कुमारब्रह्मचारिणौ ॥
 ॥ आस्थाप्येकत्र दुःप्रापा । ह्यात्र्यां किमुत नोजनं ॥ २३ ॥ तत्त्वमेव पवित्रोऽसि । महंश्व म-
 हतामपि ॥ एवमात्तप्य नृपाल—मुपालब्ध गुरुन् च सः ॥ २४ ॥ बालो न दीक्षते पूज्या
 । दीक्षते वा सुशिष्यते ॥ दुःशिक्षितौ नवञ्चिष्या—वपि येनेदंशक्रियौ ॥ २५ ॥ यद्यदपवय-

सोरेतां । दडुः श्रीगुरवः कलां ॥ तन्मन्ये बालकस्नेहो । गीतार्थैरपि दुस्त्यजः ॥ २३ ॥ गुरु-
 र्बन्धवसरोऽवक् । समृद्धे श्रावके त्वयि ॥ यद्यत्कुर्वति नः शिष्या-श्राणिभ्य स्वदपमेव तत्
 ॥ २४ ॥ अद्याहारौ शिशू एता-वेवं निर्वहतो यदि ॥ न ते किमियता दान-कीर्तिर्निन-
 तिन्नूतले ॥ २५ ॥ इह त्वां श्रावकं वीक्ष्य । दानकल्पद्रुमाधितं ॥ प्राहैवम प्रथमं दूरे । गण्ड-
 दुर्भिक्षसंज्ञवे ॥ २६ ॥ दौःस्थ्यं कुद्वकयोर्वीक्ष्य । स्वकार्पण्यान्न लज्जासे ॥ कुरुषे प्रत्युताक्षेप-म-
 हो तेऽस्मात्प्र धृष्टता ॥ २७ ॥ यद्वा श्राद्धचतुर्नभ्या । अंत्यो र्नांगः फलेत्कथं ॥ कृपणैर्निपुणैः
 शिक्षा-क्षणे शुष्माद्देशैर्विना ॥ २८ ॥ गुरुनर्चति संपत्तौ । ये ते न प्रचुरा नराः ॥ पश्य पू-
 णेन शशिना । प्रजात्रांगो गुरोः कृतः ॥ २९ ॥ त्वं योग्योऽसीति चाणिक्य । साक्षेपमुपदिश्य-
 ते ॥ वयं सुवर्णमेव स्यात् । घनाघातैर्न पित्तला ॥ ३० ॥ शिष्यावपि गुरुः प्रोचे । युवान्भ्यां
 किमिदं कृतं ॥ त्रवंति साधवः सत्त्वा-त्ररणा मरणावधिः ॥ ३१ ॥ चूर्णैर्नक्तं राजन्नक्तं । नि-
 षया गृहिजाजनं ॥ अंतरायं च पंचामी । दोषाः किं नात्र वां स्मृताः ॥ ३२ ॥ स्वापराधं त-
 तः शिष्यौ । नत्वाचिक्षमतां गुरुन् ॥ मिथ्यादुष्कृतमाधत्ता-मपुनक्षरणेन च ॥ ३३ ॥ चा-

णिक्योऽपि गुरुन्नत्वा । प्रोचे पूज्यैः समुध्यतः ॥ पतन्नहं प्रमादांघौ । साधुशिक्षावरत्रया ॥
 ॥ ३४ ॥ स्फुटमुक्ता गुणाधाराः । सारश्रीनायकाश्च वः ॥ न व्याहारा अमी कितु । नव्या
 हाराः सतां हृदि ॥ ३५ ॥ तत्कमभ्वं न यच्चके । साधुचिंता मया पुरा ॥ अथ प्रासुकन्नका-
 र्यै—रतुग्राहो जनो ह्ययं ॥ ३६ ॥ पीतामृत इव श्रीतो । धाम स्वमगमत्ततः ॥ न्नकपानादि-
 कं न्नकः । साधुर्यः स सदाप्यदात् ॥ ३७ ॥ नृपः कदापि मिथ्यात्वं । ययौ पाखंडिनां गिरा
 ॥ स हि स्वभावो जीवानां । नीचैर्गतिरिवांनसां ॥ ३८ ॥ ततोऽस्य तांतदेशीयो । जिनधर्म-
 कलावसः ॥ चाणिक्यः स्माह वत्सैषु । किं पाखंडिषु रज्यसि ॥ ३९ ॥ अमी त्रांतवदुन्मार्गा
 । हिमवज्जनिमावयाः ॥ कुशीला हलवत्कूट—बहुलाः शैलवत्पुनः ॥ ४० ॥ मेरुेषां ज्ञायते
 द्रुतं । त्वमपि ज्ञापयिष्यसे ॥ इत्युक्त्वा नृपे र्धर्म । वक्तुं तानाजुहाव सः ॥ ४१ ॥ समुदा-
 येन तानेतान् । प्राक्किंसोऽज्वलवाहुके ॥ जपांतःपुरमेकांत—स्थाने स्थापयतिस्म सः ॥ ४२ ॥
 अन्याएवतिश्रूपाव—नामिनीश्रूषणकणैः ॥ तच्चित्तकोणे चेतोश्रू—शिरसुसोऽप्यजागरीत् ॥
 ॥ ४३ ॥ संनृप विवशात्मानः । सर्वे ते जादकाध्वना ॥ आश्रूपागममैकंतां—तःपुरीः पामरा

द्व ॥ ४४ ॥ उपस्थिते तृपे बरु—बकध्याना हृदासनाः ॥ स्वं स्वं धर्मं निवेद्योच्चै—रगसं-
 स्ते यथागतं ॥ ४५ ॥ उवाच सचिवो वत्स । परथैताः पदपंक्तयः ॥ त्वदंतःपुरिकावोका—
 द्यजंत्येषां सरागतां ॥ ४६ ॥ बाहुकां तां समीकृत्य । तेन जैनमुनीश्वराः ॥ आकारिता द्वि-
 तीशुद्वि । तत्रैव विनिवेशिताः ॥ ४७ ॥ सिद्धांते तेऽनिशं दीनाः । शुद्धांते न मनो दृढः ॥
 आयातसस्य च नूनर्तु—रार्हतं धर्मसूचिरे ॥ ४८ ॥ गतेषु तेषु चाणिक्य—श्रंद्रभुसमन्नाषत
 परथैतां वत्स साधुनां । पदपंक्तिर्न वीह्यते ॥ ४९ ॥ अमीक्षिरैकत खैणं । न तव स्ववशोद्विषैः
 आत्मारामा ह्यमी रामा । गणयंति तृणोपमाः ॥ ५० ॥ कः काचं सति सद्रत्ने । कश्चाणं स-
 ति सिंधुरे ॥ कः शर्मां सति कदपद्मौ । कः पद्मीं सति पत्तने ॥ ५१ ॥ को दास्यं सति सा-
 झब्धे । कः पंकं सति चंदने ॥ को मिथ्याशासनं जैने । शासने सति सेवते ॥ ५२ ॥ युभवं ॥
 ततो नूनान् सनिर्वेदः । स व्यतीकेषु लिंणिषु ॥ वाहारण द्वोण्यौ । स्थिरोऽनूजिनशास-
 ने ॥ ५३ ॥ निशीव पद्मकोशोऽनू—रकोशो नूभिद्युजोऽन्यदा ॥ निःश्रीकः श्रीकरीबुद्धिं । चा-
 णिक्योऽथ व्यचिंतयत् ॥ ५४ ॥ इन्द्रयानाहृषं वास्तव्यान् । त्रकस्या नोजयतिस्स सः ॥ आ-

।सषं धीवराणां ही । मुखमन्यवशीकृतेः ॥ ५५ ॥ आविःकुर्वत्यसी मत्ताः । स्वसत्तामिति चिं-
 तयन् ॥ भैर्यं पाययित्वा तां—श्राणिव्ययः प्रोचिवानिति ॥ ५६ ॥ त्रिदं कं द्वे च काषाये ।
 वस्त्रे कांचनकुंभिका ॥ नित्यं नृपोऽस्ति मे वश्यो । नंत्रां वाद्यतात्र नोः ॥ ५७ ॥ तत् श्रुत्वा
 गर्भभूर्जालाः । सर्वे ह्यालाबलाजगुः ॥ किं रे हृष्यसि त्रिदाक । श्रुत्वस्माकमहो धनं ॥ ५८ ॥
 सहस्रं योजनानीत्र—पतेर्यतिः पदे पदे ॥ दीनारबद्धं मुंचामि । नंत्रां वाद्यतात्र भोः ॥ ५९ ॥
 तिलाढकस्य सद्वृद्ध्या । निष्पन्नस्य तिले तिले ॥ दीनारबद्धं मुंचामि । नंत्रां वाद्यतात्र
 नोः ॥ ६० ॥ एकाहभ्रक्षणैर्बध्वा । सेतुः प्रावृक्षरोद्भवं ॥ बालयामि सरित्पूरं । नंत्रां वाद-
 यतात्र नोः ॥ ६१ ॥ एकाहजातजात्याश्च—किशोरस्कंधकुंतलैः ॥ करोमि मंभपं व्योम्नि ।
 नंत्रां वाद्यतात्र नोः ॥ ६२ ॥ शालिप्रसूतिगर्दर्यो । सदा क्षेत्रे जने मम ॥ विन्नविन्नप्ररू-
 ढे स्तो । नंत्रां वाद्यतात्र नोः ॥ ६३ ॥ शुक्लवासाः ससौरर्यो । नक्तनार्य कणोश्चितः ॥ सा-
 हस्रिकोऽप्रवास्यस्मि । नंत्रां वाद्यतात्रनोः ॥ ६४ ॥ इति तेषां क्रमेणोक्तं । चाण्डिव्यश्रीर-
 केऽलिखत् ॥ दृषद्वेखेव लिखितं । न विपर्येति जातुंचित् ॥ ६५ ॥ व्याहृत्तचेतनांस्तान् स ।

इव ॥ ४४ ॥ उपस्थिते नृपे बद्ध—बकथानां इडासनाः ॥ स्वं स्वं धर्मं निवेद्योच्चै—रगमं-
 स्ते यथागतं ॥ ४५ ॥ उवाच सचिवो वत्स । परथैताः पदपंकयः ॥ त्वदंतःपुरिकावोका—
 द्यजंत्येषां सरागतां ॥ ४६ ॥ बाहुकां तां समीकृत्य । तेन जैनमुनीश्वराः ॥ आकारिता द्वि-
 तीश्रुद्धि । तत्रैव विनिवेशिताः ॥ ४७ ॥ सिद्धांते तेऽनिशं दीनाः । शुद्धांते न मनो दृढः ॥
 आयातस्तस्य च नूनवर्तु—रार्हतं धर्ममूर्चिरे ॥ ४८ ॥ गतेषु तेषु चाणिक्य—श्रंद्रशुसमप्रापत
 पश्यैतां वत्स साधूनां । पदपंक्तिर्न वीक्ष्यते ॥ ४९ ॥ अमीक्षिरैकत खैणं । न तव स्ववशोद्विषैः
 आत्मारामा ह्यमी रामा । गणयंति तृणोपमाः ॥ ५० ॥ कः काचं सति सद्बले । करबाणं स-
 ति सिंधुरे ॥ कः शर्षां सति कटपट्टौ । कः पट्टीं सति पत्तने ॥ ५१ ॥ को दास्यं सति सा-
 झब्धे । कः पंकं सति चंदने ॥ को मिथ्याशासनं जैने । शासने सति सेवते ॥ ५२ ॥ शुभं ॥
 ततो नूमान् सनिर्वेदः । स व्यतीकेषु विंशिषु ॥ दाकाराग द्वोर्णयौ । स्थिरोऽनूज्जिनशास-
 ने ॥ ५३ ॥ निशीव पद्मकोशोऽनू—त्कोशो नूभिद्युजोऽन्यदा ॥ निःश्रीकः श्रीकरीबुद्धिं । चा-
 णिक्योऽथ व्यचिंतयत् ॥ ५४ ॥ इत्यथानाहूय वास्तव्यान् । नक्त्या नोजयतिस्म सः ॥ आ-

भिषं धीवराणां ही । मुखमन्यवशीकृतेः ॥ ५५ ॥ आविःकुर्वत्यभी मत्ताः । स्वसत्तामिति चिं-
 तयन् ॥ मैरेयं पाययित्वा तां—श्वाणिकथः प्रोचिवाति ॥ ५६ ॥ त्रिदं कं द्वे च काषाये ।
 वस्त्रे कांचनकुंठिका ॥ नित्यं नृपोऽस्ति मे वश्यो । त्रंघ्रां वादयताव नोः ॥ ५७ ॥ तत् श्रुत्वा
 गर्वमूर्खाः । सर्वे हात्वावलाज्युः ॥ किं रे हृष्यसि त्रिङ्गाकः । शृण्वसाकमहो धनं ॥ ५८ ॥
 सहस्रं योजनानीत्र—पतेर्यतिः पदे पदे ॥ दीनारवह्मं मुंचामि । त्रंघ्रां वादयतात्र भोः ॥ ५९ ॥
 तिलाढकस्य सद्गृह्य्या । निषपन्नस्य तिले तिले ॥ दीनारवह्मं मुंचामि । त्रंघ्रां वादयतात्र
 नोः ॥ ६० ॥ एकाहश्रकणैर्बध्वा । सेतुः प्राहृन्नरोद्भवं ॥ बालयामि स्सरित्पूरं । त्रंघ्रां वाद-
 यतात्र नोः ॥ ६१ ॥ एकाहजातजात्याश्व—किशोरस्कंधकुंतलैः ॥ करोमि मंरुपं व्योम्नि ।
 त्रंघ्रां वादयतात्र नोः ॥ ६२ ॥ शालिप्रसूतिगर्दन्यौ । सदा क्षेत्रे जने समं ॥ विज्ञविज्ञप्ररू-
 ढे स्तो । त्रंघ्रां वादयतात्र नोः ॥ ६३ ॥ शुक्लवासाः ससौरन्यो । नक्तनार्यं कणोद्धितः ॥ सा-
 हस्रिकोऽप्रवास्यसि । त्रंघ्रां वादयतात्रनोः ॥ ६४ ॥ इति तेषां क्रमेणोक्तं । त्राणिकथश्चीर-
 केऽदिवत् ॥ दृषद्वेखेव लिखितं । न विपर्यति जातुंचित् ॥ ६५ ॥ व्यावृत्तचेतनांस्तान् स ।

यथोचितमयाचत ॥ परं पुष्यमिवाहुन्वन् । स्वार्थकृद्गुणवद्बुधः ॥ ६६ ॥ एकयोजनगामी-
 न्न—पदमित्यादिमो धनं ॥ द्वैतीयिकः पुनश्चैक-तिबोद्धवतिदैर्भितं ॥ ६७ ॥ एकाहश्चक्षणं
 चान्य—स्तुर्थैश्चकाहिकान् हयान् ॥ पंचमो मासिकं धान्यं । ददे चैतेषु मंत्रिणः ॥ ६८ ॥
 अरुणो वारुणीयोगा—त्सर्वथा विवसुर्नवेत् ॥ बुद्धिताःसो वयं स्तोका—दिति ते दध्युर्नमदाः
 ॥ ६९ ॥ एवं कोशं कुरुवं च । धनैर्धान्यैश्चमूं हयैः ॥ नृपस्यापूर्य चाणिक्यः । स्वं कृतार्थम-
 मन्यत ॥ ७० ॥ कावे कुर्येषु कोशेषु । पुनर्जातेषु नृयुजः ॥ जपायांतरमासूय । मंत्रीय्या-
 नाह्वयत्तदा ॥ ७१ ॥ बन्धुवृद्धवता दौःस्थ—नाशकास्तस्य पाशकाः ॥ तानुपादाय दायङ्गः । स म-
 हेत्यानरीरमत् ॥ ७२ ॥ पुरतः प्रस्फुरद्बलं—जावं श्यावं विमुच्य सः ॥ जवान्वेदं स गृह्णातु
 । यो जयत्येकदापि मां ॥ ७३ ॥ जयामि यमहं तेन । देयो दीनार एव मे ॥ ततो दोभा-
 ददीव्यस्ते । न पुनस्तं विजिञ्चिरे ॥ ७४ ॥ प्रतिदायमुपादाय । तेज्यो दीनारमेव सः ॥ ब-
 नार शीघ्रं किं न । विदुञ्चिञ्चियते सरः ॥ ७५ ॥ आत्सेषु दिव्येष्वपि पाशकेषु । जीयित मं-
 त्री धनिभिः कदापि ॥ विरुरुधर्मा न पुनर्मनुष्यो । न्नवाच्छुतो मानुषतां वनेत ॥ ७६ ॥ इ-

ति द्वितीयपाशकदष्टांतः ॥

॥ अथ अन्नराशिदष्टांतः प्रारभ्यते ॥

सर्वत्र चारते वर्षे । वर्षेनादस्य न्यूयसि ॥ जायंते यानि धान्यानि । संमान्यानिदशयोग-
 तः ॥ १ ॥ तान्येकत्र सुरो राशी—कृत्य कुर्यात्तथा शिखां ॥ यथोपरि चरन्निंडुः । क्षणं र-
 जतकुंजति ॥ २ ॥ तत्रैकः सर्वप्रस्थः । क्तिन्वा मिश्रीकृतस्तथा ॥ यथात्रूद् दुर्बनः सर्व-
 पूर्वशुसैकमंत्रवत् ॥ ३ ॥ वयसः परिपाकेन । धनुर्गश्चिरिवानता ॥ वाताधिक्येन वद्वीव । प्र-
 चक्षत्पाणिपह्णवा ॥ ४ ॥ रोमन्निः पलितैः शुष्क-तृणत्रूमिविदं विनी ॥ निर्दंतास्यतुदारूढ-
 निष्कुलीकृतदाक्षिमा ॥ ५ ॥ अमावासी कृताशेष-तिथिर्नेत्रवदं विना ॥ आसन्नमृत्युराया-
 सी-ज्जरती तत्र काचन ॥ ६ ॥ त्रिन्निर्विशेषकं ॥ अनात्मज्ञा दुर्लैके सा । सूर्पमादाय कौ-
 तुकात् ॥ विनज्य सर्वपान् सर्वान् । प्रस्थं पूरयितुं पुनः ॥ ७ ॥ कदापि सूर्पेण विविच्य धा-
 न्य-राशेर्नरत्याशु कदंबकसैः ॥ प्रस्थं तथा सा जरती न न्यूयः । प्राप्नोत्यपुण्यो मनुजो नृज-
 न्म ॥ ८ ॥ इति तृतीयदष्टांतः ॥

अथ चतुर्थयुतदृष्टांतः—अस्ति रत्नपुरं नाम । पुरं रत्नाकरश्रियं ॥ यदद्भ्युत्तैर्नरै रत्नै—
 रिव शृंगायते जगत् ॥ १ ॥ राजा शतायुधस्तत्र । नदीनः कुलिशायुधः ॥ यस्य कस्य न वि-
 ज्ञाय । महिमा दानवर्धितः ॥ २ ॥ सुधर्मार्गिर्वसर्वस्व-मुहेतुमिव निर्मितं ॥ अनन्यसममास्था-
 न—मासीत्सस्य नरेजितुः ॥ ३ ॥ यत्रोद्धोच्यस्यमुकास्रक्-प्रतिर्विबितप्रूतत्वे ॥ किमथोऽप्य-
 स्युभूचक-मिति संदिदिहे जनैः ॥ ४ ॥ यत्र स्फुरन्मणिधृणि-स्तोमापास्ततमस्ततौ ॥ क्रियते
 मंगलायैव । प्रदीपा रजनीमुखे ॥ ५ ॥ यौवराज्यं ददौ यूने । सूनुवे नयविन्दुपः ॥ न चैष
 तावतातृप्य—द्वोत्रो वात्रे हि वर्धते ॥ ६ ॥ हृत्वापि पितरं स्वस्य । राज्यश्रियमित्येष सः ॥
 धियाज्यं येन दुर्मित्रे—णैव दुर्बुद्धिरेधते ॥ ७ ॥ एतद्विवेद सर्वत्र । संघरञ्चरलोचनः ॥ मं-
 त्री कुमारदुर्द्वंसं । रहो राज्ञो जगाद् च ॥ ८ ॥ अजानद्विव यूजानि—रन्यदा तनयं जगौ
 ॥ परिश्रान्ता वयं वत्स । धृत्वा राज्यधुरां चिरं ॥ ९ ॥ निधित्सामस्त्वधि ज्येष्ठे । नंदने राज्य-
 मेकतः ॥ अन्यतः कुलमर्यादां । परित्यक्तुं न शक्नुमः ॥ १० ॥ का तात कुलमर्यादा । पृष्ठे
 तेनेति साग्रहं ॥ यूपोऽज्यथाकुर्वेऽस्माकं । राज्यं यूतेन लब्धते ॥ ११ ॥ अष्टोत्तरशतं स्तंभा

। जुंनमाणमणित्विषः ॥ आस्थानेऽत्र प्रतिस्त्रं । संत्यष्टशतमश्रयः ॥ १२ ॥ अर्कैर्दीव्यन् म-
या साकं । त्वमाकंपविमुक्तधीः ॥ जयमासादयन्नश्रि — मेकां स्तंनस्य जेष्यसि ॥ १३ ॥ पुन-
र्द्युते जयन्नाश्रि । द्वितीयां च विजेष्यसे ॥ स्तंनस्यैकस्य निःशेषा । जेतव्या एवमश्रयः ॥ १४ ॥
एवमेव क्रमाज्जेयाः । शेषस्तंनशिखिलाश्रयः ॥ यद्येकदापि स्वत्वति । तद् द्यूतं याति मूलतः
॥ १५ ॥ ततः स द्यूतनिष्णात—स्तातघातनिवृत्तधीः ॥ प्रयासान्नीर्यरेत्ने । रंतुं राज्याय नू-
जुजा ॥ १६ ॥ कदाप्यसावस्वदितं विजित्य । स्तंनानशेषानपि दाति राज्यं । अपुण्यनैपुण्य-
मना न द्यूयः । प्राप्नोति मानुष्यमहो मनुष्यः ॥ १७ ॥ इति चतुर्थद्यूतदृष्टांतः ॥

अथ पंचमरत्नदृष्टांतः प्रारभ्यते—ऋकं धनसमृद्धाख्य—मस्ति ख्यातं कितौ पुरं ॥ य-
स्य स्थिरस्य संसर्गा—दिव श्रीश्चापदं जहौ ॥ १ ॥ तत्राभूच्छूनादः श्रेष्टी । यो नानारत्नसंग्रहात्
॥ रत्नाकर इति ख्याति—मुदधेर्विदधे वृथा ॥ २ ॥ यद्यद्दर्शं शुश्राव । रत्नं कापि स कौतुं-
की ॥ तत्तत्संजगृहे दीप्ति—पात्रं आखं सुधीरिव ॥ ३ ॥ ग्राहं ग्राहं स रत्नानि । स्वमंदिर-
मपूरयत् ॥ इच्छुर्मनीषितं मूढ्यं । व्यक्रीणीत न किंचन ॥ ४ ॥ कोटिध्वजैकःकोटीषु । प-

ताकाः कोटिसंख्यया ॥ वेद्वंतीव्योञ्जि वद्वीव । तत्पुत्रा आद्युलोकिरे ॥ ५ ॥ दधिव्रांसश्च
 चेत्नात—स्तनुते रत्नविक्रयं ॥ तदस्माकमपि द्रव्य—कोटयः स्युः सुदुर्घटाः ॥ ६ ॥ चलाचलां-
 चलान् पश्चा—दुत्तन्नीमो ध्वजान्वयं ॥ नीरसैर्जररसपर्शैः । रत्नैर्बद्धैर्दृक्किं ॥ ७ ॥ यथा द्वि-
 षो न द्रव्यंते । प्रीयंते न च बांधवाः ॥ घटदीपिकथेवालं । बुद्ध्या कृद्ध्या च नस्तथा ॥ ८ ॥
 यदि क्वचिद्विपत्ता याति । नुन्नोऽस्माकं मनोरथैः ॥ तद्रत्नविक्रयात्कोटि—ध्वजनाम वचनामहे ॥
 ॥ ९ ॥ एष्यं विमुशतां तेषां । धनदो धनदोहृदी ॥ ययौ देशांतरं न श्री—रस्ति दुस्त्वजस-
 द्यनां ॥ १० ॥ विना सवित्रा पुत्रास्ते । तारावद्विज्जुंतिरे ॥ आविश्रुश्चिरबानि । रत्ना-
 न्यापणवीथिषु ॥ ११ ॥ यथाचे यो यथा रत्नं । मूर्ध्येनाद्वेपेन यूयसा ॥ विक्रीय तत्तथा द्र-
 व्य—मेव संजगदृश्व ते ॥ १२ ॥ विदेश्या रत्नलाभात्ते । हृष्टा देशांतराण्यगुः ॥ व्यधुश्च श्रे-
 ष्ठिनः पुत्रा । ध्वजारोपं स्ववेश्मनि ॥ १३ ॥ रत्नव्ययादवासेषु । तेषु कोटिध्वजाग्निधां ॥ ध-
 नार्जनोर्जितः श्रेष्ठी । निन्द्ये स्वोकः सनाथतां ॥ १४ ॥ वीचीधितं मरुद्धृतै—र्षैः पुत्रानंदवा-
 र्तिभैः ॥ श्रेष्ठिनः शीर्षशूलाय । तैश्चपेटाधितं ध्वजैः ॥ १५ ॥ रत्नविक्रयवर्धिण्यु—क्रोधलोहि-

तद्योचनः ॥ श्रेष्ठी यश्चिराहत्या—दिदेश तनयानिति ॥ १६ ॥ रे वंक्ष्मीकंदकुदावा । बावा
 व्यावा श्वोन्मदाः ॥ गुरुगौरवगौरांशु—राहवः कामबाहवः ॥ १७ ॥ रत्नानि तान्यशेषाणि ।
 दिशः सर्वां ब्रमन् ब्रमन् ॥ आहृत्य वेदम विशत । सुचिरेणापि नान्यथा ॥ १८ ॥ एवं नि-
 वसिताः पित्रा । पुत्रास्ते रत्नदिभ्रवः ॥ त्रेजुर्दृशं जुवं रंका । इव दोगोचिता अपि ॥ १९ ॥
 ब्रांवा चतस्रोऽपि दिशो बनेरन् । तान्येव रत्नान्यखिलानि तेऽपि ॥ अकृतधर्मान पुनर्भु-
 व्य—ब्रवाच्छ्रुतो मानुषतां कदापि ॥ २० ॥ इति पंचमदृष्टांतः ॥

अथ स्वप्ने चंद्रपानदृष्टांतः—नगरं पाटलीपुत्र—मस्ति गौकविभूषणं ॥ यत्र मांगल्यदी-
 पंति । सौधोर्ध्वं निशि तारकाः ॥ १ ॥ तत्र चूपोऽन्नवहंखो । दक्षिणावर्तशंखवत् ॥ समुज्ज्व-
 लशुणः श्रीणां । कारणं वारिताशिवः ॥ २ ॥ तस्य प्रशस्यसौजाभ्य—जयश्रीकुक्षिभूरभूत् ॥
 ॥ पुत्रश्चित्रकलामूवं । मूर्खदेव इति श्रुतः ॥ ३ ॥ ह्रींकार इव निःशेष—मायाबीजं महामतिः
 ॥ आद्यो रूपवतां दीला-वतां योऽजनि यौवने ॥ ४ ॥ सरलभ्रूरसञ्चार—पौरपामरपर्षदि ॥ सोऽ-
 मिलतादशीभूय । वस्तुस्तोमे यथा जवं ॥ ५ ॥ स द्यूतव्यसनी स्तैन्यं । पुरस्यांतरकारयत् ॥

धूमो वह्निरिव स्तैन्यं । द्यूतस्याद्यं हि लक्षणं ॥ ६ ॥ द्यूतं त्याजयितुं पित्रा । ततोऽसौ शिकि-
 तो रहः ॥ तद्विद्वां न पुनर्भेने । मत्तद्विप इवांकुशं ॥ ७ ॥ द्यूपोऽथ जनतानिष्ठं । कुलीनमपि
 कश्मलं ॥ चिरलघ्नं पुरात्पंक-मिव दूरीचकार तं ॥ ८ ॥ इहं मे पूर्यतां दूर-देशदर्शनकौतु-
 कं ॥ इति ध्यायन् ययौ सोऽप्यु-ज्जयिनीं जयिनीं दिवः ॥ ९ ॥ स तत्र वासनः कुब्जे । नूत्वा
 शुटिकया रयात् ॥ कलाः प्रकटयामास । स्वाः शशीवांतरांतरां ॥ १० ॥ परःशतगुणा प्राङ्-
 —हृजता व्यक्तवर्णनाक् ॥ वेश्यात्र देवदत्तानू-त्प्रवीणेत्युचितश्रुतिः ॥ ११ ॥ तां मोहयितु-
 मन्येशु-स्तस्या उपनिकेतनं ॥ सं प्रातर्गर्नमारुते । मधुरध्वनिरध्वनि ॥ १२ ॥ गायनः कोऽ-
 यमित्यूचे । स्वदासी देवदत्तया ॥ सापि वीक्ष्यावदद्विद्वे । कुब्जः कोऽप्येष गायति ॥ १३ ॥
 कलावंतं तमाह्वातुं । प्रहिता देवदत्तया ॥ कुब्जांगा माधवी चेटी । मूलदेवं जगाविति ॥ १४ ॥
 सर्वगाणिक्यमाणिक्यं । कोविदप्रिय कोविदा ॥ त्वां मरखामिनी देव—दत्ताह्वयति संप्रति ॥
 ॥ १५ ॥ विशेषबहुमानेभुः । स तामूचे हृद्वे ब्रज ॥ न वेश्यावेरमनि वयं । स्ववशा निविशा-
 महे ॥ १६ ॥ व्यावृत्तामथ तां पृष्टे । मुष्टिनाह्वय मर्मवित् ॥ कुब्जामपि ऋजूचक्रे । स यष्टि-

मिव वर्धकिः ॥ १९ ॥ दास्या प्रोक्तोऽथ तद्दृष्टे । देवदत्तानुरागिणी ॥ स्वयं गत्वा चद्रकला त-
 मांनिन्ये निजमंदिरं ॥ १८ ॥ तथोरन्योन्यमालापे । जाते पीयूषपारणे ॥ वीणाकारशिरोरत्नं
 । तत्रागारकोऽपि गायकः ॥ १९ ॥ तद्रीणाकण्ठितं श्रुत्वा । साधु साधिवति त्राषिणी ॥ देव-
 दत्ताधुनान्मौद्विं । धूर्तः सोऽपि तथाकरोत् ॥१८॥ पृष्ठस्तथा शिरःकंप-हेतुं धूर्ताधिपो जगौ ॥
 अद्भुतं वीक्षमाणस्य । शिरः कस्य न कंपते ॥ २१ ॥ स्त्रियः सर्वत्र वीक्ष्यंते । सगर्जान् पु-
 नः पुमान् ॥ अथ त्वरुद्रास्त्रि वीक्ष्येते । स्त्रीपुंसावपि गर्हितौ ॥ २२ ॥ स्त्रीवीण्यं सगर्जास्ति ।
 पुमान् दंकोऽपि तादृशः ॥ इत्युक्त्वादर्शयत्तंत्र्यां । केशं दंडे च कर्करं ॥ २३ ॥ अथ तस्मै नि-
 जां वीणां । प्रवीणार्पयतिस्व सा ॥ तथात्तया विरेजेऽसौ । पुरुषेव सरस्वती ॥ २४ ॥ मूर्खदे-
 वे स्वयं वीणा— वादके देवदत्तया ॥ ऐंद्रसदस्तदा मेने । निर्विश्वावसुतुंबरुः ॥ २५ ॥ तं वी-
 णावादानाश्नायं । वीणाकारेऽथ याचति ॥ धूर्तराजोऽन्यथाद्भ्रु । नाहं जानामि किंचन ॥२६॥
 आयुक्तः सर्वविद्यानां । वीणायांश्च विशेषतः ॥ विद्वान् विक्रमसेनोऽस्ति । पाटलीपुत्रपत्तने ॥
 ॥ २९ ॥ तस्मिन् मूलदेवोऽस्ति । सोऽहं तत्पारिपार्श्वकः ॥ तदं कलाया नो वेद्मि । कुरुचि-

ह्य श्वोदधेः ॥ ३८ ॥ अत्रांतरे विश्वभूतौ ॥ रंगाचार्ये समागते ॥ सा प्रोचे नामुना तुभ्यः ।
 कोष्यन्यो नारते श्रुतः ॥ ३९ ॥ मूढदेवोऽन्यथाद्भे । येन त्वमपि शिक्षिता ॥ किं ब्रूमस्स-
 स्य वैदुष्यं । तदपि ज्ञास्यतेऽथवा ॥ ३० ॥ कुब्जोऽयमित्यवज्ञाय । प्रारब्धे विश्वभूतिना ॥ वि-
 चारे नारते सोवक्त्र । पूर्वापरविरोधतां ॥ ३१ ॥ कस्त्वं कुब्ज विचारेऽस्मिन् । धनुर्वेद श्वार्चकः
 ॥ विश्वभूतिर्वेदज्ञेवं । मूढदेवेन हृक्कितः ॥ ३२ ॥ किं मंशयसि पांकित्यं । रंकापंकित रे म-
 थि ॥ चिन्मिः किमु तादात्रि-र्मवपारपता वयं ॥ ३३ ॥ कथं कुर्मस्त्वयं वादं । वयं सांप्रत-
 मुस्तुकाः ॥ स्वं जाड्यमित्यपहुवन् । विश्वभूतिर्धिनिर्धयो ॥ ३४ ॥ हृषदूर्वा तत्पादवं देव-दत्ता
 चिन्तानुरागिणी ॥ निपत्य पादयोर्मूढ—देवमेवं व्यजिज्ञपत् ॥ ३५ ॥ नारती नारतो विश्वा-
 वसुतुंबरुनारदाः ॥ प्रत्यक्षा अथ सर्वेऽपि । त्वथि दक्ष निरीक्षिते ॥ ३६ ॥ कुलरूपाकृतीर्विकि-
 । कलाकौशलमेव ते ॥ कुरुते कषरेखैव । विशेषं स्वर्णलोहयोः ॥ ३७ ॥ तथाप्याहस्य रूपं स्वं
 । मेघमुक्त श्वोरुपः ॥ प्रिय पूरय मद्दृष्टि—वकोरीपारणस्पृहां ॥ ३८ ॥ तथेत्यन्यार्थितो रू-
 पं । स्वात्ताविकमियाय सः ॥ अधिकादरदं तस्या—द्यत्पदीथेत चाटुत्रिः ॥ ३९ ॥ तं मूर्ते-

शिव कंदर्प । चक्षुष्पशिव त्रास्करं ॥ सचेतनशिव खर्ण । वीक्ष्य सांघि विस्रिभिये ॥ ४० ॥
 श्रीणचित्राथ तं ज्ञान—जो जनाहादनादिना ॥ देवदसावदसोष—निचिंता रचितांजलिः ॥
 ॥ ४१ ॥ न याचे जवतो नूषां । न च खर्णधनान्यपि ॥ एतत्तु याचे धामेदं । मां च मास
 मुचः सदा ॥ ४२ ॥ सोऽप्युचे मधि निर्द्वये । वैदेश्ये चानुरागिणी ॥ गुणैर्गणिकाधर्म-
 मर्म कसात्रिकुंतसि ॥ ४३ ॥ सावदहाहावृश्यैव । राज्ये धनिषु धीधनं ॥ मनः पुनः समाज-
 स्त्रं । विश्राम्यति कलावति ॥ ४४ ॥ कुमुदिन्या बहिःस्पर्शं । कुर्युर्वसुमतः कराः ॥ हृदयोद्घा-
 टनस्तस्याः । पुनरिदुः कलामयः ॥ ४५ ॥ विदेशो वा स्वदेशो वा । गुणिनां गणनेति का ॥ वि-
 देशेव्वेव जन्धार्था । हेममौक्तिकविद्भुमाः ॥ ४६ ॥ जमिति प्रतिपेदाने । मूढदेवेऽथ तद्वधः
 ॥ हेमदंभकरस्तत्र । राज्ञो द्रास्यः समापयौ ॥ ४७ ॥ आहूता नर्तितुं तेन । नृपधाम जगाम
 सा ॥ हृद्येवाद्यरूपेण । मूढदेवेन संयुता ॥ ४८ ॥ कुशदे वाक्यविधायां । तस्मिन् पटहवा-
 दिनि ॥ सांद्रं गर्जति पर्जन्ये । मयूरीव ननर्त सा ॥ ४९ ॥ तुष्टस्तस्यै ददौ नूपः । प्रसादं
 सांघि वाणिनी ॥ समये प्रार्थयिष्येऽह—मिति न्यासीचकार तं ॥ ५० ॥ सा जगौ राजगौ-

रथ्या । ततो गीतं श्रुतित्रिषं ॥ ददौ प्रमुदितस्त्वयै । स्वांगमूर्षां नरेश्वरः ॥ ५१ ॥ मधुमत्त-
 पिकीकंठ—कुंठीकरणाकारणं ॥ अगायन्मूलदेवोऽपि । वीणाक्कणितमिश्रितं ॥ ५२ ॥ सख्यंका-
 झरसाखाद—मिवादाने महीपतौ ॥ सत्रा बन्धार तजान—विरामाशंकिनी शुचं ॥ ५३ ॥ प्रासः
 कार्यवशात्तत्र । पाटलीपुत्रमूजुजः ॥ जुजमुत्तत्रय विमल—सिंहो मंत्रीत्ववोचत ॥ ५४ ॥ इयं
 गीतकला मूल—देव एवापरत्र न ॥ बन्धवेष स एवैष । विज्ञेयो नात्र संशयः ॥ ५५ ॥ अ-
 न्यर्धितस्ततो राज्ञा । मुख्यं रूपमुपागतः ॥ नत्वा विमलसिंहेन । स्वामिसूनुः स सख्यजे ॥
 ॥ ५६ ॥ कोपीकृत्य नरेशेन । गाढं गौरवितोऽपि सः ॥ बाधपाशपतितो नेजे । त्रवनं पणयो-
 धितः ॥ ५७ ॥ जुंजानः स तथा साकं । त्रोगानकौर्निरंतरं ॥ द्विदेव देवदत्तापि । तापितेव ज-
 गाद तं ॥ ५८ ॥ अतिकूलं महत्त्वस्या—तुकूलं सकलापदां ॥ द्यूतं दौषैरनुस्यूतं । दधितेदं
 विमुच्यतां ॥ ५९ ॥ जिते वीजोदधि क्षोभो । हारिते तु जयस्पृहा ॥ जिते वा हारिते वा-
 पि । द्यूतेनोन्नयथा सुखं ॥ ६० ॥ नरः कुशोस्तु न त्वीडे । शोफात्तं मेढुरोदरं ॥ सादारिञ्च
 श्रियेऽप्येत—ज्ञात्रिषु मे दुरोदरं ॥ ६१ ॥ नाजन्मशिक्षितं द्यूतं । त्रियोक्त्वापि सुभोच सः ॥

यद्वा स्मितानुविद्धापि । किं शुंठी तैद्वणमुज्जति ॥ ६२ ॥ नाहर्नापि निशां च वेशि विक्रतो
 जानाति न ह्यनुषौ । वध्वत्यस्त्रीलभिरो धनं निधनयत्याहु प्रयासाजितं ॥ हास्यः स्पष्टधियां
 नवलवसनो हे हृतभूत त्वदा—घातस्तपुनरत्र चित्रमफलो यन्मंत्रतंत्रक्रमः ॥ ६३ ॥ द्रत-
 शास्यचलस्तत्र । धनीसार्धपतिर्युवा ॥ स्वीकृत्य वित्तदानेन । देवदत्तामयुंक्त सः ॥ ६४ ॥ त-
 स्मिन् दुःकर्मवद्वित्यां—तरायेऽप्यंतरांतरा ॥ तां त्रेजे मूलदेवोऽपि । अक्रातुः समतामिव ॥
 ॥ ६५ ॥ अक्रावदेवदत्तां तां । मूलदेवं त्यजाधनं ॥ अचलं निश्चलीभूय । नज वत्से श्रियां
 पदं ॥ ६६ ॥ स्त्रीणां नवति मान्यत्वं । समृद्धे सति नर्तारि ॥ उत्तरा दिक्कृता पूजया । धने-
 शोऽस्या यतः पतिः ॥ ६७ ॥ जन्ने शास्त्रे जन्ने विद्ये । जन्तौ मार्गाहुन्नौ विभू ॥ समं सिसेविषोः
 पुंसो । नैकोऽपि फलदो भवेत् ॥ ६८ ॥ साप्यूचे मातरेषास्मि । नैकांतेन धनार्थिनी ॥ किं तु
 मेऽस्यादरश्चाप—यष्टेरीव शुणेवपि ॥ ६९ ॥ अयं गुणी गुणइश्व । सुरूपः सुनगः शुचिः ॥
 जचितङ्गः प्रियः पुण्यैः । प्राप्तः किं त्याज्यते त्वया ॥ ७० ॥ न हि स्वीकारमर्हति । धनवंतो-
 ऽपि निर्गुणाः ॥ मुक्ताचारोऽपि नारोपि । वक्तो दक्षैर्युणं विना ॥ ७१ ॥ तत् श्रुत्वा कुट्टिनी

तस्यां । व्यवहारार्थीदिनाक्षतः ॥ शाकिनीव सपत्नीव । वैरिणीवोरगीव वा ॥ ७२ ॥ सा कदा-
 चिद्यथाचेंबां । तैवेद्दू अथ यावकं ॥ खलकूर्चकनिर्णिक-पद्मकाणि तु सा ददे ॥७३॥ मातः
 किमेतदिति सा । तथा पृष्टा रुषा जर्णौ ॥ प्रियस्तवास्ति निःसारो । यादक् तादश्यमून्यपि ॥७४॥
 सपद्मं याति चूंगीक्षं । सपद्मं वारि हंस्यपि ॥ निष्पद्मं च रता तान्यां । पशुत्रयामपि हीयसे
 ॥ ७५ ॥ ज्ञात्वा तदाशयं सापि । प्रोचे मातरिमान्यपि ॥ गोकुले राजने तन्ने । प्रदीपे ह्य-
 पकुर्वते ॥ ७६ ॥ मूलदेवो न निःसारो । यः प्रवीणो विवेकिषु ॥ निःसारोऽवल एवासौ । यो
 विवेकेन वर्जितः ॥ ७७ ॥ दर्शयिष्ये तवाप्येत-दित्युक्त्वा श्रेष्य माधवीं ॥ अचलं ज्ञापयामा-
 स । सा श्रद्धामिच्छुनक्षणे ॥७८॥ सोऽपि प्राप्य तदादेश-मनेक इव किंकरः ॥ प्राहिणोद्वि-
 संपूर्ण-मनः स्वमनसा सह ॥ ७९ ॥ तदौदार्यं प्रशंसत्या—सक्त्रायामन्यथत सा ॥ किं महि-
 ष्यस्मि येनेद्दू-नक्षि मूलदद्वैः सह ॥ ८० ॥ तमेव दोहदं मूल-देवोऽपि ज्ञापितस्तथा ॥ स्व-
 वचांसीव सरसा-निदूनादक्ष पंचषान् ॥ ८१ ॥ मूलाप्राणि हृदा सर्व-—ग्रंथीरपि परित्यजन्
 ॥ इदं द्विसद्व्य चक्रे स । खंभान् द्वित्रांशुलायता ॥ ८२ ॥ त्रिसैर्ज्ज्वा शराबांस्तै-श्वतुर्जात-

कवासितैः ॥ प्रोतैर्बबूवहशूलाग्निः । स प्रैषीष्टुपवन्नमं ॥ ७३ ॥ हृष्टाथ देवदत्ता तां । बन्नाथे
 मातरं तरं ॥ विवेको मूलदेवस्या—चलस्यापि नित्रालय ॥ ७४ ॥ इयं मुग्धा विप्रलब्धा ।
 धूर्तेनानेन धिक्कथं ॥ कार्पण्यं दोषमप्यस्य । यत्पश्यति गुणाशया ॥ ७५ ॥ नृशब्दमिव निर्वा-
 स्य । एवायं सद्नादिति ॥ कटपांतवार्धिवीचीवा—चलं चानयतिस्म सा ॥ ७६ ॥ दिनाधीशो-
 दयेऽवोच—देवदत्तामथाचलः ॥ एष प्रामांतरं यामि । कामिन्यस्तु शिवं तव ॥ ७७ ॥ गुणा-
 ग्रहे गृहाणेदं । नित्यव्ययकृते धनं ॥ मुद्दि मद्दिरहान्मात्रै—स्वं मे वससि चेतसि ॥ ७८ ॥
 अचले चलिते सन्न । सानिनाथ खनायकं ॥ गते मदेहबले विंब—मिवं चैत्यमशंकितता ॥
 ॥ ७९ ॥ श्लिथताजितगोस्तन्या । गोस्तन्या अपि पेशलाः ॥ प्रावर्तत मिथो वार्ता । एक-
 तदपस्थयोस्तयोः ॥ ८० ॥ अकसंकेतितस्ताव—दचलः सुन्नटाञ्चितः ॥ विद्युन्नोव द्वापत्य ।
 सहसा प्राविशद् गृहे ॥ ८१ ॥ मूलदेवं न्यधादेव—दत्ता तदपतले तदा ॥ मुक्त्वा तस्यांति-
 के स्वांतं । सा तन्वाचलमत्र्यगात् ॥ ८२ ॥ विषसादाचलस्तदपे । विकल्पे दुर्मेना इव ॥ अ-
 क्ना नृसंज्ञयावादी—दधस्थं तस्य वैरीणं ॥ ८३ ॥ अचलेनाचलेनेवो—पर्याक्रांतो विमूढधीः

॥ न निर्गुंतुं न च स्यातुं । शशाक नृपनंदनः ॥ ए४ ॥ इन्द्र्योऽवदत्प्रिये नासं—श्रवतः श-
 कुनात्ति मे ॥ ज्ञाने जानंति मच्चिंतं । तानि त्वद्भिरहास्पदं ॥ ए५ ॥ सस्नौ तद्व्ये सचेवोऽहं ।
 निशीति स्वप्नमीक्षितं ॥ सत्यीकर्तुमिह स्नास्या—मयद्य तत्प्रगुणीत्रव ॥ ए६ ॥ सा ब्रजार्षे प्र-
 न्नो स्नातुं । स्नानपीठमलंकुरु ॥ मा विनश्येदियं तूदी । जोगार्हा स्नानवारिणा ॥ ए७ ॥ शत्रो
 जातहवोऽवादी—दचचलस्तां मनस्विनि ॥ अथ स्नातव्यमत्रैव । मया स्वप्नानुरोधतः ॥ ए८ ॥
 साधेशगोत्रदेवीव । पुत्रीं ज्ञास्तिस्म कुट्टिनी ॥ वत्से कोऽयं स्वप्नावस्ते । पत्युः प्रत्युत्तरार्पणं
 ॥ ए९ ॥ अथशा सा तमत्र्यज्य । स्नपयामास पाथसा ॥ तेनाथः पतता कृत्रः । सस्त्रावस्त्रा-
 पितोऽपि सः ॥ १०० ॥ जुशुप्समानः स्वं कर्म । वणिग्मलजलाविवः ॥ तत्र सोऽस्थारक्षणं प्रा-
 म—स्रोतसीव सितहृदः ॥ १ ॥ यज्ञाव्यं तन्नवन्वाशु । न तु स्यातुमिहौचिती ॥ ध्यात्वेति नू-
 पशूनिर्ण—ज्ञेवारुध्यत तद्भट्टैः ॥ ११ ॥ चौरवद् दृढबद्धं तं । कृतांत इव दास्यः ॥ ऊचिवानचलः
 कुर्वे । किमन्यायकृतस्तव ॥ ३ ॥ समयेऽपचिकीषुस्तं । मूढदेवोऽब्रवीदिति ॥ यत्किञ्चेतात्त्रि-
 पन्नस्य । कुरु घातं च तन्मम ॥ ४ ॥ व्यसृशद्देवदत्तांतः । साधुकं दधितेन मे ॥ नीचैर्मन्नयं

चाप । श्वारातिं हनिष्यति ॥ ५ ॥ स प्रोचे याहि शुकोऽसि । मुंचेस्त्वमपि जातु मां ॥ पुञ्ज-
 कं जगणस्सैवं । धिग् निःसत्वं वणिजनं ॥ ६ ॥ आबद्धशकुनग्रंथि-निर्गल्य नगराहहिः ॥
 स्नातः सरसि सोऽचावी-र्युरं बेजातटंप्रति ॥ ७ ॥ एकस्मादचलात् व्रसतः । पुरोऽचलचयाकु-
 लां ॥ वीक्ष्याटवीं सशंकासौ । सहायं कचिदैहत ॥ ८ ॥ तावच्चत्रागतः कोऽपि । सबलः स-
 वशुशंबलात् ॥ विप्रस्तेन क यासीति । बत्रार्धे मुदितरसना ॥ ९ ॥ यामि वीरप्रधानाख्यं ।
 ग्रामं बेजातटांतिके ॥ इत्युक्तिशालिना तेन । मूलदेवः सहाचलत् ॥ १० ॥ वार्ताविनोदतोऽ-
 न्योन्यं । जातसौहृदयोस्तयोः ॥ क्षीरोदस्पर्द्धिं मध्याहे । ययौ हृगोचरं सरः ॥ ११ ॥ मरा-
 ललीलया तत्र । कृतकेदिन्वर्दीयत ॥ अपाश्रेयः पथश्रान्तो । मूलदेवस्तरोस्तदे ॥ १२ ॥ स्वो-
 दरप्रमितान् सक्थू—नशको दानकर्मणि ॥ दृणादावोक्यामास । त्रोकृतुकामोत्रसा द्विजः
 ॥ १३ ॥ रीतिज्ञोऽप्ययमद्यापि । किं नाह्वयति मामिति ॥ कुमारे विमुशत्येवं । सक्थूनेकोऽप्य-
 त्रुंक सः ॥१४॥ त्रुक्त्वा प्रचदीते विप्रे । राजपुत्रे व्यत्रावयत् ॥ नाद्यादपसक्थुरेषोऽदा—ज्ञोजनं
 श्वस्तु दास्यति ॥१५॥ न द्वितीये तृतीयेऽपि । दिवसे तमबूजत् ॥ त्रिंकाककुलजातेषु । प्रायो

दानकथा वृथा ॥ १६ ॥ त्र्येणीतकांतरं । कुमारं न्यगदद् द्विजः ॥ स्वस्त्यस्तु सौम्य ते या-
 स्या-म्यहं तु वर्त्मनामुना ॥ १७ ॥ अथदन्मूलदेवस्त-सिष्यं द्वादशयोजना ॥ गृह्णाणमिवा-
 दंघि । त्वत्सहाय्यान्मयाटवी ॥ १८ ॥ ध्रुवं त्वमुपकारार्हः । किं कुर्वे निर्धनोऽधुना ॥ मूल-
 देवं नृपं श्रुत्वा । विप्र किंप्रं समापतेः ॥ १९ ॥ अथासौ मूलदेवेन । नामपृष्टोऽब्रवीदिति ॥
 लोकैर्निर्धुणश्मरिष्यां । दंष्ट्रितः सिरुकोऽस्म्यहं ॥ २० ॥ द्विजः काको जनैर्युक्तं । स्मर्यते भो-
 जनक्षणे ॥ बंधून् लब्ध्वाटपन्नक्षयोऽपि । त्रोकतुमाह्वयतीह यः ॥२१॥ द्विजा दंता वसंत्यास्ये
 । युक्तं यद्गदयमाप्यते ॥ स्वेन मृध्नन्ति यदंति । जिह्वायास्त्वौरसं रसं ॥ २२॥ विधुर्धत्ते द्वि-
 जे श्लाघ्यां । युक्तं यातोदयो हसौ ॥ सौहित्यं जीवदोकस्य । करोति स्वकरामृतैः ॥ २३ ॥
 आत्मंजरिरपूर्वोऽयं । मम मार्गसुहृद् द्विजः ॥ अस्य नामानरं तन्व-न्न मृषावाभमहाजनः ॥
 ॥ २४ ॥ औदार्यचूरिति ध्यायन् । बेजातदपुरंप्रति ॥ प्रस्थितो चूपचूरेकं । विवेश ग्राममध्व-
 नि ॥ २५ ॥ पंचत्रिः कुलकं ॥ त्रांतचूरिशहः प्राप । कुट्माषांस्तत्र त्रिचुवत् ॥ कुट्माषास्तेऽन-
 वंस्तस्य । मोदकेन्यः प्रमोदकाः ॥ २६ ॥ अनाकुलमनांस्तेषां । तदक्षणे कुधितोऽपि सः ॥ त्र्य-

नावयदुपग्राम—सरस्तीरं गतः कृती ॥ २७ ॥ क तन्मे पैतृकं राज्यं । क सावंतीविद्यासिता
 ॥ क च कुग्रामभिक्षेयं । सर्वमीषत्करं विधेः ॥ २८ ॥ एकः स दिवसो यस्मि—नाथिंवातम-
 जीवयं ॥ एकोऽयं दिवसो यत्र । नोदरंनरिरप्यहं ॥ २९ ॥ उपवासत्रयांतेऽमी । कुल्माषा
 लेत्रिरे मया ॥ तत्कस्मैचिददत्त्वैतान् । किं रंक इव यद्विमि ॥ ३० ॥ योऽपि सोऽपि समाया-
 तो । त्रिहस्तोषाय संप्रति ॥ सरपात्रं प्राप्यते येन । क तादृग्ज्ञान्यमस्ति मे ॥ ३१ ॥ एवं चा-
 वयतस्तस्या—कृष्टः पुण्यैरिवाथयौ ॥ तपोराश्रिरिवांगस्थः । साधुर्मसिमुपोषितः ॥ ३२ ॥ रा-
 ज्यं रोरः सुतं वंध्य—शत्रुरंधः श्रुतं जरुः ॥ वाचं मूको निधिं दुःस्थ । इव तं प्राप्य सोऽह-
 षत् ॥ ३३ ॥ अजस्थाने गजप्रासे—र्मणिलान्नाद् दृषत्पदे ॥ स्वं धन्यं मन्यमानोऽसौ । मुनिं
 नत्वा व्यजिह्वपत् ॥ ३४ ॥ त्वाहका नास्त्यसौ त्रिका । पुनर्नावं प्रमाणयन् ॥ गतकल्मष-
 कुल्माषान् । गृहाणानुगृहाण मां ॥ ३५ ॥ विवर्धयिषुरानंदं । दातुर्दातमना मुनिः ॥ दौःस्था-
 ङ्घिं तरितुं पोत—मिव पात्रं पुरो दधे ॥ ३६ ॥ मुनये मूलदेवेऽथ । ददाने दानमंजसा ॥
 अवदहेवता व्योम्नि । तत्पुण्यस्येव साक्षिणी ॥ ३७ ॥ धन्यानां हि नराणां स्युः । कुल्माषाः

साधुपारणे ॥ यथाचसे परार्थेन । मूलदेव ददासि तत् ॥ ३८ ॥ गणिका देवदत्तेन—सहस्रं
 राज्यमस्तु मे ॥ इति तस्मिन्नाधियाने । पुनः प्रोवाच देवता ॥ ३९ ॥ सप्तमेऽहनि राज्यं ते ।
 देवदत्ता तु सा क्रमात् ॥ त्रविध्यत्थेव पुण्यं हि । क्रमेणैव विपच्यते ॥ ४० ॥ सोऽथ कृत्वा
 पुनार्द्रिका—प्रासकुट्माषत्रोजनं ॥ सांयाहनि शनैर्गर्भ—ज्ञाप बेजातटं पुरं ॥ ४१ ॥ प्रसुप्तः
 पांशालायां । परिपूर्णं ददर्श सः ॥ निशावसाने शशिनं । विशंतं वदनोदरे ॥ ४२ ॥ कश्चि-
 र्कार्पाटिकोऽप्येवं । तदा स्वप्नं व्यलोकत ॥ अबोचच्च सतीर्थ्यानिं । निद्रामुकुलिताकरं ॥ ४३ ॥
 तेऽप्युचुः स्वप्नदृश्या—नुनावान्मृगलक्ष्णाः ॥ त्वं लप्ससेऽथ त्रिकायां । संरुकं गुरुसंक्रितं ॥
 ॥ ४४ ॥ स्वप्नार्चितामणौ काची—यतस्तान्मंदमेधसः ॥ निदन्नुदारमारामं । मूलदेवो ययौ प्र-
 ने ॥ ४५ ॥ मालिकं सर्वकर्मज्ञो—ऽश्रीणारपुष्पप्रचायतः ॥ तस्मारपुष्पफलान्याप्य । ययौ स्वप्न-
 इधाम सः ॥ ४६ ॥ दत्त्वा पुष्पफले पृष्टः । स्वप्नार्थं स विचक्षणः ॥ आचर्य्यौ तदहं वदिसि ।
 जायसे चेन्ममातिथिः ॥ ४७ ॥ तथेति प्रतिपेदानं । विहितज्ञानत्रोजनं ॥ रूपस्याधिब्रुवा स
 स्व—पुत्र्या तमुदवाहयत् ॥ ४८ ॥ ततोऽवदच्च शीतांबु—पानस्वप्नानुभावतः ॥ सप्तमेऽहनि

जन्धासे । वत्स राज्यमिह स्थितः ॥ ४९ ॥ स्वप्नस्य देवतावाचि । साचिव्यं चिंतयन्नसौ ॥
 निष्कंपश्चंपकस्याधः । प्रसुप्तः सप्तमेऽहनि ॥ ५० ॥ निधान इव निषण्णे । निष्पुत्रे नृपतौ मृ-
 ते ॥ तदा तत्र पुरि प्राज्या । राज्यायंतिस गोजिणः ॥ ५१ ॥ यस्मै राज्यं दास्यतीदं । स
 राजास्त्विति वादित्रिः ॥ प्रधानैरधिवास्याध । मुमुचे दिव्यपंचकं ॥ ५२ ॥ कुमारः कृतशृंग-
 राः । कन्नमंत्रिद्विजन्मनां ॥ पुरस्तस्य चरंतिस । स्वैरं विचरतः पुरे ॥ ५३ ॥ राज्याहं कंचि-
 द्प्राप्य । पुरस्यांतः पुराहहिः ॥ पंच दिव्यान्यगुस्तत्र । यव सुसोऽस्ति नृपनृः ॥ ५४ ॥ तं
 वीक्ष्याहेषि तादर्थ्येण । करेण च करेणुना ॥ स स्वस्कंधे समारोपि । पर्जन्येनेव गर्जता ॥ ५५ ॥
 दुधुवे चामराभ्यां च । तत्रेणोषरि पप्रथे ॥ अर्धस्तस्य वितेने च । नृंगारेण नवातिथेः ॥ ५६ ॥
 मौलिसृष्टमहीपीठ—द्वुवितार्शोषोखरैः ॥ सामंतैः स नमश्चक्रे । चिरं नंदेति वादित्रिः ॥
 ॥ ५७ ॥ श्रेणिश्चजनतानेत्र—निर्मितांजो जतारणे ॥ प्राविशन्नगरे मूढ—देवो देवेन्द्रवीक्षया ॥
 ॥ ५८ ॥ सत्रासीनः स सामंतैः । साम्राज्यायाभ्यविच्यत ॥ अंतर्हिता तदा सैव । वज्राधि-
 व्योम्नि देवता ॥ ५९ ॥ रमे यः किल राजकुंजरकुवे गौडेषु गर्जस्ततः । सत्कीनाच्चिरवंति-

साधुपारणे ॥ यद्याचसे परार्थेन । मूढदेव ददामि तत् ॥ ३८ ॥ गणिका देवदत्तेभ्य—सहस्रं
 राज्यमस्तु मे ॥ इति तस्मिन्नधिधाने । पुनः प्रोवाच देवता ॥ ३९ ॥ ससमेऽहनि राज्यं ते ।
 देवदत्ता तु सा क्रमात् ॥ नविष्यत्येव पुण्यं हि । क्रमेणैव विपच्यते ॥ ४० ॥ सोऽथ कृत्वा
 पुनर्द्विंका—प्रासकुट्माषत्रोजनं ॥ सांयाहनि शनैर्गृह—त्राप बेजातटं पुरं ॥ ४१ ॥ प्रसुप्तः
 पांशालायां । परिपूर्णं ददर्श सः ॥ निशावसाने शशिनं । विशंतं वदनोदरे ॥ ४२ ॥ कश्चि-
 र्कार्पटिकोऽप्येवं । तदा स्वप्नं व्यलोकत ॥ अत्रोचच्च सतीर्थ्यानां । निद्रामुकुलितार्करं ॥ ४३ ॥
 तेऽप्युचुः स्वप्नदृष्ट्या—नुत्रावान्मृगलक्ष्मणः ॥ त्वं लप्ससेऽद्य त्रिकायां । मंरुकं गुरुमंरुतं ॥
 ॥ ४४ ॥ स्वप्नार्चितामणौ काची—यतस्तान्मंदमेधसः ॥ निदन्नुदारमारासं । मूढदेवो ययौ प्र-
 ने ॥ ४५ ॥ मालिकं सर्वकर्मज्ञो—ऽशीणारपुष्पप्रचायतः ॥ तस्मारपुष्पफलान्याप्य । ययौ स्वप्न-
 इधाम सः ॥ ४६ ॥ दत्त्वा पुष्पफले पृष्टः । स्वप्नार्थं स विचक्षणः ॥ आचरथ्यौ तदहं वक्षिम ।
 जायसे चेन्ममातिथिः ॥ ४७ ॥ तथेति प्रतिवेदानं । विहितज्ञानत्रोजनं ॥ रूपस्याधिभुवा स
 स्व—पुर्या तमुदवाहयत् ॥ ४८ ॥ ततोऽवदच्च शीतांबु—पानस्वप्नानुत्रावतः ॥ ससमेऽहनि

लब्धासे । वत्स राज्यमिह स्थितः ॥ ४९ ॥ स्वप्नस्य देवतावाचि । साचिद्व्यं चिंतयन्नसौ ॥
 निष्कंपश्रंपकस्याधः । प्रसुप्तः सप्तमेऽहनि ॥ ५० ॥ निधान इव निष्पन्ने । निष्पुत्रे नृपतौ सृ-
 ते ॥ तदा तत्र पुरि प्राज्या । राज्यायंतिस्र गोत्रिणः ॥ ५१ ॥ यस्मै राज्यं दास्यतीदं । स
 राजास्त्विति वादितिः ॥ प्रधानैरधिवास्याध । मुमुचे दिव्यपंचकं ॥ ५२ ॥ कुमारः कृतशृंगा-
 राः । कृत्रमंत्रिद्विजन्मनां ॥ पुरस्तस्य चरंतिस्र । स्वैरं विचरतः पुरे ॥ ५३ ॥ राज्याहं कंचि-
 दप्राप्य । पुरस्यांतः पुराह्वहिः ॥ पंच दिव्यान्यशुस्तत्र । यत्र सुप्तोऽस्ति नृपशूः ॥ ५४ ॥ तं
 वीक्ष्याहेषि तादर्थ्येण । करेण च करेणुना ॥ स स्वस्कंधे समारोपि । पर्जन्येनेव गर्जता ॥ ५५ ॥
 दुधुवे चामराभ्यां च । तत्रेणोषरि पप्रथे ॥ अर्धस्तस्य वितेने च । त्रुंगारेण नवातिथेः ॥ ५६ ॥
 मौलिसृष्टमहीपीठ—ब्रुवितार्शोषशेखरैः ॥ सामंतैः स नमश्चक्रे । चिरं नंदेति वादितिः ॥
 ॥ ५७ ॥ श्रेणिसृजनतानेत्र—निर्भितांजो जतारणे ॥ प्राविशन्नगरे मूढ—देवो देवेन्द्रवीलया ॥
 ॥ ५८ ॥ सनासीनः स सामंतैः । साम्राज्यायाभ्यषिच्यत ॥ अंतर्हिता तदा सैव । ब्रजाषे
 व्योञ्चि देवता ॥ ५९ ॥ रमे यः किल राजकुंजरकुले गौडेषु गर्जस्ततः । सत्कीनादिरवंति-

नूपतिसत्रां संशोत्रयामास यः ॥ दानोदारमतिर्यतिद्विपकरे योऽयोजयत्स्वं करं । सत्यं सोऽ-
 यमनेकपो विजयते श्रीमूढदेवो नृपः ॥ ६० ॥ ततः स नूपतिसत्राय—मानो जनकवत्प्रजाः
 ॥ अवंतीशेन सौहार्दं । चक्रे चक्रेश्वरः श्रिया ॥ ६१ ॥ सोऽथ निर्घुणशर्मन्व्यो । विप्रस्तत्र स-
 माययौ ॥ दविष्टस्यैव तडास—ग्रामं तस्मै ददौ नृपः ॥ ६२ ॥ तदानीं देवदत्तापि । मूढदेव-
 विनंभनां ॥ साकाशिरीक्ष्य चुक्रोशा—चलं क्रोशायतस्वरा ॥ ६३ ॥ रे त्वया किमुद्रुदास्मि ।
 यन्नान्यमिह सृष्यसि ॥ धनांध मदृष्टं मुंच । नो चेत्यक्वसि जीवितं ॥ ६४ ॥ नन्निर्वास्य
 यहादेव—दत्ता गत्वोपनृपतिं ॥ अथाचत प्रसादं तं । न्यासीकृतवरं तदा ॥ ६५ ॥ ददासि ते
 किमित्युक्त—वति नूनृति सा जगौ ॥ मूढदेवं विनास्वामि—न्न प्रसाद्यः पुमान् मम ॥ ६६ ॥
 कृपितेव भ्रुवाणासि । किमित्युक्ता नृपेण सा ॥ जगादाचलदुर्धसं । ज्वलत्यग्निवत्कुधा ॥ ६७ ॥
 अथाहृथाचलं नृपोऽ—त्र्यधात् किं रे पुरे मम ॥ नेतासि कुरुषे येन । निग्रहानुग्रहौ स्वयं ॥
 ॥ ६८ ॥ असूनूमूढदेवाय । त्वं वध्योऽसीति त्राषिणः ॥ नृपालव्यालतः सैव । कथंचन ररक् तं
 ॥ ६९ ॥ मददृष्टौ तमनानीय । मायासीरिति नूनृजः ॥ आङ्गौषधं पुराह्याधि—मिव तं नि-

रवास्यत् ॥ ७० ॥ मूलदेवं ततोऽन्वेष्टु—मवलः प्रचवालः सः ॥ न तु कचन तं प्राप । निः-
 पुण्य इव शेषधिं ॥ ७१ ॥ दध्यौ च मूलदेवोऽपि । रहितं देवदत्तया ॥ श्यामया तारयां चक्षु-
 —रिव राज्यं वृथा मम ॥ ७२ ॥ कलाः पंचदशा यांति । यांति वा चंद्रमंजवं ॥ एका पुन-
 हुंवा तिष्ठे—न्न चंद्रस्तां विना यतः ॥ ७३ ॥ एवं मम मनः का का । कामिनी नागतागता
 ॥ तस्थौ सा तु स्थिरीभूय । न मनस्तां विनां यतः ॥ ७४ ॥ सोऽथ दूतमुखिनेव—मवंतीश्व-
 रमालपत् ॥ चौरी मञ्चेतसो देव—दत्ता वसति ते पुरे ॥ ७५ ॥ तामल प्रेषयेयं । निवि-
 कर्नेहृदंधनां ॥ रणधि स्वमनोगुप्तौ । नान्यस्तस्या हि निग्रहः ॥ ७६ ॥ ज्ञात्वा तदाश्रयं प्रैषी-
 —तां ततोऽवंतीनाथकः ॥ देवतादत्तसाम्राज्यः । स ह्यनुबन्ध्याशासनः ॥ ७७ ॥ देवदत्ता रथा-
 रूढा । ययौ वेज्ञातटं पुरं ॥ प्रावेक्ष्यत च श्रूयेनां—तःपुरं परमोत्सवैः ॥ ७८ ॥ वियोगचिन्ता-
 तापार्ता । चिरात्प्राप्य हृदीश्वरं ॥ स्वात्यंन इव शस्यश्रीः । सापि प्रोद्धासमालदत् ॥ ७९ ॥
 दूतश्च चूतत्रांकोजा—दचलः पारसं तटं ॥ आततज्ञांकसंनारः । प्राप वेज्ञातटं पुरं ॥ ८० ॥
 जपादायामुपादाय । स्यात्वं रत्नौघपूरितं ॥ जपतस्थे महीनाथं । सोऽथ द्वाःस्थनिवेदितः

॥ ८१ ॥ इराद्वनतं शीति-प्रांजलं पटुचेतनः ॥ अचलोऽयमिति क्षिप्रं । क्षितीशस्तमवह्वयत्
 ॥ ८२ ॥ मूलदेवं तु यूषाळं । नोपलक्षयतिस्म सः ॥ को लक्षयति वैशाखे । शाखिनं फाद्यु-
 नेक्षितं ॥ ८३ ॥ अजानतेव भूपेन । पृष्ठे तस्यान्निधादिके ॥ उह्ववसन्निव हर्षेण । सवृत्तमच-
 लो जगौ ॥ ८४ ॥ वदनस्थितहर्षेण । हृदि न्यासीकृतकथा ॥ शुल्काधीकरणाच्चक्रे । प्रसाद-
 स्तस्य यूयुजा ॥ ८५ ॥ अस्माकं दानचौर्येण । स्यात्प्राणांतोऽपि निग्रहः ॥ शेषार्धेन ततश्च
 । विधेयमिति चोच्यते ॥ ८६ ॥ दानमंरुपिकां गत्वा । वस्तु चांगान्यदर्शयत् ॥ यावरपंच-
 कुवायासौ । तावत्तत्राययौ नृपः ॥ ८७ ॥ तव किं शुल्क निर्वाहो—ऽत्रवन्नो चैकरोम्यहं ॥
 इरुत्के यूयुजा हर्षा—दचलो द्विशुणोऽत्रवत् ॥ ८८ ॥ स्वामिंस्तव प्रसादेन । मंशु पंचकुलं
 मम ॥ सर्वं निर्वाहयामास । शुल्कमेवमुत्राच सः ॥ ८९ ॥ अथ यूसंज्ञया राज्ञा । शौटिक-
 काः प्रशुणीकृताः ॥ मर्माणीव पुनस्तस्य । वस्तुचांगान्यशोधयत् ॥ ९० ॥ राज्ञोचे चोः कि-
 मिक्षध्वे । सुषाज्जगो हि नाचलः ॥ तत्रापि यदि संदेहो । दार्थतां चांगवस्तु तत् ॥ ९१ ॥
 तैस्तथा विहिते वस्तु—चांगद्वहिरसारतः ॥ गुप्तं तस्यांतरामेव । सारं वस्तु विनिर्ययौ

॥ ९२ ॥ अथ रोषेण संहार—रुद्ररौद्रवपुर्नृपः ॥ सर्वं वरतु स्वमुद्रांकं । कृत्वाचक्षमबंधयत्
 ॥ ९३ ॥ वरतुव्ययेन चेन्मुच्ये । जीवंस्तन्नाभयवानहं ॥ चिंतयेति च०पेऽसौ । ऊंऊयेव जर-
 नवः ॥ ९४ ॥ क्षापः स्वजननं प्राप । नीतो बरुः स चाग्रतः ॥ किमेवं कुरुषे कूट—मिर्यु-
 को भृशुजात्रयथात् ॥ ९५ ॥ विश्वस्त्वंचनं माया—चनं वचनं मृषा ॥ गुरुन् विनापि वि-
 धेयं । वणिजां स्यादयत्नजाः ॥ ९६ ॥ अधीते यत्विचिंतदपि मुषितुं ग्राहकजनं । मृदु ब्रूते
 यद्वा तदपि विवशीकर्तुमपरं ॥ प्रदत्ते यत्किंचित्तदपि समुपादातुमधिकं । प्रपंचोऽयं वृत्तेरहह
 गहनः कोऽपि वणिजां ॥ ९७ ॥ इत्युक्तवंतमंतस्थ—त्रयं तमनुयुक्तवान् ॥ किं द्योः प्रत्य-
 त्रिजानासि । मां न वेत्ति नरेश्वरः ॥ ९८ ॥ को वेत्ति भानुवन्न त्वां । नत्वां तेनेति त्राषिते
 ॥ भूपोऽत्र्यधत्त चाद्दनि । मुंच जल्प यथातथं ॥ ९९ ॥ तर्हि सम्यग्ग जानामी—त्युक्तवत्य-
 चक्षे त्रिया ॥ साक्षादिव श्रियं देव—दत्तामानाययन्नुपः ॥ १०० ॥ ह्रीणस्तां वीक्ष्य तं जा-
 नन् । मूलदेवमिवापतिं ॥ संजातद्विगुणातंको । बन्नाषे ब्रूजुजाचक्षः ॥ १ ॥ मुंचेः कदापि
 मामेवं । त्वया प्रोक्तं तदा ततः ॥ प्राप्तोऽपि निग्रहस्थानं । मया संप्रति मुच्यसे ॥ २ ॥ अथ

श्वथितबंधस्य । तस्य प्रत्यार्थ्यन्नुपः ॥ समस्तमपि तद्वस्तु । न संतद्वलवातिनः ॥ ३ ॥ व्य-
 जिज्ञापन्नपुं सार्थ—नाथो नाथ तथा कुरु ॥ यथावंती शरोऽवत्यां । प्रवेशं मेऽनुमन्यते ॥ ४ ॥
 पृथिवीपुरुहूतोऽथ । दूतं तस्मै ददौ निजं ॥ दूतोक्त्यावंतीनाथोऽपि । तमवंत्यामवी विशत्
 ॥ ५ ॥ अथान्यदा मूलदेवं । महीनाथं सदःस्थितं ॥ एत व्यजिज्ञपन् पौरा—श्रौराकुलि-
 तचेतसः ॥ ६ ॥ यन्नास्त्रेषु श्रुतं पूर्वं । न तु प्रत्यङ्गमीहितं ॥ तद्देव चौर्यमद्य श्वः । पुरे तव
 नवल्यहो ॥ ७ ॥ समं समस्तशृंगरै—श्रौरैरात्ते धनेऽधुना ॥ निश्रिभेन्ध्वः परं वेणि—श्मश्रु-
 णास्माकमस्ति त्रित् ॥ ८ ॥ तद्देवो यततामस्मा—नस्मात्तस्कर संकटात् ॥ त्रातुं ददातु वा
 स्थानं । मुखवासाय किंचन ॥ ९ ॥ अथ भूपः स्फुरत्कोपः । प्रोक्त्वाचारङ्ककानिति ॥ रे पुरे
 चौरिका केयं । नवत्सु प्रनवत्स्वपि ॥ १० ॥ ते श्रेचुरेक एवासाँ । चौरोऽस्ति न तु भूरयः ॥
 परं स उग्रं होऽस्माकं । मनः क्रीवात्मनामिव ॥ ११ ॥ स चौरो दैत्यवत्कूरो । न वेने न च
 लप्स्यते ॥ अस्ति नः केवलं रात्रि—जागरो रोगवृद्धये ॥ १२ ॥ नृपो दध्यावमीतिः किं । व-
 रकैर्हतं सिद्ध्यति ॥ मयैव जेष्यते चौरः । श्रीरमणेव रावणः ॥ १३ ॥ मा धत्त तस्करनयं ।

भवताद्भवतां भृतिः ॥ इत्युक्त्वा बहुमानेन । व्यसृजन्नगरान्नुपः ॥ १४ ॥ स्वयं च सायमा-
 धाय । सहायमिव साहसं ॥ नीलांबरधरो ध्वान्ता—धिदैवतमिवाचक्षत् ॥ १५ ॥ ब्रमन् पुरे-
 ऽन्वितो वीक्षां—चक्रे वक्रेण चक्षुषा ॥ चौरं कापि न तु प्राप । इमापः पापमिवोत्तमे ॥ १६ ॥
 ब्रमं ब्रमं शमास्त्रिव्रत—मना देवकुले कचित् ॥ अनाथ इव नूनाथः । शिष्ये कपटनिद्रया
 ॥ १७ ॥ पापप्रचं कदोर्दको । मंत्तिकस्तराग्रणीः ॥ तावत्तत्रायथौ रक्ष । इव त्राम्यंस्तमोव-
 लात् ॥ १८ ॥ प्रभुः प्रेष्यमिव इमापं । घुष्ट्वा सावङ्गमंहिणा ॥ सोऽजागरयद्दूचे च । कोऽसि
 त्वमिति दुर्मतिः ॥ १९ ॥ अकावचर्यया चौरं । ज्ञात्वा तं नृपतिः कृती ॥ श्लाघ्यादूचे जन्म-
 दुःस्थो । मत्तेऽस्मिन् शयितोऽस्म्यहं ॥ २० ॥ ज्ञानं कूपेऽज्ञानं सत्रा—गारे स्वापः पुनर्मते ॥
 दिग् दैवं दरिद्राणा—मपि लोके जिजीविषा ॥ २१ ॥ चौरः प्रोचे मयि प्राप्ते—ऽप्येवं नोः
 किमु खिद्यसे ॥ हस्तस्थिते सुरमणौ । का दारिद्र्यविहस्तता ॥ २२ ॥ वत्सगणह मया साकं ।
 यदि संपदमिहसि ॥ इत्युक्त्वा तं सहादाय । सोऽचक्षलहललोचनः ॥ २३ ॥ लक्ष्मीदीवारकिं-
 देऽसौ । कस्यापीत्यस्य मंदिरे ॥ दत्तलात्रो मणिस्रण—पेटाः प्राचीकटद्वहिः ॥ २४ ॥ दृष्ट्वा

तच्चैष्टितं दृष्टा—धरोऽपि इमापतिः क्रुधा ॥ तन्मूढस्थानजिज्ञासुः । प्रतिचक्रे न किंचन
 ॥ ३५ ॥ पेटा जवाह वाहीक । इव तास्त्रिणा नृपः ॥ कार्यसिद्ध्यै शवा दस्यो—रपि दास्यं
 प्रकुर्वते ॥ ३६ ॥ नृपेनाजुगतश्चैरो । निर्गल्य नगराद्दहिः ॥ क्रीनास्थानं यमस्येव । जीर्णोद्या-
 नं रथादयात् ॥ ३७ ॥ तत्र नानानिहुंजांतः । शिवाह्नसुखं सुखं ॥ स नृमिष्टहमुद्घाट्य ।
 विवेश सह भूयुजा ॥ ३८ ॥ तत्रापश्यत्कनीमेकां । नृपो रूपवतीं पुरः ॥ सर्वा अपि तिथी
 राकाः । कुर्वतीं स्वमुखंदुना ॥ ३९ ॥ तद्दर्शनसुधाकुंठ—कीरया प्राप भूपतिः ॥ विहारचारजं
 खेदं । वमन् समधिकं सुखं ॥ ३० ॥ न वयं तस्करा एत-तव दौःस्थ्यन्निदो कृतं ॥ तन्मुंच
 नारमित्युक्त-स्तेन पेटां नृपोऽमुचत् ॥ ३१ ॥ स्वसारं तत्समादाय । स्वसारं तां मविभ्युचः
 ॥ कालयास्यातिथेः पादा—वित्यादिकृद्वक्त्रधीः ॥ ३२ ॥ क्रौर्धनिर्जितकृत्याथा । दुःकृत्याच-
 रणे रता ॥ उपकूपतटं भूप—स्यासनं समतिष्ठिपत् ॥ ३३ ॥ तत्रासीनस्य सा राज्ञः । काल-
 यंती सृद्घ पदौ ॥ विचक्रणा वक्रयंती । वक्रणानि व्यन्नावयत् ॥ ३४ ॥ निपात्यंतेस कूपेऽ-
 स्थिन । ये पुरा तेऽपरे जनाः ॥ अयं लोकोत्तरः कोऽपि । पुनर्नरश्चिरोमणिः ॥ ३५ ॥ देया

कामं निहत्यामुं । वक्रणामुदरं चरि ॥ पतका पातकावासे । हा मया विश्वामया ॥ ३६ ॥
 जीवन्नसौ कदापि स्या—न्मम चतर्षि चभ्यतः ॥ यद्वा केयं दुराशा मे । क युकी क च त्रा-
 स्करः ॥ ३७ ॥ तथापि रक्षणीयोऽयं । माभूजगदनायकं ॥ ततस्तं सा जगौ याहि । याहि
 नो मा सृष्टा बृष्टा ॥ ३८ ॥ जिघांसुः समये भूप—शौरं शूरप्रणीरपि ॥ अपासरत्ततः स्या-
 ना—त्वरितत्वरितैः पदैः ॥ ३९ ॥ रक्षितोऽयं मया सृष्टो । रक्ष्यं स्वस्याथ दूषणं ॥ ध्यात्विति
 पूञ्जके सापि । गतः सैष ममागतः ॥ ४० ॥ प्राक्षोऽहं रे क यासीति । प्रजल्पंस्तस्कराधमः ॥
 कंकखज करे कृत्वा । दधावे तस्य पृष्ठतः ॥ ४१ ॥ वीक्ष्यायातमुदखं त—मतुलमिव वृश्चिकं
 ॥ चत्वरस्यं शिलास्तंभ—मवष्टंभ्य नृपः स्थितः ॥ ४२ ॥ कोपांधिताक्शौरोऽपि । समुपेत्य पु-
 मानिति ॥ त्रांत्या खजेन कदली—कांभवस्तंभमभिनत् ॥ ४३ ॥ तस्मिन्निवृत्ते चौरासि—निवृ-
 तात्मा नरेश्वरः ॥ निजं निवासमासाद्य । निशाशेषमतीयिवान् ॥ ४४ ॥ क द्रक्ष्यासि पुन-
 श्रौर—मिति जातकुतूहवः ॥ राजा विनिर्धयौ राज—पाटिकाव्याजतः प्रगे ॥ ४५ ॥ नृपो
 दिक्षु क्षिपंश्चक्षु—रपश्यत्पश्यतोहरं ॥ तमेव नूनकृत्कर्म । कुर्वाणं दौष्यिकापणे ॥ ४६ ॥ राजा

मास भूः ॥ संध्यात्रयज्ञवद्दीषाः । कणरागा हि भूजः ॥ ६ ॥ श्रेयःप्रयोजनां प्राची—सिव
 प्राक् पश्चिनीपतिः ॥ सराणां त्वामसौ रंग—सागरः संगमिष्यति ॥ ७ ॥ यदादिशति य-
 द्दत्ते । यद् ब्रूते यच्च चेष्टते ॥ त्वय्यसौ प्रथमस्नेहा—त्तत्सर्वं मे निवेद्येः ॥ ८ ॥ सापि
 सर्वं तथा चक्रे । तदुक्तं मंत्रिपुंगवः ॥ लिखेख पत्रके शेषं । दीर्घदर्शी न सीदति ॥ ९ ॥
 गौरवं ज्ञानमाना सा । पत्युः सर्वोत्तरं चिरं ॥ मुक्ताफलं शुकिरिव । क्रमाजर्दमथारयत् ॥
 ॥ १० ॥ कावेन तां विसस्मार । भूपो विद्यामिवावसः ॥ अब्रथा यस्य राज्ञश्च । स्नेहस्तिष्ठति
 किं चिरं ॥ ११ ॥ मंत्री निन्द्ये निजं गेहं । गुर्विणीं गौरवेण तां ॥ गतिः पितृशुहं स्त्रीणां ।
 । द्विधापि पतिधिवक्तौ ॥ १२ ॥ अशेषदोषनिर्मुक्ते । दिवसे शिवसेवधौ ॥ सुरेंद्रदत्तनामानं
 । सा सुखं सधुर्वे सुतं ॥ १३ ॥ अन्निकः पर्वतश्चैव । वहवी सागरस्तथा ॥ दासेया इति च-
 त्वार—स्तेनैधांचकिरे सह ॥ १४ ॥ अन्योऽन्यं तस्य तेषां च । तुल्याहजन्मनामपि ॥ स-
 हकारकरीराणा—सिवं त्रेदो महानभूत् ॥ १५ ॥ कलाविदासन्नवना—दृशुरोरध्याप्यतेस्म
 सः ॥ मातामहेन संजाता—वसरः सकलाः कलाः ॥ १६ ॥ अंगारमिव शृंगारं । महिदा

ग्रहिला इव ॥ विषदिग्धमिव स्निग्धं । क्रीडाः पीडा इवाखिलाः ॥ १७ ॥ अन्नितापमिवा-
 लापं । जोगान् गोगानिव स्मरन् ॥ अधीयद्नेकतानोऽभूत् । श्रुतं एव स लाजसः ॥ १८ ॥
 विश्वाधिक्येन विश्वासु । कलासु विललास सः ॥ जातकातरनिर्वेदे । धनुर्वेदे विशेषतः ॥
 ॥ १९ ॥ तत्रापि स तथा धीरो । राधावेधे व्यजुंसेत ॥ यथा यथौ धनुष्मस्तु । पार्थस्याथा-
 र्धतां यशः ॥ २० ॥ तस्य साधयतो राधा—वेधं विद्यागुरोः पुनः ॥ दासेयाः सखलनं चक्रु-
 तु चुकोत्र सोऽत्रयः ॥ २१ ॥ द्वाविंशतिः कुमारस्ते—ऽधीयानाः शिथिलादरं ॥ धर्षिता गु-
 रूणा रुक्—वाचस्तं प्रतिचुकुशुः ॥ २२ ॥ आचार्यः शिक्रयामास यदि कंबादिना मनाक्
 ॥ तदा जीवन्मृतं चक्रु—स्तं ते संभूय वैरिवत् ॥ २३ ॥ प्राप्ताः कृहेण कृहेण । वर्धिता मु-
 द्बो ह्यमी ॥ नार्हति ताफनाभेव—मूचुस्तन्मातरोऽपि तं ॥ २४ ॥ अकरप्रकरणार्हा—स्तां-
 स्ततः स्वैरचारिणः ॥ न शिक्षा गोचरीचक्रे । स सादी शूकंजानिव ॥ २५ ॥ इतश्चास्ति ध-
 निवाता—विधुरा मथुरापुरी ॥ अन्वर्थनामा तत्राभू-जितशत्रुर्नरेश्वरः ॥ २६ ॥ कन्यारत्नं नि-
 सपत्नं । तस्याजायत निर्हुतिः ॥ निर्हुतिं नार्थयामासुः । पश्यंतो योनिनोऽपि यं ॥ २७ ॥ ज-

रजनिदृष्टत्वा—द्वक्त्यामास तं कृणात् ॥ आह्वयामास च निजैः । पुरुषैः सदनं गतः ॥ ४९ ॥
 सशब्द इव साशंकः । सोऽपि नृपांतिकं ययौ ॥ ब्रणीव निबिभं बरु—पट्टकः स्वांगसंधिषु
 ॥ ४८ ॥ अंतःसंयमितक्रोध—रतं नमंतं निजांतिके ॥ निवेश्य नृपतिः प्रोचे । मृडुवाचा व-
 यस्यवत् ॥ ४९ ॥ स्वां जाभिं देहि न्नो मह्यं । सा हि देयैव कस्यचित् ॥ तत् श्रुत्वा वज्रघा-
 तेने—वाकुलोऽसौ व्यचिंतयत् ॥ ५० ॥ रंकवन्मिवितो यो मे । निशि सोऽयं महीपतिः ॥
 जीवन् यदि तदा मुक्त—स्तद्यथेष्टं विचेष्टतां ॥ ५१ ॥ प्रस्ताववेद्यथो चौरौ—ऽवदत्किमि-
 दमुच्यते ॥ आस्तां कन्या त्वमेवासि । सर्वस्वस्यापि नः प्रभुः ॥ ५२ ॥ तेन दत्तां ततो भू-
 मान् । कन्यकां परिणीय तां ॥ प्रसादपात्रमकरोत् । कृतज्ञाः किल तादृशाः ॥ ५३ ॥ मंकि-
 कस्य महामात्य—पदवीं प्रददौ नृपः ॥ पोषयंति द्विभं ताग—मिव ठेका जिघांसवः ॥ ५४ ॥
 प्रणाल्येव द्रुमः कूप—स्वांत्रस्तस्याखिलं धनं ॥ अग्राहयत्तया पत्न्या । तत्तत्कार्यमिषान्नुपः
 ॥ ५५ ॥ अन्यदा क्रियदद्यापि । बंधोस्ते विद्यते धनं ॥ इत्युक्ता नृशुजा साव—ग्निःसोऽथा-
 यमभूदिति ॥ ५६ ॥ ततो विभंब्य निबिभं । भूजानिर्निजघान तं ॥ अचिरेण विपच्येत । चौ-

र्षपापतरोः फलं ॥ ५१ ॥ सर्वं समर्थं लोकानां । स्वस्वनामांकितं धनं ॥ ब्रूधनः पादयामास ।
 द्रुवं वासवलीलया ॥ ५८ ॥ साम्राज्यं मूलदेवस्य । श्रुत्वा स्वप्नानुवावजं ॥ स्वं स कार्पटिको-
 ऽनिदं—रसुखमे दुर्विचारणं ॥ ५९ ॥ तस्मै स्वप्नाय शिष्येऽसौ । निश्चि व्यात्ताननो बहिः ॥
 तन्मुखे वदगुलीविष्टा । पपात न पुनः शशी ॥ ६० ॥ पुनः पुनः कार्पटिकः शयानः । कदा-
 पि कुर्वीत शशांकपानं ॥ विरारूधर्मा न पुनर्मेनुष्य-त्रवाश्चुतो मानुषतां लभेत् ॥ ६१ ॥ इति
 मूलदेवदृष्टांतः ॥

अथ चक्रदृष्टांतः—पुरमिंद्रपुरं नाम । श्लाघ्यमिंद्रपुरादपि ॥ तस्मिन् पवित्र एवैकः । प-
 वित्रोऽत्राखिलो जनः ॥ १ ॥ इंद्रदत्तमहीपालः । पादयामास तत्पुरं ॥ श्यामाप्यसिलता यस्य
 । सुषुवे विशदं यशः ॥ २ ॥ चिन्नचिन्नजनीजाताः । तस्य द्वाविंशतिः सुताः ॥ उपोपाध्याय-
 मध्येतुं । प्रावर्तताखिलाः कलाः ॥ ३ ॥ सुबुद्धिसचिवस्योप-मंदिंरं संचरन्नुपः ॥ अधित्यका-
 यां खेवंतीं । तस्य कन्यामवैकृत ॥ ४ ॥ तद्रूपमोहितो ब्रूमा-नय्यर्थ्य सचिवं शुचिः ॥ अ-
 चिरारपरिणिन्धे तां । सर्वकार्येषु स प्रभुः ॥ ५ ॥ मंली तामिति शास्त्रिणः । स्वयभूः पुत्रि

मास भूः ॥ संध्यात्रवद्भवदोषाः । कृणुरागा हि भूजः ॥ ६ ॥ श्रेयःप्रयोजनां प्राची-मिव
 प्राक् पश्चिनीपतिः ॥ सराणां त्वामसौ रंग—सागरः संगमिष्यति ॥ ७ ॥ यदादिशति य-
 द्दत्ते । यद् ब्रूते यच्च चेष्टते ॥ त्वय्यसौ प्रथमस्नेहा—तत्सर्वं मे निवेदयेः ॥ ८ ॥ सापि
 सर्वं तथा चक्रे । तदुकं मंत्रिपुंगवः ॥ विदेख पत्रके शेषं । दीर्घदर्शी न सीदति ॥ ९ ॥
 गौरवं ज्ञन्नमाना सा । पत्युः सर्वोत्तरं चिरं ॥ मुक्ताफलं शुक्तिरिव । क्रमाद्गर्भमधारयत् ॥
 ॥ १० ॥ कालेन तां विसस्मार । भूपो विद्यामिवालयसः ॥ अवश्यायस्य राङ्गश्च । स्नेहस्तिष्ठति
 किं चिरं ॥ ११ ॥ मंत्री निन्द्ये निजं गेहं । गुर्विणीं गौरवेण तां ॥ गतिः पितृशहं स्त्रीणां ।
 । द्विधापि पतिधिवक्तौ ॥ १२ ॥ अश्लेषदोषनिर्मुक्ते । दिवसे शिवसेवधौ ॥ सुरेन्द्रत्तनामानं
 । सा सुखं सधुर्वे सुतं ॥ १३ ॥ अद्रिकः पर्वतश्चैव । बह्वती सागरस्तथा ॥ दासेया इति च-
 त्वार—स्तेनैधांचकिरे सह ॥ १४ ॥ अन्धोऽन्धं तस्य तेषां च । तुल्याहजन्मनामपि ॥ स-
 हकारकरीराणा—मिव त्रेदीं महानभूत् ॥ १५ ॥ कलाविलासत्रवना—इशुरोरध्याप्यतेस्य
 सः ॥ मातामहेन संजाता—वसरः सकलाः कलाः ॥ १६ ॥ अंगारमिव शृंगारं । महिला

ग्रहिणा इव ॥ विषदिग्धमिव स्निग्धं । क्रीडाः पीडा इवाखिलाः ॥ १९ ॥ अञ्जितापमिवा-
 लापं । जोगान् गोगानिव स्मरन् ॥ अधीयद्भेकतानोऽभूत् । श्रुत एव स लावसः ॥ १८ ॥
 विश्वाधिव्येन विश्वांसु । कलासु विललास सः ॥ जातकतरनिर्वेदे । धनुर्वेदे विशेषतः ॥
 ॥ १९ ॥ तत्रापि स तथा धीरो । राधावेधे व्यजुंजत ॥ यथा ययौ धनुष्मत्सु । पार्थस्याथा-
 र्धतां यशः ॥ २० ॥ तस्य साधयतो राधा—वेधं विद्यायुरोः पुनः ॥ दासेयाः सखलनं चक्रु-
 न्तु चुकोन्न सोऽनयः ॥ २१ ॥ द्वाविंशतिः कुमारस्ते—ऽधीयानाः शिथिलादरं ॥ धर्षिता गु-
 रणा रुक्—वाचस्तं प्रतिचुक्रुशुः ॥ २२ ॥ आचार्यः शिष्यामास यदि कंबादिना मनाक्
 ॥ तदा जीवन्मृतं चक्रु—स्तं ते संभूय वैरिवत् ॥ २३ ॥ प्रासाः कुह्रेण कुह्रेण । वर्धिता मृ-
 दवो ह्यमी ॥ नार्हति ताकनामेव—मृचुस्तन्मातरोऽपि तं ॥ २४ ॥ अक्षरप्रक्षरानर्हा—स्तां-
 स्ततः स्वैरचारिणः ॥ न शिक्षा गोचरीचक्रे । स सादी शूकलानिव ॥ २५ ॥ इतश्चास्ति ध-
 निवाता-विधुरा मथुरापुरी ॥ अन्वर्थनामा तत्राभू-जितशत्रुर्नरेश्वरः ॥ २६ ॥ कन्यारत्नं नि-
 सपत्नं । तस्याजायतं निर्हतिः ॥ निर्हतिं नार्थयामासुः । पश्यन्तो योनिनोऽपि यं ॥ २७ ॥ उ-

द्विजयौवनधीत-श्रुता पादौ प्रणम्य सा ॥ पद्मगर्भं मराठीव । क्रौडं निविंविशो पितुः ॥
 ॥ ३८ ॥ रूपशिल्पैकसीमां तां । धातुनिध्याय नंदिनीं ॥ प्रियः कस्ते वरो वत्से । पद्महेति न-
 रेश्वरः ॥ ३९ ॥ धीरो धियां निधी राधा—वेधं साध्यतीह यः ॥ स एव मे वरोऽस्त्वेवं ।
 प्रत्युत्तरयतिस्म सा ॥ ३० ॥ अथ प्रस्थापयामास । चतुरंगचमूवृतां ॥ समं वृद्धैः कुलामाल्यै-
 -र्युवरासां स्वयंवरं ॥ ३१ ॥ स्पृशती शतशो देशा-न्न च कचन नूपतौ ॥ पुरुषंधयीव धनूर-
 —पुष्पे प्रीतिं बबंध सा ॥ ३२ ॥ इंद्रदत्तस्य पुत्रौषं । श्रुत्वती श्रुतपारगं ॥ आगत्येंद्रपुरं
 बाला । चिराद्विश्राममाप सा ॥ ३३ ॥ इंद्रदत्तो नदन्नूर्य—स्तोमस्तासुत्सर्वैर्नवैः ॥ पुरं प्रवेश्य
 विपुले । स्थापयामास मंदिरे ॥ ३४ ॥ निर्धृतिं नृपतिर्विद्व्य । तां मूर्तामिव निर्धृतिं ॥ मरसू-
 नोः कतमस्येयं । नवितेति व्यचिंतयत् ॥ ३५ ॥ चंचडुद्धोचरोचिष्णु—जिष्णुजिष्णुसदस्त-
 दा ॥ ब्रह्मांशमिव संक्षिप्तं । शिल्पिनो मंरुपं व्यधुः ॥ ३६ ॥ तस्यांतः कांचनं रत्न-प्रज्ञासं-
 नारत्रासुरं ॥ तनुतामाणतं मेरु—मिव स्तंत्रं निचिह्नियुः ॥ ३७ ॥ चतुष्टयतया त्राम्यं—त्यनु-
 लोमविलोमतः ॥ महावेगानि ते चक्रा—ण्यष्टौ तदुपरि व्यधुः ॥ ३८ ॥ तेवासुपरि राधेति ।

प्रसिद्धां शालचंजिकां ॥ अथोमुखीं सत्रां दृष्टु—मिव ते समतिष्ठिपन् ॥ ३९ ॥ रचितोदा-
 रशृंगाराः । कुमारस्तत्र तेऽखिवाः ॥ वीवावसपदा भूपे-नाहृताः समगंसत ॥ ४० ॥ श्रीमा-
 दी प्रथमस्तेषु । पुत्रः पित्रात्रयधीयत ॥ युष्मान् विचक्षणान् श्रुत्वा । राजकन्येयमाण-
 ता ॥ ४१ ॥ अथोद्दगास्वराक्या । विध्यन् वामकनीतिकां ॥ त्वमिमां निर्धुतिं भूष्या—
 मिव रंजामुरीकुर ॥ ४२ ॥ उमित्युक्त्वा ययौ स्तंत्रा—त्रिमुखं सोऽपि वर्षमणा ॥ परं प-
 लायितुं पश्चा—न्मनसा व्यमृशद्विशं ॥ ४३ ॥ अथोद्दग् धनुषा बाणं । मुंचन्निति जजदप सः
 ॥ यत्र वा तत्र वा यातु । मुक्तः श्रीमालिना शरः ॥ ४४ ॥ अंतरा स्वलितशक्रे । राधामग्ना-
 प्नुवन् शरः ॥ स्वनायकाय पूकर्तु—मिव पश्चान्नयवर्तत ॥ ४५ ॥ जत्वावतालिकादाना—
 जने कोलाहलाकुले ॥ कथंचिन्मंरपात्पाशा—दिव रंकुः स निर्ययौ ॥ ४६ ॥ द्वितीयोऽथ सु-
 तो राजा । राधावेधाय दौकितः ॥ न हस्तलाघवाद्भक्त । श्वायजमतीपिवान् ॥ ४७ ॥ एव-
 मेव कुमारेषु । च्युतेषु ह्यपरेष्वपि ॥ शुचा मुदा च मूर्धान-मधुन्वत सुहृद्वखलाः ॥ ४८ ॥
 सिंहाकृतीनपि क्रोष्टा—धितांसतान् वीक्ष्य दक्षिणा ॥ स्वपाणिपीरुनस्थाशा—मपि तत्याज

निर्वृतिः ॥ ४९ ॥ राजा तु हृतसर्वस्व । इव दूनमना श्रुवं ॥ रसातले प्रवेशार्थं—मिवाधो-
दष्टिरैकत ॥ ५० ॥ रंजास्तंत्रैरिवासौरै—रंतश्चेतोहरैर्बहिः ॥ पुत्रैः स्वकुलसौधस्या-वष्टुं
कः समीहते ॥ ५१ ॥ मन्थे द्वाविंशतिः पुत्रा । रुद्राद् द्विगुणिता अमी ॥ मम स्फूर्तिषशःसु-
ष्टि-संहारायैव जह्निरे ॥ ५२ ॥ अनंदनं कुलं श्रेयो । न पुनर्निन्दनं ॥ अविहंगो वरं वु-
द्धो । न तु श्रद्धविहंगमः ॥ ५३ ॥ बालस्वभावबोधानां । यदामीषां न दूषणं ॥ स हि वु-
क्षिं मुधा शूह—न्नुपाध्यायोऽपराध्यति ॥ ५४ ॥ एवं विषादविहाय-वदनं मेदिनीपतिं ॥ उ-
वाच सचिवो देव । किमेवमनुशय्यते ॥ ५५ ॥ पंचत्रिः कुलकं ॥ अथापि मम दौहित्रः ।
पुत्रोऽस्ति विजयी तव ॥ यः स्वधंधुक्तं वक्त्र-मादिन्यं तेऽपनेष्यति ॥ ५६ ॥ नाथ पुत्रकु-
पुत्राणां । संप्रत्यंतरमीदृश्यसे ॥ त्रेदः सिंहशुनां हि स्यात् कुंजिभुंजत्रिदि स्फुटः ॥ ५७ ॥
स्मरामि न च तस्याह—मिति जल्पति भूयुजि ॥ पत्रकं दर्शयामास । स निधेरिव ज्ञासनं
॥ ५८ ॥ सोऽस्मरपत्रके दृष्टे । सर्वाभुजवसाक्षिणि ॥ चिरदृष्टं स्वप्नमिव । मंत्रिपुत्र्याः करग्र-
हं ॥ ५९ ॥ अथ तस्याहया मंत्री । सारशृंगारसुंदरं ॥ सुरेन्द्रदत्तमानैषी—न्मनीषी भूयुजो-

तिकं ॥ ६० ॥ दृष्ट्वाश्रुदंशतोऽनूयः । पूर्वदुःखं वमन्निव ॥ हृदा सुहृदमाक्षिण्य । कृणुमं-
 नित्वा तं ॥ ६१ ॥ राधावेधेन वत्स त्वं । कुमारीं वृणु निर्धृतिं ॥ अनिर्धृतानामेवं स्ता—दस्मा-
 कमपि निर्धृतिः ॥ ६२ ॥ इति तातगिरा जाता—वष्टंशः स्तंशः सन्निधौ ॥ द्रोणीं निवेश-
 यामास । स तैवपरिपूरितां ॥ ६३ ॥ स वंदित्वा कलाचार्यं । तद्दृष्ट्वा द्विशुणोद्यमः ॥ पूज-
 यामास बाणेन । समं चापमचापजः ॥ ६४ ॥ संधाय विशिखं तीक्ष्ण—मुखं धनुषि स कृणुं
 ॥ अतिष्टुत्सैवसंक्रांत—चक्रविश्रांतलोचनः ॥ ६५ ॥ ऊर्ध्वमुखिमधोदृष्टि—मेनमेकांतनिश्चलं
 ॥ परीषदा इव मुनिं । कुमारस्ते हसंस्तरां ॥ ६६ ॥ स्फुरद्भिः परितः कायं । स्पृशद्भिः क्षी-
 क्षितोऽपि सः ॥ तैर्दासैरेनं चुक्षोत्र । कषायैरिव साधकः ॥ ६७ ॥ स्वव्रितशेचदा मूर्ध्नि ।
 विमुक्तोऽस्मीति वादिनौ ॥ जज्ञौ तमन्त्रितोऽस्थितां । खजव्यग्रकरौ नरौ ॥ ६८ ॥ लघुहस्तत-
 था तेन । प्रेषितोऽवसरे शरः ॥ अतिचक्राम चक्राणि । कर्माणीवाष्ट संयमी ॥ ६९ ॥ राधां
 स्वोपरि स्थित्वा । सापराधास्त्रिवायुगः ॥ स वामदृष्टिं विव्याध । साधुरस्य हि नायकः ॥
 ॥ ७० ॥ भित्तिताः कुतुकं दृष्टुं । व्योमन्यमरखेचराः ॥ पुष्पवृष्टिं व्यधुस्तस्य । मौढौ स्तुति-

परायणाः ॥ ७२ ॥ नदत्षदपददंशेन । तत्कीर्तेरिव गाधिनीं ॥ राजकन्या निचिक्षेप । तत्कंठे
 वरणस्रजं ॥ ७२ ॥ परस्परगुणकीर्तौ । तुद्यौ रूपवयोगुणैः ॥ भूमानुकाहयामास । तावथ
 प्रथितोत्सवं ॥ ७३ ॥ अन्य्यासहीनस्य नरस्य राधा—वेधो दुःखारराधतया प्रसिद्धः ॥ यथा
 तथा गुणविना कृतस्य । नृजन्म दुःप्रापतयांगत्राजः ॥ ७४ ॥ इति सप्तमदृष्टांतः ॥

अथाष्टमकूर्मदृष्टांतः—अनेकयोजनायाम—विसंतरोऽस्ति महाहृद्ः ॥ यस्य न क्षीयते जातु
 । नीरं क्षीरोदधेरिव ॥१॥ क्वचिन्नकाः क्वचिद् प्राहाः । क्वचिन्नेकाः क्वचिन्नपाः ॥ वसंति यत्र न-
 गरे । नानावर्णा श्वान्नयाः ॥२॥ दुर्बेदैराशुगौधस्य । प्रभूतपुटशालिन्निः ॥ यस्योपरिष्ठाभेवैलैः
 । प्रवरप्रक्षरायितं ॥ ३ ॥ तत्राभूत्कहपः कोऽपि । यश्चिरायुरवैकृत ॥ पुत्रपौत्रप्रपौत्रादि—
 संतानं सकलं स्वकं ॥४॥ अन्यदा वायुवशातो । विशीर्णे कापि शैवले ॥ जड्भीवं शारदं वि-
 श्वा—प्यायनैकविशारदं ॥ ५ ॥ द्रुमंफलमद्राक्षी—द्रुमंफलमंफितं ॥ मिथ्यादृष्टिर्जिनमि-
 व । मोहे क्षीणे कथंचन ॥ ६ ॥ युगमं ॥ स स्वेषामीदृशं तत्त्वं । दर्शयामीति चिंतयन् ॥
 ॥ जवाद्यथै हृद्स्यास्य । तदां स्वजनवत्सलः ॥७॥ यावत्कुटुंबमादाय । कूर्मः सत्वरमायथौ ॥

तावन्मिमेख शोवाख—पटवं पवनेरितं ॥ ८ ॥ त्रमं त्रमं हृदं सर्वं । स निर्वेदमुपागतः ॥
नाल्लुद्योके पुनश्चंद्रं । चिंतारत्नमिव द्युतं ॥ ९ ॥ स नदेऽत्र कदाप्यशारदः । कमलः शारदमिं
दुमीकृते ॥ न पुनर्मनुजो रजोधिको । मनुजत्वं पुनरेति संसृतौ ॥ १० ॥ इत्यष्टमदष्टांतः ॥

अथ नवमयुगादष्टांतः—यो वयस्यमिवादिग्य । जंबूद्वीपं स्थितः सदा ॥ द्विलक्षयोज-
नायामो । जाल्यसौ लवणोदधिः ॥ १ ॥ परिधौ योजनानां यो । लक्षाः पंचदशाधिकाः ॥ अ-
वगाहे पुनस्तेषां । सहस्रं कथितं जिनैः ॥ २ ॥ पातालकलशा यत्र । चत्वारो लक्षयोजनाः
कमलौषं वर्धयितुं । वार्धेर्वार्धुषिका इव ॥ ३ ॥ कर्कोटाद्याद्रयः स्थैर्यं । यत्र वीज्यस्तु चापदं
॥ मिश्रः संगोऽपि नोजंति । खजावः खलु दुस्त्यजः ॥ ४ ॥ तिमिंजियादयो मत्स्याः । प्र-
सारितमुखाः सुखं ॥ क्रोडे क्रीकंति निर्वाकं । यस्य वपुस्त्रिवांगजाः ॥ ५ ॥ कचिदापीड्य वै-
लोम्या—द्वोकं जाततृपा इव ॥ सूर्याया यस्य वीयंते—ऽत्युच्चतोयश्चिखान्तरे ॥ ६ ॥ त्रांति
द्वीपाः परे लक्षा । अधुष्या यत्र वारिणा ॥ कक्षोलाहतसत्त्वौष—मुपकर्तुमिवाहितः ॥ ७ ॥
अमरः कौतुकी कोऽपि । तत्पूर्वापरकूलयोः ॥ तरसंगमविनोदिबु—र्युगं शम्भ्यां च मुंचति ॥

॥ ८ ॥ पृष्ठानुपाति पवना—क्वावल्पपरतो शुभं ॥ शम्भ्या च पूर्वतो देशां—तरे त्रिन्ना हि वायवः
 ॥ ९ ॥ न रुद्रा शैलाद्यैर्न परिशदिता नीरनिवहै—रुग्णहिद्रं शम्भ्या कथमपि कदाचिद्विश्र-
 ति सा ॥ प्रमादप्राबल्यादकृतसुकृतो मानवत्रवा—परित्रष्टो यूयो न त्रवति मनुष्योऽत्र
 तनुमान् ॥ १० ॥ इति नवमदृष्टांतः.

अथ दशमपरमाणुदृष्टांतः—दृष्टुकामः स्वसामर्थ्य—ममरः कोऽपि कौतुकी ॥ श्व-
 द्वाणचूर्णीकृतं स्तंत्रं । निनाय परमाणुतां ॥ १ ॥ तैः पुद्गलैः स नलिकां । चर्मचक्षुरगोचरैः ॥
 अपूर्यगिभङ्गुत्तुंगं । शृंगं मेरुमहीवृतः ॥ २ ॥ नलिकायंत्रयोगेन । रंहस्वति नत्रस्वति ॥
 पुद्गलांस्तान्निधिदेप । काष्ठास्वष्टासु निर्जरः ॥ ३ ॥ यंत्रनिर्मुक्तमात्रास्ते । दूरं बिभ्रेदिरेऽण-
 वः ॥ चिरसंघट्टजां बाधां । जिहांसव इव कृणात् ॥ ४ ॥ स्वशक्तितो विधातेव । देवसैरेव
 पुद्गलैः ॥ कर्तुं तथाविधं स्तंत्रं—मदंत्रः प्रावृतस्युतः ॥ ५ ॥ करोत्यनूनाधिकमेव देवः । क-
 दापि तं स्तंत्रमिहाणुत्रिसैः ॥ प्राप्नोति मानुष्यत्रवाच्च्युतौगी । पुनर्न मानुष्यमकरुसपुण्य
 ॥ ६ ॥ इति दशमदृष्टांतः ॥ इत्युक्ता दशापि दृष्टांताः ॥

इह यथा मानुष्यस्य दशात्रिंशत्तैर्दुर्लभत्वमुक्तं, तथाग्रतः क्लेशकुलादीनामपि प्रत्येकं वाच्यं: यथाह नाश्रयकारः—दसाहं जदाहरणेहिं । डवहं मणुयत्तणं जहा न्णियं ॥ तह जाइकुलाईणिवि । दसदिहंतेहिं दुइहाठं ॥ १ ॥ अथ निगोदवासादारभ्य यथा जीवः कु-
श्लेण मानुष्यं व्रजे तथाह—

॥ मूढम् ॥—इह सर्वोसिं जियाणं । तिरियगई होइ आइमं वाणं ॥ तिहंकराविजमहा । वासिंसु पुवं निगोएसु ॥ २ ॥ व्याख्या—इह तावत्तिर्यग्गतिः सर्वेषां जीवानामादिमं प्रथमं स्थानं वासभूमिर्वर्तते, यस्मात्कारणादास्तां देवनारकादयस्तीर्थकरा अपि जगवंतस्त्वत्त्वदब्धेः पूर्वं निगोदेषु सूक्ष्माधारणशरीरेष्ववात्सुः निगोदाश्च तिर्यग्योनिका एवेति प्रतीतं प्रवचन-
ज्ञानात्. अयमर्थः—यदि नाम त्रिभुवनप्रववस्तीर्थकरा अपि प्रथमं निगोदवासमासंसारम-
नुभूय ततस्त्वत्त्वं प्राप्य सिध्यंति, ततः किमुच्यते शेषजीवानां? उक्तं च—अव्वहारनि-
गोएसु । ताव चिठंति जंतुणो सवे ॥ पढमं अणंतपुग्गव—परियइे थावरत्तेण ॥ १ ॥ अथैषु
निगोदेषु जीवो यथा वसति तथाह—

॥ मूलम् ॥—तेसु अणंतजीषहिं । समजममाहारदेहजसासो ॥ कम्मवसो वसइ
जिउ । अणंतपुग्गलपरिअहे ॥ ४ ॥ व्याख्या—जीवः प्राणी तेषु निर्गोदेष्वव्यावहारिकेष्व-
नंतानपरिमितान् पुज्जलपरवर्तान् वसति तिष्ठति. कावस्थानादित्वादाकादं च निर्गोदेषु वा-
सात्तडासकावस्थानंतानंतैरपि पुज्जलपरवर्तैः संख्यां कर्तुं न पार्यत इत्यर्थः. कथञ्चूतो जी-
वः ? अनंतैरनंतलोकाकाशप्रदेशप्रमाणैर्जीवैः सह समाः समकावन्नाविनो जन्माहारदेहोह्व-
वासा यस्य स तथा. उक्तं च प्रज्ञापनार्थां—समगं वञ्चत्ताणं । समगं तेस्सिं सरीरनिवत्ती ॥
समगं आणुग्गहणं । समगं ऊसासनिसासो ॥ १ ॥ साहारणमाहारो । साहारणमाणपाणग-
हणं च ॥ साहारणजीवाणं । साहारणवक्कणं एअं ॥ २ ॥ ननु किमसावत्यंतविषमेषु ते-
ष्वियंतं कावं तिष्ठतीत्याह— 'कम्मवस्सेत्ति' हेतुद्वारेण विशेषणमिदं, ततः कर्म ज्ञानावर-
णादिकं साधारणकर्म वा तद्गणः, यथा ह्यनिहन्नपि सापराधः कोऽपि कुपितभूयतिनिर्दिष्टदु-
ष्टारकवेष्टिते श्लथसंधिबंधपतयात्रुच्चिरयंतरालकृतावयकणिसफारफूत्कारनीबणे तीक्ष्णतर-
तुफापजाययूकामत्कूणमशकप्रायकुट्टजंतुसंततिआरितनरककुहरे कुट्टरजनीजित्त्वरप्रसृत्त्वर-

विषमतमतमःपुरितेऽपि चारकग्रहे राजानुरोधत्सु चिरमवतिष्ठते, तथा कर्मपरवशः प्राण्यन-
तानंतजंतुसंघटकष्टेष्वपि निगोदेऽवन्तान् पुजलपरावर्तानिति त्रावः. अथ कोऽयं पुज्जालप-
रावर्त इत्युच्यते—इह यदा सर्वलोकवर्तिनः सर्वानपि पुज्जान् संसारे संसरन्नेको जीवोऽनं-
तानंतैर्नैवरोदारिकवैक्रियतैजसकर्मिणत्राषानपानमनोरूपतया परिणमय्य मुंचति तदासौ
पुजलपरावर्त इत्युच्यते. अन्ये त्वाचार्या द्रव्यक्षेत्रकालत्रावन्नेदाचतुर्था पुजलपरावर्तमाहुः.
अयं चैकैकोऽपि द्विधा, बादरः सूक्ष्मश्चेति, तत्र यदा संसारे त्राम्यतैकेन जीवेन सर्वेऽपि पु-
ज्जलाः सामान्येनोदारिकवैक्रियतैजसकर्मिणशरीररूपतया परिणमय्य मुंच्यंते तदा द्रव्यतो
बादरः पुजलपरावर्तः. यदा तूक्तशरीरचतुष्टयमध्ये प्रत्येकमेकैकशरीररूपतया सर्वेऽपि पुज्जलाः
परिणमय्य विस्तृज्यंते, विवक्षितशरीराब्धेषशरीररूपतया परिणमिता न गण्यंते तदा द्रव्यतः
सूक्ष्मोऽसौ त्रवति. क्षेत्रतस्त्वनंतानंतैर्नैवैर्निरंतरेषु व्यवहितेषु वान्यान्याकाशप्रदेशेषु क्रिय-
माणो यदा सर्वानपि लोकाकाशप्रदेशान् स्पृशति तदा बादरपुजलपरावर्तः. यदा पुनर्थेष्वान-
काशप्रदेशेष्वेकदा मृतस्तेषामेवानंतरेऽवन्यान्येष्वकाशप्रदेशेषु क्रियमाणो नानात्रवैः सर्वान-

पि लोकाकाशप्रदेशान् स्पृशति पूर्वमरणावगाहनतःप्रदेशेऽन्य एकेनापि प्रदेशेन व्यवहितेषु तेष्वेव वा प्रदेशेषु श्रियमाणो न गण्यते तदा सूक्ष्मः पुद्गलपरावर्तः. कालतस्तु यदोत्सर्पिण्यवसर्पिणीरूपकालचक्रसमयेषु सर्वेष्वपि क्रमेणोत्क्रमेण वानंतानंतैर्नवैरेको जंतुर्भूतो भवति तदा बादरः पुद्गलपरावर्तः. यदा पुनरादितोतं यावत्सकलानपि कालचक्रसमयान् प्रथमद्वितीयतृतीयादिसमयक्रमेणाव्यवहितानेव नानामरणैर्जीवः स्पृशति तदा सूक्ष्मपुद्गलपरावर्तः. इह विवद्वितमरणसमयादेकेनापि समयेन व्यवहितेषु तेष्वेव वा समयेषु श्रियमाणो न गण्यते. अथ नावतः पुद्गलपरावर्त उच्यते—

इह ये एकस्मिन् समये सूक्ष्माश्रिकायिका जीवा उत्पद्यंते तेऽसंख्यलौकाकाशप्रदेशराशिप्रमाणास्तेऽन्यस्तु सूक्ष्माश्रिकायिकाः सर्वेऽप्यसंख्यगुणाः, यत एकः सूक्ष्माश्रिकायिकोऽतर्मुहूर्तजीवति, सर्वसूक्ष्मजीवानामेतावन्मात्रायुष्कत्वात्. तस्मिंश्चांतर्मुहूर्ते ये समयान्तेषु प्रत्येकमसंख्यलौकाकाशप्रदेशप्रमाणाः सूक्ष्माश्रिकायिका उत्पद्यंते, अतः सिद्धं. एकसमयजेऽन्यः सूक्ष्माश्रिकायिकेऽन्यः सर्वेषां तेषामसंख्येयगुणत्वं, तेऽन्योऽपि तेषां कायस्थितिरसंख्येयगुणा, ए-

कैकस्यापि सूक्ष्माश्रिकाशिकस्यासंख्योत्सर्पिण्यवसर्पिणीरूपायाः कायस्थितेरुक्तत्वात्. ततोऽप्य-
 नुत्रागबंधाध्यवसायस्थानान्यसंख्येयगुणानि, कायस्थित्यामसंख्येयानां स्थितिबंधानां ज्ञावात्.
 एकैकस्मिंश्च स्थितिबंधेऽसंख्येयानामनुत्रागबंधाध्यवसायस्थानानां सज्ञावात्, संयमस्थाना-
 न्यप्यनुत्रागबंधाध्यवसायस्थानैस्तुल्यान्येव, तत्र यदैकैकस्मिन्ननुत्रागबंधाध्यवसायस्थाने क-
 मेणोत्क्रमेण वा द्वियमाणो जंतुः सर्वाण्यप्येतानि स्पृशति तदा बादरपुजलपरावर्तः. यदा तु
 जनेव विशुक्रुविशुक्रुतमादिक्रमेण व्यवस्थितान्येतान्यनुत्रागबंधाध्यवसायस्थानानि तेनैव क्र-
 मेण नानात्रवैर्भियमाणः सर्वाण्यपि स्पृशति, व्यवहितानि तु स्पृष्टान्यपि न गण्यंते तदा सू-
 क्ष्मो ज्ञावपुजलपरावर्तः. ॥ ४ ॥ तदेवमनादिनिगोदवासमुपदर्श्याथ ततो निर्गतस्य जं-
 तोः स्वरूपमाह—

॥ मूलम् ॥—कह कहवि तज मुक्को । निगोयअथसंकलाइगहिजोव ॥ अइगहणे जव-
 गहणे । जमइ जिज विविहवेसेहिं ॥ ५ ॥ व्याख्या—ततो निगोदवासानंतरं, निगोदा ए-
 व सुचिररोधकत्वादयःशृंखला लोहदास, तस्याः कथमपि बद्धस्थालक्षणे प्रकारेण मुक्तो

निर्गतो जीवो विविधैः पृथ्व्यसेजोवायुवनस्पत्यादिन्निरतिगहनेऽत्यंतगुपिते चवगहने संसा-
 रकांतारे प्रथित इव त्रमति. यथा प्रथितो लोहशृंखलाबद्धः सुचिरमपि तिष्ठति, तत-
 श्च कथमपि मुक्तो विविधैर्विक्रमोचितैर्वैभवंर्त्रमतीत्यर्थः. ॥ ५ ॥ अथ यत्र चवे यावंतकादं
 त्राम्यति तावंतमाह—

॥ मूलम् ॥—साहारणेषुणंतं । संखादञ्चं परित्तजोणीसु ॥ तसकाए संखिजं । कादं
 परियदृए जीवो ॥ ६ ॥ व्याख्या—इह ये एकस्मिन् देहे समयत्राषया निगोद इति प्रसि-
 ङ्गेऽनंता जीवाः पूर्वोक्तयुक्त्या संभूय तिष्ठन्ति, ते खलु वनस्पतिकायिकाः साधारणदेहवासि-
 त्वात्साधारणा इत्युच्यन्ते, एते च सूक्ष्मबादरनेदाद् द्विधा. ये च एकैकस्मिन् देहे एकैकत-
 या वसन्ति ते जीवाः परित्तजोनयः प्रत्येकयोनयो वाभिधीयन्ते, ते च पृथ्व्यसेजोवायुवनस्पति-
 नेदात्पंचधा. तत्र पृथ्व्यसेजोवायवः सूक्ष्मा बादराश्च चवंति, प्रत्येकवनस्पतयस्तु बादरा एव,
 तथा त्रस्यन्ति बुद्धिपूर्वमित्तश्चवंतीति त्रसा द्वित्रिचंतुःपंचेद्रियनेदाच्चतुर्धा. एवं जीवस्वरूप-
 सुपदश्चाथ गाथार्थं उच्यते—स विवक्तितो जीवः साधारणेष्वेव त्राम्यन् न्यूःस्वपि चवेषु नै-

रन्तरेण साधारणत्वमसुंचन् जघन्यतोत्तमुहूर्तमुक्त्वतोऽनन्तं कालमन्तोत्सर्पिण्यवसर्पिणीव-
 द्वाणं परिवर्तते. ततः परमवश्यं प्रत्येकत्वं त्रसत्वं वा प्रतिपद्यते, एतद्व्यावहारिकनिगोदा-
 पेक्षं. यदाह—तह कम्मविर्द्धे काला—दुढं विसेसे पफुच्च किर जीवे ॥ नाणाइवणस्सइणो । जे
 संववहारबाहिरिथा ॥ १ ॥ इह व्यवहारान्वयवहारराशिन्नेदाज्जीवानां द्वैविध्यं सूत्रे सा-
 द्दादनुकमपि प्रतिपत्तव्यं. यदाह प्रज्ञापनावृत्तिकारः—

इह द्विविधा जीवाः सांव्यवहारिका असांव्यवहारिकाश्च, तत्र ये निगोदावस्थात उ-
 द्धृत्य पृथिवीकायादिके चावे वर्तते ते संव्यवहारमनुपतंतीति सांव्यावहारिका उच्यन्ते, ते च
 यद्यपि शून्योऽपि निगोदावस्थामुपयांति तथापि ते सांव्यावहारिका एव, व्यवहारपतितत्वात्. ये
 त्वनादिकावादारन्य निगोदावस्थामुपगता एव ते व्यवहारपथातीतत्वात्सांव्यवहारिका इति.
 एषानन्तोत्सर्पिण्यवसर्पिणीवद्वाणा साधारणेषु कायस्थितिः सूक्ष्मा बादरविशेषं विना सामान्य-
 तः प्रतिपत्तव्या. यत्प्रज्ञापनासूत्रं—निगोएणं जंते निगोएत्ति कालउं केवचिरं होइ ? गोय-
 मा । जहइएणं अंतोमुहुत्तं उक्कोसेएणं अणंतं कालं अणंतानं उस्सपिणीउस्सपिणीउं कालानं

खित्तसो अह्लाहजा पुणरूपरिचदा. यदि पुनः सूक्ष्मेण रेणु वा साधारणेषु पृथक्पृथक्का-
य स्थितिश्चित्यते तदाथेध्वसंख्येयोत्सर्पिण्यवसर्पिण्य इतरेषु तु सप्ततिः सागरकोटाकोट्यः. उक्तं
च-सुहुमनिगोष्णं चंते पुष्पा, गोयमा ! जहन्नेणमंतोमुहुत्तमुक्त्रोसेणमसंखिज्जं कावमसंखिज्जात्तं
जसप्पिणीजसप्पिणीत्तं कावत्तं, खित्तत्तं असंखिज्जात्तोगा. बायरनिगोष्णं पुष्पा, गोयमा ! ज-
हन्नमंतोमुहुत्तमुक्त्रोसेणं सत्तरिसागरोवमकोटाकोटीत्तं. तथा स एव जीवो निगोद्रेय्य उध्दु-
त्तय यदि पत्तिचोत्तिषु त्राम्यत्ति तदा सामान्यतः पत्तित्त्वमसुंचयन् जघन्यतोत्तमुहुत्तं, उक्क-
ष्टत्तः संख्यातीत्तं कावमसंख्येयोत्सर्पिण्यवसर्पिणीरूपं परिवर्तते. उक्तं च-कायपरित्तेणं पुष्पा,
गोयमा ! जहन्नमंतोमुहुत्तं, उक्त्रोसमसंखिज्जं कावमसंखिज्जात्तं जसप्पिणीत्तं जसप्पिणीत्तं कावत्तं,
खित्तत्तं असंखिज्जात्तोगा. यदा पुनः सामान्यतः प्रत्येकानामेव पृथग्यादित्रेदेन प्रत्येकं काय-
स्थितिश्चित्यते तदैवं-पुढवीकाइष्णं पुष्पा, गोयमा ! जहन्नमंतोमुहुत्तमुक्त्रोसेणमसंखिज्जात्तं कावत्तं
असंखिज्जात्तं जसप्पिणीत्तं जसप्पिणीत्तं कावत्तं, खित्तत्तं असंखिज्जात्तोगा. एवमात्तत्तं जवात्तका-
इयात्ति. वनस्पतयस्तु सामान्यतः साधारणमिश्रिता एव चवंतीति न तेषां चिंता कृता, य-

दा तु सूक्ष्मादारक्षेदेन प्रत्येकमेषां कायस्थितिश्चित्यते, तदैवं—सुहुमपुढविकाश्रणं चंते पु-
 ष्ठा, गोयमा ! जहन्नमंतोमुहुसं, उक्त्रोसेणमसंखिज्जं कावं असंखिज्जाउं जसपिणीउंसपि-
 णीउं कावउं, खित्तउं असंखिज्जा वोगा. एवं सुहुमआजकाश्रणं तेजकाश्रणं वाजकाश्रणवि-
 सूक्ष्मवनस्पतयस्तु प्रत्येका न चवंतीति नोदाहृताः, प्रत्येककायस्थितेः प्रयुक्तत्वात्. बायरपु-
 ढविकाश्रणं चंते पुष्ठा, गोयमा ! जहन्नमंतोमुहुसं, उक्त्रोसं सत्तरिसागरकोनाकोनीउं, एवं
 बायरआजबायरवाजबायरतेजकाश्रणं पत्तेयसरीरबायरवणस्सशकाश्रणवि. तथा स एव जंतुर-
 नादिनिगोदवासमुत्सृज्य पृथिवीकायिकादिन्नवक्रमेण मूलत एव त्रसकायं प्राप्य तज्जावममुं-
 चन् जघन्यतीतमुहूर्तमुत्कृष्टतः संख्येयं कावं संख्येयानि सागरोपमं णि परिवर्तते. जकं च-
 तस्सकाएणं चंते पुष्ठा, गोयमा ! जहन्नेणमंतोमुहुसं, उक्त्रोसंदोसागरोवमसहस्साइं, संखि-
 ज्जावासमन्नहिथाइंति. यद्यप्ययमादापकः सामान्यत्रसविषयः प्रवर्तते, इह च मनुष्यन्नवहु-
 र्दन्नतायां मनुष्यवर्जा एव त्रसा विवकितास्तथापि संख्येयकालतोच्च्यमाना न विरुद्ध्यते, के-
 वलविकर्तद्वियाणामपि कायस्थितेः संख्येयकालत्वेन भणनात्. तथा च जीवसमाससूत्रं—

विज्ञानसुसंखिल्लो कावोति यदा तु ब्रसानामेव द्वां द्रियादिशेदेन कायस्थितिश्चित्तं तदैवं-
 बंदिष्यं नरे पुष्पा, गोयमा ! जहन्नेणमंतोमुहुतं, उक्रोसेयं संखिल्लं कावं, एवं तेदंदिष्यचव-
 रिदियाणवि. पंचंद्रियतिरश्चां तु कायस्थितिः कापयुक्ता न दृष्टेति न लिखितेति गाथार्थः।
 नन्वेवं परिवर्तमानाः सर्वेऽपि जीवा मानुष्यमासादयेयुराहोश्चित्केचिदेवेत्याशंक्थाह—

॥ भूत्वम् ॥—एवं परिभ्रमंतो । नवकंतारे दुहेहिं परितत्तो ॥ कपपतस्वं दरिद्रो । क-
 हवि लहद कोद मणुञ्चतं ॥ १ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, ननु कोऽयं विशेषो येनेतरनवेऽन्यो मा-
 नुष्यमेव सर्वसारमुच्यते ? इत्याह—

॥ मूढम् ॥—नाणेण केवलेण । पुरिसे जिणगणहरादजन्मेण ॥ चरणंमि सबविरई ।
 को भव तुलद माणुस्सं ॥ ८ ॥ व्याख्या—ज्ञानेन ज्ञानमाश्रित्य 'केवलेणेति' केवलज्ञानेन,
 कोऽन्यो नवः ? सुरनारकादिर्मानुष्यं मनुष्यनवं तुलयति ? अपि तु न कोऽपीत्यर्थः. अयं ज्ञा-
 वः—यद्यन्येष्वपि नवेषु सर्वज्ञावस्वज्ञावावज्ञासकं केवलज्ञानं स्यात्तदा तेऽपि मनुष्यनवस्व-
 तुलां लभेन्न चास्ति तेष्वप्यज्ञाननवस्यैव संनवात्, ततः कथममी तेन तुल्या नवेभ्युः ?

तथा 'पुरिसेति' महाद्विकं पुरुषं प्रतीत्य जिनागणधरादीनां जन्मनावतारेण, तत्र जिना
 अर्हतः, गणधरा द्वादशांगीकर्तारः, आदिशब्दाच्चतुर्दशपूर्वविदादयः, इह नारकतिरश्चां च-
 र्वाैव का? सर्वाधमत्वात्. देवत्वे तु यद्यपि दिव्यश्रीसंनारनासुराः शकादयः पुरुषाः संति,
 तथापि गुणाधिकतया तेषामपि गौरव्या जिनादयो मनुष्यत्रय एवावतरंतीति नावः. तथा
 चरणेन चारित्रमाश्रित्य सर्वविरत्या, यतः सकलकर्मव्याधिविध्वंसमहौषधीसर्वविरतिर्मनुष्या-
 णामेव संभवति, देवनारकाणामविरतत्वात्. तिरश्चां तूच्छतोऽपि देशविरतत्वात्. यत एवं
 मनुष्याः सर्वोत्तमाः. अत एव शेषजीवेभ्योऽमी स्वदपा इत्याह—

॥ मूलम् ॥—चंदनतस्त्र मुत्ता—गरव मरणयमणिव कणयंव ॥ सवुत्तप्रच्छिभो वा ।
 मणुआ सेसेसु जीवेसु ॥ ९ ॥ व्याख्या—यथा धवलदिरपवाशादिवृद्देशु भूयस्त्वपि सर्वोत्त-
 मत्वाच्चंदनतरवः स्तोकाः, यथा वाऽयःशीशकाद्यकरेषु मुक्ताकराः, कांचस्फटिकादिमणिषु च
 मरकतमणयः, लोहत्रपुताआदिषु च कनकं सुवर्णधातुः, तथा शेषेषु नाकिनारकादिजीवेषु
 प्राणुकयुक्त्वा सर्वोत्तमा इति मनुजाः स्तोका एव विवक्षितक्षणे प्राप्यंते. तथाहि—आगमे

तिर्थचोऽन्ता उक्ताः, वनस्पतिजीवानामनंतलोकाकाशप्रदेशप्रमाणत्वात्. देवा नैरधिकाश्चा-
 संख्येयाः यतः प्रतरासंख्येयतमनाणवर्तिश्रेण्याकाशप्रदेशराशिप्रमाणा देवाः, तथांशुलमात्रकै-
 लप्रदेशराशोः प्रथमे वर्गमूले द्वितीयेन वर्गमूलेन गुणिते यावान् प्रदेशराशिर्भवति तावत्प्रं-
 माणासु श्रेणिषु यावंत आकाशप्रदेशास्तावत्प्रमाणाश्च नैरधिका मनुष्याः पुनस्तत्र संख्येया
 एव पठिताः, अत एव ज्ञायतेऽमी सर्वोत्तमा इति. सर्वसारस्य वस्तुनः शेषजातीयवस्त्वपे-
 क्षया स्तोकस्यैव प्राथमाणत्वादिति गाथार्थः. ॥ ९ ॥ स्तोकत्वमेव व्यनक्ति—

॥ मूलम् ॥—उड्डो वग्गो पंचम—वग्गगुणोत्तिथिा जहन्नेणं ॥ उक्कोसपए मणुअ्या ।

संखिज्जा कोकाकोकीड ॥ १० ॥ व्याख्या—इह मनुष्याणां प्रमाणं द्विधा, जघन्यत उच्छुष्टत-
 श्च. तत्र यदा सर्वत्रापि मनुष्यकैत्रे मनुष्याः कात्मानुभावेन स्तोकाः स्युस्तदा किञ्चत उच्यते
 —षष्ठो वर्गः पंचमवर्गगुणः सन् यावान् जायते तावंतो जघन्येन मनुष्याः—इह राशेस्तेनै-
 व राशिना गुणनं वर्ग उच्यते, एकस्य च वर्गो न जवति, एकेन गुणितं तदेव जवतीति व-
 चनात्. ततो द्विकस्य वर्गश्चत्वारः, ४. चत्वार चतुर्त्विगुणिताः षोडशः, १६, एष द्वितीयो व-

गः. षोडश षोडशत्रिंशत्ताः षट्पंचाशदधिके द्वे शते २५६, एष तृतीयो वर्गः. आस्यापि राशेरनेनैव राशिना गुणे जातं पंचषष्टिसहस्राणि पंचशतानि षट्त्रिंशदधिकानि ६५५३६, एषश्चतुर्थो वर्गः. अयमपि राशिरनेनैव राशिना गुण्यते, जातमेकोनत्रिंशदधिकानि चत्वारि कोटिशतानि, एकोनपंचाशद्वक्त्राः. सप्तषष्टिसहस्रा द्वे शते षष्टवत्यधिके ४२६५६२२६, एष पंचमो वर्गः. अयं च पृथग् धियते, अस्मिन् राशावनेनैव राणिना गुणिते जातमेकं द्वादं चतुरशीतिसहस्राश्वत्वारि शतानि सप्तषड्यधिकानि कोटाकोटिनां चतुश्चत्वारिंशद्वक्त्राः सप्तसहस्रास्त्रीणि शतानि सप्तत्यधिकानि कोटीनां पंचनवतिर्द्वक्त्रा एकपंचाशत्सहस्राः षट्शतानि षोडशोत्तराणि १०४४६२४४०३३०६५१६१६. एष षष्ठो वर्गः. अयं च पृथग् ध्रुतेन पंचमवर्गेण गुण्यते, जातं ३६२२६२५१४२६४३३२५६३५३६६०५०३३६. अयं च कोटाकोट्यादिप्रकारेण वक्तुं न शक्यत इत्यंकत एव लिखितः. अथांकगाथा—सत्तेव य काभीउ । दक्का बाणवर्द्धे सहस्स अक्कीसा ॥ एगं सयं च जाणह । नरं कोक्कीकीकीणीणं ॥ १ ॥ बावठिं कोकीउ । दक्कावन्नं हवंति दक्काइं ॥ बायावीससहस्सा । उच्चसया कोक्कीकीणीणं ॥ २ ॥ ते-

आलीसं कोनी । सत्तत्तीसं तद्देव त्त्काइं ॥ एणुणसद्धिसहस्सा । तिद्धिसया मणुअकोनीणां
 ॥ ३ ॥ चउपद्दं कोनीउ । त्त्का गुणयाव सहस्स पळासा ॥ तिद्धि सया उत्तीसा । सत्ता
 गणुयमणुस्साणं ॥ ४ ॥ एतावंतो जघन्यतोऽपि मनुष्याः. तथा चानुयोगकारसूत्रं—जहन्नप-
 ए मणुस्सा संखिजा कोनाकोनीउ हुंति, जमलपयस्स जवरिं, चउजमलपयस्स हिइहा, अ-
 हवणं उद्धो वग्गो, पंचमवग्गपणुपद्दो, अहवा उन्नउइ वेयणादाइरासिद्धि. ननूत्कष्टतस्तेऽसं-
 ख्येया अपि त्रविषयंतीत्याह—उत्कष्टपदे यदाजितनाथवारक इव सर्वथापि मनुष्यदेहे सा-
 मस्येन चिंतमाना मनुष्याः सर्वोत्कृष्टा त्रवंति तदानीमपि मनुजाः संख्येयाः कौटिकोटयो
 त्रवंति. संख्येयकौटिकोटित्वं च जघन्यपदेऽप्यस्ति, परं तस्मादिदं बृहत्तरमवसेयं, संख्येय-
 कस्य संख्येयत्वेदन्नित्वात्. ततः स्थितमेतत्, मनुष्या जघन्यत उत्कृष्टतश्च संख्येयत्वास्तो-
 का एव. ॥ १० ॥ ननु संमूर्धिममीलनेन मनुष्या अप्यसंख्येयाः श्युस्तेषां श्रेण्यसंख्येयत्राग-
 वार्तिनभःश्रदेशराशिप्रमाणत्वादत आह—

॥ मूलम् ॥—जी विषमर्द्धिं तणुआ—मुद्धिमणुआ निगोयजीवव ॥ तम्हा इह अ-

हिंगारो । न हु तेहि असंखणहिं पि ॥ ११ ॥ व्याख्या—मूर्धनं मूर्धा, गर्त्रोत्पातव्यतिरेके-
णोरपादः, तेन निर्दिष्टा मूर्धिमाम्, ज्ञावादिम इतीमप्रत्ययः, मूर्धिमाम्श्च ते मनुजाम्श्च मूर्धिमम-
नुजाम् गर्त्रजानामेव वांतपित्तादिसमुद्भवाः. यदागमः—कहिणं त्रंते समुद्धिममणुस्साम् संमु-
हंति ? गोयमा ! अंतो मणुस्सखित्ते, अह्माइज्जेसु दीवसमुद्देशु, पनरससु कम्मभूमिसु, ती-
साए अकम्मभूमिसु, उपजाए अंतरदीवेशु, गप्पवक्कंति यमणुस्साम्णं वज्जारिसु वा, पासवणे-
सु वा, खेत्तेसु वा, सिंघाणिसु वा, वंतेसु वा, पित्तेसु वा, पूएसु वा, सोणिएसु वा, सुक्केसु
वा, सुक्कपुग्गालपरिसाडेसु वा, विगयकत्तेवरेसु वा, श्रीपुरिससंयोगेसु वा नगरनीकमणिसु
वा, सवेसु चैव असुइवाणिसु वा इह्व एं समुद्धिममणुस्साम् समुहंति, अंगुलस्स असंखज्जाइ-
जागसित्तीए उंगाहणाए असणीमिड्ढादिद्वी सव्वाहिं पज्जत्तीहिं अपज्जात्तगा अंतोमुहुत्ताजअ-
चैव काढं करंति. एते च निगोद जीवा इव जीवितमतित्रयामाभुश्चैतन्यान्त्यां तनवो हीना
त्रवंति, यथा निगादजीवा उत्तु तोऽप्यंतमुद्दुत्तायुषस्तथैतेऽपि, यथा च निगोदजीवानां म-
हामोहत्वाद्दल्पीयसी चेतना तथैवामपि, मनसाऽप्यसिानामेव मरणात्. बद्धस्थचैतन्ये च म-

नःपर्याप्तिसिन्धनत्वात्, यत एवं. तस्मादिह धर्मसामग्र्या विचारे तैः संमूर्धिममनुष्यैरसंख्यै-
रपि नाधिकारः, आद्युष्मत्त्वेन सचेतनत्वेन च गर्भजानामेव तदधिकृतत्वात्. ते च संख्येया
एवेति गाथार्थः. ॥ ११ ॥ एवं मानुष्यं दुर्लभमुक्त्वाऽथार्थकैत्रस्य दुर्लभतामाह—

॥ मूलम् ॥—पक्षेवि माणुसते । आरियखित्तसु उद्धहो जम्मो ॥ सङ्गणवीस आरिय
—इसा नरहंसि मगथाइ ॥ १२ ॥ व्याख्या—उत्तानार्था, नवरमाराइ दूरेण हेयधर्मोऽयो
याता आर्यास्ते च द्विधा कृत्त्रिप्रासा अकृत्त्रिप्रासाश्च, तत्र कृत्त्रिप्रासाः षोढा तद्यथा-तीर्थ-
कर १ चक्रवर्ति २ वासुदेव ३ बलदेव ४ नारणमुनि ५ विद्याधराः ६. अकृत्त्रिप्रासाश्चार्या न-
वथा-कैत्र १ जाति २ कुल ३ कर्म ४ शिल्प ५ वाषा ६ ज्ञान ७ दर्शन ८ चारित्र्यभेदात्
ए. एषां तत्त्वार्थः श्रीप्रज्ञापनातोऽनुसर्तव्यः. इह तु क्षेत्रार्थैरेवाधिकारः. ॥ १२ ॥ अथायं दे-
शानामग्रमाह—

॥ मूलम् ॥—मगहंगवंगकासी । कत्तिंगकुरकोसला कुसहा य ॥ जंगलवहविदेहा ।
पंचालसुरहसंदिप्रा ॥ १३ ॥ मलयजसिंधुवेदं । बशरकदसन्नित्तं गिवेहा य ॥ दाटा य सुरसेणा

। कुणाल तह केयई अरुं ॥ १४ ॥ ठ्याख्या—हे अपि सुबोधे, नवरं केतकीदेशस्थार्थमेवा-
 र्थं, अर्थं त्वनार्थमतएव सार्धपंचविंशतिसंख्यार्थदेशानामुपपद्यते, यदार्थं—खित्तारिया अरुं-
 उवीसविहा पष्ता, एते च सम्यगुपलक्षणाय प्रज्ञापनायां प्रथमपदे राजधानीसहिताः प-
 त्वन्ते, तद्यथा—रायगिह मगह चंपा—अंगा तह तामलित्ति वंगा य ॥ कंचणपुरं कलिंगा
 । वाणारसीमेव कासी य ॥ १ ॥ साएण कोसला गय—उरं च कुरु सोरिं कुसडा य ॥ कं-
 पिद्धं पंचाला । आहिबत्ता जंगला चैव ॥ २ ॥ बारवई य सुरडा । मिहिलविदेहा य वव-
 कोसंबी ॥ नदिपुरं संदंभा । नदिलपुरमेव मलय य ॥ ३ ॥ वक्षारु वव वरणा । अह तह
 सुत्तियावई दसणा ॥ सुत्तियमई य वेई । वीतभयं सिंधुसोवीरा ॥ ४ ॥ महुरा य सूरसेणा
 । पावा नंगी य मासपुरि वडा ॥ सावही य कुणाला । कोनीवरिसं च लाटा य ॥ ५ ॥
 सेयवियावि य नयरी । केयइ अरुं च आरिं नणिअं ॥ इरुवपत्ति जिणाणं । चक्रीणं
 रामकरहाणं ॥ ६ ॥ एते च प्रत्यासत्या नरतकेनवर्तिन एव प्रोक्ताः, उपलक्षणत्वादन्येऽप्यै-
 रावतमहाविदेहांतर्वीर्तिविजयमध्यखंभादिषु यथासंनवं वाच्याः. अमी च कालविशेषेण सी-

श्वा नाम्ना च परिवर्ततेऽपि ततः श्रोतृणामव्यामोहाय तद्वृत्तमह—

॥ मूलम् ॥—जह्व न जिणकह्लाणां । न चक्रिबलकेसवाण अवयारा ॥ न य जिणधम्म-
पविन्ती । सगजवणार्द्ध अणजा ते ॥ व्याख्या—यत्र जिनानामर्हतां संबंधीनि कट्याणानि
जन्मदीक्षादीनि न जायंते, तथा यत्र चक्रिबलकेशवानां चक्रवर्तिबलदेववासुदेवानामवता-
रा न त्रवंति, तथा यत्र साधुनामुपगमात्त्र च जिनिधर्मस्य प्रवृत्तिव्यापारः कोऽप्यस्ति, ते दे-
शाः शक्यवनादयोऽनार्था इत्युच्यंते. यदागमः—सगजवणसबरबन्धर—कायसुरंनोऽनुगोऽनु-
पकरणया ॥ अरवाणकणरोमस—पारसखसखासिया चेव ॥ १ ॥ दुबिदयलजसबोक्स—
चिद्वंबधुलिदकुंचन्नमररयां ॥ कुंचायचीणचंचुअ—मातवदसिता कुलगया य ॥ २ ॥ केकय-
किराय हयमुह—खरमुह तह तुरगमिंदगमुहा य ॥ हयकळा गयकळा । अण्येय अणारिया
बहंवे ॥ ३ ॥ पावा पचंकरुहा । अणारिया निधिणा निरणुकंपा ॥ धम्मोसि अरकराडं ।
जेसु न नजंति सुविण्णिवि ॥ ४ ॥ एवं चानार्यलक्षणै प्ररूपिते आर्यलक्षणमपि प्ररूपितमे-
व तद्विपरीतत्वात्. ॥ १५ ॥ अथ तत्तथा दुर्लभमपि लब्धं मानुष्यमार्थाणिमेव सफलं ना-

नार्याणामित्याह—

॥ मूलम् ॥—जह जह तेसिमिंदिय—मणोबलं तह तहाथरो पावे ॥ ता तेहिंतो मंझे । पवरं एगिंदियसंपि ॥ १६ ॥ व्याख्या—यथा यथा तेषामनार्याणामिंदियमनोबलं पदुत्तरं स्यादिति गम्यते, तथा तथा पापे जीवसंहारमांसहारपरदारमणव्यक्त्ये आदरस्तीव्रतरो जायते, ततो मन्ये इति वितर्कार्थो निपातः, तेन्योऽनार्यमनुष्येभ्य एकेन्द्रियत्वमपि प्रवरं श्रेयः अयमर्थः—वयमपि जानीमो न हि पापप्रकृतय एकेन्द्रियाः कदापि पंचेंद्रियेभ्यः प्रशस्या त्रवंति, परं तेषामिंद्रियपदुतया मनोबलेन च दुस्तरतरनरकनिबंधने पापकर्मणि सविशेषां प्रवृत्तिमात्रोक्त्य स्यादयमपि वितर्को यदेभ्य एकेन्द्रिया अपि वरियांसः, स्वल्पप्रयत्नतया स्वल्पचेतनतया च तेषां नरकार्हेकर्मबंधांजावात्. न च वाच्यमनार्यैर्देह्योऽपि संयमश्रियं बन्तार श्रीअर्द्धकुमार इति परमसुहृत् श्रीअन्नयकुमारबुद्धिसाध्यत्वान्नश्यति बोधस्येत्याह—

॥ मूलम् ॥—उपपन्नोवि अणारिअ—देसे जं अहउं वयं पत्तो ॥ सो बुद्धिमहानिहि-

णो । महिमा खलु अत्रयमिचस्स ॥ १७ ॥ व्याख्या—रपष्टा, जावार्थस्तु कथानकगम्यः ।
 अधार्द्रकुमारकथा—आसीन्मगधदेशस्ये । ग्रामे नाम्ना वसंतके ॥ सामाधिक इति क्षेत्री ।
 तस्य बंधुमती प्रिया ॥ १ ॥ अन्यदा सुस्थिताचार्य—व्याख्यायां तावुत्रापि ॥ संसारचार-
 निर्विष्टौ । ज्ञेजाते शुगपद् व्रतं ॥ २ ॥ सूत्रार्थलावसः साधु—व्यह्रइगुरुभिः सह ॥ साध्वी
 पुनः प्रवर्तिन्या । साकं देशे पृथक्पृथक् ॥ ३ ॥ अन्यदा विहरंतौ तौ । कंचन ग्राममीयतुः
 ॥ सस्मार प्राण्विलासानां । साधुः साध्वीं निरीदय तां ॥ ४ ॥ चित्तमुहुंखलीभूतं । यदा तेन
 निरुध्यते ॥ तन्मत्तशंभवत्क्षेत्रं । प्रत्यथावत्तदाधिकं ॥ ५ ॥ तच्चेतश्चापलं तेन । द्वितीयो
 ज्ञापितो मुनिः ॥ जगाद् ही प्रमादस्ते । कोऽयं साधो श्रुतोदधेः ॥ ६ ॥ शब्दं कामा वि-
 षं कामा । कामा विषधरोपमाः ॥ कामान् प्रार्थयमाना । अकामा यांति दुर्गतिं ॥ ७ ॥ सो-
 ऽप्युचे किं करोम्येष । एषा दृग्गोचरं गता ॥ फलं मर्कटिकेवोच्च—माकृष्यत्येव मे मनः ॥
 ॥ ८ ॥ सोऽप्यथाख्यप्रवर्तिन्या । बंधुमत्याश्च साप्यहो ॥ वातोद्धृतं रज इव । साधोर्गोप्यं
 वितस्तिरे ॥ ९ ॥ दध्यौ बंधुमती धिग्मां । सर्वथानर्थहेतुकाम् ॥ यथा धूमलहर्षेव । मुनेर्म-

विनितं मनः ॥ १० ॥ शीलंत्सा मयि जीवंत्यां । साधोरस्य न जीवति ॥ तन्मे मृत्युरपि श्रे-
 षा—नित्युचे सा प्रवर्त्तिनीम् ॥ ११ ॥ सा सुबुद्धिः स्वमुद्वृज्या—नशनेन दिवं ययौ ॥ त-
 त्त्रिशम्य यतिर्जात—वैलक्ष्यो दधिवानिति ॥ १२ ॥ अबलाया अहो सत्त्वं । यदेवं सा वि-
 पेदुषी ॥ पुरुषस्यापि धिक् द्वैढ्यं । ममाद्यापि जिजीविषोः ॥ १३ ॥ अथात्तानशनः सूरै—
 स्तदनालोच्य दुष्कृतम् ॥ स प्रियोत्कंठित इव । तदैव त्रिदिवं ययौ ॥ १४ ॥ ङीपोऽस्त्यंतर-
 कूपारं । कूपाराममनोहरः ॥ श्रीमानमुद्रसामुद्र—सारकोश इन्द्रार्दकः ॥ १५ ॥ राजाभूद्दार्द्र-
 कस्तत्र । शत्रुत्रिनिमत्रवर्धकः ॥ आर्द्रिकेति प्रिया तस्य । प्राप्ता श्रीरिव वारिदेः ॥ १६ ॥
 साधुजीवो दिवश्श्रुत्वा । तस्याः कुदाववातरत् ॥ जातः सोऽप्यार्द्रकात्रिण्यां । तेषै तेषां ह्य-
 सौ स्थितिः ॥ १७ ॥ पितृत्रयामार्द्रको भूमि—जलात्रयामार्द्रकंदवत् ॥ अवर्धयत गुणैर्जीवै—
 रिवानंतैः श्रितः सदा ॥ १८ ॥ मंत्री श्रेणिकराजस्य । सदःस्थं नृपमन्यदा ॥ निर्दिष्टो वेत्ति-
 णानंसी—द्विसुच्योपायनं पुरः ॥ १९ ॥ प्रफुल्लवदनः प्रीत्या । तं बन्धारे नरेश्वरः ॥ अस्ति
 नः कुशली बंधुः । श्रीमान् श्रेणिकनृपतिः ॥ २० ॥ सोऽप्युचे नोरपलस्येव । तस्याकुशलसंज्ञ-

वः ॥ बालमित्रं नवान् यस्य । दिवाकरं द्रवोदितः ॥ २१ ॥ अत्रांतरे कुमारिणा— डिंकिणा-
 लपितं पितुः ॥ यं द्वातर्थाश्रवणे यूथं । सतृष्णाः श्रेणिकः स कः ॥ २२ ॥ बन्नांषे भूपतिर्वत्स ।
 देशोऽस्ति मगधान्निधः ॥ केदाराश्च विहाराश्च । यत्रोत्कलशालयः ॥ २३ ॥ पुरं राजगृहं
 पाति । तत्र श्रीश्रेणिको नृपः ॥ न द्विषामायुर्धैर्वोहैर्निद्यते पार्थिवोऽपि यः ॥ २४ ॥ प्रीतिः
 कुलक्रमायाता । वर्तते सह तेन नः ॥ मिथो मंत्रिगतायातैः । प्राचृतश्रेणैरपि ॥ २५ ॥ अ-
 थं च सचिवस्तेन । प्रजिष्ये सौहृदान्मयि ॥ मयापि समये तस्मै । निजमंत्री प्रहेष्यते ॥
 ॥ २६ ॥ अथो आर्द्धकुमारेण । सचिवोऽवादि सादरं ॥ त्वत्प्रजोः कोऽपि पुत्रोऽस्ति । येन
 मैत्री विधीयते ॥ २७ ॥ सानंदं सचिवोऽवोचत् । कुमारेण किमुच्यते ॥ रत्नानीवोदधेस्तस्य ।
 संति पुत्रा अनेकशः ॥ २८ ॥ पुनस्तेषु समस्तेषु । श्रीमान् कौस्तुभरत्नवत् ॥ तेजसा व-
 यसा ज्येष्ठो । जयत्यनयनंदनः ॥ २९ ॥ मूर्तिस्थ इव जीवो यः । प्रजायाः परिवर्धनः ॥ द्वि-
 ष्टिखंजनः षष्ठ-गृहस्थ इव सद्ग्रहः ॥ ३० ॥ नवमस्य इव क्रोदो । जिनधर्मस्य पोषकः ॥
 अंभुप्रभुत्वहेतुश्च । दशमस्य द्वार्यमा ॥ ३१ ॥ स एव तव मैत्र्याहं । इति जल्पति मंत्रि-

णि ॥ कुमारः स्नाह संगच्छे—स्वं गहन् मगधेषु मां ॥ ३२ ॥ वरस स्वहकुलीनोऽसि ।
 यन्नः पूर्वक्रमागतां ॥ प्रीतिं दृढयसीत्येन-मन्वमोदत भूपतिः ॥ ३३ ॥ तं मंत्रिणमवस्थाप्य
 । दिनाते कतिचिन्मुदा ॥ समं स्वमंत्रिणा दत्त—प्राचृतं व्यसृजन्नुपः ॥ ३४ ॥ सोऽथाभि-
 लक्षुमारस्य । सोऽपि तस्मै ददौ मुदा ॥ चिरसंचितरत्नाढ्य—मन्त्रयाय स्वदौकनं ॥ ३५ ॥
 ज्वे च सचिवेन्द्र त्व—मन्त्रयाय वदेरिति ॥ चक्रोर श्व शीतांशु—मार्द्रकिस्वां सखीयति
 ॥३६॥ सोऽथ राजगृहं प्राप्नो । ददौ श्रेणिकभूज्जे ॥ मार्द्रकस्वामिनः सर्व । प्राचृतं वाचिकैः
 समं ॥ ३७ ॥ सचिवः स वयस्यस्य । वयस्य श्व यूज्जा ॥ कुशलः कुशलप्रश—पूर्वं गौत्रि-
 तो चृशं ॥ ३८ ॥ अथार्द्रककुमारस्य । स वाचिकमुपायनं ॥ प्राप्य स्वपुरषाद्वध्या—विति
 श्रेणिकनन्दनः ॥ ३९ ॥ अहो चित्रमहो चित्रं । यदेषोऽनायदेशजः ॥ वयस्यीयति मामार्थं ।
 का मैत्री वन्यपौरयोः ॥ ४० ॥ यद्वा ज्ञातमनार्योऽयं । जातः कोऽपि च्युतव्रतः ॥ आसन्न-
 सिद्धिकत्वेन । मया मैत्रीं विधित्सति ॥ ४१ ॥ अन्नव्या दूरभव्याश्च । नेहंति मनसोऽपि मां
 ॥ पुरीषशुकरा दिव्य—चन्दनैः किमु कुर्वते ॥ ४२ ॥ मम मैत्र्याः फलं किं चे—ज्ञासौ धर्म

विबुध्यते ॥ कर्पूरं तत एवेष्टं । यद्दत्ते स्वीयसौरभं ॥ ४३ ॥ स राजा न्यायदेष्टा यः । स दी-
 पो यस्तमोपहः ॥ तरुनं यत् त्रिवर्गार्थं । तन्मित्रं यत्प्रबोधकं ॥ ४४ ॥ दूरस्थोऽसौ कथं बो-
 ध्यो । यद्गार्हद्विंबदर्शनात् ॥ जातिं स्मरेत्कदापि । बुध्येत च ततः सुखं ॥ ४५ ॥ ध्यात्वे-
 त्यादीक्षितुर्विंबं । हैमं हैमविभूषणं ॥ बीजं बोधिद्रुमस्येव । स न्यथत्त स मुक्तके ॥४६॥ समु-
 द्रकं च तं दिव्ये । वाससी भूषणानि च ॥ मंजूषायां निचिक्रेप । पूजोपकरणानि च ॥ ४७ ॥
 पुनर्यद्गार्हकेशाय । प्राहिणोन्मंत्रिणं नृपः ॥ तदा प्रदाय तस्मै तां । मंजूषामन्नयोऽन्यथात् ॥
 ॥ ४८ ॥ सौम्येषमार्द्रैरर्ष्या । वाच्यमंतच्च वाचिकं ॥ स्नात्वा मित्र रहः सेयं । पेटोद्घा-
 द्या त्वया स्वयं ॥ ४९ ॥ उमित्युक्त्वादर्कद्वीपं । गत्वा श्रेणिकढौकनं ॥ दत्त्वा नृपाय सोऽग-
 हत् । कुमारस्य गृहं रहः ॥ ५० ॥ तस्मै पेटां प्रदायाख्य — दन्नयस्य स वाचिकं ॥ तन्निश-
 म्य सुधासिक्त । श्वार्द्रकिरमोदत ॥ ५१ ॥ स्नातश्च विजनं गत्वा । स्वयं पेटां व्यमुद्रयत् ॥
 न्यथात्किमत्र मे मित्र—मित्युक्तदिकथाकुलः ॥५२॥ चंद्रांशुश्चिरिव च्युते । वीक्ष्यांतर्वसिंसी
 रसी ॥ पर्यथत्त ततो दिव्य—भूषणैः स्वं द्यन्नूषयत् ॥ ५३ ॥ जन्मुद्रिते समुद्रेऽथ । सोऽद्रा-

कीदृविंबमार्दितं ॥ तस्यांतरं तमो ज्ञेयं । त्रातुविंबमिवोदितं ॥ ५४ ॥ तदात्ररणबुद्ध्यासौ
 । सर्वांगेषु नियोजयन् ॥ घटनां कापि न प्राप । त्रिलोकात्ररणं हि तत् ॥ ५५ ॥ वीक्षापन्नो
 वीक्षमाणो । विंबं दृष्ट्याऽतिशेषया ॥ कापीदृग्दृष्टमित्युहा—दस्सरत्पूर्वजन्म सः ॥ ५६ ॥ द-
 ध्यौ च प्रागहं भूत्वा । नाम सामाधिको मुनिः ॥ त्रावसामाधिकोऽहः । प्रातोऽस्म्येवमनार्थ
 तां ॥ ५७ ॥ मन्ये ममैव बोधार्थ—मनार्थस्य दवीयसः ॥ अत्रयः श्रेषथामास । मतिमान्
 प्रतिमामिमां ॥ ५८ ॥ अत्रयस्याह्युतं बुद्धि—वैत्रवं न स्ववीति कः ॥ योऽर्थेव दृशं बो-
 धं । दूरस्थायापि मे ददौ ॥ ५९ ॥ दृष्टं जानाति रत्नं सुवर्णिगपि तदो दृष्टमार्दिति लक्ष्यं ।
 न्यानं वैद्योऽपि दृष्टं पटयति सुगुरुर्बोधयत्येव दृष्टं ॥ दृष्टं पांथं पश्चिङ्गः पश्चि लगयति योऽ-
 बोधयन्मामदृष्टं । दिष्ट्या धीमत्सु सीमा स जयति मगधाधीशजन्मा सखा मे ॥ ६० ॥ त-
 द्बोधोर्दर्शनात्तस्य । कृताधीकृत्य लोचने ॥ अनुनेष्ये पुनर्दीक्षां । रोषितामिव वद्वज्रां ॥ ६१ ॥
 अथासौ पूजयामास । सोद्धासः परमेश्वरं ॥ मा पुनर्दुर्दानोऽभूत्स्वं । देव देवेत्युदीरयन् ॥
 ॥ ६२ ॥ सोऽद्य व्यजिङ्गपद्भूप—मनुमन्यश्च तात मां ॥ मिलित्वात्रयंमित्रस्य । येन रयां

दृढसौहृदः ॥ ६३ ॥ वत्सास्माकं च तेषां च । प्रीतिः प्राञ्जतवाचिकैः ॥ नान्योन्यमिलनेने-
 ति । निबिड्यत नृपेण सः ॥ ६४ ॥ शुर्वादेशवशस्यक्त्वा । शेषकुंत्योऽथ दक्षियवान् ॥ योगीव
 परमात्मान—मन्त्रयस्यैव नाम सः ॥ ६५ ॥ अपृष्ट्वाप्येष गतेति । चकितस्तस्य चेषुया ॥
 तद्रुक्कार्थं नृपोऽमुंच—तंचयोधशतानि च ॥ ६६ ॥ कुमारस्तैर्निरुद्धोऽपि । श्रुत्वात्तुरिव कर्म-
 त्रिः ॥ न मित्रमिलनोत्कंठां । जहौ मोक्षपृष्ट्वामिव ॥ ६७ ॥ स विश्वासयितुं विश्वान् । यो-
 धान् व्याहातिकं व्यधात् ॥ तुरगोणप्रतो गत्वा—ऽमिलनेषां कृणात्पुनः ॥ ६८ ॥ बन्धुर्धया-
 मयामाद्यैः । क्रमाद्देवां विवर्धयन् ॥ नित्यं व्यायामकारीव । दूरदप्यवलिष्ट सः ॥ ६९ ॥
 एहिरे याहिरे शश्वत् । कुर्वतस्ते पदातयः ॥ योधाः सर्वेऽपि निर्वेदं । ययुः सूर्यातिपाकुलाः
 ॥ ७० ॥ ततस्ते जातविश्रंत्रा—स्तशुश्रवायासु शाखिनां ॥ प्रहराथंतरं कृत्वा । सोऽपि ते-
 न्योऽमिलत्पुनः ॥ ७१ ॥ विश्वान् विश्वास्य तानेवं । कालेन कियतापि सः ॥ सज्जीचकार
 प्रह्वनं । पीतं प्रत्यथितैर्नरैः ॥ ७२ ॥ तरुहायानिविष्टेषु । योधेष्वेव कदाचन ॥ आरूढः पीत-
 मादाय । प्रतिमां सह कांचनैः ॥ ७३ ॥ तीर्णोऽब्धिं हनुमान् यस्य । वायोः पीतः स्वयं सु-

खं ॥ तत्सहयेन पोतोऽयं । तत्पारं प्राप नाद्भुतं ॥ ७४ ॥ मन्यमानस्तस्तीर्णं—मपि संसार-
सागरं ॥ दीक्षायामुत्सुको नैह—न्मित्रस्यापि स संगमं ॥ ७५ ॥ विंबमाशातनात्तीरु—रत्र-
याय स्वकैर्नरैः ॥ स प्रैषीन्न हि रत्नस्य । स्थानं रत्नाकरं विना ॥ ७६ ॥ स तत्रैव नवर्केऽप्या-
मुपत्वा किंचन कांचनं ॥ शेषं समर्थ्य नृत्यानां । यावद्गृह्णाति संयमं ॥ ७७ ॥ तावद्देवं दिवो
दैवी । बागभूद्दार्ढ्यकांज ॥ जोगकर्म न तेऽप्यापि । क्षीणं तन्मात्रहीर्वितं ॥ ७८ ॥ तपसा
वेत्तुकामस्त—त्कर्म रज्जुमिवासिना ॥ अनाकर्ण्यैव तां वाचं । व्रतं त्रेजे स साहसी ॥ ७९ ॥
निधिकृतं धनमिव । प्राप्य प्राप्त्रविकं श्रुतं ॥ तेनात्तदीपवन्मार्गं । मौर्निडं पश्यतिस्म सः ॥
॥ ८० ॥ तपसा क्रशयन् देहं । नृषयन् शूत्रत्रावनां ॥ पक्षीव पाशनिर्मुक्तो । विजहे स म-
हीतवे ॥ ८१ ॥ इतश्च—

स्वरामणीयकग्रामी—कृतत्रिदशपत्तनं ॥ वसंतपुरमित्यस्ति । नगरं गरिमास्पदं ॥ ८२ ॥
तत्रेऽप्यो देवदत्तोऽभू—न्मान्यो राज्ञोऽपि यो गुणैः ॥ तस्य संचितसौशील्य—धना धनवती
प्रिया ॥ ८३ ॥ स च बंधुमतीजीवः । समतीत्यामरं त्रवं ॥ उदपादि तयोः पुत्री । पुत्रेऽप्यो-

उप्यतिवद्वन्ना ॥ ७४ ॥ विश्रुता श्रीमती नाम्ना । धाम्ना कनकजिह्वरी ॥ विद्याचिन्तारिती-
 साक्षा-दिव सा ववुधे क्रमात् ॥ ७५ ॥ निथत्या प्रेरितः प्राप्य । वसंतपुरमार्द्रकिः ॥ बहि-
 देवकुक्षे क्वापि । तस्यौ प्रतिमयाथ सः ॥ ७६ ॥ इतश्च श्रीमती सापि । सखीत्रिः सह खेवि-
 तुं ॥ संकेतितेव प्राजन्म—त्रर्त्ता तत्रागमत्सदा ॥ ७७ ॥ कुर्वत्यो वरवरण—क्रीकां व्रीकां
 विनांखिलाः ॥ सख्यो देवकुलस्तंत्रान् । वञ्चुर्धिग्बाधचापदं ॥ ७८ ॥ मृगीव मुग्धा त्राम्यंती ।
 । सर्वतोऽपीन्यनंदिनी ॥ स्तंत्रं कमपि नापश्यत् । सा स्वस्य वरणोचितं ॥ ७९ ॥ स्वं स्वं
 स्तंत्रमसुंचंल्यः । सत्यं पतिमिवाथ सः ॥ ऊचुः किं दुर्नगासि त्वं । सखि नाम्नोसि यद्भरं ॥
 ॥ ८० ॥ तदरुंतुदमाकर्ण्य । वचनं सा क्वाणं स्थिता ॥ त्रिनेत्रेव शकत्या दृष्टेवा—लीना वि-
 दैव वहिना ॥ ८१ ॥ त्रैल्लोचना सापि । त्रमंतीतस्ततस्ततः ॥ तमेव मुनिमैक्षिष्ट ।
 । प्राक्पुण्यैर्दीर्घितं रहः ॥ ८२ ॥ अयं मया वृतः सख्यो । नाहं मोक्षये कदाप्यमुं ॥ स्वं स्वं
 वरं नवंत्योऽपि । मात्याहुश्चैपतिवताः ॥ ८३ ॥ इति तस्यां प्रजदपंत्यां । वृतं सुद्विवति ना-
 षिणी ॥ रत्नौषं देवतावर्ष—रुजिजर्जरितांबर ॥ ८४ ॥ सखीषु गार्ज्जिन्नसासु । साधुयादक्यां-

तरा ॥ शारदीय नदी कूल—द्वयांतः श्रीमती स्थिता ॥ ए५ ॥ अत्रधृयाश्च तां बादां । तू-
 दादानमिव द्विपः ॥ ततः प्रतस्थे वेगेन । दिव्यवाक्चकितो मुनिः ॥ ए६ ॥ तत्रैस्य नृपतिः
 यैरैः । सहादिरसत तरुनं ॥ अनाथस्य धनस्य स्या—द्राजा स्वामीति नीतिवित् ॥ ए७ ॥
 साक्षेपमाचचक्षेऽथ । देवी किं भूप गृह्यसि ॥ धनमेतन्मयादायि । श्रीमतीवरणोत्सवे ॥
 ॥ ए८ ॥ तदेवदत्त एवैस—दादत्तां कोऽपि नापरः ॥ दृश्येत्युक्ते तदादत्त । श्रेष्ठैश्च सकलं
 धनं ॥ ए९ ॥ देवदत्तो धनैः पूर्णः । कौतुकैश्च महाजनः ॥ स्वं स्वं धामेयतुःकापि । कन्यापि
 फलदायिनी ॥ १०० ॥ काले जामातुचिंतासं । श्रीमती जनकं जगौ ॥ तात यः प्राग्मया
 ववे । भीता यं शरणं व्यधात् ॥ १ ॥ गृहता वरणं द्रव्यं । यस्मै दत्ता त्वयाप्यहं ॥ मुनी-
 श्वरः स एवास्तु । वरो मे किमु ताम्यसि ॥ २ ॥ साक्षिणोऽव पुरीढोकाः । साक्षिणी सा
 च देवता ॥ वदासि नीतिबाह्यं चे—सदा मां वारयंत्वमी ॥ ३ ॥ एवं तन्निश्चयं ज्ञात्वा । व-
 त्राषे श्रेष्ठिपुंगवः ॥ वद् विज्ञे स विज्ञेयः । कथं वायुरिव त्रमन् ॥ ४ ॥ सा प्रत्यवोचतामंद-
 मंदाहृष्टदिताकारं ॥ सम्यग्जानाम्यहं तात । तमवामांहिलकृणा ॥ ५ ॥ ददाता दानशा-

लायां । तव दानमनारतं ॥ काले तमपि लक्ष्येऽहं । दानं ज्ञोगफलं यतः ॥ ६ ॥ ब्रभंति
 क्षिद्रवो दानि-गेहेष्विति विचारयन् ॥ श्रेष्ठ्यथातिश्रिचर्गयि । पुत्र्या दानमदापयत् ॥ ७ ॥
 सापि तत्रेषुषां दत्त्वा । शुक्रान्नमनगारिणां ॥ नत्वा पदिकवत्पादा—वेव लक्ष्यार्थमैकत ॥
 ॥ ८ ॥ साभूत्कल्पलता साधु—ष्विष्टन्नकादिदानतः ॥ ईप्सितापूरणात्ते तु । तत्रासन्नवकेशिनः
 ॥ ९ ॥ एवं निष्फलतारुणा-रण्यानी मालतीव सा ॥ आशयैवातिचक्राम । क्रमाद् द्वादशव-
 त्सरीं ॥ १० ॥ विहरन् वसुधापीठे । विस्तृत्या विधुरीकृतः ॥ तदेव दैवयोगेना—जगाम पुर-
 मार्द्रकिः ॥ ११ ॥ स ज्ञोगकर्मविभ्रांत—मानसो दानसन्न तत् ॥ अनाहतोऽप्यगाद् ब्रूंग ।
 इव सत्कुसुमं द्रुमं ॥ १२ ॥ मुदा प्रदाय शुक्रान्न—पानमानम्य सा मुनिं ॥ लक्षणं दक्षिणां-
 हिष्यं । वीक्ष्य सम्यगलक्षयत् ॥ १३ ॥ तत्कालोद्भूतरोमांच-शुटकंचुकबंधना ॥ शमयंतीव
 हर्षांशु—सलिलैर्विरहानलं ॥ १४ ॥ मेवागमे मयूरीव । नृत्यंती निजगाद् सा ॥ जाने दा-
 नेन नश्यति । दुरितानीति सुब्रुतं ॥ १५ ॥ स्वागतं स्वागतं स्वामिन् । क्स्थितस्त्वमिषिच्चिरं
 ॥ कोऽयं स्निग्धजने द्वेषः । कृपापि एव नास्ति किं ॥ १६ ॥ जीविताहमिष्यकाल-माशया

फलिताय सा ॥ तदंगीकुरु मां यासि । कथं संप्रति लक्षितः ॥ १७ ॥ त्रातरस्वरितायाता
 —स्तावत्तस्या बन्नाषिरे ॥ भक्तेभ्यो नक्तदात्री ते । मिद्विता विमुखोऽसि किं ॥१८॥ मुने त्व-
 मेव विद्मो य—न्मुक्त्वा बालामिमां तदा ॥ संप्रत्ययौवनां ज्ञात्वा । पारापत द्वापतः ॥
 ॥ १८ ॥ व्रतं पादधितुं तुर्य—मेतां मुंचसि चेत्तदा ॥ आथं बुंपसि ही पादौ । रक्ततो लि-
 प्यते शिरः ॥ १९ ॥ रे रे नंदव व्रतं किं मे । नाहं सोऽस्मीति वादिनं ॥ कन्योचे मुनिमग्नेऽपि
 । नभना पंचव्रती तव ॥ २१ ॥ स्थूले जीवे मयि ल्यक्त—कृपस्याथं क ते व्रतं ॥ नाहं स इति
 वाचैव । द्वितीयमपि हारितं ॥ २२ ॥ मम चौरयतश्चेतो । रत्नं क च तृतीयकं ॥ शमाया
 मे हृदि स्थान—कृतस्तुर्धमपि क्षितं ॥ २३ ॥ तृतीयतुर्ययोर्नगे । नग्नमेवास्ति पंचमं ॥ प्र-
 पन्नायां मयि पुन—जीवति व्रतमादिमं ॥ २४ ॥ यद्वा नाहं स इत्युक्तया । त्वमेव ज्ञापय-
 न्नासि ॥ हंसोऽस्मि पुनरेषोऽस्मि । हंसीसंबंधमर्हति ॥ २५ ॥ अथ पित्रापि कन्याया । भूपे-
 नाप्येत्य कौतुकात् ॥ नृशमप्यार्थितोऽस्माधी—न्महर्षिर्देवतं वचः ॥ २६ ॥ नष्टुमप्यक्षमः
 सर्वैः । प्राकारीभूय वेष्टितः ॥ वसत्यपि पुरे वेषं । मोचितः शाढकैर्मुनेः ॥ २७ ॥ सोऽपवात्प-

देनेव । श्रीमतीं परिणीतवान् ॥ पाशोधिपूरवत्कर्म—विपाकः केन रञ्ज्यते ॥ २८ ॥ कन्याया
 वरणे देव्या । यस्याप ह्यापसादिकं ॥ अदत्त देवदत्तस्त—द्वित्तमस्मै तदा मुदा ॥ २९ ॥
 जुंजानस्य तथा साकं । जोगान् प्राग्जवत्तार्यया ॥ तस्याभूत्तनयः कावे । फलं गार्हस्थ्यभूरुहः
 ॥ ३० ॥ संजाते व्यक्तसंज्ञेऽस्मिन् । बाले सौत्राभ्यशालिनि ॥ मुकमंतर्पदं साधु—वेषभेष
 स्वमैकत ॥ ३१ ॥ स्वं समुक्तुर्कामोऽथ । श्रीमतीमन्यथत्त सः ॥ प्रिये पुत्रसहायासि । मुं-
 च मामाद्दिशे वतं ॥ ३२ ॥ अदत्त्वैवोत्तरं सापि । शोकाद्वाष्याधितेङ्गणा ॥ कुतोऽपि तर्कुमा-
 नीय । समारत्नत कर्तनं ॥ ३३ ॥ पुत्रः प्राक् शिक्षितस्तस्य । श्रीमतीं लद्धगीर्जगौ ॥ मात-
 स्त्वमपि कर्मदं । निर्वीरेव करोषि किं ॥ ३४ ॥ जीवत्सु जनकत्रातु—पतिपुत्रेष्वपि त्वया ॥
 एतच्च किं समारेत्रे । रोदनं शोकलक्षणं ॥ ३५ ॥ सा प्रोचे वत्स सां मुक्त्वा । त्वरिपिता का-
 पि यास्यति ॥ चाद्यापि त्वं शिशुस्तन्मे । वृत्तिरेषैव शाश्वती ॥ ३६ ॥ अद्यापि तारतारण्य-
 मकारुण्यश्च मन्मथः ॥ दुर्बल्या कुलमर्यादा । न जाने किं त्रविष्यति ॥ ३७ ॥ वारविष्याम्य-
 दं यातं । मातस्तातमिति ब्रुवन् ॥ बालोऽकर्कशधीस्तर्कु—माछिनज्जननीकरात् ॥ ३८ ॥ लो-

लचकुश्रलत्काक—पद्कः किंचिस्मिताननः ॥ तर्कधृतेन सूत्रेण । स वसारमवेष्टत ॥ ३९ ॥
 ऊचे च मातमरिोदी—मरिोदीरितवेदना ॥ मया नियञ्जितो बालं । न तातः कापि यास्य-
 ति ॥ ४० ॥ वद् तात समर्थोऽपि । कथं यास्यस्यतःपरं ॥ नवे वयसि मुक्त्वा मे । मातरं
 विरहातुरां ॥ ४१ ॥ सोऽवक् सत्यमिदं पुत्र । बद्धोऽहं वचसैव ते ॥ वेष्टव्यथां वृथा कुर्वं—
 त्येते किं तव तंतवः ॥ ४२ ॥ यावंतस्तंतवः संति । समाः स्यास्यामि तावतीः ॥ ते चासन्
 द्वादशैवेति । सोऽस्याद् द्वादशवत्सरीं ॥ ४३ ॥ ततो द्वादशवर्षेषु । गर्तेषु लवलीलया ॥ स
 दध्यौ ही प्रमादेन । ढलितोऽयं जनः कथं ॥ ४४ ॥ यत्पुरात्रयमित्रेण । बोधिरलमढौक्यत ॥
 तल्लापंतोऽपि मेऽहारि । हहा विषयतस्करैः ॥ ४५ ॥ अनार्थेऽवहत्सुपेदे । मनसा प्राक्च्युत-
 वतः ॥ सर्वथा च्युतचारित्रो—ऽधुना यास्यामि कां गतिं ॥ ४६ ॥ लब्धपोतोऽप्यहं मग्नो ।
 लब्धान्नः कुञ्चितोऽस्म्यहं ॥ त्रष्टोऽहं लब्धसार्थोऽपि । गतानो लब्धौषधोऽप्यहं ॥ ४७ ॥ लब्ध-
 श्रीरपि दुःस्थोऽहं । लब्धविक्रयोऽप्यहं जगः ॥ यद्दलब्धजिनधर्मोऽपि । विषयैर्व्यथितोऽस्म्यहं
 ॥ ४८ ॥ यद्वा किं चिंतया शुद्ध्यै । संप्रत्यपि तपः कृतं ॥ त्रावोऽस्ति चेत्तदा पश्चा—दपि

द्वरे न निर्धृतिः ॥ ४९ ॥ निश्चित्येति प्रियां पृष्ट्वा । प्रातः परिजनं च सः ॥ नीनादिवां-
 रुजो गोहा-न्निर्यथौ व्रतवेषनाक् ॥ ५० ॥ सोऽथ वीरं जिनं नंतुं । पुरं राजगृहंप्रति ॥ प्रचल-
 न्तराद्राक्षी—झटपंचशतीं वने ॥ ५१ ॥ प्रत्यन्निज्ञाय तैः सर्वैर्वर्षदे मुनिपुंगवः ॥ सोऽपि
 तानुपलक्ष्योचे । कुतो मूयं वनेऽत्र नोः ॥ ५२ ॥ तेऽप्युचुस्त्वं पलाधिष्ठा । विश्वास्वास्मान् यदा
 तदा ॥ च्युतन्यासा श्व त्रिया । न नूपमुपजन्मिमः ॥ ५३ ॥ नवहिदहक्षया त्रांत्वा । युवं संभूय
 भूयसीं ॥ अत्रायाता अतिष्ठाम । जीवंतश्चौर्यचर्यया ॥ ५४ ॥ साधुः क्रुप्रोदधिरुतेषां । बोधायि-
 दमुपादिशत् ॥ नवद्भिः कुलजैः केयं । प्रारेत्ने पापजीविका ॥ ५५ ॥ एतद्गुणं शिवस्याध्वा
 । स्याद्योभयाय निर्धेचितं ॥ तदेव सेवितं चौर्य-कृते नरकवर्तिनी ॥ ५६ ॥ चौरौ हारयति
 स्वार्थं । परार्थहरणोद्यतः ॥ साधुस्तु साधयन् स्वार्थं । परार्थायापि कटपते ॥ ५७ ॥ तद्भोः
 स्तैन्यं समुत्सृज्य । नजध्वं संयमश्चियं ॥ माभून्मानुष्यकं पापा । दुःप्रापं न्रवतां पुनः ॥ ५८ ॥
 यातबोधा गतक्रोधा । योधास्ते तस्य शिक्तया ॥ आत्तदीक्षा न्यषेवंत । तं चिरस्वामिनं पुनः
 ॥ ५९ ॥ अन्वितैस्तैर्मुनीन्द्रोऽथ । कलत्रैरिव कुंजरः ॥ ब्रजन् राजगृहं हस्ति-तापसाश्रममी-

विवान् ॥ ६० ॥ निवारार्थैर्गार्थैश्च । बहुजंतुक्षयो हातः ॥ तापसा दंति यत्रैकं । वारणं प्र-
 तिपारणं ॥ ६१ ॥ तापसैर्निबिभं बद्धो । तारशृंखलया तदा ॥ आलोकत तमायांतं । गजो
 गजगतिं यतिं ॥ ६२ ॥ वंदेऽहमप्यमुं मुक्त-बंधः रथां वेदिति द्विषे ॥ ध्यायत्येवानुदत्तस्य ।
 । शृंखला जीर्णरज्जुवत् ॥ ६३ ॥ सिंधुरे धावमानेऽस्मिन् । मुनिंप्रति विबंधने ॥ इतस्ततो ज-
 नोऽत्रस्य—द्वीरधीर्न पुनर्मुनिः ॥ ६४ ॥ अवंदि स पदौ स्पृष्ट्वा । स्वकरेण करेणुना ॥ नि-
 र्जितेनेव शौचीर्यो—ब्रह्मगत्यादिनिर्गुणैः ॥ ६५ ॥ मनसा मुनिस्मारेऽत्र । भूरित्रकिर्दिपस्ततः
 ॥ स्वधाम्नीव वनेऽवीक्ष—द्वोकानां कृतकौतुकः ॥ ६६ ॥ तं तस्यातिशयं हस्ति—तापसा
 असहिष्णवः ॥ सर्वेऽप्याजगमुरुचुश्च । जटिलाः कुटिलाशयाः ॥ ६७ ॥ त्रिको व्यर्था क्रिया
 भूरि—जीवपिंसाशिनस्तव ॥ वायं तु धार्मिका कुर्मो । हस्तिनैकेन पारणं ॥ ६८ ॥ पशुना
 पशुदेश्यस्त्वं । गजेन यदि वंदितः ॥ तत्किं नश्चित्रमित्युक्तं । तैस्त्राच मुनीश्वरः ॥ ६९ ॥ ए-
 कापि पापाय यथोरुजंतु—हत्या तथा न प्रचुरापि चान्या ॥ अंगस्य चंगाय शिवैककापि ।
 यथा तथा स्यात्किमु कर्करौघः ॥ ७० ॥ स्वार्थसाधितत्रकेषु । मध्याहे लोकसद्मसु ॥ अटपा-

दपमाददानस्य । नास्ति हिंसकता मम ॥ ७१ ॥ मांसव्रता न तावद्दुः । करुणां करिघातिनां
 ॥ निःकृपाणां कुतः शुष्यं । निःपुण्यानां क्रियैव का ॥ ७२ ॥ एवं वो वात्रमिहूनां । मूढाकि-
 तिरुपस्थिता ॥ तन्नजध्वं कृपामेका—मेकांतसुकृतार्थिनः ॥ ७३ ॥ द्विपः कृपास्पदं सौम्यं ।
 यदि मां शरणं गतः ॥ तत्रदृश्यो वातकेन्द्रयोऽयं । विन्यस्तिकं प्रकृष्यथ ॥ ७४ ॥ यतेः स्वा-
 योगसिद्धस्य । महिमा हि स कश्चन ॥ आसतां सुविधो येनो—पासते पशवोऽपि हि ॥
 ॥ ७५ ॥ साधोः सुधामुचा वाचा । शांतकोपकृशानवः ॥ कृणेन तापसाः सर्वे । जैर्ना दी-
 द्वां प्रयेद्विरे ॥ ७६ ॥ तैरन्वितो मुनिर्याव—ययौ राजग्रहान्तिकं ॥ गोशालः संमुखस्ताव—
 दासीदशकुनो यथा ॥ ७७ ॥ जफोऽसौ मर्दितुमना । पाणिना गोकुरोरकरं ॥ जन्मादबहुवो
 वादं । यथाचे मुनिमार्द्राकिं ॥ ७८ ॥ अत्राठ्यं न तत्रत्येव । नाशोऽस्ति न च चाविनः ॥
 नियतेरिति साबदये । बुधा ते संयमश्रमः ॥ ७९ ॥ जंतूनां पौरुषं ढ्यर्थं । बक्षिनी त्रवितठ्य
 ता ॥ पश्य मुजा न पच्यंते । बहियोगोऽपि केचन ॥ ८० ॥ इत्यस्मिन् जटपति प्रेक्ष्य—माणः
 खेचरभूचरैः ॥ कृषिर्बन्धुषे पाखंभिन् । केयं तेऽलीककल्पना ॥ ८१ ॥ नियतिश्चेत्प्रमाणं ते ।

तदेव रारटीषि किं ॥ त्वद्बोधधयेति चेद्भासौ । नियतेरौपजानुकः ॥ ८५ ॥ न हि धूमध्वजे-
 ध्मादि—सामग्रीरहिताः क्वचित् ॥ पाच्यमाना नियत्येव । मुजा अपि भिरीहिताः ॥ ८६ ॥
 अन्यच्चाहं क्रियानिष्ठो । नियत्या नान्यथापि वा ॥ अन्यथा चेत्सदा नम्र—प्रसरा सा वरा-
 किका ॥ ८४ ॥ नियत्या चेत्सदा किं त—जिमिसं कलहायसे ॥ किंच व्याधिः स्वयं शाम्य
 —त्येकोऽन्यस्त्वौषधैः पुनः ॥ ८५ ॥ स्वयं जायेत कोऽपि दु—रपरो रोपितः खलु ॥ ततो
 द्वितीयं नियतेः । पौरुषं मन्यसे न किं ॥ ८६ ॥ एवं निगद्य गोशादं । स्तूयमानः सुरैर्नरै ॥ स-
 मवसरणं प्रासः । सोऽनमच्चरमं जिनं ॥ ८७ ॥ श्रुत्वा तमागतं साधु—माहूत द्वे तद्गुणैः ॥
 सत्वात्रयकुमारेण । तत्रागाह्णेणिको नृपः ॥ ८८ ॥ प्रदक्षिण्य तं भक्त्या । नत्वा च रचितानि-
 जलिः ॥ तच्च रित्राद्भुतं शंस-न्नत्रयथान्मगधाधिपः ॥ ८९ ॥ धनो गुणैस्त्वमाद्राभू—नस्सताप-
 सवर्षसु ॥ गोशालकद्वार्चिश्च । युक्तमेव निवारयेः ॥ ९० ॥ तच्चित्रं यत्त्वयाऽवोदि । तादृ-
 क्कटिशृंखला ॥ ततो मुनिर्मनाग्रहाण्य—रम्यास्यः क्षापति जगौ ॥ ९१ ॥ न दुष्करो मे नृप
 बंधमोक्षो । गजस्य मत्तस्य वने बभूव ॥ पुनः स तर्कधृततंतु बंधा—त्सुदुष्करो मे प्रतिजाति मोक्षः

॥ ए२ ॥ इति वृत्तं पठित्वास्य । वृत्तं स्वं वदतोऽत्रवत् ॥ विशिष्य वीरतां स्तोतुं । मागधो
 मगधेश्वरः ॥ ए३ ॥ अथात्रयं मुनिः प्रोचे । मित्रैष महिमा तव ॥ अनायदेदेशजन्मापि । वं-
 कोऽहं यन्नरेश्वरैः ॥ ए४ ॥ चकोर इव चंद्रे चे—नाथास्यं सौहृदं त्वयि ॥ चारित्र्यचंद्रिका-
 पानं । तद्वापस्यमदः कथं ॥ ए५ ॥ अहं तवोपकारस्य । नानृणः स्यां कदाचन ॥ एतद्वत्सी-
 हमेव त्वं । सम्यक्त्वं द्योतयेः सदा ॥ ए६ ॥ मुनिं सम्यक्मानस्य । ययौ राजा यथागतं ॥
 सहात्रयेन तद्दीक्षा—भावनापावनाशयः ॥ ए७ ॥ केवदैशश्रितः साधु-गुणैरुपन्नकेवलः ॥ मु-
 नीश्वरोऽपि स प्राप । समये शाश्वतं पदं ॥ ए८ ॥ अनार्थदेशप्रन्नवोऽपि संह्रु । मोक्षं यथा-
 वार्द्धकुमारसाधुः ॥ सौहार्दतः श्रेणिकनंदनस्य । कार्या ततः साधुत्रिरेव मैत्री ॥ ए९ ॥ इति
 श्रीशार्द्धकुमारकथा समाप्ता ।

नन्वार्थेऽन्योऽन्ये ह्यणचिणादयो धर्मबाह्या इत्यवसितं, परमंतरद्वीपादिमनुष्याणां कावर्तेत्याह
 ॥ मूलम् ॥—उपश्रंतरीद्वेषु । तह य तीसाइरोगभूमीसु ॥ जे जुअलधमिममणुआ । न
 तेवि धम्मस्स किर जुग्गा । १८ व्याख्या—इह कुंभलितकोदंभाकाररत्तकेत्रप्रत्यंचावृत्तस्य पूर्वा-

परकोटिभ्यां जगतीं त्रित्वा लवणसमुद्रं स्पृष्टवतः पीतप्रजापद्भितहेन्नो हिमवतः पर्वतस्य पूर्वार्तरपश्चिमांताच्च द्वे द्वे दाढे समुद्रांतर्निगते, चतस्रध्वपि तासु प्रत्येकं सप्त सप्त संतीति हिमवद्विश्रयाष्टाविंशतिरंतरद्वीपाः. एवमैरावतक्षेत्रसीमावस्थिते शिखरिण्यपि पर्वत एतावंतः संतीति सर्वसंख्ययामी षट्पंचाशत्. एतेषां विशेषस्वरूपं जीवाग्निगमादवसेयं. तथा जोगः प्राक्कृतसुकृतफलानुभवः, तदर्हा भूमयो जोगभूमयस्ताश्च हैववतं हरिवर्षं देवकुरव उत्तरकुरवो रम्यकर्मैरण्यवतं चेति षट् जंबूद्वीपे, धातकीखंडे द्वादश, द्वादश पुष्करार्धे चेति सर्वसंख्यया त्रिंशत्, एताश्चाकर्मभूमयोऽप्युच्यन्ते. अत्रोद्भूतानां कृषिवाणिज्यादिकर्मरहितत्वात्, एतेषु षट्शतीतौ स्थानेषु ये युगलमेव धर्मः स्वभावो येषां ते युगलधर्मिणो मनुजा जायन्ते, किलेति निश्चये तेऽपि न धर्मस्य योग्याः, धर्मसामग्रीचिंतायां तेऽप्यनधिकृता एवेत्यर्थः, जोगप्रधानत्वात्तेषां. एतेनार्थेक्षेत्रोद्भवा एव मनुजा धर्मयोग्या न्रवंतीति समर्थितं. ॥

॥ १८ ॥ अथ कुलसामग्रीमाह—

॥ मूलम् ॥—तद्वि सुसावयकुलं । दुलहं सुतागरुव बहुसुति ॥ जडोदयात् दीसद् ।

कमेण मुक्ताण परिणामो ॥ १९ ॥ व्याख्या—तत्रार्थक्षेत्रेऽपि मुक्ताकर इव श्रुएवंति सद्गु-
 पदेशमिति श्रावकाः, शोचनाश्च ते श्रावकाश्च सुश्रावकास्तेषां कुलं दुर्लभं, कथंभूतं ? बहवः
 सूक्तयः सुवचनानि यत्र तद्वहुसूक्ति, धर्मज्ञतया तेषां त्राणसमितत्वात्. अथ श्रावककुलस्य
 विशेषमाह—यत्र श्रावककुले उदयावतारत्राणिनामिति गम्यते, क्रमेण ससमवत्वदेशविर-
 त्यादिरूपेण मुक्तानां सिद्धानां परिणामो दृश्यते, मुक्ताकरपक्षे—बहवः शुकयो यत्र तद्वहु-
 शुकि, यत्र मुक्ताकरे उदकास्वातिजलात्मकेण मुक्तानां मौक्तिकानां परिणामो दृश्यते.
 अथमर्थः—अर्थक्षेत्रं हि समुद्रप्रायं, समुद्रेऽपि मुक्ताकरेष्वेव मेघमुक्तसंज्ञो मौक्तिकत्वेन
 परिणमति, न सर्वत्र, तत्र पतितमात्रस्य तस्य क्षारजलसंपर्केण निर्गमनाशात्, एवमर्थ-
 क्षेत्रेऽपि सत्कुल एव जातो जंतुर्मुक्तत्वं लभते, न शेषेसु. ॥ १९ ॥ तत्रोत्पन्नस्य तद्व्यस्यापि
 स्वभावत्रंशादित्येतदेवाह—

॥ मूलम् ॥—सिद्धेसु क्रूरकर्मसु । कुलेसु त्रयोवि असरिसेसु गढ ॥ अाप्याणं नासेद् ।
 खारजले सादसखिलवं ॥ २० ॥ व्याख्या—मलेहेषु, जनंगमादिषु क्रूरकर्मसु चाक्रिकादिषु,

एवंविधेष्वसदशोषवयोग्येषु कुलेषु गतं जल्पन्ती ब्रह्मोऽप्यात्मानं नाशयति, नैर्मध्यप्रतनुकर्म-
त्वादिस्वस्वरूपाद्भ्रश्यतीत्यर्थः, कारणत्वे स्वाहुसलिलमिवेति प्रागेव ज्ञावितं. ॥ ३० ॥ अथ
न केवलं म्लेच्छादय एव दुःकुलत्वेन रूढाः, किंतु मिथ्यादशोऽपीत्याह—

॥ मूलम् ॥—देवगुरुधम्मतत्ते । जह्म परिकापरम्मुहा बुद्धी ॥ तेसुवि कुलेसु जाव ।
कुलगावं बहश् ही मूढो ॥ ३१ ॥ व्याख्या—यत्र येषु कुलेषु जातानां बुद्धिर्देवगुरुधर्मतत्त्व-
विषये परीक्षापाराद्भूमुखी विचारबंध्या वर्तते, हीति खेदे, खेदश्चासमंजसदर्शनात्, किमस-
मंजसमिति चेदुच्यते—यत्तैष्वपि कुलेषु जातो मूढो मूर्खः कुलिनोऽहमिति गर्वं वहति, इद-
मत्र हृदयं—इह तत्कुलं वस्तुतः स्तुतिपदे ज्ञवति, यत्रोरपन्नाः प्रज्ञाबुत्तया सारासारतावि-
वेकं विधाय वस्त्वाद्भ्रियंते परिहरंति वा, एतच्च श्रावक्राणामेव दृश्यते देवादिसम्यक्तत्वानुरा-
गात् . कुदेवादिमिथ्यात्वपरित्यागाच्च . यत्र पुनरमी देवगुरुधर्मा अस्मत्पूर्वजैः प्रमाणीकृतास्त-
देत एव प्रवरा इति वृथानर्वागरलतरलितचेतनाः सारासारविवेकविकलाः कलाधिष्टातारः स
दपि परमतं दृश्यंति, अस्मदपि स्वमतं भूषयंति, हंत तेष्वपि कुलेषु जातो यदि कुलमदं धत्ते,

ततः को नाम न खिद्यत इति गार्थः. ॥ ३१ ॥ पुनः श्रावककुलस्य शेषकुलेभ्यो त्र्यंभं-
रेण वैशिष्यमाह—

॥ मूलम् ॥—जलगलणतकाद्य—निसिन्नसुराद्विरमणाद्यं ॥ जं अज्ञोसिं दुग्गं ।
सो मगो सावयकुलेसु ॥ ३२ ॥ व्याख्या—जलगलनं प्रतीतं, अनंतकायिका मूलकार्डका-
द्यः, निशात्रकं रात्रिजोनं, सुरा मदिरा, आदिशब्दादाभिषादिपरिग्रहः, तत एषां द्वंद्वः,
एतेभ्यो विरमणं निवर्तनं, जलगलनं चानंतकायिकादिविरमणं, च जलगलनानंतकायिकनि-
शात्रकसुरादिविरमणं, तदादिर्येषां, कंकतग्रहणसर्पादिमारणातपशय्याप्रफोटनादिनियमा-
नां यत्र तज्जलगलनानंतकायिकनिशात्रकसुरादिविरमण दिक्मनुष्ठानं यदन्वेषां श्रावकव्य-
तिरिकानां कुले दुश्चरत्वाद् दुर्गं दुर्गप्रायं वर्तते स श्रावककुलेषु बालैरपि सुखासेव्यत्वान्मा-
गां राजमार्गं इव त्रवति ॥ ३२ ॥ अत एव श्रावककुलाय देवा अपि स्पृहंतीत्याह—

॥ मूलम् ॥—सुरदोषं पि सुरिदा । सुरकं तं तारिसं अणुहवंता ॥ बोहिसुवहत्तहेचं ।
सावयकुलजन्म सिद्धंति ॥ ३३ ॥ व्याख्या—व्यकार्था अथ श्रावककुलेषु प्रेष्यन्नावोऽपि बो-

धिबीजनिबंधनत्वाद्वाढं कमनीय इत्याह—

- ॥ मूलम् ॥—आयण्जण जन्मं-तरंमि सुहयस्स तारिसं जदयं ॥ सावयकुद्वेसु पेस-
-सणंपि बाढं सुहावेद् ॥ २४ ॥ व्याख्या-सुत्रगस्य कर्मकृतः श्रावककुलसान्निध्यादधिगतपं-
-चपरमेष्ठिमंत्रस्य जन्मांतरे तादृशं त्रिदशानामपि श्लाघ्यमवतारमाकर्ण्य श्रावककुलेषु प्रेष्यत्वं
दासत्वमपि मम बाढं सुखायते, बोधिहेतुत्वेनायतौ स्वर्गापवर्गसुखकारणत्वात्, न पुनः सा-
र्वज्ञोमत्वमपि मिथ्यात्वोपहृतं प्रेत्य नरकादिह्लेशमूलत्वात्. यदाह—जिनधर्मविनिर्मुक्तो । मा-
भुवं चक्रवर्त्यपि ॥ स्यां चेदोऽपि दरिद्रोऽपि । जिनधर्मधिवासितः ॥१॥ सुत्रगस्य कथा चैवं-
अस्त्यंगदेशशृंगार-श्रंषा संपदरा गुरी ॥ यस्यां दृष्टो ध्वजेष्वेव । कंपः किल महाबलात्
॥ १ ॥ दधिवाहनभूपाल-स्तत्र लोकमपालयत् ॥ जैलो यस्य प्रतापोऽभू-रखजरतु करनूषणं
॥ २ ॥ स्मरवीरवधूगर्व-सर्वस्वापहृतिक्षमा ॥ सुत्रटीवान्नयेत्याख्यां । दधानास्य प्रियान्नवत्
॥ ३ ॥ जनोधरंजनौ जैन-शासनोपासनोन्मनाः ॥ अभूदृषन्नदासाख्य-स्तत्र श्रेष्ठी महाधनः
॥ ४ ॥ अर्हदासीति तस्यासी-त्येयसी श्रेयसी गुणैः ॥ न हि धर्मोऽपि कामोऽपि । या नर्त्री

व्यञ्जिचारिणी ॥ ५ ॥ महिषीशारयामास । तस्य कर्मकरो वने ॥ जज्ञे न केवलं नाम्ना । सु-
 जगः कर्मणापि यः ॥ ६ ॥ अन्यदा मासि माधेऽसौ । महिषीशारयन् वह्निः ॥ कार्थोत्सर्ग-
 स्थमद्राही—कंचिद्भ्यानधरं मुनिं ॥ ७ ॥ कषिरेष कथं रात्रि—मल स्थारतेति चिंतयन् ॥
 कंचिदतिचक्राम । यामिनीं स गृहं गतः ॥ ८ ॥ महिषीः प्रातरादाय । स जगाम वनं पुनः
 ॥ ववंदे तं च सानंदः । कंदर्पदमनं मुनिं ॥ ९ ॥ तस्य शीतव्यथां हर्तुं—मिव सूर्ये समुज्जते
 ॥ नमस्कारादिमपदं । वदन् व्योम ययौ मुनिः ॥ १० ॥ उत्पपात यथा साधुः । सेयं विद्या
 खगामिनी ॥ इत्याहतमतिर्महु । तरपदं सुजगोऽग्रहीत् ॥ ११ ॥ आसने शयने स्थाने । गमने
 जोजनेऽपि सः ॥ नासुंचत्तरपदं जगथा—द्वब्धं तरुनवक्रनं ॥ १२ ॥ श्रेष्ठी पशुव तं वत्स ।
 त्वमेतज्जपीषि किं ॥ सोऽन्यथत्त मुनेर्द्वब्धां । विद्यां गगनगामिनीं ॥ १३ ॥ ईन्द्रयोऽवदन्न
 विद्यासौ । केवलं व्योमगामिनी ॥ सर्वकामकरी किंतु । स्वहृच्चित्त विचारय ॥ १४ ॥ जग-
 द्दशकरी वैरि—स्तंजिनी बंधमोक्षणी ॥ विद्ध्यं श्रीकरी मोक्षा—कर्षिणी बुद्धिबर्धिनी ॥ १५ ॥
 इमां पुनरनुविष्टः । समस्तां सततं जपेः ॥ श्रेष्ठीरित्युक्त्वा नमस्कारं । तं संपूर्णमपीपवत् ॥

॥ १६ ॥ अथाखंजनमस्कार—परावृत्तिप्रसोदतः ॥ स्वं दासमपि शक्रीयन् । सोऽतिचक्राम वा-
 सरान् ॥ १७ ॥ प्राप्ते घनागमे जाते । शार्ङ्गवले भूतवेऽखिले ॥ सोऽगारपुराहहिः सर्वा । ग-
 हीत्वा सौरवीरजीः ॥ १८ ॥ श्यामाः पथोद्गता धीर—निःस्वना जन्मदिष्णवः ॥ महां महि-
 ष्यो गगने । कादंभिन्यश्च रेजिरे ॥ १९ ॥ परकेत्रेषु महिषीः । प्रसृता असतीरिव ॥ विनि-
 वर्तयितुं कंपां । सोऽदादंतर्नदीजले ॥ २० ॥ स नत्र बन्नकीलेन । विद्धो ध्यायन् नमस्कृतिं
 ॥ विपद्यर्षत्रदासस्य । परन्याः कुक्काववातरत् ॥ २१ ॥ तस्मिन् गर्भगते श्रेष्टि—न्युरपन्नान् पु-
 ष्यदोहदान् ॥ भर्तुः प्रसादतः सर्वान् । यथाकालममानयत् ॥ २२ ॥ सा कावे सुषुवे पुत्रं ।
 दर्शनानंदमिंदुवत् ॥ सुदर्शनाख्यया ख्यात—स्ततः स बबुधे क्रमात् ॥ २३ ॥ कलासु कुशलः
 कावे । साधूनां सन्निधौ सुधीः ॥ अधीयानः श्रुतं धर्मं । गृहिधर्ममधत्त सः ॥ २४ ॥ अ-
 ध्यासदः स तारुण्यं । पुण्यमूर्तिरपायत ॥ महैन्यनंदिनीं नाम्ना । गुणैरपि मनोरमाम् ॥ २५ ॥
 बभूव कपिलस्तस्य । सित्रं राङ्गः पुरोहितः ॥ स्मरस्येव विधुर्वाशु—दैक्षिणाख्यो मधोरिव ॥
 ॥ २६ ॥ एकतानः सदा सञ्च । श्रेष्टिनः स न्यषेवत ॥ स्वयहं व्यवहारेण । नजमानोतरां-

तरा ॥ ११ ॥ स्वन्नतीरि परस्त्रैण—व्यसनाशंकिनी मनाक् ॥ एकांते कपिला कांतां । पप्रह
 कपिलं प्रियं ॥ १८ ॥ नायास्मि प्रायशो गेह—मायातोऽपि न तिष्ठसि ॥ कांत किं तं व वैरा-
 भ्य—सद्यश्चः सत्यमुच्यतां ॥ १९ ॥ कपिलः प्रोचिवानस्ति । सुहृन्मम सुदर्शनः ॥ न्नजामि
 न्नामिति प्रायः । तस्यैव सदनं सदा ॥ ३० ॥ कः सुदर्शन इत्युक्ते । परन्या प्रोचे पुरोहितः ॥
 सुदर्शनं न चेद्देसि । वेसि तकिं विशारदे ॥ ३१ ॥ सुदर्शनोऽयमृषन्न—श्रेष्ठिसुनुरनून्धीः
 ॥ आराजरंकं स्वयुणै—रत्रीष्टो जात्यरत्नवत् ॥ ३२ ॥ औदार्येण धनाधनस्य घटितो बुद्ध्या
 च वाचस्पतेः । गांभीर्येण सरस्वतो रतिपतेर्देवस्य रूपप्रिया ॥ धीरिमणा धरणीधरस्य र-
 जनीनर्तुः कलात्रिंशत् यः । सोऽयं श्रेष्ठिसुदर्शनो विजयते विश्वत्रयीभूषणं ॥ ३३ ॥ तस्य सर्वे
 शुणा दृष्टा । यत्नः शीले पुनर्भहान् ॥ चंद्रस्य जगद्ब्रह्मास्रं । कुमुदं तु विशेषतः ॥ ३४ ॥ इ-
 त्याकर्ण्य सकर्णा सा । कपिला चपलाशया ॥ सुदर्शनं रमयितुं । चक्रे चिंतां स्मरानुरा ॥ ३५ ॥
 अन्यदा भूभुंदादेशा—रंपर्यौ प्रांमांतरे गते ॥ कपिला फलितं मेने । स्वमनोरथशास्त्रिनं ॥
 ॥ ३६ ॥ जपेत् सान्ध्यधादित्र्य—मद्याजीर्णपुरोहितः ॥ आभयावी मया विद्म । त्वामा-

ह्यति संप्रति ॥ ३१ ॥ परित्यक्तान्यकृत्योऽथ । तथा सह सुदर्शनः ॥ मध्ये मित्रग्रहं प्राप्नो-
 ऽपश्यत्तमेव कामिनीं ॥ ३० ॥ चादृक्चिद्विर्बुषस्यंतीं । पश्यंतीं रितभया दृशां ॥ स्वशीलरत्न-
 रक्षार्थं—माचख्यौ तां सुदर्शनः ॥ ३९ ॥ यज्ञाषसे शृगाकि त्व—मेतत्कस्मै न रोचते ॥ परं
 हंत विधैर्वाभ्या-द्वकीवोऽस्मि करवाणि किं ॥ ४० ॥ त्रयाशा साथ तत्कालं । गृहद्वारमपावु-
 णोत् ॥ व्रज व्रजेति जडयंती । लज्जमाना स्वकर्मणा ॥ ४१ ॥ जालादिव तिमिः पाशा-दिव
 पक्षी गृहात्ततः ॥ निर्गल्य त्वरया गहं-श्चितयामासिवानसौ ॥ ४२ ॥ या विलासविषावेशा-
 -द्विवशीकुर्वते जगत् ॥ जुजंगीद्विव नारीषु । विश्वासस्तासु को जृणां ॥ ४३ ॥ शस्त्रीव स्त्री
 बुधैश्चल्या । प्राणहर्त्री प्रमादिनां ॥ तर्त्रा करग्रहीतापि । या परंप्रति धावति ॥ ४४ ॥ वरं
 वज्रनिपातेन । शतधा चूर्णितं शिरः ॥ न तु निर्धर्मनारीवा-द्विश्वासोपहृतं मनः ॥ ४५ ॥
 ततः स स्वं मनः साक्षी-कृत्यात्रिग्रहमग्रहीत् ॥ नातःपरं । परग्रहं गम्यमेकाकिना मया ॥
 ॥ ४६ ॥ तदादि चिंतयन् योषाः । सद्योषा निखिला अपि ॥ सदा स्वदारतुष्टोऽधा-रूर्ध्वं धैर्य
 विशिष्य सः ॥ ४७ ॥ प्राप्ते शक्रोत्सवेऽन्येषु-र्वनं प्राप्नोऽवनीपतिः ॥ समं मंत्रिपुरोधात्रयां ।

क्रीडा बहुविधा व्यधात् ॥ ४८ ॥ यांसाः क्रीडार्थमुद्यान—मत्रयाथास्तदामिवत् ॥ नया
 इवांतरनदी । पश्चि पत्नी पुरोधसः ॥ ४९ ॥ सुदर्शनवधूं वीक्ष्य । बनं यांतीं षकंगजां ॥ केयं
 रामाभिरामांगी—त्यपुहकपिलात्रयां ॥ ५० ॥ त्वन्नर्तसुहृदो नार्या । रात्र्यश्रीरिव षट्शुणा
 ॥ मुग्धे मनोरमा सेयं । षट्पुत्रैत्यत्रयात्र्यधात् ॥ ५१ ॥ सावङ्गं कपिलावापी—इवि किं ना-
 षसे वृथा ॥ सुदर्शनप्रिया नेयं । यद्यस्यास्तनया अमी ॥ ५२ ॥ स हि ह्रीवोऽस्ति निःशेष—
 मनुभूतमिदं मया ॥ इत्युक्त्वा प्रकटीचक्रे । कपिला निजचापदं ॥ ५३ ॥ हसंत्यथ जगौ राङ्गी
 । निःपुण्ये विदुषि ह्रुवे ॥ अमुना उद्यना मुग्धां । शवः स त्वामवंचयत् ॥ ५४ ॥ स हि षकं-
 परस्त्रीषु । प्रचंफस्तु स्वयोषिति ॥ अमी षट् तनयास्तस्य । जानातीति जनोऽखिलः ॥ ५५ ॥
 तन्निश्चम्य विलक्षा सा । द्युतलक्ष्मास्त्रयोधवत् ॥ आलापीकपिला कोऽयं । देवि दर्पो ब्रुथा
 तव ॥ ५६ ॥ वाचा तं स्वयहानीतं । मुग्धाप्यहमरीरमं ॥ रवं जोगिनि प्रणदत्रापि । प्राभू-
 स्तज्ञाषणेऽपि न ॥ ५७ ॥ प्रावणेऽपि द्राविका धत्ता—मेका चंद्रकला मदं ॥ शेषाः स्वस्वधि-
 यप्रीति-कृतो माद्यंति किं क्षियः ॥ ५८ ॥ तद्वाणीक्षिः कृपाणीक्षि-रिव क्षिन्नानया नृशं ॥

प्रतिज्ञामित्यनात्मज्ञा । चक्रे वक्रेण चेतसा ॥ ५९ ॥ शीलशैलाप्रशृंगात्वे—त्यातयामि सुदर्शनं ॥ तदा मामत्रयां बुधाः । सत्रयामन्यथा सखि ॥ ६० ॥ कोऽयं मम पुरोऽस्त्व—वणिग्मात्रं सुदर्शनः ॥ सुदर्शनधरोऽपि स्याद् । दृष्टयां मयि निर्मदः ॥ ६१ ॥ मृणाललीलया हृतीः । सहंते त्रे रणांगणे ॥ न स्पंदंते त्रंटास्तेऽपि । दृग्भात्राधिहता मया ॥ ६२ ॥ एवं मिथः प्रजल्पन्त्यौ । ते गत्वोपवनं बहिः ॥ तत्र रत्ना चिरं सायं । पुनः स्वस्थानमीयतुः ॥ ६३ ॥ राह्यशो पंक्तिं धात्रीं । स्वप्रतिज्ञामजिज्ञपत् ॥ सा साह प्रहिदे कोऽयं । लभस्व कदाग्रहः ॥ ६४ ॥ स्वात्मभूमिं परिज्ञाय । प्रतिजानाति नीतिमान् ॥ किमजा प्रतिजानीते । तरणं सरिदीक्षितुः ॥ ६५ ॥ अन्ये ते बाहुकासङ्ग—समानमनसो नराः ॥ नारी-नदीक्षिरक्षीन्यो । वज्रस्तंजस्त्वयं पुनः ॥ ६६ ॥ परेऽपि श्रावकाः प्रायः । परस्त्रीषु पराङ्मुखाः ॥ असौ किं पुनराजन्म—शीलशाली सुदर्शनः ॥ ६७ ॥ गुरुवक्त्राब्जजातार्थ—मरंदास्वादपदः ॥ रमते रमणीदेह—वर्चोगेहेष्वसौ कथं ॥ ६८ ॥ सुप्रापाः फणिरत्नाब्धि—तलकेसरिकेसराः ॥ दुरापं परनारीत्रि—र्वक्त्रः सौदर्शनं पुनः ॥ ६९ ॥ शीललीलायितं तस्य । ख्यातं

क्लित्तद्वेऽखिद्वे ॥ आकाशवद्वानप्रायां । कदाशां तदिमां त्यज ॥ ७० ॥ अन्वथादन्वथा
 साधु—शिक्षा ते पंक्तिं पुनः ॥ प्रतिज्ञान्नंजने जाने । जीवितं मरणाधिकं ॥ ७१ ॥ ज्ञात्वा
 तवैव साचिद्व्यं । प्रतिज्ञातमिदं मया ॥ विना वायुबलं धृष्टिर्न हि द्योमाकुरुकति ॥ ७२ ॥
 तदेकदा तमानीय । निजं नाम कृतार्थ्य ॥ तस्मिन्नजागतेऽश्लोषं । श्लेषमीबत्करं मया ॥ ७३ ॥
 एवमन्वथार्थिता राह्या । तदाज्ञामन्निग्रह्य सा ॥ इन्व्यस्थानयनोपायं । वीक्षांचक्रे विचक्षणा ॥
 ॥ ७४ ॥ एष कामसमः काम—वञ्जनानीयते सुखं ॥ इति सा पंक्तिता काम—मूर्तिं नढ्याम-
 चीकरत् ॥ ७५ ॥ तां चोत्सवैः सदा साय—मंतःपुरमवीविषत् ॥ एवं च कंचुकिघ्रातं । विदुषी
 सा व्यशिश्वशत् ॥ ७६ ॥ इतश्च नवनिर्वेदा-दार्धन्निः सर्वपर्वसु ॥ प्रतिमास्थोऽतिचक्राम ।
 यामिनीः शून्यसश्रसु ॥ ७७ ॥ अन्यदा कौमुदीपर्व—ण्यागते नागरैः सह ॥ विधातुं विविधाः
 केली—रवनीशो वनं ययौ ॥ ७८ ॥ महीपतिमनुज्ञाप्य । शिरोर्चिबधना गृहे ॥ मदनात्चिन्त्रया
 तस्थौ । सा हि कूटोक्तिजन्मभूः ॥ ७९ ॥ विधिसुधर्मकर्मणि । चतुर्मासकपर्वाणि ॥ प्राचृता-
 र्पणतः क्षाप—मापप्रह सुदर्शनः ॥ ८० ॥ अनुज्ञातो नरेन्द्रेण । स सर्वमपि वासरं ॥ सरंगो

विदधे चैत्य—परिपाटीमुपोषितः ॥७१॥ सायं निर्माय निर्मायः । पौषधं डुरितौषधं ॥ स गृहस्थो-
 ऽपि योगीव । तस्थौ शून्यग्रहे कचित् ॥ ७२ ॥ सद्भ्यानस्तिमितं प्राण—यामजातांगलाघवं ॥
 ज्ञात्वा तत्रस्थमुधृत्य । तं मूर्धनिधत्त पंक्तिता ॥ ७३ ॥ श्रुतासृत्तचृतः साधु—वृत्तो मांगद्व्य-
 दर्शनः ॥ सस्मेराब्जमुखो त्रेजे । तन्मौलौ पूर्णकुंजवत् ॥ ७४ ॥ मुक्तकामोऽप्यसौ काम—दं-
 ज्ञान्निःशंकया तथा ॥ मध्ये शुक्रांतमानीय । पुरो राह्या अमुच्यत ॥ ७५ ॥ खिद्यंती धर्म-
 तसेव । वेपनामा चयार्त्तवत् ॥ हृष्यंत्यासनिधानेव । तं बन्नाषेऽन्नया रयात् ॥ ७६ ॥ चिरा-
 ज्जीवितसर्वस्व । चिंतया गोचरीकृतः ॥ सुकृतैः प्रावकृतैरथ । त्वं दृशोर्गोचरेऽन्नवः ॥ ७७ ॥
 प्राग्मां गुणैरबध्नास्त्वं । बंधितोऽसि ततो मया ॥ कृते प्रतिकृतं कुर्वन् । जनोऽयं नापराध्यति
 ॥ ७८ ॥ त्वया रूपश्रिया जिभ्ये । कामस्तन्मां त्वदाश्रितां ॥ स बाधतेऽमुना त्वं तु । शक्तो-
 ऽपि किमुपेक्षसे ॥ ७९ ॥ सुमते सर्वस्वेषु । समता संमता तव ॥ शरीरेणावयोर्त्तद—मधु-
 ना नाधुनाति किं ॥ ८० ॥ जानाम्यजन्म ते जंतु—जाते जातोदया दया ॥ मयि पंचेषुद्द-
 नायां । सा किमप्राहि तस्करैः ॥ ८१ ॥ ध्यानं च मुंच मुंचेदं । न ध्यानवसरोऽधुना ॥ प-

राक्षेत्रंजनार्त्तिं मे । हत्वा ध्यानं ततो नृजेः ॥ ९२ ॥ शृंगारवाधिकद्वौदै—विश्वविप्लवावकै-
 रिति ॥ तद्वचोच्चिर्न चुद्धोत्र । सुरशैल द्वावर्षिभिः ॥ ९३ ॥ पाणित्रयां सास्पृशसं च । कटा-
 दैर्निश्चितैरहन् ॥ न्यौबच्च केशैस्तस्यांहि—मंशदेशे त्वदंबत ॥ ९४ ॥ अशुहन्मध्यमुखुत्रयां ।
 स्तनात्रयां हृद्यतामयत् ॥ बध्वा च वस्त्रांच्छेनाशु । तं सर्वांगमधूनयत् ॥ ९५ ॥ एत्रिर्विवा-
 सितैस्तस्या । न चकंपे सुदर्शनः ॥ कृकलासीविलासैः किं । कंपते दृढपादपः ॥ ९६ ॥ हंसक-
 ध्वनिपादाब्जां । वलित्रयतरंगिणीं ॥ किं सुधादीर्घिकां भूप—प्रियां प्राप्य न खेवासि ॥
 ॥ ९७ ॥ निशा याति क्रमात्कार्त्स्यं । प्रायेणोहुंखलाः खलाः ॥ त्वं च मानाद्रिमारुढो ।
 धिग्मां दुद्वैवंचितां ॥ ९८ ॥ जटपंतीति मुहुश्चक्रे । सोपसर्गान् यथा यथा ॥ आरुरोह परां
 कोटिं । ध्यानस्य स तथा तथा ॥ ९९ ॥ स्थूलस्तनस्थले हेका—दशश्रोत्रमहाबिले ॥ अ-
 रोमहरिति श्याम—शिरोजात्रोगत्रोगिनी ॥ १०० ॥ तृष्णा विवर्धते तस्याः । शरीरमरुमंक्रले
 ॥ तादृग्मुनिमुखांनोज—राजहंसी चिखेल न ॥ १ ॥ शुभं ॥ यस्य माता गृहे नास्ति । तस्य
 माता हरीतकी ॥ तस्यामित्यत्रयथ्यायां । स दधौ जननीधिपं ॥ २ ॥ अथ सामवचोच्चि-

स्त—महुर्यतं सुदर्शनं ॥ अन्यथाङ्गकुटीजीम—नालदत्तनायात्रया ॥ ३ ॥ रे रे यथा यथा
चादु—शतैरन्यर्थसे मया ॥ तथा तथा स्वसौत्राय—गर्वैणैव प्रपूर्वसे ॥ ४ ॥ अद्यापि स्त्री-
चरित्रस्या-नभिज्ञोऽसि वराक रे ॥ अनयासि स्वशक्याहं । वीरानपि विरेचये ॥ ५ ॥ क-
स्वं वणिगणुः स्त्रीत्रि—त्र्ययंते भूधना अपि ॥ पातयंति तरुन्नद्य-स्तृणस्तंबस्य का कथा ॥
॥ ६ ॥ प्रसन्ना जीवितं दत्ते । मेघवृष्टिरिवांगना ॥ अप्रसन्ना पुनः प्राणान् । यद्वाति जगतो-
ऽपि सा ॥ ७ ॥ सरसे नीरसो दीने । शूरः स्निग्धे च कोपनः ॥ कोऽपि नालोक्तितः कापि ।
नरस्त्वदपरो मया ॥ ८ ॥ जिजीविषास्ति केन्मानं । मुधत्वा मानय मां तदा ॥ नो चैत्प्रया-
सि मत्कोध—कृशानौ तृणपूवतां ॥ ९ ॥ एवं चिकीरती वाक्य—गरवं तरदीमृजुः ॥
ध्यानमंत्रभृतस्तस्य । प्रात्रन्नो गिनी न सा ॥ १० ॥ दृश्यौ सुदर्शनो धिग्मा—मन्त्राभयानां शि-
रोमणिं ॥ यदेवं कुर्वतः पुण्य—मुपसर्गो ममोद्धितः ॥ ११ ॥ यद्यस्य व्यसनांत्रोधेः । पारं पश्य-
म्यमुं तदा ॥ मुंचे पोनमिवोत्सर्ग—मन्यथानशनं श्रये ॥ १२ ॥ आत्रवाच्यस्तसंत्रोग—त्रं-
गीत्रद्वीचिराहतः ॥ राहया सर्वां निशां नाप । तर्क्यैर्जदो त्रिदां ॥ १३ ॥ अथालोचय तसा-

क्षेत्रं । खिन्ना तीक्ष्णशिवैर्नखैः ॥ सा रंज्रास्तंजसोमाद्यं । विदितेख निजं वपुः ॥ १४ ॥
 पूञ्चके च तथा सर्वे—ऽप्याययुर्गामिका यथा ॥ नासान्यस्तदृशं तत्र । दृदशुस्ते सुदर्शनं ॥१५॥
 अस्मिन्नेतदसंज्ञाव्य—मिति तैर्ङ्गपितो नृपः ॥ तत्राययौ कुथा काल । इव पप्रह चाभयां ॥
 ॥ १६ ॥ सात्र्यथाहंनभूर्गभिष-हीनाहं नाथ किं भुवे ॥ तदा त्वयि वनं याति । यज्जाता मे
 शिरोव्यथा ॥ १७ ॥ तथाकुलीकृताकस्मात् । त्वदादेशादिह स्थिता ॥ यावत्सावदयं भूत् । इ-
 वायासीत्कथंचन ॥ १८ ॥ चिरं चकार चाद्गनि । रिरंसुरसकौ मया ॥ परं स्वशीलरक्षार्थं—
 मौनमेव व्यथामहं ॥ १९ ॥ निस्त्रपोऽयं बलात्कार—मपि चक्रे यदा मयि ॥ तदौच्चैः पूञ्च-
 काराह—मेतदेव बलं खियां ॥ २० ॥ घटते नात्र कर्मदं । तमस्तिग्मद्युताविव ॥ ध्यायद्विति
 नृपोऽप्राक्की—द्यूयोभूयः सुदर्शनं ॥ २१ ॥ कृपालुर्गुणत्रामिन्या । अन्यायं वक्तुमक्षमः ॥ स
 मौनमादधेसंतो । ह्यन्यदोषेष्वनाहताः ॥ २२ ॥ तूष्णीकत्वान्महीनाथ—स्तं निश्चिन्त्यापरा-
 धिनं ॥ त्रामयित्वाखिले पुरे । धीवंध्यो वध्यमादिशत् ॥२३॥ मरुत्तमस्त्रिर्ना राज—दयितासे-
 ष नास्पृशत् ॥ इत्याख्यातुमिव ज्योती—रूपः सूर्यस्तदोद्ययौ ॥२४॥ आरक्षैः कारितः सोऽन्य-

गुह्याह्लादी गुणाश्रयः ॥ श्रुत्रायति खरारोहं । पटो निर्णेज्जकैरिव ॥ २५ ॥ तं वधोचितनेपथ्यं ।
 प्रतिरथ्यां पुरांतरा ॥ त्रामथित्वा तलारका—शुक्ररुद्धोषणामिति ॥ २६ ॥ सुदर्शनोऽयं शु-
 क्रांते । स्वद्वितो वध्यते भुवं ॥ नयनिष्ठो नृपो नात्र । मनानप्यपराध्यति ॥ २७ ॥ अस्मि-
 नेतदसंज्ञायं । वेत्ति कः कर्मणां गतिः ॥ एषोऽपि कर्मज्येयः किं । कोऽयं तैर्हि जगज्जितं ॥
 ॥ २८ ॥ यद्येषोऽपि नवेदीदृ—कद्विश्वासोऽपरस्य कः ॥ इति यंकिस्थपौराणा—मालापान-
 श्रुणोदसौ ॥ २९ ॥ दध्यौ च जीव द्वीवत्वं । माथा बाधात्ररेऽपि रे ॥ दोषः कस्यैष सर्वोऽपि ।
 स्वकर्मफलजाजनः ॥ ३० ॥ यांति त्रैयांतु मंद्वेव । प्राणाः सत्त्वरगत्यराः ॥ माभून्मत्तः पुन-
 र्जातु । लांबनं जिनशासने ॥ ३१ ॥ दुःखमद्वतशीलस्य । नाकालमरणान्मम ॥ इदमेव मह-
 ददुःखं । यद्व्रतताशा ह्य्यात्रवत् ॥ ३२ ॥ इति ध्यानसुधार्यैत-मुखकालुष्यमागतं ॥ यद्वायतः
 पतिं वीक्ष्य । हृदि दध्यौ मनोरमा ॥ ३३ ॥ अहो पुण्यवतोऽमुष्य । मुखं दुःखेऽप्यकश्मलं ॥
 दंडुः किमपरानोऽपि । प्रसत्तिं स्वां समुन्नति ॥ ३४ ॥ वीक्ष्य सद्व्रतमुख्यस्या—मुख्य साक्षादिमां
 दशां ॥ जीवत्यद्यापि पाषाण—हृदया हि मनोरमा ॥ ३५ ॥ आरप्यते यदा तर्वा । मम

किंचन चापलं ॥ तदा यास्यत्यथो भूमि—ऋशिष्यशुमुसंफलं ॥ ३६ ॥ सुप्ता गता भृता वा
 किं । सर्वाः शासनदेवताः ॥ यदेकापि न सान्निध्यं । मद्भर्तुः कुरुतेऽधुना ॥ ३७ ॥ ततः स्व-
 गृहचैत्ये सा । पूजयित्वा जिनेश्वरान् ॥ चक्रे तदाप्रतः कायो—सर्गमेवं कृताश्रवा ॥ ३८ ॥
 पारयाभि तद्दोसर्गं । यदा संग्रहते पतिः ॥ नो चेदनशनं मेऽस्तु । सर्वाः शृण्वंतु देवताः ॥
 ॥ ३९ ॥ मा शोचीः पुलि नर्तुस्ते । सन्निहिता वयं सदा ॥ इत्यकस्मान्ननीताया-श्रावि श्रा-
 विकया तथा ॥ ४० ॥ इतश्चारोपि शूलायां । तत्पारङ्गैः सुदर्शनः ॥ शूली शीलमहिम्नास्य ।
 दधौ स्वर्णरविदत्तां ॥ ४१ ॥ दत्ता असिप्रहाररासतै—सन्मौलौ मोक्षितां ययुः ॥ हृद्ये नाव-
 लितां पाणि—पादे त्वंगदत्तां पुनः ॥ ४२ ॥ जय जीव जगज्जैत्र-गुणास्पद् सुदर्शन ॥ इति वाक्पु-
 ष्यवृष्टिश्च । तदा प्रादुरभूद्विबः ॥ ४३ ॥ नृपस्तरङ्गाणमारङ्गै-र्विहसो जातविस्मयैः ॥ तत्रैत्य गाढ-
 मालिभ्य । तुष्टावेवं सुदर्शनं ॥ ४४ ॥ सात्त्विकानां त्वमेवासि । सुदर्शन निदर्शनं ॥ यदेवं देवताः
 शील—साद्यमातन्वते तव ॥ ४५ ॥ अत्रदयं तव देहस्य । संति केचन रक्षकाः ॥ किं वेत्यह-
 द्यशर्म—लोचनो दधिवाहनः ॥ ४६ ॥ वितन्वंत्या रजःपूरं । वा नात्रचनवा यया । न्नमितोस्मयप्रशो-

हंत । सूधरोऽपि तृणं यथा ॥ ४४ ॥ वंश्यः स कर्मसंज्ञोऽपि । श्रिया को न विरंभयते ॥
 ज्यासंगतः क्षिपेच्चापो । वक्रीभूय शरानुजन् ॥ ४५ ॥ अजानतापराङ् य—नमया गुणमये
 त्वयि ॥ क्वम क्वमस्व सर्वं तत् । क्वमा हि त्रवदाश्रया ॥ ४६ ॥ सत्यं वद परं येन । प्रत्ये-
 मीति महीशुजा ॥ पृष्टः श्रेष्ठी जगौ वृत्त-मत्रयाया यथातथं ॥ ४७ ॥ एतन्मम पुरावादि ।
 त्वया न किमिति ब्रुवन् ॥ भूपरतं करिणीरकंधे । न्यस्थानैषीन्निरंशं ॥ ४८ ॥ रुषा त्रजन्
 शुजंगरव-मत्रयायां शुबो विशुः ॥ श्रेष्ठिना स्ववचोमंत्रै—निर्मत्सरविषीकृतः ॥ ४९ ॥ तन्नि-
 शम्भ्यात्रया हीणा । स्वमुद्वह्य विपेदुषी ॥ शुभ्रत्रावेन केनापि । क्षेत्रे वैयंतरौ श्रियं ॥ ५० ॥
 तदत्रावे निराधारा । तन्ननीडेव पक्षिणी ॥ पलाय्य पाटलीपुत्रं । प्रययौ पंक्तितापि सा ॥
 ॥ ५१ ॥ तत्रासौ देवदत्ताया । गणिकाया गृहे स्थिता ॥ घटते त्रष्टशीलाना—मशीदैः सह
 संगतिः ॥ ५२ ॥ संस्नप्य चोजधित्वा च । परिधाप्य द्विभूष्य च ॥ श्रेष्ठिनं स्वगृहे त्रैषी—
 न्महर्ष्यामेदिनीपतिः ॥ ५३ ॥ तदा च पारितोत्सर्गा । तीर्णसंसारसागरा ॥ मनोरमा यमा-
 नंदं । क्षेत्रे सैव विवेद तं ॥ ५४ ॥ मनःसमक्षमक्षाम—मतिर्दध्यौ सुदर्शनः ॥ अथभवत्कीय-

ती मान—स्वानिः सुकृतिनोऽपि मे ॥ ५७ ॥ परात्रवे रतिर्येषां । भुवं तेषां परात्रवः ॥ न
 हि नीरधित्तीरस्थो । नर्कैः कोऽपि कदर्थ्यते ॥ ५८ ॥ स्थिरं गुरुकुले वास—साधारण्यं शैशवे
 यदि ॥ तदाहमीदृशं दाह—मद्भाङ्गं न मनागपि ॥ ६० ॥ न संप्रति प्रीतीकरी । तद्देवापि
 मनोरमा ॥ मनोरमा पुनर्लोल—स्वप्नावा रमयेत्कथं ॥ ६१ ॥ इत्यात्तनिश्चयो दीक्षां । समा-
 दाय स सदगुरोः ॥ क्रमाङ्गीतार्थतां प्राप्तो । विजहे वसुधातले ॥ ६३ ॥ गतोऽसौ पाटवीपुत्रं
 । त्रमन् गोचरीचर्यया ॥ तथा पंक्तिया दृष्ट—मात्र एवोपलक्षितः ॥ ६४ ॥ शीलवतीलापितं
 तस्य । वर्णयामास पंक्तिता ॥ पुरतो देवदत्ताया । ययौ सोऽपि तदालयं ॥ ६५ ॥ सदान्का-
 रमावध्या—त्रयावहेवदत्तया ॥ स सर्वं दिवसं नाना—विधासैरुपसर्गितः ॥ ६६ ॥ कथंचि-
 ह्युदितः सायं । तस्या वार्या इव द्विपः ॥ अब्रुसचरणप्राणो । वनं ज्ञेजे मुनीश्वरः ॥ ६७ ॥
 ध्यानस्थं व्यंतरीचूता—त्रया तत्र निरीह्य तं ॥ चकार प्राग्भवेद्वेषा—दुपसर्गनिर्गलान् ॥
 ॥ ६८ ॥ तदापि निःप्रकणोऽसौ । निर्वात इव दीपकः ॥ अवाप केवलालोकं । दुर्कर्मशालत्र-
 द्वायात् ॥ ६९ ॥ असावन्न्याचिंतो नक्ति—नासुरैश्चिदशासुरैः ॥ निविष्टः कनकांजो जे । वितेने

धर्मदेशनां ॥ ७० ॥ व्यंतरी पंक्रिता देव-दत्ता चान्येऽपि नागराः ॥ श्रुत्वा तद्देशनां के के ।
न प्राबुध्यंत जंतवः ॥ ७१ ॥ इहं विहृत्य वसुधावलये विदीन-मीनध्वजो नवरजो दलयन्
जनानां ॥ श्रीमान् सुदर्शनमुनिर्वनिताविरको-ऽप्यादिंगतेस्य शिवनायकया क्रमेण ॥ ७२ ॥
इति श्रीसुतगकथा समाप्ता. ॥ इत्युक्ता श्रावककुलस्य दुर्दानता. अथ गुरोर्दुर्दानतामाह—

॥ मूलम् ॥—विमलंपि कुलं अहलं । जड लघ्नद धम्मदेशजं न गुरु ॥ पक्षंपि जाणवत्तं
। विहलं निजामएण विणा ॥ १५ ॥ व्याख्या—सुगमा ॥ १५ ॥ इदानीं गुरोः स्वरूपमाह—

॥ मूलम् ॥—उत्तीसगुणसमेजं । तयत्तावे अएमत्तगीयहो ॥ जो सो नौजव गुरु । तरेइ
तरेइ नवजलहिं ॥ १६ ॥ व्याख्या—षट्त्रिंशत्ता गुणैः समेतो युक्तो गुरुर्भवति, ते चामी-
देसकुलजादरूवी । संययणी धीइजुजं अणासंसी ॥ अविकलणो अमाई । थिरपरिवाकी ग-
हियवक्रो ॥ १ ॥ जियपरिस्सो जियनिदो । मण्णहो देसकालनावन्नु ॥ आसन्नलरूपइयो ।
नाणाविहदेसनासन्नु ॥ २ ॥ पंचविहे आयारे । जुत्तो सुत्तहतडुत्तयविहिन्नु ॥ अहरणहे-
जकारण । नयनिजणो गाहणाकुसलो ॥ ३ ॥ ससमयपरसमयविज । गंचीरो दित्तिमं सिवो

सोमो ॥ गुणस्यकविर्त्तुत्तो । पचयणसारं परिकहेजं ॥ ४ ॥ आसां देशतो व्याख्या—
 देशो मध्यदेशस्तत्रोत्पन्नः सुखावबोधवाग्भवति. कुलं पैतृकं तद्वान् यथोक्तित्वं भारं निर्वाह-
 यति. मातृकी जातिस्तथुक्तः सुविनीतो भवति. रूपवानादेयवाक्यो भवति. संहननी हृद-
 संहननो व्याख्यानतपोऽनुष्ठानादिषु न स्थियति, धृतिश्रुतः कथंचिद्वान्ने न दैन्यं याति.
 अनाशंसी श्रोतुर्यो न ब्रह्मादीहते. अविकलनोऽस्वश्वाधी, स ह्यनुकृतः स्यात्. अमायी न
 शाब्धो न शिष्यान् वाहयति. स्थिरपरिपाटिः स्थिरपरिचितग्रंथस्तस्य हि सूत्रं न गिबति.
 गृहीतवाक्योऽप्रतिहतवचः स्यात्. जितपरिषद् परवाद्यकीर्यो भवति. जितनिद्रः सूत्रार्थप-
 रिवर्तकः शयालुशिष्याणां शिकथिता. मध्यस्थः संवादको भवति. देशकालत्रावज्ञो यथा-
 योगं देशादियुणानवबुध्य विहरति हृदयंगमां च देशनां विधत्ते. आसन्नबन्धप्रतिज्ञो वादि-
 नावष्टब्धः सद्यः प्रत्युत्तरदानकर्मो भवति. नानाविधदेशत्राषाज्ञो नानादेशजविनेयप्रत्यापय-
 नसमर्थः स्यात्. ज्ञानदर्शनचारित्रतपोवीर्यलक्षणे पंचविधे आचारे युक्तः श्रद्धावान् स्यात्.
 सूत्रार्थतदुत्तरयविधिज्ञः सम्यगुपसर्गापवादौ वक्ति. उदाहरणहेतुकारणनयनियुणस्तज्जग्यान्

चावान् सम्यक्प्ररूपयति, नागसमाश्रमेव प्रमाणीकुरुते. तत्रोदाहरणं—बहधादिसिद्धौ महान-
 नसादिर्हेतुर्ज्ञापको धूमत्वाद्देः कारणं कुंज्रादेर्दृष्टिंफादि, नया नैगमादयः. ग्राहणाकुशलोऽ-
 दपबुद्धीनपि शिष्यान् ग्रंथंतरेण ग्राहयति. स्वसमयपरसमयवित्परमताक्षेपेण सुखं स्वसमयं
 पररूपयति. गंजीरः कृतेऽपि कार्येऽनौत्कर्षं याति. दीक्षिमान् दृष्टोऽपि परवादिनः क्षोत्रयति.
 शिवो मारिरोगाद्युपवान् हंति. सौम्यः सर्वजनप्रियो जवति. द्रहंभूत एवाशौभैरपि गुणशतैः
 कलितः सन् प्रवचनसारमागमरहस्यं परिकथयितुं युक्तो जवति, एते च सूरिगुणाः कचिद-
 न्यथापि दृश्यंते, तद्यथा—अद्वविहा गणिसंपर्द । चजगुणा नवरि हुंति बत्तीसं ॥ विणञ्च य
 चजज्जेञ्च । बत्तीसगुणा द्मे तस्स ॥ १ ॥ अस्यापि व्याख्या—आचारश्रुतशरीरवचनवाचना-
 मतिप्रयोगसंग्रहरूपाष्टविधा गणिसंपञ्चतुर्विधा सती द्वात्रिंशत्सूरिगुणा जवंति. तत्र संगमेऽ-
 धुवोपयोगिता मदरहितत्वमनियतवासित्वमचंचलत्वं चेत्याचारसंपञ्चतुर्धा. बहुश्रुतत्वं क्रमो-
 ऽक्रमादिवाचनया स्थिरसूत्रत्वं, उत्सर्गापवादादितिर्विचित्रसूत्रत्वं, जदात्तादिधोबहुऋश्चेति
 श्रुतसंपञ्चतुर्धा. आरोहपरिणाहयोः समत्वं, अहीनांगनयाऽलज्जनीयावयवत्वं, संपूर्णैर्द्वियत्वं,

दृढसंहननं चेति शरीरसंपञ्चतुर्धा. ग्राह्यवाक्यत्वं, मधुरवाक्यत्वं, रागाद्यनिश्चितवाक्यत्वं स्प-
 ष्टवाक्यत्वं चेति वचनसंपञ्चतुर्धा. योभ्यं ज्ञात्वोद्दिशति, समुद्दिशति, अपरिणतादौ दोषसंज्ञ-
 वाचनेदमध्ययनं त्वया पठितव्यमिति गुरुवचनमुद्देशः, तस्मिन्नेव शिष्येणाधिते गुरोर्निवेदि-
 ते स्थिरपरिचितं कुर्विति गुरुवचनसमुद्देशः, तथात्रेतने परिचिते नवं वाचयति, अर्थस्य नि-
 र्वाहं करोतीति वाचनासंपञ्चतुर्धा. सामान्यतोऽर्थस्यावग्रहणमवग्रहः, अहं किंचित्पञ्चा-
 मीत्यादि, तदर्थविशेषालोचनमीहा, अयं स्थाणुर्वा पुरुषो वेत्यादि, प्रकांतार्थविशेषनिश्चयो-
 ऽवायः, स्थाणुरेवायमित्यादि, निश्चितार्थस्य पश्चादपि स्मरणं धरणं धारणा चेति मत्तिसंपञ्च-
 तुर्धा. आत्मनः शक्तिं पुरुषमुपासकादिवदं, क्षेत्रं साधुनावितमितरदा, अयं प्रतिवादी रा-
 जामात्यो वा सांख्यः सौगतो वेति वस्तु विमृश्य वादमारत्रते, इति प्रयोगसंपञ्चतुर्धा. बा-
 लवृक्षादियोग्यक्षेत्रग्रहणं निषयादिमात्स्न्यपरिहाराय वर्षासु पीठफलकादेर्ग्रहणं, यथाकालं
 स्वाध्यायोपधिप्रत्युपेक्षणात्तिकादिषु विनियोगः, दीक्षागुरोः श्रुतगुरोः, पूजनं चैते संप्रहसं-
 पञ्चतुर्धा. तथा विनयश्च चतुर्भेदः, स चायं—आचारि सुसविण्ण । वस्केवणे चैव होद बो-

ध्वे ॥ दोस्स्सयनिग्घाए । विणए चउहे सपकीवत्ती ॥ १ ॥ तत्र स्वयं संयमस्समाचरणादि-
रात्वारविनयः, सूत्रं चार्थं वाचयतीत्यादिः श्रुतविनयः, अट्टधर्मं दट्टपूर्वमिव ग्राहयतीति
विकेपणाविनयः, कुरुस्य क्रोधं विनयतीत्यादिदोषनिर्घातविनयः, सर्वोऽप्यमी सिद्धिताः षट्-
त्रिंशत्. अथवा—समतनाणचरणं । पत्तेयं अड्ड अड्ड नेदद्धाना ॥ बारसनेउ अ तवो । सू-
रिशुणा हुंति वत्तीसं ॥ १ ॥ यटा—वयवक्राद् अट्टार—सेव आयारमाद् अट्ठेव ॥ पायञ्चित्तं
दसहा । सूरिशुणा हुंति वत्तीसं ॥ १ ॥ यदिवा—विगहासणा य पिंको । कस्सायजवसग्गणा-
णसामाद्वयं ॥ चासा धम्मो एए । चउयुणिया हुंति सूरिशुणा ॥ १ ॥ ननु यस्मिंश्चेते गुणाः
सामस्त्येन न स्युः, स किं गुरुरेव न जवतीत्याह—‘ तयज्जावेति ’ कात्वादिदोषाणां तेषां ष-
ट्त्रिंशतो गुणानां समुद्दितानामत्रावे सत्यप्रमत्तो गीतार्थश्चेति गुणद्वयसहितोऽपि गुरुर्नवति,
तत्राप्रमत्तः क्रियास्ववहितः, स हि परमपि प्रमाद्यंतं निःशंकं वारयति, गीतार्थः सूत्रार्था-
दिवेदकतया कुशलः, यदाह—सुत्ते अहे य तथा । उस्सगाववायज्जावववहारे ॥ जो कुस-
लत्तं पत्तो । पवयणकुसलो तउ वटा ॥१॥ अयं हीं गिताकारादिभिः परेषां ज्ञावमवबुद्ध्य त-

दुचितदेशानया सुखं बोधं जनयतीत्येतद्गुणद्वयस्य मुख्यता, शेषास्तु गुणास्तत्परिकरप्रायाः, य एवंविधः स गुरुः पोत इव प्रवहणमिव स्वयं नवजलाधिं तरत्यन्यानप्यनिश्चितांस्तारयति. यदाह—जह द्रुदासविरर्द्ध । पोतं तारेद् गुरुः अत्रंफं पि ॥ तह कम्मबहुपत्तं । सयं तरं तारए अत्रं ॥ १ ॥ ननु गुरुः परं कथं तारयतीत्युच्यते उपदेशद्वारेण, तथा चाह—

॥ मूलम् ॥—जह न मणी न दीवा । न य चंदा न य रवीविदिप्यंति ॥ तं पि सुगुरु-
वएसा । अहं हेलाद् पयंति ॥ १५ ॥ व्याख्या—यत्र जीवाजीवादिकेऽर्थे न मणयश्चंद्रकां-
तायाः, न दीपा गृहमणयः, न च चंद्राः शीतांशवः, न रवयोऽपि दीप्यंते, बहुवचनं जिन-
मतापेक्षं, मण्याद्योऽपि यमर्थं न प्रकाशयंतीत्यर्थः, तमप्यर्थं वस्तु सुगुरुपदेशा हेतवया सुखे-
नैव प्रकाशयंति. अयमर्थः—न हि गुरुः करे धृत्वा कंचन संसारान्तारयति, किंतुपदेशद्वारेण
पुण्यपापादिकान् नावांस्तथा कथंचित्प्ररूपयति, यथा संजातवैराग्याः श्रोतारः परिणामवि-
शुद्ध्या स्वयमेव संसारसागरं तरंतीत्युपचारद्गुरवोऽपि तारका एव. ॥ १५ ॥ उपदेशसारत्व-
मेव गुरोर्दर्शयति—

॥ मूलम् ॥—नी णिति कर्हं त्रविधा । गंतीरात् त्रबंधकृवात् ॥ जइ अवदंवं सुगुरू—
 वप्सरसीत् न करिति ॥ १८ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरं नी णिति चि निर्गहिति. जकं च—
 अज्ञानह्रदशं । त्रविनां त्रवकूपसंकटे पततां ॥ एकैव त्रवति गुरूजन—वचनवरत्रा परित्राणं
 ॥ १ ॥ एवं सद्गुरूस्वरूपमुक्त्वाथ व्यतिरेकमाह—

॥ मूलम् ॥—न य चोयंति पमत्तं । नेव पयासंति विशिष्यं समं ॥ सवहचानुवाद् ।
 ते गुरूणो त्रवपहसहाया ॥ १९ ॥ व्याख्या—ये गुरवः प्रमत्तं धर्मे मंदादरं साधुं श्रावकं वा
 वत्स ! किं प्रमाद्यसि ? पुनः पुनर्दुर्दानेयं सामग्री, विरसावसाना हि विषयाः, कस्तेषु व्या-
 मोहः ? परमार्थबंधुधर्म एव, न ह्यसावाहल्य मोक्तुं युक्तः, इत्याद्युपदेशैर्न चोदयंति प्रवर्तयं-
 ति स्वकृत्येषु, तथा तथाविधाचारविकलतया मास्म लोकेऽस्माकमवज्ञाभूदिति न सम्यग्-
 यावस्थितं विशिष्यं विशिष्यार्ण साधुश्रावकसामाचारीरूपं प्रकाशयंति, किंतु सर्वत्र पुण्यपाप-
 निर्धुसे जने केवललोत्रावेशाच्चाटु मुखप्रियमेव वदंतीत्येवंश्रीलाश्चाटुवादिनः, ते गुरवो त्रव-
 प्यं त्राम्यतां जीवानां सहाया इव त्रवंतिः यदाह—जह लोहसिवा अप्यंषि । बोलए तह

विलग्नपुरिसंपि ॥ इय सारंजो अ गुरु । परमप्राणं च बोधेइ ॥ १ ॥ इदानीं दृष्टान्तगर्भं स-
द्गुरोर्महिम्नं वक्ति-

॥ मूलम् ॥—स्त्रीणो वि धम्मधाज । पयसिरजंमि जं समुद्वसिभ ॥ तं किर समं से-
विय । गुरुचरणरसायणस्स बलं ॥ ३० ॥ व्याख्या—गाथार्थः सुगमः, ज्ञावार्थस्त्वयं—यथा रो-
णिणो देहे राजयद्वाणा कीणोऽपि धातुः सुसेवितेन सम्यग्बैद्योक्तेन रसायणेनोपचर्यते, तथा
प्रदेशिभूपते राज्ये नास्तिवथेन कीणोऽपि धर्मधातुः सुसेवितेन श्रीकेशिकुमारगुरोर्वचनरसाय-
नेन पुनर्नवीकृत इति, व्यासार्थः कथानकगम्यस्तच्चेदं-

समस्ति केतकीनिवृ-द्भूरिवासात्र चारते ॥ चित्रमीश्वरवाह्वर्यं । न मुंचति कदापि
या ॥ १ ॥ तदर्थं श्वेतवीनाम । पूरस्ति स्वस्तिज्ञानं ॥ यत्राद्वाश्च कर्वाद्वाश्च । विशिष्टार्थैक-
दृष्टयः ॥ २ ॥ प्रतापतपनस्तत्र । प्रदेशिभूपतिर्ब्रजौ ॥ मित्रशत्रुदृशं योऽदा—दंजो जकुमुदोपमा-
म् ॥ ३ ॥ यः स्वयं नास्ति को लोकान् । लौकायतिकशासने ॥ हृदीचक्रे चिरं द्यूत-कारवद्-
द्यूतदेवने ॥ ४ ॥ यः प्रमादो व्रतानीव । गव्यानीव सुरालवः ॥ पंचापि दूषयामास । शासना-

नि कुवासनः ॥ ५ ॥ प्रत्यङ्गैकप्रमाणो यो । जीवस्वर्नरकादिकान् ॥ निहृतेसाखिलानर्थान् ।
 सिद्धचौर श्वोद्धितः ॥ ६ ॥ शुक्लपदाः सदाचार—चतुरा अनगारिणः ॥ न यस्य विविशुर्द-
 शं । मराया श्व जंगदं ॥ ७ ॥ सूर्यकांतान्नवत्तस्य । शौर्यवृत्तिरिव प्रिया ॥ सूर्यवन्महस्रां रा-
 शिः । सूर्यकांतस्तु तस्तुतः ॥ ८ ॥ बभ्रूव सारथिस्तस्य । चित्रशित्रधियां निधिः ॥ स ययौ
 राजकार्येण । श्रावस्तीं पुरमन्यदा ॥ ९ ॥ अत्रिरामोपदायाणि—मिंलितस्तत्र बभ्रुजः ॥ पु-
 शुश्रि श्रीपदान्यासे । वासमंदिरमापसः ॥ १० ॥ अन्यदा पुत्रमित्राद्यै—र्भुकं स्नातमदंभुतं
 ॥ परिपुरं स तत्रस्थो । यातं लोकमलोकत ॥ ११ ॥ दंडस्कंदमुकुंदादि—यावान्यो वा महो-
 त्सवः ॥ किं बहिर्विद्यते कोऽपी—ति नृत्यानन्वयुंक सः ॥ १२ ॥ तेऽपि ज्ञात्वा जगुः स्वा-
 सिं—श्वतुर्ज्ञानमहोदधिः ॥ श्रीपार्श्वनाथसंताने । विश्रुतः श्रुतकेवली ॥ १३ ॥ केशी गणधरः
 पुर्या । उद्यानमधुनापुनात् ॥ तमनंतशमं नंतु—मयं याति जनव्रजः ॥ १४ ॥ युष्मं ॥ अथा-
 रुढो रथं चित्रो । विनोदेन वनं गतः ॥ प्रणम्य परयां प्रीत्या । निषसाद् गुरोः पुरः ॥ १५ ॥
 पौरवातं च चित्रं च । समुद्दिश्याथ केशिना ॥ देशना विदधे धर्म—दुमपीश्वरसारिणी ॥ १६ ॥

यथाशक्ति प्रपेदाने । धर्मं धीजाजने जने ॥ नामग्रहं गुरुशित्र-मपृहूर्धमकौशलं ॥ १९ ॥
 स्वत्रावत्रद्रकशित्रो । गुरुणा चाषितस्तदा ॥ महोदयपदं प्राप्त-मिवारमाननमन्यत ॥ १७ ॥
 आदाय गुरतः सार-सम्यक्त्वां द्वादशवतीं ॥ राजकार्यमसौ गौणी-कुल्य धर्मं सदा व्यधात्
 ॥ १८ ॥ श्रावं श्रावं गुरोर्वचिं । सोऽत्रवन्नवतत्त्ववित् ॥ पायं पायं पयोऽब्दस्य । बद्धमूल इव
 द्रुमः ॥ २० ॥ सिद्धसाध्योऽन्यदा चित्रो । भजन् निजपुरीप्रति ॥ गुरुणामाग्रहं तेने । तत्रागतुं
 कृतांजलिः ॥ २१ ॥ तेऽप्युजुः सौम्य सहायं । युषितं फलितं वनं ॥ नृयोत्रिरत्रिगम्येत । प-
 थिकैर्विहगैरपि ॥ २२ ॥ तदेवानत्रिगम्यं स्या-द्भित्तिगुचयसाश्रितं ॥ यः कृषत्यरिवत्पांथ-प-
 क्षिणां सहसाक्षिणी ॥ २३ ॥ एवं कुस्वामिना क्रांता । क्रांतापि श्वेतवी पुरी ॥ कथमाश्रीयते
 सद्भि-स्ततः सारश्चिरन्यथात् ॥ २४ ॥ लब्धोऽप्यलब्धवद्भावी । धर्मोऽयं नगवन्मया ॥ याव-
 त्प्रदेशिस्वामी मे । धत्ते धर्मविरोधतां ॥ २५ ॥ न तं बोधयितुं शक्तिः । कस्यापि त्रवतो वि-
 ना ॥ विना जनार्दनं केन । दम्यते कालियोरगः ॥ २६ ॥ स्वरूपं स्वप्नोर्जनिन् । नाहं कुर्वे
 कदाग्रहं ॥ परं पश्यथ तात्रं चे-स्तत्रांचध्वमेकदा ॥ २७ ॥ पूज्यैर्वात्रार्थि त्रिस्तत्र । न चिंत्यं

स्वात्मसंकटं ॥ न लाजा सुखशीलस्य । वणिजोऽपि क्वचिद्यतः ॥ १७ ॥ विद्विष्येति चचा-
 लाशु । चिलः स्वविषयंप्रति ॥ यतित्रकिं प्रतिग्रामं । बोधयन् जनतानताः ॥ १८ ॥ प्राप्तश्च
 श्वेतवीं सिद्धं । कार्यं विद्विष्य भूदुजे ॥ स्थपयित्वांतरुथानं । स्वचूल्यानेवमन्वशात् ॥ ३० ॥
 यदा केचिन्नरा अत्रा—यांति भूयस्तलोचनाः ॥ दंफहस्ताः स्फुररूर्म—ध्वजा जधुतमूर्ध-
 जाः ॥ ३१ ॥ तदांतःकाननं सर्वा—स्तानवस्थाप्य सत्वरं ॥ अनवद्या निवेद्यास्ते । कर्णार्थ्य-
 णंमुपेत्य मां ॥ ३२ ॥ धर्मं व्यधादशो मंवी । रहः स्वग्रहमध्यगः ॥ करोति प्रकटां दह्मीं ।
 को वा राज्ये कुनायके ॥ ३३ ॥ शुरवोऽपि निजज्ञान—ज्ञातज्ञातव्यमंबराः ॥ चिंतयामासु-
 राबुद्ध्य । प्रबोधाहं प्रदेक्षिनं ॥ ३४ ॥ यद्यसौ बोध्यते बोध—शक्तिस्तदाः किमन्यथा ॥ न
 वज्रं वज्रमित्याख्यां । दन्नतेऽद्रिमदारयन् ॥ ३५ ॥ सन्मार्गे स्थापयेन्मिथ्या—दृशमेकमपी-
 ह यः ॥ त्रसस्थावरजंतूना—मन्नयं तेन घोषितं ॥ ३६ ॥ चूंगा इव सरंगास्ते । केतकीमग-
 संस्ततः ॥ अविन्ध्यतो महीपाल—दुर्वाकंटकदारणात् ॥ ३७ ॥ लोकान् पथि प्रतिग्राम—
 मवस्थाप्य स्वशासने ॥ प्रागुर्विजयरीतिज्ञा । शुरवः श्वेतवीं पुरीं ॥ ३८ ॥ प्राग्वर्णितस्वरूपांस्ता

-न्निरीक्ष्यांतर्वनं मुनीन् ॥ ते नरास्तेनिरं शुद्धिं । वनमागत्य मंत्रिणं ॥ ३९ ॥ दिने तद्वद-
 ने शंक—मानः स्थानस्य एव सः ॥ अवंदत गुरून् दत्त-ससाष्टात्रिमुखकमः ॥ ४० ॥ मनो
 गूढपथत्वेना—परिहेद्य गमागमं ॥ प्राहिणोद्गुस्सेवायै । दिवापि स पुनः पुनः ॥ ४१ ॥ सा-
 यं गत्वा गुरून्नत्वा । सोऽवगन्नाथ तथा कुरु ॥ जैनो धर्मः प्रथामेति । यथा पृथ्वीशपर्षदि ॥
 ॥ ४२ ॥ सादीव शूकलमगस्त्युदयोर्बुधिं वा । मंलीव सर्पमिन्नपाल इव द्विपेद्रं ॥ अंनोऽन्निषेक
 इव दुग्धमुदस्तफेनं । एनं समर्थं शमयस्व नृपं विरुद्धं ॥४३॥ गुरून्चे न चादृष्टं । वेद्यं वीरो-
 ऽपि विध्यति ॥ अदृष्टमातुरं धीमान् । वैद्योऽपि नो चिकित्सति ॥४४॥ काष्ठं तद्कापि नादृष्टं ।
 सरदीकुरुते कचित् ॥ अदृष्टं तं तवाधीशं । बोधयामः कथं वयं ॥ ४५ ॥ मयोपायेन स प्रा-
 त-रिहानेय इति ब्रुवन् ॥ चित्रः स्वमंदिरं गत्वा । भूपमूचे निशात्यथे ॥ ४६ ॥ नेतर्थे तव
 कांबोजाः । संति प्राग्दौकिता हयाः ॥ अथ गत्या परीहस्व । चतुरश्वतुरोऽपि तान् ॥ ४७ ॥
 तेर्वेकं ह्यमाराह्य । बाह्यालीबद्धना नृपः ॥ चित्रेण तां दिशं निन्ये । यत्र ते संति सूरयः ॥
 ॥ ४८ ॥ इराध्वकमणोत्पन्न-ह्रमं प्रस्वेदविक्रिदं ॥ राजानमानयच्चित्रो । वनं निर्भयपावनं ॥

॥ ४९ ॥ त्रैकैर्बचनवैचित्र्या—त्रीयंते यां दिशं रथात् ॥ संचरंते तथा पृथ्वी—पादका बा-
 दका इव ॥ ५० ॥ तदा पुरो निविष्टेषु । केषुचिन्नद्रकालमसु ॥ सुध्वानो विदधानोऽभू—न-
 णचूर्मुर्देशानां ॥ ५१ ॥ श्रुता तरुतलस्येन । देशना सा प्रदेशिना ॥ ऊचे चित्र किमत्रास्ति
 । परटः कोऽपि कानने ॥ ५२ ॥ चित्र ध्वनिरियं कर्ण—कोटरे मे कद्रयसे ॥ स्वामिन्नकस्व-
 भेनं चे—सदा वारय वारय ॥ ५३ ॥ गत्वाथ पुनरागत्य । चित्रो भूपमत्राषत ॥ देव धर्म व-
 दन्नस्ति । वने कोऽप्येष चिह्नकः ॥ ५४ ॥ र्षोत्तालोऽथ भूपालो—ऽन्यथाङ्गकुटित्रीषणः ॥
 कथं चित्र विवेशासौ । देशोऽस्मिन् मधि रक्के ॥ ५५ ॥ कदर्थयिष्यतेऽनेन । मदेशोऽप्यन्यदे-
 शवत् ॥ यथेष ताड्यते बाढं । तडुपैत्यपरोऽपि न ॥ ५६ ॥ एवमेवैवदित्युक्ति—त्राजा चि-
 त्रेण संयुतः ॥ चचाव रोषरकाहो । भूमानुनीर्णमुद्गरः ॥ ५७ ॥ चित्रेणाथ धियं धाम्ना—
 न्यधीयत नराधिपः ॥ कोऽयं स्वामिन् हृथा चिभ्रु—मशके तव विक्रमः ॥ ५८ ॥ पृच्छ्यते स
 निजज्ञान—हेतुः किंचिद्गोचरं ॥ येनोत्तरप्रदानाया—शक्तो जिह्वेति स स्वयं ॥ ५९ ॥ ततः
 कीर्णात्तिमानोऽसौ । रात्रिमादाय नंदयति ॥ तत् श्रुत्वा नापरोऽप्यत्र । कोऽपि चिह्नः समे-

ष्यति ॥ ६० ॥ एवं च तव चातुर्यं—यशो जगति रंस्यते ॥ आदत्ते वीरमानी को । चिहु-
 कथनदुर्यशः ॥ ६१ ॥ साधुस्ते धीर धीरेषा । चित्रमेवमन्त्रिदुवन् ॥ पुरो गुरुमुदारगं ।
 निरीक्ष्येति जगाद् सः ॥ ६२ ॥ पश्य चित्र कियन्मात्र—भेष स्थूबो निरीक्ष्यते ॥ निश्चित-
 स्य पराङ्गस्य । न स्यात्किं स्थूबताथवा ॥ ६३ ॥ मन्ये त्रिथेत जवरं । नार्थैकग्राम् चिह्नया ॥
 दुर्भिक्षं तत्र वृष्टेऽपि । मेधे स्याद्यत्र यात्यसौ ॥ ६४ ॥ किमेवं रारटीत्येव । दूह्यमान इवाग्निना
 ॥ यद्वा किञ्चिद्विनायामं । युक्तमस्य न जीर्यति ॥ ६५ ॥ त्रेजुर्गुरोस्तरौर्दूरी—त्रावं त्राविवि-
 हंगमाः ॥ पूर्वसिनीनास्तमायातं । वृष्ट्वा द्विपमिवोन्मदं ॥ ६६ ॥ अथ गत्वाग्रतः स्तब्धः ।
 कृतकेदारयात्रवत् ॥ भूपः कोपविशामीति । सूरिं पप्रह शाठ्यतः ॥ ६७ ॥ चक्रे स कृतिनां
 चक्री । लापमालापगोचरं ॥ राजन् भूमिस्तर्वैवेधं । यथास्त्रि तदास्यतां ॥ ६८ ॥ यथा स्या-
 नं निविश्याथ । नृपः सोढ्वंमत्र्यथात् ॥ देहानुमाननिहादः । किमाचार्य वदन्नसि ॥ ६९ ॥
 धर्मं वच्मीति गुरुणा । प्रोक्ते धर्मस्तु कस्तव ॥ किं च धर्मफलं भूपे—नेति पृष्टे गुरुर्जगौ ॥
 ॥ ७० ॥ धर्मोऽस्माकं दयासत्या—स्तैन्यब्रह्मादिवक्षणः ॥ फलं तत्कारिणो स्वर्गो । नरकस्त्विवत-

रस्य च ॥ ७१ ॥ त्रापयन्निव हुंकारै—रूतान् ब्रूमिपतिर्जागौ ॥ वाक्प्रपंचममुं मुंच । वंचयेऽहं
 न त्रवादृशैः ॥ ७२ ॥ लोकेन सह किं वैरं । तत्रास्ति पितृधातजं ॥ येन स्वैरमसौ जोगान् ।
 जुंजानो दंज्यते त्वया ॥ ७३ ॥ किं नाम पाप्मरप्रायं । मायिन्मामपि मन्यसे ॥ सत्रासमक्ष-
 मक्षोद—क्षमं वह्नि यदीदृशं ॥ ७४ ॥ त्वया जद्विपतं यदहं । ये फले पुण्यपापयोः ॥ तौ
 स्वर्गनरकौ धूर्तौ—रेव स्वमतिकद्विपतौ ॥ ७५ ॥ नास्ति स्वर्गोऽत्र तद्वासि—जनानामनि-
 रीक्षणत् ॥ अंतर्व्याप्त्या साध्यसिद्धे—रुदाहृतिकथा वृथा ॥ ७६ ॥ एवं निषेधिते स्वर्गे । न-
 रकोऽपि निषेधितः ॥ कषितो निवृत्तुषः पक्षो । हेष जात्यसुवर्णवत् ॥ ७७ ॥ तथाहि—गार्ह-
 स्पत्यमते विद्या-नासीन्मम पितामहः ॥ स मामुत्साहयामास । द्यूतब्रह्मादिकर्मसु ॥ ७८ ॥
 अत्रूदहन्मते बद्ध-मतिर्मम पितामही ॥ दयादमादिपुण्येषु । सा मां नित्यं न्ययोजयत् ॥
 ॥ ७९ ॥ अनाबद्धमुखो लोक-स्तदानीमित्यत्राषत ॥ राजायं नरकं याता । राज्ञी च विदि-
 वं पुनः ॥ ८० ॥ तौ द्वावपि मया मृत्यु—समयेऽन्यार्थितौ वृशं ॥ याथश्चेन्नरकं स्वश्व । कृत-
 कर्मवशौ युवां ॥ ८१ ॥ तदागत्यावबोध्यास्तं । मां प्राणैर्योऽपि बद्धत्रं ॥ येन कुर्वे सदाध-

र्म—कर्म निर्मुक्तपातकः ॥ ८२ ॥ तयोः प्रसितयोर्मणि—महमाद्योक्तयं चिरं ॥ द्वाब्जिद-
 भयः शाखीव । कोऽपि नाविरभूर्युनः ॥ ८३ ॥ तदादि नरकस्वर्ग-निषेधं दृढधीर्व्यधां ॥ रा-
 ज्ञेत्युक्ते जगौ सूरिः । पूरयन् ध्वनिनांबरं ॥ ८४ ॥ जनं स्वकर्मरोगातं । विषयापश्यतो वयं
 ॥ वारयन्नो हितधिया । नवामः किमु वैरिणः ॥ ८५ ॥ तौ स्वर्गनरकौ धूर्तौ—रेव स्वमति-
 कल्पितौ ॥ इत्युक्तिरेव नवतो । ज्ञाति स्वमतिकल्पिता ॥ ८६ ॥ तारतम्यं कच्चिन्नात्र-ज्ञव-
 स्थसुखदुःखयोः ॥ विश्रामत्येव वैपुल्य-तारतम्यमिवांबरं ॥ ८७ ॥ नूप तद्यत्र विश्रांतं । तौ
 स्वर्गनरकौ मतौ ॥ आह्लादवृद्धिविश्राम-स्थानमेवं शिवोऽपि च ॥ ८८ ॥ यः स्वर्गनरकाज्ञावे
 । प्राशुपादीयत त्वया ॥ न कोदपरशुस्पर्श-मपि हेतुः सहैत सः ॥ ८९ ॥ स हि त्वदाश्रि-
 तः किं वा । किं वा सर्वजनाश्रितः ॥ आद्यश्चेत्तर्हि पाशोधि-मध्यमीनैर्विरोधनाक् ॥ ९० ॥
 द्वितीयश्चेत्तदरमाधि—ज्ञानिदेवादिदर्शनात् ॥ अयमन्यतरासिको । याति हेतुरहेतुतां ॥
 ॥ ९१ ॥ चार्वाका एव चैरसर्व-शब्देन स्युस्तदप्यसत् ॥ अदृष्टो दृष्टिहीनैर्हि । गिरिर्नावा-
 मर्हति ॥ ९२ ॥ स्तः स्वर्गनरकावेक-शब्दवाच्यत्वतो नूप ॥ घटपेटापटा यद्-दृश्यतिरेकेण

नरोऽबुजं ॥ ९३ ॥ तस्माद्धिद्येत एव स्व—नरकौ नरनाथक ॥ अनागमाच्च चेत्पितो—वर्षा-
 मूढोऽसि तदा शृणु ॥ ९४ ॥ विद्यते तेऽनवद्यांगी । सूर्यकांतेति या प्रियां ॥ तदासकं नरं
 चैत्वं । लत्रसे हंसि तद् भुवं ॥ ९५ ॥ हन्यमानस्त्वया वीर । निर्दयं वक्ति यद्ययं ॥ सुकृद्भि-
 मुंच मां स्वामिन् । यामि धाम निजं यथा ॥ ९६ ॥ तत्रेति शिक्तया स्वामिन् । नो नो स्व-
 जत चापलं ॥ चापलस्यैव दोषेण । विभंब्येऽहं महीशुजा ॥ ९७ ॥ रदन्नपीति चाहनि । स
 त्वया न विमुच्यते ॥ नरकान्नारकारकै—सुंच्यते त्वत्पिता कथं ॥ ९८ ॥ किंच—अध्यासीनं
 सनामध्यं । त्वां दिव्यस्त्रविलेपनं ॥ सर्वांगसंनिशृंगारं । वीरविद्वत्परिहृदं ॥ ९९ ॥ अतिस्व-
 र्णपतिश्रीकं । मातंगो कोऽपि ज्ञाषते ॥ आलोचाय सकृद्वर्चो—गेहमेहि महीपते ॥ १०० ॥
 तन्निरा तां सत्रां मुक्त्वा । यासि त्वं तत्र चेन्नृप ॥ तदा त्वदंबिका देवी—भूतान्नापि स-
 मेति सा ॥ १ ॥ योजनानां पंचशती—मूर्ध्वं याति निर्गलः ॥ मनुष्यलोकदुर्गंधो । नायां-
 ति विबुधास्ततः ॥ २ ॥ मुनीदोः केवलोरपत्तौ । जिनजन्मादिपर्वसु ॥ प्राक्प्रेमणा वा समायां-
 ति । नृलोकमपि निर्जराः ॥ ३ ॥ अथ राजा जगौ स्वर्गं । नरकं वा प्रयाति कः ॥ आत्मा

त्रैकालिकी क्रिया ॥ ज्ञानभूतेषु नो पंशु—जडेषु लज्जते स्थितिं ॥ २६ ॥ अहं सुखी त्वहं
 दुःखी । युद्धिगेनेत्यहं ध्वनिः ॥ ज्ञानभूतेषु न क्लीब-जडेष्वश्रयमश्नुते ॥ २७ ॥ सर्वक्रिया-
 णामधिभू-रहं प्रत्ययगोचरः ॥ पुण्यपापफलं चोका । संसर्ता च भवाद्भवं ॥ २८ ॥ देहादि-
 ज्ञोऽपि देहेन । संपृक्तः क्षीरनीरवत् ॥ चेतनालक्षणोऽनक-लक्ष्यश्चात्मा विचार्यतां ॥ २९ ॥
 शुभं ॥ किंच—पुंसा नीरंधकोष्ठांतः । कुतशंखध्वनिर्बहिः ॥ यथा याति तथा चौर—जीवः
 स निरगात्ततः ॥ ३० ॥ नीरंधोऽपि यथा लोहे । प्रविशत्याशु शुक्रणिः ॥ कुमिजीवा विशा-
 मीश । विविशुस्तत्र ते तथा ॥ ३१ ॥ भूपोऽथात्तिदधे सूरे । जीवो यदि सदा सहक् ॥ त-
 त्किं कैपुं शरं दूरे । युवाढं न तु बावकः ॥ ३२ ॥ किं वा वहति यूयांसं । युवा चारं न
 चेतारः ॥ श्रुत्वेत्यवोचदाचार्यः । संदेहद्रोहिणीं गिरं ॥ ३३ ॥ युवापि सृदुना चापे-नेषुं दूरं
 न निक्षिपेत् ॥ न विहंगिकया रुद्र्या । बहेन्नारं च दुर्वहं ॥ ३४ ॥ एवं सृदुलदेहत्वा—न्न
 कैपुं दूरतः शरं ॥ न वा नूरिन्नरं वोढुं । प्रभूयेत नृपार्त्तकः ॥ ३५ ॥ यथा स एव च प्रौढ
 —चापो दृढविहंगिकः ॥ स्वस्वकार्यकमस्तद्—जीवः पर्याप्तविग्रहः ॥ ३६ ॥ भूपोऽप्यथान्म-

या जीवन् । सृतश्चैको मक्षिम्लुचः ॥ अतोद्वि न पुनर्त्तरि—नेदोऽभूत्तेन नास्त्यसौ ॥ ३७ ॥
 हतेः पूर्णस्य वातेन । रिकस्यापि च तोवने ॥ तुवा समा तथांगस्य । सात्मनोऽनात्मनोऽपि
 च ॥ ३८ ॥ एवमुत्तरयन् सूरि—रय्यधीयत ब्रूयुजा ॥ स्तेनः कोऽपि मया खड्ग-प्रहारैः खंर-
 शः कृतः ॥ ३९ ॥ दुर्वोके न तु तवात्मा । प्रयत्नेनापि वीकृतः ॥ यद्यथं स्यात्तदीक्ष्येत ।
 स्फुरन्मीन इवोदधौ ॥ ४० ॥ गुरुर्जगौ पशुर्घातै—दर्शितेऽरणिदारुणि ॥ वहिमावोकमानः
 स्या—द्यथा मूर्खस्तथा जवान् ॥ ४१ ॥ वहिर्दारुणि सौरय्यं । पुष्ये तैवं तिवेऽपि च ॥ तेजः
 सूर्योपदे वारि—शशांकाशमन्यथो मुदि ॥ ४२ ॥ शैल्यं हिमे चौष्णमगौ । श्वैल्यं सुरसरिज्जदे
 ॥ घृतं दध्न्यंकुरो बीज । इव जीवोऽस्ति वर्ष्मणि ॥ ४३ ॥ एत्रं तमोक्षं बाभज्योतिः । सूरिसूरे
 वितन्वति ॥ स पप्रह सहजंतुः । कथं कुंशुगजांगयोः ॥ ४४ ॥ सूरिः साह यथा दीपो । घ-
 टस्थसत् प्रकाशयेत् ॥ महासद्म पुनः प्राप्य । तदपि द्योतयेदसौ ॥ ४५ ॥ एवमात्मा कुंशुदे-
 हे । तिष्ठन् शक्तिं समस्य याम् ॥ प्राप्य द्विपवपुः शक्तिं । तादृशीं स्वां प्रकाशयेत् ॥ ४६ ॥
 साहादात्मानमप्रेक्ष्य । न प्रत्येसि कथंचन ॥ इत्याद्यापिनि भूपादे । बचाषे श्रुतकेवदी ॥

चेतर्हि नास्त्वत्र । स एवेति विचार्यतां ॥ ४ ॥ संभूताद्भुतसंघाता—दाविर्भवति चेतना ॥
 तेषु कादे विशीर्णेषु । सा नश्यति निरन्वया ॥ ५ ॥ धैरात्मासौ पृथग्भूतो । भूतेभ्यः परि-
 कल्प्यते ॥ तैः प्रत्यक्षप्रमाणेना—नुमानेनागमेन वा ॥ ६ ॥ न भूतेभ्यो विन्नित्तोऽसौ । ता-
 वदध्यक्षगोचरः ॥ न वा हेयोऽनुमानेन । तद्धि प्रत्यक्षपूर्वकं ॥ ७ ॥ स्थितो विवदमानेना-
 गमेनापि न मीयते ॥ यद्भानुमानागमयोः । प्रामाण्यमपि दुर्धटं ॥ ८ ॥ अन्यच्चैको मया
 चौरौ । धृतः क्लृप्तश्च ज्ञाजने ॥ जतुनिश्चिद्वद्विते लोकै—र्धृतः स गदितः क्लृप्तात् ॥ ९ ॥ न
 चौरजीवो निर्गणं—स्त्रत्र विद्रमपातयत् ॥ नापरे क्लृप्तजिवाश्च । विशंतस्तेन नास्त्वयं ॥ १० ॥
 अथोवाच गुरुधीर—ध्वनिध्वनितदिङ्मुखः ॥ भूपेदं स्वसुहृजोऽध्या—मुच्यमानं विराजते ॥
 ॥ ११ ॥ या भूतेभ्यो जुंभमाणा । त्वया प्रोच्यत चेतना ॥ तेषु सत्यसती वा सा । सती चे-
 त्किमु नेद्व्यते ॥ १२ ॥ नेद्व्यते सानन्निव्यक्ते—रिति चेद्वेत्स्यदः कथं ॥ प्राडुर्नावं पुरो वीक्ष्य
 । सुज्ञानैवेति वद्वि चेत ॥ १३ ॥ प्रत्यक्षैकप्रमाणस्य । वक्तुं युक्तमिदं न ते ॥ अस्वेतदपि
 सा तेषु । विद्यते किं भुवाभुवा ॥ १४ ॥ भुवा चेतर्हि निर्नाम । नश्यतीति वृथा वचः ॥ अ-

नुरपज्ञान्युतस्वैर्य—रूपं हि श्रौढ्यलक्षणं ॥ १५ ॥ अशुवा चेत्तदा भूतां—तरेत्र्यः स्यात्स्वयं
 च वा ॥ भूतांतरेत्र्य इति चे—तदा स्यादनवस्थितिः ॥ १६ ॥ स्वयं चेत्तर्हि कायस्य । परि-
 णामेऽन्यदापि वा ॥ कायस्यैव परिणामे । न पूर्वमिति रौषि चेत् ॥ १७ ॥ सतीति मुख्यपद-
 स्य । तदा लभोपदेहिका ॥ अन्यदापीति चेत्तर्हि । वेष्ट्वादिषु चवेन्न किं ॥ १८ ॥ असत्वे-
 वेति चेत्तत्कि—मसदुत्पादनक्षमः ॥ उत्पादयति नो तैवं । सिकतान्यो बदी नवान् ॥ १९ ॥
 मधुकथातकीपुष्प—सुगंधयार्दिवस्तुषु ॥ असत्यपि हि जायेत । शक्तिरुन्मादिकेति चेत् ॥
 ॥ २० ॥ नैवं तेष्वपि सा शक्ति—रस्ति काचन सूक्ष्मिका ॥ अन्यथा शालिसूर्पार्थ्यै—रपि
 मथ्येत कश्चन ॥ २१ ॥ सर्वदर्शिनिरात्मायं । प्रत्यक्षेण प्रमीयते ॥ शौर्षैरप्यनुमानेन । न च
 तस्याप्रमाणाता ॥ २२ ॥ परत्रावमजानानो—ऽनुमानस्यापमाननात् ॥ ही चार्वाकः सत्रागर्त्रं ।
 किमयाति च वक्ति च ॥ २३ ॥ आसोपङ्कः प्रमाणं स्या—दागमोऽपि न संशयः ॥ आसो हि
 रागरोषात्र्यां । विमुक्तः स हि सत्यवाक् ॥ २४ ॥ अत्रानुमानं ज्ञानं हि । गुणः स न निरा-
 श्रयः ॥ अन्वयव्यतिरेकात्र्या—मात्मैव स्यात्तदाश्रयः ॥ २५ ॥ कुर्वेऽकृषि करिष्येऽह—मिति

त्रैकालिकी क्रिया ॥ ज्ञानभूतेषु नो पंशु—जडेषु लघते स्थितिं ॥ २६ ॥ अहं सुखी त्वहं
 दुःखी । युद्धिगेनेत्यहं ध्वनिः ॥ ज्ञानभूतेषु न क्लीब-जडेष्वश्रयमश्नुते ॥ २७ ॥ सर्वक्रिया-
 णामधिभू-रहं प्रत्ययगोचरः ॥ युष्यपापफलं त्रोक्ता । संसर्ता च भवाद्भवं ॥ २८ ॥ देहाङ्गि-
 नोऽपि देहेन । संपृक्तः क्लीरनीरवत् ॥ चेतनालक्षणोऽनङ्ग-लक्ष्यश्चात्मा विचार्यतां ॥ २९ ॥
 शुभं ॥ किंच—पुंसा नीरंधकोष्ठांतः । कृतशंखध्वनिर्वह्निः ॥ यथा याति तथा चौर—जीवः
 स निरगात्ततः ॥ ३० ॥ नीरंधेऽपि यथा लोहे । प्रविशत्याशु शुक्लणिः ॥ कुमिजीवा विशा-
 मीश । विविशुस्तत्र ते तथा ॥ ३१ ॥ भूपोऽथात्तिदधे सूरै । जीवो यदि सदा सहक् ॥ त-
 त्किं क्लृप्तुं शरं दूरे । युवाढं न तु बालकः ॥ ३२ ॥ किं वा वहति नृपांसं । युवा नारं न
 चेतारः ॥ श्रुत्वेत्यवोचदाचार्यः । संदेहद्रोहिणीं गिरं ॥ ३३ ॥ युवापि मृदुना चापे-नेषु दूरं
 न निक्षिपेत् ॥ न विहंगिकया मृश्या । वहेन्नारं च दुर्बहं ॥ ३४ ॥ एवं मृदुलदेहत्वा—न्न
 क्लृप्तुं दूरतः शरं ॥ न वा नूरिन्नरं वोढुं । प्रनृपेत नृपार्त्तकः ॥ ३५ ॥ यथा स एव च प्रौढ
 —चापो दृढविहंगिकः ॥ स्वस्वकार्यकमस्तद्—जीवः पर्याप्तविग्रहः ॥ ३६ ॥ भूपोऽन्यधान्म-

या जीवन् । मृतश्चैको मखिम्युचः ॥ अतोवि न पुनर्जरि—नेदोऽमृत्तेन नास्त्यसौ ॥ ३७ ॥
 हतेः पूर्णस्य वातेन । रिक्तस्यापि च तोवने ॥ तुला समा तथांगस्य । सात्मनोऽनात्मनोऽपि
 च ॥ ३८ ॥ एवमुत्तरयन् सूरि—रन्ध्यधीयत य्यूज्या ॥ स्तेनः कोऽपि मया खक्र-प्रहौरैः खंक्र-
 शः कृतः ॥ ३९ ॥ बुवोके न तु तवात्मा । प्रयत्नेनापि वीक्षितः ॥ यद्यथं स्यात्तदीक्ष्येत ।
 स्फुरन्मीन इवोदधौ ॥ ४० ॥ गुरुर्जगौ पशुर्ध्यातै—दरितेऽरणिदारुणि ॥ वहिमाद्योकमानः
 स्या—द्यथा मूर्खस्तथा जवान् ॥ ४१ ॥ वहिदरिणि सौरन्ध्यं । पुष्ये तैलं तिलेऽपि च ॥ तेजः
 सूर्योपले वारि—शशांकारमन्ययो मृदि ॥ ४२ ॥ शैत्यं हिमे चौष्णमर्जौ । श्वैत्यं सुरसरिजले
 ॥ घृतं दध्न्यंकुरो बीज । इव जीवोऽस्ति वर्ष्मणि ॥ ४३ ॥ एवं तमोद्वं वाग्ज्योतिः । सूरिसूरे
 वितन्वति ॥ स पप्रब सद्गजंतुः । कथं कुंशुगजांगयोः ॥ ४४ ॥ सूरिः स्माह यथा दीपो । व-
 टस्थस्तं प्रकाशयेत् ॥ महासद्य पुनः प्राप्य । तदपि द्योतयेदसौ ॥ ४५ ॥ एवमात्मा कुंशुदे-
 हे । तिष्ठन् शक्तिं समस्य याम् ॥ प्राप्य द्विपवपुः शक्तिं । तादृशीं स्वां प्रकाशयेत् ॥ ४६ ॥
 साक्षादात्मानमप्रेक्ष्य । न प्रत्येभि कथंचन ॥ इत्याद्यापिनि भूपादे । वज्राषे श्रुतकेवदी ॥

॥ ४९ ॥ राजन्नमूनि पत्राणि । कंथंते केन भूरुहां ॥ वायुना चेतदा वायुः । स मे साकारप्र-
 दर्शयतां ॥ ४८ ॥ अलंक्ष्यमपि वेदायुं । यत्र कंपानुमानतः ॥ मन्यसे तत्किमात्मानं । न चैत-
 न्यानुमानतः ॥ ४९ ॥ ततः प्रमुदितस्वांतो—ऽवनीकांतोऽन्यथादिति ॥ प्रजो चिराद्दिदीर्घो-
 ऽयं । कुग्रहग्रंथिरद्य मे ॥ ५० ॥ जीवाजीवादिकान् ज्ञावान् । नवदुक्तिमुधांजनैः ॥ न्यूधा-
 दीनिवांथोऽहं । स्वामिन् पश्यामि संप्रति ॥५१॥ परं न पूर्वजैः कुषं । पंथानं मोक्तुमुत्सहे
 ॥ तन्मुंचन् मुच्यते जंतुः । श्रियापि श्रेयसापि च ॥ ५२ ॥ ऊचे च सूरिणा राजन् । कोऽयं
 तव मतिन्नमः ॥ पूर्वजा ह्यनुवस्यते । सत्कर्मस्वेव कोविदैः ॥५३॥ पूर्वजेषु दरिद्रेषु । दिदरिद्रा-
 सतीह कः ॥ को वा रोगाच्चिभूतेषु । तेषु कामयते रुजः ॥ ५४ ॥ यथायःशीसकश्चेत—स्वर्ण-
 माणिक्यखानिषु ॥ प्रासासु कुरुते विद्या—नुत्तरोत्तरसंग्रहं ॥ ५५ ॥ यः पुनः प्राग्मया प्राप्त-
 मिल्यस्येव सादरः ॥ नोत्तरोत्तरसंग्रही । स शोच्यः खलु बालिभ्यः ॥ ५६ ॥ एवं त्वमपि ना-
 स्तिभ्यं । प्राक्प्राप्तमिति न त्यजन् ॥ कदाग्रहग्रहप्रस्तः । सतां शोच्यो नविष्यसि ॥ ५७ ॥ ए-
 वं केशिकुमारेण । गुरुणा प्रतिबोधितः ॥ मुक्त्वा व्यामोहवन्मोह—मवद्भक्तिनाग्नृपः ॥

॥ ५८ ॥ प्रज्ञो त्वय्यपरार्द्धं य-नमया सोढ्वंजत्रायथा ॥ तरुहमस्व कामाशीला । त्रवंति हि
 त्रवाहशाः ॥ ५९ ॥ त्वं मम व्याहृतैर्नाथा । बाधामाबाधकैरपि ॥ ताप्यते प्रीष्मद्वृकाक्षिः ।
 किं वा मेस्वनावनी ॥ ६० ॥ प्रज्ञो सिथ्यात्वपाशोर्धौ । मज्जंतं मां समुद्गर ॥ पितृत्रयां दुर्वि-
 नीतोऽपि । पुत्रो नापद्युपेक्ष्यते ॥ ६१ ॥ चित्र त्वमपि सूरीन्द्रा—नमूनेव गुरं कुरु ॥ येनैकध-
 मिणोः प्रीति—रावयोः स्यादत्रंगुरा ॥ ६२ ॥ चित्रोऽवदत्वदाज्ञातः । श्रावस्तीं प्रागहं गतः ॥
 अस्मादेव गुरोर्धर्म—मादां रत्नं निधेरिव ॥ ६३ ॥ तन्मिष्टं यन्नियैर्दृष्ट—मिति लोकवचः स्मरन्
 ॥ धर्मं लगधितुं त्वाम—प्यानयं श्रीगुरुनिह ॥ ६४ ॥ जाग्यवानसि धन्योऽसि । यद्गुरोरस्य वा-
 न्जलैः ॥ प्रविह्लावपिषस्यथ । सद्यः स्वावद्यकश्मलं ॥ ६५ ॥ अथ भूपोऽवदच्चित्र । नृत्यः स-
 लस्त्वमेव मे ॥ प्राप्य धर्मनिधिं यन्मे । न न्यधुक्तः कुनृत्यवत् ॥ ६६ ॥ मनोरथरथं पुण्य—
 पथे मम नियोजयन् ॥ त्वं सम्यक्सारथिश्चित्र । शेषाः शाकटिकाः पुनः ॥ ६७ ॥ चि-
 त्रं मित्रमिवादिभ्य । नृपोऽथ गुरुसन्निधौ ॥ सम्यक्त्वभूषणां सम्य—गादत्त द्वादशव-
 तीं ॥ ६८ ॥ अरिषद्भवर्गमुहेतुं । धर्मेषु विलसन्मतिः ॥ गुरुणोत्साहयांचक्रे । सेवकः स्वा-

सिन्धेव सः ॥ ६९ ॥ ईक्षुवाटकवन्नाद्य—शाखावह्नारदात्रवत् ॥ राजन् प्राक्सुंदरो ब्रूवा ।
 माभूः पश्चादसुंदरः ॥ ७० ॥ गंगौष द्रव वर्षात्र—मिव दूर्ध्वेव सर्वतः ॥ वर्धमानपरिणामो ।
 भूयास्त्वं जिनशासने ॥ ७१ ॥ दत्ते धर्मोऽयमाराम्य—मानः स्वर्गादिसंपदः ॥ आत्तमुक्तः पुनः
 प्राज्य—दुःखाय प्रभुवद्भवेत् ॥ ७२ ॥ मुक्तास्त्रजमिवाधाय । हृदि शिक्षां गुरोरिमां ॥ आगल्य
 नगरीं भूपो । ब्रूथैरेवमजूषुषत् ॥ ७३ ॥ पौराः शृण्वंतु यः कोऽपि । ब्रूपमाराधयुमिहति ॥ स
 गत्वा धर्ममादत्तां । गुरोः केशिकुमारतः ॥ ७४ ॥ प्रकृत्या चद्रका लोका—स्तद्ब्रूपतिवचस्त-
 दा ॥ ह्युधात्तां जोजनाह्वान-मिव सम्यक् प्रपेदिरे ॥ ७५ ॥ नक्तंदिवमहीनाथ । महीनाथेन
 संदधे ॥ स्वाहुवारिरिणोत्तीर्णो—नेव जैने मते मतिः ॥ ७६ ॥ धर्मैणैवात्तरूपेण । यथासेवांग-
 धारिणा ॥ श्वेतवी श्वेतविहार—हारिणी तेन निर्ममे ॥ ७७ ॥ सुचेताः केतर्कानेता । वि-
 नेता क्रूरकर्मिणां ॥ सतप्रामसहस्रेश—शत्रुर्धा राज्यमातनोत् ॥ ७८ ॥ कौशाथैकं वदाथैक-
 मेकसंतःपुराय सः ॥ दयादानाय राज्यस्य । ज्ञागं चैकमकल्पयत् ॥ ७९ ॥ त्रिसंध्यं पूजया-
 मास । जिनं प्रतिदिनं नृपः ॥ पौषधं पुण्यपोषाय । चतुःपथ्यां चकार च ॥ ८० ॥ यदादि तेन

सरुर्म—चिंतामणिरत्नयत ॥ तदादि विषयभाव—खंडेवास्थां व्यमुच्यत ॥ ८१ ॥ शृंगा-
 रांशोद्विशफरी । सूर्यकांताथ तत्रिया ॥ विरकेऽस्मिन्नदं शोग—कामां वामा व्यचिंतयत् ॥
 ॥ ८२ ॥ गृहस्थोऽपि ब्रतीवायं । शोगशीरुर्मेही गतिः ॥ प्रतिपन्नः शिवाश्वानं । भ्रां व्याधीमिव
 मन्यते ॥ ८३ ॥ हहा कुखाभिनानेन । विना विषयवारिणा ॥ मम यौवनकल्पद्रु—नीतो नि-
 फलतां कथं ॥ ८४ ॥ सत्यस्मिन्मयि कोऽप्यन्यो । न रज्जेत सचेतनः ॥ को जीवत्युरगे द-
 क्षो । जिघृक्षति फणामणिं ॥ ८५ ॥ तदेनं हतकं हत्वा । दत्त्वा राज्यं स्वसूत्रवे ॥ कृत्वापरं
 पतिं किंचि—ज्ञविद्यामि सुखास्पदं ॥ ८६ ॥ ददौ सा विषमिश्राक्षं । पर्युः पौषधपारणे ॥ हा
 योपि द्विषवद्वीव । कृत्यवे पोषितापि हि ॥ ८७ ॥ वयुर्व्याग्निविषावेग—वेदनाविह्वलीकृतः ॥
 वध्वा विलसितं बुध्वा । चित्रमाचीकथन्मुपः ॥ ८८ ॥ कथंविद् ज्ञापयित्वा तं । पत्न्या दुः-
 कर्ममर्मे सः ॥ सावष्टनमत्राषिष्ट । सुकृतेहूर्वेपुठ्ययात् ॥ ८९ ॥ मम पुण्यफलं दत्त्वा । मान्त्र-
 वन् श्रेवकेशिनः ॥ केशिनस्ते गणधराः । सुहरे चित्र संप्रति ॥ ९० ॥ नृत्यो मंत्री सुहृच्चि-
 तं । चित्र पूर्वमभूर्मम ॥ अधुनाराधनाकादे । त्वं गुणक शुरुर्वेव ॥ ९१ ॥ न राज्यं न सुता-

ज्ञातः—पुरिका न च जीवितं ॥ मनो मे परमब्रह्म—लीनमिहति संप्रति ॥ ९२ ॥ विना
 धर्मोपधं संप्र—त्यपरत्रौषधे क्वचित् ॥ मा यतिष्ठाशिराशिव । पुष्टैः प्राप्तोऽस्वयं कृणः ॥
 ॥ ९३ ॥ चिश्रोश्च तत्प्रसादाना—मिहुरानृणमंजसा ॥ दशधाराधनां साधु—रिव भूपं व्य-
 धापयत् ॥ ९४ ॥ ऊचे च मा क्रुधं कार्षीं—वीर धीरधुरंधर ॥ युरापि कामदूनाया-सस्यां
 देव स्वयोषिति ॥ ९५ ॥ स्वर्गश्रियं चिरात्प्राप्या—मचिराद्दृती तव ॥ प्रशांत सूर्यकांतियं ।
 हितकृद्व तु वैरिणी ॥ ९६ ॥ यद्यथा कारितं तेन । तत्तथा भूजुजा कृतं ॥ ध्यायता बंधुबु-
 धयेव । स्ववधूं बंधकीमपि ॥ ९७ ॥ कृणाद्देवगुरुध्यान—धूतपातकवीचधः ॥ प्राप पुण्यरथा-
 रुढः । सौधर्मं त्रिदिवं नृपः ॥ ९८ ॥ विमानं तत्र सूर्यांत्रिं । प्रसतटेऽस्ति त्रयोदशे ॥ दिव्य-
 योजनवकाय—त्सार्धद्वादशविरतृतं ॥ ९९ ॥ तत्रोपपातशय्यायां । प्रदंबितगटांतरे ॥ जीवः
 प्रदक्षिभूपस्य । देवत्वेनोपपद्यत ॥ १०० ॥ पर्याप्तं पंचधा दिव्य—कृत्स्नीकृणवीकृतं ॥ न-
 का अप्सरसोऽन्येव । जय नंदेति तं जगुः ॥ १ ॥ मम कृत्यं किमत्रेति । श्गायंतं नमबुबुधन् ॥
 अमरास्तदिमानस्थाः । सर्वं कृत्यं सुधायुजां ॥ २ ॥ हृदरानानात्रिवेकादां—कारपुस्तकवाचनाः

॥ चैत्यपूजासुधर्मस्था—निवेशौ सं क्रमाह्वयधात् ॥ ३ ॥ विहरतं महीपीठे । वर्धमानं जि-
 नेश्वरं ॥ अथबुध्यावधिज्ञाना—द्विवंदिशुरभूद्दत्ता ॥ ४ ॥ अथात्रियोऽिकैर्द्वै-विचक्रे लक्ष-
 योजनं ॥ विमानं शीघ्रगमनं । जंबूद्वीपमिवापरं ॥ ५ ॥ सामानिककतुञ्जुजां । स चत्वारिं-
 शता शतैः ॥ महिषीणां चतुष्केन । परीवारयुतेन च ॥ ६ ॥ सहस्रैस्त्रिंशता सत्र्यैः । तेनानी-
 त्रिश्च सप्तत्रिः ॥ सहस्रैरंगरक्षाणां । तथा षोडशत्रिहृतः ॥ ७ ॥ अथ्यारुय विमानं तं । मु-
 क्तमानः सुराप्रणीः ॥ कल्पपाञ्चवाल सौधर्मा—रुरंदर इव श्रिया ॥ ८ ॥ क्रमाद्विमानं संको-
 च्य । श्वेतभूपालपालितं ॥ पुरीमामलकल्पं च । समागाद्रीरभूषितां ॥ ९ ॥ प्रणम्य त्रिज-
 गन्नाथं । त्रिजं नाम निवेश्य च ॥ ध्यामच्चयाभितसूर्यात्रिः । सूर्यात्रि द्दमब्रवीत् ॥ १० ॥
 सर्वं जिनेश जानामे । त्वं पुनस्त्वदनुज्ञया ॥ समुद्विं गौतमादीनां । स्वां दिदर्शयिष्याम्यहं
 ॥ ११ ॥ त्रगवत्स्थ तूष्णीके । मौनमेवोचितं प्रभोः ॥ मया पुनर्विधेयैव । त्रकिरेवं स दक्षिण-
 वान् ॥ १२ ॥ स वितेने द्युजं वामे—तरं तस्माद्विनिर्ययुः ॥ अष्टाधिकं शतं देव—कुमाराः
 सहशश्रियः ॥ १३ ॥ द्युजादामाच्च तावत्स । एव देवकुमारिकाः ॥ स चक्रे तौर्षिकान् सर्वान्

। त्रावतस्तावतस्ततः ॥ १४ ॥ ते संभूय तथा चक्रु—द्वित्रिंशद्भ्रूनाटकं ॥ निजानिर्मेषता-
 देवै-र्यथा प्राशंसि संसदि ॥१५॥ नाचित्रीयत यश्चित्ते । मूर्धानं यश्च नाधुनात् ॥ यश्च ना-
 स्कारयन्नेत्रै । नाढ्येऽस्मिन्न स कोऽप्यभूत् ॥ १६ ॥ नाढ्यांगान्यथ्य संहृत्य । जगदंतं प्राणम्य च
 ॥ कृतकृत्यतया प्रीतः । सूर्यान्तः स्वपदं ययौ ॥१७॥ सूर्यान्तो जगत्तन् देत्रे । कथं संपदमीदं-
 शं ॥ पृष्टः श्रीगौतमेनेति । वीरो वीरोकिरावपत् ॥ १८ ॥ प्रदेशी प्रवरः पृष्ठ्यां । यो बन्नौ
 वंसुथाञ्जुजां ॥ सुकृतैः सांप्रतं प्रष्टः । स बभूव सुथाञ्जुजां ॥ १९ ॥ अग्रं केचिकुमारस्य । गु-
 णिगणञ्जुतो गिरा ॥ पिथाय नरकदारं । स्वद्वारिसुदर्जावदत् ॥ २० ॥ काले सौधर्मतश्च्युत्वा ।
 विदेहैववतीर्य च ॥ नाझा ददप्रतिज्ञोऽयं । भूत्वा मुक्तिं प्रयास्यति ॥ २१ ॥ क्व सा दुष्कर्मि-
 ली नरकगतिविश्राणनपटुः । क तत्पुण्यप्राप्यं निश्चिपदवीनिसुषसुखं ॥ प्रेशी यत्पयकत्वा
 नरकमगमज्ञाकिनभारं । गिरां पारे सोऽयं जयति महिमा कश्चन गुरोः ॥ २२ ॥ इति श्रीप्रदे-
 शिराजकथा समाप्ता ।

दशुका गुरुसामग्री. अथ द्वारकमायातां श्रद्धासाक्षीमाह—

॥ मूलम् ॥—निसुणिय गुरव्यण्णवि । दुवहो देहिण धम्मपणिणामो ॥ जवहरजव-

सित्ताणं । वित्ताणं पवरवाजव ॥ ३१ ॥ व्याख्या सुबोधो ॥ ३१ ॥ एतदेव व्यक्तमाह—

॥ मूलम् ॥—किं कुण्ड तास सुगुरो । जसिं हियथे ण वासणावासो ॥ मेहोवि अमेहो
 ज—सरस्मि जण्डजं वीयं ॥ ३१ ॥ व्याख्या—सुगुरुः शोचनोऽपि गुरुस्तेषां श्रोतॄणां किं क-
 रोति? किं बोधं जनयति? अपि तु न किञ्चिदित्यर्थः, येषां हृदये वासनावासः श्रूपापरि-
 मयो मूलत एव न वर्तते. अथ दृष्टान्तमाह—आस्तां कूपारघटादयः, स निजाद्भोगनिरुक्त-
 नोत्रागः प्रभवतरगर्जितजर्जरितबह्वांरसंपुटः पटुतरविशुभ्राकारयोतितदित्यवलयो नीरंधनीर-
 धाराध्वस्तसमस्तशैलशृंगो मेघोऽप्युषरे इरिणभूमौ वीजं शाब्द्यादिकमुत्पादयितुमभेधो त्रव-
 ति, बीजोत्पादनरूपस्वभावत्रंशात्. एवं सद्गुरुरपि श्रूकारहितानां हृदि बोधिबीजमुत्पाद-
 यितुमुद्यतोऽगुरुवभेवाश्नुते, बोधकत्वकृणस्वभावच्युतेः. ॥ ३१ ॥ अथ सर्वस्यामपि सामर्थ्यां
 त्रव्यवपरीक्षात्रावे नैव त्रवतीत्याह—

॥ मूलम् ॥—वहिजणवि सामर्थी । त्रावो भवाण न ज अत्रवाण ॥ उअद्वल संबपा-

लय—दिङ्गंतं नेमिनमणंवि ॥ ३३ ॥ व्याख्या— लब्ध्वापि पूर्वोक्तसामर्थी मनुष्यत्रवादिकां
 नावः पुनः पुष्ट्यपरिणामो नव्या आसन्नसिद्धिगतयस्तेषामेवोद्धसति, न पुनरनव्यानां. अ-
 लार्थं, श्रीनेमिनमने शांबपालकदृष्टांत ' उयत्तीति ' पश्य ? तथाहि—नगरी द्वारिकेत्यस्ति
 । पश्चिमोदधेरोधसि ॥ चतुर्भुजज्जादंरु—खंकिताखिलविवलवा ॥ १ ॥ जगत्केमंकरो ने-
 मिः । पुनानः पृथिवीं पदैः ॥ समं भ्रमणसंधेन । तां पुरीं प्रापदन्यदा ॥ २ ॥ चित्तस्थत्रगव-
 र्नाकि—सुधोजारानुकारिणीं ॥ गिरं पुरः स्वपुत्राणां । निजगाद् गदाभ्रजः ॥ ३ ॥ प्रभुं यः
 कोऽपि पुत्रेषु । प्रातः पूर्वं प्रणंस्यति ॥ अश्वं राजपस्य सर्वस्व-मिव मत्तः स लप्स्यते ॥ ४ ॥
 पालको व्यालकोटिच्यो-ऽधिककौर्यमना अपि ॥ निशायां नंतुमहंत-मश्वलोत्रादधावत ॥
 ॥ ५ ॥ मनो विना जिनाधीशं । नत्वा स प्रोचिवानिति ॥ ब्रूया मां प्राग्प्रणंतरं । प्रातस्ता-
 तस्य पृढतः ॥ ६ ॥ स्वसन्नन्धेव शानेन । विलंबमसहिष्णुना ॥ पादान्यन्धेत्यसंताष्टौ । ववंदे
 नावतः प्रभुः ॥ ७ ॥ प्रत्राते पालकेनाथ । श्रीनाथः प्रार्थितो हयं ॥ त्वं प्राक्नेन नतोऽसीति ।
 पप्रब परमेष्ठिनं ॥ ८ ॥ जगदे जगदिशेन । सम्यग्माध्यस्थशालिना ॥ द्रव्यतो नावतश्चेति ।

द्विधा स्याद्दंनं हरे ॥ ९ ॥ तत्र मां द्रव्यतोऽनंसी—त्यावपुत्रस्तव पात्रकः ॥ यस्याश्वत्थान-
लोत्रेण । निशि निद्रापि नागता ॥ १० ॥ ज्ञावत्स्तु ववेदे मां । श्रांबः प्राक्पणमार्हितः ॥ ध्या-
नादध्यक्तां नीतो । येनाहं दूरवर्त्यपि ॥ ११ ॥ दूरीकृत्य ततो रंक—मिव पात्रकमर्थिनं ॥
अनिहवेऽपि श्रांबाय । ददावश्रं गदाधरः ॥ १२ ॥ श्रीनेमिनाथे समुपागते य—ज्ञव्यस्य श्रां-
बस्य बभूव ज्ञावः ॥ नाभूद्द्रव्यस्य तु पात्रकस्य । तज्ञावमेवाशुलभं वदंति ॥ १३ ॥ इति
णांलपत्रकदृष्टांतः—

अथ शक्रानंतरं वीर्याचारसामग्रीमाह—

॥ मूलम् ॥—दुलहो सुवसंतशुणो । सक्लावंत्रेवि वीरियायारो ॥ जमणेण त्रिणा पायं ।
न चूयवद्धीव सा फलह ॥ ३४ ॥ व्याख्या—शक्राया गुरुवचनरुचिमात्राया लात्रेऽपि वीर्या-
चारस्तदुक्तानुष्ठानंप्रति प्रयत्नो दुर्लभः, कथंभूतः ? सुदु वसंतो गुणा ज्ञानादयो यत्र स
सुवसद्गुणः, ज्ञानादयो हि गुणा वीर्याचार एव सुदु वसंतीत्यर्थः. यद्वा सुदु शोचनना व-
संतस्यतुराजस्य गुणा वक्ष्यमाणोपपत्तिवशाद्यस्य स तथा. तामेवोपपत्तिमाह—यदनेन वीर्या-

चारेण विना सा श्रद्धा चूतवद्भीव प्रायो न फलति न मोक्षफलदात्री भवति, प्रायोग्रहणं
शाद्रपदीयचूतवद्भेर्भसंतं विनापि मरुदेवादिनां श्रद्धायाश्च बाह्यप्रयत्नं विनापि फलदर्शनात्-

॥ ३४ ॥ न केवलं श्रद्धा, अन्यदपि सर्वं वीर्याचारेण सिद्ध्यतीत्याह—

॥ मूलम् ॥—कस्सवि एसो कस्सवि । एस्सो अन्नस्स डुञ्चिवि य लोगा ॥ जे पुण पमा-
यविवसा । दुञ्चिवि लोगा हया तेसिं ॥ ३५ ॥ दयाख्या —कस्यापि कुञ्चिवाणिउयादिकर्मसु
सततोद्युक्तस्थेष वर्तमानो जवः सिद्ध्यति, इह लोकसिद्धेवलक्ष्मीमूलत्वात्, लक्ष्म्याश्च विषय-
मूलत्वात्. यदाहुः—सुव्यवसायिनि कुशले । हेकशसहिष्णो समुच्चतारंजे ॥ नरिपृष्टतो विजये
। यास्यति दूरं क्रियद्वङ्क्षीः ॥ १ ॥ कस्यापि पुनरिहलोकनिष्पिपासस्य तपःसंयमादिषु यत-
मानस्यैष्य आगामी जवः सिद्ध्यति, पुण्योपचयेन स्वर्गर्पिवर्गं प्राप्तेः. अन्यस्य पुनर्दयैवसाये
पुण्यकर्मणि च प्रवृत्तस्य द्वावपि लोकौ सिद्ध्यतः; चकारो जेदांतरख्यापकः. एवं वीर्याचारस्य
साफल्यमुक्त्वा व्यतिरेकमाह— जे पुणैत्याहुत्तरार्धं स्पष्टं. ननु किमनेन प्रयत्नेन नियति-
रेति हि जस्तदादीनामिव स्वयमेव सिद्धिरुपढौकते इति यो ज्जूते तंप्रत्याह—

॥ मूलम् ॥— जह तद्भवसिद्धीयां । जिष्णवि चरणमि जज्जमंति दढं ॥ संदिक्के त्रव-
 सेवि । ता पमायंति किं द्यरे ॥ ३६ ॥ व्याख्या— यदीत्युपदर्शने, तस्मिन्नेव त्रवे सिद्धिर्येषां
 ते तद्भवसिद्धयो जिनासीर्थकृतोऽपि चरणे सदनुष्ठाने दढं सर्ववदेनोपभंर्युपक्रमते, तदेत-
 रेऽस्मादशा त्रव्यवेऽपि संदिग्धे सति नियतिवादमात्बंध्य किं प्रमाथंति ? अयं त्रावः— इह
 कृस्यावश्यंतया तद्भवे मोहं ज्ञात्वा यदि जिनेंद्रा एवमेवासते तदापि ते सिध्यंत्येव, परं
 तेऽपि मोहरथायमेवोपाय नान्य इति स्थितिं जानाना यदि चरणमाद्रियंते तदा येषां तद्भ-
 वत्त्वादथापि सम्यग्त्रव्यत्वमपि दुर्ज्ञानमास्तामासन्नमोहता या दूरमोहता वा तेषां कथं
 प्रमादं कर्तुं युक्ताः. यदार्थं— तिहयरो चजनाणी । सुरमहिज सिद्धियवयधुयमि ॥ अणभूहि-
 यववधिरियो । सद्ब्रह्ममेता जज्जमद् ॥ १ ॥ किं पुण अवसेसेहिं । दुस्कक्यकारणा सुत्रिहि-
 षहिं ॥ होइ न जज्जमिद्वं । सपञ्चवायंमि माणुस्स ॥ २ ॥ न च त्ररताद्यात्बंधनं ग्राहं, तेषा-
 मपि प्राग्भक्त्यात्रिनिबंधनत्वात्कादाचित्करवादा. यदागमः— पत्तेयबुद्धकरणे । चरणं ना-
 संति जिष्णवैर्दाणं ॥ आहच्च भावकरणे । पंचहिं ताणहिं पासहा ॥ १ ॥ किंच—

॥ मूलम् ॥—अपमाए अरिहंतो । एए एए गोयमंषि चोइए ॥ अवराण वरायाणं ।
 ता कीस पमायविसंजो ॥ ३१ ॥ इयाख्या—यद्यप्रमादेऽप्रमत्तताविषयेऽर्हत्प्रस्तावात् श्रीवर्ध-
 मानः पदे पदे पुनः पुनरित्यर्थः, गौतममपि नोदयति प्रवर्तयति, अत्रापि गौतमस्य गणधर-
 त्वज्ञानित्वाप्रमत्तत्वादीन् विशेषान् व्यनक्ति, वर्तमानविचकेर्निर्देशस्तद्वृत्तिपादकप्रथानां व-
 र्तमानत्वात्. यत्स्थानांगसूत्रं—समणे जगवं महावीरे गोयमाइसमणे निगंथे आसंतिस्त्वा एवं
 वयासी, किं जया णं पाणा समणाजसो, गोयमाइ समणं जगवं महावीरं उवसंकमंतिरत्ता
 एवं वयासी, नो खलु वयं देवाणुपिया एयमइं जाणामो वा पासामो वा, तं जइ णं देवाणु-
 पिया एयमइं नो गिवायंति परिकहिस्सए तं इब्बामो णं देवाणुपियाणं अंतिए एयमइं जा-
 णित्त ए अज्जोति. समणे जगवे महावीरे गोयमाइसमणे निगंथे आसंतिस्त्वा एवं वयासी,
 दुस्सकजया पाणासमणाजसो, से णं जंते दुस्सके केण कडे जीवेणं? कडे पमाएण, से णं जंते
 दुस्सके कइं च इज्जइ? अपिमाएणत्ति. उंतराधययनेव्वपुक्कं—एधूएण वि माणुसत्तणं । अ-
 रिययत्तं पुणरा वि दुब्बहं ॥ बहवे दसुआ मिद्धखुआ । समयं गोयम मा पमायए ॥ १ ॥ इ-

धृणवि आरियत्तणं । अहीणपंचिंदियया हु दुद्धहा ॥ विगात्तिंदिया हु दीसइ । समयं गो-
 यम मा पमायए ॥ २ ॥ अहीणपंचिंदियत्तंपि से । तत्रे उत्तमधम्मसुई हु दुद्धहा ॥ कुत्ति-
 ङ्गिनिसेवए जणे । समयं गोयम मा पमायए ॥ ३ ॥ तद्धृणवि उत्तमं सुइं । सइहणा दुण-
 राधि दुद्धहा ॥ मिहत्तनिसेवए जणे । समयं गोयम मा पमायए ॥ ४ ॥ धम्मंपि हु सइहं-
 तथा । दुवहया कार्येण फासया ॥ इह कामयुणेहिं सुत्तिया । समयं गोयम मा पमायए ॥
 ॥ ५ ॥ पज्जइ ते सरीरयं । केसा पंडुरया हवंति ते ॥ से सबवदे य हायइ । समयं गो-
 यम मा पमायए ॥ ६ ॥ तिषोसि हु अस्सवं महं । किं पुण चिइत्ति तीरमागडं ॥ आभितु-
 र पारंगमित्तए । समयं गोयम मा पमायए ॥ ७ ॥ यदि जगवानेवं श्रीगौतमस्याप्युपदिश-
 िस्स तदाऽपरेषां वराकाणां धृत्तिसाहसादिहीनानां किमयं प्रमादस्य िश्रंत्तो विश्वासः ? प्र-
 मादो हि बलात् श्रुतकेवलिनोऽपि जवावर्ते पातयति, ततोः क्षिन्नमिन्न इव सर्वथा न विश्व-
 सितव्यमिति. इष्ट्वाप्यालोकं नैव विश्रंजितव्यं । तीरं नीतापि त्राम्यते वारिणा नौः ॥ त-
 ष्वा वैराग्यं ब्रह्मयोगः प्रमादा—इ भूयोभूयः संसृत्तौ बंत्रमीति ॥ १ ॥ ननु किमेवमप्रमादे

नृशमुपदिश्यते? यावता स्वहितकामो जंतुः स्वयमेव तत्र प्रवर्त्यतीत्याह—

॥ मूलम् ॥—इहलोपपरलोपदुहेसु । आरंभेसु सयं समुज्जमद् ॥ सुहहेजमि न धर्मो । तुत्सेवि जिज न मूढमर्द्दं ॥ ३८ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरमुक्तोऽपि यौनःपुन्येन शिंकि-
तोऽप्यथ कदाचिद्व्यभताहेतुभिः सम्यक्सत्कृत्येषु न यतेत तथापि परिणामतोऽप्रमत्त एव
शूयात्. तथाहि—महारंजवतोऽप्यदृष्यपापानुसंगादित्येतदेवाह—

॥ मूलम् ॥—मा मे दृक्कोवि खणो । निदाविकहाविणोयमार्द्धं ॥ जाज मुहा द्य बुद्धी
। न जस्स नणु तस्स कह सिद्धी ॥ ३९ ॥ व्याख्या—मा इति निषेधे, ममैकोऽपि कृणः
कालांशो निद्राविकथाविनांदादित्रिमुंथा धर्मक्रियारहितत्वेन निष्कलोऽयार्सात्, तत्र निद्रा
प्रमीला, विकथा राजकथाया, विनोदा गीतनाट्यानि, युद्धादयश्चित्ताक्षेपहेतवः, आदि-
शब्दादिष्यकथायादयः, एतैराकिसस्य ममैकोऽपि कृणो मास निष्कलोऽभूदित्येवंरूपा बुद्धि-
श्रिता यस्य प्रतिकृणं नोद्वसति, नन्विथाक्षेपे, तस्य सर्वथा प्रमादविवशास्य कथं केन प्रका-
रेण लिङ्गिर्भवति? न नवतीत्यर्थः. अप्रमत्ताध्यवसायनिबंधनत्वात्तस्याः. अथ यः सामर्थी

प्राप्य प्रमाद्यन्ति तस्य दृष्टान्तगर्भं निंध्यत्वमाह—

॥ मूलम् ॥—सो जरियसरस्मि णिउ । तिसिउ लुहिउ व फलियखिसंनि ॥ जो देइ
लहियधम्ममा—वसरं पसरं पमायस्स ॥ ४० ॥ व्याख्या—गाथार्थः सुगमः, नावार्थस्त्वयं—
यः सरस्सलिवपूर्णमपि सरः प्राप्य तुषितः, फलितमपि देवं प्राप्य क्षुधितश्च तिष्ठति स
लोके मूर्ख इरुच्यते, सति संयोगे स्वार्थासाधनात्. तथा पूर्वोक्तशुक्रया दुर्दैवं धर्माविसरं ल-
ब्ध्वापि यः प्रमाद्यति सोऽपि मूर्ख एव. मूर्खत्वं दृष्टान्तेनाह—

॥ मूलम् ॥—ही बाजिसेण सुकया—वसेण बहुविषयत्वावसेण तहा ॥ पत्तावि धम्म
वेला—वहीदिया वंजदत्तेण ॥ ४१ ॥ व्याख्या—ही इति शोच्यतासूत्रकमव्ययं, ब्रह्मदत्तेन च-
क्रिणा तदा पूर्वत्रवन्नात्संगमे प्राप्तापि धर्मवेदाऽवहीदितान्गणित्वा हातिस्यर्थः, प्राप्ताया
धर्मवेलाया अत्रहीवनं बालिशत्वात्. बालिशत्वं च सुकृतावसत्त्वात्तदपि बहुविषयत्वावस-
त्वात्त एव शोच्योऽसौ सतामिति, एतद्भावार्थः कथानकारवसेयस्तद्देदं—

राज्ञश्चंद्वावत्तंसस्य । साकेतनपुरेश्चिदुः ॥ मुनिचंद्वाऽत्रवत्सूनु-रनूनगुणवैत्रवः ॥ १ ॥ पु-

शीमुजयिनीं पित्रा । दत्तां शुक्रवातियौवनः ॥ त्रातुः सागरचंद्रध्वं—हैर्ध्वणादत्त स वतं ॥
 ॥ १ ॥ विचरद्गन्धदा सार्धं—त्रष्टः प्राक्षोऽटवीमसौ ॥ स्वभावन्नद्रकैर्दृष्ट—श्रुतुर्निर्गोपदारकैः
 ॥ ३ ॥ स कुत्तुषाध्वसंचार—श्रांतस्त्रैः पर्यचर्यत ॥ ततो गंतुमिवावृष्टं । तेन्यो धर्मं जगाद्
 सः ॥ ४ ॥ प्रबुद्धास्तेऽथ चत्वार—स्त्सादाददित्रे वतं ॥ गोपायंतिस्र गोपांगाः । पूर्व सर्वा-
 निनस्तदा ॥ ५ ॥ ते चत्वारोऽपि संश्रूय । श्रूयिष्टं तेनिरे तपः ॥ इव प्राक्पीतपीयूषैः । संजा-
 तोत्तरपारणाः ॥६॥ अतिमात्रमबह्विन्न—गात्रान् वीक्ष्य मुनीश्वरान् ॥ द्यौं तेध्वनिदत्तां धर्मं ।
 न रयुः सर्वे समाश्रयाः ॥ ७ ॥ सुसेवितेन तपसा । तावपि प्रापितौ दिवं ॥ स्वाग्निनेव
 पदं श्रूयौ । मधुनेव श्रियं द्युमौ ॥ ८ ॥ ततश्शुक्लैककाष्ठं तौ । जातौ शान्तिद्वयविप्रतः ॥
 दास्यां जयवतीनाम्न्यां । रुत्रौ दशपुरे पुरे ॥ ९ ॥ दासेरौ तौ क्रमापित्रा । नियुक्तौ क्षेत्र-
 द्वाणे ॥ तत्रैव शपितौ रात्रौ । दधौ दुष्टाहिना मृतौ ॥ १० ॥ उत्पन्नौ युग्मरूपौ तौ । मृगौ
 काविजरे नगे ॥ चरंतौ तत्र जघाते । द्यांश्चैतैरेन पत्निणा ॥ ११ ॥ तीरेऽथ मृतगंगायाः ।
 संग्राहौ हंसयुग्मतां ॥ श्रीवामोदेन निर्जीव—कृतौ वैतंसिकेन तौ ॥ १२ ॥ चित्रसंभूतनामा-

नौ । ततस्तौ कासिपत्तने ॥ अमृतां मृतदत्तस्य । मातंगधिपतेः सुतौ ॥ १३ ॥ सापरार्थाऽन्य-
दा मंत्री । नमुचिः शंखभृज्ज्जा ॥ अघाति भूतदत्तेन । व्यापारो हि विषडुमः ॥ १४ ॥ भू-
मिपदे स्थितः पुत्रौ । यदि शिक्षसे कलाः ॥ तस्यां मुंचामि जीवंतं । मातंगेनेत्यवादि सः
॥ १५ ॥ कदाचिदेतरकीयेत । दौःस्थ्यं कालं कथेन मे ॥ ध्यात्वेति मंत्रिणा कृत्यु—चीरुणा-
मानि तद्वचः ॥ १६ ॥ नीचस्थो निर्बलः किंतु । सक्त्वस्तत्र मंत्र्यसौ ॥ ज्येष्ठ्यामिर्वेडु रथोतं
। तेने विद्याप्रदात्रैः ॥ १७ ॥ दुश्चरिजोऽन्यदा मंत्री । रमे मातंगदार्थया ॥ स्यापितोऽऽपु-
दरे याति । विक्रियां कश्मलः खलः ॥ १८ ॥ ज्ञाततत्केटितो भूत—दत्तस्तं हंतुमैहत ॥ ते
निर्मंतुमपि जंति । जंतुं किंवपराधिनं ॥ १९ ॥ निरसारयतां ध्वज—संभूतौ तं कत्रायुरं ॥
श्रपाकपाकौ सरकर्म—विपाकाविव मंदिणः ॥ २० ॥ निर्वातंस इव न्यंकुः । पाशमुक्त द्रवां-
मजः ॥ व्यावृत्तजीवितव्याशः । स ययौ हस्तिनापुरं ॥ २१ ॥ सेत्रां सनरकुमारस्य । तन्वंस्तत्र
स चक्रिणः ॥ व्यापारमचिरात्पाप । तेषां हेषैव जीविका ॥ २२ ॥ व्यापारेऽधिगते मंहु ।
पापपंकप्रवर्धने ॥ वर्षाकाल इव श्वानः । पुनः सोऽञ्जन्मदोऽंधुरः ॥ २३ ॥ तूर्यत्रयकलात्रयासं

। दर्शयंतौ सुशिक्षितं ॥ चित्रं तौ चित्रसंभृतौ । कस्य कस्य न चक्रतुः ॥ ३४ ॥ इव बद्ध इ-
 वाकृष्ट । इवाहृत इवाहतः ॥ कासीवासी जनः सर्व—स्ताविवोपाचर विरं ॥ ३५ ॥ अन्यदा
 चर्चरीपर्व—ण्यागते तत्र पत्तने ॥ चर्चरीनिगरा मध्ये । मातंगश्च बहिर्व्यधुः ॥ ३६ ॥ नाग-
 रीश्चर्चरीरत्यक्त्वा । पौराः कार्मणिता इव ॥ मातंगचर्चरीमीधु—रतयोर्गीतिषु दोबुपाः ॥ ३७ ॥
 तद् इवात्वा शंखभूपाव—स्तवारककमादिशत् ॥ पौरान् मलिनयंतौ तौ । वार्धतां श्रपचाविति
 ॥ ३८ ॥ सर्वत्र घोषयस्वेति । यः कोऽप्येतानुपेक्ष्यति ॥ तसंखजमिव ह्यापः । पुर्णा निर्वासि-
 यिष्यति ॥ ३९ ॥ तथा तेन कृते राज—विरोधारसा तयोः कदा ॥ निरुद्धा निश्चि जूंगीव ।
 तस्यौ हृदयपंकजे ॥ ३० ॥ कदापि कौमुदीपर्व । इष्टुं क्लृप्तावगुंजनी ॥ साशंकौ चौरावनमध्ये
 —नगरं तावविकृतां ॥ ३१ ॥ तत्रत्यं गीतमाकर्ष्य । तौ मौनं कुमुदकमौ ॥ मंदस्वरेण कं-
 वांत—छुंभदादावगायतां ॥ ३२ ॥ ज्ञातौ गीतानुमानेन । तावत्पर्यन्चरैर्नरैः ॥ इतौ दोष्ठा-
 दिभिः श्वास—पुरितास्यौ निरीयतुः ॥ ३३ ॥ नागशैर्भहतौ ताव—श्रावतौ प्रायतुर्वनं ॥ कथं-
 चित्तत्र मुक्त्वा च । जंतु आरण्यका इव ॥ ३४ ॥ तौ दध्यतुश्चा जन्मा—वयोर्धनेदशी कदा ॥

न सदृश्यो विषसंपृक्त—कीरधारेव रोचते ॥ ३५ ॥ कलावतां परा भूतिः । स्याद्दस्त्रान्रणा-
 दिभिः ॥ पराभूतिस्तु नौ देष्टु—गषट्याथैर्निजजन्मनोः ॥ ३६ ॥ तदिमं मखिनं जन्म । हि-
 त्वां स्वीकुर्वहे नवं ॥ ध्यात्वेति प्रचवंतौ तौ । महाशैलमपश्यतां ॥ ३७ ॥ तमध्यारोहताभेतौ
 । मूल्यवे कृतनिश्चयौ ॥ तन्मूर्ध्नि विदुलोकाते । साधुं शृंगमित्रापरं ॥ ३८ ॥ नतवंतौ मुनि-
 तेन । पृष्ठौ स्वहृत्तमाद्रितः ॥ तावशुधारासिकार्तिं—तसद्देहावबोचतां ॥ ३९ ॥ अथ तौ मु-
 निराचख्यौ । वत्सौ मूढाशयौ शुवां ॥ अंगान्रंगोऽपि किं शुद्ध्ये—दारमायां कर्मकश्मलः ॥
 ॥ ४० ॥ हंसो वैर्वाणिसीचक्रे । विंशः कर्माणि तानि चेत ॥ तज्जातु न नजत्येष । पंकिदं दे-
 हपट्वदं ॥ ४१ ॥ कर्मणामपराधे हि । देहं किं नो कदर्थ्यते ॥ विकारे पैत्तिके किं वा ।
 वातं वैद्यश्चिकित्सति ॥ ४२ ॥ तन्न्यते न मृतैः खंफ—पूलिका हंसतूलिकाः ॥ सर्वेव पुण्यही-
 नानां । दरिद्राणामित्रापदः ॥ ४३ ॥ तद्धर्ममेव सेवेयां । यदि स्थः सुखलावत्सौ ॥ विना ज-
 दाशयं कापि । किमु स्यात्कमलोदयः ॥ ४४ ॥ इति तद्भवसा बुद्धौ । श्यथीकृतदुराशयौ ॥
 उद्यत्सौ कर्मघाताय । सद्यस्तौ श्रेजतुर्व्रतं ॥ ४५ ॥ विज्ञातश्रमणाचारौ । चरंतौ वसुधातले ॥

तपोधिः प्राप्तबन्धी तौ । जगत्तुर्हस्तिनापुरं ॥४६॥ तत्र जोगवने योगं । साधयामासतुर्मुनी
 ॥ साकान्तारीनरानेक—ललितारखलितारथौ ॥ ४७ ॥ कुर्वाणो ग्रीष्मतपना—तपवद्दुस्सहं
 तपः ॥ संभूतः प्राविशन्मध्ये—पुरं पारणकेऽप्यदा ॥ ४८ ॥ चरन्नमुचिना तेन । स दृष्टोऽप्यु-
 पलङ्कितः ॥ प्रायेण दूरदृश्वानो । शूद्रा इव नियोगिनः ॥ ४९ ॥ मावादीदन्न मद्दृत्त—मेष
 मातंगदारकः ॥ इति तं योगिनं योधे—नियोगी निरवासयत् ॥ ५० ॥ निर्गतोऽपि पुरात्ताड्य-
 मानस्तैरकुपन्मुनिः ॥ कावकूटोऽतिमथिता—दभूद्दुग्धोदधेरपि ॥ ५१ ॥ दिग्बहुर्नगरं व्याता-
 —ननस्तैजसदेश्यया ॥ सज्वालाधूमलहरीः । सोऽमुंचत्प्रलयाम्निवत् ॥ ५२ ॥ सार्वभौमः
 स्फुरद्धूम—ध्यामतीकृतलोचनः ॥ मत्वा मुनेर्महाकोपं । चृत्येज्यो निर्ययौ पुरात् ॥ ५३ ॥
 गलितानंदमाक्रंद—परपौरपरिहृदः ॥ उषेत्य मुनिमानस्य । चकशूचे योजितांजलिः ॥ ५४ ॥
 यते यत्त्वधि कोपोऽसौ । तस्यानीधे प्रदीपनं ॥ सा स्यास्यति क्त्वा कुत्र । यदि त्वमपि कुप्य-
 सि ॥ ५५ ॥ धक्यामहेऽग्निनानेन । वयमेव न केवलं ॥ तवापि धक्यते ध्यानो—पङ्कं पुण्यं प्र-
 सीद तत् ॥ ५६ ॥ तावच्चिबोऽपि तत्रागा—सेनापि प्रतिबोधितः ॥ पौरैरप्यनुनीतश्च । संभूतः

रामभूरभूत् ॥ ५१ ॥ चक्रिण्यथ गते साधू । तदैवोद्यात्तमागतौ ॥ अशनाभ्यसनाधारा—द्विर-
 कल्यानशनं श्रितौ ॥ ५८ ॥ अथ जैने मधि क्षापे । केनासौ कोपितो मुनिः ॥ इति पृष्ठन्नु-
 पोऽज्ञासी—त्रमुञ्चेः कर्म तच्चरैः ॥ ५९ ॥ बध्वाथ मंविणं नूपो । नीत्वा साध्वोः पुरोऽवदत्
 ॥ ब्रूतं किमस्य कुर्वेऽहं । शुभमदाशातनाकृतः ॥ ६० ॥ गृहीतग्रहसर्वस्यो—ऽत्रध्वकोटिमुपाग-
 तः ॥ नमुचिर्मुमुचे जीवन् । राज्ञा साधूपरोधतः ॥ ६१ ॥ दुःकर्मिणा कृतज्ञानां । निरागस्तु
 विरोधिनां ॥ आत्मैव तस्य वैरी स्यात् । षष्ठस्य इव तन्मये ॥ ६२ ॥ सहापरपुरंध्रीभिः । स्त्रीरत्नं
 चक्रवर्तिनः ॥ सुनंदा नंतुमागह—तावात्तानशनौ मुनी ॥ ६३ ॥ सानंदं वंदमानायाः । सु-
 नंदायाः सुकोमलां ॥ संनृतो यमुनावेणी—श्यामां वेणीमवैकत ॥ ६४ ॥ वेणीदंक्रमिषात्का-
 मे—नासिना स्वैन त्रापितः ॥ महौजा अपि चुकोत्र । मुनिः कस्तंप्रति प्रभुः ॥ ६५ ॥ तस्या-
 मथ निजं स्थानं । गतायां स व्यत्रावयत् ॥ अहो दशोः सुधासत्रं । रूपमस्या मनोहरं ॥ ६६ ॥
 नराः संतीह केऽपीह—वनितात्रोगत्राजनं ॥ अस्मादशास्तु ही सृष्टा । विधिना गर्भं दुर्ध-
 गाः ॥ ६७ ॥ एवंविधवधूत्रोगा—नाप्यासं हि त्रवांतरे ॥ यद्यस्ति तपसोऽमुष्य । फलं क-

दपत्तरोरिव ॥ ६८ ॥ एवं निदानं कुर्वाणं । सिषेच वचनामृतैः ॥ चित्र कामाग्निना दीप्तं ।
 तं जीमूत इव द्रुमं ॥ ६९ ॥ बंधो कल्पद्रुमारोध्य । कंगूत्रोज्यं किमीहसे ॥ किं चिंतामणि-
 मासाद्य । याचसे काचमंननं ॥ ७० ॥ मृगतुष्णांभसैवैणः । कूटस्वेनेव बालकः ॥ द्विपश्म-
 द्विपेनेव । त्वं स्त्रिया बंध्यसे किमु ॥ ७१ ॥ यासां मलमयं देहं । कस्तुर्धे तपःकथः ॥ तप-
 स्ते दातुमीष्टतां । सिद्धिश्चियमपि कृणात् ॥ ७२ ॥ एवमुक्तोऽपि चित्रेण । न निदानं मुमो-
 च संसः ॥ कुधितो बालिशः प्राप्तं । किंपाकस्य फलं यथा ॥ ७३ ॥ प्रपाठ्यानशनं कावे । ही-
 नवंशोऽप्यसेवत ॥ स्वः सौधर्ममसौ धर्म—प्रज्ञावाद्बंधुना युतः ॥ ७४ ॥ चित्रजीवस्ततश्च्यु-
 र्ज्ञा—दपकर्मसिद्धसिद्धिकः ॥ पुरे पुरिमतालाह्वये । महैन्यस्यांगभूरभूत् ॥ ७५ ॥ इतश्चास्य-
 धिपंचालं । कांपिद्व्यपुरपत्तनं ॥ यच्चारताजितः स्वर्गो । हिर्यैवाहश्यतां गतः ॥ ७६ ॥ तत्रा-
 भूद्ब्रह्मभूपादो । जयश्रीकेलिपटवदं ॥ यत्पाणिकमदो खड्ग—त्रुंगः खेतल्यहर्निशं ॥ ७७ ॥ व-
 दिनी स्मरसेनेव । चुलनी तस्य बद्धना ॥ संभूतजीवस्तत्कुकिं । नेजे देवव्रवाच्युतः ॥ ७८ ॥
 चतुर्दशमहास्वप्न—सूचितं सुषुवे सुतं ॥ चुलनी नदिनी पद्म—शिव पद्मानिकेतनं ॥ ७९ ॥

ब्रह्मदत्ताख्यया ख्यातः । प्ररोह इव भूरुहः ॥ सोऽवर्धत क्रमाद्वायः । समं पितृमनोरथैः ॥
 ॥७०॥ कणेरुदत्तः कुर्वीशः । पुंष्यचूर्वोऽगदेशराद् ॥ कटकः काशिभूपावो । दीर्घः कौशादिको नृपः
 ॥ ७१ ॥ चत्वारः सुहृदोऽभूव—नमी ब्रह्ममहीपतेः ॥ वक्रस्काराद्रिभिर्मरु-रिवासौ तैरराज-
 त ॥ ७२ ॥ एकत्रैव पुरे वर्ष—वारकेण निवासिनः ॥ कांपिद्व्यपत्तने तस्थु—स्ते पंचापि कं-
 दाचन ॥ ७३ ॥ ब्रह्मताव द्रवोत्ताव—स्कंधोऽकस्माद्द्व्यपद्यत ॥ शिरोवेदनया ब्रह्म—दत्ते द्वा-
 दशवार्षिके ॥ ७४ ॥ कृतनिर्धृतिनिर्माण—ब्रह्मान्यासं विना कृताः ॥ सुहृदस्ते दधुर्दुःखं ।
 युक्तं सुचिरयोगिनः ॥ ७५ ॥ भिन्नैश्चतुर्निरप्येत्तिं—ब्रह्महीनैर्बतैरिव ॥ न हि किंचनसामर्थ्य
 —मित्यशोचन् प्रजा अपि ॥७६॥ कृतायामौध्वर्षदेहिक्यां । क्रियायां ब्रह्मनृजः ॥ ब्रह्मदत्तं
 निवेश्यांके । सुहृदस्तेऽवदन्मिथः ॥७७॥ बावः पाद्योऽयस्मान्निः । स्थितैर्वर्षक्रमादिह ॥ एवं च
 ब्रह्मनृपस्य । मैत्री स्यात्परिरक्षिता ॥ ७८ ॥ ततो दीर्घबलं दीर्घं । वाद्यपावनवायसं ॥ तत्र
 मुक्त्वा ययुः स्वं स्वं । नगरं सुहृद्व्रज्यः ॥ ७९ ॥ अथाप्य प्रयुतां तत्र । दीर्घो गुप्तानपि क-
 मात् ॥ शुल्कीव वस्तुनांफानि । ब्रह्मकोशादप्यत्रायत् ॥ ८० ॥ कोशोऽवासरसो नेजे । युव-

नीं नखिनीमिव ॥ मखिनश्चपत्नीं दीर्घ-त्रमरो मित्रवह्वरां ॥ ९१ ॥ ज्ञात्वा तच्चापलं धीमान् ।
 मंत्री धनुराक्षितयत् ॥ कोशसारेषु दारेषु । लुब्धस्तावदयं प्रचोः ॥ ९२ ॥ दूर्वास्तिंबः खरस्येव
 । क्षेत्रं मत्तकिरेरिव ॥ पशोरिव तरुर्दति—पोतो मृगपतेरिव ॥ ९३ ॥ युवती कामुकस्येव ।
 राहोरिव सुधाकरः ॥ कटकधैः किमस्यायं । बालो रक्षितुमर्पितः ॥ ९४ ॥ युग्मं ॥ चुलनी
 चालनीवासौ । विषयेषु तुर्षेधिव ॥ पुण्यसारपरित्यागा—द्वुब्धा चेद्वुच्यतां ततः ॥ ९५ ॥
 यत्पुनः सुहृदाजन्म । दीर्घोऽसौ दीर्घदर्शयि ॥ द्विधाभूद्ब्रह्मणो वैरी । तन्मनोऽतिदुनोति मे
 ॥ ९६ ॥ कदापि लब्धप्रसरः । कुमारं यौवनौमुखं ॥ हंत्येष निर्विशेषस्त-ज्जीवंतोऽपि वयं
 हताः ॥ ९७ ॥ ध्यात्वेति ब्रह्मदत्तस्य । रक्षार्थं स विचक्षणः ॥ पुत्रं वरधनुःसंज्ञं । सेवाव्या-
 जान्ययोजयत् ॥ ९८ ॥ तेनोक्ते दीर्घवृत्तानि । कुमारोऽदर्शयत्कुप्यं ॥ जीमूतो विदुड्योत—
 मिवासावंतरांतरा ॥ ९९ ॥ संयोज्य कोकिलां काके-नाख्यत्सोतःपुरेऽन्यदा ॥ यः कोऽप्येता-
 विवान्यायं । कर्ता घाल्यः स मे ध्रुवं ॥ १०० ॥ तत् श्रुत्वा दीर्घभूपातः । कालदष्ट द्वाक्कुवः
 ॥ चुलिन्यावपितो वीर । क्षीरकंठाद्विभेषि किं ॥ १ ॥ रामपित्वैकदा चन्द्र—हस्तिनीं मृगह-

स्तिना ॥ कुमारः पूर्ववज्जल्पन् । राह्यै दीर्घेण दर्शितः ॥ २ ॥ हंसा सह वक पथ्या । उ
 मारोऽवोचदन्यदा ॥ लोका विद्वोकतामेतौ । हन्थेते दुर्नयो मया ॥ ३ ॥ ऊचेऽथ चुवनी
 दीर्घो । मर्मविरु द्वात्तैर्युः ॥ नद्रे विमुश हृद्दृष्ट्या । नास्यत्व कुशदं मम ॥ ४ ॥ हंत वि-
 श्वसिमोऽमुष्य । कथं सिंहशिशोरिव ॥ अरंतुदमिदं यस्य । वचोऽपि क्रकचोपमं ॥ ५ ॥ मां
 स्यापयितुकामासि । चेत्तदेनं विनाशय ॥ जनता पुत्ररत्नानां । का समुद्रे मयि प्रिये ॥ ६ ॥
 पुत्रः प्राणोपमः स्त्रीणां । प्राणेश्योऽप्यधिकः प्रियः ॥ इति सा तद्वचोऽमंस्त । धिग्गोषिजन-
 साहसं ॥ ७ ॥ खान् पुत्रानपि हंति याति मदिना वक्त्रा गतेऽप्यागते । प्राणिप्राणितवैरि-
 त्तिः प्रकुरुते क्रीमां जुजंगैः सह ॥ नृणां चित्तविदं गता वृषकुदं मृणाति तुष्णातुरा । सा
 योषिद्भुजगी तदेव कुतुकं यदिश्वविश्वासयुः ॥ ८ ॥ प्रोचे सा कामचंक्राद — साचिव्यविग-
 लत्कृपा ॥ व्यापाद्य एव मे पुत्रो । नाथ रक्ष्यं च दुर्गशः ॥ ९ ॥ अयं त्रिवाहव्याजिन । हंतुं
 शक्यो न चान्यथा ॥ रिपुवत्प्रकटं पुत्र—पातो दुष्क्रीर्तिदोहदः ॥ १० ॥ नवोदः प्रथमं सैष
 । शोधितो जतुसन्ननि ॥ प्रवन्नानवदानेन । तस्मसात्क्रियते निशि ॥ ११ ॥ चुवनी तद्विनी-

भूत—विवेकेत्यात्तनिश्चया ॥ पुष्पचूडं नृपं स्वीयं । वधुं कन्यामयाचत ॥ १२ ॥ एकतो जा-
तुषं वास—वेरम साकारयन्नवं ॥ वासवेरमानुमानेन । तत्कूटं विविदे धनुः ॥ १३ ॥ सोऽथ
व्यजिज्ञापदीर्घं । पुत्रो मे त्वां निषेवतां ॥ वृद्धोऽहं साधयिष्यामि । तीर्थाणि त्वदनुज्ञया ॥
॥ १४ ॥ कूटोपायमयं धीमान् । कर्ता किंचिद्वहिर्ततः ॥ यथा तथा वा स्थाप्यस्त—द्विसृश्ये-
त्यवदन्नृपः ॥ १५ ॥ वयं प्रायूर्णका एव । राज्यप्रारक्ष्मो जवान् ॥ राज्यं न त्वां विना ज्ञा-
सि । निर्दोषनमिवाननं ॥ १६ ॥ तीर्थाणि संति किं दूरे । तीर्थं ह्यार्षेव निर्मलः ॥ गंगातीरे
स्थितोऽत्रैव । तत्त्वं तत्वोचितं कुरु ॥ १७ ॥ इत्युक्तो भूज्ज्जा मंत्री । गंगातीरमुपेत्य सः ॥ द-
दानो दानमार्थिन्यः । सत्रागारमवाहयत् ॥ १८ ॥ द्विगव्यूतां सुरंगां च । सत्रागारादकारयत्
॥ सोऽविसंवादिभिः पुंभि—राजातृपनिकेतनं ॥ १९ ॥ तेनैव दीर्घदुर्मंत्रं । पुष्पचूडोऽपि बो-
धितः ॥ द्वैषीत्युरुपरीवारां । दासेरीं दुहितुः पदे ॥ २० ॥ कांपिद्यमगता सापि । राजपुत्री-
ति पप्रथे ॥ स्वर्णपित्तलयोर्षदं । वेत्यसंकेतितो न हि ॥ २१ ॥ सिद्धिर्मदीप्सितस्यासी—
दासन्नेत्युज्ज्वलाननां ॥ चुलनीं सुतवीवाह—तुष्टां मेने महाजनः ॥ २२ ॥ चुलन्या सोऽच-

लन्थायः । कुमारः पर्याणायते ॥ दासिणीं दर्शितप्रीत्या—कृणे संपूर्णलक्षणे ॥ ३३ ॥ प्रजि-
 ह्ये नव्यन्नवने । नवोदस्तनयस्तथा ॥ दुष्कर्मपरिणत्त्रेव । जंतुर्थमनिकेतनं ॥ ३४ ॥ ज्ञान्येने-
 वांगिनां मंत्रि—पुत्रेणालकसन्निधिः ॥ जजागार निजागार—मध्ये वार्त्तिरसेन सः ॥ ३५ ॥
 अजिह्वब्रह्मचूयावद् । ब्रह्मदत्तः स्वपित्यथ ॥ तावज्ज्यादाकुलं वास—वेदभावैकत सर्वतः ॥
 ॥ ३६ ॥ किमेतदिति तेनोक्तो । मातुर्दुःखं सुहृज्जगौ ॥ संक्षिप्यांलदिने सर्व । सुवक्त्रेव कथा-
 नकं ॥ ३७ ॥ आसन्नगारमवास्ति । सुरंगा तातकारिता ॥ त्वरपद्प्रहरकोणी—मिमाभित्यप्य-
 बोधयत् ॥ ३८ ॥ भूवः पुटं पटं जीर्ण—मिव क्षित्वा सुहृद्यतः ॥ सुरंगां सोऽविशन्मुक्त्वा ।
 दासिणीं दुर्दशाशिव ॥ ३९ ॥ सुरंगा सा सुरंगासी—न्मातुरप्यधिका तयोः ॥ स्वगर्त्तमपि
 निहंत्या । गर्त्ते निक्षिप्य ताधिनी ॥ ३० ॥ द्वौ नरौ भूर्दधौ कुक्षौ । मृतेऽपि ब्रह्मणि प्रिये ॥
 नविता च प्रियैकस्य । स्त्रीवृत्तं वेत्ति कोऽथवा ॥ ३१ ॥ द्वे प्रिये ब्रह्मणोऽभूतां । तुलन्त्येकापरा
 च भूः ॥ हंति स्वपुत्रमप्याद्या । सपत्न्यप्यपरावति ॥ ३२ ॥ सहास्वमिति जडपंतौ । तौ निर्गल्य
 सुरंगया ॥ जागरूकं पुरोऽमात्यं । योगीन्द्रमिव नेमतुः ॥ ३३ ॥ पूर्वं सज्जीकृतौ तेन । त्वरारवं-

तौ तरस्विनौ ॥ विमानाविव मर्यानां । तार्वेवारोहतां हयौ ॥ ३४ ॥ अस्पृशंताविव क्षीणौ ।
दीर्घदुर्नाथद्वेषितां ॥ पंचाशद्योजनीं गत्वा । हयौ पंचत्रमागतौ ॥ ३५ ॥

वाहयंतौ पदौ वाह—युगादप्यधिकं ततः ॥ आसन्नं कोष्ठकग्रामं । कृत्वातौ जग्मतु-
र्धुदु ॥ ३६ ॥ मूर्धजानपि नाराथा । मन्वानौ मुक्तमंरुनौ ॥ तत्राचीकरतां चूला—शेषौ तौ
शीर्षमुंरुनं ॥ ३७ ॥ पिदधे वसुधेशश्री-पिशुनं पटबंधतः ॥ श्रीवत्सं सुहृदो मंत्री-पुत्रः सू-
र्यमिवांबुदः ॥ ३८ ॥ यज्ञोपवीतिनावात्त—इंफौ काषायचीवरौ ॥ ब्रह्मपुत्रब्रह्मदासा—विति
कलुसनिजात्रिथौ ॥ ३९ ॥ अनुञ्चितश्रुती दौःस्थ्य—मापन्नावपि तावुद्यौ ॥ ईंकांचकार तं प्रा-
मं । विशंतौ कश्चन द्विजः ॥ ४० ॥ युगमं ॥ अन्नोजयदसौ भक्त्या । तावानीय स्वमंदिरं ॥
ब्रह्मपुत्राय दत्त्वा च । वस्त्रे कन्यामदौकयत् ॥ ४१ ॥ कन्येयं किमनिष्टा ते । यद्वोहेनेव स-
न्मणी ॥ योज्यते त्रिहुणानेन । मंवीति निजगाद तं ॥ ४२ ॥ सोऽप्युवाच पुराचष्ट । कश्चि-
न्नैमित्तिको मम ॥ श्रामेज्ज पटकहन्न—श्रीवत्सो त्रिधुरेति यः ॥ ४३ ॥ दद्याः स्वनंदिनीं तस्मै
। स हि चक्री त्रविष्यति ॥ तदस्मै वितराम्येनां । मेनां हिमवते यथा ॥ ४४ ॥ पर्यणैषीत्कु-

मारोऽथ । कन्यां बंधुमतीति तां ॥ उत्तिष्ठते पुरो जोगा । जोगिनां नश्यतामपि ॥ ४८ ॥
 रोहित्येव विधुः साकं । तथा वासकमेककं ॥ विधाय स प्रणोऽच्चादी—त्रिर्हृत्तिर्न हि सद्धिषां
 ॥ ४६ ॥ प्रांतग्रामं गतः श्रुत्वा । रुद्रान् दीर्घर्षरैः पथः ॥ उत्पथेन चलन्नाप । क्षापपुत्रो म-
 हाटवीं ॥ ४७ ॥ तृषयाकुलितस्तत्र । प्राहिणोन्मिन्नमंत्रसे ॥ वटहाथे स्वयं दीनो । मीनो
 वारीव स स्तितः ॥ ४८ ॥ सरसः सरसं वारि । मंत्रीसुर्गवदानयत् ॥ तावदीर्घनटै रुद्रः ।
 स मेघोऽवग्रहैरिव ॥ ४९ ॥ तरसंकेतात्तृषार्त्तोऽपि । रंहसा खंजयन् ऋगान् ॥ नानारथान्य-
 तिकामन् । कुमारः प्रपलायत ॥५०॥ कुक्कुरेड्विव सिंहस्य । शक्तिरेषु न ज्ञाति मे ॥ इत्यसौ
 नित्यशौर्धोऽपि । नाभ्रद्वीर्धनदानञ्चि ॥ ५१ ॥ द्यहं त्रांत्वा तृतीयेऽहि । तापसं तापसंकुवः ॥
 पुरः सर इवालोक्य । सद्ब्रह्मं मुमुदेतरां ॥ ५२ ॥ पूर्वं सद्गुणिरा पश्चा—त्पथसा परितोषितः
 ॥ मात्रेव बालस्तेनासौ । स्वमाश्रममनीनयत् ॥ ५३ ॥ समस्तपुनशुंगारो । दधानः प्रकटा ज-
 टाः ॥ पुरः कुलपतिस्तेन । न्यग्रोध इव वीक्षितः ॥ ५४ ॥ स्नेहेन जनकस्यासौ । ववंदे बह्म-
 सूनुना ॥ पुत्रप्रेम्णा तमादिभ्य । सोऽद्यानंदयदाशिषा ॥ ५५ ॥ पृष्टश्चागमने हेतुं । स्वकथां

स यथातथां ॥ जगौ प्रीणितविश्वस्य । विश्वस्य पुरतो मुनेः ॥ ५६ ॥ स्मेरास्योऽथ मुनिः प्रा-
 ह । त्वं त्रातृव्याविदन्नपि ॥ आगतोऽसि स्ववेदभैव । बह्वाराजानुजोऽस्मि यत् ॥ ५७ ॥ त्वमत्र
 तिष्ठ मा चिंतां । कथाः सन्निहिते मयि ॥ ब्रह्मवृद्धा अभी ब्रह्म—सूजो सन्तु मुदे तव ॥
 ॥ ५८ ॥ वचसा तस्य सातस्य । हेतुना तत्र स स्थितः ॥ कुशवी कुशलं प्राप । शास्त्रशस्त्र-
 स्वकर्मसु ॥ ५९ ॥ अन्यदा शरदायासी—हांते वारिदवैरिणि ॥ स्मेरांजो जानना यत्र । रा-
 जीविन्यो विरेजिरे ॥ ६० ॥ वर्षानियंत्रितैः पुष्प-फलदानाय तापसैः ॥ यद्भिः स ययौ राज-
 —कुमारः काननं तदा ॥ ६१ ॥ त्रमन् वने गर्जेद्रस्य । पश्यन्नव्यां पदावलीं ॥ तापसैर्वारि-
 रितोऽप्येव । केसरीवान्वधावत ॥ ६२ ॥ स भंचयोजनीं गत्वा । कुंजरं नरकुंजरः ॥ मद्भो म-
 द्भूमिवाह्वारत । योधुसुत्कलिकाकुलः ॥ ६३ ॥ अवतिष्ठ बलिष्ठं तं—प्रतिमत्तो मतंगजः ॥
 तावन्योन्यमयुध्वेतां । दुर्धरौ विजयाशया ॥ ६४ ॥ तावज्जागर्जं पर्जन्यः । कुमारस्येव सेव-
 कः ॥ पलायत च तद्भारा—नाराचैराकुलः करी ॥ ६५ ॥ व्यावृत्तो ब्रह्मभूः पश्य—त्रचिंतो-
 बुमयीं महीं ॥ प्राणी त्रवसिवारणं । जगादे मार्गतश्च्युतः ॥ ६६ ॥ जत्सीर्यं क्रमवार्धिष्णु—

वीचिनिचयभीषणं ॥ दुर्दशाभिव देहस्थां । पुरः कांचन निम्नगां ॥ ६९ ॥ शैर्षे सर इवापञ्च
 । व्योमेवातारकं दिवा ॥ ददर्शामानुषं तीरे । तस्या नगरमेककं ॥ ६८ ॥ शुभ्रं ॥ प्रविष्टस्त-
 दसौ जात—कौतुकोऽपश्यदभतः ॥ नारीवृत्तवदत्यंत—गहनां वंशजादिकां ॥ ६७ ॥ वंशजा-
 दीविगदितौ । स्फुराखने निरीह्य सः ॥ कृपाणमकृषत्कोषा—त्पञ्चकोशादिवादिनं ॥ ७० ॥
 सोऽवाहयदसि वंश—स्तंबे स्तंबेरमाकृतिः ॥ विभ्रं वंशैः सह शिरो—ऽपश्यत्कंप्राथरं पुरः ॥ ७१ ॥
 वदुदीकरणात्कोऽपि । धूमपानरतो नरः ॥ हतो हंतं मया मंतु—रिति स स्वमगर्हीति ॥
 ॥ ७२ ॥ यद्वा मम यमस्येव । का कुपेति विचिंतयन् ॥ इतस्ततो ब्रमन्नेष । नंदनोद्यानसै-
 क्तत ॥ ७३ ॥ तदंतर्दुपतिज्योति—रसहिष्णु मणिमयं ॥ वीह्य ससद्गुणं मंडु । सौधमध्या-
 ख्योह सः ॥ ७४ ॥ तस्योपरितले कन्यां । कांचिकांचनसहविं ॥ रतिरंशारमारूपो—स्थानप-
 वीमिवैकृत ॥ ७५ ॥ स्वःस्त्री वैहासिकी हासि । का त्वं चिंतातुरेव किं ॥ इति वीरवतसेन
 । तेनोक्ता निजगाद् सा ॥ ७६ ॥ रूपश्रीकोश कोऽसि त्वं । किमिहगमनं च ते ॥ त्वयोदिते
 स्ववृत्तांते । वक्ष्याम्यनुनिजां कथां ॥ ७७ ॥ बाधे पंचालभूपाद्य—कुलांकुरमवेहि मां ॥ इहा-

गमं. त्रमज्ञाना—देशदर्शनकौतुकी ॥ ७८ ॥ इति प्रोक्ते कुमारिण । जगौ सा स्मेरलोचना ॥
 कटाकमिश्रैर्दुर्षाश्रै—रर्ध्वं दुर्वांबू तन्वती ॥ ७९ ॥ अहो ज्ञान्यमहो ज्ञान्यं । प्राणेश यदह-
 ज्यथाः ॥ पुण्यानि तानि पुष्टानि । त्रयास्तुदर्शितोऽसि यैः ॥ ८० ॥ को वक्तीदं पुरं शून्यं । यत्र
 त्वं नाथ वीक्ष्यसे ॥ शून्यां मन्ये महीमन्यां । स्वाभिन् या मुमुक्षे त्वया ॥ ८१ ॥ जानेऽहं
 बह्वदत्तोऽसि । कुमार त्वं कलानिधिः ॥ विद्धि मां पुष्पचूलस्य । राज्ञः पुष्पवतीं सुतां ॥ ८२ ॥
 पिता मां तुभ्यमेवादा—दहं त्वत्संगमोत्सुका ॥ नाट्योन्मत्ताख्यस्वेतेन । खेलांती निष्कृतेऽह-
 षि ॥ ८३ ॥ प्रासादमत्र निर्मायि । मायाशक्त्यात्र नूतनं ॥ मां मुमोच पुनर्नायिं । महदशं सो-
 दुमीश्वरः ॥ ८४ ॥ विद्यां साधुमसौ धूम—पानाढंशादिकां ययौ ॥ विद्या सेत्स्यति तस्या-
 य । तह्वत्योद्दृश्यते स मां ॥ ८५ ॥ निर्विद्वं स मया जज्ञे । कुमार इति जल्पति ॥ कुजार-
 त्रंगे वद्वीव । त्रयोद्विवासा बभूव सा ॥ ८६ ॥ गांधर्वविधिना त्रावि—स्त्रीरत्नं परिणीय तां
 ॥ रममाणो निशां निन्द्ये । सकलां स कलासिव ॥ ८७ ॥ अश्रुणोन्मश्रुणं प्रात-रसौ द्योमा-
 ध्वनि ध्वनिं ॥ क एष ध्वनिरेवं च । तेन पृष्टान्यधत्त सा ॥ ८८ ॥ नाथ खंभां विशाखा च ।

नगिन्यौ तस्य पाप्मनः ॥ धृतस्यबंधुवीवाहो—पस्करे आगते इमे ॥ ८९ ॥ तरुवं तिष्ठ क्वाणं
 दूरे । यावद्बृहते तवोदिते ॥ त्वधि रकं विरकं वा । कलयासि तयोर्मनः ॥ ९० ॥ रके चे-
 त्वधि ते रकं । चालयिष्यासि तध्वजं ॥ तदागधेर्विरके चे—सतः श्वेतं तदा वज्रेः ॥ ९१ ॥
 युञ्ज्यां बंधुनिरकस्य । स्वगात्र्यां भूमिगामिनः ॥ प्रजो प्रजवतोऽप्यात्र्यां । सह युक्तो न ते
 रणः ॥ ९२ ॥ अथ दूरे निलीयास्था—कुमारो ध्वजदत्तहक् ॥ स्वयशः श्वेतमद्राक्षी—न्तु-
 त्यंतं च द्वाणाध्वजं ॥ ९३ ॥ विप्रहो मे सह स्त्रीत्र्यां । त्रपादायीति चिंतया ॥ बहुकुर्वन्
 प्रियोकिं तां । प्रतस्थे निर्नयोऽपि सः ॥ ९४ ॥ कामंश्चिरमरण्यानीः । स मानी सायमैकत
 ॥ कुहुत्रष्टैः करैरिदो—रिव नीरैर्नृतं सरः ॥ ९५ ॥ ततः स्नानपथःपान—मथितोरुपथश्रमः
 ॥ उत्तीर्णः सरसो बाला—माबुलोक स कांचन ॥ ९६ ॥ पुष्पेषु तृणपूर्त्यर्थ—मिव पुष्पाणि
 चिन्वती ॥ धीरस्यापि कुमारस्य । गतिविधौ बभूव सा ॥ ९७ ॥ आकर्षती मनस्तस्य । कटा-
 क्कुरंदैरिव ॥ मान्यतः प्रावृतजंतुं । स्वजावोऽयं हि योषितः ॥ ९८ ॥ सोऽपि तां लोपित-
 स्वारथ्यां । पश्यन् वलितया दशा ॥ नादापि को ह्यविज्ञात—तदां विशतिवाहिनीं ॥ ९९ ॥

स्वदासी शिङ्गुश्चिवाश्व । प्रजिद्ये कन्यया तथा ॥ मदी मदनवत्तिष्ठे—नमदनाश्रेः पुरः कि-
 पत् ॥ १०० ॥ दत्ते प्राचूतदंनान्ते । स्वात्मनं सास्मदीभरा ॥ इत्युक्त्वा दासिका तस्य । फ-
 लपुष्पाद्यदौक्यत् ॥ १ ॥ एहि देहजितानंगं—रूपेदं पुरतः पुरं ॥ जटपंथिवेति तं निन्द्ये ।
 पुरांतर्मत्रिसङ्ग सा ॥ २ ॥ प्रियप्राप्तिप्रमोदिन्या । नंदिन्या भूपतेरथं ॥ प्रहितोऽस्ति त्वदावा-
 से । वासनीयः सुखं निश्चि ॥ ३ ॥ प्रातर्विहितशृंगार—शानेयो भूयुजः सत्रां ॥ इत्युक्त्वा
 नागदत्तस्य । मंत्रिणः स न्यवर्तेत ॥ ४ ॥ शुभं ॥ तदा तदाकृतिज्ञात—गुणप्राप्तेण मंत्रिणा
 ॥ सेव्यमानः सुखं तत्र । सुष्वाप स्वौकसीव सः ॥ ५ ॥ प्रातःकालेन पूर्वाद्रि—चूदां निन्द्ये
 दिवाकरः ॥ मंत्रिणा स च भूपात्र—पर्षदं विश्वहर्षदः ॥ ६ ॥ अत्रयुस्थाय तमवर्षि—रन-
 ध्यगुणवैत्रवं ॥ पर्यणाययद्दुर्वीशः । पुत्र्या श्रीकांतया सह ॥ ७ ॥ तदंगदीर्घिकारंगैः । सर्वापि-
 सापमदपयन् ॥ रहः कदापि स प्राक्षी—मप्राक्षीत्तां कुमारराद् ॥ ८ ॥ अज्ञातकुलशीलाय ।
 विदेशादागताय मे ॥ प्रिये प्राणप्रियापि त्वं । पित्रा कथमदीयथाः ॥ ९ ॥ सा जगौ राजगौ-
 रव्य—गुणस्वामिद्विशम्यतां ॥ राजा शबरसेनोऽभू—दसंतपुरपत्तने ॥ १० ॥ तद्युत्रोऽसौ पिता

मे हि । द्वायादैः समुद्राधिभिः ॥ गज्यानिवर्षितो जोगी । कीटिकाचिर्बिद्वादिव ॥ ११ ॥
 ततः पटव्यामिहायातो । ग्रामघातादिकर्मभिः ॥ स्वचूल्यानेव पुष्पाति । क्षीरनीरैस्तरुनिव
 ॥ १२ ॥ ऊर्ध्वं चतुर्णां पुत्राणा—मस्याहं डहितान्नवं ॥ संहितानामुपयानां । विभूतिरिव
 भूयुजः ॥ १३ ॥ मामसौ धामसौहित्य—स्येत्युचे मुक्तशैशवां ॥ मम सर्वे द्विषो भूषा—
 स्तत्त्वं स्वैरं वरं वृणु ॥ १४ ॥ तदादि सरसस्तीरं । हंसीवाहमसेविषि ॥ गतागतकृतो मर्गो ।
 पथिकांश्च निरैक्षिषि ॥ १५ ॥ मन्मनोऽतिर्मरुत—धिव पार्थेषु निःस्पृहः ॥ नेत्रास्यांहिन्नि-
 रंजो ज—वनेऽखं त्वय्यरज्यत ॥ १६ ॥ मधि योग्यानुरागायां । पिताप्राक्षीन्न ते कुलं ॥ को-
 कीमयूयोः सूर्याब्द—प्रीतौ कस्तकुलेक्षकः ॥ १७ ॥ अन्यदा भ्रसुरे धाव्ये । चक्षिते स स-
 हाचलत् ॥ ग्रामे च बुद्ध्यमानेऽगा—कुमारः केवथे सरः ॥ १८ ॥ विधायरामविश्राम—म-
 विश्रामलवारिणि ॥ विशन् सरसि सोऽद्राक्षी—न्मित्रं वरधनुं पुरः ॥ १९ ॥ सोऽनन्नादन्नवृ-
 ष्यान्नं । तं वीक्ष्य मुमुदेतरां ॥ सोऽव्यागत्य कुमारस्य । न्यपतत्पदपद्मयोः ॥ २० ॥ स रोदन्
 कंलमाखंब्य । कुमारमपि रोदयन् ॥ तेनैवाश्वासितश्चाभू—त्कथंचिद्वचनक्रमः ॥ २१ ॥ मित्र

दीर्घप्रव्याधै । रुद्रोऽपि सृगवत्तदा ॥ कथं मुक्तोऽसि । तेनेति पृष्टो वरधनुर्जगौ ॥ ३३ ॥ शृणु
 वीर तदा नीरं । धृत्वा नीरजिनीपुटैः ॥ अपीतजल एवाहं । ववदे पट्वलात्ततः ॥ ३३ ॥ द-
 शोऽहं दीर्घपुरुषैः । परुषं ताभितैश्च तैः ॥ क्व स रे ब्रह्मदत्तोऽस्ती—ति पृष्टो मौनमाश्रयं ॥
 ॥ ३४ ॥ पुनस्तैस्ताड्यमानस्त्वां । व्याध्राध्रातं न्यवेदयं ॥ तत्स्थानं दर्शयेत्येभिः । पुरश्चर्के व-
 लादपि ॥ ३५ ॥ संकेतं दृष्टिमार्गं ते । कृत्वाहं न्यपतं श्रुवि ॥ हे भूरुत्वं नौ तदारक्षः ।
 किं नाद्येतीव चाषितुं ॥ ३६ ॥ परिबार्कूदत्तशुद्धिकां । क्षिपत्वास्थे तत्प्रजावतः ॥ निःसंहोऽहं
 मृतधिया । तैरौन्नृषि वनांतरे ॥ ३७ ॥ गतेषु तेषु शुटिका—माकुषं मुखकोटरात् । नष्टं रत्न-
 मिव दृष्टुं । नवंतमहमन्नमं ॥ ३८ ॥ गतश्च कंचन ग्रामं । तत्राद्राक्षं तपोनिधिं ॥ वसुनागं
 परिब्राज—माजन्म सुहृदं पितुः ॥ ३९ ॥ स मया समयगाल्य । प्रणतः प्रीतिनाजनं ॥ कु-
 मार कुशलोदंत—मप्राक्षीत्तातवत्त्व ॥ ३० ॥ मयाप्युक्त्वा नवद्वृत्तं । पृष्टो निजपितुः क-
 थां ॥ शोकेनापूरित इव । निःश्वस्येति जगाद् सः ॥३१॥ तदा जतुग्रहे दग्धे । दग्धमेकं वपुः
 प्रणे ॥ दीर्घो निरीक्ष्य दुःखाग्नि—दग्धं मेने स्वमेव सः ॥ ३२ ॥ गतरंगः सुरंगान्ये । वीक्ष्य

तार्क्ष्यपदावलीं ॥ धनोर्धिया गतावेता-विति तस्मै चुकोप सः ॥ ३३ ॥ सा वां शोधयितुं
 योधा—नादिदेश समंततः ॥ तावच्छुः पलायिष्ट । ब्रष्टः सिंहादिव क्षिपः ॥ ३४ ॥ निशीव
 मालतीमाला । मणीवावकरोत्करे ॥ सरुषा तेन तन्नार्था—ऽकेपि चांकाक्षपाटके ॥ ३५ ॥
 इति जटपत एवांस्य । दुःखाच्चेतनयागतां ॥ तामन्धेऽमुमिनागल—न्मूर्ध्निजाजो मूर्धांषि सां
 ॥ ३६ ॥ क्क्षणेन शैत्यनिवर्षे—रनिदौरासचेतनः ॥ करोमि सांप्रतं मातु—श्चितांमेवमचित्तथं
 ॥ ३७ ॥ ततः कापालिकीभूया—गमं कांपिद्व्यपत्तनं ॥ विद्शूकर इवात्राम्यं । परितोति ज-
 पाटके ॥ ३८ ॥ इह त्राम्यसि त्रिदो कि-सिति पृष्ठोऽहमंख्यैः ॥ कटपोऽयं मम मातंगी—
 विद्याया इत्यत्राषिषि ॥ ३९ ॥ जनन्या रक्षकं मित्री-कृत्य तेन व्यजिज्ञपम् ॥ मातर्नमसि
 कौकिन्यो । वयस्यस्तनयस्य ते ॥ ४० ॥ मातुर्मतिंगोहेषु । ब्रमन्नमनपूर्वकं ॥ अन्यदा गुटि-
 कागर्भं । बीजंपूरकमार्पयं ॥ ४१ ॥ तदा स्वादात्परिब्रष्ट—संज्ञा जाता ष्टेव सा ॥ तां ता-
 दृशीं तलारक्षो—ऽज्ञापयद्दीर्घभृजः ॥ ४२ ॥ दीर्घाद्वाप्य तादाहा—देहं श्वपचपाटकं ॥
 श्राजगाम तलारक्ष—स्तदाहमगमं तदा ॥ ४३ ॥ तां दिधक्तुं तलारक्ष—माचख्यौ शवधीरहं

॥ अस्या दाहः कृणेऽमुष्मि—न्ननर्थयि महीजुजः ॥ ४४ ॥ तत् श्रुत्वा स न्यवर्तिष्ट । विश्व-
 स्तो मयि क्षिणिति ॥ यद्दाहुः सर्वदंशेषु । वतदंशं सुदुस्तरं ॥ ४५ ॥ प्राक्प्रीत्या पुरुषः प्रोचे
 । जनन्यारक्षको मया ॥ शबेनानेन साक्षोमि । विद्यां यद्यनुमन्यसे ॥ ४६ ॥ ओमित्युक्तवता
 तेन । सममादाय मातरं ॥ सौरश्रेयीमिवाकर्षं । बहिश्चांशपाटकात् ॥ ४७ ॥ गत्वा पितृ-
 गृहं साय—मकार्षं मंशलादिकं ॥ प्रत्येति न विना दंशं । लोकः प्रायो बहिर्मुखः ॥ ४८ ॥
 पूर्ववीच्यो बलं दातुं । तन्मित्रं श्रेषमातुरः ॥ मातुरास्येऽपरां क्षिप्त्वा । गुटिकां तामचेतयं ॥
 ॥ ४९ ॥ अन्निवंय स्वमावेद्य । निवार्य रुदतीं च तां ॥ स्कंधमारोप्य वेगेन । कञ्जग्राममगामहं
 ॥ ५० ॥ मुक्त्वा तातसुहृद्देव—शर्मविप्रस्य तां गृहे ॥ पुनस्त्वां दृढुमत्रार्यं । क नु मित्रं
 विना धृतिः ॥ ५१ ॥ नगाद्दिनगरग्राम—समग्रामप्यहर्निशं ॥ वीक्ष्यमाणः क्रमात्पथ । माद्य-
 ज्ञान्यैरिहागमं ॥ ५२ ॥ अथ तस्मै कुमारोऽपि । निजं वृत्तमवोचत ॥ तयोवर्तियतोरेवं । पु-
 रुषः कश्चिदाययौ ॥ ५३ ॥ आहुर्ममिऽव दीर्घस्य । नटाश्चित्रपटान्विताः ॥ लोका ईदृशरङ्गं
 । कापि दृष्टं तदुच्यतां ॥ ५४ ॥ तत् श्रुत्वा तादृशौ वीक्ष्य । शुवामहमिहागमं ॥ कुर्वीयां-

शामथ स्वेष्ट—मित्युदित्वा जगाम सः ॥ ५५ ॥ युगं ॥ तान् जेष्यामीति जदपंतं । कुमारं
 मंत्रिभूर्जगौ ॥ सिंहस्येव शक्तिः स्वामि—श्रेभिः कस्तव विक्रमः ॥ ५६ ॥ त्रिधा द्रवमिवो-
 न्मत्तं । समये दीर्घमेव तं ॥ इति तस्य गिराचादी—कुमारस्तादृशां क्व नीः ॥ ५७ ॥ गह-
 नेनाध्वना यांतौ । गमिकाध्यायिनाविव ॥ तौ कौशांब्यां गतौ वार्ता—विनोदाविदितश्रमो
 ॥ ५८ ॥ वने सागरदत्तस्य । श्रेष्ठिनो बुद्धिबलस्य च ॥ अपश्यतां रणं रोष—ताम्रयोस्ताम्रचूक-
 योः ॥ ५९ ॥ तौ स्वस्वस्वामिना लक्ष—पणबंधेन योधितौ ॥ चंचुघातैर्नखघातै—रुंयुधाते मि-
 थश्चिरं ॥ ६० ॥ तरुणं क्षीणतारुण्यो । विक्रांतं हीनविक्रमः ॥ कुक्कुटं सागरेत्यस्या—जय-
 द्बुद्धिबलकुक्कुटः ॥ ६१ ॥ सागरं संविभूः प्रोत्वे । त्वत्पद्मी पक्षिणासुना ॥ किं फणी गोनसे-
 नेव । जिग्ये जात्योऽप्यजातिना ॥ ६२ ॥ सागरानुज्ञया तस्य । पश्यन् पादौ कुपक्षिणः ॥
 कीना शमासुरीश्वर्या । अयःशुचीरबोधि सः ॥ ६३ ॥ तद् ज्ञात्वा दुर्घशोनीरु—स्तस्मै उ-
 न्नममन्थत ॥ वक्षार्धं बुद्धिबलः सोऽपि । कुमारं तदजिज्ञपत् ॥ ६४ ॥ शूचीः शल्यमिवाकुष्य
 । पद्योः पक्षिणः क्षणात् ॥ बहुरहस्तः कुमारस्तौ । पुनर्योधुमदौक्यत् ॥ ६५ ॥ हेलया हील-

यामास । विपद्दो जात्यपक्षिणा ॥ न दुःखक्रोद्योतवत्तद्व—जयः कचन शाश्वतः ॥ ६६ ॥
 स्वागारं सागरो निन्ये । रथमारोप्य तां वथ ॥ अग्नीष्टभोगसंयोगा—तत्र तौ तस्थतुः सुखं
 ॥ ६७ ॥ इतश्चात्र पुरे श्रेष्ठी । धनप्रवर इत्यभूत् ॥ ऊर्ध्वं तस्याष्टपुत्राणां । जज्ञे रत्नवती सु-
 ता ॥ ६८ ॥ सा खर्वितशचीरूप-गर्वा निर्वाणशैशवा ॥ आरराथ वने षट्कं । प्राप्तुकामा वरं
 वरं ॥ ६९ ॥ आख्ययद्गः प्रसन्नस्तां । पुत्री देवादिहैति यः ॥ श्रीवत्सांकः सुहृद्युक्त-स्त्व-
 ज्जातोः कुकुट्वाहवे ॥ ७० ॥ स चावी सार्वत्रौमस्ते । त्रविष्यत्यचिरात्प्रियः ॥ श्रुत्वेति मुदित्ता
 षट्कं । सा विशिष्य न्यषेवत ॥ ७१ ॥ बंधुकुक्कुटयुक्ते तं । तदा वीक्ष्य हृदीश्वरं ॥ विरहा
 नखदग्धांगी । कापि प्राप न सा धृतिं ॥ ७२ ॥ मयि कामामयात्तारिया—मयं मुकामयः किमु ॥
 इति कंठाधृतोक्तं । सा हरमुदतारयत् ॥ ७३ ॥ आर्यपुत्रस्य मित्राय । देहेतमिति वादि-
 नी ॥ सह देवेन तं हारं । सा तापस्याः करे ददौ ॥ ७४ ॥ वक्रार्धं बुद्धिबः प्रैषी—सदा नृ-
 त्येन मंत्रिणे ॥ तौ यांतौ स्वामिकार्येण । संयुज्येतेस्म वरमनि ॥ ७५ ॥ बुद्धिवानुचरं वी-
 द्य । स्वतः सत्वरगतवरं ॥ हस्ते तस्यार्पयत्प्रीत्या । हारं देवं च तापसी ॥ ७६ ॥ तत्सर्वं

मंत्रीपुत्राय । दत्त्वा बुद्धिदत्तसेवकः ॥ प्रेक्षमाणे क्रमानाथ—पुत्रे व्यावर्तत कृणात् ॥ ७४ ॥
 हारः क एष मस्त्रामि—नामांको देख एष कः ॥ इति ध्यातं वरधनुं । सैवोपेयाय तापसी
 ॥ ७५ ॥ दत्त्वाशिवं तयो रत्न—वत्या वृत्तं निवेद्य च ॥ अथासप्रतिदेखा सा । मंत्रिपुत्रान्य-
 वर्तत ॥ ७६ ॥ तद्देखवीक्षणोद्भूत—हृद्देखः ह्यापभूरपि ॥ तं तापमाप यत्राप—श्रंदनान्य-
 प्युदासते ॥ ७७ ॥ तौ शोधयति कौशांबी—पतौ दीर्घनिदेशतः ॥ अगोपायज्ञिजे धाञ्जि ।
 सागरः सारत्रांफवत् ॥ ७८ ॥ पुरीं परिजिह्दीर्षु तौ । सायायत्वाग्निशामुखे ॥ मार्गं संप्रेषया-
 मास । किञ्चंतमपि सागरः ॥ ७९ ॥ सागरे वहिते यांतौ । तौ वनांतरपश्यतां ॥ तारासिव
 दिवः भस्त्रां । कांचिद् द्युतिमतीं कर्नी ॥ ८० ॥ स्वःस्त्रीत्रिरिव युक्तेहुः । शस्त्राकीर्णं रथे स्थि-
 ता ॥ त्रया किमीयती वेद्या । युवयोरिति सावदत् ॥ ८१ ॥ आवां कौ सुत्रु वेत्सीति । कु-
 मारोदित्ता जगौ ॥ दोषापि दंतद्युतित्रि—दर्शयंतीव सादिनं ॥ ८२ ॥ त्रवद्विरहसंतसां ।
 यद्गस्तुष्टोऽन्यधत्त मां ॥ धवस्तव वनहाया—मद्य संगंस्यते निशि ॥ ८३ ॥ स एव ब्रह्मदत्तो-
 ऽसि । विद्धि रत्नवतीं च मां ॥ एहेहि रथमारोह । मारो हंति त्वया विना ॥ ८४ ॥ कुमार-

५थ रथारूढे । क गम्यमिति जटपति ॥ धनावहपितृव्योक्ता । सावग् राजगृहे पुरे ॥ ८८ ॥
 बाहौ स बाह्यामास । मंगधानत्रि निर्भयः ॥ तस्याः निःसीमसौदर्यं । धैर्यं च हृदि ज्ञाव-
 यन् ॥ ८९ ॥ तिष्ठति वज्रपातेऽपि । तृणस्पर्शेऽपि विन्यति ॥ साहसं साध्वसं चापि । स्त्रीणां
 किंचिद्वौकिकं ॥ ९० ॥ कात्रस्य सोदरीं शैल्व — दंतुरां श्वापदातुरां ॥ जगाहे कांचिदटवीं ।
 पुरः क्षापतिनंदनः ॥ ९१ ॥ सुकंटकः कंटकश्च । तत्र चौरचमूपती ॥ अरुकां तद्रथं मार्ग—
 डुमाविव सुसंहतौ ॥ ९२ ॥ वर्षत्सु विशिखासरै—सतद्रीरेषु धनेधिवव ॥ उदस्थामि कुमारेन्द्रो
 । धनुषा तरसमासये ॥ ९३ ॥ शरसंबर्षजाताग्नि—सिद्धेन वनदेवताः ॥ प्रीणिताश्चौरबलिना
 । बलिना ब्रह्मसूनुना ॥ ९४ ॥ त्रययोश्चौरसेनान्यो—रथासौ मित्रसारथेः ॥ रथस्यांकेरणश्रांतः
 । शिष्ये सा रत्नवत्यपि ॥ ९५ ॥ निश्चिते ब्रह्मतनये । शयाने सुखनिद्रया ॥ प्राप्य प्रातर्नदी
 रथ्यौ । तुरगौ तस्य तुः स्वयं ॥ ९६ ॥ वेगाधिक्येन निद्राबुः । सहसा स्वलिते रथे ॥ गत-
 निद्रः कुमारेन्द्रो । न रथे मित्रमैकत ॥ ९७ ॥ गतः स्यादंतसे कापी—त्याहचारस्वरेण तं ॥
 अनासप्रतिवाप्रक—द्विधां धूर्वीमलोक्त ॥ ९८ ॥ तत्कृणं मूर्धितो दबध—संज्ञश्च व्यलपत्तरां

॥ सर्वे रथेव मां सुसं । विहाय क गतो जवान् ॥ ९९ ॥ हुं ज्ञातं मित्र त्रयोऽसि । शुक्त्वा
तास्ताः सहापदं ॥ दूरीभूतोऽसि तेन त्वं । मत्तोऽद्यापि ध्रुवापदः ॥ ३०० ॥ विरहो दुःसह-
स्तेऽभू—न्मनागपि मया पुरा ॥ विमना किमनापृच्छ्य । दूरं गच्छसि सांप्रतं ॥ १ ॥ नाद्यापि
पैतुकी राज्य—वह्नीरासादितासि सा ॥ मुंचनमामेवमस्थाने । भिन्न न त्रपसे कथं ॥ २ ॥
भिवोदयेऽप्यसिन्नोऽहं । तमसा पूरितोऽसि ही ॥ यः सुत्रिके बुभुकार्तः । स जीवति क्रिय-
च्चिरं ॥ ३ ॥ स प्रेयस्या सुबुद्ध्येव । कंदनेवमबोधयत ॥ धीर मा धीरतां मुंच । ज्ञातं ज्ञातम-
मंगलं ॥ ४ ॥ क्वचित्तवैव कार्येण । मंत्री संजगव्यते गतः ॥ न हि तस्यापदः शंक्याः । सो-
ऽपि मित्रं तवैव यत् ॥ ५ ॥ नात्र स्यातुं चिरं युक्त—मरणरुदितेन किं ॥ स्थानप्राप्त्या पु-
नर्विष्वक् । क्रियते तज्जवेषणं ॥ ६ ॥ ततो मगधदेशस्य सीमप्रामं जगाम सः ॥ सदाकृति-
रिति ग्रामे—शेन तिन्ये स्वदेशम सः ॥ ७ ॥ किं शोकार्तं श्वासीति । पृष्टस्तेन जगाद् सः ॥
सखा मे चौरसंग्रामे । ग्रामेश काप्यगादिति ॥ ८ ॥ सोऽपि प्रत्यथितैः पुंजिः । शोधयित्वा-
खिलाटवीं ॥ लब्धमेकं कुमाराय । रुधिरार्द्रं शरं ददौ ॥ ९ ॥ स बाणावोकनिर्णीत—मित्र-

मृत्युः शुचातुरः ॥ जाग्रदाग्रहतो ग्रामे—शस्य तत्र निशि स्थितः ॥ १० ॥ तृतीयग्रामे प्रा-
 मेऽत्र । प्रासांशौरान् स भूयसः ॥ वीलयया दलयामास । धरटश्चणकानिव ॥ ११ ॥ कथंचि-
 दनुगहंतं । निर्वर्यं ग्रामनायकं ॥ सोऽगारपुरं राजग्रहं । द्विपो राजग्रहं यथा ॥ १२ ॥ वि-
 श्रामार्हं बहिरसौ । प्रविष्टस्तापसाश्रमं ॥ मुमोच न्यासवत्तत्र । दयितामुपतापसं ॥ १३ ॥ पुरं
 च प्रविशन् वर्य—वेदमवातायनस्थिते ॥ अपश्यत्कन्यके मूर्ते । स्वर्धूलोकश्रियाविव ॥ १४ ॥
 ते तमित्यूचतुर्मुक्त्वा । यज्जनं प्रेमनाजनं ॥ अगास्तदा सदाचार—सार तत्किं तवोचितं ॥
 ॥ १५ ॥ सोऽन्यधात्को जनः प्रेम—पात्रं तं च कदात्यजं ॥ के युवां कः पुनग्रहं । ततस्ते प्र-
 लयोचतां ॥ १६ ॥ अत्रागह्य यथा वच्मः । सोऽथ तद्देहमाविशत् ॥ प्रीणितः स्नानपानाद्यै-
 —स्तान्यामेवमत्राषत ॥ १७ ॥ अस्ति वैताड्यनामाद्दि—नैवकटोऽपि सत्प्रियः ॥ न च दुर्ब-
 णतामेति । श्वेतधातुमयोऽपि यः ॥ १८ ॥ तत्रास्ते दक्षिणश्रेण्यां । नगरं शिवमंदिरं ॥ तत्रा-
 शूज्ज्वलनशिखो । राजा विद्याधरेश्वरः ॥ १९ ॥ प्रिया विद्युद्धिखा तस्य । विद्युद्धारिसुचो यथा
 ॥ नाड्योन्मत्तस्तयोः पुत्रः । प्रकृत्या स्त्रीषु लोबुपः ॥ २० ॥ आवां खंका विशाखा च । तस्य

प्राणप्रिये सुते ॥ कदापि सह तातेन । जग्मिवाष्टापदाचक्षं ॥ २१ ॥ तत्र नत्वा जिनश्रेणी ।
 रकाशोक्तरोस्तवे ॥ चारिणी समं ताते—नावंदिष्वहि सादरं ॥ २२ ॥ शुश्रुवुः श्रमणा-
 ज्येष्ठा—त्रिर्मदधर्मदेशनां ॥ तातोऽपुहन्नतो ज्ञात्री । कोऽनयोः कन्ययोर्वरः ॥ २३ ॥ नाट्यो-
 न्मत्तवधं कर्ता । यः स चर्त्तनयोरिति ॥ श्रुत्वा मुनिवचस्तात—श्रवामाधिमधिष्महि ॥
 ॥ २४ ॥ आवाज्यामथ विद्मसं । तात किं खिद्यते वृथा ॥ स्वबंधुवधमूढेन । विवाहेनावयो-
 रक्षं ॥ २५ ॥ ततः सन्निहितीभूय । सदा जोगगतस्पृहे ॥ ब्रातुर्देहमरक्षावा—किंगोत्रमिव
 पद्मणी ॥ २६ ॥ सोऽप्यदा पुष्पचूलस्था—हरत्युधीं स्मरातुरः ॥ ततः परं स्वयं वेत्सि । वच्यः
 किं ब्रातृदुर्नयं ॥ २७ ॥ श्रुत्वा पुष्पवतीवक्त्रा—झ्रातुर्वर्तितं तवागमं ॥ तापथैत्ये शरद्भात्री ।
 इव जोजिव तत्कणं ॥ २८ ॥ ततो वीक्ष्यावयो रागं । रत्नसा पुष्पवत्यपि ॥ नवत्पलायने हेतुं
 । केतुं श्वेतमचावयत् ॥ २९ ॥ आवां च त्वामनु ज्ञाम—काशमानमिव शूचिके ॥ मंजुलोहे
 चिरं ज्ञाते । पुनर्न कचिदाप्नुवः ॥ ३० ॥ विनोपक्रममद्य त्वं । दृष्टस्तनौ समुद्रह ॥ कुमारै-
 मारियन् मारः । कुमार किमुपेक्षसे ॥ ३१ ॥ गांधर्वेण विवाहेन । कुमारः स्वीचकार ते ॥ रय-

वर्धितरंगादथे । गंगासिंधु श्वोदधिः ॥ ३२ ॥ स्थित्वा तत्र निशां त्रैषी—रुष्यवस्यतिकं स ते
 ॥ द्वाणासे च तदोकश्च । तिरोऽभूत्सर्वमन्नवत् ॥ ३३ ॥ अथाश्रमं गतोऽपश्य-न्नासौ । रत्नवतीं
 प्रियां ॥ कन्या काप्यत्र दृष्टेति । नरं पप्रब्ध कंचन ॥ ३४ ॥ सोऽवदन्नाथ नाथेति । कंदतीं
 ह्यस्तने दिने ॥ अनाथि नाथिका कापि । तरिपतृव्यालयं मया ॥ ३५ ॥ समं तेन कुमारोऽपि
 । धनावहृष्टहं यथौ ॥ सोऽप्युत्सर्वैर्नैवे रत्न—वतीं तेन व्यवहयत् ॥ ३६ ॥ संसारे सारता-
 बुद्धिं । दधानः प्रियया तथा ॥ सोऽन्यदा कर्तुमरसे । स्वमिन्नस्यौर्ध्वदैहिकं ॥ ३७ ॥ उ-
 पोषित इव स्वैरं । झुंजाने विप्रमंफले ॥ विप्रवेशो वरधनु—र्धारमेत्याब्रवीदिति ॥ ३८ ॥
 जानेऽहं क्रियते योज्य—मेतद्वरधनोः कृते ॥ विप्रौधैत्रोऽजितेऽप्येत—रपुनस्तं नोपतिष्ठते ॥
 ॥ ३९ ॥ झुंके वरधनुः साक्षा-ञ्चैनां योजयथाधुना ॥ आस्तां देहेनात्मनापि । मम तस्य च
 नांतरं ॥ ४० ॥ तं श्रुत्वा श्रुतिपीयूषं । व्याहारं द्वारमागतः ॥ वपुर्वयोवचोदिसत्तं । लक्ष्यामास
 भूपद्मः ॥ ४१ ॥ द्वैतं त्रेचुमिवालिंय । गाढं नीत्वांतरालयं ॥ ब्रह्मदत्तेन पृष्टोऽसौ । निजं वु-
 त्तमवोचत् ॥ ४२ ॥ नाथ त्वयि तदा सुसे । रुद्रोऽहं कूरतस्करैः ॥ बाणेनाहल्य केनापि । द-

स्युना पातितो रथात् ॥ ४३ ॥ रुधिराघ्राणमन्ताश्वे । रथे सत्वरचारिणि ॥ मयि वीने डुमां-
 तश्च । निराशास्तस्करा ययुः ॥ ४४ ॥ अतीत्योत्पथचारेणा—रणानीं ग्रामग्रामतः ॥ प्रवृत्तिं
 प्राप्य ते ग्रामा—धिपादिह समागमं ॥ ४५ ॥ कुमारोऽथान्यधानिमत्र । वदास्माच्चिरपौरुषैः
 ॥ एवं रंकैरिव स्थेयं । शत्रुवस्तैः कियच्चिरं ॥ ४६ ॥ अत्रांतरेऽस्मिन्नगरे—ऽकस्मात्कोलाह-
 लाकुले ॥ दत्तकर्णः कुमारेंद्रः । शुश्रावेति जनध्वनिं ॥ ४७ ॥ सृणीस्तृणीयन् कदली—दली-
 यन्नसिपंजरं ॥ मुस्तास्त्वंभिवोन्मूढ्या—दानं धावल्यसौ द्विपः ॥ ४८ ॥ बाधेयं तृणपूर्वीव
 । ह्रीवहजप्रसेऽमुना ॥ कोऽप्यस्यारकको नास्ति । ही निर्वीरा वसुंधरा ॥ ४९ ॥ तत् श्रुत्वा
 सत्वरं सख—रंगतो नागमन्यगात् ॥ आह्लास्त च कुमारस्तं । योऽधुमुकृतदोर्युगः ॥ ५० ॥
 जिह्वेभि किं न कन्यायां । पाप व्यपारयन् करं ॥ चेत्सामज समर्थोऽसि । तदेहि पुरुषोऽ-
 स्प्यहं ॥ ५१ ॥ हतो वैदेक्षिको हंते—त्याक्रंदमुखरे जने ॥ त्यक्त्वा बालामधाविष्ट । द्वि-
 पस्तंप्रति निःकृपः ॥ ५२ ॥ सदज्यस्तः पटुस्थामा । वामावर्त्तं परित्रमन् ॥ त्रमयित्वा चि-
 रं मेद—स्विनं सोऽखेदयद् द्विपं ॥ ५३ ॥ आरुह्य दत्तदंतांहि—दंतिनं केसरीव सः ॥ उर-

संदंशकाक्रांत—कंठं कुंठमदं व्यधात् ॥ ५४ ॥ वशीकृत्यांकुशेनाथ । नरनाथग्रहं गतः ॥ सो-
 ऽबधाद् द्विपमालाने । स्तंभे बालभिवोद्धतं ॥ ५५ ॥ तत्रैत्य कौतुकी भूप—स्तं वीक्ष्यावभम-
 हाजनं ॥ सिंहः पौरो रविभेद्यो । विधुनीरंकुरेष कः ॥ ५६ ॥ मुखं चंद्रसखं कीर्ति—स्तंभ-
 सान्धयुजौ युजौ ॥ जरः सरित्तटव्यूढं । तेजस्त्वस्य गतोपमं ॥५७॥ उक्ते धनावहेनाथ । तच्च-
 रित्रे यथातथे ॥ ददौ तस्मै नृपः कन्या । भूयसीः पारितोषिकैः ॥ ५८ ॥ तटिनीत्रिरिवां-
 नोधि—र्दतात्रिरिव भूरुहः ॥ तारात्रिरिव तारेश—स्ताभिर्द्राजिं स भूपभूः ॥ ५९ ॥ प्रीतैः
 पदे पदे पौरै—गीयमानगुणोत्करं ॥ द्रमयत्यंचलं काचि-जरस्यूचे तमन्यदा ॥ ६० ॥ पत्तने
 वित्तनेतास्मि—न्नस्ति गुणजनप्रियः ॥ श्रेष्ठी वैश्रमणो नाम । चित्रं नासः कुबेरतां ॥ ६१ ॥
 तत्पुत्री श्रीमती नाग—कराद्या मोचिता त्वया ॥ तदादीहति पुत्राण । सा तवैव करग्रहं ॥
 ॥ ६२ ॥ ततस्तामुपयेमेऽसौ । श्रेष्ठिना विहितोत्सवः ॥ सुबुद्धर्मत्रिणः पुत्री । नदां वरधनुः
 युनः ॥ ६३ ॥ तौ कमाद्विक्रमाधिक्या—त्ख्यातिं कितितले गतौ ॥ अत्रियावत्रियोगाढयो
 । काशीं पुरमुपेयतुः ॥ ६४ ॥ काशीशः कटको ब्रह्म—पुत्राय परमोत्सवैः ॥ कन्यां कटकव-

लार्थां । कार्यसिद्धिमिव त्वदात् ॥ ६५ ॥ स मैत्रीं मित्रपुत्रत्वा—रंभना न मनागपि ॥
 तुह्यंश्चतुरायास्मै । चतुरंगां चमूं ददौ ॥ ६६ ॥ पुष्पचूडः कणेशश्च । धनुर्मलीश्वरश्च सः ॥
 ब्रह्मदत्तं तदा त्रेजुः । कावे दीपमिव श्रुतः ॥ ६७ ॥ चलाचलचमूचाल—चालिताचलचूडकः
 ॥ चचाल प्रतिपंचालं । चौलनेयोऽचलरुचः ॥ ६८ ॥ अथ दूतमुखेनैवं । दीर्घः कटकमन्य-
 धात् ॥ अस्मासु बालमित्रेषु । कोऽयं ते शुरुकंवरः ॥ ६९ ॥ दूतेनैवावदत्सोऽपि । मित्राय
 मित्रनंदनं ॥ स्वस्थाने स्थापयंतः कि—मुपलभ्यामहे त्वया ॥ ७० ॥ सख्यं ब्रह्मद्वितीयेन
 । ग्राहयं त्वमपादयः ॥ न्यायस्यैकसमानत्वा—तादृग्वयमपि त्वया ॥ ७१ ॥ बालस्त्रीघातमि-
 त्त्रान्य—धनस्त्रीद्रोहलक्षणं ॥ पंचालमिव पंचाल—मद्य मित्र विमोच्यसे ॥ ७२ ॥ अथ जालै-
 रिवानीकै—र्बह्मभूर्धोवरोऽरुणत् ॥ सदीर्घमपि कांपिड्यं । सप्राहमिव पटवदं ॥ ७३ ॥ स्वांग-
 रद्गाक्षमे सार—मंत्रे सन्निहिते सुते ॥ बलदक् तुलनी चीता । शाकिनीबालजंतपुरं ॥ ७४ ॥
 सूर्याशुचिरिव क्रांत—सत्सैन्यैर्दीर्घभूपतिः ॥ निरधियासुः पुरात्कोलं—कुणस्तदपादिवात्रवत्
 ॥ ७५ ॥ यो यो दीर्घजटो मीन । द्वाब्धोर्निर्ययो पुरात् ॥ स स ब्रह्मजुवो योधै—र्बकोटैरिव

जप्रसे ॥ ७६ ॥ उदस्तो भूपतिदीर्घो । दीर्घपृष्ठ द्वात्फणः ॥ निर्ययौ स्फारफूत्कारो । विद्या-
 दिव पुरादथ ॥ ७७ ॥ रथान् वंजन् वटान् निघ्नं—स्तुदस्यन् गजवाजिनः ॥ द्राणं ब्रह्म-
 युवः सैन्ये । दीर्घोऽब्रूयत्यथानिबलः ॥ ७८ ॥ रुषं रोमांचदंशेन । वहन्नंकुरितामिव ॥ ब्रह्मदत्तो
 दुर्दौकेऽथ । योधुं तेन सह स्वयं ॥ ७९ ॥ वर्षन् सांद्रशरासारै—स्तन्वन् रथिरवाहिनीं ॥
 स महर्भिववदीर्घ—वटानां दुस्सहोऽजनि ॥ ८० ॥ कुर्वतो दिवि देवाना—मद्भुतं विजयै-
 षिणौ ॥ युयुधाते मिथस्तौ द्वौ । शस्त्राशस्त्रि जुजायुजि ॥ ८१ ॥ अथोदथाय चक्रार्को । ब्र-
 ह्महस्तनमस्तले ॥ चित्रं यत्तेन दीर्घस्य । दीर्घनिद्रोदपाद्यत ॥ ८२ ॥ उत्पन्नो द्वादशः सोऽयं ।
 चक्रवर्तीति वादिनः ॥ तदानीं ववुषुः पुष्यै—र्नभ्राब्दा इव नाकिनः ॥ ८३ ॥ पौरा मुमुदिरे
 दीर्घ—क्ये ब्रह्मांगजोदथे ॥ शान्तिं दत्ते प्रफुल्ले चा—रते को वा न मोदते ॥ ८४ ॥ जित्वा व-
 र्षशतेनाथ । षट्खंतामपि मेदिनीं ॥ क्रियमाणोत्सवैः पौरै—र्ब्रह्मदत्तोऽविशत्पुरे ॥ ८५ ॥ वर्षेर्द्वा-
 दशानिर्दत्ता—त्रिषेको देवमानवैः ॥ स सहस्रैश्चतुःषष्ट्या । विजयत्स मृगीदृशां ॥ ८६ ॥ फ-
 लं निदानवृक्षस्य । पुष्यवत्यस्य वदन्ता ॥ वनार सर्वशुक्रांतः—पुरंध्रीषु धुरीणतां ॥ ८७ ॥

मधुस्सर्वेऽन्यदा दास्या । दत्तं कुसुमकंदुकं ॥ निरीदयेद्दक्षमद्राक्षं । कापीत्सूहां बभूव सः ॥
 ॥ ८८ ॥ जातिस्मरः स्मरन् पंच । पूर्वजन्मानि नृपतिः ॥ दृष्टपूर्वाद्दशं देव—त्रवे स ध्यात-
 वानिति ॥ ८९ ॥ तं पूर्वत्रवसोदर्यं । स सस्मर यथा यथा ॥ तथा तथा मनस्तस्या—त्रव-
 त्संगमोत्सुकं ॥ ९० ॥ अथोपबन्धये तस्य । श्लोकार्धमिति सोऽपवत् ॥ आस्व दासौ सुगौ
 हंसौ । मातंगवमरौ तथा ॥ ९१ ॥ राज्यार्धं वन्नते योऽसुं । श्लोकार्धं पूरयेदिति ॥ राज्ञोर्के-
 सा समश्याभू—स्त्रियातोऽपि त्रिया नृणां ॥ ९२ ॥ द्विपथेव समश्याभूत् । परं तस्या अपूर-
 णत् ॥ पौराश्वतुष्पदा जाता—स्तेषां मौर्यं हि बह्मणं ॥ ९३ ॥ इतश्च स हि चित्रात्मा ।
 संजातो धनिनः कुले ॥ श्रीषु स्त्रीषु च वैराग्यं । जातजातिस्मृतिर्ययौ ॥ ९४ ॥ पित्रोरनुज्ञा-
 या प्राप्य । चारित्रं चारुधीरसौ ॥ भूतले विहरन्नाप । कांपिद्योद्यानमन्यदा ॥ ९५ ॥ तं
 श्लोकार्धमुच्चरंतं । विद्यामिव पुनः पुनः ॥ तत्रारघट्टिकं कंचि—देकचित्तं दं दर्शं सः ॥ ९६ ॥
 एषा नौ षष्टिका जाति—रन्योन्यान्त्यां विद्युक्तयोः ॥ इति तं पूरयामास । श्लोकं जातिस्म-
 रो मुनिः ॥ ९७ ॥ संपूर्णं ग्राहितः श्लोकं । मुनीन्रेणारघट्टिकः ॥ कूपं मुक्त्वा ययौ भूपं ।

साभ्राज्यार्थं जिष्टुः कथा ॥ ६८ ॥ यावन्मन्थ्ये सत्रं श्लोकं । सोऽपावीदशलाशयः ॥ तावत्प्रमोदा-
 कृदितः । ह्यापतिः प्राप मूर्धनां ॥ ६९ ॥ हन्यमानोऽथ सामंतैः । सोऽरटन्मां विमुंचत ॥
 ममोच्चाटनमंत्रोऽयं । प्रदत्तः खलु साधुना ॥ ७० ॥ स्वस्थीभूतोऽथ भूपादो । दत्त्वास्मै पा-
 रितोषिकं ॥ तेनैव दर्शिताध्वाणा—दुयानं सपरिहृदः ॥ १ ॥ चिरात्स बांधवाद्योक्त—हर्षे-
 स्वरुमना नृपः ॥ मुनिमानस्य शुश्राव । धर्मतत्त्वकिरं गिरं ॥ २ ॥ प्रतापाग्निज्वलद्देवि—
 शलत्रा सुलभाः श्रियः ॥ एक एवांगिनां धर्मः । शर्महेतुः सुहृद्व्रजः ॥ ३ ॥ मानुषं प्राप्य दुः-
 प्रापं । ये धर्मं स्युः प्रमद्वराः ॥ प्रांति शोचंति ते प्राप्त-न्व्युतसिद्धरसा इव ॥ ४ ॥ मनुष्यद्रोः
 फलं फट्णु । विषयाः संयमः पुनः ॥ पेशलं फलमित्याहु—स्तद्दज्ञास्तत्त्वं गृहाण नोः ॥ ५ ॥
 अथोचे नृपतिव्रतितः । सौख्येभ्यैः क्रियते तपः । प्राप्तसौख्यास्तु तत्कुर्युः । किमुद्धाया इवौषधं
 ॥ ६ ॥ बंधुराः सिंधुराः श्यामा । रामा अनिधनं धनं ॥ देवाः सेवाकृतस्तत्किं । यद्वाजाय
 नजे तपः ॥ ७ ॥ असंदिग्धसुखं राज्यं । ससंदेहसुखं व्रतं ॥ बलाबलविधिज्ञोऽसि । ग्राहं
 त्याज्यं च किं बुधैः ॥ ८ ॥ तत्पंचजन्मसोदर्यं । व्रतं त्यज्यपुरं नज ॥ प्राज्यं राज्यं विनज्या-

वां । वृंजीवहि यथा सुखं ॥ ९ ॥ मुनिः स्नाह महात्राण । त्रोगाः किं मम नात्रवन् ॥ मो-
 हांतरायभूतत्वा—सानत्याहमहं पुनः ॥ १० ॥ जानन्नपि तपो जाति—स्मृत्या कल्पद्रुमा-
 धितं ॥ करीरेष्विव वृत्तज्ञो । त्रोगेषु किमु मुह्यसि ॥ ११ ॥ प्राग्जन्मपुण्यैः प्राप्तोऽसि । ध्रुवं
 दिव्यामिमां श्रियं ॥ संप्रत्यकृतपुण्यस्तु । ज्ञातः किं त्वत्ससे पुरः ॥ १२ ॥ आधुः स्वल्पं रु-
 जोऽव्यर्णा । ध्रुवनाशं च यौवनं ॥ विषयाः प्रांतविरसाः । कोऽयं मोहो वृथा तव ॥ १३ ॥
 उपदेशैर्न चकथेति । यदा बोधिं मनागपि ॥ तदात्रजन्मुनिमौनं । न हि ते निष्कलोक्तयः
 ॥ १४ ॥ विचरन् वसुधापीठे । प्रलये कर्मणां मुनिः ॥ उत्पन्नकेवलज्ञानः । प्रपेदे पद्मवर्ष्यं
 ॥ १५ ॥ चक्राधिपोऽतिचक्राम । कामत्रोगैकदावसः ॥ ससवर्षशतीं वृंगो—त्रोजलुब्धो नि-
 शामिव ॥ १६ ॥ कदाचिच्चक्रिणं कोऽपि । विप्रः परिचितो जगौ ॥ यद्भ्रासि स्वयं देव । त्रो-
 जनं तत्प्रदेहि मे ॥ १७ ॥ विना स्त्रीरत्नमन्नं मे । न हि कस्यापि जीर्यते ॥ जीर्षं दानार्थकृत-
 त्स्या—दिति राज्ञा न्यर्षेधि सः ॥ १८ ॥ धिक्त्वामशनदानेऽपि । कदर्यमिति विब्रुवन् ॥ स
 विप्रः सकुटुंबोऽपि । राज्ञा स्वान्नमन्नोज्यत ॥ १९ ॥ तत्कुटुंबं ततो रात्रौ । सोन्मादमन्नवत्त-

था ॥ प्रावर्तत व्यवस्थादि—एषुधर्मो यथा मिथः ॥ २० ॥ कुटुंबे कैश्च इव । प्रातर्विहा-
यतां भते ॥ विभंविभोऽमुना सोऽह—मित्यकुप्यन्नुपे द्विजः ॥ २१ ॥ तद्द्रोहचिंतासाधिपः ।
सोऽपश्यन्नगराद्वहिः ॥ जावावं तरु पत्राणि । काण्यंतं दृषत्कणैः ॥ २२ ॥ नविष्यत्यमुना भू-
प—कैरनिर्घातनं मम ॥ ध्यात्वेति तमगौरव्यं । गौरवेण जगाद् सः ॥ २३ ॥ गजारूढो धृ-
तहज्रो । राजसार्गेण याति यः ॥ त्वं तस्य गोलिके द्विपत्वा । चक्षुषी आकृषेः सखे ॥ २४ ॥
धनदानेन मानेन । द्विजेन परिवर्तितः ॥ उमिति प्रतिपेदे स । पशुपादेषु का मतिः ॥ २५ ॥
सोऽथ कुड्यांतरे कापि । कुड्यमत्स्य इव स्थितः ॥ पार्श्वचारिणि चक्रेशे—ऽचिराच्चिक्षेप गो-
लिके ॥ २६ ॥ हार्दं चेदद्वि नास्त्वस्य । तदावां निःप्रयोजने ॥ इतीवगोलिकासपर्श—त्स्य नेत्रे
निरीयतुः ॥ २७ ॥ मृता धृता गताः सुसाः । कीणा मत्ता इवामराः ॥ अंगस्था न ररकुस्तं ।
हंत कः कर्मणं प्रभुः ॥ २८ ॥ अंगरक्षैर्निरीक्ष्यासौ । पशुपादो गले धृतः ॥ ताड्यमानोऽव-
दद्विप्रं । मूलमन्याय भूरुहः ॥ २९ ॥ स्फुरत्कोपेन यूपेन । सकुटुंबोऽपि स द्विजः ॥ कृणा-
न्नजघ्ने का वेदा । जोगिनो नेकघातने ॥ ३० ॥ क्रोधदावानलस्तस्य । यूयतः कठिनारमनः

॥ सर्वान् विप्रतृणांकरान् । मध्येपुरमशेषयत् ॥ ३१ ॥ अथादिदेश सोऽमात्यं । मात्यंतर्मे न
 मत्सरः ॥ यावन्न मुंचसि स्यात्वं । द्विजनेत्रैर्नृतं पुरः ॥ ३२ ॥ रौद्राध्यवसितं नृपं । मत्वा सं-
 त्री महामतिः ॥ श्वेषमातकफद्वैः स्यात् — मापूर्यं पुरतोऽमुचत् ॥ ३३ ॥ मृद्गस्तानि मही-
 जानि — राधापीदिति पार्श्वगान् ॥ एष एव क्षणो ज्ञाति । सारः सकलजीविते ॥ ३४ ॥
 स्त्रीरत्नपुष्पवत्यंग — संगमे नापि सा धृतिः ॥ द्विजाक्षगोलकस्पर्शे । याद्य माद्यति मे हृदि
 ॥ ३५ ॥ श्वेषमातकफलान्येवं । मृद्गता द्विजदृषियथा ॥ अतिचक्रभिरै तेन । सभाः क्रूरेण
 षोरुश ॥ ३६ ॥ स्मृत्वापि स्वन्नवं मुनीश्वरमपि प्राप्याप्रजं प्राकनं । श्रुत्वाप्यस्य शुभा निरो
 ब्रतफलं सम्यग्भिवदित्वापि च ॥ जातः पापकपूरहेतुविषयेष्येवांतिमश्चक्रन् — च्चेद् गुरुस्तदसौ
 विपद्य नरकं सर्वांतिसं लब्धवान् ॥ ३७ ॥ इति ब्रह्मदत्तकथानकं समाप्तं ॥ एवं च प्रमाद-
 विशानां निंयतामुपदर्श्य विवेकिभिः सम्यक्सामग्रीमवाप्य पुण्यकृत्येष्वप्रमादः कार्यं इत्या-
 वेदितम् ॥ मज्जान्मध्ये स वार्धस्तरणिमतिदंढां प्राप्य नैवाधिरुदो । निःखो विशोपकार क-
 मममरतरं प्राप्य नैवाश्रितोऽसौ ॥ रोगप्रस्तः स सिद्धौषधमधिकबद्धं प्राप्य नात्र प्रवृत्तः । सं-

सारार्तोऽपि लब्ध्वा नरन्नवमन्नवद्यः प्रमत्तः स्वकार्ये ॥ १ ॥ आधुःसिद्धिसमृद्धिसत्त्वधिषणा-
सौत्रान्यशोत्रायशो—त्राग्यारोम्यकलाविदासविद्युता अत्यद्भुताः सर्वतः ॥ तुष्टे यत्र जगत्-
त्रयीतनुमतामाविर्नवंत्यात्रवं । रक्ष्यः स प्रयत्नैः प्रमादरिपुतः सऊर्मचिंतामणिः ॥ २ ॥ इति
श्रीमदंचलगङ्गाधिराजश्रीमहेंद्रप्रन्नसूरिशिष्यश्रीजयशेखरसूरिविरचितायां स्वोपज्ञोपदेशचिं-
तामणिटीकायां धर्मसामग्रीत्राणनाधिकारो द्वितीयः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥

॥ समाप्तोऽयं ग्रंथो गुरुश्रीमच्चारित्रविजयसुप्रसादात् ॥

लब्ध्वा यदीयचरणंबुजतारसारं । स्वाद्दहटाधरितदिव्यसुधःसमूहम् ॥

संसारकाननतटे ह्यटताविनेव । पीतो मया प्रवरबोधरसप्रवाहः ॥ १ ॥
वंदे मम गुरं तं च । चारित्रविजयाह्वयं ॥ परोपकारिणां धुर्यं । चित्रं चारित्रमाश्रितम् ॥२॥ शुभं.

—

आ ग्रंथ श्रीजामनगरनिवासी पंक्ति श्रावक हीराबाबू हंसराजे स्वपरना श्रेयसादे
पोताना श्रीजैननास्करोदय बापखानामां बापी प्रसिद्ध कर्षो वे. ॥ श्रीरस्तु ॥

A large, ornate decorative border with intricate floral and scrollwork patterns surrounds the central text. The border is composed of repeating motifs of leaves, flowers, and scrolls, creating a rich, textured frame.

॥ इति श्रीउपदेशचिंतामणेः द्वितीयो जगः समाप्तः ॥

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीचारित्रविजयगुरुभ्यो नमः ॥

॥ श्री उपदेशचिंतामणिः ॥ नाग ३ ॥

(कर्ता—श्रीजयशेखरसूरिः)

वर्षा प्रसिद्ध करनारः—पंक्ति श्रावक हीरादाज हंसराज. (जामनगरवाळा)

वीरसंवत्—१४४६. विक्रमसंवत्—१९७६. सने—१९३०.

किं रु. ७-४-०

श्रीजैनगारुकोदय प्रिन्टिंग प्रेस. जामनगर.

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीचारित्रविजगुरुभ्यो नमः ॥

॥ अथ श्रीजपदेशचिंतामणिः सटीकः प्रारभ्यते ॥

(कर्ता—श्रीजयशेखरसूरिः)

(तृतीयोऽधिकारः)

उपावी प्रसिद्ध करनार—पंक्ति श्रावक हीरालाल हंसराज. (जामनगरवाळा)

अथ तृतीयो देशविरल्यधिकारः प्रस्तूयते—इह प्राक्तनाधिकारे सामग्रीमवाप्याप्रम-
त्तेन त्राव्यमिति प्रतिपादितं. अत्र तु यथाऽप्रमत्तः स्यात्तथा प्रतिपादयितव्यमित्यनेन संबं-
धेनायातस्याधिकारस्येयमादिमा गाथा—

॥ मूलम् ॥ सो होइ अप्पमत्तो । विरइए उज्जमेण सा य दुहा ॥ देसेण सावयाणं ।
सवेणं संजयाणं च ॥ १ ॥ व्याख्या—स प्राणिर्दिष्टोऽप्रमत्तो विरमणं विरतिः साव्ययोग-

निवृत्तिस्तद्विषयेनाद्यमेन जवति, सा च विरतिर्द्विधा द्विप्रकाश—देशतः सर्वतश्चेति. तत्र देशेन विरतिः श्रावकाणां, तेषां हि सांकटिपकजीवनिषेधादिना प्राणतिपाताद्याश्रवेभ्यो देशेनैव विरमणात्, सर्वेण विरतिः सं सामसत्येन यद्वंतिस्पोपरमंतिस्स स सावद्ययोगेभ्य इति संयताः साववस्तेषां जवति सर्वाश्रवकारनिरोधतः. ननु प्रथमं सर्वविरतिमुपदिश्य त- तस्तदशकस्य देशविरतिरुपदेश्या, यदाह—‘जद् धम्मस्स समत्थे । जीवद् तद्देशेणपि सा- ह्वणं ॥’ इत्यागमकममुद्धंष्य कथं नाम देशविरतिरेव पूर्वं प्रातूयते? उच्यते—प्रतिपत्तिक- माश्रयणात्. तथा च चाध्वं—सम्मत्तम्मि ज लद्धे । पद्धिअपुहुत्तेण सावजं होज्जा ॥ चर- णोवसमखयाणं । सागर संखंतरा हुंति ॥ १ ॥ तर्हि प्रथमं सम्यक्त्वमेव वाच्यं, सत्येमेवैत- दत्त एव देशविरतिद्वारगाथायां पूर्वं सम्यक्त्वमुपन्यस्य ततो व्रतवर्णना विधत्स्यते, इत्यर्त्तं विस्तरेण. अथ देशविरतियोग्यानाह—

॥ मूढम् ॥—जे न खमंति परीसह—त्रयसयणस्सिनेह्विसयत्तोन्नेहिं ॥ स्वविरदं धरेजं । ते जुग्गा देसविरदए ॥ २ ॥ व्याख्या—ये प्रत्याख्यानावरणकषायोदयवर्तिनो जीवाः

परीषहत्रयस्वजनस्नेहविषयलोत्रैर्हेतुभूतैः सर्वविरतिं धर्तुं न क्लमंते, ते देशविरतेर्योग्या न-
 वंति. इदमत्र हृदयं—सामर्थी प्राप्य विवेकिना पूर्वं सर्वविरतिरेवाहृतव्या. यः पुनः क्लृप्त-
 सहनत्रिहात्रमणमलधारणादिपरीषहत्रीरुतया, तथा कथमीदृशमत्यंतवत्सवं पितृपुत्रादि-
 परिजनं त्यक्त्वैकाकिना भूयत इति स्वजनस्नेहेन, तथा कथं संसारसारतापादनकामा अमी
 इंद्रियार्था अयुक्ता मुच्यंत इति विषयलोत्रेण वा सर्वविरतिं वरितुं नोत्सहते. स मा सर्व-
 त्रष्टोऽभूवं, सर्वनाशे जायमाने यत्तद्वात्रोऽपि श्रेयानेवेति विचार्य देशविरतिमपि प्रतिष्यते,
 प्रतिबंधककारणात्तत्रावे तु सर्वविरतिमित्यर्थः. यदावश्यकचूर्णिः—विसयसुहृषिवासाए । अह-
 वा बंधवजलाणुराएण ॥ अचयंतो बावीसं । परीसहे दुस्सहे सहिजं ॥ १ ॥ जइ न करेइ
 विसुळं । सममं अइडुकरं तवच्चरणं ॥ तो कुळा गिहिधम्मं । न य बणो होइ धम्मस्स ॥
 ॥ २ ॥ अथ देशविरतिमेव विस्तरतो विवहृर्कारिगाथामाह—

॥ मूलम् ॥—इह सममत्तं वारस—वयाइं दिठंतसंजुयाइं तज्जं ॥ गुणभावणदिणरथणी
 —किच्चाइं फलं च वत्तवं ॥ ३ ॥ व्याख्या—इह देशविरत्यधिकारे प्रथमं सम्यक्त्वं वक्तव्यं,

इहोक्तं चैतत्सर्वविरतेरपि मूढभूतं प्रतिपन्नव्यं, द्वयोरपि साधारणत्वात्. साधारणत्वेऽपि यद्दे-
 शविरतेरादावस्योपन्यासस्तद् विरतानामपि सम्यक्त्वमात्राश्रयणाद्भावकत्वं नवतीति ज्ञापनार्थं.
 यदार्थं—सान्निगहा य निरन्नि—गाहा य उद्दिष्टे सावया इविहा ॥ ते पुण विन्नङ्गमाणा
 । अद्वविहा हुंति नायवा ॥ १ ॥ ततः प्रत्येकं दृष्टांतसंयुतानि द्वादशव्रतानि वाच्यानि. ततः
 प्रतिपन्नवतो यैर्भुणैर्युक्तः स्यात्ते गुणा वाच्याः. ततो दिनरजन्यहोरानां तत्प्रतिबद्धानि कृत्यानि
 वाच्यानि. ततः सुप्राक्षिताया देशविरतेः फलं वाच्यं. एतत्सर्वमन्वाधिकारे वक्तव्यमिति योगः.
 तत्र प्रथमं सम्यक्त्वस्य स्वरूपमाह—

॥ मूढम् ॥—गयरगदोसमोहो । देवो ढक्रायसंजया गुरुणो ॥ केवद्विन्नणिड धम्मो ।
 द्य सम्म रुई य सम्मत्तं ॥ ४ ॥ व्याख्या—राग दृष्टेष्वासक्तिः, द्वेषोऽनिष्टेष्वप्रीतिः, मोहो-
 ऽज्ञानं, गता द्दरीभूता रागद्वेषमोहा यस्य स गतरागद्वेषमोहः, सर्वं वाक्यं सावधारणं न-
 वतीत्येष एव देवो नापरे हरिहरादयः. तेषां स्त्रीशस्त्रजपमादादिरागादिचिन्हस्य व्यक्तस्य
 वीक्षणत्. नवत्वेषां रागादिमत्ता कानो हानिरिति चेन्न, रागादिकदुषिततया तेषामव्ययमु-

कत्वेन मुक्तिदानयोगात्, मुख्यार्थमेव च देवस्याप्यभिप्रेतत्वात्. नित्यमुक्ता अमी न दिव्यं-
 ते रागादिचिरिति चेन्न, नित्यमुक्तानां पुनर्नवावात्. श्रुयंते च पुनर्नवा. एषामवतारा ह्य-
 संख्येया इति पुराणोक्तत्वात्. मा नवतु मुक्तिदत्तं, तथापि राज्यादिदातृत्वं रोगाद्यपाय-
 वारकत्वं च वर्तत एवामीषां साक्षाद्दीक्षणादिति चेन्न, तथाविधपार्थिवादीनां क्षिपणादीनां
 च देवत्वप्रसंगात्, पार्थिवादयः परेभ्यः कर्मानुगुणमेव दद्यान्नाधिकमिति चेत्तेषामपि तथैव
 प्रवृत्तेः. न हि सर्वेऽपि तद्भक्ता राज्ञानो निरजोवाऽनुनवविरुक्त्वात्. यदाहुः—यथावद्यादृशं
 येन । कृतं कर्म शुभशुभ्रं ॥ तत्तावत्सादृशं तस्य । फलमीशः प्रयत्नति ॥ १ ॥ इत्यद्यं विस्तर-
 ण. तथा षट्कायाः पृथ्व्यप्तेजोवायुवनस्पतित्वस्वरूपास्तेभ्यो विराधनाकारेण संयता उपरता
 ये त एव गुरवो नापरे द्विजादयस्तेषां सर्वान्नप्रवृत्तत्वेन सदा षट्कायोपमर्दनसंनवात्. न-
 वतु षट्कायोपमर्दकत्वं, परं ब्राह्मणजातित्वमस्त्येवेति चेन्न, ब्राह्मणजातित्वेऽपि जाल्यस्य नि-
 यत्वात्. तदत्रावेऽपि त्रिश्वामित्रादीनां पूज्यत्वाच्चिधानात्. यदाहुः—श्वपाकीगर्भसंभूतः । पा-
 रासरप्रहामुनिः ॥ तप्रसा ब्राह्मणो जात—स्तस्माज्जातिरकारणं ॥ १ ॥ कैवर्तीगर्भसंभूतो ॥

व्यासो नाम महामुनिः ॥ तपसा ब्राह्मणो जज्ञे । तस्माज्जातिरकारणं ॥ २ ॥ हरिणीगर्भसं-
 भूतो । ऋषिभृंगो महामुनिः ॥ तपसा ब्राह्मणो जज्ञे । तस्माज्जातिरकारणं ॥ ३ ॥ शशकीग-
 र्भसंभूतः । शूको नाम महामुनिः ॥ तपसा ब्राह्मणो जात—स्तस्माज्जातिरकारणं ॥ ४ ॥ मं-
 कूकीगर्भसंभूतो । मांकव्यश्च महामुनिः ॥ तपसा ब्राह्मणो जात—स्तस्माज्जातिरकारणं
 ॥ ५ ॥ अरणीगर्भसंभूतः । कठिनोऽभूमहामुनिः ॥ तपसा ब्राह्मणो जात—स्तस्माज्जातिरका-
 रणं ॥ ६ ॥ ऊर्वशीगर्भसंभूतो । वसिष्ठोऽब्रूमहामुनिः ॥ तपसा ब्राह्मणो जात—स्तस्माज्जा-
 तिरकारणं ॥ ७ ॥ न तेषां ब्राह्मणी माता । संस्कारश्च न विद्यते ॥ तपसा ब्राह्मणा जाता—
 स्तस्माज्जातिरकारणं ॥ ८ ॥ अन्यत्राप्युक्तं—सत्यं ब्रह्म तपो ब्रह्म । ब्रह्म चंद्रियनिग्रहः ॥ स-
 र्वभूतदया ब्रह्म । एतद्ब्राह्मणवक्षणं ॥ १ ॥ शूद्रोऽपि शीघ्रसंपन्नो । गुणवान् ब्राह्मणो भवे-
 त् ॥ ब्राह्मणोऽपि क्रियाहीनः । शूद्रापत्यसर्मो भवेत् ॥ २ ॥ तस्माद्विरतिरेव प्रमाणं, तां
 विनापि गुरुत्वे तार्थतारकत्वायोगात्. यतः—दुश्चि वि वि सयासत्ता । दुश्चि वि धणधन्नसंगह-
 समेया ॥ स्त्रीसगुरु समदोसा । तारिजिद् दणसु को केण ॥ १ ॥ न च वाच्यं कुटीचरादयः

संयता एव निःसंगत्वादिति, तेषामपि सम्यग्जीवानवबोधेन स्नानाधारंनकत्वात्. तस्मात् ष-
 द्कायसंयताः साधव एव गुरव इति स्थितं. तथा केवद्विना सर्वज्ञैर्नैव त्रष्टितो धर्मः श्रेया-
 न्, न त्वपरैः, न च तेऽपि सर्वज्ञा एकमूर्तिर्वेऽपि विरूढधर्मभाषणयोगात्. तथाहि—वि-
 ष्णुमते विष्णुमूर्तये सृष्टिरुच्यते, शिवमते शिवमूर्तयेति. शुद्धिरप्येकत्र जडेनापरत्र तु तस्म-
 ना, मोक्षोऽप्येकत्वात्सन्धेव त्वयः, अपरत्र तु नवगुणोद्भेदः, किंच पश्चादप्युभेयान् सुरान् सृ-
 जतस्तेज्यश्च वरं ददानाः कथं ते नाम सर्वज्ञीत्रवितुमर्हति ? अत एव न तदुक्तो धर्मः प्र-
 माणं, अस्मदाद्युक्तवत्. तस्मात्केवलप्रणीत एव धर्मः श्रेयानिति. सम्यग्निर्णयस्तौ रुचिः श्र-
 द्धानात्मिका सम्यक्त्वमुच्यते, चकार एवकारार्थः, सम्यगरुचिरेव सम्यक्त्वं ज्ञातीति ज्ञावः.
 ॥ ४ ॥ रुचिरेव वैशिष्यमाह—

॥ मूलम् ॥—पन्नवगस्संज्ञावा । मद्दहेजअत्रावर्ण व दुग्निज्जे ॥ जो जिणवुत्ते त्तावे ।
 सद्दहए तस्स संमत्तं ॥ ५ ॥ व्याख्या—प्रज्ञापकः समर्थो वक्ता, तस्याज्ञावात्, तथा मतिः
 कर्मक्रयोपजन्यबुद्धिपाटवं, हेतुः परोक्षार्थसाधकमनुमानं, उपलक्षणत्वाद् दृष्टान्तादयस्तेषा-

मत्रावती वा दुर्ग्राह्यान् दुर्बोधान् ज्ञावान् सूक्ष्मनिर्गोदादीन् यः श्रुते सत्यान्निति मन्यते, कीदृशान् ? ' जिणवुत्तेति , हेतुकारेण विशेषणमिदं, जिनीकत्वात्, जिनी हि रागादि-जेटुत्वात्त कदाचिदसत्यं ज्ञाषते. यतः—रागाद्या द्वेषाद्या । मोहाद्या वाक्यमुच्यते ह्यनृतं ॥ यस्य तु नैते दोषा—सस्या नृत कारणं किं स्यात् ॥ १ ॥ तस्यैव सम्यक्त्वं, नान्यस्य, जिनीकतत्त्वैकाक्षरा श्रुत्तानेऽपि मिथ्यात्वप्रसंगात्. यदार्थं—पथमस्करं पि इक्षं । जो न रोएइ सुत्तनिहिठं ॥ सेसं रोअंतोविं हुं । मिथ्यादिद्विजमात्तिव ॥ १ ॥ एवं सम्यक्त्वस्य स्वरूपमु-क्त्वा तदनेदानाह—

॥ मूलम् ॥—सद्दहणरुक्त्वमेगहं । निसग्गजवएससंजवं दुविहं ॥ जवसमिअखत्तवसमि-अ—खाइअनेएहिं तं तिविहं ॥ ६ ॥ व्याख्या—तत्सम्यक्त्वं सामान्येन चित्तमानं श्रुत्तानरूपं तत्त्वार्थरुचिलक्षणमेकधा एकप्रकारं जवति, श्रुत्तानमात्वस्य वक्ष्यमाणनेदेव्वप्यव्यन्नि-चारात्. तथा निसर्गसंजवमुपदेशसंजवं चेति द्विविधं द्विप्रकारं, तत्र गुरुपदेशानपेक्षं स्वय-मेव जातिस्मरणादिना बाह्यद्वीपवर्तिनां तिरश्चाश्रिव यज्जायते तन्निसर्गसंजवं सम्यक्त्वमुच्यते.

उक्तं चौपपातिके—से जे इमे सखियपंचदियतिरिखजो णिआ चवंति, जलथरा थलथरा खयरा, तेसिणं अत्थेगइयाणं, सुतेणं परिणामेणं, पसत्थेहिं अज्जवसाणेहिं देसाइं विसुन्नमांणिहिं, तदावरणिज्जाणं कम्माणं खजवसमेणं इहापोहमगणगवेसणं, करेमाणाणं सन्निपुवे जाइसरणे समुप्पजाइ, तएणं ते समुप्पसजाइसररा सयमेव पंचाणुवयाइं पंकिवज्जंति. बहू-हिं सीलवयगुणवेरमणपच्चरकाणपोसहोववासेहिं अप्पाणं चावेमाणा बहूहिं वासाइं आउअं पावंतिति. तथा गुवादिइरुपदेशाव्याजायते तदुपदेशसंनवं, आत्तिगमिकमप्युच्यते, अथवा इयं चावाच्यां व्यवहारनिश्चयाच्यां च सम्यक्त्वमागमे द्विधा प्रोक्तं. तत्र द्रव्यतः कायोपशमिकशोधितमिथ्यात्वपुजलानामिव तत्स्वरूपत्वात्. चावतस्त्वौपशमिकं काथिकं वा, तयोरपौजलिकत्वेन केवलभावप्रधानत्वात्. तथा व्यवहारतः परतीर्थगमनलौकिकपर्वपरिहारादिरूपं, निश्चय-तस्तु मोहक्षयोपशमजनमा शुभ्रः स्वात्मनः परिणाम एव सम्यक्त्वं. यदागमः—से य सममत्ते अपसत्थमोहणीयकम्माणुवेयणेवसमखयसमुत्थे परमसंवेगाइदिंगे सुहे आयपरिणामे पन्नते, एतच्चात्र न दर्शितं, दिइमात्रस्यैव दिदर्शयितत्वात्. तथोपशमिककायोपशमिककाथिक-

त्रेदस्तरसम्यक्त्वं त्रिविधं त्रिप्रकारं त्रवति. तत्र मिथ्यात्वमोहनीये कर्मण्युदीर्णं क्षीणे शेष-
 स्यानुदीर्णस्यानुदयावस्थापादनमुपशमस्तेन निर्धुतमौपशमिकं, उपशमश्रेण्यां दर्शनसंसर्कं त्र-
 पशति त्रवति, अनादिमिथ्यादष्टेः कारणत्रयपूर्वकं वा, तलानादिमिथ्यादष्टैर्धया त्रवति त-
 शोच्यते—इह हि सकलपापपादपमूढमिथ्यात्वप्रत्ययमासंसारमपरापरत्रवपरवृत्त्यानंतान्
 पुत्रवपरावतान् पर्यटन् प्राणी तथा त्रव्यत्वपरिपाकवशाद्गिरिसरिदुपलघोलनाकल्पेनानात्रो-
 गिकेनाध्यावसायविशेषरूपेण यथाप्रवृत्तकरणेन प्रभूतं कर्म निर्जरयन्नदपं च बध्नन् संज्ञित्व-
 मासाद्यायुर्वर्जानि कर्माणि पृथक्सागरोपमकोटाकोटिस्थितानि विधाय तन्मध्यादपि पट्यो-
 पमासंख्येयत्रागे कृपिते ग्रंथिश्रमासादायति, ग्रंथिश्र दारुग्रंथिरिव कातरैर्दुर्भेदा निबिद-
 रागद्वेषपरिणामरूपः. उक्तं च—गंतिति सुदुश्चेत् । कस्करुघणरूढगूढगंतिव्व ॥ जीवस्स क-
 म्मजण्णित् । घणरागदोसपरिणामो ॥ १ ॥ अमुं च यावदत्रव्या अप्यनंतशः प्रासा ग्रंथिश्र-
 दं तु कर्तुमशक्ता व्याहृत्य पुनः संक्षेशवशाद्दुक्कष्टस्थितानि कर्माणि कुर्वन्ति, तेषामपूर्वकरणा-
 योगाद् ग्रंथिश्रेदस्य च तरसाध्यत्वात्. यदाह—करणं अहापवत्सं । अपुवमनियद्विमेव त्रवा-

णं ॥ द्यरेसिं पदमं चिय । नणइ करणं तिपरिणामो ॥ १ ॥ कश्चिपुनर्नद्योऽपार्धपुजलपरा-
 वर्तमध्यानीतसारः सारसाहसतया विशुद्धतराध्यवसायरूपेणाननुभूतपूर्वणापूर्वकरणेन मुज-
 रेणव तं गहनमपि ग्रंथं चित्वा ततो विशुद्धतमाध्यवसायरूपमनिवृत्तिकरणं प्राप्य तद्वलेन
 वेद्यमानस्य मिथ्यात्वस्य स्थितिद्वयं करोति । तद्यथा— प्रथमा स्थितिरंतर्मुहूर्तमाना, द्वितीया
 च किंचिद्भूतसागरोपमकोटाकोटिप्रमाणा, एतदंतरकरणमिदुच्यते । तत्र प्रथमं मिथ्यात्वस्थि-
 तिमनिवृत्तिकरणैवानुभूय द्वितीयां च द्वाधीयसीं स्थितिमथाप्यप्राप्तोऽस्मिन्नंतरे प्रदेशतो वि-
 पाकतश्च मिथ्यात्वपुजलवेदनात्तावादिशदतरत्वार्थश्रद्धानरूपमंतर्मुहूर्तस्थितिकमौपशमिकं
 प्रथमं सम्यक्त्वमाप्नोति । ऊसरदेसं दद्विद्वयं च । विभ्राइवणदत्रो पप्य ॥ द्य मिदथरस अणुदये
 । उवसमसममं लहइ जीवो ॥ १ ॥ तस्मिंश्चौपशमिकसम्यक्त्वे स्थितः सत्तायां वर्तमानं मिथ्या-
 त्वं शुक्रादिपुंजतया त्रिधा करोति । यथा कश्चिदौषधवलेन मदनकोद्वान् शोधयति, ते च
 शोध्यमानाः केचिहुध्यन्ति, निर्मेदनीजवंतीत्यर्थः । केचिदधशुक्रा ज्वन्ति, केचिदपुनः सर्वथैव
 न शुध्यन्ति । एवं जीवोऽप्यौपशमिकसम्यक्त्वेन तत्त्वार्थप्रतिपत्तिरूपं मिथ्यात्वपुंजं शोधयति ।

तथा च स त्रिधा जायते; शुक्रोऽर्धशुक्रोऽशुक्रश्चेति. तत्र यदांतर्मुहूर्तमौषाग्निकसम्यक्त्वेऽनु-
भूते शुक्रपुंज उदेति, स तं वेदयन् तदा द्वायोपशान्तिकसम्यग्दृष्टिरुच्यते, निर्मदनीकृतकोद्र-
वकल्पानां मिथ्यात्वपुञ्जानां जिनवचनरुचिं प्रत्यवारकत्वात्. यदाह—तद्यथेति प्रदीपस्य ।
स्वह्यान्नपटवैर्यदं ॥ न करोत्यावृत्तिं कांचि—देवमेतद्गुचेरपि ॥ १ ॥ यस्य पुनरर्धशुक्रपुंज उ-
देति. तदुदये स सम्यग्मिथ्यादृष्टिरुच्यते, मिश्रतया पुंजस्य जिनधर्मप्रत्यौदासीन्यनिबंधन-
त्वात्. यस्य त्वशुक्रः पुंज उदेति स मिथ्यादृष्टिरेव, अशुक्रतयाऽस्य सम्यग्देवादिषु विप्रतिप-
त्तिहेतुत्वादिति. एतत्कार्मभ्रंशिकानां मतं, सैकांतिकाः पुनरेवमाहुः—यदुत्तानादिमिथ्या-
दृष्टिः कोऽपि तथाविधसामग्रीसज्ञावैश्वर्करणेन पुंजत्रयं कृत्वा शुक्रपुंजपुञ्जान् वेदयन्नौष-
ाग्निकं सम्यक्त्वमलब्ध्वैव प्रथमत एव द्वायोपशान्तिकसम्यग्दृष्टिर्भवति. अन्यस्तु यथाप्र-
वृत्तादिकरणत्रयक्रमेणांतरकरणौपशान्तिकं सम्यक्त्वं लभते, पुंजत्रयं त्वसौ न करोत्येव. त-
तश्चौपशान्तिकसम्यक्त्वाच्च्युतोऽवश्यं मिथ्यात्वमेव गच्छति. उक्तं च कल्पनाख्ये—आलांबन-
मलहंती । जह सगणं न मुंचए इतिग्या ॥ एवं अकयतिपुंजी । मित्शं चिय जपशमी ए-

॥ १ ॥ तथा उदीर्णस्य मिथ्यात्वस्य विपाकोदयेन वेदितत्वात् कथं, अनुदीर्णस्य तूपशमो मिथ्यात्वमिश्रपुंजावाश्रित्य विकञ्चितोदयत्वं शुक्रपुंजमाश्रित्य पुनरपनीतमिथ्यात्वस्य प्रावत्वं ताभ्यां कथोपशमाभ्यां निर्द्वंसं कथोपशमिकं, एतच्च यथा नवति तथोक्तमेव, अस्य च ज-
 वन्पतौतमुहूर्तं, उत्कृष्टतः साधिकाति षट्षष्टिसागरोपमाणि स्थितः यदाह—दोषारे विज-
 यादसु । गयरस तिन्नि अच्युए अहव तादं ॥ अदरेगं नरात्रविधं । नाणाजीवाणु सवकं ॥
 ॥ १ ॥ अस्मिंश्चानुदीर्णस्य मिथ्यात्वस्य विपाकतोऽनुभवो नास्ति, प्रदेशतोऽस्त्येव. औपश-
 मिकं तूत्रयथापि नास्तीत्यनयोर्नेदः यद्वाद्यं—वेष्ट संतकर्मम् । खड्गवसमिष्टसु नाणुप्रावं
 सो ॥ उवसंतकसाजं गुण । वेष्ट न संतकर्ममपि ॥ १ ॥ अब सत्कर्म प्रदेशकर्म अनुभावं
 विपाकवदणमिति. तथा मिथ्यात्वमिश्रसम्यक्त्वरूपस्य पुंजवयस्य कथेण सर्वथा ददिकनि-
 र्देषताकरणेन निर्द्वंसं काधिकं, तच्च नवचतुष्टयांतमोक्षगामिन एव नवति, नान्यस्येति. इ-
 ह सम्यक्त्वपुंजस्य चरमपुंजवयासानुभवरूपं यद्वेदनं तद्वेदकसम्यक्त्वं, तद्वस्तुतः कथोप-
 शमिकमेव. तथाऽनंतानुबंधुदयादौपशमिकसम्यक्त्वं. वमतः किञ्चिन्नद्रसास्वादनेन यद्वेदनं

तत्सास्वादं सम्यक्त्वं. तदपि प्रबलकषायकदुषितत्वारपरिपातात्त्रिमुलत्वाच्च मिथ्यात्वक-
ल्पमित्युपेक्षितं. कारकरोचकादयस्तु भेदा एवैवांतर्भवतीति न पृथक्प्रोक्ताः. अथास्य स-
म्यक्त्वस्य सर्वशुणाधारतामाह—

॥ मूलम् ॥—जह सज्जणं साही । जलाण जलही निही हिरणाणं ॥ गयणं तारा-
ण तहा । शुणण समत्तमाहारो ॥ १ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरं यथा शकुनानां पक्षिणां
शाखी वृक्षः. ॥ १ ॥ अथ मोक्षान्तया तुद्येष्वपि ज्ञानदर्शनचारित्र्येषु दर्शनस्य विशेष-
प्राधान्यमाह—

॥ मूलम् ॥—जंति न सिद्धिमत्रवा । अहिगयसुत्ता विसुद्धचरणावि ॥ तमहा नाणच्च-
रित्ता । दंसणरहियाण न हु फल्लया ॥ ८ ॥ व्याख्या—अधिगतं अर्थतः प्राप्तं सूत्रं एकाद-
शान्गरूपं यैस्तेऽधिगतसूत्राः, विशुद्धं प्रमादाकदुषितं चरणं आचारो येषां ते विशुद्धचरणाः,
एवंविधा अप्यत्रव्याः सिद्धिं परमपदं न यांति, नवमयैवेयकारपरतस्तेषां गमत्तान्नावात्. य-
त एवं तस्माद् ज्ञानचारित्र्ये दर्शनरिकानां सम्यक्त्वशून्यानां नञोऽदुपार्थत्वाच्च फलदे, अ-

द्वयफलेद् इत्यर्थः, दुरेवकारार्थः. अयं प्रावः— यदि ज्ञानक्रियाभ्यां मोक्षः स्यात्तर्हि अत्र-
 ध्यानामपि न्रवेत्, न च न्रवति दर्शनशून्यत्वात् तदेव प्रधानं, आह परः— ननु यथा त्व-
 योक्तं तथा वयमपि वच्मः, यदि केवलेन सम्यक्त्वेन मोक्षः स्यात्तदाऽविरतसम्यग्दृष्टीनामपि
 न्रवेत्, न च भवति, ज्ञानक्रियाशून्यत्वात्, अतस्ते एव प्रधाने, इत्यत्रोच्यते— नैवं, सम्य-
 कत्वं स्वतंत्रत्वात्. तथाहि— ज्ञानक्रिये विनापि सम्यक्त्वं स्वात्मलाभं लभते, न तथा
 सम्यक्त्वहीने ज्ञानक्रिये, किंच सम्यक्त्वहीनाभ्यां व्यवहारतो ज्ञानक्रियाभ्यां प्राप्ताभ्याम-
 ध्यन्नध्यानां सिद्धिर्नास्त्येव, तद्द्रष्टितेऽपि सम्यक्त्वे लब्धे न्रध्यानामपार्थुजलपरत्वतात्तर्क-
 वत्येव, तस्य प्रधानत्वं. अत्र च सम्यक्त्वप्राधान्यख्यापनाय श्रीआचारंगप्रोक्तोऽधेतरकुमार-
 इयदृष्टांतो दर्श्यते—

प्रौढप्रतापः स्मरतुद्वयरूपः । पुरा बभूवोदयवर्मभूषः ॥ आद्यस्तनूजोऽजनि वीरसेन—
 स्तस्य द्वितीयः किव सूरसेनः ॥ १ ॥ ज्यायान् सुतोऽजायत दैवदोषा— इंधः स गंधर्वकला-
 प्रपन्नः ॥ धीमान् धनुर्वेदमधीत्य नित्य— माप द्वितीयस्तु श्रुति प्रसिद्धिः ॥ २ ॥ ख्यातिं किं

तौ तस्य सदापि चाप—व्यापारपारीणतयावगत्य ॥ वीरो गताहोऽपि हि शास्त्रकर्मा—ध्येतुं
 यथाचेऽनुमतिं स्वतातं ॥ ३ ॥ अर्वासतातानुमतिः प्रधान—मतिर्धनुर्वेदविधौ कर्मोऽभूत् ॥
 तथा यथा विध्यति शब्दमात्रे । श्रुतेऽपि दूरं चलमेष वेध्यं ॥ ४ ॥ कदाचिदासांतरतिप्रता-
 प—स्फुरद्भटस्तोममरातिचक्रं ॥ श्लोथ तं भूपमुपेत्य वाङ्—कद्वोलबोलोद्वसदश्वदुदं ॥ ५ ॥
 अंधोऽपि लोकोत्तरसत्वधामा । पितुर्निदेशेन स वीरसेनः ॥ गत्वा परानीकमनेकयोधान् । ज-
 यान बाणैः श्रुतशब्दवेधी ॥ ६ ॥ आबुध्य तस्यांध्यमवंध्यबुध्यु—न्मेषा अशेषा अपि कल-
 समौनाः ॥ तं वीरसेनं जगदुः सुरवेन । द्विषः किराता श्व चित्रकायं ॥ ७ ॥ स बंधुमुद्वेषधि-
 तुं तदैवो—सस्ये घनस्थामनुजन्मा ॥ तन्मारचीता रिपवोऽपि वीरं । मुकंत्वापदां बी-
 जमिवाशु नेशुः ॥ ८ ॥ विज्ञोऽपि योऽपि यथाकिहिनो—ऽक्षिपद्विपक्षान्न हि वीरसेनः ॥
 ज्ञानक्रियावानपि कर्मजातं । सम्यक्त्वहीनो न तथा चिनत्ति ॥ ९ ॥ इत्यतदेव निर्युक्तिका-
 रोऽप्याह—कुणमाणोवि य किरियं । परिचयंतोवि सयणधणन्नोए ॥ दितोवि डुहस्स जरं
 । अंधो न जिणइ प्राणीयं ॥ १ ॥ कुणमाणोवि निविसिं । परिचयंतोवि सयणधणन्नोए ॥

दित्तो वि दुहस्स जरं । मिथदिद्धी न सिब्रह ज ॥ २ ॥ तम्हा कम्माणीयं । जेउमणो इंसण-
मि पयइज्जा ॥ इंसणवउं हि सफलाणि । हुंति तवनाणचरणदं ॥ ३ ॥ अथ सम्यक्त्वस्य
सर्वलक्षणाधिक्यमाह—

॥ मूलम् ॥—इकरो धणकोदी । अन्नतो इक्केमेव सम्मत्तं ॥ आसिवसुहहेउभस य । न
तस्स ताउ पडुप्यंति ॥ए॥ व्याख्या—स्पष्टा, न वरं आशिवं मोक्षमवधीकृत्य सुखहेतुतस्सस्य
सम्यक्त्वस्य तास्तुभैकभविकसुखहेतवो धनकोटयो न पूर्यते, न तुल्या नवंति, अतं एव—
॥ मूलम् ॥—वित्तसद रंकोवि सुरे—सरोव सम्मत्तनिहियमईउ ॥ रायावि रुवद रं-
कोव । जेण पत्तं न सम्मत्तं ॥ १० ॥ व्याख्या—इयमपि सुबोधा, न वरं सुरेश्वरवद्वित्तसनं
रंक्वडुलनं च पृथ्यज्ञवापेदं. अर्थेदं सम्यक्त्वं प्राप्तं सद्यथा स्थिरीन्नवति तथाह—

॥ मूलम् ॥—सदहणसुद्धित्तरकण—दिंगणुणागारविणयजयणाणं ॥ ताणपत्तावणना-
वण—दोसाणं तं परिज्जाए ॥ ११ ॥ व्याख्या—इह परिज्ञाशब्दस्य सर्वपदेषु संबंधात् श्र-
द्धादीनां द्वादशानां पदानां परिज्ञया तत्सम्यक्त्वं स्थिरीन्नवतीति गम्यते. परिज्ञा द्विधा,

रूपरिज्ञा प्रत्याख्यानपरिज्ञा च, तत्र श्रूतानशुद्धिब्रह्मणद्विगणशुद्धिब्रह्मणविनययतनाप्रज्ञावनानां
 रूपरिज्ञया परिज्ञानं, उपलक्षणत्वादाचरणं च आकारस्थानत्रावनानां रूपरिज्ञया परिज्ञाः
 नमेव, दोषाणां च प्रत्याख्यानपरिज्ञया परिहरणमित्येवं परिज्ञाशब्दो योज्यः. तत्र श्रुतीयते
 प्रतीयते सम्यक्त्वमनेनेति श्रूतानं चतुर्था, तद्यथा—ज्ञातानामपि जीवादितत्वानां पुनः पु-
 नश्चितनं परमार्थसंस्त्वः (१). सुदृष्टपरमार्थानां साध्यादीनां सेवनं (२). व्यापन्नदृष्टीनां
 निन्दवपार्थस्थादीनां (३). कुदृष्टीनां शाक्यादीनां च वर्जनं चेति (४) तथा सम्यक्त्व-
 स्य नैर्मदयापादनं शुद्धिश्चिधा, जिनजिनमतवर्जं सर्वमन्यदसारमिति ध्यानं मनः शुद्धिः
 (१). जिनवर्जदैवतादारोग्याद्यप्रार्थनं वचःशुद्धिः (२). आपद्यपि देवांतरानुपासनं काय-
 शुद्धिश्चेति. (३). तथा वदयते परिह्वियते औषष्टेनेवाश्रियेन सम्यक्त्वं, तद्वह्मणं स्वरूप-
 मिति यावलंपचधा, तद्यथा—सापराधेऽपि क्रोधानुदय उपशमः (१). मोक्षात्रिदाषः संवे-
 गः (२) नवविरागो निर्वेदः (३). दुःखिते दयानुकंपा (४) जिनवचने प्रत्यय आस्ति-
 क्यं चेति (५). तथा दिग्भयते चिह्नयते धूमनेनेव धूमध्वजः सम्यक्त्वं येन तद्विगं त्रिधा,

रागङ्गस्येव गीते जिनगर्भे शुश्रुषा (१) तृषितस्येव जले धर्मनुष्ठाने आदरः (२) . देव-
 गुरुषु पूजाविश्रामणादिना वैयावृत्त्यनिश्चयश्चेति (३) . तथा सम्यक्त्वात्मनो दीप्तिहेतवो
 गुणाः पंच, तद्यथा—क्रियानैपुण्यं कौशल्यं (१) संविभ्रजनादिना संसर्गस्तीर्थसेवा (२)
 देवयुर्विद्विषु आहतत्वं नक्तिः (३) . देवादित्रिरहोत्र्यत्वं स्थिरता (४) . तीर्थोन्नत्यकरणं
 प्रज्ञावना (५) चेति . तथा अपवादपदकल्पानां येषां बहूनेतरदेवादीन्नमस्यतोऽपि सम्य-
 कत्वं न हीयते, ते आकाराः षट्, तद्यथा—राज्ञो बलात्कारेण अपरं देवादिकं नमस्यतो
 राजात्रियोगः (१) . एवं गणबलसुरात्रियोगा अपि वाच्याः, तत्र गणो जनसमुदायः (२)
 बलं बलवत्कृतो हववादः (३) सुरः कुलदेवतादिः (४) . बुधेराजीविकायाः क्रांतारमिव
 क्रांतारं दुर्निकादि (५) . मिथ्याहर्गपित्रादिकृत उपरोधो गुरुनिग्रहश्चेति (६) . तथा वि-
 शेषेण नयति प्रापयति सम्यक्त्वमिति विनयः, स चार्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायसाधुचैत्यश्रुतध-
 र्मप्रवचनदर्शनानां यथाहं नक्तिबहुमानवर्णजननीवर्णवादानाशाद्दशाधा . अत्रार्हदादयः प्रती-
 ताः, न वरं चैर्यं जिनप्रतिमा, धर्मश्चारित्रधर्मः, प्रवचनं संघः, दर्शनं सम्यक्त्वमेव . तथा

सम्यग्दृशामल महान् यत्न इति यतना षोढा, अन्यादिंगिषु तदैवतेषु तत्परिश्रितचैत्र्येषु वा वंदन १ नमस्करण २ दाना ३ नुप्रदाना ४ दाप ५ संदाप ६ वर्जनात्. तत्र वंदनं कर-
 योजनं १, नमनं शिरसा नमनं २, दानं पावबुध्या वितरणं ३, अनुप्रदानं पुनः पुनर्दानं
 ४, आदापः सप्रणयमीषज्ञाषणं ५, संदापः पुनः पुनः सुखदुःखादिपृष्ठा ६ तथा स्थीयते
 सम्यक्त्वेनास्त्रिङ्गिति स्थानं मानसः परिणामः, स च षोढा, तद्यथा—अस्यात्मा चेतनाया-
 स्तद्विगस्य दर्शनात् १. अस्यात्मा द्रव्यार्थतया नित्यः सुरनारकादिपर्यायाधारत्वात् २. अ-
 स्यात्मा योगकषायसाचिव्येन कर्मणां कर्ता सृच्चक्रचीवरादिसामग्र्या कुलाववत् ३, अस्या-
 त्मा स्वयं कर्मणां भोक्ता परकृतत्रोगेऽतिप्रसंगात् ४, अस्ति कर्मणां मोक्षो रोगनिग्रहवत् ५,
 संति च मोक्षोपायाः सम्यग्ज्ञानादयो रोगनिग्रहे सिद्धौषधवत् ६. तथा प्रकर्षेण ज्ञाव्यते
 सम्यक्त्वमनयेति प्रजावना, इह तु तत्कर्तारो ज्ञेयाः, कर्तृकर्मणोः कथंचिद्नेदोपचारात्,
 ते चाष्टौ, तद्यथा—कालोचितानामज्ञः प्रावचनिकः १, व्याख्यातविधमान् धर्मकथकः २, त-
 कर्षदात्परमतोवेदको वादी ३, अष्टांगनिमित्तज्ञो नैमित्तिकः ४, मासादिकूपकस्तपस्वी ५, न-

त्रोगामिन्यादिविधाद्युक्तो विद्यावान् ६, अंजनादिसिद्धिमान् सिद्धः ७, अनाहतकाव्यकृत-
 विश्वेति ८. तथा ज्ञाव्यते सम्यक्त्वमनयेति ज्ञावना षोडा, तद्यथा—धर्मदुमस्य मूलं १,
 धर्मपुरे प्रवेष्टुं द्वारं २, धर्मप्रासादस्य प्रतिष्ठानं ३, ज्योमेव ज्योतिश्चक्रस्य धर्मधारः ४, ध-
 र्मदुग्धस्य ज्ञानं ५, धर्मधनस्य निधिः ६, सम्यक्त्वमेतदिति ध्यानं. तथा दूषयंति मखिन-
 यंति सम्यक्त्वमिति दोषाः पंच, तद्यथा—देशतः किमयं जीवो नित्योऽनित्यो वा, सर्वतः
 किं जीव एवास्ति नास्ति वेति संशयकरणं शंका १, देशत एकस्मिन्नेव दर्शने, सर्वतः सर्व-
 व्वपि दर्शनेष्वन्विलाषः कांक्षा २, देशतः सर्वतो वा क्रिया क्लृप्तप्रति संदेहो विचिकित्सा ३,
 एतेऽपि धर्ममेवोपदिशंती त्याद्यापरपाखंकिनां प्रशंसा ४, तेषामेव सह निवासाद्यापवकाणः
 परिचयः परपाखंकिंसंस्त्वश्वेति ५. एतदर्थसंग्रहः पूर्वार्चार्थपठितान्यः 'चजसद्वहणातिदि-
 ग' मित्यादिगाथान्यः प्रतिपत्तव्यः. एवं सम्यक्त्वस्य स्वरूपमुक्त्वाथ तत्प्रतिपदस्य मिथ्या-
 त्वस्य दैरात्म्यमाह—

॥ मूलम् ॥—ज्वन्नमणुविगाणं बीसामवाणमाहसं ष्यं ॥ मिश्रत्तमोहियमणा ।।

पि वसंति सम्मत्तं ॥१२॥ व्याख्या—मिथ्यात्वेन सम्यक्त्वविप्रतिपत्तिरूपेण मोहितं विन्नमितं मनो शेषं ते मिथ्यात्वमोहितमनसो जीवा एतरपूर्वोपवर्णितस्वरूपं सम्यक्त्वं लब्धमपि कथं चित्प्राप्तमपि वसंति. यत्कीदृशमित्याह—नवन्नमणोद्विशानां प्राणिनामादिमं प्रथमं विश्वामस्थानं, देशविरत्यादिगुणेभ्यः पूर्वं सम्यक्त्वस्यैव लाभात्. यथा ह्यपारकांतारोद्धवनवनश्रमः पथिकः पथि किमपि विश्रामस्थानं प्राप्य संजातवेदभेदः सुखेन शेषं मार्गमतिक्रामति, तथा जीवोऽपि प्रभूतनवन्नांतिविश्रांतः प्राससम्यक्त्वविश्रामः क्रांतः शेषं संसारमिति. ततश्च येन व्यामोह्य जीवोऽधरितकल्पद्रुमानुभावं प्रासमपि सम्यक्त्वं त्याज्यते, कथं नाम तस्य मिथ्यात्वस्य विश्वसेदिति तारपर्यायः ॥ ११ ॥ मिथ्यात्वस्य व्यामोहकत्वमेव समर्थयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—ही धुत्तिजब्व धत्तुरेजव्व । कथकम्मणोव मूढोव ॥ मित्थत्तेणं जीवो । गणइ अहम्मंपि धम्मं व ॥ १३ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, न वरं, मूढोऽत्र दिग्मूढो ज्ञेयः, यथा हि दिग्मूढो ज्ञात्या पूर्वमपि पश्चिमां मन्यते, तथा मिथ्यात्वेनाधर्ममपि धर्ममिति. ॥१३॥ एतदेव चावयन्नाह—

॥ मूलम् ॥ कारंति जीवहिंसं । हिंसंषि हु सग्नकारणं चिंति ॥ भिरथसगहगहिया ।
 द्मंषि सचंति मद्रंति ॥ १४ ॥ व्याख्या—इह केचिज्जैमनिपक्षिया जीवहिंसां जगदिबधं
 कारयंति, तथा तदुपदेशः—षट् शतानि नियुज्यंते । पशूनां मध्यमेऽहनि ॥ अश्वमेघस्य
 वचना—दूनानि पशुचिञ्चिः ॥ १ ॥ तथा—यद्गार्थं पशवः सृष्टाः । स्वयमेव स्वयंजुवा
 ॥ यद्गोस्य शूर्यै सर्वस्य । तस्माद्यद्ग्रे वधोऽवधः ॥ २ ॥ करणादपि कारणाया महाथाड्यसूच-
 कत्वादुपन्यासः, जीवघातनमपि यदि ते दुष्कर्मतया मन्यंते, तदा न कश्चिदोष इत्याह, हिं-
 सामपि स्वर्गकारणं भुवते. तथा चाहुः—मधुपर्के च यद्ग्रे च । पेत्र्ये दैवतकर्मणि ॥ अत्रैव प-
 शवो हिंसा । नान्यत्रेत्यंब्रवीन्मनुः ॥ १ ॥ एवर्थेषु पशून् हिंसन् । वेदतत्त्वार्थविद् द्विजः ॥
 आत्मानं च पशूंश्चैव । गमयत्युत्तमां गतिं ॥ २ ॥ इति. नन्वेवं विरुद्रजटपाकारते लोके प्रा-
 ह्वचसो नविष्यंतीत्याह, मिथ्यात्वमेव ग्रहो भूताद्यावेशस्तेन गृहीता अस्ताः श्रोतार इदमपि
 तेषामुन्मत्तप्रवपितं सत्यमिति मन्यंते, तत एव तेषु गुरुबुद्धिं ददति. अथमर्थः—हिंसा न-
 रकस्य कारणं नवतीति प्रतीतं तावत्सर्वेषां, यदौकिका अप्याहुः—यावंति पशुरोमाणि ।

पशुगात्रेषु नारत ॥ तावद्दर्भसहस्राणि । पच्यंते पशुघातकाः ॥ १ ॥ मृपंठित्वा पशून् हत्वा । कृत्वा रुधिरकर्दमं ॥ यद्येवं गम्यते स्वर्गे । नरके केन गम्यते ॥ २ ॥ एवं सत्यपि चे दु-
रावेशाहोत्राद्वा हिंसामपि स्वर्गहेतुतयोज्ञावयंति, तेभ्योऽपि चे महाभिश्चात्वतिमिरपूरपरि-
प्लुष्टविवेकदृश्यस्तदुक्तं प्रमाणयंति ते महापापाः, अतस्तदुक्तं न प्रमाणयितव्यं, न च त-
न्महिमानमपि श्रुत्वा कुञ्चितव्यमिति दृष्टान्तद्वारेणाह—

॥ मूलम् ॥—आयणिय वणियमंब—रस्स पयकं पहावमवरैहिं ॥ नियनियमाउं नं
नद्धा । समत्ते अकलुसा सुलसा ॥ १५ ॥ व्याख्या—आकर्ण्य श्रुत्वाऽपरैः स्वव्यतिरिक्तैर्वाणि-
तमंबकस्य परिव्राजकस्य प्रकटं सर्वजनाध्यक्षं प्रज्ञावं सुलसा नागपत्नी निजनियमात्तीर्थात्-
रीयानुपास्तिरूपस्वनिश्चयान्न ब्रष्टा, अत एव सा सम्यक्त्वेऽकलुषा निष्कलंका, तत्कथा चैवं
—अथ सुलसाकथा—विहारयोगतः श्रीमान् । वर्धमानो जिनेश्वरः ॥ चंपां चंपकंपुष्पात्न-
वपुः प्राप कदाचन ॥ १ ॥ स्थितः समवसरणे । पुरः सुरनृणां प्रभुः ॥ मेघगंत्रीरया वाचा ।
वितेने धर्मदेशनां ॥ २ ॥ तदानीमायथावात्त—ह्रत्तदंरकमंरतुः ॥ परिव्राजंरकस्तव । नुन्नः

प्राक्सुकृतैरिव ॥ ३ ॥ सिकः स्वामिवचोनीरि—मिथ्याहृग् स प्रपन्नवान् ॥ सम्यक्त्वं पद्धिचो-
 द्वासं । द्रवदग्ध द्व्व डुमः ॥ ४ ॥ प्राप्तधर्मा ततोऽच्चायीत् । पुरं राजग्रहंप्रति ॥ परित्राद् प-
 द्वात्प्रापीत—पथाः पक्षीव पादपं ॥ ५ ॥ ब्रजन्नयं जिनेनोचे । तत्र नागस्य वद्ध्यां ॥ सुव-
 सां मन्मुखेन त्वं । पृष्ठेधर्मकथास्रिति ॥ ६ ॥ अचर्च्य वीतरागत्वा—निशम्येति विभोर्विचः
 ॥ चमत्कृतमना मौलिं । धुन्वन्निति स दधिवान् ॥ ७ ॥ यन्नाम त्रिजगरस्वामि—रसंताप्ये
 वसत्यहो ॥ सुकसा खलु सा योषि—जातेर्यात्यवतंसतां ॥ ८ ॥ रमणी रमणीया सा । म-
 न्ये कैश्चन सदृशुणैः ॥ एतदप्यवगंतव्यं । मया कादे परीक्षया ॥ ९ ॥ निश्चित्येत्याहर्तौं शि-
 क्तां । तथेति प्रतिपद्य संः ॥ पुरं राजग्रहं प्रापं । तस्यौ स्वस्थमना वने ॥ १० ॥ पंकेरुहा-
 संनो हंस—वाहनश्चतुराननः ॥ तत्र वेदध्वनिं तन्वन् । विधातेति स पप्रथे ॥ ११ ॥ कदा-
 चित् पीतवसनः । शंखचक्रगदाधरः ॥ कौस्तुभांकः श्रिया श्लिष्टः । स त्रेजे वैष्णवीं तनुं ॥
 ॥ १२ ॥ अन्यदा शूलखट्वांग—गंगाच्युन्नो गिभूषणः ॥ इंद्रमौलिरुमारम्य—शोचः सोऽभूद्
 वृषध्वजः ॥ १३ ॥ कदापि जनयन् धर्म—देशानां जनताप्रतः ॥ जिनेशः पंचविंशोऽय—मिति

ख्यातिमधत्त सः ॥ १४ ॥ अनेनास्य प्रयावेण । बिन्नेदे निखिलो जनः ॥ भूरुहां हि क्रिय-
 ड्यैर्षं । सरिस्पूरे प्रसर्पति ॥ १५ ॥ केऽभूवन् इदसम्यक्त्वा—स्तेऽपि तन्महिमेकणात् ॥ वै-
 परीत्यं विपर्यस्ता—न्यस्ता इव हया ययुः ॥ १६ ॥ मुक्त्वा सौधं सत्रां रंग—शुवं राजपथं
 तथा ॥ तस्यैव नेजुरन्यणं । नागराः सुलसां विना ॥ १७ ॥ मिथ्यात्वाब्धौ हुनंतोऽपि । मो-
 दंते हंत किं जनाः ॥ सुवसेत्वहसह्योकिं । तडुपास्तिपरायणं ॥ १८ ॥ विद्वान् चक्रमुखात्त-
 स्या । अनागमननिश्चयं ॥ मेने मोघमिवाशेषं । स्वस्यानंबरमंबरः ॥ १९ ॥ मया व्यासोहितं
 विश्वं । विश्वं न सुखसा पुनः ॥ तमसा प्रस्यते लोको । न प्रदीपश्चिखा पुनः ॥ २० ॥ तथा-
 मुष्या मनो रुद्धं । विपुलैरर्हतां गुणैः ॥ स्यातुमीधे यथा तत्र । महिमा न हि मादशां ॥
 ॥ २१ ॥ सर्वज्ञो देवता पस्याः । स्थितश्चेतो निकेतने ॥ अधुनां सादिगम्या मे । सुखंसा ती-
 र्थभूरिव ॥ २२ ॥ ध्यात्वेति वेष्टितो लोकैः । सोऽचलं सुखसांप्रति ॥ चतुर्मुखचतुःशादे ।
 खेलयन् वैदिकीर्णैः ॥ २३ ॥ तावत्कश्चिस्पूरो भूत्वा । सुखसामिल्यप्रापत् ॥ प्राग्यवत्यसि न-
 दं ते । भूयादुत्तिष्ठ भामिनि ॥ २४ ॥ उत्तनीहि ध्वजं धेहि । स्वस्तिकांस्तनु तोरणं ॥ स्तुणु

कौसुंनवासोत्रि—त्रैवनं रचयासनं ॥ २५ ॥ सा प्रीत्योवाच दास्ये ते । जिह्वां स्वर्णमयीम-
 हं ॥ वद सत्यं समायातः । श्रीवीरो गौतमोऽथ किं ॥ २६ ॥ सोऽन्यथात् कूपमंजूकि । कस्मै
 लग्नः कदाग्रहः ॥ श्रीवीरं गौतमं वापि । यत्पश्यसि पदे पदे ॥ २७ ॥ तीर्थीणामपि यतीर्थ-
 । देवानामपि देवतं ॥ स श्रीमानंबभोऽन्येति । नवंतीं सुवनाद्भ्रुतः ॥ २८ ॥ हहा ममाधुना
 न्नावि । मिथ्याहम्सुखदर्शनं ॥ इति प्रत्युत वैलक्ष्यं । दध्यौ तद्रचसाथ सा ॥ २९ ॥ अज्ञान-
 कष्टजो लब्धि—लवो नानेन जीर्धते ॥ सति प्रजावे गांतीर्थं । यद्वा जैनान् विना कुतः ॥
 ॥ ३० ॥ एवं तस्यां भुवाण्यां । गृहकारमुपागतः ॥ स्वज्ञापनमिवाकार्षीं—द्वेदध्वनित्रिरंब-
 रुः ॥ ३१ ॥ सापि नद्रासनासीना । पश्यंती मुकुरे मुखं ॥ आस्तां सर्पय्या नैनं । इशापि सं-
 सन्नावयत् ॥ ३२ ॥ ऊचे च वेदीं सावहं । मुक्त्वा कर्मांतरं हृद्वे ॥ अमुं विरुजं यत्किंचि-
 —इत्वा किं नु विदंभ्यते ॥ ३३ ॥ अंबको व्यसृशन्मान्यो । भूत्वाहं यूयुजामपि ॥ चिंदा-
 कमावगणनां । प्रापितोऽस्म्यनया कथं ॥ ३४ ॥ कोऽहं मोहं न यास्येवं । स्वधर्मे वज्रिणां-
 प्यसौ ॥ युक्तं गृह्णाति नामास्या । जिनस्त्रिदशपर्वदि ॥ ३५ ॥ अथ श्रावकमुद्राचूत् । सर्व-

वयं जिणुदेहिं निदिठं ॥ १६ ॥ व्याख्या—सम्यक्त्ववाप्तानंतरं गेही गृहस्थो विरतेः प्राणा-
 तिपाताद्यारंभनिवृत्तेरुणान् सज्जतिप्रापकत्वादीन् जानन् द्वादश व्रतानि गृहीयात्. तथा चो-
 क्तं—दसारसिंहस्स य सेणियस्स । पेढावपुत्तस्स य सच्चदस्स ॥ अणुत्तरं दंसणसंपया त-
 या । विणा चरित्तेण हरं गइं गया ॥ १ ॥ प्रस्तुतमाह—‘तथेत्यादि’ तत्र तेषांहिसाव्रतं
 जिनेन्द्रैः सर्वसारत्वात्प्रथमं पूर्वं निर्दिष्टं, तत्र जीवद्रव्यस्यामूर्तत्वेन हिंसानर्हत्वात्सर्वस्वभू-
 तानां दशानां प्राणानां व्यवरोपणं हिंसोच्यते. उक्तं च—पंचेंद्रियाणि त्रिविधं बलं च ।
 उह्वासनिःश्वासमथान्यदायुः ॥ प्राणा दशैते त्रगवद्भिरुक्ता—स्तेषां वियोगीकरणं तु हिंसा ॥
 ॥ १ ॥ तद्विपरीता त्वाहिंसा, तद्रूपं व्रतमहिंसाव्रतं, इदं च सर्वव्रतानां धुरि पठ्यते, जीव-
 दयामूलत्वाज्जनधर्मस्य. यदाहुः—इकं चिय इरथ वयं । निदिठं जिणवरोहिं सर्वोहिं ॥
 पाणाइवाथविरमणं । अवसेसा तस्स रक्कडा ॥१॥ अथ गृहस्थोचितमहिंसाविज्ञागमाह—
 ॥ मूलम् ॥—तसज्जतु संकपिय । निम्मंतू नवि हणेइ निरवक्को ॥ वच्चसि से जयणा
 । न तं विणा जं वयस्स फलं ॥ १७ ॥ व्याख्या—गेहीत्यत्रापि संबंध्यते, तसज्जंतुन् कीद्वि-

यादीन् इति, एतेन स्थावरवधं नासौ नियमयतीत्युक्तं. तदुधेनैव पचनपात्रनाद्यशेषकसेप्र-
 वृत्तेः, अत्रापि विशेषमाह—संकल्प्य त्रसमेतं मारयामीत्यध्ववसायः, अनेन कृषिशकटा-
 यारंशेषु प्रवृत्तौ नायं त्रसवधमपि प्रत्याख्याति. यदाहुः श्रीनद्रबाहुपादाः—शूलगं पाण्ड-
 वायं समणेवासुं पञ्चरुकाह, से य पाणाश्वाये डुविहे पन्नसे, संकल्प्य य आरंजुं य, त-
 श्य समणोवासुं संकल्प्य जावज्जीवाए पञ्चरुकाह, नो आरंजुं. अत्राप्यपवादमाह—नि-
 मंतून् निरपराधान्, अनेन सापराधस्य चौरात्रिमरादेः संकल्प्यापि घातनं न वर्जयति, नहि
 प्रतिपत्तुबाहुद्यादेतावताद्यापि निर्वाह इत्याह—निरपेक्षं, अपेक्षा आशंका, तदाधारत्वारु-
 स्सोऽप्यपेक्षा ततोऽन्यत्र शंकास्थानं मुक्त्वेत्यर्थः. अनेन श्रीकरणाद्यधिकारी प्रतिपन्नप्रथमव-
 तोऽपि मर्मज्ञत्वाङ्कास्थानस्य कस्यचिद्वाज्ञो वा रिपुपुत्रस्थानपराध्यतोऽपि वधं न निषेधय-
 तीत्युक्तं. इत्थं हि श्रावकाणां सपादविशोपकमात्रा दया भवतीति तत्त्वं. साह्ववीसं सहे ।
 तससंकप्पावराहसाविरुके ॥ अरुरुज सवाज । विसोयज प्राणअश्वाए ॥ २ ॥ ननु नियमि-
 तस्थानेन्योऽन्यत्रासौ यथेष्टं जीववधं विधत्तामित्याह— 'वच्चासेत्ति' उक्तेन्यत्रसादिन्यो

मुखस्य मंत्रं ॥ अंबकः श्राविके वंदे । त्रवतीमित्यत्रावत ॥ ३६ ॥ तत् श्रुत्वा जातरोमां-
 चा । मुमोचासनमुखका ॥ सुलसा गर्जिते मेधे । कुलायमिव बर्हिणी ॥ ३७ ॥ सा धर्मबंधो
 वंदेऽह—मपि त्वांसिति त्राषिणी ॥ इमं निमंत्रयामासा—सनेन रचितांजलिः ॥ ३८ ॥
 निविष्टः सोऽप्यत्राषिष्ट । सुलसां परमार्हति ॥ श्रीवीरो मन्मुखेन त्वां । शुक्तिं धर्मस्य पृहति
 ॥ ३९ ॥ प्रचोरहमपि प्राप्त—सम्यक्त्वस्त्वां परीक्षितुं ॥ इहागत्येद्रजादीव । तं प्रपंचम-
 मंक्रयं ॥ ४० ॥ मम प्रत्रावपाथोधि—पुरे विश्वविसर्पिणि ॥ अंतर्दीपायितं सौम्य—स्वत्रावो-
 न्ततथा त्वया ॥ ४१ ॥ न हि त्वं महिलामात्रं । क्रमस्व मम विप्लवं ॥ प्रपत्स्येऽहं पुनर्वीर-
 चरणौ शरणं सदा ॥ ४२ ॥ अथ धमनुरागेण । गाढं गौरवितस्तया ॥ अंबको निविशोद्भासः
 । प्रचचाव यथास्त्रि ॥ ४३ ॥ तस्य सप्तशतान्यासन् । शिष्या अक्रामबुद्ध्यः ॥ तदा वीरप्र-
 भोः पार्श्वे । संगृहीतग्रहिव्रताः ॥ ४४ ॥ ते कांपीढ्यपुराद्यांतः । पुरं पुरिमतालकं ॥ तृषा-
 न्याकुलिताः प्रापुः । पथि गंगां महानदीं ॥ ४५ ॥ ते नादेयमनादेयं । दायकान्नावतो ज-
 दां ॥ सर्वेऽप्युनशनं नेजु—रहो दुष्करकारिता ॥ ४६ ॥ ध्यायंतः श्रीमहावीरं । नमंतो गुरु-

मंवरं ॥ प्रययुः पंचमं स्वर्गं । ते निर्गलत्रावनाः ॥४९॥ प्रत्याख्यानस्यूताहिंसो । ननयादिषु
 केलिहृत् ॥ न नाढ्यविकथामुख्या—नर्थदंशविकंबितः ॥ ४७ ॥ नाढांबुदारसुत्पात्र—वर्ज-
 पात्रपरिग्रहः ॥ न गंगासृतिकां मुखत्वा । विहितान्यवित्तेपनः ॥ ४८ ॥ न कंदमूलफलवयु—
 श्राथाकर्मादिसेवकः ॥ अंगुलियकमात्राढं—करणो धातुरकसिक् ॥ ५० ॥ वहत्यसन्नं के-
 नापि । दत्तं पूतं च वाससा ॥ पातुं दर्व्यादि शोध्युं वा । शूद्रन्नर्थाढकं ज्वलं ॥ ५१ ॥ ता-
 द्योवाढकमितं । शूद्रन् स्नानोचितं ज्वलं ॥ द्यलंघताखिलं जन्म । धर्मैकमतिरंबकः ॥ ५२ ॥
 पंचत्रिः कुलकं ॥ चक्रे संदेल्वनां सौते ॥ मासमासन्नसक्तः ॥ ततो गतो ब्रह्मलोकं । सि-
 ङ्किं यास्यति च कमात् ॥ ५३ ॥ सुवसाऽनलसा धर्मे । बध्धवार्हकर्मनिर्मलं ॥ अलं चकार प-
 र्यते । साधितानशना दिवं ॥ ५४ ॥ द्युत्वा ततः सा चरतेऽव सिङ्किं । चूत्वा जिनः पंचद-
 शः प्रयाता ॥ अहो न सम्यक्त्वमिदं त्रिलोकै—श्र्यप्रदानेऽपि हि याति दैन्यं ॥ ५५ ॥
 इति सम्यक्त्वाधिकारे सुवसादृष्टांतः ॥ गतं सम्यक्त्वद्वारं, अथ संबंधगर्भं धतद्वारमाह—
 ॥ मूलम् ॥—जाणंतो विरश्युणे । गेही भिहेज बारसवथादं ॥ तस्य पदमं अहिंसा—

वयं जिणंदेहिं निदिदं ॥ १६ ॥ व्याख्या—सम्यक्त्वलात्तानंतरं गेह्नी गृहस्थो विरतेः प्राणा-
 तिपाताचारं च निवृत्तेर्युणान् सज्जतिप्रापकत्वादीन् ज्ञानन् द्वादश व्रतानि गृह्णीयात् । तथा चो-
 क्तं—दसारसिंहस्स य सेणियस्स । पेढाल्लपुत्तस्स य सच्चइस्स ॥ अणुत्तरं दंसणसंपया त-
 या । जिणा चरित्तेण हरं गइं गया ॥ १ ॥ प्रस्तुतमाह—‘तथेत्यादि’ तत्र तेऽवहिंसाव्रतं
 जिनेन्द्रैः सर्वसारत्वात्प्रथमं पूर्वं निर्दिष्टं, तत्र जीवद्रव्यस्यामूर्तत्वेन हिंसानर्हत्वात्तत्सर्वस्वभू-
 तानां दशानां प्राणानां व्यवरोपणं हिंसोच्यते. उक्तं च—पंचेंद्रियाणि त्रिविधं बलं च ।
 जह्वासनिःश्वासमथान्यदायुः ॥ प्राणा दशैते जगवद्भिरक्ता—स्तेषां वियोगीकरणं तु हिंसा ॥
 ॥ १ ॥ तद्विपरीता त्वाहिंसा, तद्रूपं व्रतमहिंसाव्रतं, इदं च सर्वव्रतानां धुरि पठ्यते, जीव-
 दयामूलत्वाज्जनधर्मस्य. यदाहुः—इकं चिय इत्थ वयं । निदिदं जिणवरेहिं सर्वोहिं ॥
 पाणाइवायविरमणं । अबसेसा तस्स रक्कइ ॥१॥ अथ गृहस्थोचितमहिंसाविज्ञागमाह—
 ॥ मूलम् ॥—तसजंतु संकप्पिय । निम्मंतू नवि हणेश्च निरवक्को ॥ वच्चसि से जयणा
 । न तं विणा जं वयस्स फलं ॥ १७ ॥ व्याख्या—गेह्नीत्यजापि संबंध्यते, तसजंतुन् ऋद्धि-

यादीन् दंति, एतेन स्वावरवधं नासौ नियमयतीत्युक्तं; तद्वधेनैव पचनपाचनार्थशेषकर्मप्र-
 वृत्तेः, अत्रापि विशेषमाह—संकल्प्य त्रसमेतं मारयामीत्यध्यवसायः, अनेन कुषिककटा-
 धारंशेषु प्रवृत्तो नायं त्रसवधमपि प्रत्याख्याति. यदाहुः श्रीनद्रबाहुपादाः—शूदनं पाण्ड-
 वायं समणेवासुं पञ्चस्काह, से य पाणाश्वाये डुविहे पन्नसे, संकल्प्य य आरंज्जं य, त-
 र्थं समणेवासुं संकल्प्य जावज्जीवाए पञ्चस्काह, नो आरंज्जं. अत्राप्यपवादमाह—नि-
 र्मत्तून् निरपराधान्, अनेन सापराधस्य चौरात्त्रिमरादेः संकल्प्यापि घातनं न वर्जयति, नहि
 प्रतिपत्तुबाहुदयादेतावताद्यापि निर्वाह इत्याह—निरपेक्षं, अपेक्षा आशंका, तदाधारत्वात्पु-
 र्षोऽप्यपेक्षा ततोऽन्यत्र शंकास्थानं मुक्त्वेत्यर्थः. अनेन श्रीकरणव्यधिकारी प्रतिपन्नप्रथमन्न-
 तोऽपि मर्मज्ञत्वाङ्कास्थानस्य कस्यचिद्भाङ्गो वा रिपुपुत्रस्थानपराध्यतोऽपि वधं न निषेधय-
 तीत्युक्तं. इत्थं हि श्रावकाणां सपादविशोपकमात्रा दद्या भवतीति तत्त्वं. साहूवीसं सहे ।
 तससंकल्पावरहसाविरुक्ते ॥ अरुक्कञ्च सवाज । विसोधञ्च पाणअश्वाए ॥ ३ ॥ ननु नियमि-
 तस्थानेऽप्योऽन्यत्रासौ यथेष्टं जीववधं विधत्तामित्याह—‘वच्चासेत्ति’ उक्तेऽन्यत्रसादित्यो

व्यत्यासे विषयसि स्थावरादिके से तस्य गेहिनो यतनां नवति. अयं ज्ञावः—मया हि सं-
 कल्प्य निरपराधत्रसवध एव प्रत्याख्यातो नान्यत्किंचिदिति विचिंत्य न हि शहिणा पृथ्व्या-
 दीनामारंजतस्त्रसादीनां चोपमदो निःशंकतया कार्यः, किंतु यदि निर्वहति तदा स्थावरादी-
 नपि न हंति, अनिर्वाहे तु धन्याः खल्वमी सर्वांरंजमुक्ताः साधवो महारंजस्य मम क किल
 मोक्ष इति सदयहृदयतया सशंक एव तत्र प्रवर्तते. उक्तं च—वज्रद तिवारंजं । कुण्ड अ-
 कामो अनिर्वहंतो य ॥ शुण्ड निरारंजणं । दयालुञ्चं सब्रजीवेसुप्ति ॥ १ ॥ नन्वनियमिते
 वस्तुनि केयं यतनेत्याह—यत्तां यतनां विना व्रतस्य प्राणातिपातविरमणस्य फलमेव न ज्ञ-
 वति, व्रतं हि पुण्यार्थमाद्रियते, न केवलं स्वोच्चरितनिर्वाहाय, पुण्यं च मनःपरिणामेन, स-
 च यदि स्थावरादिष्वपि निर्दयस्तदा सर्वत्रापि तादृश एव जीवसमान्यात्, ततोऽनियमि-
 तेष्वपि स्थावरादिषु यतनां कुर्यादिति गाथार्थः ॥ १९ ॥ एतदेवाह—

॥ मूलम् ॥—जं जं धरवावारं । कुण्ड गिही तस्य तस्य आरंजो ॥ आरंजेवि हु ज-
 यणं । तरतमजोष्ण चित्तेह ॥ १८ ॥ व्याख्या—उक्तार्था च, नवरं ' तरतमयोगेति ' अ-

द्वपारंनसाध्ये कश्चिं न महारंनं प्रयुक्ते, बहुसावद्यं वा कार्यमुत्सृज्याद्वपसावद्यमेव कुरुते इति तरतमयोगः ॥ १७ ॥ अथाहिंसायाः शुभ्रायतित्वमन्वयव्यतिरेकाभ्यामाह—

॥ मूलम् ॥—जो परजीवे रक्कद । रक्कद परमत्थुं स अप्पाणं ॥ जो परजीवे हिंसद । सो हिंसद अप्पणा अप्पं ॥ १८ ॥ व्याख्या—इह स्वर्गतेनैव शुभ्राशुभ्रकर्मणा सुखदुःखे जीवानामुपढैकेते इति प्रतीतं. ततश्च यः परजीवान् रक्षति परमार्थतः स आत्मानमेव रक्षति सर्वाप्येभ्य इति गम्यं, पुण्यफलत्वाज्जीवरक्षायाः पुण्यस्य च सर्वाप्यवारकत्वात्. यः पुनः परजीवान् हिनस्ति स हिनस्त्यात्मनात्मानं पापफलत्वाज्जीवहिंसायाः पापस्य च सर्वाप्यकारणत्वादिति. ॥ १९ ॥ अथ जीववधं कृत्वापि दानादिना तत्पापशान्तिर्भवतीति चे प्राहुस्तान्प्रत्याह—

॥ मूलम् ॥—जीवस्स नश्चिमुद्धं । बहुएहिंवि कणयभूमिरयणेहिं ॥ ता कह जीववहा-
ज । तुट्ठ कणयाद्दण्णेण ॥ २० ॥ व्याख्या—सुगमा. यदार्थ—

॥ मूलम् ॥—जो देइ कणयकोफी । धन्नाणं देइ अहव रासीज ॥ इक्कं वहेइ जीवं । न

बुद्ध कणयाद्दाणेणं ॥ १० ॥ व्याख्या—सुगमा. परेऽप्याहुः—कपिलानां सहस्रं तु । यो द्विजेभ्यः प्रयच्छति ॥ एकस्य जीवितं दद्यान्न तनुद्वयं युधिष्ठिर ॥ १ ॥ एकतः कतवः सर्वे । समासवरदक्षिणाः ॥ एकतो भयनीतस्य । प्राणिनः प्राणरक्षणं ॥ २ ॥ सप्तद्वीपं सरत्वं तु । दद्यान्मेरुं सकाञ्चनं ॥ यस्य जीवद्या नास्ति । सर्वमेतन्निरर्थकं ॥ ३ ॥ न गोप्रदानं न महीप्रदानं । नान्नप्रदानं हि तथा प्रधानं ॥ यथा वदंतीह बुधाः प्रधानं । सर्वेषु दानेष्वन्यप्रदानं ॥ ४ ॥ ननु ये बहून् जीवान् दंति तेषां का वार्तेत्याह—

॥ मूलम् ॥—इक्ष्मस कए नियजी-वियस्स मारंति जीवकोभीर्जं ॥ तं जीवियं विणस्सइ । ते ज.कया वेरिणो सवे ॥ ११ ॥ व्याख्या—इहैके भीवरबुब्धकादय एकस्य निजजीवितस्य कृते मारयंति जीवानां सुगमस्यादीनां कोटीः, न हि तथापि तेषां काचिकार्यसिद्धिः. यतो यस्वार्थे इहन्मात्रं पापं कृतं तज्जीवितं तावद्विनश्यत्यायुषः सांतत्वात्. ते पुनर्मारिता जीवाः स्वस्वात्मनो वैरिणः कृता न्रवंति. यो हि यं द्यापादयति न्रवति स तस्य वैरी, अनेन हस्तयोरपि दग्धो न पृथुकस्यापि घात इति न्यायस्तेषामापतितः. ननु जीवहिंसां विना कथं

बलपरीक्षा स्यात् ? दृश्यंते हि केचिदेकेनापि प्रहारेण महाकायमपि महिषं द्विवंशयंतः
सजातीयेषु बलिष्ठताख्यातिं लभमाना इत्याह—

॥ मूलम् ॥—रोगान् सावर्त्त वा । सत्रावर्त्त वावि अबलया सेया ॥ जं पुण परहण-
हा । तं बलियत्तंपि मा होज ॥ २२ ॥ व्याख्या—रोगाद्वाजयक्षादेः, शोपात्कृषितदेवादिद-
त्तास्वत्रावर्त्तो वा वीर्यांतरायकर्मोदयात्, अपिशब्दस्य व्यवहितसंबंधत्वादबलतापि श्रेयसी-
श्लाघ्येत्यर्थः, पुण्यानुबंधित्वात्. यत्पुनः परहननार्थं तद्वलित्वमपि मा नंबतु पांपानुबंधि-
त्वात्. ॥ २२ ॥ अथ हिंसायाः पापानुबंधकत्वं मन्यमाना ये वेदविहिता हिंसा धमश्चिरमुद्-

घोषयंति तान्प्रत्याह—

॥ मूलम् ॥—जे हिंसं कृणमाणा । अन्नाणा अहिलसंति धम्मफलं ॥ गयणगयकमल-
परिमल—माइग्घेजं मणो तेसिं ॥ २३ ॥ व्याख्या—इह ये अज्ञाना हिंसां जगदीनां वधं
कुर्वतो धर्मस्य फलं सुरनरैश्चर्यादिकमन्त्रिलषन्ति तेषां गगनगतकमलपरिमलं व्योमोरविद-
रिज्यमाभ्रातुं मत्तो वर्तते, इत्ये हि गगने तावत्कमलानि न प्ररोहंति, कुतस्तरपरिमलः ?

एवं हिंसायां धर्म एव नास्ति, कुतस्तत्फलं स्वर्गाद्यमिति. उक्तं च—इति स्मृत्यनुसारेण । पितृणां तर्पणाय वा ॥ मूढैर्विधीयते हिंसा । सापि दुर्गतिहेतवे ॥ १ ॥ अहिंसाब्रह्मणो धर्मो । न धर्मप्राणिनां वधः ॥ तस्माद्भूमार्थिना वत्स । कर्तव्या प्राणिनां दया ॥ २ ॥ ध्रुवं प्राणिवधो यज्ञे । नास्ति यज्ञस्त्वहिंसकः ॥ तस्मात्सत्त्वानहिंसैव । सदा यज्ञो युधिष्ठिर ॥ ३ ॥ इन्द्रियाणि पशून् कृत्वा । वेदीं कृत्वा तपोमयीं ॥ अहिंसामाहूतिं कृत्वा । आत्मयज्ञं यजाम्यहं ॥ ४ ॥ अथान्वयव्यतिरेकान्यामहिंसायाः प्रवृत्तिनिमित्तं फलमाह—

॥ मूलम् ॥—सुहसोहृगबलात् य । धीरिमकंती फलं अहिंसात् ॥ रोगसोगविजंगा—बलत्तन्निर्दं उ हिंसात् ॥ १४ ॥ व्याख्या—सुखं चेतोनिवृत्तिः शुभ्रं वा श्रेयः, सौभाग्यं सर्वजनप्रियता, बलं शारीरिकं स्थाम, आचुरिन्द्रियपाटवेन संपूर्णं जीवितं, धीरिमा निर्दयत्वं, कांतिदीप्तिमत्वं, उपलक्षणाद्विचरवैचर्यभर्गादिकमपि यद्यद्ब्रह्मणीयं तत्तत्सर्वमहिंसाया जीवरक्षायाः फलं, तथा रोगाः कासश्वासाद्याः, शोक इष्टवियोगानिष्टसंयोगजन्मा, विभोग इष्टविरहः, अबलत्वं क्लीवता, नीतिः सप्तधा नयं, तु शब्दान्तरकनिपाताद्यानिष्टं सर्व

हिसायाः फलं विज्ञेयम् ॥ १४ ॥ अथात्र व्रते दृष्टान्तमाह—

॥ मूलम् ॥—परजीवरक्षणार्थं । सुकथं कथं व गदिय जियजीवं ॥ धूलिव जेण च-
 सं । तं मेयजां मुणिं शुणिमो ॥ १५ ॥ व्याख्या—परजीवस्य कौचात्मनो रक्षणार्हेतुभूता-
 त्सुकृतं पुण्यं, तदेव सकलसंपन्नमूलत्वात्कनकमिव गृहीत्वा येन नगवता निजजीवितसार-
 त्वाध्वूलिवद्वीबयैव त्यक्तं तं सारसंप्रहपरं परमकारुणिकं मेतार्थं मुनिं स्तुमः । तत्कथा चैवं
 —क्षारामात्रावतिलका—कारप्रकारधारिणी ॥ कुशलानां द्विधा कोशः । कोशद्वैत्यस्ति सत्पुरी
 ॥ १ ॥ तत्र राजा कृतद्वेषि—द्रावश्चंद्रावतंसकः ॥ कटकेजः कोऽपि यद्राज्ये । नाभूज्जानुर्विदो
 विना ॥ २ ॥ स्थितः स्थिरगुणे धर्मे । यत्सामाधिकसायकः ॥ अमुकोऽप्यरिषद्गर्भं । जया-
 न किल कौतुकं ॥ ३ ॥ आस्तां भूयोऽवरोधस्या—स्य मुख्यवद्वने जने ॥ तयोः सुदर्शना-
 चैका । द्वितीया प्रियदर्शना ॥ ४ ॥ आद्या सागरचंद्रेण । मुनिचंद्रेण पुत्रिणी ॥ बभूव बा-
 लचंद्रेण । गुणचंद्रेण चापरा ॥ ५ ॥ तेषु सागरचंद्रेण । यौवराज्यमनुज्यत ॥ राज्यं च मुनि-
 चंद्रेणो—ऊचिन्त्या जनकार्पितं ॥ ६ ॥ तस्य राज्ञोऽव्रतंसर्वं । कुटुंबं धर्मनिर्मलं ॥ न हि चं-

इमयुखेषु । मयुखः कोऽपि कश्मलः ॥ ७ ॥ सभां विसृज्य संध्याया—मातृसामायिकोऽन्य-
 दा ॥ कार्पोरसर्गं विधायेति । जग्राहात्त्रिग्रहं नृपः ॥७॥ स्थितोऽन्नकण्ठे याव—देष दीपो ज्व-
 लियति ॥ तावन्न पारयिष्यामि । कार्पोरसर्गं कञ्चन ॥ ९ ॥ सन्निधाय तदासीना । दासी-
 नाथेऽनुरागिणी ॥ आद्ययामात्यये दीपे । निर्वाते स्नेहमक्षिपत् ॥ १० ॥ एवं यामे द्वितीये-
 ऽपि । तृतीयेऽपि गते सति ॥ दीपं सा दीपयामास । स्वध्यानं भूधनः पुनः ॥११॥ दीपस्यास्य-
 ग्रहस्यस्य । ध्यानस्यास्य मनोयुषः ॥ द्वयोरपि क्षुतिस्पर्धा—वतोर्वाद् द्वालयत् ॥१२॥ कीयमाण-
 गुणोऽसेव्य—ह्यायः पात्रे मलप्रदः ॥ क दीपः क च जूमीप—ध्यानं सर्वांगसुन्दरं ॥१३॥ अत-
 एवोदिते विश्व-कर्मसाक्षिणि चास्वति ॥ जगाम दीपको मलानि । ध्यानं त्वस्य नृशायत ॥
 ॥ १४ ॥ सद्गुरुष्वश्रुत्यामि—कार्पोरसर्गोऽथपीरया ॥ निर्वाक्या रमत्येवा—द्विदिंगे द्वि-
 सोदये ॥ १५ ॥ सात्त्विकसात्त्विकं ध्यानं । स दधानो विपश्चपि ॥ विपश्च वैबुधं धाम । ज-
 गामाराधनाबलात् ॥ १६ ॥ सामंतसचिवैः सर्वै—योग्यत्वाद्य सागरः ॥ राज्यार्थं प्रार्थितः
 प्रोचे । त्रयोद्विभो विमातरं ॥ १७ ॥ बंधुर्मे बालचंद्रोऽस्तु । राज्यव्यापारपारगः ॥ मातः पात-

कपाथोर्ध्वे । मज्जंतं रक्क रक्क मां ॥ १८ ॥ सापि कुद्राशयावादी—रिक्मेतद्रस नाषसे ॥
 त्वयैव भूना विडुषा ॥ राज्यश्री रंजुमर्हति ॥ १९ ॥ नावं स्याद्बालचंद्रोऽयं । बालः सांभ्रा-
 ज्यपालने ॥ न हि स्तुहितरोदर्शुः । सौधचारं प्रतिब्रति ॥ २० ॥ राज्ये बलेन सामंतैः । सा-
 गरः स्थापितस्ततः ॥ आस्तामाबध्य दीक्षायां । सोऽपि सांभ्राज्यमन्वशात् ॥ २१ ॥ अन्यदा
 द्विरदारूढं । राज्यश्रीसमलंकृतं ॥ तं यांतं वीक्ष्य विद्वेषा—द्व्यसृशरिप्रयदर्शना ॥ २२ ॥
 महिदानामहो मौढ्यं । यत्तदानीमुपस्थिता ॥ वैरिण्येव मयावारि । स्वसुते प्रच्युताद्भ्रुता ॥
 ॥ २३ ॥ अधुना श्लेष चूपोऽस्ति । न्वितास्य सुतस्ततः ॥ नावकाशं प्रसूतिर्मे । कापि लब्धा
 हतास्मि हा ॥ २४ ॥ राजमतेति सर्वत्र । गीयते सा सुदर्शना ॥ पदे पदे पराभ्रूतीः । सह-
 ते प्रियदर्शना ॥ २५ ॥ तदेनं मारयित्वापि । दद्यां राज्यं स्वसूनवे ॥ इति सा चूपतेश्चिद्रा-
 ण्यपश्यन्मतिनाशया ॥ २६ ॥ मातुः पार्श्वप्रान्तराशि—मानयस्वेति शिक्कया ॥ राजा वनं
 गतोऽन्येभ्युः । प्रैषीक्वेटीं पुरांतरे ॥ २७ ॥ मास वेलाविदंबोऽभू-रभुधितस्य सुतस्य मे ॥ इति
 दास्या ददविकं । माता मोदकमुत्सुका ॥ २८ ॥ सत्वरं विनिवृत्तां तां । ददर्श प्रियदर्शना ॥

किमेतदित्युदित्वा त—त्कराजग्राह मोदकं ॥ २९ ॥ अहो वृत्तत्वसौरन्ये । अस्येत्यमृतत्रा-
 विणी ॥ विषाक्तात्र्यां करात्र्यां सा । तं पस्पर्शं मुहुर्मुहुः ॥ ३० ॥ हले न्रूपं विनान्यस्मै ।
 मादा मोदकमीदृशं ॥ सेत्युक्त्वा श्रेषयामांस । दासीं प्रत्यर्थं मोदकं ॥ ३१ ॥ दासिकोद्या-
 नदीनस्य । भूपस्य मुमुचे करे ॥ बुभुकाडुर्गानगाय । गोलकाकृतिमोदकं ॥ ३२ ॥ जनन्या
 प्रहितस्ताव—देक एवैष मोदकः ॥ वैमात्रेयो क्षुधाक्रांतौ । द्वाविमौ पुरतः पुनः ॥ ३३ ॥
 अनयोरेव देयोऽसौ । स्यादेवं गुरुतौचिंती ॥ ध्यात्वेति तं द्विधा चक्रे । नृपः क्षुरिकया रयात्
 ॥ ३४ ॥ युगमं ॥ नृपात्तत्वंरमेकैक—मर्धचंद्रमिव ह्यधः ॥ अवाप्य तावुत्रौ स्वाहु—स्वादं
 स्वादमचर्दतां ॥ ३५ ॥ कृणेन तौ विषावेग-मूर्धितौ बुवितौ शुवि ॥ वीक्ष्याकृत्वेन भूतर्त्रा-
 हृतं त्रिषजां वराः ॥ ३६ ॥ तेषुपि ज्ञात्वा विषविशं । तथा चक्रुः प्रतिक्रियां ॥ यथा स्वस्थौ
 कृणाजातौ । तौ निपीतसुधाविष ॥ ३७ ॥ व्याधेरिव त्रिषक्तस्य । विषस्यादिं विदोक्तयन् ॥
 जङ्गे चेट्टीमुखाद्भूप—स्तद्विमातुर्विजुञ्जितं ॥ ३८ ॥ नूनमेषा स्वपुत्रस्य । राजयार्थं मां जिघां-
 सति ॥ निश्चित्येति समाहूय । साक्षेपं तां नृपोऽन्यथात् ॥ ३९ ॥ आः वैरिणि तदा राज्यं ।

दीयमानं न चाग्रहीः ॥ अथुना तद्वृत्ते दत्त्वा । विषं मां हंतुमिहसि ॥ ४० ॥ तवास्ति य-
 दि राज्येहा । तत्किं मे न न्यवेदयः ॥ नाहं गृह्य्या स्थितो राज्ये । किंतु लोकोपरोधतः ॥
 ॥ ४१ ॥ त्वं मुग्धे यदिदं राज्यं । नोपयत्वादमृतीयसि ॥ तदेव मोहहेतुत्वां—नमम चेतो
 विषीयते ॥ ४२ ॥ अथ चेत्साधनाहीनो—ऽसरिष्यं विषमूर्धितः ॥ व्यपतिष्यं कुदीनोऽपि
 । तदा दुर्गतिसागरे ॥ ४३ ॥ स एवं तामधिक्रिय ॥ कर्मधित्वांखिलं जनं ॥ प्रदाय बाल-
 चंद्राय । राज्यं श्रेजे स्वयं व्रतं ॥ ४४ ॥ साभ्राज्यादधिकं तोषं । दधानो गुरुसन्निधौ ॥ अधी-
 यानः श्रुतान्यासी—जीतार्थः स क्रमान्मुनिः ॥ ४५ ॥ आयातावन्यदावंत्याः । साधू सोऽ-
 पृष्ठदुस्तुकः ॥ पुरी सा कीदृशी कीदृ—कंत्र राजा प्रजाश्रवा ॥ ४६ ॥ तौ प्रोचतुरवंती पू ।
 रम्या लोकश्च नक्तिनाक् ॥ परं पीडयतः साधून् । पुत्रौ राजपुरोधसोः ॥ ४७ ॥ सरसीव
 स्फुरन्नका । वनीव व्याघ्रसंकुला ॥ सहायापि ततोऽवंती । मुनिभिर्नादिगम्यते ॥ ४८ ॥ स्व-
 द्रातृव्यस्य विज्ञाय । तमन्यायमृषीश्वरः ॥ सपुरोहितपुत्रं तं । शासितुं प्रचचाद्य सः ॥
 ॥ ४९ ॥ गत्वावंतीं स्थितस्तस्याः । स बाह्योपवने मुनिः ॥ न्यगद्यतातिशेयार्हं । इति प्राक्स्थि-

तसाधुभिः ॥ ५० ॥ तवानेव्यामहे नक्तं । वयं पात्रकमर्षय ॥ ततो बन्नाष तानेथ । मार्ग-
 श्रममचिंतयन् ॥ ५१ ॥ न मे भक्ताद्यमानेय—महमस्मयात्मवन्धिषकः ॥ परं दर्शयतात्को-
 ऽपि । मुनीन्द्रः स्थापनाग्रहान् ॥ ५२ ॥ तेव्वेकः कुहकस्तस्यो—पददर्श्य स्थापनाग्रहान् ॥ ज-
 वाचेदं नृपस्योकः । श्रेयोऽर्थिन्नत्र मागमः ॥ ५३ ॥ कामवद्धारितो वाम—स्तत्रैव स मुनिर्य-
 यौ ॥ तारस्वरं बन्नाषे च । धर्मवान्नशिषं वित्रीः ॥ ५४ ॥ तां श्रुत्वा भूपतैर्वध्वः । प्रोचुर्मौनं
 मुने कुरु ॥ तौ यतिद्वेषिणौ मास्म । शृणुतां तव शब्दितं ॥ ५५ ॥ सोऽपि तद्दंष्ट्रमाह्वातु-
 म्निव बाहमन्नाषत ॥ श्राविका वक्थ किं यूयं । वधिरौऽस्मि शृणोमि न ॥ ५६ ॥ सपुरोध्याः
 पुरोध्यावं—स्वावदागान्नुपांगजः ॥ पिशाचकीव कुर्वाणो । विक्रियां मुनिदर्शनात् ॥ ५७ ॥
 यथा यथा मृदूवत्या तं । शमयंतिस्म मातरः ॥ तथा तथाज्यसंसिक्त—वहिसाम्यमधत्त सः
 ॥ ५८ ॥ तात्रयां कर्णद्वये धृत्वा । कुरु नृत्यमितीरितः ॥ मुनिः प्रोवाच नृत्यं स्या—न्न हि
 वाद्यं विना क्वचित् ॥ ५९ ॥ ततः पटहसंभोद—नादं वादयतोस्तयोः ॥ मुनिः परिकरं ब-
 ध्वा—नृत्यन्नट इवात्रपः ॥ ६० ॥ वीक्ष्य तौ स्वदितौ वाद्या—न्मुनिर्हत्वा चपेटया ॥ अ-

स्थिकूटाविवाकर्षी—दंगोपांगविटालनात् ॥ ६१ ॥ पतितौ त्रुवि निश्रेष्ठौ । मृताविव विमुच्य
 तौ ॥ मुनिः पुनर्वनं त्रेजे । सिद्धयात्र द्वालयं ॥ ६२ ॥ मां झापथेत निःशंकं । महीपालस्य
 पृवतः ॥ इत्युदित्वा मुनिस्तत्र । रहो ध्यानमथत्त सः ॥ ६३ ॥ तन्निशम्यागतस्तत्र । मुनि-
 चंद्रो महीपतिः ॥ ज्येष्ठिकैरंगमर्महै—मंथु तावचिकिसयत् ॥ ६४ ॥ चिकिसमानयोर्दृष्ट-
 वा । तयोः प्रत्युत वेदनां ॥ साधुं तं शोधयामास । त्रवनेषु वनेषु सः ॥ ६५ ॥ त्रवत्सु म-
 त्सुतं मूर्धा—सीक्षिताकं चकार कः ॥ इत्युक्ता त्रुजोध्यान—निदीना मुनयोऽन्यधुः ॥
 ॥ ६६ ॥ राजन् वयं न ते धाम । यामः संह्वेशनीरवः ॥ कदाचिदतिथिः साधु—स्तत्र सं-
 नाव्यते गतः ॥ ६७ ॥ अस्मान्निर्बहुन्निः स्यात्किं । स एवैको विदोष्यतां ॥ धात्रा त्रभं हि
 संघतुं । धातुरन्यः क्रमेत कः ॥ ६८ ॥ वनं शोधयता राज्ञा । ततः सोऽपि निरीक्षितः ॥ त-
 दैवायं मम ज्यायान् । बंधुरित्युपलक्षितः ॥ ६९ ॥ ध्यानं मुक्त्वा मुनीशोऽपि । सापराधं
 निजानुजं ॥ नमंतमेव भूपाल—मुपालनत रोषतः ॥ ७० ॥ वत्स चंद्रावतंसस्य । तस्य भू-
 त्वा तनूरुहः ॥ स्वपुत्रेणोत्तमां नाकिं । मुनीनां कारयन्नसि ॥ ७१ ॥ त्वत्पुत्रकृतपूजातो । जातो-

द्रेका महर्षयः ॥ पुर्यामिहावतिष्ठते । साशंकं तस्करा इव ॥ ७२ ॥ पुरोहितसुतोपेतः । पुरो
 हितमञ्चितयन् ॥ पुत्रस्ते कुरुते पापं । कथं यदि न मृष्यसि ॥ ७३ ॥ मयानाधि मुनिद्वेषी
 । कामवीरोऽप्यनंगतां ॥ कथं ममानयोरंग—त्रंजने शंकते मनः ॥ ७४ ॥ अथ नत्वा नृपोऽ-
 वादी—न्ममागः क्लम्यतामिदं ॥ देहे मदा श्वाभूव—महं तस्य पितुः कुक्षे ॥ ७५ ॥ परं
 सर्वाणिसूत्रस्य । नांगत्रंगस्तवोचितः ॥ तस्मादष्टांगयोगज्ञ । योजयाष्टांगमेतयोः ॥ ७६ ॥ गो-
 त्रवृद्धो गुरुश्च त्वं । प्रपाद्या ष्वं ते वयं ॥ कुरुष्व तद्यथायोग्यं । बंधो किं ब्रूमहे बहु ॥ ७७ ॥
 तदाहं जीव्याम्येतौ । प्राबाजयसि चेन्दुप ॥ एवमुक्तो मुनीद्रेण । नृमानोमित्यत्राषत ॥
 ॥ ७८ ॥ ततः साधुः कृपासिंधु—स्तत्रैत्य सह नृयुजा ॥ असज्जयत्रयोरंगा—न्यनसोरिव
 वार्धकिः ॥ ७९ ॥ तौ समुज्जीवितौ सत्या-श्रवः प्राबाजयन्मुनिः ॥ तयोरपालयद्दीक्षां । सम्य-
 न्नावेन भूपन्तुः ॥ ८० ॥ अध्यापयच्च पितृव्यो । जीयाद्यो मामुपायतः ॥ बोधयामास बो-
 धिः स्या—न्माहशां नेयता विना ॥ ८१ ॥ पादयामास चारित्रं । पुरोहितसुतः पुनः ॥
 स्वजात्युत्कर्षतो निदम् । मनापमुनिजनक्रियां ॥ ८२ ॥ दध्यौ च मे हवाइसं । कथं राजर्षिणा

वतं ॥ दीयमाना हवात्ताहक् । खदते शर्कराणि न ॥ ८३ ॥ प्रांते प्रपाठानशन—मुत्राव-
 पि बभूवतुः ॥ नखमांसोपमश्रेम—त्रासुरौ तौ सुरौ दिवि ॥ ८४ ॥ सम्यग्दृष्टी मिथस्तत्र ।
 । चक्राते तौ प्रतिश्रवं ॥ यो दिवश्च्यवंते पूर्वं । प्रतिबोध्योऽपरेण सः ॥ ८५ ॥ द्विजजीवो
 दिवः पूर्वं । च्युत्वा कर्मवशंवदः ॥ स्वचास्ताजितस्वर्णि—पुरे राजग्रहे पुरे ॥ ८६ ॥ मेतस्य
 मदिने वंशे । मेत्याः कुक्कावतारयत् ॥ शुक्तिकायामिव स्वाति—नीरमाकाशतश्च्युतं ॥ ८७ ॥
 शुभं ॥ धनस्य श्रेष्ठिनो गेहे । स्वोचितं कर्म कुर्वती ॥ मेती मैत्रीमथाहाढं । सा श्रेष्ठिन्या
 धनश्रिया ॥ ८८ ॥ तां मेडुरोदरां वीक्ष्य । विवक्ता श्रेष्ठिनी जगौ ॥ सखि धन्यासि यत्पुत्र
 —मचिरेण त्वमाप्स्यसे ॥ ८९ ॥ मेत्योक्तं मा विषण्णाद्भूः । सखि गुर्वी त्वमप्यसि ॥ सोचे
 खेदाय गुर्वीत्व—मेव निंदुर्यदस्म्यहं ॥ ९० ॥ मेत्युचे जातमात्रं स्वं । पुत्रं दास्याम्यसुं तवं ॥
 परं तस्य दिशोर्नाम । देयमस्मत्कुलोचितं ॥ ९१ ॥ श्रेष्ठिन्यपि ततोऽप्रीहृणं । दोगाडुपचचार
 तां ॥ दोग्रेन बाह्वते विद्वान् । किं पुनर्दलनाजनः ॥ ९२ ॥ देववैवशतो जाते । युगपत्प्रसवे
 तयोः ॥ श्रेष्ठिन्यै स्वसुतं न्यास—मिव मेती ददौ रहः ॥ ९३ ॥ स्वयं च तन्नमादाय । तरप्र-

सूतां सुतां मृतां ॥ परशुनिवेदयामास । प्रीतौ संनद्यते न किं ॥ ९४ ॥ श्रेष्ठिना निर्मिते-
 ऽनूने । सूनोर्जन्ममहोत्सवे ॥ मेतार्थाभिधया नित्य—मंबा तं बालमालपत् ॥ ९५ ॥ अ-
 कस्यः श्रेष्ठिनार्थायाः । स मैतयो बन्तौतरां ॥ मुक्तामणिरिवांतोधि—वेलायाः शुक्तिसंनवः
 ॥ ९६ ॥ क्रमात्कृतकलात्रयासं । तमतिक्रांतशैशवं ॥ प्राग्जन्मसहृदः स्वप्ने । स्वप्नार्थैः प्रत्य-
 बोधयत् ॥ ९७ ॥ चिंतितोपस्थितशेष—कामः काम इवांगवान् ॥ रममाणः समंसिद्धैर्न पु-
 नः प्रत्यबोधि सः ॥ ९८ ॥ त्रैलोक्यमोहिनीमूर्त्ता । इव कर्मत्रिदास्तदा ॥ कन्या जयौवनो-
 क्षेत्रे । सोऽष्टौ शिष्टकुलोद्भवाः ॥ ९९ ॥ यदासौ शिविकारूढः । सप्ताश्वि महीत्सवैः ॥ प्र-
 तस्थे परिणेतुं ता—स्तदा देवो व्यचिंतयत् ॥ १०० ॥ बाह्ये कृतकलाकेलिः । कलाकेलिव-
 शस्ततः ॥ कष्टं नवाब्धमे तार्थो । मेतार्थोऽयमजायत ॥ १ ॥ किंचित्कष्टमदृष्ट्वास्य । नो गेहा-
 न समिष्यति ॥ विना तीव्रौषधं किं वा । मुदमव्याधिर्निवर्तते ॥ २ ॥ अथामुष्य पिता मेत-
 स्तस्य पश्यन्महोत्सवं ॥ देवेनाधिष्ठितोऽश्रुणि । मुंचनेवमवोचत ॥ ३ ॥ अकारणियमद्यैवं ॥
 पुत्र्याः पाणिप्रहोत्सवं ॥ सा बाला यद्यजीविष्य—त्किं कुर्वे विधिवंचितः ॥ ४ ॥ मेती प्रो-

वाच मा शोची—स्वैवायं यतः सुतः ॥ ततः सा प्रकटीचके । निजं वृत्तांतमादितः ॥ ५ ॥
 स देवाविष्ट एवाथ । पाथःपतिवदुध्वनिः ॥ रुरोध शिविकांतस्य । पथिकैरपि वारितः ॥
 ॥ ६ ॥ रे दुर्विनीत दुर्वृत्त । किं मत्तो विकलोऽसि किं ॥ ब्रूत्वा ममंणभूरित्य—कन्या यदत्रि-
 लष्यसि ॥ ७ ॥ स्वतुदयैरेव सर्वोऽपि । संबंधः खलु वंशुरः ॥ मृदिका यदि मृद्दी स्या—स-
 दा किं लज्जते खरः ॥ ८ ॥ किं शादात्रष्टकपिव—द्रीक्ष्यसे गेहमेहि मे ॥ अचिरादाप-
 थिव्यामि । कन्यां ते स्वकुलोचितं ॥ ९ ॥ इत्युक्त्वा कोपकंप्रोष्ट । आहृत्य च चपेटया ॥
 शिविकातः सं मेतार्थं । कातराक्रमपातयत् ॥ १० ॥ चतुर्भिः कलांपकं ॥ जत्रा किमेतदि-
 लुक्ता । श्रेष्ठिनी न्यभुखाजनि ॥ लोकोऽपि स्वस्ववेशमागा—दृदन् दैवस्य दूषणं ॥ ११ ॥
 गृहमानीय गत्तार्थां । क्लिप्त्वा मेतार्थमत्रयथात् ॥ वयस्य वयं वासांसि । यद्वयं वानवृत्तयः
 ॥ १२ ॥ वचसानेन कुलिशा—घातेनेवाकुलीकृतं ॥ प्रादुर्भूय सुरः सार—तमवास्तमत्रापत ॥
 ॥ १३ ॥ बोधितोऽपि न बुरुस्त्वं । प्राण्यौवनधनोन्मनः ॥ विभंबितोऽसि तेनैवं । तदद्यापि ज-
 ज व्रतं ॥ १४ ॥ तृणवन्मां लघूकृत्य । रोडधित्वा च रंकवत् ॥ विभंब्य चौरवद्दीक्षां । प्राह-

यन्मिल चासि किं ॥ १५ ॥ चेन्मां स्थापयसि स्थाने । विवाह्य श्रेणिकांगजां ॥ तदा द्वादश-
 वर्षाते । भुवं रक्षासि संयमं ॥ १६ ॥ इति जल्पति मेतार्ये । रत्नव्युत्सर्गिणं त्रगं ॥ बबंध तद्-
 श्वद्वारि । दयादंडहृदयः सुरः ॥ १७ ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥ जचे च त्रगदोत्सृष्टे । रत्नैः सतत-
 दौकितैः ॥ वशीकृतस्य मगधे—शस्य पुत्रीमवापस्यसि ॥ १८ ॥ स्थालमापूर्य तैः स्फूर्जद्—
 दृष्टिर्निर्मणित्रिसतः ॥ पुत्रभरणया मेतः । प्रातर्रूपसत्रां ययौ ॥ १९ ॥ रत्नस्थालं पुरो मु-
 क्त्वा । श्रेणिकं स व्यजिज्ञपत् ॥ रत्नौघेनामुना देव । रत्नमेकं प्रदेहि मे ॥ २० ॥ किं तद्-
 लभिति प्रोक्तो । ब्रूज्जा निजगाद् सः ॥ शृणु भूप स्फुरद्रूपं । कन्यारत्नं तवैव यत् ॥ २१ ॥
 प्रावखंडैरयं कन्या—रत्नमिहति दुर्भेतिः ॥ इत्याकोशनृपो दत्त्वा—र्धचंद्रं तमद्रयत् ॥ २२ ॥
 तथापि सोऽनिशं राज्ञो । रत्नस्थालमदौकयत् ॥ वृणोति न कदापि श्रीः । जनं निर्वेदनाजनं
 ॥ २३ ॥ वद् रे मेत मे तथ्यं । रत्नानीथंति ते कुतः ॥ इति पृष्टोऽत्रयेनासौ । त्रगवृक्षं न्यवेद-
 यत् ॥ २४ ॥ भूपो ययाचे तं त्रगं । रत्नै रत्नकराथितं ॥ बबंध सिंधुरमिव । त्रगं सोऽपि
 नृपांगणे ॥ २५ ॥ सातिसार द्वासारं । त्रगस्तत्रामुचन्मदं ॥ मृतश्चोरगगंधोऽपि । यद्दुर्ग-

धाप्रतस्तृणं ॥ २६ ॥ नूपहवागं सत्रानहं । खलवन्निरवासयत् ॥ काप्येषा देवमायेति । नि-
 श्रिनोतिस्व चात्रयः ॥ २७ ॥ ऊचे च मेतं त्रौ हैमं । वप्रमत्र पुरे कुरु ॥ वैजाराडौ रथारूढौ
 —र्गम्यां पथां प्रपंचय ॥ २८ ॥ समानय पयोरशि—माशु स्वस्य विशुद्ध्ये ॥ दापयामि
 तदा जामिं । स्त्रीयां तव तनूरहं ॥ २९ ॥ एतन्मेतोऽत्रयादिष्टं । मेतार्थस्य न्यवेदयत् ॥ सो-
 ऽयचिंलयोजसा देवे—नाशेषं तदकारयत् ॥ ३० ॥ मेतार्थञ्चिदशानीत—वार्थिवीचीषु मज्ज-
 नैः ॥ पूतारमा भूञ्जः पुत्री—मुपयेमे यथाविधि ॥ ३१ ॥ ततो व्रतचरीः कन्याः । स देसे
 निखिला अपि ॥ गंगागर्भेबुधेः शेष—नदीयोगो न दुर्घटः ॥ ३२ ॥ राज्ञा निवेक्षितः पंक्तौ ।
 । महेंद्रयानां महोदयः ॥ जुंजानो विविधान् जोगान् । द्वादशाब्दानि सोऽत्यगात् ॥ ३३ ॥
 स्मारयंतं समागत्य । चारित्रावसरं सुरं ॥ नवोढा नव ता एव । दीनवक्त्रा ऽप्यजिज्ञपन् ॥
 ॥ ३४ ॥ देव त्वं चेष्टसेऽस्मासु । विबुधोऽप्यबुधो यथा ॥ कवदां यन्मुखायात—मेवमाकुरुदुमि-
 ष्टसि ॥ ३५ ॥ अस्माभिरपरारुं किं । यद्वियोजयसि प्रियं ॥ मुक्त्रया च तव किं दत्तं । यत्ता-
 मेनं नयन्नसि ॥ ३६ ॥ नवोद्भवा नवस्नेहा । नवाशा नवयौवनाः ॥ मुक्त्रवास्मानेष गृह्णाति ।

व्रतं चेतन्निग्रयामहे ॥ ३७ ॥ स्ववधूवधपापस्य । धत्सेऽधः स्वं शिरो यदि ॥ तदा प्रवाजय-
 स्येन—मधुना बुधनायक ॥ ३८ ॥ तर्तुः प्रियसखं तत्त्वां । वयमित्यर्थग्रामहे ॥ गृहे द्वाद-
 शवर्षाणि । तिष्ठत्वेष तवाङ्गया ॥ ३९ ॥ दयार्द्राणां देवेना—तुङ्गातस्तस्थिवानसौ ॥ पुन-
 द्वादशवर्षाणि । सदने मदनेभया ॥ ४० ॥ तदंते मित्रदेवेन । कृतनिःकमणोत्सवः ॥ स प्र-
 व्राज निर्व्यजि—वैराग्यो गुरुसन्निधौ ॥ ४१ ॥ अधीत्य नवपूर्वाणि । प्रपथैकविहारितां ॥
 असौ पुनः पुनातिसं । तदेव स्वपदैः पुरं ॥ ४२ ॥ सौवर्णिन् यो यवांश्चक्रे । नित्यं राज्ञो
 जिनार्चने ॥ त्रिकार्थं स त्रमंस्तस्य । गृहं स्वर्णकृतो ययौ ॥ ४३ ॥ तत्कालघटितान्मुक्त्वा ।
 बहियर्विवयवान् यवी ॥ गृहान्तः स ययौ ताव—तत्रागात्कौचनीकजः ॥ ४४ ॥ चुणित्वा तान्
 यवान् सत्य—यवबुध्या ययौ खगः ॥ आगतश्च कलादस्ता—नपरश्चत्तुरोऽन्नवत् ॥ ४५ ॥
 विना त्रिशुमसुं नान्यः । कश्चिद्ब्रागतोऽधुना ॥ एष एव यवग्राही । तस्मादित्युन्निनाय सः
 ॥ ४६ ॥ जगाद् च मुनीं त्रिको । कामी मुक्ता यवास्त्वया ॥ सत्वाधारः कृपासार—सत्
 श्रुत्वा दधिवान् मुनिः ॥ ४७ ॥ निवेदयामि यद्यस्मै । कौचमेनं यवाक्षिनं ॥ तद्स्योदरम-

ल्येष । दारयत्येव निर्दयः ॥ ४७ ॥ मज्जीवितव्ययेनायं । वराको जीविताल्खगः ॥ इति मौनं
 मुनिर्नेजि । खर्णचिख इवाचखः ॥४८॥ रे कागारिकतां वक्ति । मौनमेवास्य लिंभिनिः ॥ इति
 कल्पनयानल्पं । खर्णकृतमतान्यत् ॥ ५० ॥ तथाप्यवदतः किंचि—न्मौलिस्याद्भवधर्कैः ॥
 सोऽवेष्टयत्कुटुंबीव । रज्जुन्निः कणमूढकं ॥ ५१ ॥ यवानथापि रे मुंच । सृत्योरुत्कंठितोऽसि
 किं ॥ इति तस्य गिरः श्रुएव—न्मुनिः स्वात्मानमन्वशात् ॥ ५२ ॥ आत्मन् कदा कदादस्य
 । दृश्यतामस्य बंधनं ॥ यद्विधाय बहिर्वृत्या । दाता ते मोक्षमायतौ ॥ ५३ ॥ वर्धनीव श्रि-
 रोबद्धा । निःसारपि तनुस्तव ॥ अचिरेणैव त्रूयांसि । रजांसि व्यपनेष्यति ॥ ५४ ॥ देहे
 सति न मोक्षः स्या—त्तते देहः परो रिपुः ॥ तं चासौ मूर्ध्नि बध्न्वा त्वं । दृष्ट्वा मोक्षं च
 नेष्यति ॥ ५५ ॥ नाकिमेऽत्र मा कुप्य । रे जीव सुहृदीव तत् ॥ स्मर सिद्धांतसूत्रार्था—
 वाधिव्याधिमहौषधी ॥५६॥ ध्यानान्त्र्यां धर्मशुद्धान्या—मार्तैरोद्दे निराकुरु ॥ प्राप्तोऽयं परर-
 क्षार्थः । कृणो ज्ञान्येन मा मुह ॥ ५७ ॥ मेतार्थः कृपकश्रेणिं । श्रितो ज्ञावनयानया ॥ श्रुता-
 र्थासृतसंतुष्ट—स्तां विवेद न वेदनां ॥ ५८ ॥ व्यधितस्य शिरोवेष्टा—त्कदादेनादयं त्रूयां ॥

यन्मित्रं चासि किं ॥ १५ ॥ चेन्मां स्थापयसि स्थाने । विवाह्य श्रेणिकांगजां ॥ तदा द्वादश-
 वर्षात्ते । भुवं रक्षासि संयमं ॥ १६ ॥ इति जल्पति मेतार्थे । रत्नव्युत्सर्णिणं व्रणं ॥ बबंध तद्-
 गृहद्वारि । दयाईहृदयः सुरः ॥ १७ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ जन्वे च वगवोत्सृष्टे । रत्नैः सतत-
 दौकितैः ॥ वशीकृतस्य मगधे—शस्य पुत्रीमवाप्स्यसि ॥ १८ ॥ स्थावमापूर्य तैः स्फूर्जद्—
 दृष्टिर्त्रिर्मणित्सतः ॥ पुत्रभरणया मेतः । प्रातरूपसत्रां ययौ ॥ १९ ॥ रत्नश्यावं पुरो मु-
 क्त्वा । श्रेणिकं स व्यजिज्ञपत् ॥ रत्नैर्वेनामुना देव । रत्नमेकं प्रदेहि मे ॥ २० ॥ किं तद्-
 लभिति प्रोक्तो । मूत्रुजा निजगाद् सः ॥ शृणु भूप स्फुरद्भूषं । कन्यारत्नं तवैव यत् ॥ २१ ॥
 प्रावखंडैरयं कन्या—रत्नमिहति दुर्भेतिः ॥ इत्याकोशन्नुपो दत्त्वा—बंधं तमद्भूषयत् ॥ २२ ॥
 तथापि सोऽतिशं राज्ञो । रत्नश्यान्नमदौकयत् ॥ वृणोति न कदापि श्रीः । जनं निर्वेदनाजनं
 ॥ २३ ॥ वद् रे मेत मे तथ्यं । रत्नानीथंति ते कुतः ॥ इति पृष्टोऽन्नवेनासौ । वगवृचं न्यवेद-
 यत् ॥ २४ ॥ भूपो ययाचे तं व्रणं । रत्नै रत्नक्रयायितं ॥ बबंध सिंधुरसिब । व्रणं सोऽपि
 दृपंगणे ॥ २५ ॥ सातिसार द्वासारं । व्रणस्तत्रामुचन्मदं ॥ मृतश्चोरगणंधोऽपि । यद्दुर्ग-

धाप्रतस्तृणं ॥ ३६ ॥ चूपश्रवणं सप्रानहं । खलवन्निरवासयत् ॥ काप्येषा देवमाथेति । नि-
 श्विनोतिस्म चात्रयः ॥ ३७ ॥ ऊचे च मेतं नो हैमं । वप्रमत्र पुरे कुरु ॥ वैजाराटो रथारूढै-
 —र्गम्यां पद्यां प्रपंचय ॥ ३८ ॥ समानय पयोराशि—माशु स्वस्य विशुद्ध्ये ॥ दापयामि
 तदा जामिं । स्वीयां तव तनूरहं ॥ ३९ ॥ एतन्मेतोऽत्रयादिष्टं । मेतार्यस्य न्यवेदयत् ॥ सो-
 ऽप्यचिंथोजसा देवे—नाशेषं तदकारयत् ॥ ३० ॥ मेतार्यञ्चिदशानीत—वार्थिबीचीषु मज्ज-
 नैः ॥ पूतात्मा भूजुजः पुत्री—मुपयेमे यथाविधि ॥ ३१ ॥ ततो व्रतचरीः कन्याः । स क्षेत्रे
 निखिला अपि ॥ गंगागर्मेबुधेः शेष—नदीयोगो न दुर्घटः ॥ ३२ ॥ राज्ञा निवेक्षितः पंक्तौ ।
 । मह्येज्यानां महोदयः ॥ हुंजानो विविधान् जोगान् । द्वादशाब्दानि सोऽत्यगात् ॥ ३३ ॥
 स्मारयंतं समागत्य । चारित्रावसरं सुरं ॥ नवोढा नव ता एव । दीनवक्त्रा ऽप्यजिज्ञपन् ॥
 ॥ ३४ ॥ देव त्वं चेष्टसेऽस्मासु । विबुधोऽप्यबुधो यथा ॥ कवदं यन्मुखायात—मेवमाकृष्टुमि-
 ष्टसि ॥ ३५ ॥ अस्माभिरपराङ् किं । यद्विशोजयसि प्रियं ॥ मुकथा च तव किं दत्तं । यत्ता-
 मेनं नयन्नसि ॥ ३६ ॥ नवोद्गढा नवस्नेहा । नवाशा नवयौवनाः ॥ मुक्त्वास्मानेष गृह्णाति ।

व्रतं चेतन्प्रियामहे ॥ ३९ ॥ स्वधूवधपापस्य । धत्सेऽधः स्वं शिरो यदि ॥ तदा प्रवाजय-
 स्येन—मधुना बुधनायक ॥ ३८ ॥ नर्तुः प्रियसखं तरवां । वयमित्यर्थयामहे ॥ गृहे द्वाद-
 शवर्षाणि । तिष्ठत्वेष तवाङ्गया ॥ ३९ ॥ दयार्द्रेणाथ देवेना—नुज्ञातस्तस्थिवानसौ ॥ पुन-
 द्वादशवर्षाणि । सद्ने मद्नेहया ॥ ४० ॥ तदंते मित्रदेवेन । कृतनिःकमणोरसवः ॥ स प्र-
 व्राज निर्व्यजि—वैराग्यो गुस्तस्त्रिधौ ॥ ४१ ॥ अधीत्य नवपूर्वाणि । प्रपथैकविहारितां ॥
 असौ पुनः पुनातिसं । तदेव स्वपदैः पुरं ॥ ४२ ॥ सौवर्णिन् यो यवांश्चक्रे । नित्यं राज्ञो
 जिनार्धने ॥ त्रिकार्धं स त्रमंस्तस्य । गृहं स्वर्णकृतो ययौ ॥ ४३ ॥ तत्कावचटितान्मुक्त्वा ।
 वह्नियवियवान् यवी ॥ गृहांतः स ययौ ताव—चवागात्कौचनीकजः ॥ ४४ ॥ चुणित्वा तान्
 यवान् सत्य—यवंबुध्या ययौ खगः ॥ आगतश्च कदादस्ता—नपश्यन्नातुरोऽनवत् ॥ ४५ ॥
 विना त्रिशुमसुं नान्यः । कश्चिद्नागतोऽधुना ॥ एष एव यवग्राही । तस्मादित्युन्निनाय सः
 ॥ ४६ ॥ जगाद् च मुनीं त्रिको । कामी मुक्ता यवास्त्वया ॥ सत्वाधारः कृपासार—स्तत्
 श्रुत्वा दधिवान् मुनिः ॥ ४७ ॥ निवेदयामि यद्यस्मै । कौचमेनं यवाशिनं ॥ तदस्योदरम-

प्येष । दारयत्येव निर्दयः ॥ ४७ ॥ मज्जीवितव्ययेनायं । वराको जीवितारुखगः ॥ इति मौनं
 मुनिर्नेजे । स्वर्णचित्र इवाचलः ॥४८॥ रे कागारिकतां वक्ति । मौनमेवास्य दिग्गिनः ॥ इति
 कदंपनयानदपं । स्वर्णकृतमतामयत् ॥ ५० ॥ तश्चाप्यवदतः किञ्चि—न्मौलिमस्यार्द्रवधकैः ॥
 सोऽवेष्टयत्कुटुंबीव । रज्जुभिः कणमूढकं ॥ ५१ ॥ यवानथापि रे मुंच । मूर्त्योरुत्कंठितोऽसि
 किं ॥ इति तस्य गिरः शृण्व—न्मुनिः स्वात्मानमन्वशात् ॥ ५२ ॥ आत्मन् कला कलादस्य
 । दृश्यतामस्य बंधनं ॥ यद्विधाय बंहिर्बुर्या । दाता ते मोक्षमायतौ ॥ ५३ ॥ वर्धनीव शि-
 रोबद्धा । निःसारापि तनुस्त्वव ॥ अचिरेणैव चूयांसि । रजांसि व्यपनेष्यति ॥ ५४ ॥ देहे
 सति न मोक्षः स्या—त्तत्ते देहः परो रिपुः ॥ तं चासौ मूर्ध्नि बध्वा त्वं । दृष्ट्वा मोक्षं च
 नेष्यति ॥ ५५ ॥ नादिधमेऽत्र मा कुप्य । रे जीव सुहृदीव तत् ॥ स्मर सिद्धांतसूत्रार्था—
 वाधिव्याधिमहौषधी ॥५६॥ ध्यानाभ्यां धर्मशुद्धाभ्या—मार्तरौद्रे निराकुरु ॥ प्राप्तोऽयं परर-
 क्षार्थः । कृष्णो ज्ञान्येन मा मुह ॥ ५७ ॥ मेतार्थः कृपकश्रेणिं । श्रितो ज्ञावनयानया ॥ श्रुता-
 र्थासृतसंबुष्ट—स्तां विवेद न वेदनां ॥ ५८ ॥ व्यधितस्य शिरोवेष्टा—त्कदादेनादयं चूयां ॥

निरगातां मुनेर्मोक्ष—मार्गं शोधुमिवाक्षिणी ॥ ५९ ॥ तथाप्यचक्षितो ध्याना—रंकेववज्ञा-
 नमाप सः ॥ बभूव गतनेत्रोऽपि । सर्वदर्शी मुनीश्वरः ॥ ६० ॥ पुरोपरितनक्षरे । रुध्रेऽपि स्व-
 ण्कारिणा ॥ तदैवाचिंत्यशक्तिवा—त्तस्यात्मगारपरं पदं ॥ ६१ ॥ अप्रस्थकाष्टकीत्वेन ।
 । चरन् विरुस्तदा गदे ॥ क्रौंचः कातरदृक् सर्वान् । वमतिस्म जवाद्यवान् ॥ ६२ ॥ तद् झा-
 त्वा नागरः कश्चि-त्कुर्वन् कलकलं जगौ ॥ हंत हंतिस्र दुष्टोऽय-मनगारं निरागसं ॥ ६३ ॥
 दीनाननो बिभ्रेतिस्म । पापस्तद्वचसापि सः ॥ स्याच्चर्षैर्ह्युपजिह्वायाः । कंबदीनक्षणावधि
 ॥ ६४ ॥ तत्कलादपलादस्य । दुर्धृत्तं शतगंधवत् ॥ विस्तार्यमाणं लोकोक्ति—वात्यथा बुबुधे
 नृपः ॥ ६५ ॥ श्रेणिकः स्वन्नटान् प्रेषी—त्तं हंतुं सपरिहृदं ॥ सोऽयुरपन्नमतिर्वेष—सृषेस्त-
 स्यैव पर्यधात् ॥ ६६ ॥ सुन्नटैर्बोधितस्तस्य । साधुनेपथ्यधारितां ॥ नांदिधमं तमाकार्य । भू-
 मानेवमशिक्षयत् ॥ ६७ ॥ संप्रति ब्रतिवेषत्वा—न्मया मुक्तोऽसि रे शत ॥ त्यक्त एष यदा
 वेषो । मृत एव तदा नवान् ॥ ६८ ॥ नाषितो नापितश्चैवं । श्रीश्रेणिकमहीचुजा ॥ आत्तां
 न स्वर्णकृद्दीक्षां । रक्षाकांमिवात्यजत् ॥ ६९ ॥ कृपागुणस्तस्य तथा प्रकर्षं । जगाम मेता-

र्ममुनीभ्यस्व ॥ यथा कदादस्य तदंगसंगी । वेधोऽपि रक्षाजनको बभूव ॥ ७० ॥ इति श्रीप्रथमव्रते मेतार्थमुक्तिकथा समाप्ता ॥

एतच्च व्रतं प्रपन्नेन पंचातिचारा बर्थास्तथा—बंधो बधश्च विहेदोऽतिचारा रोषणं नकादिव्यवहेदश्च. तत्र बंधो मनुष्यगवादीनां रज्ज्वादिना संयमनं, अयं च द्विधा—सापेक्षो निरपेक्षश्च. तत्र यदा पशुचौरादिकं प्रदीपनकमराणाद्यपेक्षां मुक्त्वा दृढमाक्रम्य बध्नाति तदा निरपेक्षः, स च न कल्पते. सापेक्ष्यः पुनश्चतुष्पदं तथा बध्नाति यथामन्यादित्रये स्वयमुद्देष्य नश्यति, सुखेन जोटयितुं शक्यते, द्विपदेषु तु दासं चौरं पावादिप्रसन्नं पुत्रं वा तथा बध्नाति यथा बक्रोऽप्यसौ सोष्ठ्यासो नवल्यन्यादिना न भ्रियते, ते किल श्रावकेण मनुष्यगवाद्यो धार्याः, येऽचपलतया बक्रा एवासते. एवं च सापेक्षं बंधमपि कुर्वन्नवतमतिचरति निरपेक्षं तु कुर्वतो व्रतातिचार इति. एवं शेषेष्वप्यतिचारेषु ज्ञावनीयं. बधो यष्ट्यादितान्नं, साऽपि प्राग्वत्, नवरं निरपेक्षो बधो निर्दयताकना, ज्ञीतपर्षदा हि श्रावकेण ज्ञाव्यं. यथा वाक्पात्रमात्राद्विन्वतो दासादयः स्वस्वकर्मेण प्रवर्तते, तथापि यदि कोऽपि किंचिद्युक्तमाचरति तदा मर्मवर्जं व्रतया

द्वारकेण वा सङ्गद् द्विर्वा तांशतः सापेक्षो बधः. वविभेदः कर्णादिकर्तनं. ज्ञावना प्रायवत्,
 कर्णादि निर्दयं विंदानस्यासौ निरपेक्षः, अर्णानादिकं तु चिकित्साबुद्ध्या सदयं विंदतः सा-
 पेक्षं. अतिजारस्य गंत्रिगोष्ठ्यादावारोपणमतिजारारोपणं, अत्रापि द्विपदादिजारवाहनाद्बु-
 द्धिं न कल्पयति, यदि पुनर्न निर्वहति तदा द्विपदं तावंतं जारं वाहयति यावंतमसौ स्वय-
 मुरुस्यवतारयति च. चतुष्पदे तु यावंतं जारमसौ बोडुं क्षमस्तत ऊनमेव क्षिपति, ह्य-
 शकटादिपुनश्चितवेद्यायां मुंचति. जक्तपानयोर्ध्ववभेदो निवारणं जक्तपानव्यवभेदः, स च
 निरपेक्षः पूर्ववत्. सापेक्षस्तु रोगंचिकित्साथं शाल्यर्थं वोपवासं कारयतः, अपराधिनि तु तवा-
 यत्रोक्तं न दास्ये इत्येवं ब्रूयात्. अत्राह—ननु हिंसैवानेन प्रत्याख्याता, न बंधादयः, ततस्त-
 त्करणेऽपि को दोषो नियमस्यांशं कितत्वात्. अथ बंधादयोऽपि प्रत्याख्यातास्ततस्तत्करणेऽपि
 व्रतंनंग एव, नियमस्यांशनात्कुतोऽतिचारवं? अत्रोच्यते—सत्यं, प्राणतिपात एव मुख्यतया.
 नेन प्रत्याख्यातः, न बंधादयः, केवलं प्रत्याख्या नेऽर्थात्सतेऽपि तत्प्रत्याख्याता एव हिंसाहेतुक-
 र्वात्तेषां, तर्हि नवतु तत्करणे व्रतंनंगो नातिचार इति. इति चैत्रैवं, द्विविधं हि व्रतं, अंत-

ईत्यां बहिर्इत्यां च, तत्र मारयामीति विकल्पशून्योऽपि यदा कोपायावेशात्परप्राणहारणनिर-
 पेक्षो बंधादौ प्रवर्तते, न चायुःपृष्ठतया तस्य जंतोर्दृश्युर्जातस्तदा निर्दयपरिणामत्वाद्ब्रह्ममंत-
 र्इत्यां व्रतं हिंसाया अत्रावाप्तु बहिर्इत्यां पालितं, ततो देशस्य संजनादेशस्य पालनादतिचार-
 ठ्यपदेशः. उक्तं च—न मारयामीति कृतव्रतस्य । विनैव सृष्टुं क इहातिचारः ॥ निगद्यते यः
 कृपितो बधादीन् । करोत्यसौ स्यान्नियमोऽनपेक्षः ॥ १ ॥ मुख्योत्रावान्नियमोऽस्ति तस्य । को-
 पाहयाहीनतया तु त्रयः ॥ देशस्य संगादनुपालनाच्च । पूज्या अतीचारमुदाहरंति ॥ २ ॥
 बंधादीनामुपलक्षणत्वात्परेऽपि हिंस्रमंत्रतंत्रादयोऽतिचारतथैह ग्राह्याः. अत्र ज्ञावनागाथा-
 सवोसिं साहूणं । नमामि जोसिं तु नस्थि तं कज्जां ॥ जरथ्य त्रवे परपीका । एवं च मण्णेण चिं-
 तिजां ॥ १ ॥ उक्तं सदृष्टांतं प्रथमव्रतं. अथ द्वितीयव्रतमाह—

॥ मूलम् ॥—कन्नागोभूञ्चक्षियं । नांसवहारं च कूरुसत्किज्जं ॥ शूलमल्लियं पंचहा ।
 चण्ड सुहुमंषि जहसत्तिं ॥ २६ ॥ व्याख्या—गेहीति संबंध्यते, शूलं परिशूलवरतु विषय-
 मतिदुष्टाशयोद्भवमन्त्रीकं मृषावाद् पंचधा परित्यजति, कथमित्याह—कन्येत्यादि, अदीकश-

वदस्य प्रत्येकसंबंधात्. कन्यादीकं, गवादीकं, भूवदीकं च. तत्र निर्दोषामपि कन्यां विषक-
 न्येयमित्यादि वदतः कन्यादीकं, तथा बहुक्षीरामपि गामदपक्षीरां व्यत्ययेन वा वदतो ग-
 वादीकं, परसत्कामपि ब्रुवमात्मादिसत्कां वदतो ब्रूवदीकं, उपदक्षणाणि चैतानि सर्वे द्वि-
 पदचतुष्टपदापदविषयादीकानां. यद्येवं सर्वसंग्रहार्थं द्विपदादिग्रहणमेव कस्मान्न कृतं ? उ-
 च्यते—कन्याद्यदीकानां लोके प्रतिगार्हितत्वादिशेषेण तद्दर्जनार्थं तदुपादानं. तथा न्यास-
 स्थापहरणमपदपनं न्यासापहारः. अस्य चादत्तादानरूपत्वेऽप्यपदपनं वन्ननप्राधान्यान्मृषा-
 वादे पाठः. तथोक्तचमत्सराद्यदिभूतस्य प्रमाणीकृतमप्यर्थमन्यथा स्थापयतः कूटसाहयं,
 अस्य च परकीयपापसमर्थकत्वविशेषात्पूर्वेत्यो नेदः. एष स्थूलादीकनिषेधमन्निधाय ग्रहिणः
 सूक्ष्मादीकयतनामाह—‘ सुहुमंपिति सूक्ष्मप्यदपवस्तुविषयमप्यदीकं यथाशक्ति त्यज-
 , सति निर्वहि सूक्ष्मप्यदीकं न ब्रूयात्, अनिर्वहि पुनस्तरतमयोगेन यतनां कुर्यात्.
 यथा सत्यवादिनो लोके श्लाघ्यत्वमाह—

॥ मूलम ॥—पुञ्जो पिजव गेड । गुरुव जणणिव जणियवीसासो ॥ सच्चेण नरो सुहज ।

सहिव निवश्च नमणेज्जो ॥ ३९ ॥ व्याख्या—सुगमा, नवरंसुहृज सहिवत्ति^१ सखा वयस्य श्वं सुन्नगः प्रियो नवति. ॥ ३९ ॥ अथ सत्यवतस्य प्रभावमाह—

॥ मूलम् ॥—जे सच्चववहारा । तेसिं दुश्शवि नेव पहवंति ॥ नाश्कमंति आणं । ताणं दिवाइं सवाइं ॥ ३८ ॥ व्याख्या—इह ये सत्यव्यवहाराः सत्यवादिनस्तेषां दुष्टाः क्रूरकर्मणोऽपि नृपादयो नैव व्यतीकं कर्तुं प्रभवन्ति. श्रीकालिकाचार्याणां दत्तवत्. तथा सर्वाणि. यतः—जलमन्निर्घटं कोशो । विषं माषाश्च तंशुलाः ॥ फालं धर्मसुत्तस्पर्शो । दिव्यानां दशकं मतं ॥ १ ॥ इत्येवंरूपाणि दिव्यानि, तेषां हे जल ! मास्म मां निमज्जय ? हे वहे ! मास्म मां ज्वलय ? इत्येवंरूपामाज्ञां नातिक्रमंति, नोद्धंते प्रतिप्राणि प्रसिद्धमेतत्. ॥ ३८ ॥ अथ सत्यप्रतिपक्षस्यासत्यस्य नृशं निंयतामाह—

॥ मूलम् ॥—वयणमिंम जरसवयणं । निच्चमसच्चं वहेइ वच्चरसो ॥ सुद्धिण जलण्हाणं । कुणमाणं तं हंसंति बुहा ॥ ३९ ॥ व्याख्या—यस्य वदने च्छुखेऽसत्यमतीकं वचनमेव सर्वजगदनिष्ठत्वादपावित्र्यहेतुत्वाच्च वर्चोरसोऽसकृन्नित्यं वहति तं पुरुषं शुद्धये शुद्धिहेतुंजलख ।

नं कुर्वतं बुधा विवेकिनो हसंति, अहोऽस्य मूलः । यदस्यवचनादनारतं मतिनात्मापि
 त्वगतमलकालनक्षत्रेण जलमात्रेण स्वस्य पावित्र्यमिहन्न स्नानाद्यर्थमुपक्राम्यतीति. यदप-
 रेऽप्याहुः—चित्तं रागादितिः क्लिष्ट—मतीकवचनैर्मुखं ॥ जीवधातादितिः क्लयो । गंगा
 तस्य पराङ्मुखी ॥ १ ॥ सखं शौचं तपः शौचं । शौचमिन्द्रियनिग्रहः ॥ सर्वभूतदया शौचं
 । जलशौचं च पंचमं ॥ २ ॥ आत्मानदी संयमतोयपूर्णा । संत्यावहा शीघ्रतटा द्योभिः ॥
 तत्रात्रिषेकं कुरु पांशुपुत्र । न वारिणा शुद्ध्यति चांतरात्मा ॥ ३ ॥ किंच—

॥ मूलम् ॥—सूयत्तएपि मन्त्रे । सारं सारं च वयणसत्तीड ॥ निम्मंफणं चिय वरं । ज-

लंत अंगारसिंगारा ॥ ३० ॥ व्याख्या—मन्त्रे इति वितकर्षि पदं, सारं च मसत्यत्राषणं म-
 मोद्घाटनादिना सपापं वचनं, तद्विषया या शक्तिः स्फूर्तिस्तस्याः सकाशान्मूकत्वं वाग्वैक-
 द्यमपि सारं श्रेयः, अत्र दृष्टान्तमाह—ज्वलन्निर्धगधगायमानैरंगारैर्यः शृंगारः शोभाकारणं
 तस्मान्निर्मकनं मंफनात्त्राव एव शरीरस्य वरं प्रशस्यं. अयमर्थः—अथ शरीरशोभाार्थमपि कु-
 त्तोगारशृंगारः प्रत्युत दाहाद्यनर्थहेतुस्तथा खनैपुण्यप्रकाशायपि प्रस्तुता सारं च वचनस्फूर्तिः

प्रत्युत नरकनिपातादिदुःखकारणं नवतीति तस्याः सकाशात्सूक्तत्वमपि प्रशस्यते. ॥ ३० ॥

अथास्य व्रतस्य पातितस्य पातितस्य च फलमाह—

॥ मूलम् ॥—सञ्चेण जीठ जायद् । अप्पफिह्ममहुरगुहिरवरवयणो ॥ अलिण्णं मुह-
रोगी । हीणसरो मम्मणो मूर्ध ॥ ३१ ॥ व्याख्या—सञ्चेन सत्यवचनेन जीवो जायते, द्रुह-
लोके यशोविश्वासादिपात्रं परलोके पुनरप्रतिहतं क्वचिदप्यस्खलितं वज्रवत्, मधुरं परिपक्वं-
शुरसवत्, गन्धीरं सजलजलधरगार्जिवत्, वरं व्यक्ताकारत्वात्कमनीयं वचनं यस्य सः, तथा-
ऽलीकेन पुनरिहलोकेऽविश्वासदुष्कीर्त्यादिभाजनं, नवांतरे तु मुखरोगा लंबकप्रतिजिह्वादयो
यस्य स मुखरोगी, हीनो गांन्धीर्यादिलक्षणैरुन्नः प्रतिनारहितो वां स्वरो यस्य स हीनस्व-
रः, मन्मनो यस्य वदतो वाक्स्खलति, अद्व्यक्तचंतो वा सूक्तः श्रुतिबंधनरहितश्च नचति,
तस्य व्रतस्य वाविषयत्वात्तत्फलमपि वाविषयमेवोक्तं, अन्यथाऽविराद्धेनानेन स्वर्गादिकं,
विराद्धे तु नरकादिकमपि फलं बोधव्यं. ॥ ३१ ॥ अथास्मिन् व्रते व्यतिरेकेण दृष्टान्तमाह—
॥ मूलम् ॥—दप्पेण अलियवयणस्स । जं फलं तं न सक्किमो बोत्तुं ॥ दक्किणावीण-

णवि । गडं वसू सत्तमं नरथं ॥ ३३ ॥ व्याख्या—दर्पेण स्वमतस्थापनाच्चिनिवेशेन यद्ददीकं
 जिनमतविरुद्धाणं तस्य फलमनंतानंतसंसारपरिजमणरूपं वयं उच्चस्थाः परिमितायुषश्च
 वक्तुं न शक्नुमः, यतो दाक्षिणं शुरुनार्यानुरोधस्तेन हेतुना प्रोक्तमदीकं दाक्षिणादीकं,
 तेनापि वसुराजा सममं नरकं गतः. यदि दाक्षिण्येताप्युक्तेनादीकेनेदृशी दुर्गतिः स्यात्तदा दं-
 र्पणोक्तस्य तस्य फलं कथं वक्तुं शक्यमिति ज्ञावः. वसुकथा चैवं—चेदिदेशोदधौ श्रुंकि-
 मती पूरस्ति श्रुंकिवत् ॥ विश्वं विभूष्यते विश्वं । यज्जातैर्नरमौक्तिकैः ॥ १ ॥ तत्र व्योम्नीव
 चंद्रोऽब्रू—दच्चिंचंद्रो नरेश्वरः ॥ अरिहृंदारविंदानि । मद्यानिमानयतिस्म सः ॥ २ ॥ उपा-
 ध्यायोऽनवत्तत्र । पुर्यां क्षीरकदंबकः ॥ यश्चेतः केतकेनेव । जिनधर्मेण वासितं ॥ ३ ॥ राज्ञः
 सूनुर्वसुर्बाह्या—दपि सत्यवते रतः ॥ श्रात्रौषमशवो ऽपावी—दशुरोः क्षीरकदंबतः ॥ ४ ॥
 पर्वतको गुरोः पुत्रो । विद्यार्थी नारदोऽपि च ॥ द्वावप्येतावपवतां । वसुना शिशुना सह ॥
 ॥ ५ ॥ अन्यदा तेषु शर्वर्यां । श्रमारुकुट्टिमशापिषु ॥ व्योम्नीति चारणर्षिन्वय । उपाध्यायोऽ-
 श्रुणोद्भवः ॥ ६ ॥ ये पर्यध्वयना एवं । कुट्टिमोपरि शेरते ॥ तान्नेष्वेषु दिवं ह्येको । नरकं क्षौ

तु यास्यतः ॥ ७ ॥ ततो दध्याबुपाध्याय—स्तावदार्षमिदं वचः ॥ ऋषयो हि शृषावाचः ।
 कदाचिन्न जवंत्यमी ॥ ८ ॥ कथमेतेषु विद्म्यौ । विनेभ्यौ नरकातिथी ॥ यदि वा यो दयाबुः
 स्या—त्स नैति नरकं नरः ॥ ९ ॥ तदेषां प्रथमं ताव—द्रीकृणीया दया मया ॥ ध्यार्वेति
 श्रीनसौ चक्रे । सत्यानान् पिष्टकुक्कुटान् ॥ १० ॥ दत्त्वा कुक्कुटमेकैकं । शिष्यानित्यादेदेश
 सः ॥ नो अभून् हत तत्रैव । यत्र कोऽपि न पश्यति ॥ ११ ॥ वसुपर्वतकौ गत्वा । विचित्रौ
 विजने वने ॥ जघ्नतुः कुक्कुटं स्वं स्वं । सक्त्या सह निर्दयौ ॥ १२ ॥ नारदः शारदशशि-
 ज्योत्स्नाधवलधीधनः ॥ रहो गत्वा गुरो मुक्त्वा । कुक्कुटं चेत्यचितयत् ॥ १३ ॥ गुरुणा दास-
 एं कर्म । हा वयं किमु कारिताः ॥ हंति को हंत निर्मतून् । जंतूनेवं संचेतनः ॥ १४ ॥ यद्वा
 कस्याप्यनालोकं । घ्रात्योऽमिति जटपतः ॥ जातं न वध्य ष्वेति । तत्त्वं तस्य गुरोर्गिरः ॥ १५ ॥
 यतः पश्यत्यसौ पश्या—म्यहं पश्यन्ति चिन्मयाः ॥ नास्ति तत्किंचन स्थानं । यत्र कोऽपि
 न पश्यति ॥ १६ ॥ अहो अज्ञानमोहांधि—र्हृथा स्वमतिकटपनात् ॥ अन्यथैव विचार्यते ।
 गंजिरार्था गुरोर्गिरः ॥ १७ ॥ कृपाबुर्गुरुरस्माकः । शंके शिष्यान् परीक्षितुं ॥ इत्यादिशक्ति

ध्यात्वा । तेन नाधाति कुम्भकुटः ॥ १८ ॥ व्यावृत्त्य तदघातस्य । हेतुं विज्ञापयन्नयं ॥ शु-
 रणा निश्चितस्वर्ग—गतिः प्रीतेन सखजे ॥ १९ ॥ हतः कुम्भकुट जत्युक्ते । वसुपर्वतयोर्गुरुः
 ॥ युवां पवित्तमूर्खौ रे धिगित्याहेपमातनोत् ॥ २० ॥ सोऽथ दध्यौ मधि गुरौ । प्रातेऽप्येता-
 वधोगती ॥ राजवैद्योऽपि हि क्षीणा—गुषि यदा करोतु किं ॥ २१ ॥ साधारणापि हि गु-
 रो—र्वाणी पात्रविशेषतः ॥ पृथक्कृत्वा स्याद्द्रव्येदा—दिव वृष्टिः पृथग्गसा ॥ २२ ॥ इयान-
 ध्यापनायासो । ममासीदनयोर्द्वया ॥ वृष्टिर्जलधरस्येव । मांसलस्यलमूर्धनि ॥ २३ ॥ नवेदं-
 व्येषु गुरुपदेशा—इशुणो वहिः कोऽपि न वास्त्वस्तु ॥ सौधाश्रयारस्याद् गृहगोधिकापि ।
 । त्वङ्मात्रशुभ्रा न पुनर्दयालुः ॥ २४ ॥ एतावत्पतसोमादौ । समितानिर्भिताविव ॥ सहि-
 व्येते हहा तीक्ष्ण—नारकीया कथं व्यथा ॥ २५ ॥ नरकार्णिनिदानैस्स—इष्टहारंनैरदं मम
 ॥ निर्वेदादित्युपाध्याय—शारित्रं स्वीचकार सः ॥ २६ ॥ तल्पदं पालयामास । पर्वतः सर्वतु-
 सिक्त्व ॥ नारदः पारदर्शी च । शास्त्रस्यागाथयारुचि ॥ २७ ॥ अन्निचंद्रोऽपि भूपालुः । कादे
 दीक्षामुपादितः ॥ वसुर्वसुमतीनारं । बजार पितृवत्ततः ॥ २८ ॥ सत्यवादीति स प्राप ।

स्थार्तिं क्वितितलेऽखिवे ॥ स्थार्तेरेवानुरोधेन । वज्राघे न मृषा क्वचित् ॥ ३९ ॥ इतश्च श-
 वरः कोऽपि । विंध्यादव्यां मृगंप्रति ॥ बाणं मुभोच बाणस्तु । स्वदितोऽपतदंतरा ॥ ३० ॥
 बाणस्य स्ववने हेतुं । मार्गयन् शबरः पुरः ॥ आकाशस्फटिकशिवां । पाणिस्पर्शाद्बुध्यत
 ॥ ३१ ॥ ध्यातवांश्च मयादर्शि । मृगोऽस्याः परतश्चरन् ॥ विना स्पर्शेण दुर्ज्ञेया । योभ्येयं व-
 सुभूपतेः ॥ ३२ ॥ ततोऽसौ वन्नमागत्य । शिवां विज्ञापयद्सोः ॥ सोऽपि तस्मै धनं दत्त्वा
 । ग्राहयामास तां शिवां ॥ ३३ ॥ घटयित्वा तथा शिल्प—वेदिचिर्वेदिकां नृपः ॥ व्यापाय्य
 तान्निजं सिंहा—सनं तदुपरि न्यधात् ॥ ३४ ॥ सत्यप्रज्ञावतो व्योम्नि । राज्ञः सिंहासनं
 स्थितं ॥ अमुं सत्येन सेवंते । देवाश्चेत्यवदज्जनः ॥ ३५ ॥ प्रसिध्यैव तथा तस्य । दंशं दद-
 दिरे परे ॥ प्रसिध्यैव जगज्जैवः । कामः पुष्यायुधोऽपि हि ॥ ३६ ॥ इयाय नारदोऽन्धेभ्युः ।
 प्रीत्या पर्वतकालयं ॥ व्याचष्टेस्म तदा सोऽपि । ऋग्वेदं निजसंसदि ॥ ३७ ॥ अजैर्यष्टव्यसिः
 त्यत्र । तस्मिन् मेघार्थनाषिणि ॥ आः श्रांतं पापमित्युक्त्वा । नारदः पिदधे श्रुती ॥ ३८ ॥
 ऊचे च किमिदं ज्ञात—ज्ञातिनेव त्वयोच्यते ॥ अजांश्चिवाविकान् वीहीन् । व्याचष्टेस्म तदा

स्यातिं कितितलेऽखिले ॥ स्यातेरेवानुरोधेन । वनार्षे न मृषा कचित् ॥ ३९ ॥ इतश्च श-
 बरः कोऽपि । विंध्याटव्यां सृगंप्रति ॥ बाणं सुमोच बाणस्तु । स्वदितोऽपतदंतरा ॥ ३० ॥
 बाणस्य स्वल्पने हेतुं । मार्गयन् शबरः पुरः ॥ आकाशस्फटिकशिवां । पाणिस्पर्शाद्बुध्यत
 ॥ ३१ ॥ ध्यातवांश्च मयादर्शि । सृगोऽस्याः परतश्चरन् ॥ विना स्पर्शेण दुर्ज्ञेया । योभ्येयं व-
 सुभूपतेः ॥ ३२ ॥ ततोऽसौ ब्रह्ममागत्य । शिवां विज्ञापयद्भ्रसोः ॥ सोऽपि तस्मै धनं दत्त्वा
 । ग्राहयामास तां शिवां ॥ ३३ ॥ घटयित्वा तथा शिल्प—वेदित्रिवेदिकां नृपः ॥ व्यापाद्य
 तान्निजं सिंहा—सनं तदुपरि न्यधात् ॥ ३४ ॥ सस्यप्रत्नावतो व्योम्नि । राज्ञः सिंहासनं
 स्थितं ॥ अमुं सत्येन सेवंते । देवाश्चेत्यवदज्जनः ॥ ३५ ॥ प्रसिध्यैव तथा तस्य । दं कं दद-
 दिरे परे ॥ प्रसिध्यैव जगज्जैवः । कामः पुष्यायुधोऽपि हि ॥ ३६ ॥ इयाय नारदोऽन्वेद्युः ।
 प्रीत्या पर्वतकालयं ॥ व्याचष्टेस्म तदा सोऽपि । कर्वेदं निजसंसदि ॥ ३७ ॥ अर्जैर्षष्टव्यसि-
 त्यत्र । तस्मिन् मेषार्थनाषिणि ॥ आः श्रांतं पाप्रमित्युक्त्वा । नारदः पितृधे शुती ॥ ३८ ॥
 ऊचे च किमिदं ज्ञात—ज्ञातिनेव त्वयोच्यते ॥ अजांस्त्रिवाषिकान् व्रीहीन् । व्याचष्टेस्म तदा

गुरुः ॥ ३९ ॥ मासभून्मयविश्वासो—स्मीषामंतिषदासिति ॥ स्मरन्नपि गुरुकं तं । पर्व-
 तो गर्वतोऽन्यथात् ॥ ४० ॥ नारद त्वमसि त्रांत—स्तन्मां त्रांतं प्रजल्पसि ॥ निषंदुः खलु
 साह्यस्ति । गुरोर्मेवार्थत्राषिणः ॥ ४१ ॥ नारदोऽवद्विधा शब्दा । मुख्यगौणार्थत्राचिनः ॥
 गुरुत्वेऽत्र गौणार्थं । न हि जायंत इत्यजाः ॥ ४२ ॥ निषंदुवत्यैव शब्दार्थः । प्रमाणं यदि
 धीमतां ॥ तत्किं गुरुर्विधीयत । कः सार्थः सरत्वेऽध्वनि ॥ ४३ ॥ गुरुर्मोपदेशा स । श्रुति-
 रेषा च धार्मिकी ॥ दुपक्षेत्तद् इयं लोक—इयं दुपसि पर्वतः ॥ ४४ ॥ साक्षेपं पर्वतः प्राह ।
 शुक्लवादेन किं वृथा ॥ स्वस्वपक्षव्यतीकत्वे । जिह्वावेदः पणोऽस्तु नौ ॥ ४५ ॥ प्रमाणमावयो
 रत्र । सहाध्यायी वसुर्दुपः ॥ तच्छ्रुत्वा बुवनव्यापी । तत्रैः कोलाहलः कृतः ॥ ४६ ॥ अक्षो-
 तः सत्यत्राषित्वा—दोमित्युक्त्वा च नारदः ॥ यथौ केनापि कर्षेण । पुरस्यांतः प्रश्रांत-
 धीः ॥ ४७ ॥ रहः पर्वतकं प्रोचे । जननी स्नेहविह्वला ॥ अजा व्रीह्य इत्येवं । मयापि त्व-
 रिपतुः श्रुतं ॥ ४८ ॥ कुलकूलकषोऽकारि । कोऽयं वत्स पणस्त्वया ॥ पक्षो व्यन्निचरत्येव ।
 कूटः कुन्निमरन्वत् ॥ ४९ ॥ वत्स नारदमाकार्यं । इमयस्त्राधुनापि तत् ॥ अजीर्णमिव रो-

गाणां । मूढं सर्वापदामदः ॥ ५० ॥ सोऽवदकिं दयं मात-र्जातस्य हि मृतिर्धुवा ॥ पुंसां
 हि म्लानमानानां । प्राणाः पापफलं खलु ॥ ५१ ॥ उक्तमनुक्तं कुर्वतः । शोचन्ते किवं बाल-
 काः ॥ उक्तमेतन्मया ताव-द्यज्ञाढ्यं तन्नवत्वथ ॥ ५२ ॥ शिक्तिरोऽपि यदा स्वात्मा-न्निनिवे-
 शं जहौ न सः ॥ तदा तदापदं त्रेत्तु-कामांबा वसुमन्थगात् ॥५३॥ तां प्राणम्य वसुः प्रोचे ।
 चंचद्रोमांचकंचुकः ॥ स्वागतं स्वागतं मातः । प्रसादोऽयं महान् मयि ॥ ५४ ॥ दृष्टोऽथ त्व-
 थि दृष्टायां । गुरुः क्षीरकदंबकः ॥ किमागतासि सहसा । ब्रूहि किं च द्दामि ते ॥ ५५ ॥
 चिरं जीव चिरं नंदे—त्याशास्य तमुवाच सा ॥ यथा पश्यामि जीवंतं । पुत्रं राजंस्तथा
 कुरु ॥ ५६ ॥ वसुरुचे सतीर्थरवा-न्मम बंधुः सुतस्त्वव ॥ गुरुश्च गुरुपुत्रवा-द्दद देष्टि तमद्य
 कः ॥ ५७ ॥ प्रातर्विवादायेहार्थ-सिहोपस्थितयोस्तयोः ॥ अजान् नाषस्व मेषार्थानिति
 प्रार्थयतेस्व सा ॥ ५८ ॥ वसुः साह कचिन्नाहं । मिथ्या वच्मीति विश्रुतं ॥ कूटसादये गुरु-
 केश ॥ विपरसिञ्ज का कथा ॥ ५९ ॥ म्लेहान्नमिदमुच्छिष्टं । चांफालीयं रजस्वला ॥ इदं
 विदशुकरीक्षीरं । हावाहलविमिश्रितं ॥ ६० ॥ विष्टिरेषा व्यतिपाते । केतुरेषोऽग्निमंरले ॥

यदियं जीवधातेन । दूषिता कूटसाक्षिता ॥ ६१ ॥ सा प्रोवाच विचारेणा—मुनादं वरस
 वराल ॥ पुण्यं ते जंजुरकाया—सृषोक्तेस्त्वधमस्तु रो ॥ ६३ ॥ इति गाढाग्रहान्मने । तद्धं चो
 वसुभूपतिः ॥ यः शङ्खीत्रिरिव ङ्खीत्रि—र्नं चिन्नो जूतले स कः ॥ ६४ ॥ अथ स्त्रियां मया-
 धारि । सर्वतः पर्वतः पतन् ॥ हृष्यंतीति वसोः काल—राशिः सागाद् गृहं ततः ॥ ६५ ॥
 रथौ प्रातवसौ प्रात—र्वसौ संसद्भागते ॥ गतौ विवदमानौ तौ । तत्र नारदपर्वतौ ॥ ६६ ॥
 तारयां तारखरं राज्ञः । स्वस्वपदके निवेदिते ॥ सत्रया विज्ञापयामासु—र्वसुं माध्यस्थशा-
 खिनं ॥ ६७ ॥ वसो वसुमती सेयं । सत्यार्थाद्य त्रया कृता ॥ आवातकालतस्त्वं च । ना-
 सुचः सुनृतं वतं ॥ ६८ ॥ सत्यादेशानिशां देवाः । सेवाहेवाकिनस्त्वयि ॥ तैरेव धार्थते देव ।
 व्योम्नि सिंहासनं तव ॥ ६९ ॥ ब्रुपत्यब्धिर्न मर्यादां । काले वर्षति वारिदः ॥ त्रास्वानुदेति
 दिव्ये च । शुक्रिः स्याद् ऋषि सत्यतः ॥ ७० ॥ अंनोदानमिजांशोषौ । वृथा त्वय्युपदेशवाक्
 ॥ स्वयं विज्ञोऽसि तद्गाढं । सत्योक्त्वा रामयानयोः ॥ ७१ ॥ अश्रुत्वेव वचस्तेषां । तां हया-
 तिमवधूय च ॥ व्याख्यद्गुरुरजान्मेमा—निति साद्वयं ददौ वसुः ॥ ७२ ॥ स्वाधश्चिक्रेप पापो-

स्थ—सामित्यनुशयादिव ॥ पुरफोट स्फाटिकी वेदि—श्रदिनाथस्य तरङ्गणात् ॥ ७३ ॥ कुपि-
 ता देवता सिंहा—सनाढ्यसुमपातयत् ॥ को हि कल्पतरुर्भूधिं । सहते वायसस्थितिं ॥७४॥
 सर्वधर्मपरित्रयो । न दृष्टुमुचितो जवान् ॥ नारदोऽपीति तं निंद—द्रमंदं निरगात्ततः ॥
 ॥ ७५ ॥ रे मूढ मूढमंत्रेण । किमकार्षीर्जनैरिति ॥ निंयमानो न्यवर्तिष्ठ । र्वतः पर्वतश्च्युतः
 ॥ ७६ ॥ वसुश्रपेटाघातेन । राजदेव्या हृतो रयात् ॥ दुरितैः कृतसाहाय्यः । सप्तसं नरकं य-
 यौ ॥ ७७ ॥ यो यः सूतुरुपाविक—त्पद्मे तस्यापराधिनः ॥ स स देवतया जधे । यावदष्टाव
 नुक्रमात् ॥ ७८ ॥ न शुक्तमाजन्म कदापि शुक्त—मंते विधं हंति यथा मनुष्यं ॥ कदाप्यनु-
 का वितथा तथा गी—रुकावसाने वसुमाजधान ॥ ७९ ॥ इति द्वितीयवते बहुभुवकथा स-
 माप्ता ॥ इदं च व्रतं प्रपद्येन पंचातिचारा वज्याः, तथाथा—सहसान्ध्याख्यानं, रहसान्ध्या-
 ख्यानं, स्वदारामंत्रवेदः, सृषोपदेशः, कूटक्षेखकरणं च. तत्र सहसान्ध्याख्यानमसंदी-
 धारोपणं यथा चौरस्त्वमित्यादि. रहसा हेतुभूतेनान्ध्याख्यानं यथा रहसि मंत्रयमाणान् वीक्ष्य
 वकिं ज्ञातं मयामी राजविरुद्धादिकं मंत्रयंते इति. नन्वनयोरन्योन्यं को विशेषो द्योरप्य-

न्याख्यानरूपं वा दुच्यते—रहोऽन्याख्यानं रहो निमित्तं चित्तश्याख्यायार्थस्याभिधानं,
 इतरं त्ववितर्कपूर्वमेवेति विशेषः. नन्वन्याख्यानमसद्दोषोक्तिरूपत्वात् नृषावाद् एव, अतस्तद-
 चिधानेन व्रतसंग एव, कुतोऽतिचारता? सत्यं, किंतु यदा परोपयातकमनात्रोगादिनाचिध-
 ते, तदा संक्षेशात्वात्वेन व्रतसर्पेकात्वात् तसंगः, परोपयातहेतुत्वान्नु संगः, इति संगान्ग-
 रूपो ह्यतिचार इति. यदा तु तीव्रसंक्षेशादन्याख्याति तदा संग एव व्रतनिरपेक्षत्वात्.
 आह च—सहस्रप्रकाणाद् । जाणंतो जह करेद् तो संगे ॥ जह पुण अणनोगाद्—हिंत्तो
 तो होद् अद्यारो ॥ १ ॥ तथा स्वदाराणामुपलक्षणत्वात् निस्रदीनां च संत्रो विश्रंत्तोकि-
 स्तस्य श्रेद्ः प्रकटनं, अयं चानुवादरूपत्वेन सत्यत्वाद्यद्यपि नातिचारस्तथापि संश्रितार्थप्र-
 काशनाह्वज्जितस्य स्वदारादेशरणादिसंज्ञवाद्स्तुतस्तस्यासत्यता. 'तं सच्चं पि न सच्चं । जं प-
 र्पीकाकरं वयणमिति' वचनात्. अतः कथंचिन्नगातिचारः. नृषोपदेश इदमेव ब्रह्मीत्यादि-
 का सत्योक्तिशिक्षा, अस्य च नाहं नृषावच्चिम, किंतु तदुपदेशमेव ददामीति धियानात्रो-
 गादिना वा निधीयमानस्यातिचारता. कूटलेखकरणं प्रतीतं, इहापि नृषानाषणमेव मया

प्रत्याख्यातमिदं तु लेखनमिति ज्ञावनया मुग्धस्य व्रतसन्ध्येपेक्षस्यातिचारता. अत्र ज्ञावना-
गाथा—कथञ्जब्रवावाणं । नमामि निखं च सव्वसंघाणं ॥ सव्वेसिं साहूणं । चिंतेयव्वं च हि-
यएण ॥ १ ॥ जकं सहघांतं द्वितीयव्रतं. इदानीं तृतीयव्रतमाह—

॥ मूलम् ॥—तद्व्यवयंमि चइज्जी । सच्चित्ताच्चित्तशूलचोरिकं ॥ तिणमाइतुणुअत्ते-
णिय—मेसो पुण मोतुमसमत्थो ॥ ३३ ॥ व्याख्या—तृतीयव्रतेऽद्वादानविरतिरूपे सचित्तं
द्विपदचतुष्पदादि, अचित्तं सुवर्णरूपादि, जपलक्षणत्वादलंकृतिस्त्रीप्रचृतं च मिश्रवस्तु त-
द्विषयं शूलं शूलबुद्धीनिरपि नियत्वाच्चौरव्यपदेशहेतुत्वाद्वा चौर्यं लज्जेत. तर्हि सूक्ष्मस्य
का वर्ततेत्याह—तुणं नभादिशलाका तदादिकं, आदिशब्दान्नदीजलवनकुसुमकरीषेधनादि-
कं, सूक्ष्मं सूक्ष्मवस्तुविषयत्वात्सूक्ष्मेद्विनिस्त्याज्यत्वाद्वा स्तैन्यं चौर्यमेव गृहस्थो मोक्तुम-
समर्थः, तद्विना मार्गादौ चतुष्पदादीनां निर्वाहान्नावात्. अथैतच्चौर्यं यावन्निः प्रकारेस्त्या-
ज्यं ज्ञवति तथाह—

॥ मूलम् ॥—नासीकयं निहिगयं । पन्थियं वीसारियं ठियं नइं ॥ परअत्थं हरंतो ।

नियञ्चरथं को विणसेइ ॥ ३४ ॥ व्याख्या— न्यासीकृतं स्थापनिकायां मुक्तं, निधिगतं निधानस्थं, पतितं स्वप्नावाद्भ्रष्टं, विस्मरितं क्वचिदनवधानतया, स्थितं धनस्वामिनो मरणत्केनापि न गृहीतं, नष्टं गतं, एतावन्निः प्रकारैः परार्थं द्रव्यं हरन्निजं संकलसंप्रसंपादनकममर्थं पुण्यबक्षणं कः सचेतनो विनाशयति ? अपि तु न कोऽपीत्यर्थः. परार्थग्रहणे न केवलं तृतीयवतन्नंगः किंवाच्यवतन्नंगोऽपीत्याह—

॥ मूलम् ॥—जं पंश् ममत्ति जंपंश् । तं तं जीवस्स बाहिरा पाणा ॥ तिणसिसंपि अदिशं । दयालुव तौ न भिहेइ ॥ ३५ ॥ व्याख्या— यदस्तु सच्चिन्नाच्चित्तमिश्रं प्रति प्राणीदं ममेति जद्यपि तदस्तु जीवस्य बाह्याः प्राणा जवंति, द्विविधा हि प्राणाः—आन्तरवाह्याश्च, तत्रान्तरांतराः श्वासादयः, बाह्यास्तु ममत्वकारणं कनकादयः, तन्नाशस्य प्राणनाशस्येव दुःखहेतुत्वात्. यत् एवं ततो दयालुः प्रत्याघातप्राणिवधस्तुणमात्रमप्यदत्तं परकीयं वस्तु न गृह्णाति, इति हार्दं. यद्गृहिणोऽदत्ततुणादिग्रहणमनुज्ञातं तन्मार्गादौ निःस्वामिकतुणाद्यपेक्षं, इह तु तन्निषेधः स स्वामिकापेक्षो दृष्टव्यः. इत्येते हि परसंचितं तुणादिकमप्य-

दत्तं गृह्यतश्चैरवद्वयबंधनादिकं ज्ञयते, ततः परंपरिग्रहीतं तुणादिमप्यदत्तं गृहिणा न गृही-
तव्यमिति गाथार्थः. अथ ये विचारबंध्यचेतसश्चौर्येण श्रियमिहंति तान्प्रत्याह—

॥ मूलम् ॥—कुत्रचित्कलंककरं । चोरिक्रं मा करेद् कदयावि ॥ इह वसणं पचस्कं ।
संदेहो अस्थलांशस्स ॥ ३६ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरं व्यसनं कारानिवासवयबंधनकरक-
र्तनादिदुःखं. किंच—

॥ मूलम् ॥ काज्जण चोरवित्तिं । जे अबुहा अहिलसंति संपत्तिं ॥ विसन्नस्करणे जी-
विय—मिहंतां ते विणासंति ॥ ३७ ॥ व्याख्या—सुबोधा. अत एव—

॥ मूलम् ॥—ते धना सप्युरिसा । जेसिमणो पासिज्जण परभूद् ॥ एसा परभूद् चिय
। एवं संकपणं कुणद् ॥ ३८ ॥ व्याख्या—ते धन्याः सुकृतिनः सत्पुरुषाः परकीयां भूतिं
वित्तं दृष्ट्वा येषां मन एषा गृह्यमाणा मती वयबंधनादिकारणत्वात्परान्नूतिः परान्नव एव
न्नवति च, कारणे कार्यव्यपदेशः. यथायुधृतमायुरेवेदमिति, एवं संकल्पनमुत्तरकालचित्तनं
करोति, ततश्च परान्नूतेरिव परान्नूतेरपि दूरीन्नवंतीत्यर्थः. अथ चौरस्य फलमाह—

॥ मूलम् ॥—वहबंधरोहमन्त्रु । चोरिक्राउ हवंति द्रहलोगे ॥ नरयनिवायबंधणक्य—
 दारिद्राडं च परलोए ॥३९॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरं वधो लकुटादिप्रहारः, बंधो रज्ज्वादिना
 संयमनं, रोधश्चारकादौ, मृत्युः शिरश्वेदादिना. अथ चौर्यपरिहारस्य दृष्टान्तगर्भं फलमाह—
 ॥ मूलम् ॥—जं द्रह जणपसंसाइ । परन्तवे सुगइमाइ होइ फलं ॥ मुक्काइ चोरियाए
 । तं जायं रोहिणेयस्स ॥ ४० ॥ व्याख्या—सुगमा. नावार्थस्तु कथानकगम्यः, तच्चेदं—अ-
 नूद्राजगृहे. द्रगे । बृहद्रगे महोत्सवैः ॥ श्रीवीरचरणंजो—त्रमरः श्रेणिको नृपः ॥ १ ॥
 अत्रयस्तनयोऽनस्त—नयस्तस्य महीपतेः ॥ दिशां मेरुरिवाशेष—बुद्धीनां प्रनवोऽभवत् ॥
 ॥ २ ॥ इत्तश्च तत्पुरासन्न—वैत्रारगिरिकंदरे ॥ कूरो लोहशुरश्रौरो । बिले सर्प द्वावसत् ॥
 ॥ ३ ॥ स राजगृहलोकांनां दरैरपि । धनैरपि ॥ अयत्नसिद्धकामार्थो । गमयामास वासरान्
 ॥४१॥ नायियां तस्य रोहिया—मिदचरस्येव गोवृषः ॥ रोहिणेयोऽनवत्पुत्रः । क्रौर्येण जनका-
 धिकः ॥ ५ ॥ प्राहे मृत्युदृष्टे पुत्र—माकार्येति जगाद् सः ॥ वत्स वांसि चेडिक्कां । तत्रेम्णा
 वत्सि किंचन ॥ ६ ॥ त्वडिक्कायां श्रियां दुःस्य । द्वाोत्कोऽस्सीति नाबिणं ॥ तनयं पाणिना

पृष्ठे । स्पृशं वोहसुरो जगौ ॥ ७ ॥ योऽसौ वप्रत्रयांतःस्थो । वीरो वक्ति मृद्भक्तिभिः ॥ मा
 तस्य वचनं श्रौषी—स्तद्धि दास्यमाणतौ ॥ ८ ॥ एवमाशिष्य तनयं । स्वयं पंचत्वमाप सः ॥
 पितुः शिक्षां स्मरन्नित्यं । चौर्धं वोहसुरिर्ध्वधात् ॥ ९ ॥ स्वपादैः पावयन् पृथ्वीं । श्रीवीरप्र-
 सुरन्यदा ॥ पुरं राजगृहं प्राप । दिवाकर इवांबरं ॥ १० ॥ तत्र वप्रत्रयं देवै—र्ध्वधीयत च-
 तुर्विधैः ॥ त्रिलोकीसारसर्वस्व—मिवैकत्र समाहृतं ॥ ११ ॥ धर्मचक्रेश्वरश्चक्रे । तत्र सः कर्म-
 देशनां ॥ श्रोतसेव सुधासिंधो—र्वाचा माधुर्यधुर्यया ॥ १२ ॥ रोहि ण्यस्तदास्तेन्य—गृह्यो रा-
 जगृहं ब्रजन् ॥ उपसमवसरण—मायातो दृष्टिवानिति ॥ १३ ॥ यद्यनेन पथा यामि । जैनीं
 वाचं शृणोमि तत् ॥ न चान्यो विद्यते पंथा । पतितः संकटेऽस्म्यहं ॥ १४ ॥ यदि वाढं वि-
 षयेत्यं—गुढ्यौ स श्रुतिरंधयोः क्लिप्त्वा तत्राचलद्वैरि—सुवीव त्वरितैः पदैः ॥ १५ ॥ अ-
 त्यंतीनस्य तस्यांहौ । गाढोऽत्रज्यत कंटकः ॥ शशाक तमनाकुष्य । न गंतुं पद्मप्यसौ ॥ १६ ॥
 अत्रश्यमद्य दैवस्य । यतो मद्भवत्खंरने ॥ ध्यात्वेत्यनिहुरप्येकां । स चकर्षागुलीं श्रुतैः ॥ १७ ॥
 अंगुद्योद्धरत्तस्यस्य । शब्दं शब्दयविशोधिनी ॥ गीर्वाणवर्णिका वीर—वाणीति श्रुतिमाययौ

॥ १८ ॥ देवाः श्युर्निर्निषाहा । मनश्चित्तसाधकाः ॥ अमदानपुष्पदामानः । पादैरस्पृष्ट-
भूमयः ॥ १९ ॥ ही बहु श्रुतमित्येष । रथेणोद्धृत्य कंटकं ॥ पिथाय कर्णमंडुद्या । ययौ रा-
जगहं पुरं ॥ २० ॥ नागरांस्तत्र स रवैरं । मुषित्वा प्राविशत्पुनः ॥ केन्नमुत्खाय भूदार । इव
कुंजं गिरेर्गुहां ॥ २१ ॥ पादाडुकरतः शौढ्यं । श्रुतौ शब्दं डुरुकरं ॥ ममाविशदिति ध्याय-
न्नित्यं दोद्ध्यतेस सः ॥ २२ ॥ तिकायते पित्तिनि शर्करापि । कारायते सज्जलमब्धिमीने ॥
दोषायते वृकदशो रहःश्रीः । शब्दायते पापिनि जैनवाणी ॥ २३ ॥ अथानाद्यमिवाजस्रं । त-
स्मिन्मुष्णति पत्तनं ॥ नागरा नगराधीश—मूर्चिरेऽवसरे सति ॥ २४ ॥ संचिकथ्येऽस्मान्नि-
राजन्म । यन्महाक्लेशतो धनं ॥ एकवेवं सहेवं त—चौरैरादीयतेऽधुना ॥ २५ ॥ या मं-
रुनं मुमूहाणा—रुपरिग्रहता मता ॥ अनिष्ठुनामपि स्तेनैः । सा नः संप्रति दौक्प्यते ॥ २६ ॥
सद्धान्यासन्नपद्मानि । यन्नस्तन्नात्रिदध्महे ॥ मर्यंहानिश्चिवहानिष्ठा । दृष्टा तत्किमु कुर्महे
॥ २७ ॥ कार्त्तारूपोऽथ भूपाव—स्त्वारक्षमत्राषत ॥ किं दायादोऽसि रे द्रव्यं । वासि लोकं
न रक्षसि ॥ २८ ॥ सोऽथूचे देव यः कश्चि—द्रौहिणेयोऽस्ति तस्करः ॥ दुर्निग्रहो मनुष्याणां ।

स दानव इवोदितः ॥ ३९ ॥ चरन्नपि पुरे व्योम्नि । स राडुरिव नेदयते ॥ स्पृष्टोऽपि शक्यते
 धर्तुं । न वायुरिव सत्वरः ॥ ३० ॥ शूलशैलशिखाशाल-शालशाखादिनापि सः ॥ प्रविशन्निः-
 सरन् वापि । न जंतुरिव स्थयते ॥ ३१ ॥ तद्देव एव गृह्णातु । तदारक्षकतां निजां ॥ उक्ते ते-
 नेति नृपाद्यो-ऽनयस्य मुख्यमैकत ॥ ३२ ॥ स प्रोचे तात ससाह-मध्ये चौरं समानये ॥ नो-
 चेच्चौरस्य दंडेन । दंड्योऽहं किं बहूक्तिनिः ॥ ३३ ॥ पश्यन्नपि ततो यत्ना-च्चौरस्थानानि सर्व-
 तः ॥ नात्रयस्तरकरं क्षेत्रे । नरकं पुण्यवानिव ॥ ३४ ॥ सायं कोलाहलाद्योक्तं । निवार्य नग-
 रांतरा ॥ षष्ठेऽहनि बहिर्वेप्रा-न्मुमुचे सोऽन्नितो त्रटान् ॥ ३५ ॥ तस्मिन्नहि चढंश्चौरौ । वा-
 रितोऽशकुनैरपि ॥ न तरथौ तिष्ठति द्दीपी । चलन्नशकुनैः किमु ॥ ३६ ॥ प्रविष्टः पत्तनं लो-
 कै-र्निश्रेष्ठैश्च कितोऽपि सः ॥ एकतश्चौर्यमारब्धं । व्रतत्रंगत्रयादिव ॥ ३७ ॥ पदे पदे स्थितै-
 र्योधै-र्भित्तिरैरेकहक्रया ॥ त्रासितः स पलायिष्ट । मृगो वागुरिकैरिव ॥ ३८ ॥ प्राकारं विशुद्ध-
 रक्षेपे-नासह्य करणेन सः ॥ बहिः पतन् धृतो योधै-र्मेघांन इव चातकैः ॥ ३९ ॥ अत्रयाय
 त्तैः प्रात-र्दत्तस्तेनापि नृशुजे ॥ अद्योष्य इति राज्ञापि । पृष्टः कोऽसीत्युवाच सः ॥ ४० ॥

अथधेहि महीपाल । शालिग्रामे वसाम्यहं ॥ दुर्गचंकारथया राज्ञ—करदायी कृषीवलः
 ॥ ४१ ॥ अत्रोपयाचितं देव—ग्रहे दत्त्वा चिरंतनं ॥ स्वग्रामायत्नत्वं राज्ञौ । तत्राप्यत्रैव स्त्री-
 र्यतः ॥ ४२ ॥ नापितोऽहं त्रयोधै—र्नीत्या वपं विलंघयन् ॥ बहिः पतन्नमीक्षिश्च । धृत-
 श्रौरधिया त्रैः ॥ ४३ ॥ विचारय विचारइ । चौरश्चेन्निरहाण मां ॥ यद्वा मयि हते जीव-
 —त्यत्रयश्चेत्तथा कुरु ॥ ४४ ॥ श्रुवेति तद्दत्तो मूषः । प्रत्यथाय निजं नरं ॥ तत्राद्यु प्राहिणो-
 इग्रामे । इदंबंधं विधाय तं ॥ ४५ ॥ संकेतितोऽब्रूदत्रेऽपि । ग्रामः स्तेनाधिपेन सः ॥ मुष्ण-
 त्रपि महीं तस्य । पालकः पोषको हसौ ॥ ४६ ॥ भूषन्नुत्थेन तद्दार्ता । पृष्टो ग्रामो जगाद-
 सः ॥ सत्यमत्र वसत्येव । दुर्गचंकरुषीवलः ॥ ४७ ॥ गतः स नगरं नाद्या—प्येतः केनापि
 हेतुना ॥ तदुदंतमयं ज्ञातु—मातुरः सकलो जनः ॥ ४८ ॥ एष तेनेति विज्ञसो । दध्यौ श्रे-
 णिकभूपतिः ॥ अहो चौरियति ग्राम्या-नृजन् मृत्युन्त्रियात्रयः ॥ ४९ ॥ विज्ञाय राज्ञोऽन्नि-
 प्रायं । चिंताग्रामत्रयोऽपतत् ॥ अस्य दंबांबुधिर्बुद्धि—नावा तार्थः कथा मया ॥ ५० ॥ अथा-
 सज्जयदावास—मत्रयः ससभूमिकं ॥ विचित्रोद्धोचमामुक—मुक्तमंजनमंजनं ॥ ५१ ॥ रंजास-

ज्ञाननारिक । तुवरूपमगायन ॥ त्रिदशाकारपुरुष । स्वलोकायन्न ह्ययत ॥ ५२ ॥ ब्रह्मण
 चान्नयश्चौरं । धिग्मे दुर्मतिर्जुञ्जितं ॥ गौरव्यं गुणिनं ग्राम्यं । यन्वामिबं व्यनंबयं ॥ ५३ ॥ त-
 देहि नो ममावासं । मा संशयपरो ब्रव ॥ कृत्वा कांचन त्रिकिं ते । स्वागस्यागं करोमि य-
 त् ॥ ५४ ॥ सोऽपि गोमायुवन्माया—बहुवः सह मंत्रिणा ॥ गतस्तन्मंदिरं सिष्टा—हरैः
 प्रीतिं परां यथौ ॥ ५५ ॥ अथात्रयकुमारेण । पाययित्वा स वारुणीं ॥ दत्तदिव्यांशुकस्तत्र ।
 पदयंके शायितः सुखं ॥ ५६ ॥ जन्मीलञ्चेतनश्चौरः । पश्यंस्तद्विव्यमंदिरं ॥ स्वं स्वर्गस्थमि-
 वामंस्त । को वा तत्र न मुह्यति ॥ ५७ ॥ पार्श्वं पर्यस्यमानेऽस्मि—न्नरनारीगणोऽञ्जितः ॥ ज-
 ञ्चचारान्नयादेशा—जाय नंदैतिमंगलं ॥ ५८ ॥ प्राक्कृतैः सुकृतैरत्र । विमाने त्वमत्रूः प्रभुः ॥
 किंकरास्ते वयं सर्वे । कुर्मः कर्म किमादिश ॥ ५९ ॥ द्रव्युक्त्वा तैः समारब्धे । समहस्तक-
 नाटके ॥ कोऽप्यायथौ पुमान् हेम—दंरुहस्तोऽजगद्भया ॥ ६० ॥ साक्षेपमिव स प्रोचे । किं
 नो कुरुथ नाटकं ॥ नाद्यापि देवलोकस्य । स्थितिभेषोऽस्ति कारितः ॥ ६१ ॥ द्रह् देवो नवो-
 लम्बः । पूर्वं प्राक्तनजन्मनः ॥ पुण्यपापे स्वके वक्ति । जुंके स्वर्गसुखं ततः ॥ ६२ ॥ स्थितिरि-

षा प्रब्रुवाति—प्रीतानां विस्मृताद्य वः ॥ तद्दूरे स्थ यथा सर्व—माचारं कारयाम्यमुं
 ॥ ६३ ॥ नो नव्यदेव निर्वर्जं । समतीतस्य जन्मनः ॥ निगद्य पुण्यपापे स्वे । बुद्धव स्वर्ग-
 सुखान्यनु ॥ ६४ ॥ रौहिण्यस्तदा दध्यौ । किं स्वर्गोऽयं यथातथः ॥ किं वा कोऽपि प्रपञ्चो-
 ऽय—मत्रयस्य मदर्थने ॥ ६५ ॥ धीरधीरथ सोऽस्मार्थित् । कंटकोरुरणे श्रुतां ॥ वार्णिका-
 मिव गीर्वाण-तत्वस्य जगवन्तिरं ॥ ६६ ॥ ततोऽसौ स्वं च तांश्चापि । तुल्लोके भूस्थितक्रम-
 न् ॥ म्लानमाद्यान्मिलक्षेत्रा—नमनोऽनीष्टसाधकान् ॥ ६७ ॥ वीरवाक्यस्य तेषां च । पूर्वपि-
 श्विमयोरिव ॥ त्रेदं निरीक्ष्य सोऽबोधि । तत्सर्वं दंनमात्रयं ॥ ६८ ॥ किं नो ध्यायसि सर्वो-
 ऽपि । देवलोकोऽयमुत्सुकः ॥ स्वं वृत्तं वद विश्वस्त—स्तेनेत्युक्तो जगाद् सः ॥ ६९ ॥ जि-
 नानपूजयं साधु—नसेविषि दयां व्यथां ॥ पात्रेभ्योऽज्ञाद्यदां चैत्या—न्यकार्ष प्राग्भवेव्वहं
 ॥ ७० ॥ वेद्भूचे जन्मिनां जन्म । याति नैकस्वजावतः ॥ सैन्यं स्त्रीलोलताद्यं स्यात् । किंचि-
 त्कस्यापि दूषणं ॥ ७१ ॥ तत्पुण्यमिव निःशंकं । दुष्कर्मपि कृतिन् वद ॥ न हि प्रासापि दि-
 व्यश्री-रेषा मांषिषु तिष्ठति ॥ ७२ ॥ इति श्रुत्वावदद्बौह—खुरिः प्रवरकैतवः ॥ अहो मति-

त्रमः कोऽयं । दिव्यज्ञानवतस्त्वव ॥ ७३ ॥ साधुसेवाकृतः श्राद्धाः । किमीहक्व कर्म कुर्वते ॥
 कुर्वते वा ततः स्वर्गं । लघ्नंते कश्चमीहशं ॥ ७४ ॥ कर्पूरं श्व दौर्गन्धं । सितायासिव तिक-
 ता ॥ मथि नास्ति मनाक् पापं । किं पृहसि पुनः पुनः ॥ ७५ ॥ जवन्यंतरितः श्रुत्वा । त-
 त्सर्वं श्रेणिकांगजः ॥ रोषदष्टाधरोऽप्यस्य । प्राशंसन्मतिकौशलं ॥ ७६ ॥ अन्धेत्यादिभ्य तं
 नम्र—मना श्व जजल्प सः ॥ निर्जितोऽस्मि न केनापि । जिभ्ये वीरत्वया पुनः ॥ ७७ ॥ चि-
 लमेतन्महद्यत्वं । मयापि न निग्रहसे ॥ कोऽव हेतुरिति प्रीत्या—नयेनोक्तोऽन्यथस्त सः
 ॥ ७८ ॥ श्रीवीरोक्तीर्वहन्नाहं । निग्रहेऽत्र किमद्भुतं ॥ यत्त्वं प्रापयसि स्वर्गं । मद्यापानात्तद्-
 द्भुतं ॥ ७९ ॥ एवं त्वयि धियां धासि । दिवं दिशति लीलया ॥ स्वर्गप्रदं तपःकुर्यैः । कः
 श्रीवीरं निषेवतां ॥ ८० ॥ मा मां लज्जय मर्मोक्तया । भ्रातर्वद् यथातथं ॥ चौरस्यापि कथं
 जाता । वीरगी रक्षिका तव ॥ ८१ ॥ एवं पृष्टः ससौहार्द—मनयेन निजां कथां ॥ स सं-
 वर्मादितोऽवादीत । प्रीतेर्गोप्यं न किंचन ॥ ८२ ॥ ऊर्चे च यदि नाश्रोष्यं । तदा वाचं ज-
 गद्गुरोः ॥ तत्त्वया बलितः कां कां । नाद्यावाप्स्यं विद्वन्नां ॥ ८३ ॥ यस्यैकेनापि वाक्येन ।

शरीरी रक्ष्यते कृतेः ॥ श्रुतस्तस्यागमः सर्वः । कथं नाह्वयसौख्यदः ॥ ८४ ॥ धिक् तदा जनकहृद्भ्र—वैरिणा वंचितस्य मे ॥ श्रीवीरवाक्सुधा श्रुत्योः । प्रविष्टा विषतां गता ॥ श्रूयते येषु जैनी वाक् । वासरस्ते सुवासराः ॥ नेतुं संयमनीमन्ये । मन्ये कीनाशकासराः ॥ ८६ ॥ तत्संप्रत्यन्यत्रातः । सर्वं लोप्यं प्रदुर्ध्य ते ॥ जिष्टुके वीरपादांति । दांतिन मनसा व्रतं ॥ ८७ ॥ अथापत्येन निन्येऽसौ । संसदं मगधेशितुः ॥ स्वस्यायं मन्यते स्तैन्य—मदैन्यमिति चोच्यते ॥ ८८ ॥ तं वध्यमादिशन् राजा—न्येनैवं न्यवार्थत ॥ तात यद्येष मुच्येत । लोप्यं प्रत्यर्प्ये—तदा ॥ ८९ ॥ बंधूकृत्य मया चायं । गृहीतो न पुनार्थिया ॥ दीक्षां जिष्टुकृते चैष । तन्न निग्रहमर्हति ॥ ९० ॥ गतो गौरवितो लौह—खुरिलोत्रमदीदृशत् ॥ यथा स्वमर्पयामासं । पौराणां तच्च भूयतिः ॥ ९१ ॥ ततः श्रेणिकराजेन । कृतनिष्क्रमणोत्सवः ॥ लकदारपरिवारः । स्तूयमानश्च नागरैः ॥ ९२ ॥ रौहिणेयः प्रन्नोः पार्श्वे । जग्राह विधिना व्रतं ॥ तेषे तपांसि भूयांसि । खडुश्चरितशुक्रये ॥ ९३ ॥ शुभं ॥ दोषाकरे लककदकंपके । विमुच्य ताते किल चित्तरंगं ॥ यः संगतिं वीररवेर्व्यधत् । स रौहिणेयो बुध एव सत्यं ॥ ९४ ॥ उन्मार्ग-

चर्यां परिहृत्य सत्य—माहृत्य मार्गं चरणैकचित्तः ॥ काले प्रपद्यानश्चनं मुनीशः । स रौहिणे-
 यच्चिदिवं जगाम ॥ ९५ ॥ इति तृतीयव्रते रौहिणेयकथा ॥ अत्रापि व्रते पंचातिचारा वज्र्याः,
 तद्यथा—१ स्तेनाहृतं, २ तस्करप्रयोगः, ३ विरुद्राज्यगमनं, ४ कूटतुलाकूटमानकरणं, ५ त-
 र्प्रतिरूपव्यवहारश्च. तत्र स्तेनैरपहृत्यानीतं वस्तु गृह्णन् लोके चौर इत्युच्यते, यदाहुः—
 चौरश्चौरापको मंत्री । जेदङ्गः काणकः कर्षी ॥ अन्नदः स्थानदश्चैव । चौरः सप्तविधः स्मृतः
 ॥ १ ॥ तदिहं चौर्यकरणाद्वाण्डियमेवेदं क्रियते, न चौर्यमिति व्रतसापेक्षत्वाच्च प्रथमोऽति-
 चारः स्तेनाहृतं. तस्कराणां प्रयोगः—किमिदानीं निर्व्यपिणी अध्वनि शंभलायमहं वो दा-
 दास्यामि, शुष्मदानीतं च वस्तु विक्रेष्ये इति व्यापारणं तस्करप्रयोगः. अत्रापि वस्तुतो व्र-
 तचंगान्नाहं चार्यं करोमीति सापेक्षत्वाच्चातिचारता. विरुद्रं स्वाग्निना गमनाय निषिद्धं राज्यं
 तत्र दोषान्नात्मनं विरुद्राज्यगमनं, अत्र हि स्वस्वामिनाननुज्ञातस्य (सामीजीवादन्तं ।
 तिह्यथरेण तद्देव य गुरुहिं ॥ एष्यस्स उ जा विरई । अदिष्णदाणस्स सा विरई) इति चौर्य-
 क्षणयोगाच्चौरदंकार्हात्वाच्च व्रतचंगेन वाण्डियमेवेदं मया क्रियते, न चौर्यमिति व्रतापेक्षया-

तिचारता. उपलक्षणत्वादन्वयदपि राज्यविरुद्धं शुद्धकर्मणादिकं कुर्वतोऽयमेवातिचारः. तुला प्र-
तीता, मानं कुम्भादि, तयोर्व्यवस्थापेक्षया न्यूनाधिक्यकरणं कूटतुलाकूटमानकरणं, विक्रेत-
व्यकुंभमादिवस्तुना प्रतिरूपं सदृशं कुसुंजादि प्रक्षिप्यते यत्र व्यवहारे स तरप्रतिरूपो व्यवहा-
रः, एतौ च द्वावपि बंधनया परधनग्रहणाद्भवतंत्रंगरूपौ, तथापि क्षात्रखननमेव चौर्यमेवा तु
वणिक्रवेति स्वकल्पनया वतरक्षणादतिचारतयोक्ताविति. अत्र ज्ञावनगाथा-क्षणमवि चिंते-
यवं । अदिन्द्रदाणाढ निञ्चविरयाणं ॥ समतिणमणिमुत्ताणं । नमो सथा सवसाहूणं ॥ १ ॥
उक्तं सदृष्टांतं तृतीयवतं. अथ चतुर्थवतमाह—

॥ मूलम् ॥—उगलिय वेजद्विय । परदारसेवणं पमुत्तुणं ॥ गेही वए चजहे । सदार-
तुडिं पवज्जिजा ॥ ४१ ॥ व्याख्या—उदारैः स्फारैः पुज्जलैर्निष्पन्नत्वादौदारिका अत्यंतनिर्म-
लैर्वाक्रियवर्णान्तर्गतैः पुज्जलैर्निष्पन्नत्वादौक्रियाः, परे आत्मव्यतिरिक्ता नरतिर्थकत्रिदशपुरुषा-
स्तेषां दाराः परिणीतसंयहीतत्रेदानि कवजाणि नार्थस्तिरश्च्यो देव्यश्च. इहौदारिकाः परदा-
रा नार्थस्तिरश्च्यो वा वैक्रियास्तु देव्यः कृतवैक्रियरूपा विद्याधर्मश्च, तासामासेवनमुपजोगं

प्रमुच्य. यद्यप्यपरिश्रुतीता देव्यस्तिरश्च्यश्च काश्चित्संगहीतुः परिणेतुश्च कस्यचिद्ग्रावद्रेश्या-
 कटपा नवंति, तथापि प्रायः परजातीयोपनोग्यत्वात्परदारा एवेता अवस्ता अपि विवर्ज्य गे-
 हीग्रहस्थश्चतुर्थेऽब्रह्मविरतिरूपे व्रते स्वदारतुष्टिं प्रपद्येत. यथा परदारास्तथा वेश्यामपि वर्जयन्
 स्वदारैरेव तुष्येदित्यर्थः. तदश्नक्तस्तु परदारगमनं प्रत्याचक्रीत, वेश्यासुरकवीकुर्यादित्यर्थः.
 तथा चागमः—परदारगमणो समणोवासन् पञ्चस्काद् सदारसंतोसं वा पक्विवज्जदति. अ-
 थ परदारगमनदोषानाह—

॥ मूलम् ॥—दुरियगयगुरुयसादा—सु किञ्चिधवलत्तधूममावासु ॥ वदरविरोयणअर-
 णीसु । को रमद् अवररमणीसु ॥ ३४ ॥ ग्याख्या—दुरितान्येव गुरुत्वात्कावररूपत्वाच्च गजा
 हस्तिनस्तेषामेव स्थानाय गुरुका विशावाः शाला हस्तिबंधनस्थानानि तासु दुरितगजगुरुक-
 शालासु. तथा कीर्तेः सदाचारजनिताया धवलिताया ध्वंसाय धूममावासु. तथा वैरमेव सं-
 पादकत्वाद्दिरोचनो वह्निस्तस्योत्पत्तयेऽरण्यो निर्मथदारुणि तासु वैरविरोचनारणीषु अपररम-
 णीषु परस्त्रीषु कः स्वहितकामो रमते ? अपि तु न कोऽपीत्यर्थः ॥ ३४ ॥ वैरहेतुतामेव तासां

समर्थयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—जं नागदत्तदश्या । रत्ना विक्रमजसेण अग्रहरिया ॥ बहुसु त्रवेसु सह
तेण । तस्स तोवद्धियं वहरं ॥ ४३ ॥ द्याख्या—यन्नागदत्तस्य श्रेष्ठिनो दक्षिणा त्रिया राज्ञा
विक्रमयशसाऽपहता बलात्कारेण गृहीता, ततः कारणाद्बहुषु त्रवेषु देवमनुष्यजन्मसु तेन
विक्रमयशोजीवेन सह तस्य नागदत्तात्मनो वैरं वरुं वृद्धिं गतमित्यकारार्थः. चावार्थस्तु क-
थानकगान्धस्तच्चेदं—

सरोवदस्ति सुरसं । श्रीकांचनपुरं पुरं ॥ यन्नेत्रयसद्मपद्मानि । पद्मा नित्यं न्यर्षेवत ॥ १ ॥
तत्राभूद्विक्रमयशो । भूयुर्जैत्रो जुजौजसा ॥ यः कृपणं दधौ कृत्र-स्थित्यै न रणकर्मणे ॥ २ ॥
तस्य पंचशतान्यास—ज्ञासन्नाः सततं स्त्रियः ॥ तथापि तासां तृतोऽसौ । न सिंधूनामिवोद-
धिः ॥ ३ ॥ ईकांचक्रेऽन्यदा तेन । व्रजता राजपाटिकां ॥ विष्णुश्रीर्नागदत्तेन्य-कांता वाता-
यनस्थिता ॥ ४ ॥ नृमिष्टायामिवोर्वश्यां । तस्यां द्यापारितेक्षणः ॥ कृणं पंचद्वियोऽप्यासी-
देकंद्वियसमो नृपः ॥ ५ ॥ वंशैः प्रावेशयद्भूमा-निमामंतःपुरं ततः ॥ दोषाकरः करैर्बद्धसी ।

कैरवं कमलादिव ॥ ६ ॥ चेतनायामिवैतस्यां । हतायां पृथिवीजुजा ॥ बन्नाम शून्यहृदयो ।
 नागदत्तोऽनितः पुरे ॥ ७ ॥ अन्नरूपा न भूपस्य । पश्यतरतं तथाविधं ॥ यदि वानंगमातंग
 —संगमे क दृणा नृणां ॥ ८ ॥ नासौ सच्चिवसामंतो—पदेशैः कोमदैरपि ॥ मुमोच^६ चापदं
 तापं । वाक्वाग्निरिवांबुजिः ॥ ९ ॥ विरक्तः शेषयोषित्सु । रक्तस्तस्यामभून्नृपः ॥ सर्ववद्वीषु
 माबल्यां । श्रुत्वाहुरिव षट्पदः ॥ १० ॥ देत्राते नृपतिर्विष्णु—श्रीश्च विष्णुश्रियोस्तुलां ॥ अ-
 नाकृतास्ततः कोपं । गोपकन्या दधुः पराः ॥ ११ ॥ संभूताग्निरथो ताग्नि—स्तस्यामाधाधि
 कार्मणं ॥ तेन तेने बुणेनेव । दारु तस्याः कुरुं वपुः ॥ १२ ॥ वीह्येव क्षीयमाणां ता—म-
 त्याहुरसवः क्रमात् ॥ न कोऽपि तां मृतां वक्तु—मशकन्नृपतेः पुरः ॥ १३ ॥ ब्रह्मं मंत्रिनि-
 रथानं । नीत्वा तस्याः कक्षेवरं ॥ नृत्याः श्वानादिरक्षार्थं । न्ययोज्यंत समंततः ॥ १४ ॥ अ-
 पश्यताश्च तां राज्ञा । पृष्टः सर्वैः परिहृदः ॥ चक्रे कृत्रिममुद्योगं । तन्नवेषणकर्मणि ॥ १५ ॥
 कादंबिन्या द्वादंत—मविद्विजयोषितः ॥ स व्यदापीत्कलापीव । काननायितपत्तनः ॥
 ॥ १६ ॥ हृदि सैव दृशोः सैव । सैव खे सैव भूतक्षे ॥ मोहांधोऽपि दृदर्शैवं । विश्वं तन्मयमेव

सः ॥ १७ ॥ यो यः सांसंतमंत्र्यादि—स्तं ननाम सदःस्थितं ॥ विष्णुश्रीशब्दवाच्योऽभू—स्त-
 स्य दुर्मनसः स सः ॥ १८ ॥ नृपः प्रहितचैतन्य । इव पत्न्याः प्रवृत्तये ॥ नाशुक नापिबन्ना-
 पि । निदद्रौ न चिखेव च ॥ १९ ॥ एवं दिनत्रयेऽतीते—ऽनुशिष्य वरमंत्रिभिः ॥ प्रेषितः
 पुरुषः कोऽपि । सदःस्थमनमन्तृपं ॥ २० ॥ चिराद् दृष्टास्ति विष्णुश्री—त्यालुपंतं जनो ज-
 गौ ॥ देवाहं न हि विष्णुश्रीः । किंतु तरपारिपार्श्वकः ॥ २१ ॥ त्वयि प्रकृपिता देवी । राज-
 श्रीरजने वने ॥ विमुक्ताकदपजदपान्न—खादा ब्रुवति ब्रूतत्वे ॥ २२ ॥ न प्रसादयितुं शकः ।
 कोऽपि तां कोपितां त्वया ॥ स्यात्किं सौदासिनीदग्धा । जलैः पद्मविनी वनी ॥ २३ ॥ ततस्तु-
 षमनाः पुष्ट—मंतीनाकार्यं मंत्रिणः ॥ जगामाराममूर्वीशः । स्वयं सांत्वयितुं प्रियां ॥ २४ ॥
 विनष्टदधितादेह—दौर्गंध्यां धितनासिकः ॥ आः किमेतदिति क्वाप—स्तत्र पप्रह मंत्रिणः ॥ २५ ॥
 तेऽप्युचुर्देव देवी ते । कद्वेऽव क्षेत्रभूः कुधां ॥ अस्ति तत्कोपदौर्गंध्य—मिदमन्यैः सुडुस्सहं
 ॥ २६ ॥ एवं क्रोधाहिदृष्टाया । अपि तस्याः प्रसादने ॥ एकचित्तस्य मे वाचो । लप्यंते जां-
 गुवीतुवां ॥ २७ ॥ एवमुक्त्वां प्रविश्यांतः—कुंजं कुंजरवन्दृपः ॥ पुरश्चोत्तानमुब्रूव—सर्वां वि-

यवत्रीषणं ॥ ३८ ॥ विश्वमेकादशश्रोतः—प्रत्नवन्मलनिर्जरं ॥ वर्षाविकरवञ्चेल—चलरुकुमिकु-
 लाकुलं ॥ ३९ ॥ गृध्रैः प्रकटितस्नायु—मालमाकुष्ट लोचनं ॥ विष्णुश्रियो वपुर्वीक्ष्य । सर्वै-
 लक्ष्यमाचितयत् ॥ ३० ॥ चतुर्भिः कलापकं ॥ मृतेव वीक्ष्यते सेय—मेतन्न ज्ञातवानहं ॥ वक्तुं
 शशाक मे त्रीत्या । न च कश्चन मंत्र्यपि ॥ ३१ ॥ किममी मे महामात्या । ज्ञातरः पित्तरोऽ-
 थवा ॥ वैर्धोधितोऽस्म्युपायेन । प्रसुप्तो मोहनिद्रया ॥ ३२ ॥ त्वयामुच्यंत यस्तार्थे । कुलशी-
 लवयोगुणाः ॥ तस्य नारीशरीरस्य । पश्यात्सन्नीहर्षीं दशां ॥ ३३ ॥ देहेऽत्रांत्रक्यं पंच—व्या-
 सं धमनिका नव ॥ नव श्रोतांस्यथो दृष्ट—वंदोऽष्टादश संधयः ॥ ३४ ॥ पृष्टं संधिशतं संसो-
 तरं मर्म शतं तथा ॥ पेशीनामस्थिदाक्षां च । पंच त्रीणि शतानि च ॥ ३५ ॥ स्नायूनां च शिराणां
 च । शतानि नव सप्त च ॥ द्वात्रिंशद्दना रोमणां । सार्धा तिस्रोऽत्र कोटयः ॥ ३६ ॥ मस्तक्य-
 विष्टयोः प्रस्थ । आढको रक्तमूत्रयोः ॥ अर्धाढको वसायाश्च । कुम्भवः श्वेत्सपित्तयोः ॥ ३७ ॥
 एवमंतः कचवरे । बहिरेव मनोरमे ॥ वर्चोपदे द्वासारे । संसारे कोऽनुरज्यति ॥ ३८ ॥
 पंचभिः कुलकं ॥ इत्यालोच्य सुतं राज्ये । न्यस्य श्रीसुव्रताद्गुरोः ॥ दीकामादाय निःशेष—

प्रियात्रयो बहमंस्त सः ॥ ३९ ॥ वीक्ष्य वध्वाः परीणामं । वामं स्वमपि तादृशं ॥ विष्टुशन्निव
 राजर्षि—स्तपसाकृशयद्रुपुः ॥ ४० ॥ तपसापि न दुष्कर्म । तस्य सर्वं व्यतीयत ॥ नीलीरा-
 गः पटस्थेव । शोधितस्थापि वारिणा ॥ ४१ ॥ साधुः समाधिना प्रांत-कालमारुध्य सेवधीः
 निर्विकल्पमनाः कल्पे । तृतीये विदशोऽजनि ॥ ४२ ॥ रत्नपुरमितश्चास्ति । पुरं यत्न पुरंध्रयः
 ॥ पृणंति पश्यतां वक्त्रै-र्दिवापि शशिकौतुकं ॥ ४३ ॥ नरवाहनभूषावः । पादयामास तत्पुरं
 ॥ जहास त्रासुरांगो यः । कुबेरं नरवाहनं ॥ ४४ ॥ विक्रमात्सा दिवश्च्युत्वा । पुरेऽस्मिन्नित्य-
 नंदनः ॥ जिनधर्मोऽजनि प्राणि-हितो धर्म श्वांगवान् ॥ ४५ ॥ इतः स नागदत्तोऽपि । कां-
 ताविरहकातरः ॥ भूताविष्ट श्वाजीह्वणं । द्रुवं बन्नाम न्यूयसीं ॥ ४६ ॥ आर्तध्यानवशो घृत्वा
 पर्यटन् नवसागरे ॥ नृशं पशुगतौ ज्ञात्वा । विप्रः सिंहपुरेऽजनि ॥ ४७ ॥ अग्निशर्मन्निधानोऽ-
 सौ । दावाश्रिव दारुणः ॥ पितृत्रयां त्यजते ताप-त्रस्तात्रयास्मिन् शैशवे ॥ ४८ ॥ दौर्जन्य-
 स्थेव पिंनोऽसौ । कश्चिकिंचिद्वाप्नुवन् ॥ आदाय तापसीं दीक्षां । तेषे लोकोत्तरं तपः ॥ ४९ ॥
 स रत्नपुरमायासी-त्कदाचन चरन्महीं ॥ अरंजयजनं राज-प्रमुखं स्वतपस्यया ॥ ५० ॥ जि-

नधर्मः पुनर्जनं—धर्मधौतमतिः सदा ॥ इव संमुखयोगिन्यां । नाचलत्तस्य दिश्यपि ॥ ५२ ॥
 तापसः पूर्ववैरेण । तस्मिन्नधिकमत्सरः ॥ अंतर्गुहं दधौ रोषं । जरद्द्रुम इवोरगं ॥ ५३ ॥ ए-
 कदानेकदातुणां । पारयन्मंदिरेषु सः ॥ राज्ञा विज्ञापितो नत्वा । पारणार्थं जगाविति ॥ ५३ ॥
 कैरेय्या जिनधर्मैर्न्य—पृष्टिगस्थालसंस्थया ॥ पारणं कारयसि चे—चत्कुर्वे नान्यथा पुनः ॥
 ॥ ५४ ॥ तत् श्रुत्वा व्याघ्रघटने—नेव शूयः स्वकर्मणा ॥ अजायताकुलोऽजानन् । जिनधर्मस्य नि-
 श्रयं ॥ ५५ ॥ जिनधर्मं च दाक्षिण्यं । त्रीश्र तापसशापतः ॥ उन्नयं वंन्नयामास । द्योत्रं
 भूमिद्युजो मनः ॥ ५६ ॥ श्राद्धधुर्यमथाकार्यं । स्वाक्षिप्रायमजिह्वपत् ॥ अर्थीव ह्यीवतांवाचि ।
 बल्लया नाटयन्दुपः ॥ ५७ ॥ सोऽपि राजात्रियोगेन । मत्वा सम्यक्त्वमद्वृतं ॥ प्रपेदे तद्वचः
 पुष्य—वत्तां हि न कदाग्रहः ॥ ५८ ॥ सोऽथारूढोऽस्त्रिमानेत्रं । राजौकः प्राप तापसः ॥ नू-
 तिसंगेन वर्षमेव । वहन् रुक्मतमं मनः ॥ ५९ ॥ नेद्वन्दे श्रावका सिथ्या—दृशां मुखसितीव
 सः ॥ श्राद्धाप्रणीर्ददौ तस्मै । पृष्टं विष्टरशालिने ॥ ६० ॥ पृष्टस्थस्थालनिक्षिप्त—परमान्नेन तापि-
 ते ॥ तस्मिन्नजनि शीतात्मा । तापसः प्रतिकुलधीः ॥ ६१ ॥ राक्षि शोकातुरे लोके । द्वाहा-

कारपरेश्वित्ते ॥ श्रेष्ठी संतसंपृष्टोऽपि । दध्यावध्यात्मनिश्वलः ॥ ६२ ॥ आं दीयत न यैर्बाल्ये ।
दीक्षा विषयबंपटैः ॥ न दुःप्राया सपापानां । तेषामेषा विरुंबना ॥ ६३ ॥ हितवैद्यस्तप-
स्व्येष । यो मां यूयुजि साक्षिणि ॥ सुधा दुष्कर्मरोगार्तं । चिकित्सत्यन्निकर्मणा ॥ ६४ ॥ क्षि-
वचक्र इवामुष्मिन् । शैवे पृष्टप्रतिष्ठिते ॥ त्रवतान्मम निर्विधं । निघ्नतो त्रावविद्विषः ॥ ६५ ॥
इति ध्यानसुभाषान-शीतीचूतेन चेतसा ॥ आतापससमुद्धानं । विषेहे दाहवेदना ॥ ६६ ॥
पृष्टत्वचं समादाय । इरीचूतेऽथ त्राजने ॥ व्यजिह्वपन्नुपं दीक्षां । जिघृक्षुः श्रावकाग्रणीः
॥ ६७ ॥ उद्श्रुतयनो राजा । तं जगाद् सगज्जदं ॥ धत्से नगरशृंगार । किमकांडे ब्रतस्पृहां
॥ ६८ ॥ मा शोचीः स्वांगदाहेन । वैद्या मे संति भूरिशः ॥ जपायविद्भिरश्रान्तै-स्त्वं तैश्चत्वाव-
धिष्यते ॥ ६९ ॥ सोऽवगवैरखं वेद्विं । स्वं स्वेनैव चिकित्सितुं ॥ कः सुधीः सति सामर्थ्ये ।
परस्य मुखमीकृते ॥ ७० ॥ कर्मसिंया मया लेद्या—स्तपसान्यैः किमौषधैः ॥ पादपे परशुहेद्ये
। तंतवो नाधिकुर्वते ॥ ७१ ॥ गृहान्नोगा गृहान्नोगाः । संपत्प्रच्युतिकं भ्रम ॥ त्वत्प्रसादाद्यथा
जातं । तथा दीक्षापि जायतां ॥ ७२ ॥ पितेव देव पुत्रेऽस्मि—नमस मा ममतां मुचः ॥ ६-

लनुद्गाथ राजानं । निर्वाणः सोऽन्नजद् व्रतं ॥ ७३ ॥ स सखजितसिंहोजाः । सिंहोरख्वं
 गिरीश्वरं ॥ ध्यानस्थेव परां कोटि—मास्रोह महाद्युतिः ॥ ७४ ॥ शीतवातातपसंहि—नाच-
 देन क्षमाच्युता ॥ तेनाद्रिणा मुनिर्मेने । खस्य संघाटकोचितीं ॥ ७५ ॥ स धृतानशनः पक्वं ।
 पक्वं चक्रे चतुर्दिशि ॥ कायोत्सर्गं गिरेः शृंगे । का मैत्री कुत्रिमैः सह ॥ ७६ ॥ निशि गृध्रै-
 दिवा काकैः । श्वपाकैरिव निःकृपैः ॥ ह्युक्तामैः सन्नशादेव । रंकैर्मुनिरवेष्यत ॥ ७७ ॥ दुष्टाः
 पुष्टामिषं त्रोटं । त्रोटं खत्रोटिकोटिनिः ॥ ते तस्य कृष्टयामासु—र्वपुः दुष्कर्मनिः समं ॥ ७८ ॥
 अमी मद्देजनासत्वा । मा नैषुरिति सोऽन्नवत् ॥ व्यथात्तोऽपि स्थिरो बाढं । निर्वात इव पाद-
 पः ॥ ७९ ॥ षड्या दिनैः प्रपूर्णयुः । कल्पे सौधर्मनामनि ॥ मुनीन्द्रः स महेंद्रोऽभू—न्नैकना-
 किनमस्कृतः ॥ ८० ॥ समये तापसः सोऽपि । बध्वा कर्मान्नियोगकं ॥ मृतोऽभूद्राहनं तस्य ।
 हरैरैरावणः सुरः ॥ ८१ ॥ ततश्च्युत्वा त्रमुन्नता । त्रांत्वा भूरिन्नवेषु सः ॥ अस्तिताकोऽन्नवद्य-
 कः । कैलाशोऽज्ञानकष्टतः ॥ ८२ ॥ इतश्च कुरुदेशोऽस्ति । नगरं हस्तिनापुरं ॥ यत्र व्योमव-
 तायंते । सौधाग्रेषु ध्वजवजाः ॥ ८३ ॥ नूपस्तवाश्वसेनोऽभू—द्भुदन्निर्यस्य वैरिनिः ॥ वर्षा

विना च शैलस्थै—शक्तिरे पिड्विजाः शिवाः ॥ ८४ ॥ बभूव सहदेवीति । प्रीतिभूरतस्य बद्ध-
 ता ॥ दिवश्शुत्वा स तत्कुकि—मध्यासामास वासवः ॥ ८५ ॥ चतुर्दशमहास्वप्न—ख्यातच-
 क्रेश्वैत्रवं ॥ प्राचीवंदुं सुतं कावे । श्रिया स्यूतमसूत सा ॥ ८६ ॥ वर्द्धमानः सहोद्भूतै-र-
 गोपगैशुणैरिव ॥ सनत्कुमारनामासौ । जेजे कावेऽखिलाः कदाः ॥ ८७ ॥ वहन्नन्वहमहुसां ।
 सुरैरपि वपुःश्रियं ॥ स त्यक्तशैशवोऽवाप । नारीनेत्रोत्सवं वयः ॥ ८८ ॥ सनयः सूरकादिद्यो-
 स्सनयो हृदिवापरं ॥ महेंद्रासिंहं द्रव्यासीत् । तस्याजन्मसुहृदरः ॥ ८९ ॥ तदा सनत्कुमार-
 स्य । रूपश्रियमिवेक्षितुं ॥ पुरीपरिसरोद्यानं । वसंतर्तुरवातरत् ॥ ९० ॥ वसंतर्तुविनोदाय ।
 प्रमोदायतनं नृपः ॥ समं सनत्कुमारेण । समित्रेण वनं ययौ ॥ ९१ ॥ फुड्ढान्गोजमुखः स्मेर-
 सुनदृष्टिः स्तुप्रयुः ॥ अपश्यदिव कौमारं । रूपं नृत्वंहताञ्जुजः ॥ ९२ ॥ कदलीयहकेलीत्रिः ।
 सरसीजलखेलनैः ॥ पुष्पावच्यदीलाभि—रंस्त नृपतिर्वने ॥ ९३ ॥ अश्वं जलधिकह्योला-
 निधं कश्चिद्दौकयत् ॥ तदा भूपाय भूषोऽपि । पुत्राय तमदानमुदा ॥ ९४ ॥ तुरंगश्च तुरं ग-
 ह—ननुत्सुकपदैः सुखं ॥ अपूरयत्कुमारस्य । विमानरोहदोहदं ॥ ९५ ॥ अवगंतुं गतिं ते-

न । तुरगः कश्या हतः ॥ तथाचलद्यथा वायु-रपि खंज द्वाजति ॥ ९६ ॥ अर्चिता कुर्वता
 दरे । बंधुंस्त्वाजयता पुरं ॥ रहंस्विना कुमारेऽत्र । यमेनेव व्यचेष्टयत ॥ ९७ ॥ राज्यसारे
 कुमारेऽत्र । कृणाञ्जेत्रपथातिगे ॥ भूधवः शोकविध्वस्त—चैतन्यो व्यदुवदश्रुवि ॥ ९८ ॥ नी-
 तः शीतोपचारेण । रेणुः पाथोमुचा यथा ॥ शांतिं महीपतेर्मोऽहः । प्राङ्गैः पुत्रवियोगभूः ॥
 ॥ ९९ ॥ क गतोऽसि कुमार त्व—मितीक्ष्णो विद्यापिनि ॥ दृढं कुमारमन्वित—स्तदश्रुत्या-
 श्वररसुक्ताः ॥ १०० ॥ प्रचंरपवनापास्त—धदपंकेः परं पथि ॥ न पृथ्वीपतिपुत्रस्य । प्रवृत्तिं ते
 प्रपेदिरे ॥ १ ॥ महेंद्रोऽथ महीनाथं । तत्वेति प्रतिजङ्घिवात् ॥ कुमारोदंतमप्राप्य । विशा-
 न्येष न वेष्टमनि ॥ २ ॥ स राजानमनुज्ञाप्य । दत्तात्मा दुःखवारिधेः ॥ निरपेक्षः स्वसौख्ये-
 षु । चचात्कैकोऽपि साहसी ॥ ३ ॥ खर्णस्फातिमवेक्ष्य संगतिकृतो यांतोऽन्यतस्ताक्षरे । के-
 न स्युः सुहृदो जनस्य सरसो हंसा इव प्रायज्ञाः ॥ कोऽपि कापि च कोकवहिनमणेः कस्यापि
 स स्यात्सखा । यन्नत्यश्रुमिषेण मित्रविरहे वारि स्वसौख्यस्य यः ॥ ४ ॥ कृष्णं सनत्कुमारौघ-
 —वृतं विश्वं ददर्श सः ॥ कृष्णं च शून्यमैक्षिष्ट । महेंद्रो विरहातुरः ॥ ५ ॥ नैकग्रामपुरा-

रामा—त्रिरामां विचरन् युवं ॥ अत्यगाद्धर्षमेकं स । तद्घातार्तिं न तु लब्धवान् ॥ ६ ॥ ब्रमर्धे-
 वमविश्राम—मटव्यां शौरिरन्यदा ॥ एकमैकिए वृक्षादि—शाखिपाखिसरः पुरः ॥ ७ ॥ त-
 दीद्वय तस्य स्फुरित-मपसव्येन चक्षुषा ॥ बभूवे नव्यशकुनै-रद्वलस्यत चेतसा ॥ ८ ॥ सु-
 हृदिरहतापार्त्तः । क्रीडन् वारिणि सारसे ॥ एकतः सोऽभ्रुणोत्कर्ण—सुधसंगीतकध्वनिं ॥ ९ ॥
 स ध्वनेरनुसारेण । सेतोरुत्तरतश्चरन् ॥ सैन्यस्थितिं पुरो दिव्या—मटव्याभिवर्मेकत ॥ १० ॥
 गजाः कचन गर्जतः । सावरुथा रथाः कचित् ॥ हंथा हेपाकृतः कापि । कचियोधो जदायु-
 धाः ॥ ११ ॥ उत्पताकां शुचिखर्ण—कवशां तारतोरणां ॥ सुधर्मासिव भूमिष्ठां । स ददर्श
 पुरः सजां ॥ १२ ॥ तदंतर्दिव्यसंगीत-प्रातिरंगतरंगितं ॥ शृंगारांगारवारस्त्री—चारुचामरवी-
 जितं ॥ १३ ॥ खर्णसिंहासनासीनं । रत्नपीठबुजत्पदं ॥ मानवीं मूर्तिमायात—ममरेद्रमिव
 श्रिया ॥ १४ ॥ परितं परितो योधैः । सूर्याशुत्रिरिवोत्कटैः ॥ बुबोके च सदाकल्पं । मिव-
 कल्पं नरेश्वरं ॥ १५ ॥ सोऽयं सनत्कुमारः किं । कोऽप्यन्यो वा तदाकृतिः ॥ इत्यारेकातिरेका-
 र्तैः । सोऽश्रौ—न्मागधध्वनिं ॥ १६ ॥ सनत्कुमार उर्वरि—वीर्यवयुजद्वय ॥ नयश्रीञ्च श्वसेना-

ख्य-ह्यापसदंशमौक्तिकः ॥ १७ ॥ ततो विगदितत्रांतिः । पुरतः प्रससर्प सः ॥ कुमारोऽपि त-
 मायांत-मुपलक्ष्यान्व्यथावत ॥ १८ ॥ महाविरहपाथोधि—पूरप्रवहणाधितौ ॥ शौरिः स्न-
 त्कुमारस्य । परस्पर्श शिरसा पदौ ॥ १९ ॥ चिराद्दृढं तमुत्थाप्य । कुमारः सखजे तथा ॥
 यथा बाहुलताप्यस्य । द्योहशृंखलतां गता ॥ २० ॥ तयोरेगे वियोगाग्नि-संतसे पतयाबुद्धिः
 ॥ व्यतीयत क्षणेनैव । मिथो हर्षाश्रुबिंदुभिः ॥ २१ ॥ ततो निषद्य स्वस्थाने । कुमारस्तप्रवा-
 र्तीयत् ॥ चिराद्दयस्य दृष्टोऽसि । स्वागतं स्वागतं तव ॥ २२ ॥ कचिन्मे विजयी तातो । जन-
 न्यपि निरामया ॥ बंधुवर्गो निराबाधः । कोशश्च कुशली किमु ॥ २३ ॥ निवेद्य निरवद्यत्वं ।
 पित्रोः परिकरस्य च ॥ तलागमनपर्यंतं । स्ववृत्तांतमुवाच सः ॥ २४ ॥ वारस्त्रीभिः कुमारेण ।
 स्वपितो त्रोजनक्षणे ॥ आवर्षात्तदाहार—सारखादं विवेद सः ॥ २५ ॥ महेंद्रेण कुमारेंद्रः
 । पप्रहे वरसलाशयः ॥ स्ववृत्तं मित्र त्राषस्व । विश्वमश्वापहारतः ॥ २६ ॥ स्वयं स्वचरिता-
 ख्यानं । महतां हि त्रपाकरं ॥ अतो बहुलमत्याख्यां । स प्रियामादिशद् दृशा ॥ २७ ॥ सापि
 सापत्रपा पत्युः । पार्श्वे जट्पितुमक्षमा ॥ इति क्रीडाग्रहेऽश्वेत । कुमारश्चक्षनिद्रया ॥ २८ ॥

परोक्षेष्वपि वृत्तेषु । विज्ञा प्रज्ञासि विद्यया ॥ ततो बकुलमत्युचै । कलकंठी कलध्वनिः ॥ ३८ ॥
 शृणु सौम्य हृत्स्तेन । वाजिना तनुमानिव ॥ कर्मक्षारेण संसारे । निन्येऽरण्ये सखा तव ॥
 ॥ ३० ॥ द्वितीयदिवसे वट्णा—कर्षणोद्भूतबोहितौ ॥ निर्वर्षापरकरो जाता—वस्य राज्ञी-
 व स स्थितः ॥ ३१ ॥ अथोत्तारितपर्याणे । विपक्षे तुरगे ह्रमात् ॥ वनं कांतस्तृषाक्रांत—श्चिरं
 बभ्राम वारिणे ॥ ३२ ॥ अप्राप्तुवन् वने तत्र । तीरं मृग द्रवोषरे ॥ न्यपतन्मूर्धितः स्वामी ।
 ससहदतरोस्तवे ॥ ३३ ॥ दक्षः ससहदाध्यक्षः । कुमारं वीक्ष्य दुर्दशं ॥ पीयूषेणैव पयसा—
 द्युक्ष्य चक्रे सचेतनं ॥ ३४ ॥ निपीय तत्पयः क्षिप्रं तं । पप्रह सुहृत्तव ॥ त्रिर्निमित्तोपकारी त्वं
 । कोऽसि कल्पसिद्धं पयः ॥ ३५ ॥ सोऽप्याख्यदेष यद्वोऽस्मि । निवीनोऽस्मिन्महादुमे ॥ एत-
 त्पानीयमानीय । मानसात्त्वामचेतयं ॥ ३६ ॥ कुमारस्तं जगौ तन्मां । सरः प्रापय मान तं ॥
 न मे तापव्यपोहः स्या—द्विना तज्जलखेवनैः ॥ ३७ ॥ ततो यक्षेण नीतोऽसौ । कृणारक्षी-
 रोदसोदरं ॥ सरस्तदस्तदाहार्ति—र्नाक्रीकृत्क्रीक्या कया ॥ ३८ ॥ कैलाशशैलसंवासी । यक्षः
 शान्तववैरतः ॥ असिताह्नो ररोधेनं । तक्रिद्वानिव ज्ञास्करं ॥ ३९ ॥ यद्वो विचक्रे वातोद्वीः ।

प्रतोदीर्यमवेक्ष्मनः ॥ तान्निरेष न चुक्षोत्र । सानुमानिव जंगमः ॥ ४० ॥ पिशाचा विक्रान्-
 कारा—स्तरङ्गणं तेन निर्मिताः ॥ त्रासमासूत्रयामासु—नं कुमारे तरस्विनि ॥ ४१ ॥ क्रोध-
 धूमाम्भितैर्नाग—पाशैरेनं बबन्ध सः ॥ अनालस्योऽब्जनालस्यो—पमयाह्वित्त तानयं ॥ ४२ ॥ ह-
 येनं ताम्रयामास । निर्दयं मुजरेण सः ॥ चंदनदुममुन्मूढ्यै—षोऽपि प्रतिजघान तं ॥ ४३ ॥
 दृष्टोष्टेन रुषा यक्षे—णोद्विक्तसः पर्वतस्ततः ॥ कुमारमुष्टिदंष्ट्रोत्ति-चूर्णितः शतधात्रवत् ॥ ४४ ॥
 बाहुयुके सिधो जाते । तं जघानैष मुष्टिना ॥ तथा यथात्रवद्देव—त्रव एवास्य जीवनं ॥ ४५ ॥
 क्रंदमाने गते यक्षे । निशुकेक्षणसाक्षिभिः ॥ देवविधाधरैः पुष्प—वृष्टिशक्रेस्य मूर्धनि ॥ ४६ ॥
 बहिरूर्तस्य सरसो—ऽमुष्य चक्षुष्पथं ययौ ॥ अर्वाकीकृतनालीक—ज्ञाया योषिरपदावली ॥
 ॥ ४७ ॥ ब्रजंस्तदनुसारेण । वनांतरेऽयमैकत ॥ अष्टौ कन्याः सत्तावण्याः । शक्रस्य महिषी-
 रिव ॥ ४८ ॥ अरतिः किमयं कामः । किं वा शक्रः शर्चां विना ॥ ता अप्येतं निरीह्यैवं ।
 बाला आलोकयन्मिश्रः ॥ ४९ ॥ तारवेका सहजहेका । विवेकादिगुणाब्धिना ॥ अमुनात्रा-
 णि का यूयं । किं वात्र विपिने स्थिताः ॥ ५० ॥ कटाक्षकुटिलं चक्षु—र्विक्रिपंती जजदप सा

॥ आकर्ण्य सकर्णं त्व-मव नः स्थितिकारणं ॥ ५१ ॥ दृश्यते नातिदूरेऽसौ । नगरी त्रिषसंग-
 मा ॥ शास्त्रि स्वस्त्रिनिधिर्जनु-वेगसां खेचरेश्वरः ॥ ५२ ॥ पृथितात्पृथिवीचतुसु । सुमनःश्रे-
 णिसंगतात् ॥ मेरोरिव दिशस्तस्मा—दशौ जाताः सुता वयं ॥ ५३ ॥ अस्मासु वर्धमानासु ।
 जग्धो जामातुचितया ॥ कदापि नः पितापश्य-दर्चिमाक्षिमुनीश्वरं ॥ ५४ ॥ एतासां मम पु-
 त्रीणां । को त्रविष्यति वल्लभः ॥ इति पृष्टो मुनिस्तेन । प्रोचे ज्ञाननिकेतनं ॥ ५५ ॥ यः क्री-
 र्न्मानसे शुद्ध्य-मानं यद्गं विजेष्यते ॥ त्रविष्यति स जामाता । तव मा तापमुद्दह ॥ ५६ ॥
 ततःप्रच्युति निर्देशा-रिपुः पतिसमुत्सुकाः ॥ आस्थाम मानससरः । परितो वरटा इव ॥ ५७ ॥
 स त्वं सात्त्विक दृष्टोऽसि । तस्य यकस्य जित्वरः ॥ तदेहि नगरीं यामो । यामोऽप्यथ युगा-
 यते ॥ ५८ ॥ ध्वांताशतिरयं याति । विपश्चित्पश्चिमां दिशं ॥ एषामाशु विलासाहं । तमः प्र-
 सरतादिति ॥ ५९ ॥ अथ तत्किंकरादिष्ट—वरमसौ तां पुरीं गतः ॥ मिमेव त्रानुवेगस्य ।
 सोऽध्यानचैनसंजसा ॥ ६० ॥ कन्या मुनिवरोक्तेन । सूर्योकेनामुना नृपः ॥ मुक्ता इव सुवर्णेन
 विधिना समयोजपत् ॥ ६१ ॥ वासोकसि समं तेन । तदपगास्ता निशाचरे ॥ मेनिरे नगरी

नाम । यथार्थं प्रियसंगमां ॥ ६२ ॥ रतश्रांतः कुमारोऽपि । निद्रामुद्रितलोचनः ॥ जहेऽसि-
ताक्षयक्षेण । द्विषो हि ललदृष्टयः ॥ ६३ ॥ कचिन्निरिसरिचीरे । विमुक्तोऽसौ निशालये ॥
प्रबुद्धः पक्षिणां स्वानैः । स्वमेकाकिनमैकत ॥ ६४ ॥ व्यरुशक्च क तद्राज्यं । क तत्तदप्यं क
ताः प्रियाः ॥ दृष्टनष्टमभूत्सर्वं । जलबुद्बुदवन्मम ॥ ६५ ॥ विलसद्भूरिचोगींद्रं । क तन्नृपतिम-
दिरं ॥ विलसद्भूरिचोगींद्रं । क चेदं गिरिकाननं ॥ ६६ ॥ अहं भूपेन ताः कन्याः । किं स्व-
प्ने पर्यणयिषि ॥ यद्वा जयति तद्भ्रांति-चिदे तत्करकंकणं ॥ ६७ ॥

ध्यावेत्यसौ दृढं बध्वो—पसंस्थानं पुरो बजन् ॥ तुलोके लोचनाह्लादं । प्रासादं सतत-
मिकं ॥ ६८ ॥ तं सौधमधिरुढेन । स्वासिनोपरि काचन ॥ बाला व्यालावलीढिव । विलपंती-
ति शुश्रुवे ॥ ६९ ॥ मम जीवितसर्वस्व । अश्वसेननृपांगज ॥ नत्कुमार कौरव्य । चरणौ
शरणं तव ॥ ७० ॥ त्वं चेन्मे मंदचागयाया । नर्ता नाल नवेऽनवः ॥ नर्वांतरेऽपि तद्भूया ।
दत्युक्त्वा विरराम सा ॥ ७१ ॥ स्वनामश्रवणोद्भूत—कृपोऽकृपणसाहसः ॥ चंद्रशालासमा-
रूढा—मुद्बंधनविधा यिनीं ॥ ७२ ॥ धातुस्त्रिचुवनत्रैण—सृष्टिसीमामिवांगिनीं ॥ वीक्ष्य वा-

तामयं क्षुर्था । तत्पाशश्रंश्चिमच्चिदत् ॥ ७३ ॥ शुभं ॥ मूर्त्वावश्यां निवेश्यांके । प्रसिन्ध्यांचल-
 वायुत्रिः ॥ तामसौ जीवयामास । बद्धीमिव बलाहकः ॥ ७४ ॥ कोऽयं सनत्कुमारस्त्वं । य-
 त्कृते रौषि निर्द्धरं ॥ इत्युक्तानेन सा त्रीति-प्रीतित्रिन्नरसा जगौ ॥ ७५ ॥ पुरमस्त्वन्न साके-
 तं । संकेत इव संपदां ॥ तत्पात्रयति भूपात्रः । सुरत्रिः पुरत्रिद् द्विषां ॥ ७६ ॥ श्रीचंदनय-
 शास्त्रस्य । देवी देवीव भूगता ॥ तयोरस्मि सुनंदेति । नंदिनी नवयौवना ॥ ७७ ॥ साहं क-
 दाच्चिद्द्राहं । साक्काच्चित्रपटार्पितं ॥ रूपं सनत्कुमारस्या-श्वसैनेर्विश्ववह्नयं ॥ ७८ ॥ चित्रस्यं
 वीक्ष्य तं चित्रं । न मसौ मम केतसि ॥ पतीयंती तमेवाहं । दाहं विरहजं दधौ ॥ ७९ ॥
 पितापि तादृशावस्थां । मां तस्यैव ददौ मुदा ॥ को नाम नानुमन्येत । संबंधमुचितं सुधीः
 ॥ ८० ॥ मामनिर्दृत्तवीवाहा—मेव कश्चन कुट्टिमात् ॥ खगो बह्जार वातूल । इव श्वथपता-
 किकाक्ष ॥ ८१ ॥ स्वशक्तिसाधिते सौधे । मुक्त्वा मामन्न संप्रति ॥ कर्तुं विवाहसामग्रीं । स
 ययौ कापि स्वेच्चरः ॥ ८२ ॥ जीवितान्मरणं श्रेयः । स्त्रीणामिष्टपतिं विना ॥ इत्युद्बंधनदो-
 लाहं । कृपालो पालिता त्वया ॥ ८३ ॥ रूपसर्वस्वकोश त्वं । कोऽसि कस्यांगजोऽथवा ॥ कि-

मेवं मयि कारुण्यं । यावदेवं जजल्प सा ॥७४॥ तावदावासकः कोप-स्यागतः स च खेचरः ॥
 एनमुद्धावयामास । क्रीडाकंडुकलीजया ॥ ७५ ॥ सुनंदाप्यसदानंदा । कंदादुरपाटिते तरौ
 ॥ वद्धीव भूतले ह्वीवा—पतत्पथुरदर्शने ॥ ७६ ॥ खेचरं चूर्णयामास । शिखरीव पतन्नयं ॥
 ज्ञाविस्त्रीरत्नमाश्रास्यो—पथेमे स्वं निवेद्य तां ॥ ७७ ॥ विशुद्धेगस्य खेटस्य । तस्य संध्यावली
 स्वसा ॥ तत्राययौ तदा ज्ञातुः । कर्तुं पाणिप्रहोत्सवं ॥ ७८ ॥ दृष्ट्वा बंधुं हतं हाहा । हता-
 स्मीति क्रुधाकुला ॥ सस्मार सा निमित्तज्ञो—दीरितां चारतीमिति ॥ ७९ ॥ यो हनिष्यति ते
 वत्से । ज्ञातरं मदनातुरं ॥ तस्य त्वं सार्वभौमस्य । ज्ञार्थविवश्यं जविष्यसि ॥ ८० ॥ ततः श्व-
 भितमात्सर्यां । विवाहार्थमुपस्थितां ॥ परिणिन्धे कुमारस्ता—मनुज्ञातः सुनंदया ॥ ८१ ॥
 कलत्रान्यां नवं रागं । दधद्दत्र्यामुदयोन्मुखः ॥ पत्रान्यां पादपांकुर । द्यासौ शुशुभेतरां
 ॥ ८२ ॥ इतश्च हरिश्चंद्रश्च । चंद्रसेनश्च खेचरौ ॥ व्योम्नागत्य कुमारेंद्रं । नत्वा चैवमवोचतां
 ॥ ८३ ॥ चंद्रवेगज्ञानुवेग—नाम्नोर्विकारधरेन्द्रयोः ॥ पुत्रावावां प्रत्रो ताता—देशात्वामुपज-
 भिववः ॥ ८४ ॥ क्षणान्ते परिचयार्थिं । तातावपि समेष्यतः ॥ पुनीहि रथसन्नाहौ । नाथ त-

त्यहितविमौ ॥ ९५ ॥ त्वया हतं सुतं श्रुत्वां—शनिवेगः खगेश्वरः ॥ आगन्नस्ति सन्नह्य ।
 तयोधुं प्रगुणीन्नव ॥ ९६ ॥ विद्यां प्रहृक्षितस्य । तदा संध्यावली ददौ ॥ पर्युरेव जगार्धि-
 न्यः । परिणीता हि योषितः ॥ ९७ ॥ उपस्थितौ चंद्रवेग—जानुवेगावपि ह्यणात् ॥ तत्सं-
 बंधाः परेऽपीयुः । शतशस्तत्र खेचराः ॥ ९८ ॥ नटकोटिजुजास्फोटै—ब्रह्मांशं क्षोत्रयज्ञिव ॥
 आगादशनिवेगोऽपि । ज्वलन्नशनिवत्क्रुधा ॥ ९९ ॥ पृतने चंद्रवेगस्य । जानुवेगस्य चोद्वरणे
 ॥ सेनयाशनिवेगस्य । योधुं व्याकमतां मिथः ॥ १०० ॥ रणोत्कटनटवात—घातजातास्त्रयु-
 क्तिता ॥ ज्ञाविप्रभ्रममुं वीक्ष्य । राशिणीव बभूव भूः ॥ १ ॥ वीररकासवासाद्—जातोन्मा-
 दैरशंकितैः ॥ परक्तेत्रेषु दुःख्यङ्गिः । खजैः खजायितं रणे ॥ २ ॥ सैन्यद्वये गतायातं । कुर्व-
 त्यां जयसंपदि ॥ कुमारोऽशनिवेगेन । खयं यौधुमद्वौकत ॥ ३ ॥ वितन्वतः शरासारं । निर्जी-
 वं विद्धे धनुः ॥ असावसिप्रसक्तस्य । तस्य पाणिं च चिद्धिदे ॥ ४ ॥ जुजगज्वलनादीनि ।
 यान्यखाणि स संद्धे ॥ प्रत्यङ्गैर्गर्गानोद—मुख्यैस्तान्यङ्किणोदयं ॥ ५ ॥ दृह्यत्यशनिवेगोऽ-
 थ । बाहुयुद्धं परस्परं ॥ नृत्यः प्रस्ताववेदीव । चक्रमेनंमुपाययौ ॥ ६ ॥ अयं स्फुरत्कुलिगेन ।

तस्य चक्रेण चिद्धिदे ॥ वैरिवारशारासारा—संरुद्धगतिना शिरः ॥ १ ॥ उत्पन्नो नरते च-
 क्री । तुर्योऽयमिति घोषणां ॥ पुष्पवृष्टिं वितन्वंतो । देवा विश्विरे दिवि ॥ ८ ॥ कुमारै स्वै-
 चरैद्रस्य । तस्य श्रीरतुरागिणी ॥ संध्यावदीव संक्रांता । सुक्वा समरक्षेवरम् ॥ ९ ॥ गिरि
 जगाम वैताढ्यं । ततोऽसौ खेचरैः सह ॥ विद्याधरीदशां तन्व—द्विव भीषूषपारणं ॥ १० ॥
 खेचरैरेष संभूय । स्वस्वामित्वेऽप्यभिच्यत ॥ श्रीः पुण्याढ्यं कुलश्रीव । प्रियं दूरेऽपि न त्यजेत्
 ॥ ११ ॥ तत्रासौ चंद्रवेगस्य । शतं पुत्रीः सहस्रशः ॥ अन्या अप्युत्तमंमन्याः । स्वगकन्या उ-
 पायत ॥ १२ ॥ वैताढ्यमौदिसुकुटा—पितेषु जिनसद्भासु ः कुमारः कारयांचक्रे । तत्राष्टाह-
 महोत्सवं ॥ १३ ॥ साधिताशेषवैताढ्यः । समवेताढ्यखेचरः ॥ स्वैरं क्रीकन्नयमिहा—यात-
 स्त्वं मिहितोऽसि च ॥ १४ ॥ परन्था बकुलमत्येति । प्रोक्ते व्यतिकरेऽखिवे ॥ कुमारस्तदप-
 तोऽनदप—निद्राधात द्वोत्थितः ॥ १५ ॥ सस्युश्चक्षुर्विनोदाय । वैताढ्यं सोऽस्तजपुनः ॥
 नित्यातित्येषु चैत्येषु । तं च यात्रामकारयत् ॥ १६ ॥ उद्याननगरश्रेणि—लोकालोकनकौतु-
 क्री ॥ समये स महेंद्रेणा—समन्ताः समन्नाह्यत ॥ १७ ॥ बंधो बंधुरबुद्धे ते । पितरौ विर-

चक्रेऽस्य । तेन सर्वमहन्महः ॥ ४० ॥ धाम स्वामिनिदं कस्य — चिदन्यस्यापि विद्यते ॥ इति
 षष्ठः पुनर्देवैः । शतक्रतुरवोचत ॥ ४१ ॥ नो नोः शृणुत गीर्वाणा । यदास्ते हस्तिनापुरे ॥
 तेजः सनत्कुमारस्य । चक्रिणस्तन्न कस्यचित् ॥ ४२ ॥ अप्यदंकारिणो विद्या — धरासुरसुरे-
 श्वराः ॥ न यांति तेन सारूप्यं । स्वर्णेनेवान्यधातवः ॥ ४३ ॥ तामश्रद्धयतौ वाचं । व्यतीका-
 मिव वज्रिणः ॥ विजयो वैजयंतश्च । सुरो स्वरवतेरतुः ॥ ४४ ॥ दूरदविशतां वेदम । विशां-
 परयुः तुत्सुकौ ॥ तौ जरद्विज रूपेण । वेणुदंभधरौ सुरौ ॥ ४५ ॥ चक्रिणं चाबुलोकान्ते । नि-
 विष्टं स्नानविष्टरे ॥ अन्नूषणतया दृश्य — मानसवर्गसुंदरम् ॥ ४६ ॥ इंद्रचंद्रनरेंद्रैर — प्यचुं-
 वितमहश्चयं ॥ तं वीक्ष्य जातरोमांचौ । बधं तावेवमूचतुः ॥ ४७ ॥ दत्ताज्यंगस्य निःशेष-
 भूषारहितवर्ष्मणः ॥ रूपमस्यास्ति यथेत — निमथ्यावाकन्न वासवः ॥ ४८ ॥ चक्री ग्राह ज-
 रद्विप्रौ । ब्रूतं स्वागतकारणं ॥ किं केनात्तिपरभूतौ । किं वा किंचिद्वियाचिषू ॥ ५० ॥ न-
 रेंद्र दूरदेशस्था — वावां त्वद्रूपसंपदम् ॥ श्रुत्वा जनाननाच्चिन्न — मादधानौ दधाविव ॥ ५१ ॥
 विलोक्य चूप रूपं ते । हृद्यानंदः स कोऽप्यनूत् ॥ वर्षाबुनेव नैदाघो — ऽध्वंसि येनध्वजक-

मः ॥ ५२ ॥ यस्वां विनिर्ममे नासौ । सर्वसाधारणो विधिः ॥ न तत्रदुपमं रूप—मपरस्य
 जगत्त्रये ॥ ५३ ॥ रूपाहंशुरथ स्मिन्वा । नृपः प्रोचे द्विजौ युवां ॥ पंक्तिवभ्यकाङ्छि किं ।
 रूपमीक्षितुमीयतुः ॥ ५४ ॥ ज्ञानपीठे निविष्टस्य । किं रूपं सांप्रतं मम ॥ न हि स्पन्दनिका-
 क्षिप्तः । स्यात्पटोऽपि स्फुटोदयः ॥ ५५ ॥ ततः क्षणं विदंबेथां । यावद्विहितमजनः ॥ अ-
 दंक्तवपुः द्रूपै—र्वंशमानः सभां श्रये ॥ ५६ ॥ अथावसथकोणे तौ । तस्यतु शकवर्तिनः ॥
 चेश्मानौ मनान् ग्राम्या—विव ज्ञानमथावपि ॥ ५७ ॥ चक्रवर्त्यपि सुस्नातः । कृतकौतुकमं-
 गलः ॥ कल्पद्रुम इवोदारै—रत्नंकारैरत्नंकृतः ॥ ५८ ॥ धृतातपत्रो युगप—न्नृपतिवातवंदितः
 ॥ सदःसिंहासनं जेजे । स पूर्वाद्रिमिवार्थमा ॥ ५९ ॥ तावाहूतौ द्विजौ रूप—स्वरूपं वी-
 क्ष्य चक्रिणः ॥ विरकाविव दुःखार्ता—विबाधूनयतां शिरः ॥ ६० ॥ शिरोधूननहेतुं च । रा-
 द्वा पृश्नावोचतां ॥ भूपते रूपमात्रोकि । यत्तदा तदनुत्तरं ॥ ६१ ॥ कृष्टदृष्टाभिरुत्तिष्ठ—मानः
 संप्रति बुंपति ॥ बालप्रवालवद्रूपं । तव धिग् मानवीं तनुं ॥ ६२ ॥ कथं बृद्धौ युवां विरथ ।
 इति वादिनि चक्रिणि ॥ तावूचतुः सुरावावां । विदुः ज्ञानदशाखिलं ॥ ६३ ॥ तव रूपकिं-

हातुरौ ॥ धत्तस्तामधुनावस्थां । यां मराळौ मरुस्थले ॥ १८ ॥ प्रायो यांति निदाघातौ । म-
 हानथोऽपि तानवं ॥ तद्दृशोनीरपूरस्तु । निलमेवाधिकाधिकः ॥ १९ ॥ न चद्वयं न जदं ना-
 पि । तांबुलं न सुत्राषितं ॥ केवलं तव नाभैव । जिह्वार्थे स्वदते तयोः ॥ २० ॥ नाथ स्वदर्श-
 नेनाथ । तौ सुखीकर्तुर्महंसि ॥ त्वत्संगमं विना किंचि—ज्ञास्ति तज्जीवनौषधं ॥ २१ ॥
 तेनेत्युक्तः पितृपदो—पासनोद्भासिमानसः ॥ पुनः पुनः कुमारः स्वं । शुर्वन्नक्तिमगर्हित ॥ २२ ॥
 वीक्ष्यमाणैः स्वगैः कैश्चि—ज्ञावितद्विरहातुरैः ॥ अन्वीयमानस्त्वपरैः । प्रतस्थे कौरवाग्रणीः
 ॥ २३ ॥ मृद्मन् विपुलतां व्योम्नो । विमानैः खेटनिर्मितैः ॥ आह्वयन्निव दिग्पालान् । विविधातो-
 दानिक्रणैः ॥ २४ ॥ खेचरीदृष्टनाद्योष—न्यस्तनेवो नृपांगभूः ॥ विमानस्थो देव इव । कृणा-
 त्प्राप निजं पुरं ॥ २५ ॥ युभं ॥ अत्रिगंतुमिवायात—मंबरद्द कंबरेण तं ॥ पौरा आरुहुः स्व-
 स्य । सौधस्याधिक्यतां तदा ॥ २६ ॥ शृंगारितगजं बद्ध—ध्वजं नृत्यन्नटध्वजं ॥ कृत्वा पुरं
 रयादश्व—सेनः सूनुमत्रीयिवान् ॥ २७ ॥ आलोक्य पितरं मुक्तं—विमानः प्रीतमानसः ॥
 कुमारशरणौ तस्य । सदारः प्रणनाम सः ॥ २८ ॥ भूमानशमयदाह—ज्वरं विरहजं निजं ॥

नन्दनादिगंगानन्द—चन्दनद्रवसेकतः ॥ ३९ ॥ गवाक्षगंगनापंगं—कृतनीरंजनाविधिः ॥ पि-
 त्वापुरस्कृतेनाथ । कुमारः प्राविशत्पुरं ॥ ३० ॥ प्राहर्षाश्रुजलैः पश्चा—द्व्युजात्रयामदिज-
 म्बुषी ॥ नेमे तेन वधुत्रिंश । माता चिरवियोगिनी ॥ ३१ ॥ कुमारः खेचरजातं । संमान्य
 च विसृज्य च ॥ स्वयं पैतृकराज्यस्यो—द्रव्यं नित्यं व्यथत सः ॥ ३२ ॥ तस्मिन्नाहितभूजा-
 रो । गुणप्राप्तारजासुरे ॥ अश्वसेनो त्रवं शेषं । सुकृतैरकृतार्थयत् ॥ ३३ ॥ साधिते भारते
 वर्षे । प्रकर्षेण निजौजसा ॥ तेनान्वजावि चक्रित्वा—त्रिषेको द्वादशाब्दिकः ॥ ३४ ॥ न मि-
 त्तस्यापि सर्वस्य । श्रीदत्तस्य त्वदात्तदा ॥ दिव्यं बलविभूषाद्यं । हेतुस्तत्र हरेर्वचः ॥ ३५ ॥
 रूपेण मानिनीमानं । जुजस्थान्ना च शूजः ॥ स मृदन् रसयोरसी—त्पदं शृंगारवीरयोः ॥ ३६ ॥
 इतश्च निश्चलालोकः । संचयन् कामचारतः ॥ दर्शानकल्पतः प्राप । सौधर्मं संगमः
 सुरः ॥ ३७ ॥ स च शक्रसदस्थानां । स्थानः स्वयुता द्युतीः ॥ निभेषं प्रागनत्रयस्त—मपि
 नेत्राण्यदिकथत् ॥ ३८ ॥ कथमस्मेदशी कांति—रतिज्योतिः पतिद्युतिः ॥ इति सामानिकैर्द-
 वैः । पृष्टः प्रोचे पुरंदरः ॥ ३९ ॥ आत्मानाम्लवर्धमानं । यत्तपः प्राग्भवेऽमुना ॥ चक्रे त्रिदश-

चक्रेऽस्य । तेन सर्वमहन्महः ॥ ४० ॥ धाम स्वामिनिदं कस्य—चिदन्यस्यापि विद्यते ॥ इति
 पृष्ठः पुनर्द्वैः । शतक्रतुरवोचत ॥ ४१ ॥ नो नोः शृणुत गीर्वाणा । यदास्ते हस्तिनापुरे ॥
 तेजः सनत्कुमारस्य । चक्रिणस्तन्न कस्यचित् ॥ ४२ ॥ अप्यदंकारिणो विद्या—धरासुरसुरे-
 श्वराः ॥ न यांति तेन सारूप्यं । स्वर्णेनेवान्यथातवः ॥ ४३ ॥ तामश्रद्धधतौ वाचं । द्यवतीका-
 मिव वज्रिणः ॥ विजयो वैजयंतश्च । सुरौ स्वरवतेरतुः ॥ ४४ ॥ दूरादविशतां वेदम । विशां-
 पर्युः नुत्सुकौ ॥ तौ जरद्विजरूपेण । वेणुदंभधरौ सुरौ ॥ ४५ ॥ चक्रिणं चाबुलोकते । नि-
 विष्टं स्नानविष्टरे ॥ अमूषणतया दृश्य—मानसवर्गिसुंदरम् ॥ ४६ ॥ इंद्रचंद्रनरेंद्रैर—प्यचुं-
 वितमहश्चयं ॥ तं वीक्ष्य जातरोमांचौ । तद्वं तावेवमूचतुः ॥ ४७ ॥ दत्तान्यंगस्य निःशेष-
 भूषारहितवर्ष्मिणः ॥ रूपमस्यास्ति यथेत—निमश्यावाकन्न वासवः ॥ ४८ ॥ चक्री प्राह ज-
 रद्विप्रौ । ब्रूतं स्वागतकारणं ॥ किं केनात्रिपरभूतौ । किं वा किंचिद्वियाचिषु ॥ ५० ॥ न-
 रेंद्र दूरदेशस्था—वावां त्वद्रूपसंपदम् ॥ श्रुत्वा जनाननाच्चित्र—मादधानौ दधाविव ॥ ५१ ॥
 विलोक्य यूप रूपं ते । हृद्यानंदः स कोऽप्यमृत ॥ वर्धेबुनेव नैदाघो—ऽध्वंसि येनाध्वजक-

मः ॥ ५२ ॥ यस्त्वां विनिर्ममे नासौ । सर्वसाधारणो विधिः ॥ न तत्रदुपमं रूप—मपरस्य
 जगतत्रये ॥ ५३ ॥ रूपाहंशुरथ स्मिन्वा । नृपः प्रोचे द्विजौ युवां ॥ पंक्तिवप्यकांङि किं ।
 रूपमीक्षितुमीयतुः ॥ ५४ ॥ ज्ञानपीठे निविष्टस्य । किं रूपं सांप्रतं मम ॥ न हि स्पंदनिका-
 क्षितः । स्यात्पटोऽपि स्फुटोदयः ॥ ५५ ॥ ततः कृष्णं विदंबेथां । यावद्विहितमजनः ॥ अ-
 दंक्रुतवपुः द्रूपै—वैद्यमानः सभां श्रये ॥ ५६ ॥ अथावसथकोणे तौ । तस्थतु शक्रवर्तिनः ॥
 चेष्टमानौ मनागु ग्राम्या—विव ज्ञानमयावपि ॥ ५७ ॥ चक्रवर्त्यपि सुस्नातः । कृतकौतुकमं-
 गलः ॥ कदम्बदुम द्बोदारै—रत्नंकारैरत्नंक्रुतः ॥ ५८ ॥ धृतातपत्रो युगप—नृपतिवातवंदितः
 ॥ सदःसिंहासनं नेजे । स पूर्वाद्रिमिवार्थमा ॥ ५९ ॥ तावाहूतौ द्विजौ रूप—स्वरूपं वी-
 द्य चक्रिणः ॥ विरकाविव दुःखार्ता—विवाधूनयतां शिरः ॥ ६० ॥ शिरोधूननहेतुं च । रा-
 ज्ञा पृष्टाववोचतां ॥ भूपते रूपमादोकि । यत्तदा तदनुत्तरं ॥ ६१ ॥ कृष्टदृष्टाभिरुत्तिष्ठ—मानः
 संप्रति हुंपति ॥ बालप्रवालवद्रूपं । तव धिग् मानवीं तनुं ॥ ६२ ॥ कथं वृद्धौ युवां विस्थ ।
 दति वादिति चक्रिणि ॥ तावूचतुः सुरावावां । विद्मः ज्ञानदशाखिलं ॥ ६३ ॥ तव रूपं किं-

माकर्ण्य । वर्णमानां विभौजसा ॥ आवामत्र द्विजीभूय । कौतुकाद् दृष्टुमीयिव ॥ ६४ ॥ या-
 द्दक् तुष्टाव शकस्ते । रूपमासीत्तोऽधिकं ॥ तदेतदधुना व्याधि-विध्वस्तश्रीकमीक्ष्यते ॥ ६५ ॥
 द्रत्युक्त्वा गतयोः स्वर्गं । त्रिदशीभूतयोस्तयोः ॥ स हिमच्छुष्टहेमाब्ज—ज्ञायं कायं स्वभैर-
 त ॥ ६६ ॥ अथाशिक्षितवैराग्यो । भूमानेवं व्यनावयत् ॥ अहो देहो नृणां संध्या—राग-
 वरकणजंगुरः ॥ ६७ ॥ तांस्तान् खादयितुं जोगा—नात्मना संपृणक्ति यः ॥ सोऽयं कायः श-
 त्सुह—त्प्रायः प्रांते विनश्यति ॥ ६८ ॥ विषविभानरव्याल—व्याधिस्राधीन एव यः ॥ सो-
 ऽपि स्व इति विश्वस्य । ह्री देहः पोष्यते जर्कैः ॥ ६९ ॥ अपावृत्तनवद्वारं । पुरमेतद्विविक्त-
 तां ॥ आत्मा क्रमः किमेकाकी । वारणे व्याधिवैरिणां ॥ ७० ॥ यस्त्तन्नश्यजंगीति—स्तो-
 ष्यते सर्वदेहिनिः ॥ यो वातातपशीतेत्यः । प्रयत्नेन च रक्ष्यते ॥ ७१ ॥ यत्पोषणाय पापा-
 नि । विधीयंते महांत्यपि ॥ नार्थ्यते दृढमित्रेऽपि । यत्कृते सुकृते मनः ॥ ७२ ॥ यो देवगुरुबं-
 धुत्यो—ऽप्यात्साधिक्येन वीक्ष्यते ॥ साकाद् दृष्ट्वाद्य निष्ठासा—वनिष्ठा तस्य वर्त्मणः ॥ ७३ ॥
 एको महौषधीमन्थः । कपिकहुं निरीश्वरात् ॥ कश्चिन्वितामणिं चान्यः । पंकपिंकं पयोनिधेः

॥ ७४ ॥ निधिमैकोऽपरः सर्पे । व्रजते विवराद्यथा ॥ तथैकः पुण्यमन्यस्तु । पापमस्माभरीरतः
 ॥ ७५ ॥ ज्ञान्याज्ञान्यविभेदेन । नृणां त्रिजाः फलासयः ॥ अहं देहादितः प्राप्य । पुण्यं स्यां
 ज्ञान्यवान्न किं ॥ ७६ ॥ निश्चित्येति दृषत्खंक्र—दीक्षयोत्सृष्टवैजवः ॥ विनयंधरसूरिच्य—श्च-
 की त्रेजे द्रुतं व्रतं ॥ ७७ ॥ न विज्ञापनया राज्ञां । चादुवाक्यैर्न योषितां ॥ वद्ववाग्निर्न बा-
 वानां । व्यासुमोह महासुनिः ॥ ७८ ॥ जातगाढाग्रहः कर्म—पुंजकुंजरघातने ॥ निर्ययौ न-
 गरद्वि—कंदरात्केसरीव सः ॥ ७९ ॥ सुनंदाद्याश्चतुःषष्टि—सहस्राः स्नेहदाः स्त्रियः ॥ वि-
 रत्नानि च रत्नानि । चक्रादीनि चतुर्दश ॥ ८० ॥ अजातनिष्ठाः नैसर्पिः—प्रमुखा निधयो न-
 व ॥ द्वात्रिंशच्च सहस्राणि । भूपा मुकुटधारिणः ॥ ८१ ॥ षण्मासीं परितो त्रेमुं—श्चक्रिणं चा-
 दुकारिणः ॥ न पुनः कौतुकेनापि । दशा परस्पर्शं तान् सुनिः ॥ ८२ ॥ त्रिनिर्विशेषकं ॥ स्वयं
 तेषु निवृत्तेषु । मुक्तजार इवाध्वजः ॥ ज्ञानक्रियापरिवारो । भूतले विजहार सः ॥ ८३ ॥ पा-
 रणे षष्टजकस्य । जितजिह्वः कदापि सः ॥ तृगीतकाकचीनान्न—त्रद्वयमाप क्रमापतिः ॥ ८४ ॥
 कदन्नरससंसिक्तः । कुष्टदुष्टद्रुमांक्रः ॥ तर्कत्रे वृद्धिमासाद्य । वन्नार शतशाखतां ॥ ८५ ॥

तपसा पारणे वेला—तिक्रमेण कुत्रोजनैः ॥ तद्देहंगेहविध्वंसं । बद्धमूलो व्यधादसौ ॥ ८६ ॥
 ततोऽस्य कासहृद्दास—श्वासशूलखसादयः । परेऽपि व्यकुपन् रोगा । घटिता जरंगा इव
 ॥ ८७ ॥ तथापि त्रंगुरादेहा—दिहूर्धर्ममत्रंगुरं ॥ नातापनातपःप्रायां । क्रियां जातु मुमोच
 सः ॥ ८८ ॥ ससवर्षशतीं रोगान् । मृद्यतस्तस्य जङ्घिरे ॥ कफविष्णमलामंशौ—षधिप्रमुख-
 लब्धयः ॥ ८९ ॥ लब्धवलब्धिवलोलोऽप्यासी—दुदासीनस्तनौ मुनिः ॥ श्लाघ्यः स हि सश-
 खोऽपि । यो न हंल्यपराधिनम् ॥ ९० ॥ अवधिज्ञानतो जान—न्नवधिं तं महात्मनां ॥ मु-
 मुचे नमुचेवैरी । सौधर्मं स्वीयमासनम् ॥ ९१ ॥ ससंन्नमं समुत्थान—कुत्र्यन्निःशेषभूषणः ॥
 आवाजित्तुजद्धं—सतं ववंदे पुरंदरः ॥ ९२ ॥ अनवद्यरत्नया विश्व—वंद्य कोऽयमत्रंधत
 ॥ इति पृष्ठः सुरपृष्ठ-स्त्रिदशैः स्पष्टमन्यथात् ॥ ९३ ॥ अहो सनत्कुमारर्षि—र्ववंदे विबुधाः म-
 या ॥ रोगात्तोऽपि चिकित्सां यो । न कारयति केनचित् ॥ ९४ ॥ इमां शतकतोर्वाचं । म-
 धुरोज्ज्वलशीतलां ॥ द्यौ देवौ न विषेहाते । सीतां वातकिनाविव ॥ ९५ ॥ मनुष्येज्ज्वन्नकी-
 देषु । धैर्यमीदृक्कथं नवेत् ॥ नवेद्या तन्न रोगानि । स हि प्रियन्निषक् सदा ॥ ९६ ॥ विजयो

वैजयंतश्च । द्वावेव त्रिदशौ ततः ॥ तस्य सत्त्वपरीक्षार्थं । दिवोऽजातरतां बुवि ॥ ९७ ॥ वै-
 श्वेषधरौ ब्रूत्वा । नत्वा सत्त्वाधिकं मुनिम् ॥ ऊचतुस्तौ प्रजो रोगा-स्तवामी पीरयंति नौ
 ॥ ९८ ॥ त्वां मुखैव चिकित्सामो । मुने यद्यनुमन्यसे ॥ मोघः प्रायः प्रतीकारो । न हि नौ
 सिद्धहस्तयोः ॥ ९९ ॥ देहं विना न धर्मः स्या-न्न देहः पटुतां विना ॥ इमामाधातुमाधातु
 । चातुरी चेतदावयोः ॥ ३०० ॥ नावां द्रविणलोत्रांधौ । पुण्यमेवार्थयामहे ॥ मास्मन्मनोरथं
 नांकीः । क योगः पुनरीदृशः ॥ १ ॥ पृथग्मन्मन्थितस्तात्र्यां । मुनिर्ध्यानिधनो जगौ ॥ अहो
 यदि युवां वैश्वौ । तदा पृहासि किंचन ॥ २ ॥ द्रव्यत्रावविन्देन । व्याधयो द्विविधाः श्रुताः
 ॥ कातरान्त्रितरां भेत्तुं । तेषु सामर्थ्यमस्ति वाम् ॥ ३ ॥ अप्यधीतश्रुतावावां । व्यकिमेतां
 न मन्वहे ॥ तत्रमेव वदेत्युक्त-स्तान्यामन्निदधे मुनिः ॥ ४ ॥ द्रव्यतः कुष्ठकासाद्या । रो-
 गा वैहीयते वपुः ॥ त्रावतोऽष्टौ च कर्माणि । यैरात्मा खिद्यते त्रवे ॥ ५ ॥ तत्र व्यपोहितुं
 द्रव्य-रोगानहमपि क्रमः ॥ तरिकं यत्कुक्षिशस्येव । दुःसाध्यं तपसः किल ॥ ६ ॥ द्रव्यत्वा
 श्वेषमणा सिद्ध-रसेनेव विक्षिप्य सः ॥ चक्रे कुष्ठादयःश्यामां । स्वांगुलीं कनकशुतिं ॥ ७ ॥

ऊचे च यदि निष्ठभूत-त्वमेवं व्ययाम्यहं ॥ निर्मितस्वर्णसंदेहं । देहं कुर्वेऽखिलं तदा ॥ ७ ॥
 परं ज्ञावरुजो न्रेनु—महमीहे महाशयौ ॥ त्रवेन्मूढेष्वदग्नेषु । बद्धी पद्मविता पुनः ॥ ८ ॥
 यदि तत्र युवां शकौ । तद्ब्रूतं किं बहूक्तिभिः ॥ श्रुत्वेति तौ परां कोटिं । विसयस्याध्यरोह-
 ताम् ॥ १० ॥ तौ ततो विततोद्योतं । मुख्यं रूपमुपागतौ ॥ संतुष्टौ तुष्टुवाते तं ॥ योगींद्र-
 योजितांजलिं ॥ ११ ॥ यथा द्रव्यरुजां भाव—रुजामपि तथा चिदे ॥ स्वमेवैकः समर्थोऽसि
 । कावावां कर्मकिंकरौ ॥ १२ ॥ धन्यस्त्वं यस्य सौधर्मा—धिपतिः कुरुते स्तुतिं ॥ मायामा-
 यावः कुरुवैव—मावां त्वां हि परीक्षितुं ॥ १३ ॥ यं द्रव्यज्ञावरोगाणां । मूलमंगं विदुर्विदः ॥
 स्वयं विशीर्यमाणं त—त्वया युक्तमुपेक्ष्यते ॥ १४ ॥ धनांगनादि दूरेऽस्तु । स्नेहो देहेऽपि
 नास्ति ते ॥ जानीवो न दवीयांस्त—कर्ममथजयस्त्व ॥ १५ ॥ स्तुत्वेति जन्मतुः प्रीतौ ।
 निजधाम सुधाह्नौ ॥ महर्षिरपि कावहः । कावं चक्रे समाधिना ॥ १६ ॥ सनत्कुमारः सु-
 कृतैकलक्ष—स्त्रिर्षलक्षप्रमिताखिलायुः ॥ कल्पं तृतीयं त्वरितं जगाम । स्वनामसाधर्मिक
 दस्यप्रीष्टम् ॥ १७ ॥ इति श्रीसनत्कुमारकथा समाप्ता ॥

ननु न युक्तः श्रावकाणां विहितवैरादिदोषोन्मेषः परांगनाश्लेषः, यास्तु नदीनीरवत्स-
र्वसाधारणाः साधारणस्त्रियः, तदुपभोगः किं निव्यत इत्याह—

॥ मूलम् ॥—मयणभिपवणवेसं । निम्मलआयारसाहुंजणवेसं ॥ केवललोहनिवेसं ।
न सेवए सावउ वेसं ॥ ४४ ॥ द्याख्या—श्रावको न वेद्यां सेवते, कथंभूतां ? मदनाशेः
कामानलस्योद्दीपनाय पवनप्रायो वेद्यो वज्राभरणविन्यासो यस्याः सा तथा तां निर्मलाचाराः
साधुजनास्तेषामनायनत्वाद्देश्यामरुच्याः यदार्थ—अणायणे चरंतस्स । संसग्गीए अन्निरक-
णं ॥ हुज्जा वयणणं पीसा । सामन्नंपि य संसउ ॥ १ ॥ तथा केवलस्य दयादाकिण्णादिनि-
रपेक्षस्य लोत्तस्यैव निवेशो यस्यां सा तां. उक्तं च—दूरगयंति आयार—पंक्तिभियं पायमूल-
परियंपि ॥ उञ्चन्ति फालिजणं । वेसा देहंव गहियरथं ॥ १ ॥ अत एव—

॥ मूलम् —जंपंति महुरवयणं । वयणं दंसंति चंदमिब्व सोमं ॥ तहवि न वीससियधं ।
नेहविमुक्काण वेसाणं ॥ ४५ ॥ द्याख्या—पद्यप्येता जडपंति श्वद्वणीकृतसीतोपलासंपृक्तपी-
यूषवन्मधुरं वचनं, तथा च वदनं मुखं चंद्रमिव सौम्यं प्रसन्नं दर्शयंति, तथापि न विश्वसि-

तद्व्यं स्नेहविमुक्तानां वेद्यानां. उक्तं हि—मा जाणह जह मज्झं । वेसाहिययं समन्पणुद्धावं
॥ सेवाल्लवद्धपरंथर—सरिसं पक्खेण जाण्हिसि ॥ १ ॥ अथ दष्टान्तगर्भं वेद्यानामसेव्यवसाह—

॥ मूलम्—तह अस्मापि जमरणं । सोज्जणं डुल्लरायपुत्ताणं ॥ मणसावि न माणिजा । दुरह-
निवेसाज वेसाज ॥ ४६ ॥ व्याख्या—आस्तां वाक्कायात्तयां दुष्टो द्रव्यैकरसिकत्वात्मविनोऽन्निनि-
वेशोऽध्यवसायो यासां ता दुरन्निवेशा वेद्या मनसापि न मानयेत्. किं कृत्वा ? द्रयोर्विद्वयमा-
णयो राजपुत्रयोस्तथा विषत्रक्षणेन मातापितृमरणं श्रुत्वा. तथा च श्रूयते श्रीशांतिनाथचरित्रे—
अस्ति समस्तवास्तुविस्तारनिरहंकारीकृतशतकतुपुरं रत्नपुरं नाम पुरं, तत्र पवित्राचारचारिसच-
मंस्कृतचतुरचेताः श्रीषोकशजिनेश्वरजीवत्वादत्यद्भुतप्राग्यसौत्राग्यशोभाविशेषः श्रीषेणो ना-
म राजा, तस्य शंकरस्येवं गंगागौर्यौ, मृगांकरस्येव राकारोहिण्यौ, कुसुमशरस्येव रतिप्रीती, जने
वल्लभे अमृतामन्निनंदिता शिखिनंदिता चेति. तस्य च राज्ञो द्वौ कुमारौ पान्तितावपि नि-
रवंधा विधाः, ग्राहितावपि सकलाः कलाः, शिक्षितावपि महोपाध्यायेन दुर्निवारवाञ्छितस्य,
दुर्निग्रहवादिद्विग्रामस्य, दुरुद्धंबत्वाद्यौवनवनस्य, दुर्जयत्वादनंगवीरस्य, दुरपोहत्वात्महाम-

ह्यस्य, पतनशीलत्वात्प्राणिसभूहस्य निरस्य शुरुपारवश्यमनाकलद्युःकुलात्रिमानमविचार्य स्वा-
 चारचारिमाणसवगण्दथागमरहस्यमवधूय निजां प्रसिद्धिं तिरस्कृत्य त्रपात्ररं तन्नगरनिवा-
 सिन्यां गतिहसितविदांसितत्रणितत्रंगीतरंगरंगद्विखिलनगरायां त्रिचुवनजनमनःकुरंगसंय-
 मनवाशुरायां नेत्रत्रिनांगनिरीक्षणकपितसुरपतिसाहसाथामनंगसेनायां गणिकायां रज्यतःस्म-
 रहश्च तौ शिकितौ पित्रा किमेतदनुष्ठीयते यौवने युवात्र्यां, न ह्यतःपरं किमपि महत्त्रयंग-
 स्य कारणं, मूलं मलिनतायाः, हेतुभूतं च पातकस्य, यन्मुग्धस्मिन्मधहृदयाः कुलत्रधूरवधूय
 परमार्थतो निःस्नेहासु दोषवश्यासु वेश्यासु बध्यतेऽनुरागः । उक्तं च—माहृपणजिराण-
 वि । चउहिं पयारोहिं गारवध्नंसो ॥ वेसाद् चोरियाए । जूष्णं मज्जपाणेणं ॥ १ ॥ एवं तौ
 पित्रा शिकितावपि यदावगणितकशायांतौ तुरगाविव, समुन्मूलितावानौ द्विरदाविव, जर्ज-
 रितपंजरौ सिंहाविव, विधूनितगारुसंत्रौ पद्मंगाविव यथेष्टमेव विजृंभमाणौ एकद्रव्यात्रिवा-
 षित्वांनिमयः कृतकटकबंधौ, यहीतपरिभ्रमासंपद्विसप्रमुखप्रहरणौ, आबद्धजर्दौ निस्त्रपतया
 जातिवैरिणाविव कलहायेतेस्म । तदंसाध्यव्याधिभ्रस्ताविव कालदष्टाविव प्रबलपिशाचवृत्तिता-

विष्य प्रलयानलदग्धाविव घोरसन्निपातपूरिताविवाशक्यप्रतीकारिववबुद्ध्यं दारद्रयसमन्वितेन
भूपालेनाकाले कालकूटकवलनारकालः कृत श्रुति राजपुत्रयोः कथा समाप्ता ॥

तदेवं वेश्याव्यसनं दुरंतमवबुद्ध्यं न तदादरणीयं. ततश्च परस्त्रीषु साधारणस्त्रीषु च का-
माग्निः प्रंगसुत्सृज्य सुश्रावकेण स्वदारसंतुष्टेन त्रवितव्यं. अन्यथा कामांधवापत्तेरनुचितं च
तत् सुश्रावकाणामित्याह—

॥ मूलम् ॥—कामं कामंधेणं । न सावर्ण्यं कर्मावि होषवं ॥ देहधणधम्मख्यका—
रिणी हि कामंसि अद्गिद्धी ॥ ४९ ॥ व्याख्या—श्रावकेण कदापि सङ्कुंदपि काममत्यर्थं का-
मेन मैथुनाग्निदाषेणंधं द्वात्वादितविवेकहक्त्वारकामांधः, एवंविधेन न भाव्यं. यदाह—दि-
वा पश्यति नो दूको । नक्तं काको न पश्यति ॥ कामांधः कोऽपि पापीयान् । दिवा रात्रौ न
पश्यति ॥ १ ॥ अथ तदेवोच्यते—यदी चित्तमनुचितं वा स्त्रियमविसृज्य केवलं कामगृहः प्र-
वर्तते, तथा च न कल्पते. यद्गीतिशास्त्रं-शुरुस्वामिसुहृद्भिष्य—स्वजनानगनया सह ॥ मातृजा-
मिसुतारवेन । व्यवहर्तव्यमुत्तमैः ॥ १ ॥ संबन्धिनी कुमारी च । विंजिनी शरणागता ॥ वर्षा-

शिका च पूज्यत्वं । संकल्पेन विकल्पयते ॥ १ ॥ सदीर्घा बहुलोपां च । बहुग्रामांतरप्रियां ॥
 अनीप्सितसमाचारां । चंचलां च रजस्वलां ॥ ३ ॥ अशौचां हीनवृत्तां चा—तिवृद्धां कौतु-
 कप्रियां ॥ अनिष्टां स्वजनद्विष्टां । सर्गां नाश्रयेत् स्त्रियं ॥ ४ ॥ परस्त्री विधवा तत्रा । त्यक्ता
 त्यक्तवतापि च ॥ राजकुलप्रतिबद्धा । विकर्ष्या यत्नतो बुधैः ॥ ५ ॥ इदानीं कामांधत्वेन दो-
 षमाह—देहधणेत्याद्युत्तरार्धे स्पष्टं, एवं कामांधत्वे दोषान् विज्ञाय न हि स्वदारेष्वत्यंतय-
 द्विशृङ्गिणा कार्या. तदेवमुक्तं पुरुषान् प्रतीत्य स्त्रीस्वरूपं, अथ नारीराश्रित्य तदाह—

॥ मूलम् —जह नारीर्ढ नराणं । तह ताण नरावि पासभूयाढ ॥ तम्हा नारीर्ढवि हु
 । परपुरिसपसंगमुज्जंति ॥ १८ ॥ व्याख्या—इह यथा संयमाचारे चरतां मृगाणामिव न-
 राणां पुरुषाणां सजतिहेतुविभ्रत्वाद्गार्यः पाशभूतास्तथा तासां नारीणां नरा अपि पाशभूता
 ब्रवंति, कामस्योन्नयांशावदांबित्वात्. यस्मादेवं तस्माद्यथा स्त्रीणाञ्जिवाविणः पुरुषाः परस्त्री-
 संगं वर्जयंति तथा नार्योऽपि परैः स्वन्नर्तव्यतिरिक्तैः पुरुषमात्रस्य वर्जनं कार्यमिति प्रतिपा-
 दितं. अथ सुशीलानां दुःशीलानां चांतरं गाथाद्वयेनाह—

॥ मूलम् — ते सुरगिरिणो वि गुरु । जेसिं सीत्तेण निम्मंला बुद्धी ॥ गयसीत्तण्णे पुण
 सुण । मणुए तणुए तिणात्तवि ॥ ४९ ॥ वग्घाद्धया त्रयद्धा । दुट्ठावि जिथा न सीत्तवंताणं ॥
 नियद्धायं पि निरिस्सिकय । सासंका हुंति गयसीत्ता ॥ ५० ॥ व्याख्या—ते मनुष्याः सुरगिरे-
 रपि मेरोरपि गुरवः; श्रेषां बुद्धिः शीत्तेन निर्मला पवित्रा त्रवति, मेरोर्दक्षयोजनमानत्वात्त-
 स्य तु यशःशरीरस्य त्रिभुवनव्यापकत्वाद्ध्यतिरेकः, पुनर्गतशीलशुणान् मनुजान् तृणाद-
 पि तनुकान् लघून् जानिहि ? तृणं हि लघुत्वाद्वायुना हियमाणमपि कचन गिरिज्जावादी
 स्वक्षितमवतिष्ठते, कुशीलस्तूपचितदुःकृतश्रेरितस्त्रिलोकमपि त्रमन्न लत्रते कचिदवस्थिति-
 मित्यस्य तृणादपि लघुत्वं. तथा व्याघ्र आदिर्येषां सर्पादिपिशाचादीनां, ते व्याघ्रादयो दुष्टा
 अपि जीवाः शीलवतां न त्रयार्था त्रयहेतवो त्रवंति, श्रूयते हि तत्तुविरहे दवदंत्यादयः
 स्त्रियोऽपि शीलस्यैव महिम्ना व्यतीनाशेषव्याघ्रविषधरादिविप्लवाः स्वस्थानमानंचुः. जक्तं च
 —न वहति नदी नीरापूर्णा प्रशाम्यति पावको । हरिकरिमहासर्पा रेखां न दंघयितुं क-
 माः ॥ प्रज्वति विषं भूतं वा नो चापि महायुधं । किमिह बहुना सत्या शसः सुरोऽप्युपदा-

यते ॥ १ ॥ व्यतिरेके गतशीलाः पुरुषा निजहायामपि नीरंजने निरीक्ष्य मास्य अस्मद्दुष्क-
 र्मगवेषकः स एष कोऽपि पुरुषोऽभूदिति स्वमतिकल्पनया साशंकाः सत्रया त्रवंति. जकं च
 —सर्वत्र शुचयो धीराः । स्वकर्मबलगर्विताः कुकर्मनिरतात्मानः । पापाः सर्वत्र शंकिताः
 ॥ १ ॥ अथ यदुक्तं शीलवतां न कुतोऽपि त्रयं प्रत्रवति, तदेवं सविशेषमाह—

॥ मूलम् ॥—जलणोवि जलं जलही—वि गोपयं विसहरावि रज्जुर्न ॥ सीलजुआणं मं-
 ता । करिणो हरिणोवमा हुंति ॥ ५१ ॥ व्याख्या—शीलयुतानां सम्यक् पादितशीलानां प्र-
 नावेणावष्टब्धो ज्वलनोऽप्यदाहकतया जलं जलप्रायो त्रवतीत्येवं पुरतोऽपि बाध्यं. एवं शी-
 लस्य सकलापायविध्वंसकत्वमुपदर्शयिष्यामीष्टदाननिबंधनतामाह—

॥ मूलम् ॥—विश्वरद जस बह्द । बलं च विलसंति विविहसिद्धिर्न ॥ सेवंति सुरा
 सिज्जति । मंतविजा य सीक्षेण ॥ ५२ ॥ व्याख्या—शीलेन हेतुभूतेन हिमकरकरगौरं य-
 शः श्लाघ्यतारूपं विस्तार्थते, बलं शारीरिकं स्थाम वर्धते, मैथुनेहानिरोधेन बलहेतो रेतो
 धातोरत्रंशात्, तथा च विविधाः सिद्धयोऽणिमाद्या विलसंति स्फुरंति, तासां ब्रह्ममूलत्वात्.

तथा सुरा देवाः सेवन्ते साहाय्यं कुर्वन्ते. यदार्थं श्रीजन्मराध्ययनसूत्रबोधशाध्ययने—देवदा-
 एवगंधवा । जंकररक्सकिनरा ॥ बंनयारं नमंसन्ति । हुकरं जे करन्ति तं ॥ १ ॥ तथा सि-
 ङ्गन्ति सिद्धिं यांति मंत्राः पुरुषाधिष्ठिता असाधना वा, विद्या स्त्रीदेवताधिष्ठिता ससाधना
 वा, मंत्रादिसिद्धेः शौचमूलत्वात्, शीलस्य च सर्वशौचेनूपरिवर्तित्वात्. यदागमः—पंचविद्
 सोऽप्यन्नत्वे, तं पुढवीसोऽप्य, आउसोऽप्य, तेषसोऽप्य, मंतसोऽप्य, बंनसोऽप्य. लौकिका अप्याहुः—
 शुचिर्भूमिगतं तोयं । शुचिर्नाशी पतिवता ॥ शुचिर्धर्मपरो राजा । ब्रह्मचारी सदा शुचिः
 ॥ १ ॥ अथ शीलस्य सर्वलंकारसारतामाह—

॥ मूलम् ॥—किं मंत्रणेहिं कज्जं । जद्र सीदेषं अलंकिड देहो ॥ किं मंत्रणेहिं कज्जं ।
 । जद्र सीदेषं हुज्जं संदेहो ॥ ५३ ॥ व्याख्या—यदि शीलेन देहोऽलंकृतः स्यात्तदा मंत्रनाथैर-
 लंकारैः किं कार्यं ? अपि तु न किंचित्, शीलेनैव तत्त्वतोऽलंकृते देहेऽलंकाराणां चर्वित्तचर्व-
 णान्यायेनानर्थत्वात्, अलंकृतस्याप्यलंकारांतरकरणेऽनवस्थाप्रसंगात्. तथा यदि शीले संदे-
 हो तवेत्, मया यावज्जीवं शीलं पाठ्यमेवेति निश्चयो नास्तीत्यर्थः, तदापि मन्त्रैः किं कार्यं ?

श्रीलं विना तेषां भारमात्रफलत्वात्, अथात्र वत्ते दृष्टान्तमाह—

॥ मूलम् ॥—हंत नवं चिय नयणं । जंबुकुमारस्स किंपि आसि तथा ॥ रूवबहुयावि
 बहुया । जेण तिणाढं तए दिद्दा ॥ ५४ ॥ व्याख्या—हंतेति वितर्काद्यो निपातः, तदा त-
 स्मिन् विवाहकाले जंबुकुमारस्य किमपि तवं नूतनमेव नयनं विवेकात्मकमासीत्, येन व-
 चनेनाद्यौ नवोढा बध्नः रूपेणोपलक्षणत्वादन्यैरपि गुणैर्बहुयस्तृणादपि तनवो दृष्टाः. अयं
 ज्ञावः—लोको हि निर्विवेको बाह्यदर्शिनद्रियेण रूपादिगुणैरनत्रिरामामपि रामामदृत्कुंफमिन्न
 पश्यति, जंबुकुमारस्तु रूपादिविशिष्टा अष्टतरुणीस्तृणादपि तुह्यतया ददर्श, न चैतद्दर्शनं
 नवीनं नयनं विना संगहते. किमप्यपूर्वमेव नयनं प्रादुरासीथेनैवं दृष्टवानिति. अथ जंबु-
 स्वाप्तिकथा चैवं—

देशोऽस्ति मगधनामा । यत्रारामा बहिः पुरे रामाः ॥ तरुणाश्रिताः सुवयसः । सार-
 ज्ञायाः सदादिभुजः ॥ १ ॥ सुग्राम इति ग्रामः । सुग्रामग्रामणीरभूत्तत्र ॥ चित्रं निर्दृत्सुस्थो
 । इत्तिमध्यस्थोऽपि यत्र जनः ॥ २ ॥ परिकलितराष्ट्रकूटा—नवयोऽत्रवद्ग्रामनायकस्तत्र ॥

नासा परिणामेन च । यः स्थितिं प्राप्स्यदार्थं इति ॥ ३ ॥ शशिन इव रेवती तस्य । बद्धना
 चित्रमुदितवृषराशिः ॥ जातौ तयोः सुविनयौ । तनयौ नवदत्तनवदेवौ ॥ ४ ॥ अविरहित-
 योरिह तयोः । सदाचरणशोत्रयोः समप्रत्रयोः ॥ शुत्रयोः रुत्रयोर्नत्रयो—रिव फाट्गुन्या अ-
 भूद्भेदः ॥ ५ ॥ व्याख्यानगर्जितार्जित—दुःसमयः शमितभूरिभवतापः ॥ आगाद् वन इव
 गगने । सुस्थितगुरुरन्यदा तत्र ॥ ६ ॥ आदत्त तदुपदेशा—सृतपद्वलवलितगदितचिरतु-
 षणः ॥ व्रतमापृष्टस्वजनो । नवनिर्वेदेन भवदत्तः ॥ ७ ॥ गुरुचरणंबुजत्रजना—दाणसमकरं-
 दबिंदुपानरतः ॥ त्रुंग इव जातरंगः । केषु नं देशेषु स च्चचार ॥ ८ ॥ कोऽप्यन्यदा मुनीन्द्रः
 । सूरीनापृच्छ्यबंधुबोधाय ॥ ग्रामं जगाम कंचन । वंचनरहितो नरहितोक्तिः ॥ ९ ॥ तत्का-
 लपाणिपीकन—संबंधाद्बंधुरंध इव सम्यक् ॥ न तमायांतमवैकृत । वंदनदानादि द्वरेऽस्तु
 ॥ १० ॥ वीवाहविहस्तात्रि—वनितात्रिरितस्ततो त्रभंतीत्रिः ॥ प्रत्युत तस्य महावत—मु-
 द्बुद्ध्योद्धृत्य जर्जरितं ॥ ११ ॥ मोहमहीपतिराज्ये । विजयिनि तत्र स्वबोधशस्त्रस्य ॥ प्रसरम-
 पश्यन् वीक्षया—पद्मो ववदेऽथ मुनिवीरः ॥ १२ ॥ निव्यञ्जि मुनिराजे । गुरोः पुरस्तात्तथैव

जटपाके ॥ त्रवदत्तः साह हसं—स्तरं तारुण्यदुर्बलितः ॥ १३ ॥ यः करपीकनपर्वणि । चा-
 रित्रिणमतिश्रिमग्रजमुपेतम् ॥ नोपावत्कथदपि तं । शिबबंधुं वांध्यमिव हृक्कम् ॥ १४ ॥ मुनिर-
 परस्तं प्रोचे । कठिनेनायं न बंधुनानंचे ॥ त्रवतोऽपि बंधुरेकः । सविवेकस्तावदस्ति यद्दे ॥ १५ ॥
 साधुषु त्रकिर्बधा—वनुरकिस्तस्य दोस्त्यतेऽस्मान्निः ॥ शिष्यो त्रविष्यति यदि । त्वयि त्रि-
 रमिचिते विगतमोहः ॥ १६ ॥ अत्रिमानी त्रवदत्त—स्तदा व्यथत्ताश्रवं शृणुत यतयः ॥ गु-
 रवो मगधेषु गता । यदि तदसौ प्रव्रजित एव ॥ १७ ॥ समये मगधजनाना—मयन्नदीया-
 चितं स गुरुमूचे ॥ पूज्या दत्त सहायं । येनाहं वंदये बंधुन् ॥ १८ ॥ तेऽप्यत्रुरिणितज्ञा । ए-
 कोऽपि हि गढ वरस तत्र त्वं ॥ कः सिंहस्य सहायो । वने च गगने च सूर्यस्य ॥ १९ ॥ सो-
 ऽवादीरेकोऽप्यथ । शकुनानि प्रतिपदं मृगयमाणः ॥ ग्रामं जगाम सुग्रा—मनामकं नामकं वि-
 पदाम् ॥ २० ॥ पृष्टुः खजनोदंतं । ग्राम्यः कश्चिज्जागाद् तत्रेति ॥ ज्ञान्याधिकोऽसि मुनिवर ।
 यदवसरे त्वमिह संप्राप्तः ॥ २१ ॥ त्राता तत्र त्रवदेवः । परिणयते नाभिदां कनीमथ ॥ इ-
 न्यस्य नागदत्तस्य । या सुता वासुकीजानेः ॥ २२ ॥ जातशिरःशूत्रः शूत्र—यैव तद्वार्तया

श्रुतिं गतया ॥ इदं ध्यै मुनिरहह परः—स्य हस्यते प्रचक्षुरथेति ॥ २३ ॥ किं तत्र गतेन मया
 । मद्बन्धुदर्बन्धने पतितः ॥ नूनं स इव हसिष्ये । वदितो भोवश्रवः श्रमणैः ॥ २४ ॥ एत-
 दिवाहसूचक—मशकुनमपि पथि न किं समाविरयूत् ॥ यदि वा खेदेनालं । तंशुरमनसोऽ-
 स्ति न हि सिद्धिः ॥ २५ ॥ तत्र च गतामि गतो । मुखरागं बांधवस्य पश्यामि ॥ हरिशपि न
 श्रियमाप—जालधिमनालोड्य दूरस्थः ॥ २६ ॥ एवं वितर्कतर्कु । त्रमयन् देसे स्वबन्धुजननं
 सः ॥ तत्रायातमतिथिं । तनयं वीक्ष्यातुरौ पितरौ ॥ २७ ॥ केचिज्जटपुराते—ऽपि संयमे
 मोह एष दुरपोहः ॥ नो चेद्बन्धुद्विवाहे । कथमयमगादनाहूतः ॥ २८ ॥ केऽप्यचुरसौ न स्व-
 य—मुपयेमे तेन बन्धुवीवाहं ॥ इदुमियाय मुनेरपि । कुतुकेनाद्विष्यते चेतः ॥ २९ ॥ मुनि-
 रपि नमतां तेषां । तारस्वरमाशिषं ददौ धर्म्यां ॥ आकृष्टिवरत्रामिव । बंधोर्मोहांधुमद्रस्य
 ॥ ३० ॥ पञ्चलता निजत्रधवाः । कप्रोलफलके विखन् कुलस्थित्या ॥ शुश्राव तां श्रुतिसुधां ।
 तत्रदेवः सौधमध्यस्थः ॥ ३१ ॥ सम्यगनगम्य बंधो—र्ध्वनिं स नासीनिङ्जमध्यगतः ॥ मेघ-
 स्थेव मयूरो । नरिनर्त्तिस प्रमोदेन ॥ ३२ ॥ सोऽश्च दधाते बंधो—र्भिलनाय करीव दुर्निवा-

रगतिः ॥ अध्वस्थिता लता इव । वधूसखीः प्रसन्नमवधूय ॥ ३३ ॥ तेन प्रणयात्प्रणतः ।
 स्थितये चामंत्रितो मुनिः स्नाह ॥ नाहमिह स्याणुरहो । गुरुसविधेऽवश्यगंतव्यः ॥ ३४ ॥ त-
 त्किमपि संशु शैक्ष्यं । गृहाण निजमनुगृहाण बंधुजनं ॥ द्रत्युक्त्वा मुनिरेतः—स्तेनः प्रति-
 दात्तितस्तेन ॥ ३५ ॥ पात्रमदान्मुनिरेकं । सत्यंकारं वतस्य तस्य करे ॥ तं प्रस्थितमथ नत्वा
 । नत्वा ववदे कुटुंबेन ॥ ३६ ॥ क्षणमनुचवतामेतौ । चिरात्समेतौ मिथः कथारंगं ॥ द्रत्यागृह्य
 स्वजनै—व्यग्रैर्नवादि त्रवदेवः ॥ ३७ ॥ पात्रकयोगत्पात्रं । तमेव कर्तुं मुनिर्मनसि गूढः ॥
 प्रामाद दूरं निन्ये । बंधुं वाक्पाशकृतबंधं ॥ ३८ ॥ परश्रेयं सा वापी । यत्रावां चिरमकार्ष्म
 जलकेदिं ॥ बाढ्ये नौ कृतरागं । तन्नागमेतत्तदेव पुरः ॥ ३९ ॥ अस्मद्बालचापल—साक्षि-
 णमुपलक्ष्यमुं वृहं ॥ स्मरसितरामावात्र्यां । निःपङ्कविता लता एताः ॥ ४० ॥ एता मुनीश्वर-
 गिरो । लवमात्रां सुदमडुर्न तस्य हृदि ॥ शब्दयायतेस्म यत्प्रति—पदमर्धपरिस्कृता बाला
 ॥ ४१ ॥ पूर्वं न किंचिद्भवे । स्नेहानुचितं ह्यैव त्रवदेवः ॥ ह्रीः स्वार्थत्रंशकरीति । तामः
 पास्यथ स स्नाह ॥ ४२ ॥ बंधो बंधादहितै—र्विहिताज्ञमत्र विद्यतेऽथ श्वः ॥ मुनिरुक्ते

केयं श्री-र्त्वारिचयो जयं दध्याः ॥ ४३ ॥ स स्माह पात्रकमिदं । मद्गन्गनाय जारतो ज्ञा-
 तः ॥ सोऽप्यथे चिंतय चिरं । वज्रदुःकर्मणां जारम् ॥ ४४ ॥ स जगाद् यामि साधो । न
 मयास्पृश्यत कदापि भूरिपती ॥ मुनिरवदन्निगदसि किं । ज्ञातर्त्रांतस्त्रिभुवनेऽपि ॥ ४५ ॥ ए-
 तजन्मापूर्वं । सर्वं वनमित्युदीरयति तस्मिन् ॥ मुनिरूचे संसारे । तरिकं यद्भारतना दृष्टम्
 ॥ ४६ ॥ एवं मिथः कथारस—वशगौ तौ जग्मतुर्गुरुपातं ॥ प्रभाजयसे किमनुज—सिति
 यतित्रिरत्राणि जवदत्तः ॥ ४७ ॥ गुरुणापि नमन्नूचे । जवदेवः किं वतार्थसि स दध्याँ ॥
 एकालोचा इव किं । सर्वेऽप्येते सहशजडपाः ॥ ४८ ॥ मन्ये मुनिषु मनस्वी । मद्भवतसंधां
 व्यधत्त जवदत्तः ॥ सदयो बंद्याहं । जग्राह किमन्यथासौ मां ॥ ४९ ॥ माञ्जूदयं मृषावाक्
 । ततो गुरुकं तथेति मेने सः ॥ साधुस्त्वव संधेति । प्राशंसि तद्भजो यतित्रिः ॥ ५० ॥ निः-
 संकोचं लोचं । विधाय परिधाप्य साधुनेपथ्यं ॥ आसेदुषाभ्रजेन । स मुदेकितो दीकितो गु-
 रूणा ॥ ५१ ॥ अत्र स्थितममुमागत्या—तिल्यजन्मा व्रतं स्वजनवर्गः ॥ एवमनुज्ञाप्य गुरून्
 । च्चाख सह तेन जवदत्तः ॥ ५२ ॥ कृणुमात्रान्मात्रादि—स्त्रागानस्य परिजनः सर्वः ॥

नायातौ नस्तनयौ । किमिहेति गुरुनपृष्ठञ्च ॥ ५३ ॥ ऋवदत्तो ऋवदेव—श्रात्रायातौ तदै-
 व यातौ च ॥ श्रुत्वेति गुरोः सुन्नट—श्रुतेषुरिव स न्यवार्तिष्ठ ॥ ५४ ॥ प्रहितैर्दिशि दिशि
 मञ्जुजै—रजुजः संशोधितः पितृज्यां सः ॥ न पुनर्हर्तः कचिदपि । को वा जानाति वायुग-
 तिः ॥ ५५ ॥ ऋवदेवो ऋतमचरद्—दुश्चरमपि सोदरोपरोधेन ॥ खादन्नक्रे पुनरनिशं । हृदये
 सा नागिला तस्य ॥ ५६ ॥ दिवसो ययौ न रजनी । ययौ च रजनी पुनर्न दिवसोऽस्य ॥
 अर्थात्कृतवाला—विरहज्वालावलीढस्य ॥ ५७ ॥ न श्रुतमपि गुरुवचनं । नाधीतमपि श्रुतं
 विषयवैरि ॥ न गलितमपि तारुण्यं । मदनवेशेन स विवेद ॥ ५८ ॥ समये सौधर्मार्थ्य—
 त्रिदिवधूत्रोगत्राजि ऋवदत्ते ॥ ऋवदेवेन जजुंसे । द्विरदेन निरंकुशेनेव ॥ ५९ ॥ गुरुवचन-
 ज्ञानकुला—त्रिमानमुख्या गुणाशिराद् दृढिताः ॥ चित्रं मोहमहांधौ । ररहुरेतं न निपतं-
 तम् ॥ ६० ॥ अगणितगणमर्यादः । स्मरयादःसंकुलश्चाव मुनिः ॥ उरखातशीलत्रैलः । सो-
 ऽथ प्रलये पयोधिरिव ॥ ६१ ॥ मोहाज्ञया जरस्यपि । तारुण्योचितविकल्पतल्पस्यः ॥ स ज-
 गाम ग्रामं तं । व्रतेन सह मार्गमुद्वंध्य ॥ ६२ ॥ समया ग्रामं कचिदपि । जिनचैत्ये मुनिव-

रो विश्राम ॥ तत्राजगाम सा ना—गिता जरथैव संयुक्ता ॥ ६३ ॥ अन्धर्च्य जिनप्रति-
मां । गुरुगौरवतोऽनमन्मुनिं तं सा ॥ सोऽपि परिविरमृताशी—स्तां पित्रोः शुद्धिमप्रादीत्
॥ ६४ ॥ सापि स्वपतिं कुशला—कुशलप्रश्नाद्भयोऽनुमानाम् ॥ तं विज्ञाय बन्नाषे । तौ बृह्म
परत्रवमुपेतौ ॥ ६५ ॥ द्वाणमथ दुःखं धृत्वा । साधुः पप्रह नागिलोदंतम् ॥ कोऽसीति तथा
पृष्ठश्च । धृष्टधीः स्पष्टमाचष्ट ॥ ६६ ॥ अहमार्थकरेवत्यो—स्तनयः सा नागिता च मम द-
यिता ॥ तां मुक्त्वा व्रतमादिषि । तदा स्वबंधूपरोधेन ॥ ६७ ॥ अधुना स्वर्गमुपेयुषि । बंधौ
मुक्त्वा गणं व्रतगुणं च ॥ तोषयितुं तामागां । निशांत इव पद्मिनीमरुणः ॥ ६८ ॥ लावण्य-
रससरस्यां । विजयिन्यां प्रेमत्राजने तस्यां ॥ हा प्रेत इवाविरतं । तृषितोऽत्रवदेव त्रवदेवः
॥ ६९ ॥ श्रुत्वेति कर्णकटुकं । मुनिवचनं मनसि नागिता दध्यौ ॥ कथमीदृशोऽपि साधुः ।
प्राकृत इव बंचितो विषयैः ॥ ७० ॥ धिग्मोहस्य विदसितं । परपदितैर्धवदितोऽत्रमूर्धनिः ॥
मदनव्याकुलितहृदो । युवान इव बत विजुंजते ॥ ७१ ॥ केनोपायेनायं । त्रमना मुनिवरो
मयोद्धार्यः ॥ न हि गजपतिरबदानां । पंकनिमग्नः सुखोद्धारः ॥ ७२ ॥ अथ तस्माच्चरिण्या ।

बुद्ध्याः सूत्रायथौ जवनः ॥ उच्ये च संक्षु पात्रं । किञ्चिद्भ्रु निजकरे जननि ॥ ७३ ॥ अ-
 द्यह पर्वदिवसे । कश्चिन्नोजनमदक्ष मे श्रीमान् ॥ अन्यो दित्सति नोजन—मुपर्यदीनश्च दी-
 नारम् ॥ ७४ ॥ न पुराणाशनपूरित—जवरो नोभवतुं नवं समर्थोऽस्मि ॥ तद्ब्रुकमिह वसि-
 ष्यासि । तच्च नोद्व्ये पुनः कुधितः ॥ ७५ ॥ यतिपतिरिति बाववचो । जुगुप्समानो न्यगा-
 दि नागितया ॥ उक्ते मुनेऽमुनेदक्षि । जुगुप्ससे स्वं न चिंतयसि ॥ ७६ ॥ त्वमपि त्यकान्
 भोगान् । कामयमानो बुबुक्षसे वातं ॥ तदियं हंत दुराशा । नाशाय चवक्यस्य तव ॥ ७७ ॥
 भूयो भूयः सुव्रतं । चिंतामणिरिव न चारचारित्रं ॥ तद्विषयचूर्णकृते । माधाहीस्त्वमपि
 चतुरोऽसि ॥ ७८ ॥ चलितं करणपटुत्वं । कलितं पलितैः शिरश्च निःप्रसरं ॥ गलितं तत्तार-
 ण्यं । स्वलितं तव किं मनश्चरणत् ॥ ७९ ॥ शिवनगरगमनविद्या—मनवद्यां साधयंति ये
 दीक्षां ॥ किं तेऽवकरकरणे । रमणीकाथं चञ्जंति जकाः ॥ ८० ॥ श्रुत्वेति तदुपदेशा—नूचे-
 ऽसौ साधु साधु बोधस्ते ॥ अधुना धुनाति न मनगु । मनो मनोचूर्मम विरक्तं ॥ ८१ ॥ इ-
 यतीमतीत्य भूमिं । पुनर्यदर्थं समागमं सुदृति ॥ तां चैत्पश्यासि तदा । समाहितः स्वहित-

मासेवे ॥ ७२ ॥ साधूंचे शृणु साथो । मुमुचे किल नागिला यदा जवता । हतसर्वस्वेव
 तदा । श्रोद सा रोदसीपूरम् ॥ ७३ ॥ साध्वीन्यः श्रुततत्त्वा । धनसत्त्वा कर्मवैरिणो हंतुं ॥
 तेषे तपस्तथा सा । यथाजनि स्थानकुसुमसमा ॥७४॥ किं तत्रास्ति विदोक्थं । मयि दृष्टायां
 च सापि दृष्टैव ॥ देहेन देहिना वा । मम तस्याः कोऽपि न विशेषः ॥ ७५ ॥ तत्किं सैव न
 जवती । जवतीरस्थेति यतिनि जटपाके ॥ सापि तथेत्यनुमेने । मुनिरथ लज्जातुरो दध्यौ
 ॥ ७६ ॥ वैशाखेनेव लता—लंक्रियते यौवनेन तनुरेषा ॥ क्रियते तरसा जरसा । विज्ञाया
 फाद्युनेनेव ॥ ७७ ॥ जरया प्रस्तस्यास्य । प्रकाशधमनीस्नसस्य देहस्य ॥ संगतिरंगतिरोहि-
 त—हृदा मयाहारि हा चरणं ॥ ७८ ॥ मुनिरूचे धर्मज्ञे । धुरि मन्थेऽहं महासतीषु त्वां ॥
 या स्वं च मां च रक्षसि । निजाज्ञया कामराक्षसतः ॥ ७९ ॥ शोत्रयति प्रासादं । पताकि-
 का दीपिका तसो हरति ॥ ग्रामं रक्षति वृत्ति-जीवयति जगज्जलदधारा ॥ ८० ॥ प्रायः पूर्वे-
 त नदी । मेघेन तथा न तु क्वचन मेघः ॥ मय्यपि बोधविधाना—द्विपरीतं तत्त्वया चर्के
 ॥ ८१ ॥ भूयान्मिथ्या दुरितं । मम क्षमस्व व्यतीकमनदीके ॥ मुनिरित्युक्त्वा मनसा । व-

वले चारित्र्यवत्वेन ॥ ९३ ॥ आलोच्य गुरोः पुरतः । स्वदुरितमथ तेन तत्पस्तेषु ॥ यद-
 मीमिवदवसाने । सौधमे सौदरं तस्य ॥ ९४ ॥ इतश्च—विदेहे पूर्वाधि । समस्ति किल पु-
 ष्कलाख्यया विजयः ॥ विश्वप्रियोऽस्ति देशो । नवो निवेशः श्रियां तत्र ॥ ९५ ॥ सरसीव
 विपुलपद्मा । तत्रास्ति पुंफरीकिणी नगरी ॥ निवसंति त्रिदशपद्मा । यस्यां वरदात्रवन् श्री-
 काः ॥ ९६ ॥ वज्रीव वज्रदत्त—सस्यां चक्री बभूव भूरिबलः ॥ यस्यादौष्यत समरे । वि-
 जयेनाशेषविजयश्रीः ॥ ९७ ॥ तस्याजायत जाया । यशोधरा लक्षसंख्यलवनस्य ॥ च्युत्वा
 न्नवदत्तात्मा । तस्याः कुक्काववततार ॥ ९८ ॥ समयेऽसूत सुतं सा । हंसाधितममलवंशक-
 मलस्य ॥ नाम्ना सागरदत्त—शंद्र इवायं यथौ वृकिं ॥ ९९ ॥ जयौवनो नृपसुताः । परःश-
 ताः स परिणयितः पित्रा ॥ चिक्रीक सौधमूर्धनि । विजगीशुरिव श्रिया शकम् ॥ १०० ॥ वि-
 द्युत्पिशांगबहुशृंग—संगतं चलमिव त्रिदशशैलं ॥ सखिन्निरिव शिखिन्निरुप—वननिलधैरा-
 लोकितं प्रीत्या ॥ १ ॥ असमानमानिनीमान—नेदि गगनाध्वरोधसोदिकं ॥ अन्येद्युर्धनपट-
 लं । दूरोन्नतमाबुल्लोके सः ॥ २ ॥ शुभम् ॥ यावज्जलैर्धनोऽयं । प्लावयिता मेदिनीमिति स

जन्वे ॥ तावच्चातकपापक—नुन्न इव मरुद्भवौ वामः ॥ ३ ॥ तत्प्रबलतथा जलदे । कुषिक-
 जनमनोरथैः सह विदीने ॥ सागरदत्तो व्यमृश—ज्ञपलत्वं सर्वज्ञावानाम् ॥ ४ ॥ वैराग्येण
 विमुक्ता—धरोधरोधः प्रपद्य चारिञ्जं ॥ तपसा विघटितकर्मा । परिवेजे सोऽवधिज्ञानं ॥ ५ ॥
 नवदेवोऽपि हि द्युत्वा । विजये तत्र पुरि वीतशोकायां ॥ पद्भारथनृपतिपत्न्या । वनमात्ता-
 या बभूव सुतः ॥ ६ ॥ नाश्ना स शिवकुमारो । जनकेन ग्राहितः कलाः सकलाः ॥ उद्वाह्य-
 त तारुख्ये । पंचशतीं नृपतिकन्यानां ॥ ७ ॥ निजवैजवविजवोचित—संपद्नाखिलमनोरथ-
 प्रथिभा ॥ रमणीरसानुविद्धः । सौधस्योपरि स चिक्रीड ॥ ८ ॥ मुनिरपि सागरदत्तो । विचरं-
 स्तन्नान्यदाययौ नगरे ॥ प्रद्विवेश च त्रिदार्थं । गृहमिन्द्रयसद्विदत्तस्य ॥ ९ ॥ तेन प्रासुक-
 न्तकै—र्नकत्या प्रतिवाञ्छिते मुनौ बहृषुः ॥ दानद्रुमस्य फलमिव । पाकपिशंगं सुराः स्वर्णे
 ॥ १० ॥ तत्साक्षादीदृश्य शिवः । सौधाग्रस्थः प्रमोदमेदुरितः ॥ शुकोत्थितं बवंदे । सानंद-
 स्तं मुनिमुपेत्य ॥ ११ ॥ मुनिरथ तस्य प्रथयां—चकार संसारसागरशुक्लं ॥ तत्सारणक्षमं
 पुन—रहर्द्धर्मं सुपात्रमिव ॥ १२ ॥ अक्षयपन्नृपभूर्न पुरा । के के विद्युजोकिरे मया मुनयः ॥

त्वधि पुनरधिकस्नेहं । चेतः क्रो हेतुरिह नेतः ॥ १३ ॥ मम नयने त्वद्रदना—लोकनपी-
 त्वषपानदुर्दलिते ॥ न चिखेलिषतो योषि—न्मुखनगरश्रोतसीदानीं ॥ १४ ॥ मुनिरूचे प्रा-
 भजन्मति । ममानुजोऽचूरितीहशः स्नेहः ॥ जन्मांतरेऽपि कृणव—प्रपथेण श्रेम न झुटति ॥ १५ ॥
 अत्रद्विवस्तदानी—मदूरयस्त्वं न जातु जनमेनं ॥ अतिदुर्विनीतमिव किं । संप्रति सा-
 धो पृथक्कुरुषे ॥ १६ ॥ मोहांबुधौ मिमंहुं । मामुदधाषीस्तदा मुदागत् ॥ तत्राकंठं ममं ।
 संप्रति किमुपेक्षसे ज्ञातः ॥ १७ ॥ मुनिरूचे वससि त्वं । राजकुलेऽहं गुरुकुले वत्स ॥ कथ-
 मावयोः प्रसिद्ध्यति । त्रिदशस्थानस्थयोः स्नेहः ॥ १८ ॥ यदि पूर्वज्ञवाग्र्यस्तां । हृदयितुमन्नि-
 लषसि संप्रति प्रीतिं ॥ पित्रोरनुज्ञया त—द्रस् समादत्स्व चारित्रं ॥ १९ ॥ गत्वा स्वा-
 वसथमथ । प्रणम्य पितरौ वतं यथाचे सः ॥ तत् श्रुत्वा तौ मूर्धा—निमीलितार्द्रावधोऽपत-
 तां ॥ २० ॥ संजातचेतनौ तौ । जगाद् सादरमनाः शिवकुमारः ॥ बांलति महोदयं मधि ।
 कोऽयं पितरौ वृथा खेदः ॥ २१ ॥ विषया विषवृक्षसखा । वनिता निरयाध्वदीपिका एताः ॥
 श्रीरपि विद्युद्बोला । तत्किं रज्ये चवे येन ॥ २२ ॥ तावूचतुः किमस्म—न्मनोरथं वत्स स-

पदि सुदनासि ॥ न कृणमपि तत्र विरहं । सहावहे दावहेतिमिव ॥३३॥ अनुकूलास्तव व-
 ध्वो । राज्यश्रीश्च स्वयंवरा सेयं ॥ आवां प्रणयग्रहौ । कोऽयमकाक्षेऽक्षिबाषस्ते ॥ ३४ ॥ य-
 क्षजगाद् पित्रोः । प्रसादनार्थं शिवोऽथ शिवकामः ॥ तत्तत्तयोर्विदीनं । संतसे पात्र इव वा-
 सि ॥ ३५ ॥ अननुमतोऽथ पितृभ्यां । त्रोजनसुरसृज्य मौनधारी सः ॥ तस्यौ पौषधसञ्जनि
 । चक्रीव त्रिदशविजिगीषुः ॥ ३६ ॥ दृढधर्माणं श्रावक—माकार्यं जगाद् पञ्चशयभूषः ॥ अ-
 स्मज्जीवितसौध-त्रंशे स्तंत्रो नवान् नवतु ॥ ३७ ॥ तनयवदनेदुशीकृण-मुका प्राणा न श-
 वनुमो धर्तुं ॥ समयज्ञोऽसि तथा कुरु । यथा कुमारोऽचिराद्भुंक्ते ॥ ३८ ॥ उमित्युक्त्वा दृ-
 ढधी—दृढधर्मा शिवकुमारमुपतस्यौ ॥ प्रतिचक्रामेर्यामथ । वंदनकार्यं ययान्चे तम् ॥ ३९ ॥
 असमंजसं तदाबो—कथ मौनमुद्रां विन्देद् नृपतनयः ॥ किं त्राषसे विवेकिन् । वंदनमर्ह-
 न्ति ननु यतयः ॥ ३० ॥ त्राववतं तवाप्यसि । तेन का न्यूनतेति तेनोक्ते । निजगाद् शि-
 वकुमारो । वदसि किमेवं प्रवीणोऽसि ॥ ३१ ॥ क यतिः परिहृतसंगः । क संगकश्मलमति-
 र्दृहस्थश्च ॥ सागरगोष्पदयोरिव । नवति च त्रेदो महाननयोः ॥ ३२ ॥ न पृही निपृहीत-

सना । अपि लजते मुनिवरस्य सादृश्यम् ॥ श्वद्वणीकृतोऽपि समिता । समतां किंचित्कसः
 स्पृशति ॥ ३३ ॥ सुचिरं कामितमपि त—एश्यामि पुनः सखे त्रवेऽमुष्मिन् ॥ पूर्वत्रवानाद्-
 रतः । प्रकृषितमिव दुर्लभं चरणं ॥ ३४ ॥ अबदद् दृढधर्माऽदः । सत्यं पितरौ पुनरनुद्धंष्यौ ॥
 तन्मुंच कदाग्रहतां । कुरु स्वकार्थं गृहस्थोऽपि ॥ ३५ ॥ जुंक्व प्रासुकनक्तं—न ष्ट्युनादां स्व-
 कार्थविधेन ॥ इति तद्बचः स मेने । शिष्टाः प्रायेण नाविद्याः ॥ ३६ ॥ अथ दृढधर्मातीतैः ।
 शुक्राहारैः सदैव षष्टांते ॥ मुनिरिव चक्रे पारण—सान्नामाग्नेन सद्ने सः ॥ ३७ ॥ कुंकुम-
 कपिशपरःशत—वनितादीसान्निकुंक्रमध्यस्थः ॥ पंचान्यधिकं तन्व—स्तपोऽत्यगाद् द्वादशा-
 षडं सः ॥ ३८ ॥ निविकं विकं वितोऽसौ । प्राच्यत्रवेऽनेन तेन सर्पं द्य ॥ दृढधर्मावष्टंता—
 द्विशुश्रुं त्र हवेन मदनमसौ ॥ ३९ ॥ इति तपसा पूर्णयुः । पर्यंते साधुसाधितानशनः ॥ पं-
 चमसुरलोकेऽभू—द्विर्दुन्मातीति स त्रिदशः ॥ ४० ॥ चतस्रत्रिरभरवधुक्तिः । सह रममाणे
 सुरेऽत्र पंचशरः ॥ प्राग्जन्मनि जर्जरितः । पुनः स्वमुज्जीवितं मेने ॥ ४१ ॥ तस्यायुषोऽवसाने
 । विहरन् ममथेषु वर्धमानजिनः ॥ शमत्रासः समवासर—दुपराजगृहं जगन्नाथः ॥ ४२ ॥

विशुन्मादी नंतुं । जगवंतं ससवसरणमायातः ॥ त्रिदशातिशायितेजा । ददशो श्रेणिकनरे-
 शेन ॥ ४३ ॥ ईदकेजाः किमसा—विति पृष्टः श्रेणिकेन विशुक्त्वे ॥ च्यवनासत्या सांप्रत-
 मयमनदपमहा महाजाग ॥४४॥ रं पे यदनेन तपः । सुदुस्तपं शिवत्रवे विदेहेषु ॥ तेनेदम-
 स्य तेज—ज्ञपाकरं नास्करस्यापि ॥ ४५ ॥ कोत्पस्यते च्युतोऽसा—विति पृष्टे यूज्जा पुन-
 वीरः ॥ प्रोवाच सतभेऽइति । विपस्यते सैष सुरलोकात् ॥ ४६ ॥ ऋषत्रश्रेष्ठिनजो । जंबू-
 नामा त्रविष्यति पुरेऽत्र ॥ अस्यामवसर्पिणां । चरमोऽयं केवदी ज्ञेयः ॥ ४७ ॥ इति जिनव-
 चसा मुदित—स्त्रिपदीं दत्वाथ समवसरणस्यः ॥ जंबूद्वीपाधिपतिः । प्रननर्त्तिनाहतो देवः
 ॥ ४८ ॥ यूषः पप्रह विभुं । किमभरनरपूरितेऽत्र तव सदसि ॥ देवोऽयमेव नृत्यति । मुद्भिः
 स्थूलं तद्विष्णुरिव ॥ ४९ ॥ अत्रदत्प्रभुः पुरेऽस्मि—त्रिन्योऽभूद्भूप चंद्रगुप्त इति ॥ आस्तां
 तनयो तस्य । ऋषभदत्तश्च जिनदासः ॥ ५० ॥ ऋषत्रः शुत्रपरिणामः । श्रीधामनिकामधुत-
 गुणग्रामः ॥ यशसा धवलितत्रुवनो । बन्नार नारं कुटुंबस्य ॥ ५१ ॥ जिनदासः पुनरनिशं ।
 द्यूतव्यसनी पणंगनासकः ॥ शरणीचक्रे दीर्घै—रखिवैः ऋषत्रादिव त्रस्तैः ॥ ५२ ॥ बंधुरने-

हेन सदा । हितशिक्षादापि तस्य ऋषनेण ॥ न पुनरवासिं तथासौ । रामवमिव चंदनहृदया
 ॥ ५३ ॥ उपदेशानर्हत्वा—दृषन्नस्तं स्वजनभूपतिसमक्षम् ॥ निरवासयन्नित्यहा—ज्ञातापि
 रियुर्गुणैर्हीनः ॥ ५४ ॥ अन्येद्युरथ कितवै । रुद्धो बन्धुं धनं मृगयमाणैः ॥ कलहं विदधन्नि-
 क्षिता—कुर्वैर्निजह्ने कृपाहीनैः ॥ ५५ ॥ सोऽथ विरुद्धः कर्मणि । मर्मणि विद्धः कितिं द्विधा
 प्रासः ॥ ऋषन्नस्य दीनवदनो । न्यवेद्यत स्वजनवर्गेण ॥ ५६ ॥ लोकत्रयया कृपया । बंधुप्रेम्णा
 तथेरितस्वरितम् ॥ तत्राजगाम ऋषन्नः । कंदन् यत्रास्ति जिनदासः ॥ ५७ ॥ मरणत्रयात्-
 तगर्भ—स्तं जिनदासो जगाद् गलदश्रुः ॥ बंधो समापराधं । क्षमस्व मां विपदि तापस्व ॥ ५८ ॥
 सोऽपि कृपाढुः प्रोचे । त्रातः किं कात्सोऽसिं त्रव धीरः ॥ नीत्वा दांजिसदनं । त्वामुद्धाव-
 धितास्मि वरवैधैः ॥ ५९ ॥ जिनदासस्तमवादी—न्ममाधुना नास्ति जीविते यद्धिः ॥ त्रात-
 स्त्वमुखकमदा—दहसंत्याराधनामीहे ॥ ६० ॥ जातोऽस्मि कुले विमले—ऽकरवं कर्मणि
 तानि तान्यनिशं ॥ स्मृतमत्रैरपि संप्रति । येः हृदि दहनाधिको दाहः ॥ ६१ ॥ ऋषन्नोऽपि-
 दधे त्रात—धन्यस्त्वं यस्य मतिरियं स्फुरति ॥ प्रांतिऽपि कृतं सुकृतं । फलदं किं धीर विधु-

रोऽसि ॥ ६२ ॥ नुवनात्रणं शरणं । नवंतु जिनसिद्धसाधुधर्मास्ति ॥ अपराधिन्यपि जंतौ ।
 नज मैत्रीं किमुत शोषेषु ॥ ६३ ॥ निंदस्व पापमखिलं । संप्रत्यनुमोदयस्व सच्चरितं ॥ परमे-
 ष्ठियंचकं स्मर । कुरु सर्वाहारपरिहारं ॥ ६४ ॥ देहेऽपि मुंच ममतां । विजावय श्रमणवीर-
 चरितानि ॥ एवं तव शिवलक्ष्मी—रपि दूरे नास्ति किमुत द्यौः ॥ ६५ ॥ इति बंधोर्वचन-
 मृत—पानाज्जातव्यथामजानानः ॥ समाधितमृत्युः सोऽनू—दनाहताख्यो महादेवः ॥ ६६ ॥
 सोऽथमधुना खबंधोः । सद्ने सुतरलसंत्रवं श्रुत्वा ॥ मम निर्मदं कुलमहो । इत्युद्धापात्ररी-
 नतिं ॥ ६७ ॥ अथ नत्वा जिननाथं । मन्वानः स्वपुरं प्रधानतरं ॥ सौंधं जगाम भूपः । प्री-
 त्या पश्यन्नुषत्रगेहं ॥ ६८ ॥ पूर्वं तत्रैव पुरे । समागतोऽभूत्सुधर्मगणनाथः ॥ विममर्शं तदा
 कृषन्न—स्य बल्लजा धारिणी मनसि ॥ ६९ ॥ तं तं प्रसादमापं । नर्तुरहं न पुनरेकमपि पु-
 त्रं ॥ चकार च सर्वोपायां—स्तदासथे तेऽपि च न फेबुः ॥ ७० ॥ संप्रति गुरुः सुधर्मा । स-
 मागमजंगमः सुरदुरिव ॥ तत्रं नमामि कामित—सिद्धिः स्याथेन न चिरेण ॥ ७१ ॥ तनय-
 तराणि विना सा । विषादतमसादितास्यतामरसा ॥ आरूढयाप्यथाना । जगाम विपिनं न-

नाम मुनिम् ॥ ७२ ॥ पप्रह सिद्धपुत्रः । कोऽपि तदानीं प्रणम्य गणनाशं ॥ शाश्वतजंबूपाद-
 प—विचारमेवं च गुरुत्वे ॥ ७३ ॥ उत्तरकुरुपूर्वार्धि । शीतासरितश्च पूर्वदिग्गणे ॥ जांबू-
 नदमयमश्रं । पीठं जंबूडुमस्यास्ति ॥ ७४ ॥ तरपंचयोजनशता—न्यायामपृथुत्वयोस्त्रिगुणप-
 रिधिः ॥ षिंडे द्वादशयोजन—मंते प्रांते द्विगव्यूतं ॥ ७५ ॥ द्विक्रोशोन्नतंया पंच—चाप-
 शतविततया मणीमय्या ॥ तदवेष्टि पद्मवेद्या । क्रीमासख्येव देवानां ॥ ७६ ॥ द्वारः पीठस्य
 चतुर्दिशि । तोरणकेतुकलशकलशोत्ताः ॥ द्विक्रोशोच्चा गव्यूत—विस्तृताः शास्तरत्नरत्नः
 ॥ ७७ ॥ जंबवा आसनभूरिव । मध्ये मणिपीठिकास्य पीठस्य ॥ योजनचतुष्कमुच्चा । श्ववि-
 स्तृता योजनान्यष्टौ ॥ ७८ ॥ तत्रास्ति वज्रवैकुं—र्धरिष्टमूलप्रकांठवरकंदा ॥ रजतोपरितन-
 शाला । सुवर्णशाखा प्रशाखौघा ॥ ७९ ॥ वैभूर्यदला तपनीय—पत्रहंता च रत्नपुष्पफला ॥
 द्वादशवेदीगुप्ता । जांबूनदपद्मवा जंबूः ॥ ८० ॥ द्विक्रोशनिमग्नायां । भूमौ तस्यां द्वियोजनो-
 ज्ञायः ॥ द्विक्रोशपृथुस्कंधः । शाखाश्चतुर्दिशि चतस्रः ॥ ८१ ॥ एका चोर्ध्वं शाखा । योजन-
 षट्कोन्नतास्तुपरि तस्याः ॥ जिनत्रवनं देशोन—क्रोशोच्चं तदर्धविस्तारं ॥ ८२ ॥ पूर्वस्थां

क्रोशमितं । चवनमनाहतसुरस्य आखायां ॥ चवनप्रमितास्तिष्ठु । प्रासादाः शेषशाखासु
 ॥ ८३ ॥ जंबूदुमेऽष्टयोजन—विस्तारौन्नत्यभाजि भ्रुविकृतौ ॥ नीकानीव खगानां । ध्रुवाणि
 जाल्यसुरज्वनानि ॥ ८४ ॥ जंबूनामष्टोत्तर—शतेन परितस्तदर्धमानानां ॥ जंबूरियं परिवृत्ता
 । सुररिव शिष्यैः प्रमाणैः ॥ ८५ ॥ वायव्याद्यं दिक्त्रय—मथ रुद्रमनाहतस्य देवस्य ॥ सा-
 मानिकोचितानां । चतुःसहस्रेण जंबूनां ॥ ८६ ॥ जंबूपूर्वस्यां दिशि । चतस्र एवैतदग्रमहि-
 षीणां ॥ आंतरपरिषदभूणा—मष्ट सहस्राणि चाश्रेय्यां ॥ ८७ ॥ मध्यमसन्नोपन्नोभ्यं । द-
 क्षिणदिशि दशसहस्रमेतासां ॥ बाह्यसदस्त्रिदशार्हा । नैऋत्यां द्वादशसहस्राः ॥ ८८ ॥ तद-
 नीकाधिपतीनां । जंबवः ससैव प्रश्चिमाशयां ॥ मुख्यतरौ विद्देश्यो । द्वैतीयीकः परिरथोऽसौ
 ॥ ८९ ॥ तनुरककसुरपरिगत—जंबूनां षोडश च सहस्राणि ॥ परितस्तृतीयपरिधौ । त्रय-
 सशान्ये परिक्षेपाः ॥ ९० ॥ जंबूनां द्वात्रिंश—ह्रदाः प्रथमे द्वितीयके परिधौ ॥ चत्वारिंश-
 ह्रदा । अष्टाग्रास्तास्तृतीये च ॥ ९१ ॥ कोठ्येका विशतिरपि । वक्त्राः पंचाशदथ सहस्राणि
 ॥ विशल्यधिकं च शतं । शाश्वतजंबूप्रमाणमिदम् ॥ ९२ ॥ इत्यागमोक्तिमापीय । धारिणी

सारिणीमिव सुधायाः ॥ लान्तांतरलाजादिवं । समधिकतोषा ननाम गुरुम् ॥ ९३ ॥ पृष्टेऽथ
 सुतोपाये । धारिण्या समथन्नेदपरिशंकी ॥ गणनृन्मौनं ज्ञेजे । मुख्या यतीनां हि वाग्नुक्तिः
 ॥ ९४ ॥ निजगाद् सिद्धपुत्रो । न सर्वविरता वदंति विडुषीदं ॥ अहमेव हे वदिष्या—मि
 येन देशेन विरतोऽसि ॥ ९५ ॥ आचामांनलाष्टशतं । कुरु परमेष्ठिरसुतौ सदा लीना ॥ ना-
 वी च तदवसाने । सिंहस्वप्नेन पुत्रस्ते ॥ ९६ ॥ श्रुवेति सा प्रमुदिता । स्वसदनमागत्य त-
 तपस्तेषु ॥ येनाकृष्ट द्वागा—द्विद्युन्मावी तडुदरं सः ॥ ९७ ॥ दृष्टः सिंहः स्वप्ने । निश्चि-
 क्ये सिद्धसूनुवचनं सा ॥ नास्पृष्टमलयपवनः । प्रत्येति मधूदयं कोऽपि ॥ ९८ ॥ समये सा-
 सूत सुतं । मौक्तिकमुरुदीसिवंशथष्टिरिव ॥ धारयिता सिद्धिवधु—मूर्धनि यमनन्यरुचिर-
 चिरात् ॥ ९९ ॥ उत्सवपूर्वं पितरौ । जंबूरिति तस्य नाम चक्राते ॥ जंबूविचारसमये । तदु-
 पायं यज्जनन्याप ॥ १०० ॥ संप्राहितः शिशुत्वे । जनकेन कलाः कलागुरोः सकलाः ॥ ज-
 द्दौवनो मनोभू—रिव मूर्तोऽमन्यत न कैः कैः ॥ १ ॥ पद्मावती समुद्र—प्रिया समुद्रश्रियं
 सुतां सुषुवे ॥ पद्मश्रियं च धनिनः । समुद्रदत्तात्कमलमाला ॥ २ ॥ सागरदत्ताद्विजय—श्री-

जानेरजनि पद्मसेनाख्या ॥ इत्याकुबेरदत्ता—जयश्रियः कनकसेना च ॥ ३ ॥ विशुन्मा-
 दिन एतां । दधिताः स्वर्गाच्छ्युताश्चतस्रोऽपि ॥ प्रेयांसमुपासितुमिव । नगरे तत्रैवभवतेरुः
 ॥ ४ ॥ अन्यच्च नमःसेनां । कुबेरसेनादसूत कमलवती ॥ कनकश्रियं सुषेणा । कनकरुचं श्र-
 मणदत्ताच्च ॥ ५ ॥ वीरमतीन्द्र्यसुखेण । प्रिया प्रसूता सुतां च कमलवतीं ॥ जयसेना वसु-
 पाक्षित—कांता च जयश्रियं नाम ॥ ६ ॥ एता अष्टौ कन्या । विज्ञातकला अत्रासतारुण्याः
 ॥ गुणमणिवनये पितृभि—र्दीदिरे जंबूकुमाराय ॥ ७ ॥ तत्रान्यदा सुगोत्रिः । कोत्रितभूय-
 स्तमा गन्नस्तिरिव ॥ गणनायकः सुधर्मा—ययौ जगज्जाड्यभेदरतः ॥ ८ ॥ विनयावनता
 जनता । धनतापन्निदं वने सिधेवे तं ॥ तत्राजगाम कामपि । मुदं वहन्नुषन्नसूनुरपि ॥ ९ ॥
 वदर्नेद्रदितदंत—श्रुतित्रिरकांडिऽपि कौमुदीपर्व ॥ सदसि प्रपंचयन्निव । ततो ददौ सूरिरुप-
 देशं ॥ १० ॥ अस्याशाहढमूलः । कुबोधकंदः कुसंगतिस्कंधः ॥ विस्तृतकषायशाखा—गणः
 प्रमादेन पद्मवितः ॥ ११ ॥ व्यसनोरुदलो विषय—ह्याया वारितद्विवेकमिहिरकरः ॥ अयशः-
 कुसुमो दुर्गीति—फलश्च संसारविषवृक्षः ॥ १२ ॥ शुभम् ॥ जिनशासनकाननगत—विचार-

सुरपादपं न येऽधिगताः ॥ पोषयति मनस्तोषं । तेषामेवैष नान्येषाम् ॥ १३ ॥ एवं विवर्धयं-
तो । जनां विचेतीनवंत्यनेनैव ॥ जज्ञेद्य एव कुशदै—स्तपःकुजारेण तत एषः ॥ १४ ॥ गुरु-
वचनमिदं ब्रूयः—सन्ध्यश्रुतिसारिणीः परिस्पृश्य ॥ वापीजलमिव जंबू—हृदाजलबाले विश-
श्राम ॥ १५ ॥ स ततः प्रोचे पितरौ । पृष्ट्वा जगवन् वतं ग्रहीष्येऽहम् ॥ मा प्रतिबंधं कार्षीं
—रिति गुरुरपि तमनुभेने च ॥ १६ ॥ अथ रथमारुह्यासौ । प्रावर्तत गंतुमन्निपुरं त्वरितः ॥
आलोकत प्रतोर्षी । पुरतो गजवाजिगणरुद्धं ॥ १७ ॥ वेलावलंबनीरु—स्ततोऽपरं गोपुरं
गतस्तावत् ॥ यंत्रशिवागोलकबाण—वृष्टिवैषम्यमद्राहीत् ॥ १८ ॥ अत्र स्थितस्य सहस्रा ।
माभून्मम मृत्युरकृतसुकृतस्य ॥ इति ऊटिति निवृत्तोऽसौ । पुनर्यथौ गुरुपदोपांतं ॥ १९ ॥ वि-
षयविषणः स तदा । प्रसरत्पंचशतवारिधेः सेतुं ॥ सर्वतपसां तपोऽयं । द्रुतं व्रतं तुर्यमादत्त
॥१८॥ गुरुणोदसाह्यतासौ । रेखामासोऽसि वत्स वीरेषु ॥ स्मरसवयसि वयसि । मतिः सहसा सम-
भूदियं यस्य ॥१९॥ श्रवसोः कस्य न किल । चक्रुरेहिरियाहिरां गुरुवचांसि ॥ यन्मनसि स्थिरवासो
। व्यथापितैस्ते नरा विरलाः ॥१९॥ स ततः कृणमपि गुरुपद—पंकजविरहं तितित्कितुमशक्तः ॥

पितरावनुज्ञपथितुं । ब्रतेहुरागान्निजागारम् ॥ ३३ ॥ अश्रुतपूर्वं तस्मा—पितरौ दिक्षाचि-
 द्वाषमाकर्ण्य ॥ अनधिगतपूर्वमाधिं । बिज्राणौ न्यगदतामेवं ॥ ३४ ॥ वत्सास्माकमकस्माद् ।
 दुर्विनयः कोऽपि किं त्वयात्तोकि ॥ येन स्फुटव्यत्तीका—निव नः परिमोक्तुकामोऽसि ॥ ३५ ॥
 मुक्ता न दहनदाहं । रंज्रास्तंत्रो न च क्रकचपातं ॥ न हि मिहिरकरस्पर्शं । विनीत नव-
 नीतपिंशोऽपि ॥ ३६ ॥ भूक्तेपं न दुकूलं । न च तूद्यं प्रखरवायुवेगं च ॥ जलपूरं न किञ्चल-
 यो । न शंखवलयं च घनघातं ॥ ३७ ॥ दृष्टिर्न मरिचचूर्णं । कृणावसूत्रं न बंधनमिन्नस्य ॥
 सहते न हि ते देहः । सुकोमलः संयमक्लेशं ॥ ३८ ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥ जंबूखाच पितरौ । दु-
 र्विनयो न युवयोरभूत्कोऽपि ॥ किंत्वपराध्यति संसार । एव ततं मुमुक्षामि ॥ ३९ ॥ मृदुर-
 सि कथं दीक्षा—सुरीकरिष्यासि नेति मे चिंता ॥ हंत सहते हेती—र्वपुषानेनैव समिति न-
 टाः ॥ ३० ॥ अथ तावूचतुरंगज । यथा पृणा बालकेल्लिक्तुकं स्वं ॥ संप्रति पूर्यसि तथा ।
 स्वकरग्रहकौतुकं किं न ॥ ३१ ॥ तनयं कदा सदारं । सतारमिव चंद्रमत्र पश्यामः ॥ इत्या-
 शालतिकं नः । कटुवचनहिमेन किं दहसि ॥ ३२ ॥ यद्यसि पित्रोर्नैक—स्वदेतमधुना कदा-

ग्रहं मुंच ॥ दृष्टस्वापह्यमुखौ । जरसि यथायोग्यमनुतिष्ठेः ॥ ३३ ॥ सोऽथ प्रोचे पितरौ । श्री-
 लवतमादत्तं मया तावत् ॥ न नियमंत्रंगश्च । त्वत्कुलजानामौचितिं याति ॥ ३४ ॥ त्रौणैर्भृ-
 शमपि ब्रुक्तैः । किं कोऽपि कापि तृप्यति कदापि ॥ इति विडुषोरपि युवयो—हीं विषयास्त-
 रलयंति मतिम् ॥ ३५ ॥ तदहं युवयोः प्रीत्यै । वासरमेकं विवाहमनुभूय ॥ अपरेद्युरथादा-
 स्ये । दीक्षामयमेव मे नियमः ॥ ३६ ॥ श्रुत्वेति दध्यतुस्तौ । जितभावाभ्यां यदेष वक्तव्यं
 ॥ स्नेहग्रहिणा महिणा—श्रौर्यः खलु शीलरत्नस्य ॥ ३७ ॥ स जप्तो यो नवयौवन—वधूव-
 तो धर्ममिहति ब्रह्म ॥ प्रथमसरिरत्पूरगत—सिंहति किमपातितः कोऽपि ॥ ३८ ॥ अष्टवधु-
 निगरनियं—त्रितोऽपि तत्रैमपाशपतितोऽपि ॥ अस्मासु यामिकेखिव । यास्यति कथमेव जा-
 प्रत्सु ॥ ३९ ॥ यौवनमिदं धनमिदं । रूपमिदं तांश्च तादृशां वध्वः ॥ एकैकमपि विकाराय ।
 किं पुनः समुदयोऽमीषां ॥ ४० ॥ अथ ताभ्यां मुदितान्या—मारज्यत सुतविवाहसामग्री ॥
 स्वादिप्रायं जंबू—रजिङ्गपत्न्यशुरवर्गो च ॥ ४१ ॥ त्रांता इवं मूढा इव । तेऽपि तदाकर्ण्य ग-
 दिततत्त्वधिषः ॥ किमथो विधेयमेवं । वदंत औच्यंत कन्याभिः ॥ ४२ ॥ को जंबूजैत्रगुणो ।

जंबूद्वीपेऽपि जयति पुरुषोऽन्यः ॥ तन्नः स एव शरणं । मरणं वा कोऽयमालोचः ॥ ४३ ॥
 अस्मानद्य स्वपथं । स नयतु तं वा वयं तु नेष्यामः ॥ सन्धीन्मूय च पूयं । पश्यत कः केन
 जीयते ह्यत्र ॥ ४४ ॥ अस्ति स तावद्योगी । यावन्नास्माकमागतो विषयं ॥ तावद् दृढता म-
 दनस्य । यावद्भ्येः शिखा दूरे ॥ ४५ ॥ विषदोऽपि नागवद्व्या । मिलितः स्यात्चूर्णकः प्रक-
 टरंगः ॥ एतदपि वीक्ष्य ताताः । कथं तनुध्वं मनसि खेदम् ॥ ४६ ॥ श्रुत्वेति ते विवाह-
 व्यतिकरमारेत्रिरे स्वगेहेषु ॥ आगात्वरितं दग्ध—क्षणश्च किल कौतुकेनेव ॥ ४७ ॥ स्नेहेन
 तदार्यगं । ददिरे मदिरेक्षणा वरस्यांगे ॥ गुरुवचनवारि त्रिरथ—मा त्रिदितरामिति धियेव
 ॥ ४८ ॥ उद्धर्षितश्च पिष्टा—तकेन तानी रराज वरराजः ॥ स्वस्य मनसीव बहिरपि । निः-
 स्नेहत्वं भुवाण इव ॥ ४९ ॥ कौसुंजमथ वसानो । वसनं स बर्धौ त्रवे निवासयितुं ॥ वनि-
 ताविस्मृष्टरागेण । सर्वतो दत्तवेष्ट इव ॥ ५० ॥ अंगेषु नवसु तिलका । न्यस्तास्तस्यावजात्रि-
 रजितस्य ॥ स्मरचक्रिणः पुरोगा । इव निधयस्तमन्निषेणयतः ॥ ५१ ॥ तर्कुस्थतंतु त्रिरथ ।
 स्पृष्टौ दध्यौ स तर्कुसूत्रमदः ॥ त्रमरसमध्यापयिता । मामपि कथमितरलोक इव ॥ ५२ ॥

नैवासां कृतमकृतं । कुर्वाणानां कृणो विलगतीति ॥ स कृणतो वनितार—बधवर्णकोट्टर्णको
 व्यसृशत् ॥ ५३ ॥ क्वावचिदुमिवांगस्थं । वैराग्यं तं परःशतैः कलशैः ॥ अस्नपयंत युवत्यो ।
 गायंत्योऽनंगलचितानि ॥ ५४ ॥ जलसंगोऽस्वारकृत । ततो गुरुभृत्येव गंधकाषाद्यया ॥ ताव-
 दनंगशरा इव । पेतुः कुसुमस्रजोऽस्य हृदि ॥ ५५ ॥ मात्रैरहमस्मि समीप—एव सौहृदमि-
 तीव दर्शयितुं ॥ शुक्लध्यानं चंदन—मिषतस्तस्यालिंगिण वयुः ॥ ५६ ॥ सुदशादशयोनीरा—
 गरक्तगोर्हित कीदृशो योगः ॥ सदसे सिते परिदधे । तेन स वस्त्रे न पुनरितरे ॥ ५७ ॥ अं-
 तर्यरूपदेशै—र्वाहिरान्नरणैर्महामयोऽजनि सः ॥ मोहतमोऽस्मादुचितं । जगाम दूरे हताश-
 मिव ॥ ५८ ॥ आरुह्य चपलतुरंगं । निनाय सरलाध्वना वशीकृत्य ॥ स स्वमनश्चपलतरं ।
 वशयितुमत्रयासकारीव ॥ ५९ ॥ स्मरसौहृदेन जेतुं । तमुपेताः सितकरा इव सताराः ॥ जप-
 रि बभूर्मापूरे । तत्रे मुक्तायुजो मुक्तराः ॥ ६० ॥ गीतध्वनिवाद्यध्वनि—वनितोद्बुध्वनीनसौ-
 मेने ॥ स्मरसेनाकलकलमिव । ततो विशिष्यावधत्तेस्य ॥ ६१ ॥ सैष व्रतं शुहीष्य—त्यस्मा-
 त्त्रिरीति शुश्रुवे त्रिगिति ॥ पुनरेतदसंज्ञाव्यं । जगज्जयी जयति यत्कामः ॥ ६२ ॥ सूर्या

सोऽनेन यथा । जिग्ये न तु जेष्यते तथा स्फूर्त्वा ॥ न हि न हि तदनुचरीचिः । को न
 युवा जीयते स्त्रीचिः ॥ ६३ ॥ इतरे ते तरलदशः । प्रशमनिमग्नामिवास्य पश्य दशम् ॥ आ-
 लापानित्यश्रुणो—दीक्षिकपौरीगणस्य वरः ॥ ६४ ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥ हृदि विन्नदिष्टमर्थं ।
 तमेव विस्तजन्नदिष्टमर्थिजने ॥ स विमानमिव मनोरम—मद्राक्षीन्मंरुपं पुरतः ॥ ६५ ॥ त्यज
 संप्रति दिभ्विजयं । यस्ते सहते न नाम सोऽत्रास्ति ॥ इत्याह्वयतीव चलां—चलकेतुकरेण
 यः कामं ॥ ६६ ॥ रागाब्धेर्बहरीषित—मितस्ततो रकवस्त्रंरंगीचिः ॥ अदनधनूषितमुच्चै-
 द्गारि मणितोरणैर्यत्र ॥ ६७ ॥ विज्ञाय मानुषीचि—स्तमजप्यं मेदिता द्वाप्सरसः ॥ कामेन
 यत्र त्रेजुः । स्तंत्रेषु स्वर्णपंचादयः ॥ ६८ ॥ यत्रोपेता मुक्ता । अप्यवचुदेषु बंधनं प्रापुः ॥ चं-
 द्रोदयेषु सरस्वधि । बहुधे केषां न मोहतमः ॥ ६९ ॥ कुंकुमसखिदैः सिका । भूरपि यत्राज-
 निष्ट रागमयी ॥ तं मंरुपमधिगत । द्वारि वरेद्रः कृणं तस्थौ ॥ ७० ॥ मामन्यर्च्य त्रवाब्धौ
 । केषुमना वैरिपाकिकी सेयं ॥ अर्धं ददती सुदती । कापीति वितर्किता तेन ॥ ७१ ॥ दी-
 द्वाकराणि विधिना । स्वहस्तद्विखितानि मार्दुमिव जाले ॥ त्रिस्तमयो च काचन । परप-

शिवारदंशेन ॥ ७२ ॥ शुभमंथमुशालहस्तां । तां वीक्ष्य प्रोक्षणकरणे निरतां ॥ अयमेव त्रटो
विविधा-शुभः स्मरश्चेति दध्यौ सः ॥ ७३ ॥ अर्पयिता स्मरशत्रो-रचेतनं मां गद्ये निबध्यैयं
॥ गद्यविगदितनीरंग्या—कृष्टः स तथेति हृदि मेने ॥ ७४ ॥ सकषायमोहपुटमिव । गर्त्त-
निशरावसंपुटं त्रित्वा ॥ स विवेश मातृजननं । कर्तुमिवार्यं नमस्ताज्यः ॥ ७५ ॥ स्नपितवि-
लसविभूषित—देहाः पूर्वं निवेशितास्तत्र ॥ लोकत्रयसाधारण—विधिनिर्माणानुचितरूपाः
॥ ७६ ॥ कन्या अनल्परूपाः । ससखीका अष्ट वीक्ष्य सोऽसंस्त ॥ ता एता हि सन्नेदा ।
संम कर्मप्रकृतयो मूर्त्तिः ॥ ७७ ॥ शुभम् ॥ नयनशरविसरमवसर—मवाप्य भूढं च तासु
किरतीषु ॥ स्मरसैन्ये बाढा अपि । बत योद्ध्य दतीव स जहास ॥ ७८ ॥ हस्ताद्येपं विदधे ।
कांचित्तेषां निबध्य मदनफलं ॥ न मनः कथमपि विंपति । ममेयमिति तेन न निषिद्धा
॥ ७९ ॥ समये पुरोहितंगिरा । स्वकरेण वधूकरानुपादत्त ॥ सङ्गः स मोहपंके । मग्रास्तां
जद्विधीर्बुद्विव ॥ ८० ॥ यद्वा प्रणयिन्यो मयि । जाताश्चेत्तत्कृपोचिता एताः ॥ इति शिवसु-
खमिव दातुं । स ददौ दक्षिणकरं तासां ॥ ८१ ॥ तारामेवकपर्वाणि । वधूवरदशो मिथोऽमि-

वन्न पुनः ॥ रक्तिं च विरक्तिं च । स्वप्नावसिद्धाममुंचंत ॥ ७२ ॥ मान्यादपि मातृशुहा—द-
 न्येष स्त्रीविरक्तबुद्धिरिति ॥ शंकित इव मंथु बधु—वरांचलान् बद्धवान् विप्रः ॥ ७३ ॥ सो-
 ऽथ गतो वेदिशुद्धं । ददर्श कुंडेऽनलं नवज्ज्वलितं ॥ तत्सार्धयेव चेतः—कुंडेऽस्य ध्यानमुद-
 दीपि ॥ ७४ ॥ परित्रोजयन्निजबधु—साक्षिः परित्रोजितश्च कंसारम् ॥ किं सारं धनयौव-
 न—वनितादाविति स विममर्श ॥ ७५ ॥ परितोऽनलं चतस्रः । प्रदक्षिणाः स व्यथाद्बधुस-
 हितः ॥ प्रातः प्रदक्षिणयितुं । गणधरमन्यासनिरत इव ॥ ७६ ॥ श्यालकदेह्यः कश्चि—
 त्पादांशुष्टे तदार्षार्क्षं दधे ॥ दध्यौ स च चेतयती—व मामयं मोहनिद्राबुभम् ॥ ७७ ॥ तत्त-
 स्य धनं दत्त्वा । वित्तं करमोक्षणे श्वशुरदत्तम् ॥ सुलजमिदमिति जशहे । स मुक्तदुरस्यजव-
 धुरहसः ॥ ७८ ॥ जंबुकुमारचेतो—धवलत्वोहेदनाय धवलौघम् ॥ विषमिव विषस्यौघध—
 मिति नीतिविदो दडुः प्रमदाः ॥ ७९ ॥ कृतकृत्यैरिव मुदितैः । स्वजनैः सहितो बधुन्निरन्नि-
 रामं ॥ जंबूरथ रथमारु—ह्य निजशुद्धारमानंच ॥ ८० ॥ तत्र स मातृपितृभ्यां । प्रनर्तितो
 नृत्यतिस्म हृष्ट इव ॥ मम पाणिपीरुनमहो । वतः शो न्यवर्तं दधेति ॥ ८१ ॥ ज्वलदगुरु-

धूपधूपित—मात्ररणज्योतिरूपहततमस्कं ॥ सिंहं श्व पंजरं वा । स वेदम प्रविवेश सकल-
 त्रः ॥ ९१ ॥ तत्रापि स निश्चया । पद्मासनयंत्रजर्जरितमदनः ॥ जागरतो न हि नीरिति ।
 समाधिदीनो जजागार ॥ ९३ ॥ अथ नर्मकर्मचतुरा—भिरुचिरे ताः सखीचिरस्य दृशम् ॥
 साम्बनिमग्नां पश्यत । बत हारितमेव त्रवतीत्रिः ॥ ९४ ॥ नाद्य स्वपिति पतिर्वो । न नर्म कु-
 रते रहः सदास्मात्रिः ॥ ध्यायति किंचिद्ब्रह्मं । नवरं शिवरंगभूषेणः ॥ ९५ ॥ ता अप्यप-
 वार्योचुः । सखीः खलूत्काहवाः प्रियः सोऽयं ॥ अष्टासु पुरस्कृर्वे । कामिति ननु चिंतयन्न-
 स्ति ॥ ९६ ॥ अष्टौ बाला अबलाः । पतिताः स्मरसंकटे कटुविपाके ॥ मुक्त्वा कथमिति या-
 स्यति । सोऽयं धीरेषु धृत्तरेखः ॥ ९७ ॥ इदमूचे प्रियत्रकत्या । नो चेत्कः कोचितो न युव-
 तीत्रिः ॥ अमरा अपि परपुरतः । कर्मकराः का कथा नृणां ॥ ९८ ॥ दत्तेऽस्मासुदृशं चे—
 जानीमो योगशक्तिमस्य तदा ॥ श्रुत्वेति स तर्जित इव । वीरवरः सावधानोऽनूत् ॥ ९९ ॥
 देहे च ददौ दृष्टिं । तासां सौजाभ्यमदमपाकर्तुं ॥ आकवरीक्रममेवं । विरकधीर्नविद्यामास
 ॥ ३०० ॥ आसामेषा कवरी । बहरी धूमस्य हुत्तधवलिनः ॥ ताले मृगमदतिवकः । शिव-

प्रयाणेऽहिरिव कृष्णः ॥ १ ॥ शुण्मथकीर्तिपटस्फा— टनाय मन्ये युवौ च कर्तारिके ॥ नय-
 नसमुद्गे तारां—मिषेण विधिना विषं न्यासि ॥ २ ॥ मुष्ठाः के नाहजिताः । कपोलफलके-
 ऽत्र कामकितवेन ॥ श्लेष्मप्रणादिके इव । नासारथे सदा विवृते ॥ ३ ॥ श्रवणे च चर्मव-
 श्यौ । हृदहृदौ तरुणमीनपलापिकौ ॥ अस्थिसकदानि दंता । मुखद्विलकुहरोरगी रसना ॥४॥
 स्वस्थित्यै श्लेष्ममद—स्वेदैः कंठः कृतस्त्रिरेखांकः ॥ पंचांगुलिपाणिद्वौ । बाहू एरंशशाखा-
 नौ ॥ ५ ॥ हृत्पीनस्तनपिटकं । पट्टतिहृदबहुकंचुकस्तत्र ॥ तुहस्तु मध्यदेश—स्तुहृत्वं सूच-
 यत्यासां ॥ ६ ॥ आसां विधिना जठरो—धृतपलापिकैः प्रपूरितावूरू ॥ नूपुरनिगमितचरण । एताः
 किं त्रमणशीलत्वात् ॥७॥ स्नानं च मदाविवृतां । विभूषणादी प्रकृत्यशोचनतां ॥ परिध्यानं नि-
 ध्याना—नर्हत्वं वपुषि वकत्यासां ॥ ८ ॥ तस्मिन्नेवं ध्यायति । सुसास्त्रिदपरिजने गृहे तत्र ॥
 आगाङ्गटशतपंचक—सहितश्रौरप्रभुः प्रचवः ॥ ९ ॥ ताद्योद्घाटनविद्यो—इद्यदिसकपाटो
 दंदावसौ स्वापं ॥ लोकस्य शूषितस्या—वस्त्रापनविद्यया वीरः ॥ १० ॥ भावत्तद्वंकारां—
 संसरोः फलानीव गृह्णते चौराः ॥ नो मा स्पृशत निमंत्रित—जनमिति तावज्जगौ जंबूः ॥११॥

वचसा तेन स्तेन—शाले जाते निरुद्धसर्वांगे ॥ प्रत्रवः पुरतोऽपश्य—जाग्रतमृषनेत्यकुलदी-
 पम् ॥ १३ ॥ सं नत्वा चौरपति—व्यंजिङ्गपन्मम गृहाण विधे दे ॥ देहि स्तंभनमंत्रं । मि-
 त्रैकं मास विफलोऽयूः ॥ १३ ॥ जंबूरप्यवददहो । स्तंजनविद्यां न वेद सावद्यां ॥ नेत्रामि-
 च ते विधे । आदास्ये यद्भवतं प्रातः ॥ १४ ॥ किं कुरुषे चौर्यं त्वं । संदिग्धार्थं सुनिश्चित-
 व्यसनं ॥ इति पृष्ठस्तेनोचे । प्रत्रवः प्रत्रविष्यदुदयोऽथ ॥ १५ ॥ विंध्यगिरौ विंध्यनृपो । ज-
 यपुरनगरेऽस्ति तस्य तनयौ द्वौ ॥ आद्यस्तु तयोः प्रत्रवः । प्रत्रुरपरः परमबाहुबलः ॥ १६ ॥
 दत्ते राज्ञा राज्ये । प्रत्रवे प्रत्रवे मयि कुभं दधता ॥ न हि केनचिदारचिता । प्रीतिर्वचसा-
 पि रुचिरेण ॥ १७ ॥ जनकमनापृच्छ्य ततो । विनिर्गतश्चौर्यवृत्तिमारत्रयम् ॥ स्थापनतालोद्-
 घाटन—विधे प्रापं त्रुवि त्राम्यन् ॥ १८ ॥ अयेह समायासिष—मायाससृते परिजिष्टुः ॥
 त्वयि जाग्रति त्रवति श्रीः । किं नः पुष्णीव कुमुदानां ॥ १९ ॥ अंहिस्यत्रमुरा इव । धनलव-
 लोत्राद्यं त्रमेम त्रुवं ॥ त्वं लब्धं धनमेत—न्मुमुक्षसे किं सुधीमुख्य ॥ २० ॥ इष्ट्वा चित्र-
 स्त्रियमपि । इशा पिबामः पिपासयेव वयं ॥ सताश्च परिजिहीषसि । किं बालाः कामशाला-

स्त्वं ॥ २१ ॥ जंबूरवाच वाचं । कृतिनोऽयं प्रपन्न कस्तव विमोहः ॥ धनवनितः दिविवासा । र-
मयंति जनं सुखिनमेव ॥ २२ ॥ न हि दुःखदावदग्धो । देहेऽपि दधाम्यहं स्पृहां वीर ॥ य-
द्यस्ति कौतुकं त—द्विःशृणु यथा वच्मि निजदुःखं ॥ २३ ॥ सार्धं कंचन त्रंश्या—टव्यां वि-
चरंतमंतरा रुरुधुः ॥ चौरारहलात्पलायत । नरस्तदा कोऽपि त्रयंविचशः ॥ २४ ॥ रुद्रोऽथ व-
न्यकरिणा । गतुं पदमपि पदान्न शकोऽसौ ॥ जंषां ददौ पुरःस्थे । महावटे गर्ते श्व शशकः
॥ २५ ॥ अघटतटनिकटवटविटपि—निर्गतामवटमध्यमायातां ॥ शाखां दुःखसहाया—मालिं-
गरप्रेयसीमिव सः ॥ २६ ॥ अपरमिव रूपमजगर—मवटतले प्रस्रमरास्यमैकृत सः ॥ कृपा-
च्च दिक्षु चतस्रषु । फणिनः फूर्कुर्वतश्चतुरः ॥ २७ ॥ आश्रितशाखामूलं । तेन खनंतौ सि-
तासितावाखू ॥ दृष्टौ दृष्टश्च करी । स एव विस्तारयन् शुंफां ॥ २८ ॥ तदलाजानमत्सरिणा ।
करिणा परिधूनितेऽथ वटवृक्षे ॥ मधुमंफादुड्डीनाः । सरधा ण्यलुगन् वपुषि तस्य ॥ २९ ॥
केचिच्च मधुबजा—त्पेतुर्मधुबिंदवो मुखे तस्य ॥ तस्वादादापदंमपि । तां पुण्यफलासौ मेने
॥ ३० ॥ अथ कोऽपि चरन्नत्रसा । अचरत्तं वीक्ष्य दुःस्यमुदितकृपः ॥ जन्ने च वदसि तदा ।

किंचन नगरं नयामि त्वां ॥ ३१ ॥ सोऽप्युच्चैऽवधारसनः । पिपतिषुरस्त्येष उपरि मधुबिंदुः ॥
 तत्तं पारयामि सखे । वलमानो मां च शृङ्गीयाः ॥ ३२ ॥ खचरोऽवगतकुपया । वदितः पुन-
 रपि तथैव तेनोचं ॥ उद्गज्य ततः स यथौ । वद स जगः किमथवा विद्मः ॥ ३३ ॥ जग-
 एव स यस्तस्या—मापदि मधुबिंदुलोचिनो वसति ॥ प्रत्रवेणोति निगदिते । जगाद् जंबूः
 शृणु सकर्णं ॥ ३४ ॥ अटवी नवः स पुरुषः । संसारी मृत्युसिंधुरारुहः ॥ नृभवावटांतरायुः
 —शाखामादांबितस्तस्थौ ॥ ३५ ॥ नरकश्चाजगरोऽधः । क्रोधमुखाः पन्नगाश्च चत्वारः ॥ वि-
 लगंत्यो वपुषि रुजः । सरथाः सुखघातिकास्तस्य ॥ ३६ ॥ आयुःशाखा नक्षत्राणि—दक्षौ पक्षौ
 सितासितावाखू ॥ विषया मधुबिंदव इव । जंतुं प्रीणन्ति कष्टेऽत्र ॥ ३७ ॥ ईदृगवस्थं मामु-
 द्विधीर्भुरगाद्गुरुः खचारीव ॥ तत्त्वं निषेधयसि किं । न गुरुः पुनरीदृशः सुदन्नः ॥ ३८ ॥ ध-
 नवनिताजोगविधौ । निर्वचनः प्रोचिवानथ प्रन्नवः ॥ ईदृक्कथं कुटुंबं । जहासि पाषाणसमं-
 हृदयः ॥ ३९ ॥ केचिद्जीवस्वजनाः । केचिद्दन्नका विरोधिनः स्वजनैः ॥ स्वजनैर्योगः प्रायो-
 —सुवन्नस्ते न मुच्यन्ते ॥ ४० ॥ जंबूरुचं ज्ञात—त्रैमता नविना नवेऽत्र संबंधाः ॥ सर्व-

ऽपि सर्वजीवै—रासास्तत्त्ववानुरज्येऽहम् ॥ ४१ ॥ ये जुंजते सह रंजा—मारंजत्रवे तु दौ-
 किते दुःखे ॥ दूरे स्थुः कितवा इव । कः स्वजनेष्वानुरस्तेषु ॥ ४२ ॥ अत्रापि विसंवादि—
 ज्ञातेयं मयि वचनमिव दृष्टं ॥ यदि नो न मन्यसे तद् । ज्ञातेयकथानकं वदिम ॥ ४३ ॥
 अस्त्यत्र पुरी मथुरा । मथुराकृतिं त्रिर्न्यषेवि या कृतित्रिः ॥ सेनेव मीनकेतोः । कुबेरसेनात्र
 गणिकाभूत् ॥ ४४ ॥ सुषुवे कुबेरदत्तं । कुबेरदत्तां च शुभरूपेण ॥ स्तन्यं चापीप्यत सा । द-
 शाहमक्रानिषिद्धापि ॥ ४५ ॥ न हि सफला पणमहिता । श्लाघ्येत कदाचिदिह्युयष्टिरिव ॥
 यौवनसर्वस्वहृतो—स्तत्किं ते पुत्रयोः स्नेहः ॥ ४६ ॥ द्रव्यंबोकस्या पुत्रौ । निजनिजनामांक-
 मुद्रया सहितौ ॥ सा निदर्शौ पेटायां । पेटां च मुमोच यमुनायां ॥ ४७ ॥ शुभं ॥ माता-
 तःपरमनयो—स्त्वमेव निहितौ ततस्तवांक इमौ ॥ मा न्यासनिहवं सखि । काषीरिति सा
 जगौ यमुनां ॥ ४८ ॥ कज्जलकलुषाशुचि—रंभु यामुनं शिततरं प्रकुर्वाणा ॥ सा न्यवृत्त ध-
 तंहुःखा । पेटापि जगाम सौर्यपुरं ॥ ४९ ॥ ईर्यौ सरित्तटस्थौ । तरीमतीर्यगतामिवाकृष्य ॥
 तांमुद्रयाद्य शिशुद्वय—मावोक्य वित्रज्य चादत्तां ॥ ५० ॥ तौ मुद्रागतनाम्ना । विख्याता-

विन्ययोस्तयोर्बुवने ॥ अतिशैशवौ यथाहर्षि । अर्थेयातां कदाः सकलाः ॥ ५१ ॥ कावेना-
 कलितकुर्वौ । तावेव विवाहितौ मिथस्ताभ्यां ॥ रममाणौ रतिन्नवने—ज्वातीतरतां युगलि-
 धर्मं ॥ ५१ ॥ अन्येयुरक्केदौ । कुबेरदत्तोऽक्षिपंन्निजां मुद्रां ॥ वध्वाः पाणौ सापि च । मुद्रा-
 साम्भं विबोवयोचे ॥ ५३ ॥ मानान्निधानघाटै—रनयोर्ननु मुद्रयोस्तथा समता ॥ मम ता-
 पकरं सौदर्य—मावयोः प्राणनाथ यथा ॥ ५४ ॥ कचिद्वावासिन्ध्याभ्या—माभ्यामासौ न
 चानयोस्तनयौ ॥ एतत्सर्वं सशपथ—मेतावेवाथ परिरुह्यौ ॥ ५५ ॥ अथ तौ निजनिजपि-
 तरौ । अपृह्वतामवदतां यथावत्तौ ॥ निश्चितसोदरजावौ । निनिन्दतुः स्वं ततो हरितं ॥ ५६ ॥
 संसारे पशुधर्मो । मनुजानामपि नवेद्विना ज्ञानं ॥ इत्यज्ञानविरक्ता । कुबेरमापृच्छ्व्य पितरौ
 च ॥ ५७ ॥ दीक्षामादत्त मुदा । कुबेरदत्तांगुलीयकं तच्च ॥ जगृहे सहैव गुप्तं । बंधोर्बोधदु-
 बीजमिव ॥ ५८ ॥ शुभमम् ॥ ध्यवसायेन धनीयन् । कुबेरदत्तो जगाम मशुरायाम् ॥ कावेन
 गलितविरागः । पुरुषाः प्रायेण कविनहृदः ॥ ५९ ॥ तत्राग्निगम्य जननीं । कुबेरसेनां गज-
 स्त्रिरिव दूर्वासम् ॥ दधदधिकरागमसौ । सत्यापयतिस्म कौलमत्तं ॥ ६० ॥ फलमिव नवविष-

वद्वेः । कृमिरिव दुरपोहमोहयंकरस्य ॥ पद्मव इव पापतरोः । क्रमेण जज्ञे तयोस्तनयः ॥६१॥
 विज्ञाय तदसमंजस—मवधिज्ञानात्तपाथना सापि ॥ मथुराममंथरगति—र्महत्तरानुज्ञया
 प्राप ॥ ६२ ॥ तरुगौ वेद्यावेश्मनि । कर्षोपले सा सुवर्णरेखिव ॥ तं बालं पालनक—स्थितं
 रुदंतं जगादेति ॥ ६३ ॥ दोधकछुंदः—मम पतिसोदर देवर रे । वद किं रोदिषि बाल ॥ ए-
 कोदरसंजात इति । ज्ञातर्त्तविशाल ॥ ६४ ॥ मम च सपत्न्या जात इति । त्वं तनयोऽपि
 ममासि ॥ अजनि सपत्न्या मम जनक—स्त्व पौत्रस्तेनापि ॥ ६५ ॥ मज्जननीप्रियसोदर ।
 हे त्वं मम नवसि पितृव्यः ॥ त्वं मम सोदरतनय इति । ज्ञातृव्योऽप्यसि नव्य ॥ ६६ ॥
 तव माता मातैव मम । न हि सुंदर संशीतिः ॥ पितामही सा मम जननी—प्राणप्रियज-
 ननीति ॥ ६७ ॥ श्वशुरपि सा मम सुमते । मत्प्रियजननी येन ॥ मम च सपत्नीसुतदपिता
 । साथ बधूरपि तेन ॥ ६८ ॥ अजनि जनी मञ्जालु—रिति प्रजावती मम सा तु ॥ मम प-
 त्तिदयिता संप्रति । यत्नेन सपत्न्यपि ज्ञातः ॥ ६९ ॥ पितामहो मे स तव पिता । त्वं मम
 येन पितृव्यः ॥ मज्जननीपतिरिति विदितः । स मम पिता नृणितव्यः ॥ ७० ॥ मम तस्य

च न पृथग्जननी । तेन स बंधुरमायः ॥ मत्पतिमातुः पतिरिति स । श्वशुरो मे निरपायः
 ॥ ७१ ॥ मत्करपीरुनपाटवतः । स ममाजनि जर्तापि ॥ स मम सपत्न्या ननु तनय—स्त-
 नयस्तेन ममापि ॥ ७१ ॥ आर्थावृत्तम्—श्रुत्वेति कुत्रेति—मूचे किं साधिव विसदृशं वद-
 सि ॥ यदि वा किमुच्यते ते । या त्वं गणिकाग्रहे वससि ॥ ७३ ॥ पश्यसि परस्य दीर्षं । स्वं
 च विचिंतयसि न पुनरित्युक्त्वा ॥ सापि ततस्तस्य करे । तदार्षयन्मुद्रिकारत्नम् ॥ ७४ ॥ सु-
 द्धारत्ने वासर—रत्न द्वाद्योकिते विदीनतमाः ॥ स्वस्य निनिंद स मोहो—पद्मं पुण्याध्वनो
 ब्रंशं ॥ ७५ ॥ त्रपमाणः स्वचरित्रेण । पापशुद्ध्यै गृहीतचारित्रः ॥ धीमान् कुबेरदत्तो । ययौ
 वनं यौवनस्थोऽपि ॥ ७६ ॥ जग्रहे गृहिणां धर्मं । विप्लवघ्नीता कुबेरसेनापि ॥ प्रचवेदक्षि सं-
 सारे । ज्ञातेयकथा वृथा सुधियां ॥ ७७ ॥ प्रचवः प्रोचे प्रभवो । जवंत एवात्र वच्मि पुनरेषः
 ॥ दूयं तावदपुत्राः । कथं गतिः स्यादपुत्राणां ॥ ७८ ॥ जंबूरवाच पुत्रा । गतिमूलमहं तु ग-
 तिविरकोऽस्मि ॥ यदि पुत्रैः सुगतिः स्या—दस्तु तदा कुक्कुरादीनां ॥ ७९ ॥ काळविवर्त्सेन
 सुता । अपि शत्रुत्वेन पर्यवस्यंति ॥ यदि न प्रत्येषि तदा । वदासि ते सुतकथां प्रचव ॥८०॥

अत्रास्ति सामद्विती । पुरी परिता धनाढ्यलोकेन ॥ तत्र महेश्वरदत्तो । बभूव सिंथ्यामतिः
 श्रेष्ठी ॥ ८१ ॥ कुमतिसरित्पूरत्नत—शीवतटा नागिवा वधूस्तस्य ॥ धावति निरंकुश द्रव ।
 प्रतिपुरुषं यन्मनो द्विरदः ॥ ८२ ॥ स श्राद्धपर्वाणि पितुः । कदापि महिषं निहत्य तरिपशि-
 तैः ॥ अंकरथं निजमंगज—मनोजयत्पीतिविस्मेरः ॥ ८३ ॥ तत्रायातः कश्चन । कृषिर्बन्तार्थे
 तदा पितुः पिक्षितैः ॥ द्विषमंकरथं पुष्ण—द्रहो जगः श्राद्धमाधत्ते ॥ ८४ ॥ इत्युक्त्वा व-
 दितो यति—स्वत् श्रुत्वा सोऽपि कोपितो दध्यौ ॥ मलदिग्धवपुः श्रमणो । मलीमसं कीदृ-
 शं वक्ति ॥ ८५ ॥ यदा कोपेन कृतं । पृच्छ्यः परमार्थमेव एवं मया ॥ इति मुनिमन्त्र्येत्य ज-
 गा—विन्त्यः किमिदं वदसि साधो ॥ ८६ ॥ तं च प्रबुबोधयिषुः । प्रोचं करुणखनिर्मुनिव-
 रोऽपि ॥ सुंदर कुर्वति न किं । जीवा सिंथ्यात्त्वहंतमनसः ॥ ८७ ॥ अवधीरवधीरिति—ध-
 र्वस्वमुपपत्तिं स्वदयितायाः ॥ स च तत्कुक्षौ तत्क्षण—मुकेऽवततार निजवीर्यं ॥ ८८ ॥ जातः
 स्वहेजज इति । सोऽयं मेने त्वया स्व एव सुतः ॥ यश्चाद्य हतो महिषः । समुद्रदत्तः स ते
 जनकः ॥ ८९ ॥ महिषास्थिभक्षणरता । येयं दारि शुनीमिमां विद्धि ॥ बहलाख्यां निजज-

ननी—मतिवशात्प्रशुन्नवमुपेता ॥ ९० ॥ ज्ञानेनैतद्ज्ञात्वा । तव बोधागामं न नैद्वयाय ॥
 जलदानामिव यतिनां । प्रहृत्तिरन्योपकारबला ॥ ९१ ॥ प्रत्येधि न चेदेत—तदिमां सरमां
 नय स्वसौधांतः ॥ दर्शयिता प्राप्तिहितं । तव धनमेषा निर्मेषार्थात् ॥ ९२ ॥ तेन ततः सा
 सरमा । परमाद्भुतशालिना गृहं नीता ॥ प्राचीकटद्भुवि धनं । विवेकरत्नं च तन्मनसि
 ॥ ९३ ॥ नैर्धश्रीत्तिरथासौ । कथाप्रथान्निस्तथात्रवज्जैनः ॥ न यथा सुरासुरैरपि । धर्माद्भिश्ये-
 त मेरुखिव ॥ ९४ ॥ एवं गहनेऽत्र नवे । नं सुतैर्जनको न तेन ते चापि ॥ प्राप्येत् न गतिम-
 नथां । किंतु स्वकृतेन सुकृतेन ॥ ९५ ॥ ऊर्ध्वं च किंचिद्वनत—मुखी सखीप्रैरिता समुद्र-
 श्रीः ॥ बालबलनासमुचितः । कदाग्रहस्ते प्रजो कोऽयं ॥ ९६ ॥ वेदं सुरन्नवनसखं । गहि-
 णां वनिताधनोपजोगसुखं ॥ कंटकशाखामर्दन—तुलितं ब्रातनां क चारित्रं ॥ ९७ ॥ प्रातः
 प्रदीपकरणं । मंत्रजपादौ विसर्जनावाक्यं ॥ सुतजन्मनीव जलदा—नमनुचितं यौवने हि त-
 पः ॥ ९८ ॥ अपराधः कोऽस्माकं । येन सदा स्मरसि मुक्तिमेवैकां ॥ तां बहुमतमरुपा—मशु-
 णामपि मन्यसे पश्चात् ॥ ९९ ॥ तामपि लजसे क्रमशः । शंसंति कापि न त्वरां चतुराः ॥

राजसिकः खलु पुरुषो । विषीदति यथा कुटुंबी सः ॥ ४०० ॥ ग्रामे सुसीमनामनि । बभूव
 कौटुंबिको जगः कोऽपि ॥ प्रावृषि वपतिस्स स कं—गुकोद्भवप्रायधान्यानि ॥ १ ॥ तस्यानंदे-
 नँ सहो—दितेषु धान्येषु जलदसिकेषु ॥ खजनदिहकुर्माविव—श्रुवि स ययौ पूरणग्रामम्
 ॥ २ ॥ तत्र धृतखंरुमंशित—मंरुकनिवहं सुनोजितः खजनैः ॥ दुर्जग्धिदभजवराय । स
 खदेशाय शपतिस्स ॥ ३ ॥ नुदं स्पृशन्नथोत्ते । स खजनान् दूयमेव नो धन्याः ॥ खवीकृता-
 मृतरसं । नित्यमिदं नोजनं येषां ॥ ४ ॥ तद्वत्तं खंरुमंरुक -- बीजं व्यतनोम्यहं खदेशोऽपि ॥
 तेऽपि ततस्सस्य ददुः । स्वमिश्रुगोधूमयोर्बीजम् ॥ ५ ॥ ज्ञापितश्च सादरं तै—रिहकुर्वाण्य-
 द्दकर्मणि ॥ कद्वोलयन् कदाशां । वलितः स्वग्राममाप मुदा ॥ ६ ॥ स निवारितोऽपि तोकै-
 र्दोकैश्च सुजातकल्पमपि धान्यं ॥ मंरुकरसवित्रशास्त्रा । तुलाव सद्योऽपराधीव ॥ ७ ॥ तत्र
 स्थूलस्थलश्रुवि । स प्राच्यधनेन कूपमारेत्रे ॥ नाविरनूत्तत्र जलं । किंतु दृशोरेव तद्वनूयः
 ॥ ८ ॥ मूढो मंरुकबुद्ध्या । यथा तुलानः कारस्थमन्नं सः ॥ तेऽप्यस्तस्मादपि च । ब्रष्टः परि-
 हस्यते जनैः ॥ ९ ॥ त्वमपि तथा मुक्तिकृते । सुखेषु समुपस्थितेषु सदैवः ॥ जनयन्नष्टो भू-

द्या । यास्यसि जनहास्यतां नाथ ॥ १० ॥ जंबुः कंबूदार—ध्वनिरध्वनि निवृत्तेः प्रवेशयितुं ॥
 तामूचे तव चक्रे । वाचामाचार्यकं केन ॥ ११ ॥ शृणु गेहिनां सुखं य—तज्जन्मजराधिरो-
 गमृत्सुहृतं ॥ विषमिश्रमिव सितोदक—मग्राहं हंत हितकामैः ॥ १२ ॥ यद्यतिनां अतदुःखं
 । तच्च शुचोदर्कमिति न गणयामः ॥ न हि फलति दुःखत्रीरो—व्येवसायकृषिप्रमुखमखि-
 लं ॥ १३ ॥ पृथ्वीपतिप्रसादे । धनार्जने वा निधानवाप्ते वा ॥ किं काजमकालं वा । कुश-
 लाः कलयन्ति धर्मं च ॥ १४ ॥ अस्तु शिवश्रीर्थादि—कादृभ्यदि मानिता महापुरुषैः ॥ मान्या
 ममापि तदसौ । पंथा हि महाजनकुष्णः ॥ १५ ॥ सप्रमदा. प्रमदानां । ये सेवंते वपुः सुरू-
 पमिति ॥ ते जीवितादवश्यं । अश्यन्ति यथा हि काकोलः ॥ १६ ॥ लघुरिव विंधयो विंध्या-
 दव्यामासीजरी कसी कोऽपि ॥ ग्रीष्मे लूकानिहतो । रेवातीरे व्यपथत सः ॥ १७ ॥ तं प्रा-
 प्याह्यनिधिमिव । मुदमधिकामादधौ शृगालकुलं ॥ चक्रे च पलाकर्म—रपावृतं तद्गुददा-
 रं ॥ १८ ॥ गजदेहे निजीवि । तेन द्दारेण कोटिशः करटाः ॥ विविशुर्निरगुश्च दिवा । चौरा
 निर्नाथ इव नगरे ॥ १९ ॥ एवं तेषु गतागत—कारिषु कोऽपि द्विकोऽधिकं गृह्यः ॥ तस्यै

तत्रैव स्थिर—संतर्गतमांसनिषसरसः ॥ १० ॥ तस्मिन्नथ मध्यस्थे । मितिते ग्रीष्मात्पर्युद्-
 द्वारे ॥ आगाढवर्षाकालः । काकोलस्यास्य काल इव ॥ ११ ॥ प्रथमघनवृष्टिवर्धित—पूरमदा
 नर्मदा करटिनं तम् ॥ जपलमिव वारिराशौ । वीचिनिचयैर्निचिक्रेप ॥ १२ ॥ स्वकलत्रनर्म-
 दाजुग—करिदेहविश्वकं रूषेवाब्धिः ॥ निरवासयद् द्विकं तं । विहृत्य सखिदैर्गुर्द्वारं ॥ १३ ॥
 निःसृत्य वायसः प्रति—दिशं दृशं निक्षिपन्निरैक्षिष्ट ॥ जलमयमिव जगदखिलं । ततोऽमुंच-
 ज्जीवितव्याशां ॥ १४ ॥ कृणमुड्डीय निराशो । निवृत्त्य तस्थौ पुनः स तत्रैव ॥ पश्यत एवा-
 स्याब्धौ । तत्कृणपममज्जि बहरीत्रिः ॥ १५ ॥ सोऽपि तदाधारत्वा—न्निममज्ज सदैव दैव-
 परतंत्रः ॥ स्त्रीतनुशूद्रस्तद्र—नाहं मद्भ्यामि नवजलधौ ॥ १६ ॥ पञ्चशीरवददथ । श्रेयान्
 ज्योती न मुक्तिविषयोऽपि ॥ सर्वापिदापयानां । प्राहुर्वोत्रं महाशैलं ॥ १७ ॥ अधिकाधिकलो-
 नकृतः । कृतिन्नरा हारयन्ति मूलमपि ॥ तद्वोत्रगदमहौषध—माकर्ण्य वानरस्य कथां ॥ १८ ॥
 अस्त्रापगा त्रिपथगा । विक्रासिनादीकनयनमावात्रिः ॥ या पश्यतीव केलि—कलहं क-
 लहंसमिश्रुनानां ॥ १९ ॥ वानरमिश्रुनं तंत्रा—नवदानवबद्धरागमन्योन्यं ॥ कृतरतिस्वर्तितो

विधिने । वनवानीरेऽथवा तीरे ॥ ३० ॥ आरुह्य तीरवेतस—मेकं निपपात वानरोऽन्येभ्युः ॥
 हित्वा स विकल्पनर—त्वप्रथमभृद्धिर्विकल्पनरः ॥ ३१ ॥ तीर्थस्यास्य महिम्ना । मम तर्ता
 वानरो नरो जातः ॥ इति तस्माद्धानीरा—रपतितासीद्धानरी नारी ॥ ३२ ॥ रेमे चिरं वनां-
 त—स्तथोनि वंजवं मनुजशुभं ॥ इष्ट्वा तंमेव वेतस—मूचे वानरनरोऽन्येभ्युः ॥ ३३ ॥ एष
 नरतां पशोर्महि—मसंजुवो वंजुवो यथा दत्ते ॥ दास्यति तथा नराणां । दयिते देवत्वमपि
 मन्थे ॥ ३४ ॥ एहि पुनर्वानीरा—दत्तो निपत्यामरौ त्रवेवावां ॥ न नराणां हि सुराणा—
 मिव दृष्टं कामचारसुखं ॥ ३५ ॥ मनुजत्वेऽपि न्यूनं । किमस्ति दोभो चृशं च न क्रियते ॥
 इति वारितस्तथा तां । कातरहृदयेत्ववगणय्य ॥ ३६ ॥ ऊपां स ददौ तस्मा—द्धानीराद्धान-
 रत्वमेवाप ॥ दुःखेन तेन पतितः । पुनर्नरत्वाय न नरोऽभूत् ॥ ३७ ॥ मानुषतां मोचयितुं ।
 चादृन्ति चिरं चकार स च तस्याः ॥ न तथा तथा वितेने । कः प्राप्तं त्यजति जाल्यमणिम्
 ॥ ३८ ॥ स्मरविरहितरतिरिव सा । गांो पुदिने कदापि खेदंती ॥ ददशे भूपनरैस्तै—रादा-
 यादाधि शूपाय ॥ ३९ ॥ पिंकितमिव लावण्यं । संचितमिव सकलसुंदरीसारं ॥ तां हस्तिना-

गपुरपति—रंतःपुरिकेश्वरीं चक्रे ॥ ४० ॥ कपिरपि केनापि धृतो । नरेण नृत्यं च शिक्षितः
 स तथा ॥ तत्कलया विवशोऽस्मै । यथा जनोऽदत्त भूरिधनं ॥ ४१ ॥ आगात्तदेव नगरं ।
 स नरः स्वकवानरस्य नृत्येन ॥ विस्मापयन् धनाढ्यान् । जगाम न्रुमिञ्जुजः सदसि ॥ ४२ ॥
 तत्र न ननर्तं दुर्नट । इव स कपिस्तेन नर्तितोऽपि नृशाम् ॥ राज्ञा समासनस्थां । तां राज्ञीं
 वीक्ष्य पुनरुदत्सः ॥ ४३ ॥ राणञ्जुवि नट इव पुरगे । प्रतिकूले वानरे नृपसत्रायां ॥ विषसा-
 द यदा त्रिक्तु—मैशु तदा राजदधितोक्ते ॥ ४४ ॥ यो नवति यथाकाल—स्तं च तथा वा-
 नरेन्द्र सेवस्य ॥ किं बंजुवतरुपतितः । पुनः पुनः स्मरसि मानुष्यं ॥ ४५ ॥ राहयेति बोधितो-
 ऽस्मौ । राजानमरंजयत्प्रनृत्य कपिः ॥ दत्त्वा सोऽपीष्टधनं । स्ववानरं तं नरं विससर्ज ॥ ४६ ॥
 पप्रह नृपो राज्ञीं । कोऽयं मंत्रस्त्वया प्रिये पठितः ॥ येनैषकपिरनृत्य—त्ततो जगौ सा निजं
 चरितं ॥ ४७ ॥ अथ राजाधिकवोचं । दूषणमपि तस्य गुणमिवाभंस ॥ न हि मंजुजे सति
 तस्मि—न्नन्नविष्यदमुष्य दधिता मे ॥ ४८ ॥ वानर इव नववासो— चित्तं सुखं प्राप्य नि-
 र्दत्तिसुखेष्टुः ॥ मूढादपि मास्य पत—स्त्वव हितकामा वयं वत्सः ॥ ४९ ॥ जंबूरुवाच वा-

भिमनि । शंसन्ति संतो द्यौन्मपि धर्मं ॥ यन्मुक्तिकामनं खलु । तदौषधं द्यौन्मरागस्य ॥ १० ॥
 यो जातमोहनिद्रः । प्रमदरः शिवसुखाय न यतेत ॥ स द्रष्टमनुजजन्मा । शोचति किल
 पुण्यसार इव ॥ ५१ ॥ जोगपुरमस्ति नगरं । गृहनिवहरमापमानितविमानं ॥ तत्र विपरीत-
 नामा । कुलपुत्रः पुण्यसारोऽबूत् ॥ ५२ ॥ पितरौ यद्भरणत्रया—क्रांताविव शैशवे विपेदाते ॥
 यो मातुलैरवर्द्धत । जनदजातो न च स्नेहात् ॥ ५३ ॥ तैरेव च व्यवाहृत । शीलवतीं क-
 न्यकां तदनुरूपां ॥ वृत्तिं प्राप तदीकसि । सदा सदारः स दास्येन ॥ ५४ ॥ संति मण्यः
 सुबुणयो । विविधा वारानिधाविति श्रुत्वा ॥ गोष्ठ्यां कचन स मूर्खो । हर्षोर्कर्षाज्जंगादेति
 ॥ ५५ ॥ यद्यन्त्रिण पयोनिधि—मुदंच्य न च संचिनोमि मणितिचयं ॥ तदहं निरहंकारो ।
 वक्तव्यः पापसार इति ॥ ५६ ॥ अथ स निषिध्यः पत्न्या । तां प्रोचे किं विधीदसि वराकि
 ॥ अढ्यानीतै र्द्वै—स्तवैव भूषा त्रविध्यंति ॥ ५७ ॥ मन्थे मुधा न त्रवतां । गृहदास्यं को-
 ऽपि मां दिना कुरुते ॥ इत्युद्धवं द्रवोचे । स मातुलानपि निषेधयतः ॥ ५८ ॥ अथ कुंभीमा-
 दाया—यसीमसौ जलनिधिं ययौ जवनः ॥ किं करकवितकमं कलु—रगस्तिरयमिति जनै-

गपुरपति—रंतःपुरिकेश्वरीं चक्रे ॥ ४० ॥ कपिरपि केनापि धृतो । नरेण नृत्यं च शिद्धितः
 स तथा ॥ तत्कलया विवशोऽस्मै । यथा जनोऽदत्त भूरिधनं ॥ ४१ ॥ आगात्तदेव नगरं ।
 स नरः स्वकवानरस्य नृत्येन ॥ विस्मापयन् धनाढ्यान् । जगाम श्रुमिश्रुजः सदसि ॥ ४२ ॥
 तत्र न ननर्त दुर्नट । इव स कपिस्तेन नर्तितोऽपि नृशाम् ॥ राज्ञा समासनस्थं । तां राज्ञीं
 वीक्ष्य पुनरुदत्सः ॥ ४३ ॥ रणश्रुवि तट इव पुरगे । प्रतिकूक्षे वानरे नृपसन्नायां ॥ विषसा-
 द् यदा त्रिहृत्—मैश्रु तदा राजदयितोचे ॥ ४४ ॥ यो त्रवति यथाकाल—स्तं च तथा वा-
 नरंद् सेवस्व ॥ किं बंजुलतरुपतितः । पुनः पुनः स्मरसि मानुष्यं ॥ ४५ ॥ राहयेति बोधितो-
 ऽसौ । राजानमरंजयत्प्रनृत्य कपिः ॥ दत्त्वा सोऽपीष्टधनं । स्ववानरं तं नरं विससर्ज ॥ ४६ ॥
 पप्रह नृपो राज्ञीं । कोऽयं मंत्रस्त्वया प्रिये पठितः ॥ येनैषकपिरनृत्य—त्ततो जगौ सा निजं
 चरितं ॥ ४७ ॥ अथ राजाधिकलोचं । दूषणमपि तस्य गुणमिवामंस्त ॥ न हि मनुजे सति-
 तस्मि—न्नत्रविष्यदमुष्य दयिता मे ॥ ४८ ॥ वानर इव त्रववासो—चितं सुखं प्राप्य नि-
 र्दत्तिसुखेभुः ॥ मूलादपि मास्य पत—स्त्व क्षितकामा वयं वचसः ॥ ४९ ॥ जंबूस्वाच वा-

भिमनि । शंसंति संतो लोत्रमपि धर्मे ॥ यन्मुक्तिकामनं खलु । तदौषधं लोत्ररोगस्य ॥ ५० ॥
 यो जातमोहनिद्रः । प्रमदरः शिवसुखाय नं यतेत ॥ स ब्रह्ममनुजजन्मा । शोचति क्वि-
 पृणसार इव ॥ ५१ ॥ त्रोगपुरमस्ति नगरं । गृहनिवहरमाप्रमानितविमानं ॥ तत्र विपरीत-
 नामा । कुलपुत्रः पुण्यसारोऽद्भूत् ॥ ५२ ॥ पितरौ यद्भरणयथा—क्रांताविव शैशवे विपेदाते ॥
 यो मातुर्द्वैरवर्द्ध्यत । जनदजातो न च स्नेहात् ॥ ५३ ॥ तैरेव च व्यवाहृत । शीलवतीं क-
 न्यकां तददुरूपां ॥ वृत्तिं प्राप तदीकसि । सदा सदारः स दास्थेन ॥ ५४ ॥ संति मणयः
 सुष्टुणयो । विविधा वारानिधाविति श्रुत्वा ॥ गोष्ठ्यां कचन स मूर्खो । हर्षोत्कर्षाज्जगादेति
 ॥ ५५ ॥ यद्यन्त्रिरेण पयोनिधि—मुदंध्य न च संचिनोमि मण्डितचयं ॥ तदहं निरहंकारो ।
 वक्तव्यः पापसार इति ॥ ५६ ॥ अथ स निषिध्यः पत्न्या । तां प्रोचे किं विधीदसि वराकि
 ॥ अन्वधानीतै रलै—स्त्वैव भूषा नविष्यंति ॥ ५७ ॥ मन्थे मुधा न नवतां । गृहदास्यं को-
 ऽपि मां दिना कुरुते ॥ इत्युद्वंल इवोचे । स मातुलानपि निषेधयतः ॥ ५८ ॥ अथ कुंभीमा-
 दाया—यसीमसौ जलनिधिं ययौ जवनः ॥ किं करकद्वितकमंरुतु—रगस्तिरयमिति जनै-

धर्मांतः ॥ ५९ ॥ दुर्धरपूरपरःशत—पतयातुसरिजलैरपूणैर्लम् ॥ कुंड्या तथा तटस्थः । स वा-
 रिधिसुदंचितुं लग्नः ॥ ६० ॥ भुंच मणिजालमधुना । विमुच्यते जलपते मया कृपया ॥ इति
 तर्जयन् स जलाधि । कैः कैर्न विहस्यते जनैः ॥ ६१ ॥ लोकैरपि स निषिद्धो । जगौ न मे सं-
 पदं किमु सहध्वं ॥ तावन्नाहं जवतां । दयादो वा विरोधी वा ॥ ६२ ॥ एवं त्यक्त्वाद्गोदक
 —मन्नभ्रमनसं च षड्भिरपि मासैः ॥ तं वीक्ष्य वारिधिपतिः । सुस्थितदेवस्तुतोषतरां ॥ ६३ ॥
 अपवादशीरुणा तेन । तस्य रत्नाकराजवं कृषतः ॥ चिंतारत्नमदर्शयत् । दारिद्र्याध्वांतदिनर-
 लम् ॥ ६४ ॥ जितकासी तद्गवं । मलदिग्धपटञ्चरांचदे बध्धवा ॥ वलितः फलितक्लेशः । स
 तितर्जयिषुर्निषेद्धजनं ॥ ६५ ॥ क्वचन प्राप्ते त्रिङ्गा—लब्धान्ननिरस्तचिरतरबुबुद्धः ॥ शिश्ये
 निशि निद्रागळि—तचीवरः पांशुकुड्यां सः ॥ ६६ ॥ पदलभ्यं तद्गसन—ग्रंथिं पथिको ंथ-
 मुद्रयकोऽपि ॥ सुररत्नं चालोकत । दुरासदं नाभ्यहीनानां ॥ ६७ ॥ तद्बंदिमोक्षमाधाय ।
 तरपदे प्रावखंरुमाबध्ध ॥ यद्विपसत तद्वेधे । स ततः सततं तमन्यर्च्य ॥ ६८ ॥ जागरि-
 तस्तरणिकरैः । सोऽपि दरिद्रो गृहीतनिजवसनः ॥ शेरित इव हर्षोर्मिभि-रतीतमार्गो ययौ

स्वग्रहम् ॥ ६९ ॥ पत्न्यामेलयदखिलां—स्तत्र स्वजगानुवाच तानेवं ॥ चिंतामणिमहमायं ।
 जलधेर्युष्मन्निषिद्धोऽपि ॥ ७० ॥ अथ तत्पुरतः पश्यति । यावद् प्रांथं विमुच्य स वराकः ॥
 दारिद्र्यकेलिकंदुक । श्वोपलस्तावदाविरभूत् ॥ ७१ ॥ त्रवडुचितोऽयं चिंता—मणिर्नवत्येव मा
 श्वथं मुंच ॥ तैरिति हसितः स गलित—जीवित इव किमपि न जजदप ॥ ७२ ॥ स इव
 द्वेशाह्वयं । नरत्रवचिंतामणिं त्रवांनोथौ ॥ न हि मोहनिद्रयाहं । निर्गमयन् हासयिष्ये-
 ऽहं ॥ ७३ ॥ अवददथ पद्मसेना । प्रिय कार्यः प्राप्तवस्तुना तोषः ॥ उच्चतरुशिरसि नो चे-
 र्कलानि दृष्ट्वा स्फुटति हृदयं ॥ ७४ ॥ यद्ब्रह्मं तन्मुंच—ब्रह्मब्रह्ममधिकं नरो सुगयमाणः ॥
 जन्नयन्नष्टो म्रुत्वा । सीदत्यनु स इव गोमायुः ॥ ७५ ॥ एकः परितः सरितं । मुखविन्यस्ता-
 मिषो वने कापि ॥ पंकिलम्रुतललीनं । मीनं प्रदर्श गोमायुः ॥ ७६ ॥ मुक्त्वा स मांसखंकं
 । दधाव जलचारिणं जिष्टुस्तं ॥ निममज्ज तिसिर्धुन्या—मितः शकुन्या पदं जहे ॥ ७७ ॥
 अथ तं व्यथितं हृदये । कंदंतं जंबूकं जगौ कोऽपि ॥ तद्वोत्रोद्रेकविलो—कनेन कौतुहली
 पथिकः ॥ ७८ ॥ प्रविहाय मांसपेशीं । वदनगतां धावितस्तिमिं धर्तुं ॥ त्रष्टस्त्वमामिषादनि-

मिषाच्च किं रोदिसि शृगाल ॥ ५९ ॥ तद्वत्करगतजोषे—व्यनादरः सादरश्च शिवसौख्ये ॥
 कर्मवशेन विषदिते । द्रुथेऽपि माभूः परैः शोच्यः ॥ ६० ॥ अथ तां जगाद् जंबूः । सुप्तगे के-
 संकरी सम-त्वमसि ॥ उपदिशसि लब्धपालन—मेतत्कस्मै न रोचेत ॥ ६१ ॥ लब्धोऽपि परं
 धर्मो । विनाश्रयते योषिदुक्तिचौरीत्रिः ॥ ता अपराजित्याहं । स्यां विद्युन्मादिना न स्मः
 ॥ ६२ ॥ अस्ति गिरौ वैताड्ये । शूरिशुभ्रं गगनवह्न्रं नगरं ॥ यत्र सृष्टिजवनत्रिस्थिषु । ज-
 नद्विवेनैव चित्राणि ॥ ६३ ॥ खेचरौ विद्युन्मादी । मेघरथश्चात्र सोदरावासां ॥ तौ प्रापतुः
 कदाचन । मातंगी नाम वरविद्यां ॥ ६४ ॥ परिणीय श्वपचसुतां । श्वपचस्थाने कृताश्रयैः
 सततं ॥ वर्षाविधिश्रुतशीदैः । मुंजिरियं साध्यते विद्या ॥ ६५ ॥ निर्णयिति मिथस्तौ । खगा-
 विव तरोर्गिरैरवातरतां ॥ विहितश्वपाकवेषी । वसंतपुरपत्तनमगातां ॥ ६६ ॥ गत्वा श्वपाक-
 पाटक—मन्नजेतां तौ श्वपाककुलवृद्धम् ॥ तेनापि कौ युवामिति । पृष्टौ स्पष्टं न्यगदतां च
 ॥ ६७ ॥ आवां श्वपाकनाथक—तनयौ जनकापमानतः खिन्नौ ॥ पादद्विपुत्राद्भ्रा—जमि-
 व नाथं निरीक्ष्य त्वां ॥ ६८ ॥ तौ नक्तौ गुणयुक्तौ । स्वसुतार्यां स व्यवहयन्मुदितः ॥

अथ मेघरथोऽजिह्व — ब्रह्मधरोऽसाध्यद्विधां ॥ ८९ ॥ अपरस्तु पिकः काकी — मिव श्यापा-
 कीमकामयत कामं ॥ साधत्त ततो गर्भं । घनसिका भूरिवांकरं ॥ ९० ॥ वर्षेण स्मिद्धविद्यो ।
 ज्ञात्वैतत्त्वं जगाद् मेघरथः ॥ ॥ सुकुलस्य च सकलस्य च । बांधव तव विप्लवः कोऽयं ॥ ९१ ॥
 सोऽपि त्रपानतमुखः । प्रोचे त्रातः क्षमस्व मम मंतुं ॥ अनुनेष्याम्यथ विधां । मम चिंतां
 वर्धतः कुर्याः ॥ ९२ ॥ अथ स गतः सुगत इव । ब्रह्मपदं निजपुरं सरविजेता ॥ वर्धते वव-
 दे स्त्री — बंधान्निजबंधुमुद्धतुं ॥ ९३ ॥ तत्र स बंधुमपश्य — द्वादां परिदावयंतमंकस्थम् ॥
 पुनरपि तां मातंगी — मंगीकृतगर्भत्रारां च ॥ ९४ ॥ मेघरथस्तं न्यगाद् — ज्ञातः किं निस्त्रा-
 पोऽसि विकलोऽसि ॥ अस्यां नगरस्रोतसि । हंस इव त्वं यदनुरक्तः ॥ ९५ ॥ सोऽपि जगौ
 त्रातमं । खलेषु रेखा तत्रोपकारिषु च ॥ मामीदृग्दशमपि यो । भूयो भूयः प्रबोधयसि ॥ ९६ ॥
 वज पुनरेयाः साधित — विधं वर्षेण मां समुद्धतुं ॥ तेनेत्युक्तः स ययौ । ववदे संवत्सरेण
 पुनः ॥ ९७ ॥ बालकृपपालनरत — मुदरिष्या संगतं च मातंग्या ॥ विद्युन्मालिनमालोक्चय ।
 तस्य दीह्यते मनः ॥ ९८ ॥ जङ्गय ततः स गत — स्तथा यथा न न्यवर्तत यूयः ॥ तद्ब्रह्मा-

रीवशगो । न खेदपिष्ये गुरूनेषः ॥ ९९ ॥ ऊचेऽथ कनकसेना । मृतोऽतिकामाद्विचित्रवी-
 र्यनुपः ॥ अतिकोपात्कौरव्या । अत्यन्निमानादशश्रीवः ॥ ९०० ॥ नलभूपोऽतिच्युता—दतिनै-
 स्तुंशाच्च परशुरामोऽपि ॥ अतिलोनाच्च विनन्द्यसि । नाथ त्वं शंखधमक इव ॥ १ ॥ शाब्दि-
 ग्रामे ग्रामे । बभूव कौटुंबिकः पुरा सुजगः ॥ क्षेत्रं स ररह सदा । शंखध्वनिना मृगादित्र्यः
 ॥ २ ॥ अन्त्येद्युः स निशायां । शंखकरो रक्षितुं ययौ क्षेत्रं ॥ तत्र च निशावसाने । दध्मौ
 सुसोस्थितः शंखम् ॥ ३ ॥ क्षेत्रमन्वितो व्रजंतः । केचिच्चौरा गृहीतधेनुधनाः ॥ तेन ध्वनिना-
 कस्मा—रघासानारककान् विविदुः ॥ ४ ॥ मुक्त्वा गोधनमखिलं । स्वदेहमपि भारकारि सं-
 न्वानाः ॥ ते तत्रसुर्दिशोदिशि । ध्रुवा ध्वान्ते वयस्यधिषं ॥ ५ ॥ प्राप्तः परितः क्षेत्रं । व्रमं-
 स्तदैक्किष्ट गोकुलं सकलं ॥ स हृदी गोपविहीनं । लोकमिव स्वैरहंचारं ॥ ६ ॥ ग्रामं नीता-
 तस्मा—क्षेत्रे स धनं यशश्च लोकेत्र्यः ॥ लोनात्ततः स नित्यं । क्षेत्रे धमतिस्म निशि शंखम्
 ॥ ७ ॥ चौरास्त एव यांत—स्तेनैव पथा कदाचिदात्तधनाः ॥ तत्रैव शंखशब्दं । श्रुत्वा स-
 त्वाधिकाः प्रोचुः ॥ ८ ॥ अत्रैव शंखनादः । पुरात्रवन्मन्महे ततः स्वधिया ॥ अत्रासन्नक्षेत्रे ।

कोऽपि नरः शंखधमकोऽस्ति ॥ ९ ॥ प्रागपि शंखं धमता—मुना वयं त्याजिता ध्रुवं धेनुः ॥
 तद्वात्योऽयमिति ध्वनि—मनुस्यत्य क्रेत्रमीधुस्ते ॥ १० ॥ तत्र प्रयत्नतः शंख—वादिनं तस्मिन्-
 रास्तमालोक्य ॥ शंखत्वा शंखं चक्रुः । पराशुक्रद्वयं घनाघातैः ॥ ११ ॥ चेदकरिष्यद्भोजनं । न सो-
 ऽधिकं तद्व्यपस्यत न चैवं ॥ तस्वमपि लब्धभोगै—स्तोषं कुरु किं शिवस्पृहया ॥ १२ ॥ श्री-
 जंबूरवद्दशो । न जोगसंतोषयोः प्रिये मेवः ॥ न हि जोगान् युक्तवतः । स्यात्कस्यापीह
 संतोषः ॥ १३ ॥ मंगो यथा यथा स्या—नमज्जल्यधिकं तथा तथा जंतुः ॥ कपिरपि न किं स
 नष्टः । कुर्वन्नधिक(धिकं संगम् ॥ १४ ॥ अस्ति गिरिविंध्य इति । क्रीडासदनं समग्रसत्वानां
 ॥ तत्रैकः कपिरजव—यूथपतिर्द्व्यपितपरचक्रः ॥ १५ ॥ कोऽपि कपिश्रपलतर—स्तद्व्यथितावा-
 नरीं रहश्चकमे ॥ तद् ज्ञात्वा यूथपति—स्तमथावत्कोधनो दंतुं ॥ १६ ॥ सोऽपि कपिः खि-
 त्कारं । कुर्वाणो प्रावगोलकान् वर्षन् ॥ पृष्टस्थापितद्वयित—स्तमनुदधावे कृथाविष्टः ॥ १७ ॥
 न समरकेलीः केनापि । शिकित्तौ कापि नैव दृष्टचरौ ॥ तौ युयुधातेऽन्योन्यं । सविस्मयं वीक्षि-
 तौ व्याधैः ॥ १८ ॥ स जरी यूथाधिपति—र्यून-ऽजयोजसा जितस्तेन ॥ नश्यन्नातपतापु-

त्यथश्रमाच्चान्नवत्तुषितः ॥ १९ ॥ विपुत्रशिलासिलितशिलां—जतुनि सुप्रमवाहयज्वलधिया
 सः ॥ तत्तत्र लग्नमुद्धर्तुं—महामः सोऽक्षिपत्पाणी ॥ २० ॥ तावप्युरुर्तुमथो । चरणौ चिके-
 प तावपि विलग्नौ ॥ स ततः सर्वावयवं । कीलित इव मृत्युमानंच ॥ २१ ॥ गौरैयरसप्रमिता
 । जोगास्तेष्वेवमहमपि विलग्नः ॥ तृष्णाकृतमतिमोहो । न विपत्स्ये वत्सत्वे स इव ॥ २२ ॥
 एवं प्रियासु चतस्रषु । चतुरं प्रतिबोधितासु ननु मेने ॥ श्रीजंबूवीरेणा—धनेदितं कामन्न-
 टकटकं ॥ २३ ॥ जणतिस्र नन्नःसेना । प्रिय जाने शिवसुखे धृतानंदं ॥ मुनिवृंदं वीक्ष्य न-
 ना-नपि तान्यति तन्मनास्सस्मै ॥ २४ ॥ न स्पर्धया कृतं स्या-त्कार्यं परिणामसुंदरं प्रायः ॥
 अत्रार्थे जरतीयुग—दृष्टान्तमुशंति किल संतः ॥ २५ ॥ नंदिग्रामे सिद्धि-र्बुद्धिशोभे स्त्रियौ
 पुराभूतां ॥ जरसा दारिश्रेण च । युक्तं समभूतयोः सख्यं ॥ २६ ॥ आराधितोऽथ सिद्ध्या ।
 दारिद्र्यत्रयार्थयानुत्तावनिधिः ॥ दर् नारुध्यमनुदिन-मदान्मुदा जोगिलो यद्गः ॥ २७ ॥ भ-
 शुमाधवमात्रयामिव । दीनारान्यां जगत्प्रियाद्यां सा ॥ नेजे जरती वल्ली-पल्लवितेव श्रियं
 परमां ॥ २८ ॥ बुद्धिस्सामग्राही-दावां सखि सन्निभे पुराभूव ॥ किं वज्रात्तरणैस्त्वं । संप्रति

परिवर्तितेवासि ॥ ३९ ॥ उक्ते तथा सरलया । यद्गुरुते स्वविचरे ततो बुद्धिः ॥ भक्त्वारार-
 थ यद्गं । सिद्धेश्वायाचत द्विगुणं ॥ ३० ॥ प्रत्यक्षो यद्गोऽदा—तस्यै चतुरः सदा स दीनारान्
 सरसीव मृदुसमीरैः । सापि विलासानशिक्षयत तैः ॥ ३१ ॥ द्विगुणं ततोऽपि सिद्धि—वै-
 ने नित्यं निर्धेवितायक्तात् ॥ आराद्धो बुद्धेरपि । तद् द्विगुणं धनमदायद्गः ॥३२॥ स्त्रीसंकटे
 निपतितं । विषण्मित्र वीक्ष्य यद्गमथ सिद्धिः ॥ आराध्य बलात्तेन । स्वकमेकमकाणयच्च भुः
 ॥ ३३ ॥ परिचर्यं नतो बुद्ध्या । गतबुद्ध्या सिद्धितोऽर्थितो द्विगुणं ॥ तां यद्गश्च न्युग—विक-
 लां चक्रे विरोधाच्च ॥ ३४ ॥ उपचितपुष्कलविचवा—पि सा ततः प्राप कमपि संतापं ॥ त्व-
 मपि शिवेधैर्मुनित्रि—र्षकर्पर्यस्तथाप्तोषि ॥ ३५ ॥ जंबूह्वाच मानिति । लग्नते तव वचनप-
 रुतिः सेयं ॥ जन्मीलति त्रवनस्त—त्वलोचने पांशुवृष्टितुवं ॥ ३६ ॥ परमपरे भुञ्चन्ति । सत्प-
 थं ये त्रवाहशां वचनैः ॥ नाहं मोक्षयामि पुन—स्तं प्राजनकैः स बाजीव ॥ ३७ ॥ अस्ति पुरं
 साकेतं । संकेतस्थानमखिललक्ष्मीणां ॥ बाह्यांतरारिजेता । जितारिरिति तत्र भूपावः ॥३८॥
 तस्य प्रसादसदनं । जिनदासः श्रावकोऽत्रवत्तत्र ॥ न्यासीकृतं स राज्ञा । ह्यरत्नमपावयत्प्र-

यतः ॥ ३९ ॥ इत्यगृहे तस्य ह्य—स्यांगोपांगेषु वर्धमानेषु ॥ बभूधे नृपस्य संपन्दिपञ्च
 वैरि क्लीडाणां ॥ ४० ॥ अन्वहमारुह्य ह्यं । तं सरसि निनाय नीरपानाय ॥ बलमानश्च
 जिनगृहे । प्रदक्षिणात्रयमदादित्रयः ॥ ४१ ॥ स ह्यस्य एव देवं । नत्वागाञ्जिजगृहं ततस्तु-
 रगः ॥ नान्यं विवेद मार्गं । स्वगृहसरोजिनभवनवर्जं ॥ ४२ ॥ लम्बोपजिह्वमिव नः । किं रा-
 ज्यं ज्ञुदति वैरिभूपादौः ॥ इति पृष्ठे निजसंसदि । शुवि गूढचराश्चराः प्रोचुः ॥ ४३ ॥ स्व-
 प्रसुराज्यरसायन—मरि कुलबद्धम्याः कथामयः स ह्ययः ॥ यावज्जयति जितारेः । कथमुद्य-
 स्तावदपरेषां ॥ ४४ ॥ अचिरातं तुरगमहं । हत्वा नेष्याम्यद्ः प्रतिज्ञाय ॥ प्राङ्मन्यः क-
 श्चि—त्तस्त्विवः प्राप साकेतं ॥ ४५ ॥ कपटश्रावकवेधं । कुर्वतमशेषजैनधिंवाचाम् ॥ साध-
 र्मिकवात्सल्या—जिनदासस्तमानयत्स्वगृहं ॥ ४६ ॥ तत्रात्र्यर्धं जिनेन्द्रान् । शुक्त्वा सोऽदीक-
 नियमसंयमितं । जिनदासस्याग्रहतो । निशि तस्थौ धर्मवातन्त्रिः ॥ ४७ ॥ केनापि तदा सु-
 हृदा । स्वविवाहमहोत्सवे समत्र्यर्धं ॥ आहूतो जिनदासः । क्णमासी तुरंगचिंतार्चः ॥ ४८ ॥
 तं गोप्याज्ञोप्यतरं । तुरगं तनयादिकेऽप्यविश्वासी ॥ इत्वा कपटश्रावक—स्य रक्षितुं ततः

स चचात् ॥ ५८ ॥ साध्यं सिद्धिं ध्याय—ज्ञथो निशीथे स गोमुखध्यायः ॥ आरुह्य तं तु-
 रगं । स्वपुरमन्त्रि श्रेयामांस ॥ ५० ॥ पूर्वं सरस्ततो जिन—मंदिरमागस्य चतुरंगस्तुरगः ॥
 चक्रे प्रदक्षिणात्रय—मथ निजमंदिरमुपेयाय ॥ ५१ ॥ पुनरपि तुन्नस्तेने । तेन हृषो यूयसी-
 त्रमीरेवं ॥ स ननाश तिमिरनाशं । प्रत्यूषेऽश्वं विमुच्य ततः ॥ ५२ ॥ निखिरुनिशात्रमिजात
 —बलेशः प्रविवेश मेदुरामश्वः ॥ पौरैः पृष्टश्चेन्न्यः । किं निशि बाहस्त्वयावाहि ॥ ५३ ॥ च-
 कितः स लोकवचसा । तत्र गतः श्रान्तमश्वमाद्योषय ॥ अवागतकितवश्रावक—वृत्तः सर्वं सु-
 कृतिनं मेने ॥ ५४ ॥ स्वपथित्वा हर्षाश्रुति—रथाश्वमिन्नयो विशिष्य संस्वके ॥ स्फुटदृश
 हि पंशोरपि । जायंते गौरवाय गुणाः ॥ ५५ ॥ तद्द्रश्युसुणानिहितां । तां स्वहितानि चिद्वर्शन-
 क्रियारूपां ॥ अजहंस्त्रिपथीमहमपि । कस्य न मान्यो नविध्यामि ॥ ५६ ॥ अत्यपदर्थो कन-
 कश्रीः । प्राणप्रिय कुषिरपि क्रमात्फलति ॥ पंथाः क्रमशो दांध्यः । क्रमशः शैवमारोह्याम् ॥
 ॥ ५७ ॥ गंतव्यं शिवनगरं । क्रमशः क्रमशो व्रतं गृहीतव्यं ॥ अक्रमकारी त्वरया । परिशो-
 चति पुण्यहीन इव ॥ ५८ ॥ अस्ति नगरी जयंती । निजश्रिया सुरपुरीमपि जयंती ॥ शैशव-

मृतपितृबंधु—स्तत्राभूत्कोऽपि कुलपुत्रः ॥ ५९ ॥ स च मातुलेन निन्ये । निजगेहे तदपि व-
 ह्निना देहे ॥ धृतदेहेवावक्षी—स्तेनापि ततोऽयमख्याजि ॥ ६० ॥ स जगाम तामक्षिणीं ।
 कस्यचिरुद्दे स्थितोऽद्वयलाभेन ॥ तदपि निशांथां पापिषु । परमैः परमोचिन्निरमोषि ॥ ६१ ॥
 तस्य ततोऽदापि जनै—रन्वर्थं पुण्यहीन इति नाम ॥ दारिद्र्यनिदे तर्था सौतर्थादःपतिं
 विवेश ॥ ६२ ॥ ववक्षे धनलवलाज—प्रमनाः सं मनाकदा च खरवातैः ॥ तरंगान्मद्विनं
 स्वं । शोध्युभिवाब्धौ ममज्ज तरी ॥ ६३ ॥ फलकादिजानतीर्णा—कृपारः परमाप्य स कथमपि
 ॥ कांतारं कांतारस—मत्तव्यालं व्यर्द्धविष्ट ॥ ६४ ॥ द्वीप द्वारण्याब्धौ । पुरतो वरतोरणे
 महायतने ॥ यदं निरीक्ष्य दौःस्थ्यं । द्रवयितुमनिशं सिषेवे सः ॥ ६५ ॥ नक्तिवशस्तं प्रो-
 चे । दयाबुहदयाबुनायको यद्गः ॥ एकः केकी नित्यं । नृत्थं पुरतः करिष्यति ते ॥ ६६ ॥
 सौवं सौवर्णमसौ । यरिपहं मुंचति ब्रजद्वेकम् ॥ वत्स तदाद्व्यास्त—द्विवहो हि श्रीकरो न-
 वति ॥ ६७ ॥ अथ तेन यद्गवचसा—नुदिनं क्षिखिपिडमेकमाददाता ॥ दधेऽन्यदा कलापी
 । समं समस्तानि तान्यापतुं ॥ ६८ ॥ तस्याशुचिकरसंकर—मवाप्य केकी स वायसो जातः ॥

आत्तचराण्यपि पिबानि । काकपिबित्वमानञ्जुः ॥ ६९ ॥ सोऽरिचमूभिव कमला—मन्यायांतीं
 निषिञ्ज्य सर्वत्र ॥ विधिना विहितं निःस्व—प्रात्रवमात्रवमनुबभूव ॥ ७० ॥ एवं त्वमाश्रमा-
 दि—क्रमलोपात्प्रथममेव तपसि रतः ॥ प्राच्यादपि पुण्यचया—च्युतश्चिरं तपस्यसे दुःखं
 ॥ ७१ ॥ जंबूरवाच सक्रम—माश्रमविषयं विचारयेच्चतुरे ॥ सौहृदस्त्रिव निर्वर्जं । यस्य स्था-
 दंतकेन सह ॥ ७२ ॥ ये लब्धां सामर्थी । परिजनमोहेन हारयन्ति जनाः ॥ निबिभानुताप-
 तस्ते—ऽवश्यं ह्विश्यन्ति कमल इव ॥ ७३ ॥ कादंबिन्यस्यटवी । पंक्तिशिरःक्ष्माचूदविरलपत्रा-
 शा ॥ परितोऽमितदुरुक्षा । लंकेवाष्टापदनिवासा ॥ ७४ ॥ एकस्तत्रास्ति नदी । बहुयोजन-
 जनविस्तृतः सदासलिलः ॥ यस्य दृढकुट्टिमापित—मूर्ध्वं सेवात्पटवेन ॥ ७५ ॥ तस्यांतः
 कूर्मोऽभू—त्परिष्कृतः पुत्रपौत्रदौहित्रैः ॥ नदकुहरलीनत्वा—द्विरमृत इव यो यमस्यापि ॥
 ॥ ७६ ॥ स कदापि वातदारित—शेवात्तद्विद्रवर्मनोद्ग्रीवः ॥ शारदमिंदुं वारिद—विरहि-
 तमुत्तुमं कृतमपश्यत् ॥ ७७ ॥ तादृशमदृष्टपूर्वी । विस्मयरसनिर्भरं चिरं वीक्ष्य ॥ स्वज्ञातेर्नय-
 नोत्सव—माधातुमथोऽगमत्कमलः ॥ ७८ ॥ यावत्परिजनयुक्त—स्तत्रागात्तावदुत्तमरुनिमिदि-

तं ॥ शैवालपटलमधत्ता—तुक्काटकपाटपट्टिमानं ॥ ७६ ॥ आलोकयन्नपि नंदं । नासौ तं श-
 शिनमैकत वराकः ॥ तद्वत्कुटुंबमोहा—इशुरुचंद्रप्रहं न मोहयामि ॥ ७७ ॥ ऊर्ध्वेऽथ कन-
 कवत्या । न मन्यते यो हितानं स्वजनवाचां ॥ तस्यासन्ना विपदः । खगस्य मासाहसस्यैव ॥ ७८ ॥
 दृदशो केनापि नरे—णांतर्वनचारिणा हरिः सुप्तः ॥ तत्कावहतद्विरदा—मिषसुहतो ऽथात-
 मुखकुहरः ॥ ७९ ॥ कोऽपि मा साहस—मिति निगदन्मांसवेशालोत्तरेण ॥ प्रविशंस्तन्मुख-
 कृपं । तेन निषिद्धोऽपि न च तस्थौ ॥ ७३ ॥ जागरितोऽथ हरिस्तं । जीवस्वस्तं चपेटया चर्के
 ॥ तद्वत्तवापि दयिता—हितोक्तिविमुखस्य न हि कुशवं ॥ ७४ ॥ जंबूजंगाद सुन्नगे । जी-
 वोऽयं रक्ष्यते कित्तेर्येन ॥ बंधुः स एव हितकृ—किं शैबैरापदि तदस्थैः ॥ ७५ ॥ न वपुर्न
 कुटुंबं वा । शरीरिणो रक्षणकर्म विपदि ॥ अत्रार्थे मित्रत्रय—कथानकं किं न चिंतयसि ॥
 ॥ ७६ ॥ देशोऽस्ति निरवसानो । त्रमनिरतानंतजंतुसंतानः ॥ यस्य न क्षेत्रे पारः ॥ कैश्चन
 बहुनापि कालेन ॥ ७७ ॥ तत्तद्व्यतिरेककीर्णं । तत्रास्ति नरसमुद्रमिति नगरं ॥ यन्नररजो-
 रपत्न्या । पत्न्या स्तुथेत देवानां ॥ ७८ ॥ तन्नोन्नशासन इति । क्वापो यत्सोषरोषपरतंत्रः ॥

केऽपि व्रजंते दिव्या—मृद्धिं नरकव्यथां केऽपि ॥ ८९ ॥ आपातावसुरावय—माकुंशुसुरेंद्र-
 माजननंमरणं ॥ यस्यदिशं ब्रह्मिनो । अवतोऽपि न दंघते लोकः ॥ ९० ॥ धनदौःस्थ्ययोव्रन-
 जरा—सुखदुःखयज्ञोऽयशःप्रमुखमखिलं ॥ लोकस्य पर्यवस्यति । यस्मिन्नेकप्रज्ञौ जगतः ॥ ९१ ॥
 अमरा अपि नैरथिका—स्तेऽप्यमरा द्विजवराः श्रपाकाश्च ॥ तेऽपि द्विजाः क्रियंते । येन
 स्वैरं निजवदेन ॥ ९२ ॥ तस्य सचिवः सचेतन । इति येन स्वप्रद्युः प्रभूतधिया ॥ निन्ये वृ-
 द्धिमुपायै—स्तेस्तेरारंभसिद्धेन ॥ ९३ ॥ यः स्वर्गनरकसीमां । ज्ञामयति भूमिं प्रभोः प्रसा-
 देन ॥ न लज्जति तस्य सेवां । तेनैष सुखेऽपि दुःखेऽपि ॥ ९४ ॥ तस्य बभूव सुरूपः । सुहृ-
 दाजन्मोपजातसंयोगः ॥ स्वयमास्ये निह्किंशैः । कवदैर्योऽवर्द्धं तेनैव ॥ ९५ ॥ तस्य खानवि-
 देपन—विभूषणाद्यंगजोजनादीनि ॥ स्वसुखायैव सचेतन—सचिवो मेने परप्रीतिः ॥ ९६ ॥
 व्यवहारान्यवहार—स्थितिगतिश्रयनं स तेन सह चक्रे ॥ तत्तस्य ददे लोकै—रक्षिधानं नि-
 त्यभिन्नेति ॥ ९७ ॥ अन्येद्युश्च दधितया । मतिमत्यावसरमाप्य स प्रोचे ॥ जागर्थते हि पुर-
 षः । प्रमदुरो जालजायाभिः ॥ ९८ ॥ योऽयं धव तव स्वया । मन्येऽहं स बहिरेव रमणी-

यः ॥ अंतर्मदिनात्मायं । त्वधि मधि विधटिष्यते प्रांते ॥ ए७ ॥ आसन्नविपदि कावे । सि-
 त्स्मिन् विधटिते परः कोऽपि ॥ त्रावि न तंव सखा किं । दग्नेऽग्नौ खन्यते कूपः ॥ ६०० ॥
 एकं चक्षुरचक्षु-मुखे रथे चक्रमेककर्मचक्रं ॥ तत्कमपि सुहृदमपरं । कुरु संप्रति यदि हिते-
 शुरसि ॥ १ ॥ स प्रेरित इति पत्न्या । मित्रं खजनात्त्रिधं विधत्सेस ॥ प्रीणाति परप्रणयः ।
 पर्वणि पर्वणि तमाकार्थं ॥ २ ॥ पर्वसुहृदिति प्रथिते । नास्ति तस्य प्रियावददधितं ॥ पूर्वसा-
 देष सखा । सुखाय त्रविता विपत्तौ ते ॥ ३ ॥ अयमपि न पुनः सम्यक् । प्रन्नविष्यति र-
 क्तिनुं किति नाथ ॥ स्वाराधमचलसौहृद-मध्यबंदं तत्कुरु सखायं ॥ ४ ॥ स च विश्वहितः
 श्रीमान् । सुवन्नः प्राथेण साधुशाखासु ॥ इति तद्वचसा चक्रे । तमेव मित्रं महामात्यः ॥५॥
 अध्वनि दष्टं नमति । ध्यायति सद्भावपूर्वकं तं सः ॥ स च तावतापि तुष्यति । त्रावग्राह्या
 हि वसुहृदः ॥ ६ ॥ स ततः प्रणामसिन्ना-रथया जनै रौच्यताच्युतस्नेहः ॥ एवं मित्रत्रय-
 शुग् । निजं स जन्म व्यतीयाय ॥ ७ ॥ सं कदाचन यमकदपे । तृपतौ कुपिते जगाद् सह-
 मित्रं ॥ मित्र त्वरथेव मया । न्यस्तमन्त्रेणमसर्वस्वं ॥ ८ ॥ विपदि तदुपस्थिताया—मस्यां सा-

हायमारचय्य मम ॥ अबदातमर्जय यशः । पुनः पुनर्नेदशोऽवसरः ॥ ९ ॥ श्रुतमप्यश्रुतमि-
 व त—रुचनं कृत्वा धृतावहेव इव ॥ तूष्णीको नित्यसुहृद—दयपतदचेष्टो महीपीते ॥१०॥
 परिवृत्ते सहसिन्ने । मदानास्यमनोजसं संचिवधुर्ये ॥ अत्रगतराजविरोध—स्तमवददन्त्येस्य प-
 र्वसखः ॥ ११ ॥ मित्र विधीदसि कस्मा—द्धनेन देहेन वा यतिष्येऽहं ॥ किं क्रियते भूपोऽयं ।
 स्वैराचारो दुराराधः ॥ १२ ॥ उपकारास्तव बहव—स्तेषामनुणः कथं नविध्यामि ॥ श्रुत्वेति
 नित्यमित्रा—रपर्वसखममुं स बहुमेने ॥१३॥ तस्मिन्नथ यतमने । प्रवर्धमाने नये च भूमिपतेः ॥
 आगात्प्रणामसवयाः सावष्टंभं जगादिति १४. मित्रागतोऽस्मि सोऽहं । त्वत्पत्न्या प्रेरितोऽथ मतिम-
 ल्या ॥ किं शोचसि मयि निकटे । प्रन्नविष्णुर्विष्णुरपि न स्यात् ॥१५॥ वर्षति मदादेशा—ज्जाल-
 दाः सीमां जिनसि न च जलधिः ॥ प्रादुर्नवंति निधयः । स्फुरंति मणिमंत्रमहिमानः ॥१६॥
 दुःस्था अपि धनवंतः । कुधियोऽपि बुधा सृणा अपि ज्याघ्राः ॥ रंका अपि चक्रधरा । मया यथेष्टं
 विधीयते ॥ १७ ॥ माथा मनसि वदस्मै । न चाकरं कंचन कदापि सत्कारं ॥ नाहं भाटक-
 वश्यो । वश्योऽहं शुद्धज्ञानानां ॥ १८ ॥ नावस्तवापि शुद्धः । स्यामद्य बवानुणः प्रणामस्य ॥

एहेहि नयामि त्वां । सदधितमनुपद्रवं स्थानं ॥ १९ ॥ विश्वहितं स्वहितं तं । सोऽपि पुर-
 र्गुल्य सप्रियश्चाल ॥ तस्यादेशाच्चक्रे । वासकममराळये कचन ॥ २० ॥ तमचालयत्ततोऽपि
 । प्रणतिसंखो धनसुखांवागढमपि ॥ न हि राजविरुद्धानां । स्थितिरेकत्रोचिता प्रायः ॥२१॥
 पुनरपि पदं रमधितुं । तं मूलपुरं निनाय विश्वहितः ॥ तवाप्यनुक्त त्रोगान् ॥ स चिरं तस्या-
 नुत्नावेन ॥ २२ ॥ माहासीदत्र स्थितं—मेतं नृपतिश्चरैरिति वयस्यः ॥ परिवर्तितवेधं तं । प्र-
 यतं सार्थैश्चसुपनिन्द्ये ॥ २३ ॥ सार्थैश्चस्तमवादी—द्वस्त सत्रायोऽसि सुहृदेषः ॥ वयमप्य-
 स्वैव बला—त्कुप्रभुमेतं मुमुक्षांसः ॥ २४ ॥ माभूत्कदापि विमुखो—ऽमुष्यत्याज्यो न जातु
 सार्थांश्च ॥ जच्छेते पथि यौ । व्याधौ तात्रयां न शैतव्यं ॥२५॥ दवशौद्ववंशजादी-गर्ता ग-
 त्यंतरायमिह ये स्युः ॥ ते प्रशममर्दवार्जव—संवरमंत्रैः सुखं वार्याः ॥ २६ ॥ न च सहाये वि-
 धिने । स्वयेयं जेयं बलेन चौरबलं ॥ लब्धासेऽन्तिमतपुरं । शिक्तामेतां वहन् वीर ॥ २७ ॥ सोऽ-
 पि तदादेशरतः । सरलेन पथा तथा चचालाय ॥ येनातीतारण्यो । निर्विधं प्राप शिवनगरं
 ॥ २८ ॥ विश्वहितस्तमवादी—निमत्र तदेतत्पुरः पुरं पश्य ॥ यत्रोपशासननृपा—न्निवसंत्यकु-

तोत्रया लोकाः ॥ ३९ ॥ नित्ययुवा मृत्युत्रया—तंकविमुक्तः सहानया परन्था ॥ कालमनं-
 तमिह त्वं । झुंजीथा निस्तुषं सौख्यं ॥ ३० ॥ अथ तत्र पुरे प्रचरे । प्रवेश्य तं बंधुमनुपधि-
 स्नेहः ॥ विश्वहितोऽचलत यत—स्तस्योऽकार्यं जगन्निखिलं ॥ ३१ ॥ शृणु सुदति कथातत्त्वं
 । देशोऽयं संसृतिः पुरं नृत्रवं ॥ राजा कर्मविपाकः । सचिवो जीवः प्रिया बुद्धिः ॥ ३२ ॥
 तनुपरिजनधर्मख्यं । क्रमेण मित्रत्रयं यथोद्दिष्टं ॥ नृपकोपो मृत्युदशा—स्तस्यास्त्राणं न दे-
 हेन ॥ ३३ ॥ देहेऽनुपलक्षित इव । निश्चेष्टीभूय मंचकारूढे ॥ समुपैति बंधुवर्गो । धनेन व-
 चनेन यतमानः ॥ ३४ ॥ तदपि प्रवर्धमाने । मृत्युत्रये चालितः स धर्मेण ॥ वासकमेकं कु-
 रते । दिवि जीवो नृत्रवमेति पुनः ॥ ३५ ॥ सार्थो गणस्तदीशः । सुगुरुर्दीक्षा च वेषपरिव-
 र्तः ॥ उपदेशास्तद्धिता । रागद्वेषौ पथि व्याधौ ॥ ३६ ॥ वार्थाः प्रश्नामादीनां । दवाद्यो भेऽ-
 त्र ते किल कषायाः ॥ विषयाः सहायवनं । परीषदाश्चौरसेना च ॥ ३७ ॥ मोहाऽरण्यं मोक्षः
 । पुरमिष्टं विरुि तन्निव तेनाहं ॥ देहकुटुंबस्नेहं । विहाय निषिषेविषे धर्मं ॥ ३८ ॥ ऊचे च
 ततो जयश्री—रेवमंतीकैः स्वचित्तसंकल्पैः ॥ प्रिय क्लृप्तहृदयाः कस्मा—दस्मान् वंचयसि च-

इ इव ॥ ३९ ॥ ग्रामे कौशिकनामनि । चट्टोऽजनि तापसो महामूर्खः ॥ तस्मोऽध्वलननिरत-
 स्य । यस्य बाधोऽपि किल रुद्धाः ॥ ४० ॥ मोदकनिकरनिरुद्धं । स्वप्ने स्वमवं निरीदय बुद्धेन
 ॥ पशुजित्वरजनिमानः । प्रातरतेनोच्चिरे शिंष्याः ॥ ४१ ॥ वत्साः शृणुत जनानां । गृहेषु व-
 यमाप्नुमः सदा चिदां ॥ न तु सामग्रीन्धूनै—रस्मान्निर्नोजितः कोऽपि ॥ ४२ ॥ संजातश-
 किरथ । स्वैरं संतर्प्य लोकमखिलमपि ॥ पंकौ निवेषयिष्ये । स्वं बलिकर्णधुदाराणां ॥ ४३ ॥
 तद्रचयत शुचि मंरुप—माह्वयत हुतमशेषमपि लोकं ॥ इति तेनोक्ताः शिष्या । वितेनिर-
 तत्तथा सर्वं ॥ ४४ ॥ अथ विस्मयादकस्मा—न्मिदिते लोके क्रमाक्षिष्ये च ॥ पुरतः श्यादे-
 षु निवे—शितेषु शिष्यान् जगौ चट्टः ॥ ४५ ॥ हंहो विमृश्यते किं । मजोदरान्मोदकान् स-
 मानयत ॥ तर्पयत कंशुकोद्रव—धान्यरसङ्गं जनमेतं ॥ ४६ ॥ तेषुपि विवृत्य द्वारं । परमोद-
 कशून्यमंतरैर्दत्त ॥ तं जीर्णकूपमिव मठ—मेतद्गुरवे निजगडुश्च ॥ ४७ ॥ चट्टः सन्नृचंगं ।
 जगाद् रे मूर्खशेखराः स्वपित ॥ येनैतानीकध्वे । प्रष्टाः स्वप्ने मयाप्येते ॥ ४८ ॥ श्रुत्वेति ज-
 नाः कृत्वा । कलकलमुत्तालतालदानेन ॥ निजसद्य ययुर्मुक्त्वा । मोदकसृष्टिं बुभुजिरे च ॥

॥ ४९ ॥ तं स्वमतिशिदिपकदिपत—जो जनदानायथा जहास जनः ॥ तद्ददीकसुखशा-
 स्तनंस्वमपि प्रजो माभूः ॥ ५० ॥ जंबूरवद्दधिते । किं त्वां कलुषयति विषतुष्णेषु ॥ स्मर-
 ति न किं ते गर्जा—धकृपवासव्यथा विदुषि ॥ ५१ ॥ त्रस्यति त्रिदशा अपि । यस्मात्तं ग-
 र्कृपमुन्मथ्य ॥ किं तंत्र पुनः पिससि । तुभमतिः स इव ललितांगः ॥ ५२ ॥ सुमनःश्रेणी-
 सारं । पुरमस्ति वसंतवद्रसंतपुरं ॥ चित्रं यत्र न गोपति—कराः कठोरत्वमत्रजंत ॥ ५३ ॥
 निश्चितायुधरसिको युधि । शतायुधस्तत्र समन्नवद्भुपः ॥ तस्य वधूर्नैवयौवन—बलदुर्दलित-
 ललितदेवी ॥ ५४ ॥ वातायनस्थिता सा । कदाचिदैक्षिष्ट मदनमिव सांगं ॥ ललितांगं नग-
 रांतः । समुद्रदत्तेत्यकुलतिवकं ॥ ५५ ॥ दुर्बलगवीव पंके । तद्ददृष्टिस्तस्य वर्ष्मणि निमग्ना ।
 अज्ञार्थिगितविज्ञा—नचतुरथा चतुरिकासख्या ॥ ५६ ॥ सरसां सहायां ता—माद्योष्य
 चिरं स्थितो युवा सोऽपि ॥ मरुपांशः सरसीव । सहकारवतामिवान्यत्रुतः ॥ ५७ ॥ वनमा-
 नंच कदाचन । विलोकितुं कौमुदीमहं नृपतिः ॥ तस्थौ लब्धावसरा । शिरोर्चिदंशेन राज्ञी
 च ॥ ५८ ॥ आनीतः सोऽपि युवा । कामप्रतिमाह्वेन चतुरिकया ॥ चिरविरहतापममुच—

द्राहीतनुसरसि रमभाणः ॥ ५९ ॥ इति ब्रुविते वलितगो—ऽत्र सौविदैः कोविदैर्मनाक् च-
 कितैः ॥ ऊचे कुतवनकेलि—स्तदैव नृपतिः समायातः ॥ ६० ॥ दधिता पतिव्रता ते । वय-
 मपि न ललदशः प्रजापाल ॥ परमंतःपुरमीक्षितु—महंसि दददत्रयमस्मासु ॥ ६१ ॥ निःशब्दं
 सिद्ध द्वा—ययौ तदांतःपुरं महीनाथः ॥ द्वारे च दत्तदृष्टि—न्यवेदयञ्चतुरिका राह्यै ॥
 ॥ ६२ ॥ गतकामा कामपि त्रिय—मंतर्दधती सखीयुता राही ॥ चिक्षेप दशमिवद त—मशु-
 चिकूपे च जालमार्गेण ॥ ६३ ॥ क्रमिकुलसंकुलचिकिल—पिबलमुत्तालवमनलावौषं ॥ प्राप्तः
 स कूपगर्भे । ययौ तुलामशुचिकीटस्य ॥ ६४ ॥ प्रतिदिवसमसौ राह्या । युक्तविमुक्तेन त्र-
 कनीरेण ॥ स्वस्य प्राणाधारं । कुक्कुर इव कल्पयामास ॥ ६५ ॥ नोदये नोगानस्मा—न्मल-
 कृषाद्विर्गतो न पुनरेषः ॥ विमृशन्निति नारकव—ज्जाजीव स च जीवितोद्विग्नः ॥ ६६ ॥ प्रा-
 वृषि जलधरसलिलैः ॥ प्रवाह्य मलकूपतस्ततोऽजापि ॥ कचवर इव नगराह्वहि—र पौरषः स
 परिखामध्यं ॥ ६७ ॥ सलिलोहूनशरीरः । किसः परिखातटे स वीचिन्निः ॥ तत्रागतया धा-
 त्र्या । ददृशे सरकर्मदशयेव ॥ ६८ ॥ ज्ञातः स तदैव तथा । नीतः स्वगृहं स हंस इव कम-

दं ॥ अन्नवपुनर्नवीनः । खानाद्यैर्वाचितो वदितः ॥ ६९ ॥ तं पुष्टांगं दृष्ट्वा । कदापि राङ्गी
 स्मरतुरा सैव ॥ यथाह्वयति तदा किं । युक्तं गंतुं निर्बेधुं वा ॥ ७० ॥ जानाति मंदभीरपि ।
 न तस्य तन्नोचितं पुनर्गमनं ॥ इति तान्निः सममुक्ते । जगाद् जंबूः कथातत्त्वं ॥ ७१ ॥ योऽ-
 यं किल वल्लितांगः । स ज्ञेयो जोगन्नोद्युपः प्राणी ॥ विषयसुखं सुखमधुरं । नृपांगनाजोग-
 सममत्र ॥ ७२ ॥ कूपे वासो गर्भे । स्थितिर्विषयसज्जो जनं च यत्तस्य ॥ जननीञ्जुकाज्ञोदक—र-
 सनिःस्पंदेन सा वृत्तिः ॥ ७३ ॥ यत्कूपतत्वात्कथमपि । निर्गमनं जन्म तरपरिज्ञेयं ॥ यत्परिखा-
 वस्थानं । वासोऽसौ सूतिकाभवने ॥ ७४ ॥ या धात्री सा विश्वो—पष्टंनकरी सुकर्मणां स्फा-
 तिः ॥ परिपाद्य यथा क्रियते । जीवोऽयं यौवने सुन्नगः ॥ ७५ ॥ तन्नामगन्नकूपा—वस्थानवि-
 कंभनाः स्मरंस्तास्ताः ॥ विषयोपन्नोगर्भं । सचेतनः कः पुनः कुरुते ॥ ७६ ॥ सति संयम-
 पीयूषे । विषयेषु रमेत कः सुधीरत्र ॥ क्षारोदकमिव ज्रुका । प्रर्यूत जनयति ये तृष्णां ॥
 ॥ ७७ ॥ तस्माद् व्रतस्य विषय—व्रातस्य विपाकमाकलय्य हृदि ॥ यस्मादायति दह्यं । तद्देव
 सेवध्वमिद्धधियः ॥ ७८ ॥ तेन प्रतिबोधिता इति । ताः प्रोचुः प्रिय जितं जितं नवता ॥ य-

दिवा दिवांधवध्वः । स्पर्थते किं दिनकरेण ॥ ७९ ॥ आश्रीयत यः पंथा—स्त्वयास्मान्निरपिं हि
 स श्रेयः ॥ न कचन पृथक्पंथाः । शकटस्य शकटिकानां च ॥ ८० ॥ मुक्त्वास्मान्धौ द्रत-
 मेकामेकांततो बुवूर्धसि यां ॥ तामथ सपत्नीमपि । वयं दिदृक्कामहे मुक्तिं ॥ ८१ ॥ अबला
 मंथरागतय—स्वामिकं शरणमच्युपेताः स्मः ॥ तद्ग्राह्याः शिवमार्गो । प्रतीक्ष्य पादाः प्रती-
 क्ष्य वयं ॥ ८२ ॥ प्रजवोऽच्यथत जंबू—कुमार सुकुमार मारसारहर ॥ वीक्ष्येदं तव चरितं ।
 चौरा अपि चमदकुर्म वयं ॥ ८३ ॥ सबला गजस्ततोऽपि । क्षुधा ततः कण्ठगणस्ततोऽपि श्री-
 लाः ॥ यत्पुत्रबलाद्बला—स्तं सकलं शकलयन्ति किल ॥ ८४ ॥ लोहं ततस्ततोऽग्नि—स्ततो-
 ऽपि मेघस्ततोऽपि घनपवनः ॥ तस्माच्च दीर्घजीह्व—स्ततो गुरुत्मांस्ततो विष्णुः ॥ ८५ ॥ तस्मा-
 च्चक्री तस्मात् । त्रिदशा इंद्रस्तस्ततः कामः ॥ तं च जयतस्त्व जुज—स्थामोऽपि मिमीम-
 हे केन ॥ ८६ ॥ तत्र सुरसरितेव गिरां । ममापि खलु विषयतुषणया गदितं ॥ शान्तं च क्षो-
 हरजसा । सहसा हंसेन मुदितं च ॥ ८७ ॥ अहमपि पृष्ठा बंधू—नादास्ये ब्रतमितीरयन्
 प्रजवः ॥ सा प्रतिबंधं कार्षी—रिति तेनोक्तश्च निरियाय ॥ ८८ ॥ जंबूरिव मोहजरं । हरंस्तमोऽ-

याहिमांशुस्त्रिद्याम् ॥ व्रतनिश्चयमज्ञासिषु—रस्य श्वशुराश्च पितरौ च ॥ ८९ ॥ बाह्येऽपि
 तद्ब्रतास्थां । निरीह्य तेऽपि व्रतार्थमयतंत ॥ न हि वर्त्मकर्षके स—त्येकस्मिन् दुर्दानः सा-
 थ्यः ॥ ९० ॥ स्वपितस्ततः स रेजे । स्वर्णमयैः स्वर्णसांयुतैः कलशैः ॥ जितमदनत्वाद्गरत्रट—
 जातौ जातात्रिषेक इव ॥ ९१ ॥ सबलांतरंगरिषुबल—मस्यैव बले न मम सुजेयमिति ॥
 निजदेहं वीरमिव । व्यलेपयञ्चंदनेनासौ ॥ ९२ ॥ अंतर्ज्वलतो ध्याना—नलस्य तेजोत्रिरिव
 बहिः स्फुटितैः ॥ भूरिमथैराज्ञरणै—र्भूरिस्त्रिरत्रितो व्यभूष्यत सः ॥ ९३ ॥ कलपरिमलमिल-
 दलिकुल—कलकलवाचालमालजारी सः ॥ विराज सह वहन्निव । जितमन्मथमुक्तश-
 ख्राणि ॥ ९४ ॥ हंतुमिव कटुविपाक—श्रपाकमिव पापपटलमालिन्यं ॥ क्षीरोदधिकद्वौद्वै—
 वर्सोन्निरशोत्ति तस्य वपुः ॥ ९५ ॥ शिवनगरगमनविधां । साधयतो मेऽस्तु मंगलमितीव
 ॥ आनर्चं स जिनराजं । निव्याजं तत्तदुपहारैः ॥ ९६ ॥ सर्वैः श्रिया विमुच्येत । तां
 च मोक्षयाम्यहं पुनः प्रसन्नं ॥ अद्ययदिति धनमखिलं । स दानवीरो नवद्वेष्यां ॥ ९७ ॥
 शिवग्रहसोपानमिवा—नुपमानं याप्ययामनारूढं ॥ तसंवेष्टयद्देकमनाः । क्वाणपितृश्वशुरव-

गोऽपि ॥ ९८ ॥ मूर्तस्थेव चरित्रस्य । वामे पार्श्वे धृतासनास्तस्य ॥ अर्धौ प्रवचनमातर । इ-
व ध्यराजंत दयितास्ताः ॥ ९९ ॥ मदने जिते तदनुगै—वर्नैः सविद्युन्निरासिषेवे सः ॥ स्त्री-
नैरिव कांचन-मयदंश्रीकरीमिषतः ॥ १०० ॥ नाटकपाटप्रकटित—पटुपटहृध्वानबधिरित-
दिगंतं ॥ क्रत्रुणानाहतनाशा । कृतनिःकमणोत्सवात्तोगः ॥ १ ॥ शुश्रुम वयं पुराणा । न पु-
राणादिव्वपीदशं कचन ॥ इति पौरगिरः शृण्वन् । बंदित्रिभिर्वर्णकामजयः ॥ ३ ॥ कनकै-
रार्धेषु वर्षेन् । शृण्वन्नाशीर्वचांसि पौरीणां ॥ तद्गनमवाप जंबू—यंत्रास्ते श्रीसुधर्मगुरुः ॥ ३ ॥
तच्चरित्रं विश्वत्रय—विवलक्षणं वीक्ष्य यौवने तस्य ॥ अधुनत सविस्मया इव । मौलीनमस्दी-
रितास्तरवः ॥ ४ ॥ निजनिजनीकनिदीना—स्तच्चरितं ज्ञावयंत इव मनसा ॥ विहगा अपि
मौनजुषः । प्रीत्या दृशुस्तमायांतं ॥ ५ ॥ निर्मुक्तयाध्ययानः । सपरिकरो व्रतविदंबन्दीरुश्च ॥
दत्त्वा प्रदक्षिणात्रय—मन्त्रिनस्य गुरुं जगौ जंबूः ॥ ६ ॥ रत्नाकरं त्रवंतं । दौर्गत्यत्रयादहं प्र-
पन्नोऽस्मि ॥ चारित्रं चिंतामणि—सिव दत्त्वा तत्प्रसीद प्रत्रो ॥ ७ ॥ जिनमतसरसि रसा-
दृशं । पिबतः समयामृतं सत्तुष्णस्य ॥ मम तव पादह्याया । ज्ञायाद्भवसंश्रवं तापं ॥ ८ ॥ प्रा-

ज्वत्तदापि मुक्ता—त्ररणं विकचाननं श्रुतार्थरसं ॥ सपरिकरं गुरुरंतः—प्रमदी तमदी कथनं-
 क्षु ॥ ९ ॥ मृतयोः पित्रोर्नकाः । सुता अन्नकाश्च जीवतोः प्रायः ॥ स्वस्य शमराज्यहेतुं ।
 शशंसतुस्तं ततः पितरौ ॥ १० ॥ प्रायः श्वशुरकुवश्री—सरितां ग्रीषमां तपो हि जामाता ॥
 दत्ते नः शमनिधिमथ—मिति स श्वशुरानमोदयत ॥ ११ ॥ तर्तात्रणैर्नार्या । तबोदधौ त्रा-
 र्यद्विमज्जयति ॥ तारयते नः पुनरथ—मिति जहर्षुस्तस्य पत्न्योऽपि ॥ १२ ॥ सायं दीपयु-
 तिरिव । धनवृष्टौ वाहिनीप्रवाह इव ॥ वरशुवि वृक्षांकर इव । तस्य तदाप्यायि संवेगः ॥
 ॥ १३ ॥ सततमनंगसंगत—मात्रक्रामोचितं स मोहनृपं ॥ आसीद्गुरुरप्रसत्या । स हि स-
 बलो द्वादशांगेषु ॥ १४ ॥ स चतुर्दशत्रिः पूर्वं । रत्नैरिव निधिसमैश्च नवतत्त्वैः ॥ संयुक्तो यु-
 कमथात् । क्रमाचृतां चक्रवर्तित्वं ॥ १५ ॥ प्रत्नवः पृष्टस्वजनो—ऽन्यदा प्रवभ्राज गणधरमु-
 पेत्य ॥ शिष्यत्वेन स तेना—प्यदायि जंबूमुनीद्राय ॥ १६ ॥ श्रीवीरे मोक्षं गते । विंशत्य-
 ब्दैः सुधर्मगणराजः ॥ निश्चितमिव शिवश्रिय—मन्नजहत्वा गणं तस्मै ॥ १७ ॥ जंबूरतीत्य-
 वीर—प्रयुनिर्वाणारसमाश्वतुःषाष्टिं ॥ प्रत्नवं श्रुतकेवलिनं । चक्रे गणनारधौरेयं ॥ १८ ॥ स-

मये त्रिजगज्जनता—पनतांहियुगस्य केवलज्ञानं ॥ निर्हुत्तिपथप्रदीयं । तस्योद्भेदे तमोन्नेदि ॥ १९ ॥ सत्यं स्याद्रुणिजां परीक्षणकला जंबूकुमारोऽत्यज—ज्जाया अष्ट मनोहरा अपि ब-
हिर्यन्मुक्तिकांताकृते ॥ चक्रे सापि कृतज्ञतोचितमिदं प्राप्यैकचित्तं वरं । नान्यं कंचन नार-
तं नरमसौ वधे यतस्तदिनात् ॥ २० ॥ इति चतुर्थव्रते श्रीजंबूस्वामिकथा समाप्ता ॥ ननु न-
वतु दृढहृदयत्वार्युत्थाणां सौशील्यं, स्त्रियस्तु तुह्यहृदयाश्रयन्नस्वनावाः पुरुषपराधीनाश्च, ता-
सु कथं शीलवीलायितमुन्मीलतीत्याशंभयाह—

॥ मूलम् ॥—नारीभवि श्रमेणा । सीलशुणेणं जयन्मि विरकाया ॥ जासिं चरित्सववणे
। मुण्णिणो विमणे चमकंति ॥ ५१ ॥ व्याख्या—नार्यःस्त्रियोऽप्यनेकाः स्मीताद्रौपयादयः स्त्री-
लशुणेन जगति विख्याताः प्रसिद्धिपात्रं जाताः, यासां दशमुखप्रमुखदुर्दातपुरुषपातनात्म-
कस्य चरित्रस्य श्रवणे सत्यासां सामान्यलोकः, मुनयोऽनगारिणोऽपि मनसि चमत्किर्यंते, च-
मत्कारचिह्नं च प्रणामादिकमपि कुर्वति. यदाहुः—अज्जात्वं बंत्तिसुंदरि—राइमईचंदणापमु-
रकात्वं ॥ कावत्तएवि जात्वं । तात्तवि नमामि नावेणं ॥ १ ॥ इह यद्यपि धर्मेः पुरुषप्रभवः,

ग्रंथाश्च पुरुषकर्तृकाः, पुरुषाणां च स्त्रियः पाशाभृता इति व्यवहारनयमवलमनैः प्रायः पर-
मर्षितिरपि प्रमदा निदिता एव, यदाहुः—सोयसरी दुरियदरी । कवफकुकी महिलिया
किद्वेसकरी ॥ वदरि विरोञ्जणअरणी । दुस्कखणी सुस्कपणिवस्का ॥ १ ॥ तथापि निश्चय-
द्वयेन विचार्यमाणे स्तुतिनिन्दयोर्न पुरुषत्वं स्त्रीत्वं वा हेतुत्वं प्रपद्यते, सौशीद्व्यद्वैःशीद्व्ययो-
रेव तन्निबंधनत्वादित्येतेदेवाह—

॥ मूलम् ॥—इडिं वा पुरिसं वा । निस्संकं नमसु सीलयणपुठं ॥ इडिं वा पुरिसं वा ।
चयसु वहुं सीलपपुठं ॥ ५६ ॥ व्याख्या—स्पष्टा ।

॥ मूलम् ॥—पंरुत्तं पंरुत्तं । दोहग्गामरवथा य अबलत्तं । दुस्सीलयावयाए । इणमो
कुसुमं फलं नरत्तं ॥ ५७ ॥ व्याख्या—पांरुत्तं कुष्टं पांरुत्तं वा, पंरुत्तं नपुंसकत्वं, दोषं सु-
बोधं अथ सौशीद्व्यस्य फलमाह—

॥ मूलम् ॥—आरणं सोहग्गं । संप्रयणं रूवमाजबलमजलं ॥ अन्नंपि किं अदिज्जं ।
सीलवयकपरस्करस ॥ ५८ ॥ व्याख्या—व्यक्तार्थाः ।

अत्रापि ब्रूते पंचातिचारा हेयास्तथथा—१ इत्वरपरिशुहीतागमनं, २ अपरिशुहीतागमनं, ३ अ-
 नंगक्रीडा ४ परविवाहकरणं, ५ कामे तीव्राग्निदाषश्च. एषां चायं विषयविज्ञागः—परदारविविज्ञा-
 णो पंच । हुंति तिस्रि य सदारसंतुहे ॥ इद्विद तिस्रि पंच य । त्रंगविगत्पेहिं अदयारा । १ । तत्रैत्वरं
 स्वदपकाढं परिशुहीता त्राटीदानेन स्वीकृता या केन चिक्रापि वेदया तस्यां गमनं परदारवर्ज-
 कस्यातिचारः, तस्यास्तदानीमपरायत्तत्वाद्देव्यामैवैतां सेवेऽहं न परदारानिति स्वाग्निप्रायाच्च
 त्रंगान्तरूपत्वात् . अपरिशुहीताऽनाथा कुलांगना तस्यामपि गमनं लोके तस्याः परस्त्रीत्वेन
 रूढत्वात् स्वन्नर्गदेरनावेन तत्कदपनयाऽपरदारत्वात् . एतौ च द्वावपि स्वदारसंतोषिणो ना-
 तिचारौ, किंतु ब्रूतत्रंगान्वेव, स्वदारान् विना सर्वस्या अपि श्रियस्तेन प्रत्याख्यातत्वात् . आ-
 वश्यकान्निप्रायश्चैवं— इत्वरं कियंतमपि काढं परिशुहीता त्राटीं दत्त्वा स्वीकृता वेदया तस्यां
 गमनं, अयं चेमां वेदयामपि द्रव्येण स्वदारीकृत्य जुंजानोऽस्तीति इतस्मापेक्त्वादित्वरपरि-
 शुहाच्च, वस्तुतोऽस्वदारत्वाद्भ्रंगान्तरूपः स्वदारसंतोषिणोऽतिचारः . अपरिशुहीता वेदयाऽपु-
 हीतान्यत्रादिः कुलांगना वाऽनाथा प्रोषितत्रतृका तस्यां गमनं, अयं चानात्रोगादिनातिक्र-

मादिना वा, तस्यैवातिचारः. अथवा या पूर्वं व्रतप्रतिपत्तिकाले भार्याभूत्, पश्चात्परित्यक्ता गणिकात्वेन वर्तते, सैषा नियमं गृह्णती मम मुक्कलासीदिति तां गृह्णती ममातिचारः, तस्मात्स्वदारसंतुष्टस्यैवातिचारौ, न परदारवर्जिनः. यत इत्यपरिशुद्धीताशुद्धीतयोर्वैश्यात्वे-
 नानाशुकुलांगनायास्त्वनानाशतयैवापरदारत्वात्, शेषास्तु दुर्योरपि. तथा च सूत्रं— 'स्वदार-
 संतोसितस्स इमे पंच अद्वयारा जाणियवा न समायरियवेत्ति ' अंगं मैथुनापेक्षया योनिर्मे-
 हनं च, तद्व्यतिरिक्तान्यंगानि कुचबस्योरमुखादीनि, तेषु कीकानंगकीका, एषा दुर्यो-
 तिचाररूपा. तथाहि—स्वदारसंतोषिणः स्वकवत्रे. तदितरस्य वैश्यास्वकवत्रयोरपि यदनंग-
 कीकनं तत्साक्षादप्रत्याख्यातमपि न कार्यं. यतोऽसौ महापापत्वादब्रह्मसेवां तित्यशुरपि यदा
 वेदोदयात्वं त्यक्तुं न शक्नोति. तदा यापनामात्रार्थं स्वदारसंतोषादि प्रतिपद्यते, मैथुनमात्रे-
 ण यापनायाः संन्रवादनंगरतमर्थतः प्रत्याख्यातमेव. यद्वा सुरतमेव व्रतविषय इति स्वबुद्ध्या-
 तत्परिहरन् स्वदारसंतोषी वैश्यादौ, परदारवर्जकस्तु परदारैश्व्यादिगनस्तनमर्दानाधरदंशाना-
 दिरूपामनंगकीकां कुर्वन् कथंचिदेवातिचरति व्रतं व्रतसापेक्षत्वात्. परेषां स्वापत्यव्यतिरि-

कानां कन्याफलविषया स्नेहसंबंधादिना वा विवाहस्य विधानं परविवाहकरणं, अत्र हि
 करणवत्परविवाहेन मैशुनस्य निरर्थकं प्रवर्तनमपि महापापयेति ब्रतत्रंगत्वाद्द्विवाह एवायं म-
 या क्रियते न परदारदिषु मैशुनमिति ब्रतसापेक्षत्वाच्चातिचारता. कामे कामोदयजन्ये मै-
 शुने तीर्त्नात्रिवाषोऽत्यंतशुद्धिः, अयं च ब्रतप्रतिपत्तौ साक्षाद्प्रत्याख्यातोऽप्यनंगकीनावदर्थतः
 प्रत्याख्यात एव, वेदोदययापनामात्रार्थमेव तत्प्रवृत्तेः, यस्तु वाजीकरणादिभिः प्रयोगैरधिकं
 काममुत्पाद्य सततं सुरतसुखमिब्रति स वस्तुतो ब्रतमतिचरति, न हि सकर्णः पामामुत्पाद्य
 कंक्रुन्नवं सुखमिब्रति ततस्तत्करणद् ब्रतसापेक्षत्वाच्चायमतिचारः. स्त्रियास्तु स्वपुरुषसंतोषप-
 रपुरुषवर्जनयोर्न वेदः स्वपुरुषव्यतिरेकेणान्येषां सर्वेषां परपुरुषत्वात्. ततोऽनंगकीनाद्यस्त्रय
 एवातिचारा स्त्रियाः संनवंति, अथवा पंचापि नवंति. आद्यस्तावद्यदा स्वकीयपतिः स्वपत्न्या
 वारकदिने परिग्रहीतो नवति, तदा सपत्नीवारकमुद्धंध्य तं परिचुंजानायाः, द्वितीयस्वति-
 क्रमादिना परपुरुषमन्त्रिसरंत्या द्वेषः, अतिक्रमाद्यर्थस्त्वाथाकर्मवत्. यथा-- आहाकर्ममासं-
 तण । पक्सुणमाणे अद्क्रमो होइ ॥ पयत्रेयाद् वद्क्रमो । गहिष् तद्दण्यरो गिदिष् ॥ १ ॥

इति गाथातुसारेणेहापि योज्यः, यद्वा द्रौपद्या इव कस्याश्चिद्बहुपतिसंनवे यस्मिन् दिने यः परिशुहीतस्तं परित्यज्यान्यमपरिशुहीतमत्रिगहंत्या इतीय इति. अत्र चावनागाथा—चिं-
तेयद्वं च नमो । तेसिं तिविहेण जेहिमब्धंनं ॥ चसं अहम्ममूलं । मूलं नवगप्लवासाणं ॥१॥
उक्तं सदृष्टांतं चतुर्थव्रतं. ॥ अथ पंचमं व्रतमाह—

॥ मूलम् ॥—गेही गेहिमणंतं । परिहरिय परिगहे नवविहम्मि ॥ पंचमवए पमाणं
। करिज्ज द्दहाणुमाणेणं ॥ ५ए ॥ व्याख्या—पंचमे परिग्रहविरत्याख्ये व्रते गेही गृहस्थोऽनं-
तां शकृमत्रिलाषात्मिकां परिहृत्य नवविधेऽपि परिग्रहे प्रमाणमिथत्तां कुर्यात्, इदमेतावन्मम
मुत्कलमिति. परिग्रहश्च क्षेत्रवासुहिरण्यसुवर्णधनधान्यदिपद्चतुऽपद्कुप्यनेदात्रवधा, त-
त्र क्षेत्रं सेतुकेतूत्रयनेदात् विधा, तत्र सेतुक्षेत्रमरघटादिसेकयं, केतुक्षेत्रं पुनराकाशोदकनि-
ष्पाद्यं, उत्रयक्षेत्रं तु तदुत्रयहेतुकमिति. वास्त्वगारं ग्रामनगरादि च, तत्रागारं खातोच्चित-
तदुत्रयनेदात् त्रिधा, तत्र खातं भूमिशुहादि, जच्चितं प्रासादादि, तदुत्रयं भूमिशुहोपरिस्थः
प्रासादः. हिरण्यं रजतं, सुवर्णं प्रसिद्धं, धनं गणिमादिनेदाच्चतुर्धा, तत्र गणिमं पूण्यादि,

धरिमं शुक्रादि, मेघं घृतादि, परिश्वेद्यं रत्नादि, धान्यं बीहादि, द्विपदं पुत्रकवत्रदासशुक्रसा-
 रिकादि, चतुष्पदं गावश्चादि, कुप्यमासनशयनकुंतखजस्थालकञ्चोलादिग्रहोपस्करः. ननु क-
 थं प्रमाणं कुर्यात्? दृष्टानुमानेन स्वकल्पनानुरोधेन, अथं चावः—यदीहानिवृत्तिः स्यात्तदा
 नियमकृते यावान् परिग्रहः सत्तायामस्ति ततोऽप्यूनं कुर्यात्, शेषं धर्मपदे नियुंजीत, यद्वा
 सत्तानुमानेन नियमं शृङ्गीयादानंदादिवत्. यदि पुनर्नस्तीहानिरोधस्तदा सत्तातोऽप्यधिकं
 द्विशुणं चतुर्गुणं वा मुत्कलीकृत्य शेषं नियमयेत्. अत्राह परः—नन्वसत्परिग्रहनिषेधेन यो-
 स्यं व्रतांगीकारः स प्रसृमरमरुमरीचिकावारिवीचिन्निः स्नानमिव न कस्य हास्यास्पदं स्यादि-
 त्यत्रोच्यते, नैवं चाभ्ययोगेन कालांतरे दृष्टानुरूपकैत्रादिसंपत्तावप्यधिकस्यारंत्रस्यात्रावात्,
 असंपत्तौ वेदान्तरथनिरोधाच्चास्त्येव व्रतस्वीकारः सफलः. यदाह—परिमियसुवसेवंतो । अ-
 परिमियमणंतथं परिहरंतो ॥ पावद् परंमि लोए । अपरिमियमणंतथं सुखं ॥१॥ न च वाच्यं—
 किमनेन परिग्रहपरिमाणेन ? दृष्टावधिवस्तुत्वानेन स्वयमेवेहा. अमिष्यति त्रोजनेन बुबुका-
 वदित्यत्राह—

॥ मूलम् ॥—जह जह वहैइ रिद्धिं । नह तह लोत्रोवि बह्दइ बहुउ ॥ लहिजण दा-
रुनारं । किं अग्गी कहवि विजजाइ ॥ ६० ॥ व्याख्या—सुगमा. अथ परिग्रहस्य सकल-
केशमूलतामाह—

॥ मूलम् ॥—सेवंते षडुं दांधं—ति सायरं सायरं नमंति जुवं ॥ विवरं विसंति निवसं-
—ति पिजवणे परिग्रहे निरथा ॥ ६१ ॥ व्याख्या—सेवंते प्रभुं, दांधंते सागरं सादरं यथा-
नवति, जुवं नमंति, सिद्धरसाद्यर्थं विवरं गिरिकंदरं विशंति, मंत्रादिसिद्धये पितृवने श्म-
शाने निवसंति परिग्रहे द्रव्यादिसंचये निरताः. यत एवं दुःखहेतुः परिग्रहस्ततः संतोष ए-
व श्रेयानित्याह—

॥ मूलम् ॥—संतोसगुणेण अकिं-चणोवि इंद्राहिषं सुहं लहइ ॥ इंद्रसवि रिद्धिं पा-
विजण उणोच्चिय अतुद्धो ॥ ६२ ॥ व्याख्या—सुबोधो. अन्यत्राप्युक्तं—ऊर्ध्वमूर्ध्वमवदो-
कमान इंद्रोऽपि दरिद्रायत इति. अथास्य ब्रतस्यानाहतस्याहतस्य च इष्टान्तर्गते फलमाह—
॥ मूलम् ॥—आयासत्रयअवीसास—माइयं बहुपरिग्रहे दुःखं ॥ संतोसमिमे उ अ-

रक्य—सुखं कविलस्य पञ्चखं ॥ ६३ ॥ व्याख्या—आयासः कृषिवाणिज्यादिः, त्रयं राज-
चौराद्याशंका, अविश्वासो सिन्नादीनामप्यप्रत्यय इत्यादिकं आदिशब्दाच्चिंतौत्सुक्यगोत्रकलहा-
दिकं बहु प्रभूतं परिग्रहे सति दुःखं, संतोषे तु तद्विपक्षभूतेऽक्यमनुपचारितत्वाद्विनश्वरं
सौख्यं जवति, इदं परिग्रहाद् दुःखं संतोषाच्च सौख्यं कपिलस्य प्रत्यक्षं बभूवेति गार्थार्थः.
त्रार्थस्तु कथानकादवसेयस्तच्चेदं—

अस्ति दूः स्वस्तिपुराद्या । कौशांबीति महीतले ॥ यत्र ध्वजेषु चापद्वयं । विन्यस्य श्रीः
स्थिरान्नवत् ॥ १ ॥ अन्वर्थनामा तत्राभू—जितशत्रुर्धराधवं ॥ खडधाराजलैर्बुद्धो । यत्प्रतापा-
नलोऽद्भुतः ॥ २ ॥ पुरोधः काश्यपस्तस्य । विद्यावारिधिभंदरः ॥ शरदिंदुयशा जाया । यशा
तस्याकृशा गुणैः ॥ ३ ॥ कपिलस्तनयोऽनस्त—नयोऽय्यस्तदयोऽनयोः ॥ ययौ यस्मिन् शिक्षा-
वेव । देवसुधं पुरोहितः ॥ ४ ॥ भूशक्रोऽथ नवं चक्रे । दुर्निरोधः पुरोधसं ॥ तद् इतिवास्द-
दशौष—प्लुतनेत्रयुगा यशा ॥ ५ ॥ व्यक्तसंहोऽन्यदाप्राक्षी—एषणम्य कपिलो यशां ॥ मा-
तः किमेतदारोत्रे—ऽनुदिनं रोदनं त्वया ॥ ६ ॥ सापि तं गालमालिग्य । नरादन्नदस्वरा ॥

न्युवनं वरुस यूयास—मस्याहं वचसस्त्व ॥ ७ ॥ जात द्विजातयेऽन्यसमै । भूपोऽशत्त्रपिंतुः
 पदं ॥ त्वं च द्विधापि बालोऽसि । निःपुण्याहं ब्रवीमि किं ॥ ८ ॥ हयारूढं श्रिया प्रौढ—
 ममुं वीक्ष्ये यदा तदा ॥ दुर्निवारोऽश्रुपुरो मे । प्लावथत्येव लोचने ॥ ९ ॥ जिहीर्षसि मदा-
 धिं चे—तद्ग्रहाणाखिलाः कलाः ॥ अन्वयं नानुवर्तते । भूपात्वा हि कलाप्रियाः ॥ १० ॥
 परं पुरोहितस्यास्य । नयाद्वाध्यापयिष्यति ॥ इह त्वां कोऽपि तद्गह । श्रावस्तीमचिरात्पुरी ॥
 ॥ ११ ॥ तत्रास्ति त्वरिपतुर्भित्र—मिंद्रत्तान्निधो द्विजः ॥ स त्वां सत्वाधिकशेषं । शास्त्रौषं
 ग्राहयिष्यति ॥ १२ ॥ मातुः शिक्षामिति प्राप्य । मंहु बालश्चावल संः ॥ कदापि यद्गविष्या-
 णां । न लक्ष्मीर्नापि चारती ॥ १३ ॥ प्रासस्तां नगरीमिंद्र—दत्ताय मिलितो मुदा ॥ न्यवेदयदयं
 सर्वं । स्वार्त्मागमनकारणं ॥ १४ ॥ सोष्यादिंभ्य तमाचष्ट । धीर सुंदरधीरसि ॥ त्वया चि-
 रोत्कंचितो य—त्प्रीणितोऽस्मि स्वदर्शनात् ॥ १५ ॥ एकार्त्सनोरिवापश्यन् । काश्यपस्य समा-
 पि च ॥ श्रेद्मत्राखिला विद्याः । पत्र मा बतरो त्रव ॥ १६ ॥ संति सर्वे श्रुताद्वायाः । संति
 मे पुस्तकान्यपि ॥ पुनस्तत्रास्ति यद्दत्स । दीयते त्रोजनक्षणे ॥ १७ ॥ विना वदगां प्रगदत्रा-

पि । प्रतिज्ञा याति कुंततां ॥ वारिसिकं विना हंत । कियश्चंदति वद्धरी ॥ १८ ॥ कपिलोऽभि-
 दधे वृशिं । कदिपथे तात त्रिक्रया ॥ अनाथानां दरिद्राणां । सा हि कल्पवतायते ॥ १९ ॥
 उपध्यायोऽवद्वत्स । मुंच मुंचैनमाशयं ॥ किं शास्त्राधिः प्रतीर्येत । नीरसैर्बैद्यजोजनैः ॥
 ॥ २० ॥ एहि येन करोमि त्वां । निश्चितं जोजनकणे ॥ द्रयुक्त्वा तं सहादया । सोऽच्चावी-
 त्रिजमंदिरात् ॥ २१ ॥ ईन्द्रयस्य शाखिनद्रस्य । रंगतः सदनं गतः ॥ अपवद्वारिविसारि—
 ध्वनिर्वैदीकृचः स च ॥ २२ ॥ अथात्रिगम्यं तं शाखि—त्रद्रोऽजाषत त्रकिभूः ॥ वद त्व-
 मागमद्वा श्वं । समागमनकारणं ॥ २३ ॥ दद्या विद्यार्थिनेऽमुष्मै । बटवे जोजनं सदा ॥ ते-
 नैत्युक्ते दानशीलः । शाखिरोमित्यवोचत ॥ २४ ॥ स चेटीं कांचनोवाच । नीरुर्वैदाभिरांबतः
 हले दूयास्त्वमेवास्य । जोजनैकप्रयोजना ॥ २५ ॥ इंद्रदत्तसतः प्रीत—चित्तः स्वस्थानमा-
 गतः ॥ तस्माध्यापयितुं पुत्र—मित्रारेने शुभेऽहनि ॥ २६ ॥ अधीयानः क्रमाद्विद्या—स्थाना-
 नि स्थिरधीशुरोः ॥ यथेष्टं कषिलः शाखे—शालोऽञ्जुक संततं ॥ २७ ॥ मुक्त्वा सा सर्वकर्मा-
 णि । दासी न्यासीकृतानृता ॥ ज्ञानजोजनसामर्थ्या । सुखयामास तं बटुं ॥ २८ ॥ कदा-

चित्कपिलस्यास्यां । किंकर्षी कर्मदोषतः ॥ मर्यादासेतुमुद्भिद्य । ववृधे रागसागरः ॥ ३९ ॥ र-
 म्यं रूपं चक्षं चेतो । विक्रियाहेतुर्यौवनं ॥ एवं तस्य त्रिदोषस्य । स्मरव्याधिर्विजृम्भते ॥३०॥
 पूर्वं दृष्ट्या ततो हास्ये—नाथ वाक्यैर्विकारिभिः ॥ कथेनापि ततश्चैक्य—मयूढिष्युतयो-
 स्तयोः ॥ ३१ ॥ चिरेणामनाक्षोक—मुखाद् ज्ञाततदिगितं ॥ गुरुं परीप्सयांचके । कपि-
 लो गुपिलोक्तिभिः ॥ ३२ ॥ गुरुक्तिरज्जुबद्धोऽपि । वंशस्थः शिकित्तोऽपि च ॥ कपिलः क-
 पिलोदात्मा । न स्वं चापलमत्यजत् ॥ ३३ ॥ दासीं वीक्ष्यान्यदा शोक—संतापबलपितान-
 नां ॥ कांते का तेऽद्य पीड्ये—मिति पप्रह काश्यपिः ॥ ३४ ॥ साप्युचे प्रिय दासीनां । प-
 र्यास्यति संप्रति ॥ दास्यः सर्वाः सशुंगाराः । खेदिव्यन्ति तदा मुदा ॥ ३५ ॥ खेदंती ता-
 सु निःस्वाह—मताहभवन्नभूषणा ॥ हास्यास्पदं त्रविष्यामि । स्वामिन् हंसीधिव द्विकी ॥
 ॥ ३६ ॥ तेनाहमस्मि चिंतार्ता । यदा किं चिंतया मम ॥ यत्वं ब्रतीव योगीव । सन्यासी-
 वासि निर्धनः ॥ ३७ ॥ निर्धनत्वं हि सात्त्विक्यं । त्रिकूणां न तु गेहिनां ॥ इत्यत्रिज्ञोऽपि सु-
 स्थोऽसि । नाथ त्वं कस्य कथ्यते ॥ ३८ ॥ सा दासी तं मुदासीन—मुदासीनमपि कृणात् ॥

शेन ह्येनेन । लप्स्यसे मूधनाद्धनं ॥ दास्या दास्यसि तत्सर्वं—महौं ते निर्विक्रता ॥ ६२ ॥
 पर्याप्तं चैद्धनं प्राप्तं । युक्ता योगाश्च नूरिशाः ॥ मेदितं च कुटुंबं वा । किं तदाप्यधिकं तत्र
 ॥ ६२ ॥ अनंतवीर्यविज्ञानं—खानिः स्वैरविहार्यपि ॥ चेद्या शटितरज्ज्वेव । किं रे पुन्नाग
 बध्यसे ॥ ६३ ॥ तदर्थस्य स्वशब्दस्य । धनज्ञातिविवर्जनात् ॥ कुरु तृप्तिं यथा तृप्तिं । लप्स्यसे
 रत्नसेप्सितां ॥६४॥ एवं स चिंतयन् जाति—स्मरः प्रशंसितस्मरः ॥ कुर्वन् लोचमसंकोचः । स्वयंबु-
 क्तोऽनवनमुक्तिः ॥६५॥ देवतादत्तनेपथ्यः । पुनरागत्य पर्षदं ॥ धर्मलान्नाशिषं तन्व—द्वित्यौच्य-
 त स भूयुजा ॥ ६६ ॥ द्विजराजं किमालोचि । लोचः कोऽयं च मूर्धनि ॥ ततः स्वचित्तं चा-
 पदयं । प्रकाश्येति जगाद् सः ॥ ६७ ॥ यथा लान्नस्तथा लोत्रो । लान्नाह्नोत्रः प्रवर्धते ॥ स्व-
 र्णमाषट्पथीकार्यं । न मे कोट्यापि निश्चितं ॥ ६८ ॥ सौवर्णवर्णिकोटीर । कोटीरपि गृहाण त-
 त् ॥ द्रयुक्ते सत्यसंगेन । ब्रूवन्नेन यतिर्जगौ ॥ ६९ ॥ स्वर्णस्फाला भुवं तृष्णा—नदी याति
 न दीनतां ॥ तपःस्फारतथैवेयं । कदापि यदि जीर्धते ॥ ७० ॥ ततस्त्वमपि संसार—बीजं मुं-
 चं परिग्रहं ॥ आशास्य काश्यपीनाथ—मेवं प्रास्थित काश्यपिः ॥ ७१ ॥ त्यक्तपाश इव न्यं-

कु—मुं कशंकुरिव द्विपः ॥ विहृत्य श्रुवि षण्मासी—मासीरकेवदचृन्मुनिः ॥ ७२ ॥ श्रावस्ती-
 राजशृहयो—रंतरा दुस्तरा तदा ॥ आयाता योजनान्यष्टा—दशास्ते गहनादधी ॥ ७३ ॥
 तस्यामिक्कमदासाख्या—शौरपंचशती स्थिताः ॥ बलेन बलत्रद्राया । अमुषन् पथिकान्न का-
 न् ॥ ७४ ॥ तान् बोधाहनिं परिज्ञाय । वजंस्तेनैव वर्त्मना ॥ स स्तेनैरप्रशरतेनै—रवेष्य-
 त यतीश्वरः ॥ ७५ ॥ तकिंचन मुनेर्नास्ति । यत्तेषामुपयुज्यते ॥ तथापि शकुनं ग्राह्यं—सि-
 ति चौरास्तमूचिरे ॥ ७६ ॥ नाढ्यं कुरु पुरोऽस्माकं । मनोविस्मापकं मुने ॥ सोऽपि प्रोचे नि-
 रातोद्यं । नाढ्यं किं कापि जायते ॥ ७७ ॥ तेऽथ हास्यरसोत्तावा । व्यधुस्तावात्त्रिवादनं ॥
 अर्थेकाकी स केकीव । विवेकी नृत्यमातनोत् ॥ ७८ ॥ चपदे जलबुद्बुदोपमे । नृत्रवे कर्म
 तदस्ति किंचन ॥ सुसमाचरिताद्यतः पुनः । कुगतिं नैव लत्रे कदाचन ॥ ७९ ॥ अधिगत्य
 मनुष्यजन्म यः । किल चिंतामणिवन्नवोदंधौ ॥ गमयत्यफलं प्रमादतो । न हि तस्मादपरोऽ-
 स्ति बादिशः ॥ ८० ॥ सुखहेतु समस्तसुरसृज—श्रुधो दुःखपदेषु रज्यति ॥ अश्रुधाचरितं
 विहाय त—ज्ञव रे जीव सुखस्य न्नाजनं ॥ ८१ ॥ नृत्यत्रित्यादिकाः प्रोचे । ध्रुवाः पंचशता-

व्यथत धनचिंतासं । ध्रुवं धृतित्रिदः स्त्रियः ॥ ३९ ॥ स जगौ दधिते द्रव्य—मद्रव्योऽहं कु-
 तो वने ॥ यद्दीपादिव दीपोऽत्र । धनादेव त्रवेरुनं ॥ ४० ॥ ऊचे दासी मनोदार—वासी
 किं प्रिय शोचसि ॥ शोकं कापुरुषाः कुर्यु—धीराः पुनरुपक्रमं ॥ ४१ ॥ योऽत्र प्राग्याचते प्रा-
 तः । प्रबुद्धं श्रेष्ठिनं धनं ॥ स तस्मै यन्नति स्वर्णं । श्लासद्वयमसंशयं ॥ ४२ ॥ तत्तस्त्वमपि
 याचस्व । धनमेव धनाश्रया ॥ नायास्यत्युपविष्टस्य । तव वक्ष्मीः स्वयंवरा ॥ ४३ ॥ स जमि-
 त्युक्तवांक्षोत्र—क्षोत्रान्निद्रामप्राप्तुवन् ॥ सा याचिष्ट धनं कोऽपि । प्राणेर्व द्यमृशन्निति ॥
 ॥ ४४ ॥ तृष्णातरहितः सोऽर्थ—रात्रे प्रचक्षितो गृहात् ॥ प्रतिरथ्यं जागरुकै—स्वत्वारकैर्धृतो-
 तरा ॥ ४५ ॥ उपस्थितं धनस्थाने । निधनं स्वस्य चिंतयन् ॥ प्रातः प्रसेनजिह्वूप-सत्रायां तै-
 रनाथि सः ॥ ४६ ॥ राज्ञा पृष्टो निजं वृत्त-मादितः स न्यवेदयत् ॥ तत् श्रुत्वा हृदि भ्रूयोऽ-
 भू—रुक्पया त्रपयाकुवः ॥ ४७ ॥ हहा मयि महीनाथे । कथं वक्ष्मीलवाश्रया ॥ इयतीं सोढ-
 वानेष । वेदनां वेदपारगः ॥ ४८ ॥ यद्दीदृशेषु दुःस्थेषु । किंचिन्नोपकृतं मया ॥ तत्किं सा-
 झाड्यसंपत्त्ये—ति ध्यात्वात्त्रिदधे नृपः ॥ ४९ ॥ शुभं ॥ द्विज तुष्टोऽस्मि याचस्व । वांछावधि

ददासि ते ॥ सोऽप्युचे त्वधि संतुष्टे । नो हरे सकलाः श्रियः ॥ ५० ॥ परं विना विचारं मे
 । याश्चापि न हि रोचते ॥ ततो राज्ञान्यनुज्ञातः । स ययौ निष्कुटं क्वाणात् ॥ ५१ ॥ व्य-
 चारयच्च तत्रासौ । तावन्तुष्टे नृपे यदि ॥ द्रौ स्वर्णमाषकौ याचे । तत्को मत्सो जगः परः ॥
 ॥ ५२ ॥ तन्माषकान् शतं याचे । यथेवं स्वल्पमेव च ॥ वज्रशूषणसामग्री । कियती जायते
 ततः ॥ ५३ ॥ याचे तेषां सहस्रं त—यद्वाढं चिंतयानया ॥ रथाश्वहर्म्यनिर्माणे । तध्यु-
 पक्षीयते क्वाणात् ॥ ५४ ॥ प्रार्थये माषवहं त—द्वहमप्यतिसंकटं ॥ रिपुस्वजनसंहारो—
 द्भारौ तेनापि दुःशकौ ॥ ५५ ॥ कोटिं वा कोटिकोटिं वा । माषाणां सृगभ्येऽथवा ॥ गृह्णासि
 यदि वा राज्य—मेव किं कुविकल्पनैः ॥ ५६ ॥ यावदेवं स बध्वाशु । कुष्यते लोचनविद्वि-
 षा ॥ तावत्संतोषसुजट—रतं त्रातुमुदतिष्ठत ॥ ५७ ॥ ततः स दध्यौ रे जीव । किमेवं चिं-
 त्यते त्वया ॥ क सा माषद्वयस्याशा । कायं राज्यमनोरथः ॥ ५८ ॥ यदारकैर्धृतो राज्ञौ । त-
 दानीं यदचिंतयः ॥ संजातजीवितव्यस्य । तत्किं ते विरमृतिं गतं ॥ ५९ ॥ आयातः शा-
 स्त्रपालार्थ—मभूद्दास्या वशंवदः ॥ तदिदं राज्यकामंस्य । तव दास्यमुपस्थितं ॥ ६० ॥ यदीद-

शोन ह्येशेन । तपस्यसे मूधनाद्धनं ॥ दास्या दास्यसि तत्सर्वं—सहो ते निर्विकता ॥ ६१ ॥
 पंथसिं चेंद्रनं प्रासं । शुका जोगांश्च शूरिशः ॥ मेहितं च कुटुंबं वा । किं तदाप्यधिकं तव
 ॥ ६२ ॥ अनंतवीर्यविज्ञान—खानिः स्वैरविहार्यपि ॥ चेद्या शटितरज्ज्वेव । किं रे पुत्राग
 बध्यसे ॥ ६३ ॥ तदर्थस्य स्वशब्दस्य । धनज्ञातिविवर्जनात् ॥ कुरु तृषिं यथा तृषिं । तत्रसे
 रजसेप्सितां ॥ ६४ ॥ एवं स चिंतयन् जाति—स्मरः प्रशमितस्मरः ॥ कुर्वन् लोचमसंकोचः । स्वयंभु-
 द्नोऽवन्मुक्तिः ॥ ६५ ॥ देवतादत्तनेपथ्यः । पुनरागत्य पर्वदं ॥ धर्मदानाशिषं तन्व—त्रित्यौच्य-
 त स भूशुजा ॥ ६६ ॥ द्विजराज किमालोचि । लोचः कोऽयं च मूर्धनि ॥ ततः स्वचित्तचा-
 पदयं । प्रकाश्येति जगाद् सः ॥ ६७ ॥ यथा लाजस्तथा लोचो । लाजाद्दोषः प्रवर्धते ॥ स्व-
 र्णमाषट्पथीकार्थं । न मे कोट्यापि निष्ठितं ॥ ६८ ॥ सौवर्णीर्वर्णकोटीर । कोटीरपि गृहाण त-
 त् ॥ इत्युक्ते सत्यसंगेन । श्रूयवेन यतिर्जगौ ॥ ६९ ॥ स्वर्णस्फाला भुवं तृष्णा—नदी याति
 न दीनतां ॥ तपःस्फारतथैवेयं । कदापि यदि जीर्धते ॥ ७० ॥ ततस्त्वमपि संसार—बीजं मुं-
 चं परिग्रहं ॥ आशास्य काश्यपीनाथ—मेवं प्रास्थित काश्यपिः ॥ ७१ ॥ त्यक्तपाश इव न्यं-

कु—सुं कशं कुरि व द्विपः ॥ विहस्य शुवि षण्मासी—मासीकेवलान्मुनिः ॥ ७२ ॥ श्रावस्ती-
 राजशहयो—रंतरा दुस्तरा तदा ॥ आयाता योजनान्यष्टा—दशास्ते गहनाटवी ॥ ७३ ॥
 तस्यामिक्कमदासाख्या—शौरपंचशती स्थिताः ॥ बलेन बलत्रदाया । अमुषन् पथिकाद्ग का-
 न् ॥ ७४ ॥ तान् बोधाहर्नि परिद्राय । वज्रस्तेनैव वर्त्मना ॥ स स्तेनैरप्रशस्तेनै—रवेष्ट्य-
 त यतीश्वरः ॥ ७५ ॥ तकिंचन मुनेर्नास्ति । यत्तेषामुपयुज्यते ॥ तथापि शकुनं ग्राह्यं—सि-
 ति चौरास्तमूचिरे ॥ ७६ ॥ नाढ्यं कुरु पुरोऽस्माकं । मनोविस्मापकं मुने ॥ सोऽपि प्रोचे नि-
 रातोषं । नाढ्यं किं कापि जायते ॥ ७७ ॥ तेऽथ हास्यरसोत्तावा । व्यधुस्तावात्रिवादंनं ॥
 अर्थेकाकी स केकीव । विवेकी नृत्यमातनोत् ॥ ७८ ॥ चपले जलबुद्बुदोपमे । नृत्रवे कर्म
 तदस्ति किंचन ॥ सुसमाचरिताद्यतः पुनः । कुगतिं नैव लत्रे कदाचन ॥ ७९ ॥ अधिगत्य
 मनुष्यजन्म यः । किल चिंतामणिवन्नवोदंधौ ॥ गमयत्यफलं प्रमादतो । न हि तस्मादपरोऽ-
 स्ति बादिशः ॥ ८० ॥ सुखहेतु समस्तमुरस्तज—ननुधो दुःखपदेषु रज्यति ॥ अबुधाचरितं
 विहाय त—ज्ञव रे जीव सुखस्य त्राजनं ॥ ८१ ॥ नृत्यत्रित्यादिकाः प्रोचे । ध्रुवाः पंचशता-

नि सः ॥ कथापि भुवया तासु । कोऽपि चौरौ व्यबुध्यत ॥ ८२ ॥ अथ रत्नत्रयं यत्न—प्रातं
 हृदि निधीकृतं ॥ समादाय सुनेश्वकुः । स्तेनास्ते नाम नानृतं ॥ ८३ ॥ तैः समं विहरन्
 ज्ञायां । मायामुत्सार्य मोहजां ॥ अत्राप सिद्धिसंबंधं । कालेन कियतापि सः ॥ ८४ ॥ अनं-
 तसंतोषशुणेन दत्तां । दिशम्य साधोः कपिलस्य सिद्धिं ॥ श्रेयःसुखध्वंसकरीमनुभां । परिभ-
 हेभां कुरुते सुधीः कः ॥ ८५ ॥ इति पंचमे व्रते कपिलार्षिकथा समाप्ता ॥

अत्रापि व्रते पंचातिचारा वज्र्याः, तद्यथा—क्षेत्रवारस्तुप्रमाणातिक्रमः १, हिरण्यसुवर्ण-
 प्रमाणातिक्रमः २, धनधान्यप्रमाणातिक्रमः ३, चतुष्टयप्रमाणातिक्रमः ४, कुप्यप्रमाणातिक्र-
 मश्च ५. उक्तं च—खिलादं हिरण्णादं । धणादं दुप्ययाद् कप्यमाणं च ॥ ज्योषण्ययाणबंधण-
 कारणानवेहिं नो कृणद् ॥ १ ॥ तत्र क्षेत्रवारस्तु नोः प्राणुकार्थयोः प्रमाणस्य योजनेन क्षेत्रां-
 तरग्रहंतरमीक्षनेनातिक्रमोऽतिचारः, तथाहि—किलैकमेव क्षेत्रं वारस्तु वेत्यन्निग्रहवतोऽधि-
 कतरं तदन्निदाषे सति व्रतत्रांगत्रयाद् वृत्तिवरं काव्यपनयेन अतसापेक्षवारकथंचिद्विरति बंध-
 नाच्चायोऽतिचारः. तथा हिरण्यसुवर्णयोः प्रमाणस्य प्रदानेनातिचारः, यथा—केनापि चातु-

मासाद्यवधिना हिरण्यादिप्रमाणं कृतं, ततस्तेन तुष्टाद्वाजादेस्तदधिकं लब्धं, तच्च व्रतत्रंग-
 नयात् पूर्णेष्वधौ गृहगतहिरण्यादिविक्रये वा गृहीष्यामीति धियान्यस्य ददातीति व्रतसापे-
 क्तत्वादतिचारः. धनधान्ययोः प्रमाणस्य बंधनतोऽतिक्रमोऽतिचारः, यथा किल मासाद्यवधिना
 कृतधनादिप्रमाणस्य कोऽपि लज्यमन्यद्वा धनादि ददाति, तच्च व्रतत्रंगनयार्पूर्णेऽवधौ प्राच्ये
 धनादौ विक्रीते वा गृहीष्यामीत्येवंरूपेण बंधनेन वाग्नित्रयणया मूढकादिबंधनेन वा सत्यं-
 कारादिना वा स्वीकृत्य यदा दायकादिगृह एव तद्धरति तदायमतिचारः. द्विपदचतुष्पदयोः
 प्रमाणस्य कारणेन गर्भविधापत्तेनातिचारः, यथा—

किल केनापि वर्षाद्यवधिना द्विपदादिप्रमाणं कृतं, तेषां च वर्षमध्य एव प्रसवेऽधि-
 कद्विपदादिजावाद् व्रतत्रंगः स्यादिति नयादिकयत्यपि कात्वे गते गर्भग्रहणं कारयतो गर्भ-
 स्याधिकद्विपदादिजावेन बहिस्तदजावकल्पनया चातिचारः. कुप्यप्रमाणस्य जावेन पर्यायां-
 तरूपेणातिक्रमोऽतिचारः, यथा—केनापि दशस्थालकरूपं प्रमाणं कृतं, ततः कथंचित्तेषां
 द्विगुणे सति व्रतत्रंगनयात्तेषां द्वायेन द्वायेनैकैकं कारयतः परिग्रहद्विक्रैः संस्थानतिक्रमाच्चा-

तिचारः. अत्र परिग्रहस्य नवविधत्वाद्दतिचाराणामपि तावदेवै यत्पंचसंख्यात्वमुक्तं तत्सुजा-
तीयत्वेन शेषश्रेयानामश्रैवांतर्जावात्. एते पंचापि सहसाऽनाजोगातिक्रमादिन्निरपि चवंति.
एवं सर्वव्रततिचारेष्वपि सहसानाजोगादयो योज्याः. अत्र जावनागाथा—जह जह अप्यो
लोत्रो । जह जह अप्यो परिग्रहारंत्रो ॥ तह तह सुहं पवहृद । धम्मस्स य होइ संसि-
रु ॥ १ ॥ तम्हा परिग्रहं जडिऊ—ऊण मूढमिह सबंपावाणं ॥ धम्मचरणं पवन्ना । म-
णेण एवं विचिंतिजा ॥ २ ॥ उक्तं सदृष्टांतं पंचमं इतं. अथोक्तानि व्रतानि सिसमर्थधिषु-
र्गुणव्रतानि च विवक्षुरिदमाह—

॥ मूलम् ॥—एयाइं पंच अपु—वयाइं दस्यो गुणवथा तिन्नि ॥ तव पढमं दिसिवयं ।
उह्हाहोतिरियदिसिमाणं ॥ ६४ ॥ व्याख्या—एतानि प्रायुक्तानि शूलप्राणातिपातविरमणा-
दीनि पंचाणानि महाव्रतापेक्षया लघूनि व्रतानि, यद्वा अणोः साध्यापेक्षयाऽदपस्य श्रावक-
स्य व्रतानि अपुव्रतानि, देशनाकाले महाव्रतेऽप्योऽनु पश्चात्पररूपणादनुव्रतानि बोध्यते. अतः-
परं त्रीणि गुणव्रतानि वक्ष्यामीति योगः, एतान्यपुव्रतानां गुणार्थोपकाराय वर्तते इति गुण-

व्रतानि, न्रवंति ह्यणुव्रतानां गुणव्रतेभ्यः उपकारो दिक्प्रमाणादिना हिंसादिनिषेधात् . तत्र तेषु गुणव्रतेषु प्रथमं गुणव्रतं दिग्ब्रतं नाम, यत्किमित्याह—ऊर्ध्वार्धस्तिर्यग्दिशि गमन-
माश्रित्य मानं प्रमाणं क्रियते, सर्वास्त्रिपि दिक्षु सर्वेणापि जन्मना मया प्रत्येकमेतावत्येव भू-
मिराक्रमणीया नाधिकेति . ननु दिक्प्रमाणे कृते को गुण इत्याह—

॥ मूलम् ॥—युवणक्रमणसमर्थे । लोत्रसमुद्दे विसङ्गमाणंसि ॥ कुण्ड दिसापरिमाणं ।
सुसावर्तं सेजबंधं ॥ ६५ ॥ व्यख्या—युवनाक्रमणसमर्थे त्रिचुवनप्लावनक्षमे लोत्रसमुद्दे
विसर्पति सति सुश्रावको दिक्प्रमाणं तत्पूरप्रतिघातप्रत्यक्षं सेतुबंधमिव करोति, नियमित-
क्षेत्रपरतो महालात्रेऽपि गमनात्रावाद्नेन व्रतेन लोत्रनिग्रहो न्रवतीत्यर्थः . अथात्र व्रते व्य-
तिरेकेण दृष्टान्तमाह—

॥ मूलम् ॥—करुणावद्वीबीयं । जर्दं कुवंतो दिसासु परिमाणं ॥ राया असोगचंदो ।
नरः नेव निवर्ततो ॥ ६६ ॥ व्याख्या—गाथार्थः स्पष्टः, नवरं तसायोगोक्तकल्पस्य गृहिणो-
ऽपरिमितभूमंफलत्रमणनिषेधेनास्य व्रतस्य करुणावद्वीबीजता न्नावनीया . न्नावार्थस्तु कथा-

नकगम्यस्तर्वेदं—

अस्ति चंपापुरी पाप—रीतिनिर्मुक्तनागरा ॥ अशोकचंद्रभूपोऽभू—तत्र श्रीश्रेणिकांग-
जः ॥ १ ॥ त्यजितस्यांबया तस्य । पदकृष्णयदंशुदीं ॥ बाढ्ये कुर्कुड्यतो नाम्ना । कृणिकोऽ-
प्येष उच्यते ॥ २ ॥ तस्य जन्म च वृद्धिश्च । पित्रोर्वैरस्य कारणं ॥ चेटकेन च युद्धादि । वि-
ज्ञेयं श्रुतसागरात् ॥ ३ ॥ अन्यदा तत्र तन्वानः । सम्यक् सुमनसां मुदं ॥ वनं विभूषया-
मास । श्रीमान् वीरो वसंतवत् ॥ ४ ॥ कृते समवसरणे । सूरैः श्रेणिकनंदनः ॥ ननाम का-
मितफल—प्रदौ वीरप्रजोः पदौ ॥ ५ ॥ देशनांते स पप्रह । द्विषंते येऽत्र चक्रिणः ॥ अप-
रित्यक्तज्ञेगास्ते । नाथ गहंति कां गतिं ॥ ६ ॥ स्वाम्युचे स्थाजतिस्तेषां । स्वसमी नरका-
वनिः ॥ तर्हि तत्रैव गंतव्यं । मयापीत्यालपन्मुपः ॥ ७ ॥ तावन्न सार्वत्रौमोऽसि । कृतः सा-
तु गतिस्तव ॥ ग्रामं विना बुधा सीम—कदपनेत्यवदज्जिनः ॥ ८ ॥ चिद्वलणानंदनो चक्रि-
—मानी मानीश्वरोऽप्यथात् ॥ अहं न चक्रवर्तीति । दुःश्रद्धेयं जगद्गुरो ॥ ९ ॥ हस्य-
श्वरश्चलकात्रि—रैटकोटिस्त्रिरुक्कटा ॥ समाप्यस्ति चमूर्धतु । संहर्तुं वा जगत् कामा ॥ १० ॥

परःसहस्राः संबाध—द्रोणखेटपुराकराः ॥ करं ददति मे काले । फलं भूमिरुहा इव ॥११॥
 अक्षीणमाणाः सतत—व्यापारेऽपि प्रचो मम ॥ निधयः संति भूयांसः । सुकवेरिव बुद्धयः
 ॥ १२ ॥ प्रज्ज्वलन् राजवंशेषु । प्रतापो मे दवाग्निवत् ॥ अशेषद्वेषिबलवान् । करोत्यसुख-
 ब्रायुषः ॥ १३ ॥ न्यूनं किमस्ति मे येन । त्रवेयं न हि चक्रवृत् ॥ श्रुत्विति प्रत्यजाषिष्ठ । य-
 थावस्थितवाग्जिनः ॥ १४ ॥ राजंश्चक्रादिरत्नौघं । विना चक्रिवकटपनां ॥ दरिद्र इव भूपा-
 ल—दीवां तन्वन्न शोचसे ॥ १५ ॥ अर्थकैर्द्वियरत्नानि । कृत्वा लोहमयानि सः ॥ स्त्रीरत्नं
 कटपयामास । प्रियां पद्मावतीं नृपः ॥ १६ ॥ संस्थायैतानि रत्नत्वे । पद्मेजादीनदीनधीः ॥
 स प्राच्यादिक्रमाच्चक्रे । देशानादेशवर्तिनः ॥ १७ ॥ असह्यविक्रमाक्रांत—सकलव्यापभंगलः
 ॥ स वैताड्यतले प्राप । तमिस्रां नाम कंदरां ॥ १८ ॥ गुहाद्वारारसी तेन । दंकरत्नेन ताक्रि-
 तौ ॥ व्यषटेतां न नीचोक्त्वा । सुश्चिष्टौ सुहृदाविव ॥ १९ ॥ कृतमालस्तमालापी—देवस्त-
 द्द्वाररुक्कः ॥ रे कोऽसि याहि खाद्रंकरैः । किं कदर्शयसि श्रुती ॥ २० ॥ सोऽप्युचे नरत-
 केने । चक्री विक्रांतदोर्युगः ॥ जातोऽस्म्यशोकचंद्रोऽहं । गुहाद्वारमपावृणु ॥ २१ ॥ देवोऽव-

भ्यो नवंसत्र । क्षेत्रं द्वादश चक्रिणः ॥ तेऽनूवंसत्र चक्री त्वं । किंतु कोऽप्यसि चाक्रिकः
 ॥ १२ ॥ भूपोऽन्यथाक्ततः पुण्यै—रहं चक्री त्रयोदशः ॥ किं न जानास्यसंज्ञाव्य—मपि पु-
 ण्यान्नवेद् भुवं ॥ १३ ॥ तन्नो जद्धादयं द्वारं । मा स्वेदय विदंब्य मां ॥ बलवान् कुपितो नू-
 नं । नवत्यायति दारुणः ॥ १४ ॥ इत्याविष्टमिवाविष्ट—ज्ञाषिणं विबुधो व्यधात् ॥ रयाञ्चपे-
 दया हत्वा । तं षष्टनरकाव्यगं ॥ १५ ॥ सर्वदिग्गमनमानमुद्यतो—ऽशोकचंद्र इव यः करो-
 ति न ॥ ऐहद्वौकिकमपायमाप्य स । श्रेय याति नरकारिपात्रतां ॥ १६ ॥ इत्यशोकचंद्रनु-
 पति कथा समाप्ता ॥

अत्रापि व्रते पंचातिचारा वज्र्याः—उध्वर्धाधिस्त्रियंदिक्प्रमाणातिक्रमाः १-३, क्षेत्रवृ-
 ङ्किः ४, स्मुरयंतर्द्धनिं ५ चेति । अत्राद्याह्वयः सुबोध्याः, नवरमूध्वर्धादिदिशां गमनमाश्रित्य प्र-
 माणातिक्रमोऽनाज्ञोगादिनाऽतिक्रमादिना वा प्रवृत्तस्य दृष्टव्योऽन्यथा त्रंग एव स्यादित्यर्थः ।
 क्षेत्रवृङ्किस्त्वेवं—यथा किल केनापि पूर्वापरयोः पृथक् पृथग्योजनशतप्रमाणं कृतं, स चोपर-
 ने कार्यं यथेकस्यां दिशि नवति कृत्वा, परस्यां दिशि दशयोजनानि क्षेत्रवृङ्किं कृत्वा दशो-

भरं योजनशतं गहति, तदा तस्य व्रतसापेक्षत्वादेकस्यां दिशि क्षेत्रवृद्धेश्चातिचारः. स्मृतिः स्मरणं तस्या अंतरूर्धनि, यथा केनापि पूर्वस्यां दिशि योजनशतप्रमाणं कृतं, गमनकादि च्चातिव्याकुलत्वप्रमादित्वादिना न स्पष्टतया स्मरति, किं शतमुत पंचाशद्वेति, तेन चैवं संशयवत्त्वेन पंचाशदेव योजनानि यावजंतव्यं, तरपरतो गहतोऽतिचारः, शतादपि परेण गहतस्तु त्रंगः, अनात्रोगादिना प्रमाणातिक्रमे यदा स्मरति तदा निवर्तते. अत्र चावनागाथा— चित्तेयद्वं च नमो । साहूणं जे सश्रा निररंजा ॥ विहरंति विष्णुमुक्ता । गामागारसंक्रियं वसुहं ॥ १ ॥ उक्तं सदृष्टांतं प्रथमं गुणव्रतं. अथ द्वितीयमाह—

॥ मूलम् ॥—त्रोयणकर्मोहिं दुहा । बीयं त्रोगोवत्रोगमाणवयं ॥ त्रोयणुं सावज्जं । उस्सभोणं परिहरइ ॥ ६७ ॥ तह अंतरंतो वजइ । बहुसावजाइं एस-त्रुजाइं ॥ बावीसं अनाइवि । जहारिहं नायजिणधम्मो ॥ ६८ ॥ व्याख्या—गुणव्रतेषु द्वितीयं त्रोगोपत्रोगमानव्रतं त्रोजनकर्मत्र्यां द्विधा त्रवति, तत्र त्रुज्यते सकृदंतर्वेति त्रोगोऽन्नकुसुमादिः, पुनः पुनर्बहिर्वा त्रुज्यते यः स उपत्रोगः स्त्रीखर्णवस्त्रादिः. ननु यद्यन्नरत्र्यादयो भोगोपत्रोगशब्द-

वाच्यास्तेषां च प्रमाणमत्र ब्रूते विधेयं, ततः कर्मत इदं ब्रूतं न स्यात्कर्मशब्दस्य क्रियावच-
नत्वात्क्रियायाश्च त्रोगोपत्रोगत्वयोगात्? सत्यं, किंतु कर्मणो वाणिज्यादेर्त्रोगोपत्रोगकारण-
त्वात्, कारणे च कार्योपचारात्, कर्माप्यत्र त्रोगोपज्ञोगत्वे नोक्तमित्यलं चर्चया, त्रोगोपत्रो-
गयोर्मन्त्रेण नियतप्रमाणेन निष्पन्नं ब्रूतं त्रोगोपत्रोगमानब्रूतं. तत्र त्रोजनतः श्रावक उत्सर्गो-
ण मुख्यवृत्त्या सावधं सचित्तमनेषणीयं च भोजनं परिहरति, तदशकः सच्चित्तं परिहर-
तीति स्वयं दृष्टव्यं. ' तह अंतरांतोसि ' तथाप्यशक्यनुवक्षे ष श्रावको ज्ञातजिनधर्मः सन् ब-
हुसावधानि भूरिपापानि द्वाविंशतिं त्रोज्यान्यशनादीनि. यदाहुः—पंचुंबरि महविगर्ह । हि-
मविसकरणेयसव्वमद्दी य ॥ राइत्रोअणगं चिय । बहुवीय अणंतसंघाणं ॥ १ ॥ धोलवफ य
वाइणण । अमुणियनामाणि फुल्लफलयाणि ॥ तुल्लफलं चलियरसं । वज्जा अयुज्जाइं बावीसं
॥ २ ॥ तत्रोहुंबरवटप्लक्कपिण्णलकाष्टोहुंबरफलानि पंचोहुंबरी, मद्यमांसमधुनवनीतानि घृता-
दिविकृत्यपेक्षया महाविकारहेतुरवान्महाविकृतयश्च तसः, हिमविषकरकमृत्तिकारात्रिभोजना-
नि प्रतीतानि, यत्र तस्त्रायां मुजा इव बीजान्यव्यवहितानि तत्फलं बहुबीजं पंपेइकादि-

अनंतकायिका द्वात्रिंशद्यथा—सवाय कंदजाई । सूरणकंदो य वज्रकंदो य ॥ अइहखिद्दा
 य तहा । अइं तह अइकच्युरो ॥ १ ॥ सत्तावरी विरावी । कुंआरी तह थोहरी गवाइ य
 ॥ लंसणवंसकरिद्दा । गज्जर तह दूणउ लोढो ॥ २ ॥ गिरिकवि किसलपत्ता । कासेरया
 शेग अबसुहा य ॥ तह दूणरुखबद्धी । खिहहना अमयवद्धी य ॥ ३ ॥ मूला तह भूमि-
 रहा । विरहाइ ढक्कबहुढो पढमो ॥ सूयरवद्धो य तहा । पढंको कोमलंबिलिया ॥ ४ ॥
 आदू तह पिंमादू । बत्तीसं जाणिएणंताइं ॥ एआइं बुद्धिमया । परिहरियवा पयत्तेणं ॥
 ॥ ५ ॥ संधानकं प्रतीतं, योत्ववटकान्यामगोरससंपृक्तद्विदलोपलक्षणं, वृंताकानि प्रसिद्धानि,
 बहुबीजत्वेऽपि वृंताकानां पृथग्ग्रहणमतीवलोकविरूढताज्ञापनार्थं, अज्ञातनामानि पुष्पफला-
 नि, येन जग्धेन तत्सिरदपा, आरंजस्तु महंस्तनुलफलं गंगेटककोमलवर्धकादि, चक्षितरसं
 क्वथितधान्यं, एषु पंचोदुंबर्याः संधानकस्य कुमिकुलाकुलत्वात् . यतः—महविभर्गईणं मज्जे
 । महुंमि मंसे नवणीयंमि चउहण ॥ उपज्जंति असंखा । तवणा तन्न जंतुणो ॥ १ ॥ इत्युक्त-
 वदानिसरुंशताहेतुत्वाच्च हिमकरकम्बुबहुबीजानंतकायवृंताकानां बहुजीवमयत्वात् . विधाज्ञा-

तफलानां खोपवाताद्वात्रिभोजनस्य सूक्ष्मजीववधात् . बोलयटकानां—जद् मुग्गमासपमुहं ।
 विदलं कब्धंभि गोरसे पद्द ॥ ता तस जुवुप्पसिं । जणंति दहिए विदिणजवरिं ॥ १ ॥ इ-
 ति वचनात्तुहफलानामनर्थकत्वाच्चलितरसस्य चानंतफायत्वाद्दुःसावधता ज्ञावनीया . न चै-
 तावंत्येवैतानि, किंतूपलक्षणवाद्यथाहं यथायोभयमन्यान्यपि दिनद्वयातीतदधिसंसक्तपत्रपु-
 ष्यादीनि बहुसावधानि वर्जयंति . त्रकं च—पुष्पफलोहिं रसेहि य । बहुत्तपपाणेहिं अजय-
 णह्णोहिं ॥ मज्जोहि य मंसेहि य । विरमेजा अत्तहियकामो ॥ १ ॥ निरवज्जाहारेणं । नि-
 ज्जीवेणं परित्तमीसेणं ॥ अत्ताणुसंधणपरा । सुत्तावया एरिसा हुंति ॥ २ ॥ अदपसावधेऽप्यो-
 दनादाविद्भेतावनमया त्रोक्तव्यमिति प्रमाणनैयरयं विधेयं . अत्यंतचेतोऽप्यधुन्मानादापवा-
 दादिजनकं, वस्त्रविभूषणवाहनाद्यं च वर्जयेत् . शेषेऽपि प्रमाणं कार्यं विरतिपरिणतित्वात्तस्य .
 ननु संसारे शरीरमेव सारं, तच्च यथा तथा वा पोष्यते, किमनया नद्वयान्नद्वयकल्पनेयेत्याह—
 ॥ मूलम् ॥—अद्रपोसियंपि विह्रुई । अंते एयं कुमित्तमिव देहं ॥ सावज्जजुजपावं ।
 को तरस कए समायरइ ॥ ६९ ॥ व्याख्या—स्पष्टा . अथ दृष्टान्तमाह—

॥ मूलम् ॥ - संसाइरिं नियमं, धीसं पाण्डुच्चयेवि पालंते। पाण्डुपंरि
 दोए, सुरभोर वंकचूलोव्व । १७॥ व्याख्या - अधरार्थः प्रतीतः व्यास
 यस्तु केशानकाइवस्यस्तद्यथा - अथ वंकचूल कथा प्रारभ्यत -
 अत्रिव भारत वर्षे, विमलोऽमूर्त्तरे प्रवरः ॥ न्यायिनि अस्थ शस्यश्री
 देवाभिनिर्न तु प्रजाः ॥ १॥ शर्वस्थेव प्रिया सर्व - मंगलास्थ सुमंगला । सा सतीति
 श्रुति प्राप, प्राग्भवि तइवेऽ धर्मो ॥ २॥ तस्यामपत्यमिथुन । मूर्ध्वनोदपाद्य-
 ता । तयोः पुत्रः पुष्यचूलः । पुष्यचूलार्थ कन्धका ॥ ३॥ योयदि व्यसना-
 सक्तः । प्रायः कलह कोलुक्ते ॥ पुष्यचूलो वंकचूल । इत्यारण्या लंभितो ज-
 भः ॥ ४॥ मृपालस्तइपालंभ - व्रातं माकण्य लाकत ॥ पुराब्मलमिवालय-
 त कश्मल तमडूरयत् ॥ ५॥ सुरेणं हरित राज्ञा जाभिस्लमन जग्भुवो
 ॥ निस्तमापि हिरांकेव । सकलंके निशाकर ॥ ६॥ अभनयमरुया-
 नि । माभिमानो मयाज्जितः ॥ इहशेनाहले दष्ट, माज निर्णतिक सा
 हसः ॥ ७॥ नीतिः स नीति मरुस्तेः । स्वपक्षा बहुमानतः ॥ ज-
 न्कार वंचला वृत्ति । केवल नीर्यचर्यया ॥ ८॥ प्लवपल्लो पत्तिप-
 ट्टे । स तैरेव व्यनयत ॥ यत्र वातत्र वायात् । ने स्वर्ण कापि

पितृत्वं ॥६॥ प्रवृत्त पापवोरादसौ । सार्धमोषोऽपि कर्मसु ॥ आर्यो
 पि कृष्यते तत्र किं पुनर्यत्नलात्मकः ॥१०॥ अथ प्रादुरभूद्धर्षो का
 लः पाथुनायकरः ॥ इफुरे प्रोहसकाहः । एक सकल भूतलः ॥११॥
 वाचयमे राजहंसः । कलहसैरिखाश्रितः ॥ च चारि नि कषा पल्हो
 श्रीसुस्थितुगुरुकलाह ॥१२॥ मीरुनीरस्य सयहा - द्विहारं निरतोऽपि
 दाः ॥ तामेव प्राविशापल्हो । कुत्मायमिर्वाविष्करः ॥१३॥ तत्र गोरुयो समासि
 ने । शारैके पीर च्छिद ॥ अपश्य हूक चूल सा जीवीरुहमिवाक्ये ॥१४॥
 स्मैर सोऽपि कुत्मीनत्वा - ज्जमतिस्म सविस्मय ॥ हत इसोऽस्मायाता ।
 छिकातरिति चितयन् ॥१५॥ याचित स्वरिणावक - चूलो नो रन्ध्रमाश्रय
 ॥ जगौ सगौरवं वास्ये । वसोऽङ्गभवते प्रमोः ॥१६॥ न पुनर्मम सोमाया
 । धर्मिणा च्यः कदाचन ॥ धर्माहि कृपयासत्ये । नास्तयेन प्रकीर्त्यते ॥
 श ॥ तैरेवाऽऽविकास्माकं पुण्यं तर्काद्रयामहे ॥ लुपसि मां न सोमाचे
 सदद सखन भज ॥१८॥ हवमुक्ता गुरुकलन । स्तेन राजेन तव सः
 ॥ चतुरश्वत्तरोमासा - स्तस्थो स्व अदयान साधनः ॥१९॥ अ-
 वावेष्टन गुरु भिक्षा । इभ्यं कु ग्राहका इव ॥ न पुनः पुण्य पापस्य ॥

चिन्ता

या

५२८

क्व ह शर्वणि कामपि ॥२०॥ तपस्या वाक् समश्या च। ममस्यो जयश्याक
 सं॥ वक्ष्याम्वन सुनोऽपि। स्नेहला न हला अपि ॥२१॥ गतौतिः कातिक्रि
 यान्ते। प्रस्थितः सुस्थितो गुरुः। वक चूलोऽचल च्यासु मक्ति स्तमनु दुर्मनाः॥
 २२॥ कियत्यपि गतोमार्ग। गुरुकत्वा व्यजि इपत॥ चिरस्थित सुखि ज्ञाना
 वियोगावेग विह्वलः ॥२३॥ इतः परापरेषाहि। सीमा भीमादिशासिह। त
 दु लिष्ये पुनर्बिधा। भवता इवतामम ॥२४॥ कटरे तव गाभाय महान
 सत्य संघता ॥ विडांश्च चकृवांश्वापि। महर्षिं जालु नो जीवान् ॥२५॥
 अस्मान् सु पापपात्रिषु। यद्वा पुण्य कथां वृथा ॥ न तु जातु जन्तुगारे। गोषे
 गारुत्मनो चिती ॥२६॥ यदि लेस्वदिने सोम्या किं चिद्वृत्तमस्म
 दुना। इत्युक्ते गुरुणा भाषि। मक्तिमः शबरधिपः ॥२७॥ प्रमाड निरा
 नृशा सात्मा। अकनोऽयमनुगृह्यता ॥ तन केनो पदशन। निवाह
 यस्यापश्यय ॥२८॥ अथास्मै गुरु रादिक इक्ष्ये न विदित फलसाहाय्ये
 वापसालिष्ये। पदानि प्राणि हर्षता ॥२९॥ न सेव्या पृथक् न
 न भक्ष्ये वायसाभिष। सदा ज्यमि ग्रहमेता। न कचेला प्रपालये ॥३०॥
 जग्राहाभि ग्रहान्मम। स्तान्स्ततश्च लुशेडपिसः ॥ गुरु रक्षान् विपदधा।

दक्षान् प्राहुरिष्कानिव ॥३१॥ सोऽथ स्वस्थानमायातः । कदाचित् कुटिलेधने
 ॥ श्वं सार्पमुपद्रोह । चंद्रराहु निवाच भूत ॥३२॥ शकुनाभावतः सार्पस्य स्थो
 स्वस्थानं गच्छतः ॥ नष्टं जगद्योदफलं । त्यक्षाः सर्वा हि तादृशाः ॥३३॥ साय
 स्यात्पलमे हि । क्वं तु वस्थापि सार्पला ॥ तौ नमोऽध प्रयाशोऽसौ । ज्वल
 सावत्मेयधिः ॥३४॥ प्राच्ये पृथ्यादीने क्षीणे पक्षीं सपरिच्छद ॥
 कुमयामास तु मर्गि । क्षुत्तपो स्पृधयेवतं ॥३५॥ अथ तस्य भटेः क्वापि
 निकृजे फलभारितः ॥ प्राणिप्राणिल लुटाकः । किंपाकतरे क्षत ॥३६॥
 गौत्मागुमा इवाद्या तरोस्तस्य । फलानि तौ ॥ ददिर क्वानि वि तपत्ये ।
 अक्षुः क्वानि च न स्वये ॥३७॥ एकं चूमेन तन्नाम । ते पृष्टाः रूपश्च
 क्षिरे । यद्वा लक्ष्म मवत्वेषा । नाम किं पृच्यथानया ॥३८॥ आसा-
 दितैः परिपाकं मेशले शोऽक्षैः फलैः ॥ स्वामिन् याद्वा च्छक नाम प्राण
 ना तु रनास्ति नः ॥३९॥ नाम यद्द्वियते तस्य झ्वत्तु तदमुन्यपि । नाम्ना
 मृत फलान्नीति । नी ति दोश च्च मभि ॥६०॥ तेषाम्भव्यामजानानः
 स्मरेन्मिय ममात्मनः ॥ भुधाशामोऽपि तान्याद । नस निरुद्यन्मानसः ॥६१॥
 नाहला फलान्तरास्ते । तस्य च्छया स्वशेरत ॥ तपायथा पचश्राला इवोक्त्सुन

ते पुनः ॥ ४१ ॥ मृतेषु तेषु सर्वेषु । विषवृक्षफलाशनात् ॥ अमंस्त नियमं स्वस्य । फलितं
 शबरेश्वरः ॥ ४३ ॥ अहो वाचो महर्षीणा—महूणा इति ज्ञावयन् ॥ एकाकी मधुकुन्मद्धी
 -सिव पद्धीमियाय सः ॥ ४४ ॥ निशि प्रविष्टः स्वे धाम्नि । दीपोद्योताद्बोक्त ॥ तदपि जा-
 यां सह स्वसा । सुसां पुरुषवेषया ॥ ४५ ॥ इयं मे दयिता दुष्ट—वृत्ता सोऽयं नरः परः ॥
 कुस्वजावावुजावाशु । धार्यौ चेति व्यञ्चितयत् ॥ ४६ ॥ तौ हंतुमेकघातेन । कृपाणं निःकृ-
 पोऽकृषत् ॥ यावत्तावद् द्वितीयोऽस्य । नियमः स्मृतिमाययौ ॥ ४७ ॥ अथापसरतस्तस्य । को-
 पिनः पदससकं ॥ अनिहुनेव तरुत्यां । खज्ञेनोपरि चस्वदे ॥ ४८ ॥ खज्ञखादकारतः कीण-
 निद्रया पुष्पचूडया ॥ जीव वर्षशतं त्रात—र्वकचूलेखजल्पत ॥ ४९ ॥ ततोऽतिवज्जितः को-
 पं । संवृण्वन्नसिना सह ॥ आः किमेतदिति त्रांतः । स तां पप्रह सोदरीं ॥ ५० ॥ पुष्पचू-
 लावद्द्रातः । साथमथ तव द्विषां ॥ त्वां वीक्षितुमिहाजम्मु—र्नटवेषधराश्वराः ॥ ५१ ॥
 पद्व्यां त्रेडकचूबोऽस्ति । तन्नाड्यं नः प्रपश्यतु ॥ इति तेषु भुवाणेषु । मुभाप्यहमचिंतय
 ॥ ५१ ॥ शुक्तिं त्रातुर्न जानेऽहं । ज्ञास्यंते तेऽपि पद्यदः ॥ अनाशेवांगना पद्धी । तदात्तैव

परैरिचं ॥ ५३ ॥ अथात्तनरनेपथ्या । नटीव पटुकैतवा ॥ तानहं कारयामास । नाढ्यमध्यास्य
 संसदः ॥ ५४ ॥ द्रुणाक्षेषु विसृष्टेषु । यथाहं धनदानतः ॥ अपराहृतवेषैव । प्रजावत्या सहा-
 स्वपं ॥ ५५ ॥ ततः श्वं जग्निनीहत्या—पंकोत्तीर्णं विद्यावयन् ॥ प्रीतो विशिष्य धत्सेस । गु-
 रोगिरि स गौरवं ॥ ५६ ॥ जलवाहो जलायेव । जलराशिं कदाचन ॥ धनाय शबराधीशो ।
 यथाबुद्ध्यिनीं पुरीं ॥ ५७ ॥ प्रजापीडनपापात्—द्रविणानां नियोगिनां ॥ विशोपकार्थं पुत्रे-
 ऽपि । कुप्यतां वणिजामपि ॥ ५८ ॥ याचं याचं जनादास—श्रीलवानां द्विजात्मनां ॥ लो-
 जेन कुष्टिनं कामी—यंतीनां च पणस्त्रियां ॥ ५९ ॥ सन्नान्यतीत्य निष्णातः । क्रीडापद्ममिव
 श्रियः ॥ दत्तदात्रो विवेशासौ । निशि वेदमावनीश्रुजः ॥ ६० ॥ त्रिनिर्विशेषकं ॥ श्रियमिभुः
 श्रियं मूर्ता—मिव कांचन सद्भविं ॥ पुरः पृथ्वीपतेरग्र—सहिषीं स निरैकत ॥ ६१ ॥ तथा
 कस्वसिति प्रोक्तः । स प्रोचे तस्करोऽस्म्यहं ॥ किमर्थमत्रायातोऽसि । वांलन्ननिधनं धनं ॥ ६२ ॥
 ततो मृदुगिरावादि । तथा तद्रूपबुद्धयया ॥ धनस्य सौम्य का वार्ता । सर्वमेतत्तत्रैव हि ॥ ६३ ॥
 किं कंपसे राज स्वस्थं । तुष्टास्ते कुलदेवताः ॥ पट्टदेवी नृदेवस्य । वश्याहमन्नवं तव ॥ ६४ ॥

प्राकृतैः कल्पवल्लीव । गार्हं स्वप्नेऽपि दुर्लभा ॥ साहं नजामि ते दास्य—महो पुण्योदय-
 स्तव ॥ ६५ ॥ पाति रूपातिकंदर्प । सुनटः शरणागतं ॥ मन्मथव्यथितां तन्मां । रक्त रक्त
 त्वदाश्रयां ॥ ६६ ॥ सुलत्रौ मयि तुष्टाया—मर्थकामौ शरीरिणां ॥ सुलत्रौ मयि रुष्टायां । व-
 धबंधौ शरीरिणां ॥ ६७ ॥ लोचिताः कोचिताश्चैवं । तथा कामप्रहार्त्तया ॥ तृतीयं नियमं ध्या-
 य—नत्वा तामिद्युवाच सः ॥ ६८ ॥ मातरस्वं मम पूज्यासि । का क्षुब्धे मयि ते क्रुथा ॥ से-
 वसे वा किमब्रह्म । का वा वन्ये मयि स्पृहा ॥ ६९ ॥ भूपांनोर्जेऽनजद्ब्रुंगी—ज्ञावं या न-
 वती शुवि ॥ सा कर्कशार्ककुसुम—समे किं मयि रज्यसि ॥ ७० ॥ सा च प्रोवाच वाचाल ।
 बाल रे किं न लजसे ॥ एवं मयि वृषस्यंत्या—मंवासंबंधबंधनात् ॥ ७१ ॥ पीयूषमारना-
 दीयन् । ज्वादीयंश्चंदनद्रवं ॥ कल्पद्रुं नक्तमादीयन् । ज्यादीयन् कुसुमस्रजं ॥ ७२ ॥ काम-
 धेनुं बिभादीयन् । वेतादीयंस्तथेदिरां ॥ बादिशः क इवासि त्वं । मासेवमवहीलयन् ॥ ७३ ॥
 शुभं ॥ इत्युक्तोऽपि तथा याव—न चुकोन स साहसी ॥ तावन्नखैर्विदार्य स्वं । तरसा पूच्च-
 कार सा ॥ ७४ ॥ एतत्सर्वं नरेन्द्रेण । सौधकारमुपेयुषा ॥ अररि विद्रविश्रांत—श्रवसा शुश्रुवे

स्वयं ॥ ७५ ॥ एता नेतरि दासे वा । तुल्यसेवारसाः स्त्रियः ॥ न स्त्री चवंति कस्यापि । क्षा-
 पतिर्ध्यातवानिति ॥ ७६ ॥ तावत्कलकले जाते । जाग्रतः शस्त्रपाणयः ॥ क्रुक्रुकादीकटाका-
 ना—स्तवारका दधाविरे ॥ ७७ ॥ कपाटपुटमुत्पाद्य । विशतो वेश्च ताद्विशि ॥ मुनीश्वर
 श्च काम—स्वरं भूमाननाषत ॥ ७८ ॥ अगाढबंधनं कृत्वा । स्तेनभेनमनेनसं ॥ ममानयत
 दशमार्गं । प्रातरध्यास्तसंसदः ॥ ७९ ॥ राज्ञा स्वमहिषीवृत्त—चिंतासंतसचेतसा ॥ त्रियामा
 शतयामेव । कथंचिदतिचक्रमे ॥ ८० ॥ प्रातर्नीतस्तलारकै—रास्थानं श्वश्रबंधनः ॥ सांक्षेपं
 क्षाश्रुजा पृष्टः । स्पष्टमाचष्ट तस्करः ॥ ८१ ॥ राजनाजननात्रयस्त—स्तेन्यंवृत्तिरुपागमं ॥ ध-
 नाय निशि ते धाम । रत्नाकरमिवापरं ॥ ८२ ॥ अहं तदा शचीसख्या । महिष्यां ते निशि-
 क्तितः ॥ ज्योत्स्नयेव गिरा शैत्य—सारथा चाषितस्ततः ॥ ८३ ॥ अतः परमभूद्यंत्तन्मम ना-
 भ्यविजृंभितं ॥ इत्युक्त्वा सोऽन्नजन्मौनं । न कुल्याः परदोषिणः ॥ ८४ ॥ विज्ञातवस्तुतत्त्वोऽ-
 थ । नृपतिः प्रीतमानसः ॥ सत्कृत्य बंधुवद्भूरि—मुदा तं सस्वजे हृदा ॥ ८५ ॥ ऊचे च
 त्वं सुवक्रोऽपि । देव्याश्चपलचेतसः ॥ न च प्राचीकटः पाप—महो ते धन्यधीरता ॥ ८६ ॥

यद्वा—जनयति जनशोभां पुष्पमाद्या सुबद्धा । नवतिरितिनिवेशः केशहस्तोऽपि बद्धः ॥ पु-
 थयति दृढबद्धः सिंधुपुरोऽपि शस्यं । श्रियमहह न बंधेष्युत्तमानां विकारः ॥ ८७ ॥ नूपस्तमथ
 सामंत—पदेऽवस्थाप्य सुस्थितः ॥ तदन्वर्थनयामुंच—दधितां तां जिघांसतां ॥ ८८ ॥ मंत्री
 मित्रं जीवितं च । स एवाभून्महीपतेः ॥ कुत्राप्नोति न सन्मानं । देवतेव जितेंद्रियः ॥ ८९ ॥
 संजातप्रत्ययो धर्मे । विशिष्यास्यां बबंध सः ॥ न त्यजंति कुतश्चा हि । कदापि स्वोपकारिणं
 ॥ ९० ॥ ज्ञात्वा नृपोऽन्यदा काम—रूपनूपं सुदुर्जयं ॥ तंप्रति प्रजिघायासुं । मूर्खतरमिवा-
 त्मनः ॥ ९१ ॥ शुद्ध्यमानः साक्षिमानः । समं तेन रणंगणे ॥ वंकचूबोऽन्नव द्वैरि—घात-
 घातौघजर्जरः ॥ ९२ ॥ मन्यमानः प्रहारांस्ता—नदांकारानिव श्रिये ॥ विजित्य कामरूपेशं ।
 सोऽगाडुजघिनीं पुरीं ॥ ९३ ॥ प्रहारपीकितो राज्ञा । कारितागमनोरसवः ॥ वैद्यैश्चिकित्स-
 यांचक्रे । स तातेनेव नंदनः ॥ ९४ ॥ ते तस्य वैरिणां घाता—स्तंत्रहैः संहिता अपि ॥ पु-
 नः पुनर्विशेदिरे । तै रहः शिकिता द्व ॥ ९५ ॥ एनमुद्धाघयत वा । चितां प्रविशतास्य
 वा ॥ अस्मिन् मज्जीविते नष्टे । मा कृध्वं जीवितस्पृहां ॥ ९६ ॥ एवं विनीषिता राज्ञा । वै-

धाः प्रोचुर्महीपते ॥ एकं गाढप्रहाराणं । वायसामिषमौषधं ॥ ९७ ॥ त्रपात्र पुण्यपात्रे हि ।
 वदतां नस्तदौषधं ॥ त्रयाक्षैस्त्वधुना प्रोक्तं । यथोचितमथो कुरु ॥ ९८ ॥ ततः क्वितिपति-
 गाढ—मादिभ्य गुणगौरवात् ॥ जदश्रलोचनो वंक—चूढं प्रोचे शुचाकुलः ॥ ९९ ॥ वत्स
 त्वदापदं वेतुं । कृतास्तारताः प्रतिक्रियाः ॥ ममान्नाभ्यात्पुनः सर्वा । यथुरथरवृष्टितां ॥ १०० ।
 स प्रोचे नाथ मे नास्ति । तृष्णा स्वल्पापि जीविते ॥ एकदास्ति ध्रुवो भृत्यु—दैन्यं किं त-
 दुपागमे ॥ १ ॥ राजावदन्महासत्त्व । त्वयि किञ्चिन्न दुर्घटं ॥ तथापि सुहृदादत्स्व । वायसा-
 मिषन्नेषजं ॥ २ ॥ एवमुक्तोऽपि यूपेन । नासौ नियमनिश्चलः ॥ अग्नीरुर्मरणदयाद् । विषव-
 द्वायसामिषं ॥ ३ ॥ वयस्यं वंकचूलास्य । स सीमाभ्रामवर्तिनं । जिनदासं जवाजैनं । राजा-
 ध्याज्जह्वत्सदा ॥ ४ ॥ पृथिवीपुरुहृतेना—हृतः सोऽपि चलन् पथि ॥ ऋगाकीदृयमद्राकी-
 दद्भ्रुतं रोदनोद्यतं ॥ ५ ॥ के युवां रुदिशः किं वे-त्युक्ते तेनोचतुश्च ते ॥ आवां देव्यौ च्यु-
 तो तर्ता—वयोः सौधर्मकल्पतः ॥ ६ ॥ तद्भ्रुवं यूयसीं त्रांवा । विरं विरहविह्वले ॥ क्वन्नि-
 यं वंकचूलाख्यं । प्रेयांसं प्रार्थयावहे ॥ ७ ॥ सोऽथ बहुपरोधेन । नियमं यदि त्रंक्ष्यति ॥

तदाद्यु दुर्गतिं गता । रुदिवस्तेन संप्रति ॥ ८ ॥ सा रोदिष्टं यदिष्टं वा । मया तद्धि करि-
 ष्यते ॥ ते इत्याश्वास्य स श्राद्धः । पुरीमुज्जयिनीं ययौ ॥ ९ ॥ प्राणंतं तं नृपोऽवादी—
 जिनदास तथा कुरु ॥ यथा प्रियवयस्यस्ते—ऽश्नाति काकामिषौषधं ॥ १० ॥ राजादेशं स-
 मासाद्य । स ययौ सिवमंदिरं ॥ विधाय कुशलप्रश्नं । स्त्रिभधवाग्निरत्राषत ॥ ११ ॥ किमौष-
 धधिया काक-मांसं नाश्नासि बांधव ॥ नियमाः खलु वार्तानां । नातानां हि कदाचन ॥ १२ ॥
 राजात्रियोगाङ्गोऽपि । नियमानां न दूषणं ॥ जानन् जैनीसिमामाज्ञां । किं करोषि कदाग्रहं
 ॥ १३ ॥ पदुन्नृतः पुनः कुर्या—स्तपः पातकघातकं ॥ तत् श्रुत्या वंकचूलोऽपि । सस्सूत्कारम-
 वोचत ॥ १४ ॥ एष मोहस्वप्नवाचार्त्ता । वार्तापि तव दुःश्रवा ॥ इनोत्पयःशलाकेव । प्रविष्टा
 कर्णकोटरं ॥ १५ ॥ यस्यान्नियमन्नगेन । तेन किं जीवितेन मे ॥ स्वालयज्जवालनोत्थेन । प्र-
 कश्नेनेव धीधन ॥ १६ ॥ सखे नियमन्नगे मां । जुंजता सुहृदापि हा ॥ शेषलोकपर्दे स्वा-
 रमा । नवताद्य न्यवेक्ष्यत ॥ १७ ॥ यस्य पश्चादपि प्राप—श्चित्तं ग्राह्यं विचक्षणैः ॥ तत्पाप-
 मकृतं श्रेयः । किमत्रार्थे विमुह्यसि ॥ १८ ॥ कृपामय मयि मनेहं । निःसंदेहं दधोसि चैत् ॥

तद्देहि विगतालस्यः । प्रांतकालस्य शंबलं ॥ १९ ॥ एवं सुन्नदतां पुष्ण—नतुष्णः स महामनाः ॥ यतिवज्जिनदासेन । क्रियासंख्यामकार्थत ॥ २० ॥ प्रत्याख्याताखिलाहारः । स्मृतपंचनमस्क्रियः ॥ निर्वैरैः सर्वजीविषु । चतुःशरणसंगतः ॥ २१ ॥ असुंचञ्जौरसं सत्वं । सत्सत्वं संसृतेः स्मरन् ॥ प्राक्कृतं दुःकृतं निदंन् । सुकृतं चानुमोदयन् ॥ २२ ॥ सुहृदा जिनदासेन । नेत्यमानः प्रतिक्रणं ॥ द्वादशं त्रैदशं धाम । विपयति जगाम सः ॥ २३ ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥ निवृत्तो जिनदासोऽथ । पथि ते द्वे अपि स्त्रियौ ॥ रुद्व्यौ पूर्ववदीक्ष्य । स्वैलक्ष्यमवोचत ॥ २४ ॥ नद्रे जह्वननेत्रार्यां । किमत्रैवं विलप्यते ॥ अहंक्रितव्रतः सोऽभू—ज्ञवत्योः किं न बह्वन्नः ॥ २५ ॥ निःश्रत्यात्रोचतां देव्यौ । किं स्वहंशय पृहसि ॥ स प्रांताराधनाधिक्या—जगाम स्वर्गमच्युतं ॥ २६ ॥ तत् श्रुत्वा परमानंदं । जिनदासोऽन्वभूत् कणात् ॥ ध्यायंश्च सुहृदो ध्यान—साधनां स्वशृहं ययौ ॥ २७ ॥ स्वदपोऽप्यन्नक्षयनियमः प्रददादत्यनल्प—सौख्यं सुपर्षदमापदि पाञ्चमानः ॥ यत्स्वर्गमाप बलिभुक्पिश्रितोपन्नो ग—त्यागेन सृत्युसमये कि-ल वंकचूलः ॥ २८ ॥ द्रति सप्तमव्रते वंकचूलकथा समाप्ता. ॥

नोजनतोऽत्र व्रते पंचातिथारा वज्यस्तथथा —सचिन्ताहारः, सचिन्तप्रतिबन्धाहारः, अ-
 पक्कडुःपकतुष्टौषधिनकणं चेति. एते च प्रत्याख्यातसचिन्तस्य कुततरप्रमाणस्य वा. दृष्टव्याः,
 तत्राद्यस्थानानागतिक्रमादिना कंदादि सचिन्तं नक्षयत इतरस्य तु प्रत्याख्यानं सचिन्तम-
 श्रुतः प्रथमोऽतिचारः. तथा सचिन्ते वृक्षादौ प्रतिबद्धं गोंदादि, यद्वा सचिन्ते आश्रयोदिका-
 दौ प्रतिबद्धं पक्कवगाद्यश्रुतो मुखे किरवा कटाहमचिन्तं नक्षयिष्यामि, सचिन्तं त्वस्थिकं
 लक्ष्यामीति बुद्ध्या व्रतसापेक्षत्वाद् द्वितीयोऽतिचारः. अपक्काया अग्न्यसंस्कृताया औषधेर्गो-
 धुमादेराहारे तृतीयोऽतिचारः. अयं नावः—अग्न्यसंस्कृतत्वात्संनवत्सचिन्तायवमपि कणि-
 कादिकं पिष्टत्वाच्चिन्तमिति बुद्ध्या यदाश्नाति तदायमतिचारः. दुःपक्काया अग्निना सं-
 स्कृतासंस्कृतस्वरूपत्वेन संनवत्सचिन्तावयवाया औषधेः पृथुकादिरूपाया अग्निपक्कत्वाच्चि-
 न्तमिदमिति बुद्ध्या नक्षयतश्चतुर्थोऽतिचारः. तुष्टास्तादृक्त्वात्पत्यजनकत्वादसारा औषधयः को-
 मलमुजादिकलिकारूपास्तद्गुणार्थचमोऽतिचारः. ननु यद्येताः सचिन्तास्तदा तद्गुणे आद्य-
 एवातिचारः, अथाचिन्तास्तदातिचार एव नास्ति. सत्यं, किंतु योऽत्यंतसावद्यन्तीरुतथा सचि-

सं प्रत्याख्याति, तस्या अचिन्ता अप्येता न दृश्यतस्तथाविधतुपत्यनावाद्यौल्यामेवावशिष्यते, अतोऽचिन्तीकृता अप्येता न नदथास्तद्गुणे च वस्तुतो ब्रतविरोधादतिचारः. एवं रात्रिभोजनमांसादिव्रतेषु वज्रादिपरिभोगव्रतेषु वाऽनाभोगातिक्रमादिना बहवोऽप्यतिचाराः संभवन्ति. ते उपलक्षणत्वात्स्वयमप्यूह्याः. तदेवमुक्तं भोगोपभोगव्रतं. अथ कर्मतस्तदाह-

॥ मूलम् ॥ — कम्मात् जद्द कम्मं । विणा न तीरेद्द तिद्धहेजत्तो ॥ पनरसकम्मादाणे ।

चदए अद्दं पि खरकम्मं ॥ ७१ ॥ व्याख्या — कर्मतः कर्माश्रित्य श्रावकेणोत्सर्गतो न किञ्चित्सावद्यं कर्म कर्तव्यं, निरारंभेणैव चाव्यमित्यर्थः. यदि पुनः कर्म विना न निर्वहति तदा पंचदश कर्माख्यादायंते एत्तिरिति कर्मादानानि ल्यजति, तान्यमूनि — अंगारवनशकटघाटकस्फोटकमणि दंतलाङ्कारसकेशविषवाणिज्यानि यंत्रपीका निर्दीर्घनं दवदावं सरोहदादिशोषः, असतीपोषणश्चेति. तत्राजीविकार्थसंगारकरणत्राष्ट्रनर्जनकुंभकारलोहकारसुवर्णकारत्वेष्टिकादिवह्यारंजकरणसंगारकर्म. १. हुक्कादेः पत्रपुष्पादेर्वा भेदनविक्रयाद्यारंभेन जीवनं वनकर्म. २. शकटानां तदंगानां वा घटनेन शकटिकत्वेन वा जीवनं शकटकर्म

३. स्वशकटवृषजादिना परजारवहनात्परेषां वा मूढ्येन स्वशकटाद्यर्पणाजीवनं चाटककर्म ४. कुह्यलहलादिचिरुमिबिदारणात्पाषाणादिघटनाद्वा जीवनं स्फोटककर्म. ५. जल्पपूर्वपुल्लिङ्गा-
 देर्दतिदंतग्रहणं दंतवाण्ड्यं, उपलक्षणं चेदं शंखचर्मचामरादीनां ६. लाह्यवाण्ड्यं प्रतीतं,
 उपलक्षणं चेदं नीलीमनःशिलादीनां सुखितथान्यादेर्वा ७. सुरामद्यादिविक्रयो रसवाण्ड्यं
 ८. विषवाण्ड्यं जीवधातकशब्दाद्यो देवदारुहरितालाद्युपलक्षणं. ९. दासीगवादिविक्रयः
 केशवाण्ड्यं १०. तिलेहवादीनां यंत्रैः पीकनं यंत्रपीका ११. गोलुरगादीनां षंडत्वापादनना-
 सावेधांकनगोकर्णकंबलादिभेदनं निर्वाहनकर्म १२. तृणादिदृष्ट्यै केशादिशोधनाय वाग्नेज्वा-
 लनं दवदानं १३. गोधूमादिवापार्थं सरोहदादिशोषः प्रतीतः १४. दास्यादिकं संबध्यं तत्सं-
 बंधे चाटीग्रहणमसतीपोषः, उपलक्षणं चेदं—शुकसारिकाश्चानमाजिरिमयूराद्यधर्मप्राणिपो-
 षश्च. १५. एतानि निबिभ्रकर्मबंधनिबंधनत्वात्समयनाषया कर्मादानानीत्युच्यते, न केवल-
 ममून्येव त्यजति, अन्यदपि स्वरं निरतुंशाध्यवसायसाध्यं कर्म कोट्टपालशुसिपालादिकं त्यज-
 ति, अल्पसावधेनैव कर्मणा निर्वहतीत्यर्थः. पुनरपि कर्मविषयं विशेषमाह—

॥ मूलम् ॥—इयंरपि हु सावज्ञां । पढमं कर्ममं न तं समारत्रद ॥ जं द्रूण पयदद ।

आरंभे अवरिञ्जं लोभं ॥ ५२ ॥ इत्याख्या—इतरदृग्निषिद्धमपि तस्सावद्यं गृहारंभप्रामांतरग-
मनशकदखेटनादिकं कर्म प्रथममितरेभ्यः पूर्वं न समारत्रते श्रावकस्तत्किमित्याह—यत्क-
र्म क्रियमाणं दृष्ट्वाऽविरतोऽयतनापरो लोक आरंभे तत्र कर्मणि करणे प्रवर्तते, लोकस्य गता-
नुगतिकत्वात्, यदा तुल्यकार्यकर्तारो बहवः समुदिता नवंति तदानीमयं विधिदृष्टयः, प्र-
थमप्रारंभकत्वेन सकलकृत्तरंभहेतुत्वमस्य नाभूदिति. उक्तं च—कार्ये श्रुत्वेऽश्रुत्वे वापि । प्र-
वृत्तिर्थैः कृतादितः ॥ इत्यास्ते तस्य कर्तारिः । पश्चादप्युपचारतः ॥ १ ॥ कर्मतश्चात्र ब्रते पं-
चदशातिचारा वज्यरिस्ते चांगारकर्मादय एव, नन्वंगारकर्मादयः कर्मादानप्रत्याख्याते प्रत्या-
ख्याता एव. ततस्तत्प्रवृत्तौ रंग एव स्यान्नातिचारः. सत्यं, किंवाकुट्या कुर्वतो रंगः, अना-
रोगातिक्रमादिना त्वतिचार इति. अत्र नावनगामा—सर्वेसिं साहूणं । नमासि जेहिं अ-
हिंयंति नाजणं ॥ तिविहेण कामरोगा । चत्ता एवं विचिंतिजा ॥ १ ॥ उक्तं सदृष्टांतं द्वि-
तीयं गुणव्रतं. अथ तृतीयमनर्थदंक्विरतिव्रतं प्रस्तूयते—तत्र यः स्वजनशरीरधर्माणिअर्थी-

पारंभः क्रियते सोऽर्थदंरुः शेषस्त्वनर्थदंरु इत्येतदेवाह—

॥ मूलम् ॥—दंकिङ्गइ जेण जिउ । वज्जिय नियदेहसयणधम्मठं ॥ सो आरंजो केवल—पावफलोऽणत्थदंरुत्ति ॥ ७३ ॥ व्याख्या—उकार्था, नवरं दंज्यत इव दंज्यते धर्मधन-
हीनः क्रियते, यद्दानर्थो निःप्रयोजनो दंरु भूतवधोऽस्मिन्नित्यनर्थदंरुः, एवमनर्थदंरुशब्दार्थ-
मुक्त्वा प्रस्तुतयोजनामाह—

॥ मूलम् ॥—अवज्जाणपावजवएस—हिसदाणप्पमायचरिएहिं ॥ जं चजहा सो सु-
च्चइ । गुणवयं तं नवे तइयं ॥ ७४ ॥ व्याख्या—अपकृष्टं ध्यानमपध्यानमार्त्तं रौद्रं च पा-
पहेतुत्वात् १. पापं कृष्यादिकर्म तस्योपदेशो दाक्खिणस्थानं विनानुशासनं पापोपदेशः. २.
हिसनशीलं हिंसं विषांभिवहवशाब्बादि, तस्य दानं दाक्खिणस्थानं विनाऽसंयताय समर्पणं हि-
सप्रदानं ३. प्रमादो मयादिसत्तेन तस्य वा चरितमाचरणं प्रमादाचरितं. यद्वा प्रमादचरि-
तमावस्योपहृत्वं, तच्चास्थगितश्रुतदध्यादित्राजनधारणादिना सत्त्वोपघातकं, यदेत्त्रिर्वाक्यैश्च-
तुर्था चतुःप्रकारः सोऽनर्थदंरु उच्यते, तच्चृतीयं गुणव्रतमनर्थदंरुविरतिनामकं नवेत्. ४. अ-

ता वक्तुं शक्यास्ततो वैरहृदिरूपस्य प्रमादाचरितस्य दृष्टान्तमाह—

॥ मूलम् ॥—वहुंता वेरमणस्थ—दंक्रिणो न्नरिचदुरिचनंकारा ॥ जाया सुभूमरामा ।
पद्दिया अप्पद्दण्णे ॥ १ए ॥ व्याख्या—सुबोधो, नवरमप्रतिष्ठानो नाम ससमनरके चतु-
र्दिगवस्थानां कालमहाकालरौरवमहारौरवाख्यानां चतुर्णां नरकावासानां मध्यवर्ती नरकेंद्र-
कः. सुभूमरामकथा चैवं—

वसंतपुरवास्तव्यो—ऽग्निसंज्ञः कुलपुत्रकः ॥ कापि व्रजंश्रुतः सार्था—एष्यथौ तापसा-
श्रमं ॥ १ ॥ तत्राग्निर्नवनिर्विषो । यमाख्यस्य तपस्विनः ॥ शिष्यो बभूव तेनासौ । जमदग्नि-
रिति श्रुतः ॥ २ ॥ आशा वासा निराहारो । त्रसोऽधूद्वितविग्रहः ॥ आतपस्यः तपस्तीव्रं ।
स चकारोऽध्वर्वाहुकः ॥ ३ ॥ अत्रान्तरे वयस्यौ द्वौ । सम्यग्मिथ्यादृशौ सृतौ ॥ गतौ स्वर्गमपि
प्राग्व—दास्तां धर्मविवादिनौ ॥ ४ ॥ जिनो देवो गुरुः साधु—र्यत्र धर्मः कृपामयः ॥ तदार्हतं
मतं श्रेष्ठ—मिति जैनः सुरोऽन्यथात् ॥ ५ ॥ अपरस्तु जगौ धर्मो—ऽस्माकं केनोपमीयते ॥
यत्र देवः शिवः शैवो । गुरुधर्मः पवित्रता ॥ ६ ॥ एवं तौ धर्मसंवाद—मकृषातां यदा तदा ॥

मिथः स कवहायेते । वयस्यावपि वैरिवत् ॥ ७ ॥ यत्रौ स्नेहविदा तस्म—नेव वादेन ते-
 न तौ ॥ परीक्ष्यादद्रहे धर्म—मित्यालोचयतां मिथः ॥ ८ ॥ मिथ्यादशा बन्नापि प्राक् । शै-
 वो धर्मः परीक्ष्यतां ॥ अद्भोत्रः शोचते यत्र । जमदग्निस्तपोधनः ॥ ९ ॥ अथावतीर्थ तौ
 स्वर्गा—चटकदंढरूपिणौ ॥ कुलायं चक्रतुः कूर्खे । जमदग्नेस्तपस्विनः ॥ १० ॥ चटकश्चटिकां
 स्माह । यास्याम्शेष हिमालयं ॥ स्वपित्रोर्मितितुं त्वं तु । सुखं तिष्ठेरिह प्रिये ॥ ११ ॥ स प्र-
 त्युवाच तत्र त्वं । गतः कुत्वां नवां प्रियां ॥ यदि तिष्ठसि तन्नर्तुं—मुक्ताया मम का गतिः
 ॥ १२ ॥ चटकः स्माह जीवंत्यां । त्वयि यद्यपरां प्रियां ॥ स्वीकरोमि तदा ग्रहे । दुरितैर्गोव-
 धादिभिः ॥ १३ ॥ नामीभिः शपथैर्नेत—श्वेतः प्रत्येति मामकं ॥ तत्त्वां मुंचामि यद्यस्यु ।
 ऋषेः पापं प्रतीहसि ॥ १४ ॥ श्रुवेति चटिकावाचं । वाचालः प्रत्युवाच सः ॥ नाहं पापमि-
 दं धर्तुं । शक्रोम्यन्यत्युनर्वद ॥ १५ ॥ तयोर्मिथः कथा एता । निश्चलीभूय श्रएवता ॥ विस्मि-
 तेनापि कोपेन । जज्वले जमदग्निना ॥ १६ ॥ जीवांतक इव दंढं । तत्करान्यां विधृत्य सः ॥
 प्रोचे रे मुखरौ ब्रूतं । किं मया दुःकृतं कृतं ॥ १७ ॥ उवाच चटकः कोपं । मुक्त्वा पृहसि चे-

थ चातुर्विध्यमेव विवृणोति—

॥ मूलम् ॥—अनियद्दीपरिणामो । अद्दे रद्दे इभं अवस्थाणं ॥ दम वसहे कृणसु कि-
सिं । इच्छाद् पावजवपसं ॥ १२ ॥ जंतहलसुरुलआजह—अग्निपयाणं च हिंसदाणंति ॥
जलकेलिजीवजोहण—दोलाजूयाश्चसणादं ॥ १६ ॥ निखं चियवक्केवो । वममहसस्थेसु स-
वनिस्सिसुअणं ॥ विकहा वेरविवद्दी । पमायचरियं इय चइए ॥ १७ ॥ ढ्याख्या—तिस्सोऽपि
सुवोधाः, नवरमार्त्तरोद्गस्वरूपमिदं—राज्योपन्नोगशयनासनवाहनेषु । स्त्रीगंधमाढ्यमणिरत्न-
विभूषणेषु ॥ इच्छाचिलाषमतिमात्रमुपैति मोहा—इत्यानं तदार्त्तमिति संप्रवदंति तद्दृक्षाः ॥ १॥
संवेदनैर्दहनत्रंजनमारणैश्च । बंधप्रहारदमनैर्विनिहंतनैश्च ॥ यो याति रागमुपयाति च नानु-
कंपां । ध्यानं तु रौद्रमिति संप्रवदंति तद्दृक्षाः ॥ २ ॥ तत्तार्त्तरोद्दे च ध्याने योऽनिवृत्तिपरि-
णाम इदमपध्यानमुच्यते, अथं त्रावः—प्रायो धार्मिकाणामप्यंतरांतरापध्यानं जायत एव,
पुनस्त्वे ज्ञानबलाडुन्मार्गमपि स्वमनः संयम्य पुनः सन्मार्गमानयति, ये तु सातत्येन तत्र
प्रवर्तते तेषां ह्यनर्थदंशः, तथा द्वितीयाध्यायां जीवयोधनं विनोदार्थं मह्यकृत्कृटादिचिन्ति-

शुक्रादिविधापनं, दोला तरुशाखादिबंधोवनं, शूतादिव्यसनानीमानि—शूतं च मांसं च सु-
रा च वेद्यां । पापकिंचौर्यं परदारसेवा ॥ एतानि सप्त व्यसनानि लोके । पापाधिके पुंसि
सदा ब्रवंति ॥ १ ॥ अत्र पापकिंरारखेटकः, शोषाणि सुबोधानि. मन्मथशास्त्रेषु वात्स्यायनादि-
षु नित्यं शेषकार्यपरिहारेण व्याहेपो व्याहृतत्वं, सर्वां निशां रोगश्रमादिकं मुक्त्वा स्वपनं,
कथा विकथा ताश्च चकराज्यदेशस्त्रीकथानेदाच्चतस्रः; तत्र—विचित्रप्रक्तसखिलफलादीनां
सरसत्वादिसंशानं चक्रकथा १. गौमसाख्यादिराजानां राजपतिगजपत्यश्रपतिवयोर्द्धत्वविला-
सित्वादिश्लाघनं राजकथा २. पूर्वपश्चिमादिदिशां ब्रह्मवाजिधनधान्यकनककर्पूरादितत्तदुत्स-
मवस्तुरूपतिप्रथनं देशकथा ३. नानादेशजनारीणां वेषविभ्रमवैदग्ध्यादिवर्णनं स्त्रीकथा ४.
एतद्वैपरीत्येन निंदयापि विकथा ब्रवंति, तथा येनापराधः कृतस्तत्पुत्रपौत्रार्थैस्तज्जात्या वा स-
ह वैरकरणं वैरविहङ्किः. अथास्यानर्थदंभस्य विशेषत्याज्यतामाह—

॥ मूलम् ॥—पाएण बल्लिधवो । गहिणा जहसत्ति अश्वदंफोवि ॥ कह अहिगयपर-
मत्थो । अणत्थदंभं पजंजेइ ॥ ७८ ॥ व्याख्या—स्पष्टा. न हि सर्वेषामनर्थदंभनेदानां इष्टां-

ता वक्तुं शक्यास्ततो वैरं कृत्स्नरूपस्य प्रमादाचरितस्य दृष्टान्तमाह—

॥ मूलम् ॥—वहंता बेरमणस्थ—दंक्रिणो न्नरियदुरियन्नंकारा ॥ जाया सुभूसरामा ।
पदङ्घ्रिया अप्यदृष्टाणे ॥ १ए ॥ व्याख्या—सुबोध, नवरमप्रतिष्ठानो नाम सप्तमनरके चतु-
र्दिगवस्थानां कालमहाकालरौरवमहारौरवाख्यानां चतुर्णां नरकावासानां मध्यवतीं नरकेंद्र-
कः सुभूसरामकथा चैवं—

वसंतपुरवास्तव्यो—ऽग्निसंज्ञः कुलपुत्रकः ॥ कापि ब्रजंश्च्युतः सार्था—रथययौ तापसा-
श्रमं ॥ १ ॥ तत्राग्निर्नवनिर्विषो । यमाख्यस्य तपस्विनः ॥ शिष्यो बभूव तेनासौ । जमदग्नि-
रिति श्रुतः ॥ २ ॥ आशा वासा निराहारो । त्रसोऽधूद्वितविग्रहः ॥ आतपस्यः तपस्तीव्रं ।
स चकारोऽर्ध्वबाहुकः ॥ ३ ॥ अत्रांतरे वयस्यौ द्वौ । सम्यग्मिथ्यादृशौ सृतौ ॥ गतौ स्वर्गमपि
प्राग्व—दास्तां धर्मविवादिनौ ॥ ४ ॥ जिनो देवो गुरुः साधु—र्थत्र धर्मः कृपाभयः ॥ तदार्हतं
मतं श्रेष्ठ—मिति जैनः सुरोऽन्यथात् ॥ ५ ॥ अपरस्तु जगौ धर्मो—ऽस्माकं केनोपमीयते ॥
यत्र देवः शिवः शैवो । गुरुधर्मः पवित्रता ॥ ६ ॥ एवं तौ धर्मसंवाद—मकृषातां यदा तदा ॥

मिथः स कलहायेते । वयस्यावपि वैरिवत् ॥ ७ ॥ नशौ स्नेहविदा नस—नेव वादेन ते-
 न तौ ॥ परीक्ष्याद्द्रुहे धर्म—मित्यालोचयतां मिथः ॥ ८ ॥ मिथ्यादशा बन्नापि प्राक् । शै-
 वो धर्मः परीक्ष्यतां ॥ अक्षोत्रः शोचते यत्र । जमदग्निस्तपोधनः ॥ ९ ॥ अंधावतीर्य तौ
 स्वर्गा—चटकदंढरूपिणौ ॥ कुलायं चकतुः कूर्ध्वे । जमदग्नेस्तपस्त्रिनः ॥ १० ॥ चटकश्चटिकां
 साह । यास्याम्बोध हिमात्रयं ॥ स्वपित्रोर्मिदितुं त्वं तु । सुखं तिष्ठेरिह प्रिये ॥ ११ ॥ स प्र-
 त्युवाच तत्र त्वं । गतः कुत्वां नवां प्रियां ॥ यदि तिष्ठसि तद्भर्तु—मुकाया मम का गतिः
 ॥ १२ ॥ चटकः साह जीवत्यां । त्वयि यद्यपरां प्रियां ॥ स्वीकरोमि तदा ग्रह्ये । दुरितैर्गोव-
 धादिभिः ॥ १३ ॥ नामीभिः शपथैर्नेत—श्वेतः प्रत्येति मामकं ॥ तत्त्वां मुंचामि यद्यस्यु ।
 ऋषेः पापं प्रतीहसि ॥ १४ ॥ श्रुत्वेति चटिकावाचं । वाचात्रः प्रत्युवाच सः ॥ नाहं पापमि-
 दं धर्तुं । शक्रोम्यन्यत्युनर्वद ॥ १५ ॥ तयोर्मिथः कथा एता । निश्चलीभूय शृण्वता ॥ विस्मि-
 तेनापि कोपेन । जज्वले जमदग्निना ॥ १६ ॥ जीवांतक इव दंढं । तत्करात्र्यां विधुत्य सः ॥
 प्रोचे रे मुखरौ ब्रूतं । किं मया दुःकृतं कृतं ॥ १७ ॥ उवाच चटकः कोपं । मुक्त्वा पुहसि चे-

न्मुने ॥ तदा वक्ष्यामि तिष्ठति । क्रुधे हि न हिता गिरः ॥ १८ ॥ ऋषे त्वमनपत्योऽसि । किं
 दुष्कृतमतःपरं ॥ अपुत्रस्य गतिर्नास्ती—त्यागमोऽप्यव साक्ष्यदः ॥ १९ ॥ ततो दध्यौ मुनि-
 नरियं । पशुः पशुरहं पुनः ॥ तपस्या मेऽनपत्यस्या—भृङ्गस्मनिहुतं हहा ॥ २० ॥ निस्त्रपः स
 तपस्यकत्वा । दधावे दयिताशया ॥ तिरश्चामपि सुत्रंशा । वासना हि कुर्त्तिगिनां ॥ २१ ॥
 निवृत्तौ तौ ततो देवौ । जातापशकुनाविव ॥ ऋषेर्वर्ता प्रकुर्वाणौ । जन्मतुर्भिश्चिदां पुरीं ॥ २२ ॥
 तत्र पद्मरथो राजा । तदान्निनवबोधिनाक् ॥ चंपांप्रत्यक्षलक्षंतुं । वांसुपूज्यात्रिधं गुरुं ॥ २३ ॥
 त्यक्तनक्तपयःपाद्—पद्मोणः पदिकः पथि ॥ वंदिष्येऽहं गुरुनेव—मन्त्रिजग्राह पार्थिवः ॥ २४ ॥
 देवं मिथ्यादृशं प्रोचे । सम्यग्दृष्टिस्तदामरः ॥ वयस्यासुं परीक्षस्व । जिनधर्मनवातिशिं ॥ २५ ॥
 ततोऽसौ विदधे वायु—वीचीरन्निमुखस्तथा ॥ यथा तृणैव शूद्रस्य । द्रुःसुःसारिता द्रुमूः
 ॥ २६ ॥ किं सेनयानया धर्म—ध्यानरक्ष्यजुषो मम ॥ इति सेनापरिदृष्टो—ऽप्यभृद्द्रुमा-
 ननाकुलः ॥ २७ ॥ तस्य मर्मणि विध्यंती । वायुनुन्नाः शरा द्रव ॥ षर्करा बिन्दिदुर्देहं । न
 चुकोज तथापि सः ॥ २८ ॥ कदधान्नपटवेनेव । पांशुबुद्धिं वितन्वता ॥ वयुः कलुषितं तस्य ।

देवेन न पुनर्मेनः ॥ १८ ॥ धरां क्रकचधाराव—दंतुरां विबुधो व्यधात् ॥ विदार्येतेस्म तरपा-
 द—कमलौ कोमलौ यथा ॥ ३० ॥ पदे पदे करद्रक्त—हृत्पाद्रागं वमन्निव ॥ तां त्रुवं सो-
 ऽतिचक्राम । निष्काम इव संसृतिं ॥ ३१ ॥ द्वादशाकीधिकस्तिग्म—रिवद् तदानीं तपन्नपि ॥
 गुरुन किमुधासिकं । न तं क्षापमतापयत् ॥ ३२ ॥ पथि भूत्वा पुरः पाणौ । कुर्वन्नुदकमोद-
 कान् ॥ देवो भूदेवरूपेण । नरदेवमुपस्थितः ॥ ३३ ॥ तथाप्यधुञ्जिते कुतुद्—पथपीनाश्च
 मृष्यति ॥ क्वितित्रतीरि मिथ्याहक् । त्रिदशोत्तर्विस्मिमे ॥ ३४ ॥ स मित्रमभ्यधादेतं । य-
 द्यथ व्यथयाम्यहं ॥ स्यादेवास्य तदा मृत्यु—नयिं चलति मेरुवत् ॥ ३५ ॥ ऋहिणोऽपीहशा-
 यत्र । तरुन्म्यं जिनशासनं ॥ तदेवाहं प्रपन्नोऽस्मि । कटपट्टमिव टुर्गतः ॥ ३६ ॥ तौ प्रादुर्भू-
 य निर्मायि । पुष्पहृष्टिं प्रशस्य च ॥ बक्रांजली सुरौ स्वागः । क्षमयामासतुर्नृपं ॥ ३७ ॥ स्व-
 पाणिपंकजक्रोडे । मरातीकृत्य भूपातिं ॥ उपचंपं मुमुचतुः । स्वयं च दिवमीयतुः ॥ ३८ ॥ दे-
 वाजुजावतस्तत्रा—गतया सेनया सह ॥ भूपो गुरुनवंदिष्ट । दिष्टत्रयविदो मुदा ॥ ३९ ॥ नि-
 पीय तद्रचःसार—मसारं चिंतयन् नवं ॥ स तत्रैव समासूत्र्य । राज्यसूत्रमभूद् वती ॥ ४० ॥

ऋशुणा क्षोचितः सोऽपि । यमदधिर्ययौ पुरं ॥ आरण्यकः पशुरिव । नेदिष्टं नेमिकोष्टकं ॥४१॥
 श्मशानकीलवकोऽयं । समेतीतीक्षितो जनैः ॥ स भूपं दूरिकन्यत्वा—जितशत्रुमुपेधिवांन्
 ॥ ४२ ॥ प्रणम्यागमने हेतु—मनुशुकः स भूशुजा ॥ त्वं धन्यकन्यकामिकां । मह्यं देहीत्यवो-
 चत ॥ ४३ ॥ किमेष विकलः किं वा । वातकी किं पिशाचकी ॥ यदीदृशदशांगोऽपि । भूप-
 कन्यां समीहते ॥ ४४ ॥ दत्ते शापमयं ताव—देवमेव निषेधितः ॥ तत्किं कार्यमिति ध्याय—
 न्मौनमाशिश्रियन्नुपः ॥ ४५ ॥ युभमं ॥ बह्वयो बाह्वयो धुवावश्यो—वाह्याः संति सुतास्त्वव ॥
 आश्वेकस्याः प्रदानेऽपि । किमेवं विसृशन्नसि ॥ ४६ ॥ तेनेत्युक्ते नृपोऽवादी—न्मुनीद्वैवं कि-
 मुच्यते ॥ एते वयममी द्वारा । द्रुदं राज्यं तवैव यत् ॥४७॥ पुनरेताः सुताः सर्वा । अपि सं-
 ति स्वयंवराः ॥ त्वं त्वेतदर्थमेवाधी ॥ चिंताक्रांतं ततो मनः ॥ ४८ ॥ प्रसीद तव गत्वा त्वं ।
 ताभ्यः स्वं परिरोचय ॥ तासु कामयते या त्वां । मुने तासुररीकुरु ॥ ४९ ॥ स कन्यांतःपुरं
 प्राप्या—पश्यकन्याः परःशताः ॥ वरं कामयते कामां । युष्मास्वित्यवदत्तथा ॥ ५० ॥ स्वरू-
 पगर्विताः सर्वा—गीणात्रणत्रासुराः ॥ ता हसंत्योऽजुगुप्संत । तं दौघ्रमिभिवंगिगुर्क ॥ ५१ ॥

मुनिः कुट्टोऽथ शार्पेन । जमदग्निर्धमाकृतिः ॥ सौत्राभ्यमदमुहेतुं । सर्वाः कुड्जीचकार ताः
 ॥ ५१ ॥ कन्याकुब्जमिति ख्यातिं । ततस्तं नगरं गतं ॥ निर्गहन्मुनिरप्येकां । बालामावो-
 कतांगणे ॥ ५३ ॥ रेणुना रममाणत्वा-द्रेणुकेति निगद्य सः ॥ मातुर्विणं ददौ तस्यै । सापि
 प्रासारयत्करं ॥ ५४ ॥ एषा मामिहतीत्युक्त-स्तेन तां तस्य दत्तवान् ॥ जत्सीर्णा शृंखला शृं-
 गै-रिति सभ्यान् वदन्नुपः ॥ ५५ ॥ शालीसंबंधतोऽनीकाः । शेषा नूपसुतास्तदा ॥ शाली-
 रूपकमसन्न्यं । देहीति तमवेष्टयन् ॥ ५६ ॥ मधि नस्मधने द्रव्यं । क म्मिष्टान् द्रवोषरे ॥ स-
 दैन्यमिति जटपाकं । कन्यकास्तं बन्नाधिरे ॥ ५७ ॥ तद्रूपकपदेऽस्माकं । रूपं देहीति तन्नि-
 रा ॥ कृणात्ताः सरदीचक्रे । ऋषिराहोद्य वारिणा ॥ ५८ ॥ तां च बालां हृदि न्यस्य । कामी
 हारलतामिव ॥ पुनर्वनं मुनिः प्राप । तद्दासन्नवनं यथा ॥ ५९ ॥ त्रैषयज्ञाश्च धात्रीश्च । तां
 संवर्धयितुं नृपः ॥ भूयः किंचन जामातु—देष्यमेतावता च किं ॥ ६० ॥ सा बाला पालिता
 ज्ञेजे । मुनिना वांछितं वयः ॥ निरपायमुपायंस्त । सोऽपि तामग्निसाक्षिकं ॥ ६१ ॥ द्रवांकग-
 णकः कोटे—दर्दं पश्चान्निवृत्त्य सः ॥ वानप्रस्थाश्रमाज्ञेजे । जमदग्निर्धृहाश्रमं ॥ ६२ ॥ रेणु-

कायामुदर्याया—मृषिशक्रे चरुद्वयं ॥ एकं ब्राह्मं चरुं पत्न्यै । पुत्रं प्रापतुं द्विजोत्तमं ॥६३॥
 अन्यं द्वात्रं चरुं पत्न्या । प्रेरितस्त्वस्वसुः कृते ॥ अनंतवीर्ययूपाय—नार्याया हस्तिनापुरे
 ॥ ६४ ॥ मास्मन्नूमम पुलोऽपि । मद्रदारण्यकः सदा ॥ विचिंत्येति ऋषेः पत्नी । चरुं द्वात्र-
 मन्नकथत ॥ ६५ ॥ द्वितीयं च स्वसुः प्रैषी—ज्जातौ च तनयौ तयोः ॥ रेणुकाया अन्नूद्गा-
 मः । कृतवीर्यश्च तस्वसुः ॥ ६६ ॥ तस्मिन्नुषिकुले क्रांते । द्वात्रं तेजः प्रकाशयन् ॥ विद्युत्पुं-
 ज इवांजोदे । रामः शैशवमत्यागात् ॥ ६७ ॥ कोऽपि तत्रागतो रोगा—च्छ्युतविद्योऽतिसार-
 की ॥ अचिकित्स्यत रामेणौ—षधैः स्वैरेव स्वेचरः ॥ ६८ ॥ स कृतकृतया तस्मै । विद्यां पा-
 रशवीं ददौ ॥ गत्वा शारवणं सोऽपि । विद्यां तां मंद्ब्रसाधयत् ॥ ६९ ॥ जातपद् इव व्य-
 लः । स रामो विद्यया तया ॥ प्राप्तः परशुरामार्यां । कस्य नाभूद्भयंकरः ॥ ७० ॥ स्वसुः स्ने-
 हात्तान्येधू । रेणुका हास्तिनं पुरं ॥ वनवासादिवोद्गता । तस्थौ सुस्थमनाश्चिरं ॥७१॥ अ-
 नुक्तानंतवीर्यसा—महद्व्यामिव वासवः ॥ का का आसवमत्तस्य । कुलाकुल्यविचारणा ॥७२॥
 काले तस्या अन्नूपुत्रः । सह पुत्रेण तेन तां ॥ मुनिः स्वाश्रममनैषी—दधीं दोषं न वीकृते

॥ ७३ ॥ मातरं सह पुत्रेण । रामः परशुनाञ्जितत् ॥ कण्ठिशो वीक्षिते यष्टि—मिहोरिव कु-
 बीवदः ॥ ७४ ॥ तत्स्वस्नानंतवीर्यस्य । निजन्नर्तुनिवेदितः ॥ स वृत्तांतौबुधिक्षोचि—मंथाच-
 दतुलां दधौ ॥ ७५ ॥ प्रेयस्या प्रेरितः सोऽपि । कोपतश्चलितस्ततः ॥ जमदग्न्याश्रमं त्रंक्त्वा
 । गृह्णातिस गवादिकं ॥ ७६ ॥ तापसाक्रंदमाकर्ष्य । रामः संग्रामकौतुकी ॥ धावित्वानंतवी-
 र्यस्य । प्राणान् व्याहृतस पर्थुना ॥ ७७ ॥ सामंतैः कृतवीर्योऽथ । तस्य पद्मे निवेशितः ॥ स्व-
 मातुर्मुखतोऽश्रौषी—न्मृत्युव्यतिकरं पितुः ॥ ७८ ॥ सोऽथागत्य क्रुधाकर्षी—जमदग्निं य-
 मातिथिं ॥ पितृवैरात्ततो रामः । प्रययौ हस्तिनापुरं ॥ ७९ ॥ सद्यो व्यापाद्य तत्रैव । कृतवी-
 र्यमवीर्यवत् ॥ राज्यं जग्राह किं नाम । दुष्करं क्वात्रतेजसः ॥ ८० ॥ सापत्या कृतवीर्यस्य ।
 चार्था मुक्त्वा रथात्पुरं ॥ कादंबिनी सनीराद्रि—मिवागात्तापसाश्रमं ॥ ८१ ॥ तां रामाद्दि-
 न्यतीं बालां । सगोत्रा इव तापसाः ॥ भूश्रुहंतर्गोपायन् । सा हि वेला द्यावतां ॥ ८२ ॥
 सा चतुर्दशसुखम—सूचितं सुषुवे सुतं ॥ भूमिं सुखेन जग्राह । जातमात्रोऽपि सोऽर्चकः
 ॥ ८३ ॥ ततस्तैस्तापसैर्दत्त—सुभूमाख्यः स बालकः ॥ स्वधर्म इव चित्तांत—र्भूश्रुहंतरव-

र्ध्वत् ॥ ८४ ॥ अर्धदंशनिर्त्रीकः । स रामः सकलामपि ॥ ब्रह्मं ब्रह्मं ब्रुवं सप्त—कृत्वो निः-
 कृत्रियां व्यधात् ॥ ८५ ॥ कृत्रियो यत्र यत्नायू—तत्र तत्रास्य परर्वधः ॥ ज्ञात्वामात्वाकुलो
 यज्ञै । तृणौघ इव पावकः ॥ ८६ ॥ ब्रह्मंस्तपोवनेऽन्येषु—ज्वलता स्त्रीयपर्युना ॥ विज्ञाय कृ-
 त्सद्भावं । रामः पप्रह तापसान् ॥ ८७ ॥ कृत्रियास्तापसीभूता । वयमेवाव संप्रति ॥ एवं
 सुभूमभाभ्येन । शिङ्कितारते तमूचिरे ॥ ८८ ॥ कुष्कृत्रियदंष्ट्रादि—रापूर्ध स्थालमन्यदा ॥
 मृत्युः कृतो ममास्तीति । दैवज्ञं सोऽनुयुक्तवान् ॥ ८९ ॥ य एताः पायसीभूता । नोद्व्यते
 स्थालदाहिकाः ॥ स्वस्य तस्माद्ब्रधं विक्रि । गणकेनेत्यगद्यत ॥ ९० ॥ अकारयन्ततो रामः । सत्रा-
 गारं पुराद्वहिः ॥ तत्र चास्थापयत्सिंहा—सनं श्वावं च तत्पुरः ॥ ९१ ॥ तदा मेघरथो वि-
 द्या—धरो वैताड्यभूधरे ॥ दद्यां निर्जांगजां कस्ये—त्यप्राक्कीदृणकोत्तमं ॥ ९२ ॥ पञ्चिनीवं
 मुनिवने । सुभूमं भूयहस्थितं ॥ अब्रह्मीनमिवादित्य—मर्हतीति जगाद् सा ॥ ९३ ॥ अथ
 मेघरथः पुत्री । सुभूमेनोदवीवहत् ॥ रवेरिव बुधः प्राय—स्तस्यान्यासं च नासुचत् ॥ ९४ ॥
 किमियानेव लोकोऽय-मिति पृष्टान्यदा प्रसूः ॥ सुभूमेनावदद्वाप-पूरप्लावितलोचना ॥ ९५ ॥

वरस द्यूढोऽपि लोकोऽस्ति । रामस्तस्य पुनः प्रभुः ॥ हस्तिनापुरनाथं यो । जयान जनकं तव
 ॥ ९६ ॥ येन निःकृत्रिया क्रौर्या—स्तसकृत्वः कृता मही ॥ यज्ञयेनेह दीनास्मि । साहं म-
 र्स्वीव वारिणि ॥ ९७ ॥ तत् श्रुत्वा निर्ययौ हंतु—कामस्तं रामसामजं ॥ सुभूमो यूयहास-
 सा—रपौरैद्र इव कंदरात् ॥ ९८ ॥ सत्रागारं गतः सिंहा—सनमाक्रम्य निर्भयं ॥ सोऽजुंक्त
 पायसीभूताः । कत्रदाढाः क्षुधार्त्नवत् ॥ ९९ ॥ तदासन्नद्विजा योधुं । सन्नहंतो निजद्विरे ॥
 मेघनादेन सिंहस्य । का वेला मृगमर्दने ॥ १०० ॥ ततः परशुमाविश्रु—दद्विदष्ट इवाकुलः ॥
 ब्राह्मकात्रार्चिषोर्धामि । रामस्तत्राययौ रयात् ॥ १ ॥ कत्रौघशलत्रप्राण—स्तेनस्तेन परश्व-
 धः ॥ सुभूमे मुक्तमात्रोऽयू—द्विस्तेजा दीपवत्प्रणे ॥ २ ॥ अनायुधः सुभूमोऽपि । तदैव स्था-
 लमुद्धधौ ॥ चक्रत्वं प्राप तत्कालं । स्थालं धूम इवात्रतां ॥ ३ ॥ चक्रेण तेन रामस्य । गात्रा-
 द्यश्लेषि मस्तकं ॥ आममृज्जाजनं चक्रा—द्विव सूत्रेण चक्रिणा ॥ ४ ॥ चक्रवर्त्यष्टमः पु-
 श्या—मुपपादीति वादितिः ॥ तदानीं त्रिदशैः पुष्टप—वृष्टिर्व्योम्नो व्यधीयत ॥ ५ ॥ अ-
 वाप्य पैतृकं राज्यं । स वारानेकविंशतिं ॥ त्रुवं निर्बाह्याणां चक्रे । रामो निःकृत्रियास्मिव ॥ ६ ॥

सोऽथ साधितषट्खंरु—त्ररतः पूर्ववैरतः ॥ न वान्नोन्नवं सेहे । नीरुनिर्नर्थदंरतः ॥ ७ ॥
 जेतुकामोत्तरद्वीपान् । वार्थमाणोऽपि मंत्रिन्निः ॥ सुयूमो न न्यवर्तिष्ठ । महदांध्यं हि वैश्रवं
 ॥ ८ ॥ स तरीः सुतरीकर्तुं । पयोरार्शिं परःशताः ॥ अस्जयद्जानानः । एवं मज्जांतं त्रयो-
 दशौ ॥ ९ ॥ न्यास तासु रथाश्वेन—पदात्यंतःपुरादि सः ॥ ह्री स्वैरिणां मतिर्बोह—शि-
 देवाखिलमजनी ॥ १० ॥ मिथः संवर्षदुःखार्त्तान् । लोकांश्चक्री तरीषु सः ॥ अवास्परकुक्-
 मेंव । निगोदेषु शरीरिणः ॥ ११ ॥ खचित्तोन्नवकद्बोदैः । कद्बोलांस्तस्य खर्वयन् ॥ तिमिंणि-
 ल श्वापरं । चक्री वार्धिं व्यगाहत ॥ १२ ॥ उधृतः सागरात्प्रौढ—तरः कोऽपि तदा ति-
 मिः ॥ तस्य चक्रे गिरेर्ब्रांतिं । निशि रज्जोरिवोरगः ॥ १३ ॥ तत्पृष्ठे सकदं सैन्यं । चक्रवर्यु-
 दतारयत् ॥ मत्स्योऽपि व्यूढकायत्वा—न्न तन्नारमबुद्ध्यत ॥ १४ ॥ कूर्मपृष्ठेऽचलाचक्र—मिव
 चक्रेशितुर्बदं ॥ तत्पृष्ठेऽवस्थितं गर्त्रो—तीर्णवस्त्रममन्यत ॥ १५ ॥ हयानवीवहन् केऽपि ।
 केचित्पट्टकुटीरदुः ॥ चुह्दीर्व्यधुः परे तत्रा—परे वह्निमजीज्वलन् ॥ १६ ॥ शूनस्तनूनपात्ता-
 पा—न्निरंजतुः स नीरधिं ॥ विवेश सूर्यतापार्तः । खनीमसिव नीरजः ॥ १७ ॥ द्वाभ्यां य-

हसहस्रान्यां । रक्षितोऽपि स चक्रवृत् ॥ निममज्ज सहान्त्रोर्धौ । गृहन् निजपरिबद्धं ॥ १७ ॥
 सुभूमरामावसमासकामौ । हृथा द्विजकत्रियजातिवामौ ॥ अवापतां ससमनारकासीं—रन-
 र्थदंशस्य विरंबनातः ॥ १८ ॥

अत्र ब्रूते पंचातिचारा वज्र्यास्तद्यथा— १ कंदर्पः, २ कौकुत्थं, ३ मौखर्यं, ४ संयुक्ताधि-
 करणता, ५ जोगोपजोगातिरेकश्चेति. तत्र कंदर्पः कामस्तरुत्तुवाद्रागोद्रेकप्रहासमिश्रो मो-
 होद्दीपको वाक्प्रयोगोऽपि कंदर्पः, अत्र सामाचारी श्रावकस्यादहासो न कल्पते, यदि पु-
 नर्हसति तदिषदेवेति. १. तथापरेषां हसनाय विविधं मुखकिञ्चुवादिविक्रियात्मकं त्रंशाना-
 मिव चेष्टितं कौकुत्थं, श्रावकस्य हि तथा वक्तुं गंतुं स्यातुं वा न कल्पते यथापरो हसति,
 एतौ च द्वावतिचारौ प्रमादाचरितस्य दृष्टव्यौ तद्रूपत्वात्. २. मौखर्यमसत्यासंबद्धप्रवापित्वं,
 अयं च पापोपदेशस्यातिचारो मौखर्ये सति पापोपदेशसंज्ञत्वात्. ३. तथा संयुक्तं प्रगुणीकृतं
 तच्च तदधिकरणं च धनुस्तूणीरमुशबोहुखल्युगशम्भादिकं संयुक्ताधिकरणं तज्जावः संयुक्ता-
 धिकरणता, श्रावकेण हि संयुक्तं शकटाद्यधिकरणं न धार्यं, प्रगुणं हि तद् दृष्टान्थेऽपि याचं-

तं ज्याचितमपि कोऽपि मित्रादि शृणोति, अयं हिंस्रप्रदानस्यातिचारः. ४. तथा जोगोपजोग-
 योरतिरेक आधिक्यं जोगोपजोगातिरेकः, इह किल जोगोपजोगविषयाणि यानि द्रव्याणि
 स्नाने जणोदकोदतेनकादीनि, जोजनेऽश्नानपानादीनि, तेषु यदधिकं स्वार्थसिद्धावशिष्यते,
 तेन हि परेषां खिन्नादीनां दानेन स्नानजोजनादिनानर्थदंशो नवत्ययं च विषयात्मकत्वात्प्र-
 मादाचरितस्यातिचारः. ५. एते कंदर्पादयः पंचाप्यनाजोगादिना क्रियमाणा अतिचारः,
 आकृत्या तु जंगा एव. अत्र ज्ञानना गाथा—चित्प्रवृं च नमो । सञ्जगद्भावं जेहिं पावा-
 दं ॥ साहंदिं वज्जिआदं । निरठगादं च सवादं ॥ १ ॥ उक्तं सदृष्टांतं तृतीयं गुणवतं, तदु-
 क्तौ च व्याख्यातानि त्रीण्यपि गुणत्रयानि. अथ चतुर्णां शिक्षावतानामवसरः, तत्र शिक्षा
 पुनः पुनः प्रवृत्तिस्तथधानानि व्रतानि शिक्षाव्रतानि, यच्चूर्णैः—‘सिस्का’ नाम यथा शि-
 क्तकः पुनः पुनर्विद्यामन्थस्यति, एवं ‘द्रमाणि चत्तारि सिस्कावयाणि पुणो पुणो अन्नसि-
 जंति, अणुवयगुणवयाणि एकंसि गहियाणि चैव ’ सीत्येतदेवाह—

॥ मूदम् ॥—अथ चत्तारि सिस्का—वयाणि बुद्धामि जादं सद्देण ॥ विज्जव सिस्क-

गेण । पुणो पुणो अन्नसिज्जंति ॥ ८० ॥ व्याख्या—उकार्था. अथ तानि क्रमेणाह—

॥ मूलम् ॥—सामाद्यमिह पदमं । सावज्जे जत्थ वज्जिजं जोगे ॥ समणाणं होइ समो । देसेण देसविरज्जि ॥ ८१ ॥ व्याख्या—इहैषु शिक्षाव्रतेषु प्रथमं शिक्षाव्रतं सामाधिकं नाम, तत्र समस्य रागद्वेषरहितस्य जीवस्थायो व्याघ्रः प्रतिक्षणमक्षयसुखहेतुर्ज्ञानादिभिः समायः स प्रयोजनमस्य क्रियानुष्ठानस्येति सामाधिकं, यत्र यस्मिन् सामाधिके कृते देशविरतोऽपि श्रमणानां सर्वविरतानां समः सदृशो जवति. कथोपपत्त्येत्याह—सावद्यान् सपापान् योगान् मनोवाक्कायव्यापारान् वर्जयित्वा, उपलक्षणत्वाच्चिरवद्यान् योगाद्विषेढ्य च, अनेन सामाधिकस्य स्वरूपं प्रोक्तं. तथा चार्थ—‘सामाद्यं नाम सावज्जजोगपरिवज्जणं निरवज्जजोगमासेवणं च.’ ननु कथं श्रमणैः समो जवतीत्याह—देशेन देशोपमया, यथा चंद्रमुखी स्त्री, समुद्रवत्तराग इति, अन्यथास्त्येव श्रमणश्चावकयोर्बेदः. तथा चागमः—सिरका दुविहा गाहा । उववायगइठिइकसाया य ॥ बंधंता वेयंता । पक्खिज्जा इक्कमे पंच ॥ १ ॥ अस्या देशतोऽर्थः—शिक्षा द्विविधा—१ आसेवनाशिक्षा, २ ग्रहणशिक्षा, ते प्रतीत्यानयोर्मेहान्

नेदः, तथाहि—आसेवनाशिका इहाकाराया यथा सर्वाः सर्वकालं साधोर्नवति न तथा श्रावकस्य. ग्रहणशिक्षायां साधुरुक्कष्टतो द्वादशांगिमप्यधीते, श्रावकस्तु षड्जीवनिकाध्ययनमिति. 'गाहति' गाथासूत्रप्रामाण्यादनयोर्नेदः, सा चेत्यं—सामाश्यमि उक्त्वा । समणो इव सावर्जं हवइ जग्हा ॥ एएण कारणेणं । बहुसो सामाश्यं कुज्जा ॥ १ ॥ अयं ज्ञावः—अस्यां गाथायामिवशब्दोपादानादेवानयोर्नेदः प्रतीयते, यद्यनेदः स्यात्तदा श्रावकः श्रमण एव स्यादित्यन्निदध्यात्. 'जववाइत्ति' उपपातं प्रतीत्यं साधुरुक्कष्टतः सर्वार्थसिद्धेऽप्युपच्यते, श्रावकस्त्वच्युतकल्प एव. 'विइत्ति' स्थितिस्तत्र साधोऽत्रयस्त्रिंशत्सागरोप्रमाणि, इतरस्य तु द्वाविंशतिरेव. 'कसायत्ति' कषायाः साधोश्चत्वारः संज्वलना एव, अकषायो वासौ स्यात्, श्रावकस्य तु तेऽष्टौ प्रत्याख्यानावरणाः संज्वलनाश्चेति. 'बंधत्ति' बंधं कर्मणां प्रतीत्यं साधुः प्रमत्ताप्रमत्तयोर्गुणस्थानयोः सप्त वाष्टौ वा कर्माणि बध्नाति, तत्रायुर्बन्धकालेऽष्ट, शेषकालं तु सप्त, निवृत्यनिवृत्तिबादरयोस्त्वायुर्बन्धजानि सप्त, सूक्ष्मसंपराये तु मोहायुर्बन्धं षट्. ततःपरमेकसातवेद्यमेव बध्नाति, अयोगित्त्वबंधक एव, श्रावकस्त्वायुर्बन्धकालेऽष्टौ, शेषकालं सप्त कर्मा-

णि ब्रह्मात्येव. ' वेयंतसि ' वेदनं प्रतीत्य साधुः सूक्ष्मसंपरायं यावद्दधानां, उपशांतमोहकी-
 णमोहयोर्मोहवर्जं सप्तानां, तत ऊर्ध्वं वेद्यायुर्निमिगोबाणां कर्मणां चतुर्णां कर्मणां वेदकः,
 श्रावकस्तु नियमाद्दधानां वेदकः, ' पञ्चिज्जसि ' प्रतिपत्तिः पंचानां व्रतानां साधोः समुद्दिता-
 नामेव, श्रावकस्य तु व्यस्तानां समस्तानां वा दृष्टानुरोधत्, यद्वा साधोरेकदापि प्रतिपन्नं
 सामाधिकमाजन्मावतिष्ठते, इतरस्तु पुनः पुनस्तत्प्रतिपद्यते. ' अद्भक्रमसि ' अतिक्रमं विरा-
 धनामाश्रित्य साधोरेकस्मिन् व्रते व्रमे सर्वव्रतत्रंगः स्यात् परस्परं सापेक्षत्वात्, श्रावकस्य तु
 न तथा. एवं महत्यपि व्रदे सति यदि सामाधिके कृते श्रावको देशतोऽपि साधुसाहचर्यमंच-
 ति, ततः पुनः पुनस्तदनुष्येयमिति. ननु केदं विधीयत इत्याह—

॥ मूलम् ॥—जइपासे जिणववणे । वरे व जइय च निराजवो होइ ॥ पंचसमिउं ति-
 गुत्तो । करेइ सामाइयं तरथ ॥ ७५ ॥ व्याख्या—श्रावकः प्रथमं सामाधिकं यतिपांश्वे सा-
 धुसक्राशे करोति, तदत्रावे जिनव्रवने, अत्र हि नीरंजनवाद्योगाः सुप्रणिहिता व्रवंतीति
 पूर्वमेतद् ग्रहणं, तत्रापि साधुसन्निधौ धर्मकथाश्रवणादिना विशेषलाभः स्यादिति प्रथमं य-

तिपार्थग्रहणं, तयोर्जावे ग्रहे वा तत्करोति, किं बहुना ? यत्र क्वचिन् क्षेत्रे खले मागर्दी वा निराकुलः सुस्थमना नवति, पंचसमितत्रिगुप्तो भूत्वा तत्र सामाधिकं करोति. उक्तं च— 'जन्थ वा वीसमद् अहद् वा निवावारो सब्दं करेद्.' यो हि ग्रहादौ सामाधिकं करोति स प्रपन्नसामाधिक एव समितिगुप्तिसहितः साधुसमीपमागत्य तत्साद्विकं सामाधिकमुच्चरति. एषोऽनाडिप्राप्तश्रावकस्य विधिः, कृद्धिप्राप्तस्तु राजादिः कृतसामाधिकस्य ममानुधावस्ति-र्गजाश्रयोधादिनिर्मबूद्धिकरणमित्यक्तसामाधिक एव साधुमूलमागत्य सामाधिकमनुति-ष्टतीत्यदं विस्तरेण. तदर्थिना त्वावश्यकचूर्णैः स्तर्तव्या. अथ सामाधिकस्य विधिमाह—

॥ मूलम् ॥—आगमअर्थं पुहद् । दिठंते जावए सुपुरिसाणं ॥ कथसामाद्दं वज्जद् । विगहानिद्दाइए दोसे ॥ ७३ ॥ व्याख्या—पठितसिद्धा. किंच—

॥ मूलम् ॥—तसथावरजीवेषु । गिही सया तत्तलोहगोबोव ॥ भित्तो मुहुत्तमितं । सा-
माइयविडं नवे तेसु ॥ ७४ ॥ व्याख्या—ग्रही ग्रहस्थस्त्रसेषु ङीद्रियाद्रिषु, स्थारवरेषु च पु-
श्वीकायिकादिकेषु जीवेषु सदा संतापकत्वात्तसलोहगोव इव वर्तते, सामाधिकस्थितः पुन-

स्तेषु जीवेषु मुहूर्तमात्रं घटिकाद्यं यावन्मित्रं द्रवति निरारंजत्वात्. इह सावथ्योगप्रत्या-
ख्यानरूपस्य सामाधिकस्य मुहूर्तमानता सिद्धांतेऽनुकापि प्रतिपत्तया, प्रत्याख्यानस्य जघ-
न्यतोऽपि मुहूर्तस्थितिकत्वाद्भ्रमस्कारसहितप्रत्याख्यानवत्. अत्र दृष्टान्तमाह—

॥ मूलम् ॥—सामादृश्यवधारी । सरीरजंगेवि सुद्धपरिणाभो ॥ चंद्रावधंसनिवर्ह । देव-
सं ऊक्षि संपत्तो ॥ ८५ ॥ व्याख्या—जज्ञानार्था, चंद्रावतंसकदृष्टान्तस्तु मेतार्थमुनिकथायां
ज्ञावित एव. अत्रापि व्रते पंचातिचारा वड्यास्तथथा—मनोवचःकाण्डुःप्रणिधानानि १-३,
स्मृत्यकरणं ४, सामाधिकस्यानवस्थितस्याकरणं ५ चेति. तत्र मनोवचःकायानां दुःप्रणिधा-
नमनान्नोगादिना सावद्यचिंतादिषु प्रवर्तनं त्रयोऽतिचाराः. ननु प्रपन्नसामाधिकस्य द्विविध-
त्रिविधेन प्रत्याख्याते सावद्ययोगे दुर्निग्रहस्य मनसो दुःप्रणिधानेन प्रत्याख्यानजंगः स्यादत-
स्तत्प्रतिपत्तेरप्रतिपत्तिरेव श्रेयसीति. नैवं, मनःस्वास्थ्यस्य सामाधिकनिबंधनत्वात्. न हि ना-
नाध्यापारस्य तस्य सामाधिकाद्यादंबनं विना द्रवंती कचन मनःशुक्तिर्नरीक्ष्यते. न च सर्व-
था प्रत्याख्यानजंगोऽपि शंकनीयः, मनसा दुःप्रणिधानेऽपि वाक्कायकृतपापपरिहारात्, मनो-

दुःकृतस्य मिथ्यादुःकृतमात्रेण शुद्धिनावात्. तस्मादीदृशीमालस्योपहतानामुक्तिमवगणय्य
 कार्यमेव सामाधिकं, अकरणे महादोषापत्तेः. यदाह—अविहिकया वरमकथं । उस्सुयवय-
 णं जवंति समयन्तू ॥ पायञ्चित्तं जम्हा । अकए गुरुयं कए वहुयं ॥ १ ॥ तथास्यां वेदा-
 यां मया सामाधिकं कार्यं, कृतं न कृतं वेत्थिवंरूपं सारणं ऋतुतिस्तस्याः प्रबलप्रमादतयाऽक-
 रणं चतुर्थोऽतिचारो मोक्षानुष्ठानस्य ऋतिमूलत्वात्. तथाऽनवस्थितसामाधिककरणं तदुच्य-
 ते यत्कृत्वा तद्व्युत्पत्त्यति, यथा कथंचिद्वाऽनाहतस्तत्करोति. अत्र ज्ञावनागाथा—धन्ना
 जीवे सु दयं । करंति धन्ना सुदिठपरमत्था ॥ जावज्जीवं जयणं । करंति एवं च चित्तिजा
 ॥ १ ॥ उक्तं सदृष्टान्तं प्रथमं शिक्षाव्रतं ॥ ९ ॥ अथ द्वितीयमाह—

॥ मूलम् ॥—पुवं गहिअस्स दिसा—वयस्स सव्वययाण वाणुदिणं ॥ जो संखेवो दे-
 सा—वगासियं तं वयं विईयं ॥ ९ ॥ व्याख्या—पूर्वं वतप्रतिपत्तिकाले गृहीतस्य जीवित-
 वधित्वान्महतो दिक्प्रमाणस्य, वाश्रवा सर्ववतानां प्राणतिपातविरमणादीनां यः संक्षेपः कि-
 यते तद्देशावकाशिकं नाम द्वितीयं शिक्षाव्रतं, मुक्त्वानां नियमानां देशे संक्षिप्तविनाशेऽव-

काशोऽवस्थानं देशावकाशस्तेन निर्हृत्सामिति द्युरपत्तेः. न च वाच्यं देशावकाशिकं दिग्भ्रतस्यै-
व विषय इति दिग्भ्रतस्यैव शेषत्रतानां दिवसपक्षाद्यवधिना संक्षेपेण ब्रतोऽधिकीत्रावेन द्वा-
दशसंख्याविषटनत्. तथा च चूर्णिः—एवं सववणसु जे पमाणा त्रिविया ते पुणो पुणो दि-
वसत् जसारेइ, देवसियात् रसिं जसारेइ, यच्च दिसिवयगहियसस दिसापरिणामसस पइदि-
णं परिमाणकरणं देसावगासियंति मूलसूत्रं. तदुपलक्षणत्वेन व्याख्येयं सूत्रामात्रकारित्वा-
त्सूत्रस्येत्येतदेवाह—

॥ मूलम् ॥—एगमुहुसं दिवसं । राइं पंचाहमेव परकं वा ॥ विरइफदं जाणंतो । सं-
खेवइ सववयनियमे ॥ ८७ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, एकमुहूर्ताधिकसंख्या मुहूर्तैर्यादीनामुपल-
क्षणतया बोधव्या. अत्र दृष्टांतमाह—

॥ मूलम् ॥—आसन्नरयंवासो । चंक्रमइ चंरकोसिउ सणो ॥ देसावगासिएणं । सु-
रत्रवणं अठसं नीउ ॥ ८८ ॥ व्याख्या—गाथार्थः सुगमः, प्रावार्थस्तु कथानकगम्यस्तत्त्वेदं—
पूर्वमेकत्र गहेऽभू—त्कश्चन कृपको मुनिः ॥ येन मासोपवासांतः । प्रायोऽग्रह्यत नाश्रानं

॥ १ ॥ वर्षाकावेऽन्यदा मेघ—इष्टेर्भुपरमे मुनिः ॥ पक्षीव नीजाङ्गिरगा—रपारणार्थी नि-
जाश्रयात् ॥१॥ लङ्कशो मङ्किकामाना । मंजुकीर्भेघवृष्टिजाः ॥ चिंतयन्नपि तास्वेकां । स म-
मर्दं तदा एदा ॥ ३ ॥ सहायः कुङ्ककोऽजटप—रपश्य पश्य तपोनिधे ॥ मंजुकीर्भं त्वयासर्दि ।
तन्मिथ्यादुष्कृतं वद ॥ ४ ॥ क्लृपकः क्लोदिता लोकै—र्त्सकीः संदर्शयन् पराः ॥ ऊचे हंत
हता एता । अपि रे दुष्ट किं मया ॥ ५ ॥ त्रिरशासि स्वयं मां च । मासांतेऽप्यश्रुनार्थिनं ॥
न सृष्यसि ततो जातः । पितृभ्यां त्वं तु मरुक्ते ॥ ६ ॥ तपस्वी कुधितो नायं । कोपनीयो
मयाभुना ॥ समये स्मारयिष्यामी—ति मौनं क्षुङ्ककोऽजजत् ॥ ७ ॥ तं ब्रवृक्षपारणं स्वस्थं ।
सायमालोचनाक्षणे ॥ अजीकः क्षुङ्कको श्रेकी—मारमस्मारयन्मुनिं ॥ ८ ॥ सोऽपि ह्रिया त-
दालोच्य । निशि क्षुङ्कजिघांसया ॥ धावन् कपाटमुत्पाद्य । स्तंभे चास्कादितोतरा ॥ ९ ॥
रोषावेषा द्विपद्यासौ । ज्योतिष्केषूदपद्यत ॥ इयमेव गतिः प्रायो । रोषिणां हि तपस्विनां ॥१०॥
इतश्च कनकखले—ऽनवत्कुलपतिर्वने ॥ यो दधार कुलीनत्वं । तपस्विशतपंचके ॥ ११ ॥ ज्यो-
तिर्देवस्तश्चुत्वा । प्रपेदे तस्य पुत्रतां ॥ रोषस्याध्यवसायेन । प्राक्संस्काराद्बुद्धितः ॥ १२ ॥

गोत्रेण कोशिकश्रृङ्गः । स्वजावेनेति तापसैः ॥ स चंक्रकौशिकात्रिस्थ्यां । प्रापितो बबुधे क्रमा-
 त् ॥ १३ ॥ पितर्युपरतेऽथस । स तपस्त्रिषु धुर्यतां ॥ अपावयञ्च भूपाव । इव देशं वनं च त-
 त् ॥ १४ ॥ यस्तपस्वी वने तत्र । पत्रपुष्पाद्यमग्रहीत् ॥ सर्वस्वस्तेनवत्सेन । स लेष्वाथैरताड्य-
 त ॥ १५ ॥ ततः सर्वेऽपि तेऽन्यत्र । भ्रियमाणाः क्रुधा ययुः ॥ न पुनर्युत्पुत्रत्वा—दुन्दुवन्
 वयसापि तं ॥ १६ ॥ स एक एव तत्रास्था—हार्द्रं च इव कानने ॥ पांथगोकुलिकानां च ।
 मध्यचारं न्यवारयत् ॥ १७ ॥ प्रतिपांथं कलेर्नीरु—रन्यदा परितो वनं ॥ प्राकारान्नां वृत्तिं
 कर्तुं । कंटिकार्थं स निर्ययौ ॥ १८ ॥ कुमारः श्वेतवीशस्य । तद्गुनं समदास्तदा ॥ मुक्तं कौ-
 शिकसिंहेन । विविशुर्वारिणा इव ॥ १९ ॥ गृहंतस्ते यथाशक्ति । फलपुष्पादिकं वनात् ॥ क-
 लिकौतुकिनिर्गोपैः । कौशिकस्य निवेदिताः ॥ २० ॥ विमुच्य कंटिकां कूर्चैः । करं व्यापारयं-
 स्ततः ॥ दधावे तान् क्रुधा दंतुं । भूताच्च इव तापसः ॥ २१ ॥ आयातं वीक्ष्य तं पर्यु—करं
 परशुरामवत् ॥ चित्रं नेशुः कुमारास्ते । कुमारादेव विन्यतः ॥ २२ ॥ सं धावन्नंतरा गर्ते ।
 पादप्रस्रववितोऽपतत् ॥ तेनैव पर्युना विनो । हृद्यवापञ्च पंचतां ॥२३॥ निजाश्रमबिद्धे दृष्टि-

विषः सोऽभूद्भुजंगमः ॥ प्राग्भवान्प्रयासतस्तत्र । वने चार्यंतमूर्च्छितः ॥ ३४ ॥ निःकौशिकं व-
नं सर्वे । तापसाः पुनरैयरुः ॥ शान्तप्रदीपनं प्रीत्या । स्वनेहमिव गेहिनः ॥ ३५ ॥ सोऽथ
जोगी वनासन्नं । यथरपहयाद्यमैकत ॥ तत्तदज्वालयद् दृष्ट्या । नेशुस्ते तापसास्ततः ॥३६॥
निरुद्रापरसंचारं । त्रिःकुर्वन् हिंक्रिमन्वहं ॥ वनं स भुजगोऽरुक्—तदारुक्ः पुरं यथा ॥३७॥
वद्भ्यश्चो जगवान् वीर—स्तदानीं विहरन् भुवि ॥ देशाद्वह्निष्णवाचाला—स्वाचाल श्वेतवीप्र-
ति ॥ ३८ ॥ प्रभुस्तस्य वनस्यांतः । प्रस्थितः सरलाध्वना ॥ जन्वे सन्नित्तिगोपै—र्देवार्थसुं-
पथं त्यज ॥ ३९ ॥ इविषोऽहिर्वनेऽस्यस्मि—न्न स कस्यापि बांधवः ॥ तद्रुक्नेणापि मार्गोणा-
मुना कुशलिना व्रज ॥ ३० ॥ न हि शूकात्रिया वस्त्रं । त्यक्तव्यमिति चिंतयन् ॥ बोधं जान-
न्नहेवीर—श्वाचाल सरलाध्वना ॥ ३१ ॥ अन्नहोऽयं हितोकीना—मिति गोपैरुपेक्षितः ॥ प्रा-
विशत्तद्रुनं स्वामी । नार्हतः सत्रयाः कचित् ॥ ३२ ॥ कृपालुर्नगवानात्म—देहपीकामचिंत-
यन् ॥ तस्यौ प्रतिमया सर्पो—पक्रत्यै तद्विज्ञांतिके ॥ ३३ ॥ जन्मदिष्णुर्मथपाना—दिव मा-
नवगंधतः ॥ जंतुहत्यापातकेने—वातिश्यामां दधत्तनुं ॥ ३४ ॥ फणव्याजाधृतन्न । इव कू-

राअणीरिति ॥ जुजेव यमराजस्य । जुजगो निर्यथौ विधात् ॥ ३५ ॥ शुभं ॥ मां वीद्व्याप्ये-
 ष निःकोत्र । इति द्विशुणमस्सरः ॥ फणी तरणिमाढोक्थ । वीरे द्यापारयद् दृशौ ॥ ३६ ॥
 अपि शान्त्वदाहिन्य—सत्त्वाकुषविषहटाः ॥ न प्रतोः प्रजवंतिस्म । देहे पीमूषकुंभवत्
 ॥ ३७ ॥ प्रभुं पुनः पुनः पश्यन् । स हविषमहारयत् ॥ योऽरेव पर्वते कुर्वन् । शरवृष्टिं शर-
 द्रजं ॥ ३८ ॥ सोऽथ दंष्ट्रा प्रभुं दंश—पदेऽसुंचन्महाविषं ॥ स्वयं चापासरन्मासौ । पतन्मृद्गा-
 तु मामिति ॥ ३९ ॥ वज्रस्तंत्र इव स्थान—ममुंचति जगत्प्रचौ ॥ पौनःपुन्येन स दंश—ना-
 सीदाशीविषोक्षितः ॥ ४० ॥ निर्निमेषं प्रभुं पश्यन् । विवक्त इव पद्मगः ॥ दंशस्थाने करद्र-
 कं । ददर्श कीरपांशुरं ॥ ४१ ॥ ममापि गरद्वेनावि—मोहितः श्वेतलोहितः ॥ मनुष्यमात्र-
 सामान्यो । नाथमित्युज्जिनाथ सः ॥ ४२ ॥ तं प्रशांतं प्रबोधार्हं । विज्ञाय त्रिजगद्गुरुः ॥ चं-
 रुकौशिक बुद्ध्यस्वे—त्यवदन्मृदुनाथया ॥ ४३ ॥ स्वनामश्रवणोत्पन्न—विममर्शः प्रददर्श सः ॥
 जातजातिस्मृतिः कर्म—बाधवारप्रान्नवलयं ॥ ४४ ॥ सोऽथ प्रदक्षिणीकृत्य । प्रभुं नक्त्या प्रणम्य
 च ॥ मनःसमक्षमकाम—परिणामो द्यजिज्ञपत् ॥ ४५ ॥ मां जीवयितुमत्रागाः । प्राग्वायु-

स्वं च संप्रति ॥ अतो महाबधौ द्वाव—प्यादांबनविभर्जितौ ॥ ४६ ॥ मधि दंशोद्यतेऽपी-
 श । मृदुजाषी जवानभूत् ॥ शीतमेव किरत्यंजो । ज्वलत्यपि दवे यतः ॥ ४७ ॥ दृग्ग्याम-
 भ्रिविषं लाला-विषं वक्त्रात्तथा हृद्दः ॥ हृत्वा रोषविषं त्वं मां । सर्वथा निर्विषं व्यधाः ॥ ४८ ॥
 मतो धर्मस्तवाहारि । येन क्रोधविरोधिनां ॥ स्वधि दृष्टेऽद्य पापीयान् । काकनाशो ननाशः
 ॥ ४९ ॥ यद्यत्पापं मयाकारि । क्रोधाधिनेन जवे जवे ॥ तत्र तत्र जगन्मित्र । मिथ्यादुष्कृत-
 मस्तु मे ॥ ५० ॥ तथा कुरु जगन्नाथ । यथोद्धंघे जवाण्वं ॥ दुर्गतीस्त्वधि लब्धेऽपि । लप्स्ये
 चेदं चित्तोऽस्मि तत् ॥ ५१ ॥ ततस्तस्यैकचित्तस्य । ददावनशनं जिनः ॥ विनयावर्जितशिरः ।
 सोऽपि तत्प्रत्यपद्यत ॥ ५२ ॥ विन्नेयुर्मस्मि मद्दृष्ट्या । सत्त्वा इति विलांतरे ॥ न्यस्य स्वास्य-
 मसौ तस्यौ । धृतदेशावगासिकः ॥ ५३ ॥ माभून्मधि गते ध्यान—त्रंगोऽस्थेति जिनेश्वरः ॥
 उपदेशाश्रुतेर्वर्ष—स्तस्यौ तत्रैव सकृपः ॥ ५४ ॥ अथाकृतंगे श्रीवीरे । विस्मिता गोपदार-
 काः ॥ वृद्धैर्व्यवहिता वीकां—चक्रुस्तामुरां स्मिरं ॥ ५५ ॥ ते ह्यविश्वासिनः सर्प—प्रति बो-
 धादि चिकिपुः ॥ तथा वीक्ष्य तमकोशं । यष्ट्यादिन्निरचात्वत् ॥ ५६ ॥ तथाप्यचविते

तस्मिन् । गोपाढा जातनिश्चयाः ॥ ऊचिरे तं व्यतिकरं । लोकस्यासन्नवासिनः ॥ ५७ ॥ द्रो-
 क्रोऽप्येत्य प्रभुं नत्वा । तं जुजंगमपूजयत् ॥ तत् श्रुत्वा गोकुलिन्योऽपि । चेत्तुस्तेनैव वर्त्मना
 ॥ ५८ ॥ आनंजुर्नवनीतेन । चंदनेनेव ताश्च तं ॥ तजंथाप्ल्यलग्नोगे । त्रौजंगे कीटिकाग-
 णः ॥ ५९ ॥ सङ्घिडीकृत्य मे देह—गेहमेताश्चिरार्जितं ॥ यद्दंति पापसर्वस्वं । चेत्तद्दृष्टुं
 चौरवत् ॥ ६० ॥ मया च निश्चलेनैव । त्राढ्यं येन मयोद्धिताः ॥ एता हरंति तत्सर्वं—म-
 पीति विलसन्मतिः ॥ ६१ ॥ पद्मगः प्रभुवाक्पाना—दजानानो व्यथात्तरं ॥ पादितानशनः
 पद्मं । सहस्रारं दिवं ययौ ॥ ६२ ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥ चंक्रकौशिकजुजंगमोऽष्टमं । स्वर्गमाप
 दशमवते रतः ॥ श्रावकस्तु नियतं प्रयात्यपि । द्वादशं विदिवमत्र साग्रहः ॥ ६३ ॥ इति द-
 शमवते चंक्रकौशिककथा समाप्ता. ॥

अत्रापि व्रते पंचातिचारा हेयाः, तद्यथा—आनयनप्रयोगः १, श्रेष्यप्रयोगः २, शब्दा-
 नुपातः ३, रूपानुपातः ४, बहिः पुद्गलप्रक्षेपश्चेति. ५. तत्र कृतनियतभूम्यवस्थानः परतो ब्र-
 तजंगभयास्त्रयमगहन्नुत्पन्ने कार्ये विवक्षितवस्त्वानेतुं संदेशदानादिनाऽपरं प्रयुक्ते त्वमिद-

मानयेत्यानयनप्रयोगः १. तथा नियमितकैत्रात्परतस्त्वयेदं तत्र कर्तव्यमित्युक्त्वापरं श्रेष्यतः श्रेष्यप्रयोगः २. तथा वृत्तिचित्तयाथावृत्तंनियमितकैत्रात्परतः स्थितं कंचन नरं व्रतत्रंगत्रयात्साक्षादाह्वानुमशक्नुवन् कासितादिशब्दश्रवणस्वीयरूपदर्शनव्याजेन तस्माकारयति तदा ब्र-
 तसापेक्षत्वाह्वदानुपातो रूपानुपातश्चातिचारः ३-४. एवं नियमितश्रुवो बहिः प्रयोजने प-
 रेषां स्वं ज्ञापयितुं वेष्टादिकं प्रक्षिपतो बहिः पुद्गलप्रक्षेपोऽतिचारः ५. देशावकाशिकं हि
 शब्दते माभूद्गमनागमनाभ्यां प्राण्युपमर्द इत्यग्निप्रायेण, स च स्वयं कृतोऽन्येन वा कारित इ-
 त्ति न कश्चिद्विशेषः, प्रत्युत स्वयं गमने गुणः, ईर्ष्यापथशुद्धेः परस्य पुनरनिपुणत्वात्कृतस्तनु-
 द्विरिति. इह चाथौ द्वावतिचारावव्युत्पन्नस्यानात्रोगादिना, शेषास्त्रयो व्याजपरत्वादतिचा-
 .रा इति. एते चातिचारा दिग्भवतानुसारितयोक्ताः, मुख्यतोऽस्य व्रतस्य तदनुयायित्वात्. उप-
 लक्षणवाह्येष्व्रतसंक्षेपे तदतिचारा अपि तदनुसारेण वाच्याः, यदा प्राणातिपातादिसंक्षेपे-
 ण बंधादय एवातिचारा यदंते, दिग्भवतसंक्षेपे तु क्षेत्रस्य संक्षिप्तवाह्यह्वदानुपातादयोऽपि स्यु-
 रिति शैवेनोक्ताः. अत्र ज्ञानानागाथा— सर्वे यं सबसंगोहिं । वक्षिण साहुणो नमंसिजा ॥

सवेहिं जेहिं सव्वं । सावज्जं सव्वहा चत्तं ॥१॥ उक्तं सदृष्टांतं द्वितीयं शिक्षाव्रतं. अथ तृतीयमाह-

॥ मूलम् ॥—आहारदेहसत्कार—गेहवावारविरश्चंभेहिं ॥ पव्वदिणाणुहाणं । तद्वयं पो-
सहवयं चउहा ॥ ७९ ॥ व्याख्या—आहारोऽश्ननादिः, देहसत्कारः स्नानोद्धर्तनविक्षेपनादिः,
गेहव्यापारो गृहकर्माणि, एत्थो विरतिर्निर्हृत्तिः. ब्रह्मेति ब्रह्मचर्यं, एत्तिः प्रकारैश्चतुर्था यत्प-
र्वादिनानुष्ठानं तद्धिक्काव्रतमाश्रित्य तृतीयं पौषधव्रतं जवति, पोषं पुष्टिं प्रकमाद्धर्मस्य धत्ते इ-
ति पौषधः. अयं च चतुर्विधोऽपि द्विधा—देशतः सर्वतश्चेति. तत्राहारपौषधो देशतो विद्वु-
ल्यादित्यागः सकृद् द्विर्वा जोजनं, सर्वतस्तु चतुर्विधाहारत्यागः. देहसत्कारगेहव्यापारपौष-
धौ तु देशतः कस्यापि सत्कारविशेषस्य गेहव्यापारस्याकरणं, सर्वतस्तु सर्वस्य तस्याकरणं.
ब्रह्मपौषधस्तु देशतो भैशुनप्रमाणकरणं, सर्वतस्तु सर्वथा ब्रह्मचर्यपालनं. अत्रेयं सामाचारी-
' जो देसपोसहं करेइ सो सामाद्वयं करेइ वा न वा, जो सव्वपोसहं करेइ सो नियमा सा-
माद्वयं करेइ, जं न करेइ तो वंचिजइ. तं कहं ? चेइधरे साहुभूत्ते धरे वा पोसहसात्ताए
वा उम्मुक्कमणिसुवणो पढंती, पुत्तगं वाचयंती सुणंती धमझाणं जियाइ.' अथ यदुक्तं पौष-

मानयेत्यानयनप्रयोगः १. तथा नियमितकैत्रात्परतस्त्वयेदं तत्र कर्तव्यमित्युक्त्वापरं प्रेषयतः प्रेषप्रयोगः २. तथा वृत्तिचित्प्रथावृत्तानियमितकैत्रात्परतः स्थितं कंचन नरं व्रतचंगत्रयात्साक्षादाहानुमशक्नुवन् कासितादिशब्दश्रवणस्वीयरूपदर्शनव्याजेन तमाकारयति तदा ब्रतसापेक्षत्वाह्वदानुपातो रूपा अनुपातश्चातिचारः ३-४. एवं नियमितशुचो बहिः प्रयोजने प-
 रेषां स्वं ज्ञापयितुं वेष्टादिकं प्राक्षिपतो बहिः युक्तप्रक्षेपोऽतिचारः ५. देशावकाशिकं हि श्रुते माभूजमनागमनाभ्यां प्राण्युपमर्द इत्यनिप्रायेण, स च स्वयं कृतोऽन्येन वा कारित इ-
 ति न कश्चिद्विशेषः, प्रत्युत स्वयं गमने शुणः, क्षेर्पाषशुक्लेः परस्य पुनरनिपुणत्वात्कृतस्तनु-
 क्षिरिति. इह चाथौ द्वावतिचारावव्युत्पन्नस्थानाजोगादिना, शेषास्त्रयो व्याजपरत्वादतिचा-
 .रा इति. एते चातिचारा दिव्यतानुसारितयोक्ताः, मुख्यतोऽस्य व्रतस्य तदनुयायित्वात्. उप-
 लक्षणत्वाह्वेषव्रतसंक्षेपे तदतिचारा अपि तदनुसारेण वाच्याः, यदा प्राणातिपातादिसंक्षेपे-
 ण बंधादय एवातिचारा घटंते, दिव्यतसंक्षेपे तु कैत्रस्य संक्षिप्तत्वाह्वदानुपातादयोऽपि स्यु-
 षिति त्रैदेनोक्ताः. अत्र ज्ञावानागाथा— सवे यं सबसंगेहिं । वल्लिण साहुणो नमंसिजा ॥

सर्वेहिं जेहिं सखं । सावजं सवहा चसं ॥१॥ उक्तं सदृष्टांतं द्वितीयं शिक्षाभ्रतं. अथ तृतीयमाह-

॥ मूलम् ॥ —आहारदेहसत्कार — गेहवावारविरश्चंभेहिं ॥ पवदिणाणुह्णाणं । तद्वयं पो-
सहवयं चउहा ॥ ८९ ॥ व्याख्या—आहारोऽश्ननादिः, देहसत्कारः स्नानोद्धर्तनविक्षेपनादिः,
गेहव्यापारो गृहकर्माणि, एत्थो विरतिर्निर्हृत्तिः. ब्रह्मेति ब्रह्मचर्यं, एत्तिः प्रकारैश्चतुर्था यत्प-
र्वादिनानुष्ठानं तद्विक्वावतमाश्रित्य तृतीयं पौषधवतं त्रवति, पोषं पुष्टिं प्रकमाद्धर्मस्य धत्ते इ-
ति पौषधः. अयं च चतुर्विधोऽपि द्विधा—देशतः सर्वतश्चेति. तत्राहारपौषधो देशतो विद्वु-
ल्यादित्यागः सकृद् द्विर्वा जोजनं, सर्वतस्तु चतुर्विधाहारत्यागः. देहसत्कारगेहव्यापारपौष-
धौ तु देशतः कस्यापि सत्कारविशेषस्य गेहव्यापारस्याकरणं, सर्वतस्तु सर्वस्य तस्याकरणं.
ब्रह्मपौषधस्तु देशतो भैशुनप्रमाणकरणं, सर्वतस्तु सर्वथा ब्रह्मचर्यपालनं. अत्रेयं सामाचासी-
' जो देसपोसहं करेइ सो सामाद्वयं करेइ वा न वा, जो सवपोसहं करेइ सो नियमा सा-
माद्वयं करेइ, जं न करेइ तो वंचिजइ. तं कहं ? चेइघरे साहुभूले घरे वा पोसहसाबाए
वा उभमुक्रमणिसुवषो पढंतो, पुहगं वाचयंतो सुणंतो धमझाणं क्रियाइ.' अथ यदुक्तं पौष-

धः पर्वदिनानुष्ठानमिति, तत्र तावरर्वाण्यह—

॥ मूलम् ॥—चउदसद्वसुद्विठ—युष्टिमासीसु चउसु पर्वसु ॥ जम्मुक्कमणिसुवसो । ध-
 षो चिय पोसहं कुणइ ॥ ९० ॥ व्याख्या—इह मासमध्ये चतुर्दशी कुण्णा शुक्का च, तथा-
 पि नामसाधर्म्यादेकैव विवक्षिता, एवमष्टम्यपि, उद्दिष्टा अमांवास्या, पौर्णमासी पूर्णिमा,
 एतेषु नामतश्चतुर्षु वस्तुतः षट्सु पर्वसूक्तमणिसुवर्णैः, उपलक्षणत्वात्प्रत्यकाशेषपापाधिक-
 रणो धन्य एव पौषधं करोति. अयं च पौषधस्तत्त्वतस्त्पोरूपस्ततस्तप एव व्याचष्टे—

॥ मूलम् ॥—लक्ष्मिणकारणं अस्मिन्-वारणं तारणं ज्वोदहिणो ॥ तवचरणं चिय धी-
 रा । इइ विंति असेसधम्मसेसु ॥ ९१ ॥ व्याख्या—इह धीरा महर्षयोऽशेषेष्वपि दानादिषु
 धर्मेषु तपश्चरणमेव मुख्यतया लब्धीनां कारणं भुवते. लब्धयश्चैताः—आमोसहि १ विष्पो-
 सहि २ । खेवोसहि ३ जल्लजसहि ४ चैव ॥ सर्वोसहि ५ संजजे ६ । जहि ७ रिजं ८ वि-
 जलमइ ९ लकी ॥ १ ॥ चारण १० आसीविस ११ केवती य १२ । गणधारिणो १३ य युवध-
 रा १४ ॥ अरिहंत १५ चक्रवटीयं १६ । बलदेवा १७ वासुदेवा य १८ ॥ २ ॥ खीरमहुसपि-

रासव १९ । कुरुगबुद्धि २० पयाणुसारी य २१ ॥ तह वीयबुद्धि २२ तोयग २३ । आहारग
 २४ सीयदेसा य २५ ॥ ३॥ वेजवियदेहलक्ष्मी २६ । अस्कीणमहायसी २७ पुलगा २८ य ॥ प-
 रिणामतववसेणं । एमाद् हुंति लक्ष्मी ॥ ४ ॥ आसां च देशतो व्याख्या-आमर्षः स्पर्धीः,
 स एव सर्वरोगनिवारकरवादीषधिर्यस्यां सा आमर्षौषधिः । तथा विप्रर्षौ विरमूत्रे, खेतः श्वे-
 त्स्मा, जह्वो मलः, सर्वे विप्रदखेलजह्वकेशनखादयः, एते सुरप्रयो व्याधिविध्वंसनसमर्थाश्च
 यत्र ता विप्रदखेलजह्वसर्वाषधयः, संनिन्नान्येकैकशः सर्वविषयग्राहीणि श्रोतांसींद्रियाणि य-
 स्यां सा संनिन्नश्रोताः । अवधिज्ञानलब्धिः प्रतीता । मनःपर्यवज्ञानिनः साधो ऋजुः सामान्या
 घटादिमात्रचिंतावत्रासिका मतिर्यस्यां सा ऋजुमतिः । तस्यैव विपुला विस्तीर्णा घटादेः श्वेत-
 रक्तवाद्यशेषग्राहिणी मतिर्यस्यां सा विपुलमतिः । चारणा द्विधा—जंघाचारणा विद्याचार-
 णाश्च, तत्र ये रविकरानप्यवष्टुर्न्यैकेनोत्पातेन रुचकद्वीपं गह्वंति, व्यावृताश्च प्रथमेनोत्पाते-
 न नंदीश्वरं, द्वितीयेन तु स्वस्थानमायांति, ऊर्ध्वं त्वेकेनोत्पातेन पांशुकवचनं, व्यावृताश्च
 प्रथमेनोत्पातेन नंदनवनं, द्वितीयेन तु स्वस्थानं प्राप्नुवंति ते जंघाचारणाः । ये च विद्याव-

छात्रप्रभेनोरपातेन मानुषोत्तरगिरिं, द्वितीयेन नंदीश्वरं प्रयांति, बलमानाश्चैकेनोरपातेन स्व-
स्थानमायांति, ऊर्ध्वं तु प्रथमेनोरपातेन नंदनवनं, द्वितीयेन पांडुकवनं, बलमानाश्चैकेनैव
स्वस्थानं व्रजंते ते विद्याचारणाः. इह तु जंघाचारणैरधिकारस्वरूपा लब्धिश्चारणलब्धिः. य-
था वाङ्मात्रेण शापानुग्रहसामर्थ्यं न्रवति सा आशीविषलब्धिः. केवलिंगधारिपूर्वधरार्हञ्च-
क्रिबलदेववासुदेवलब्धयः प्रतीताः. क्षीरं चक्रवर्तिधेनुदुग्धं, मधु शर्करादिद्रव्यं, सर्पिरति-
शाधिगंधादिद्रुतं, तद्रव्यया श्रोतृजनाप्यायकवचनं जायते सा क्षीरमधुसर्पिराश्रवा. यथा को-
ष्ठकक्षितधान्यवरसूत्रार्थो न परिगततः सा कोष्ठकबुद्धिः. एकेन सूत्रपदेन बहुसूत्रग्राहिणी
पदानुसारिणी. एकैनार्थपदेन बह्वार्थावधारिणी बीजबुद्धिः. यथा क्रूरुः साधुः क्रोधविषयी-
कृतं नगनगरादिकमपि दग्धुं क्रमः स्यात्सा तैजसी. यथा आनीतं न्रकं स्वयमेव न्रुकं क्षी-
यते न पुनरन्यैः परैर्लक्षैरपि सा अक्षीणमहानसा. यथा संघादिप्रत्यनीकं चक्रिणमपि चूर्ण-
यितुं क्रमो न्रवति सा पुलाकलब्धिः. न्रवसिद्धियपुरिसाणं । एयात्वं हुंति न्रणिषलक्षीत् ॥
न्रवसिद्धियमहिवाणवि । जिज्ञिया जा तयं बुवं ॥१॥ अरिहंतचक्रिकेसव—बलसंनिद्धे य चा-

रूपे पुत्रा ॥ गणहरपुत्राय आहारगं च । न ह्युन्नविषमहिताणं ॥१॥ अन्नविषयपुरिसाणं पुण । द-
 सपुत्रिह्या उ केवलिसं च ॥ उज्जुमद्विजलमर्द । तेरस एयाउ न ह्युन्निति ॥३॥ अन्नविष-
 महिताणंपि हु । एयाउ न हुंति नृण्यलंकीउ ॥ न ह्युन्नखीरासववल्ली । विनेव सेसाउ अ-
 विरुद्धा ॥ ४ ॥ तथा तपश्चरणमेव दुष्ट्यंतरादिकमशिवं कारयतीत्यशिववारणं । यदार्थं—
 संतिनिमित्तं उववासाद् कारविजा । तथा तीर्थेऽनेनेति तारणं नवोदधेर्निर्जरारूपत्वात्-
 निर्जरारूपत्वमेव वैयक्त्येनाह—

॥ मूलम् ॥—लोकान्नविमुक्तं । संतिपहाणं सनाणमनियणं ॥ अप्यपि तवं निहेणद् ।
 कम्माद् निकाश्यादपि ॥ ९१ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरं लोक्यो धनवस्सनाद्विप्सा, आरं-
 न्यो गृहव्यापारः, तत्र लोकान्त्वेऽपि सारंनं, निरारंनत्वेऽपि क्कमारहितत्वं, क्कमाप्रधानेऽपि
 ज्ञानविकलं सज्ञानत्वेऽपि सनिदानं तपो न दुक्कर्मनिर्मूलनकमं स्यादित्येतावतां वेशेषणा-
 नामुपादानं । उक्तं च—सवाणवि कम्माणं । परिणामवसाहुवक्कमो नृण्यउ ॥ पायं अनिका-
 श्याणं । तवसाउ निकाश्याणंपि ॥ १ ॥ अथ प्रस्तुतयोजनामाह—

॥ मूलम् ॥—सो य तवो सवासुवि । तिहिंसु ह्यणोवि होद करणिज्जो ॥ तद् अ-
तरंतो नियमा । हविज पवेसु पोसहिज ॥ ९३ ॥ व्याख्या—तच्च तपः सर्वास्वपि तिथिषु प्र-
तिपदादिवासां साधोर्गृहिणोऽपि करणीयं न्ववति । प्राकृतवाङ्मिगव्यत्ययः । तथेति सर्वति-
थिषु तपः कर्तुमशक्नुवन्नियमादसौ पर्वस्वष्टम्यादिषु पौषधिको भूयात् । उक्तं च—स्वेषु का-
लपवेषु । पसरथो जिणमए तवो जोगो ॥ अदमी पन्नरसीसु य । नियमेण हविज पोसहि-
ज ॥ १ ॥ यद्यपि सर्वाहारत्यागाद् दुष्करोऽयं, तथापि पुण्यफलत्वाद्नुष्येय इत्याह—
॥ मूलम् ॥—रायगाहरोगाश्सु । न लहसि असणाइयं न धम्मंपि ॥ किं पवपोसहेण
। धुवन्मि धम्मं पमाएसि ॥ ९४ ॥ व्याख्या—नो गृहस्य ! राजग्रहो राजकृतो रोधः, रोगो
मांघं, आदिशब्दाकारणकटुर्निहादयः, एतेषु स्थानेषु न लन्नसेऽश्नादिकं राजन्निषगाद्यनु-
रोधात् । आदिशब्दाद्देहसंस्कारादिकं च न धर्ममपि लन्नसे विरतिपरिणामान्नावात् । एवं च
पराधीनत्वे स्वस्योन्नयन्नष्टतामाद्येव्य पर्वसु पौषधेन धुवेऽवश्यंत्वाविनि धर्मं किं प्रमाद्यसि ?
नात्र प्रमादो युक्तः । अथ दृष्टान्तमाह—

॥ मूलम् ॥—सुगदं सागरचंदो । पत्नो नहसेण त्रिन्नगत्तोवि ॥ परिपात्रिज्जण पोसह-
मोसहसिव सबहुस्काणं ॥ ९९ ॥ व्याख्या—सुबोधा, ज्ञावार्थः कथानकगम्यस्तत्त्वेदं—

श्रीमान् सागरचंद्रोऽभूद् । द्वारिकायां पुरा पुरि ॥ पौत्रो रामस्य पुत्रश्च । निषधस्य प्र-
शस्यरुक् ॥ १ ॥ तस्मिन्नुद्यौवने क्षेत्रे । कमलां कमलाननां ॥ औप्रसेनिः नन्नःसेनो । धनसे-
नो नृपांगजां ॥ २ ॥ तदा गृहमुपेतोऽपि । नन्नसा नारदो मुनिः ॥ नववीवाहमत्सेन । नभः-
सेनेन नार्चितः ॥ ३ ॥ अस्योत्तार्य विवाहांध्य—मिति निश्चित्य नारदः ॥ गृहं सागरचंद्रस्य ।
पद्मीव वियता ययौ ॥ ४ ॥ तत्रासौ पूजितः पृष्ठं—श्चित्रं किञ्चिच्च साग्रहं ॥ सागरेणावद-
द्विश्वे । कमलारूपमद्भुतं ॥ ५ ॥ तस्या रूपविनिर्माणे । जातक्लेशेन वेधसा ॥ श्रांतिनेवाप-
रा नासी । तादृशी नेह निर्भमे ॥ ६ ॥ धनसेनो हि मूर्खो य—नन्नःसेनस्य तामदात् ॥
साररूपां कुरूपस्य । काकरयैकावदीसिव ॥ ७ ॥ गतोऽथ कमलाधाम । नारदः पूजितस्तथा
किञ्चिच्चित्रं स्वया दृष्ट—मिति पृष्टौ मुनिर्जगौ ॥ ८ ॥ नूतदं निखिलं त्राम्य—नपश्यं कौ-
तुकद्वयं ॥ रूपं सागरचंद्रे य—नभःसेने विरूपतां ॥ ९ ॥ नन्नःसेने विरक्ता सा । ततोऽर-

ज्यत सागरे ॥ स्त्रीणां सर्वस्वलोपो हि । विरूपवरसंगमे ॥ १० ॥ बालायाः सागरश्रुत्या ।
 जागरं रागसागरं ॥ निवेद्य सागरस्थाम्ने । न्यवर्तत कलिप्रियः ॥ ११ ॥ नैषधैर्वहधे स्नेहः ।
 संशुद्धित दधानलः ॥ कमलायां ततः सर्वं । तन्मयं पश्यतिस्व सः ॥ १२ ॥ ब्रुंजानस्य श्या-
 नस्य । स्नपतो लपतोऽपि च ॥ रेमे ब्रुंगीव तस्यास्य—कमले कमलेति गीः ॥ १३ ॥ यथा
 यथाभूदासन्नः । पाणिग्रहणवासरः ॥ सागरं कमलां मुक्त्वा । न कोऽदृष्यन्नथा तथा ॥ १४ ॥
 निविष्टस्य निजावासे । श्रांबः प्रकृतिचंचलः ॥ आगत्य पृष्ठतो दृष्टी । नैषधेः पिदधेऽन्यदा
 ॥ १५ ॥ ज्ञातासि कमलामेले । मुंच मुंच ममाङ्किणी ॥ सागरः कमलाध्यान—विचेता द्रयु-
 वाच तं ॥ १६ ॥ हसन्नवशजिह्वोऽथ । तं दुर्दान्तप्रणीर्जगौ ॥ नाहं सा कमलामेला । कम-
 लामेलकः पुनः ॥ १७ ॥ सोऽथ श्रांबे दृढं लग्नो । सुरद्व द्व कंबले ॥ जवाच तात सत्यापूः ।
 कमलामेलनाद्भव ॥ १८ ॥ तस्यासिं कृपया वीह्य । बंधुस्नेहेन चारितः ॥ श्रांबः स्ववचसा
 बरु । उमिति प्रतिपन्नवान् ॥ १९ ॥ श्रांबरीनिलयः श्रांबः । चक्रे प्रहसिबिद्यया ॥ आसन्ने
 लभसमये । सुरंगां भूमिरंधगां ॥ २० ॥ हृत्वा तथा कर्नी विद्या—धरीभूय पुरो बहिः ॥ स-

बांधवेन शान्तेन । सागरः पर्यणायत ॥ ११ ॥ इतश्च नमःसेनोऽपि । विहिताखिलमंगलः ॥
 प्रतरथे कमलोद्गाह—हेतुर्थुडपरिहृदः ॥ १२ ॥ धनसेनशुद्धे तब । स्फुररुवदमंगले ॥ ना-
 स्यत्र कमलामेले—त्यकसाध्वनिरुस्थितः ॥ १३ ॥ वीक्षितापि च सर्वत्र । प्रापि सा न य-
 दा तदा ॥ धनसेनोप्रसेनाऽर्थां । विज्ञाप्येत मुरारये ॥१४॥ अथो दिदृक्षुः फलितं । प्रागुसं
 कलिपादपं ॥ आगतो नारदस्तत्र । समपूज्यत विष्णुना ॥ १५ ॥ दृदशे कमला कापी—ति
 पृष्टः केशवेन सः ॥ प्रोचे किमवबुध्यन्ते । स्त्रीवृत्तांतं महर्षयः ॥ १६ ॥ परमागहता जात—
 नवोद्गाहा मया वने ॥ दृदशे कमलेव स्त्री । काचिःखेचरवेष्टिता ॥ १७ ॥ ततस्तान् खेचरा-
 न् जेतुं । प्रेषीद् द्वेषी मधोश्चमूं ॥ मृदं कुलावबहन्न—मूर्तिः श्रांबो ममर्द तां ॥ १८ ॥ अ-
 थ प्रसह्य संनह्य । प्रस्थिते केशवे स्वयं ॥ श्रांबो मुख्यं दधौ रूपं । का माया गुरुनिः सह
 ॥ १९ ॥ सबधुकं पुरस्कृत्य । नैषेधिं नेमुरच्युतं ॥ श्रांबादयः कुमारस्ते । वृत्तांतं च तमूचि-
 रे ॥ ३० ॥ कृतस्य करणं नास्ति—त्युक्त्वाक्रमयदच्युतः ॥ धनसेनोप्रसेनादीन् । कन्यां पौ-
 त्राय चार्पयत् ॥ ३१ ॥ सागरः पिप्रिये प्राप्य । कमलां कमलामिव ॥ च्युतफाल इव स्त्रीपी ।

व्यधीद्व्योप्रसेनभूः ॥ ३२ ॥ तडिद्राणि नन्नःसेनो । वैरशुभ्यै व्यलोकयत् ॥ विद्रं विना न
 चौरोऽपि । वेदुमीष्टे परैकसि ॥ ३३ ॥ सागरोऽपि चिरं युक्त—दोगः श्रीनेमिशासनत् ॥
 समये शांतधीः श्राद्ध—धर्मं शश्वदसेवत ॥ ३४ ॥ निशि पौषधिकोऽन्धेद्युः । स कायोत्सर्गमु-
 द्रया ॥ शून्ये गृहे स्थितोऽज्ञाधि । नन्नःसेनेन वैरिणा ॥ ३५ ॥ स लब्धवसरस्तीदृणाः ।
 सागरस्याखिलेगके ॥ अग्निधमाता न्यधाद्योह—शूची रोमणि रोमणि ॥ ३६ ॥ अन्वशादेव-
 मात्मानं । वैदनात्सोऽपि सागरः ॥ आत्मन् दीनोऽधुना मायू—र्न दीनः खलु सागरः ॥ ३७ ॥
 त्वया यदपचक्रेऽस्य । पीतां तेन तनोत्यसौ ॥ केन चिन्न हि हन्येत । प्रायः सर्पोऽपि निर्विषः
 ॥ ३८ ॥ सुखेन क्रियते कर्म । पुनः कुत्रेण वेद्यते ॥ अपथ्यदोगः सुकर—स्तद्विपाकरुतु दुः-
 सहः ॥ ३९ ॥ विचारय नन्नःसेन—मेनं परमवांधवं ॥ यस्त्वां मोचयति तन्न—मेत्य दुष्क-
 र्मेपाशतः ॥ ४० ॥ एवं शुनध्यानबलात्प्रपादय । स्वं पोषधं सानशनो विपद्य ॥ सुश्रावकः
 सागरचंद्रनामा । जगाम धाम त्रिदशाविशाधि ॥ ४१ ॥ इति पौषधव्रते सागरचंद्रकथा । ॥
 अत्रापि व्रते पंचातिचारा वज्यस्तिद्यथा—अप्रत्युपेकितदुःप्रत्युपेकितशय्यासंस्कारकः १,

‘अप्रमार्जितदुःप्रमार्जितशय्यासंस्वारकः २, अप्रत्युपेक्षितदुःप्रत्युपेक्षितोच्चारप्रस्त्रवणभ्रूमी ३, अप्रमार्जितदुःप्रमार्जितोच्चारप्रस्त्रवणभ्रूमी ४, पौषधोपवासस्य सम्यगननुपालनं ५ चेति पं-
 चापि सुबोधाः. नवरमप्रत्युपेक्षितो दृष्ट्या न वीक्षितः, दुःप्रत्युपेक्षितः प्रमादितया वीक्षि-
 तः, अप्रमार्जितो रजोहरणादिना, दुःप्रमार्जितोऽनुपयुक्ततया, शय्या शयनं तदर्थः संस्ता-
 रकः शय्यासंस्वारकः, रजोहरणं चौपग्रहिकं साधुसमीपे भूदि स्यात्तदा याचते, नो चेद्विजां-
 चत्वेन प्रमादि. उक्तं च सामाधिकवसरे आवाश्यकचूर्णौ—‘ रजोहरणेणं पमज्जद्, साहूणं
 जगहियं रजहरणमस्थि, तं मगद्, असद् पुत्तस्स अंतेणंति. ’ पौषधोपवासस्य सम्यगननु-
 पालनं, आहाररादीहतः पारणके वा स्वात्मार्थमादरं कारयतः, शरीरे वा शृंगारबुद्ध्या केश-
 रोमादि संमार्जयतो दाहे वा देहं सिंचतः, एवं च गेहव्यापारं, अब्रह्म च मनसा सेवमा-
 नस्य दृष्टव्यं, अस्यातिचारता ज्ञावतो विरतेर्बाधितत्वात्. अत्र ज्ञावनागाथा—उगं तपधंति
 तवं । जे एप्सिं नमो सुसाहूणं ॥ निस्संगा य सरीरे—वि सावडं चिंतए मइमं ॥ १ ॥ उक्तं
 सदृष्टांतं तृतीयं शिक्षात्रतं. अथ चतुर्थं तदाह—

॥ मूढम् ॥—जं द्रह अहापवत्सं । रिसिणो असणाद् देद्द पारण्ण ॥ परमविण्णण्ण
 एयं । तुरियमहासंविनागवयं ॥ एद्द ॥ व्याख्या—यदिह गृहस्थो यथाप्रवृत्तं स्वप्नावनिष्प-
 न्नमशनादि ऋषये निर्भ्रथाय परमविनयेन नत्वनुकंपादिना पारणके पौषधश्चेति गम्यते,
 ददाति, तत्तुयं यथाप्रवृत्तस्याशनादेः संगतं साधुत्रयो विनज्जनमिति ऋरुपत्या यथासंवि-
 नागवत्तमुच्यते, केचिदिदं व्रतमतिशिसंविनाग इति पवंति, तत्र तिथिः पर्वाद्युपलक्षित-
 लोकव्यवहाररहिता अतिशयः साधवस्तेषां संविनाग इति ऋरुपत्तेः. अत्रोपयोगित्वात्किं-
 चिच्चूर्णैर्नाणितं विरथते—‘पोसहं पारंतेणं साहूणं अदाजं न वद्द पारेजं, पुवं साहूणं
 दाजं पहा पारेयवं, काए विहीए दायवं? जाहे देसकावो ताहे अप्पणो सबं ससीरस्स
 विभूसं काजणं साहुपफिस्सयं गजं निमंतेद्द, निस्सकं गिह्दत्ति साहूणं का पफिवत्ती?
 ताहे अन्नो पफुवणं अन्नो नायणं पफिवेहेद्द, मा अंतरादयदोसा ववियगाद्दोसा य न-
 विस्संति, सो जद्द पढमाए पोरसीए निमंतेद्द, अहियनमुक्कारद्दत्ता ताहे धिप्पद्द, जद्द नत्थि
 ताहे न धिप्पद्द, तं धरियवयं होहिद्द सो वणं लगिजा, ताहे धिप्पद्द संविस्सकाविज्जाद्द, जो

वा उभयानुपरोसीए पारेइ, पारणगइत्तो अन्नो वा तस्स विसस्सिजइ, तेण सावएणं सह ग-
 म्मइ. संघानुत्तं वच्चइ एगो न वइइ, साहुपुरत्तं सावगो पढा वरं नेजण आसणेण निमंते-
 इ, जइ न निविटो विणउपत्तो ताहे नत्तपाणं सयं देइ, अहवा चायणं धरेइ, नज्जा देइ,
 अहवा वित्तं अइइ, जाव दिन्नं सावसेसं च गिहियवं, पढा कम्माइपरिहरणठदाजणं वं-
 दित्ता विसजेइ, अणुगइइ, पढा सयं जुंजइ. जइ जं च किर साहूणं न दिन्नं तं सावएण
 न जुत्तवं, जइ पुण साहु नश्चि तत्थ देसकात्तवेत्ताए दिसात्तोत्तं कायवो विसुक्केणं चावेणं,
 जइ साहूणो हुंता तो निहरित्तं होंतोत्ति. 'अनेन सदापि सुश्रावकेण साधुत्थो दानं देय-
 मेव, परमत्तिश्चिसंविनागवतोच्चारः पर्वपारणके एव नवति. यदाहावश्यकवृत्तिकारः—पौष-
 धातिश्चिसंविनागौ तु प्रतिनियतदिवसानुष्ठेयौ न प्रतिदिवसानुष्ठेयावित्यदं विस्तरेण. नन्व-
 नेषणीयं ददानस्य ग्रहिणः को दोष इत्याह—

॥ मूदम ॥—दित्तो अणेसणिज्जं । सुसाहुणो कुणइ कंबुुरं चरणं ॥ जम्मंतरंमि अ-
 प्पा—उयं च अप्पाणमवि पायं ॥ एउ ॥ व्याख्या—श्रावकोऽनेषणीयमाधाकर्माद्यशुक्लं द-

दानः सुसाधोश्चरणं चारित्र्यं कर्तुरं मधीस्वरं दितशुक्लवज्राप्रायं करोति, न केवलं साधुमेव कर्तुरचरणं करोति, आत्मानमपि जन्मांतरे प्रायोऽदपायुषं करोति. तथा च जगवतीसूत्रं—
'कह एं जंते जीवा अप्पा जयत्ताए कम्मं पकरंति ? गोयमा ! पाणे अइवाइत्ता सुसं वइत्ता तहारूवं समणं माहणं वा अफासुएणं अणेसण्णिजेणं असणपाणखाइमसाइमेणं पक्खिवात्ति-
त्ता जवइ. ' प्रायो ग्रहणादनिवर्हिइशुक्लमपि ददतो न दोषः. उक्तं च—संशरणंमि अशुक्लं ।
दुह्ववि गिहंतदितयाणहियं ॥ आजरदिठंतेणं । तं वैव हियं असंशरणे ॥ १ ॥ अनेन स-
त्ति निवर्हि साधोः सर्वथाऽनेषणीयं न देशमित्युक्तं, एषणीयमपि कुपात्रे ददतः न कोऽपि शु-
ण इत्याह—

॥ मूलम् ॥—एवं कुणइ कुपत्ते । असणाइ एसणिज्जमवि दितो ॥ पावपयकीडं सवा ।
ददबंधा सिधिलबंधावि ॥ एउ ॥ व्याख्या—सुगमा. अत्र पंचसांगसूत्रं—'समणोवासाग-
स्स एं जंते तहारूवं असंजयं अवरियं अप्पक्खिहयपच्चक्रायपावकम्मं फासुएण वा अफासु-
एण वा प्सण्णिजेण वा अणेसण्णिजेण वा असणपाणखाइमसाइमेण पक्खिवात्तेमाणस्स किं

किञ्चिद् ? गोयमा ! एतंसो से पावकस्मे कञ्चिद्, नश्चि य से कावि निजरा ?' तर्हि श्राव-
केण साधुन्योऽन्यत्र न कापि दानं देयमिति परप्रश्नमाशंक्य पूर्वसूरिकृतां गाथामाह—

॥ मूलम् ॥— जं मुस्कद्वा दाणं । तं पद् एसो विद्ही समस्काज् ॥ अणुकंपादाणं पुण ।
जिणेहिं न कथावि पफिसिक्कं ॥ एए ॥ व्याख्या—एष कुपात्रदानविषेधलक्षणः, कर्मनिर्ज-
राविमर्शनमकृत्वा केवलं कुपात्रेणया यद्दीयते तदनुकंपादानं पुनर्जिनैर्न कदापि प्रतिषिद्धं.
अत एव राजप्रहन्युपांगे— ' मा णं तुमं पएसी पुवं रमणिजे त्रविस्सा पत्ता अरमणिजे त-
विजासीति. ' केशिगणधरोपदेशात्प्रदेशी नरेश्वरो निजं देशं चतुर्धा विप्रज्जैकेन तदंशेन दी-
नानाथाद्यर्थं सततं दानशाखां प्रवर्तयामास, दानत्यागान्माभूजिनमतस्यापत्राजनेति. यदा
हि परमशुभवः श्रावकाणां सर्वत्र दानं नानुमन्थेरंस्तत्तुंगिकानंगरीनिवासिश्रावकवर्णनाधि-
कारे— ' विहड्डियपजरत्तपाणा ' इति विशेषणं नोपाददीरन् केवलं साधुप्रदाने प्रचुराद्भव-
दनात्रावात्. ततो निर्जरार्थं यद्दानं तस्साधुन्य एव देयं दयादानं पुनः सर्वेन्योऽपीति परमा-
र्थः. ननु पात्रदानेऽपि केचिन्न निर्जरां प्राप्नुयुस्तत्र को हेतुरित्याह—

॥ मूलम् ॥—सवारंनवित्तं । पत्र दोसेहिं वज्जियं देयं ॥ दाया मायारहिणं । जइ
 जुइ तो फलं पुत्तं ॥ १०० ॥ व्याख्या—सर्वरिंशेत्थो वित्तिकं पृथग्भूतं पात्रं ग्राहकः, दोषै-
 राधाकर्मादिचिर्विर्वर्जितं देयं वस्वशनादि, दाता च मायारहितो निश्चलमनः, यथेतत् त्र-
 यं जुज्यते, दानकरणे एकत्र मिलति तदा फलं प्रस्तावादानस्य पूर्णं सम्यग्भिर्जरारूपं जायते,
 नान्यथा. समुदायसाध्ये हि वस्तुन्येकेनापि न्यूनतायां संपूर्णसिद्ध्यभावात्. यद्भगवती—
 'समणोवासगस्स णं तंते तहारुवं समणं वा माहणं वा फासुएणं एसणिजेणं अस्सणपा-
 णखाइमसाइमेणं पफिवाशेमाणस्स किं कज्जाइ ? गोयमा ! एगंतसो निज्जारा किज्जाइत्ति.'
 एतत् त्रयं तु कस्यचिद्गुण्यस्यैव संगच्छति. उक्तं च—केसिं च होइ चित्तं । वित्तं अन्नोसिं उ-
 त्तयमन्नोसिं ॥ चित्तं वित्तं पत्तं । तित्तिवि जेसिं तु ते धज्जा ॥१॥ अथ पात्रदानस्य विशेषमाह—
 ॥ मूलम् ॥—करुणाइपरिस्काए । लोत्रेण तथेण अमरिसेणं वा ॥ जस्सपस्सिणटा दा-
 णं । अरिहंति कयावि न हु सुणिणो ॥ १ ॥ व्याख्या—मम दत्तं विना वराका अमी कथं
 नविष्यंतीति करुणा, श्रूयंते ह्यमी निर्दोत्रास्सदीयमानं गृह्णन्ति वा न वेत्ति परीक्षा, दानात्तत्र

नवे भवांतरे वा नोगादिप्रार्थनं लोचः, असत्कृता अमी शापादि दास्यंति विरूपं जद्विषयं-
तीति नयं. अमुकेनापि दत्तं किमहं ततोऽपि हीनो यन्न ददामीत्यमर्षः. एतैर्हेतुभूतैस्तथा-
ग्रहीतुरन्यस्य वा मुखादात्मश्लाघा शुश्रूषा यशः, दानोपचारिता एते मया पृष्ठं ज्योतिष्का-
दि वक्ष्यंतीति प्रश्रज्योतिष्कादेश्चदर्शं च मुनयोऽनंतकल्याणिनः दानं नाहंति, स्वनिस्तारबु-
द्ध्या नकिदानस्यैव तेष्वधिकारात्. अथास्य दानस्य माहात्म्यमाह—

॥ मूलम् ॥— जं कालविसेषेण । पत्ते न्नावेण दिज्जए दाणं ॥ तं कंप्पडुमचिंता-मणी-
णमाहप्पमहरेइ ॥ १ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरं कालविशेषश्चायं—, पहसंतगिवाणेसु ।
आगमगहणे य लोचकरणे य ॥ उत्तरपारणगंसि य । दाणं च बहुफवं होइ ॥ १. ॥ अत्र
पात्रदाने दृष्टान्तमाह—

॥ मूलम् ॥—परमन्नं वन्नं साहु—संगमे संगमेण जं दिन्नं ॥ तं दाणप्पन्नवाए । रिद्धिप्प-
युण कयं पयकं ॥ ३ ॥ व्याख्या—यत्संगमेन गोपक्षेन वन्नं मातुरप्यपहुवता सता साधोः
संगमे समागमे सति परमान्नं पायसं दत्तं, तत्तस्य दत्तं दानं दानप्रन्नवया कृद्ध्यैव न्नांतरे

प्रकटं सर्वस्यापि जगतो विदितं कृतं. अनेनाप्रार्थितापि प्रसिद्धिर्दानस्वयमेव जायते, ये पुनः
 प्रसिद्ध्यर्थमेव दानं ददति तेषां दुर्बुद्धिविबसितमित्यावेदितमिति गाथार्थः. संगमकथा चैवं-
 मगधेषु श्रिया शादी । शालिग्रामोऽस्ति विश्रुतः ॥ रक्षायंत्रंति केदशा । यत्र दुर्घ्निकर-
 कसः ॥ १ ॥ धन्या धनुर्लतेवाभू—स्त्री तत्रोहन्नवंशजा ॥ जहौ वयोविपाकेन । नभ्रांयपि
 न या गुणं ॥ २ ॥ अमूदभूमिर्दोषाणां । तस्याः संगमकः सुतः ॥ यो बाढ्ये वत्सरूपाणि ।
 चारयामास गोचरे ॥ ३ ॥ धन्यापि कुर्वती दास्यं । सततं लोकवेशमसु ॥ उदजीवयदात्मा-
 नं । तनयं च नयांचिता ॥ ४ ॥ पायसं पर्वदिवसे । व्यापृतं प्रतिमंदिरं ॥ दंष्ट्रा स दृष्टशु-
 क्रातु—र्वालिः स्वांबामयाचत ॥ ५ ॥ साप्यूचे पायसं पुत्र । नर्वाति श्रीमतां गृहे ॥ धन्या-
 प्यहमधन्येव । तिःश्रीकास्मि करोमि किं ॥ ६ ॥ अशक्तामीप्सितं दातु—मेकस्यापि तनूरु-
 हः ॥ केवलं दुःखदाहार्थ—मेव मां विदधे विधिः ॥ ७ ॥ दौःस्थ्याविज्ञेन बाढेन । याढ्य-
 माना पुनः पुनः ॥ शढ्यापितथना धन्या । मुक्तकंठं ररोद सा ॥ ८ ॥ पृष्टासन्नग्रहस्त्रीत्ति-
 दुःखहेतुं जगाद सा ॥ ता जनुर्मा सखि क्रंद । त्रोज्योऽस्मान्निरयं शिशुः ॥ ९ ॥ अत्तमा-

नी पुनर्बालो । न तथा नोक्तुमैहत ॥ सत्यां मातरि कोऽन्यश्ची—मुखानीकृत नोजने ॥१०॥
 ततस्तद्बुधदुःखाज्य—सिता उद्धसिताननाः ॥ तास्तस्यै ददिरि सापि । कैरेयीं मंडु निर्ममे
 ॥ ११ ॥ स्यादे विशादे पुलाय । पायसं परिवेष्य सा ॥ जगाम निकटं धाम । बालपुण्यैरि-
 वरिंता ॥ १२ ॥ तावत्त्राययौ कोऽपि । मुनिर्मसिमुपोषितः ॥ संगमो जंगमं पुण्य—सिव तं
 वीक्ष्य पिप्रिये ॥ १३ ॥ काहं निःपुण्यकः कायं । पुण्यराशिमयो मुनिः ॥ अहो अचिंतितश्चिं-
 ता—मण्डिरेष मयैद्वयत ॥ १४ ॥ अथ मे पायसप्राप्ति—रथ मे कृषिसंगमः ॥ यन्न संजा-
 द्यते भाग्यो—दयात्तदपि संनवेत् ॥ १५ ॥ कुड्कौ यत्किष्यते मन्ये । नश्मन्येव हुतं हि त-
 त् ॥ मुनये दीयतेऽस्मै य—त्तत्कल्पतरुसेवनं ॥ १६ ॥ इति भावनया बालः । स्यात्बुध-
 स्य त्रकितः ॥ स्ववासनोज्ज्वलं साधो—दौक्यामास पायसं ॥ १७ ॥ तदादत्त मुनींद्रोऽपि ।
 तदनुग्रहकाम्यथा ॥ प्रासमात्रं मुनिर्भुङ्क्त् ॥ कोटिदानाय कल्पते ॥ १८ ॥ गते मुनिपतौ ध-
 न्या—जगाम न तु संगमः ॥ अषरुकीणमंत्रः स्वं । सुकृतं मातुरप्यवक् ॥ १९ ॥ मंथु नु-
 क्तमनेनेति । पुनः सा पर्यवेष्यत् ॥ पायसं न्यायसंप्राप्तं । सोऽप्याकंठमञ्जुक्त च ॥ २० ॥ स्व-

नावगुरुसदान—पुण्यैर्गुरुतरीकृतं ॥ स्वल्पे शिशूदरे युक्तं । जीर्घतिस्म न पायसं ॥ २१ ॥ नो-
 ध्वं नाथश्च तत्कुक्षि—संगनंगनयादिव ॥ प्रयाति पायसे जाता—जीर्णबाधः स इध्विवा-
 न् ॥ २२ ॥ इदं दिनं दिनं मन्ये । यत्राब्रून्मुनिसंगमः ॥ नक्तमेतद्धि मे तुभ्यै । यत्तस्मै स-
 मदीयत ॥ २३ ॥ स्वं दानं नावयन्नेव—मनिदानं विपद्य सः ॥ ग्रामावासादिवोद्ध्रियः । पु-
 रंप्रत्यचलद्विशि ॥ २४ ॥ अन्वेषकत्रियेवाप्तौ । गत्वा राजगृहं जवात् ॥ गोजद्रेऽयवधून्नद्रा-
 कुक्षौ तन्नमवास्थित ॥ २५ ॥ स हि पुण्यप्रियः पुण्य—दोहदान् मातुरातनोत् ॥ तानिभ्यः
 पूरयामास । वासवदुरिवापरः ॥ २६ ॥ मात्रा न्यत्रालि शालेयं । तत्र गर्भगते यतः ॥ प्रा-
 पितः शालिनद्राह्यां । तज्जातो जनकेन सः ॥ २७ ॥ पावितः पावितः पित्रा । तारुण्ये परि-
 णय्य सः ॥ तद्रूपवोचिर्तैरिन्द्र्यै—दैत्ता द्वात्रिंशत् कनीः ॥ २८ ॥ द्वात्रिंशता सृगाक्षीनिः ।
 करेणुत्रिव द्विपः ॥ विदामास परिक्रीरु—माणो वेद्यांतरं न सः ॥ २९ ॥ गोजद्रः प्रवथा
 वीर—प्रभूपांते धृतवतः ॥ आहतोप्रतपाः स्वर्ग । साधितानश्नानो ययौ ॥ ३० ॥ ताम्भ्यैः श्री-
 शालिनद्रस्य । स्मृतप्राच्यत्रवः सुरः ॥ स सूतोः सबधूकस्य । दिव्यान् नोगानपूरयत् ॥ ३१ ॥

यद्यदंगोऽखंगसस्य । वासःस्नग्भूषणादिकं ॥ प्रातः पपात निर्माद्य-मिव तन्मलकूपके ॥३१॥
 नद्वैव निखिलं गेह—व्यापारं निरवीवहत् ॥ शालिस्तु सततं तस्थौ । सौधमूर्द्धनि सप्रियः
 ॥ ३३ ॥ कदाचिदैयस्तत्र । रक्तकंबलनैगमाः ॥ रत्नाणि राजगानीति । ययुस्ते राजमंदिरम्
 ॥ ३४ ॥ चंद्रांशुचिरिव ह्युतां—स्ते राज्ञे रत्नकंबलान् ॥ संदर्श्य तद्गुणाख्यान—पूर्व सू-
 द्यमथोचिरे ॥ ३५ ॥ नो अमी कंबला मूढ्ये । नाधिका नाधिकारिणः ॥ तदेतेषु वयं रथा-
 ता । गोपाला इति भूतले ॥ ३६ ॥ शीततापहरत्वेन । यदित्र्यैः श्लाघिता अमी ॥ तत्रोपा-
 यांतरमपि । प्रायः सुकरमेव नः ॥ ३७ ॥ श्रुत्वेति वणिजो वाचं । राज्ञो राजशहात्ततः ॥ नि-
 र्गता अपि ते त्रेमु—श्वित्रं राजशहेऽखिले ॥ ३८ ॥ उकस्ते लोकवाणीनि—गोत्रद्रांगरुहो
 ययुः ॥ नद्वा नद्वाशया तेषां । प्रतिपत्तिं विनिर्ममे ॥ ३९ ॥ स्वार्थे निवेदिते तैश्च । दत्त्वा
 मूढ्यं मनीषितं ॥ आदत्त सकलान् रत्न—कंबलानबलापि सा ॥ ४० ॥ यथायात पुनस्त-
 न्नो । आनयेत बहुनिमान् ॥ द्रयुक्त्वा सा वधुपादान् । प्रमाधुं तानखंरुयत् ॥ ४१ ॥ शु-
 शुभे चेद्वणादेव्या । यदिदेशाष्टपागतान् ॥ महीशो मूढ्यबाहुल्या—नाददे रत्नकंबलान्

॥ ४५ ॥ अथैकं चेद्वृणा भूपं । यंयांचि रत्नकंबलं ॥ सा हि तस्य समस्तांतः—पुरस्त्रीषु वि-
 शिष्यते ॥ ४३ ॥ तृपोऽत्रयधत्त देव्येतां । कदाशां सां क्रुथा वृथा ॥ विनात्यान्तीरनाथैव ।
 कुर्वती कंबलाग्रहं ॥ ४४ ॥ कार्यं ते कंबलस्यास्य । दुकुलैः किं न सिद्ध्यति ॥ निषिद्धैवं नु-
 पेणासौ । प्राविशत्कोरमंदिरं ॥ ४५ ॥ अपि प्रेतग्रहाजानन् । दुर्मोचं महिवाग्रहं ॥ अति-
 हुरपि तान् भूमा—नाहयद्दण्डिजः पुनः ॥ ४६ ॥ रत्नकंबलमेकं ते । याचितास्तरमूचिरे ॥
 देव ते वणिजो मात्रा । सर्वेऽक्रीयंत कंबलाः ॥ ४७ ॥ राजयोगोऽपि नः कार्यं । न सिद्धं व-
 स्वविक्रयात् ॥ नद्रथाऽसिद्धिं तज्ज्योतिः—शास्त्रस्याहो विपर्ययः ॥ ४८ ॥ नद्राया शुवनं
 नूपः । प्रैषीत्स्वपुरुषानथ ॥ यथावयाचिता रत्न—कंबलं तैर्जगाद् सा ॥ ४९ ॥ ग्रहीता ये-
 ऽधुना धौत—वधूचरणमाहुषे ॥ ते तेषां पश्यतामेव । कंबलाः शकलीकृताः ॥ ५० ॥ पुराणै-
 र्भदि कार्यं त—दादध्वं शतशोऽप्यमून् ॥ न हि भूपः श्रियामेव । जीवितस्यापि स प्रभुः
 ॥ ५१ ॥ इति तैरुदिते राज्ञः । प्रोचे निःशस्य चेद्वृणा ॥ पश्याम्साकं च वणिजां । मृन्मणी-
 नाभिवांतरं ॥ ५२ ॥ शंकाकृत् प्रकटं यानं । स्थानं नर्त्तयहे वित्ते ॥ राज्ञीनां शुजगीनां च ।

जोगिनीत्यङ्गिधा मुधा ॥ ५३ ॥ रामा मनोऽन्निरामास्ता । या जोगानिति जुंजते ॥ स्तुषाः
 सुखीकरोत्येवं । या सा श्वश्रुर्मुदे मम ॥ ५४ ॥ पुंसः किमुच्यते तस्य । यस्य भाग्यानुभाव-
 तः ॥ यदस्माकं न कोशोऽपि । तत्तासां न्युंजनं पदोः ॥ ५५ ॥ कुमुद्वती ते दयितावदाता ।
 न तामपि स्मेरयितुं क्रमोऽस्ति ॥ तथापि धत्से यदि राजनाम । को नाम तद्दारयति मृगांक
 ॥ ५६ ॥ इति रोषविषाक्तायां । श्रुतायामपि तन्निरि ॥ न तत्याज क्षमां राजा । स हि ख्या-
 तः क्षमापतिः ॥ ५७ ॥ यस्येदृशः द्विधा सोऽयं । शालिन्नद्रोऽस्ति कीदृशः ॥ इति कौतूहली
 शूमा—नमात्थैराज्राहव तं ॥ ५८ ॥ नद्रान्त्रयेत्य नृपं प्रोचे । देवो यदि दिदृक्ते ॥ तत्प्रसव्य
 निजं बंधु—मलागत्य निरीक्ष्यतां ॥ ५९ ॥ लज्जते तद्रुपुःस्पर्शं । ज्ञानवीया न ज्ञानवः ॥ क-
 दाकरवसुधातं । संहृत्यैवापराधिनः ॥ ६० ॥ सन्मध्याधमनेदेन । त्रिविधो लोक उच्यते ॥
 इतीव जनसंसर्दं । सहते स हि नोत्तमः ॥ ६१ ॥ चंदनागुरुकस्तूरीः । सर्वसाधारणा इति ॥
 सोऽपास्य मानवीर्दिव्यैः । स्वं खिंपति विलेपनैः ॥ ६२ ॥ देव एव स्वपादात्रयां । मंदिरं तरपु-
 नातु नः ॥ एवं हि ज्ञातरि प्रेम—प्रकर्षो दर्शितो जवेत् ॥ ६३ ॥ भूपस्तस्या वचोऽमंस्त ।

सापि विज्ञा व्यथापयत् ॥ शोचां गोत्रद्वेदेन । कृणेन श्रीपथेऽखिवे ॥ ६४ ॥ नाकिनिर्मि-
 तसौवर्ण—रत्नमंकितमंफपं ॥ मार्गं व्यतीत्य नृपालः । श्रीशालेर्नवनं ययौ ॥ ६५ ॥ वज्रवैभू-
 र्भ्रूपीठं । स्फुटरफटिकत्रित्तिकं ॥ सारमरकतस्तत्रं । चंचकांचनतोरणं ॥ ६६ ॥ चारुचंद्रो-
 दयं व्यक्त—मुकास्वस्तिकसंकुदं ॥ किमेतदिति संत्रांत—स्तद्विवेश विशांपतिः ॥ ६७ ॥ यु-
 र्मं ॥ ब्रह्मा सिंहासने तुर्य—श्रुवि नृपं न्यवीविशत् ॥ स्वयं च ससमीं नृमिं । गत्वा शालि-
 मवोचत ॥ ६८ ॥ भीरुर्गोविथोगात्वं । सोमालशासि नंदन ॥ तथापि सकृदुत्तीर्यं । पश्य
 श्रेणिकमागतं ॥ ६९ ॥ समर्थं वा महर्षं वा । श्रेणिकाख्यं क्रयाणकं ॥ त्वमेव मातरादस्व ।
 किं मथेति जजदप सः ॥ ७० ॥ सहस्रं साय्यथादस्स । श्रेणिको न क्रयाणकं ॥ किंतु यः
 पालपाथेभ्यः । सोऽयं तनय नः प्रभुः ॥ ७१ ॥ स्वामिनामस्तु कर्णतः । संतप्तत्रयुतां दधौ ॥
 स दध्या जीवितं धिभमे । सेव्यो यत्रापरः प्रभुः ॥ ७२ ॥ देहंप्रति प्रभुर्जीवः । कर्म जीवंप्रति
 प्रभुः ॥ कर्मप्रति प्रभुर्वीरः । कोऽयमंतर्गुरुः प्रभुः ॥ ७३ ॥ तन्ममैत्तिरत्वं नोगैः । स्वामिनाम-
 कदांकितैः ॥ निःकदांकं गृहीष्यामि । श्रीवीरस्यैव शासनं ॥ ७४ ॥ विरकोऽप्यथ निर्देशा—

न्मातुः सोऽवतरन्नथः ॥ बाह्येऽनात्तव्रतं मेने । स्वमथोगामिनं किल ॥ ७४ ॥ व्यवहारेण सो-
 ऽनंसी—न्नुपं तेनापि सस्रजे ॥ अंके चारोपयांचके । ज्यायसा बंधुनेव सः ॥ ७५ ॥ उद्श्रु-
 नयनं वीक्ष्य । शालिं भद्रां नृपोऽन्यथात् ॥ मातर्दुःखार्त्तवत्प्रीति—पदेऽसौ किमु रोदिति
 ॥ ७६ ॥ नद्रा व्यजिह्वपदेव । देवभूयं गतः पिता ॥ अस्मै ददाति दिव्यस्र—गंधभूषांशु-
 कान्यहो ॥ ७७ ॥ अयं मनुष्यगंधेन । रंभास्तंन द्रवाग्निना ॥ म्लायत्यतिमृदुर्देव । तदसौ पु-
 श्यास्यतां ॥ ७८ ॥ सोऽथ प्राप्य नृपादेशं । निविष्टः पृथगासने ॥ अभूत्प्रहृष्टवदन—शार-
 कादिव निर्गतः ॥ ७९ ॥ ततो राजानुज्ञातः स । सौधस्याधित्यकां ययौ ॥ नृपश्च स्थापयां-
 चके । नोक्तुमन्यर्थ्यं नद्रया ॥ ८० ॥ स्नातः पपात भूपातुः । कराभ्यादंगुलीयकं ॥ कूपे न-
 द्रांगभूषा—निधाने कुतुकादिव ॥ ८१ ॥ गालितेऽथ जले कौपे । तज्जतान्ररणेषु सः ॥ अ-
 द्वां विज्ञेध्विवापश्य—निस्तेजः स्वांगुलीयकं ॥ ८२ ॥ राज्ञा किमेतदित्युक्ता । दास्युचे देव
 पिंश्रितं ॥ इदं भूषणनिर्मल्यं । शालिनद्रस्य पश्यतां ॥ ८३ ॥ वयं हि भूपाः कूपांबु—गाल-
 नान्मुद्रिकामपि ॥ पश्यामः सादरं शाले—रहो वीजाशितं नवं ॥ ८४ ॥ इत्यात्तविस्रयो रा-

जा । नद्रथात्रोजि नक्तितः ॥ तत्राहक्रप्राचृतैर्दिव्यै—मुंदितश्च न्यवर्तत ॥ ८५ ॥ धर्मघोष-
 गुरुः श्रीमान् । घोषयन् धर्मसंगिषु ॥ तलागादन्यदा घोष । इव गोरसपूर्तये ॥ ८६ ॥ अग्ने-
 ऽपि नववैराग्य—प्रसन्नं शालिमानसं ॥ प्रसत्सिमधिकां नित्ये । सुहृडुकस्तदागमः ॥ ८७ ॥
 आरूढः स रथं मूर्त—मिव पुण्यमनोरथं ॥ गुरुनुपेत्य नत्वा च । शृणोतिस्मेति देशनां ॥ ८८ ॥
 त्रोगा त्रंशुरवृत्तयो गिरिसरिथायाच्चरं यौवनं । खद्योतद्युतिसोदरी परिणतिः स्त्रीणां रमाणा-
 मपि ॥ मृद्युर्नित्यत्रयस्ततोऽतिविषमं मुक्त्वा भवं त्रावतः । स्त्रीकर्तुं शमराज्यमकथसुखं त्र-
 द्या यतध्वं सदा ॥ ८९ ॥ कथं न स्यात्परः स्वामी—त्युक्तस्तेन गुरुर्जगौ ॥ स्वाधीने हि त-
 पोष्याने । येषां ते स्वयमीशते ॥ ९० ॥ ऊर्ध्वं सिद्धिशिवातवादपि तत्त्वे पातावमूलात्तथा ।
 तिर्थं कृ प्रांत्यपयोनिधेः परतटाञ्चिता स्वतंत्रा स्थितिः ॥ योग्यत्वं नरनाकिनायकनतेर्न क्रूर-
 चौरद्विषां । त्रीतिर्नीतिविचारणा मुनिपतेः साभ्राज्यमित्यद्भुतं ॥ ९१ ॥ तरपृष्ठा मातरं दी-
 क्तां । स्त्रीकरिष्ये वदन्निति ॥ माससुह्य इति प्रोक्तः । सूरिणा स गृहे ययौ ॥ ९२ ॥ प्रणम्य
 च जगौ नद्वां । मातः ख्यातनया मया ॥ धर्मघोषशुरोधर्म—देशनाश्चावि सांप्रतं ॥ ९३ ॥

अथ नदान्यधाद्रस । तस्यैवासि पितुः सुतः ॥ किं चित्रमन्न यद्धर्मं । शृणोषि च करोषि
 च ॥ ९४ ॥ तस्यैवासि पितुः पुत्र—सतो जोगपराङ्मुखः ॥ दीक्षां मातस्त्वदाज्ञातः । कां-
 क्षामीति जगाद् सः ॥ ९५ ॥ साप्युचे तव सौमाद्यं । वपुस्तीव्रतरं व्रतं ॥ न स्यान्नेत्र डुकृ-
 क्षेन । खरगोष्ठुरबंधनं ॥ ९६ ॥ सोऽवदधे महासत्त्वा । ज्ञाततत्त्वाश्च निर्ममाः ॥ मातः सं-
 ज्ञातवैराग्या—स्तेषामीषकरं व्रतं ॥ ९७ ॥ मृदुर्दृढो दृढोऽपि स्या—न्मृदुरापदि दैवतः ॥
 मृदु मृदन्नियोगे स्याद् । दृढिमा तु विनश्यति ॥ ९८ ॥ तथापि सहमानस्त्वं । मर्त्यगंधं शनैः
 शनैः ॥ आत्मज त्यज जोगांस्ता—निति माता शशांस तं ॥ ९९ ॥ सोऽपि प्रत्यहमेकैकां । तू-
 लिकां तरणीमपि ॥ औञ्जन्मृदुतररुपशां । संजोगस्तुखसाक्षिणीं ॥ १०० ॥ स्वसा श्रीशावि-
 नद्रस्य । कनिष्ठान्नैव पत्तने ॥ पर्याणीयत धन्येन । धनातिधनदश्रिया ॥ १ ॥ यथा यथा सा
 सस्मार । ज्येष्ठबंधोर्वताग्रहं ॥ व्यदीर्यतेव वै चिंतं । दुःखेनास्यास्तथा तथा ॥ २ ॥ स्नपयं-
 ती कदुष्णाशु—जदैः स्नानोद्यतं प्रियं ॥ किं रोदिषीति तेनोका । ब्रातृवृत्तं जगाद् सा ॥ ३ ॥
 सिक्वाथान्निदधे धन्यो । ही ब्राता कातरस्त्वव ॥ योऽशक्तः सहसा त्यक्तुं । जोगानेवं विदं-

बते ॥ ४ ॥ शेषास्तस्य प्रियाः प्रोचु—वर्तितैव सुकरा प्रिय ॥ यद्यस्ति नाम सामर्थ्यं । तत्किं
 न त्यजसि स्वयं ॥ ५ ॥ धन्योऽथ स्माह धन्योऽस्मि । यद्भूयं विप्रहेतवः ॥ संप्रेषणमिव ढ्या-
 द्यो । इतोस्माहं प्रकुर्वते ॥ ६ ॥ नाथ नमोक्तिरेवैषा । किमकस्माज्जहासि नः ॥ इति वाग्वि-
 श्वैस्त्वासां । स शैल इव नाश्रुजत् ॥ ७ ॥ पतिमार्गानुगामित्वाद् । इतन्नारं विवक्तुन्निः ॥
 दयितान्निः समं तान्निः । शिविकामारोह सः ॥ ८ ॥ अकण्ठे प्राहृषं तन्वन् । धनवृष्ट्यार्थि-
 मंश्रवे ॥ तदायातात्प्रबोधीरा—दीक्षां नेजे स सप्रियः ॥ ९ ॥ तत् श्रुत्वा शालिन्नद्रः इत्वं ।
 जितं धन्येन मानयन् ॥ श्लिथस्तूवीश्व संयुक्त—शेषा एकपदेऽत्यजत् ॥ १० ॥ याप्ययानं स-
 मारूढः । प्रौढनिःक्रमणोत्सवः ॥ ययौ जिनस्य सोऽन्यर्षे । तूर्णे च इतभाद्दे ॥ ११ ॥ चरं-
 तौ तौ महीपीठे । संयुक्तौ संयमश्रिया ॥ रेजतुस्तेजसा स्थान्ना । दशाविव जुजाविव ॥ १२ ॥
 निर्मांसरुधिरौ ढ्यका—स्थिनसौ तपसौऽज्वलौ ॥ वेजाते ध्यानदीपस्य । तावन्नकम्बुश्रियं
 ॥ १३ ॥ अधीतागमसूत्रार्थौ । वर्षैर्द्वादशानिः समं ॥ समं श्रीवर्धमानेन । तौ राजशृङ्गभीष-
 तुः ॥ १४ ॥ मुनी मासोपवासांति । पारणाय कृतोद्यमौ ॥ प्रभुं प्रणम्य चिद्वार्धं । तावनुज्ञा-

मयाचतां ॥ १५ ॥ तवाद्य पारणं मातु—हस्तेनेत्युदितेऽर्हता ॥ दृष्टामीति वदन् शालि—
 मुनिर्धन्यावितोऽचलत् ॥ १६ ॥ गतौ नद्राग्रहकारं । तौ मुनीदौ तपःकुरौ ॥ न कोऽपि बं-
 द्यामास । जातजन्मांतराविव ॥ १७ ॥ जिनं सनंदनं धन्यं । नंतुं नद्रापि स्ववरा ॥ त्वर-
 यंती वधूर्नेकां—चक्रे साधुधियापि तौ ॥ १८ ॥ क्लृणं प्रतीक्ष्य विश्वस्य । प्रतीक्ष्य तौ विरे-
 मतुः ॥ निरीयतुश्च नगर—प्रतोतीतोऽप्यरोषणौ ॥ १९ ॥ विकेतुं दुग्धदध्याज्यं । प्रविशंती
 पुरांतरा ॥ प्राग्जन्मजननी शालि—नद्रस्याजनि संमुखी ॥ २० ॥ सा शालिनद्रमालोक्ष्य ।
 स्नेहादुत्प्रस्रवस्तनी ॥ दध्ना दधाना रोमांचं । जरती प्रत्यलात्रयत् ॥ २१ ॥ जपेत्य त्रिजग-
 द्नाथं । तदालोच्य यथाविधि ॥ नद्रयोऽग्निदधे नाथ । पारणा मातुतः कथं ॥ २२ ॥ न वे-
 त्सि दधिदात्री ते । प्राच्यजन्मप्रसूरसौ ॥ द्रत्युक्त्वासौ स्फुटीचक्रे । प्राग्भवं ब्रुवनप्रब्रुः ॥ २३ ॥
 सोऽचितयत्ततो हंत । द्वितीयोऽयं नवो मम ॥ आधुनिगक्रिताद्यापि । जरती सा तु जीवति
 ॥ २४ ॥ श्रियंते शिशवोऽप्येके । जीबंलन्ये जरातुराः ॥ धिर्गोद्रजालिकस्येव । विचित्रा कर्म-
 णो गतिः ॥ २५ ॥ यद्दत्तपायसेनेत्रयो—ऽभूवं ब्रूवल्लयश्रुतः ॥ तदात्तेनाथ दध्नाहं । ब्रूयासं

श्रुवनोत्तरः ॥ २६ ॥ अर्थापजीव्य तौ दक्षा । ह्यनुज्ञाप्य जगद्गुरुं ॥ आरूढौ सिद्धिसोपान-
 सिव वैचारपर्वतं ॥ २७ ॥ आदायानशनं तत्र । पादपोषणमात्रिधं ॥ शिलातलेऽवतस्थत् ।
 तौ शिलाघटिताविवं ॥ २८ ॥ नडा समवसरणं । गतापृष्ठजिनेश्वरं ॥ शालिधन्यौ क्व तौ
 साधू । किं नैद्वयायापि नागतौ ॥ २९ ॥ उवाच नगवान् नद्रे । जातजामातरौ तव ॥ आ-
 व्रतौ कापि संभक्ते । न प्रेम केमकाङ्क्षिणौ ॥ ३० ॥ तथापि त्वदृष्टहं प्राप्तौ । न ज्ञातौ व्यग्र-
 या त्वया ॥ कारितौ पारणं दक्षा । श्रीशालिप्राप्तवांबया ॥ ३१ ॥ इमौ संप्रति वैचार—शुं-
 नोऽनशनमाहतौ ॥ तत् श्रुत्वा यदर्थौ दुःखं । नडा सैव विवेद् तत् ॥ ३२ ॥ आरोहन्मगधे-
 शेन । सह दुःसहदुःखयूः ॥ सा तह्युगं ह्यंजोत्तिः । कुर्वती पिबिवाः शिवाः ॥ ३३ ॥ वी-
 द्य तौ केवलप्रस्थ-सस्तरौ स्तिमितेक्षणौ ॥ चक्रंद सा प्रतिध्वानैः । क्रंदयंती दरीरपि ॥ ३४ ॥
 आः वरस वरसल खल । यत्तदा पापया मया ॥ न ज्ञातस्त्वं गृहायात—स्तरकमस्व क्माक-
 र ॥ ३५ ॥ सा धन्या खलु धन्यैव । यथा तेऽकारि पारणा ॥ मम नद्रेत्यनडा या । हंत जा-
 ता सुधात्रिधा ॥ ३६ ॥ द्वात्रिंशत्कलिकाशाधिन् । द्वात्रिंशद्रमणीप्रिय ॥ अतिदुःस्थे गिरिप्र-

स्थे । कथं तस्थे त्वया वद ॥ ३७ ॥ गिरिस्तद्वयं शिला तूदी । चंदनं दिनकृत्विषः ॥ का-
 कभूकध्वनिगीता—मृतं संतोषिणस्त्व ॥ ३८ ॥ कदा द्रव्यामि पुत्रस्य । मुखभेष मनोरथः ॥
 वत्स खट्कसुधावृष्या । सङ्कक्तिमु न सिंचसि ॥ ३९ ॥ श्रेणिकेनाथ सा प्रोचे । मातर्विद्व-
 पसीति किं ॥ सीमंतिनीषु सीमासि । यस्या ईदृभवतः सुतः ॥ ४० ॥ अयं वीरावतंसोऽभू—
 दाद्यो जोगिषु योगिषु ॥ यस्य वृत्तं चमत्कार—कारि वासोष्यतेरपि ॥ ४१ ॥ अस्य साधय-
 तः सिद्धि—मत्र नीरंजने गिरौ ॥ विजापैर्नैरवैरेवं । मास विद्वकरी जव ॥ ४२ ॥ एवं प्रबो-
 धिता राज्ञा । सा जगाम निजं गृहं ॥ पालयामास्तुः साधू । विधिनानशनं च तौ ॥ ४३ ॥
 मासं प्रपथानशनं सधन्यः । श्रीशालिन्नद्रः श्रमणः स धन्यः ॥ मोक्षस्य शाखापुरसिद्धमा-
 नं । सर्वार्थसिद्धं प्रययौ विमानं ॥ ४४ ॥ इति श्रीशालिन्नद्रस्य कथा समाप्ता ।

अत्रापि व्रते पंचातिचारा हेयास्तद्यथा—सचित्तनिर्देषः १, सचित्तपिधानं २, कालाति-
 क्रमः ३, परव्यपदेशः ४, अस्सरिता चेति ५, तत्र सचित्ते पृथ्व्यादौ देयवस्तुनोऽदानबुद्ध्या
 निर्देषः स्थापनं सचित्तनिर्देषः १. तस्यैव सचित्तेन फलादिना पिधानं स्थगनमाज्ञादनं स-

चित्तपिधानं ३. कालस्य साधूचित्तत्रिकासमयस्यातिक्रम उद्वेगनं कालातिक्रमः ३. अयं त्रा-
 वः—काले जनेऽधिके वा साधवो न गृहीष्यंति ज्ञास्यंति च यदसौ ददातीति बुद्ध्या निमं-
 त्रणं. स्वकीयेऽपि वस्तुन्यदित्सया परकीयमिदं न ममेति त्रणनं परव्यपदेशः ४. तेन रंकेणा-
 पि दत्तं, किमहं ततोऽपि हीन इत्यमर्षो मत्सरः, सोऽस्यास्तीति मत्सरी, तन्नावो मत्सरिता,
 यद्वा याचितस्य कोपादानं मत्सरिता. एते पंचाप्यतिचारा एव, न त्रंगा दानपरिणामस्य च
 इषितत्वात्. अत्र भावनागाथा—धनो अणुगहीजं । संपत्ती जं इमे मया पत्ता ॥ वित्तं प-
 त्तं मद्गुरु—या य एयंति कद्वाणं ॥ १ ॥ इत्युक्तं सदृष्टांतं चतुर्थं शिक्वावतं, तदुक्तौ च
 व्याख्यातानि सदृष्टांतानि द्वादशापि व्रतानि. अथ निगमनमाह—

॥ मूलम् ॥—इद्र बारस धरद् वए । गिही जहासत्ति वसु वित्रंगेसु ॥ पत्तेयं पत्तेयं ।
 अश्यारे पंच मुंचंतो ॥ ४ ॥ व्याख्या—गृही गृहस्य इत्युक्तरीत्याणुवतगुणवतशिक्वावतत्रेद-
 तो द्वादश व्रतानि षट्सवपि त्रंगेषु प्रतिपत्तिप्रकारेषु यथाशक्ति धरति स्वं निर्वहिं विचिंत्यैकं
 द्वे त्रीणि वा समस्तानि वा प्रतिपद्यत इत्यर्थः. त्रंगकाश्च षड्गमी—दुविहं तिविहेण पढमो ।

दुविहं दुविहेण विद्मज्ज होइ ॥ दुविहं एगविहेणं । एगविहं चैव तिविहेणं ॥ १ ॥ एग-
विहं दुविहेणं । इक्किक्कविहेण वड्ढज्ज होत्ति ॥ तत्र द्विविधं त्रिविधेन हिंसाधं न करोति न
कारयति मनोवाक्कायैः समुदितैरिति प्रथमः १. द्विविधं द्विविधेन न करोति न कारयति
मनोवाङ्मयां मनःकायाङ्मयां वाक्कायाभ्यां वेति द्वितीयः २. द्विविधमेकविधेन न करोति न
कारयति मनसा वाचा कायेन चेति तृतीयः ३. एकविधं त्रिविधेन न कारयति न कारयति
वा मनोवाक्कायैरिति चतुर्थः ४. एकविधं द्विविधेन न करोति न कारयति वा मनोवाङ्मयां
मनःकायाङ्मयां वाक्कायाङ्मयां वेति पंचमः ५. एकविधमेकविधेन न करोति न कारयति वा
मनसा वाचा कायेन वेति षष्ठः. श्रावकाणां प्रायोऽनुमतिनिषेधो नास्तीति तद्भंगका अपि नो-
दाहताः. अत्र यावंतो द्वादशानां व्रतानामेककादयो द्वादशांताः संयोगाः. यथा च तद्दान
यनोपायः— यथा च बभ्रुयंथा प्रतिसंयोगवृद्धिबभ्रुणितया संयोगानां गुणनं, गुणिते च स-
तिथदागच्छति तत्सर्वमीलने यत्त्रयोदशकोटीशतानि चतुरशीतिकोटयो द्वादशबह्नाः स-
साशीतिसहस्रा दे शते द्वाधिके. इत्येवंरूपा श्रावकाणामग्निग्रहश्चेदसंख्या नवति, तत्सर्वं

स्थानांतरादवसेयं. ग्रंथगौरवभयाद्नेह प्रतीयत इति. किं कुर्वन् ? प्रत्येकं प्रत्येकं व्रतं व्रतंप्र-
ति पंच पंचातीचारान् मुंचन्, अतीचाराश्च प्रतिव्रतं ज्ञाविता एव. स्यामतीचाराणां पंचत्व-
संख्या बाहुद्वयमाश्रित्योक्ता, अन्यथा जोगोपजोगव्रते विंशतिरपि ते जवंति. अथ व्रतानां सं-
ज्ञाविशेषं शिक्षयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—इहवया आत्रकहा । आइमा अह इत्तरा चजरो ॥ तह मूलगुणा पंच ।
इमाउ जत्तरगुणा सस ॥ ५ ॥ व्याख्या—अत्रैतेषु व्रतेष्वदिमान्यशौ व्रतानि प्राणतिपात-
विरमणादीनि यावत्कथितानि, एकदापि प्रतिपन्नानि यावज्जीवं जवंतीत्यर्थः. चत्वारि शि-
क्तावतानीत्वरारण्यद्वयकालत्रावीनि मुहूर्ताद्यवधिना पुनः पुनः प्रतिपन्नेः. तथादिमानि पंच व-
्रतानि मूलगुणा इत्युच्यंते, धर्मद्रुमस्यैतेषां मूलभूतत्वात्. यद्भाष्यं—सस्यकवसभेतानि मह्ना-
व्रताणुव्रतानि मूलगुणाः, शेषाणि सस दिव्रतादीनि धर्मद्रुमस्य ज्ञात्वाप्रायत्वेनोत्तरारूपत्वा-
दणुव्रतानां गुणकरणाच्चोत्तरगुणा इति व्यपदिश्यंते, सर्वत्र दिगव्यत्ययः प्राकृतत्वात्. अथ
द्वारागाथोपन्यस्तं गुणद्वारं विवशुः प्रस्तावनामाह—

॥ मूलम् ॥—जेसिं अहिगयधम्मो । हंसाण सरं व होइ अजिगम्मो ॥ जह विष्ठा तु-
 ङ्गामि । ते गुणा देसविरयाणं ॥ ६ ॥ व्याख्या—अधिगतधर्मः प्राप्तदेशविरतिः पुमान् येषां
 गुणानां सर इव हंसानामभिगम्याश्रयणीयो जवति. उत्तरार्धे स्पष्टं. तत्र पूर्वं स्थाननिवासि-
 त्वगुणमाह—

॥ मूलम् ॥—बहुगुणआइनेवि हु । नगरे गामे व तत्थ न वसेइ ॥ जत्थ न विज्जइ चे-
 इय—साहम्मियसाहुसामग्गी ॥ ७ ॥ व्याख्या—बहवो गुणाः सौराज्यप्राज्यजर्देधनधना-
 र्जनस्वजनदुर्गादियस्तैराकीणेंऽपि नगरे ग्रामे वा तत्र न वसति श्रावक इति गम्यते. केल्याह—
 यत्र न विद्यते कैल्यसाधर्मिकसाधुसामग्गी, तत्र कैल्यं जिनमंदिरं, साधर्मिकाः समानधर्मिणो
 गृहस्थाः, साधवो धर्मदेष्टारः, श्रावको हि सर्वेऽपि गुणेषु धर्मसामग्गीमेव मुख्यतया मन्य-
 ते, ततस्तत्रैव वसति यत्र सा स्वादिति ज्ञावः नगरादौ च वसन् येषां प्रातिवेशिमकतां त्य-
 जति तानाह—

॥ मूलम् ॥—पासं निपा रदा रिय—नरुनिइयरोसणाण पि सुणाण ॥ धुत्तअमिचाइण य ।

पासे वासं परिहरेद् ॥ ७ ॥ द्याख्या—श्रावको नगरे ग्रामे वा वसन् पाखंक्षिप्रचृतीनां पार्श्वे वासं परिहरति, तत्र पाखंक्षिनः कुर्त्तिगिनः, पारदारिकाः कुशीलाः, नटा वंशवरत्रादिभिः खेलकाः, निर्दया जीवघातका द्याधधीवराद्याः, रोषणा अमर्षणाः, पिशुनाः परच्छिद्रान्वेषिणः, धूर्ता वंचकाः, अमित्रा रिपवः, आदिशब्दाञ्चौरकारुश्युत्कारविद्रुषकादयः. एषां हि पार्श्वे वसतः सम्यक्वचंशस्त्री विप्लवतर्कदानिद्राषनिस्तंशपरिणामत्वकलहवृद्धिराजदं-
नाद्यपायधनहानिप्राणप्रहाणादयो दोषा वाच्याः. तथा—

॥ मूढम् ॥—अस्मापिजण तसो । कुलसीलसमेहिं विहियवीवाहो ॥ दीणा तिहि सा-
हूणं । पक्खित्तिकरो जहाजुग्गं ॥ ९ ॥ द्याख्या—मातापित्रोर्भक्तो जवति श्रावकः, तस्मि-
न् न केवलं शरीरशुश्रूषया, किंतु धर्मविधापनेनैव, यदागमः—‘संपाजविणएणं केद पुरि-
से अस्मापियरं सयपागसहस्सपागतिद्वोहिं अमंगित्ता, सुरहिणा गंधवदएणमुवदित्ता, तिहिं
उदएहिं मज्जावित्ता, सवाढंकारविमूसियं करित्ता, मणुद्धं थालिपागसुद्धं अट्टारसवंजणाज-
ढं नोयणं नोयावित्ता, जावज्जीवं पिठ्ठिवरंसयाए परिवहेज्जा. तेणावि तस्स अस्मापिजस्स

दुष्प्रक्रियारं नवद्. अहं एं से ते अन्मापियरं केवलपद्मत्ते धर्ममे आधवद्सा पञ्च-
 द्दसा परुवद्सा ताणेशवद्सा तेणामेव तस्स अन्मापिउरस्स सुप्रक्रियारं नवद्. तथा कु-
 लमुप्रादि, शीलं धर्म आचारस्सात्थामुपलक्षणत्वाद् द्रव्यमहत्त्वात्थां च ससैरात्मतुदयैः स-
 ह विहितवीवाहः; वीवाहवैषम्ये हि नित्यमुद्देशगारुर्महातिः; दीना वनीपकाद्याः; अतिथयः
 प्रावृणकाः; साधवो धर्मगुरवः; तेषां यथायोग्यमौचित्यानतिक्रमेण प्रतिपत्तिं करोतीत्येवंशी-
 लाः; तत्र दीनानां सद्बुवाक्पूर्वेषोचितदानेन प्रतिपत्तिः कार्या. यदाह—प्रसन्ना हृग् मनः
 शुरुं । ललिता वाग् नतं शिरः ॥ सहजार्थोद्विषं पूजा । विनापि विन्नवं सतां ॥ १ ॥ अ-
 तिथीनां तु स्वागतं प्रश्नादिना. उक्तं च—एहागह समाश्रयासनमिदं प्रीतोऽस्मि ते दर्श-
 ना—त्का वार्ता किमु दुर्बलोऽसि कुशलं कस्माच्चिराद् दृश्यसे ॥ द्रव्येवं गृहमागतं प्रणयिनं
 शे चाषयंत्यादरा—शेषां युक्तमशंकितेन मनसा गेहानि गंतुं सदा ॥ १ ॥ साधूनां चान्यु-
 र्थानासनदानादिना, यदुक्तं—अन्युत्तिष्ठेद्गुरौ दृष्टे—ऽन्निगहेतं तदागमे ॥ उत्तमार्गोऽदि-
 न्यस्य । दौक्ष्येस्वयमासनं ॥ १ ॥ नमस्कुर्यात्ततो नवत्या । पर्युपासीत चादरात् ॥ तद्याते

स्वतुयायाच्च । क्रमोऽयं गुरुसेवने ॥ २ ॥ एषां हि प्रतिपत्त्यकरणे क्रमानिर्द्वयत्वानौचित्याशा-
तनादयो दोषाः । तद्यथा—

॥ मूलम् ॥—परिहरद् जणविरुद्धं । दीहररोसं च गन्मवयणं च ॥ अरणो अरिणोवि-
पिज । परतत्तिविवज्जिज होइ ॥ १० ॥ व्याख्या—जनस्य शिष्टलोकस्य विरुद्धं, उक्तं हि—
सर्वस्व चैव निंदा । विसेसत्वं तद्द य गुणसमिरुद्धाणं ॥ उज्जुधम्मणाणं हसणं । रीढा जणपू-
यणिजाणं ॥ १ ॥ बहुजणविरुद्धसंगो । देसादाचारदंघणं चैव ॥ एमाइयाइं इहज । लोण-
विरुद्धाइं नेयाइं ॥ २ ॥ इत्येवंरूपं तथा दीर्घं चतुर्मासिकावस्थानादायत्तं रोषं, तथा मर्से-
वच्चनं गार्हितजन्मकर्मदिसूचकं परिहरति, तत्र जनविरुद्धकरणेन शेषमपि धर्म्यं कर्मोपहां-
सास्पदं कुर्यात्, दीर्घरोषेण सम्यक्त्वादपि ब्रह्मेत्, मर्सेवचनेन लज्जितः परो छियेत मार-
येद्वा । द्वौ चकारौ समुच्चयाथौ । तथा न विद्यते कणमधमणं यस्य सोऽकणः ' दासत्तं देइ रु-
णमिति ' वचनत् । तथा प्रशमोपकारादित्रिगुणैरेः शत्रोरपि प्रियो जवति । को नाम गुणव-
तः प्रति प्रीतिं न जजते ? अनेन श्वावकेण विश्वप्रियेण ज्ञाव्यमित्युक्तं, अन्यथा स्वस्य ध-

मनुष्ठानमपि परैर्दूषयन् परेषां बोधिभ्रंशहेतुः स्यात्. तथा परतसेर्विवर्जको नवति, परतसिं-
हि स करोति यस्य स्वतसिनिष्ठिता नवति. उक्तं च—आथरइ जइ अकजं । अन्नो किं त-
स्य तुश्च चिंताए ॥ अथाणं चिय चिंतसु । अज्जवि वसगं नवडुहाणं ॥ १ ॥ अन्यच्च—

॥ मूलम् ॥—वच्चद न कुतिशेसु । प्रसंगदोषात्. यदाह—वेसागिहेसु गमणं । जहा-
विरुद्धं महाकुववहूणं ॥ जाणाहि तहा सावग । सुसावगाणं कुतिशेसु ॥ १ ॥ मुञ्चइ महि-
मं न ताण दरूण ॥ सुवसावत्. तहिं किं करोतीत्याह—गीयथाणं पासे । सुणेइ धम्मं-जि-
णाच्चिहियं ॥ स्पष्टं. किंच—

॥ मूलम् ॥—सामिं करेइ निजणं । मितं सगुणं कवत्तमणुरत्तं ॥ उवरयइ लद्धरिद्धी ।
वेइयदद्वं न नरकेइ ॥ ११ ॥ व्याख्या—श्रावको यदि स्वामी स्वयं न स्यात्तदा स्वामिनं नि-
पुणं गुणगुणविशेषज्ञं करोति. उक्तं च—कह सो पहु सेविज्जइ । धीरेहिं कुत्तागण्णहिं पुरि-
सेहिं ॥ जो वामदाहिणाणं । कराण न हु जाणइ विसेसं ॥ १ ॥ तथा मितं सुहदं सगुणं
प्राजलत्वविपन्निवारकत्वादिगुणोपेतं करोति. यत्त उक्तं—मितं पयस्स सत्तिवेण । सहजं न

होइ किं तेण ॥ विजणेंइ मिदिजंतं । आवइइ आवई पढमं ॥ १ ॥ तथा कलत्रमनुरकं स्ने-
हवं करोति. यदाह—उंदे जं न पयइइ । पए पए जरथ संसउ होइ ॥ तं तं परिचि-
वं । कवं तुरयं कलसं च ॥ १ ॥ एषां वैपरीत्ये क्रमादपायदुर्बुद्धिनित्योद्देगादयो दोषाः. तथा
लब्धार्द्धिः सन् जगदप्युपकुरुते. यतः—परकार्यथ पर्याप्तं । वरं त्रश्म वरं तृणं ॥ परोपकृति-
माधातु—महमो न पुनः पुमान् ॥ १ ॥ तथा निश्चाकृतानिश्चाकृतादित्रेदन्निन्नस्य चैत्यस्य
निजग्रहस्य द्रव्यं न भक्षयति, त्रक्ष्यमाणं चान्यैरपि नोपेकृते, तदुपेक्षायाः साधोरप्यनंतसं-
सारकारणत्वात्. यदार्धं—चेइयदवविणसे । इसिघाए पवयणस्स उडाहे ॥ संजयचजुरथत्रं-
ने । मूलग्गी बोहिलात्रस्स ॥ १ ॥ चेइयदवविणसे । तइवविणसेणे डुविहनेए ॥ साहु ज-
वेरकमाणो । अणंतसंसारिउ त्रणिउ ॥ ५ ॥ तथा—

॥ मूलम् ॥—मजायमलंघंतो । संकंतो कुणइ सबकजादं ॥ जरोहंपि विसंतो । विस्स-
सणिज्जो सुसीवोत्ति ॥ १३ ॥ व्याख्या—मर्यादां पूर्वपुरुषकृतामुकृतवेषभाषावर्जनादिव्यव-
स्थामलंघमानः पदे पदे सशूकतया आः किं कुर्वन्नस्मीति शंकमान एव सर्वाणि कार्याणि

रहस्योचितानि करोति श्रावकः, अन्यथा स्वजनद्वेष्यवनिर्दयत्वादिदोषापत्तेः. तथावरोधे-
तःपुरेऽपि विश्वेनेष सुशीलो न कोऽप्यते विबुधवधून्निरपीति कृत्वा विश्वसनीयः प्रक्रमाद्रा-
ज्ञोऽवरोधे हि दृढशीलं विना नान्यः प्रविशतीत्यवरोधग्रहणं. उक्तं च—‘ वियत्तं तेजर वर-
दार पवेसत्ति. ’ दुःशीलत्वे हि धर्मापत्राजनादयो दोषाः.

॥ मूलम् ॥—पञ्चितल्लिन्नपावो । पञ्चरूपाणमि सुहु आजत्तो ॥ पक्किणीअवारउ गुणि-
रई अगुणेषु मञ्जरथो ॥ १४ ॥ व्याख्या—प्रायश्चित्तेनालोचनादिनां लिन्नमदपीकृतं पापं ये-
न स तथा, अन्यथाऽदूनप्ररूढतृणे क्षेत्रे धान्यमिवाशोधितोपचितपापे ह्यात्मनि न प्रवर्धते
धर्म इति. तथा प्रत्याख्यानं नमस्कारसहितादौ सुष्ठुतिशयेनायुक्त आहतः प्रत्याख्यानं वि-
ना मनुष्यस्यापि पशुत्वापत्तेः. तथा प्रत्यनीकं प्रस्तावाजिनप्रवचनस्य प्रतिकूलं सर्ववदेन वा-
रयतीति प्रत्यनिकवारकः, अन्यथा मिथ्यात्वप्रसंगात्. तथा गुणेषु दयादानादिगुणवत्सु र-
तिरास्था यस्य स गुणरतिः अगुणेषु गुणहीनेषु मध्यस्थोऽरकद्विष्टो जवति, दुष्टानामपि दो-
षान्न वदतीत्यर्थः. उक्तं च—संतेहिं असंतेहिं । परस्स किं जंपिण्हिं दोसेहिं ॥ अत्थो जसो

करेद् पर्वेसु सविसेसं ॥ १८ ॥ व्याख्या—एषापि स्पष्टा. ज्ञावार्थस्त्वयं—शीलादीनि श्राव-
कः शश्वदनुतिष्ठेत्, परं पर्वसु विशेषतः, यश्च पर्वस्वपि धर्मानुष्ठानविशेषं न कुर्यात्तस्य किं-
नाम श्रावकत्वमिति. अथ गुणानैवैकोत्तरवृद्धिविशेषेणाह—

॥ मूलम् ॥—ववहारसुद्धिमेगं । द्रोसु जवेसु हियं च चिंतेद् ॥ साहेद् तिस्रि वगो ।
वाहेद् न ज्ञावणा चजरो ॥ १९ ॥ व्याख्या—श्रावकमेकामद्वितीयां व्यवहारशुद्धिं चिंतय-
ति तन्मूलत्वाद् गृहस्थस्य. यतः—आहारसस विसुद्धी । जत्तेण जर्क्षेहि होद् कायवा ॥ कू-
रकयाद्ग्रहिया । गिहिहिं ववहारसुद्धिति ॥ १ ॥ तथा द्रयोर्नवज्ञविष्यतोर्नवयोर्हितमाय-
तिसुन्दरं चिंतयति. यदाहुः—जाएण जीवन्नोगे । दो चैव नरेण सिक्खियवाद् ॥ कम्मणे जे-
ण जीवद् । जेण सुजं सुगद् जाई ॥ १ ॥ तथा त्रीन् वर्गादीन् धर्मार्थकामंलक्षणान् परस्प-
रमबाधया साधयति. यदाह—यस्य त्रिवर्गानुत्थानि । दिनान्थायांति यांति च ॥ स लोह-
कारजस्त्रेव । श्वसन्नपि न जीवति ॥ १ ॥ तथा धर्ममबाधया नार्थकामौ सेवेत, बीजजो जिनः
कुटुंबिन इव नास्त्यधार्मिकस्यायत्यां श्रेयः. एवमर्थमबाधया धर्मकामौ सेवमानस्य कृणाधिकत्वं,

कामबाधया धर्मिणो सेवमानस्य गार्हस्थ्यत्रावः स्यात्. तथा न बाधयति चतस्रो त्रावना मै-
त्र्यादिकाः, तद्वक्षणं चेदं—परहितचिन्ता मैत्री । परदुःखनिवारिणी भवति करुणा ॥ परसु-
खयुष्टिमुदितता । परदोषोपेक्षणमुपेक्षा ॥ १ ॥ तथा—

॥ मूलम् ॥—समरद पणपरमेद्वी । रिजडकसंतरंगमवरमेद ॥ अवनगणद सत्तवसणे ।
बहुमन्नद अठ बुद्धियुणे ॥ १० ॥ व्याख्या—पंचपरमेष्टिनोऽर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायसर्वसाधून्
सर्वकार्येषु स्मरति. जकं च—त्रोयणसमए सयणे । विबोहणे थ वसणे त्रये विसृष्टे ॥ पंच-
नमुकारं खलु । समरिजा सबकजेसु ॥ १ ॥ तथा बहिरदर्शनादात्मना सह संबंधत्वाद्वा-
ह्यविपक्षोपेक्षयांतरंगं रिपुषट्कमपनयति निग्रह्णाति. यदाह—‘आशुकितः प्रणीताः काम-
क्रोधलोभमानमदहर्षांतरंगारिषद्ग्वर्गं इति. तत्र परशुहीतास्वनूढासु वा स्त्रीषु दुरत्रिसंधिः
कामः १. परस्य स्वस्य वापायमविचार्य कोपकरणं क्रोधः २. दीनानाशेषु स्वधनाप्रदानं नि-
कारणं परधनाग्रहणं च लोभः ३. दुरत्रिनिवेशो शुक्तोकाग्रहणं वा मानः ४. कुलबद्धैश्वर्य-
रूपविधादिभिरहंकारकरणं परमहर्षो वा मदः ५. निर्निमित्तं परदुःखोत्पादनेन स्वस्य द्यूतपा-

नं लभ्यते । सो च अभितो कर्तुं होइ ॥ १ ॥ किंच—

॥ मूलम् ॥—कर्त्तां समारजतो । हियमहियं वा विमंसए पढमं ॥ (व्यतिरेके दोषा-
नाह)—अविमठकारिणो हुंति । आवयात् अकिती वा ॥ १५ ॥ व्याख्या—स्पष्टा. जर्कं
च—सगुणमपगुणं वा कुर्वता कार्यजातं । परिणतिरवधार्या यत्नः पंक्तिनेन ॥ अतिरत्नस-
कृतानां कर्मणामाविपत्ते । नवति हृदयदाही शब्दयत्तुद्यो विपाकः ॥ १ ॥ तथा—

॥ मूलम् ॥—पासथार्दण फुलं । अहम्मकम्मं निरिक्कए तहवि ॥ सिद्धियो होइ न
धम्मो । एसो चिय वंचिउत्ति मई ॥ १६ ॥ व्याख्या—श्रमणगुणानां पार्श्वे तिष्ठतीति पा-
र्थस्थाः, आदिशब्दादवसन्नकुशीलादिपरिग्रहाः, तेषां स्फुटं प्रत्यक्षमधर्मकर्मब्रह्मसेवादिकं
निरीक्ष्यते तथापि धर्मे जिनप्रवचनविषये न किंचिदस्य शासनस्येति कृत्वा शिथिलो न स-
वति श्रेणिकवत्. तर्हि तदानीं किं चिंतयेदित्याह—' एसो चिय वंचइत्ति मई ' एष एव
वराको वंचितो दैवेन, य एवंविधमथरितकल्पद्रुमप्रज्ञावमशेषसुखसंतानप्रदानकममपारसं-
सारसागरोत्तारणयानपात्रं चारित्रमवाप्स्यैवं चेष्टते इति मतिर्धस्य स तथा. तर्हि साधोः स्व-

वितदर्शने कीदृशवतीत्याह—

॥ मूलम् ॥—साहुस्स कहवि खदियं । ददूण न तरथ होइ निज्ञेहो ॥ पुण एगंते अ-
 म्मा—पिउव्व स चोयणं देइ ॥ १७ ॥ द्यास्यां—स्पष्टा. अनेन श्रावकः साधूनां पितृप्रायो
 द्रवेदित्वावेदितं. यस्यानांगसूत्रं—‘चत्तारि समणोवासया पन्नत्ता, तं जहा—? अम्मा
 पिउसमाणे, १ ज्ञाउसमाणे, ३ मित्तसमाणे, ४ सबक्किसमाणे. एतरस्वरूपवाचिकाश्चैता गा-
 थाः—चिंतइ जइकजाइं । न दिइखविउवि होइ निज्ञेहो ॥ एगंतवहलो जइ—जणस्स ज-
 णणीसमो सद्धो ॥ १ ॥ हिथए ससिणेहो चिय । मुणीण मंदायरो विणथकज्जे ॥ ज्ञाउ-
 समो साहूणं । पराचवे होइ सुसहाउ ॥ २ ॥ मित्तसमाणो माणा । इसिं रूसइ अपुड्ढिउ
 कज्जे ॥ मन्नंतो अत्थाणं । मुणीण सयणाउ अन्नहिथं ॥ ३ ॥ थऊो विइत्पेही । पमाथखलि-
 थाण निच्चमुच्चरइ ॥ सद्धो सबक्किकप्पो । साहुजणं तणसमं गणइ ॥ ४ ॥ अथ श्रावकस्य प-
 वानुत्थेयान् गुणानाह—

॥ मूलम् ॥—सीवे तवचरणंसि य । आरंजविवज्जाणे जिणच्चणए ॥ आवस्सए पयत्तं ।

करेद् पर्वेसु सविसेसं ॥ १८ ॥ व्याख्या—एषापि स्पष्टा. नावार्थस्त्वयं—शीलादीनि श्राव-
कः शश्वदनुतिष्ठेत्, परं पर्वसु विशेषतः, यश्च पर्वस्यपि धर्मानुष्ठानविशेषं न कुर्यात्तस्य किं
नाम श्रावकत्वमिति. अथ गुणानैवैकोत्तरवृत्तिविशेषेणाह—

॥ मूलम् ॥—ववहारसुद्धिमेणं । द्रोसु त्रवेसु हियं च चिंतेद् ॥ साहेद् तिस्रि वग्गो ।
वाहेद् न त्रावणा चजरो ॥ १९ ॥ व्याख्या—श्रावकमेकामद्वितीयां व्यवहारशुद्धिं चिंतय-
ति तन्मूलत्वाद् ग्रहस्थस्य. यतः—आहारस्स विसुद्धी । जनेण जर्हेहिं होद् कायवा ॥ कू-
रकयाश्रहिया । गिहिहिं ववहारसुद्धिति ॥ १ ॥ तथा द्रयोर्त्रवद्भवितोर्त्रवयोर्हितमाय-
तिसुंदरं चिंतयति. यदाहुः—जाएण जीवलोणे । दो चैव नरेण सिक्खियवाद् ॥ कम्मणे जे-
ण जीवद् । जेण मुज सुग्गद् जाई ॥ १ ॥ तथा त्रीन् वर्गादीन् धमर्थिकामंलक्षणान् परस्प-
रमबाधया साधयति. यदाह—यस्य त्रिवर्गज्ञान्याति । दिनान्यायांति यांति च ॥ स लोह-
कारन्नखेव । श्वसन्नपि न जीवति ॥ १ ॥ तथा धर्मबाधया नार्थकामौ सेवेत, बीजत्रोजिनः
कुटुंबिन इव नास्यधार्मिकस्यायत्नां श्रेयः. एवमर्थबाधया धर्मकामौ सेवमानस्य कृणाधिकत्वं,

कामबाधया धर्माधौ सेवमानस्य गार्हस्थ्यत्रावः स्यात्. तथा न बाधयति चतस्रो ज्ञावना मै-
त्र्यादिकाः, तद्वक्षणं चेदं—परहितचिंता मैत्री । परदुःखनिवारिणी भवति करुणा ॥ परसु-
खमुष्टिमुदित्ता । परदोषोपेक्षणमुपेक्षा ॥ १ ॥ तथा—

॥ मूलम् ॥—समरश् पणपरमेष्टी । रिजलक्रमंतरंगमवरमेष्ट ॥ अवनगणश् सत्तवसणे ।
बहुमन्नश् अथ बुद्धिशुणे ॥ १० ॥ व्याख्या—पंचपरमेष्ठिनोऽर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायसर्वसाधून्
सर्वकार्येषु स्मरति. जकं च—त्रोथणसमए सयणे । विबोहणे य वसणे त्रये विसृष्टे ॥ पंच-
नसुकारं खलु । समरिजा सवकजेसु ॥ १ ॥ तथा बहिरदर्शनादात्मना सह संबन्धत्वाद्बा-
ह्यविपक्षोपेक्षयांतरंगं रिपुषट्कमपनयति निशङ्हाति. यदाह—‘आयुक्तितः प्रणीताः काम-
क्रोधदोषमानमदहर्षांतरंगारिषद्भुवर्गं इति. तत्र परशहीतास्वनूढासु वा स्त्रीषु दुरत्रिसंधिः
कामः १. परस्य स्वस्य वापायमविचार्य कोपकरणं क्रोधः २. दीनानाशेषु स्वधनाप्रदानं निः-
कारणं परधनाग्रहणं च दोषः ३. दुरत्रिनिवेशो युक्तोकाग्रहणं वा मानः ४. कुलवदैश्वर्य-
रूपविधादिभिरहंकारकरणं परमहर्षो वा मदः ५. निर्निमित्तं परदुःखोत्पादनेन स्वस्य द्यूतपा-

विना

दण्ड

पञ्चमः अन्तर्गतं श्रेयसं वा ननः श्रेयसदो रूपः ३. एषां च निश्चयं. अथार्थं न्यायानुसारात्परमार्थाने
 श्रुतार्थानि शःश्रुतान् नवनववति. पापार्थिकत्वात्तसिद्धेव. अथो ज्ञानेश्वरः ननु मन्वरी. श्रुति
 श्रुतार्थानि— श्रुश्रुपा श्रवणं चैव । अदृष्टं धारणं तथा ॥ ज्ञानेश्वरः श्रुतिश्रुतिश्रुति । तत्रज्ञानं
 च श्रुश्रुणाः ॥ १ ॥ तत्र श्रुश्रुपा श्रोतुमिहा १. श्रवणमाकर्णनं २. श्रुणुमादानं ३. धारणा-
 नविस्मरणं ४. ज्ञानो श्रुक्तिगन्धर्कः ५. अर्थाज्ञेयसत्पक्षनिरासः ६. अर्थस्य अर्थार्थस्थितारण-
 या विज्ञानमर्थविज्ञानं ७. तत्रस्य परमार्थस्य ज्ञानं तत्रज्ञानमिति ८. श्रुश्रुणां श्रुतिगदितारण-
 ज्ञापकपदः सन्न तवति कदाप्यकट्याणजाजनं.

॥ मूलम् ॥—नवखिते ववद धणं । जसेण जाणिजणं दसदिसासु ॥ दंसणपथभाईया ।
 इकारस कासए पकिमा ॥ २१ ॥ व्याख्या—नवानां क्षेत्राणां समाहारो नवक्षेत्रं. एषा धरा
 वपति. जिननवनं १, जिनप्रतिमा २, तत्प्रतिष्ठा ३, पुस्तकं ४, चतुर्था संघः ५—८, एषा धरा
 यात्रा ए चेति नव क्षेत्राणि, श्रेयसं न्यायोपासं वितं वीजमिथ वदु फलं जयति. अथार्थः—
 नियद्वमनुब्रजिणंद—सवणजिणविधवरपदकासु ॥ वियरद पसत्थपुष्टय—सजिणपदिका-

यरजत्तासु ॥ १ ॥ एतानि कैश्चित्सैवोच्यन्ते जिनत्रयनबिंबप्रतिष्ठानामन्नेदत्रणनात्. तथापि
 न विरोधः, वस्तुतोऽव्यञ्जिचारात्. तथा दानोपकारादिजनितं जनैः श्लाघ्यत्वं यशस्ते दशसु
 दिक्षु पूर्वाध्यासु ज्ञायते. तथा दर्शनवतादिनैकादश प्रतिमा अत्रिग्रहविशेषरूपाः करणद्वा-
 रेण स्पृशति. तत्र मासमेकं सम्यक्त्वं दधतः प्रथमा प्रतिमा १, द्वौ मासौ त्रतानि सम्य-
 कत्वं च दधतो द्वितीया २, त्रीन् मासान् द्विसंध्यं सामाधिकं त्रतानि सम्यक्त्वं च दधत-
 स्तृतीया ३, एवं पुरतोऽपि पूर्वप्रतिमानुष्ठानमुत्तरोत्तरास्त्रनुवर्तत इति दृष्टव्यं, यस्तु विशेषः
 स वक्ष्यते—चतुरो मासान् प्रतिमासं षट्सु पर्वसु चतुर्धा पौषधं कुर्वतश्चतुर्था ४, पंच मा-
 सानस्नातस्य प्रकटत्रोजिन उत्कण्ठपरिधाधिनो दिवा ब्रह्मचारिणो रात्रौ तु प्रमाणकृतः पौ-
 षधिकत्वे निशि कायोत्सर्गं तन्वतः पंचमी ५, षण्मासान् सर्वथा ब्रह्मचारिणः षष्ठी ६, स-
 त्मासान्चित्तमशनादिबुंजानस्य सप्तमी ७, अष्टौ मासान् स्वयमारंभं त्यजतोऽष्टमी ८, नव
 मासान् परेणाप्यारंभकारयतो नवमी ९, दश मासान् शुरमुंरुस्य शिखाधारस्य बोद्धिबुज-
 कं त्यजतो दशमी १०, एकादश मासान् बुतकेशस्य गृहीतसाधुनेपथ्यस्य साधुवदेषणीयम-

पञ्चानर्थसंश्रयेण वा मनःप्रमदो हर्षः ६. एषां च निग्रहणं. अपायहेतुत्वात्सव्यसनानि
 द्यूतादीनि प्रागुक्तान्यवगणयति, पापाधिकत्वात्तासेवेत. अष्टौ बुद्ध्युणान् बहुमन्यते, बुद्धि-
 शुणाश्रामी—शुश्रूषा श्रवणं कैव । ग्रहणं धारणं तथा ॥ उहोऽपोहार्थविज्ञानं । तत्त्वज्ञानं
 च धीशुणाः ॥ १ ॥ तत्र शुश्रूषा श्रोतुमिहा १, श्रवणमाकर्णनं २, ग्रहणमादानं ३, धारण-
 मविस्मरणं ४, उहो युक्तिगम्यस्पर्कः ५, अपोहोऽस्पर्षकनिरासः ६, अर्थस्य यथावस्थितत-
 या विज्ञानमर्थविज्ञानं ७, तत्त्वस्य परमार्थस्य ज्ञानं तत्त्वज्ञानमिति ८. शुश्रूषाश्चैर्बुधाहितप्र-
 ज्ञापकर्षः सन्न नवति कदाप्यकल्याणनाजनं.

॥ मूलम् ॥—नवस्त्रिंशे ववद् धणं । जसेण जाणिज्जाए दसदिसासु ॥ दंसणवयमाईया ।
 इक्कारस फासए पफिमा ॥ २१ ॥ व्याख्या—नवानां क्षेत्राणां समाहारो नवक्षेत्रं, तत्र धनं
 वपति. जिननवनं १, जिनप्रतिमा २, तत्प्रतिष्ठा ३, पुस्तकं ४, चतुर्था संघः ५—८, तीर्थ-
 यात्रा ९ चेति नव क्षेत्राणि, त्रेषूहं न्यायोपासं विसं बीजमिव बहुफलं नवति. यदागमः—
 नियदवमनुवजिणंद—नवणजिणविंबवरपइठासु ॥ वियरइ पसत्थपुहय—सुतिरथतिरथ-

यरजत्तासु ॥ १ ॥ एतानि कैश्चिस्सर्वोच्यंते जिनत्रयनर्बिबप्रतिष्ठानामन्नेदत्रणनात्. तथापि
 न विरोधः, वस्तुतोऽव्यन्त्रिचारात्. तथा दानोपकारादिजनितं जनैः श्लाघ्यंत्वं यशस्ते दशसु
 दिक्षु पूर्व्यासु ज्ञायते. तथा दर्शनवतादिनैकादश प्रतिमा अत्रिग्रहविशेषरूपाः करणद्रा-
 रेण स्पृशति. तत्र मासमेकं सम्यक्त्वं दधतः प्रथमा प्रतिमा १, द्वौ मासौ त्रतानि सम्य-
 कत्वं च दधतो द्वितीया २, त्रीन् मासान् द्विसंध्यं सामाधिकं त्रतानि सम्यक्त्वं च दधत-
 स्तृतीया ३, एवं पुरतोऽपि पूर्वप्रतिमानुष्ठानमुत्तरोत्तरास्त्रनुवर्तत इति दृष्टव्यं, यस्तु विशेषः
 स द्दयते—चतुरो मासान् प्रतिमासं षट्सु पर्वसु चतुर्था पौषधं कुर्वतश्चतुर्थी ४, पंच मा-
 सानस्नातस्य प्रकटत्रोजिन उत्कृष्टपरिधाधिनीो दिवा ब्रह्मचारिणो रात्रौ तु प्रमाणकृतः पौ-
 षधिकत्वे निश्चि कायोत्सर्गं तन्वतः पंचमी ५, षण्मासान् सर्वथा ब्रह्मचारिणः षष्ठी ६, स-
 त्मासान् चित्तमशनादिभुंजानस्य सप्तमी ७, अष्टौ मासान् स्वयमारंभं त्यजतोऽष्टमी ८, नव
 मासान् परेणाप्यारंभकारयतो नवमी ९, दश मासान् क्षुरमुंजस्य शिखाधारस्य वोद्विष्टन-
 कं त्यजतो दशमी १०, एकादश मासान् ब्रुसकेशस्य गृहीतसाधुनेपथ्यस्य साधुवदेषणीयम-

शानादि शृङ्खतोऽथापि स्वजनेष्वव्यवहितस्नेहस्य गोचरकाले प्रतिमां प्रतिपन्नाय श्रावकाय त्रिक्कां दत्तेति वदत एकादशी ११. उक्तं च—दंसणवयसामाश्रय—पोसहपक्रिमाश्रयंत्रस-
 चित्ते ॥ आरंत्रपेसजद्विठं । वज्रए समणभूर य ॥ १ ॥ अत्र पंचमादिप्रतिमासु पौषधिकस्य
 सर्वां शर्वरीं कायोत्सर्गविधानसैद्ध्युगीनैर्दुष्करमिति विदुश्च पूर्वसूरयः पाठांतरमप्युपदिशं-
 ति, यथा—रात्रिजकप्रत्याचक्राणस्य पंचमी. सचिन्ताहारं त्यजतः षष्ठी ६. दिवा ब्रह्मचारि-
 णः ससमी ७. सर्वथा ब्रह्मचारिणोऽस्नानादिशुण्युकस्याष्टमी ८. आरंत्रं कुंचतो नवमी ९.
 प्रेक्षारंभमपि त्यजतो दशमी १०. श्रमणभूतस्यैकादशीति ११. यदाह—दंसणवयसामाश्रय—पो-
 सहनिसित्रताचित्तिदिणवंत्रे ॥ राजवि वंजसारंत्र—पेसमुण्णिभूयपाठोवि ॥ एवमेकोत्तरया वृद्ध्या
 कियंतः श्रावकशुणा जच्यंते ? वाचः कमवर्तित्वादाशुषः परिमितत्वादत जपसंहारमाह—

॥ मूलम ॥—एवं परिवह्वंती । कायवा सावगाण गुणसंसा ॥ जा सीदांगसहस्से । अद्वा-
 रस चावए मुणीणं ॥ १२ ॥ व्याख्या—एवमनया दिशा परिवर्धमाना कर्तव्या श्रावकाणां
 गुणसंख्या, तथाहि—द्वादश व्रतानि विधत्ते, तयोदशान्निरावस्यादिहेतुभिर्न धर्माद्ब्रज्यति,

चतुर्दशजीवनेदानं जानाति, पंचदशकर्मादानानि लजतीत्यादि, नन्वेवं गुणान् वर्धयताम-
 स्ति क्वचिद्विश्रामस्थानमित्याह— 'जा सीदंगति' यावन्मुनीनामष्टादशशीलांगसहस्राणि
 ज्ञावयति, तद्भावना चैवं—जोए करणे सज्ञा । इंद्रिययोगादसमणधर्मे य ॥ अष्टारसहस-
 सीदंग—संजमो होइ नायवो ॥ १ ॥ तत्र योगाः करणकारणानुमतिरूपास्त्रयः, करणानि
 मनोवाक्कायत्रेदात् वीणि, संज्ञा आहारत्रयमैशुनपरिग्रहरूपाश्चतस्रः, इंद्रियाणि श्रोत्रचक्षु-
 र्घ्राणि जिह्वास्पर्शत्रेदारपंच, पृथ्व्यसेजोवायुवनस्पतिद्वित्रिचतुःपंचेंद्रियजीवनेदाद् भूम्यादयो द-
 श पदार्थाः, श्रमणधर्मः क्वांतिमार्दवार्जवमुक्तिपःसंयमसत्यशौचाकिंचन्यब्रह्मत्रेदाद्दशधा. ए-
 षां पदानामन्निदापद्वारेणैवं चारणिका कार्या, तद्यथा—'जे नो करंति मणसा । निजियआहा-
 रसन्नसोइंदी ॥ पुढवीकायारंत्तं । खंतिजुया ते मुणी वंदे ॥' अत्र हि पृथ्वीकायपदेन स्थानस्थेन
 क्वांत्यादीनां दशानां पदानां परावृत्त्या लब्धा दश त्रेदाः. एवमक्कायादित्तिरपि प्रत्येकं दश
 दश त्रेदाः प्राप्यंते, इति जातं शतं. एतच्च यथा श्रोत्रेंद्रियेण स्वस्थानममुंचमानेन लब्धं त-
 था चक्षुरादीन्यपि प्रत्येकं शतं शतं लभंते, इति जातानि पंचशतानि. यथाहारसंज्ञया ल-

ब्धानि तथा नयादिभिरपि संज्ञान्निर्वाच्यन्ते, इति जाते द्वे सहस्रे. ते च यथा मनस्करणेन लब्धे तथा वाक्यावपि लभेते, इति जाताः षट्सहस्राः. एते च स्वयं करणेन लब्धास्तथा कारणानुमतान्यामपि लभ्यन्ते, इति जातान्यष्टादशसहस्राणि. गाथान्निवापश्च स्वयमुक्तानुसारेण विधेय इति. स्थापना चास्य रथवद्भवति. यथा तद्देवं प्रतिपद्भद्रेश्विरतेः श्रावकस्य ये गुणाः स्वयमुज्ज्वन्ते तेऽन्निहिताः, इति समर्थितं गुणद्वारं. अथ नावना वक्तव्या, यद्वा दानं शीलं तपो नावना चेति चतुर्धा चतुराः श्राद्धधर्ममाहुः, तत्रातिथिसंविज्ञानं त्रणता दानं, ब्रह्मव्रतं च प्रपंचयता शीलं, पौषधाधिकारे च तपोऽपि साक्षाद्भ्याचचर्के. ततो नावनैवैकावशिष्यते, सा चेह वाच्येति तामेव गाथाचतुष्केनाह—

॥ मूत्रम् ॥—सेविक्का सुद्धनावं । आरंभे बहुविद्देवि कृणमाणे ॥ तेण विणा गेहिणं । न पातमलसोहणोवाढ ॥ ३३ ॥ दाणं जाणं नाणं । अन्नंपि हु धम्मियं अणुटाणं ॥ सर्वंपि वाद्युयासाप—सन्निरुं नावणाहीणं ॥ ३४ ॥ दाणं संपत्तीए । सीढं पुण होइ नवविरत्तीए ॥ तवचरणं सत्तीए । साहीणा नावणा नवरं ॥ ३५ ॥ कुलमेरापविमुक्को । दवढा विहियना-

क्यारंनो ॥ चावणवसेण केवल— नाणं पत्तो इत्तापुत्तो ॥ २६ ॥ द्याख्या—चतस्रोऽपि ग-
तार्थाः. नवरसिलापुत्रकथानकमुच्यते, तद्यथा—

अग्निशर्मोति भूदेवो । वसंतपुरपत्तने ॥ बह्विक्रियाया विश्रामा—रामन्मिरजायत ॥१॥
समं सोमिलया पत्न्या । मुनीन्द्रैः प्रतिबोधितः ॥ स नेजे संयमं मोक्ष-मिष्टुः संसारपंजरात्
॥ २ ॥ ब्रह्मण्यां नाल्यजत्प्रेम । पूर्वार्ज्यासवशादसौ ॥ सापि जातिमदं चित्ते । विधत्तेस्मांतशं-
तरा ॥ ३ ॥ गृहीतानशनौ पुण्य—राशी तौ जीवितक्षये ॥ अनालोच्यैव तत्पापं । प्रापतुः
स्वर्गमादिमं ॥ ४ ॥ च्युत्वा द्विजमुनिरुत्सा—दित्वावर्धनपत्तने ॥ अनपत्यस्य पुत्रार्थं । त-
त्तदैवतसेविनः ॥ ५ ॥ धनस्य श्रेष्ठिनः पत्न्याः । धारिण्याः कुक्किमासदत् ॥ उपयाचिततुष्टा-
या । इत्तादेव्याः प्रजावतः ॥ ६ ॥ युग्मं ॥ समये तस्य जातस्य । पितृभ्यां नाम निर्भमे ॥
इत्तापुत्र इति ख्यातं । दत्तोऽयमिलया यतः ॥ ७ ॥ वर्धमानः क्रमादिपत्रो—राशया सह व-
र्द्धेणा ॥ आसादयदसौ सर्व—कलात्रिः सह यौवनं ॥ ८ ॥ सोमितापि च्युता स्वर्गा—द-
भूवदकुले सुता ॥ पूर्वजन्मकृतस्वात्स—जात्युत्कर्षानुजावतः ॥ ९ ॥ शुक्लपद्मदिनैरिदु—क्षे-

शेष सकलाः कलाः ॥ प्राहिता सा नष्टैः कालैः । बभूवोन्निरयौवना ॥ १० ॥ नृत्यंती स्वनेन
 सा रंगं—भूमौ सारंगवोचना ॥ विष्णुयात्रतयामास । प्रेक्षकाणां शिरांस्यपि ॥ ११ ॥ इला-
 पुनः पुरे तत्र । मित्रवर्गयुतोऽन्यदा ॥ नृत्यंती नटहृदांत—रदांतस्तामवैकल ॥ १२ ॥ कला-
 वागप्यसौ तस्यां । तमोमथ्यामरज्यत ॥ चाविलक्ष्मा निशीवेदु—दूरयनिमत्रसंभवं ॥ १३ ॥
 नटीर्येण निर्वात—कलात्पञ्चनिश्चलः ॥ ज्ञचे सिधैरिलापुत्रः । किं शून्य इव वीक्ष्यसे
 ॥ १४ ॥ स ग्राह वदमि किं नद्या—नया मम मनोऽयुना ॥ अहारि तेने वैकलय—सेत-
 नटी किं पुनस्त्यसौ ॥ १५ ॥ तत्तर्णकसंयुक्ता । दधाना कांचनहविः ॥ कुनटी कुरुते चित्रं । सु-
 पलाभिर्धैः । स भंदिशमनीयत ॥ १६ ॥ आनोम्येनां वयस्याश्चे—तदा जीवासि नान्यथा ॥ इत्याळपन्-
 शयथसस्तस्य । थथातथमवादिशुः ॥ १७ ॥ वैमनस्याश्रयं पृष्टः । पित्रा तत्रावदन्न सः ॥ पुनः
 नातथात्तरपि टाथा । विषहृक्षस्य सेव्यते ॥ १८ ॥ किं न संतीक्ष्यनंदिन्यो । यदस्यामनुरज्य-
 शे ॥ सुदिके सति कः कंयू—कोदवास्वादसादरः ॥ १९ ॥ स स्माह तात कश्येयं । दीयते

बुद्धिरुज्ज्वला ॥ असंहीवासनस्कोऽहं । न पश्यामि शृणोमि वा ॥ २१ ॥ क्षेत्रेऽहं यदि ता-
 मेव । नदीं तातौषधीमिव ॥ तदा मे क्षिप्रमाणस्य । काचिदस्ति प्रतिक्रिया ॥ २२ ॥ अथा-
 शक्यप्रतीकारः । पितृन्यामप्युपेक्षितः ॥ नदेऽन्योऽथाचत खर्णं—समां खर्णं हविं स तां ॥ २३ ॥
 तेऽप्युच्चिरे कदाप्येनां । न विक्रीणिमहे कर्मां ॥ किं हेष्वा क्षीयमाणेना—कथो निधिरिचं
 हि नः ॥ २४ ॥ यद्यस्या जवतो लिप्सा—सात्तिः संगहतां तदा ॥ कलामभ्यस्य चास्माकी-
 मिमां समुपयहतां ॥ २५ ॥ श्रुत्वेति पेटकां तेषां । स कृणादस्खलजतिः ॥ प्रविवेश द्विषां
 देहं । धर्मोत्तीर्णशरो यथा ॥ २६ ॥ इत्यस्य सूनुरन्यस्य । नटीकासः स तत्कलां ॥ अतिव-
 काम कामार्ति—कृशो द्वादशवत्सरीं ॥ २७ ॥ यथौ बेजातटं सोऽथ । धनीयन् राजरंजनात् ॥
 पद्मविन्यः कलावद्वयो । भूपांजोदं विना न यत् ॥ २८ ॥ तत्रारिर्मर्दनो भूपः । कल्पवल्लीस-
 मोऽर्थेषु ॥ तं नूतनकलावंतं । कर्तुं नाटकमादिशत् ॥ २९ ॥ अथावसरमासाद्य । गवाङ्क-
 र्शे महीपतौ ॥ मंत्रिसामंतसंघाते । यथास्थानं निषेडुषि ॥ ३० ॥ लोके चान्योन्यसंमर्द-
 नीत्योपर्युपरिस्थिते ॥ अशूद्रां दीरवो रंग—शूमौ सत्यप्रमादक्षित् ॥ ३१ ॥ रंगे वंशमवस्था-

प्य । वरत्रात्रिर्ददीकृतं ॥ तस्योपरि नटास्तेजुः । फलकं शंकुसंकुदं ॥ ३२ ॥ वंशोत्तीर्णोऽपि
 वंशाग्र—मारोहद् धृतपादुकः ॥ अत्रैवयः किल लोकाग्रं । लोकोत्तीर्णं द्वासुमान् ॥ ३३ ॥
 सप्त पश्चात्पुरः सप्त । तत्र श्रीकरणेरितः ॥ स लोलकरणश्चक्रे । करणानि चतुर्दश ॥ ३४ ॥
 ऊर्ध्वस्थः कीलकान् कुर्वन् । पादुकारंभगोचरान् ॥ ऐदिभरुनदानेभ्यां । कस्य कस्य नटी
 न सः ॥ ३५ ॥ तदा वंशमवष्टभ्य । शालचञ्जीमिव स्थितां ॥ नटीं निरीक्ष्य तां प्राप । धैर्य-
 ध्वंसं धराधिपः ॥ ३६ ॥ स्वयं वंशान्निपत्योक्चै—र्यथेष क्षियतेऽधुना ॥ तद्वचोऽहमिषामेवं ।
 ध्यायन्नरपतिर्जगौ ॥ ३७ ॥ तदा व्याह्रिसचित्तेन । मया नाजोकि ते कदा ॥ विधाय तरपु-
 नर्तुस्यं । नट प्रीणय मद्दृशौ ॥ ३८ ॥ ददौ ततः स तावन्ति । करणानि पुनर्नटः ॥ श्रान्तोऽसौ
 साविषादीति । साशकं वीक्षितो जनैः ॥ ३९ ॥ पुनर्नृत्यं विधेहीति । तुन्नोऽसौ भ्रूज्जा त-
 था ॥ करणानि ददौ तुष्टा—तरलः कुरुते न किं ॥ ४० ॥ पुना यद्वि तथैवोक्ते । पौरत्राते
 विधीदति ॥ मत्तः किमेव दुष्टो वा—स्तीति स क्षमापमैकृतः ॥ ४१ ॥ द्वित्रिकारान्नृपं ज्ञा-
 र्वा । नटीबुद्धं स दधियवान् ॥ यतोऽहं धनमिहामि । निधनं मे स दिरसति ॥ ४२ ॥ ६-

लापतिरयं ताव—द्विवापुत्रोऽस्म्यहं पुनः ॥ आकांक्षन्मत्प्रियामेष । न्यायधर्मो विबुंपति
 ॥ ४३ ॥ यस्याः कृते मया मुक्तौ । पितरौ विरहातुरौ ॥ द्वापिनेव मुगी सापि । भूपेनानेन
 जग्रसे ॥ ४४ ॥ नाद्य मे पितरौ नापि । सुहृदो नाप्यसौ प्रिया ॥ अभूतां केवलं पाप—दु-
 ष्कीर्ती एव निश्चले ॥ ४५ ॥ आत्ते मन्नास्त्रि केनापि । नामव्यत्ययतोऽपि ते ॥ द्वा द्वा मो-
 दयंति सूत्कारान् । श्यामास्याः सजना मम ॥ ४६ ॥ इति चिंताकुलश्चक्षु—वैलकं दिक्कु
 निक्षिपन् ॥ स मुनिदंढ्रमैक्षिष्ट । कस्यापीत्यस्य सन्ननि ॥ ४७ ॥ शुक्रान्नं ददतीमित्य—
 सुदतीमन्निसःस्पृहौ ॥ तौ मुनी वीक्ष्य दध्यौ स । त्राविज्ञानप्रज्ञोज्ज्वलः ॥ ४८ ॥ धन्या अ-
 मी महासत्त्वा । निर्दोषा कमला श्व ॥ स्मेरयंति मुखं येषां । योषा दोषा न च कचित् ॥ ४९ ॥
 मुनीन् मुक्त्वा न के लोके । ययुः स्मरशरद्वयथां ॥ चरणौ ये नमंत्येषां । तेषामेषोऽस्मि किं-
 करः ॥ ५१ ॥ एवं त्रावयतस्तस्य । चरणार्थैकतानया ॥ दूतः केवलबोधार्थः । प्रजिद्ये मुक्ति-
 योषिता ॥ ५२ ॥ तं जातकेवलं देवा । दत्तवेशा ववंदिरे ॥ द्ययुश्च स्वर्णकमलं । वंशस्थाने
 विशारदाः ॥ ५३ ॥ तत्रासीनः स त्रगवान् । वितेने धर्मदेशनां ॥ बोधयामास राजानं । त-

पत्नीसां नटीमपि ॥ ५४ ॥ धाराधिरूढवैराभ्या—स्ते सर्वेऽपि धृतव्रताः ॥ केवलज्ञानमा-
साया—त्रजद्विजगुरोस्तुंलां ॥ ५५ ॥ धनं लब्धुं धात्रीधनसदसि तन्वद्विजकला—मसारं
संसारं मनसि विमृशन् वीक्ष्य च मुनीन् ॥ चिदानंदास्वादाद्यद्वज्रत मुक्तिं गतमला—मि-
लापुत्रः सर्वं जयति किल तद्भावद्वितं ॥ ५६ ॥ इतीलापुत्रकथा समाप्ता. गतं नावनाद्धारं,
अथ क्रमायातं श्रावकस्याहोरानुकूल्यमाह—

॥ मूलम् ॥—रयणीद् अठमंसे । उठंतो जाड्जण परमेठी ॥ अवावफसुद्धमणो । करिज्ज
सो धम्मजागरियं ॥१९॥ व्याख्या—रजन्या रात्रेरष्टमंशे चतुर्थटिकामाने जत्तिष्ठेहयनीयात्,
जस्थानसमय एव परमेष्ठिनो ध्यात्वा पंचपरमेष्ठिनमस्कारं स्मृत्वा स श्रावको जागरणं, जा-
गरा सैव जागरिका, धर्माग्धां जागरिका धर्मजागरिका, तां कुर्यात्. किंविशिष्टोऽसावित्या-
ह—अव्यापृतस्तत्क्षणं सुसोश्चितत्वाद्यापि गृहव्यापारबाह्यः, अत एव शुरुमना अकलु-
षचित्तः. कथं धर्मजागरिकां कुर्यादित्याह—

॥ मूलम् ॥—कोहं मे कावत्या । किं च कुलं के व मश्च गुणनियमा ॥ किं फासियं च

न खितं । किं न सुश्रं धम्मसत्थं च ॥ १८ ॥ व्याख्या—स हि निशि निबिभन्निद्रासुद्धित-
चेतनस्सदानीं प्रथमोत्थितत्वाद्याप्यजातचेतःपाटवस्सावदेवं पूर्वं ध्यायति—कोऽहं मनुष्यो
देवादिर्वा ? तत्र तावन्मनुष्योऽस्मि, तर्हि का मेऽवस्था ? बाध्ययौवनाद्या ? तत्र भूतो मम
मात्स्र्यबाध्योचिता चेष्टा, वृद्धस्य वा तारुण्योचितेति. वायवा किं मम कुदं श्रावकसत्कमि-
तरुद्रा ? श्रावककुलं चेत्तर्हि के मम गुणाः ? मूलगुणा उत्तरगुणा वा नियमा अग्निग्रहविशे-
षा वा ? तथा सति विप्रवे नवसु क्षेत्रेषु किं क्षेत्रं मया न स्पृष्टं ? चः समुच्चये, किं वा धर्म-
शास्त्रं दशवैकालिकावां मया न श्रुतं ? ततस्सत्क्षेत्रस्पर्शने तद्वाह्यश्रवणे च यत्नं करोमीति.
श्रावको हि संजातन्नवनिर्वेदोऽपि केनापि हेतुना गार्हस्थ्यं मोक्तुमद्रमः क्षणमपि दीक्षाध्यानं
न मुंचतीति. तदानीमनन्यव्यापारत्वादिशेषोद्धसितदीक्षानिवाषः सन् ध्यायति, तदाह—
॥ मूलम् ॥—अहह मए विजसेणवि । हयास निह्वासपासपणिण्ण ॥ कह नीणि-
जंति मुहा । मणिकोफी उद्धहा दियहा ॥ १९ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरं 'विजसेणवि'
विदुषा जानतापीत्यर्थः. किंच—

॥ मूलम् ॥—पढमवयंमि वयं जे । गहिजणं गुरुकुलंमि निवसंति ॥ अमुणियधरवा-
 वारे । ते बालमुणी पणिवयामि ॥ ३० ॥ व्याख्या—एषापि सुबोध्या, नवरं प्रथमे वयसि
 षोदशेऽथोऽर्वाक्. दृष्टांतं चावयति—

॥ मूलम् ॥—उभमासियंपि उक्त्वाय—संजयं पक्रिययामि जाइसरं ॥ वइरं वयरंगधरं ।
 बालंपि अब्बावबुद्धिद्धं ॥ ३१ ॥ व्याख्या—उत्तानार्था, नवरं वज्जनामानं मुनिं वत्तरंगधरं
 बालमप्यबालबुद्धिमंतं. चावार्थस्तु कथानकेनोच्यते, तद्यथा—

सन्निवेशोऽस्त्यवंतीनां । भूषा तुंबवनात्त्रिधः ॥ यत्र जैनावया रत्न—स्तूवका इव रेजि-
 रे ॥ १ ॥ अत्ररूनागिरिस्तव । महैऽन्यतनयो नयी ॥ चित्ताहुत्तारिता येन । न बाल्येऽपि व-
 तस्पृहा ॥ २ ॥ युवापि श्रुतसिद्धांतः । कामकामः स नात्रवत् ॥ न हि पीतसुधासारो । वि-
 षोजारान् विमुंचति ॥ ३ ॥ पितृऽन्यां विदुषे तस्मै । या याऽप्याच्यत कन्यका ॥ स तत्तत्पि-
 तसौ गत्वा । गेहमेवं न्यषेधयत् ॥ ४ ॥ प्रथमं कथयन्नस्मिं । पश्चाद्देषं न दूषणं ॥ परिणी-
 ताऽप्यहं दीक्षा—मादास्ये नात्र संशयः ॥ ५ ॥ इत्यस्य धनपालस्य । सुनंदानामनंदनी ॥ ३-

तार्थिनमपि प्रेम—पूर्वा परिणिनाथ तं ॥ ६ ॥ अन्यदा तामृतस्नाता—मपि जोगपराङ्मु-
 खः ॥ जेजे धनगिरिर्जोग्य—फलकर्मवशंवदः ॥ ७ ॥ सामानिकः कुबेरस्य । देवः कोऽपि दि-
 वश्युतः ॥ सुनंदाङ्कुङ्किमदं । कलहंस इवाश्रयत् ॥ ८ ॥ मत्वा धनगिरिः पत्नी—मंतर्वर्ती-
 मन्नाषत ॥ अथाहं प्रवजिष्यामि । गर्जाधारा त्वमप्यसि ॥ ९ ॥ यत्रार्थसमितो मेऽस्ति । श्रा-
 लको व्रतपालकः ॥ गह्वः स्वह्वः स एवास्तु । शरणं संप्रति त्रिये ॥ १० ॥ इत्यनुज्ञाप्य तां ग-
 त्वा । गुरोः सिंहगिरेः पुरः ॥ प्रवज्याधीतसूत्रार्थः । समर्थः स तपस्यभूत् ॥ ११ ॥ अतिज्यो-
 तिष्पतिज्योति—विद्योतितदिगंतरं ॥ सुतं प्रासूत सानंदा । सुनंदा सुंदरे दिने ॥ १२ ॥ शु-
 क्रिमाधालुमाजग्मु—स्तदासन्नग्रहंगनाः ॥ ता हि सख्यः सुनंदायाः । साक्षिण्यः सुखडुः-
 खयोः ॥ १३ ॥ ता लोकलोचनैर्वेद्य—लावण्यं बालमालपन् ॥ हे शिशो कृशपुण्योऽसि ।
 तव जन्म यदीदृशं ॥ १४ ॥ पिता ते न तदादास्य—दीक्षां रात्रसिको यदि ॥ अहं काम त-
 दक्षामा—नद्य त्वजननोत्सवान् ॥ १५ ॥ बह्वीत्रिरपि नासीत्रि—र्नवेन्न हि महोत्सवः ॥
 स्यात्सारकात्रिरालोकः । किं लोके सूर्यवर्जिते ॥ १६ ॥ दीक्षानाम तदाकर्ण्य । सकर्णः शैश-

वादपि ॥ ऊहापोहवशाद्बालः । सस्मार प्राग्भवस्य सः ॥ १७ ॥ सोऽहं पूर्वभवेऽभूवं । श्री-
 दसामानिकः सुरः ॥ तदा च जिनयात्राया—मद्राहं नृयसो मुनीन् ॥ १८ ॥ गतश्चाष्टापदं
 शैलं । श्रीगौतममनसिषं ॥ तन्मुखारुपुंफरीकस्या—ध्ययनं च व्यबीजवं ॥ १९ ॥ तद्रुं मे
 जनकायारतु । यो शुवाप्यन्नजद् व्रतं ॥ पंथाः स एव मे श्रेयान् । युजाः पित्रानुगा यतः
 ॥ २० ॥ परं बालस्य मेऽवश्यं । नाधुना घटते व्रतं ॥ यूनोऽपि जननीस्नेह—बद्धस्य सुव्रतं
 न तत् ॥ २१ ॥ तत्तथा करवै माता । यथा मम विरज्यति ॥ ध्यात्वेति रेवतीप्रस्त । इव नि-
 त्यं सरोद् सः ॥ २२ ॥ न सस्मितेकृणैर्नाक—खेलनेन चद्रुकिञ्चिः ॥ न हृडाखिगनैः कामं ।
 विररामं स रोदनात् ॥ २३ ॥ देवदोषधिया क्लृप्तै—र्मेत्राद्यैर्न तुतोष सः ॥ जाग्रत्स्वपिति यो
 धीमान् । सोऽन्यैर्जागर्यते कथं ॥ २४ ॥ जनन्या जनयन् खेदं । रोदनेन दिने दिने ॥ ष-
 ण्मासानतिचक्राम । दीक्षाकामः स बालकः ॥ २५ ॥ विवेश सन्निवेशं तं । गुरुः सिंहगिरि-
 स्तदा ॥ कर्मैत्रकुञ्जनिर्देदी । सिंहो गिरिशुहासिव ॥ २६ ॥ मुनी धनगिरिशार्थ—समित्तश्च
 विपश्चितौ ॥ युक्तौ गोचरचरार्थि । गुरुमापृहतामथ ॥ २७ ॥ अचित्तं वा सचित्तं वा । युवां

यकिंचिदाप्नुयः ॥ तद्वय मा निर्बेधिषा—मिषा यदि गुरुकथः ॥ २७ ॥ इति प्राप्य गुरोः
 शिक्षा—मथ तौ प्रथितोजसौ ॥ त्रामं क्रमगतं सन्न । सुनंदायाः समीपतुः ॥ २८ ॥ त-
 दा सुनंदां संभूय । प्रातिवेदिसक्य जचिरे ॥ स्वयदे जुंजते ता हि । तसिमन्यस्य कुर्वते
 ॥ ३० ॥ जामे कामेतरैः पुण्यै—रथं चर्ता तवाययौ ॥ अस्मै बालमसुं देहि । किं करोति
 विदोक्थते ॥ ३१ ॥ निश्चम्य साधुमायांतं । क्रंदंतमधिकधिकं ॥ बालमादाय पाणित्र्यां । सु-
 नंदा मुनिमाखपत् ॥ ३२ ॥ जीवितेश्च यदं मुक्त्वा । जीवितोऽसि स्वयं सुखं ॥ विलगय्य म-
 मोद्देग—मंगस्थं किंनदंनतः ॥ ३३ ॥ बालो ङ्यालोपमो नाथ । मम पृष्ठे यदावगत ॥ त-
 दादि मम देहस्य । पश्याभूदीदृशी दृशा ॥ ३४ ॥ सुखं दिवा न जुंकाहं । निद्राणा न सु-
 खं निशि ॥ पूर्वपापपरिपाके । बालेऽस्मिन्नित्यरोदिनि ॥ ३५ ॥ भ्राता सुतसुखस्याहं । ज्ञाता-
 सि यदि देहिनां ॥ तदेतं बालमादाय । मां सुखी कुरु संकृप ॥ ३६ ॥ मुनिर्जगाद् दत्त्वा-
 थ । बालं पश्चाद्विपत्स्यसे ॥ सावादीत्को विषादी स्या—द्यते जीर्णज्वरे गते ॥ ३७ ॥ तथा-
 पि न हि नारीणां । विश्वासो वचने मम ॥ क्रियतां साक्षिणः केचि—दित्यूचे मुनिपुंगवः

॥ ३८ ॥ अदत्त ऋषये बालं । साक्षिणोऽपि विधाय सा ॥ स्मरन् गुरुरिदं साधु—रपि ज-
 प्राह तं मुदा ॥ ३९ ॥ बालस्तत्कालमुन्मुक्त । द्रव संसारबंधनात् ॥ आसन्ननिवृत्तिर्विश्व—
 विदितं रुदितं जहौ ॥ ४० ॥ विन्यस्य पात्रबंधे तं । निवृत्तौ तौ मुनीश्वरौ ॥ ईश्यतुर्वर्णिजौ
 दग्ध—लात्राविव निजाश्रयं ॥ ४१ ॥ गुरुर्यनगिरेर्बहिं । नमंतं बालत्रारतः ॥ दृष्ट्वा द्दाव-
 वष्ट्रं—मथस्तान्निजपाणिना ॥ ४२ ॥ तमासेचनकं रूप—संपदानन्यतुद्वयथा ॥ बालं सू-
 रिकरांजोज—मराळं विदधे मुनिः ॥ ४३ ॥ स्मरित्तं वज्रसारत्वा—दृज्ज दस्यन्निधानतः ॥
 अन्निधाय सुधासार—मुञ्चैर्वाचमुवाच सः ॥ ४४ ॥ बालो बालार्कवर्ज्जन—शासनव्योमनि
 स्फुरत् ॥ तेजः पाखंडिताराणा—मेष निःशेषविष्यति ॥ ४५ ॥ शासनं श्रीजिनेन्द्रस्य । सुध-
 मस्थानशालि नः ॥ स्फुरतानेन वज्रेण । गतकृति जविष्यति ॥ ४६ ॥ अयं प्रवचनाधारः ।
 सारसौत्रायनायत्रूः ॥ पालनीयः प्रयत्नेन । श्रीअर्हद्भक्तिस्रावितैः ॥ ४७ ॥ दस्युदित्वाप्यथा-
 मास । साध्वीन्धयः स्मुरिरर्त्तकं ॥ विहारं च स्वयं चक्रे । सिरूसाध्य द्रव द्रुतं ॥ ४८ ॥ सा-
 ध्वयोऽपि प्रदुः शय्या—तरीन्धयः पालनाय तं ॥ स्वास्मेव ता हि साधूनां । विश्वविश्वास-

ब्राजनं ॥ ४९ ॥ पूर्वमासीज्जनन्धेका । तदा ताः सकला अपि ॥ सौत्रायसागरे तस्मिन् ।
 दधिरे जननीधियः ॥ ५० ॥ अंकादकं नीयमानः । संचरिष्णुः करात्करं ॥ न रोदनादिना
 खेदं । सोऽदात्तासां मनागपि ॥ ५१ ॥ तमेवापाययन् स्तन्यं । तमेवाभूषयन्मुदा ॥ तमेवास्त्रे-
 लयन् मुक्त्वा । श्राविकाः स्वसुतानपि ॥ ५२ ॥ शिशुरप्युचितक्रीडा—रंजी गंजीरमानसः ॥
 मलमूत्रादिसंज्ञासु । बालिशो न बभूव सः ॥ ५३ ॥ षण्मासिकोऽपि षड्जीव—कायरक्षण-
 दक्षिणः ॥ पापाधिकरणं नाभू—दृशुरूपां स धियां निधिः ॥ ५४ ॥ शिशुं निशम्य वर्धिष्णुः ।
 स्वीयं यथ्यातरीकुले ॥ नुज्ञा सन्नालयस्त्रीभिः । सुनंदा तमयाचत ॥ ५५ ॥ प्रवेशं दंष्ट्रहे-
 नात्र । चार्त्तकेणामुना तव ॥ षषोऽस्मासु गुरोन्व्यास । इति तान्निर्बेधि सा ॥ ५६ ॥ अवा-
 सञ्चुतमाणिक्य-मिव दुर्दन्तमंगजं ॥ इत्वा तं परितो द्रांत्वा । ततः सातोषयन्मनः ॥ ५७ ॥
 तुलोके स्निग्धया दृष्ट्या । गालमंगेन सखजे ॥ स्तन्यं च पाययांचक्रे । स तत्रैत्य सुनंदया
 ॥ ५८ ॥ इतश्च मातुदो वज्र—कुमारस्याचलं पुरं ॥ प्राप्ताचार्यपदः प्राप । श्रीआर्यसमितो
 मुनिः ॥ ५९ ॥ ते तपोनिधयो विद्यां—बुधयः सिद्धयोगिनः ॥ तत्रत्यश्रावकैर्नत्वा । विद्वध्पं-

ते सहाग्रहं ॥ ६० ॥ कन्यावेणात्रिधे द्वे स्त । इह नद्यौ दुरुत्तरे ॥ केचित्तदंतरं द्वीप-वासि-
 नः संति तापसाः ॥ ६१ ॥ तेषामेकस्तपःसिद्धः । पदयोर्धृतपाण्डुकः ॥ नदीं स्थलीमिवाक्रम्य ।
 पुरीमायाति याति च ॥ ६२ ॥ त्र्योः श्रावका न कापीदक । सिद्धिरस्यार्हते मते ॥ अस्ति चे-
 द्दर्थतां तर्हि । सोऽस्मानेव व्यतर्कयत् ॥ ६३ ॥ तस्मिन्नथ तपोरथौ । लोकः सर्वोऽप्यरज्य-
 त ॥ त्रेजुस्तदादिमुख्यं च । श्रावका अपि केचन ॥ ६४ ॥ एवं श्रीजैनधर्मस्थे । प्रासादे प-
 तनोन्मुखे ॥ पूज्यपादा अवष्टंभं । दातुमर्हति संप्रति ॥ ६५ ॥ अथोचुर्गुरवस्तस्य । सिद्धिरे-
 खा न तापसी ॥ किंतु क्षेपकृता कापि । चित्रमात्रफला जने ॥ ६६ ॥ तत्तादृक्परपाखंदि-
 प्रजावैः स्फुटमीक्षितैः ॥ न मुह्यति मनो यस्य । सम्यक्त्वं तस्य शस्यते ॥ ६७ ॥ अस्य स्वस-
 द्मानीतस्यां—त्रसा पादौ च पादुके ॥ प्रकालयत त्र्यो योग—सिद्धिरिति यथा प्रथा ॥ ६८ ॥
 अथ संनूय ते श्राद्धाः । क्रांत्वा सरितमगतं ॥ तापसं परमशीत्या । जुहुवुः पा र्णाकृते ॥ ६९ ॥
 महिमा मम दुर्नेदान् । विभेद् श्रावकानपि ॥ इति साहंकृतिः सोऽपि । धीवंध्योऽसंस्त त-
 द्भ्यः ॥ ७० ॥ ऊर्ध्वीकृतध्वजं दत्त—स्वस्तिकं बद्धसंतोरणं ॥ तेष्वेकस्याविशनेहं । तापसः

प्रीतमानसः ॥ ३१ ॥ इमौ ते पततो यत्र । कमलाकंपदौ पदौ ॥ भुवा तत्र पराभूति-रपूर्व-
 श्च शुनोदयः ॥ ३२ ॥ एवं स श्रावको व्याज—स्तुत्या जकिं प्रपञ्चयन् ॥ नीरेणानिहतस्त-
 स्य । बलादह्नी अथावत ॥ ३३ ॥ शुभं ॥ स्वस्वेनाद्वयजलस्नायी । तदा भूरिजलव्ययात् ॥
 पादौ च पाङ्गुके चास्य । निपुणं निरक्षेपयत् ॥ ३४ ॥ तस्य त्रकिन्नराज्ञावि—विगोपनत्रया-
 कुलः ॥ जुंजानोऽप्यमुताहारं । स्वादं नाप स तापसः ॥ ३५ ॥ युक्तोत्थितः सरितीरं । स
 जगाम जनैर्वृतः ॥ यज्ञाव्यं तद्भवत्येवं । ध्यात्वा नद्यां विवेश सः ॥ ३६ ॥ गंन्यैव द्रव स्यू-
 तं । तस्मिन् सरिति मज्जति ॥ हा गता कास्य संसिद्धि—रिति लोकोऽहसत्तरां ॥ ३७ ॥ य-
 द्मुख्य गृहेऽयुक्त । नक्त्या नक्तानि नूरिशः ॥ तैरस्य स्थगिता सिद्धि—रेवमूचुश्च केचन
 ॥ ३८ ॥ लोके च तुमुलोत्तादे । द्विधा समयवेदिनः ॥ आपयुः सूरयस्तत्र । श्रीभ्रार्थसमि-
 ताद्विधाः ॥ ३९ ॥ ऊचिरे योगसिद्धास्ते । तीर्थौन्नत्यविधित्सवः ॥ सरितं पुत्रि पञ्चानं । दे-
 हि नः परसिंहतां ॥ ४० ॥ तदैव बाहिनी वर्सा—दत्त सुश्राविकेव सा ॥ द्विधा भूते जले
 मीन । द्रवोन्मथः स तापसः ॥ ४१ ॥ त्रिजगजंतुजीवातु । जैनं जयति शासनं ॥ इति ज-

दपस्तु पौरेशु । ब्रह्मद्वीपं ययौ गुरुः ॥ ८४ ॥ तत्पार्श्वे जगद्दुर्दीक्षां । बुद्धाः सर्वेऽपि तापसाः ॥
 मुनीनामत्रवद्ब्रह्म—द्वीपशाखा तमन्वये ॥ ८३ ॥ अथ जाते त्रिवर्षीणे । वज्रे वज्रांकित-
 क्रमे ॥ साधवो धनगिर्यायाः । पुनस्तत्र समाययुः ॥ ८४ ॥ तदैवाश्रममागत्य । सुनंदा रुरुधे-
 मुनीन् ॥ अर्धतां स च मे सूनु—रित्युच्चैः पूञ्चकार च ॥ ८५ ॥ किं दत्त्वा याचसे पुत्रं ।
 विहिताः संति साक्षिणः ॥ धन्यासि मास्य धृष्टाभू—रित्युक्ते तैर्जगाद् सा ॥ ८६ ॥ हास्ये-
 नादामहं पुत्रं । तदानापृच्छ्व्य गोत्रिणः ॥ कृत्वा राजकुले वादं—मप्यादास्ये ततोऽधुना ॥ ८७ ॥
 अर्थैकव तदेऽभूवन् । संधेन सह साधवः ॥ द्वितीयस्मिन् सुनंदा तु । सह निःशेषनागैः
 ॥ ८८ ॥ पक्कद्वयमपि द्दमाप—सत्रां वादधिया ययौ ॥ सुनंदास्याद् ब्रुजे वामे । राहः संघ-
 स्तु दक्षिणे ॥ ८९ ॥ स च बोधांबुधिर्बालो । मध्यस्थः पक्कयोर्दयोः ॥ श्रुश्रुत्ते पुण्यपापांत-
 मोंकतत्वमिव स्थिरः ॥ ९० ॥ आदिं वादस्य विज्ञाय । न्यायविन्दूपतिर्जगौ ॥ आहूतोऽयं य-
 मन्वयेति । बालस्तस्यापरस्य न ॥ ९१ ॥ तत्रापि गर्भधरणा—न्माता दुष्करकारिणी ॥ ततः
 सुनंदया पूर्व—मयमाकार्यतां शिशुः ॥ ९२ ॥ श्रुत्वेत्युद्धसितानंदा । सुनंदा नंदनं निजं ॥

आह्वयंरुरतो ब्रूवा । ददती करताविकाः ॥ ९३ ॥ शकटीयमिमौ रथ्यौ । वृषत्रावश्वका इ-
 मे ॥ इमं श्रीदाम चैषु त्वं । वत्स कापि करं द्विप ॥ ९४ ॥ नवरंगः पटशाय—मयं हारो-
 ड्यमंगदः ॥ चूरागलमिदं चैत—दखिदं कद्विपतं तव ॥ ९५ ॥ अयमिहुरियं द्राक्षा । से-
 यं चारुफलावली ॥ इमे च मोदकास्तुर्य—भेषु किं पुत्र रोचते ॥ ९६ ॥ त्वं राजा राणक-
 स्त्वं च । त्वं दुग्धं त्वं च मे दधि ॥ भज वत्स ममोत्संगं । त्वत्तः किं याच्यतेऽपरं ॥ ९७ ॥
 अग्नेऽपि प्रेयसा मुक्तां । मां चेतवमपि मुंचसि ॥ निर्वीराया वराक्या मे । ज्विता का गति-
 स्तदा ॥ ९८ ॥ शृण्वन्मातुर्वचांसीति । निःसंशीति मनावते ॥ गर्भयोगीश्वरो वज्र-कुमारो
 ह्यचिंतयत् ॥ ९९ ॥ माता तीर्षकतां मान्या । माता दुःप्रत्युपक्रियाः ॥ ध्यात्वेति चेन्मया
 माता । प्रमाणीक्रियतेऽधुना ॥ १०० ॥ तदा दोह्यते सैष । श्रीमान् संवश्वतुर्विधः ॥ संव-
 स्योद्ध्वनेऽनंत—संसारित्वं जवेद् ध्रुवं ॥ १ ॥ मयि व्रतिति मातापि । कदाचिन्नजते व्रतं ॥
 एवं तस्यां च स्नेहस्य । रहस्यं दर्शितं जवेत् ॥ २ ॥ यदि तिष्ठामि गार्हस्थ्ये । भूत्वा मातु-
 मुखो द्विधा ॥ तदा स्वस्य च तस्याश्च । नरकोऽन्निमुखी कृतः ॥ ३ ॥ इत्यस्य ध्यायतो धैर्य-

कवचो न वचोमयैः ॥ मातुः शरैः शरीरस्थो । बालस्यापि व्यनेद्यत ॥ ४ ॥ तदासावसरः सा-
 धु-रूचे धनगिरिर्गिरं ॥ शृणु सुंदर मे नास्ति । वस्तु किंचन लोचनकृत ॥ ५ ॥ यथाक्रम्य त्र-
 वारण्यं । प्रियाससि शिवालयं ॥ सहायमश्वथं तर्हि । धर्मध्वजमसुं तज ॥ ६ ॥ रजोहरण-
 मालोचय । हृष्यन्नकृतत्रावतः ॥ उरथायास्खलितं धावं—स्तस्मिन् स क्रमद्विपत् ॥ ७ ॥
 गाढग्रहेण हस्तेनो—पानधर्मध्वजोऽर्चकः ॥ अत्येतुं मोहजंबावं । दंफालंबीव सोऽशुचत्
 ॥ ८ ॥ कृतकृत्य इवानृत्य—नमौलिस्थेनामुनार्चकः ॥ संघोऽपि जितकाशीव । प्रमोदोत्फुल्ल-
 लोचनः ॥ ९ ॥ पुत्रप्राप्तिनिराशाथ । सुनंदा स्वं शशास सा ॥ आत्मन् कोऽयं तव स्नेहो ।
 निःस्नेहेऽमुत्र पुत्रके ॥ १० ॥ आशैशवाद्यं बालः । किल दीक्षां जिघृक्षति ॥ कोऽयं हंत
 तवाद्यापि । त्रववासकदाग्रहः ॥ ११ ॥ त्रातन्नर्तसुतैः क्लृप्तं । किं न वर्त्म प्रपद्यसे ॥ एका-
 किन्याः स्त्रियाः स्यातुं । न प्रायेणौचिती यतः ॥ १२ ॥ इत्यात्तनिश्चया प्राप । सुनंदा मंदि-
 रं निजं ॥ वज्रं रत्नमिवादाय । मुनयोऽपि स्वमाश्रमं ॥ १३ ॥ मुनयस्समसुंचंत । शावं श्रा-
 वकसन्नसु ॥ तेषुपि तं वर्धयामासु—दुर्ममारासिका इव ॥ १४ ॥ पठ्यमाना समासन्न—सा-

श्वीजिः प्रतिचिंविता ॥ एकादशांगी तच्चिने । वस्तुभायेव दर्पणे ॥ ११५ ॥ सूरसः समये दी-
 क्तां । सुनंदाया दडुर्मुदा ॥ प्रवाज्य वज्रमष्टाब्द—देश्यं सह च निचियरे ॥ ११६ ॥ अन्यदा-
 वंतिदेशांतः । श्रीसुरिषु विहारिषु ॥ ववर्ष वारिदो नेतु—मिव मार्गोन्नवं ह्रमं ॥ ११७ ॥ त-
 दा सुरौकसि कापि । स्थितान् वाणिज्यकारकाः ॥ आमंत्रयत केऽपि श्री—सूरीन् नकादि-
 हितवे ॥ ११८ ॥ शांतप्राये पयोवाहे । तेषां श्रद्धाविवर्धये ॥ प्रचत्वाव स बावर्षि—वैज्रो गु-
 रुनिदेशतः ॥ ११९ ॥ साधुविराधनात्रीरुः । सूदमान् वीह्य पयोववान् ॥ न्यवृत्त जलदे शान्-
 ते । पुनः प्रास्थित तैः सह ॥ १२० ॥ आकस्मिकोटजालोका—त्युरतो जातविस्मयः ॥ निर्नि-
 मेधे हशौ तेषां । वीह्य स ह्युहकोऽवदत् ॥ १२१ ॥ श्राद्धा न मनुजा दूयं । दनुजासहनाः
 पुनः ॥ ऋषीणां कटपते नैव । नकात्रकादिकं हि वः ॥ १२२ ॥ रूपं मौलमथाहल्य । त्रिदशा-
 स्तं वंजाधिरे ॥ वयं व्यथाम वृथ्याद्य—मिदं ते सत्त्वमीक्षितुं ॥ १२३ ॥ अभूम जुंनकाख्या-
 स्ते । प्राग्भवे सुहृदो वयं ॥ इत्युक्त्वा वैक्रियां विद्यां । दत्त्वा वजाप्य ते ययुः ॥ १२४ ॥ वज्रः
 प्रत्यागतः किं तै—रादायीति गुरुदितः ॥ नंगवन् देवमायेय—मिति गांतीर्धनुर्जगौ ॥ १२५ ॥

तैरेव बाणिजीवृतै—द्वैवैर्बज्रिरेन्यदा ॥ कुष्मांकीफलदानाय । ज्येष्ठे मासि न्यमंन्वयत ॥१६॥
 वज्रोऽप्यकांफकुष्मांफ—फलावतिविलोकनात् ॥ तात्राकिनः परिज्ञाय । सर्वं तैषां न्यर्षेधय-
 त् ॥ १७ ॥ प्रीतैरथ सुरैस्सस्य । विद्यादायि वियजतिः ॥ न हि मोघश्रमः कापि । नवेज्ञा-
 न्यधनो जनः ॥ १८ ॥ अधीती पूर्वमंगेषु । मुनिभिः प्रेरितोऽपि सः ॥ धातो नोक्त्वुमिवाध-
 त । प्रमादं पठितुं सदा ॥ १९ ॥ यद्यन्मुनिमुखात्तेन । श्रुतं पूर्वगतं श्रुतं ॥ तत्तद्ग्राहि धी-
 रा हि । परारंजफलरगुशः ॥ २० ॥ अथोचुः साधवः सूरीन् । पूज्या एष लघुर्मुनिः ॥ आ-
 लस्यस्यालयः किञ्चि—दधीतेऽध्यापितोऽपि न ॥ २१ ॥ प्राप्तेषु पूज्यपादेषु । यद्येष न्विता
 जगः ॥ अन्निलव्यते लोके त—त्किं दरिद्रः सुरङ्गुमं ॥ २२ ॥ त्रिदां गते मुनिञ्जाते । बहि-
 र्गुमिं गते सुरौ ॥ जपधीन् सर्वसाधूनां । वज्रोऽभेलयदन्यदा ॥२३॥ पार्ष्णीकृत्य तान् सर्वा-
 न् । स्वयमंतर्निविश्य सः ॥ आरेजे देशनां मेघ—गर्जिगंजीरया गिरा ॥ २४ ॥ आगुः श्री-
 गुरवस्तावद् । दारे श्रुत्वा च तं ध्वनिं ॥ ध्वनेरेवानुमानेन । जङ्घुर्वज्रविजुंन्नितं ॥ २५ ॥ ए-
 षो मांऽशुभ्रदस्मान्नि—र्द्धिरेवेत्यवस्थिताः ॥ दधुस्तदुक्तिपीयूष—प्रीताः श्रीसूरयो हृदि

॥ ३६ ॥ सुधाधारधरो वाचा । सदाचारशिरोमणिः ॥ शिष्यो यत्रासत्यसौ दक्षो । जीयाद्ब्रह्मः
 स मे चिरं ॥ ३७ ॥ अहो अस्य वचःस्कृतिं—रहो आस्यागमज्ञता ॥ अनेन शिष्यरत्नेन ।
 मम रत्नाकरः करः ॥ ३८ ॥ अथ श्रीगुरवस्तार—स्वरं नैषेधिकीं व्यधुः ॥ साधूनामुपधीन्
 वज्रः । स्वस्स्थाने व्यमुंचत ॥ ३९ ॥ उन्थायाद्यथेत्य चरणौ । श्रीगुरुणां प्रमादयं च ॥ शि-
 ष्यः स क्वालयामास । सोद्भासः प्रासुकांचसा ॥ ४० ॥ ततोऽस्य बोधं बालुर्षे—विंढन्निः सु-
 रिन्निः स्वयं ॥ शेषान् बोधयितुं साधून् । विहर्तुमुपचक्रमे ॥ ४१ ॥ विहारोपस्थितान् सूरी-
 नयाचन् वाचनागुरून् ॥ स्वस्वानुयोगसंसिद्ध्यै । साधवः प्रस्थितेतराः ॥ ४२ ॥ अयं वज्रकु-
 मारः स्ता—ऋवतां वाचनागुरुः ॥ एतद्गुरुवचः सर्वे । ते तथेति प्रपेदिरे ॥ ४३ ॥ श्रीसूरि-
 बु प्रयातेषु । रचयामासुरासनं ॥ ज्यायांसो यतयस्तस्य । लघोरपि गुरोरिव ॥ ४४ ॥ वधुः
 स गुरुतां तिन्ये । तैः संयुक्तैः पुरः स्थितैः ॥ चित्रं किमत्र सर्वत्र । गणस्थानामियं स्थितिः
 ॥ ४५ ॥ उच्चासनगतः किंचि—इधानश्चिन्मयं महः ॥ तेज्यः शुक्रां स सिद्धांत—वाचनां
 पटुवाग्ददौ ॥ ४६ ॥ दुर्नेदाः संति ये ग्रंथे । ग्रंथयो गहनाः क्वचित् ॥ ते वज्रवीरवाक्पशुं-

स्पर्शमप्यसहंत न ॥ ४७ ॥ हृद्दरीस्थं न यत्तेषां । सूरिसूरोऽप्यनाशयत् ॥ वज्रवाग्दीपिका-
 रौत्सी—चरसंदेहतमः सुखं ॥ ४८ ॥ दृष्ट्वा तटाञ्चनाशक्तिं । ते दध्युरिति साधवः ॥ बावो-
 ऽयं श्रुतदेवी किं । किमुत श्रुतकेवली ॥ ४९ ॥ आराध्यमानः सिद्धांतो । यद्यस्मासु प्रसीद-
 ति ॥ पूरयंतु बहिः श्राद्ध—श्राद्धां श्रीशुरवस्तदा ॥ ५० ॥ द्यता वज्रमहिषा । मुनिज्ञातो
 नविष्यति ॥ इति व्यावृत्य तत्रागुः । श्रीसिंहगिरिसूरयः ॥ ५१ ॥ नमंतोऽनंतया नवत्या ।
 गुरुचिरते महर्षयः ॥ वाचनोदंतमापृष्टा । योजितांजवयो जगुः ॥ ५२ ॥ पूज्या वज्रकुमार-
 ऽस्मिन् । वाचनादानदक्षिणे ॥ एकद्विमहि परं पारं । श्रुतांत्रोधेः सुखं वयं ॥ ५३ ॥ बावो-
 ऽखसोऽयमित्यसि-नवज्ञां यदकृष्महि ॥ तस्याज्ञानिकपापस्य । मिथ्यादुःकृतमस्तु नः ॥ ५४ ॥
 ततो द्विगुणितोत्साहाः । श्रीसिंहगिरिसूरयः ॥ स्वमुखेन ददुर्वज्र-कर्षेरागमवाचनां ॥ ५५ ॥
 यथा ज्ञातानि पूर्वाणि । गुरवोऽवगमय्य सं ॥ पुरं दशपुरं प्रापु—दैशदिग्जनतानताः ॥ ५६ ॥
 गुरवो वज्रमालिंभ्य । तत्र सस्नेहमूचिरे ॥ वत्स प्रवचने तत्त्वं । पूर्वाण्येव चतुर्दश ॥ ५७ ॥
 तेषामंथानि चत्वारि । स्थूलद्रुमुनिद्भुमे ॥ श्रीवीरश्विरसंचार—श्रांतानीवावतस्थिरे ॥ ५८ ॥

काक्षेऽस्मिन् दशपूर्व्यस्ति । संपूर्णा सा च वर्तते ॥ नद्रुगुवगुरौ संप्र—र्युज्जुचिन्ध्यामवस्थिते
 ॥ ५९ ॥ गत्वावंतीं गुरोस्तस्मा—दशपूर्वींमुरीकुरु ॥ इत्यादेशाद्गुरोरसी—दसौ तरपवनोन्म-
 नाः ॥ ६० ॥ युक्तो दान्त्र्यां मुनीद्दान्त्र्यां । प्रतरथे प्रत्यवंति सः ॥ मरात्र इव पद्दान्त्र्यां । प्र-
 तिमानसमुत्सुकः ॥ ६१ ॥ श्रुतवान्नाशया पृष्टु—वात्ययेव समीरितः ॥ क्रमादवंतीं स प्रा-
 प । बहिरेवावसञ्चिञ्चि ॥ ६२ ॥ नद्रुगुसः गुरुस्तस्यां । निञ्चि स्वप्ने व्यलोक्त ॥ पीतं सिंह-
 किशोरेण । पयःपूर्णे पतद्ग्रहं ॥ ६३ ॥ अप्रमत्तो मुनिर्मत्तो—ऽध्येता पूर्वाणि यो दश ॥ द-
 शदिक्रप्रथितप्रज्ञः । समेताथ स कश्चन ॥ ६४ ॥ एवं स्वप्नफलं सूरिः । साधूनां जटपति प्र-
 ने ॥ यावत्तावन्मुनिर्वज्रो । दारि नैषेधिकीं व्यथात् ॥ ६५ ॥ प्रविशंतं तमालोक्थ ॥ लोच-
 नानंदं मुनिं ॥ मत्स्वप्नफलदो ह्येष । स एवेति गुरुर्जगौ ॥ ६६ ॥ सानंदं वंदमानं त—मु-
 त्थाप्य प्रणथोज्ज्वलः ॥ रोमहर्षी महर्षीशः । पप्रह स्वागतादिकं ॥ ६७ ॥ विहारकारणं पृ-
 षो । गुरुं वज्रो व्यजिज्ञापत् ॥ गुर्वाङ्गियाहमध्येतुं । दशपूर्वींमिहागमं ॥ ६८ ॥ दृष्ट्वा तंस्यादरं
 हर्ष—पूरितः सूरिरालपत् ॥ जागर्त्यथापि मे जाग्यं । नवाहकृपान्नदान्ततः ॥ ६९ ॥ अन्नकाः

केऽपि निःप्रज्ञाः । केऽपि केऽपि तथात्वसाः ॥ शिष्यः सर्वगुणो नाग्यैरेव संपद्यते गुरोः ॥७०॥
 विक्रियाकारि मंदाग्रौ । सुस्निग्धं जोजनं यथा ॥ तथाधिकविकाराथ । कुपात्रे निहितं श्रुतं
 ॥ ७१ ॥ दशपूर्वव्यवहित्ति—चिंतासंतापिते हृदि ॥ सुधाश्रोतायते वत्स । त्वदालोकोऽयम-
 थ मे ॥ ७२ ॥ इति प्रीत्या तमालाप्य । तथा गुरुरपीपठत् ॥ नटीव तन्मनोरंभे । दशपूर्वा
 यथास्फुरत् ॥ ७३ ॥ सिद्धसाध्यो गुरुं नत्वा । गतो दशपुरं पुनः ॥ वज्रसाधुरवंदिष्ट । श्रीम-
 त्सिंहगिरिं गुरुं ॥ ७४ ॥ पूर्वानुज्ञां ददुर्वज्र—मुनीद्रायाथ सूरयः ॥ अतुहानुत्सवांश्चकु—
 स्ते जुंनकसुरास्तदा ॥ ७५ ॥ वज्रे गणत्ररं न्यस्य । दृहीतानशना ययुः ॥ सख्यानादामरं
 धाम । श्रीसिंहगिरिसूरयः ॥ ७६ ॥ श्रीमान् वज्रगुरुर्मुक्तो । यतीनां पंचत्रिः शतैः ॥ विहर-
 न् द्रुवि सीमोऽनू—ज्ञायसौत्राग्यशालिनां ॥ ७७ ॥ वज्रो जातु न तत्याज । द्रुवि नित्यवि-
 हारितां ॥ गुणास्तस्य पुनश्चक्रुः । स्थिरवासं नृणां हृदि ॥ ७८ ॥ अतिस्पृहापि तत्कीर्तिं—
 र्वत्राम सकलां द्रुवं ॥ द्योमगामिनिजस्वामि—गुणादिव गतश्चमा ॥ ७९ ॥

दत्तश्च पाटलीपुत्रे । वदूवेत्रयो धनो धनी ॥ सर्वसीमंतिनीसीमा । कन्यासीत्तस्य रु-

विमणी ॥ ८० ॥ आसन्नयानशाखास्थ—साध्वीनिर्वाणितोऽनिशं ॥ वज्रस्वामिशुणश्रेणी । रु-
 विमण्याश्रावि द्वावतः ॥ ८१ ॥ ग्राहं ग्राहं गुणग्रामं । गुरोः साध्वीजनाननात् ॥ बावा वि-
 त्राय न गुरु—द्रव्यसंग्रहतोऽपि सा ॥ ८२ ॥ ऊचे महासती साथ । मन्मथव्यथिताशया ॥
 किं हृतं मन्मनः स्तैन्य—वर्जिना वज्रसुरिणा ॥ ८३ ॥ यद्वा मम पतिर्वावी । सोऽवश्यम-
 चिरादपि ॥ स्वामी हरति सर्वस्वं । यदि तत्किमु कथ्यते ॥ ८४ ॥ वतिन्यो वीक्ष्य तां जा-
 त—कामां कामांतके गुरौ ॥ अनंगरंगन्नंगाय । प्रगल्भां वाचमूर्चिरे ॥ ८५ ॥ मुग्धाश्च्ये मु-
 धा जात—स्त्व कोऽयं कदाग्रहः ॥ अजिह्वब्रह्मचारी हि । वज्रः स्त्रीषु पराङ्मुखः ॥ ८६ ॥
 नाग्रहीतरमब्रह्म—वीनमाजन्म तन्मनः ॥ मीनमंत्रोधिमध्यस्थं । बकोट इव मन्मथः ॥ ८७ ॥
 इति श्रुत्वाप्यमुंचंती । स्वाग्निप्रायमुवाच सा ॥ श्रीवज्रमंत्ररेणाहं । प्रपद्ये नापरं वरं ॥ ८८ ॥
 पितरावपि जामातु—चिंताजंबाद्वपतिनौ ॥ स्वाग्निप्रायप्रथाहस्ता-वदंबेनोद्धार सा ॥ ८९ ॥
 अथ वज्रगुरुः श्रीमान् । विहरन्नवनीतले ॥ कदाचन तदेवागो-न्नगरं गरिमावधिः ॥ ९० ॥
 गुरीपरिसरायातं । सूरिं श्रुत्वावनीविद्युः ॥ अच्यगाढंदनोत्कंठा—कुंठिताध्वपरिश्रमः ॥ ९१ ॥

सुरस्तेन पुरस्तेन । जधिनेव स्फुरद्भुतः ॥ समायांतो व्यलोकयंत । मुनयो गणशः पथि ॥६२॥
 सर्वोऽप्यमी स्फुरद्रूप—शोनासंत्रारनासुराः ॥ अमीषु कतमो वज्र—खामी यः प्राक् प्रण-
 मयते ॥ ६३ ॥ एवं संदेहतः साप—त्रपं तानेव पृहति ॥ श्रीवज्रं दर्शयामासु—मुनीनां अ-
 वनीशितुः ॥ ६४ ॥ अथ सूर्येशवद्यथं । वतिज्ञातं विहारयन् ॥ वहन्महः सहखांशु—संक-
 लेनाप्यचुंबितं ॥ ६५ ॥ तन्वन्नजपदन्यसैः । स्थलांजोजत्रमं मुणां ॥ नृपेणावंदि पुरतः ।
 सुनंदानंदनो गुरुः ॥ ६६ ॥ गुभं ॥ क्षोभः पौरपुरंधीणां । मम रूपेण मास्मभूत् ॥ इति स्व-
 वामनीकृत्य । वज्रो वनमक्षिश्रियत् ॥ ६७ ॥ तत्र प्रासुकभूजागे । स्थितश्चक्रे स देशानां ॥ स-
 त्रां नित्राढ्य भूपादि—त्रविचिर्निवृतं नृतां ॥ ६८ ॥ तथा प्रथामगुर्वज्र—वचनामृत्तवी-
 चयः ॥ स्नानं सुरसरखायां । जनो मेने यथा वृथा ॥ ६९ ॥ दर्श दर्श च तद्रूपं । श्रावं श्रा-
 वं च तद्रुचः ॥ दृशौ खिन्ने श्रुती दृष्टे । न हि कस्य सत्रासदः ॥ ७० ॥ देशानानंतरं भूमि-
 विदुः खत्रवनं ययौ ॥ पौराः पुरं प्रयांतश्च । प्रोचुरेवं परस्परं ॥ १ ॥ गुणकीरोदधौ वज्र—
 खामिन्यव समागतौ ॥ अहो अथापि नास्माकं । नेत्रयोर्जुटतृषा ॥ २ ॥ अगंधं कनकं सां-

कं । विधुं कारं पयोनिधिं ॥ कुर्वन् वज्रं कुरुपं च । रत्नद्वेषी ध्रुवं विधिः ॥ ३ ॥ यथा प्रज्ञा
 यथा वाणी । यथाचारो यथा यशः ॥ तथा वज्रेऽत्र किं रूपं । विदधे न विधे त्वया ॥ ४ ॥
 एवमाद्योक्त्य लोकास्य । दुःखं निजकुरूपजं ॥ वज्रस्वामी द्वितीयेऽहि । शिश्रिये रूपमादिमं
 ॥ ५ ॥ जातरूपमथे जात—रूपः पद्मे निविश्य सः ॥ साधुर्भयुरया वाचा । वितेने धर्मदे-
 शनां ॥ ६ ॥ श्रुत्वा भूपमुखाऽज—स्वामिनो गुणसंकथां ॥ वंदनोत्कलिकां दध्नु—रंतःपुर-
 युरंधयः ॥ ७ ॥ अथ प्रौढशारूढा—स्ता नरेशनिदेशतः ॥ वज्रं प्राणम्य तद्भाषिः । प्राणुः
 पीयूषपाणां ॥ ८ ॥ रूपं निरीक्ष्य वज्रस्य । मुख्यं लोको द्यच्चिंतयत् ॥ तद्रूपं गुरुणाधारि ।
 नूनं स्त्रीकोन्नत्रीरणा ॥ ९ ॥ तदा च रुक्मिणी मुक्त्वा । स्वार्थविप्रकरीं त्रयां ॥ ऊचे तात-
 सिहायातः । स मे प्राक् प्रार्थितो वरः ॥ १० ॥ देहि मामधुना तस्मै । कस्मैचन गुणाब्ध-
 ये ॥ न हि कुर्वेण लब्धेऽर्थे । युक्तः कर्तुमनादरः ॥ ११ ॥ धनेनाथ सुवर्णौघ—सहिता दु-
 हिता निजा ॥ श्रीवज्रस्वामिनोऽन्यथा—मुपनिन्द्ये स्वयंवरा ॥ १२ ॥ ऊचे च प्रांजलीभूय ।
 नगवन् कन्यकामिसां ॥ अंगीकुरु कृपागार । चिरादुत्कंठिता त्वधि ॥ १३ ॥ धनकोटीरिमाः

पाणि—मोचने त्वमवाप्स्यसि ॥ एवं च लब्धधर्मोऽर्थ—कामावप्यधिगहसि ॥ १४ ॥ तम-
 ज्ञानतया यत्—ज्जटपं वीक्ष्य गुरुर्जगौ ॥ सविवेकः पुमानेक—त्रार्थयैव सुखी त्रवेत् ॥१५॥
 पागप्येकास्ति मे पत्नी । तदेनामाद्विभे कथं ॥ सा च सर्वगुणैः पूर्णा । नेयं ताहभ्युणालया
 ॥ १६ ॥ सादायि गुरुणा सिंह—गिरिणात्याग्रहेण मे ॥ महायत्नान्नुपाध्यकं । पर्यणायि च
 सा मया ॥ १७ ॥ तत्प्रसादादहं प्रापं । दशपूर्वावधि श्रुतं ॥ वैक्रियाद्याश्च सद्ब्रियाः । पूजां
 नरसुरेषु च ॥ १८ ॥ औषधिविषमव्याधि—मुख्यदुःखौघनाशिनी ॥ सा च स्वर्गादिसौख्या-
 नां । दीपिकेव प्रकाशिनी ॥ १९ ॥ परिणीतः पुमान् परन्याः । पुण्यैरुद्यत्तग्नत्रवेत् ॥ इत्या-
 गमवचः सौम्य । मयि संगहतेऽखिलं ॥ २० ॥ असंस्कारापि सा रम्या । लक्तस्नानापि नि-
 र्मला ॥ अमूषणापि सश्रीका । पुराणापि मनःप्रिया ॥ २१ ॥ सतीदृशे कलत्रेऽपि । यदन्यां
 स्वीकरोम्यहं ॥ यशोधर्मप्रतिष्ठात्रय—सदा हीये न संशयः ॥ २२ ॥ तथाप्याशां विधायै-
 षा । सुता चेदागता वयं ॥ तस्याः सहचरीभूय । तन्मसाप्यस्तु वदन्ना ॥ २३ ॥ सा किं सु-
 जग पार्श्वे ते । इक्ष्यते नेति जट्पिनं ॥ धनं जगाद् सूरिदु—विंकि तां संयमश्रियं ॥ २४ ॥

रज्यदशा स्पृशामोऽपि । मुनयो न वयं स्त्रियं ॥ सति धर्मधने धीम—ज्ञान्यदीहामहे धनं
 ॥ ३२ ॥ वत्से तवापि नो ठेक—चिन्ताया विषयस्पृहा ॥ बरलाया विवेकिन्याः । पंच-
 केदिरिबोचिता ॥ ३६ ॥ श्रुत्वेति विगलनमोहा—नुज्ञाप्य पितरौ निर्जौ ॥ प्रपेदे रुक्मि-
 णी पुण्य—स्वप्नावा संयमश्रियं ॥ ३९ ॥ लोकं संस्थाप्य धर्मोऽथ । विहरन्नवनीं गुरुः ॥ म-
 हापरिज्ञाध्ययना—त्प्राप विद्यां स्वगामिनीं ॥ ३८ ॥ आमामनुषोत्तरनगं । याम्पहं विद्ययान-
 या ॥ कस्मैचिन्न च देयासौ । शिष्यायादपथिथे कलौ ॥ ३९ ॥ इत्युक्त्वाध्ययनं तच्चा—चा-
 रांगाडुदसारयत् ॥ दुर्विनीतेषु पुत्रेषु । पिता निधिमिवालयत् ॥ ३७ ॥ अन्यदा जगवत्य-
 स्मिन् । विचरत्युत्तरां दिशं ॥ नृशं बभूव दुर्भिक्ष—मिव मूर्धतरं कलैः ॥ ३१ ॥ यत्र प्रपंषो
 मिथ्येति । पक्षो वेदांतिनां जयी ॥ नित्यवादस्तु संख्यानां । स्वयमेव व्यतीयत ॥ ३३ ॥ आ-
 ज्ञान्रगं प्रजोवीक्ष्य । श्रीमतां नोजनक्षणे ॥ यत्र रंकाः कदिं चक्रुः । दुष्कालस्य सुसेवकाः
 ॥ ३३ ॥ पूर्वं न लेन्निरे लब्धं । यत्र कष्टं तताधिरै ॥ रंकेन्यो निक्ष्वो नैक्ष्यं । विषयेन्प्य इ-
 व व्रतं ॥ ३४ ॥ संबं सीदंतमात्रोष्य । दुर्भिक्षे वज्रसूरिणा ॥ पटो व्यक्रीयत स्वीय—यज्ञो-

राशिरिवोज्ज्वलः ॥ ३५ ॥ निविष्टस्तत्र सोऽश्लेष—सृषिसंघमतिष्ठपत् ॥ उत्पपात पटः संघ-
 न्नकस्या सिरु द्वांबरं ॥ ३६ ॥ तावद्दत्ताग्निधः शय्या—तरश्राळुः समागतः ॥ गौचरास्वारि-
 माद्राय । व्योम्नि तं पटमैकत ॥३७॥ शून्यं चाश्रयमाढोक्थ । ज्ञात्वा दुर्भिक्षहेतुकं ॥ साधु-
 प्रस्थानमुत्खाय । केशानाकाशदग्जगौ ॥ ३८ ॥ चिरारपरिचितं श्राळुं । संप्रत्युत्खातमूर्धजं ॥
 धां मुक्त्वेदक्षि डुष्कादे । खामिन् किं गंतुमर्हसि ॥ ३९ ॥ श्रुत्वा तस्य गिरां दीनां । दया-
 लुः सूरिपुंगवः ॥ तमप्यारोपयामास । पटं न ह्यत्र संकटं ॥ ४० ॥ ययौ पटः पुरीं नाग-
 पुरीमविपरीतरुक् ॥ किमिडुव्योम्नि एतीति । पौरैः साश्चर्यमीकृतः ॥ ४१ ॥ तीर्त्वा नज्जोऽ-
 ष्ठिमायाता—त्पोतादिव नियामकः ॥ पटात् श्रीसंघमुत्तार्य । तस्थौ तत्र गुरुश्चिरं ॥ ४२ ॥
 तत्र बौधप्रियो राजा । नागरा अपि तादृशाः ॥ व्यवदंत प्रतिपदं । पुरापि सममार्हतैः ॥४३॥
 तत्रकार्येषु तैर्जैना । नानदपरैरप्यधः कृताः ॥ परात्रवंति पारीडं । किखयो वक्त्रशोऽपि किं
 ॥ ४४ ॥ अथ पर्युषणानास्मि । प्रत्यासीदति पर्वणि ॥ व्यंजिज्ञपन्नृपं सर्वे । नागरा द्वेषसा-
 नराः ॥ ४५ ॥ गुरुरत्रास्ति जैनानां । पर्व चैषामुपगतं ॥ ततो नामापि बौद्धानां—मुञ्चेत्स्यं-

त्युत्सवैरमी ॥ ४६ ॥ पौरा राजाङ्गया माता—कारानित्याद्यपंस्ततः ॥ जैनानां द्रव्यलोत्रेऽपि ।
युष्पं देयं न केनचित् ॥ ४७ ॥ सर्वे श्याममुखाः काम—सुखा धाम रुषामथ ॥ श्राद्धा विज्ञा-
पयासासुः । श्रीवज्रखामिनं मुनिं ॥ ४८ ॥ बौद्धैः पुष्पाण्यवार्थत । हंत राजबदेन नः ॥ पुं-
व्यैर्विना प्रत्नो ज्ञावि । विरंगं पर्व सर्वथा ॥ ४९ ॥ माणिक्यैः केऽपि सौवर्णैः । पुष्पैः केऽपि
जिनार्चनं ॥ कुर्मो न तैरसौरभ्यैः । समाधिः पूर्यते पुनः ॥ ५० ॥ अपुत्रः कुत्रिमैः पुत्रै—रथ-
नः कुत्रिमैर्धनैः ॥ अनेत्रः कुत्रिमैर्नैत्रैः । समाधीयेत कोऽपि किं ॥ ५१ ॥ त्वयि सत्यपि सुरे-
त्रे—रपरिभूयामहे परैः ॥ सिंधुरस्कंधमारूढा—स्तदा श्रितिरत्रिहुताः ॥ ५२ ॥ तदार्त्तसिंधुतः
संधं । द्रविधसिद्ध ससुद्धर ॥ तैरित्युक्ते गुरुगौर—गौरवां वाचमाददे ॥ ५३ ॥ हे समाधत्त
मा धत्त । चित्तद्वेषं मनागपि ॥ पुष्पाणि पुरयिष्येऽहं । समं शुष्मन्मनोरथैः ॥ ५४ ॥ तीर्थो-
न्नत्यहता चिंत्वा । साधुना न विराधना ॥ विराधनापि सम्यक्त्व—शुद्धैः सा स्थात्रिबंधनं
॥ ५५ ॥ द्रत्युदित्वा गुरुव्योम्ना—ययौ माहेश्वरीं पुरीं ॥ अधिष्ठितेऽग्निदेवेनो—पवने प्रविवेश च
॥ ५६ ॥ सिद्धं धनगिरेस्तत्र । तन्नितो देवसेवकः ॥ वीक्ष्य वज्रं समायात—मभ्यधावत ज्ञा-

वतः ॥ ५७ ॥ ज्ञे च ज्ञायवानस्मि । पूज्या शुष्मक्षिरीक्षणात् ॥ सहसागमने हेतुं । मां
 श्रावयत सत्वरं ॥ ५८ ॥ सत्वाढ्य त्वामुपेताः स्म । कुसुमस्पृहया वयं ॥ इत्युक्ते गुरुणावा-
 दी-तकितो योजितांजलिः ॥ ५९ ॥ पुष्पाणां विशतिर्बद्धाः । प्रत्यक्षा जगवन्नमूः ॥ जञ्चि-
 ता अग्निपूजार्थं । शहीत्वातुग्रहाण मां ॥ ६० ॥ वीक्ष्य कल्पयानि पुष्पाणि । प्रीणितारसा
 गुरुर्जगौ ॥ तावत्प्रतीक्ष्यतां याव—देत्रयो राजनमानये ॥ ६१ ॥ तक्रितस्य तक्रिद्वज्रांतिं ।
 जनयन् गगनाध्वना ॥ यथावथ गुरुः कुद्व—ह्मिभवंतं महीधरं ॥ ६२ ॥ पूर्वपरपयोधिरपु-
 ग् । योजनान्युच्छ्रितः शतं ॥ यः सहस्रं द्विपंचाश—दधिकं व्यासतः स्मृतः ॥ ६३ ॥ तस्यो-
 परि हृदः पद्मो—ज्जगाहे दशयोजनः ॥ सहस्रयोजनायाम—स्तदर्धं पृथुलो भुवं ॥ ६४ ॥
 तन्न ज्ञाश्वतपद्मानां । कोटी दक्षाश्च विशतिः ॥ पंचाशच्च सहस्राणि । विशालान्यधिकं शतं
 ॥ ६५ ॥ तेषु तामरसं मुख्यं । जलाद् द्विक्रोशमुच्छ्रितं ॥ तावरिपंकं चतुःक्रोश—विक्रंजो-
 यामन्नासुरं ॥ ६६ ॥ द्विक्रोशायामविक्रंज—कर्णिकोपरिमंदिरं ॥ क्रोशायामार्धविस्तारं ।
 तत्रोनं क्रोशमुच्छ्रितं ॥ ६७ ॥ वसंती तव देवी श्री—स्तदानीं कृतमज्जना ॥ जिनार्चनार्थमु-

चिन्त्ये । जलजान्यधुवाणि सा ॥ ६८ ॥ पद्मा पद्मानना पद्म—हस्ता निश्वसन्नकिन्नाक्र ॥
 यांती जिनादयं वज्र—स्वामिनं मुदितानमत ॥ ६९ ॥ सा जगौ हिमवानेष । प्रभो महि-
 मवानभूत् ॥ स्वपदैस्त्वं यमप्राहीः । सर्वातिशयशालिनिः ॥ ७० ॥ वज्रेण याचिता पद्मं ।
 पद्मा सद्यस्तदार्पयत् ॥ आससाद तदादाय । पुनर्वह्निवनं गुरुः ॥ ७१ ॥ पुष्पाणि पंकजे तत्र ।
 न्यस्य पत्राणि मेलयन् ॥ निविष्टस्तदधोत्रागे । ववले च नम्रोऽध्वना ॥ ७२ ॥ तत्पुरो जुंजका
 देवा । अकुर्वन् केऽपि नाटकं ॥ सतीलं केऽप्यगायंश्च । केचिद्वाद्यानतारयन् ॥ ७३ ॥ किमे-
 तदिति साकृतै—दृष्टो जानपदैर्जनैः ॥ श्रीवज्रः सपरीवारः । पुरीमाप महापुरीं ॥ ७४ ॥ एष
 देखगणोऽस्माकं । विहारेषु समेल्यहो ॥ श्रुएवन्निति स बौद्धोक्तिं । जिनचैत्येऽध्ववातरत् ॥ ७५ ॥
 तद् ज्ञात्वा मुक्तदीर्घोऽण—निःश्वासश्रेणिदूकया ॥ प्रावर्त्यत निदाघर्तु—वर्षाकाद्वेऽपि सौ-
 गतैः ॥ ७६ ॥ वज्रादादाय पुष्पाणि । श्राद्धसंघो यथारुचि ॥ जिनपूजाचिन्ताषं स्वं । सविश्रो-
 षमपूरयत् ॥ ७७ ॥ तमालोत्रय चमत्कारं । भूपतिसत्यकमत्सरः ॥ क्लमयित्वा गुरुन् जैनी—
 माहां मूर्धन्यवतंसयत् ॥ ७८ ॥

इतश्चासीद्दशपुरे । सोमदेव इति द्विजः ॥ रुद्रसोमा च तत्पत्नी । जिनधर्मैककर्मवा
 ॥ ७९ ॥ तस्याभूतां सुतावार्थं—फट्शुरक्षितनामकौ ॥ तौ द्वावपि यथा ज्ञाता । विद्याः सं-
 प्रापतुः पितुः ॥ ८० ॥ अत्रजन्माथ निःशेष—विद्याग्रहणकौतुकी ॥ जगाम पाटलीपुत्रं । र-
 लेष्टुरिव रोहणं ॥ ८१ ॥ सुधीरधीत्य तत्रान—वद्या विद्या चतुर्दश ॥ पुनर्दशपुरं प्राप । किं
 दूरमन्त्रियोगिनां ॥ ८२ ॥ तं पुरोपवनोपेतं । भूमानन्त्रिययौ स्वयं ॥ महर्द्ध्यां कारयामास ।
 तत्प्रवेशमहोत्सवं ॥ ८३ ॥ अथार्थरक्षितस्तात—मायातः स्वालयं नमन् ॥ सविद्योऽतोषय-
 न्मेव । इव नीरञ्जतो जनं ॥ ८४ ॥ सिद्धनाथागतैः पौरै—श्वके प्राञ्जुतपाणिभिः ॥ विशाल-
 मपि तस्योकः । संकीर्णं हृदिव श्रुतैः ॥ ८५ ॥ शान्ते लोकगमे स्वस्थः । सोऽनंसी ज्ञाननीम-
 श्च ॥ उदासीनेव तस्मै सा । निविष्टैवाश्रिषं ददौ ॥ ८६ ॥ वैदक्ष्यं दक्ष्यन्मातुः । स प्रप्रह
 विचक्षणः ॥ चिराद् दृष्टमपि प्राप्त—सद्विद्ये खिद्यसे च किं ॥ ८७ ॥ यदयं रंजितो राजा ।
 यदयं रंजितो जनः ॥ तत्सर्वं फट्शु मन्थेऽह—मस्नेहं चेन्मनस्त्वव ॥ ८८ ॥ सर्वविद्यास्वधी-
 तासु । चेद्भक्तिस्ते न शिक्तिता ॥ तदा पवितमूर्खोऽस्मि । लोकैर्गाथे मुधा बुधः ॥ ८९ ॥ त-

नमसादिशं तन्मात—र्येन रवं प्रीयसे हृदि ॥ एवं तस्यादरं दृष्ट्वा । जननी प्रांजलावपत्
 ॥ ९० ॥ अधीतवान् नवान् वेदान् । शाकिनीसंलसोदरान् ॥ संतोष्येऽहं कथं वरस । तैर्हि-
 साबुद्धिहेतुभिः ॥ ९१ ॥ आभरणो यथायाति । कोऽपि देशांतराच्चिरात् ॥ रवं विनीत तथा-
 धीत—कुशास्त्रो मितितोऽसि मे ॥ ९२ ॥ बह्वौ विशतु सा विद्या । श्वन्नं सा यातु चातुरी ॥
 गुणाः पतंतु ते कूपे । जंतुघातो नवेद्यतः ॥ ९३ ॥ तत्त्वार्थबहुदं दृष्टि-वादमध्येष्यसे यदा ॥
 तदा द्रव्यसिंसां पुत्र । परमप्रीतिशास्त्रिणीं ॥ ९४ ॥ कस्तस्याध्यापको मे स्या—दिति तेन
 निवेदिते ॥ कुर्वतीं न्युंबनं वस्त्रां—चक्षेनोचे द्विजप्रिया ॥ ९५ ॥ सूरिस्तोसत्रिपुत्रोऽस्ति ।
 तत्रैवेक्षुवणेऽधुना ॥ अधीयिथास्ततो दृष्टि—वादमादरतः सुत ॥ ९६ ॥ सोऽतीत्य दिवसं
 तत्रं । निशि सुप्तो व्यनावयत् ॥ दृष्टिवादस्य नामापि । नावत् श्रुतिसुखावहं ॥ ९७ ॥ कदा
 विनातं नवितान् । कदाध्येतान्स्मि तत् श्रुतं ॥ इति चिंतास्य कांतैव । निद्रासुखमवारयत् ॥ ९८ ॥
 निशाशेषे समुत्थाय । ब्रजनिक्षुवणंप्रति ॥ पश्चि कोऽसीति केनापि । पृष्टः स स्वं न्यवेदयत्
 ॥ ९९ ॥ द्रष्टुदंनान्नवाध्यधनिं । दौकधिरवेत्युवाच सः ॥ शाखापुरात्तव पितु—र्मिन्नं रवां द-

ष्टमागमं ॥ ३०० ॥ अध्येष्ये दृष्टिवादस्य । निःशंकं शकुनादतः ॥ नवसार्धनिधिकारान् । वि-
 च्चारेति रक्षितः ॥ १ ॥ ऊचे च तस्मिन्मातु—स्वत्वा महुद्धिमर्ष्यैः ॥ अहं कार्ये ब्रजज्ञ-
 सि । ततः सोऽपि तथाकरोत् ॥ २ ॥ मातापि पुत्रवद्व्यौ । पुत्रस्त्विवभुवणं गतः ॥ विममर्श-
 कथं वंध्या । गुरवोऽस्मी गुणाढ्ययः ॥ ३ ॥ श्राद्धः क्रोऽप्यत्र यथेति । तदा तदनुवर्तनात् ॥ म-
 र्षेषां क्रियते नक्ति—रित्यसौ तस्थिवान् रहः ॥ ४ ॥ श्राद्धो गाढगिरा प्रास—दह्यराख्यस्त-
 दागतः ॥ कृत्वा नैर्बेधिकी स्त्रिस्तः । सूरैरन्यासमासदत् ॥ ५ ॥ स्वरेण दह्यरेण्या । प्रतिक्रम्य
 गुरोः पुरः ॥ प्रदत्तद्वादशावर्त—वंदनः स निविष्टवान् ॥ ६ ॥ संगृह्य स्थिरधीः सर्वं । चेष्टितं
 तस्य रक्षितः ॥ सुर्वतिकं गतो नक्ति । दह्यश्राद्धवध्यधात् ॥ ७ ॥ अवंदित्वैव तं श्राद्धं । नि-
 विष्टं विष्टरे पुनः ॥ नद्योऽयं श्रावकः कश्चि—त्रिश्रिकथेति तं गुरुः ॥ ८ ॥ धर्मासिः सौम्य-
 ते कस्मा—दिति पृष्ठति सदगुरौ ॥ तमेव दर्शयामास । स श्राद्धं दह्यरात्रिधं ॥ ९ ॥ अत्रा-
 षत च पूज्या मां । सोमदेवद्विजांगजं ॥ अध्येतुमागतं दृष्टि—वादं त्राणयताहताः ॥ १० ॥
 बत्राण त्राग्निनेयं तं । सूरिः सुस्निग्धया गिरा ॥ नादीक्षिते वयं वत्स । दृष्टिवादं निदध्महे

॥ ११ ॥ सोऽन्यथात्तर्हि मे दीक्षां । दत्त प्रचवत द्रुतं ॥ अत्र स्थितस्य मा भूमान् । व्रतवि-
 दं करोतु मे ॥ १२ ॥ रक्षितं दीक्षित्वाथ । विज्ञहारान्यतो गुरुः ॥ तदाभूत्प्रथमारंजः ।
 शिष्यचौर्यस्य शासने ॥ १३ ॥ अंगान्यधिजगे प्रज्ञो—द्रेकादेकादशापि सः ॥ यावद्देदु गुरोर्द-
 ष्टि—वाद्मप्यादरी मुनिः ॥ १४ ॥ संपूर्णं दृष्टिवादं सो—ऽधिजिगासुर्धियां निधिः ॥ गुर्वा-
 इयाचवदृज्ज—स्वामिपूतां पुरीप्रति ॥ १५ ॥ अवंतीं प्राप्य सोऽनंसी—द्भद्रगुसमुनिंप्रति ॥ पु-
 षस्तेन स्वविहार—कारणं चाज्यथाद् बुधः ॥ १६ ॥ तमार्थरक्षितं ज्ञात्वा । बाहुभ्यां परिरज्य-
 च ॥ गुरुः सर्गौरवं प्रोचे । पुण्यैस्त्वं मिदितोऽसि मे ॥ १७ ॥ गृहीष्येऽनशनं वरत्न । कीर्णजं-
 घाबल्लोऽधुना ॥ कारय त्वमिह स्थित्वा । पर्यंताराधनां मम ॥ १८ ॥ कोटिपात्रसमासेव्ये ।
 संसारांजोधितारके ॥ ततोऽनशनपोतेऽस्य । स निर्यामकतां ययौ ॥ १९ ॥ त्वं च तत्र गतो
 वज्रा—स्थितः पृथगुपाश्रये ॥ पठेरित्यन्वशादेवं । गृहीतानशनो गुरुः ॥ २० ॥ उमिति प्रति-
 पयासौ । सौरीन्द्रौ त्रिदिवं गते ॥ विहारनिरतः प्राप । सायं मुनिवरः पुरीं ॥ २१ ॥ तस्यां
 प्रजातप्रायायां । निशि वज्रगुरुः स्वकं ॥ बहुपीतं पयःपात्रं । स्वप्ने केनचिदैकत ॥ २२ ॥ स

मेभ्यति स कोऽप्यथ । शिष्यो यः क्लोन्नवर्जितः ॥ किञ्चिद्भूतानि पूर्वाणि । दश मतो गृही-
 ष्यति ॥१३॥ इति जल्पति सूरीन्द्र । त्रिन्नौकःस्थापितोपधिः ॥ रक्षितो हर्षितोऽभ्येत्य । वज्रा-
 चार्यमवन्दत ॥ १४ ॥ जत्रे चाध्येतुकामोऽहं । दशपूर्वाभिहागमं ॥ अस्यां च त्रिन्नवसतौ ।
 तद्गुप्तगुरोर्गिरा ॥ १५ ॥ दध्यौ वज्रगुरुः स्वांति । मन्ये बुद्ध्या महाधिषः ॥ यद्गद्गुप्तसूरीदु-
 रस्मै शिक्कामिसामदात् ॥ १६ ॥ यन्मया सह संरक्ष्यां । शुक्रे सकृदपीह यः ॥ मत्सौत्राय-
 गुणाकृष्टो । श्रियते स मया सह ॥ १७ ॥ रक्षितो नवपूर्वाणि । वज्राणाम् पृथक् स्थितः ॥
 यमकान् दशमस्यापि । यावदध्येतुमुद्यतः ॥ १८ ॥ तावदाह्वानसंदेशाः । पित्रोरीशुः परःशताः
 ॥ स तैर्यदा न चुकोन्न । तदागारकद्युररक्षितः ॥ १९ ॥ गाढमाकरितस्तेन । स पप्रह गुरुं
 रहः ॥ गुरुणापि पठेदानी—मित्युक्त्वारक्षि रक्षितः ॥ २० ॥ एकतश्च गुरोराज्ञा—न्यतश्च
 स्वजनप्रहः ॥ एवं दोषाधिरूढात्मा । क्रियदप्यपठन्मुनिः ॥ २१ ॥ अत्राणि फलश्रुता ज्ञातः ।
 केयं निष्पुस्ता तत्र ॥ विदम्ब्यते यदत्रैवं । पित्रोस्त्वदर्शनोत्कथोः ॥ २२ ॥ दिदक्षते कितेर्ना
 त्ति । त्वां शेषा अपि नागराः ॥ त्रविता भूयसां दीक्षा—वात्रस्तत्रागते त्वधि ॥ २३ ॥ द-

र्थ्यः प्राक्त्वमेवात्र । बंधो तद्वाभवाणिकां ॥ इत्यार्थं कितेनोक्तः । प्राज्ञाजीत्कदशुर क्तितः ॥३५॥
 क्रियासमन्निहारेण । पुनर्नुज्ञः कनीयसा ॥ अधीतथमकाध्यायो । गुरुं पप्रह र क्तितः ॥३६॥
 कियत्पेतेऽस्य पूर्वस्य । किमद्याप्यवशिष्यते ॥ सूरिः प्राह पृषत्पेते । समुद्रस्त्ववशिष्यते
 ॥ ३७ ॥ अथो दशमपूर्वार्धे । निश्चलीभूय सोऽपवत् ॥ ततःपरं न पावोऽस्य । हृदि तस्यौ च-
 लात्मनः ॥ ३८ ॥ श्रुतज्ञानोपयोगेन । गुरुरेवं व्यचारयत् ॥ मद्भुव्वं दशपूर्वीय—मशेषा न
 प्रवत्स्यति ॥ ३९ ॥ जातस्वजनहृद्वेख । एष किं स्याप्यते बुधा ॥ ध्यात्वेति गुरुणादिष्टुः ।
 प्रीत्या प्रास्थित र क्तितः ॥ ४० ॥ गतो दशपुरं नूपा—दिनिर्नवत्याजिवंदितः ॥ चकार च-
 हुरीद्वयार्थ—दर्शनीं देशनां मुनिः ॥ ४१ ॥ श्राद्धधर्मं नरेन्द्राय । पितृभ्यां च ददौ व्रतं ॥ त-
 नार्थं र क्तितो धर्म—कल्पदुरिव जंगमः ॥ ४२ ॥ श्रीवज्रस्त्वन्यदा स्त्रैरं । विहरन् दक्षिणां
 दिशं ॥ हुंतीमानायथामास । जातश्चेष्मान्यसाधुभिः ॥ ४३ ॥ हुंती तैराहता कर्ण—मूर्ध्नि
 वज्रेण धारिता ॥ आत्ताहारो गृहीव्येऽह—मिमामिति मतिस्पृशा ॥ ४४ ॥ विस्पृतं तस्य
 सुवत्त्वोर्ध्वं । स्पृतं च प्रहरंतिमे ॥ प्रेरितं मुखपोतेन । पतितं नागरं सुरः ॥ ४५ ॥ प्रमादी-

आवाद्याद्भूमिजर्तुः सदसि रसिकतासारमाहस्य दीक्षा—मीक्षाचक्रे समग्रं श्रुतमपि पटु-
धीर्दृष्टिराहृष्टिवादं ॥ स्वादं स्वादं तु तस्याहितधृतिचरितं श्रीमतो वज्रसुरे—दूरेणोत्सृज्य
जोगान् व्रतकृतमतयः संततं संतु संतः ॥ ६७ ॥ इति श्रीवज्रखामिकथा समाप्ता ॥ तद्देवं
बालकृषीन् वंथानुक्त्वा परानपि दृढवैराग्यप्रपन्नचारिजान् वंथत्वेनाह—

॥ मूलम् ॥—पञ्चावि जे पवन्ना । इक्किकादंबणेण चारितं ॥ पणमामि तेसि पाए । च-
उन्हपत्तयबुद्धाणं ॥ ३३ ॥ व्याख्या—एकैकेनादंबनेन वृषजाद्यवष्टनेन पश्चाद्भुक्तजोगोत्त-
रकालमपि ये चारित्रं प्रपन्नाः, शेषं सुगमं. तत्कथा चैवं—

डादशस्यार्हतो जन्म—दीक्षामोक्षैकसाक्षिणी ॥ चंपा शंपोपमा त्यक्त—संपदापदम-
सि पूः ॥ १ ॥ तवाभूद् भूपतिः शौर्य—स्योदधिर्दधिवाहनः ॥ नारिकीर्तिनदीः सेहे । यत्ख-
नवरुवानलः ॥ २ ॥ श्रीचैटककुलांगोधि—पद्मा पद्मावती सती ॥ तस्य प्रिया धियालाप-
सारिणी समजायत ॥ ३ ॥ गजारूढधृतहन्ना । नर्त्तारमि रमे मुदा ॥ इति दोहदमाधस ।
सान्यदा गर्जेसंजवे ॥ ४ ॥ नर्त्तनकस्या हिया वापि । कुलीनत्वाच्चियंत्रिता ॥ इदं स्वदोहदं

नतु—राख्यातु न शशाक सा ॥ ५ ॥ हृदि दोहददौःस्थेन । इना सा राजवह्वना ॥ कैरवि-
 ल्यबुविरहे—नेवाभूदतिदुर्बला ॥ ६ ॥ महाग्रहानमहीत्रर्षा । पृष्ठा दौर्बल्यकारणं ॥ हियां नि-
 रूढकंवापि । कथंचन जगाद् सा ॥ ७ ॥ अस्या दोहद् एवाय । वक्याधानप्रधानतां ॥ इति
 राजापि तुष्टस्त—न्मनोरथमपरयत् ॥ ८ ॥ आसीनां सिंधुरस्कंधे । धृतब्रवां महीचुजा ॥ तां
 वीदथ वनिताः पकंती—नूता पौर्यो बजाधिरे ॥ ९ ॥ मन्यामहे महेलासु । मुख्यामेकाभिमां
 श्लियं ॥ केवदं प्रासमात्रेण । गृहदास्यकृतो वयं ॥ १० ॥ इदं रूपमियं लक्ष्मी—रियं स्वाभि-
 प्रसन्नता ॥ अत्रैव विदधे धाना । क्रिमेषोऽस्मासु मरसरी ॥ ११ ॥ अथेष्टलान्ततः पद्मा—व-
 लां मुदितचेतसि ॥ विधिः स्वं विश्वैद्योरन्य—व्रतमेवमपालयत् ॥ १२ ॥ तत्कालवृष्टपाथो-
 द—पाथःसेकसमुद्भवात् ॥ भूसौरनादितो मतः । प्रदधावे दिशैकया ॥ १३ ॥ पृष्ठानुगैरसं-
 प्राप्तो । गंजाश्वरथपक्षिभिः ॥ स राजानं सराङ्गीक—मरण्यानीमिनोऽनयत् ॥ १४ ॥ विषादवि-
 धुरां राङ्गीं । धीरयन् धीरधीर्नुपः ॥ धन्मिबलमिव मेदिन्या । व्यदोक्तत पुरो वटं ॥ १५ ॥
 ऊचे च देवि पश्यासुं । तमःश्यामं वटडुमं ॥ त्वं शालामवदंवेभ्र । अस्याधो यासि सिंधुरे

स्व-सहारिष्टं । मपि जाड्यमिवानले ॥ मन्ये ममायुषा क्लीण-मिति वज्रो व्यचिंतयत् ॥ ४६ ॥
 तत्र देशेऽस्ति दुर्भिक्षं । तदा द्वादशवार्षिकं ॥ ददौ न कोऽपि त्रिकुर्यो । नैद्वयं नारन्नया-
 दिव ॥ ४७ ॥ अन्यदा विद्यया मध्यं—दिने वज्रप्रयुक्तया ॥ यतिनः प्रतिगोहास—सारन्न-
 का अचञ्जत ॥ ४८ ॥ प्रादोषिकप्रतिक्रांतौ । गुरूचेऽनगारिणः ॥ आलोचयत नो अद्य ।
 विद्यापिकोपजीवनं ॥ ४९ ॥ विद्यापिंडेन वः पिक्र—पोषणं यदि संमतं ॥ आडुर्भिक्षं तदा-
 हार—मीदृशं पूरयाम्यहं ॥ ५० ॥ प्रणम्य मुनयः सर्वे । जगदुर्जगदुत्तमाः ॥ पूज्याः प्रा-
 णप्रहाणेऽपि । नाकद्वयं स्वदत्ते हि नः ॥ ५१ ॥ विराध्य चरणं देहं । यैरपोष्यमपोष्यते ॥
 तैर्धितोऽवकरकः । कुरवा चिंतामणिव्ययं ॥ ५२ ॥ तत्कंचनगिरिं गत्वा । शृङ्गीमोऽनश्ननं मु-
 दा ॥ इतरो नास्ति निस्सारो—पायो दुष्कालवारिधेः ॥ ५३ ॥ परिज्ञाततदुत्साहः । स्वयं
 साहसभूर्युः ॥ उद्दिश्य सिद्धिसोपान—मिव शैलं चचाल सः ॥ ५४ ॥ अकृतं रक्षितुं सा-
 धु—बीजं प्रहितवानथ ॥ श्रीवज्रो वज्रसेनाख्यं । शिष्यं देशांतरं तदा ॥ ५५ ॥ संन्यासम-
 न्नकीटीऽयं । नार्हतीति स किंचन ॥ प्रातराशमिषात्प्रैषीत् । शुद्धकं सह साधुना ॥ ५६ ॥ तं

रथ्यागहने क्षिप्रवा । व्यावृत्त्य मुनिरगतः ॥ गणयुक्तेन गुरुणा । सहारोहन्महीधरं ॥५७॥
 तं साधुं क्लृप्तकोऽपश्यन् । पश्यन् शून्यमुपाश्रयं ॥ शुश्राव लोकतो वज्रं । प्रपन्नानशनं गिरौ
 ॥५८॥ मयि दृष्टे गुरुसर्था—इवाधामित्युक्षिताशनः ॥ शिशुः शिश्राय सूर्यायु—तसां शै-
 वतले शिवां ॥ ५९ ॥ विदीनो लयदीनोऽसौ । तव अक्षणत्रक्षणात् ॥ वयःस्थेनयोऽपि सा-
 धुर्यः । पूर्वं स्वर्गे शिशुर्यथो ॥ ६० ॥ तस्य प्रजावनान्हेतु—मायातानां सुपर्वाणां ॥ जद्योतं वी-
 द्य शृंगस्थाः । पप्रहुर्मुनयो गुरुं ॥ ६१ ॥ गदिते क्षुब्धकोदंते । गुरुणा द्विगुणादराः ॥ मुन-
 योऽनशनं जेजु—स्ते जन्मोर्हेदनोत्सुकाः ॥ ६२ ॥ श्रावकीभूय मिथ्यात्व—देवता पर्वता-
 श्रितान् ॥ मुनीनामंत्रयामास । मोदकैरुदकैरपि ॥ ६३ ॥ विरुद्धं तं गिरिं मत्वा । गुरुरन्यं
 गिरिं यथौ ॥ तस्त्रामिनी मुनीन् सम्य—दृष्टिर्देवी न्यषेवत ॥ ६४ ॥ फलितानशनध्यान-
 दास्त्रास्ते मुनीश्वराः ॥ अभूवन् समये नाक—सुत्रविव्रमजाजनं ॥ ६५ ॥ गौरव्योऽयं गि-
 रिवैज्रा—गुरुर्यत्र स्वयं स्थितः ॥ रथस्थैरिति दिक्पादै—शक्रे तस्य प्रदक्षिणाः ॥६६॥ तत्र
 तद्रथसंघट्टा—दृशुष्वा भूमिरहोऽनवन ॥ रथावर्त्त इति ख्यातिं । ततः स प्राप नूधरः ॥६७॥

आवाद्याद्भूमिचतुः सद्सि रसिकतासारमाहस्य दीक्षा—मीक्षाचक्रे समग्रं श्रुतमपि षट्-
धीर्द्विराहृष्टिवादं ॥ स्वादं स्वादं तु तस्याहितधृतिचरितं श्रीमतो वज्रसुरे—दूरेणोत्सृज्य
जोगान् व्रतकृतमतयः संततं संतु संतः ॥ ६८ ॥ इति श्रीवज्रखामिकथा समाप्ताः ॥ तदेवं
बालकृषीन् वंध्यानुक्त्वा परानपि दृढवैराग्यप्रपन्नचारिजान् वंध्यत्वेनाह—

॥ मूलम् ॥—पहावि जे पवन्ना । दक्षिककाढंबणेण चारितं ॥ पणमामि तेसि पाए । च-
उन्हपत्तयबुद्धाणं ॥ ३२ ॥ व्याख्या—एकैकेनाढंबनेन वृषन्नाद्यवष्टनेन पश्चाद्भुक्तजोगोत्त-
रकालमपि जे चारित्रं प्रपन्नाः, शेषं सुगमं. तत्कथा चैवं—

द्वादशस्यार्हतो जन्म—दीक्षामोक्षैकसाक्षिणी ॥ चंपा शंपोपमा त्यक्त—संपदापदम-
सि पूः ॥ १ ॥ तत्रामूद् भूपतिः शौर्ये—स्योदधिर्दधिवहनः ॥ नारिकीर्तिनदीः सेहे । यत्ख-
नवन्वानलः ॥ २ ॥ श्रीचेटककुवांजोधि—पद्मा पद्मावती सती ॥ तस्य प्रिया प्रियालाप-
सारिणी समजायत ॥ ३ ॥ गजारूढधृतवज्रा । नर्त्तारामे रमे मुदा ॥ इति दोहदमाधत्त ।
सान्यदा गर्वसंजवे ॥ ४ ॥ नर्त्तनवत्या हिया वापि । कुलीनवद्वियंत्रिता ॥ इदं स्वदोहदं

ननु—राख्यातु न शशाक सा ॥ ५ ॥ हृदि दोहददौःस्थेन । दूना सा राजवह्वना ॥ कैरवि-
 ष्यबुविरहे—नेवाभूदतिदुर्बला ॥ ६ ॥ महाग्रहानमहीनर्त्ता । पृष्ठा दौर्बल्यकारणं ॥ हिया नि-
 रुद्रकजापि । कथंचन जगाद् सा ॥ ७ ॥ अस्या दोहद् एवाय । वक्त्राधानप्रधानतां ॥ इति
 राजापि तुष्टस्त—नमनोरथमपूरयत् ॥ ८ ॥ आसीनां सिंधुरस्कंधे । धृतहवां महीश्रुजा ॥ तां
 वीह्य वनिताः पकंती—श्रुता पौयों ब्रजाविरे ॥ ९ ॥ मन्यामहे महेलासु । मुख्यामेकाभिमां-
 श्रियं ॥ केवदं प्रासमात्रेण । गृहदास्यकृतो वयं ॥ १० ॥ इदं रूपमियं लक्ष्मी—रियं स्वामि-
 प्रसन्नता ॥ अत्रैव विदधे धात्रा । किमेषोऽस्मासु मत्सरी ॥ ११ ॥ अथेष्टलात्रतः पद्मा—व-
 लां मुदितचेतसि ॥ विधिः स्वं विश्वैलोक्य—व्रतमेवमपात्रयत् ॥ १२ ॥ तत्कालवृष्टपाथो-
 द—पाथःसेकसमुद्भवात् ॥ भूसौरनादितो मत्तः । प्रदधावे दिशैकया ॥ १३ ॥ पृष्ठानुगैरसं-
 प्राप्तो । गजाश्वरथपक्षिभिः ॥ स राजानं सराङ्गीक—मर्यानीमित्रोऽनयत् ॥ १४ ॥ विषादवि-
 धुरां राङ्गी । धीरयन् धीरधीर्नुपः ॥ धन्मिबलमिव मेदिन्या । व्यलोकतं पुरो वटं ॥ १५ ॥
 ऊचे च देवि पश्यासुं । तमःश्यासं वटडुमं ॥ त्वं शाखामवलंबेष्वा । अस्याधो याति सिंधुरे

॥ १६ ॥ एवं राद्धि वदत्येव । जगाम करटी वटं ॥ पटुर्भजे स तहायां । त्राषां श्राद्ध-
 वाहृतीं ॥ १७ ॥ चाखयंती मनाग् हस्तौ । विहस्ता स्त्रीस्वप्नावतः ॥ अनीयताप्रतो राह्णी ।
 वातुत्वेनेव हस्तिना ॥ १८ ॥ धावद्भिः पृष्ठतः सैन्यै—र्मजान् दुःखोदधौ नृपः ॥ प्राप्यतेस्म
 पुरीं तीर—मिव पोतः सुवायुभिः ॥ १९ ॥ व्यावः काव इव स्वैरं । त्रमंरतुष्णातुरः पुरः ॥
 सरः सरसनीशैव—मवाभाहत किंचन ॥ २० ॥ जवकेदिकृतस्तस्य । पृष्ठाकष्टादिवांनिनः ॥
 जतीर्य निर्ययौ पद्मा—वती पदवलतस्ततः ॥ २१ ॥ पश्यंती सर्वतोऽरण्यं । सा वार्द्धिमिव दु-
 स्तरं ॥ बुद्धिवेनामिमामध्या—सरोह परमार्हती ॥ २२ ॥ क तत्पुरं क तत्सौधं । क स त्र-
 त्ता क तद्दनं ॥ कृणिकं कृणिकोद्योत—मिव धिक् सौख्यमंगिनां ॥ २३ ॥ दर्शयित्वा ति-
 रोदध्या—सिरोधाय च दर्शयेत् ॥ समस्तवस्तुविसार—महो वैज्ञानिको विधिः ॥ २४ ॥
 आसतां विपुलां नोगाः । काननेऽत्रांतकानने ॥ नास्ति मे जीविताशापि । तत्कुर्वे स्वहितं न
 किं ॥ २५ ॥ अर्हंतः शरणं संतु । सिद्धाश्च शरणं मम ॥ साधवः शरणं सर्वे । शरणं धर्म
 आर्हतः ॥ २६ ॥ यन्मयात्र नवे प्राच्य—नवेध्वपि विनिर्ममे ॥ निर्ममीन्मूय तत् त्रेधं । त्रिधा

पापं लजाम्यहं ॥ ३१ ॥ चतुर्गतिगतो जंतु-र्भया यः कोऽप्यदूयत ॥ तमहं कामये सोऽ-
 पि । मयि काम्यतु सर्वथा ॥ ३८ ॥ येः प्रायो बहुशः प्रासै-रपि प्राणी न तृप्यति ॥ तान्
 संयोगांस्तथा जोगान् । व्युत्स्रजामि त्रिधाप्यहं ॥ ३९ ॥ अदं कुत्रिमसंबंधै-र्बंधुत्रिविन्नवै-
 रपि ॥ मा मामत्र कृणोऽत्याधुः । पंचैव परमेषुनिः ॥ ३० ॥ यदा प्राणांतंक्रुत्कश्चि-दुपसर्गा-
 न्नवेन्मम ॥ तदैव चतुराहार-परिहारोऽस्तु मे त्रिधा ॥ ३१ ॥ एवं विहितसाकारा-न्नशना-
 द्यसनातुरा ॥ ब्राम्यंती परितः कंचि-त्प्राप सा तापसाश्रमं ॥ ३२ ॥ व्यावृत्तजीवितंशा-
 सा-नंसीत्तापसपुंगवं ॥ तेनापि कासि कस्यासि । कुतोऽसीत्यन्यधीयत ॥ ३३ ॥ सप्रमोदं
 निजोदंते । तयोक्ते स मुनिर्जगौ ॥ वत्से स्वस्थानमेव त्व-मागतासीति मा ह्रम ॥ ३४ ॥
 बंधुश्चेटकभूपो मे । ततः स्नेहोऽधिकस्त्वपि ॥ त्यक्तसंगैरपि प्रायो । बंधुस्नेहः सुदुस्वजः
 ॥ ३५ ॥ स पिता चेटको राजा । स नर्ता दधिवाहनः ॥ हंत दैवस्य दौरात्म्यात् । तवेयम-
 धुना दशा ॥ ३६ ॥ पुत्र्येवमेव संसारो । न स्यात्केशमयो यदि ॥ तद्यियासति को मुक्ति-
 पुत्रीमतिदवीयसीं ॥ ३७ ॥ ततः सा सत्कृता तेन । तनयेव सुखं स्थिता ॥ दिनैः कतिपयैः

सुस्था । स्वस्थानं गंतुमैहत ॥ ३८ ॥ किञ्चंतमपि ज्ञानागं । नीत्वा तां न्यगदन्मुनिः ॥ अतः-
 परं हृदयैः कृष्टां । नाक्रमामो वयं ज्ञवं ॥ ३९ ॥ त्वमेकापि स्वशीलेन । कृतरक्षा महासति ॥
 ब्रजंती वर्त्मनानेन । यासि दंतपुरं पुरः ॥ ४० ॥ ततः समर्थसार्थेन । चंपामपि पुरीं ब्रजेः ॥
 इत्युक्त्वा ववदे सीम—वित्रागङ्गो मुनीश्वरः ॥ ४१ ॥ सा तदादिष्टमार्गेण । पुरं दंतपुरं ग-
 ता ॥ अनन्यनिश्चा विश्रामं । श्रमणीवसतौ व्यधात् ॥ ४२ ॥ प्रवर्तिनी विनीताया—स्तस्या
 यद्गर्भमादिशत् ॥ तद्बुदांबुसिके तद्—हृदये बीजतां गतं ॥ ४३ ॥ न दृष्टोपद्रवं मूर्खा ।
 अपि वासमुप्रासते ॥ कथं वसेयं संसारे । निस्सारेऽहं सचेतना ॥ ४४ ॥ संसारवारणे दृक्षा ।
 दीक्षैव कश्चिता जिनैः ॥ इत्युत्पन्नमतिर्ब्रजे—ऽनुकगर्भैव सा व्रतं ॥ ४५ ॥ वर्धमाने क्रमा-
 जर्त्तं । दधती पांशुतां मुखे ॥ प्रवर्तिनी वतिनीं तां । रहः पप्रह्वं वरसला ॥ ४६ ॥ तादृशैराग्य-
 रंगेण । दीक्षामादाय सुंदरि ॥ बहूनां बोधियातीदं । कर्मरिभ्यत किं त्वया ॥ ४७ ॥ प्रकृ-
 त्या शंकनीया स्त्री । विदेपूहंखदाः खदाः ॥ दृढुदं शासनं जैनं । कथं हा साधिव तिष्ठसि
 ॥ ४८ ॥ व्रतविज्ञप्त्रियाऽख्यापि । नायं गर्त्रो मया तदा ॥ इति तांप्रत्यवकं पश्चा—वती नि-

इन्द्रमानसा ॥ ४९ ॥ तथाथ स्थापितैकांते । सा काले सुषुवे सुतं ॥ पूर्णिमंडुमुखं पूर्णं ।
 कोणिरक्षणलक्षणैः ॥ ५० ॥ नाभृत्पितृग्रहं मौल—मिदं तेऽस्त्वधुना मुदे ॥ इति तं बाल-
 मालष्य । इमशाने सात्यजनिशि ॥ ५१ ॥ सुत एव सुतो जात—स्वल्प्यते विधिवन्मया ॥
 इत्यागत्याश्रयं शेष—साध्वीन्द्र्यः सा न्यवेदयत् ॥ ५२ ॥ आवीचीधृत्युना जीवो । श्रियते हि
 प्रतिकृणं ॥ धियानया तथाबंधि । नासत्यप्रत्ययं रजः ॥ ५३ ॥ प्रातः इमशानपाद्वेन । बालो
 न्यालोकि तत्र सः ॥ पुत्रबुद्ध्या विपुत्राया । निजपत्न्या अदाधि च ॥ ५४ ॥ सेवते यो यदे-
 काग्रः । स तस्याह्वनते फलं ॥ इमशानादपि पुत्राप्या । तेनेति दृढिता श्रुतिः ॥ ५५ ॥ सा
 स्वपाकं श्रपाकौकः—स्थितं ज्ञात्वा महासती ॥ विचचार विचारयो—पश्मशानं दिने दि-
 ने ॥ ५६ ॥ आवर्ज्य तां च मातंगी—मातृलोके सदा शिशुं ॥ लब्धं लब्धं रहस्सस्मै । मो-
 दकाथं च सा ददौ ॥ ५७ ॥ सोऽपि व्यक्तवयाः साध्व्यां । धत्तेस्म जननीधियं ॥ अरातिज्ञा-
 तिसंबंधं । वेत्यंतःकरणं यतः ॥ ५८ ॥ मातुराहारवैशुष्या—जातकंरुवर्धत ॥ अपकर्णित-
 नामासौ । बालश्चांनलवेदमति ॥ ५९ ॥ राजबीजः पराजय्यः । स क्रीकन् राजबीजया ॥

सामंतिनाथवादेभ्यो—ऽयाचरं कुरुषनं करं ॥ ६० ॥ स द्वितीयं ततो नाम । करकं कुरिति
 स्पृशन् ॥ यथौ-प्रेतालयं तातं । निश्चितीकृत्य धिनिबंधिं ॥ ६१ ॥ इमश्चानसमथान्येभ्युः । स-
 मयार्थस्वनी मुनी ॥ व्रजंतौ विपुलां वंश-जालीं वीक्ष्य क्वाणं स्थितौ ॥ ६२ ॥ ज्यायानूचे मु-
 निर्वाहं । प्रतीक्ष्य चतुरंगुलां ॥ यो वंशसिममादत्ते । सोऽवश्यं राज्यमश्नुते ॥ ६३ ॥ इति त-
 द्बचनं ज्ञान-कीरोदधिषुषत्सखं ॥ अपायि तेन बादेन । केनचिच्च द्विजन्मना ॥ ६४ ॥ मु-
 खमेषां मृषान्नाषा । प्राणंतिऽपि न चुंबति ॥ यथावस्थितवाचो हि । जैना इति विचिंतयन्
 ॥ ६५ ॥ द्विजातिः क्मातदास्याध—श्चतुरश्चतुरंगुलं ॥ तित्वा जग्राह तं वंशं । चचाद्य च
 पुरंप्रति ॥ ६६ ॥ युग्मं ॥ द्विज मद्भूमिजं दंशं । मुंच मुंचेति जटपता ॥ सिंहैनेव कुरंगो-
 ऽसौ । रसधे करकं कृता ॥ ६७ ॥ निन्द्ये श्रीकरणं तेन । विप्रो वंशमनर्पयन् ॥ तत्र मंत्रिनि-
 रक्तोऽपि । तां यष्टुं न मुमोच सः ॥ ६८ ॥ तेऽथ बादं जगुः कोऽयं । प्रयासो हीनवंश ते ॥
 सुवंशोऽयं सुवंशोना—मुना संबंधमंचतुं ॥ ६९ ॥ क्षिप्रो ग्रहाण मूढ्यं वा—न्यां वा यष्टुं कि-
 मेतया ॥ न श्रेयान् कलहो विप्रै-सर्हिभ्यास्तत्कदाग्रहं ॥ ७० ॥ बालोऽवगतो अवंशोऽहं । युक्तं

वंशोऽन्त्रियोगवान् ॥ अयं स्वयं सुवंशः किं । तत्संप्रहृदप्रह्वी ॥ ७१ ॥ अन्यथायव्यंजिकां स्वी-
 य-जिह्वं मुंचत-मंत्रिणः ॥ तस्याः स्थानेऽहमन्यां वा । मूढ्यं वा प्रददासि वः ॥ ७२ ॥ य-
 द्यसावपि विप्रस्त-धौरः को नाम कथ्यते ॥ न हि संस्कारमात्रेण । श्रद्धधमो विप्रतां वयं
 ॥ ७३ ॥ प्राणान्तेऽपि न मुंचामि । यद्धि राज्यकरीमिमां ॥ श्रुत्विति मंत्रिणोऽन्योन्यं । स्वयमा-
 ना ब्रजाधिरै ॥ ७४ ॥ यस्या राज्यं यदि स्या-चज्ञोपायाः सकला अपि ॥ त्रवेयुर्धूमिनो-
 सारः । केनच्चिद्वंचितोऽसि रे ॥ ७५ ॥ यदि त्वं लप्स्यसे राज्यं । दंडेनानेन बावक ॥ देयं
 तदा वरग्राम-मेकमस्मै द्विजन्मने ॥ ७६ ॥ तथेत्युक्त्वा विशुर्वंशं । गृहीत्वा स्वमगाद् यु-
 हं ॥ द्विजस्तु तं निहत्यापि । वंशमादित्सतोऽसुकः ॥ ७७ ॥ मत्सरी महरीरेऽसौ । विप्रस्त-
 तात गम्यते ॥ इति वृनोर्गिराचादी-न्निषादः सपरिहृदः ॥ ७८ ॥ महीमुपकम्पी कामन् ।
 स कांचनपुरं गतः ॥ जातश्रमो वनेऽवाप्सी-ह्यालपुण्यं त्वजागरीत् ॥ ७९ ॥ तदैव दैवतो-
 ऽपुत्रे । सृते राद्धि महन्नरैः ॥ राज्योपप्लवमालोक्य । वाजी दिव्योऽथवास्यत ॥ ८० ॥ पुर-
 तः स्फुरतः कन्न-कुमारानस्पृशन् दशा ॥ पुरं त्रांत्वा बहिर्बाहं । सस्त्रितं सुसमैक्षत ॥ ८१ ॥

सामंतिनाम्बादेव्यो—ऽथाचरं कृप्यं न करं ॥ ६० ॥ स द्वितीयं ततो नाम । करकंनूस्ति
 स्पृशन् ॥ ययौ प्रेतालयं तातं । निश्चितीकृत्य भिविधिं ॥ ६१ ॥ इमशानसमयान्येभुः । स-
 मयार्थखनी मुनी ॥ बजंतौ विपुलां वंश-जालीं वीक्ष्य कृणुं स्थितौ ॥ ६२ ॥ ज्याथानूचे मु-
 निर्वाहं । प्रतीक्ष्य चतुरंगुलां ॥ यो वंशमिममादत्ते । सोऽवश्यं राज्यमश्नुते ॥ ६३ ॥ इति त-
 द्बचनं ज्ञान-क्षीरोदधिषुष्यसखं ॥ अपायिं तेन बालेन । केनचिच्च द्विजन्मना ॥ ६४ ॥ मु-
 खमेषां मृषानाषा । प्राणान्तेऽपि न चुंबति ॥ यथावस्थितवाचो हि । जैना इति विचिंतयन्
 ॥ ६५ ॥ द्विजातिः ह्यमातलस्याथ—श्वतुरश्वतुरंगुलं ॥ तित्वा जग्राह तं वंशं । चचात् च
 पुरंप्रति ॥ ६६ ॥ युग्मं ॥ द्विज मद्भूमिजं वंशं । मुंच मुंचेति जल्पता ॥ सिंहेनेव कुरंगो-
 ऽसौ । ररुथे करकंनूना ॥ ६७ ॥ तिन्ये श्रीकरणं तेन । विप्रो वंशमनर्पयन् ॥ तत्र मंत्रिनि-
 रक्तोऽपि । तां यष्टिं न मुमोच सः ॥ ६८ ॥ तेऽथ बालं जगुः कोऽयं । प्रयासो हीनवंश ते ॥
 सुवंशोऽयं सुवंशेना—मुना संबंधमंचतुं ॥ ६९ ॥ शिक्षो गृहाण मूढ्यं वा—न्यां वा यष्टिं किं
 मेतया ॥ न श्रेयान् कदाहो विप्रै-मर्हिङ्ग्यास्तकदाग्रहं ॥ ७० ॥ बालोऽवगतो अवंशोऽहं । युक्तं

वंशेऽन्त्रियोगवान् ॥ अयं स्वयं सुवंशः किं । तत्संप्रहृददाग्रही ॥ ७१ ॥ अन्यायव्यजिकां स्त्री-
य-जिह्वां मुंचत-मंत्रिणः ॥ तस्याः स्थानेऽहमन्यां वा । मूढ्यं वा प्रददामि वः ॥ ७२ ॥ य-
श्चावपि विप्रस्त-ञ्चौरः को नाम कथ्यते ॥ न हि संस्कारमात्रेण । श्रद्धधर्मो विप्रतां वयं
॥ ७३ ॥ प्राणान्तेऽपि न मुंचामि । यष्टिं राज्यकरीमिमां ॥ श्रुत्वेति मंत्रिणोऽन्योन्यं । स्वयमा-
ना वज्राधिरे ॥ ७४ ॥ यथ्या राज्यं यदि स्या-तज्ञोपादाः सकला अपि ॥ नवेयुर्भूमिज्ञो-
क्तरः । केनचिद्दंचितोऽसि रे ॥ ७५ ॥ यदि त्वं लुप्त्यसे राज्यं । दंडेनानेन बालक ॥ दैयं
तदा वरग्राम-मेकमस्मै द्विजन्मने ॥ ७६ ॥ तथेत्युक्त्वा शिशुर्वंशं । गृहीत्वा स्वमगाद्-ग-
हं ॥ द्विजस्तु तं निहत्यापि । वंशमादित्सतोत्सुकः ॥ ७७ ॥ मंसरी महरीरेऽसौ । विप्रस्त-
त्तात गम्यते ॥ इति दूनोर्गिराचाढी-न्निषादः सपरिवृद्दः ॥ ७८ ॥ महीमुपकमी कामन् ।
स-कांचनपुरं गतः ॥ जातश्रमो वनेऽवाप्सी-हालपुण्यं त्वजागरीत् ॥ ७९ ॥ तदैव दैवतो-
ऽनुजे । सृते राङ्गि महन्नरैः ॥ राज्योपप्लवमालोक्य । वाजी दिव्योऽथवास्यत ॥ ८० ॥ पुर-
तः स्फुरतः कृत्र-कुमारानस्पृशन् दशा ॥ पुरं-त्रांत्वा बहिर्वालिं । ससिस्तं सुसमैक्षत ॥ ८१ ॥

ह्येनाहिषि हर्षेण । स्वयं तुर्यैश्च दध्वने ॥ अत्रेणेवात्पत्रेण । पप्रथे द्युपथे स्वयं ॥ ८२ ॥ वा-
 वस्तदा जजागार । प्रजाप्रागन्तारजासुरः ॥ पौरा मुमुदिरे कामं । सामंतास्तं ववंदिरे ॥ ८३ ॥
 परिधाय प्रधानोप—दौकिते दिव्यवाससी ॥ सहैक्षं ह्यमाराह्य । प्रतस्थे स पुरंप्रति ॥ ८४ ॥
 तदा ज्ञातिमदास्सोढु—मङ्गमो वर्णविव्यवं ॥ तं विभ्रंतं पुरेऽरीरसी—द्विप्रवर्गो निरगोद्यः
 ॥ ८५ ॥ स दंशश्किणेवात्तः । स्वकरे करकंकूना ॥ तदैव दैवयोगेन । दिद्युते दंशरत्नवत् ॥ ८६ ॥
 समन्तुर्मन्यते को मां । नेति जदपति भूपतौ ॥ म्लानमाना द्विजन्मान—स्ते संभूयोपतस्थि-
 रे ॥ ८७ ॥ ऊचुश्चास्मानिरज्ञाधि । न ते मूढमिदं महः ॥ नृप सूर्योपत्यस्थेव । तदेतद् हु-
 ष्कृतं कृतं ॥ ८८ ॥ त्वं श्रीवरो विरंचिस्त्वं । त्वं हरस्त्वं पुरंदरः ॥ राजन् पिता प्रजानां त्वं ।
 त्वं गुरुस्त्वं च दैवतं ॥ ८९ ॥ तैः पद्वज्यां पावकः स्पृष्ट—स्तेर्दतैश्चर्वितं विषं ॥ तैस्ताद्येना-
 हतः सर्पो—ऽवज्ञातो रैर्नरेश्वरः ॥ ९० ॥ अङ्गरं नास्ति निर्बीजं । मूलं नास्ति निरौषधं ॥
 आत्मा निश्चेतनो नास्ति । नास्ति निर्दैवतो नृपः ॥ ९१ ॥ तावद्दर्भति पर्जन्यः । तावद्दर्भः
 प्रवर्तते ॥ तावत्प्रजाः समयदा । पावजायति नृपतिः ॥ ९२ ॥ गुणा एव महत्त्वस्य । का-

वा वंश्या । केन वा परिणेष्यते ॥ न हि निम्नवरोपं । रूपमस्यास्ति तिक्रते ॥ ए० ॥ तेऽ-
 प्युचुर्वनमाबास्ति । पत्नी द्विमुखभूपतेः ॥ सासूत समथे सत । सप्तसप्तियुतः सुतान् ॥ ए१ ॥
 तेषु नक्तकेषु शक्तकेषु । वृशं व्यक्तकेषु सत्त्वपि ॥ नैकापि मे सुतास्तीति । चित्ते धत्तेस सा शुचं
 ॥ ए२ ॥ यथा नेत्रं विना तारां । वदनं नासिकां विना ॥ तरुः शाखां विना पुत्रीं । विना-
 सन्मंदिंरं तथा ॥ ए३ ॥ ध्यात्वेति मदनं देवं । सात्रजत्तत्रभावतः ॥ सुतां चासूत कदप-
 दु—मंजरीखप्तसूचितां ॥ ए४ ॥ स्वप्नानुसारतः कृत्वा । नाम्ना मदनमंजरीं ॥ पितरौ ब्रू-
 खेत्वाञ्जि—सामत्रीवृधतां सुतां ॥ ए५ ॥ रूपलावण्यतारुण्य—श्रीणां संगमसन्ननः ॥ अस्या
 वेद वरं वेद—गर्भो नास्मादृशाः पराः ॥ ए६ ॥ सदैव मातवाधीशः । सदैवहतकस्तदा ॥
 मूर्तयेव श्रिया युक्तं । तथा व्याकुलतां गतः ॥ ए७ ॥ दध्यौ च तदिदं गुप्ति—पदं मेऽस्तु
 पुनः पुनः ॥ यूनानां नेत्रसुधासन्नं । यत्रस्थेनेयमीदृता ॥ ए८ ॥ एतां विना वृथा राज्यं । ला-
 जोऽस्या जवतान्मम ॥ यद्वेदंशि क पुण्यानि । को वा प्राक्तनकर्मवित् ॥ ए९ ॥ अञ्जिप्रायं
 परिज्ञाय । तस्यौचित्यविचक्षणः ॥ विमोच्य चारकाचारु—सत्कारं तं जगौ नृपः ॥ १०० ॥

इमामुद्ध मे कन्यां । नान्यस्त्वदुपमो वरः ॥ कारावासादि यद् दुःखं । तद्दणकपदे सर
 ॥ १ ॥ अवंतीपतिना प्रीति—कामः स्वामश्च नंदिनीं ॥ द्विमुखो विमुखो नांगी—कृतार्थे
 पर्यणाययत् ॥ २ ॥ आगतो मौलिभूषाथै । कन्यां साम्राज्यभूषणां ॥ उपलज्याधीकं प्रीतः ।
 प्रद्योतः स्वां पुरीं ययौ ॥ ३ ॥ कदापि द्विमुखो राजा । राजपाटिकया व्रजन् ॥ पौरैः शक्रो-
 त्सवे शक्र—ध्वजमुत्थितमैकत ॥ ४ ॥ तं पुरः प्रस्फुरद्रूप—मासक्तकुसुमस्रजं ॥ अर्च्यमा-
 नं जनवातै—श्रृंगोऽप्यानर्चं जक्तितः ॥ ५ ॥ नृपे स्वस्थानमायाते । व्यतीति च महोत्सवे ॥
 ध्वजस्तंशोऽपतद्भ्रूमी—पीठे विन्न श्व द्रुमः ॥ ६ ॥ पुनस्तेन पथा गहन् । ध्वजं तमनलं-
 कृतं ॥ बुवंतमशुचौ वीक्ष्य । श्रूमानेवं व्यजावयत् ॥ ७ ॥ भूषितः पूजितो योऽभू—तदा
 कटपट्टुमोपमः ॥ असंस्कारो बुवत्यद्य । भूमौ सोऽयं हरिध्वजः ॥ ७ ॥ तच्चारिमा समस्तेषु ।
 नास्ति वस्तुषु वस्तुतः ॥ सारीकृतेषु संस्कारै—स्तेष्वरज्यंत जंतवः ॥ ए ॥ विधाय कुत्रि-
 मां भूषां । बाह्यैः स्रक्चंदनादिभिः ॥ अहो स्वदेहसौंदर्य—मदान्माब्धंति बालिशाः ॥ १० ॥
 अन्नं पर्शुषितं यच्छत् । संस्कारैः स्वाहुतां व्रजेत् ॥ तथा स्नानादिसंस्कारै—देहोऽयं रमणीय-

तां ॥ ११ ॥ नार्योऽप्येकादशश्रोतः—प्रस्रवन्मलनिर्जराः ॥ संस्कृत्य स्वं त्रपुमोहं । जनयंति
 मुधा नृणां ॥ १२ ॥ यद्यदौपाधिकं तत्त—द्विनश्यति यथा घटः ॥ औपाधिकाश्च संस्कारा—
 स्तस्मात्तेऽपि विनश्यराः ॥ १३ ॥ सांसारिकेषु नावेषु । त्यक्त्वावास्ततो बुधाः ॥ मोक्षसौख्य-
 मसंस्कार—रम्यं सम्यगुपासते ॥ १४ ॥ एवं विचारवीचीजिः । द्वाखिते तस्य चेतसि ॥ प्रा-
 ग्जवीयं प्राडुरासी—होधिर्नैर्मह्यमंजसा ॥ १५ ॥ तत्कालं देवतादत्त—साधुनेपथ्यधारकः ॥
 द्विमुखस्यं कसाम्राज्यो । दधौ प्रत्येकबुद्धतां ॥ १६ ॥ इंद्रस्य केतुं समलंकृतं च । निरीद्व्य
 बुतं च ततः कदापि ॥ कृद्धिं त्वकृद्धिं प्रसमीद्व्य बोधा—त्पंचालराजर्षिरवाप धर्मं ॥ १७ ॥
 इति द्विमुखकथा समाप्ता ।

अथ तृतीयप्रत्येकबुद्धकथा—अस्यवंतीषु विख्यातं । नगरं श्रीसुदर्शनं ॥ यद्योगादखि-
 लो युक्तं । जनो जातः श्रियः ॥ १८ ॥ आसीन्मणिरथस्तत्र । नरेंद्रो मंत्रतत्परः ॥ प-
 रप्राणैकवृत्तिं यो—ऽधत्त खजोरगं करे ॥ १९ ॥ युगबाहुस्तदनुजो । यौवराज्यमधारयत् ॥ रा-
 ङ्गी मदनरेखास्य । रेखामाप सतीषु या ॥ २० ॥ अभूत्तदंगचूरंगं—व्यशाश्रंद्रयशा इति ॥ आ-

बाह्याद्यो गुणाधारे । द्विधा धर्मे द्वियं दधौ ॥ ११ ॥ राजा मणिरथः पश्यन् । स्नुषामुख-
 सितत्विषं ॥ अन्यदा जग्रसे काम—तमसेत्यद्भुतं महत् ॥ ११ ॥ विषमेषु किराते त-न्म-
 नोवनविहारिणि ॥ साशंकाः शशवन्नेशु—धैर्यधर्मादयो गुणाः ॥ १३ ॥ स दध्यौ दानमानाभ्यां ।
 प्राग्वशीकृत्य नित्यशः ॥ समये रमयिष्येऽहं । बद्धस्नेहामिमां सुखं ॥ १४ ॥ अथो मणिरथो
 वस्तु । सारं सारं यदैकत ॥ तत्तस्यै प्राहिणोत्सर्वं । चेटी जिश्रुत्वाशयः ॥ १५ ॥ ज्येष्ठो गु-
 णगरिष्टोऽसौ । युक्तं चिंतां करोति मे ॥ आदत्तादरणी सर्व—मिति सा सरलाशया ॥ १६ ॥
 दत्तं गृह्णाति तद्भक्ता । मयीयमिति भूञ्जता ॥ स्वचित्तकद्विपतानदप—विकल्पैर्ननृते रहः
 ॥ १७ ॥ विमुक्तशीलाढंकारः । स्वर्णाढंकारमादधत् ॥ वध्वा मंदिरमन्येषु—नृपो मुक्तत्रपो
 ययौ ॥ १८ ॥ दंतदुतिमिषात्पुण्य—परमाणून् वमन्निव ॥ स जगौ तां दयासारे । मथ मे
 मन्मथव्यथां ॥ १९ ॥ उवाच वीरनार्योतः । हसंती सा महासती ॥ राजन् किं त्राषसे का-
 म—ग्रहिलो महिलोचितं ॥ २० ॥ वीरोऽसि किमु वैक्लव्यं । ज्येष्ठोऽसि जग्निमा किमु ॥ स-
 मुद्रोऽसि च तृष्णा किं । बुधोऽसि किमु दुष्टता ॥ २१ ॥ राज्यसूत्रं प्रकुर्वाणः । स्वसूत्राच्च्य-

वसे किमु ॥ यस्य न स्ववशो ह्यात्मा । तस्यान्यः स्यात्कथं वशः ॥३१॥ कथं स्थापयसे न्याये । प्रकृ-
 तीर्विद्वतः स्वयं ॥ न हि स्वयं बुभुक्नु पोत—स्तारयत्युदधौ परान् ॥३२॥ इंद्रियाख्यान द्विषः पंच ।
 पुरस्यान् जेतुमद्दमः ॥ अरीन् जिगीषुर्दूरस्थान् । विबुधैः किं न हन्यसे ॥३३॥ कृते विषयसौ-
 ख्यस्य । कामस्य क्णिकस्य च ॥ उदारं शाश्वतं धर्मं । बुंपन् किं बालिशायसे ॥३५॥ कदप-
 दुरिवं दुःप्रापौ । बुभुवो न पुनः पुनः ॥ तमदपसुखत्रसार्थं । मा धाक्तीः कामवह्निना ॥३६॥
 परस्त्रीतत्परः प्राणी । विस्तार्येह स्वदुर्यशः ॥ लज्जतेऽन्यत्रवे घोर—घना नरकयातनाः । ३७॥
 सा कवा तत्कुलीनत्वं । सा प्रतिष्ठा च तद्यशः ॥ किं मोहमदिरापाना—द्वुंपस्येकपदेऽखि-
 लं ॥ ३८ ॥ कदलीत्रदलीकाशां । तदिमां दमपर्शुना ॥ छिंधि दुर्वृत्तमेतद्धि । माज्ञासीत्स त-
 वानुजः ॥ ३९ ॥ उपदेशा इमे तस्या । मेघमुक्तजलोज्ज्वलाः ॥ न तच्चित्तमगरेऽस्थुः । स्म-
 रगोधेन रंध्रिते ॥ ४० ॥ स दध्यौ मां पतीयंती । धत्ते पत्युरियं त्रयं ॥ तत्स्वार्थसिद्धये मं-
 क्षु । हनिष्याम्यनुजं निजं ॥ ४१ ॥ विच्यती गोत्रवैरात्त—ज्येष्ठदुश्चेष्टितं न सा ॥ पत्युः
 प्रोचि प्रकृत्या हि । गंजीराः कुलयोषितः ॥ ४२ ॥ स्वप्ने दृष्ट्वा तदा पूर्णं । विशंतं वदने विधुं ॥

शुश्राव तत्फलं चर्तुः । सुतं सा चाविचूषति ॥ ४३ ॥ सदारो युवराजोऽगा—सदारोपित-
 धीर्विनं ॥ वासंतीसारमन्येद्यु—वासंतीमीद्वितुं श्रियं ॥ ४४ ॥ तत्र रंत्वा दिनं सायं । शि-
 ब्येऽसौ कदलीगृहे ॥ सवधूकः स्वधाम्नीव । यामिकैः सर्वतो वृतः ॥ ४५ ॥ जिघांसुस्तं सुनि-
 स्तंश—मना निस्तंशपाणिकः ॥ तदा प्रस्ताववित्पाप । वनं मणिरथो नृपः ॥ ४६ ॥ सुधा-
 पिधानमध्यस्थ—कालकूटघटोपमः ॥ त्रातः कासीति पप्रह । स वत्सल इवोत्सुकं ॥ ४७ ॥
 एकतो वारितः पत्न्या । बंधुप्रीत्येरितोऽन्यतः ॥ रंजागर्जगृहं मुक्त्वा । युगबाहुर्ननाम तं
 ॥ ४८ ॥ जघान स जघन्यात्मा । समं स्वयशसानुजं ॥ जंतुहत्याभिरुद्भूत—कालिम्ने-
 वासियष्टिना ॥ ४९ ॥ जाते कलकले तत्वा—यातैः सोऽनीयतान्यतः ॥ याहि याहीति ज-
 दपद्भि—र्यामिकैः स्वामिज्जकितः ॥ ५० ॥ हा हा पाणेः कृपाणोऽयं । प्रमादादगलन्मम ॥
 पठन् दंजान्निजं ज्ञावं । हुवानः सोऽविशसुरं ॥ ५१ ॥ तत् श्रुत्वाशु हहेत्युक्तिः । सह हे-
 तिचिकित्सकैः ॥ प्राप्तश्चंद्रयशास्तत्र । वृद्धामात्यैः पुरस्कृतः ॥ ५२ ॥ असाध्ये मर्मघातेऽस्मि-
 न् । मर्मङ्गैर्गदिते ततः ॥ आगान्मदंनरेखापि । विदुषी ज्येष्ठदौष्टवं ॥ ५३ ॥ धीरा धर्मधु-

रीणा सा । पत्युस्तां वीक्ष्य दुर्दशां ॥ गुरुवत्पुरतो भूत्वा । बन्नाषे समयोचितं ॥ ५४ ॥ पर-
 लोकत्रयाणाय । सन्नद्धोऽसि प्रियायुना ॥ त्वस्त्रिया पुण्यपथेयं । ततोऽर्पयति किंचन ॥ ५५ ॥
 कलत्रं पितरौ पुत्राः । सर्वमत्रैव तिष्ठति ॥ यो जवांतरमन्वेति । स एको धर्म आर्हतः ॥ ५६ ॥
 ततः कलत्रपुत्रादि—ष्वपास्य प्रेमबंधनं ॥ धीर धर्ममसंबंध—बंधुमाराधयायुना ॥ ५७ ॥
 त्रिलोके यानि बिंबानि । शाश्वताशाश्वतानि च ॥ तानीदानीमशेषाणि । वंदस्वानंदसुंदर
 ॥ ५८ ॥ ज्ञानदर्शनचारित्र—तपोवीर्यव्यतिक्रमात् ॥ आलोच्य कुरु तल्लुङ्गि । मिथ्यादुःकृ-
 तदानतः ॥ ५९ ॥ अर्हन् देवो गुरुः साधु—धर्मश्च जिनजाषितः ॥ एतत्तत्त्वत्रयीरूपं । त्रि-
 धा सम्यक्त्वमस्तु ते ॥ ६० ॥ जीवहिंसानृतस्तैन्या—ब्रह्मसेवापरिश्रहाः ॥ गुणोद्धे पिधे-
 ह्येत—दाश्रवद्धारपंचकं ॥ ६१ ॥ कषाया आश्रवा मिथ्या । माया रत्यरती कलिः ॥ अन्ध्या-
 ख्यानपरीवादौ । पैशुन्यं प्रेम रद्द तथा ॥ ६२ ॥ लजाष्टादशधा पाप—स्थानान्त्रेतानि सर्व-
 था ॥ चरमोब्वासनिःश्वसै—देहाहारोपधीनपि ॥ ६३ ॥ शुग्मं ॥ द्वादशानित्यतामुख्या ।
 ज्ञावना ज्ञावय प्रिय ॥ ता हि पुण्यतरोरंबु—धारा इव विवर्द्धिकाः ॥ ६४ ॥ चतुर्गतिगतो

जंतु—धस्त्वया कोऽप्यद्वयत ॥ त्रिधा तं कामयेदानीं । सोऽपि च कामतां स्वयि ॥ ६५ ॥
 प्रहृतोऽसि दृढं यच्च । बंधुना पापसिंधुना ॥ प्राक्कर्मणः फलं ह्येत-त्तस्मिन्नपि च मा क्रुध ॥ ६६ ॥
 प्राक्कृतं सुकृतं किंचि—ज्ञानमार्गानुयायि यत् ॥ तत्तस्य पुष्टये सर्व—सिदानीमनुमोदय
 ॥ ६७ ॥ स्वयं परोपदेशाद्वा । यस्त्वया दुःकृतं कृतं ॥ निंदानुतापभूः संभ्र—त्यपुनःकरणेन तत्
 ॥ ६८ ॥ यज्जीवं क्षिपति प्रेम—पाशैर्बध्वा जवावटे ॥ स्वार्थैर्करसिके तव । कुटुंबे मा प्रिय
 स्निह ॥ ६९ ॥ अर्हतः शरणं संतु । सिद्धाश्च शरणं तव ॥ साधवः शरणं सर्वे । शरणं धर्म
 आर्हतः ॥ ७० ॥ यद्भ्यायिनां दवीयस्यो । न तस्त्रिदिवसंपदः ॥ जपतामधुना पंच—परमे-
 ष्टिनमस्क्रियां ॥ ७१ ॥ आर्त्तरोद्रे त्यज ध्याने । दुर्गतिद्वारकुंचिके ॥ दिव्यश्रीकार्मणं धर्म-
 ध्यानमेवैकमाश्रय ॥ ७२ ॥ इमामाराधनां हृद्यां । हृद्यवस्थापय प्रिय ॥ साध्या लग्नघटीवे-
 यं । वेला माभूः प्रमादभूः ॥ ७३ ॥ एवं तदुक्तमखिलं । श्रद्धानः समाधिना ॥ युगबाहुः
 परां प्रीतिं । दधानो दिवमीयिवान् ॥ ७४ ॥ वद्वीवाहसियत्कालं । बाढं स्वामिदुमाश्रिता ॥
 राज्ञा महाबलेनापि । न ह्योभ्येस्माधुना-धुवं ॥ ७५ ॥ ममाथ नाथहीनायाः । शीलप्राणान्

हरिष्यति ॥ भूपोऽसौ विन्नपक्षायाः । पद्दिष्टा इव लुब्धकः ॥ ७६ ॥ स्थानत्यागोऽपि मे श्रे-
यान् । न पुनः शीलहीनना ॥ इति निश्चित्य साचाली—मुक्त्वा शोकाकुला कुलं ॥ ७७ ॥
अविज्ञातश्रमा मूल—मार्गं मुक्त्वा मनस्विनी ॥ दूरं जगाम यामिन्याः । सख्या इव बलेन
सा ॥ ७८ ॥ निशाराजवधूर्लुप्त—पथा क्लृप्ततमःप्रथा ॥ क्षीणा ह्रीणिव तां वीक्ष्य । लुप्तमा-
र्गमतामसां ॥ ७९ ॥ तस्याः सत्वमिव दृष्टु-मुदियाय दिवाकरः ॥ ववौ च तङ्कमं भेजु—
मिव प्राज्ञातिको मरुत् ॥ ८० ॥ व्यालमात्राश्च तन्हील-रद्दामंलनियंत्रिताः ॥ आगताः स्वा-
गतं प्रष्टु—मिव तस्याः पुरः स्थिताः ॥ ८१ ॥ मध्याहे चक्रिरे तस्या । आतिथ्यं स्वफलैर्ल-
ताः ॥ ददिरे च क्लमभेद—सुखं बायाप्रदानतः ॥ ८२ ॥ अनृत्यन्निव तृतायां । तत्रत्या वा-
युधूनिताः ॥ बायावृद्धिं ततः प्रापुः । सतीसंतोषणादिव ॥ ८३ ॥ साकारानशनं कुत्वा । सा-
यं तत्रैव साखपीत् ॥ हंसतूलीधियं धूली—ष्वपि संतोषिणी व्यधात् ॥ ८४ ॥ क्वांता कां-
तारचारेण । सूनुमन्यूनतेजसं ॥ मनसैव कृताशेष—जन्मोत्सवमसूत सा ॥ ८५ ॥ पुत्रोत्प-
त्तौ तथा रंजा । नर्तक्यो गायिकाः शिवाः ॥ मेनिरे कौशिकध्वनै—रद्रथस्तूर्यवादकाः ॥ ८६ ॥

स्वामिनामांकितां मुद्रा—मतंद्रा परिधाप्य सा ॥ बालं निवेशयामास । कीमले कदलीदले
 ॥ ८७ ॥ प्रातः सा पट्टवलं प्राप । रत्नकंबलसंभृतं ॥ मुक्त्वा तत्रांगजं बालं—मंगजंबालशु-
 द्धये ॥ ८८ ॥ स्नाती सा तत्र मूर्त्तेन । पापेनेवांबुहसिंना ॥ उदलाद्यत सदृश्या । व्योम्नि
 कंदुकवज्रात् ॥ ८९ ॥ स्वर्थाति किमयं देवी । जेतुं किं वापरं पदं ॥ इति तडूपचुत्साभ्यां ।
 विस्मितो विमृशन् हृदि ॥ ९० ॥ विद्याधरो युवा कश्चि—दपतंतीं प्रगृह्य तां ॥ आरोप्य स्व-
 विमानं च । नीत्वा वैताल्यमूर्त्तिवान् ॥ ९१ ॥ युग्मं ॥ अस्त्यत्र स्वर्गदेशीये । देशे गंधारना-
 मनि ॥ पुरं रत्नावहं रत्ना—करवत्कमलास्पदं ॥ ९२ ॥ तत्र विद्याधराधीशो । मणिचूरस्य नं-
 दनः ॥ जातः कमलवत्याहं । ख्यातो नाम्ना मणिप्रभः ॥ ९३ ॥ न्यस्य श्रेणिच्छयीराज्यं । न-
 वाङ्गीरुः पिता मयि ॥ व्रतमादाय चत्वारि । ज्ञानानि समुपार्जयत् ॥ ९४ ॥ तं नंतु सांप्रतं
 न्नक्त्या—नंदी नंदीश्वरस्थितं ॥ ब्रजन् व्योम्ना तथावस्थां । विलोभय त्वामधारयं ॥ ९५ ॥
 गुरुयात्रामपि त्यक्त्वा । ततोऽत्राहमुपागमं ॥ ममोपकारिणो हृत्वा । कामार्त्तिमनृणीन्नव
 ॥ ९६ ॥ श्रुत्वा तच्छ्रुत्वा तस्य । श्रुत्योस्तत्प्रपूयितं ॥ निंदती स्वात्मनः कर्म । धर्मज्ञा सा

व्यजावयत् ॥ ९७ ॥ मृत्युः पत्युः परित्यागो । बंधूनां प्रसवो वने ॥ करिणोद्द्वालनं सूनो—
 वियोगोऽल समागमः ॥ ९८ ॥ एतावद्दुःखदानेऽपि । दैवोऽद्यापि न तृप्यति ॥ यदेनं खेच-
 राधीशं । कुरुते मयि विद्वतं ॥ ९९ ॥ आम्रस्य जंगाय जवेरफलात्नी । कलापशोजा शिखि-
 नो वधाय ॥ ईद्वो रसो यंत्रनिपीरुनाय । बंधाय कीरस्य च वाग्जिलासः ॥ ३०० ॥ अजस्य
 चायुस्तुट्येगपुष्टि—धुर्यस्य जारोद्धनाय शक्तिः ॥ धनं कदर्यस्य कुकीर्तये च । नियोगिनो
 न्यत्कृतये प्रच्युत्वं ॥ १ ॥ नखस्य वृद्धिः किल कर्तनाय । बिदे सदैवाज्जवमं द्विपस्य ॥ यथा तथा
 रूपगुणो समाऽयं । प्रायः परेश्यस्तु पराजवाय ॥ २ ॥ त्रिचिर्विशेषकं ॥ पतंति यत्र मोहांथा ।
 एवं भूचरखेचराः ॥ तदिमं मम धिरूप—मंधकूपसहोदरं ॥ ३ ॥ उपदेशा अपि व्यर्था ।
 अस्मिन् विषयविप्लुते ॥ दग्धमूलतरुर्वारि—सेकेनापि न पड्ढवी ॥ ४ ॥ तदिमं समये यु-
 क्त्या । बोधयिष्यामि कामिनं ॥ इति सा निश्चितस्वांता । बन्नाषे खेचरेश्वरं ॥ ५ ॥ शृणु
 सौम्य प्रसूताहं । वनेऽद्य निशि नंदनं ॥ प्रातः स्नांती जल्लेजेनो—द्वारिता विधृता त्वया
 ॥ ६ ॥ तस्याजिनवजातस्य । शिशोर्दुःखेन शब्दियतां ॥ मां तत्र नय तं वात्रा—नय मानय

मद्रुचः ॥ ७ ॥ आस्तां त्वद्रुचनं पुत्र—शोकशब्देन कीलिता ॥ सौम्य शक्रोम्यहं धर्तुं । प्रा-
 णानपि न संप्रति ॥ ७ ॥ प्रज्ञसिविद्यया ज्ञात्वा । सोऽवग्भङ्गे त्वदंगजं ॥ मिथिलेशो वना-
 द्वाहा—गतो निन्धे निजं पुरं ॥ ए ॥ तत्प्राग्दीश्वरद्वीप—यंत्रेष्वां मम पूरय ॥ पश्चात्ते सा-
 धयिष्यामि । हितार्थमिति सावदत् ॥ १० ॥ विमाने स्वर्विमानानां । मानह्रिदि निवेश्य सः ॥
 तामथादेशकारीव । निनाय द्वीपमष्टमं ॥ ११ ॥ तत्रांजनमहीध्रेषु । तथा दधिमुखाद्रिषु ॥
 खगोपनीतपुष्पाद्यै—नित्यचैत्यानि सार्चयत् ॥ १२ ॥ सा तादृक्प्रतिमालोका—न्मन्यमाना
 स्वमुत्तमं ॥ मणिप्रचयुतानंसी—न्मणिचूरुमहामुनिं ॥ १३ ॥ मन्मथव्यथितं मत्वा । ज्ञाना-
 तिशयतः सुतं ॥ चक्रे विषयकालुष्य—नाशिनीं देशनां मुनिः ॥ १४ ॥ अवाप्य मानवीं योनिं ।
 बुधो रत्नखनीमिव ॥ कः शीलमणिमुत्सृज्य । गृह्णाति विषयोपलं ॥ १५ ॥ मृगा इवांगिनो
 जाता—शंसा संसारधन्वनि ॥ विनश्यति हहा जोग—कदाशामृगतृष्णया ॥ १६ ॥ पांडु-
 पंक्तवदौर्जाग्य—कुष्टादिकुसुमोत्करं ॥ नरकाख्यं फलं चैषा । सूते दुःशीलताबता ॥ १७ ॥
 एवं पितुर्गिरा मुक्त्वा । परस्त्रीसंगमाजबं ॥ खगो मदनरेखां तां । ननाम जगिनीधिया ॥ १८ ॥

स्मरवीरः पितुर्वैरा—द्यः सुते धातमातनोत् । वीरमानी मुनिगोत्रि—स्ततोऽपि तमदूरयत
 ॥ १ए ॥ धुनिस्तां पुत्रदुःखार्त्तां । जगौ किं साध्वि खिद्यसे ॥ यत्र मोचागृहेऽमोचि । बालः
 पुण्यसखस्त्वया ॥ १० ॥ विलोमशिक्षिताश्वेन । तत्र पञ्चरथो नृपः ॥ सिथिलातः समाया-
 तः । प्रीतस्तं बालमाददे ॥ ११ ॥ तं नीत्वा मिथिलां पुष्प-चूनापत्थ्यै प्रदाय च ॥ अयुना
 विद्धानोऽस्ति । तस्य जन्ममहोरसवं ॥ १२ ॥ को हेतुरेतयोः प्रेम्णि । शंसयानेति सा स-
 ती ॥ मुनिनोचेऽनयोः प्रेमा—नवप्राग्भवयोगतः ॥ १३ ॥

तथाहि जंबूद्वीपेऽस्ति । प्राग्विदेहविभूषणे ॥ विजये पुष्कलावल्यां । नगरं मणितोरणं
 ॥ १४ ॥ तत्रामितयशाश्वक्री । तस्याभूतामुञ्चौ सुतौ ॥ पुष्पसिंहरत्नसिंहौ । राज्ञीपुष्पवतीज-
 वौ ॥ १५ ॥ पितर्युपरते जैन—शासनोपासनोद्यतौ ॥ राज्ञ्यं चतुरशीतिं तौ । पूर्वलक्षा वि-
 तेनतुः ॥ १६ ॥ प्रांते प्रपद्य चारित्रं । पूर्वलक्षाणि षोडश ॥ द्वादशे त्रिदिवे दैवीं । तावशि-
 श्रियतां श्रियं ॥ १७ ॥ ततस्तौ धातकीखंडे । हरिषेणार्धचक्रिणः ॥ पत्न्यां समुद्रदत्तायां ।
 जारतेऽभवतां सुतौ ॥ १८ ॥ नाम्ना तौ सागरादेव—दत्तौ परमधार्मिकौ ॥ एकादशार्हतौ

दीक्षा—मादत्तां दृढसुव्रतात् ॥ ३९ ॥ तौ दीक्षातस्तृतीयेऽह्नि । शंपासंपातपीकितौ ॥ कृभू-
 बभ्रूवतुः कल्पे । महाशुक्रे महौजसौ ॥ ३० ॥ जंबूद्वीपे जिनं नेमिं । द्वाविंशं तावपृष्ठतां ॥
 अंतःपरं क्व नौ जन्म । कथं वा बोधिसंज्ञवः ॥ ३१ ॥ जगदे जगदीशेन । मुख्यो वां मिथि-
 लापतेः ॥ तनयो जयसेनस्य । चावी पद्मरथो नृपः ॥ ३२ ॥ सुदर्शनपुरेशस्य । युगबाहोस्त-
 नूरुहः ॥ पत्न्यां मदनरेखायां । द्वितीयस्तु जविष्यति ॥ ३३ ॥ कृबिमं पितृपुत्रत्वं । तत्रा-
 साद्य महीपती ॥ बुद्धौ प्रव्रज्य बाप्स्येथे । मोक्षलक्ष्मीं युवां ध्रुवं ॥ ३४ ॥ श्रुत्वा मुक्तिपुरी-
 वास—मासन्नं मुदिताशयौ ॥ अत्यवाहयतामायुः । शेषं तौ लेखशेखरौ ॥ ३५ ॥ एक-
 श्रुत्वा तयोः पद्म—रथोऽभून्मिथिलेशिता ॥ त्वत्कुक्षिपुरीचक्रे । द्वितीयस्तु महासति
 ॥ ३६ ॥ तेन पद्मरथः प्राच्य—प्रेम्णारज्यचर्वांगजे ॥ न जीर्यतो यतो राग—रोषौ प्रवश-
 तैरपि ॥ ३७ ॥ पुष्पवृष्टिरभूद्रात्रा—ददत्रास्मिन् क्षणेऽजितः ॥ विस्मितश्च खगोऽद्राक्षी—द्विमा-
 नं गगने पुरः ॥ ३८ ॥ तदैव तस्मादुत्तीर्य । देवः कश्चन तां सतीं ॥ प्राणम्य प्रथमं पश्चा—
 सं ननाम मुनीश्वरं ॥ ३९ ॥ खगो जगद देवासी—न्मम मौनव्रतं परं ॥ अथं पुनस्तवा-

चारो । बलात्तथाजयिष्यति ॥ ४० ॥ देव त्वं सर्वलोकेश्यो । ज्ञानवाजयाथवानसि ॥ न वे-
 त्सि क्रमचंगं किं । मुनेः पूर्वं स्त्रियं नमन् ॥ ४१ ॥ यद्यप्येषा सुशीलास्ति । तथापि न हि
 साधुना ॥ समीचवति वद्धीव । बद्धमूलापि शाखिना ॥ ४२ ॥ तमसा अस्यते दीपो । यदि
 तत्केन दीप्यते ॥ चेत्त्वं न्यायाद्धिपर्येषि । ततः किमुपदिश्यते ॥ ४३ ॥ यथा रोगेऽतिसारा-
 ख्या । धर्मराजश्रुतिर्यमे ॥ श्मशाने पितृगेहाह्वा । तथा ते विबुधाजिधा ॥ ४४ ॥ यद्वा वि-
 मृश्यते किं ते । वसन्नपि सुरालये ॥ एवं निर्भर्त्सितो विद्या—धरेणोवाच निर्जरः ॥ ४५ ॥
 किमेवं ज्ञापसे खेट । परमार्थबहिर्मुख ॥ सर्वेभ्यः पूर्वमेषैव । वंद्या धर्मगुरुर्मम ॥ ४६ ॥ गु-
 हरेव मुनीन्द्रोऽसौ । मम त्वेषोपकारिणी ॥ दूरे क्षीरोदधिस्तृष्णां । हंति किं न गलंतिका
 ॥ ४७ ॥ यां कार्येस्म क्रियामंत्यां । युगबाहुजवेऽनया ॥ हतपापस्तथा प्राप—मिदृशीं त्रैदशीं
 श्रियं ॥ ४८ ॥ स्थापितो येन यो धर्मे । गुरुणाऽगारिणापि वा ॥ स हि धर्मगुरुस्तस्या । जवेद्
 दुःप्रत्युपक्रियः ॥ ४९ ॥ इत्युक्तिबोधिते खेटे । व्यवदेतां कृणं मिथः ॥ अहंपूर्विकया तस्या ।
 उपकाराय तावुजौ ॥ ५० ॥ निषेध्य खेचरं देव—स्तामूचे योजितांजलिः ॥ महोपकारिणि

ब्रूहि । किं ददामि तवेप्सितं ॥ ५१ ॥ सेंद्रा अपि न यां दातु—मृत्रवः प्रजविष्णवः ॥ सा-
 त्रीष्टा मुक्तिरेका मे । न कामे न श्रियां मनः ॥ ५२ ॥ परं मे संप्रति प्रीतः । पुत्रं विदश
 दर्शय ॥ येन तद्धृदनालोक—निवृत्ता व्रतमाश्रये ॥ ५३ ॥ वदंतीमेव तामेवं । मिथिलां त्रि-
 दशोऽनयत् ॥ श्रीमद्विनमिजन्मादि—कल्याणैः पूतभूतलां ॥ ५४ ॥ तत्र चैत्यानि नत्वा सा ।
 साध्वीनामाश्रयं ययौ ॥ तस्या हि सर्वकार्येषु । धर्मस्थैव पुरस्कृतिः ॥ ५५ ॥ सुरेण सह सा-
 नंसी—तत्र साध्वीर्यथाक्रमं ॥ अश्रौषीच्च प्रवर्तिन्या । व्याख्यां प्रवनिवर्तिकां ॥ ५६ ॥ स्व-
 मराज्योपमा जोगाः । संयोगा अपि न स्थिराः ॥ जंगुराश्च धनाजोगाः । किं नो गार्हस्थ्य-
 मिष्यते ॥ ५७ ॥ संदेहे संपदः सर्वा । विपदस्तु सुनिश्चिताः ॥ सक्तास्तथापि संसारे । जग्ना
 नाविव वाणिजाः ॥ ५८ ॥ उत्तमाः कुर्वते नित्यं । धर्मं विपदि मध्यमाः ॥ न संपत्तौ न चा-
 पत्तौ । जघन्याः पुनरंगिनः ॥ ५९ ॥ शृण्वतीति प्रवर्तिन्या । वचो वैराग्यकारि सा ॥ अ-
 न्यर्थतेस्म देवेन । पुत्रं दृष्टुं पुनः पुनः ॥ ६० ॥ न स्यात्कस्य सुतास्येदौ । दृष्टे रागादिरुद्ध-
 तः ॥ तन्मुक्तिसुखकामायाः । पुत्रप्रेम्णा कृतं मम ॥ ६१ ॥ ध्यात्विति जवनिर्वेदा—तदैवोप-

प्रवर्तिनीं ॥ सा प्रवत्राज देवेन । कृतनिःक्रमणोत्सवा ॥ ६२ ॥ यथागतं गते देवे । यथाव-
 द्दितश्रुता ॥ सुव्रतेति श्रुता साध्वी । निःस्पृहा विजहार सा ॥ ६३ ॥ सोऽपि बालोऽवृथ-
 त्पद्म—रथराजस्य सद्मनि ॥ दुर्वारा अपि तद्गाया—नेमिरे वैरिभूजः ॥ ६४ ॥ नमिरित्या-
 ख्यया मातृ—पितृभ्यां कीर्तितस्ततः ॥ साक्षिमातीकृताचार्यः । समथे सोऽञ्जजत्कलाः ॥ ६५ ॥
 जंपास्य पुष्पचापस्य । सवयः सवयः क्रमात् ॥ कन्या ऋद्ध्वाकवीरष्ट—सहस्रमुपयेमिवान्
 ॥ ६६ ॥ तस्मै पद्मरथो दत्त्वा । राज्यजारं धृतव्रतः ॥ कर्ममर्माणि निर्मथ्य । नित्यशर्मपदं य-
 थौ ॥ ६७ ॥ नमिः शमितनिःशेष—द्वेषिदावः प्रजावनीः ॥ घनश्रीर्वर्धयामास । दुर्दिनं द-
 लयन्नपि ॥ ६८ ॥ विनापि समरायासं । त्रासं याल्यरिमंरुले ॥ बभूव तस्य दोर्देरु—कंकूवै-
 थो न कश्चन ॥ ६९ ॥

इतश्च त्रातरं हत्वा । सुतो मणिरथो नृपः ॥ रौद्रध्यानधरोगुष्टे । दृष्टो दुष्टाहिना निशि
 ॥ ७० ॥ आकृष्टो नरकस्थेवा—हानदूतेन जोगिना ॥ स यथौ नरकं तुर्यं । न सुखं कापि
 पापिनां ॥ ७१ ॥ अत्रेऽपि त्रातरि प्रीति—स्तस्य नाभून्मृतोऽपि तत् ॥ स्वबंधावृद्धवर्गे ज्ञेजे ।

स पापीयानथोगतिं ॥ ७२ ॥ कृते तयोर्द्वयोरौर्ध्व—देहिके मंत्रिपुंगवैः ॥ निवेशितश्चंद्र-
यथाः । साम्राज्ये यौगबाहवः ॥ ७३ ॥ सोऽपि बाहुबलेनैव । दमयन् दुर्दमानपि ॥ स्वप्नावे-
नान्नवद्भूरि—बाह्वाहनकौतुकी ॥ ७४ ॥ इतश्च नमिभूपस्य । मदांधः पद्मसिंधुरः ॥ व्य-
सनीव श्रुतध्यान—मालानमुदमूलयन् ॥ ७५ ॥ आवासान् जंजता वृद्धा—नस्यता मृद्धता
जनान् ॥ अकालेऽकारि कटपांत-कालो व्यालेन पत्तने ॥ ७६ ॥ स्वस्वरक्षापरे पौर—लोकके
कोलाहलाकुले ॥ नुन्नस्तत्सुकृतेनेव । निर्णयौ नगराक्रजः ॥ ७७ ॥ पवनं पंगुलीकुर्व—स्तरसा-
तिरसाकुलः ॥ उद्ध्वंध्य मिथिलासीमां । विदेहानपि सोऽमुचत् ॥ ७८ ॥ चरन्नवंतीमायातः ।
सुदर्शनपुरांतिके ॥ स कैश्चिज्जागदे चंद्र—यशसो ब्राह्मवाहिनः ॥ ७९ ॥ तुरंगरंगमुत्सृज्य ।
गजग्रहणसाग्रहः ॥ ततस्तंप्रत्यधाविष्ट । केसरीव नरेश्वरः ॥ ८० ॥ ह्युत्तृषामार्गसंचार—श्रांतं
तं दंतिपुंगवं ॥ वशीकृत्य सुलेनैव । नृपः खालानमानयत् ॥ ८१ ॥ जनाननात श्रुतिं प्राप्ते ।
करिव्यतिकरेऽखिले ॥ श्रीचंद्रयशसे प्रैषीद् । दूतमातं नमिनृपः ॥ ८२ ॥ सदः सुदर्शनपुर-
प्रज्ञोः प्राप्य धिया पटुः ॥ दूतोऽयधत्त भूपाल । हितकामस्त्वयि भुवे ॥ ८३ ॥ अजानता

त्वयाग्राहि । गजः श्रीनमिच्छुजः ॥ अज्ञानमिति तत्तेन । सोढं सिंधुरमर्षय ॥ ७४ ॥ अमु-
 ष्य दक्षमुख्य त्व—मेकस्य करिणः कृते ॥ अनेकानेकपं राज्यं । न हारयितुमर्हसि ॥ ७५ ॥
 भूपोऽभ्यधात् क्रुधा ब्रूषे । दूत भूतगृहीव किं । गजाश्चाद्यं न कस्यापि । वीरन्नोज्या वसुंधरा
 ॥ ७६ ॥ कथं स्वयं ससायात—मिसं स्तंबेरमं ददे ॥ शेषानपि गजांस्तस्य । जिष्टशुरहमस्मि
 यत् ॥ ७७ ॥ मिषेणानेन शुद्धार्थी । स चेत्तत्किमुपैति न ॥ एवं न्यक्तस्य तं दूतं । नरेन्द्रो
 निरवासयत् ॥ ७८ ॥ श्रुत्वा दूतस्य धिक्कारं । रणरंगकुतूहली ॥ नमिस्तमभ्यमैत्रीणः । प्रत्य-
 धालीच्चमूढतः ॥ ७९ ॥ देशसीमागतं चंद्र—यशास्तमन्निषेणयन् ॥ न्यषेधि शकुनैः पूर्वं ।
 ततश्च सच्चिवैरपि ॥ ८० ॥ बारुण्यनिपुणस्तिष्ठ—न्नुपः स्वपुर एव सः ॥ सज्जीचकार प्रा-
 कार—परिखाविशिखादिकं ॥ ८१ ॥ स्वदेशमिव तं देशं । नमिः क्रांत्वा सविक्रमः ॥ सुदर्श-
 नपुरोपांते । निजावासानदापयत् ॥ ८२ ॥ चम्बोर्शुद्धमवर्तिष्ठां—तरंगबहिरंगयोः ॥ परिजा-
 षाविधिर्व्यर्थो । बाह्यैस्तु बलिनिः कृतः ॥ ८३ ॥ तदासा सुव्रता साध्वी । श्रुत्वा शुद्धं स्व-
 पुत्रयोः ॥ दधानांतर्गतं स्नेह—मन्नाषिष्ठ महत्तरां ॥ ८४ ॥ रणाधिकारिणावेतौ । भुत्वा दु-

भतिमाप्स्यथः ॥ यूयं यद्यनुमन्यध्वे । तदिमौ शमयाम्यहं ॥ ए५ ॥ तद्विद्वानुमतिः साध-
 कृपया प्रेरिता सती ॥ बाह्यं कटकमागत्य । नमेरावासमासदत् ॥ ए६ ॥ नमिः प्रणम्य ता-
 मूचे । कागतासि महासति ॥ अत्रागमो मुदेऽस्माकं । अटानामेव केवलं ॥ ए७ ॥ साध्वी
 जगाविहागहं । रक्षितुं तव विप्लवं ॥ कोऽयं वत्स समारेजे । स्वगोत्रकलहस्त्वया ॥ ए८ ॥
 अयं गोत्रकलिः पाप—प्रसवोऽकीर्तिकारणं ॥ संपदः कंपदः सर्व—विपदां चैकमास्पदं ॥ ए९ ॥
 स्वजातिकुट्टनं लोह—मधमं सर्वधातुषु ॥ स्वजातिवेधकृच्छ्रं । वृद्धीष्टुः स्त्री दधाति न ॥ ४०० ॥
 अब्जेनाब्जस्य यद्वह्नी—र्न सेहे लब्धसंपदा ॥ ततस्तारैर्दिवा लब्ध—मार्गैरिव स तत्यजे
 ॥ १ ॥ स्वशिरःस्फोटनं खोकः—प्लोषं खपटपाटनं ॥ स्वगोत्रकलहं चापि । विदधीत सुधी-
 र्न हि ॥ २ ॥ गोत्रअसनमुत्पातो । विना मत्स्योऽनुपन्नगान् ॥ किं वत्स नीतितत्वह । तदेव
 क्रियते त्वया ॥ ३ ॥ अयं मतंगजोऽग्राहि । यदि ते ज्येष्ठबंधुना ॥ तदा प्रीतिपदे हंत । किं
 कुलीन विषीदसि ॥ ४ ॥ तत् श्रुत्वाथ नमिः प्रोचे । जैना नानृतत्राषिणः ॥ त्वमेवं त्राषसे
 साध्वि । ततः संदेग्धि मे मनः ॥ ५ ॥ पुत्रः पद्मरथस्याहं । शुगबाहोरथं पुनः ॥ वद सौदर्य-

संबंधः । संगतः कथमावयोः ॥ ६ ॥ साध्वी जगौ यदि त्यक्त्वा । मत्सरं वत्स पृष्ठसि ॥ त-
द्दिं योग्योऽसि निःशेष—रहस्यानां गुणकरः ॥ ७ ॥ राज्याग्निमानिनः केऽपि । न शृण्वंति
गुरोर्गिरः ॥ शृण्वंति वा तदा धीर । धृत्वा गजनिमीलिकं ॥ ८ ॥ युगबाहुस्तत्र पिता । ज-
ननीयमहं पुनः ॥ पद्मं च पुष्पचूलां च । विद्धि तौ बालहारकौ ॥ ए ॥ चंद्रोज्ज्वलयशाश्रं-
द्र—यशो एष तवाग्रजः ॥ तेन वैरायमाणस्य । नयस्तनय कस्तव ॥ १० ॥ ज्यायसां मान-
नादेव । मान्यः स्यान्मनुजः सतां ॥ यतः पुरस्कृतज्येष्ठो । वैशाखः सुमनःप्रियः ॥ ११ ॥ अथ
वृद्धपरिप्रश्ना—ज्ञाममुद्रानिरीक्षणात् ॥ उद्धासाच्च स्वचित्तस्य । तस्या मेने नमिर्वचः ॥ १२ ॥
जगौ च गौरवादेत—देव श्रीसदनं दिनं ॥ त्वं तीर्थेज्यः परं तीर्थं । यत्र माता ममामिलः
॥ १३ ॥ शश्वज्ञौरव्य एवायं । ज्ञाता चंद्रयशा मम ॥ प्रत्यायस्तु कथंकार—मबरुवदनो ज-
नः ॥ १४ ॥ विधाय बंधुसंबंध—मीहृक् समरफंभरात् ॥ निवर्ते चेतदावर्ते । मानम्लानैः प-
ताम्यहं ॥ १५ ॥ त्रिद्वापि स्यादत्रिद्वायै । यात्रिमाने न लज्यते । जवेद्राज्यमपि त्याज्यं ।
विना मानं मनस्विनां ॥ १६ ॥ ज्ञाताज्येति यदि ज्येष्ठः । सप्ताष्टानि पदान्यसौ ॥ तन्मात-

नांजिमानस्य । चंगः स्वान्नमतोऽपि मे ॥ १७ ॥ एजिस्तद्धचनैर्जिन्न— हृदया सा महासती ॥
 दत्तद्वारेऽपि नगरे—ऽविशह्वारिकया रयात् ॥ १८ ॥ वीक्ष्य चंद्रयशा भूप—स्तामवंदत सं-
 मदी ॥ चिरादथ तयोरास—न्मिथः स्वस्त्रकथाप्रथाः ॥ १९ ॥ मातः क स पितुर्न्यासः । पृ-
 ष्ठा तेनेति साज्यधात् ॥ प्रबुद्धयेन रुद्धोऽसि । स एवायं तवानुजः ॥ २० ॥ तदाकर्ण्य सु-
 धासिक्त । इवानंदं जजन्नुपः ॥ ममानुजं विना को मां । रुणद्धीति व्यजावयत् ॥ २१ ॥ नि-
 र्थयौ नगरादाशु । पदातीञ्चूय भूपतिः ॥ महीपीठे लुठन् प्रीत्या । तमञ्चेत्यानमन्नमिः ॥ २२ ॥
 हर्षाश्रुदंजतो हृद्य—मातं हर्षं किरन्निव ॥ सस्त्रजे स्वयमुधृत्य । बंधुं चंद्रयशा जृशं ॥ २३ ॥
 तयोर्भूमिचृतोः संधौ । स को यो न सुदं दधौ ॥ रणरंगपरित्रिष्टान् । विना सेनाद्वयी जटा-
 न् ॥ २४ ॥ सुहूर्तमिदमेवाहं । यत्र बंधुमवैक्षिषि ॥ तदैवेति नमेर्दं १—राज्यो राजाजजद्
 व्रतं ॥ २५ ॥ कुर्वन् राज्यद्वयं लोक—द्वयार्हस्वार्थसाधकः ॥ अशुंक्त सुखमद्वैतं । मिथिला-
 स्थो नमिर्नुपः ॥ २६ ॥ तस्य देहेऽन्यदा दाह—ज्वरः प्राक्कर्मदोषतः ॥ अभून्न भूतले नापि ।
 ज्ञाय्यायां रतिमीशुषः ॥ २७ ॥ ये विद्युदग्निदावाग्नि—ब्राह्मिवाकवाग्नेयः ॥ ते सर्वे मम दे-

हांत—निवसंतीत्यमंस्त सः ॥ २७ ॥ वनान्यकदलीकानि । निःपद्मानि सरांसि च ॥ निःपु-
 ष्पाश्च क्रिरे वडव्यो । वैधैस्तद्वाहशांतये ॥ २८ ॥ ईयुः सहस्रशो वैद्या । उपचाराश्च लक्षशः ॥
 व्यधीयंत न केनापि । प्रशशाम तदामयः ॥ २९ ॥ षण्मासातिक्रमेऽन्धेद्यु—श्रंदनं तत्पुरं-
 ध्रयः ॥ ऋतृजकत्या स्वयं दूरी—कृत्य ऋत्यानघर्षयन् ॥ ३० ॥ तासां चंदनघर्षे यः । प्रोत्तस्थे
 कंकणकणः ॥ भूजुजा विषवन्मेने । कामिश्रुतिसुधापि सः ॥ ३१ ॥ तद्दृष्ट्वा ऋतृजकतास्ता ।
 मंगलार्थमधारयन् ॥ आलवालोपमं बाहु—वडव्या वलयमेककं ॥ ३२ ॥ अथ ध्वनिमनाक-
 ष्यं । नमिः पप्रभ पार्श्वगान् ॥ तेऽप्युचुर्वलयैक्येन । देव नोत्तिष्ठति ध्वनिः ॥ ३३ ॥ ततश्चर-
 मदेहत्वा—तत्वार्थी स व्यचिंतयत् ॥ तावत्कोलाहलो हंत । यावद्विजयते गणः ॥ ३४ ॥ या-
 ऽसूयावैरैशुन्य—प्रमुखा दूषणावदी ॥ सा सर्वा समुदायोत्था । न ह्येकः कापि कुप्यति ॥ ३५ ॥
 ज्वलनो न ज्वलेदेको । नैको युध्येत कुक्कुटः ॥ नदेदेकं न वादित्रं । कलहायेत नैककः ॥ ३६ ॥
 शब्दायतेस भूयो जि—थुक्तं यत्करकंकणं ॥ एकीभूतं तदेवेदं । मौनमाश्रित्य तिष्ठति ॥ ३७ ॥
 जन्म मृत्युः सुखं दुःख—मेकस्यैव शरीरिणः ॥ एक एव गलकर्म—जालः प्राप्नोति निर्धृतिं

॥ ३ए ॥ न जन्मवारूककथाधि—वैधुर्याद्रह्यते जनः ॥ भूयोजिरपि संयोगै—स्तत्तेषां सं-
 ग्रहो वृथा ॥ ४० ॥ ये ज्ञानदर्शने स्वीये । तयोन्नेदधियं दधन् ॥ बाह्यान् पुत्रकलत्रादीन् ।
 जरुः स्वीकृत्य नृत्यति ॥ ४१ ॥ देहे शाम्यति चेद्वाह—स्तत्कैवढ्यमहं श्रये ॥ ध्यायन्निति
 नृपः प्राप । चिराच्चेतःसुखादिकं ॥ ४२ ॥ धर्मध्यानसुधापान—शांताशेषवपुर्व्यथः ॥ स ष-
 एमासप्रवासिन्या । सिषेवे निद्रया निशि ॥ ४३ ॥ आरोहं कुंजरस्थोऽहं । मेरोः शृंगं कृणा-
 दिति ॥ तदा कार्तिकराकायाः । शेषे स्वप्नं ददर्श सः ॥ ४४ ॥ प्रातः प्रातस्यपणव—ध्वा-
 नैर्जागरितो नृपः ॥ काप्यन्वभ्रुवमीहृदं । स्वप्नार्थमिति दधिवान् ॥ ४५ ॥ प्राग्भवे शक्रक-
 द्पेऽहं । पुष्पोत्तरविमानतः ॥ देवः सन् मेरुमारोहं । जिनजन्मादिपर्वसु ॥ ४६ ॥ इति जा-
 तं स्मरन् बुद्धः । कंकणैकत्वचितनात् ॥ गृहीतचारुचारित्रो । निरर्थो नगरान्नमिः ॥ ४७ ॥
 अनन्यसदृशं तस्य । संवेगं वीढ्य विस्मितः ॥ परीक्षामास तं विप्री—भूय प्रथमवासवः
 ॥ ४८ ॥ बहूक्तिजिरपि क्षोज—मत्रजन् जुंजविद्धिषा ॥ स्तुतः प्रत्येकबुद्धोऽसौ । विजहार
 महामुनिः ॥ ४९ ॥ इति श्रीनमितृतीयप्रत्येकबुद्धकथा समाप्ता ॥

हांत—निवसंतीत्यमस्त सः ॥ ३७ ॥ वनान्यकदलीकानि । निःपद्मानि सरांसि च ॥ निःपु-
 ष्पाश्च क्रिरे वदद्वयो । वैधैस्तद्वाहशांतये ॥ ३८ ॥ ईयुः सहस्रशो वैद्या । उपचाराश्च लक्षशः ॥
 व्यधीयंत न केनापि । प्रशशाम तदामयः ॥ ३९ ॥ षण्मासातिक्रमेऽन्येद्यु—श्रंदनं तत्पुरं-
 ध्रयः ॥ चर्तुञ्जल्या स्वयं दूरी—कृत्य ऋत्यानघर्षयन् ॥ ३१ ॥ तासां चंदनघर्षे यः । प्रोत्तस्थे
 कंकणकणः ॥ भूञ्जजा विषवन्मेने । कामिश्रुतिसुधापि सः ॥ ३२ ॥ तद्द्रज्ञात्वा चर्तुञ्जक्तास्ता ।
 मंगलार्थमधारयन् ॥ आलवालोपमं बाहु—वदद्वया वलयमेककं ॥ ३३ ॥ अथ ध्वनिमनाक-
 ष्यं । नमिः पप्रब्ध पार्श्वगान् ॥ तेऽप्युचुर्वलथैक्येन । देव नोत्तिष्ठति ध्वनिः ॥ ३४ ॥ ततश्चर-
 मदेहत्वा—तत्त्वार्थी स व्यञ्चितयत् ॥ तावत्कोलाहलो हंत । यावद्धिजयते गणः ॥ ३५ ॥ या-
 ऽसूयवैरैशुन्य—प्रमुखा दूषणावली ॥ सा सर्वा समुदायोत्था । न ह्येकः कापि कुप्यति ॥ ३६ ॥
 ज्वलनो न ज्वलेदेको । नैको युध्येत कुम्कुटः ॥ नदेदेकं न वादित्रं । कलहायेत नैककः ॥ ३७ ॥
 शब्दायतेस्म भूयोत्रि—थुक्तं यत्करकंकणं ॥ एकीभूतं तदेवेदं । मौनमाश्रित्य तिष्ठति ॥ ३८ ॥
 जन्म मृत्युः सुखं दुःख—मेकस्यैव शरीरिणः ॥ एक एव गलकर्म—जालः प्राप्नोति निर्धृतिं

॥ ३९ ॥ न जन्मवारूकक्याधि—वैधुर्याद्भ्रद्यते जनः ॥ भूयोऽजिरपि संयोगै—स्तत्तेषां सं-
 ग्रहो वृथा ॥ ४० ॥ ये ज्ञानदर्शने स्वीये । तयोर्भेदधियं दधन् ॥ बाह्यान् पुत्रकलत्रादीन् ।
 जक्रुः स्वीकृत्य नृत्यति ॥ ४१ ॥ देहे शाम्यति चेद्दाह—स्तकैवद्वयमहं श्रये ॥ ध्यायन्निति
 नृपः प्राप । चिराच्चेतःसुखादिकं ॥ ४२ ॥ धर्मध्यानसुधापान—शांताशेषवपुर्व्यथः ॥ स ष-
 ण्मासप्रवासिन्या । सिषेवे निद्रया निशि ॥ ४३ ॥ आरोहं कुंजरस्थोऽहं । मेरोः शृंगं क्षणा-
 दिति ॥ तदा कार्तिकराकायाः । शेषे स्वप्नं ददर्श सः ॥ ४४ ॥ प्रातः प्रातस्त्यपणव—ध्वा-
 नैर्जागरितो नृपः ॥ काप्यन्वभूवमीदृक् । स्वप्नार्थमिति दधिवान् ॥ ४५ ॥ प्राञ्चवे शक्रक-
 द्वेऽहं । पुष्पोत्तरविमानतः ॥ देवः सन् मेरुमारोहं । जिनजन्मादिपर्वसु ॥ ४६ ॥ इति जा-
 तिस्रान् बुद्धः । कंकणैकत्वचिंतनात् ॥ गृहीतचारुचारित्रो । निर्ययौ नगरान्नमिः ॥ ४७ ॥
 अनन्यसदृशं तस्य । संवेगं वीक्ष्य विस्मितः ॥ परीक्षामास तं विप्री—भूय प्रथमवासवः
 ॥ ४८ ॥ बहूक्तिजिरपि क्षोज—मञ्जन् जृम्भविष्टिषा ॥ स्तुतः प्रत्येकबुद्धोऽसौ । विजहार
 महामुनिः ॥ ४९ ॥ इति श्रीनमितृतीयप्रत्येकबुद्धकथा समाप्ता ॥

अथ चतुर्थप्रत्येकबुद्धकथा यथा—अस्ति गंधारविषये । पत्तनं पुंरुवर्धनं । योगपट्टायते
 वप्रो । यस्य सद्वृणुणयोगिनः ॥ १ ॥ प्रजा पितेव भूपाल-स्तत्र सिंहरथोऽन्वशात् ॥ कीर्ति-
 बद्धी व्यवधिष्ठ । यस्य दानांबुधारया ॥ ५१ ॥ समितिस्थायिना येन । सदा सौहार्दधारि-
 णा ॥ अर्थिनः प्रत्यर्थिनो वा । प्रापिताः सुरसंपदं ॥ ५२ ॥ अन्यदा वासवस्येव । तस्यांब-
 कुर्वतः सजां ॥ उत्तराहौ महोत्साहौ । बाहौ केनापि ढौकितौ ॥ ५३ ॥ मौक्तिके वारि कु-
 सुमे । सौरभ्यं भूपतौ नयः ॥ गुरौ क्रिया तरौ ढाया । सारमश्चे गतिः पुनः ॥ ५४ ॥ तत्प-
 रीदय गतिं हेतौ । स्वीकार्यविति भूपतिः ॥ आरुरोह तयोरिक—मनोरिकमना हयं ॥ ५५ ॥
 युगमं ॥ आचकर्ष प्रकर्षेण । भूपो बढगां यथा यथा ॥ स विपर्यस्तमभ्यस्त—स्तत्वरेऽश्वस्तथा
 तथा ॥ ५६ ॥ दधानश्चरणे रंग—मश्वः संगे द्दमाचृतः ॥ चतुर्गतीरतीत्याप—दुचितां पं-
 चमीं गतिं ॥ ५७ ॥ पदे पदेऽधिकं तेजः । वाजी वादीव दर्शयन् ॥ प्रतिपद्मिव द्दमापं ।
 स्वसाधनमतिलजत् ॥ ५८ ॥ धावद्भिर्हास्तिकाश्रीथै—रप्यनासादितो ह्यः ॥ श्रूयो वर्त्मा-
 ल्येऽरण्य—मध्यं मध्यंदिने ययौ ॥ ५९ ॥ तत्र श्रांते तृषाक्रांते । द्दमाक्रांते रश्मिमुञ्चति ॥

उक्ष्णजतिं तुरंगोऽपि । स्वं प्रात इव इव मंदिरं ॥ ६० ॥ घासग्रासपयःपान—प्रीतं बध्वा तरौ
 हयं ॥ भूपः पुष्पफलैः प्राण—वृत्तिं स्वस्याप्यकल्पयत् ॥ ६१ ॥ अंतर्वीणं परित्राम्यन् । स
 बली सबलिदक्षणे ॥ ददर्श पर्वतं सर्व—श्रापदानां पदं पुरः ॥ ६२ ॥ तमारूढः स तन्मूर्ध्नि ।
 विबुलोके हिरण्मयं ॥ स्वर्दिमानमिवोत्तीर्णं । प्रासादं सप्तश्रुमिकं ॥ ६३ ॥ प्रविष्टः कौतुकी
 तस्य । मध्ये निधायतिस्म सः ॥ कांचिदुद्भिन्नतारुण्यां । कन्यामन्यामिव श्रियं ॥ ६४ ॥ कि-
 मेषा रूपसर्वस्वं । मुषित्वा लेखयोषितां ॥ गिरिदुर्गे वसत्यस्मि—न्नित्यंतर्विममर्श सः ॥ ६५ ॥
 सोऽनर्घ्यरूपां दत्तार्धां । तामूचे स्निग्धया गिरा ॥ गौरि त्वं कासि कस्यासि । किं वा शैले-
 ऽत्र तिष्ठसि ॥ ६६ ॥ सापि तं चित्तचौरत्वाद् । हृग्बाणैर्निघ्नती जगौ ॥ रविरस्तं प्रयात्येष ।
 प्रजालय निजालय ॥ ६७ ॥ वेद्यामस्यां समासेन । तन्मां प्रथममुद्धह ॥ आख्यासे तव सु-
 स्थस्य । खट्टमखिलं ततः ॥ ६८ ॥ उपायहृत गांधर्व—विधिना तां नरेश्वरः ॥ न परप्रा-
 र्थनाजंगं । कुर्वते कापि तादृशाः ॥ ६९ ॥ तस्मिन् कैलाशसंकाशे । गिरौ गौर्या तथा सह ॥
 अग्नेदं प्राप देहेन । युक्तमेव स ईश्वरः ॥ ७० ॥ जाजागार निजागार । इव तत्र महीपतिः ॥

जाते कोलाहले प्रात—र्बदिनामिव पक्षिणां ॥ ७१ ॥ स्नातः परिहितश्चेत—पोतः सद्यः
समुच्चितैः ॥ पुष्पैर्देवार्चनं कृत्वा । प्रोचे प्रीतमनाश्च तां ॥ ७२ ॥ मयि वैदेशिके पूर्वं—म-
हृष्टेऽपि सुहृष्टवत् ॥ त्वया नाशंकितं ताव—स्वात्मनोऽपि समर्पणे ॥ ७३ ॥ समापि तन्वि
त्वां वीक्ष्य । पुरा परिचितामिव ॥ हसत्युह्वसति च्यौति । नृत्यतीवावशं मनः ॥ ७४ ॥ अनु-
मानेन जाने नौ । स्नेहोऽयं नाट्यकालिकः ॥ तथापि त्वजिरा व्यक्तं । श्रोतुमिह्यत्यं जनः
॥ ७५ ॥ प्रणालीं तन्वती दंत—द्युतिदंरुहलादथ ॥ सा स्ववाक्सुधया ऋतुः । श्रुतिकुण्डे अ-
पूरयत् ॥ ७६ ॥ पुरे क्वितिप्रतिष्ठेऽभू—जितशत्रुर्नराधिपः ॥ नासोढ प्रौढधीः क्वापि । क्विते-
र्नर्तापि यः क्वतिं ॥ ७७ ॥ आत्माशैरिव चैतन्य—सौरनलसैश्वरैः ॥ स्वस्थानस्थोऽपि स प्रा-
ज्य—राज्यशुद्धिमबुध्यत ॥ ७८ ॥ सोऽन्यदा कंचिदप्राक्षी—दृभूरिभूमिस्पृशं चरं ॥ नास्ते
यद्यस्तु मेऽन्येषां । चास्ते चर तदुच्चर ॥ ७९ ॥ जाने सोऽप्याह श्रूजाने । केनापि न्यूनता
न ते ॥ विना चित्रसजासेकां । को वा पूर्णोऽस्ति सर्वथा ॥ ८० ॥ आचीकरत्तदैवाज्ञा—सा-
रश्चित्रकरान्नुपः ॥ न्यूनता निजराज्यस्य । सहंते न हि मानिनः ॥ ८१ ॥ सत्रां चित्रयत

प्राग्मे । तानित्यादिश्य भूपतिः ॥ तेभ्यो विप्रज्य सर्वेभ्यो । भूमिभागं संभं ददौ ॥ ७२ ॥ ते
 तथा चित्रयांचक्रुः । सन्नां भूमिशुजः शुजां ॥ यथा तथापि चेतांसि । चित्रीयंतेस्म पश्यतां
 ॥ ७३ ॥ तेषु चित्रांगदश्चित्र—करोऽभूज्जरायातुरः ॥ तुल्यमन्यैर्नृपाद्भिश्चि—विभागं सोऽप्यवि-
 दत् ॥ ७४ ॥ तस्यास्ति युवती कन्या । नाम्ना कनकमंजरी ॥ या तादृक्कुलजातापि । कां-
 चनाधत्त चातुरीं ॥ ७५ ॥ एहिरेयाहिरामुष्य । वृद्धस्यैकस्य दुःकरा ॥ इति ऋक्ता पितुर्भक्तं ।
 तत्रस्थस्यैव सानयत् ॥ ७६ ॥ सान्यदा ऋक्तमादाय । श्रीपथं यावदाययौ ॥ तावत्तव ह्यारू-
 ढो । ब्रजन्नस्ति नरेश्वरः ॥ ७७ ॥ स वाजिनं कसाघातै—रकारुख्यं तथानुदत् ॥ यथैत्थेहैह-
 दौर्बल्या—द्वोकोऽनश्यन्नितस्ततः ॥ ७८ ॥ सापि क्वापि स्थिता ऋक्त—विनाशाशंकिनी क-
 नी ॥ तुरंगमे गते दूर—माययौ पितुरंतिकं ॥ ७९ ॥ ऋजुस्तस्यामुपेयायां । मुक्त्वा चित्रं स
 चित्रकृत् ॥ मंदमंदैः पदैर्देह—चितार्थं निरगाद्दहिः ॥ ८० ॥ एकंति ऋक्तमाहाद्य । वर्षकै-
 स्तव कुट्टिमे ॥ मयूरमालिखत्प्रेद्य—मेकं सा बालपंक्तिता ॥ ८१ ॥ बाह्यालीविनिवृत्तोऽथ ।
 सन्नायामागतो नृपः ॥ सत्यबर्हधिया तत्र । चित्रबर्हेऽक्षिपत्करं ॥ ८२ ॥ कुट्टिमास्फालनाद्भ-

श—नखो मोघमनोरथः ॥ ह्रीणोऽन्यधाधि भूपाल—श्वित्रकृत्कन्यया तथा ॥ ए३ ॥ सौम्य
 मूर्खत्वपट्टे प्राक् । पादाः संयेदिरे त्रयः ॥ विलोकितोऽपि यत्नेन । तुर्यो नासादितः क्वचित्
 ॥ ए४ ॥ तस्मिन्नप्यधुना लब्धे । पट्टः स्वैर्यमवाप सः ॥ न मोघं ज्वति प्रायो । दर्शनं हि
 ज्वाहशां ॥ ए५ ॥ के ते त्रयोह्यः पूर्वं । को वा तुर्योऽधुनाप्यत ॥ इति पृष्ठति नृपाले । सा
 प्रगल्भमवोचत ॥ ए६ ॥ अनेकसंचरद्वोक—व्याकुले श्रीपथेऽथ यः ॥ दहशे वाहयन्नश्वं ।
 सादी पादः स आदिमः ॥ ए७ ॥ द्वितीयस्तु नृपोऽत्रत्यो । यो वृद्धस्यासहायिनः ॥ चित्रा-
 र्थमपरैस्तुल्यां । श्रुवं मस्पितुरप्यदात् ॥ ए८ ॥ मम पिता तृतीयोऽसौ । यो जग्ः सरलाश-
 यः ॥ सदैव देहचिंतार्थं । याति नक्ते समागते ॥ ए९ ॥ चतुर्थस्तु जवानेव । योऽस्यां भू-
 पतिसंसदि ॥ करं द्विपति कांतार । इव चित्रितचंद्रके ॥ ए१० ॥ दध्यावथ नृपो जंग्यं—
 तरेण हेकयानया ॥ त्रिषु पादेषु मूर्खत्व—स्याहमेव नियोजितः ॥ १ ॥ रूपं लोकोत्तरं वा-
 चः । प्रगल्भा निर्मलाः कलाः ॥ यथास्यां विदधे धाता । तथा किं न कुर्वीनतां ॥ २ ॥ सा-
 रग्राहैर्बुधैर्नव्यं । किं कुर्वीनत्वचिंतया ॥ कस्य न प्रेयसी लक्ष्मी—जर्तापि जलराशिना ॥ ३ ॥

पश्य पंकात्प्रसूतायाः । पद्मिन्याः पतितां व्रजन् ॥ न शंकते दिनेशोऽपि । को वा गुणिनि
 मत्सरी ॥ ४ ॥ अमर्त्यमर्त्यपश्चादि—व्यवस्था यद्दशंवदा ॥ स चित्रकृत्करो वेधा । न न
 वेदजसो हि सः ॥ ५ ॥ सुतरानंबुधीन् सर्पान् । निर्विषान् स्वाक्रमान्नगान् ॥ कुर्वतश्चित्र-
 कृत्पाणे—र्थे धातापि नोपमां ॥ ६ ॥ अतीतमपि वृत्तं या । साक्षाद्दर्शयति कृणात् ॥ मृ-
 तसंजीवनीं मन्ये । तां चित्रकरतूलिकां ॥ ७ ॥ कुले चित्रकृतां जाता । कन्येयं केन निन्द-
 ते ॥ निन्धा वास्तु तथाप्येषो—द्वाह्या वर्णगुरोर्मम ॥ ८ ॥ ध्यात्वेति सोऽन्यतोऽगह—छरी-
 रैषैव केवलं ॥ तद्वावण्योद्धौ मद्रं । स्वांतमुद्धर्तुमक्षमः ॥ ९ ॥ कन्यामनन्यचित्तस्तां । सु-
 गुहसचिवेन सः ॥ चित्रांगदमयाचिष्ट । सराज्ञा हि बलीयसी ॥ १० ॥ सोऽप्यदित्सुर्निजां
 पुत्रीं । भूरिज्ञार्याय भूञ्जे ॥ तथैव तात मां यत्न । भूपायेत्युदसाह्यत ॥ ११ ॥ चित्रांगदस्य
 संमत्या । नृपः परिणिनाथ तां ॥ स्वर्णरत्नाकरीकुर्वन् । सर्वतस्तस्य मंदिरं ॥ १२ ॥ व्यवहा-
 राद्दौ तस्या । आवासं भूमिवासवः ॥ नित्यं खहृदि हृद्ये च । त्रुत्वतस्तामवासयत् ॥ १३ ॥
 तां चक्रे सर्वशुद्धांत-स्त्रीणामत्रेसरीं नृपः ॥ तत्तत्प्रसाददानेन । प्राचीमिव दिशं रविः ॥ १४ ॥

निदिद्रासति चर्तात्र । रतश्रांतो यदा निशि ॥ तदा सदा कथां प्रह्वे—रिति दासीं शसास
सा ॥ १५ ॥ चित्तौऋत्योपनोदाय । नित्यमुद्गाहवासरात् ॥ मध्याह्ने पैतृके वल्गा—चरणे प-
र्यधत्त सा ॥ १६ ॥ पिधाय विबुधा द्वारं । विधाय च मनः स्थिरं ॥ आत्मानमनुशास्तिस्म
योगिनीव सदैव सा ॥ १७ ॥ अन्यदा भूपतिः सायं । जातनिराजनाविधिः ॥ गतेऽमाल्यगणे
स्वख—स्थानं तस्या गृहं ययौ ॥ १८ ॥ नवाब्जवाननय्यस्ता—नपि ज्ञावान् विष्टएवती ॥ उ-
पाचरन्नवोढापि । नृपं प्रौढांगनेव सा ॥ १९ ॥ कृतिकांति रतश्रांति । दास्या मदनिकाख्यया ॥
रसप्रथां कथां पृष्टा । सा वाचामीश्वरी जगौ ॥ २० ॥ मुहूर्तमाख मौनेन । यावत्स्रपिति भू-
पतिः ॥ प्रसुप्ते च हले स्नाहि । मत्कारंगसागरे ॥ २१ ॥ भूपेऽप्याख्यानिकां श्रोतु—कामे
कपटनिद्रया ॥ शयाने सात्रदहेका । हले मदनिके शृणु ॥ २२ ॥ वरुणस्तरुणः श्रेष्ठी । पुरे
मधुपुरेऽजवत् ॥ नित्यं कङ्घोलवद्वोढं । धन्यो धनममंस्त यः ॥ २३ ॥ स धनेन यशस्काम्य-
न्नेकहस्तं सुरालयं ॥ कारयित्वा चतुर्हस्तं । देवं तत्र न्यवेशयत् ॥ २४ ॥ एकहस्ते मठे मा-
ति । कथं देवश्चतुःकरः ॥ एवं मदनिकापृष्टा । प्रोचि कनकमंजरी ॥ २५ ॥ अतीता भूयसी

रात्रि—धूर्येते निद्रया दृशौ ॥ कथातत्त्वं हृत्वे तत्त्वं । पृष्ठासि श्वस्तने दिने ॥ ३६ ॥ तस्या-
 मथ प्रसुप्तायां । कथारसकुतूहली ॥ कदम्बे श्रोतव्यमेवेद—मिति ध्यायन्नृपोऽस्वपीत ॥ ३७ ॥
 द्वितीयेऽहि रवेस्तं । मंधु कांक्षन्नृपो निशि ॥ बुधवारकर्मर्याद—स्तस्याः प्रासादमासदत्
 ॥ ३८ ॥ शुक्रजोगेऽथ भूपाले । दंष्ट्रनिद्रामिषदृदृशि ॥ जगौ मदनिका देवि । संदेहः सोऽ-
 पनीयतां ॥ ३९ ॥ साध्यधान्न हि देवोऽयं । प्रमाणेन चतुःकरः ॥ तन्मूर्त्तौ किंतु चत्वारः ।
 करा इति चतुःकरः ॥ ३० ॥ अन्यच्च विंध्यशैलेऽस्ति । तापव्यापादने वने ॥ रक्ताशोकतरुर्वा-
 यु—नृत्यत्किसलपेशलः ॥ ३१ ॥ पत्रपुष्पफलाढ्योऽपि । बाया तस्मिन्न विद्यते ॥ कथमेतद-
 संज्ञान्य—मेवं मदनिका जगौ ॥ ३२ ॥ निद्रामि संप्रति प्रातः । प्रहेरिति कृतोत्तरा ॥ सा
 सुष्वाप तृतीयेऽपि । दिने तत्रायथौ नृपः ॥ ३३ ॥ प्राग्वन्निद्राति भूर्मीडे । दास्या पृष्ठा जगा-
 द सा ॥ तरोस्तले जवेष्ठाया । बाया कापि न पादपे ॥ ३४ ॥ अन्यच्च कोऽप्यशूद्रूष्ट्रो । लं-
 बोष्ठो मरुमंजले ॥ हसन समीकरीरादि—प्रासलुब्धो हयानपि ॥ ३५ ॥ स त्रमन्नन्नितोऽ-
 द्राक्षी—देकं बब्बूलपादपं ॥ व्यधाच्च सरलां श्रीवां । तत्पल्लवजिघांसया ॥ ३६ ॥ न प्राप

निदिद्भासति जर्तान्न । रतश्रांतो यदा निशि ॥ तदा सदा कथां प्रभे—रिति दासीं शसास
सा ॥ १५ ॥ चित्तौद्धत्योपनोदाय । नित्यमुद्धाह्वासात् ॥ मध्याह्ने पैतृके वस्त्रा—जरणे प-
र्यधत्त सा ॥ १६ ॥ पिधाय विबुधा द्वारं । विधाय च मनः स्थिरं ॥ आत्मानमनुशास्तिस्म
योगिनीव सदैव सा ॥ १७ ॥ अन्यदा भूपतिः सायं । जातनिराजनाविधिः ॥ गतेऽमात्यगणे
स्वस्व—स्थानं तस्या गृहं ययौ ॥ १८ ॥ नवाब्जवाननश्चस्ता—नपि ज्ञावान् विवृण्वती ॥ उ-
पाचरन्नवोढापि । नृपं प्रौढांगनेव सा ॥ १९ ॥ क्लितिकांते रतश्रांते । दास्या मदनिकाख्यया ॥
रसप्रथां कथां पृष्टा । सा वाचामीश्वरी जगौ ॥ २० ॥ मुहूर्तमास्त्र मौनेन । यावत्स्त्रपिति भू-
पतिः ॥ प्रसुप्ते च हृत्से स्नाहि । मत्कथारंगसागरे ॥ २१ ॥ भूपेऽप्याख्यानिकां श्रोतु—कामे
कपटनिद्रया ॥ शयाने सात्रदत्तेका । हृत्से मदनिके शृणु ॥ २२ ॥ वरुणस्तरुणः श्रेष्ठी । पुरे
मधुपुरेऽनवत् ॥ नित्यं कद्वोलवद्वोलं । धन्यो धनममंस्त यः ॥ २३ ॥ स धनेन यशस्काम्य-
न्नेकहस्तं सुरालयं ॥ कारयित्वा चतुर्हस्तं । देवं तत्र न्यवेशयत् ॥ २४ ॥ एकहस्ते मठे मा-
ति । कथं देवश्चतुःकरः ॥ एवं मदनिकापृष्टा । प्रोचे कनकमंजरी ॥ २५ ॥ अतीता भूयसी

रात्रि—धूण्येते निद्रया हृशौ ॥ कथातत्त्वं हृले तत्त्वं । पृष्ठासि श्वस्तने दिने ॥ ३६ ॥ तस्या-
 मथ प्रसुप्तायां । कथारसकुतूहली ॥ कदम्बे श्रोतव्यमेवेद—मिति ध्यायन्मृपोऽखपीत ॥ ३७ ॥
 द्वितीयेऽहि रवेरस्तं । मंभु कांक्षन्मृपो निशि ॥ बुधवारकर्मर्थादि—स्तस्याः प्रासादमासदत्
 ॥ ३८ ॥ युक्तजोगेऽथ भूपाले । दंष्ट्रनिद्रामिषदृदृशि ॥ जगौ मदनिका देवि । संदेहः सोऽ-
 पनीयतां ॥ ३९ ॥ साध्यधान्न हि देवोऽयं । प्रमाणेन चतुःकरः ॥ तन्मूर्तौ किंतु चत्वारः ।
 करा इति चतुःकरः ॥ ३० ॥ अन्यच्च विंध्यशैलेऽस्ति । तापव्यापादने वने ॥ रक्ताशोकतरुर्वा-
 यु—नृत्यत्किसलपेशलः ॥ ३१ ॥ पत्रपुष्पफलाढ्योऽपि । बाया तस्मिन्न विद्यते ॥ कथमेतद-
 संज्ञान्य—मेवं मदनिका जगौ ॥ ३२ ॥ निद्रामि संप्रति प्रातः । प्रभेरिति कृतोत्तरा ॥ सा
 सुष्वाप तृतीयेऽपि । दिने तत्राययौ नृपः ॥ ३३ ॥ प्राग्वन्निद्राति भूर्मीन्द्र । दास्या पृष्ठा जगा-
 द सा ॥ तरोस्तले जवेन्बाया । बाया कापि न पादपे ॥ ३४ ॥ अन्यच्च कोऽप्यशूद्रूप्तो । लं-
 बोष्ठो मरुमंजले ॥ हसन् समीकरीरादि—ग्रासबुब्धो हयानपि ॥ ३५ ॥ स ब्रमन्नजितोऽ-
 द्राक्षी—देकं बब्बूलपादपं ॥ व्यधाच्च सरलां ग्रीवां । तत्पह्वजिघांसया ॥ ३६ ॥ न प्राप

दुर्गतः संप-द्ववानिव स पद्ववान् ॥ यदा तदा तरोर्मौलौ । मलं मुक्त्वा ययौ रुषा ॥३९॥
 यं यत्नात्नाप तस्य द्रोः । कथं मूर्धन्यहत्त सः ॥ एवं दास्यानुयुक्ता श्रो । वदयामीति जज-
 दप सा ॥ ३७ ॥ तुर्येऽहनि नृपे तत्रा—याते प्राग्वदुवाच सा ॥ बब्बूलो बरुमूलोऽसौ ।
 हले कूपोदरेऽजनि ॥ ३९ ॥ अन्यच्च—ररु दक्षिणाशाया । मंरुनं कुंकिनं पुरं ॥ राजारि-
 दमनो वैरि—दमनोद्यतदोर्छयः ॥ ४० ॥ अभूद् ग्रामाधिपस्तत्रा—र्जुनो जनमनोहरः ॥ अ-
 जायंत सुतास्तस्य । पंच पंचाननोपमाः ॥ ४१ ॥ पुत्रेभ्योऽपि प्रियतरी । कन्यासीत्तस्य रो-
 हिणी ॥ सा क्रमेण वयोऽलब्ध । लोकलोचनलोचनं ॥ ४२ ॥ अन्यदा कार्यवशतो—र्जुने
 ग्रामांतरे गते ॥ वरार्हो वीरसेनाय । माता तत्रैव तां ददौ ॥ ४३ ॥ गतोऽभूदर्जुनो यत्र ।
 तत्र ग्रामेशसूनुवे ॥ महसेनाय दत्त्वा स्वां । तनयां सोऽप्यमोदत ॥ ४४ ॥ श्वशुरौकःस्थितो
 ज्येष्ठ—त्राता स्वश्यालकाय तां ॥ अदत्त गुणसेनाय । धिर्दिवस्य विजृंभितं ॥ ४५ ॥ एवं
 स्वस्वधिया चिन्न—वरेभ्यो दत्तकन्यकाः ॥ पृथक्स्थानस्थिता एक—मेव लग्नं व्यलोकयन्
 ॥ ४६ ॥ समं परिजनेनैक—दिने ते यौवनोद्घुराः ॥ वरास्त्रयोऽपि तामेकां । परिणेतुं कुडौ-

किरि ॥ ४७ ॥ शुशुसुषु मिथस्तेषु । पित्रोरालोष्य दुःस्थतां ॥ दधौ कन्या ममाजाग्या—
 द्विवाहो दाहदोऽजनि ॥ ४८ ॥ मन्निमित्तः कुटुंबेऽपि । कलहोऽयं व्यवर्धत ॥ मुखं यस्योत्स-
 वस्येह—गायतिस्तस्य कीदृशी ॥ ४९ ॥ नास्त्येष मयि जीवत्यां । सुखमेषां कथंचन ॥ ध्या-
 त्वेति मृत्युमाहृत्य । चितामौ प्रविवेश सा ॥ ५० ॥ वीरसेनोऽपि तस्पर्श—पूतायामविश-
 च्चितौ ॥ सस्नेहो यो जवेद् दौःस्थ्ये । सौस्थ्ये स्निह्यति नात्र कः ॥ ५१ ॥ महसेनोऽपि त-
 देह—श्रुतिमेकत्र पिंकितां ॥ त्यक्तत्रकजलश्चित्यो—पांते तिष्ठन्नतायत ॥ ५२ ॥ गुणसेनस्तु
 संसार-सुखेषु श्वथिताशयः ॥ भूत्वावधूतनेपथ्यो-ऽश्रुलदेशांतं प्रति ॥ ५३ ॥ स सुग्रामं ग-
 तो ग्रामं । गृहे कस्याश्चन स्त्रियाः ॥ खंडव्यव्ययतो जोकतुं । यावन्निविशे सुधीः ॥ ५४ ॥
 विहस्तया तथा ताव-दाक्रंदन्निजबालकं ॥ शुक्ककाष्ठमिव क्षिप्तो । रंधनामौ महारुषा ॥ ५५ ॥
 जस्मीभूतेऽर्जके मुक्त-स्थालो निर्यन् स मंदिरात् ॥ तयोचे किमशुभवैव । विरक्त इव ग-
 षसि ॥ ५६ ॥ स प्रोचे त्वं श्रपाकीन्धो । बालघातान्न हीयसे ॥ दूरेऽस्तु जोजनं नात्र । स्थि-
 तिरप्युचितां सतां ॥ ५७ ॥ सा जगौ मा जुगुप्सिष्ठाः । सौम्य बालवधादृतः ॥ कृणाल्जीवंत-

मैवैतं । दर्शयिष्यामि ते शिशुं ॥ ५८ ॥ कथं कथमिति प्रोक्ते । तेन योषिज्जटप सा ॥ को-
 ऽपि लिंगी व्रजन् गंगां । ददौ मेऽमृतकुंपकं ॥ ५९ ॥ यदा मां खेदयत्येष । नंदनः कंदना-
 दिना ॥ तदा हत्वा पुनः सिक्त्वा । जीवथे सुधयानया ॥ ६० ॥ इत्युदित्वा सुधासेका—
 ह्वाले प्रोज्जीविते स्त्रिया ॥ रोहिणीजीवनोपाय—प्राप्तिप्रीतः स शुक्रवान् ॥ ६१ ॥ रात्रौ त-
 दमृतं हत्वा । गरुत्मानिव सोऽचलत् ॥ यन्नारीनायकं वस्तु । तन्नंदति कियच्चिरं ॥ ६२ ॥
 सुरैर्बन्धे सुरा वार्धि । मथित्वा बीलया मया ॥ ध्यायन्निति चितामस । तत्तया सिक्तवानसौ
 ॥ ६३ ॥ सुधाप्रजावतः पुंस्त्री—युगलं जीवतिस् तत् ॥ वह्निप्रवेशतो वर्णा—धिक्यं स्वर्ण-
 मिवास्पृशत् ॥ ६४ ॥ किमद्रुक्तं सुधासेका—तज्जिजीवाद्द्रुक्तं तु तत् ॥ विना तेन कलि-
 स्तेषां । प्रह्वीणोऽपि जिजीव यत् ॥ ६५ ॥ प्राग्वद्विवद्मानास्ते । त्रयो राजकुलं ययुः ॥ श्रु-
 त्वा तेषां कलेर्मूल—मभून्मूढमतिर्नृपः ॥ ६६ ॥ सैव तत्रागता कन्या—भिनतं वादमादि-
 तः ॥ एवमुक्त्वा कथामर्ध—पथेऽस्वाप्सोन्मृपप्रिया ॥ ६७ ॥ अपरेऽहि नृपे तत्रा—याते प्रा-
 ग्वहुवाच सा ॥ तदाभ्यधायि रोहिण्या । कोऽयं वादो वृथा नृप ॥ ६८ ॥ यो मामजीवय-

देह—दानेन जनकः स मे ॥ यो मया साकमुत्तस्थौ । चिन्तांतः स च बांधवः ॥ ६ए ॥ र-
 रक्त मद्धपुर्जस । यः स एव वरोऽस्तु मे ॥ इत्यपास्य नृपौ द्वौ तौ । महसेनाय तां ददौ । ७०॥
 किंच—शेषस्त्रीशंकया पत्न्यै । भूपतिः कोऽप्यलंकृतीः ॥ दीपध्वस्ततमःपूरे । घटयामास भू-
 गृहे ॥ ७१ ॥ कश्चन स्वर्णकृत्तत्र । स्वर्णध्वक्तस्य पश्यतः ॥ ब्रूतेस्म संध्यासमयं । कथं तद्देश्य-
 सौ वद ॥ ७२ ॥ श्वो वक्ष्याम्यहमित्युक्त्वा । निद्राणा सापरेऽहनि ॥ आगते भूपतौ प्रोचे ।
 रात्र्यंधो हि स मौष्टिकः ॥ ७३ ॥ अन्यच्च-लोप्त्रहस्तौ नृपः स्तेनौ । प्राप्य केनापि हेतुना ॥
 अवध्याविति पेटायां । क्षिप्त्वा तां निरंघ्रयत् ॥ ७४ ॥ पेटावाहि नदीपूरे । गता दूरे च
 केनचित् ॥ जलकेलिकृतादायि । रहश्चानायि मंदिरं ॥ ७५ ॥ उद्घाटितायां पेटायां । पु-
 मांसौ प्रेक्ष्य सोऽवदत् ॥ पेटानिहितयोरथ । युवयोः कतिमं दिनं ॥ ७६ ॥ तयोरेकोऽवदत्तु-
 र्ध—महस्तद्धेत्यसौ कथं ॥ सैवान्धेचुरजाविष्ट । चौरस्तुर्यज्वरी हि सः ॥ ७७ ॥ किंच—यो-
 षित्कापि विभूषाजिः । पेटामापूर्य मुद्रितां ॥ अस्थापयद् गृहद्वारे । सपत्नीशंकया सदा ॥ ७८ ॥
 तां सखीसन्नगां ज्ञात्वा । सपत्नी विद्रकांक्षिणी ॥ हारं जहार पेटांत—स्तां च प्राग्वदसूत्र-

यत् ॥१९॥ सा च प्रत्यागता दृष्ट्वा । पेदां दूरादबुध्यत ॥ हारो मेऽहारि हा रोषा—त्सपत्न्ये-
 ति सचेतना ॥ ७० ॥ पूर्वं मृष्ट्या ततो दिव्य—क्रियया शठया गिरा ॥ अनया याचिता
 साऽरं । सारं हारं समार्षयत् ॥ ७१ ॥ अनुदृधाट्वापि पेदां सा—ऽबोधि हारं कथं हृतं ॥
 इति पृष्टापि सुष्वाप । सापराहे जगाद च ॥ ७२ ॥ सा च काचमयी पेदा । तदंतर्दृश्य-
 तेऽखिलं ॥ हले नृपः प्रसुप्तोऽस्ति । पुनस्तथ्यां कथां शृणु ॥ ७३ ॥ आसीत्पुरे धरावासे ।
 जितशत्रुर्नेरेश्वरः ॥ तस्य प्रशस्यलावाया । कन्या सौभाग्यमंजरी ॥ ७४ ॥ तां जहे खेचरः क-
 श्चि—दूचे रूपस्तु संसदि ॥ यः पुत्रीं वालयत्याशु । तस्मै दास्याम्यमूमहं ॥ ७५ ॥ नरला-
 नि चत्वारि । तस्य राज्येऽजवन्निति ॥ निमित्तज्ञोऽथ रथकृ—त्साहस्रो जिषगुत्तमः ॥ ७६ ॥
 निमित्तज्ञो निमित्तेन । तदा तद्विशमादिशत् ॥ कलावात्तु बर्धकिव्योम—पथगं रथमातनोत्
 ॥ ७७ ॥ तद्वलाच्चियता गत्वा । साहस्रस्तमहत्त्वगं ॥ तेन च त्रियमाणेन । कन्याया बुबुवे
 शिरः ॥ ७८ ॥ त्रैधाग्रणीः शिरस्तस्याः । कबंधेन च संदधे ॥ चत्वारोऽप्यथ तां कन्या—मु-
 द्धोऽहं व्यवंदंत ते ॥ ७९ ॥ योऽग्निं विशेषमया साकं । निराक्रुपः स मे प्रियः ॥ कन्येत्युक्त्वा

चितां बद्धं—सुरंगान्ने ढ्यधापयत् ॥ ए० ॥ प्रविशत्यां प्रगे तस्यां । चिताशौ यः सहाविशत् ॥
 स एवाभूद्धरस्तस्याः । स कः सखि निगद्यतां ॥ ए१ ॥ निशांतरे जगौ सैव । तस्याः सांवा-
 त्सरो वरः ॥ यो प्राग्विवेद नैषामिं । प्रविष्टापि विपस्यते ॥ ए२ ॥ एवं नवनवैस्तस्या । वचो-
 न्निर्दोचिताशयः ॥ स बाल इव भूपाल—स्तत्रैवारंस्त नित्यशः ॥ ए३ ॥ वाणीरसः सर्वरसे-
 षु रेखां । धत्ते किमेतन्न सहेत कोऽपि ॥ यस्या कुरंगा अपि जातरंगाः । प्राणव्ययेऽपि प्रगु-
 णा भवंति ॥ ए४ ॥ सर्वे रसा नीरसतां प्रयांति । वाणीरसोऽयं तु सदैव नव्यः ॥ किमन्य-
 था पूर्वकथाः सदैवं । श्रुता अपि श्रोतुमना जनः स्यात् ॥ ए५ ॥ न पातुमिहा कृतपानक-
 स्य । भ्रातस्य न स्यात्किल जोकतुमिहा ॥ कथारसात्कापि कदापि कोऽपि । जगाम तृप्तिं य-
 दि तत्प्रजल्प ॥ ए६ ॥ तथा तथा वशीचक्रे । भूमिशक्रः कथारसैः ॥ यथा दृशापि पस्पशी ।
 नावरोधवधूः पराः ॥ ए७ ॥ वाग्वल्लखर्णदानेन । राज्ञा तस्यां धनायितं ॥ द्वायितं च शो-
 बासु । दाहदानादनारतं ॥ ए८ ॥ नवोढां प्रेक्ष्य भूपस्य । रागेण स्फुरितं हृदि ॥ रुषा शोषां-
 गनानां च । रागेण स्फुरितं हृदि ॥ ए९ ॥ अवरोधविरोधेन । क्रांरुकन्या कियच्चिरं ॥ नंदि-

व्यतीति तास्तस्या—शिवद्राणि विबुलोकिरे ॥ ६०० ॥ दासीमुखेन विज्ञाय । तस्या मध्या-
 ह्वेष्टितं ॥ व्यजिज्ञपन्नृपं सर्वा । अंतःपुरपुरंध्रयः ॥ १ ॥ एषा जपति मध्याह्ने । किंचिद्वचा-
 ररिः सदा ॥ इति नासूयया वचमः । किंतु ते हितकाम्यया ॥ २ ॥ एतत्किंतिपतिः साक्षा-
 दिदृष्टुस्तदृष्टं गतः ॥ कपाटौ दृढितौ वीक्ष्य । तद्विद्रे न्यदधद् दृशं ॥ ३ ॥ मद्विद्रे तदा
 बाला । हित्वा श्रूषां नृपार्पितां ॥ आदाय पैतृकं वेष—मेवमात्मानमन्वशात् ॥ ४ ॥ राज-
 दत्तैरलंकारै—रात्मन् माद्यसि किं मुधा ॥ यदश्रूदियमेवादौ । विभूषा तव वर्षर्मेणि ॥ ५ ॥
 हीनवंशज संप्राप्य । प्रसादं संप्रति प्रप्तोः ॥ मावमंस्था महावंश्यं । शेषं सीमंतिनीजनं
 ॥ ६ ॥ न दृषन्मणितां धत्ते । न काको याति हंसतां ॥ न निंबश्रूततामेति । न खरो व्रज-
 तीव्रतां ॥ ७ ॥ शाणी नैति डुकूलत्वं । न मृतु प्राप्नोति हेमतां ॥ आहतोऽपि महीयोभि-
 र्नीचो नांचति साधुतां ॥ ८ ॥ युग्मं ॥ उड्खलखलश्रेणि—वाणीवात्या विवर्तितः ॥ राजप्र-
 सादप्रासाद—परिव्रंशो न दूरतः ॥ ९ ॥ प्रक्तिर्भर्तारि निर्देजा । शीलमाजन्म संचितं ॥ स्वा-
 प्राविकमनौद्धत्य—मेतन्मंजनमाश्रय ॥ १० ॥ आत्मानुशासनं तस्या । इत्याकर्ण्य रहः स्वयं ॥

विना मंत्रं विशेषेण । वशीभूतो विशांपतिः ॥ ११ ॥ तामेव सर्वराज्ञीषु । चक्रे गौरवचाजनं ॥
 गुणा एव महत्त्वस्य । हेतवो न पुनः कुलं ॥ १२ ॥ अन्यदा विमलाचार्या—स्तत्रोद्यानं व्य-
 ऋषयन् ॥ कटपटुरिव सखाय—पात्रपत्रपरिबद्धः ॥ १३ ॥ पीत्वा नृपः सपत्नीकः । तन्मुखे-
 दुसुधां गिरं ॥ गलन्मिथ्यात्वगरलः । श्रारुधर्मं प्रपन्नवान् ॥ १४ ॥ राह्या कनकमंजर्या ।
 शुभ्रचावनयेव सः ॥ शश्वदुत्साहितो धर्मे । न बभूव प्रमादभूः ॥ १५ ॥ स च चित्रांगद-
 श्चित्र—करः पुत्र्या प्रबोधितः ॥ आर्हतं धर्ममाराध्य । प्रातिऽचूड्यंतरः सुरः ॥ १६ ॥ सा ऋ-
 पवद्वजा तत्व—धर्मनिर्माणनिर्मला ॥ समाधिसृत्युना देवी—जवं प्राप्य ततश्च्युता ॥ १७ ॥
 वैताढ्ये तोरणपुरे । दृढशक्तेः खगेशितुः ॥ पुत्री कनकमाक्षेति । जाताहं जीवितेश्वर ॥ १८ ॥
 शुभं ॥ पीतमोहासवः खेटो । वासवः प्राप्तयौवनां ॥ मां हत्वात्र गिरौ नव्य—प्रासादेऽ-
 स्मिन्नमुंचत ॥ १९ ॥ वेदी नेदीयसी येयं । त्वत्पाणिग्रहसाक्षिणी ॥ एषा तेनैव दुष्टेन । मा-
 मुद्वोढुं व्यधीयत ॥ २० ॥ यावदेष स्मरोद्वेख—धाम मामुपयब्रति ॥ तावन्मद्वंबधुरन्वेष्टा । सू-
 रतेजाः समायथौ ॥ २१ ॥ जामिजायानुरोधेन । क्रोधेनांधितनेत्रयोः ॥ तयोर्द्वयोरवर्तिष्ट । ख-

ध्यतीति तास्तस्या—शिबद्राणि विबुलोकिरे ॥ ६०० ॥ दासीमुखेन विज्ञाय । तस्या मध्या-
 ह्वेष्टितं ॥ व्यजिज्ञपन्तृपं सर्वा । अंतःपुरपुरंभ्रयः ॥ १ ॥ एषा जपति मध्याह्ने । किञ्चिद्वाचा-
 ररिः सदा ॥ इति नासूयया वचमः । किंतु ते हितकाम्यया ॥ २ ॥ एतत्किंतिपतिः साक्षा-
 द्विदृक्कुस्तद्ग्रहं गतः ॥ कपाटौ दृढितौ वीक्ष्य । तद्विद्रे न्यदधद् दृशं ॥ ३ ॥ मदब्धिदे तदा
 बाला । हित्वा श्रूषां नृपापितां ॥ आदाय पैतृकं वेष—मेवमात्मानमन्वशात् ॥ ४ ॥ राज-
 दैतैरदंकारै—रात्मन् माद्यसि किं मुधा ॥ यदञ्चूदियमेवादौ । विभूषा तव वर्षर्षणि ॥ ५ ॥
 हीनवंशज संप्राप्य । प्रसादं संप्रति प्रचोः ॥ मावमंस्था महावंश्यं । शेषं सीमंतिनीजनं
 ॥ ६ ॥ न दृषन्मणितां धत्ते । न काको याति हंसतां ॥ न निबश्चूततामेति । न खरो ऋज-
 तीजतां ॥ ७ ॥ शाणी नैति डुकूलत्वं । न मृत प्राप्नोति हेमतां ॥ आदृतोऽपि महीयोभि-
 नीचो नांचति साधुतां ॥ ८ ॥ युग्मं ॥ उहंखलखलश्रेणि—वाणीवात्या विवर्तितः ॥ राजप्र-
 सादप्रासाद—परिभ्रंशो न दूरतः ॥ ९ ॥ ऋक्तिर्भर्तारि निर्देजा । शीलमाजन्म संचितं ॥ स्वा-
 ऋाविकमनौद्धत्य—मेतन्मंरुनमाश्रय ॥ १० ॥ आत्मानुशासनं तस्या । इत्याकर्ण्य रहः स्वयं ॥

साक—मनाकुलमना मुनिं ॥ ३३ ॥ ऋषिर्मा वीक्ष्य जीवन्तीं । विस्मितोऽपृष्टदुत्सुकः ॥ मृतां
 त्वामहमद्रादं । कथं जीवसि संप्रति ॥ ३४ ॥ अन्धधाद्विबुधः साधो । किमियं वेत्ति बा-
 लिका ॥ एषा माया मया चक्रे । तत्राकर्णय कारणं ॥ ३५ ॥ पुरे क्षितिप्रतिष्ठेऽहं । चित्र-
 कृत्प्राग्जवेऽज्रवं ॥ एषा मम तदा पुत्री । पर्यणाय महीशुजा ॥ ३६ ॥ तयाहं स्थापितो धर्मे ।
 प्राप वैयंतरीं श्रियं ॥ देवीत्वांतरिता सेयं । बभूव तव नंदिनी ॥ ३७ ॥ इमामिह खगानीतां
 । त्रातुर्मत्स्यौ शुचातुरां ॥ यावत्पूर्वजवप्रेम्णा । बोधयामि मृदूक्किञ्चिः ॥ ३८ ॥ तावदत्र त्वमा-
 यासी—रहं तु स्नेहबालसः ॥ इयं स्वसन्निधौ बाला । कथं स्थाप्येत्यर्चितयत् ॥ ३९ ॥ पुत्रीं
 परासुमालोक्य । निराशोऽयं निवर्तते ॥ इति तेऽदर्शयं लून—मौखिमेनां स्वमायया ॥ ४० ॥
 यद्विरुद्धं मयाकारि । दुहितुः स्नेहतस्त्वयि ॥ शांतस्वांत समस्तं त—रुद्धतव्यं संप्रति त्वया
 ॥ ४१ ॥ उवाच चारणः साधुः । साधु देव त्वया कृतं ॥ तव माया ममायासी । इ गुणे चा-
 रित्रवाज्रतः ॥ ४२ ॥ जवतो धर्मबालोऽस्तु । मथ्यस्तोकोपकारिणः ॥ इत्युक्त्वा व्यचरच्छ्रुतोमा-
 ध्वना विहगवन्मुनिः ॥ ४३ ॥ प्राग्जवश्रवणाज्जात—जातिस्मृतिरहं तदा ॥ देवं व्यजिज्ञपं

ज्ञाखन्ति द्वाणं रणं ॥ ३१ ॥ तौ द्वावपि मिथो घात—जातमृत्यू यदैद्विषि ॥ एकाकिन्यब-
 ला बाला । शुग्त्रयाच्यां तदारुदं ॥ ३३ ॥ तावत्पुरः सुरः कोऽपि । प्राडुर्भूय जगाद मां ॥
 पुत्रि किं खिद्यसे रक्षा—जनके जनके मयि ॥ ३४ ॥ काहं को हंत देवोऽयं । ज्ञाषते च
 किमीदृशं ॥ एषोऽपि व्यंसको माभू—दिति यावदचितयं ॥ ३५ ॥ तावदन्वेषकोऽत्रागाद् ।
 दृढशक्तिः पिता मम ॥ स स्वपुत्रं च शत्रुं च । नामशेषौ निरैकत ॥ ३६ ॥ मां चाग्ने लूनमू-
 र्धानां । वीद्वय चैवं व्यज्जावयत् ॥ जघान हन्यमानो मे । पुत्रीपुत्रौ स खेचरः ॥ ३७ ॥ वि-
 मुच्य पितरं पुत्रं । पूर्वं गृह्णाति ही विधिः ॥ निर्विशेषमतेस्तस्य । न हि ज्येष्ठलघुक्रमः ॥ ३८ ॥
 यौ प्राणेश्यः प्रियौ कासौ । नन्दनः क्व च नन्दनी ॥ क्व वा स वासवः खेटो । योऽभूद्यौवन-
 दुर्मदः ॥ ३९ ॥ अयं शत्रुरिदं मित्रं । ममेति ममतापरं ॥ धिक्कदीक्रियते काल—रक्षसा
 लुवनत्रयं ॥ ३० ॥ एवं निरीद्वय प्रत्यक्ष—मपत्यक्षयमग्रतः ॥ अद्याप्यात्मन्ननात्मज्ञ । किमु
 स्वार्थे प्रमाद्यसि ॥ ३१ ॥ इति ध्यानबलात् शुद्ध्य—न्मोहजालः पिता मम ॥ स्वयंबुद्धत्वमा-
 नंच । स्मृतप्राग्भवसंयमः ॥ ३२ ॥ तं तदात्तव्रतं देव—दत्तवेषमर्बदत् ॥ विदशः स मया

प्रिये ॥ ५५ ॥ सा जगौ गिरिमागेऽस्मिन् । दुःकरं ते गतागतं ॥ प्रिय प्रहसि विद्यां तद् ।
 गृहाण व्योमगामिनीं ॥ ५६ ॥ प्रियातः प्राप्य तां विद्यां । सद्यो विबन्धय वेगतः ॥ गतः
 स्वनगरं निन्द्ये । कथंचन चतुर्दिनीं ॥ ५७ ॥ नवोढायां गुणग्रामे—राकृष्टः पंचमेऽहनि ॥
 पुनरेत्य नगे तत्र । तस्यौ कल्पेपि वासरान् ॥ ५८ ॥ नगे च नगरे चास्य । गतागतकृतः कृतं
 ॥ नगेऽटतीति नामान्य—द्वगातिरिति नागरैः ॥ ५९ ॥ स जवद्वयजामाता । व्यंतरेणा-
 न्यदौच्यत ॥ प्रीतिस्त्वयि नगे चात्र । मम गुर्वी गरीयसोः ॥ ६० ॥ तत्त्वां याचकवद्याचे ।
 प्रांजलीभूय भूपते ॥ कदापि मां कृथाः शून्य—ममुं मम नगोत्तमं ॥ ६१ ॥ अस्यां च मम
 नंदिन्यां । मांस्यूजांतु रोषभूः ॥ येन प्रीतिमना वेत्ति । नेयं मद्दिरहव्यथां ॥ ६२ ॥ या-
 स्यामि स्वामिनिर्देशा—देशांतरमतःपरं ॥ इत्युदित्वा तिरोऽधत्त । स व्यंतरसुरः कृणात् ॥
 ॥ ६३ ॥ प्रपन्नार्थसमर्थोऽथ । नंगातिपुरनामकं ॥ तस्मिन्नेव नगे चक्रे । नगातिर्नगरं नवं ॥
 ॥ ६४ ॥ प्रासादैः प्रथिताह्लादैः—मंदिरैरिति सुंदरैः ॥ बायासौरश्च कासौर—स्तह्नौ स्वः पु-
 राधिकं ॥ ६५ ॥ स चिरं शुचिधीश्चक्रे । तत्र राज्यं नराधिपः ॥ समं कनकमंजरीं । देहेनेव

तांत । प्राकृपतिं मम मेलय ॥ ४४ ॥ देवोऽप्यघत्त मां वत्से । याश्चादैन्यं करोषि किं ॥ सति
 नाग्ये तवाग्नीष्ट-फलसंपादनकामे ॥ ४५ ॥ जितशत्रुः स ते प्रेयांन् । प्राप्य देवन्नवं च्युतः ॥
 राज्ञो हृदरथाख्यस्य । सूनुः सिंहरथोऽजनि ॥ ४६ ॥ पतिर्गंधारदेशस्य । स पुरात्पुंनूर्वर्धनात्
 ॥ ह्येनापहतः शैल—मेनमायास्यति स्वयं ॥ ४७ ॥ स त्वां वेद्यादिसामग्या—नथैव परि-
 णेष्यते ॥ तद्वत्सेऽनुत्सुकौत्रैव । तावत्तिष्ठ समाधिना ॥ ४८ ॥ सदा हृदा त्वदाह्वानं । कुर्वत्यह-
 मिह स्थिता ॥ गतेऽहि स च देवोऽगा—न्मेरुं जिननिनंसया ॥ ४९ ॥ मदाशारज्जुत्रिर्बद्ध ।
 इव तावत्त्वमागतः ॥ शेषोऽशेषोऽपि वृत्तांतः । कांत संविदितस्त्वया ॥ ५० ॥ इति तस्या
 सुखांजो ज—मकरंदोपमां गिरं ॥ श्रुत्वा सिंहरथोऽपि द्रा—गस्मार्षीत्पूर्वजन्म सः ॥ ५१ ॥
 अथ तत्रागतो देवः । सुमेरोर्मरुदध्वना ॥ दृष्ट्वा दुहितरं ऋतु—रंतिके सुमुदेतरां ॥ ५२ ॥ वंय-
 तरेणाहृतैर्गंध—द्रव्यैस्तूर्यत्रयेण च ॥ जिनमग्न्यर्च्य मध्याहे । सोऽञ्जुक्त कांतया सह ॥ ५३ ॥
 तत्र भूवासवोऽतीत्य । मासं वासरत्नीलयामि ॥ गियासुः पौररदाथै । पुरं प्रोचे प्रियामिति ॥
 ॥ ५४ ॥ मनस्ते यामिकीकृत्य । यामि स्वपुरमेकदा ॥ सामंत्रागतमीक्ष्याः । पंचमेऽहि पुनः

संयोग—जोगरूपादिसंपदः ॥ दुर्दांतपवनत्रांत—पाकांतपरिप्लवाः ॥ ७५ ॥ शश्वदैश्व-
 र्यदारिद्र्य-सुखदुःखादयोऽखिलाः ॥ पर्यायाः परिवर्तते । अवस्थानां क्षणे ॥ ७६ ॥ अ-
 धैव यो मया दृष्टः । स्पष्टश्रीश्रुतपादपः ॥ मयि सत्यपि तस्याभू—हृन्नभंग इवाधुना ॥ ७७ ॥
 अहश्यं कुरुते वस्तु—स्तोमं दृष्टमपि क्षणात् ॥ तादयंति विवेकार्क—मियमधोव्यधूमरी ॥ ७८ ॥
 त्रिलोकीवृक्षमारूढा । सेयमधुवता लता ॥ किं केनापि निकृत्येत । विना बोधपरश्वधः ॥
 ॥ ७९ ॥ ध्रुवे हि दर्शनज्ञाने । अध्रुवः शेषरुंबरः ॥ ततस्ते एव संग्राह्ये । किमन्यैः फल्गुवदग-
 नैः ॥ ८० ॥ एवं चिंतयतस्तस्य । जातजातिस्मृतेः स्वयं ॥ देवतादत्तवेषस्या—जवत्प्रत्येकबु-
 रुता ॥ ८१ ॥ स बिन्नदनगारित्वं । सकलत्रो दिवानिशं ॥ आत्तत्रतोऽपि नाहुंपत् । प्रार्थनां
 तस्य नाकिनः ॥ ८२ ॥ स चूतवृक्षं सुमनोऽनिरामं । विद्यायमालोभ्य ततः क्षणेन ॥ कर्हि त्व-
 क्कर्हि प्रसमीदय बोधा—ङ्धाराराजर्षिरवाप धर्म ॥ ८३ ॥

करकं कुर्द्धिमुखश्च । नमिर्नगगतिश्च सः ॥ अवाप्य युगपद्दीक्षां । विजहुरवनीतले ॥ ८४ ॥
 चतुःकषायनिर्मुक्ता—श्चतुर्गतिजयोद्धिताः ॥ चत्वारोऽप्यथ ते क्षोणि—प्रतिष्ठपुरमैयरुः ॥ ८५ ॥

दधन्निदां ॥ ६६ ॥ नगशृंगे निजावास—शिरस्थः स व्यराजत ॥ उच्चैः शिवपुरं गंतुं । प्र-
 स्थानं साधयन्निव ॥ ६७ ॥ तस्मिन् राज्यं प्रकुर्वीणि । बाह्या आर्यंतरा अपि ॥ प्रभूषभृवुर्न
 परा—जवितुं नागरान् द्विषः ॥ ६८ ॥ पुरः परिसरोद्यानं । स कदापि मधूत्सवे ॥ गह्वन्मा-
 कंदमाकंद—मधिकश्रियमैकत ॥ ६९ ॥ नीलैरविरलैः पत्र—पटलैर्द्वितातपं ॥ गुंजन्मधुक-
 रीमंजु—मंजरीपुंजपिंजरं ॥ ७० ॥ विशालशालमस्तोक—कोकिलाकुलसंकुलं ॥ सहकारं
 संदाकारं । तं नृशं प्रशशंस सः ॥७१॥ शुग्मं ॥ नृपस्तद्रूपसौरज्य—बुज्यदंबकनासिकः ॥ ली-
 लया मंजरीमेका—मादाय पुरतोऽचलत् ॥ ७२ ॥ फाट्युनैरिव दुर्वतैः । सामंताद्यैः समंततः
 ॥ मंजरीं किसलं पत्रं । तस्य सर्वमलुंढ्यत ॥ ७३ ॥ व्यावृत्तस्तं व्यलोकिष्ट । काष्ठशेषं नरा-
 धिपः ॥ स्वचृत्यविहितां तस्य । डुरवस्थामबुध्यत ॥ ७४ ॥ चिरात्तसंगमातुब्धो—तंवाया
 निर्धृतिश्रियः ॥ द्रुतिकेव तदा जेजे । तमनित्यत्वजावना ॥ ७५ ॥ कोऽपि स्वयं प्रहीयेत ।
 कोऽपि बुष्येत चेतैः ॥ संसारेऽल न कस्यापि । संपद् दृश्येत शाश्वती ॥ ७६ ॥ सरित्पूरश-
 रत्कालां—बुदबुद्बुदविद्युता ॥ जित्वा चपलतागर्वं । लक्ष्मीरेषा विजुंघते ॥ ७७ ॥ एवं यौवन-

संयोग—जोगरूपादिसंपदः ॥ दुर्दांतपवनत्रांत—पाकांतपरिप्लवाः ॥ ७५ ॥ शश्वदैश्व-
 र्यदारिद्र्य-सुखदुःखाद्योऽखिलाः ॥ पर्यायाः परिवर्तते । अवस्थानां क्षणे क्षणे ॥ ७६ ॥ अ-
 धैव यो मया दृष्टः । स्पष्टश्रीश्रूतपादपः ॥ मयि सत्यपि तस्याभू—ह्यत्रयंग इवाधुना ॥ ७७ ॥
 अदृश्यं कुरुते वस्तु-स्तोमं दृष्टमपि क्षणात् ॥ बादयंति विवेकार्क-मियमध्रौव्यधूमरी ॥ ७८ ॥
 त्रिलोकीवृक्षमारूढा । सेयमध्रुवता क्षता ॥ किं केनापि निकृत्येत । विना बोधपरश्वधः ॥
 ॥ ७९ ॥ ध्रुवे हि दर्शनज्ञाने । अध्रुवः शेषरुंबरः ॥ ततस्ते एव संग्राह्ये । किमन्यैः फण्डगुवदग-
 नैः ॥ ८० ॥ एवं चिंतयतस्तस्य । जातजातिस्मृतेः स्वयं ॥ देवतादत्तवेषस्या—अवत्प्रत्येकबु-
 रुता ॥ ८१ ॥ स बिभ्रदनगारित्वं । सकलत्रो दिवानिशं ॥ आत्तत्रतोऽपि नालुंपत् । प्रार्थनां
 तस्य नाकिनः ॥ ८२ ॥ स चूतवृक्षं सुमनोऽनिरामं । विहायमालोब्य ततः क्षणेन ॥ कृद्धिं त्व-
 कृद्धिं प्रसमीक्ष्य बोधा-जंधारराजर्षिवाप धर्म ॥ ८३ ॥

करकंकुर्द्धिसुखश्च । नमिर्नगगतिश्च सः ॥ अवाप्य युगपद्दीक्षां । विजंहुरवनीतले ॥ ८४ ॥
 चतुःकषायनिर्मुक्ता-श्चतुर्गतित्रयोऽभिताः ॥ चत्वारोऽप्यथ ते क्षोणि-प्रतिष्ठपुरमैयरुः ॥ ८५ ॥

तत्र चारुचतुर्द्वारे । यद्दस्यातने क्वचित् ॥ ते सर्वे प्राविशन्नेक-कालं पूर्वादिदिक्कामात् । ७५।
 तेषां समानसंख्यान—ज्ञानदांतिदयाजुषां ॥ कर्तुं युगपदातिथ्यं । यद्दोऽभूत्क्षणमाकुलः ॥
 ॥ ७० ॥ निर्लोकमनसामिषां । संमुखीजाव एव मे ॥ आतिथ्यमर्हतीत्यासी—यद्दः साक्षा-
 च्चतुर्मुखः ॥ ७१ ॥ चतुरस्तान् सुनीन् धर्म—ध्यानज्ञेदानिवांगिनः ॥ निधायन् युगपद्यद्दो
 -स्तुत स्वामनिमेषतां ॥ ७२ ॥ अन्यान्यदेशसंजातै—दैवादेकत्र संगतैः ॥ तैस्तद्यक्षगृहं मेने
 । प्रियमेलकतीर्थवत् ॥ ७३ ॥ करकंकुस्तदा कंकु—मपनीय शलाकया ॥ संगहंस्तां पुनर्यत्ना-
 द्भवे द्विमुखसाधुना ॥ ७४ ॥ यदि राज्यं च राष्ट्रं च । पुरमंतःपुरं च तत् ॥ सर्वं तृणवद-
 त्याद्दी—स्तत्कोऽयं संचयो मुने ॥ ७५ ॥ यावत्प्रत्युत्तरं किंचि—दीयते करकंकुना ॥ तावद्
 द्विमुखराजर्षि—मूचे नमिमहामुनिः ॥ ७६ ॥ यदि पैतृकराज्यस्य । सुकृतिन् कृत्यप्रत्यजः ॥
 त्यक्त्वा तत्कृत्यमन्येषा—सात्मकृत्यपरो जव ॥ ७७ ॥ यावन्नमेरजिमुखं । द्विमुखो वक्ति किं-
 चन ॥ नगातिरनगारीश—स्तावन्नमिमवोचत ॥ ७८ ॥ यदि सर्वं परित्यज्य । मोक्षाय घटसे
 मुने ॥ तत्परं गर्हसे कस्मा—दात्मश्रेयस्करो जव ॥ ७९ ॥ अथावसरमासाद्य । करकंकुमहा-

मुनिः ॥ सर्वसाधारणीं वाच—मुवाचायतिसुंदरां ॥ १०० ॥ मोक्षमार्गं प्रपन्नेषु । साधुषु ब्र-
 ह्मचारिषु ॥ अहितार्थनिषेधुस्त्वं । न दोषं वक्तुमर्हसि ॥ १ ॥ परो रुष्यतु वा मा वा ।
 विषं वा परिवर्ततां ॥ जाषितव्या हिता जाषा । सपद्मगुणकारिका ॥ २ ॥ इदं तेषां वच-
 स्त्वं । स्वादु श्रुतिपटैः पिबन् ॥ सुधाशनत्वं देवानां । यद्गः सत्यममन्यत ॥ ३ ॥ विहरंतो-
 ऽथ ते मोक्ष—बद्धलक्षा मुमुक्षवः ॥ काले कैवल्यमासाद्य । जव्यत्रातमबोधयन् ॥ ४ ॥ स-
 हैव पुष्पोत्तरतश्च्युतास्ते । सहैव चारित्र्युरां दधुश्च ॥ सहैव सत्केवलबोधिमापुः । सहैव सि-
 ङ्गिश्रियमादिङ्गिणुः ॥ ५ ॥ इति श्रीचतुर्थप्रत्येकबुद्धकथा । ॥

एवं निशाशेषे विजाव्य श्रावको यत्करोति तदाह—

॥ मूलम् ॥—इय जाविजण काउं । जावस्सयमीसि उग्गए सुरे ॥ सुद्धमणदेह-
 वत्थो । पढमं पूएइ गिहपफिमा ॥ ३३ ॥ व्याख्या—इति पूर्वोक्तं स्वमनःसमं कं जाव-
 यित्वा तत आवश्यकमवश्यकृत्यत्वाज्जिनमतप्रसिद्धं सामायिकादिकं कृत्वा, इदं चावश्य-

कं द्विधा लौकिकलोकोत्तरभेदात्, एकैकमपि द्विधा द्रव्यतो जावतश्चेति. तत्र लौकिकं ज्ञ-
 व्यावश्यकमनुयोगद्वारसूत्रे यथा— 'जो इमे राईसरतलवरमांरुलियकौंडु वियमंतिमहासंति-
 आसन्नगणगदोवारियजावसरथवाहृष्यचिह्नं कद्वं पाउप्पजाए रथणीए जाव उड्डियंमि सुरे
 सुहृथोवणं इंतपखालणं जाव तंबोलयाइयाइं ददवावस्सयाइं कारित्ता तउं पढा रायकुलं वा
 जाव उजाणं वा गहंति." लौकिकं जावावश्यकं यथा— 'पुव्वहे चारहं, अवरहे रामायणं श्रूयते
 इति शेषः. लोकोत्तरं द्रव्यवश्यकं यथा— 'जे इमे समणयुणमुक्कजोगा बक्कायनिरणुंकंपा हया
 इव उदामा, गया इव निरंकुसा, घठा मड्डा तुप्पेड्डा पंरुपकपाउरणा जिणाएमाणाए सडंढं
 विहरिजाण उचउं कालमावस्सगस्स उडुंति. ॥१॥' लोकोत्तरं जावावश्यकं यथा— 'जे णं इमे
 समणा वा समणी वा सावए वा साविया वा तच्चित्ते तम्मणे तद्वेसे तदुपपन्नसिए लत्तिवृष्ट-
 वसाणे तदुडोवउत्ते तदस्सिपयकरणे तप्रावणाजाविए अन्नरथ कुरथइ मणमकरेसाणे उचउं
 कालमावस्सयं करंति. ॥२॥ इदं च सुहृत्तेशोषयां रात्रावन्नयं आवकेण सत्यापयितव्यं, अ-
 दागमः—समणेण सावएण य । अवस्स कायव्वयं हवइ जग्गहा ॥ अतो अहो नििससज्जा । तज्जहा

आश्वत्थं नाम ॥ १ ॥ यश्च व्याकुलत्वात् षण्मावश्यकं कर्तुं न क्षमते सोऽपि नियमादरुणो-
 दयक्षणे प्रत्याख्यानवश्यकं यथाशक्ति चिंतयति, ततोऽत्रैकवचननिर्देशः कृतः. तत ईषदुज-
 ते हृश्यार्धबिंबे सूरे सूर्ये सति प्रथमं सर्वकर्तव्येभ्यः पूर्वं गृहप्रतिमा गृहसत्कानि विंबानि पू-
 जयति. पूजाविधिश्च पुरो वक्ष्यते, कथंभूतः सन्नित्याह—शुरूान्यकलुषाणि मनोदेहवल्गाणि
 यस्य स शुरूमनोदेहवल्गः, तत्र सावद्याध्यवसायवर्जनं मनःशुद्धिः, निर्जीवायां शुषिरकचवशा-
 द्दिरहितायां च भूमावद्वयेन वारिणानद्वयेन करव्यापारेण सर्वांगं स्नानं देहशुद्धिः. न च वाच्यं
 स्नानं विनापि देवापूजापि शुद्ध्यत इति, आशतनाप्रसंगात्. यदि नाम निर्मलशरीरनाकिनो-
 ऽपि विशेषशुद्ध्यर्थं स्नात्वैव देवपूजायां प्रवर्तेरंस्ततः कथं नवैकादशस्रोतःश्रद्धजलदुर्गधर्मैर्म-
 नुष्यैः स्नानं विना सा क्रियते? अत एव देवपूजाकारिणां सिद्धांते—‘एहाथा कयबलिकम्मे’
 त्यादिविशेषणोपादानं कृतं. ननु यतनापराणां श्रावकाणां बह्वारंभत्वात्स्नानमनुचितमिति चेन्न
 जलपुष्पधूपदीनामध्यारंजहेतुत्वात्तन्निषेधोऽप्यापद्यते, न चायमिष्टः शिष्टानां, ‘अकसिणप-
 वत्तयाणं विरयाविरयाण एस खलु जुतो’ इत्यागमप्रामाण्यादित्यद्वं विसरेण तथा शुद्धिश्च-

तानुपहतवल्लभरूपं वल्लभशुद्धिः, पूजावसरे नरेण वल्लभद्वयं धार्यं, नार्या तु वल्लभत्रयं, न च मि-
थो वल्लभविपर्यासः कार्यः, जाते च विपर्यासे जलदाबनया शुद्धिरिति वृद्धाः. अथ जिन-
जवनगमनविधिमाह—

॥मूलम्॥—ततो सविहीए । मागहवणिज्जमाणजसपसरो ॥ अन्नेसिंपि हु जावं । जणयंतो
जिणहरं जाइ ॥३४॥ व्याख्या—ततो गृहचैत्यपूजानंतरं गृहीतपूजोपकरणः सर्वथा यथासंज्ञं
हस्तिहरथपदातिपरिजनप्रमुखया कृष्ट्या युक्त इति गम्यते, मागधवर्ण्यमानयशःप्रसरः, अ-
न्येषामपि दृष्टिणां धन्योऽयं यः पुण्यैः संपदं प्राप्य पुनः पुण्येष्वेव प्रवर्तते, यद्ययमनेकव्यापा-
रव्यञ्जोऽपि जिनार्चनादौ यतते ततो विशेषतोऽस्माच्चिस्तत्र यतितव्यमिति ज्ञावं पुण्याजिजा-
वं जनयन् जिनगृहं याति. श्रावकस्तत्र गतः सन् किं करोति? तदाह—

॥ मूलम् ॥—पढमावाए पणउ । पदिमाउ तत्थ लोमहत्थेण ॥ मोणीकयमुहकोसो ।
एसो निउणं पमज्जेइ ॥ ३५ ॥ व्याख्या—तत्र जिनजवने नैषेधिकीपूर्वं प्रविष्टः प्रथमालोके
प्रथमदर्शने प्रस्तावाजिनप्रतिमानामीषन्नमितशिरः संघटितकरकुम्भलो नमो जिणाणमित्यु-

क्तिपूर्वं प्रणतः, प्रणामं कृत्वैत्यर्थः. ततो गर्भग्रहं प्रविश्य लोभां मयूरपिढानां हस्तः कला-
 पो लोमहस्तस्तेनैष श्रावकः प्रतिमा जिनश्चिदानि निपुणं सूक्ष्मेक्षिकया प्रमाष्टि. कथंभूतः स-
 न्नित्याह—मौनीकृतमुखकोशः, पूजाक्षणे हि जाषाप्रयतोधूतनिष्ठयूतादिना विवृतवदन-
 नासाविवरनिःसरन्निःश्वासादिना च माभूदासातनेति मौनमष्टपुटं च मुखकोशं विदध्यादि-
 त्यर्थः. अथ देवपूजाविधिं षड्विंशतिशिराह—

॥ मूलम् ॥—तो ह्वविय सुरहिसखिलेण । गंधकासाइयाइ बूहेइ ॥ चंदणरसेण विंपेइ
 । इसजुअबलं निअसेइ ॥ ३६ ॥ अच्चेइ पवरगंधेहिं । अह कुणइ मुक्कलाण कुसुमाण ॥ म-
 द्धाण बुषवण्ण—वह्वाअरण्णं आरुहणं ॥ ३७ ॥ सुंचइ पलंबमाला । करयलमुक्काइं किरइ
 कुसुमाइं ॥ सियतंडुलेहिं अट्ठ-मंगले आलिहइ पुरउं ॥ ३८ ॥ धूवं च देइ ततो । अ-
 द्दसएणं शुणेइ विचाणं ॥ सत्तट्ठपए उंसरिय । वाममंचेइ सो जाणुं ॥ ३९ ॥ दाहिणमिला-
 इवाइय । नामेइ सिरं महीइ तिखुत्तो ॥ इंसिं नमित्तु सीसे । कथंजली जणइ सक्कयुअं
 ॥ ४० ॥ तो गीयवज्जनइं । मणरंणेणं पुणो पयासेइ ॥ चेइयहरस्स चितं । कुणइ आसाय-

तानुपहतवस्त्रधरणं वस्त्रशुद्धिः; पूजावसरे नरेण वस्त्रद्वयं धार्यं, नार्था तु वस्त्रत्रयं, न च मि-
थो वस्त्रविपर्यासः कार्यः, जाते च विपर्यासे जलदालनया शुद्धिरिति वृद्धाः. अथ जिन-
जवनगमनविधिमाह—

॥मूलम्॥—ततो सविहीए । मागहवणिज्जमाणजसपसरो ॥ अन्नेसिंपि हु ज्ञावं । जणयंतो
जिणहरं जाइ ॥३४॥ व्याख्या—ततो यहचैत्यपूजानंतरं गृहीतपूजोपकरणः सर्वथा यथासंज्ञं
हस्तिहयश्चपदातिपरिजनप्रमुखया शंख्या युक्त इति गम्यते, मागधवर्ण्यमानयशःप्रसरः, अ-
न्येषामपि दृष्टिणां धन्योऽयं यः पुण्यैः संपदं प्राप्य पुनः पुण्येष्वेव प्रवर्तते, यद्ययमनेकव्यापा-
रव्यग्रोऽपि जिनार्चनादौ यतते ततो विशेषतोऽस्मान्निस्तत्र यतितव्यमिति ज्ञावं पुण्याजिवा-
षं जनयन् जिनगृहं याति. श्रावकस्तत्र गतः सन् किं करोति? तदाह—

॥ मूलम् ॥—पढमालापे पणुं । पढिमाउ तत्थ लोमहत्थेण ॥ सोणीकयमुहकोसो ।
एसो निउणं पमज्जेइ ॥ ३५ ॥ व्याख्या—तत्र जिनत्रवने नैपेधिकीपूर्वं प्रविष्टः प्रथमालोके
प्रथमदर्शने प्रस्तावाजिनप्रतिमानामीषन्नमितशिरः संघटितकरकुम्भलो नमो जिणामित्यु-

किपूर्वं प्रणतः, प्रणामं कृत्वेत्यर्थः. ततो गर्भगृहं प्रविश्य लोभां मयूरपिहानां हस्तः कला-
 पो लोमहस्तस्तेनैष श्रावकः प्रतिमा जिनविमानि निपुणं सूक्ष्मेक्षिकया प्रमाष्टि. कथंभूतः स-
 न्नित्याह—मौनीकृतमुखकोशः, पूजाक्षणे हि जाषाप्रयलोधधूतनिष्ठयूतादिना विवृतवदन-
 नासाविवरनिःसरन्निःश्वासादिना च माभूदासातनेति मौनमष्टपुटं च मुखकोशं विदध्यादि-
 त्यर्थः. अथ देवपूजाविधिं षड्भिर्गाथाजिराह—

॥ मूलम् ॥—तो ह्रविष सुरहिसखिलेण । गंधकासाद्याश्च बूहेश्च ॥ चंदणरसेण विंपेश्च
 । द्रुसजुअंबं निअंसेश्च ॥ ३६ ॥ अच्चेश्च पवरगंधेहिं । अह कुणश्च मुक्कलाण कुसुमाण ॥ म-
 द्वाण चुषवण्ण—वह्वाअरण्ण आरुहणं ॥ ३७ ॥ मुंचश्च पलंबमाला । करयलमुक्काश्च किरश्च
 कुसुमाश्च ॥ सियतंडुलेहिं अट्टह-मंगले आलिहश्च पुरले ॥ ३८ ॥ धूवं च देश्च तत्तो । अ-
 ट्ठसएणं शुणेश्च वित्ताणं ॥ सत्तट्टपए उंसरिय । वाममंचेश्च सो जाणुं ॥ ३९ ॥ दाहिणमिला-
 इलाश्य । नामेइ सिरं महीइ तिखुत्तो ॥ ईसिं नमित्तु सीसे । कथंजली जणइ सक्कयुअं
 ॥ ४० ॥ तो गीयवज्जंनइं । मणरंणेणं पुणो पयासेश्च ॥ चेइयहरस्स चित्तं । कुणश्च आसाय-

षारहित ॥ ४१ ॥ व्याख्या—ततः प्रमार्जनानंतरं प्रतिमाः स्नपयित्वा सुरजिष्णु बुसृणु-
 धनसारमिश्रेण सलिलेन गंधकषाथ्या मृदुलपद्मलवस्त्रेण रुक्षयति निःस्नेहयति. १. तत-
 श्रंदनरसेन विंपति २. ततो दुष्ययुगलं श्वेतवस्त्रद्वयं निवासयति परिधापयति, प्रतिमायाः
 शिरसि पर्यस्त्रिकायां चैकैकं वस्त्रं मुचतीत्यर्थः. ३. ततश्चंदनादिना दारुजातत्वात्प्रवरैः प्रधा-
 नैर्गधैर्वसैरर्चयति ४. अथ वासदेवानंतरं मुत्कलानामग्रथितानां कुसुमानां कमलमालती-
 मद्धकीकतकादीनामारोहणं करोति, मुत्कलैः कुसुमैर्जिनप्रतिमाः पूजयतीत्यर्थः. ५. ततो मा-
 द्यादिनां पंचानां क्रमादारोहणं करोति, तत्र माद्यानि अथितपुष्पाणि, वर्णकस्वारोहितेषु
 पुष्पेषु विशेषशोभार्थमंतरंगतरा चंपकजपापुष्पनीलपत्रादिनिवेशः, रक्तकणवीरतुलसीपत्राणि
 च जिनपूजायां नाधिकुर्वत इति वृद्धाः. चूर्णं मृदितकर्पूरदिकं, वस्त्राणि परिधापयति ध्वज-
 पटादीनि, आजरणानि तिलकादीनि ६-१०. ततो जिनस्याग्रतो द्वयोः पार्श्वयोः प्रलंबा मा-
 ला मुचति, पुष्पगृहं करोतीत्यर्थः. ११. ततः पुरतः प्रतिमानां करतले धृत्वा मुत्कलानि कु-
 सुमानि किरति पुष्पवृष्टिं करोतीत्यर्थः. १२. ततो मूर्तिकैः सौत्र्णै र्जाजतैर्वा तदजावे सितै-

रस्फुटितस्तदुल्लैः शाब्द्यादिजिरघाष्टमंगलान्या लिखति, अष्टेति संख्यावचनमष्टमंगलमित्येकैक-
 स्थापि मंगलस्य संज्ञाष्टाहिकावत्, यद्वाष्टाष्टेति वीप्सावचनं, तत एकैकं मंगलमष्टौ वारान् लिख-
 तीति मंगलानि च स्वस्तिक १ श्रीवत्स ३ नंदावचं ३ वर्धमान ४ जद्रासन ५ कलश ६ मत्स्य ७
 दर्पण ८ रूपाणि, तेषु जद्रासनं वेत्रासनादि, वर्धमानं शरावसंपुटं पुरुषारूढो पुरुषो वा, शेषाणि
 प्रतीतानिः १३. ततो धूपककुम्भकं गृहीत्वा कर्पूरागुरुमिश्रं धूपं ददाति. १४. ततोऽपुनरुक्तानां
 नवनवार्थयुक्तानां वृत्तानामष्टोत्तरेण शतेन स्तौति जिनाति प्रक्रमात्. ततः सप्ताष्टौ पदा-
 न्यपस्त्य पश्चाद् भूत्वा स पूजाकृद्दामं जानुमंचति, चतुर्धिरंगुलेर्भूमेरुर्ध्वं करोति, तथा दक्षिणं
 जानुमिदार्थां भूमौ लगथित्वा त्रिकृत्वस्त्रीन् वारान् मद्यां शिरो नामयति. तत ईषन्नत्वा शीर्षं
 कृतांजलियोजितकरसंपुटः सन् शक्रस्तवं प्रणिपातदंभकं ज्ञपति, स चायं-‘वसुत्थुणं अरहंताणं
 जगवंताणं आश्वराणं तित्थयराणं सयं संबुद्धाणं पुरिसुत्तमाणं पुरिससीहाणं पुरिसवरपुंरु-
 रीयाणं पुरिसवरगंधहत्थीणं लोगुत्तमाणं लोगनाहाणं लोगपईवाणं लोगपज्जोअ-
 शराणं अन्नयदयाणं चकुदयाणं मग्गदयाणं सरणदयाणं बोहिदयाणं धम्मदयाणं धम्मदेस-

याणं धम्मनायगाणं धम्मसारहीणं धम्मवरचाउरंतचक्कवहीणं अप्पक्किहयवरनाणदंसणधराणं
 विअट्ठउमाणं जिणाणं जावयाणं तिन्नाणं तारयाणं बुद्धाणं बोद्धियाणं मुत्ताणं मोअगाणं
 सबन्नूणं सबदंसीणं सिवमयलमरुअमणंतमरुअमवाबाहमपुणरावत्तिसिद्धिगइनाअधेयं ठाणं
 संपत्ताणमिति. अनेन प्रायो जन्मादिकल्याणकेषु शक्रोऽहंतं स्तोतीति शकस्तव उच्यते. ३४. तत
 शकस्तवन्नएनानंतरं गीतवाद्यनाट्यानि मनोरंगेण चित्तविलासेन, न तु स्वकद्वप्रकर्षपरिज्ञा-
 पनाय पुरो जिनानां प्रकाशयति, स्वयं करणादन्धैर्वा कारणात्. तत्र ग्रामस्वरमूर्च्छनादित्रिशुद्धं
 गंधर्वकर्म गीतं, तथा ततं वीणाद्यं, घनं तालाद्यं, अनद्धं मुरजाद्यं, शुषिरं वंशाद्यं चेति च-
 तुर्धा वाद्यं, हल्लीसकलकुटरसायमजिनयात्मकं वा नाट्यं. एते च स्वपनाद्या नाट्यांता गण-
 नया सप्तदश पूजाजेश बहुभागमेषु दृष्टत्वादिह तदनुसारेण निबद्धाः. यद् ज्ञाताधर्मकथा-
 सूत्रं—तएणं सा दोवइरायवरकन्नगा एहाया कयवलिकम्मा कयकोलयमंगलपायडित्ता सु-
 ङ्गप्पावैसाइ मंगलाइ वहाइ पवरपरिहिया मज्जणघराउं पक्किनिक्कमइ, जेणेत्र जिणहरे तेणेव
 उवागहइ, जिणहरं अणुपविसइ, आलोए पणामं करेइ, पणामं करित्ता लोमहत्थयं परा-

मुसइ. एवं जहा सूरियात्रे जिणपक्रिमाउ अच्चेइ तहेव जाणियधं. जाव ध्रुवं रुहइ, वामं
 जाणुं अंचेइ, अंचित्ता दाहिणं जाणुं धरणितळंसि निहइइ तिखुत्तो मुखाणं धरणितळंसि
 नियंसेइ, इंसिं पच्छुप्पन्नमइ करयलजावकइइ एवं वयासि. नमोत्थुणं अरहंताणं जाव संप-
 ताणं वंदइ नमंसइ जिणहराउ पक्रिनिक्कमइत्ति. राजप्रभोगोपांगेऽप्युक्तं-तएणं से सूरिया-
 त्रे देवे जाव सविहीए जाव वाइअवेणं जेणेव सिद्धाययणे तेणेव उवागहइ, उवागहित्ता
 सिद्धाययणं पुरत्थिमिद्धेणं दारिणं अणुपविसइ, अणुपविसित्ता जेणेव देवछंदए जेणेव जि-
 णपक्रिमाउ तेणेव उवागहइ, उवागहित्ता जिणपक्रिमाणं आलोए पणामं करेइ, करित्ता लो-
 महत्थगं परामुसइ, परामुसित्ता लोमहत्थगं गिहइ, गिहित्ता जिणपक्रिमाउ लोमहत्थएणं
 पमज्जइ; पमज्जित्ता जिणपक्रिमाउ सुरहिणा गंधोदएणं एहाणेइ, एहाणित्ता सरसेणं गोसी-
 सचंदणेणं गायइ अणुलिंपइ, अणुलिंपित्ता जिणपक्रिमाणं अहियाइं देवदूसजुअलाइं नि-
 अंसेइ, निअंसित्ता अग्गेहिं वरेहिं गंधेहिं अच्चेइ, अच्चित्ता पुष्कारुहणं मध्वारुहणं वध्वारुहणं
 चूसारुहणं वध्वारुहणं आजरणाइहणं करेइ. करित्ता आसत्तोवसत्तविउल्लवघारियमद्वदाम-

याणं धम्ममनायगाणं धम्मसारहीणं धम्मवरचाउरंतचक्कवहीणं अप्पफिहयवरनाएदंसणधराणं
 विअद्वउमाणं जिणायणं जात्रयाणं तिन्नाणं तारयाणं बुद्धाणं बोद्धियाणं मुत्ताणं मोअगाणं
 सबन्नूणं सबदंसीणं सिवमयलमरुअमणंतमख्खमवावाहमपुणरात्रिसिद्धिगइनामधेयं वाणं
 संपत्ताणमिति.' अनेन प्रायो जन्मादिकल्याणकेषु शक्रोऽहंतं स्तौतीति शक्रस्तव उच्यते. १४. तत
 शक्रस्तव जणनानंतरं गीतवाद्यनाट्यानि मनोरंगेण चित्तविलासेन, न तु स्वकदपप्रकर्षपरिज्ञा-
 पनाय पुरो जिनानां प्रकाशयति, स्वयं करणादन्धैर्वा कारणात्. तत्र ग्रामस्वरमूर्च्छनादिविशुद्धं
 गंधर्वकर्म गीतं, तथा ततं वीणाद्यं, घनं तालाद्यं, अनरुं मुरजाद्यं, शुषिरं वंशाद्यं चेति च-
 तुर्धा वाद्यं, हृद्धीसकलकुटरसायमजिनयात्मकं वा नाद्यं. एते च ह्यथनाद्या नाट्यांता गण-
 नया सप्तदश पूजाभेदा बहुभागमेषु दृष्टत्वादिह तदनुसारेण निबद्धाः. यद् ज्ञाताधर्मकथा-
 सूत्रं—तएणं सा दीवइरायवरकत्तगा एहाया कयवलिकम्मा कयकोब्भयमंगलपायडित्ता सु-
 रूप्पवैसाइ मंगलाइं वडाइं पवरपरिहिया मज्जणघराउं पफिनिक्कमइ, जेणेत्र जिणहरे तेणेव
 उवागअइ, जिणहरं अणुपविसइ, आलोए पणामं करेइ, पणामं करित्ता लोमहत्थयं परा-

मुसइ. एवं जहा सूरियात्रे जिणपक्रिमाउ अच्चेइ तहेव चाणियधं. जाव धूवं कइइ, वामं
 जाणुं अंचेइ, अंचित्ता दाहिणं जाणुं धरणिदंसि निहइइ तिखुत्तो मुझाणं धरणितदंसि
 नियसेइ, इसिं पच्चुपन्नमइ करयलजावकइइ एवं वयासि. नमोत्थुणं अरहंताणं जाव संप-
 ताणं वंदइ नमंसइ जिणहराउ पक्रिनिकमइत्ति. राजप्रश्नीयोपांगेऽप्युक्तं—तएणं से सूरिया-
 त्रे देवे जाव सविहीए जाव वाइअरवेणं जेणेव सिद्धाययणे तेणेव उवागइइ, उवागइत्ता
 सिद्धाययणं पुरस्थिमिद्वेणं दारिणं अणुपविसइ, अणुपविसित्ता जेणेव देवइंदए जेणेव जि-
 णपक्रिमाउ तेणेव उवांगइइ, उवागइत्ता जिणपक्रिमाणं आलोए पणामं करेइ, करित्ता लो-
 महत्थगं परामुसइ, परामुसित्ता लोमहत्थगं गिइइ, गिइत्ता जिणपक्रिमाउ लोमहत्थएणं
 पमज्जइ, पमजित्ता जिणपक्रिमाउ सुरहिणा गंधोदएणं एहाणेइ, एहाणित्ता सरसेणं गोसी-
 सचंदणेणं गायाइं अणुलिंपइ, अणुलिंपित्ता जिणपक्रिमाणं अहिथाइं देवइसजुअलाइं नि-
 असेइ, निअसित्ता अगेहिं वरेहिं गंधेहिं अच्चेइ, अच्चित्ता पुप्फारुहणं मझारुहणं वषारुहणं
 चूसारुहणं वझारुहणं आजरणारुहणं करेइ. करित्ता आसत्तोवसत्तविउल्लवघारियमद्वदाम-

कलावं करेश, करित्ता जाव कथग्गाहगहियकरयलपप्रह्वविष्पमुक्केणं दसकूवषेणं छुसुमेणं मुक्क-
 पुष्फपुंजोवधारकलिअं करेश, करित्ता जिणपफिमाणं पुरजं अवेहिं सएहेहिं रययामएहिं अ-
 ह्वरसातंडुवेहिं अह्वह्व मंगले आलिहह. तं सुब्बिय १ सिरिवह्वय २ नंदियावत्त ३ वरुमाणं
 ४ वरकलस ५ मव ६ दप्पण ७ जद्दासणे ८. तयाणंतरं च णं चंदप्पन्नरयणवहरवेरुलियविमल-
 दंनं कंचणमणिरयणत्तित्तिसं कालागुरुपवरकुंदरुकुतुरुक्कधूवमघमघंतंगंधुत्तमाणुविद्धधूमंवट्टि
 विणिसुयंतं वेरुलियमयं ककुहुयं पगहिय पयत्तेण धूवं दाज्जण अह्वसय विसुद्धगंधजुत्तेहिं म-
 हावित्तेहिं अत्थजुत्तेहिं अपुणरुत्तेहिं संशुणह, संशुणित्ता सत्तठपयाइं उसरह, उंसिरित्ता वामं
 जाणुं अंचेश, अंचित्ता दाहिणं जाणुं धरणित्तंसि निहददु तिरुत्तो मुक्काणं धरणित्तंसि
 निवाडेह, इंसिं पच्चुणमइत्ता करयलपरिग्गहियं सिरसावत्तं दसनहं मत्थए अंजलि कददु एवं
 वयासी— ' नमोत्थुणं अरिहंताणं जाव ठाणं संपत्ताणं ' तिकददु वंदइ नमंसइ. तथा जी-
 वाचिगमे विजयेदेवकथयतायामयमेवालापको विजयेदेवाज्जिवापेन वाच्यः. यद्यप्येष्वाला-
 पकेषु गीतादित्रयं साहान्नोपनिबद्धं, तथापि न तस्यासंज्ञो वाच्यः. प्रज्ञावत्यादिपूजावत्सरे

जिनजन्माजिषैकादौ च बहुशः प्रतिपादितत्वात्. ततः परमौद्धोसहैतुकत्वात्परमप्रज्ञावनांग-
 त्वादेतद्विवेकिनां सत्यापनीयमेव. यदाह—सयं प्रमज्जणे पुष्पं । सहस्सं च विवेवणे ॥ स-
 यसाहस्सिया मालां । अणंतं गीयवाइयं ॥ १ ॥ इह केचिदाचार्याः सोमाचारीं प्रमाणयं-
 तः—तिन्नि निसीहि य त्तिन्नि य । पथाहिणा त्तिन्नि चैव य पणामां ॥ तिन्निहा पूया य तथा
 । अवह्वतियजावणं चैव ॥ २ ॥ तिदिसनिरिक्खणविरइ । भूमीइ पमज्जाणं च तिक्कुत्तो ॥ व-
 ष्णातियं च मुद्दा—तियं च तिन्निहं पणिहाणं ॥ ३ ॥ इत्यनेन विधिना श्रावकाणां द्वैवपूजा-
 माहुः, तदत्र मध्यस्थदृष्टयः श्रुतधरा एव प्रमाणं. एवं जिनानां पूजां विधाय ततश्चैत्यगृह-
 स्य प्रतिमाधारस्थानस्य कपाटोद्धोचसुधाधवलनादिकां चिंतां करोति, चकारात्स्वस्य व्यग्रता-
 यामन्यैः कारयति. तथा यावच्चैत्यगृहे तिष्ठति तावदाशातनारहितश्च भवति, आशातनांश्च
 तांबूलाद्याः सामान्यतो दश. उक्तं च—तंबोलपाणजोयणु—वाणुथीजोगसुअणनिहुवणे ॥
 मुत्तुच्चारं जूयं । वज्जे जिणनाहगप्पहरे ॥ १ ॥ विस्तरतस्तु चतुरशीतिः, तद्यथा—खेवं के-
 लिकली कला कुललयं तंबोलमुगगलयं । गाली कंगुलीया सरीरधुवणं केसे नहं लोहियं ॥

भ्रत्सेसं तयपित्तवंतदसणे विस्सामणं दामणं । दंतत्थीनहंगरुनासियसिरोसुत्तह्वीणं मळं ॥
 ॥१॥ मंतं मीलणलिखकं विज्जणं चंरारुड्ढासणं । बाणीकप्पमदा लिपप्पमवकी विस्सारणं ना-
 सणं ॥ अक्कंदं विकहं सरत्थघरणं तेरिहंसंठात्रणं । अग्गीसेवणरंधणं परिखणं निस्सीहि-
 या चंजणं ॥ २ ॥ उत्तोवाहणसत्थचामरणेणैगत्तमङ्गणं । सच्चित्ताणमवायवायमजिण्ण-
 दिट्ठीइ नो अंजली ॥ साडे उत्तरसंगजंगमजुं मोलीसिरोसेहरं । हुड्ढाजिण्णुगिड्ढियाइरमणं
 जोहारचंरुक्कियं ॥ ३ ॥ रेकारं धरणं रणं विवरणं बालाण पलहत्थियं । पाउपायपसारणं
 पुरुपुनीपंकं रउमेहुणं ॥ जूअजेमणजुऊविज्जवणिजं सिज्जं जळं मज्जाणं । एमाइ चुलसीइ
 देवन्नवणे वज्जेइ आसायणा ॥४॥ आसामुपयोगित्वादर्थद्वेशोऽप्युच्यते-‘खेवति’ श्लेषमोषनं १,
 केळिरंदोलनं जलादिविषयं २, कलिर्मिथो वाक्कलहः ३, ‘कलत्ति’ पावादि कलाग्रहणं ४, ‘कुल-
 लयं’ गंरूपं ५, ‘तांबूलं’ स्वादिमाहारोपलक्षणं ६, ‘जगालयं’ तांबूलनिर्यासरसोषनं ७, ‘गावी’
 असद्वचः ८, ‘कंशुलियत्ति’ मूत्रपुरीषे ए, ‘सरीरधौवणं’ जलेन कंठस्नानं १०, ‘केसत्ति’
 नद्दाकरणं ११, ‘नहत्ति’ नखसंस्कारः १२, ‘लोहियत्ति’ रक्तकर्षणं १३, ‘जत्तो’ खादिमाहारः

१४, 'तयत्ति' पामादिषु त्वगवयवोष्णं १५, 'पित्तत्ति' पित्तं बर्दिः १६, 'वात्तं' प्रतीतं १७, 'दस-
 णत्ति' पतितदंतोष्णं १८, विश्रामणं अंगसंवाहनं १९, 'दामनं' पशुसंयमनं २०, दंतेक्षिनखगं-
 नासिकाशिरःश्रोत्रहृत्वीनां 'मलोत्ति' मलोष्णं २१-२८, मंत्रोऽधर्म्य आलोचः २९, मीलनं मध्व-
 गणादीनां ३०, लेख्यकं पुस्तकादिलेखनमायव्ययादिचिंतनं वा ३१, विजजनं देयवस्तुनो दा-
 सादेर्विज्यार्पणं ३२, चांकागारं कोशः ३३, दुष्टासनं मंचिकागहिकादि ३४, ' बाणत्ति '
 बगणस्थापनं जलगतलनं वा ३५, कर्पटंदाबिर्पटवाटिकानां विसारणं ३६-३८, नाशनं जी-
 तस्याश्रयणं ३९, आक्रंदविकथे प्रतीते ४०-४२, ' असरत्थघरुणंति ' खोपकरणघटनं,
 चैत्योपकरणघटने न दोषः ४३, तिर्यकसंस्थापनमब्रूचतुष्पदधारणं ४४, अग्निसेवनरंधने प्र-
 तीते ४५-४६, परीक्षणं रत्नरूप्यकादेः ४७, नैषेधिकीजंजनं चैत्यप्रवेशे नैषेधिक्या अकरणं
 ४८, बत्रोपानहशस्त्रचामराणां धरणं ४९-५२, मनोऽनेकत्वं व्याकुलचित्ता ५३, अर्च्यंजनं
 नैलादिना ५४, सच्चित्तानां शिरःस्थपुष्पादीनामत्यागः ५५, त्यागश्चाजीवस्य स्वर्णान्नरणदिः
 ५६, दृष्टे जिनदर्शने ' नो अंजलि ' अंजलेरयोजनं ५७, एकशाटकउत्तरासंगंत्रंगः प्रतीतः

ज्ञेसं तयपित्तवंतदसणे विस्सामणं दामणं । दंतत्थीनहगंरुनासियसिरोसुत्तढवीणं मलं ॥
 ॥१॥ मंतं मीलणलिक्खयं विज्जणं जंरुणुड्ढासणं । बाणीकप्पन्दाखिपप्पन्वकीविस्सारणं ना-
 सणं ॥ अक्कंदं विकदं सरत्थघरुणं तेरिहंसंठावणं । अग्गीसेवणरंधणं परिखणं निस्सीहि-
 या जंजणं ॥ २ ॥ बत्तोवाहणसत्थचामरमणैणैगतमंगणं । सच्चित्ताणमवायवायमजिए
 दिट्ठीइ नो अंजली ॥ साडे उत्तरसंगंरुंगमनुं मोलीसिरोसेहरं । हुड्ढाजिम्भुगिड्ढियाइरमणं
 जोहारंरुक्खियं ॥ ३ ॥ रेकारं धरणं रणं विवरणं बालाण पलहत्थियं । पाउपायपसारणं
 पुरुपुकीपंकं रउमेहुणं ॥ जूअजेमणजुऊविज्जवणिजं सिज्जं जलं मज्जणं । एमाइ चुलसीइ
 देवजवणे वज्जेइ आसायणा ॥४॥ आसासुपयो गित्वादर्थेक्षेशोऽप्युच्यते—‘खेवति’ श्लेषोऽप्युच्यते १,
 केविरंदोवनं जलादिविषयं २, कविर्मिश्रो वाक्कवहः ३, ‘कलत्ति’ पाठादिकलाग्रहणं ४, ‘कुल-
 लयं’ गंरूपं ५, ‘तांबूलं’ खादिमाहारोपलक्षणं ६, ‘उगालयं’ तांबूलनिर्यासरसोऽप्युच्यते ७, ‘गाली’
 असरुचः ८, ‘कंगुलियत्ति’ मूत्रपुरीषे ए, ‘सरीरधोवणं’ जलेन कंठस्नानं १०, ‘केसत्ति’
 जडाकरणं ११, ‘नहत्ति’ नखसंस्कारः १२, ‘लोहियत्ति’ रक्तकर्षणं १३, ‘जत्तो’ खादिमाहारः

१४, 'तयत्ति' पामादिषु त्वगवयत्रोपनं १५, 'पित्तत्ति' पित्तं बर्दिः १६, 'वांतं' प्रतीतं १७, 'दस-
 णत्ति' पतितदंतोपनं १८, विश्रामणं अंगसंवाहनं १९, 'दामनं' पशुसंयमनं २०, दंतैर्द्विनखगंरु-
 नासिकाशिरःश्रोत्रहृत्वीनां 'मलंति' मलोपनं २१-२८, मंत्रोऽधर्म्य आलोचः २९, मीलनं मल्ल-
 गणादीनां ३०, लेख्यकं पुस्तकादिलेखनमायव्ययादिचित्तनं वा ३१, विजजनं देयवस्तुनो दा-
 सादेर्विचर्यार्पणं ३२, चांकागारं कोशः ३३, दुष्टासनं मंचिकागहिकादि ३४, ' बाणत्ति '
 बगणस्थापनं जलगावनं वा ३५, कर्पटदालिपर्पटवाटिकानां विसारणं ३६-३८, नाशनं ज्ञी-
 तस्याश्रयणं ३९, आक्रंदविकथे प्रतीते ४०-४२, ' असरत्थघरुणंति ' खोपकरणघटनं,
 चैत्योपकरणघटने न दोषः ४३, तिर्यक्संस्थापनमबद्धचतुष्पदधारणं ४४, अग्निसेवनबंधने प्र-
 तीते ४५-४६, परीक्षणं रत्नरूप्यकादेः ४७, नैषेधिकीजजनं चैत्यप्रवेशे नैषेधिकया अकरणं
 ४८, बत्रोपानहशस्त्रचामराणां धरणं ४९-५२, मनोऽनेकत्वं व्याकुलचित्तता ५३, अय्यजनं
 तैलादिना ५४, सच्चित्तानां शिरःस्थपुष्पादीनामत्यागः ५५, त्यागश्चाजीवस्य स्वर्णान्नराणोदिः
 ५६, दृष्टे जिनदर्शने ' नो अंजलि ' अंजलैरयोजनं ५७, एकशाटकउत्तरासंगभंगः प्रतीतः

५७, मुकुटः सौवर्णमौलिः, शिरसि वेषनं वासो शिरःशेखरं पौष्यमेषामत्यजनं ५८—६१, हुंजा प्रतीता ६१, ' जिञ्जुह गिङ्गीयाश्रमणं ' कंडुकादिक्रीडा ६२, ' जोहारसि ' लौकिको नमस्कारः ६४, अंकक्रियारेकारौ प्रतीतौ ६५—६६, धरणं चौराधमणीदेः ६७, रणं शस्त्राशस्त्रियुद्धं ६८, त्रिवरणं बालानां सर्वकेशसंस्कारोपलक्षणं ६९, पर्यस्तिका ख्याता ७०, पादुः काष्ठादिमया ७१, पादप्रसारणं मुखबाह्यादिव्यादानोपलक्षणं ७२, पुरुपुत्री कंठ्या ७३, ' पं-कति' पंकापनयनं ७४, रजश्ररणादिरजोमार्जनमार्त्तवश्रावो वा ७५, मैथुनं प्रतीतं ७६, 'जूञ्ज-सि' यूक्ताद्यपसारणं ७७, जेमनं बीजनं ७८, युद्धं महद्युद्धादि ७९, ' विज्जसि ' वैद्यकं ८०; वाणिज्यं व्यापारं प्रसिद्धं ८१, शय्या शयनं ८२, जलं जलपानं ८३, मज्जनं ज्ञानं ८४. एताश्चतुरशीतिराशातना जिनालये वर्ज्याः. एष महर्द्ध्या चैत्यगमनादिः सर्वोऽपि विधिः रुद्धिप्राप्तं श्रावकमुद्दिश्य दर्शितः, अनृद्धिप्राप्तस्तु चैत्यगमनं पूजाग्नेदांश्चैत्यचिंतां च यथाशक्ति व्यनक्तीति स्वयं दृष्टव्यं. एवं देवचक्तिमुपदर्श्याथ गुरुचक्तिमाह—

॥ मूलम् ॥—तो पत्तो गुरुपासे । पञ्चस्काणं करेइ विणयेण ॥ सुच्चा धम्मं तत्तो । बा-

लगिलाणाद् चिंतेद् ॥ ४३ ॥ व्याख्या—‘ विणयेति ’ पदं रुमरुकमणिन्यायेनादावपि संबन्धते, ततो देवपूजानंतरं विनयेन पंचविधा जिगमात्मकेन, स चैवं—सचित्तानां पत्रपुष्पादीनां त्यागः ३, अचित्तानां धनकनकादीनामत्यागः २, एकपुटशाटकेनोत्तरासंगकरणं ३, नैवेधिकीपूर्वं प्रथमालोके शिरस्यंजलियोजनं ४, मनःस्थिराकरणं चेति. ५. ऋद्धिप्राप्तमाश्रित्य खड्गब्रवाहनमुकुटचामरपरित्यागरूपेण वा विनयेन प्राप्तो गुरुपाश्र्वं गुरुणामवग्रहे विनयेनेर्यापथं प्रतिक्रम्य द्वादशावर्त्तवन्दनरूपेषु ब्रह्मशिरा मुखान्नरचितांजलिः प्रत्याख्यानं प्रातः कृतं द्विजक्तादि करोति, गुरुमुखेनेति गम्यते. ततो विशेषावबोधार्थं गुरुमुखात् ‘ धम्मंति ’ धर्मोपदेशं श्रुत्वा बालग्लानादिकं चिंतयति, गुरुणां परिवारे कः साधुर्बालो ग्लानो वा वर्तेत इति विचार्य प्रातराशौषधादिदाने यतत इत्यर्थः. तत्राजातश्मश्रून्नेदोऽचिनवदीक्षितो वा बालः, ग्लान आतुरः, आदिशब्दाद् बृद्धप्राघूर्णकादयो गुरुवन्दनायायाताः साधर्मिका वा किंचिद्विप्सया प्राप्तो दरिद्रश्रावको वा, तेषामपि यथाशक्ति चिंतां करोति. एवं धर्महेतुत्वाद्धनस्यार्जनविधिमाह—

॥ मूलम् ॥—अह धम्ममवाहंतो । हेतुं अत्थस्स उज्जमइ सहो ॥ धम्मोवघायज-
 णिया जं लब्धी होइः विसवद्धी ॥ ४३ ॥ व्याख्या—सुरगमा, नवरं लह्म्या विषवद्धीत्वा-
 ध्यारोपः सुबुद्धिचंद्रशनादि नाशहेतुकत्वाच्च, यद्यपि कस्यचित्पापानुबंधिपुण्यवशादिह लोके
 विनाशो न दृश्यते, तथाप्यायत्यामवश्यं भवत्येव. यदाह—पापेनैवाथ्रंरागांधः । फलमाप्नो-
 त्ति यत्कचित् ॥ बरुशामिषवत्त—मविनाश्य न जीर्णति ॥ २ ॥ नन्वन्यायेनाप्युपाजितं
 धनं दानादिपुण्यैः साधुतां लंघयिष्याम इति पराभिप्रायमाशंक्याह—

॥ मूलम् ॥—धम्मोवि जो धणेणं । कारइ ववहारसुद्धिरहिण ॥ सो न लहइ वि-
 हारं । तरुव लवणंबुसंसित्तो ॥ ४४ ॥ व्याख्या—सुबोधो, नवरं स धर्मः लवणंबुना द्वार-
 वारिणा संसिक्तस्तरुव फलदशायोग्यं विस्तारं न लभते. उक्तं च—ववहारसुद्धी भम्मस्स ।
 मूलं सवन्नुजासए ॥ ववहारेण सुद्धेण ॥ अत्थसुद्धी जज्जे चवे ॥ २ ॥ सुद्धेणं चैव अत्थेणं ।
 आहारो होइ सुद्धं ॥ आहारेणं तु सुद्धेणं । देहसुद्धी जज्जे चवे ॥ २ ॥ सुद्धेणं चैव देहे-
 णं धम्मजुग्गो अ जायइ ॥ जं जं कुणइ किच्चं तु । तं तं से सफलं चवे ॥ ३ ॥ कासो

व्यवहारशुद्धिरित्याह—
 ॥ मूलम् ॥—विसत्थघायपरवं—चण्डिकां विरुद्धगमणं वा ॥ तच्छंसं बंधः वा । जो
 अस्थो खड्गु अणत्थो सो ॥ ४५ ॥ व्याख्या—विश्रुतस्य पथिकादेर्यहागतस्य घातो मारणं; परस्य
 मुग्धग्राहकादेर्वचनं विप्रतारणं; तथा विरुद्धगमनतस्करसंबंधो प्रागतिचारे ख्यातो. एतानि
 कृत्वा योऽर्थः प्राप्यते सोऽर्थः परमार्थतोऽनर्थ एव, इहलोकिके वत्रबंधनादिहेतुत्वात्; परत्र-
 नरकनिबंधनत्वाच्च. किंच—

॥ मूलम् ॥—कूटतुलमाणनाणय—विज्ञेदरसवत्थुसंकरेहिं च ॥ बुद्धिं अहिलसमाणे ।
 अहहः समूलो विणस्सेइ ॥ ४६ ॥ व्याख्या—कूटतुलामाने प्राग्व्याख्याते, नाणकत्वेदः सम्य-
 ग्-नाणकं गृहीत्वा कूटस्य दुग्धस्य तस्य समर्पणं, राजाज्ञां विना रहष्टकशालकरणं वा, रस-
 ज्ञेदो घृतादौ तैलादिक्षेपः, वस्तुज्ञेदः सद्धस्तुनिजीर्णासारवस्तुक्षेपात्; एतैः प्रकारैर्बुद्धिसुद-
 यमञ्जिलषन्नहहेति खेदे मुखः समूलो विनश्यति; बाधमिद्धतस्तस्य मूलस्यापि नाशो जव-
 तीत्यर्थः; कूटव्यवहारस्यात्युग्रपापकरणत्वात्तस्य ज्ञेह विपच्यमानत्वात्पुनर्धनार्जने विशेष-

शिकामाह—

उप०

चिंता-

८१६

॥ मूलम् ॥—पासंनिदेवतरुण-धणेण खरकम्मनीयकम्ममेहिं ॥ जूएण धाडवाए-ए
वावि अहं न पहेइ ॥४९॥ व्याख्या-पाखंड्यादिषु धनशब्दस्य प्रत्येकं संबंधात्पाखंनिधनं देव-
धनं तरुनधनं च, तत्र पाखंकिनो जौतिकपरित्राजकादयस्तेषां धनं, पाखंनिधनं देवो जिनविंव
तदाधारत्वाच्चैत्यं च, तत्र देवस्य पूजार्थं, चैत्यस्य कर्मस्थापनार्थं यत्संघेन मील्यते तद्देवधनं
देवद्रव्यमुच्यते, उपलक्षणं चेदं-सकलज्ञानमसत्यादिधर्मागाधिकृतधना अत्यंतकृपणास्तेषां
धनं तरुनधनं, एतेनार्थं न प्रार्थयते विद्वान् पाखंड्यादीनां द्रव्येण व्यवसायं न करोती-
त्यर्थः. उक्तं च-अन्यायदेवपाखंकि-तरुनानां धनेन यः ॥ वृद्धिमिहति मुग्धोऽसौ । विष-
मत्ति जिजीविषुः ॥ १ ॥ तथा खरकर्मजिरंगारकर्षादिजिः कोट्टपालगुसिपालत्वादिजिर्वा
नीचकर्मचिः, रजकसूचिकत्वादिभिश्चार्थं न प्रार्थयते पापबहुलत्वाहिष्टविरुद्धत्वाच्च. तथा
द्यूतेन धातुवादेन वा, अपिशब्दान्मणिमूलादिजिश्चार्थं न प्रार्थयते. यतः—यो द्यूतधा-
तुवादादि—संबंधाद्धनमीहते ॥ स मषीकूर्चकैर्धम । धवलीकतुंमिहति ॥ १ ॥ अनेन

न्यायोचितव्यवहारवता श्रावकेण चाव्यमित्युक्तं. तदत्रावे इहलोकोऽपि महादोषसंज्ञवा-
दित्येतदेवाह-

॥ मूलम् ॥—जे पावफला जोगा । जे कुलधणजीयवेरिणोणत्था ॥ ते कूरुववहाराण ।
हुंति जह लोहनंदस्स ॥ ४७ ॥ व्याख्या—पाठसिद्धा, नवरं ' जे पावफलत्ति ' जे केचि-
त्पापफला असत्कर्मबंधहेतवो विरुद्ध्यानत्राषणकर्तव्यात्मका योगा मनोवाक्कायव्यापाराः
लोचनंदकथा चैवं—

नाशिव्यायामचूद्धंद—नामकं वणिजद्धयं ॥ तत्रैको धर्मकारित्वा—रुर्मनंद इति श्रु-
तः ॥ १ ॥ द्वितीयस्त्वतिलोप्तेन । व्यवहारमलीमसः ॥ लोचनंद इति प्रोचे । लोकैर्लोको
हि दुर्धरः ॥ २ ॥ अमात्येनान्यदा प्रौढं । सरो भूमानचीखनत् ॥ पादुरासंश्रिन्यस्ता । म-
लदिग्धास्ततः कुशाः ॥ ३ ॥ कुशान् कुशाग्रधीरप्य—मात्यस्तानायसा इति ॥ जानन् मू-
ल्यपदेऽदत्त । खनकेभ्यो दिने दिने ॥ ४ ॥ तदैव हतकाः सर्वे । खनका धनकामिनः ॥ ए-
त्याहं धर्मनंदस्या—दीहशन्नकुशान् कुशान् ॥ ५ ॥ स परिग्रहणीरुस्तान् । जानन्नपि हिर-

एमयान् ॥ न जग्राह जगौ चेति । नामीजिमे प्रयोजनं ॥ ६ ॥ अथ ते लोचनंदस्य । लो-
 चाब्धेस्तानदर्शयन् ॥ सोऽप्यज्ञासीदमून् हेमान् । परीक्षायां विचक्षणः ॥ ७ ॥ तानादाय
 स तेज्योऽदा—द्वोहमूद्यं स्पृहाधिकं ॥ जगाद सादरं चेति । दासीध्वं मे सदाप्यमून् ॥
 ॥ ७ ॥ एवमन्वहमर्थेज—वशीकृत्यंकुशाः कुशाः ॥ खनकैरर्पितास्तेन । समचीयत भूरिशः
 ॥ ८ ॥ न पुत्रेज्योऽप्यविश्वासी । कुशममं जगाद सः ॥ अतस्ते चक्रुशुस्तातं । कोऽयं लोहे
 तवादरः ॥ १० ॥ त्वं संचिनोषि यद्येषां । स्थाने दारूण्युदारधीः ॥ तदा तव सृतस्यापि ।
 तात नात्युपकुर्वते ॥ ११ ॥ तैरित्युक्तोऽपि स स्वार्थ—तत्परः कुशसंचयं ॥ चक्रे सदैव बुबधो
 हि । स्वाजिप्रायं न मुंचति ॥ १२ ॥ अनिहुरपि मित्रस्यो—त्सवे ग्रामं समीपगं ॥ पुत्रदत्त-
 कुशादान—शिक्षः सोऽगात्कदाचन ॥ १३ ॥ आनीता आपणे तस्य । प्राग्ब्रह्मनिकैः कुशाः
 ॥ तत्पुत्रैः क्रोधतः क्षिप्त्वा । दूरे दृशदि चस्खलुः ॥ १४ ॥ अदर्शयत कुशैस्तत्र । सौवर्णीव-
 णिका खिका ॥ संहते हंत किं तेज—स्त्रिनः परपराजंत्रं ॥ १५ ॥ भूयांस्तत्रामिलद्वौकः
 । कुर्वन् कोवाहलं मिथः ॥ तन्निशम्याह्वयतिस्म । सरसः खनकान्नुपः ॥ १६ ॥ यथातथेऽथ

वृत्तांते । खनकैरुदितेऽखिले ॥ श्रेष्ठिनं धर्मनंदं तं । सजायामाययन्नृपः ॥ १७ ॥ पप्रच्छ पृथि-
 वीशस्तं । त्वं जानन्नपि कोविद् ॥ किं नाग्रहीः कुशान् हेमान् । किं वामीज्योऽपि नाज्यधाः
 ॥ १७ ॥ सोऽज्यधाद्वृत्तस्तैन्या—धिकयद्भिनिवृत्तिकृत् ॥ लोहमूल्यात्कथं राज—ज्ञाद्दे
 कांचनानिमान् ॥ १८ ॥ अमी अविस्ताः स्वर्ण—लाजात्पापानि कुर्वते ॥ इत्येज्योऽपि न
 तन्नाथ । सौवर्णानहमज्यधां ॥ १९ ॥ तद्वृत्तविस्मितो भूमा—नेवं सस्नेहमालपत् ॥ अहो
 ते न्यायनैपुण्य—महो ते हतलोभता ॥ २० ॥ मत्वात्र लंकां सौवर्णी—मगस्यो दक्षिणां
 श्रितः ॥ प्रदक्षिणयति स्वर्णी—चलं सूर्योऽप्यहर्निशं ॥ २१ ॥ महाव्रत्यपि धत्तुरे । कनका-
 ख्येऽधिकादरः ॥ त्वां विहाय स को योऽत्र । स्वर्णं दृष्ट्वा न मुह्यति ॥ २२ ॥ द्वाधनेन ज-
 नेनापि । स एवं प्रस्तुतंस्तुतिः ॥ आजगाम निजं धाम । महोत्साहो महोत्सवैः ॥ २३ ॥
 लोचनंदस्तदायातो । ज्ञातव्यतिको जनात् ॥ अन्यायिनौ ग्रामग्रौ त-त्तैः कुशैः स्वपदा व-
 हन् ॥ २४ ॥ सोऽथ बरुस्तलारकै—शौरवच्चललोचनः ॥ नीतो राजसजां राज्ञा । क्रुष्टः
 स्पष्टकुथा गिरा ॥ २५ ॥ अनाबरुमुखेनाथ । लोकेनापि स निन्दितः ॥ भूपेन हतसर्वस्वः ।

प्राप प्राण्य विस्वनाः ॥ ३७ ॥ अकीर्तिकलुषः क्षीण—सुखः प्ररितजीवितः ॥ अभूद् दुर्ग-
 तिदुःखानां । खानिः परत्रवेऽपि सः ॥ ३८ ॥ लोचनंदचरितं श्रुतिरंध्रे । संक्रमय्य विबुधा-
 वसुधायां ॥ दुर्ग्रशोदुरितपादपबीजं । दूरयंत्वनुचितं व्यवहारं ॥ ३९ ॥ इति लोचनंदकथा-
 ॥ तदेवमुक्तो वणिजां धर्मोऽर्थार्जनविधिः, राज्ञां पुनरीश्वरदरिद्रयोर्मान्यामान्ययोः सदसतो-
 र्मध्यस्थबुद्ध्या न्यायदर्शनादधिककरणच्च, नियोगिनां तु राजार्थप्रजार्थसाधनादसौ बोधव्यः-

एवं व्यवसायविधिमुखत्वा जोजनविधिमाह—

॥ मूलम् ॥—जोयणसमए पूश्य—जिणंदपरिमाले दिशमुषिदाणे ॥ बुहारातिहीणं
 । चउपयाणं च कयचिंतो ॥ ४९ ॥ जायंतो नियनियमे । वज्जंतो लोगआगमविरुद्धं ॥ प-
 गईए अणुलोमं । जुंजइ सो नाइगिद्धीड ॥ ५० ॥ व्याख्या—जोजनसमये मध्याह्नरूपे सा-
 ल्मानुरूपे वा जाते श्रावकप्रकृत्या वातिकपैत्तिकादिसात्म्यस्यानुकूलं येन वातादिकं न कु-
 प्यति तद्वस्तु जुंके इति योगः. किं कृत्वा? जिनेद्रप्रतिमाः पूजयित्वा मध्याह्निकीं देवपूजां
 कृत्वैत्यर्थः, ततो दत्तं मुनिभ्यो दानं येन स दत्तमुनिदानः, तथा वृद्धा वयोवृद्धाः, आतुरा

रोगिणः, अतिथयः प्राघूर्णकाश्चतुष्पदा वत्सरूपाद्यस्तेषां चकाराह्वरूद्धादीनां च कृता-
 ज्ञोजनौषधदानादिका चिंता येन सः, तथा किं कृत्वा शुकं इत्याह— निजास्त्रियमानजि-
 ग्रहविशेषान् ध्यायन्, तदध्याने हि नियमितवस्तूपचोगास्त्रियमंत्रंगः स्यादुपलक्षणत्वात्प्र-
 त्याख्यानं च ध्यायन्, तथा लोकविरुद्धमृतकप्रक्तादिकमामदध्यादिकं वा, आगमविरुद्धं-
 संसक्तानंतकायादि, उन्नयविरुद्धं च मद्यमांसादिकं वर्जयेत्. तथा नातिशुद्धिको नातिलौब्धो-
 भेतः, लौब्धाद्धि स्वमश्लिबलमविमृश्याधिकमपि शुकं, तच्च व्रतन विरेचनरोगोत्पत्तिमृष्टादि-
 ना न शुशोर्दकं, अतो मितमेव ज्ञोक्तव्यं, यो हि मितं शुकं सो बहु शुकं इति. अत्र लो-
 कव्यवहारानुपाती ज्ञानासन्नादिज्ञोजनविधिः, स विवेकविद्यासादिग्रंथेऽप्युच्यतेऽवसेयः. इह
 धर्मशास्त्रत्वेन धर्मानुगतस्य विवक्षितत्वात्. अथ ज्ञानाद्बुद्धवैविधिमहा—

॥ मूलम् ॥—अहं धर्मसंत्यगरमस्य—चित्तोपेण य गमितुं श्रवणं ॥ आरा अत्य-
 मण्डं । सायं पुण कुणश् जिणपूत्रं ॥ ५१ ॥ व्याख्या—अथ ज्ञानानंतरं धर्मशास्त्रपरमा-
 र्थचित्तनेन, चकारान्ध्यायव्यवसायेन च, अपराहं गमयित्वा, अर्वागस्तमनात्सायं संध्यायां

पुनर्जिनपूजां करोति श्रावकः, अयं जावः—तथा देवपूजाकालं तुलयति यथार्थास्ते सूयै
सा समाप्यते. इह कृतद्विजक्तप्रत्याख्यानश्चतुर्घटीशेषे दिवसे वैकालिकं विधत्ते, इत्यनुक्तम-
पि दृष्टव्यं. ननु किमर्थं पुनः पुनर्देवपूजा क्रियत इति चेदुच्यते—

॥ मूलम् ॥—नीसेसरिद्धिजगणी । दुग्गइदादिहदुखनिहलणी ॥ दंसणसुद्धिनिमित्तं ।
पुणो पुणो कीरण एसा ॥ ५२ ॥ व्याख्या—उत्तानार्था. एवं दिनकृत्यसुक्त्वा रात्रिकृत्यमाह—

॥ मूलम् ॥—तो सुकिरियाइधम्मं । संचिय उच्चियरणे कुणइ निहं ॥ परमेठी सम-
रंतो । पायमबंजं परिहरंतो ॥ ५३ ॥ व्याख्या—ततो देवपूजानंतरं सुक्रियया षण्मावश्यकस-
त्पापनरूपया धर्मं संचित्य परिजनमपि धर्मेविधौ प्रेरयित्वेत्यनुक्तमपि दृष्टव्यं. उचितक्षणे
न्याय्यवेलायां करोति निद्रां श्रावकः, किं कुर्वन् ? परमेष्ठिनः स्मन्, प्रायोऽब्रह्म च परिह-
रन्, प्रायोऽग्रहणं कृतुकाले संतानार्थं वेदयापनार्थं वा स्वपत्न्यां तस्यानिग्रमितत्वात्—अनेन
श्रावको नात्यंतं मैथुनलोबुपः स्यादित्युक्तं भवतीति. एतदेव सविशेषमाह—

॥ मूलम् ॥—खणमित्तसुखहेज्ज । अणंतडुक्काण मूलबीयं जं ॥ तं बहुमन्नइ न बुहो ।

मेहुन्नमहन्नजणजोगं ॥ ५४ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरमधन्याः पापिनो जनास्तेषामेव यो-
 ग्यमुचितं मैथुनस्य वेदोदयजन्यत्वात्तस्य च पापप्रकृतिरूपत्वात्. एतेन यदर्हदादयो मैथुनं
 शिषेविरे तदिदं ह्यसत्कर्म नाशुक्तं सत्कीयत इति बुद्ध्या. न पुनरितरलोकवदेतदेव संसार-
 स्य सारं फलमिति कल्पनयेति दृष्टव्यं. अथासौ सुतः सन्नंतरंतरा यदा जागर्ति तदा स्वम-
 नसो दुःशीलतापनोदाय यस्सरति तदाह—

॥ मूलम् ॥—जायइ निहाजंगो । जया तथा रमणिदेहनेगुसुं ॥ चरियाइं शूलजदा—
 ईण मुणीणं विजावेइ ॥ ५५ ॥ व्याख्या—जायते निद्राजंगो यदा तदा श्रावको रमणीदेह-
 नैर्गुण्यं भावयति, यथा—फुल्लेदीवरमाकुलाक्षितरदं क काविले चधुषी । केदोर्विबमुदंशुनिश्रि-
 वदनं क स्त्रीजनस्याशुचि ॥ दंताः कास्थिलवाः क कुंदकलिकोद्भेदा मधूजंघय—स्तेषां तै-
 रुपमा च नाम धिगहो रागांधदुश्चेदितं ॥ १ ॥ तथा स्थूलजद्र आदिषेष्णां सुदर्शनजंबूकु-
 मारादीनां, ते स्थूलजद्रादयो मुनयस्तेषां चरितानि वैराग्यकारणत्वाद्भावयति. अत्र स्थू-
 लजद्रकथा चैवं—

प्रासादस्वर्णकलश—प्रजापतलपाटलं ॥ पाटलीपुत्रमित्यस्ति । नगरं गौरुमंरुले ॥ १ ॥
 कलाञ्जिः कलितः कीर्ति—कौमुदीं दिक्षु विक्षिपन् ॥ नंद इंडुरिव व्योम्नि । भूपतिस्तत्र दि-
 द्युते ॥ २ ॥ मंत्री तस्य सुबुद्धिनां । शकमालः स्फुटालयः ॥ अनेन पद्मं जलेनेव । नंदराज्य-
 मवर्धयत ॥ ३ ॥ तस्य ब्रह्मीवतीकांता—कुदिककाननकुंजरी ॥ अभूतां तनयौ स्थूल-ब्रह्म-
 श्रीयकसंज्ञकौ ॥ ४ ॥ तत्राभूजणिका कोशा । व्याकोशाब्जविलोचना ॥ यत्पुरः काब्धिम-
 त्सी श्रीः । का गौरी च गिरेः शिवा ॥ ५ ॥ तथा नदीनगामिन्या । करेणुरिव रेवथा ॥
 अरंस्त यौवने स्थूल-ब्रह्मो द्वादशवत्सरीं ॥ ६ ॥ विश्वासाद्ब्रूधनश्चक्रे । श्रीयकं स्वांगरक्षकं
 ॥ ताभ्यामनंगभृपांग—सेवादायि विभ्रज्य किं ॥ ७ ॥ यद्वा श्रीनंदनं भेजे । स्थूलब्रह्मो य-
 द्ब्रजः ॥ श्रीनंदं तेन वर्णनं । शिषेवे श्रीयकोऽनुजः ॥ ८ ॥ विप्रो वररुचिस्तत्र । प्रातः
 प्रातर्नरेश्वरं ॥ तुष्टावाष्टशतेनोच्चै—नर्ब्यैः काव्यैर्महाकविः ॥ ९ ॥ दित्सुस्तस्मै धनं भूपो ।
 मंत्रिणो मुखमैकत ॥ राज्ञां हि मंत्रिणो नेत्रं । त्वग्नेत्रे तु मुखश्रिये ॥ १० ॥ मिथ्यादृशं ब्रू-
 शं जैनः । स च न प्रशशंस तं ॥ न हि चूतफलाखादी । पित्रुमंदं प्रशंसति ॥ ११ ॥ तं

निदानमदानस्य । राज्ञो जानन् महाकविः ॥ मंत्रिचित्तद्विपापष्टं । मंत्रीपत्नीं नुनाव सः ॥
॥ ११ ॥ कामधूक् कल्पवल्ली त्वं । त्वं लक्ष्मीस्त्वं च चारती ॥ त्वं शक्तिरसि कड्याणि ।
शिवादपि बलीयसी ॥ १३ ॥ गिरीशः किल कंठस्ते । कृष्णस्ते चिकुरोत्करः ॥ प्रसादस्तेऽखि-
लार्थानां । धाता किमधिकं स्तुमः ॥ १४ ॥ सेवाहेतुं तथा पृष्टः । सोऽवक् सौम्ये तथा कुरु
॥ व्याचष्टे मम काव्यानि । यथा मंत्री नृपाग्रतः ॥ १५ ॥ उमित्युक्त्वा तयात्यर्थं । प्रार्थितो
मंत्र्यवोचत ॥ ममाब्जं धर्ममालिन्य-कृता मिथ्याहगीरया ॥ १६ ॥ पुनर्गण्डाग्रहात्तस्याः ।
प्रपेदे तत्तथेति सः ॥ उपाग्निमदनस्येव । दाढर्यं नृणामधिस्त्रि किं ॥ १७ ॥ प्रातर्वररुचौ भू-
प—सन्नायां काव्यत्राणिनि ॥ संति काव्यान्यमूनीति । जगौ मंत्री गलात्तवत् ॥ १८ ॥ द-
दौ तदैव दीनारा—ष्टशतं कवथे नृपः ॥ का वेलावग्रहोन्मुक्त—वारिवाहस्य वर्षणे ॥ १९ ॥
एवं प्रतिदिनं दाने । दीयमाने महीशुजा ॥ मंत्री प्रोवाच किं कोशं । त्वाप ह्यापयसे वृ-
था ॥ २० ॥ स्वैरं नाहं ददे किंतु । त्वत्कृतात् काव्यवर्णनात् ॥ इति भूमीशुजा प्रोक्ते । ज-
गाद् सच्चिवः सुधीः ॥ २१ ॥ न स्याद्यंतं प्रशंसार्थं । संतीति पदसन्ध्यां ॥ अन्ध्यां किंतु

भूपाल । त्याद्यंतं सत्ववाचकं ॥ ११ ॥ जीवातंकप्रदमता—अस्मिन् दानं न संगतं ॥ एषोऽ-
 परकृतैर्वृत्तैस्त्रैस्त्वैति त्वं तु वेत्सि न ॥ १३ ॥ एवं तद्वचनं व्यर्थं—मजानन्नन्यधान्नूपः
 ॥ मंत्रिनेतदसंभाव्यं । कथं स्यान्मंत्र्यवोचत ॥ १४ ॥ प्रत्ययश्चेन्न भे वाचि । तत्सप्तापि स्व-
 दिनीः ॥ अनेनोक्तानि काव्यानि । ज्ञाणयिष्याम्यह प्रगे ॥ १५ ॥ यद्वा च यद्वादता च । श्रु-
 तान्या भूतदत्तिका ॥ एणा वेणा च रेणेति । सतासंस्तस्य कन्यकाः ॥ १६ ॥ ताः प्रातरुपभू-
 पाल-मेकद्वित्र्यादिसंस्तवाः ॥ मंत्री निनाय सप्तांग-राज्यलक्ष्मीरिवांगिनीः ॥ १७ ॥ तदा
 संसदमासाद्य । नंदस्यानंदभृष्टिजः ॥ विकस्वरस्वरोऽपाठीत् । स्वकृतां वृत्तपद्धतिं ॥ १८ ॥
 तां च ब्रूसंज्ञया नुज्ञा । जनकेन बृदुस्वराः ॥ कन्या अप्पूवुरेकद्वि—त्र्याद्याहृत्तिक्रमेण ताः
 ॥ १९ ॥ जातारुचिर्वरुचा—वथ कथितधान्यवत् ॥ दानं निवारयासास । कस्य वश्या हि
 पार्थिवाः ॥ २० ॥ अनाप्लुवन्नृपास्थाने । प्रवेशं पदुकैतवः ॥ उपयांनरभारब्ध । जनं रंज-
 यितुं द्विजः ॥ २१ ॥ रचयित्वा वररुचि—यंत्रं गंगाजले ततः ॥ द्वपादौ न्यद्विपत्तत्र । दी-
 नारथंश्चिमन्वहं ॥ २२ ॥ स्तुत्वापगां प्रगे तस्य । यंत्रं चालयतोहिणा ॥ उरगस्य न्यपतत्पाणौ

। अंधिः कंमुकवच्च सः ॥ ३३ ॥ नरमात्रं नृपो मादा—न्मम वैदुष्यरंजिता ॥ गंगादेवी धनं
 दत्ते । ख्यातिमेवं व्यधत्त सः ॥ ३४ ॥ तत् श्रुत्वा कौतुकोत्ताल । आलपन्संनिधिं नृपः ॥ दा-
 नाह्यबोधयः किं मां । दत्तेऽस्मै स्वं स्वरापगा ॥ ३५ ॥ जानान्स्तदसंजाव्यं । प्रत्यूचे मंत्रि-
 पुंगवः ॥ स्वांमिन्निरीक्ष्यमावाच्या—मपीदं प्रातरद्भुतं ॥ ३६ ॥ अंधिं सायं द्विजो न्यस्य ।
 जलयन्त्रे यदा ययौ ॥ मंत्री प्रहन्नभृत्येन । तामयाजीहरत्तदा ॥ ३७ ॥ गंगां जगाम सामाल्यो
 । गजारूढो नृपः प्रगे ॥ नृयांसोऽपि स्वयं पौरा । मिमिक्षुस्तत्र चित्रतः ॥ ३८ ॥ गंगां तुष्टाव
 तान् वीक्ष्य । विशिष्योरुह्वविः कविः ॥ पद्भ्यां चाचालयद्यंत्रं । न पुनर्अश्मिमासदत् ॥ ३९ ॥
 द्विजेऽथ जलमालोड्य । अंधिं पश्यति मंत्र्यवक् ॥ विशेष एष किं भूप—स्यागतस्य बभूव
 ज्ञोः ॥ ४० ॥ विश्वासत्राजः सुकवेद्विजस्य । मुह्यसि किं न्यासममर्त्यसिंधो ॥ अस्यार्पय
 स्वं न हि वीक्ष्यसे कि—मंन्यायवालं सविधे नृपालं ॥ ४१ ॥ जरुजाता जरुमयी । जडेश-
 स्य च वल्लजा ॥ गंगा दत्ते कथं ते स्वं । द्विज दास्याम्यहं पुनः ॥ ४२ ॥ तं अंधिं तस्य
 दत्त्वाथ । जगौ मंत्र्युपलक्ष्य ॥ त्वयेह न्यासि यः सायं । सोऽयं अंधिर्भवेन्न वा ॥ ४३ ॥ स्व-

अंशौ चटिते पाणौ । उःखग्रंथौ पुनः हृदि ॥ गर्वग्रंथिर्जगलास्थ । नव्यग्रंथविधायिनः
 ॥ ४५ ॥ एवंमेव सदैवासौ । देव मोहयति प्रजाः ॥ इत्युक्त्वा मंत्रिद्युयैण । निन्द्यैतर्नगरं
 नृपः ॥ ४५ ॥ ततो दुह्यन्नमालाय । कविकात्यायनश्वलं ॥ बुल्लोके न तु तद्वेत्ते । हरिणो-
 ऽस्य हरेरिव ॥ ४६ ॥ अन्यदा मंत्रिणो दासी—मुदासीनमना इव ॥ विप्रः पप्रह तजेह-
 स्वरूपमुपचर्य सः ॥ ४७ ॥ साप्युवाच गृहेऽस्माकं । श्रीयकः परिष्यते ॥ तदानीं नंदभूपालं
 । मंत्री चामंत्रयिष्यते ॥ ४८ ॥ तत्प्राचृतार्थमद्यश्वः । सज्यते हेतिसंहतिः ॥ ललामचामर-
 हत्र—तनुत्राश्वजादि च ॥ ४९ ॥ प्राप्य सूचीमुखप्राङ्गः । तद्विद्रं प्राविशद् द्विजः ॥ लो-
 जयित्वार्चकानेवं । प्रतिस्थमपाठयत् ॥ ५० ॥ तज्जानाति न नंदभूपालः । कर्ता यन्मन्त्री श-
 कंशालः ॥ नंदमंसौ विनिहयं सुरूपं । नंदनमेव करिष्यति भुषं ॥ ५१ ॥ पितृभ्यां बंधुभि-
 र्वर्यै—माणा अपि पुनः पुनः ॥ रूपकं शिशवः पेतु—रेतसैः सह किं बलं ॥ ५२ ॥ तत्
 श्रुत्वा कापि भूपाल—श्रितयामास चेतसि ॥ एषा ह्यौत्पातिकी ज्ञाषा । न मृषा प्रायशो ज-
 वेत् ॥ ५३ ॥ हूतं मंत्रियहोदंतं । विज्ञातुं प्राहिणोन्मृपः ॥ सोऽप्येत्य तत्र सन्नद्धं । बन्ना-

स्वाद्यं न्यवेदयत् ॥ ५४ ॥ दंध्यो राजा ध्रुवं न स्या—ह्यावानामुक्तिरीदृशी ॥ गोत्रदेव्येव
 मामेषां । मुखेनैवमचेतयत् ॥५५॥ अज्ञातपरमार्थः सन् । मंली तमनमयदा ॥ भूपः कोपक-
 राबाह-स्तदाजनि पराङ्मुखः ॥५६॥ असाध्यक्रोधमाबुध्य । नृपं मंत्री ययां गृहं ॥ जगौ च
 श्रीथकं वत्स । कुद्धोऽद्यास्मासु नृपतिः ॥५७॥ न दशति मंत्रज्ञमहि-र्हीनकलं त्यजति राहुरपि
 चंद्रं ॥ सरसं न दहति दहनो । नृपस्तु कुपितोऽखिलं हंति ॥५८॥ ततोऽसिना शिरश्चित्वा ।
 मम प्रणमतो नृपं ॥ अकालोपस्थितं दद । रक्ष न्यक्षकुलक्षयं ॥ ५९ ॥ आस्तामन्यः श्वपा-
 कोऽपि । कुर्यात्कर्म किमीदृशं ॥ वदन्नूदस्त्रमित्यूचे । श्रीयकस्तेन धीमता ॥ ६० ॥ गृहीतान-
 शनो न्यस्य । विषं तालगुटं सुखे ॥ नंश्याम्यहं नृपं तेन । पितृहत्यापि का तत्र ॥ ६१ ॥
 जराजर्जरितस्याद्य-श्रीनमृत्योर्मिमात्यात् ॥ जीवय स्वकुलं नो चे-त्ववाहं क त्वं क तत्कुलं
 ॥६२॥ प्रपद्य तां पितुः शिदां । श्रीयकोऽगान्दृपांतिकं ॥ तत्रैत्यामाल्यधुर्योऽपि । प्रणनाम नरे-
 श्वरं ॥६३॥ अनिहति नतिं भूमि-पतौ प्रणमतः पितुः ॥ खजेनापातयत्पुत्र-स्ताल्लुफलत्रहिरः
 ॥६४॥ आः किं पिता त्वयाघाति । सहसैवेति जाषिणं ॥ बभ्राण श्रीयको नृपं । किमेवं नाश खि-

द्यसे ॥ ६५ ॥ देवोऽस्माकं त्वमेवासि । पाबिनात्पोषणात्पिता ॥ जनकेनापि किं तेन । यस्तवा-
 हृदयंगमः ॥ ६६ ॥ तद्भक्तिरंजितो राजा । कृततातौर्ध्वर्ध्वदेहिकं ॥ श्रीयकं प्रार्थयामास । सं-
 त्रिमुद्रामुपासितुं ॥ ६७ ॥ सोऽपि व्यंजिज्ञपद्भ्राता । स्थूलजद्रो ममाग्रजः ॥ कोशौकसि चि-
 रादस्ति । जोगी चूंग इवांबुजे ॥ ६८ ॥ बंधौ विजयिनि ज्येष्ठे । धौरेय इव बंधुरे ॥ नाहं
 व्यापारं चारस्या—धिकारी स्यामिवोरणः ॥ ६९ ॥ अथ चूपचटैः स्थूल—चद्रो चद्र इव
 द्विपः ॥ कोशागारगिरेर्मध्या—दानिन्ये राजमंदिरं ॥ ७० ॥ पितुर्मुद्रां गृहाणेति । सोऽप्युक्तो
 ब्रूजुजाच्यधात् ॥ मुद्रामंगीकरिष्येऽहं । नानालोच्य कथंचन ॥ ७१ ॥ त्रेषितोऽशोकवनिका
 —मालोचाय महीचुंजा ॥ दध्यौ मंत्रिसुतस्ताव—न्मुद्रां दत्सेऽद्य मे नृपः ॥ ७२ ॥ मुद्रा-
 दानमिदं वक्ति । परलोकं पितुर्मम ॥ दीप्यमाने सहस्रांशौ । कः स्याद्दीपे कृतादरः ॥ ७३ ॥
 धिग्मे विषयवैवश्यं । यन्न जज्ञे पितुर्भृतिं ॥ यद्वा निपीतमग्रस्थं । कस्योन्मीलति चेतना ॥
 ॥ ७४ ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणां । मुद्ध्यं प्रतिपंथिनी ॥ त्रिद्रावयति निडेव । मुद्रा कस्य न
 चेतना ॥ ७५ ॥ येषां दृष्टिः परस्वेषु । जिह्वा च परतंसिषु ॥ परब्रिद्रेषु चित्तं च । धिकेषां

जन्म मंत्रिणां ॥ ७६ ॥ निःशेषातुरगाद्विसर्गतिरलंकाराद्यहः सर्वतो । बन्दीभूतजनैः समं
परिचयः पृथञ्चेत्र शय्या सदा ॥ तास्ता मारविम्बना अथ पराञ्चूतिः परेभ्यो भ्रुवा । व्या-
पारे घटिते तथा विघटितेऽध्येषा स्थितिर्मंत्रिणां ॥ ७७ ॥ प्रकाशजन्मापि हि हस्तलग्ना ।
व्यापारिता पाप्मनि लेखनीयैः ॥ अञ्चून्भषीश्याममुखी सदैव । मा मां निधामंत्रिषु तेषु
दैव ॥ ७८ ॥ मंली खेलयति ह्याप — जुजंगं संवपूर्वकं ॥ प्रमत्तोऽसौ पुनस्तस्मा — देव प्राप्ते
विनश्यति ॥ ७९ ॥ मुद्रा ज्वंतु मौनींद्री । मम किं मुद्रयानया ॥ ध्यात्विति लोचं निर्मा-
य । निर्मायः सोऽन्नजद् व्रतं ॥ ८० ॥ रत्नोर्णशुदशाकलुप्त — रजोहरणञ्चूषणः ॥ स नृपा-
स्थानमागत्य । धर्मबाजां शिषं ददौ ॥ ८१ ॥ राजाप्यूचे महाजाग । बुबोचे किमिदं त्वया
॥ घोरमस्ति प्रतिज्ञातं । निरातंकः प्रपादयेः ॥ ८२ ॥ उमित्युक्त्वा नृपास्थाना — त्रिर्गतः
स मुनीश्वरः ॥ श्रीसञ्चूतगुरोः पार्श्वं । गत्वा शिष्योऽन्नवद् भ्रुवं ॥ ८३ ॥ विदधे श्रीयको मं-
त्री । बलादप्यथ च्छुजा ॥ अहो योगे नियोगे च । धुर्यं तन्मंत्रिणः कुलं ॥ ८४ ॥ क्षीणे
लक्ष्मीवतीकांत — दीपे विप्रोतरंतरा ॥ प्रससारं नृपास्थाने । सात्रकाशस्तमितवत् ॥ ८५ ॥

तस्मिन् पंकाकुले वर्षा—कालवज्रोचरं गते ॥ श्रीयकस्योद्भूतात—दुःखं विषमिवौरगं ॥
 ॥ ७६ ॥ द्रातृजायाधिया नित्यं । गणंस्तद्गृहमंजसा ॥ अन्यदा श्रीयकः कोशां । न्यगदङ्ग-
 जदस्वरः ॥ ७७ ॥ जतुंस्ते मे पितुर्त्रातु—वियोगद्रुमवारिदः ॥ अथापि सुजगे विप्र—चेरुः
 खेबल्यसौ खलु ॥ ७८ ॥ तदसंबुंपकोशाया—स्त्रज्जामेर्धहगुह्यकः ॥ प्रेम्णा परत्रशः पाद्यो ।
 मद्यमद्य यथातथा ॥ ७९ ॥ साप्यंतःशब्धितस्थूल—जद्रप्रेमाथ तद्रचः ॥ प्रपद्य प्रार्थयामा-
 सो—पकोशां तत्र कर्मणि ॥ ८० ॥ तथाप्यसौ निशि स्नेह—गृहिलो गृहमागतः ॥ तत्र-
 वत्पंक्तितोऽप्येवं । मिथो गोष्ठ्यामशिद्व्यत ॥ ८१ ॥ यदागतं वार्द्धिविलोकनेन । यदाहतं या-
 दवनायकेन ॥ यद् द्युन्नदेहद्युतिवर्धनं च । तन्मद्यमुद्यत्ति को निषेधुं ॥ ८२ ॥ हृदो मुषाश-
 ल्युधैति येन । येन स्वदेहेऽपि ममत्वचंगः ॥ आढ्यं दरिद्रेऽपि ततः समाधि—दुधा बुधा म-
 द्यमिदं त्यजति ॥ ८३ ॥ उक्तं च त्वदागमेऽपि—न मांसजक्षणे दोषो । न मद्येन च मैथुने ॥
 प्रवृत्तिरेषा भूतानां । निवृत्तिस्तु महाफला ॥ ८४ ॥ तदेतद्भज जो नो चे—क्तनो भिन्न-
 धियो रत्निः ॥ इत्युक्तः स तथाधासी—न्मद्यं च्युतकुलक्रियः ॥ ८५ ॥ पतंति यत्र मोहांथा ।

विबुधाः खेचरा अपि ॥ स्त्रीपद्मे पतितस्तत्र । द्विजोऽयं तत्किमद्भुतं ॥ ए६ ॥ अजाषतो-
 पकोशा त—त्कोशाथै सापि मंत्रिणे ॥ ययौ वररुचिः स्वातः । प्रातः क्षापतिपर्षदं ॥ ए७ ॥
 मंत्री राज्ञस्तदा बद्ध—सन्ना पद्मान्यढौकयत् ॥ सोऽप्येकैकं सदस्यानां । तेनैवाब्जमदाप-
 यत् ॥ ए८ ॥ ददानः पद्ममेकैकं । सन्धानां शकशालभूः ॥ ज्ञावितं सदनफल—निःस्पंदेन
 कवेस्त्वदात् ॥ ए९ ॥ पद्मोद्गायिषु सन्ध्येषु । कविस्तज्जंघबंधुरं ॥ ऊर्ध्वं साधकवद्भूयो—भूयः
 श्वासमवाहयत् ॥ १०० ॥ तदा प्राणाग्निं शि पितं । चंद्रकांतां सुरां वमन् ॥ मतांतरीव स
 क्षीवः । कैः कैर्न निरत्रस्यत ॥ १ ॥ मद्यपानमहापाप—प्राथश्चित्तं द्विजोत्तमाः ॥ अपाययन्
 नृपादिष्टा—स्त्रपु तं निस्त्रपं बलात् ॥ २ ॥ तस्मिन् प्राणैः परित्यक्ते । त्रपुतापातुरैरिव ॥ ब-
 न्नार श्रीयको राज्य—व्यापारं विन्नकंटकः ॥ ३ ॥ गणोपसेवितः सौम्यः । संभूतगुरुरन्यदा
 ॥ गिरीश इव कैलासं । तदेव पुरलायथौ ॥ ४ ॥ वर्षाकाले समायाते । बीजानीव कुटुंबिनः
 ॥ साधवोऽग्निग्रहान् पुण्य—फललाभाय ज्ञेजिरे ॥ ५ ॥ एकः कूपस्य फलके—ऽपरः केसरिकंदरे
 ॥ हृग्विषाहेर्बिले चैकः । प्रत्यज्ञासीदवस्थितिं ॥ ६ ॥ स्थानेष्वग्निगृहीतेषु । साधवस्तेऽवत-

स्थिरे ॥ कुतस्तेषां तपोरहा—मंत्रप्राजां चवेद्भयं ॥ ७ ॥ मुनीन्द्रः स्थूलजद्रोऽपि । गुरुन्न-
 त्वा व्यजिज्ञपत् ॥ वर्षावासं विधास्येऽहं । कोशौकसि सुप्रोजनः ॥ ८ ॥ किमीशमसौ व-
 क्ति । नूनं हूनः परीषहैः ॥ ईहककुलः किमीहक स्या—त्किं कुलं वा चलात्मनः ॥ ९ ॥ ततः
 कथमयं बोधयो । बोधोऽप्यत्र निरर्थकः ॥ एवं त्रिषादिनं वीक्ष्य । गुरुं मुनिवरो जगौ ॥
 ॥ १० ॥ पूज्या अलं विषादेन । यो जिनेऽर्जितः पुरा ॥ कोशावासनिवेशेन । यश्च संप्रति
 हृष्यति ॥ ११ ॥ स्वर्णकोटिव्ययाद्येन । विरमस्मि विकंबितः ॥ तं कामं काममुबेत्तुं । का-
 मोऽस्मि त्वदनुज्ञया ॥ १२ ॥ युग्मं ॥ प्रसादाद्दः प्रतिज्ञेयं । मनागम न दुर्घटा ॥ तार्युरु-
 तरीयोगा—त्किं पंगुरपि नांबुधिं ॥ १३ ॥ दत्तश्रुतोपयोगस्तं । जानन्निश्चलनिश्चयं ॥ वि-
 जयीन्नव वत्सेति । निददेश गुरुर्मुदा ॥ १४ ॥ ततो द्विगुणितोत्साहः । प्रचचाल मुनीश्वरः
 ॥ षट्त्रिंशता गुणैर्दका—युधैरिव समन्वितः ॥ १५ ॥ मुनौ कोशाग्रहं प्राते । तद्दासी ताम-
 वर्धयत् ॥ जातरागा तमभ्यागा—त्सापि स्मेरमुखांबुजा ॥ १६ ॥ ऊचे च पक्किमैः पुण्यै—
 रथ हृष्टश्चिरात्प्रिय ॥ इदं देहमिदं गेहं । कृतीश त्वं कृतार्थेय ॥ १७ ॥ याचिताऽप्याश्रयं

तेन । कोशाकारकरुद्ध्या ॥ याश्चयालं जगो कोशा । सर्वस्वेश स्ववेशमनि ॥ १७ ॥ पराशु-
 तोऽसि किं नाथ । किं वा विसृत्वानसि ॥ यदन्य इव मां ब्रूषे । चित्रौकः श्रीयतामिदं ॥
 ॥ १८ ॥ साक्षादिव दिवःखंरु—मखंरुमणिकुट्टिमं ॥ विचित्रचित्रमुद्धोचं । चंचन्मुक्तावचू-
 लकं ॥ १९ ॥ पुष्पमालामिलद्रुंगं । ज्वलत्कालागुरुढटं ॥ तद्दूर्गमिव कामस्या—क्रम्य त-
 स्थौ महामुनिः ॥ २० ॥ काले च कोशया दत्तैः । सद्भद्रैः पारणं मुनिः ॥ स्मरेण समरारंभे ।
 वीरपाणिरिवाकरोत् ॥ २१ ॥ जोजनानंतरं बद्धा—सनः स्तिमितलोचनः ॥ द्रुणं तस्थौ मु-
 निः काम—चर्यामालोकयन्निव ॥ २२ ॥ चक्रुः स्मरेण संधातुं । कोशासख्यो गतागतं ॥ न
 तु मेने मुनींद्रेण । तमाक्रम्य जिघांसुना ॥ २३ ॥ खडुर्गाक्रांतनिःशंक—चिद्भुविक्षणोषि-
 णा ॥ सायं नुन्नेव कामेन । मुनिं कोशाख्यषेणयत् ॥ २४ ॥ मुनिवीरः पुरः प्रादु—धूतामालो-
 क्य तां व्यधात् ॥ गुरूपदेशमंत्रेण । स्वांगरदामनाकुलः ॥ २५ ॥ सर्वांगीणं च सन्नाह—
 ध्यानमेवं सुधीरधात् ॥ श्रुतोक्त्वा सस्करः क्रांति—दमाद्यस्त्राण्यसज्जयत् ॥ २६ ॥ दध्यौ च
 सेयं पुरतो । नदद्भूषणकिंक्रिमा ॥ स्तनप्रासादकलशा । सांद्रलोचनपद्भवा ॥ २७ ॥ स्फुरद्धे-

णिध्वजा रोम—राजिरथ्याविराजिनी ॥ जंगमानंगराजस्य । राजधानी निरीक्ष्यते ॥ ३९ ॥
 युग्मं ॥ अस्याश्च चित्तवप्रांत—रहःसिंहासनाश्रितः ॥ जगद्विजयते सर्वं । सर्गर्चः कुसुमायु-
 धः ॥ ३० ॥ मन्मथोऽथ मुनिं श्रोचे । त्रिदो मुंच दृशं मम ॥ रथनेम्यादयः के के । नेशु-
 स्त्रत्पादिका न मत् ॥ ३१ ॥ हरिहरहरिणांका ये च देवा अशेषाः । खचरनरवरेण्या ये च
 योधासरेखाः ॥ मम विषमशरस्यादेशतस्तेऽपि दास्यं । विदधति वनितानां हंत कस्त्वं तप-
 स्वी ॥ ३२ ॥ गर्जन्निव मुनिः स्नाह । कोऽयं ते स्मर कुंवरः ॥ रतेर्ददासि वैधव्यं । किमकांडे
 ब्रज ब्रज ॥ ३३ ॥ श्रीवीरस्य प्रजोर्वशे । जवध्वंसे प्रतापिनः ॥ श्रीसंचूतगुरोः शिष्यं । किं
 मां वीरं न बुध्यसे ॥ ३४ ॥ रथनेम्यादिकान् जज्ञानरे लपसि किं मुहुः ॥ यस्त्वं जितोऽ-
 सि तैः पश्चात्—त्तिकं निहिक विस्मृतं ॥ ३५ ॥ यदजैषी मुंडुंदादी—नियता किमु दृष्यसि
 ॥ सर्वत्रास्त्रललितं लोहं । वह्निवज्रे न हि प्रभुः ॥ ३६ ॥ श्रीसुदर्शनजंबूच्यां । वणिग्भ्यामपि
 यज्जितः ॥ व्यक्तं त्रपामहे वक्त्रुं । तदमर्मस्पृशो वयं ॥ ३७ ॥ यस्य शस्त्राणि पुष्पाणि । से-
 नाधिष्ठायिकाः स्त्रियः ॥ स्वयं चानंग रे स त्वं । मया वैरायसे कथं ॥ ३८ ॥ एवमुक्तवति स्थू-

ल—चक्रे कामस्य शायकाः ॥ विषाक्ता इव कोशायाः । कटाक्षाः कोटिशोऽपतन् ॥ ३ए ॥
 त्वया द्वादशत्रिवर्षे—योऽत्रैवावध्वर्यत स्मरः ॥ नीतिज्ञ तं समुत्सेतुं । सांप्रतं किमु सांप्रतं ॥
 ॥ ४० ॥ मां चिरात् प्रीणय प्राण—नाथ मुंच व्रताग्रहं ॥ इत्याद्याः शीलसन्नाह—त्रिदो
 वारजह्वयोऽपि च ॥ ४१ ॥ तांश्च ताश्चांतरा चूर्णी—चक्रे निग्रंथचक्रिणः ॥ सर्वतोऽपि त्रमन्
 वज्र—मुजरो भावनात्रिधः ॥ ४२ ॥ इतश्च कामराजस्य । सहायकचिकीः सखा ॥ मलिना-
 त्मा धनः प्राडु—रभृन्मोहनमादिमं ॥ ४३ ॥ कंबरं दर्शयन् गर्जन् । रुंधन्नंबरमुन्नमन् ॥ ज्ञा-
 पयन् विद्युदसिना । धाराबाणैर्ववर्ष सः ॥ ४४ ॥ मुनिं वीक्ष्य निजद्वेषि—मरुत्साधनतत्परं ॥
 मेघोऽपि मोघतां प्राप । जंगः क किल तादृशां ॥ ४५ ॥ ततः क्षीणचलः कोशा—हृत्प्राकारं
 जहो स्मरः ॥ पृष्टं न विदधे तस्य । नश्यतो न्यायविन्मुनिः ॥ ४६ ॥ कोशाहन्मंदिरे चारु-
 रुचिसिंहासने स्वयं ॥ धर्मोत्साहः शमीन्द्रिण । नवो राजा न्यवेश्यत ॥ ४७ ॥ अविग्रहग्रहो-
 न्मुक्ता । धर्मनिर्मलधीरथ ॥ उद्भूतपुलका कोशा । मुनिमानम्य तुष्टुवे ॥ ४८ ॥ त्वं धन्यः
 पुण्यवान् येन । स्तेनः पुण्यश्रियः स्मरः ॥ निवासी मन्मनोदुर्गे । वीलयानिरावास्यत ॥ ४ए ॥

जिग्धे जगज्जाराचीरु—जटनेष त्वया जितः ॥ वाहिन्या वाहितं विश्वं । न पुनः कृष्णचि-
त्रकः ॥ ५० ॥ व्याघ्रा वक्त्रं प्रविष्टोऽपि । समर्थं व्यथितोऽसि न ॥ विषवह्नीवने लीनो—
ऽप्यभूस्त्वं न त्रिचेतनः ॥ ५१ ॥ गतोऽपि ज्वलनज्वालां । न दग्धस्त्वं विदग्धधीः ॥ स्थितोऽ-
पि खजधारायां । न विन्नरुखेकपुंगव ॥ ५२ ॥ पतितोऽपि नदीपूरे । सन्नावह्लावितोऽसि न ॥
चौरस्थानमपि प्राप्तो । न सुष्टोऽसि महाशय ॥ ५३ ॥ बिले सुप्तोऽपि जौजंगे । दष्टोऽसि न
गुणाकर ॥ यद्वेश्यासन्नगोऽप्येव—मजिह्मब्रह्मचार्यसि ॥ ५४ ॥ प्रायो विनाय वीराणां । व-
र्षतुर्विजयश्रियः ॥ वर्षाजरे त्वयैवाद्य । सखीरो व्यग्रहृत ॥ ५५ ॥ वनं गत्वाशनं हित्वा ।
के के जिग्युर्न मन्मथं ॥ वेश्योकसीदृशाहार—स्त्वमेव जितवानमुं ॥ ५६ ॥ मज्जतीं मां जवां-
जोधा—बुद्धुं त्वमिहागमः ॥ अन्यथा किं समायांति । वेश्यावेशमसु साधवः ॥ ५७ ॥ आ-
ख्यत्प्रसन्नचित्ताया—स्तस्या धर्मं महामुनिः ॥ प्राप्यापि सुज्ञगे साधु—सन्निधिं दुर्विधासि किं
॥ ५८ ॥ कुवायुनेव सत्केत्रं । ज्वलेनेनेव मौक्तिकं ॥ श्रीहेतुरपि दूष्येत । दांशीद्वयेन नृणां ज-
वः ॥ ५९ ॥ अहार्थं भूषणं शीलं । शीलं रूपमविस्वसं ॥ निधानमक्षयं शीलं । शीलं सुख-

मकृत्रिमं ॥ ६० ॥ तवापि प्राप्य मानुष्यं । गणिकाकर्म नोचितं ॥ सस्यबजले लब्धे । कः
 स्वंपकेन लिपति ॥ ६१ ॥ तन्निशम्य प्रबुद्धा सा । प्रोचेऽहं जीवितावधि ॥ एकं मुक्त्वा नृ-
 पादिष्टं । न स्पृह्यामि नरं परं ॥ ६२ ॥ एवं तस्यां निवृत्तायां । जितकासी यती श्वरः ॥ छिद्-
 रंगस्योरस्रमिव । व्यधात्सग्रंतं विधिं ॥ ६३ ॥ वैरागमाणः कामोऽसौ । माकार्षीः सौखिकं
 निशि ॥ इति सन्नद्ध एवर्षिः । कृपां जाप्रदवाहयत् ॥ ६४ ॥ प्रातः कोशा ववंदे तं । सोऽप्या-
 ख्यद्धर्ममार्हितं ॥ प्रपेदे सा च सम्यक्त्व—समग्रां द्वादशव्रतीं ॥ ६५ ॥ ब्रह्माहं कामवीरस्य
 । यत्कृता सापि धार्मिकी ॥ स्थूलचद्रेण तन्नूनं । वीरज्जोड्या वसुंधरा ॥ ६६ ॥ कोशया अ-
 कृशं पुण्य—कोशमन्वहमर्षयन् ॥ पूर्वस्नेहादिव मुनि—श्रतुर्मसीमती यिवान् ॥ ६७ ॥ अ-
 थ स्वस्वप्रतिज्ञाते । निर्व्यूढे ते महर्षयः ॥ हर्षाद्धर्षाल्यथे जाते । गुरुपातं ययुस्त्रयः ॥ ६८ ॥
 नेमुषस्तान् गुरुः प्रोचे । ज्ञो ज्ञो दुःकरकारकाः ॥ स्वागतं ज्वंतामस्ति । स्वस्तिजाजां मुनि-
 श्वराः ॥ ६९ ॥ कृणेन स्थूलचद्रौऽपि । कोशायाः सन्नपंजरात् ॥ निर्गत्य हंसवत्प्राप । गुरुं श्रु-
 तसुधोदधिं ॥ ७० ॥ तं पुण्यरुचिमायांतं । गुरुर्विद्युमिवोदधिः ॥ अच्युतस्यो मुदोऽहलो । ब-

हुवीचीः प्रसारयन् ॥ ७१ ॥ जगौ स गौरवं सिञ्च—द्विव स्त्रिधदशा गुरुः ॥ दुष्करदुष्कर-
 कार । स्वागतं स्वागतं तव ॥ ७२ ॥ तमादरं गुरोर्वीदया—चिंतयंस्ते त्रयो मिथः ॥ अमा-
 त्यापत्यमित्येष । गुरुजिर्मान्यतेऽधिकं ॥ ७३ ॥ वयं सहामहे कष्टं । यशोऽपि न लजामहे ॥
 यद्वा नः पदाहीनानां । क श्वाघा पक्षिणामिव ॥ ७४ ॥ स्थितिश्च चित्रशालायां । बिरुदं च
 तदीदृशं ॥ अहो यशसि सुप्रापे । वयं क्लिश्यामहे मुधा ॥ ७५ ॥ एष्यदूर्ध्वे ग्रहीष्यामो—ऽ-
 जिग्रहं तदमुं वयं ॥ चिंतयेत्यष्टमासांस्ते । निन्दुः प्रब्रह्मत्सराः ॥ ७६ ॥ वर्षागमे गुरुं न-
 त्वा—ऽजिजग्राह गुहामुनिः ॥ कोशावेशमन्यवस्थास्ये । चतुर्मासीमिमामहं ॥ ७७ ॥ वक्त्येष
 स्पृष्ट्या स्थूल—जद्रस्येति विचारयन् ॥ गुरुस्तमन्यथाद्भ्रु । मासभूरविमृश्यकृत् ॥ ७८ ॥ ता-
 राकर्षाज्ञिपानाब्धि—तरणादीर्बलंघनं ॥ सुकरं दुष्करा किंतु । प्रतिज्ञेयं महात्मनां ॥ ७९ ॥
 सोऽप्यूचे स्थूलजड्रेण । प्रतिज्ञापाञ्चि यद्यसौ ॥ तत्किं ततोऽपि हीनोऽस्मि । यद्बुवेजापयतेति
 मां ॥ ८० ॥ गुरुः प्रोवाच का स्पर्धा । स्थूलजड्रेण ते मुने ॥ खद्योतस्येव सूर्येण । गोष्पद-
 स्येव वार्द्धिणा ॥ ८१ ॥ वज्रं वज्रेण नायोत्रि—विद्युताद्रिर्न पाण्डिजैः ॥ पशुना द्रुर्न च तूणैः ।

सिंहेनेजो न कूरवैः ॥ ७२ ॥ शेषस्तादर्थ्येण नो दंशै—स्तमोऽर्केण न तारकैः ॥ जं येत तत्र
 तेनैव । मनोभूर्न जवाहशैः ॥ ७३ ॥ युग्मं ॥ मागास्तत्र गतः प्राच्या—दपि पुण्यात्पतिष्य-
 सि ॥ कोशाया दुःसहं सिंह—कंदरादपि मंदिरं ॥ ७४ ॥ शुभोदकां गुरोर्वाच—मवधूयेति
 मानतः ॥ धृतांकुशः करीवाशु । स कोशासदनं ययौ ॥ ७५ ॥ तं वीक्ष्य विविदे कोशा । स-
 मायातोऽस्यसाविह ॥ स्पर्धया स्थूलजद्रस्य । जद्रेजस्येव बर्करः ॥ ७६ ॥ तथापि सा ववदे
 तं । सोऽप्ययाचत तामथ ॥ सुलोचने चतुर्मासं । स्यातुमाश्रयमर्पय ॥ ७७ ॥ तस्य फेरोरिवा-
 दत्त । चित्रसन्न तदेव सा ॥ श्रीस्थूलजद्रपारीद्रो । यत्र गर्जन्निव स्थितः ॥ ७८ ॥ जीवंतीव ह-
 संतीव । चित्ररूपाणि वीक्ष्य सः ॥ विवशस्तत्र भूतात् । इवात्राम्यदितस्ततः ॥ ७९ ॥ काले
 च कोशाया दत्तै—राहारैः स्मरजीवनैः ॥ विहृतात्मा स तद्वासी—रपि देवीरिवैकृत ॥ ८० ॥
 कोशा विहितशृंगारो—पतस्थे तं परीक्षितुं ॥ ह्युजितो वीक्ष्य तां चक्रे । स चाट्टनि रिरं-
 सया ॥ ८१ ॥ सापि प्रोचे महाजाग । प्रोगाः स्युर्न हि वार्तया ॥ वयं वेश्या विना विसं ।
 न वश्याः स्मः कथंचन ॥ ८२ ॥ मुनिः स्माह ह्युतोऽस्मात्सु । धनं धन्ये तपस्विषु ॥ न विज्ञा-

तमभूयत्वं । कठिनेदृग् नविष्यसि ॥ ९३ ॥ सांवदद् व्रज नेपालं । नृपालस्तत्र दास्यति ॥ अ-
 पूर्वातिथये तुच्यं । लक्षार्धं रत्नकंबलं ॥ ९४ ॥ कुचावनामिवादाय । तस्या आज्ञामथो मु-
 निः ॥ संसारमित्रं नेपाल-विषयं प्रत्यधावत ॥ ९५ ॥ शुभ्रजावानिवाहृदन् । हरितः सरितः
 पुनः ॥ श्रुतोक्तिवदतिक्रामन् । पंके मोह इव स्वलन् ॥ ९६ ॥ कदाशया परिब्रश्यन् ।
 कापि मार्गाद् व्रतादिव ॥ चापितः कापि विषयै—रिव शार्ङ्गलशब्दितैः ॥ ९७ ॥ मेघधाराः
 शरसारा—निवानंगस्य सासहिः ॥ नेपालमगमदेशं । क्लेशितः स मनोजुवा ॥ ९८ ॥ अ-
 न्यर्थं तत्र भूपालं । स लेप्ते रत्नकंबलं ॥ तं बीजमित्र बोधस्य । न्यस्थाहंकांतरा मुनिः ॥ ९९ ॥
 वलितश्रौरपट्वीषु । संचरन्नयमैद्वयत ॥ शुकेन ज्ञानिना शैल-शिरःपंजरवर्तिना ॥ १०० ॥
 ऊचे जिह्वान् शुको लक्षं । याति धावत धावत ॥ ईयुस्तेऽपि मुनिं वीक्ष्या—किंचनं मुमुक्षुः
 पुनः ॥ १ ॥ आजन्मान्यस्तपैशुन्य । इव कीरे तथैव च ॥ जटपाके ते पुनर्जिह्वा । मुनिं धृ-
 त्वा बजाबिरे ॥ २ ॥ अन्नयं तव ज्ञो ब्रूहि । सत्यं पार्श्वे तवास्ति किं ॥ ज्ञातुं सत्यगिरं कीरं
 । पृच्छ्यसे न तु लोचतः ॥ ३ ॥ जटपन्नथ यथावृत्तं । मुक्तस्तैः कृपया मुनिः ॥ संप्रातः पाट-

लिपुत्रं । कोशायाः कंबलं ददौ ॥ ४ ॥ सापि मंछु गृहस्त्रोतो-जंत्राले कंबलं न्यधात् ॥ सा-
 धुरूचे हहा मुग्धे । किमेतच्छ्रुतवत्यसि ॥ ५ ॥ कोशोचे कंबलं पंके । निमग्नं सूढ शोचसि ॥
 मजातं स्त्रीवपुःपंके । न तु स्वं व्रतमुज्ज्वलं ॥६॥ त्रिवेकिनापि मेधावि-न्नधावि विषयेहया ॥
 शुक्लपक्षेण ही हंसे-नेव पंकाशया त्वया ॥७॥ ततः संजातंचैतन्यः । स्वं निंदन्नवदन्मुनिः ॥ सा-
 धिव साधु बुवाणासि । बोधदात्री त्वमेव मे ॥८॥ त्वयोद्धृतोऽस्मि नावेव । मज्जन्मोहोद्धावहं ॥ त्वया
 दीपिकथेवाद्य । सन्मार्गेऽस्मि निवेशितः ॥९॥ त्वया तन्मे कृतं यन्न । कुरुते कोऽपि बांधवः ॥ ज्ञायते
 स्थूलजद्रोऽत्र । तस्थौ सुस्थमना मुनिः ॥१०॥ कोशा प्रोचे मया ब्रह्म-धारिण्यापि मुनीश्वर ॥
 यत्त्वेदितोऽसि बोधाय । तत्कृतव्यं कृमाकर ॥११॥ अतःपरं त्वया शील-रत्नं चेतःसमुद्भूते
 ॥ तथा धार्यं यथा नैत-न्मुष्णंतीं द्रियतस्कराः ॥१२॥ उमिति प्रतिपद्याथा-गमद् गुर्वतिकं मु-
 निः ॥ गुरुं च स्थूलजद्रं च । स्वापराधमविद्वामत् ॥ १३ ॥ गृहीत्वालोचनां सम्य-ग्बोधि-
 संशोधितव्रतः ॥ तेषु मुनिर्मनोजन्म-जाड्यभीष्मत्तपं तपः ॥ १४ ॥ कोशां नृपोऽज्यदा तु-
 ष्ठो । कस्मैचिद्रथिने ददौ ॥ तमन्नावापि सा भेजे । राजादेशवशंवदा ॥ १५ ॥ गुणेषु स्थूल-

नद्रस्य । तस्यां लीनं सदा मनः ॥ रथी रंजयितुं स्वीयं—कलामिवमदीदृशत् ॥ १६ ॥ गत्रा-
 दास्यो गृहोद्याने । स बुंबीमात्रभूरुहः ॥ विव्याध पत्रिणा तस्य । पुंखमन्धेन पत्रिणा ॥ १७ ॥
 अतुपुंखं शरद्वेपा—त्करग्राह्यां शरावलीं ॥ ज्ञात्वा धुरप्रबाणेन । बुंब्या वृंतं स चिच्छिदे ॥
 ॥ १८ ॥ स बाणगणमाकृष्य । बुंबीं जग्राह पाणिना ॥ सुखं चैद्विष्ट कोशायाः । स्वं शुश्रू-
 षुर्ग्रशस्ततः ॥ १९ ॥ कोशाप्यस्य पुरः स्थाव—मानिन्ये सर्षपैर्नृतं ॥ तद्रूढ्वर्धं सूचिकां न्य-
 स्य । तद्रे प्रनर्तत च ॥ २० ॥ न विद्धांसा तथा सूच्या । नाचबलकोऽपि सर्षपः ॥ तत्साक्षा-
 द्दीदृश्य विज्ञानं । प्रशशंस नृशं रथी ॥ २१ ॥ कोशावदन्महाजाग । कोऽयं ते विस्मयो वृथा ॥
 यथेनाज्यस्यते कर्म । तत्र स्यात्तस्य कौशलं ॥ २२ ॥ न दुष्करं त्रोटनमात्रबुंब्या । न दुष्करं शि-
 द्धितनर्तनं च ॥ तद्रुष्करं यत्सं महानुजावः । शुक्रस्वजावो बुवनेऽत्र तच्छ्रौ ॥ २३ ॥ स एवैको
 मुनिरन—ज्यस्तकर्मणि कर्मठः ॥ जोगसन्ननि योगस्य । यो गतः परमां कलां ॥ २४ ॥ मन्थेऽहं
 स्थूलघट्टोऽयं । वज्रसारेण निर्मितः ॥ शेषास्तु स्त्रीसरिद्ध्रश्याः । पुरुषा वालुकामयाः ॥ २५ ॥
 स्थूलघट्टः स को यस्ते । सुशीलोऽपि हृदि स्थितः ॥ दृश्युर्के रश्मिना साधो—प्रगंथीव जगा-

द सा ॥ ३६ ॥ मंत्रिणः शकफालस्य । सूनुर्द्धादिशत्रुसर्षी ॥ सुभ्रत्वा ल्यभत्वा च सां जेजे ।
 स्थूलप्रज्ञो व्रतश्रियं ॥ ३७ ॥ सोऽत्रैव चित्रशालायां । चतुर्मासी पुनः स्थितः ॥ मद्दिलासै-
 र्न च प्राप्ते—रिवाद्भिः स्थानतश्च्युतः ॥ ३८ ॥ इतरैः कटपत्रद्वीव । या ससंभ्रममैद्विषि ॥ ते-
 नैकेनाबुल्लोकेऽहं । कोशा कोशातकीव सा ॥ ३९ ॥ रथग्रवग्यस्त्वया विज्ञे । वर्यते वीर एव
 सः ॥ जाता महोपकर्त्री त्वं । तद्बृत्तश्रवणान्मम ॥ ३० ॥ यस्ते तस्थौ हृदि स्थास्या—स्यहं
 तच्चरणंतिके ॥ इत्युक्त्वा रथिकः स्थूल—प्रद्वान्यर्णेऽजजद् व्रतं ॥ ३१ ॥ ल्यभत्वा च विष्यद्-
 दुर्भिक्ष—जयादिव सुवस्तवं ॥ श्रीसंभृतगुरुः पुण्य-रथेन द्यां गतोऽन्यदा ॥ ३२ ॥ अथा-
 भूत्तत्र दुर्भिक्षं । भेदो यत्रादिमोऽनुटत् ॥ चतुर्भेदस्य पुण्यस्य । तार्तीयिकस्तु पप्रथे ॥ ३३ ॥
 चक्त्वा ज्ञावात्तदा गच्छे । समुदाथेन सीदति ॥ केनापि साधुना क्वापि । स्थित्वानीयते वास-
 रः ॥ ३४ ॥ मुनीनामगल्लोचं । कुधाकीणोजसां तदा ॥ नांबुमात्रेण शास्त्रदु—विनाशेना-
 पि शुष्यति ॥ ३५ ॥ दुर्भिक्षोपरमे गहो—ऽमिलत्पुष्पपुरेऽखिलः ॥ यद्यस्यैति तदादाथे—
 कादशांगीमभेलयत् ॥ ३६ ॥ अस्मारि हृष्टिवादार्यं । स्थितो नेपालमंफले ॥ प्रद्रवबाहुगुरुः सा-

धु—संधेन श्रुतकेवली ॥ ३७ ॥ प्रैषीद्गुरुनथाह्लातुं । संघस्तत्र मुनिच्छयं ॥ तेन गत्वा स-
 साहूता । एवं श्रीगुरवो जयुः ॥ ३७ ॥ अत्सौ ध्यानं महाप्राण-महं साधोमि सांप्रतं ॥ सा-
 ध्यते द्वादशाब्ध्या त—सत्सिद्धावेष्यते मया ॥ ३८ ॥ सिद्धेऽमुष्मिन् महाध्याने—ऽबुद्धोम
 प्रतिबोप वा ॥ चतुर्दशपि पूर्वाणि । गण्यन्तेतमुहूर्ततः ॥ ४० ॥ ताभ्यामथ निवृत्योक्ते । नि-
 खिले गुरुभाषिते ॥ संधेनान्यो पुनस्तत्रा—नुशिष्य प्रहितौ मुनी ॥ ४१ ॥ तौ गत्वात्रोचतां
 तत्र । अद्भवाहुगुरुंप्रति ॥ न मानयति संघाज्ञां । यः स कं दंरुमहंति ॥ ४२ ॥ कार्यः स
 बाह्य इत्युक्ते । गुरुणा तावजदपतां ॥ तत्संघलंघनाद्यू—मपि तदंरुमहंथ ॥ ४३ ॥ तन्निश-
 म्य गुरुर्चीत्या । कंपमान श्वावदत् ॥ किमेवं भगवान् संघो । मह्यं जक्ताय कुप्यति ॥ ४४ ॥
 न विन्नेमि तथा दावा—न्न विन्नेम्युरगात्तथा ॥ यथा विन्नेमि श्रीसंघ—कोपाद्भवनिबंधनात्
 ॥ ४५ ॥ ममागः क्षमतां संघः । प्रसद्य कुरुतादिदं ॥ अत्र तत्र संति सुप्रज्ञा । विनेया विन-
 योज्ज्वलाः ॥ ४६ ॥ तानिह प्रहिणोत्वाशु । तेभ्यो दास्याम्यनारतं ॥ वाचनाः सप्त तास्वे-
 का । त्रिदाचर्यात् आगतः ॥ ४७ ॥ कालवेलात्रये तिस्र—स्तिस्रः संध्यविधेरनु ॥ एवं गण-

स्य कार्यं स्या—न्मत्कार्यस्यापि न कृतिः ॥ ४७ ॥ तात्रयामेयेति कथिते । संघः प्रैषीदरो-
 षणः ॥ शतानि स्थूलजद्रादीन् । पंच प्रेक्षावतो मुनीन् ॥ ४८ ॥ जग्मुस्ते तत्र नेमुश्च । ज-
 द्रबाहुगुरुं मुदा ॥ गुरुस्तेऽप्योऽनिशं सप्त । यथोक्ता वाचना ददौ ॥ ५० ॥ ते प्राज्ञा वाचना-
 दपत्वा—न्निर्वेदं स्वयमैयरुः ॥ नामं नामं गुरुन् कोऽपि । कदापि ववद्वे मुनिः ॥ ५१ ॥
 स्थूलजद्रस्वनिर्विण्ण—चित्तस्तत्रैव तस्थिवान् ॥ अर्धैष्ट चाष्टत्रिवर्षैः । पूर्वाण्यष्टौ शनैः शनैः
 ॥ ५२ ॥ गुरुस्तं स्माह जानामि । वत्स ते वाचनाद्विपका मा ॥ खिद्यस्व पुनर्धर्मानं । सिद्धप्रा-
 यं ममाज्ञानि ॥ ५३ ॥ ततः परं प्रदास्ये ते । वाचनां वांछितावधि ॥ इत्युक्ते गुरुणा हृष्टः ।
 स्थूलजद्रो जगाविति ॥ ५४ ॥ तस्थुषः प्रभ्रुपादति । न मे खेदो मनागपि ॥ का न्यूनता नृ-
 णां कल्प—द्रुमहायोपसेवितां ॥ ५५ ॥ वाचनादपि मे युष्म — दादिष्टा तुष्टये चृशं ॥
 धाराधरांबुधारेव । चातकस्यापि निर्मला ॥ ५६ ॥ ततस्तुष्टेन गुरुणा । ध्यानसिद्धौ प्रयत्नतः
 ॥ पावितोऽसौ द्विवस्तून—दशपूर्वा क्रमाद्भूत् ॥ ५७ ॥ इतश्च श्रीयको मंत्री । जग्रहे स्वस्तु-
 त्तिः सह ॥ व्यापारजारनिर्विण्णो । विश्राममिव संयमं ॥ ५८ ॥ क्रियते यत्र दानाद्यै—श्च-

तुर्षिश्चरणैः स्थिरः ॥ श्रीसंधेनाहंतो धर्म—स्तत्र उवाचसि पर्वणि ॥ ५५ ॥ बहुहृत् श्रीयकः
 प्रायः । प्रत्याख्याने निरादरः ॥ कथंचित्कार्याचक्रे । पंरुषीं यक्षप्राग्रजः ॥ ६० ॥ सहमान-
 स्ततो ज्ञात्रा । पूर्वार्धं कारितस्तया ॥ उत्साहितस्ततोऽपार्ध—मुपवासं तनोऽपि च ॥ ६२ ॥
 दिनं कथंचनातीत्य । निशि सुप्तः कुधार्दितः ॥ विहिताराधनः साधुः । सोऽधमध्यास्त ना-
 किनां ॥ ६३ ॥ तच्छिज्ञाय प्रगे यक्षा । विषणा संघमालयत् ॥ मयाशानशनं ग्राह्य—मृषि-
 हत्यांविशुद्धये ॥ ६३ ॥ संघोऽप्यधधात्स्वयाकारि । तस्येदं हितकाम्यया ॥ तनस्त्वं साधिव शु-
 द्धासि । प्रमाणं ज्ञाव एव सः ॥६४॥ लंघनं कारणन्वैद्यो—ऽनवद्यो न कृणी पुनः ॥ पश्यं-
 श्र विजनं योगी । गीयते न तु कामुकः ॥ ६५ ॥ तूष्णीको निशि जाग्रच्च । मुनिः श्लाघ्यो
 न तस्करः ॥ लोके लोकोत्तरे वापि । ज्ञात्र एव विशिष्यते ॥ ६६ ॥ सात्रादीदिति मन्येऽहं
 । साक्षाच्चेष्टि केवली ॥ कायोत्सर्गबलेनाथ । संघेनाकार्षि देवता ॥ ६७ ॥ सा बद्धांजलि-
 लापी—त्किं स्मृतास्मि करोमि किं ॥ संघोऽवादीदिमां साध्वी । नय देवि जिनांतिकं ॥६८॥
 सोऽत्रे निर्विघ्नमत्स्यै मे । संघोऽस्तूत्सर्गज्ञाक् कृणं ॥ संघे तथा स्थिते निन्त्रे । विदेहान् देव-

तां पि तां ॥ ६९ ॥ तत्र सा जरतोद्भूत—लोकलोचनगोचरं ॥ श्रीमंथरं प्रभुं नत्वा । पप्रच्छ
 स्वात्मशोधनं ॥ ७० ॥ जिनः प्रोवाच ते किञ्चि—द्रातुर्धातान्न पातकं ॥ पातकं त्वन्नवहाठं
 । साध्वि संघापमाननात् ॥ ७१ ॥ तत्प्रायश्चित्तमादेयं । तत्राचार्यमुखान्त्वया ॥ दद्वो वयं पु-
 नस्तन्न । नृणां स्याद्बुद्धिसंशयः ॥ ७२ ॥ मंस्यते मामिहायाता । संघः कथमतीरिते ॥ स्व-
 हस्तशरवत्तस्यै । प्रभुरध्ययनान्यदात् ॥ ७३ ॥ ज्ञावना च विमुक्तिश्च । रतिवाक्यं तृतीयकं
 ॥ तुर्यं विचित्रचर्येति । तेषां नामान्यनुक्रमात् ॥ ७४ ॥ सकृदुक्तान्यपि प्रज्ञा—बलात्तान्य-
 वंधृत्य सा ॥ स्वस्थानमागतादत्त । संघायोक्त्वा जिनोदितं ॥ ७५ ॥ तेषामसध्ययने आद्ये-
 आचारांगस्य चूलिके ॥ अन्ये संघेन चक्राते । दशैकालिकस्य च ॥ ७६ ॥ प्रायश्चित्तं प्रप-
 द्याथ । गुरुकं सा महासती ॥ समं स्वजामितिः स्थूल—जद्रोत्कापालयद् व्रतं ॥ ७७ ॥ उ-
 पेतः स्थूलजद्राद्यैः । कलत्रैरिव कुंजरः ॥ श्रीजद्रबाहुसुरीन्द्र—स्तदागात्पुरमन्यदा ॥ ७८ ॥
 तस्थिवांसं पुरोपांते । यक्षामुख्यास्तपोधनाः ॥ अश्वेत्य गुरुमानेसु—ज्यैष्ठ्यार्थं ददृशुर्न तु ॥
 ॥ ७९ ॥ व्यजिज्ञपन्निति गुरुं । गुरुणा गौरवेण ताः ॥ चिराद्दिदृक्षितः पूज्याः । स्थूलजद्रो

मुनेः क सः ॥ ७० ॥ आसन्नेऽस्मिन् देवकुले । पठन्नस्ति महामुनिः ॥ इत्युक्ते गुरुणा प्रीति-
 श्रितास्ताः प्रतस्थिरे ॥ ७१ ॥ आयांतीः सोदरीवीक्ष्य । चिराच्चारित्रशाखिनीः ॥ सिंहरूपं मु-
 निश्चक्रे । लब्धिं दर्शयितुं निजां ॥ ७२ ॥ आगतास्तत्र ता वीक्ष्य । पुढाब्धोऽत्रितभूतबं ॥ प्र-
 सारितास्यकुहरं । हरिं वत्र खिरे चिया ॥ ७३ ॥ क्रंदंत्यो गुरुमित्यूचु—वयं हंत हता हताः
 ॥ यन्नृकेसरिणस्तस्य । स्थानेऽस्ति पशुकेसरी ॥ ७४ ॥ गुरुस्ता उप्युज्योचे । यात यात त-
 पोधनाः ॥ ज्येष्ठार्यं तत्र वंदध्वं । केसरी नास्यबं शुचा ॥ ७५ ॥ त्रिस्मिता आगतास्तत्र ।
 स्थूलजडं मुनीश्वरं ॥ नत्वोचुः किमिदं सिंह—रूपं पूज्यैरदर्शयत ॥ ७६ ॥ सोऽत्रक् पूर्वेषु नृ-
 चिया । ईदृश्यः संति लब्धयः ॥ मुक्ता इवांबुधौ कल्प—लता इव सुराचले ॥ ७७ ॥ चिरा-
 दुत्कंठितानां वः । परिज्ञाय समागमं ॥ कृत्वा केसरिणो रूपं । चित्रमेवं व्यधामहं ॥ ७८ ॥
 तेषामथ मिथः पुण्य—गोष्ठी प्रावर्तत क्णं ॥ गतासु तासु चाध्येतुं । स्थूलजडोऽत्रजड् गुरु-
 न् ॥ ७९ ॥ गुरवो न्यगदन् वत्स । पूर्वार्थान्न त्वमर्हसि ॥ घृतपूरानिवांजीणी । दुष्टः सूनुनि-
 धीनित्र ॥ ८० ॥ ध्यायन् जन्मात्रधि स्वागः । स्मृत्वा तात्कालिकं च तत् ॥ हीणोऽक्रमय-

दाचार्या-नपुनःकरणेन सः ॥ ए१ ॥ गुरवोऽन्निदधुधीर । यदि त्वयि महाकुले ॥ पूर्वार्थी न
 हि जीर्णास्त-ज्जरिष्यति कथं परे ॥ ए२ ॥ एतद्भूतं जयाज्जाड्य-मिदं तरणितस्तमः ॥ एष
 शीतत्विषो दाहो । विकारो यद्भवाहशां ॥ ए३ ॥ ततस्त्वं वाचनानर्ह । इत्याकण्यानुतापञ्चूः
 ॥ प्रसादयितुमाचार्यान् । मुनिः संघममेलयत् ॥ ए४ ॥ संघोऽवादीद् गुरुन् पूज्या । वाचना-
 मुष्य दीयतां ॥ सहते संतुमेकं हि । गुरवः स्वामिनो यथा ॥ ए५ ॥ संघेनाच्यर्थितो ज-
 क्त्या । व्यमृशद्गुरुरागमं ॥ नोक्तोऽहं तत्र किंत्वेष । चरमः श्रुतकेवली ॥ ए६ ॥ नद्रवाहुगुरुः
 काले । सर्वपूर्वाब्धिपारगं ॥ तमाचार्यपदे न्यस्य । ज्ञेजे त्रिदिवसंपदं ॥ ए७ ॥ तमःस्तोमं ह-
 रन्तृणां । विहारेणांशुमानिव ॥ स सूरिद्रोऽन्यदा पादैः । श्रावस्तीमंपुनात् पुरीं ॥ ए८ ॥ सं-
 तृप्तानिव निष्वाता-नायातान्नागरान् प्रति ॥ व्याख्यामिषेण पीयूष-प्रपां तत्रातनिष्ट सः ॥
 ॥ ३०० ॥ धनदेवद्विजं ज्ञात्वा । बालमित्रमनागतं ॥ गुरुर्जगाम तद्धाम । स्नेहस्तेनपि दु-
 स्त्यजः ॥ ? ॥ द्विजपत्न्या धनेश्वर्या । गुरुगौरवितो वृशं ॥ बन्नाषे धनदेवः किं । नेद्दयते
 नीरुगस्ति किं ॥ ३ ॥ सा जगाद् त्वयादायि । यदाकिंचन्यमंजसा ॥ अनिहोरपि ते सख्यु-

स्तदादि तदढोक्तम् ॥ ३ ॥ न मान्यः क्वचिदप्यर्थ—हीनः कुकविकाव्यवत् ॥ स ब्राम्ह्यति
 दिशः सर्वा । न तु काप्यश्रुते धनं ॥ ४ ॥ तत् श्रुत्वा प्रिययेवालं । कृपया प्रेरितः प्रभुः ॥
 निधानं तद्गृहे जान—न्नित्यूचे हस्तसंज्ञया ॥ ५ ॥ इदं चेदृक् तच्च तादृक् । पश्य जातं च
 कीदृशं ॥ इत्युक्त्वा गुरुत्तस्थौ । विजहारान्यतस्ततः ॥ ६ ॥ समये च समायातं । धनदेवं
 धनेश्वरी ॥ श्रीस्थूलचन्द्रवृत्तांतं । तमामूलमबोधयत् ॥ ७ ॥ न तस्य ज्ञानिनश्चेष्टा । दृष्टा क-
 चन निष्फला ॥ इति तत्करसंज्ञांकं । चखान स्थानकं द्विजः ॥ ८ ॥ कृपादिव जलं स्वर्ण-
 पूर्णं प्रादुरचूततः ॥ निधानं तेन स श्रीमा—नचूचंद्र इवोदितः ॥ ९ ॥ तत्परंपरया श्रुत्वा
 । सूरिराजो व्यंचितयत् ॥ हहा मया मनोमोहा—च्चक्रेऽधिकरणं महत् ॥ १० ॥ यदि प्र-
 ब्राजयाम्येन—मेनस्तन्मे न वर्धते ॥ ध्यात्विति भगवान् भूयः । श्रावस्तीं पुरीमाययौ ॥ ११ ॥
 तेन तेने तथा तत्र । देशना क्लेशनाशिनी ॥ द्विजराजः प्रवव्राज । यथा कृतधनव्ययः ॥
 ॥ १२ ॥ विहरन्नथ सूींद्र—श्रंद्रसूर्यौ ग्रहेष्विव ॥ मुखौ चूयस्सु शिष्येषु । द्वौ शिष्यौ
 ॥ १३ ॥ महानिगिरिसुहस्र्याख्यौ । तो क्रमाद्दशपूर्विणौ ॥ आचार्यौ सूरिराजेन ।

विहितौ महितौजसा ॥ १४ ॥ मोहस्याद्यः प्ररोहो लवणिमलवली कामभूपालकोशः । कोशा
यस्योपदेशादजनि जिनमते श्राविका प्रावकाम्या ॥ स श्रीमान् स्थूलजद्रप्रचुरखिलजगज्जा-
तुजेगीयमाना—जिह्मब्रह्मावसाने सुविहितविधिना वैबुधं धाम ज्ञेजे ॥ १५ ॥ इति श्रीस्थू-
लजद्रकथा समाप्ता. ॥

तदेवमुक्तः श्रावकस्य समस्तोऽहोरात्रविधिरथ निगमनपूर्वं कृत्यशेषं गाथाद्वयेनाह—
॥ मूलम् ॥—दिवसंनिसाविहिमेवं । सेवंतो अह कमेण खीणबलो ॥ बुध्निय प्रवंत-
मुध्निय । ममत्तमालंबिय दढत्तं ॥ ५६ ॥ आलोइयाइयारो । प्रावंतो नियमणे नमुक्कारं ॥
मुक्कारंजो अणसण—विहिणा पाणे परिच्चयइ ॥ ५७ ॥ व्याख्या—एवं पूर्वोक्तीत्या दिवस-
निशाविधिमहोरात्रिकृत्यं सेवमानः स श्रावकः क्रमेण कालपर्यायेण कीणमदपीभूतं बलं म-
नोवाक्कायानां यस्य स कीणबलः सन् वैद्याद्युपदेशादिना बुध्वा ज्ञात्वा प्रवांतमायुःक्षयं, उ-
ध्नित्वा त्यक्त्वा ममत्वं स्वजनादौ, आलंब्य दढत्वं धैर्यं, आ इत्यपराधमर्यादयालोचिता द-
र्शिताः प्रस्ताबाद्युरोरंतिचारा ज्ञानादीनां येन स तथा. यद्वा आलोचिता हेयत्वेन विचा-

रिताः; प्रस्तावात्संख्येनाव्या । इहलोकशंसापरद्वौकाशंसाजीविताशंसाभरणशंसाकामभोग-
शंसात्मका अतीचारा येन स तथाः नावयन्निजमनसि नमस्कारं, मुक्ता आरंभा सावद्यव्याः
पारा येन स मुक्तारंभः अनशनविधिना—जिणत्रवणे चिद्ब्रंदेण । गुरुवंदणविग्रकणायच-
उसरणं ॥ दुक्कगुरिहा सुकमाणु—मोयणा वयसमुच्चरणा ॥ १ ॥ सयलाणं जीवाणं । स-
यणाणं खामणं च संघस्स ॥ असुहार्दिणं खामण—मासायणदोसप्रक्रिमणं ॥ २ ॥ संघो-
वि कांडस्सगं । खवगो सक्कत्थयं सुगुरुनमणं ॥ पावडाणाईणं । चाडं गुरुवंदणाणसणं ॥३॥
इत्थेवंरूपेण प्राणान् परित्यजति. उक्तार्थोपसंहारमाह—

॥ मूलम् ॥—गहणं अणुव्याणं । सामादयं सव्वपोसहो पुणो ॥ अणसणमरणं इय-
सा—वयाण चत्तारि आसासा ॥ ५७ ॥ व्याख्या—स्पषा, नवरं निरंतरमनेकारंज संजवडु-
रितप्रांग्चारारितानां श्रावकाणां चत्वार्याश्चासा विश्रामभूमयः. उक्तं च स्थानागे—जाइ
णं वहमाणस्स चत्तारि आसासा पद्देत्ता तंजहा—जत्थणं अंसं साहरइ, जत्थ वि-
य ए उच्चारं पासवणं वा परिवेइ २, जत्थ वि य ए नागकुमारात्तासंसि वा सुवण्णु-

मार्वारसंसि वा वासं उवेद ३, जत्थ विं यणं आवकहाए चिठइ ४. एवमेव समणोवासगस्स
 णं चत्तारि आसांसा पन्नत्ता, तं जहां जत्थणं सीलगुणवयवेरमणपच्चखाणपोसहोववासा-
 इ पन्निवज्जाइ २, जत्थ विं य णं सामाइयं देसावगासिञ्चं वा पन्निवज्जाइ ३, जत्थ विं य णं अप-
 चाउदसइमुदिट्ठपुस्सिमांसिणिसु पन्निपुणं पोसहं सम्मं अणुपालेइ ३, जत्थ विं य णं अप-
 ह्मिमारणंतिअसंवेहनाकुसणाञ्जुसिए नत्तपन्निआइस्सिए पाउवगए कावं अणवकंसमाणे
 विहरइ. तदेवं प्रसंगतो देशविरतस्य पर्यतविधिमप्युक्त्वा सांप्रतं क्रमप्राप्तं फलद्वारमाह-

॥ मूलम् ॥-तो पत्तो देवलो गो । तउ बुउ उअरित्तु सुकुवेसु ॥ धरियवउ धुणियउ ।
 अपावयं पावए गणं ॥ ५ए ॥ व्याख्या-स्पष्टा, नवरं धृतव्रतः प्रपन्नसर्वविरतिस्ततस्तपोध्या-
 नबलाधुतमपसारितं रजःश्व रजः स्वभावनिर्भलस्यात्सनो मालिन्यकरणादष्टविधं कर्म येन
 स धुतरजा, अपापकमपापस्थानकं मुक्तिबद्धाणं प्राप्नोति. अनेन देशविरतेरनंतरं फलं स्व-
 र्गाः परंपरं तु मोक्षोऽपीति प्रतिपादितं. ततः प्रकृष्टफलेयं देशविरतिरिति न तत्र श्रावकैर्नि-
 रुध्यमैर्जाव्यंभिति. यदाह-साम्राज्यं परिधर्तुमक्षममतिप्रामाधिपः स्यान्न किं । किं कोटिध्वजता-

तामत्रापनुमनलं न स्यात्सहस्रेश्वरः ॥ किं वा कांचनसन्ननामनुचितस्तिष्टेन्न तार्णद्वये । यो
धत्ते न हि सर्वतः स विरतिं दध्यान्न किं देशतः ॥ १ ॥ पंचाणुव्रतचारिर्मेन्द्रियबलः सम्य-
क्त्वकुंजस्यल-स्तुल्योजो व्यवहारनिश्चयरदो दानाद्युदारक्रमः ॥ ज्ञानाद्युत्तममंरुनो घनयशो-
घंटारणत्कारभू-रास्तां श्रावकचित्तसंसदि सदा गार्हस्थ्यधर्मद्विपः ॥ २ ॥ इति श्रीश्रंचलग-
ढ्याधिराजश्रीमहेंद्रप्रत्नसूरिशिष्यश्रीजयशेखरसूरिविरचितायां स्वोपज्ञोपदेशचिंतामणिवृत्तौ दे-
शविरत्नधिकारस्तृतीयः समाप्तः ॥ श्रीरस्तु ॥

॥ समाप्तोऽयं ग्रंथो गुरुश्रीमच्चारित्रविजयसुप्रसादात् ॥

लब्ध्वा यदीयचरणंबुजतारसारं । स्वादृष्टाधरितदिव्यसुधासमूहम् ॥

संसारकाननतटे ह्यटतालिनेव । पीतो मया प्रवरबोधरसप्रवाहः ॥

वंदे मम गुरुं तं च । चारित्रविजयाह्वयं ॥ परोपकारिणां धुर्यं । चित्रं चारित्रमाश्रितम् ॥१॥ गुणं

आ ग्रंथ श्रीजामनगरनिवासि पंक्ति श्रावक हीरालाल हंसराजे स्वपरना श्रेय माटे
पोताना श्रीजैनज्ञास्करोदय ढापखानामां ढापी प्रसिद्ध कर्णो ढे. ॥ श्रीरस्तु ॥

॥ इति श्रीउपदेशचिंतामणस्तुतीयो भागः समाप्तः ॥

॥ श्रीनिनाय नमः ॥

॥ श्रीलपदेशचिंतामणिः भाग ४ ॥

(कर्ता श्रीजयशेखरसूरिः)

रुपावी प्रसिद्ध करनार.

पंडित श्रावक हीराबाल हंसराज. (जामनगरवाळा)

वीरसंवत् २४४८.

विक्रमसं० १९७८,

सन्ने १९२२.

किंमत—रु. ३-८-०

श्री जैनभास्करोदय प्रिन्टिंग प्रेस—जामनगर.

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ श्रीचारित्रविजयगुरुभ्यो नमः ॥

॥ अथ श्रीउपदेशचिंतामणिः सटीकः प्रारभ्यते ॥

(कर्ता जयशेखरसूरिः)

(चतुर्थो जागः)

ढपावी प्रसिद्ध करनार—पंक्ति श्रावक हीराबाल हंसराज (जामनगरवाळा)

अथ चतुर्थः सर्वविरत्यधिकारः प्रस्तूयते, तस्य च पूर्वेषु सह संबंधगर्भो प्रस्तावनासाह-
॥ मूलम् ॥ इह देशेणं विरई । भणिया इत्तो वि होइ कमणिजा ॥ ज्वाणं सबविरई ।
सरलो मगो सिवपुरस्स ॥ १ ॥ व्याख्या—इति पूर्वोक्तरीत्या जणिता प्रतिपादिता मया
देशेन विरतिः, इतोऽस्या देशविरतेरपि सर्वविरतिर्नैव्यानामासन्नमोक्षाणां कमनीया स्पृ-
हणीया जवति, यत इयासितस्थानंतसुखास्पदस्य शिवपुरस्य सरल ऋजुः पंथाः. यथा हि

सर्वविरतास्तद्भावेऽपि मोक्षं व्रजन्ति, न तथा देशविरतास्तेषां त्रवांतरैरेव मोक्षान्निधानादित्यनेन संबन्धेनायमधिकारः प्रस्तूयते; अथ सर्वविरतिप्रतिपादिकां द्वारगाथामाह—

॥ मूलम् ॥ वैरगं चारिते । पक्वित्तिनाणविणयकिरियाड ॥ संयमज्ञेया मुण्णियुण-दि-
णकिच्चफलाइं इह बुच्चं ॥ १ ॥ व्याख्या-न हि वैराग्यं विना सर्वविरतिरुपतिष्ठते, इति प्र-
थमं वैराग्यं, वैराग्ये सत्यपि कोऽपि परीषहादिञ्जीस्तया दीक्षां न प्रपद्यते, ततश्चारित्रे चा-
रित्रविषये प्रतिपत्तिमंगीकारं, ततो यथोत्तरं प्राधान्येन ज्ञानविनयक्रियास्ततः संयमज्ञेदान्
सतदशं, ततो मुनिनां गुणान्, ततः साधोर्दिनकृत्यं, दिनक्षणनाडात्रिरपि ग्राह्या. ततः सु-
पालितायाः सर्वविरतेः फलमिह चतुर्थाधिकारे बद्ध्ये इति सर्वत्र योज्यं. तत्र पूर्वं वैराग्य-
स्वरूपमाह—

॥ मूलम् ॥ रोगेण व सोगेण व । दुस्केण व जं जराण उद्धसइ ॥ मगंति न वेरगं ।
तं विबुधा अप्पकालंति ॥ ३ ॥ व्याख्या-रोगेण वा कासश्वासादिना, शोकेन वा पुत्रवियो-
गजन्मना, दुःखेन वा बधबंधादिकेन हेतुना जनानां निर्विवेकानां यद्वैराग्यं, धिगसुं रोग-

शोकाद्यपायबहुलं संसारमसारमिति विमर्शात्मकमुल्लसति, तद्वैराग्यं विबुधा न मार्गयंति, न स्पृहयंति, सर्वविरत्यनर्हत्वात् सर्वविरत्यनर्हत्वं, तस्य कस्मादित्याह—‘अल्पकालंति’ अल्प-
कालावस्थायित्वात्; अल्पकालावस्थायित्वं च रोगादिहेतुनिवृत्तौ तस्यापि निवर्तनात्, अत
एव नैतच्छिबुधानां स्पृहणीयमिति. अथ सर्वविरतियोग्यं वैराग्यमाह—

॥ मूलम् ॥ सुहियस्स व दुहियस्स व । जं वैरागं जवे विवेएण ॥ पायं अपच्चवायं ।
तं चिय चारित्तरुचीयं ॥ ४ ॥ व्याख्या—सुखितस्य वा दुःखितस्य वा जंतोर्यद्वैराग्यं विवेकेन
सम्यक् तत्त्वावबोधेन हेतुभूतेन जवेत्, तदेवं वैराग्यं प्रायोऽप्रत्यपायमविनश्वरं विवेकमूलतया
दुःखादेर्निवृत्तावपि तस्यानिवर्तनादत एवैतत्सम्यक्त्वमूलस्य प्रथमव्रतस्कंधस्य शेषव्रतशाख-
स्य प्रशमादिप्रशाखस्य सकलक्रियाकलापप्रवाबस्य लब्धिकुसुमस्य मोक्षाफलस्य चारित्रतरोरु-
पादकत्वाद्बीजमिव बीजं जवति. स्तुतिकारोऽप्याह—दुःखगर्भे मोहगर्भे । वैराग्ये निष्ठिताः
परे ॥ ज्ञानगर्भे तु वैराग्यं । त्वध्येवायततां गतं ॥ १ ॥ प्रायोग्रहणं नदिषेणादिषु व्यञ्जि-
चारस्यापि दर्शनात्. ननु जवदुःखार्त्तस्य वैराग्यं सहेतुकत्वात्सुखिनः पुनरिष्टान् शब्दादिवि-

षयानुपचुञ्जानस्य कथं तत्संज्ञव इत्याह—

॥ मूलम् ॥ जे जे ज्ञावा संसार-कारणं हुंति रागवंताणं ॥ ते चेव विरत्ताणं । निव्वुइ-
पहसाहगा ज्ञप्पिया ॥ ५ ॥ व्याख्या-ते जे ज्ञावा स्वजनांगधनादयः सरागया बुद्ध्या विचा-
र्यमाणा रागवतां संसारकारणं ज्ञवति त एव तावंतो ज्ञावा वैराग्यबुद्ध्या विचार्यमाणा
विरक्तानां निवृत्तिपथस्य सम्यग्ज्ञानक्रियात्मकस्य साधका ज्ञप्पिता उक्ताः परमर्षिभिः । तथा
चागमः-जे जत्तिया य ज्ञावा । जव्वस्स ते चेव तत्तिया मुख्के ॥ गणणाइया पुणा । उहु-
वि लोगा ज्ञवे तुह्वा ॥ ३ ॥ सोऽयं ज्ञावः-इह न किमपि वस्तुतः संसारस्य मोक्षस्य च हे-
तुमालंबते, राग वैराग्ययोरेव तत्कारणत्वात्, ततस्तस्मिन्नेव वस्तुनि यो ममत्वकारणं रागा-
ध्यवसायः स संसारहेतुकः, यश्च मुमुक्षात्मको वैराग्याध्यवसायः स मोक्षहेतुकः । अथैक-
स्यैव वस्तुनः संसारमोक्षहेतुतां दृष्टांतपूर्वमाह—

॥ मूलम् ॥ जं जत्तं पाणं वा । सरसं आसाइल्लण नच्चेइ ॥ तं मलमुत्तनिमिच्चं-ति क-
स्स न जणेइ वेरगं ॥ ६ ॥ व्याख्या-यद्भवत्तं शाल्यादि, पानकं वा सरसमास्वाद्य सद्यः

सरागो जोक्ता नृत्यति हर्षप्रकर्षजागू भवति, तदेव ज्ञकं पानकं वा परिणामे मलमूत्रनिमित्तमिति बुद्ध्या चिंत्यमानं कस्य मुमुक्षोर्वैराग्यं न जनयति? अपि तु जनयत्येव. तदेवमेकस्य जक्तस्य पानकस्य वा सरसतया मलमूत्रादिनिमित्ततया च विचार्यमाणस्य यथा रागवैराग्यहेतुता दर्शिता तथा सर्वेष्वपि वस्तुषु जावनीया. एतदेवाह—

॥ मूलम् ॥—जेण अलंकारेण । अलंकिड होइ रमणीमणइहो ॥ सोवि परमत्थनासत्तिकस्स न जणेइ वेरगं ॥ ७ ॥ पासंतो फासंतो । जं रमणिं मन्नए महासुखं ॥ सावि कूनी कूजाणं—ति कस्स न जणेइ वेरगं ॥ ८ ॥ दवस्स जस्स कज्जे । नियए पाणे गणेइ तिणरूवे ॥ सोवि खणदिठ्ठनहो—त्ति कस्स न जणेइ वेरगं ॥ ९ ॥ जं पाडियरज्जसिं । मन्नइ अमरेसरं व अप्पाणं ॥ स नरयगइनिमित्तं—ति कस्स न जणेइ वेरगं ॥ १० ॥ व्याख्या—चतस्रोऽपि गतार्थाः.

॥ मूलम् ॥— एवं सब्धे जावे । जावेमाणे विरत्तिहेजहिं ॥ को नायरिज्ज कुसलो । परिणामे सुंदरं चरणं ॥ ११ ॥ व्याख्या—एवमुक्त्या दिशा सर्वानुक्तव्यतिरिक्तानपि जावान् परि-

णामनिरसत्वाद्धिरक्तिजनकैहेतुचित्रौवयन् कः कुशलश्ररणं चारित्रं नाद्रियेत ? अपि त्वाद्भि-
 येतैवेति द्वितीयद्वारपरामर्शः ननु सर्वजावांतःपातित्वेन चारित्रमपि परिणामविरसं जनि-
 ब्यतीत्याह—परिणामे आद्यतौ वक्ष्यमाणरीत्या सुदरं प्रधानं, अथमर्थः—इह सर्वेऽपि संसा-
 रिकाः शोजना जावा सुखमधुरतया किंपाकफलवदज्ञानानां रागं जनयंति परिणामशरुण-
 त्वाच्च सज्ञानानां वैराग्यमिति. चारित्रं पुनस्तथाविधौषधवदापातकटुकमपि परिणतो गुण-
 कारकत्वात्कुशलानां कमनीयतामेव धत्ते. परिणामसुंदरत्वमेवाह—

॥ सूत्रम् ॥—नाणस्स लङ्घीण य होश्रु लंजो । जुगत्तमिंदाइय वंदणस्स ॥ पत्ते चरित्त
 न जयं न चिंता । न पुत्तमित्ताइवियोगडुखं ॥ ११ ॥ अथाख्या—चारित्रे प्राप्ते ज्ञानानां म-
 तिश्रुतादीनां लब्धीनां चामर्षौषध्यादीनां लाजो भवति, तथेन्द्रादीनां वंदनस्य योग्यत्वं जा-
 यते, कदापि कालदोषादिद्रादयः साक्षादुपेत्य न व्रंदते तथापि तद्वंदनयोग्यता चारित्रि-
 णोऽस्थेवोपरितनगुणस्थानवर्तित्वात्, तथा न राजचौरादिभ्यो जयं प्राडुर्भवति, अकिंचन-
 त्वात्. कथमहं निर्वह्मिष्यामीति चिंताराहसी न चेतोमंस्ते जिह्वाजो जित्वात्. न च पुत्र-

मित्रादिवियोगदुःखं वर्धते निःप्रतिबंधत्वात्. यदुक्तं-नो दुष्कर्मप्रयासो न क्लृप्तवतिसुतस्वा-
 सिदुर्वक्त्रियदुःखं । राजादौ न प्रणामोऽशनवसनस्थानचिंता न चैव ॥ ज्ञानासिद्धौ कपूजा
 प्रशमसुखरसः प्रेत्य मोक्षाद्यवाप्तिः । श्रामण्येऽमी गुणाः स्युस्तदिह सुमतयः किं न यत्नं
 कुरुध्वं ॥ १ ॥ ततः किमित्याह—

॥ मूलम् ॥—जइ चिंतेइ सुहं ता । देवाणहियं दुहं तु जं किपि ॥ तंपि सुहकारणं ता ।
 उवयारेणं सुहं चैव ॥ १३ ॥ अतः कारणायदि जीवः सद्बोधिसुधाधीतं विवेकलोचनमुद्घा-
 त्त्य बाह्ये लोचने क्लृप्तं निमीढ्य चिंतयति तदा चारित्रे प्राप्ते सुखं देवेभ्योऽधिकं वर्तते, अ-
 यं जावः—इह नारकाणां तिरश्चां च का चर्या दुःखमयत्वात्. मनुष्याणां पुनः—न श्रीर्भे
 विपुला वर्धनं च मता जाताथवा सूनुवो । जाता वा न गुणस्पर्दं न च मुदं दत्ते कुटुंबं मम ॥
 द्विष्टो भूमिपतिः खलाश्च कुहशो देहं रुगांसि सुतो-छाह्यं भूरिरुणं तृणंति गृहिणां चैतांसि
 चिंता इमाः ॥ १ ॥ ततस्तेऽपि नात्र ग्राह्याः, देवाः पुनर्थद्यपि मुक्तरोगा इत्यावधि प्राप्तस-
 मग्रजोगस्तथापि चिंतातिवियोगवत्त्वान्न वस्तुतस्तेऽपि सुखं व्रजते. अतश्चारिंत्रिणां सुखं

देवेभ्योऽप्युत्कृष्टं चिंतादिरहितत्वात्, दुःखं तु यात्कमपि दृश्यते परिषहादिकं तदपि सुखकारणत्वादुपचारेण सुखमेव ज्ञवति, चकारेण कार्यव्यपदेशः, यथा तंतुवान् वर्षति पर्जन्य इति. किंच—

॥ मूलम् ॥—कम्मगिरिगरिम असणी । ज्वरोगाणोसहिच्च निम्महणी ॥ सिवनयरगम-
णविज्जा । एस चिय होइ पवज्जा ॥ १४ ॥ व्याख्या—कर्माखिव दृढत्वाजिरयस्तेषां गरिम्पः
प्रौढताया उहेदनेऽशनिर्वज्जं विञ्चुद्धा, जवा नरनारकाद्यवतारास्त एव दुःखकरत्वाद्भोगास्ते-
षामौषधीव निर्मेथनीकरणेन; शेषं स्पष्टं. अथास्य चारित्रस्य व्यक्तस्य फलं पुरो वक्ष्यते,

अव्यक्तस्य त्वत्राह—

॥ मूलम् ॥—करवत्तदारणाइ—दारुणदुक्कं सहंति जस्स कए ॥ अच्चत्तंपि चरित्तं । जं रज्जं
देइ जीवाणं ॥ १५ ॥ व्याख्या—करपत्रदारणमादिर्द्यस्य त्र्युपात्ताग्निप्रवेशादेस्तत्करपत्रदार-
णादिकं दारुणमपि दुःखं सहंते मिथ्यादृश इति गम्यते, अव्यक्तं तथाविधबोधरहितमपि
चास्त्रिं-कर्तुं तद्भाज्यं कर्मतापन्नं जीवेज्यो ददाति. तथा च श्रूयते—पुरा प्रसूते दुर्निद्रपूरे

बुद्ध्यादाहामकुक्षिः कश्चिद् इमकः साधूनां जिह्वाप्रोचुर्यमालोचय प्रवत्राजः स चैकदिवसं पा-
खितवतो निशि सूचिकया विपद्य सद्यस्तत्प्रजात्राद्वंत्यां संप्रतिर्नाम नरपतिर्बभूव. इह केऽपि
स्वजनस्नेहग्रहिलहृदया एवंविधामपि प्रब्रज्यांप्रत्यलसायते तान्प्रत्याह—

॥ मूलम् ॥—तेसिं सयणाण कए । चईए को वढलं चरणबळिं ॥ जाण सिणेहो असु-
हो । अबहुठिइ विहरुणासीलो ॥ १६ ॥ व्याख्या—तेषां स्वजनानां कृते कः कृती वत्सलां
सकलसुखदायित्वेन तात्त्विकस्नेहवतीं चरणस्रद्धमीं चारित्रश्रियं त्यजति ? तेषां केऽमित्या-
ह—येषां स्नेहोऽशुभो दुर्गतिबंधनत्वात्. यदाहुः—अमित्तो मित्तवेसेण । कंठे धित्तूण रोयइ ॥
मा मित्ता सोहगं जाहि । दोवि गहामो दोगइ ॥ १ ॥ तथा अबहुस्थितिरद्वयकालजाव्येक-
जविकत्वात्. उक्तं च—जहा संजाए रुक्कंमि । मिलांतिं विहगा बहू ॥ पंथिया पहिआवासि । सं-
जहा देसांतरागया ॥ १ ॥ पहासे जंति सबेवि । अन्नमन्नदिसंतरं ॥ एवं कुंठुंवासेवि । सं-
गया बहवो जिया ॥ २ ॥ कस्सवि कोइ न इहो । इक्कंचिय इह अप्पणो कज्जं ॥ कज्जाव-
निया संसा—रियाण सबेवि संबंधा ॥ १७ ॥ व्याख्या—उत्तानार्थाः अत्रांतरे कश्चिदाह—न

ह्यस्माकं स्वजनस्नेहश्चरित्रप्रतिबंधकः, कित्त्वयमाहृतो गृहव्यापारचारः कथमर्धपञ्चे मुच्यत

इति तंप्रत्याह—

॥ मूलम् ॥—हुंति हु एकधरस्सवि । वांवारलवेण वावका केवि ॥ तं न वहिं न मुत्तं ।
सित्थंवि पिपीलिया सत्ता ॥ १७ ॥ व्याख्या—केऽप्यैदंयुगीना वराका एकस्यापि गृहस्य व्या-
पारलवेन व्यापृता व्यथा जवंति, ते च तं व्यापारलवं न वोढुं शक्ताः, कुटुंबस्थेष्वात्रधिदा-
नादकमत्वात्, न च मोक्त्वमपि शक्ताः प्रतिबंधबहुलत्वात्, यथा पिपीलिकाः सिक्त्रं जक्तलवं
प्राप्य जारवत्त्वात् तद्दोढुं, क्षौड्यान्न तन्मोक्त्वुं शक्नुवंतीति, तर्हि पूर्व्वं जीवाः कीदृशा

आसन्नित्याह—

॥ मूलम् ॥ अचरे वरवसहा इव । पढमं धरिउं समगधरणिधुरं ॥ पढ्ठा खणेण चइ-
ऊण । गहियदिक्कं गया मुक्कं ॥ १९ ॥ व्याख्या—सुगमा, नचरमपरे श्रीभरतसगरादयः-
उक्तं वैराग्यं चरणप्रतिप्रत्तिश्चेति द्वारद्वयं, अथ ज्ञानद्वारं विवरिपुराह—

॥ मूलम् ॥ मोहखडवसमेणं । चरणे पत्ते समुज्जमसु नाणे ॥ जं अंकुसं च उण्णह—गथस्स

मुष्णिणो मणगयस्स ॥ २० ॥ व्याख्या-स्पष्टा, नवरं जंति यद्बुद्धानं मुनेर्मनोगजस्योत्पथग-
तस्यांकुशवत्सन्मार्गिनयनकममिति. अथ ज्ञानस्य मुख्यां चारित्रांगतामाह—

॥ मूलम् ॥—हियमहियं वा पढमं । जाणंति तड समायरंति हियं ॥ तम्हा नाणाइ-
त्तं । मुष्णीण सयत्तं अणुट्ठाणं ॥ २१ ॥ व्याख्या—सुबोधा, अथ ज्ञानिनोऽज्ञानस्य च मिथो

महदंतरमाह—

॥ मूलम् ॥—मणिपत्थराण पुस्सिम-कुहूण तह चखुमंतअंधाणं ॥ जा होइ इह विसे-
सो । सुच्चिय नाणीण इयराणं ॥ २२ ॥ व्याख्या—योजनिका सुगमा, जावर्धस्त्वयं—यथा
मण्ड्रव्यलक्षैरपि क्रीत्वा गृहमध्यमानीयते, प्रस्तरस्तु गृहमध्यस्थोऽपि बहिः कृष्यते, पूर्णि-
मा च पूर्णदुना दिनायितोद्योतेति सर्वेषामिष्टानिष्टा च तमोमयीत्यमात्रास्या चक्षुष्मास्तु स-
र्वेचस्तुस्तोमं स्वयं पश्यन् स्वतंत्रौधश्च पदे पदे परतंत्र इति. तथा ज्ञानी सर्वेषामिष्टः स्वतं-
त्रश्च सर्वविचारेषु, इतरस्त्वनिष्टः परमुखप्रेक्षकश्च विचारवसरे इति. यद्यपि सत्क्रियः साधुः
सर्वेषां मान्यो जवति तथापि ज्ञानाधिकत्वेन विशेषमाह—

॥ मूलम् ॥—पुष्पोऽसिधं फलिष्ठं । तत्रं जलपूरिष्ठं तलावव ॥ सुअसंपुष्पो साहू । ज-
 ण कस्स न बद्धहो होइ ॥ १३ ॥ व्याख्या—सुबोधो, ननु ज्ञानवंतोऽपि केचन प्रतिपत्तौ ह-
 ष्टास्ततः किमनेन ज्ञानान्त्रियोगेनेत्याह—

॥ मूलम् ॥—जइ असुहकम्मवसले । जाणंतो कहविलंघए मेरं ॥ न य सबहा विण-
 स्सइ । तहावि आसाढपूइव ॥ २४ ॥ व्याख्या—स्पष्टा—, नवरं 'मेरंति' चारित्रमर्यादा;
 न च सर्वथा विनश्यति कदाचिदात्मानं समुद्धरत्येवेति. जावार्थः कथानकगम्यस्तच्चेदं—
 मगधेष्वस्ति विस्तार—सारं राजगृहं पुरं ॥ पृथिव्यां प्रथितोऽपासी—त्तसिहरथपार्थिवः

॥ १ ॥ तत्रान्यदा समाजगुः । श्रीधर्मरुचिसूरयः ॥ तद्विषयाः पर्यटन मध्ये—नगरं जैकहे-
 तवे ॥ २ ॥ तपःप्रजात्रसंपन्न—लब्धिः प्रतिगृहं द्रमन् ॥ आषाढभृतिनामर्षि—त्रिवेश नटसञ्ज-
 नि ॥ ३ ॥ तत्रैकं मोदकं प्राप्य । निर्गतः स ह्यञ्चितयत् ॥ अयं तावद्गुरोर्जावी । प्रमभू-
 क्तम एव मे ॥ ४ ॥ काणीकृत्य ततो नेत्रं । स तत्र प्राविशत्युनः ॥ प्राप्यैकं मोदकं प्राग्व-
 निर्गतः कृतकृत्यवत् ॥ ५ ॥ जत्रित्वायमुपाध्याय—त्येति कुब्जीवभूत् सः ॥ प्रविष्टश्च नटा-

गारं । मोदकं प्राप्य निर्ययौ ॥ ६ ॥ अयं च मे सहायेन । साधुना किल जोदयते ॥ बाला
 एव मया धुंढ्या-स्तटस्थेन विलोकनात् ॥ ७ ॥ इत्यशेषं परावर्त्य । रूपं वैक्रियशक्तिः ॥
 नटौकः प्राविशत्साधु-रहो लोभविडम्बना ॥ ८ ॥ गवाक्षस्थो नटः सर्व । तद्धीक्ष्याञ्चितयन्मु-
 दा ॥ उचितोऽस्माकमेवायं । क्षत्राणामिव युद्धवित् ॥ ९ ॥ लोढ्वा ह्यतीव लोढास्य । तथा
 हि विवशाः सुखं ॥ पाठिना अपि बध्यन्ते । धीवरैरामिषार्थिनः ॥ १० ॥ अथैतय मोदकैस्त-
 स्य । नटः पात्रमपूरयत् ॥ श्रैद्धायात्र सदागण्डे-रिति प्रार्थयतेस्म तं ॥ ११ ॥ अभूद् बुभुक्षि-
 तः शंक्रः । केन्द्रधारं त्वपावृतं ॥ इति न्यायान्नटस्योकः । साधुर्नित्यमियाय सः ॥ १२ ॥ प्र-
 विशन्ननिशं रिक्तः । पूर्णश्च परमोदकैः ॥ निरगच्छन्नटागारा-रूपपादिव घटो मुनिः ॥ १३ ॥
 रूपगंधध्वनिस्वाद-सौकुमार्यैरमोहयत् ॥ मोदकास्तस्य पंचापि । खानि स्मरशरा इव ॥ १४ ॥
 नटोऽन्यदा स्वर्नंदिन्या-वन्वशादिति सादरं ॥ वत्से सोऽयं शुवा क्षोच्यो । शुवाच्यां जंगमो
 निधिः ॥ १५ ॥ प्राक्कटाक्षास्ततो नर्म । ततो वक्रोक्तिजंगयः ॥ ताच्यां मुनेर्मनो जेतुं । व्या-
 पार्यत शनैः शनैः ॥ १६ ॥ क्रमाद्धैर्यधनं साधो-र्बालाच्यामप्यबुध्वत ॥ यद्वा नहि गृहाया-

तो । दुर्मोषो बालयोरपि ॥ १७ ॥ तयोर्धृदुगिरोर्लोल-दृशोः सोऽप्यन्वरज्यत ॥ विश्रम्य
 चाखिलान् ज्ञावां-स्तत्कृतान् बह्वमन्यत ॥ १८ ॥ अन्यदा सोदकप्रतौ । निर्गन्धनटमंदिरा-
 त् ॥ क यास्यत्रैव तिष्ठेति । ताज्यामन्यर्थितो मुनिः ॥ १९ ॥ गुर्वायत्तोऽस्म्यहं तत्ता-ननुज्ञा-
 प्य सुलोचने ॥ एवमेव करिष्यामी-त्युक्त्वा स स्वाश्रयं ययौ ॥ २० ॥ एवं मनसिजाक्रांत-
 मनसं मुनिसंसदि ॥ ज्ञात्वा कथंचिद्गुरवः । कृपाद्रा इत्यबोधयन् ॥ २१ ॥ विद्वन् विचार-
 चक्षुषमा-नपि किं त्रशशे पथः ॥ श्रुतप्रदीपहस्तोऽपि । किं वा तमसि मज्जसि ॥ २२ ॥
 नार्थस्ते हृदये धर्म-ध्यानधौते स्फुरंति किं ॥ तारा हि न विज्रंभते । व्योम्नि सूर्यांशुमा-
 लिनि ॥ २३ ॥ तत् श्रुतं तत्तपः सा च । क्रिया सा च कुलीनता ॥ नारीशरीरकस्यार्थे । व-
 त्स सर्वं किमुज्जसि ॥ २४ ॥ चिरं चारित्रमापाद्य । किं खंयसि सांप्रतं ॥ बाहुज्यामंबु-
 धिं तीर्त्वा । को वा मज्जति गोष्पदे ॥ २५ ॥ इतो गुरुगिरश्चैता-श्चेतो बालामृदूकयः ॥ दो-
 लारूढमिवाकार्पुः । द्राणं तस्य मुनेर्मनः ॥ २६ ॥ गुरूक्कीरथ निर्धूय । स्मरोत्तालश्चवाल सः ॥
 कुंजो गंजीरवेदी किं । गणयत्यंकुशाह्वतीः ॥ २७ ॥ पृष्टदानं गुर्गेर्माभू-दितिपश्चान्मुलैः पदैः ॥

निर्गच्छति गणात्तस्मिन् । गुरुत्वे मुनीनिति ॥ ३७ ॥ अस्य वैनयिकादस्मा-ज्जानीमः श्र-
 मणा वयं ॥ अयं ब्रह्मोऽपि न चिरात् । समुद्धृत्य स्वमेष्यति ॥ ३८ ॥ सोऽपि प्राप्तो नद-
 स्यौकः । कन्यके परिणीयते ॥ विषयान् बुभुजे सारा-हारांनिव बुभुक्षितः ॥ ३९ ॥ प्रह्वन्नम-
 नुशास्तिस्म । नटः स्वतन्त्रे इति ॥ अयं प्राग्यत्रशाचाव-द्भवत्योरजत्रपतिः ॥ ३१ ॥ पुनर्वा
 वीक्ष्य दुर्वृत्तं । चित्तमस्य विरहयति ॥ सावधानं कुबल्लोत्र-दाराध्यस्तदयं सदा ॥ ३२ ॥ य-
 था प्राक् श्रुतचारित्र-श्रीभ्यां सह चिखेल सः ॥ विषदाचारसाराख्यां । नटीभ्यां च तदा
 तथा ॥ ३३ ॥ अन्यदा कर्तुमस्त्रीकं । नाढ्यमाषाढभ्रूतिना ॥ नटपेटकयुक्तेन । भ्रूपास्थानम-
 गम्यत ॥ ३४ ॥ बंधमोहादिव प्रीते । तदानीं तस्य बह्वन्ने ॥ मंढु मैरेयमानीया-पित्रतां द्र-
 ङिताररी ॥ ३५ ॥ जातिस्वचावः किल यस्य योऽस्ति । त्यजत्यसौ तन्न सुशिक्षितोऽपि ॥
 नृत्ये नियुक्तापि चिरं विफाली । श्रुत्वाखु शब्दं स्वलयं जनक्ति ॥ ३६ ॥ नाढ्यात्रसरमप्राप्य ।
 भ्रूपात्कार्यतराकुलात् ॥ क्षणेनैव न्यवर्तिष्ठ । नटैः सह नटाग्रणीः ॥ ३७ ॥ आगतः स्वगृहं
 दृष्ट्वा । स्त्राःपिधानं स शंकितः ॥ दृशं व्यापारयामास । कपाटभिद्भवत्सेना ॥ ३८ ॥ अंतरै-

अथ ज्ञानभेदानाह—

॥ मूलम् ॥—आञ्जिनिबोहियमाइ । तं पंचविहं सुएण इह पगयं ॥ सेसाइं नाणाइं ।
न हि गुरुसिखं अविखंति ॥ २५ ॥ व्याख्या—तत् प्रस्तुतं ज्ञानमाञ्जिनिबोधकादिकं पं-
चविधं भवति, तद्यथा—आञ्जिनिबोधिकज्ञानं १, श्रुतज्ञानं २, अवधिज्ञानं ३, मनःप-
र्यवज्ञानं ४, केवलज्ञानं ५ चेति । तत्र अञ्जीत्याञ्जिमुख्ये, नीतिनैयत्ये, ततो गृहणार्हवस्तुना-
मञ्जिमुखो नियतः श्रोत्रादीन्द्रियैः प्रविन्नक्तो बोधोऽञ्जिनिबोधः, स एवाञ्जिनिबोधिकं, तच्च त-
द्विज्ञानं चाञ्जिनिबोधिकज्ञानं । इन्द्रियमनोनिमित्तो वस्त्वबोधो मतिज्ञानमित्यर्थः । श्रवणं श्रु-
तं, आञ्जिलापप्लावितार्थोपलब्धि विशेषस्तच्च तद्विज्ञानं च श्रुतज्ञानं २ । अवधिर्मर्यादा रूपि-
द्रव्यात्मिका तेनावधिनाज्ञानं अवधिज्ञानं । इन्द्रियमनो निरपेक्ष आत्मनः साक्षाद्द्रव्यग्र-
हणात्मको बोधः संज्ञिञ्जिर्वैः काययोगेन ३ । मनोवर्गणाभ्यो गृहीतानि मनोयोगेन मन-
स्त्वेन परिणमितानि वस्तुचिंताहेतूनि द्रव्याणि मनांसीत्युच्यन्ते, तानि पर्यैत्यवगच्छतीति म-
नःपर्यायं, तच्च तद्विज्ञानं च मनःपर्यायज्ञानं, मनुष्यक्षेत्रांतवर्तिसंज्ञिजीवचितितार्थप्रकटनपर

इन्द्रियमनो निरपेक्ष आत्मनः साक्षात्प्रवृत्तौ बोधः ४. केवलं संपूर्णज्ञेयग्राहित्वात् संपूर्णं, तच्च तद्ज्ञानं च केवलज्ञानं, रूप्यरूपिद्रव्यग्राहकमिति समासार्थः. व्यासार्थो महाप्राप्त्याद्वसेयः. एवं ज्ञानपंचकमुपदर्श्य येन प्रस्तुतोपयोगस्तदाह-इह ज्ञानशिक्षणाधिकारे श्रुतेन श्रुतज्ञानेन प्रकृतं अधिकृतं तस्यैव गुरूपदेशार्हत्वात्, शेषज्ञानानां स्वावारककर्मक्षयक्षयोपशमाख्यां स्वत एव जायमानत्वादेतदेवाह-“सेसाइं नाणाइंति” उत्तरार्धे स्पष्टं. किं तत् श्रुतज्ञानमित्याह-

॥ मूलम् ॥-अंगपविष्टं तह अंग-बाहिरं तं सुयं भवे दुविहं ॥ अंगपविष्टं बारस-अंगं इयरं अणेगविहं ॥ ३६ ॥ व्याख्या-तत्प्रकृतं श्रुतं द्विविधं भवति, तद्यथा-अंगप्रविष्टं अंगबाह्यं च, तत्र-पायदुगं जंधोरू-गायदुगळं तु दोय बाहुय ॥ गीवां सीरं च पुरिसो । बारस अंगो सुयविसिद्धो ॥ १ ॥’

एवंविधेषु प्रवचनपुरुषस्यंगेषु प्रविष्टं व्यवस्थितमंगप्रविष्टं द्वादशचेदं, तथाहि-प्रवचनपुरुषस्य पादयुगं आचारांगसूत्रकृते, जंधाद्विकं स्थानसमवायौ, ऊरुद्विकं जगवतीज्ञाता-

किष्ट भूतात्ते । इवासंबद्धजाषिके ॥ स मुक्तवसने स्वस्त-रसने बद्धजे उजे ॥ ३९ ॥ तद्बुद्धुत्तं
 तयोः सांक्षा-द्वीक्ष्य दध्यौ स खिन्नधीः ॥ ईदृशीनि-रंधिता त्रिजगत्प्रहो ॥ ४० ॥
 यथाभून्मे स्वजिह्वैव । वैरिण्यागः किमेतयोः ॥ यः स्याद्दृष्टहे लघुरसो । वायुना नीयते बहिः
 ॥ ४१ ॥ दीक्षा हाहा मयाहारि । दुरापाप्यनयोः कृते ॥ पंकार्थमिव कस्तूरी । काचार्षमि-
 व सन्मणिः ॥ ४२ ॥ गार्हस्थ्यं पंकिलं वीक्ष्य । शुक्लपद्मो विवेकिराद् ॥ स्वगहंप्रति सोऽचा-
 ली-न्मराल इव मानसं ॥ ४३ ॥ दृशैव तस्य वैराग्यं । जानन् तातायनस्थितः ॥ उपेत्य
 स्वसुरः स्वीये । तनये इत्यबोधयत् ॥ ४४ ॥ रे रे युष्मत्प्रभादेन । याति कदपद्मो गृहात् ॥
 यद्यस्ति कापि शक्तिस्त-दमुं बालयतं द्युतं ॥ ४५ ॥ अथ ते धाविते सिंहा-विव तं साधु-
 कुंजरं ॥ रुध्रो चतुर्विहायावां । निःपुत्रे यासि किं प्रिय ॥ ४६ ॥ पूर्वं स्वीकृत्य सद्बुत्त । किं
 नौ त्यजसि संप्रति ॥ ग्रंथेष्वेव सुवृत्तानां । श्रिये स्यादात्तमुक्तकं ॥ ४७ ॥ विरक्तः सर्वथा-
 स्मीति । तेनोक्ते ते अबोचतां ॥ यावज्जीवं जीवनाहं । तद्देहि धनसावयोः ॥ ४८ ॥ एवं
 स त्यक्तकामोऽपि । बालाभ्यां बालितो बलात् ॥ चकार राष्ट्रभालाख्यं । नर्व भरतनाटकं

॥ ४९ ॥ अविस्वादिनीं जर्तु-धीरवीरकुलोद्भवां ॥ स नाढ्याहर्मायाचिष्ट । पात्रपंचशतीं नृ-
 पात् ॥ ५० ॥ प्राप्य तावन्ति पात्राणि । नाढ्यकौतुकिनो नृपात् ॥ सोऽचिराद्ग्राहयामास ।
 सर्वाग्निनयचातुरीं ॥ ५१ ॥ अथाग्ने भूपमाषाढो-ऽग्निनिन्धे दिग्ज्यादिकं ॥ केवलतोत्पादपर्य-
 तं । चरितं जरतेशितुः ॥ ५२ ॥ तुष्टः क्षितिपतिस्तस्मै । धनमिच्छाधिकं ददौ ॥ तत्सर्वं स्व-
 गृहे प्रैषि । पत्न्योराषाढभूतिना ॥ ५३ ॥ स्वयं च चिक्कुरौढुंबुंच-न्नैग्रंथं वेषमादधत् ॥ निर-
 गान्निर्मितानंग-रंगजंगः सरंगतः ॥ ५४ ॥ नाढ्यमेतन्निवर्तस्व । कयासीति नृपोदितः ॥ सो-
 ऽप्यधाद्देव यस्यैत-न्नाढ्यं किं स न्यवर्तत ॥ ५५ ॥ मया भरतवद्भाव्य-मन्यथा नाटकं वृथा ॥ स ए-
 वमालपन्नेव । सह पात्रैर्गुरुन् ययौ ॥ ५६ ॥ सम्यक्पात्राणि पात्राणि । कृत्वा तान्येव सूरि-
 ङ्निः ॥ सोऽप्यनायि रसं शांतं । चित्रमव्यञ्जिचारिणं ॥ ५७ ॥ आषाढभृतिः स्वलितव्रतोऽ-
 पि । क्षेत्रे पुनः सद्गुह्यनिः ससूत्रः ॥ एतत्प्रजावाद्दृष्टुतमागमस्य । नश्येत्ससूत्रा न हि सू-
 चिकापि ॥ ५८ ॥ द्रुति आषाढभृतिकथा समाप्ता ॥

णबोहियमाइ । तं पंचविहं सुएण इह पगयं ॥ सेसाइं नाणाइं ।
 न हि गुणस्स अविखंति ॥ २५ ॥ व्याख्या-तत् प्रस्तुतं ज्ञानमाज्ञिनिबोधकादिकं पंच-
 वविधं भवति, तद्यथा-आज्ञिनिबोधिकज्ञानं १, श्रुतज्ञानं २, अवधिज्ञानं ३, मनःप-
 र्धवज्ञानं ४, केवलज्ञानं ५ चेति. तत्र अज्ञीत्याज्ञिमुख्ये, नीति नैयत्ये, ततो गृहणार्हवस्तुना-
 पज्ञिमुखो नियतः श्रोत्रादींश्चिथैः प्रविप्रक्तो बोधोऽज्ञिनिबोधः, स एवाज्ञिनिबोधिकं, तच्च त-
 ज्ञानं चाज्ञिनिबोधिकज्ञानं. इन्द्रियमनोनिमित्तो वस्त्ववबोधो मतिज्ञानमित्यर्थः. श्रवणं श्रु-
 तं, आञ्जिनापप्लावितार्थोपलब्धिशेषस्तच्च तद्ज्ञानं च श्रुतज्ञानं १. अवधिर्मर्यादा रूपि-
 द्रव्यात्मिका तेनावधिनाज्ञानं अवधिज्ञानं. इन्द्रियमनोनिरेपेक्ष आत्मनः साहाय्युपिद्रव्यप्र-
 हणात्मको बोधः संज्ञिनिर्जीविः काययोगेन ३. मनोवर्गणाभ्यो गृहीतानि मनोयोगेन मन-
 स्त्वेन परिणमितानि वस्तुचिंताहेतूनि इन्द्र्याणि मनांसीत्युच्यन्ते, तानि पर्यैत्यवगच्छतीति म-
 नःपर्यायं, तच्च तद्ज्ञानं च मनःपर्यायज्ञानं, मनुष्यदेत्रांतवर्तिसंज्ञिजीवचितितार्थप्रकटनपर

धर्मकथांगे, गात्रद्विकं पृष्टोदररूपं जपासकांतकृद्शांगे, बाहुद्विकं अनुत्तरोपपातिकद्शांग-
 शब्दाकारणं च, ग्रीवा विपाकश्रुतं, शिरश्च दृष्टिवाद इति, इतरदंगबाह्यं आवश्यकोपांग-
 प्रकीर्णकादित्रेदादनेकविधं नानाप्रकारं. अत्रांगप्रविष्टांगबाह्यस्वरूपावबोधाय महात्ताप्यगा-
 था यथा-गणहरथेरकयं वा । आप्सासमुक्त्वागणउ वा ॥ ध्रुवचलविसेसणउ । अंगाणंगेसु
 नाणतं ॥ १ ॥ अस्या अर्थः—यज्ञणधरैर्गौतमादिभिः कृतं, यच्च आदेशेन 'उपनेद' वेत्यादि
 पदत्रयरूपेण प्रथमपौरुष्यां निरूपत्वं, यद्भुवं सर्वदा सर्वतीर्थेषु भवति तदंगप्रविष्टं द्वाद-
 शांगीरूपं, यत्पुनः स्थविरैर्नद्रबाह्यादिभिः कृतं, यच्च गणधरैरपि मुरकलव्याकरणरूपतया
 कृतं, यच्च चढं कदाचिन्नवति कदाचिन्न कस्यापि तीर्थे नवति, कस्यापि न तत्सूत्रसंगबाह्यं
 आवश्यकाद्यनेकविधमुच्यत इति.

ननु श्रुतज्ञानात्रियोगरूपोऽयमुपदेशोऽशक्यमानुष्ठानः, सर्वस्य श्रुतस्य सागरस्थेव सक-
 क्षेनापि कालेनास्मान्निर्दुरवगाहत्वादित्याह—

॥ मूलम् ॥—अस्थज सुअं समगं । एगंपि पयं अमोहमाहंसु ॥ एगपएणं पत्तो । वि-

लाहपुत्रो सहस्रसारं ॥ २९ ॥ व्याख्या—अस्तु हूरे समग्रं श्रुतं, एकमपि पदं पद्यचतुर्थांशरूपं
 ज्ञावतो विचार्यमाणं सदमोघं महाफलमाहुर्महर्षयः. उत्तरार्धं स्पष्टं, ज्ञावार्थः कथानकगम्यः,
 अथ चित्वातिपुत्रकथा—

कृतिप्रतिष्ठितपुरे । यज्ञदेवोऽनवद् द्विजः ॥ निर्जित्य वादे श्रमणै—जैनदेवी सदीकृतः
 ॥ १ ॥ वतं स्वादं ददौ तस्या—धीयानस्य शनैः शनैः ॥ रसायनोपयुक्तस्य । मिष्टाशनमिवास्-
 त्वैः ॥ २ ॥ परं मुनीनामस्नानं । प्राक्संस्कारान्निन्दितः सः ॥ तेन ह्यीनकुलोत्पाद—वेद्यं कर्म
 बबंध च ॥ ३ ॥ त्रिद्वार्थमन्यदा ज्ञान्य—त्रिजं धाम जगाम सः ॥ तत्पत्नी तं वशीकर्तुं ।
 जकांतः कर्मणं ददौ ॥ ४ ॥ स कृषिर्विषयास्वाद—विमुखः कर्मण्यात्ततः ॥ द्वाणे क्षणे की-
 यमाणः । समये प्राप पंचतां ॥ ५ ॥ स्वर्गं गते मुनौ तस्मिन् । ब्राह्मणी स्वं पुनः पुनः ॥
 निन्दितः तादृशप्रयः—साधुधातमलीमसं ॥ ६ ॥ ततश्चारित्रमादाय । सापि स्वर्गं गता रयात् ॥
 जतरिमित्युपाखण्ड्य—मिव यासि क मां विना ॥ ७ ॥ च्युत्वा देवजवाप्यङ्ग—देवो राजयद्दे पु-
 रे ॥ धनस्य श्रेष्ठिनश्चेत्या—श्रित्वायास्तनयोऽनवत् ॥ ८ ॥ चित्वातीपुत्र इत्येवां—त्रिधानं तस्य

पप्रथे ॥ दासीतनुरुहो नाम-करणे कः कुतूहली ॥ ९ ॥ ब्राह्मणी तु च्युता स्वर्गा-दूर्ध्वं त-
 नयपंचकात् ॥ धनस्य पत्न्यां नद्रायां । सुंसुमेति सुताऽनवत् ॥ १० ॥ निशुकः पात्रने त-
 स्या-श्रैवातेयो धनेन सः ॥ चपलोऽभूत्स्वजावेन । प्रतिष्ठा हि कुलोचिता ॥ ११ ॥ गृहजा-
 तोऽप्यसौ दुष्टः । श्रेष्ठिना निरवास्यत ॥ बुंपन् कचवरो गेहं-शोभां किं नापनीयते ॥ १२ ॥
 त्राम्यन् सिंहगुहां पद्मीं । स प्रासस्तत्र नाह्वैः ॥ निन्ये दुष्टोऽपि दुष्टत्वं । कुपथैरिव दु-
 र्वैरः ॥ १३ ॥ पट्वीपतौ मृते सर्वैः । स एव विदथेऽधिपः ॥ विषस्य क्रियते कार्यं । किमन्येन
 विषं विना ॥ १४ ॥ सुंसमा हंसमानडि-कमना यौवनं ययौ ॥ यदा तदा स पट्वीशः । प्रो-
 चे निजपरिषदं ॥ १५ ॥ महाधनमबुंष्टित्वा । प्रीथेमहि कथं वयं ॥ महाहुममविध्वस्य ।
 किं पुर्येत गजोदरं ॥ १६ ॥ तन्नो राजगृहं यामो । बुंटामो धनमंदिरं ॥ धनं वः सकलं नू-
 यात् । तस्य पुत्री पुनर्मम ॥ १७ ॥ इति व्यवस्थामाधाय । चिदातीनंदनश्चतन् ॥ निन्ये
 धनगृहं त्रिद्वान् । मर्मज्ञः खलु दुर्ग्रहः ॥ १८ ॥ विद्वानवसरं तेषु । मुष्णस्वपि धनं धनः
 ॥ गृहकोणे स्थितस्तूष्णीं । निःसंग इव सांगभूः ॥ १९ ॥ धनजीवितसर्वस्व-सिबोपादाय

सुंसमां ॥ दोषहस्तैः सहस्तेनै-र्ववक्षे स बलेभ्यः ॥ २० ॥ धनं वः सुंसमा मे स्ता-दित्यु-
 दिवा निमंत्रितैः ॥ सहारक्षैः सपुत्रस्त-मन्वथावहनोऽप्यथ ॥ २१ ॥ क्रदंतं तं बोधयद्भिः ।
 शोधयद्भिः पदारणदं ॥ आरक्षकैर्निरेक्ष्यंत । पुरतस्ते मखिम्युचाः ॥ २२ ॥ आरक्षकेषु दृष्टे-
 शु । दिवाकरकरेधिव ॥ आशु नेष्टुस्समोनाशं । दोष्यमुत्सृज्य तस्कराः ॥ २३ ॥ बावः पो-
 लीमिवासुंचं-श्रैवातेयस्तु सुंसमां ॥ समारोप्य निजस्कंधे । प्रविवेश महादर्वीं ॥ २४ ॥ न्य-
 वर्तत धनं प्राप्य । कृणादारक्षका अपि ॥ सर्वो हि स्वार्थसंसिद्धौ । परकार्येऽवनादरी ॥ २५ ॥
 धनः पुनः स्वतनयैः । सह दुस्सहदोर्वलैः ॥ कन्यां कालमुखात्कष्टुं । चिदातीपुत्रमन्वगात्
 ॥ २६ ॥ स्वमेकाकिनमाद्योष्य । धनं चोरुपरिहृदं ॥ खिन्नः खड्गेन पटलीशः । सुंसमायाः
 शिरोऽहिनत् ॥ २७ ॥ पतिघातकृतं कर्म । सैवं प्राप्यमवेदयत् ॥ तन्मूर्धानं करे कृत्वा । पि-
 शाच इव सोऽवद्यत् ॥ २८ ॥ पुत्रीं वीक्ष्य धनोऽशीर्षां । दूनपद्मामिवाब्जिनीं ॥ अरोदीन्मु-
 क्तसूत्कारं । रोदयन् विहगानपि ॥ २९ ॥ मावधिदेष नवतो-ऽपीत्युक्त्वा । स कथंचन ॥ सु-
 तानशमयजासि-स्नेहात्तमनुधाविनः ॥ ३० ॥ पुत्र्यास्तत्रैव संस्कार्यं । वपुः सौवपुरंप्रति ॥

द्यावृत्तोऽशुनिरुद्धाक्तो । मार्गत्रंशमवाप सः ॥ ३१ ॥ धोरकांतराचारेण । कुतूम्भ्रयामपि
 पीकितः ॥ जापितः श्वापदैर्मध्यं-दिने दध्याविदं धनः ॥ ३२ ॥ क सा स्थितिर्निजावासे ।
 केयं वनविहारिता ॥ क पुत्र्या मरणं हंत । विधेः किंचिन्न दुर्घटं ॥ ३३ ॥ न नागैर्न च पुं-
 नागैर्न धनैर्न च साधनैः ॥ न शक्या न च नक्वत्या च । विधिरेष निगृह्यते ॥ ३४ ॥ आ-
 नयेदपि दुःप्रापं । सुप्रापमपि नाशयेत् ॥ साधयेदपि दुःसाध्यं । सुसाध्यमपि बाधयेत् ॥ ३५ ॥
 जीवथेन्द्रियमाणं च । जीवंतमपि मारयेत् ॥ कुरुते कौतुकी केली-रेवं दैर्बद्रजालिकः ॥ ३६ ॥
 शुभं ॥ एवं विजावयन् श्रेष्ठी । प्रासवल्मी कथंचन ॥ गृहं गतो विधत्सेरम । स्वपुत्र्या ऊर्ध्वदे-
 हिकं ॥ ३७ ॥ विरक्तो व्रतमादाय । श्रीवीरस्वामिसन्निधौ ॥ स दुस्सपं तपस्तत्त्वा । पूर्ण-
 युस्त्रिदिवं ययौ ॥ ३८ ॥ प्राग्भवमेततः पश्यन् । पुरस्तसुंसुमामुखं ॥ अविज्ञातश्रमः पंडवी-
 शोऽपि यान्यां दिशं ययौ ॥ ३९ ॥ यत्रैकं साधुमालोक्य । कायोत्सर्गस्थितं पुरः ॥ नियत्या
 प्रेरितः खड्ग-मुनीयेति जगाद् सः ॥ ४० ॥ मम निर्मम धर्मस्य । मूलं स्वल्पाकरैर्बद्ध ॥
 मुनेऽमुनैव खड्गेम । नो चेत्त्वां करवै द्विधा ॥ ४१ ॥ यद्भक्ति तत्करोत्येव । क्रूराणामग्रणीरसौ ॥

मत्तः पृहति धर्मं च । न तु संज्ञोषधादिकं ॥ ४२ ॥ वीजं कृष्णशुबीवात्र । धर्मो विस्तरमा-
 प्स्यति ॥ व्यचारयदिति ज्ञान-खानिर्मुनिमतद्विका ॥ ४३ ॥ शुभं ॥ कार्याः स्वहितकार्मेन ।
 भ्रामविवेकसंवरः ॥ द्रष्टुदित्वा यथो व्योम्ना । स चारणमुनिर्दुर्तं ॥ ४४ ॥ पुनः पुनः स्मर-
 ज्ञतः । साधुदितपदानि सः ॥ प्राग्भवप्रतिज्ञोद्धासा-चौरश्रके विचारणाम् ॥ ४५ ॥ तावन्मु-
 नीश्वरः पूर्वं । दिदेशोपशमं मम ॥ क्रोधादि निग्रहे स स्या-न्निग्रहीतश्च तैरहं ॥ ४६ ॥ अ-
 र्गौ हिमन्निवामुदिम-द्रासन्ने स्यात्तमः किमु ॥ ध्यात्वेति सक्रपोऽमुंच-त्कृपाणं स स्वपाणितः
 ॥ ४७ ॥ हस्तन्यस्तकनीमोक्षि-र्विवेकोऽपि कुतो मम ॥ ध्यायन्निति स तस्याज । सुंलमायाः
 शिरः करात् ॥ ४८ ॥ कुधात्रिधाविनो मर्त्य-द्रुमायुः फलपातिनः ॥ कपेरिव क्क वाक्काय-म-
 नोत्रिर्मम संवरः ॥ ४९ ॥ विचार्येति चित्वातीबू-निरुक्तसकलद्वियः ॥ तस्थौ प्रतिमया तत्र ।
 सानुमानिव निश्चलः ॥ ५० ॥ तद्देहस्यासृगाईस्य । गर्धेनाकारिता द्वव ॥ कोटिशः कीटि-
 काः क्रूराः । समुद्धिन्निदिरे शुवम् ॥ ५१ ॥ पदोरथः समुद्धृता । रंधयित्वा पदक्यम् ॥ गत्यं-
 तरमनासाद्य । तास्तस्य विविशुर्वपुः ॥ ५२ ॥ नवश्रोत्रोऽपि देहोऽस्य । तान्निः श्रोत्रशलाकु-

तः ॥ दुष्कर्मनिर्गमायेव । निर्ममे निर्ममेशितुः ॥ ५३ ॥ प्रतिबोमाः स्वप्नावेन । प्रतिबोमान्नि-
सारिकाः ॥ दृश्यौ सखीधिया सौग-पीलिकास्ताः प्रिपीलिकाः ॥ ५४ ॥ कात्वेन भूयसाऽवद्य-
मच्चिरात्त्रोटयति याः ॥ मम दुष्कर्म किं तासु । द्वेषो वा प्रेम बोधितं ॥ ५५ ॥ आत्मन्न
त्वमशंकितः । परेषां खड्गघातने ॥ का शंका तेऽधुना क्षुद्र-कीटिकावदनार्दने ॥ ५६ ॥
स एवं ज्ञावयन् यासै-विशाला धुतकदम्बः ॥ सर्वसहः सहस्रारं । सहसार सुरावयं ॥ ५७ ॥
एकं पदं साधुगिरा चित्वाती-पुत्रस्तथाराधयतिस्म सप्तयज्ञ ॥ यथा स युक्तत्रिदिवोपन्नो-
ऽच्चिरेण गता पदमेकमेव ॥ ५८ ॥ इति चित्वातीपुत्रकथा ॥

गतं ज्ञानदरं, अथ विनयकारमाह—

॥ मूलम् ॥—इच्छद जइ सुपहाणं । नाणं ता आयेरे सुगुरुबिणयं ॥ विणएण विणा
विजा । न होइ जइ होइ न फलइ ॥ २७ ॥—व्याख्या—हे साधो ! यदि सुप्रधानं ज्ञानमिब-
सि तदा गुरवाचार्ये, विनयत्यष्टप्रकारं कर्मेति विनयः शुश्रुषणौपचारिकनेदन्निन्नो भक्तिविशे-
षस्तं गुरुविनयमाद्विष्यस्व ? तत्रार्थो यथा—सकाररञ्जुश्राणे । सञ्चाणासणं अन्निगहा तह य ॥

आसण अणुप्ययाणं । कियकम्मं अंजदिगहो य ॥ १ ॥ इंतस्सणुगहणया-ठियस्स तह
 पउज्जासणा जणिया ॥ गहंताणुवयणं । एसो सुस्सुसणाविणउ ॥ २ ॥ इ. अपि सुबोधे,
 उपचारिकविनयस्तु ससथा, तद्यथा-अप्पासस्थण बंदा-णुवत्तणं कयपडिकिई तह य ॥
 कारियनिमित्तकरणं । डुरकत्तगवेसणा तह य ॥ १ ॥ तह देसकावजाणण । सवर्थेसु तह
 अणुमई जणिया ॥ जजयारिउ य विणउ । एसो जणिउ समासेणं ॥ २ ॥ व्याख्या-गरो-
 रज्यासे समीपे आसीतव्यं, गुरोश्चंदानुवर्तनं कार्यं, कृतप्रतिकृतिः, कृते जकादिनोपचारे
 प्रसन्ना गुरवः प्रतिकृतिं सूत्रार्थदानतः करिष्यन्ति, न नाम केवलं मम निर्जरेवेति चिंतनं.
 तथा कार्यं श्रुतप्रापणादिकं निमित्तं कृत्वा श्रुतं प्रापितोऽहमनेनेति हेतोरित्यर्थः, विशेषेण
 तस्य विनये वर्तितव्यमिति कार्यनिमित्तकरणं. दुःखार्ते गुरौ गवेषणं औषधादेः कार्यं, तथा
 देशकालज्ञानं अत्रसरइता, सर्वार्थेष्वनुमतिरानुकुल्यं चेति. ननु विनयं विना विद्याध्ययने
 को दोष इत्याह-विनयेन विना विद्या तावन्न जवति, गुरोरप्रसन्नत्वात्, जवति वा प्रज्ञा-
 दिवदात्तथापि न फलति. तत्र विद्यायाः फलमिह लोके यथाः पूजासरकारादिकं, परलोकै तु

सङ्गतिभमनं, एतद्-इयमपि दुर्विनयाभ्यापिनो न नवति, क्लृवात्कदादिवत्. अथ विनय-
हीनस्य विद्या न स्यादिति यदुक्तं तद्व्यक्त्यंतरमाह—

॥ मूलम् ॥—जे अविणीया श्रद्धा । गारविथा गुरुजणंसि महारिणो ॥ न हु ते आत्ता-
वस्सवि । जुग्गा किर सुत्तसारस्स ॥ ३९ ॥ व्याख्या—ये अविनीताः पूर्वोक्तविनयरहिताः,
स्तब्धा अनज्जाः, तथा क्खिरस्ससातगौरवैर्वेष भेव गुरव इति गर्विताः, गुरुजने च शिक्कां
ददाने मत्सरिणः क्लृुषचित्ताः, ते शिष्या आत्तापस्यापि न योग्याः. गुरुणासिति गम्यतेः
तर्हि सूत्रसारस्य शास्त्ररहस्यस्य योग्यतायाः किमुच्यते? अथ व्यतिरेकमाह—

॥ मूलम् ॥—बहुमाणजुए बद्धा—यरंसि विण्ढणए समणंपति ॥ गुरुणोऽकत्ति सुसीसि ।
पिडव पुत्ते सुयनिहाणं ॥ ३० ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरं बहुमान आंतरः प्रीतिविशेषः,
आहरस्तु बाह्योऽन्युरथानासनादिः, यस्थानांगसूत्रं—चत्तारि कणंपति वादत्तए, तंजहा,
विणिए, अविगइपरिवक्के विजसविपपाहुडे अमादत्ति ॥ अथ प्रसंगतो न केवलं शिष्य
एव, किंतु गुरुरपि शुण्वान् एवोपदेशाहो नवतीति दृष्टान्तेनाह—

॥ मूढम् ॥—अणुरूचो आचरिडं । अणुरूचो चैव होइ जइ सीसो ॥ तां उपएसो स-
हलो । जह भेहसुणिमि वीरसस ॥ ३२ ॥ ठयाख्या—यथाचार्यो गुरुः स्नेहसौत्राग्यमृदुभाषि-
त्वादिचिर्गुणैरनु रूपोऽनुगुणः शिष्यस्य ज्ञवति, यदि शिष्योऽपि लज्जात्रयविनयकांत्यादिचिर्गु-
णैर्गुरोरनुरूप एव ज्ञवति तदा उपदेशस्तत्त्वार्थकथनरूपः सकलः स्यात्, तुरगितुरगयोरानु-
रूप्ये समरसरंजवत्. अत्र दृष्टान्तमाह—यथा वीरस्य श्रीवर्धमानस्वामिन उपदेशो भेवमुनौ
सफलो जातः, गुरुशिष्ययोर्द्वयोरप्यनुरूपत्वात्. तत्कथा चैवम्—अथ भेषकुमारकथा—

अस्ति राजशृङ्गं नाम । पुरं मगधमं नवे ॥ यत्र राजशृङ्गायंते । पुराणि श्रीमतापि ॥१॥ लोकं-
पुणगुणश्रेणिः । श्रेणिकस्तत्र नृपतिः ॥ लीनो यस्य मनोऽनृद्धः । श्रीवीरचरणंबुजे ॥३॥ तस्या-
नयंकुमारोऽनू-दादिमः पुत्रमंत्रिषु ॥ धिया येन जितो जीवो । निशि स्फुरति नो दिवा ॥ ३॥
राज्ञोऽनेकावरोधस्यं । धारिणी दधितान्यदा ॥ सितं ससकरोत्सेधं । स्वमे सिंधुरभैक्षत ॥४॥
श्रुत्वा स्वप्नफलं पुत्रं । तर्तुर्गर्जं बजारसा ॥ गर्जनित्रावतस्तस्याः । काळेऽभूदिति दोहदः ॥५॥
सेचनं गजमारुढा ! नृशं वर्षति वारिदे ॥ वैत्रारभूधरात्रयणे । ससखीका ललाप्यहं ॥ ६ ॥

अजिह्वपत्र सा जर्तुस्तमकालाब्ददोहदम् ॥ गरीयसोऽप्यसंजातव-याश्वाया लाघवं भुवम्
 ॥ ७ ॥ दुर्बला दोहदाप्राप्या । पृष्ठा भूयेन सप्रहेम् ॥ सा स्नातिप्रायमाचरथो । त्रपमाणा
 कथंचन ॥ ८ ॥ अथ पृथ्वीपतिर्दध्यो । नाथं पूर्वतः दोहदः ॥ भूयसापि जुजस्थात्ना । न ध-
 नेन च साधनैः ॥ ९ ॥ ततोऽजयकुमाराय । तरस्वरूपं जगौ नृपः ॥ रविरेव कृते मूढे । जने-
 न स्मर्यते यतः ॥ १० ॥ कृशाष्टमतपाः सोऽपि । नितीनो दर्शसंस्तरे ॥ सस्मार पौषधागार-
 स्थितः प्राक्संगतं सुरम् ॥ ११ ॥ तपसा रज्जुनेत्राहु । समाकृष्टः समागतः ॥ सुरस्तस्य पुरः
 स्थित्वा । किं करोमीत्यबोचत ॥ १२ ॥ जानतापि स्वयं सर्वं । किमेतत्परिपृज्यते ॥ तेनेत्यु-
 के सुरश्रके । द्योधि वारिदमंजत्रम् ॥ १३ ॥ वारिष्युतधरां धीतां—वरां विस्तारिनिर्कराम् ॥
 विधायाकस्त्रिकीं वृष्टिं । तिरोधत्त सुरोत्तमः ॥ १४ ॥ अथात्रयेन विह्रसा । धारिणी हर्षधा-
 रिणी ॥ सेचनं द्योपमारुह्य । यथौ वैजारपर्वतम् ॥ १५ ॥ सरिदंजसि खेदित्वा । जलदेवीव
 तत्र सा ॥ निवृत्तात्मा निवृत्त्याहु । निजसंतिरमायथौ ॥ १६ ॥ सा कादं सुशुबे पुत्रं । पित्रा
 कृतमहोत्सवम् ॥ दोहदानुगमन्मेष-कुमार इति विश्रुतम् ॥ १७ ॥ स क्रमादुदये चंद्र-स्यैव

वाग्निर्वधत् ॥ पित्राष्टवर्षदेश्यश्च । पाठितः सकलाः कलाः ॥ १८ ॥ वयो मध्यममध्यास्य । सा-
 रसौजाग्यजाग्यभुः ॥ राजवंश्याः कनीरष्टौ ॥ पर्यणैषीन्महेन सः ॥ १९ ॥ स्वर्णकोटीरथाश्वेज-
 -शय्यासिंहासनादिकान् ॥ क्षेत्रे पदार्थानिष्टाष्ट । स वधूपाणिमोचने ॥ २० ॥ पितृप्रदत्तसौ-
 क्षेणु । प्रियात्रिः सह संततम् ॥ जोगान् पुरः स्फुरत्तूर्ध्व-त्वयोऽञ्जुक स देववत् ॥ २१ ॥

अन्यदा समवासाधी-तत्रापश्चिमतीर्थकृत् ॥ अजोद् इव निर्दिदन् । पापतापं वचोऽमृतैः
 ॥ २२ ॥ तदैव केवलज्ञान-वंतं नतुं जगद्गुरुं ॥ चेलुः पौराः पुरुश्चक्राः । श्राके जोगतुं द्विजा
 इव ॥ २३ ॥ मेघः स्वसौधमौलिरथो । यातस्तानेकया दिशा ॥ वीक्ष्य पप्रच्छ सङ्गत्या-नूतु-
 स्तेऽपि जिनागमं ॥ २४ ॥ अथ सद्रथमालंब्य । वेगवंतं जगद्विप्रयः ॥ वैजारागिस्मिानं च ।
 मेघो मेघ इवानिलम् ॥ २५ ॥ सुक्त्वा रथं वृशं त्रिकि-त्रारश्चुभनशिरोधरः ॥ स त्रिःप्रदकि-
 णिकुल्य । जिनराजमवंदत ॥ २६ ॥ शुश्रुषोत्कंवया सर्वात् । सत्रयानुन्मुखवन्नथ ॥ बाष्पा
 योजनयाधिन्या । जिनेशो देशनां व्यधात् ॥ २७ ॥ विश्वेऽत्र विश्वेऽपि जनाः सुखेच्छाः । सु-
 खं च भोक्ते विशदं वदंति ॥ सं गंतुकामा रथवद्गजध्वं । सद्विज्ञानस्त्रयक्त्वहथं चरित्रं ॥ २८ ॥

पीत्वा जैनेश्वरीं वाचं । दृष्ट्वा च श्रेणिकारमजं ॥ सन्धैर्मेषोऽत्र कः सन्ध-गिरयंतः समसन्ध-
 त ॥ ३९ ॥ प्राप्तशान्तरसो मेषः । श्रीवीरह्रीरनीरधेः ॥ पितरौप्रति वाग्धाराः । सद्गुणा इत्यमुं-
 चत ॥ ३० ॥ आगर्भवासापितरौ । युवाभ्यां पादितोऽस्म्यहं ॥ तन्मां ज्ञावारिचिः क्रांतं ।
 न किं संप्रति रक्षतं ॥ ३१ ॥ तौ ततः प्रोचतुर्वत्स । तस्मा किं त्रायते परं ॥ नावात्रयां र-
 द्यते स्वात्मा । तेत्रयस्त्वं रद्यसे कथं ॥ ३२ ॥ मेषोऽत्रदद्यदि न वां । शक्तिस्तद्रक्षणे त-
 तः ॥ आदिशतं येन वीर-स्वासिनं शरणं श्रये ॥ ३३ ॥ यद्कारयति दुर्वारं । वैरिवारं विना-
 श्रमं ॥ ततो धने महावीर । इत्याख्यां विदितामसौ ॥ ३४ ॥ जूत्वा श्रीवीरशिष्योऽहं । भा-
 वारीन् यज्जगाम्यथ ॥ पुत्रवत्सलयोर्वत्सु-द्वय्या स युवयोर्गुणः ॥ ३५ ॥ वचसा तेन वज्रस्य ।
 निर्घातेनेव पीकितौ ॥ आतुरौ प्रोचतुर्माता—पितरौ गक्रदध्वनी ॥ ३६ ॥ कुमार सुकुमार-
 स्त्वं । व्रतं च क्रकचोपमं ॥ अनेन वपुषा वत्स । व्रतेच्छुर्भक्षितोऽसि किं ॥ ३७ ॥ सोऽत्रदद्या-
 ति यो जंतु-नरकं दुरितैरितः ॥ दारुणाः स्रहते तत्र । सोमाद्योऽपि स वेदनाः ॥ ३८ ॥ सो-
 द्यन्निरपि नो तान्नि-द्वान्नः कोऽपि चरीरिणां ॥ व्रतकष्टं पुनः स्वदप-मपि सोढं शुक्रायति

॥ ३९ ॥ धारिण्यथ पृथक् साह । त्वं त्रैलोक्यप्रियोदयः ॥ वत्स मेघोऽपि मे घोरं । संतापं
 वितनोषि किं ॥ ४० ॥ तव दृष्टौ च ते स्रुतु-र्धदि संसारसंकटात् ॥ उन्मुच्यते ततो मातः ।
 किं विषादो हृथा तव ॥ ४१ ॥ इत्याद्युक्तिवद्यात्स्य । माता ज्ञाता निरुत्तरा ॥ एकाहं राज्य-
 मादस्व । वत्सेति तमयात्त ॥ ४२ ॥ सोऽप्येकं दिवसं राज्यं । त्रेजे पित्रोः समाधये ॥ सा-
 रसंयमसाञ्जाज्ये । स्वं निवेश्य मनः पुनः ॥ ४३ ॥ द्वितीयेऽह्यथ यूजर्त्रां । निर्मापितमहो-
 रत्सवः ॥ दीक्षां श्रीवीरपादांते । दांतेहः रवीचकार सः ॥ ४४ ॥ दिनं समाधिनातीत्य । मेघः
 सर्वदशुर्निशि ॥ प्रस्तरे पादवत्सर्वा-भस्तारयापदवस्थितिं ॥ ४५ ॥ स हंसतृदिकाशाथी । सु-
 सः केवलभूतले ॥ अस्पृक्षि साधुसंघद्व-त्री तथैव न निद्रया ॥ ४६ ॥ हृषत्सखैस्तीक्ष्णनखै-
 र्दृष्यमाणो महात्मनां ॥ चरणैश्चरणोद्विभ-मना एवं स दधियवान् ॥ ४७ ॥ आशा बलवती
 बरु-माशयैव जगत्त्रयं ॥ कुर्वत्याशावशा एव । मुनयोऽप्यादरं नृणां ॥ ४८ ॥ राज्यस्थं मा-
 ममी पूर्वं-मालपन् मुनयो मुदा ॥ आत्तत्रतसिदानां तु । दारयन्ति नखैर्यतः ॥ ४९ ॥ अतु-
 यूतं व्रतं लब्धः । स्वादो जगो व्रमश्च सः ॥ नमोऽस्तु तस्मै चारित्र्या-याद्या यस्येदृशी निशा

॥ ५० ॥ सोऽहं रात्रसिको युक्तं । पितृत्रयां वारितस्तदा ॥ सुखावहं कुवारेण । दारुणं न पु-
नर्बतं ॥ ५१ ॥ क्षिपा यास्यति यथेषा । तदा खं वेषमार्हतः ॥ समर्थ्य राज्यसौख्यानि । पु-
नर्नोद्वे यथास्त्विति ॥ ५२ ॥ एवं तस्मिन्नपथ्यानं । दधाने ऽयगलन्निशा ॥ सोऽपि स्वोपधि-
मादाय । ययौ श्रीवीरसंनिधिं ॥ ५३ ॥ पराशयस्फुटीकार-क्षमकेवलसंविदा ॥ प्रविशन्नेव
वीरेण । सृष्ट्वात्तिरत्राणि सः ॥५४॥ कामपुण्यपरीणामः । समागढसि मेव किं ॥ मा मुह-
प्रकृतनं जन्म । स्मरं धीर सुधीरंसि ॥ ५५ ॥ इतो नवे तृतीयेऽभू-रुपवैताब्जभूधरं ॥ त्वं
सुमेरुप्रनाख्योऽन्य-करिणां व्रीषणः कसी ॥ ५६ ॥ सहस्रेनप्रभ्रुः सोऽभूद् । दसः सप्तकरीख-
यः ॥ श्वेतो दशकरव्यासः । षोडशवकरायतः ॥ ५७ ॥ व्रीष्मत्तर्विन्यदारण्ये । दहत्युग्रे दवा-
नवे ॥ त्यक्तयूथः स यथेशः । पलायत दिशैकया ॥ ५८ ॥ त्रौसेष्मणा चरणयोः । पार्श्वयो-
द्विवहेत्तित्रिः ॥ मौढौ रविकरैस्तसः । सोऽत्राध्यत तुषां चृशं ॥ ५९ ॥ इतस्ततो ब्रमन्नीरा-
श्याऽपश्यत्पुरः सरः ॥ अतिस्वदपरसं भृरि-पंकं लोकं कलाविवं ॥ ६० ॥ जलध्यानाज्जाली-
नृतौ । विशंस्तबापवर्सेना ॥ निममज्जांतरां पंक-संकटे स जरी कसी ॥ ६१ ॥ शुंफादंतादि-

क्षिद्धा-वयवेदर्शयन् वदं ॥ तैरेव पंकनिर्मशैः । सोऽभूद्योगीव तिश्चलः ॥ ६२ ॥ सरस्तदा
 तदायात-स्तोथेच्छुस्तद्विपुर्द्विपः ॥ जघान दंतशुक्राद्यैः । सुखं तं पंककीलितं ॥ ६३ ॥ तरप्र-
 हारव्यथाः सप्त । दिवसाननुभूय सः ॥ आद्युः प्रपूर्य विशाला-धिकं वर्षशतं सृतः ॥ ६४ ॥
 विंध्याटव्यां तंतश्चायू-दित्रो मेरुप्रजात्रिभः ॥ रक्तवर्णश्चतुर्दंतो । दंतिसप्तशतीपतिः ॥ ६५ ॥
 अन्यदा वनदावाग्नि-दर्शनात् प्राग्रवं सरान् ॥ द्रवोपद्रवरक्षार्थ-मुपचक्राम सामजः ॥ ६६ ॥
 पृथग् योजनविस्तार-मकार्षीन्मंजलवयं ॥ कालग्राहीव निर्भयो । नृमिशुद्धिं विधाय सः ॥
 ॥ ६७ ॥ आदिमध्यावसानेषु । वर्षेर्तुिच्चखान सः ॥ तत्रोरपन्नस्तरुणांकराँ-द्वोचकारी कचा-
 तिव ॥ ६८ ॥ ज्येष्ठमासि पुनर्दशे । द्रववह्नौ स्वयूथयुक् ॥ दधावे सिंशुराधीशः । प्रति प्रथ-
 ममंजलम् ॥ ६९ ॥ तावत्तन्मंडलं दाव-त्रस्तैः सिंहशुगादिभिः ॥ वनरसत्वैः कर्णैः कोष्ठा-गा-
 रवत् परिपूर्यत ॥ ७० ॥ तत्रावकाशं सोऽप्रेक्ष्य । द्वितीयं मंजलं गतः ॥ तस्मिन्नप्यंगिभिः पू-
 र्णं । तृतीये प्रविवेश सः ॥ ७१ ॥ तत्राधि जीवकोटीषु । निर्वैरासु स्थितासु सः ॥ जंघ्वैरस्थो-
 द्राजत गजः । कायोऽसर्गी मुनिर्धया ॥ ७२ ॥ कायकंडूमपाकर्तुं । तस्योद्विषवतः क्रमं ॥

क्रमस्थाने शशः कोऽपि । निखिद्ये त्रासितः परैः ॥ ७३ ॥ तमथो वीक्ष्य संजात-करुणः करिणां
 शत्रुः ॥ जवितव्यतया भावि-चद्र एवं व्यभावयत् ॥ ७४ ॥ अयं द्वांश्रिना नुन्नः । प्रविष्ट
 इहसंभवे ॥ इहापि नुन्नः केनापि । वीनो मम पदै शशः ॥ ७५ ॥ मुंचाम्यथः स्वपादं चै-क-
 राकस्यास्य तद्भुवं ॥ सर्वेऽपि कुपिता दैव-द्वन्द्वीपिद्विपादयः ॥ ७६ ॥ न तस्मादादवप्योषं ।
 मया मोक्ष्यः क्रमो नृवि ॥ अत्रिग्रहेति तस्यौ स । गणीव त्रिपदीस्थिरः ॥ ७७ ॥ तदा बरु-
 मनुष्यायुः । शान्तेऽहोत्रिखिभिर्दवे ॥ जंतुजातौ समं याते । शसे सोऽथः पदं ददौ ॥ ७८ ॥
 पादमोक्षकणे भूमौ । पतितो गिरिवज्रजः ॥ अथ्यासामास सद्बुध्या । त्रिपादावस्थिति-
 व्यथां ॥ ७९ ॥ विशत्या प्रहरैस्व्यक्त-प्राणैर्भुधैरिव द्विपैः ॥ भावादविच्युतः सोऽभु-न्मृत्वा
 र्वं श्रेणिकांगजः ॥ ८० ॥ अज्ञातोऽपि तदा तिर्य-न्नवे र्वं तादृशीं व्यथां ॥ कृपातुरति-
 क्षिष्टाः । केयं ते मृदुतायुना ॥ ८१ ॥ बोधिं विनापि विहितः । शमस्तेऽनृन्महाफलः ॥ रोषं
 करोषि तत्किं नो । बोधेरधिगमेऽयुना ॥ ८२ ॥ पार्श्वधारासिधारार्थैः । पीड्यंते केऽपि निर्दयैः
 ॥ मन्यस्व धन्यमात्मानं । स्पृष्टस्त्वं साधुजिः पदैः ॥ ८३ ॥

इत्यर्हतो गिरा जाति-सरो जातत्रपात्तरः ॥ श्रीवर्धमानमानस्य । अथ एवं व्यञ्जिह्वपत्
 ॥ ८४ ॥ ब्रतमार्गपरित्यागात् । पापकूपे निपातिनं ॥ स्ववाक्यरश्मिभिः स्वासि-त्रयत्वं सा-
 मुद्विषः ॥ ८५ ॥ नावतस्यकदीकस्य । दीक्षादानात्प्रसीद मे ॥ इत्युक्ते तेन जगवां-स्त-
 र्मै दीक्षां ददौ पुनः ॥ ८६ ॥ दृगवर्जं सकदं देह-सृषिन्ऱयः परिकल्प्य सः ॥ एकादशांग-
 पारीणः । प्रभुमेवं व्यञ्जिह्वपत् ॥ ८७ ॥ अनधीतोऽपि पूर्वाणि । प्रज्ञो जवदनुज्ञया ॥ इन्द्रासि
 संप्रति यति-प्रतिमाः परिसेवितुं ॥ ८८ ॥ प्रभुरप्रतिमद्वं तं । प्रतिमासु विचारयन् ॥ जजल्प
 प्रतिमाकल्प-मित्याशाकल्पपादपः ॥ ८९ ॥ स्युः सप्त प्रतिमा एक-मासाद्या मासवृद्धितः ॥
 सप्त रात्रिदिवा तिस्रो-ऽहोरात्रिक्येकरात्रिकी ॥ ९० ॥ तत्राद्यप्रतिमायां स्या-दुपसर्गसहो मु-
 निः ॥ अज्ञातोऽव्यचरो जर्के-पानेऽप्येकैकदत्तिकः ॥ ९१ ॥ अखिदं स्वपदोरंतः । कुरवा दात्री
 ददाति चेत् ॥ एकगोचरकावोऽसौ । तन्नैदयं दाति नान्यथा ॥ ९२ ॥ ज्ञातो निशां वसत्ये-
 का-मज्ञातस्तु निशाद्यं ॥ अतः परं वसन् ग्रामे । स हेदपरिहारनाक् ॥ ९३ ॥ वृक्रे वि-
 कटगोहे वा-रामे वा स च तिष्ठति ॥ निवश्ये दह्यमानेऽपि । वहिना न निरेति च ॥ ९४ ॥

आकर्षति पदादेशे । न हृषत्कंटकादिकं ॥ निर्ममोऽपनयत्यदृशो-र्न हि रेणुतृणाद्यपि ॥ १८५ ॥
 समे वा विषमे वापि । यत्रास्तं याति जाम्भकरः ॥ शत्रिमास्ते स तत्रैव । पुरः प्रासः प्रतिष्ठते
 ॥ १८६ ॥ स न प्रक्लावयत्यङ्कि-मान्नमद्युज्ज्वलो गुणैः ॥ सिंहाश्रादिष्वन्निरसु । धीरो नेर्या
 न्निरसि च ॥ १८७ ॥ ज्ञायात आतपं तस्मा-ह्यायां वाः स न सर्पति ॥ प्रतिमां साधयत्याथां ।
 मासं कष्टमिदं चरन् ॥ १८८ ॥ प्रतिमाः सप्तमी याव-देवं ज्ञेयाः परा अपि ॥ तास्वैकैकोऽ-
 धिको मासो । दृत्तिश्च परिवर्धते ॥ १८९ ॥ सप्तरात्रिदिवाप्येव-मष्टमी प्रतिमा नवेत् ॥ चतुर्थ
 तु तपस्तत्र । नवरं स्यादपानकं ॥ १९० ॥ अंत्ये दिने वहिर्गामा-द्वत्तद्वक् प्राप्तुपुनवे ॥ ति-
 ष्टत्युत्तानकः पार्श्व-वर्ती नैषद्यिकोऽथवा ॥ १ ॥ नवमी प्रतिमाप्येवं । दिनेत्ये तूरकटासनः ॥
 स्थानं दशुडशापी वा । नजेहंदायतोऽपि वा ॥ २ ॥ एवं दशम्यपि परं । विशेषश्चासने स हि
 ॥ गोदोहिकासनी वीरा-सनी वा कुब्जकासनी ॥ ३ ॥ अहोरान्नप्रमाणैव-मेकादश्यपि केवलं
 ॥ कृतषष्ठतपा ध्यानं । लंबमाननुजो नवेत् ॥ ४ ॥ द्वादशी प्रतिमाप्येक-रात्रिक्येवं पुनर्मु-
 निः ॥ तस्यां कृताष्टमतपा । द्वेषप्रान्नारविग्रहः ॥ ५ ॥ एकपुनवदग् मुक्त-निमेषः संवृते-

द्वयः ॥ दंबमानशुभस्तिष्ठ-त्युक्तव्यासनोऽपि वा ॥ ६ ॥ शुभं ॥ एवं श्रीदेवदेवस्य । नि-
पीय वचनमृतं ॥ आराध सुधीः साधु-प्रतिमाः स यथाविधि ॥ ७ ॥ अधिकाधिकपुष्टो-
क्त-मना मेघमुनिस्ततः ॥ तपः षोडशत्रिमसिं-गुणरत्नाख्यमातनोत् ॥ ८ ॥ निर्वाह्य द्वाद-
शाब्दानि । व्रतमंते जिनाज्ञया ॥ मासं संक्षेप्य स तनूं । तन्वीमपि तनुं व्यधात् ॥ ९ ॥
समाधिसुत्या विजय-स्थाने कर्मारिमारेण ॥ स निस्तंशस्त्रयस्त्रिंशत्-सागरायुरभूत्सुरः ॥ १० ॥
॥ इति मेघकुमारकथा ॥

गतं विनयद्वारं, अथ क्रियाद्वारं प्रस्तावयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—किरियाजुत्तेणं चिय । नाणेण जिणा जणंति फलसिद्धिं ॥ सत्थन्नफ अं-
धपंयुत्त-नरिथिसंजोगदिद्धंता ॥ ३२ ॥ व्याख्या—क्रिया यथोक्तानुष्ठानाचरणं, तद्युक्तैर्नैव
ज्ञानेन जिनाः केवलज्ञानोपलब्धस्याद्वादमुद्रामुक्त्वितसकलवस्तुत्तत्वाः पुण्यानुष्ठानफलभूतां
सिद्धिं फलसिद्धिं; यद्वा फलसिद्धिं कार्यनिष्पत्तिं निर्जरारूपां जणंति, अथ दृष्टान्तत्रयमाह—
“ सत्थन्नद्धेत्थादि ” स्पष्टं. दृष्टान्तत्रयप्रवाचना चैवं—न केवलं तीक्ष्णमपीह शस्त्रं । करोति

ज्ञानं द्विषतां कदापि ॥ न तेन हीनः प्रबलोऽपि योक्ता । पुनाद्विभोने रणसिद्धिरस्ति ॥ १ ॥
 तथा—एकस्मिन् विपिने प्रदीप्तदहने दग्धौ दवाचिषमता । चक्षुष्मानपि पंशुलो गतिरतोऽप्यं-
 धश्च जिज्ञाशयो ॥ अंधो मूर्ध्नि दधाति चेदचरणं तत्तत्प्रणीताध्वना । धावन्नेष सुखं निरेति
 दवतः पंगुश्च तथोगतः ॥ ३ ॥ तथा—अध्वस्तबीजोऽपि पुमान् विधत्से । स्त्रिया विहीनो नहि
 वंशवृद्धिं ॥ विना पुमांसं न तु साप्यवंध्या । योगे द्योः स्यात् पुनरिष्टस्त्रिः ॥ ३ ॥ एवं
 न क्रियाविहीनेन ज्ञानेन, न च ज्ञानहीनया क्रियाया सिद्धिर्जायते, तत्संयोग एव सद्भा-
 वात्, यदाहुः—संजोगसिद्धीद् फलं वयंति । न हु एगचक्रेण रहो पयाइ ॥ अंधो य पंगु
 अ वणे समिच्चा । तेसिं पजसा नगरं पविद्धा ॥ १ ॥ अथ यः कश्चि क्रियाबालसो ज्ञानेनैव
 खं कृतकृत्यं मन्यते तंप्रत्याह—

॥ मूलम् ॥—मा जाणसु जीयहिण् । जियअहिण् किं नयं सुण् अहिण् ॥ अहिण् प-
 रुसि नवोहे । जइ किरियाए पमाएसि ॥ ३३ ॥ व्याख्या—नो आद्यस्योपहत ! मा एवं
 दांसीर्यंजीवानां हिते अहिंसोपदेशकत्वात्, तथा जिता अहिता अज्ञानादयो येन तस्मिन्

जिताहिते, एवंविधे श्रुते आवश्यकादिकेऽधीते मम किं जयं? श्रुतमेव मां तारयिष्यतीति. यदि त्वं क्रियायां चरणकरणरूपायां प्रमाद्यसि, तदाऽधीतश्रुतोऽप्यज्ञानावस्थातोऽधिके नवौषे संसारपूरे पतसि. जानतः प्रमादकरणे प्रभूततरकर्मबंधात्. ॥३३॥ एतदेव विशेषं ज्ञावयति—

॥ मूलम् ॥—चञ्दसपुत्री वि सया । पाविजंते पसायपरिवक्रिया ॥ साहारणैसुऽणंता ।
असंख्या सेसकाएसु ॥ ३४ ॥ व्याख्या—आसतामद्वयपाठिनः, चतुर्दशपूर्विकोऽपि प्रमादेन क्रियाशैथिल्येन परिपतिता ज्ञानादिगुणैर्यो ब्रह्मास्तिर्धनारकादित्रयपरंपराः स्पृशंतः कदाचिद्विगोदवासमप्यनुभवति. ते च कावस्थानंत्यात पिनिताः संतो यदा विवदितकाले चिंत्यंते, तदा साधारणेषु सूक्ष्मेषु बादरेषु च निगोदेषु सदा सर्वकालं अनंताः प्राप्यंते, तत्र जीवराशेरनंतत्वात्. शेषेषु स्थानेषु पृथ्वयपूर्तेजोवायुप्रत्येकवनस्पतिद्वित्रिचतुःपंचद्वियतिर्यदेवनारकरूपेषु असंख्येयास्ते प्राप्यंते, उकराशीनामसंख्यजीवात्मकत्वात्. मनुष्येषु पुनः कदाचिरसंख्येयाः कदाचिदसंख्येयाश्चेत्यनुकमपि दृष्टव्यं, मनुष्याणां द्विखजावत्वात्. यदाह प्रज्ञापनाकारः—नेरर्दयाणं जंते केवर्दया आहारगसमुग्धाया अइया? गोयमा।

असंखिजा, केवईया पुरस्कना ? गोयमा ! असंखिजा, एवं जाव वेमाणिथाणं. नवरं वण-
 रसइकाइयाणं मणुस्साणं य इमं नाणत्तं, वणस्सइकाइयाणं तंते केवईया आहारगसमुग्धा-
 या अइया ? गोयमा ! अणत्ता मणुस्साणं तंते केवइया ? गोयमा ! सिय संखिजा सिय असंखि-
 जा, एवं पुरस्कनाविचि ॥३५॥ अथ यः क्रियाहीनोऽपि परश्रुतिबोधमात्रेण साध्यति, तंप्रत्याह-
 ॥ मूलम् ॥—नीसरिसि तत्राड । तत्रिय कह अपयणा न नीसरसि ॥ जं तरइ अ-
 पणवि हु । तारतो तारड बोयं ॥ ३६ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, पुनरेतदेव दृष्टान्तांतरेणाह-
 ॥ मूलम् ॥—बुज्जसि बोहेसि परं । तेषं किं जइ समं न जज्जमसि ॥ नाणेणुवपसेय
 य । अञ्जंजमाणस्स न हि तुट्ठि ॥ ३७ ॥ व्याख्या—बुध्यसे स्वयं तत्त्वं, बोधयसि च परमु-
 पदेशद्वारेण, तेन बोधेन बोधनेन च तव किं ? न किंचित्कार्यं सिध्यतीत्यर्थः, यदि हे
 मूर्ख ! स्वयं बोधच्छसि क्रियायां. यतः स्वयं मोदकादिकमयुंजानस्य स्वाहु. पुष्टिक्रमैतदिति
 ज्ञानेन त्वं बुद्धवदं, ते तुस्ये त्रविषयतीत्याद्युपदेशेन च न हि मन्नागपि तुष्टिर्जायते. प्रति-
 प्राणि प्रसिद्धमेतत्. उक्तं च पंचमंगहत्तो—क्रियैव फलदा पुंसां । न ज्ञानं फलदं मतं ॥ य-

॥ मूलम् ॥—पाण्डिपहृष्यमुहाणं । पंचकं आसवाण जावेण ॥ जं सच्चविरमणं ते । महत्रया
 पंचमूलगुणा ॥ ३७ ॥ व्याख्या—आ इति स्वनिमित्तमर्यादया श्रवंत्यशुभं कर्मेत्याश्रवाः प्रा-
 णिवधादयः पंच, तेभ्य आश्रवेभ्यः, विजक्रियत्ययः प्राकृतत्वात्, जावेनांतःकरणशुद्ध्या,
 न तूच्चारमात्रेण, यत्सर्वैः करणकारणानुमतिज्ञेदैर्विरमणं, तानि पंच महाव्रतानि जवंति. ए-
 तानि साधूनां मूलगुणा इति व्यपदिश्यंते. ॥ ३७ ॥ अथैतेषां स्वरूपमाह—
 ॥ मूलम् ॥—तसथाचरेवि जीवे । तितिहा न हणेइ जिअसरूवविज ॥ हासजयको-
 हलोहा । अखियं पि न जासए कहवि ॥ ३८ ॥ व्याख्या—साधुखसान् द्वौ द्वियादीन्, स्था-
 वरान् पृथ्व्यादीनपि जीवान् न हंति, न देशविरतवत् त्रसानेव केवलमित्यप्रशब्दार्थः. कश्चं
 न हंतीत्याह—त्रिभिधेति, इह हि प्रथमशब्दः करणकारणानुमतिवाची, द्वितीयस्तु मनोवा-
 कायार्थः. ततोऽयमर्थः—मनसा, वाचा, कायेन च स्वयं जीवान्न हंति, न चान्यैर्घातयति, न
 च मृतमन्यमनुजानातीत्येवंरूपेण एकैकेनैव जंगकेन, कथंभूतः साधुः ? जीवस्वरूपवित्,
 न हि अज्ञातजीवस्वरूपस्तत्पर्यायविनाशदुःखोरपादश्चित्तसंयत्तेशास्मिकां त्रिविधामपि हिं-

सां निषेधमुलं. उक्तं च-जो जीवेति न याणेइ । अजीवेति न याणई ॥ जीवाजीवे अ-
 याणंतो । कइं सो नाइ संयमं ॥ १ ॥ उक्तं प्रथमं महाव्रतं, अथ द्वितीयमुच्यते, हासे-
 त्यादिः हास्यात् हसनात्, अनेन प्रेमद्वेषकलहाभ्याख्यानादिपरिग्रहः, जयाप्तीतिः, क्रोधाद-
 प्रीतिः, लोभादजिष्वांगत्, आद्यंतग्रहणान्मानमायापरिग्रहः, अलीकं मृषावाद् प्राणंतेऽपि
 न भाषंते. तदलीकं चतुर्धा-सज्ञावनिषेधः १, असन्नावोद्भावनं २, अर्थतराजिधानं ३, गं-
 ह्रावचनं ४ चेति. तत्राद्यं यथा नास्त्यात्मेत्यादि, द्वितीयं यथा श्यामाकतंमुलमात्र आत्मा
 ब्रह्माटस्थो वेत्यादि. तृतीयं तु गामश्चं ब्रुवाणस्य, चतुर्थं तु काणं काणमेव वदतः ॥ ३ए ॥
 इत्युक्तं द्वितीयं महाव्रतं, अथ तृतीयचतुर्थं आह—

॥ मूलम् ॥—वज्रोइ जीवकेवली-सामिगुरुहिं अदिन्नमाउतो ॥ न य सेवेइ सिवठा ।
 अछारसहावि अबंजं ॥ ४० ॥ व्याख्या—आयुक्त उपयुक्तः सन् साधुर्जीवादिजिरदत्तं वस्तु
 वर्जयतीति तृतीयं महाव्रतं, तत्र जीवादत्तं संचित्तमुच्यते, तापाय शंकिना जीवेन स्वाश्रि-
 तदेहस्यानर्पणात्तद्गृह्णतो जीवादत्तं, यद्वा हृतेन प्रवाज्यमानः शिष्योऽपि जीवादत्तमित्युच्यते-

सां निषेधुमदं. उक्तं च—जो जीवेवि न याणेश्च । अजीवेवि न याणई ॥ जीवाजीवे अ-
याणंतो । कदं सो नाश्च संयमं ॥ १ ॥ उच्यतं प्रथमं महाव्रतं, अथ द्वितीयमुच्यते, हासि-
त्यादिः हास्यात् हसनात्, अनेन प्रेमद्वेषकवहाभ्याख्यानादिपरिग्रहः, नयाद्गीतेः, क्रोधाद-
प्रीतेः, लोभादत्रिष्वंगत्, आद्यंतग्रहणान्मानमायापरिग्रहः, अलीकं सृषावाद् प्राणंतिऽपि
न भावंते. तदलीकं चतुर्धा—सज्ञावनिषेधः १, असज्ञावोज्ञावनं २, अर्थांतरादिधानं ३, ग-
हर्विचनं ४ चेति. तत्राद्यं यथा नास्त्यात्मेत्यादि, द्वितीयं यथा श्यामाकतंरुलमात्र आत्मां
द्वलात्स्थो वेत्यादि. तृतीयं तु गामश्च भुवाणस्य, चतुर्थं तु काणं काणमेव वदतः ॥ ३९ ॥
इत्युक्तं द्वितीयं महाव्रतं, अथ तृतीयचतुर्थे आह—

॥ मूलम् ॥—वज्रोद् जीवकेवली—सामिथुरुहिं अदिन्नमाजतो ॥ न य सेवेद्द सिवन्ता ।
अदारसहावि अब्रंनं ॥ ४० ॥ व्याख्या—आयुक्त उपयुक्तः सन् साधुर्जीवादिन्निरदत्तं वस्तु
वर्जयतीति तृतीयं महाव्रतं, तत्र जीवादत्तं सचित्तमुच्यते, तापाय संकिना जीवेन स्वाश्रि-
तद्देहस्थानर्पणात्तद्गृह्यतो जीवादत्तं, यद्वा हृत्वेन प्रवाज्यमानः शिष्योऽपि जीवादत्तमित्युच्यतेः

तथा अचित्तमपि परकेवलितानामनुज्ञातं हिरण्यादि; तद्गृह्यतः केवल्यदत्तं, तथा केवलितानामनुज्ञातमपि वस्तु स्वामिनाऽदत्तं वसनादि गृह्यतः स्वाम्यदत्तं. तथा स्वामिनाऽनुज्ञातमपि यद्वस्तु केनापि हेतुना गुरुणा निषिद्धं, यथा साधोऽथ त्वमिदं मा ग्रहीरिति, तद्धोत्रादिना गृह्यतो गुर्वदत्तं, गुरोरनाद्योच्य त्रकादिकं वा जुंजानस्य गुर्वदत्तं जवतीति. तथा शिवांशं मोक्षार्थमष्टादशधाऽब्रह्म भैशुनं न सेवते, इति चतुर्थं महाव्रतं. तत्रौदारिकं मनुष्यतिर्यक्स्त्रीविषयं भैशुनं मनसा न सेवते, न चान्यान् सेवावयति, सेवमानं चान्यं नानुमन्यते, इति त्रयोऽशेदाः. एवं च वचसापि त्रयः, कायेनापि त्रयः, सर्वेऽप्यमी नव श्रेदाः. एवं यथोदारिकेण नव श्रेदा लब्धास्तथा वैक्रियेणापि देवीविद्याधरीविषयेण भैशुनेन नव श्रेदा लभ्यन्ते. सर्वेऽप्यमी अष्टादशेति. ॥ ४० ॥ अथ पंचमं महाव्रतमाह—

॥ मूलम् ॥— उहोवगाह जवहिसु । दवाइसु च चजसुवि समत्तं ॥ जं नाथरेइ तितिहा । महवयं पंचमं एयं ॥ ४१ ॥ ज्यास्या— उधेन प्रवाहेण यो गृह्यते, कारणे च जुज्यते सं उधोपधिः, यश्च सति कारणे गृह्यते, कारणे च जुज्यते स जपप्रहोपधिः. जकं च— उहेण

जस गहणं । नोगो पुण-कारणे स उहोही ॥ जस दुगंणि नियमा । कारणउं सो उवग्ग-
 हिउ ॥ १ ॥ तत्र उधोपधिः स्थविरकटपानां चतुर्दशधा, तद्यथा—पत्तं पत्ताबंधो । पायठव-
 णं च पायकेसरिया ॥ पत्तादादं रयत्ताणं । गुच्छो द्य पायनिजोगा ॥ १ ॥ तिन्नेव य पत्ता-
 गा । रयहरणं चैव होइ मुहपत्ती ॥ ततो य मत्तए खलु । चउदसे चोवपट्टो य ॥ २ ॥
 शुभं ॥ साध्वीनां तु पंचविंशतिधा, तद्यथा—“ पत्तं पत्ताबंधो गहा ”. तिन्नेव य वत्थागा ।
 रंयहरणं चैव होइ मुहपत्ती ॥ ततो य मत्तए खलु । चउदसमेकमट्टए चैव ॥ ३ ॥ उग्गहणं-
 तगपट्टो । अट्टोरू चवणिया य बोधवा ॥ अप्पंतार बाहिरियं । सणीय तथा कंचुए चैव
 ॥ ४ ॥ उगस्थी वेगस्थी । संघाकी चैव खंधकरणी य ॥ उहोवहिम्मि एयं । अजाणं पण्णवीसं
 तु ॥ ५ ॥ औपग्रहिकश्च द्रव्येषामपि संस्तारोत्तरपट्टादिरनेकधा । एतयोरोधोपग्रहोपध्योर्ध्वमुनि-
 र्धमत्वं प्रतिबंधं त्रित्रिधा ताचरत्येतत्पंचमं महावत्तं । अयं ज्ञावः—तण्णहण्णवसेवा—निवा-
 रणा धम्मसुक्कण्णटा ॥ दिद्धं कप्पग्गहणं । गिलाणमरणट्टया चैव ॥ १ ॥ यदार्ध्वं—जंणि व-
 र्खं व पायं वा । कंबलं पायपुच्छणं ॥ तंपि संयमवकूट्टा । धारंति परिहरंति य ॥ ३ ॥ न

सो परिगहो वृत्तो । नाहपुर्तण तादणा ॥ मुब्बा परिगहो वृत्तो । इह वृत्तं महिसिणा ॥३॥
 पुनर्विध्यंतरमाह—अथ द्रव्यादिषु चतुःषु यन्ममत्वं न करोति, तत्र द्रव्यत उपध्यादौ भ्राव-
 कादौ वा; क्षेत्रतो नगरादौ निर्वातवसत्यादौ वा, कालतः शरदादौ दिवसादौ वा, जावतो व-
 पुरुपचयादौ क्रोधादौ वा. अत्राद्यंतयोर्महाव्रतयोऽस्त्रिविधत्रिविधत्रंगकग्रहणात् शेषेष्वपि स एव
 प्रतिपत्तव्यः ॥३१॥ एवं सर्वमपि परिग्रहं त्याज्यमुक्त्वार्थविषयस्य तस्य विशेषत्याज्यतामाह—

॥ मूलम् ॥—पकिसिद्धो साहूणं । सर्वोवि परिगहो परमगुरुणा ॥ सवाणस्थनिमित्तं ।
 विसेसत् अस्थविसत् सो ॥ ४२ ॥ व्याख्या—प्रतिषिद्धस्तावत्साधूनामुपसर्गतः सर्वोऽप्यधि-
 कोपकरणधरणात्सकः परिग्रहः परमगुरुणाहंता. यदाह—जं वदइ जवयारे । जवयरणं तंसि
 जवगरणं ॥ सेसं अहिंगरणं पुण । अजत् अजयं परिहरंतो ॥ १ ॥ अपवादतस्तु क्वचित्
 क्वचिद्बुद्धांतोऽपि, यथा पंचकदपभाष्यं—एगो तिरथयराणं । निरखसमाणाण होइ जवहीज
 ॥ तेण परं निरवहिणो । जावज्जीवाइ तिरथयरा ॥ १ ॥ गणणइपमाणेणं । जवहिपमाणं
 हुहा सुणेयवं ॥ गणणाइ जिणाणं तु । इक्को दोतिद्धि वाकप्या ॥ २ ॥ दो रयणीसंकासो ।

सोत्थजवावि होइ आयासो ॥ रुंदो दिवहहरथं । एथपमाणपमाणेण ॥ ३ ॥ दो खोसियात्
 दको । शैरणं तिन्नि होति गणणए ॥ आयायामपमाणा । दुहरथमरुं च विशिन्ना ॥ ४ ॥
 एसो जु नवे कप्यो । पकपणं गिलाणए गुरुणं च ॥ चंज सत्त वावि पाजणे । माणहरिसं च
 धारिजा ॥ ५ ॥ परं स परिग्रहोऽर्थविषयः, अर्थमाश्रित्य विशेषतोऽपवादतोऽपि निषिक्तं ए-
 व; सर्वानर्थनिमित्तत्वात्. अयं भावः—गृहस्थां नवत्वर्थः, कापि कापि सद्देवोपयोगो नार्थकार-
 थंपि नवति, साधूनां तु केवलोद्वाहहेतुत्वादनर्थ एव. यदाह—दोससथमूलंजाढं । पुब्ररिसि-
 विवज्जियं जइवंतं ॥ अरथं वहसिं अणरथं । कीसं निररथं तवं चरसि ॥ १ ॥ ४४ ॥ अथ
 महाव्रतोपयोगित्वात् षष्ठं रात्रिनोजनविरमणव्रतमपि साधुचिरवश्यं धार्यमित्याह—

॥ मूलम ॥—तेसिं परिपाजणइहा । चजहा चइयवमेव निसिजतं ॥ न हु तप्या अप्पावि
 हु । वसहीए सन्निही मुणिया ॥ ४३ ॥ इयाख्या—इह राज्ञो पर्यटनेनेयापथाऽशुकराद्यव्रतस्य
 संगः. रात्रिव्रतेनागम्यगमनमपि कृत्वाहं गोचरचर्यां गतोऽञ्जुवसिति कूटोक्त्या गुरुं प्रत्युत्तर-
 यंतो द्वितीयस्य. तस्मिन्ब्रह्मापरसं गृह्यतः स्त्रियं वा कामयमानस्य तृतीयचतुर्थयोरपि. त-

ज्ञे तु पंचमं भग्नमेव. यद्वा रात्रिचुत्केऽधिकीभूतं त्रकाद्यं पुनः प्रातर्नोदये, इति बुध्या
 स्थापयतः पंचमव्रतत्रंगो वाच्यः, यत एवं ततस्तेषां महाव्रतानां पालनार्थं मुनिना चतुर्धा
 निश्चित्युक्तं रात्रिजोजनं त्यक्तव्यमेव. यज्ञाद्यं—जम्हा मूत्रगुणा विंश । न हुंति तद्विरहिय-
 स्स पक्रिपुष्ठा ॥ तो मूत्रगुणगहणे । तगहणे निचबओ नेयं ॥ १ ॥ चातुर्विध्यं चास्यैवं—
 दिवा गृहीतं दिवा युक्तं १, दिवा गृहीतं रात्रौ युक्तं २, रात्रौ गृहीतं दिवा युक्तं ३, रात्रौ
 गृहीतं रात्रौ युक्तं ४ इति. अत्र दिवाऽशनाद्यं गृहीत्वा रात्रौ तद्व्रसतावस्थाप्य पुनर्द्वितीय-
 दिने जुंजानस्य प्रथमो नेदः; शेषास्तयः सुबोधाः. तथा न चाद्योऽपि त्रवणमात्रोऽपि स-
 द्विधिवसतौ स्थाप्यः. दिगद्यस्तयः प्राकृतत्वात्. इह चतुर्विधाहारमध्ये यत्किमपि निश्चि व-
 सतौ निवसति, स समयत्राषया सन्निधिरुच्यते, सोऽपि रात्रिजोजनप्रायत्वाद्द्वत्सर्गतस्त्याज्य
 एव. यदागमः—“संनिहिं च न कुविजा । अणुमार्यं पि संजए ॥” इदं च रात्रिजोजन-
 विरमणं महाव्रतानामत्यंतोपकारित्वात् साधूनां मूत्रगुणः श्रावकाणां चाहारविरतिमात्र-
 त्वाद्दत्तरगुणस्त्वपोवत्. यज्ञाद्यं—निसिन्नत्तविरमणं पि हु । नणु मूत्रगुणो कहं न गहियं तं ॥

वपधारिणो विद्य तयं । मूत्रगुणो सेसयस्त्रियरो ॥ १ ॥ ४३ ॥

॥ मूत्रम् ॥—जं अपयासवाणे । जं वा अपयासभायणे असणं ॥ तंषि हु राईनाय-
ण-सरिसं रिसिणो जवइसंति ॥ ४४ ॥ द्याख्या—यद्प्रकाशे स्थानेऽपवरकादाः यद्वाऽप्र-
काशे संकटमुखे नाजनेऽज्ञानमन्थवहरणं तदपि रात्रिजो जनसदृशं कृषय जपदिशंति, सूक्ष्म-
जीवानिरीक्षणाद्विदंयपरिणामत्वाच्च ॥ ४४ ॥ तस्मात्किं कार्यमित्याह—

॥ मूत्रम् ॥—सपरसमए निसिळं । असकपरिहारसुहुमजीववहं ॥ पञ्चकनाणि णंषि-
हु । वज्जं वज्जेह निसिञ्चुतं ॥ ४५ ॥ द्याख्या—स्वपरसमये निषिळं, स्वसमयनिषेधः प्रती-
तोऽनद्वयांतः पठितत्वात्. परसमये त्वेवं—ब्रह्मादितेजःसंभूतं । भानुं वेदविदो विदुः ॥ स्पृष्टं
करैस्ततस्तस्य । शुभ्रं कर्म समाचरेत् ॥ १ ॥ तथा—नैवाहुतिर्न च स्नानं । न श्राद्धं देवता-
र्वनं ॥ दानं वा विहितं रात्रौ । नोजनं तु विशेषतः ॥ २ ॥ अन्यच्च—मध्याह्ने कृषिचिर्भुक्तं
। पूर्वाह्णं त्रिदशैस्तथा ॥ अपराह्णे तु पितृभिः । सायं भुञ्जति दानवाः ॥ ३ ॥ संध्यायां यद्क-
रद्दोत्रि—र्भुक्तमेवं यथाक्रमं ॥ सर्ववेलात्मतिक्रम्य । रात्रौ भुक्तमनोजनं ॥ ४ ॥ शुभ्रं ॥ तथाऽ-

ज्ञो तु पंचमं भगनमेव. यद्वा रात्रिचुकेऽधिकीभूतं त्रकाद्यं पुनः प्रातर्त्रोदये, इति बुध्या
 स्थापयतः पंचमवतरंगो वाच्यः, यत एवं ततस्तेषां महावतानां पालनार्थं मुनिना चतुर्धा
 निश्चित्युक्तं रात्रिजोजनं त्यक्तव्यमेव. यद्वाद्यं—जम्हा मूत्रगुणा विधेय । न हुंति तद्विरहिय-
 स्स पद्मिगुष्ठा ॥ तो मूत्रगुणगहणे । तगहणं निचवओ नेयं ॥ १ ॥ चातुर्विध्यं चास्यैवं—
 दिवा गृहीतं दिवा चुकं १, दिवा गृहीतं रात्रौ चुकं २, रात्रौ गृहीतं दिवा चुकं ३, रात्रौ
 गृहीतं रात्रौ चुकं ४ इति. अत्र दिवाऽश्नाद्यं गृहीत्वा रात्रौ तद्रसताववस्थाप्य पुनर्द्वितीय-
 दिने जुंजानस्य प्रथमो नेदः, शेषास्त्रयः सुबोधाः. तथा न चादपोऽपि लवणमात्रोऽपि स-
 त्रिधिवंसतौ स्थाप्यः. विगतयत्ययः प्राकृतत्वात्. इह चतुर्विधाहारमध्ये यत्किमपि निश्चि व-
 सतौ निवसति, स समयत्रापया सत्रिधिरुच्यते, सोऽपि रात्रिजोजनप्रायत्वाद्दुस्सर्गतस्त्याज्य
 एव. यद्वागमः—“संनिहिं च न कुविजा । अणुमायंपि संजए ॥ ” इदं च रात्रिजोजन-
 विरमणं महावतानामस्यंतीपकारित्वात् साधूनां मूत्रगुणः श्रावकाणां चाहारविरतिमात्र-
 त्वाद्दुस्तरगुणस्तपोवत्. यद्वाद्यं—निस्त्रित्तविरमणंपि हु । नणु मूत्रगुणो कहं न गहियं तं ॥

वपथारिणो वि्वय तथं । मूत्रगुणो सेसयस्सियरो ॥ १ ॥ ४३ ॥

॥ मूत्रम् ॥—जं अपथासवाणे । जं वा अपथासभायणे असणं ॥ तं पि हु राईजोय-
ण-सरिसं रिसिणो जवइसंति ॥ ४४ ॥ व्याख्या—यदप्रकाशे स्थानेऽपवरकादौ; यद्वाऽप्र-
काशे संकटमुखे नाजनेऽज्ञानमत्रयवहरणं तदपि रात्रिजोजनसदृशं कृषय जपदिशंति, सूक्ष्म-
जीवानिरीकृणात्रिर्दयपरिणामत्वाच्च ॥ ४४ ॥ तस्मात्किं कार्यमित्याह—

॥ मूत्रम् ॥—सपरसमए निसिऊं । असकूपरिहारसुहुमजीववहं ॥ पञ्चस्कनाणि णिं पि
हु । वज्जां वज्जेह निसिञुतं ॥ ४५ ॥ व्याख्या—स्वपरसमये निषिऊं, स्वसमयनिषेधः प्रती-
तोऽन्नदयांतः पठितत्वात्. परसमये र्वेवं—ब्रह्मादितेजःसंयुतं । भानुं वेदविदो विदुः ॥ स्पृष्टं
करैस्तसस्य । शुभ्रं कर्म समाचरेत् ॥ १ ॥ तथा—नैवाहुतिर्न च ज्ञानं । न श्राऊं देवता-
र्वनं ॥ दानं वा विहितं रात्रौ । जोजनं तु विशेषतः ॥ २ ॥ अन्यच्च—मध्याह्ने कृषिचिर्भुक्तं
। पूर्वाह्णं त्रिदशैस्तथा ॥ अपराह्णे तु पितृभिः । सायं भुंजंति दानवाः ॥ ३ ॥ संध्यायां यक्-
रक्षोत्रि-भुंक्तमेवं यथाक्रमं ॥ सर्ववेकामतिक्रम्य । रात्रौ भुक्तमजोजनं ॥ ४ ॥ शुभ्रं ॥ तथाऽ-

शक्यपरिहारः परिहर्तुमशक्यः सूक्ष्मजीवानां कुंशुपनकादीनां वधो यत्र तत्र तथा. अत एव प्रत्यङ्गानिनां अवध्याद्भिन्नानवतामपि वर्ज्यं, ते हि ज्ञानबलाद्यद्यपि पश्यन्ति सूक्ष्मजीवान्, तथापि परिहर्तुं न शक्नुवन्तीति निश्चि न शृंजते. यदागमः—जश्वि हु फासुधदवं । कुंशुप-
 णगा य तह्वि दुपेसा ॥ पञ्चस्कनाणिवि हु । राइत्रसं परिहरन्ति ॥ १ ॥ तत एवंविधं
 निश्चि शुकं हे साधवो भूयं वर्जयत ? चर्मचक्षुषां शुष्माकं तरसर्वथा न शुकमित्यर्थः. इत्यु-
 कं पंचमहावतप्रतिपालनं. ॥ ४५ ॥ अथ चतुर्णां कषायाणां निरोधमाह—

॥ मूलम् ॥—भवपुरदुवारभूए । मोहमहाचरटपयफसामंते ॥ रुंधिजा पावपायव—विकवे
 चत्तारिवि कसाए ॥ ४६ ॥ व्याख्या—कष्यंते कदर्थ्यंते प्राणिनोऽनेनेति कषं कर्म, तस्यायो
 लाजो येन्यस्ते कषायाः, यदा कष्यंते प्राणिनोऽनेनेति कषः संसारस्तं अयंते गहंर्येन्निरिति
 कषायाः क्रोधादयश्चत्वारस्तान् संभ्यान्मुनिरनुदितानामनुदीरणेनोदयप्राप्तानां वा विकत्रीकर-
 णेन. शेषं सुगमं, नवरं पादपस्य विटपान् शाखाप्राधान्. ॥ ४६ ॥ अथ कषायाणां सप्रवे-
 दान् नैदानाह—

॥ मूलम् ॥—कोहार्दं ते चजरो । नेया चत्तारि तैसिं पत्तेयं ॥ अण अप्यच्चरुकाणा ।
 पच्चरुकाणा य संजवणा ॥ ४७ ॥ व्याख्या—ते कषायाः क्रोधाद्यश्चत्तारो जवंति, क्रोधो,
 मानो, माया, लोभश्चेति. तेषां च चतुर्णामपि प्रत्येकं प्रत्येकं चत्तारो नेदास्तद्यथा—“अ-
 णत्ति” सूचामात्रत्वारसूत्रस्य, अनंतं जवं जमणीयत्वेनानुबध्ंतीत्यनंतानुबंधिनः क्रोधाद्यः,
 केषामुदये जीवः सम्यक्त्वं न लजते, लब्धं वा सम्यक्त्वं वमति. “अप्यच्चरुकाणत्ति” नजः
 सर्वनिषेधकत्वात्तास्ति सर्वथापि विरतिरूपं प्रत्याख्यानं येषु तेऽप्रत्याख्यानाः, यदुदये प्राप्त-
 सम्यक्त्वानामपि न जायते देशविरतिपरिणामः, जातो वा निर्गमि नश्यति. “पच्चरुकाणत्ति”
 प्रत्याख्यानं सर्वविरतिरूपमाह्वयंतीति प्रत्याख्यानानवरणाः, यदुदये न सर्वविरतिं प्राप्नोति,
 प्रासापि वा सा विधीयते. संजवलयंति औदयिकजावमानयंति चारित्रिणमपि ये ते संजव-
 नाः, यदुदये न जवति यथाख्यातचारित्रं, शेषचारित्रनेदास्तु जवंत्येव. बहुवचनं क्रोधादि-
 षु चतुर्वेषां संबंधार्थं. तद्यथा—अनंतानुबंधी, अप्रत्याख्यानः, प्रत्याख्यानानवरणः, संजव-
 नः क्रोधः. अनंतानुबंधी, अप्रत्याख्यानः, प्रत्याख्यानानवरणः, संजवलयश्च मानः. एवं माया-

लोचयोरपि योजना कार्या. ॥ ४९ ॥ अथ स्थितिगतिभ्यां गुणघातकत्वेन वैषामनंतानुबंध्या-
दीनां विशेषलक्षणमाह—

॥ मूलम् ॥—जन्म वासं चजन्मस-मद्भ्रमासं कमा विद्मि एसिं ॥ नारयतिरियनरामर-
-गईसु एसु मया जंति ॥ ४८ ॥ सम्मसं गिहिधम्मं । जइधम्मं अणुकमा अहवखायं ॥ वी-
सासवायगा दव । वीसरथाणं हणंति दमे ॥ ४९ ॥ व्याख्या—इदं अप्युत्तानार्थं, नवरं “ एसु
मयत्ति ” एष्वनंतानुबंध्यादिकषयाध्यवसानेषु सृताः. आह परः—ननु अनंतानुबंध्युदये
नरकगतिः, संज्वन्नोदये तु देवगतिरिति गतिनियमोऽत्रात्रिहितस्ततः कथं कायिकसम्य-
ग्दृष्टिश्चादनंतानुबंधिषु कीणेष्वपि श्रेणिकादीनां नरकगमनं ? मिथ्यादृष्टिश्चात् सत्यव्यनंतानु-
बंध्युदयेऽत्रव्यानां च देवगतिगमनमार्गमे प्रत्यपादीत्यत्रोच्यते—सरयं, किंत्वत् एव वचनत्र-
दादिषामनंतानुबंध्यादित्रेदानां प्रत्येकं अनंतानुबंध्यादित्रेदुत्पद्यत्वमार्गमे साक्षादनुक्रमपि
युक्तिशुक्त्वात् प्रतिपत्तव्यं, तथाथा—अनंतानुबंधी क्रौञ्चोऽनंतानुबंधितुल्यः, अप्रत्याख्यान-
तुल्यः, प्रत्याख्यानवरणतुल्यः, संज्वलनतुल्यश्च. एवमप्रत्याख्यानक्रौञ्चोऽनंतानुबंधितुल्यः;

अप्रत्याख्यानतुदयः, प्रत्याख्यानावरणतुदयः, संज्वलनतुदयश्च. एवं प्रत्याख्यानावरणसंज्व-
लनावपि क्रोधौ प्रत्येकमनंतानुबंध्यादिशेद्वचतुष्टयतुदयौ वादयौ. एवं मानमायाद्योशेद्वपि च-
तुष्टमिष्यनंतानुबंध्यादिशेदानां प्रत्येकं चातुर्विध्यं ज्ञावनीयं. ततश्च श्रेणिकादीनामप्रत्याख्याना-
अपि कषाया अयंतदुस्सहत्याऽनंतानुबंधिकदपाः संज्ञादयस्ते. अत्रद्यानां चानंतानुबंधि-
नोऽपि ज्ञानध्यानादिभिः प्रतनुकृताः संज्वलनतुदयाः, तेन तेषां नरकगतिदेवगती न व्य-
त्रिचरतः, हेतवंतरं वा सुधीत्रिविधुदयं, तत्रस्य केवलिनम्यत्वात् ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ अथ कषा-
याणां सामर्थ्यसीमानमाह—

॥ मूलम् ॥—इकारस्स गुणवाण-गरस्स सीसंपि जं समाखुडो ॥ पाकिजा कसाएहिं ।
जणाहि को तेसिं वीसंतो ॥ ५० ॥ व्याख्या—एकादशं गुणस्थानकमुपशांतमोहभिर्युच्यते.
एतच्च यथा श्रेणिकमेण जवति तथा प्ररुच्यते. इहोपशमश्रेणिप्रारंजकोऽप्रमत्तसंयतो जव-
तीति केचित्. अत्रिरदेशविरतप्रमत्ताप्रमत्तानामन्यतर इत्यन्ये. श्रेणिसमासौ च निवृत्तोऽ-
प्रमत्तगुणस्थाने प्रमत्तगुणस्थाने जावतिष्ठति. कालगतस्तु देवेष्वविरतो वा भवति. उक्तं च—

उवसामगसेदीए । पठवओ अपमत्तविरओ य ॥ पञ्चवाणे सो वा । होइ पमत्तो अविर-
 ओ अ ॥ १ ॥ अद्वे जणंति अविरय-देसपमत्तापमत्तविरयाणं ॥ अन्नपरो पन्निज्जाइ । दंस-
 णसमणंसि उ नियदी ॥ २ ॥ कर्मग्रंथाभिप्रायेण तु प्रतिपतितोऽसौ मिथ्याद्विगुणस्थानमपि
 यावज्जहति. तत्रैरथमेतामारजतेऽसौ प्रतिपत्ता प्रशस्तेष्वध्यवसायस्थानेषु वर्तमानः प्रथमं शु-
 गपदंतर्मुहूर्तेनानंतानुबंधिनः कोधमानमायाद्योयानुपशमयति. ततो मिथ्यात्वमिश्रसम्यक्त्वं
 रूपं दर्शनत्रिकं युगपदंतर्मुहूर्तेनोपशमयति. ततो यदा पुरुषः श्रेणिसमारब्धा स्यात्तदानुदी-
 र्णमपि नपुंसकवेदमंतर्मुहूर्तेनोपशमयति. ततः स्त्रीवेदमंतर्मुहूर्तेन, ततो ह्यास्वत्यरतिशोकज-
 यज्जुगप्साद्यक्षणं षट्कं युगपदंतर्मुहूर्तेन, ततः पुरुषवेदमंतर्मुहूर्तेनोपशमयति.

अथ स्त्री प्रारंभिका, ततः पूर्वं नपुंसकवेदं, ततः पुरुषवेदं, ततो ह्यास्यादिषट्कं, ततः
 स्त्रीवेदं. अथ नपुंसकः प्रारब्धा, ततोऽसावनुदीर्णमपि पूर्वं स्त्रीवेदं, ततः पुरुषवेदं, ततो ह्या-
 स्यादिषट्कं, ततो नपुंसकवेदं. अयं नावः—यो वेद उदये वर्तते, तस्मात्तैषस्य वेदद्वयस्य
 मध्ये यो जघन्यो वेदस्तं प्रथममुपशमयति, ततो द्वितीयं, ततो ह्यास्वषट्कं, ततो य उदये

वर्तते. तं वेदमुपशमयतीति क्रमः. अतः परमप्रत्याख्यानावरणौ क्रोधो युगपदंत-
 मुहूर्तेनोपशमयति. ततः संज्वलनं क्रोधभेकाकिनमेवांतमुहूर्तेनोपशमयति. ततोऽनया रीत्या-
 ऽप्रत्याख्यानप्रत्याख्यानावरणौ मानौ युगपत्, ततः संज्वलनं मानं, ततोऽप्रत्याख्यानप्रत्या-
 ख्यानवरणे माये, ततः संज्वलनां मायां, ततोऽप्रत्याख्यानप्रत्याख्यानावरणौ दोषौ, ततः
 संज्वलनं दोषं. अयं चोपशमयंस्त्रिधा कृत्वा द्वौ जागौ युगपदुपशमयति. तृतीयं तु भागं
 संख्येयानि खंडानि करोति. तान्यपि पृथक्कावत्तेदेनोपशमयंश्चरमखंडमसंख्येयानि खंडानि
 करोति. तान्यपि समये समये एकैकमुपशमयन्नंतमुहूर्तेन सर्वाण्युपशमयति. इह च दर्शन-
 ससके उपशान्तेऽपूर्वकरणोऽनिवृत्तिबादरो वाचिधीयते, न पुनस्तत्र किंचिदुपशमयति. तत
 ऊर्ध्वमनिवृत्तिबादरो यावत् संख्येयखंडानां चरमाख्यखंडनिष्पन्नानि त्वसंख्येयखंडान्युपश-
 मयन् सूक्ष्मसंपरायः, ततः परमंतमुहूर्तेमुपशान्तभोहो जवति. सर्वापि त्रैयं श्रेणिरारोहतामं-
 तमुहूर्तेन समाप्यते.

अत्र शून्यस्थाने अनंतानुबंधिवतुष्टयादयो द्वेषाः. येषामुपश-
 मस्य प्रारंभो निष्ठा च समकालं तत्तद्वून्यानि तिर्थक समतया स्था-
 प्यंते. अत्र यदि बद्धायुरिमां श्रेणिमारजते, तदा श्रेणेः समासाव-
 समासौ वा कालं कृत्वा नियमादनुत्तरसुरेत्वेवोत्पद्यते. उक्तं च—
 ब्रह्मैकविद्ब्रह्मो । सेद्विगत्तवा पसंतमोहो वा ॥ कुण्ड कोड का-
 लं । सो बच्चदणुत्तरसुरे य ॥ १ ॥ अब्रह्मयुः पुनः श्रेणिं संपूर्णिक्रि-
 त्यांतर्मुहूर्तमुपशांतमोहो भूत्वा कुतश्चिद्विमित्ताडुदितकषायः प्रति-
 पतन्नियमायथारूढस्तथा श्रेणेः पश्चान्मुखं निवर्तते. उक्तं च—अ-
 निवक्रान होज । पसंतमोहो मुहुत्तमिसं तु ॥ उद्वयकसालं निय-
 मा । निवत्तए सेद्विपक्रितोमं ॥ १ ॥ अथ गाथार्थ उच्यते—इत्यु-
 क्स्वरूपस्य एकादशस्य गुणस्थानस्य शीर्षमग्रवित्रागमपि समारू-
 ढो यदि कषायैः पाल्यते, पुनर्मिथ्यात्वंमपि नीयते साधुः. ततो

त्रण करतेषां सर्वनिर्धमूढानां कषायाणां विश्रंजो विश्वासः? सर्वथा नैषां विश्वस्तितव्यमि-
त्यर्थः. उक्तंच—जइ उवसंतकसाड । दहइ अणंतं पुणोवि पफिवायं ॥ न हु जे वीसस्सिअव्वं ।
थोवेवि कसायसेसंमि ॥ १ ॥ ५० ॥ एतत्कषायाणां दौरात्म्यमजानानास्ताननिष्ठह्य ये धर्माधि-
क्षिभ्यन्ति ते जना एवेत्याह—

॥ मूढम् ॥—कड्ढकिरियाहिं देहं । दमंति किं ते जना निरपराहं ॥ मूढं सबडुहा-
णं । जेहिं कसाया न निग्गहिया ॥ ५१ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, न वरं कष्टक्रियानिस्सपोवन-
वासकायोत्सर्गादिनिर्निरपराधमिति देहस्यान्वेजनत्वात् ॥ ५१ ॥ अत एव—

॥ मूढम् ॥—तत्तमिणं सारमिणं । डुवावसंगीइ एस चावत्थो ॥ जं भवन्नवणसहाया ।
इमे कसाया चइज्जंति ॥५२॥ व्याख्या—मोक्षमार्गप्रकाशिकाया-दादृश्यांगया इदं तत्त्वं रहस्यं,
इदं सारं दध्न इव नवनीतं. एष च ज्ञानार्थसात्पर्यार्थः. यज्ञवज्रमणसहाया इमे प्राणुक्ख-
रूपाः कषायास्त्यज्यंते. एभिस्त्यक्तैर्नवज्रमणमपि त्यक्तमेव, निःसहायत्वात्. ॥ ५२ ॥ एवं
सामान्यतः कषायनिग्रहमुपदिश्याथ पृथक् पृथक् तन्निग्रहाय विशेषोपदेशमाह—

॥ मूलम् ॥—एसु दुहनदरंभे । सितिमहावद्विमलणमायंभे ॥ सुविवेयदिसामोहे । र-
जिज्जद कहसु कह कोहे ॥ ५३ ॥ व्याख्या—एषु कषायेषु वैरज्यसनधिग्रहादिदुःखान्येव
नानारूपवाजाद्यानि, तेषामजिनयनाय रंभे रंगभूमौ, मैत्री सौहार्द सैव चिरप्ररूढवान्म-
हावद्वी, तस्या मर्दनाय मत्तमातंभे समदहस्तिनि, सुविवेकस्य प्रतिपदं स्वलननाय दिग्मोहे
कषय कषमेवंविधे क्रोधे रज्यते, नैव रज्यत इत्यर्थः ॥ ५३ ॥ अथ श्रित्यष्टविशेषणार्त्तं क्रो-
धस्य बहेरपि त्रैषम्यमाह—

॥ मूलम् ॥—कटादं पवहंतो । पजावद जलंसि न हु जलद नेहे ॥ दिग्पंतो देद त-
सं । कोहहुयासो इह अयुधो ॥ ५४ ॥ व्याख्या—इह अपूर्व इतराभिरयो विवहणः क्रोध
एव हुताशः क्रोधहुताशो वर्तते, तद्यथा—क्रोधः कष्टानि स्वशिरजरःकृदनादीनि वर्धयन्
जडे संदबुद्धौ जने प्रकर्षेण ज्वलति, न पुनर्ज्वलति स्नेहेऽन्योन्यप्रीतिबंधात्मके, दीप्यमा-
नो ज्वलन् सन् तमः पापं ददाति. अन्यो हि हुताशः काष्ठानि तस्मीकुर्वन् जलेंतसि
न ज्वलति. ज्वलति च स्नेहे तैलादौ दीप्यमानः सन् तसोऽधकारं नाशयतीति क्रोधहुता-

शस्य शुक्तमपूर्वत्वं ॥ ५४ ॥ यत् एवं ततः साधुचिर्यत्कर्तव्यं तदाह—

॥ मूलम् ॥—मारुह रोसिद्धे । मा वसह परंमि अहिसवंतंमि ॥ मा पहरह पहरंते ।
ज्वसमसारं खु सामसं ॥ ५५ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, अथ मानस्वरूपमाह—

॥ मूलम् ॥—नासियशुरूवप्सं । विजा अहलत्कारणमसेसं ॥ कुगहगयआवाणं ।
को सेवइ सुव्वत् माणं ॥ ५६ ॥ व्याख्या—नाशिता दूरीकृता गुरुपदेशा येन तं तथा, न
हि मानेन गजनिमीलिकां दधतां गुरवो हितोपदेशं ददतीति ज्ञावः । तथा अशेषं पूर्णं वि-
द्यानां प्रज्ञपत्यादीनां शास्त्राणां वा अफजत्वस्य कारणं । न हि मानवतां विद्याः फलंतीति
भावः । कुग्रहोऽसद्ग्रहः, स एव सबलत्वाज्जसस्य स्थिरीकरणायत्नानं कः सुव्रतः सेवते
मानं? ॥ ५६ ॥ अथ मानस्य सांख्यिकं फलमाह—

॥ मूलम् ॥—जेणं माणो पाणो । वसाविठं निययहिययवाणंमि ॥ जुत्तं नाणाइगुणा ।
सुपविता तं न डिपंति ॥ ५७ ॥ व्याख्या—येन केनचिन्मान एव पाणो देशीजाषया चंका-
लः स्वकीयहृदयस्थाने वासितः, शुक्तमुचितं ज्ञानादयो गुणास्तं मानचंडालसंसर्गमदिनं न

स्पृशंति. कथंभूता गुणाः? सुषु अतिशयेन पवित्राः, सुपवित्रैर्हि आस्तां चंगलस्तरसंपर्क-
कारी अपि दूरतस्त्वज्यते इत्यर्थः. ॥ ५९ ॥ अथ पारत्रविकं फलमाह—

॥ सूक्ष्म ॥—पवरकुलजाद्वलसुषु—तवरूढे सर्षिष्यात्रवाणेषु ॥ जी जेणं इह मच्च-
इ । सुच्चइ सो परभवे तेणं ॥ ५७ ॥ व्याख्या—प्रवराणि वर्तमानकालापेक्षया प्रधानानि कु-
लादीनि, तत्र कुलं पैतृकं जप्रादिकं वा, जातिमर्तुकी विप्रादिका वा, बलं शारीरिकं स्था-
म, श्रुतं प्रज्ञोन्मेषजनमशास्त्राधिगमः, तपो विकृष्टतपश्चरणं; रूपं सुसंस्थानत्वं, ऐश्वर्यं गृहा-
दिप्रभुत्वं, ज्ञातो भनाद्यासिः एतेष्वष्टसु मद्स्थानेषु यः कश्चिद्येन मद्हेतुना माद्यति, अ-
हो अहं कुलीनोऽहं वलवान्, इत्याद्युत्कर्षं धत्ते, स परत्रवे तेनैव जाल्यादिना गुणेन मुच्यते,
हीनो नवतीत्यर्थः. ॥ ५७ ॥ अथ मायायाः परिहारमाह—

॥ सूक्ष्म ॥—डुब्बुक्तिमिराई । विविहदुरायारवद्विचणराई ॥ नीसेसदोसमाया ।
वाज्जज्जइ इररुं माया ॥ ५८ ॥ व्याख्या—डुर्बुक्तयः परवंचनन्यासापहारान्दिविचितास्मिकास्ता
एव विवेकलोचनाद्वाद्कत्वात्तिमिराणि, तेषां समुद्धासाय रान्धिरिव रान्धिः, विविधदुराचारा

विश्वासघातकृतदोषनकृततुलामानकरणध्याः, त एव जनप्रियत्वाद्द्वयस्तासामवस्थानाय
वनराजिरिव वनराजिः, निःशेषाणां दोषाणां पैशुन्यादीनां पोषणाय मातेव माता माया
द्वरतो वर्धते. ॥ ५९ ॥ यतः—

॥ मूलम् ॥—कुन्दिनगई क्रूरमई । होइ सथा चरणवज्जिउं मखिणो ॥ मायाइ नरो जु-
यगुव । दिइमित्तोवि जयजणुं ॥ ६० ॥ ध्याख्या—मायया हेतुभूतया नरः पुरुषो जुजगः
सर्प इव दृष्टमात्रोऽपि जयजनको जवति, तत एव न कोऽपि तस्य विश्वसितील्यर्थः. कथंभू-
तः सः? कुटिला श्राक्यवहुला गतिश्चर्या यस्य सः कुटिलगतिः. क्रूरा दुष्टाध्यवसायवती म-
तिर्यस्य स क्रूरमतिः. तथा सतामाचरणानि न्यायव्यवहारसत्यत्राषणादीनि, तैर्वर्जितः, तथा
मलिनः पापबहुलत्वात्, जुजंगपदके कुटिला गोमूत्रिकाकारा गतिर्यस्य सः, तथा क्रूरमति-
रिति विशेषणं स्पष्टं. सदा शश्वच्चरणवर्जिता गूढपादत्वात्, मलिनः कालमूर्तित्वात्. ॥
॥ ६० ॥ अन्यच्च—

॥ मूलम् ॥—हाइ अविमसणिको । उवहयकिती विरत्तसयणो य ॥ परवंचणं कुण-

तो । माधित्वो वंचित विहिणा ॥ ६१ ॥ व्याख्या—मायावी पुरुषः परुषहृदयतया परवंचनां कुर्वन् स एव विधिना वंचितो ज्ञवन्ति. विधिर्देवं कर्म चेत्येकार्थाः. यतोऽसौ पूर्वं सर्वेषां विश्वासपात्रं भूत्वा मायया सर्वत्राविश्वसनीयो जायते, यश्चास्वी भूत्वा उपहृतकीर्तिर्जायते, स्वजनप्रियो भूत्वा विरक्तस्वजनश्च जायते. ततो यः परं वंचयितुं मायां प्रयुक्ते, वस्तुतः स एव स्वकर्मणा वंचयते, सर्वस्वार्थत्रंशादिति तात्पर्यार्थः. ॥ ६१ ॥ अथ लोत्रमाह—

॥ मूलम् ॥—गुणतिमि तिभिं गिबसमं । सुचारुचारित्तचंद्राहुवमं ॥ नयपायवनइडं । विबुहो बहुमन्नइ नं लोहं ॥ ६२ ॥ व्याख्या—गुणा एव सङ्गनहृदयांनोधिजातत्वात्तिमयो मत्स्यास्तेषां असनाथ तिभिं गिबसमं, यथा तिभिं गिबस्तिमीन् असते, तथा लोत्रो गुणानिति लोत्रः परपरेऽप्याहुः—भूमिस्थोऽपि रश्मिस्थंश्च । पार्थः सर्वधनुर्धरान् ॥ एकोऽपि वारया-मास । लोत्रः सर्वगुणानिव ॥ १ ॥ तथा सुचारित्रमेव निर्मलत्वाच्चंद्रस्तदाहादनाथ राहूय-मं. नयो न्यायव्यवहारः, स एव जनमनःकमनीयत्वात्पादपो वृक्षस्तस्य ध्वंसनाय नद्योषं सरिरप्रवाहं, एवंविधं लोत्रं विबुधो विद्वान्न बहु मन्यते. ॥ ६२ ॥ अथास्य सामर्थ्यमाह—

॥ मूढम् ॥—कोहादृणो कसाया । नवमगुणं जंतिं लोत्रपरिगहिया ॥ इक्रो विं खंकि-
जं वि हु । वच्चइ दसमं गुणं लोहो ॥ ६३ ॥ व्याख्या—क्रोधादयस्त्रयः कषायाः समर्था अपि
लोत्रपरिगृहीता लोत्रसहिता एव नवमं गुणस्थानकमनिवृत्तिबादरं यावद्यांति, न परतः, त-
त्र तेषामुदयस्य सत्तायाश्च व्यवहेदात्. लोत्रः पुनरेकोऽपरकषायनिरपेक्षोऽपि तथा खंडितः
किट्टीकृतोऽपि दशमं गुणस्थानकं सूक्ष्मसंपरायं ब्रजति. ततः कथं नाम सामर्थ्यमस्य न
प्रशस्यते? यथा चासौ खंकिस्तथोपशमश्रेणित्रणने जावितमेव. ॥ ६३ ॥ किंच—

॥ मूढम् ॥—कोहो माणो माया । तिन्रिवि लोत्रं विणा अणाहव ॥ ततो कसाय-
सिद्धे । मन्ने अस्सेव सामितं ॥ ६४ ॥ व्याख्या—क्रोधो मानो माया चेति त्रयोऽपि कषाया
लोत्रं विना अनाथा इव न कचिरप्रवर्तमाना दृष्टाः, ततोऽहमेवं मन्थे, निजबलनिविरक्ति-
वितविश्वत्रये सुरासुरपतिभिरप्यप्रतिहृतप्रसरेऽस्मिन् कषायसैन्येऽस्यैव लोत्रस्य खामित्वं दृ-
श्यते. हि खामिना विना कृता महायोधा अपि न परेत्यः प्रहर्तुमुद्यतंतीति. ॥ ६४ ॥ एवं च-
तुष्मिं पि कषायाणां दौरात्प्यमुक्त्वाथ तन्निग्रहोपायमाह—

॥ मूलम् ॥ --कीक्रियपयत्तसेलिय—धम्मकणाणं दवा इमे चजरो ॥ उवसममहवअ-
 ज्जाव-संतोसजवेहिं जिप्पंति ॥ ६५ ॥ व्याख्या—यथा कीटिका शनैः शनैः खगात्रोचितप्र-
 यत्नेन नीवारादिकणान् संचिनोति, दवानलस्तु उववनेकपदे कृणेन तान् दहति. तथा प्र-
 सादवहुलत्वाज्जीवैः कीटिकाप्रयत्नेन कथंचिन्मिळिता ये धर्मकथास्तेषां सपदि तस्मीकर-
 णाय दवानलप्रया इमे प्राग् निर्दिष्टाश्चत्वारः कथाया उपशमसादवार्जवसंतोष-
 रेव जगदानंदकथाज्जलैर्मेघोदकैः क्रमाज्जीयंते. ॥ ६५ ॥ अथ कथायत्यागस्य मुख्यं मोक्षाग-
 रत्वमाह—

॥ मूलम् ॥—सवेसुवि तवेसु । कसायनिग्गहसमं तवो नत्थि ॥ (अत्रोपपत्तिमाह) जं
 तेण नागदत्तो सिद्धो बहुसोवि जुंजंतो ॥ ६६ ॥ व्याख्या—यद्यस्मात्कारणात्तेन कथायनिग्रं-
 हेण नागदत्तो मुनिर्बहुशोऽपि जुंजानः सिद्धः ॥ ६६ ॥ तत्कथा चैवं, अथ नागदत्तमुनिकथा-
 कापि गत्ते पुरा साधुः । क्वपकोऽभून्महामनाः ॥ सोऽटत्तिस्स प्रतिग्हं । मासक्कपणपार-
 णे ॥ १ ॥ एका पदा तदामदिं । मंभूकी तेन वुत्थिजा ॥ प्रसादमाचरंतं च । स्सारितः कुब्बं-

केन सः ॥ २ ॥ मंजूकीर्मादिता लोकै-दर्शयन्नवदन्मुनिः ॥ किमेता अपि रे दुष्ट । त्वत् दंष्ट्रे
 मया हताः ॥ ३ ॥ सोऽपि कोपं परिज्ञाय । मुनेमौनमग्निश्रयत् ॥ प्रतिक्रमणकाक्षे च । तं
 प्रमादमसस्मरत् ॥ ४ ॥ प्रतिकान्तेरनुशुक्रः । कृतांत इव मूर्तिमान् ॥ कुल्लकं श्लेषमपात्रेण ।
 दंतुं साधुरथावत ॥ ५ ॥ अंतरा स्फाहितः स्तंभे । साधुः सद्यो ऽप्यपयत ॥ क्रोधः स्वाश्रय-
 नाशाय । क्षयव्याधिरिव ध्रुवं ॥ ६ ॥ जदपयत सोऽटव्यां । कुक्षे हविषत्रोगिनां ॥ मूर्ध्नि ति-
 मलिः क्रोध-मातंगस्येव संगतः ॥ ७ ॥ कुक्षे च तत्र ये सर्पा—स्ते विद्यन्तेऽखिला अपि ॥
 प्राधिराधितचारित्रा-जातिस्मरणशालिनः ॥ ८ ॥ मासभुजंतुसंघात-घातोऽस्माकं दशा दि-
 वा ॥ इति सर्वे निशि त्रांत्वा । प्रांधुः प्रासुक्मेव वै ॥ ९ ॥ सोऽपि तत्र स्मरन् जातेः । स्वं
 निनिन्द मुहुर्मुहुः ॥ विदधे प्रासुकाहारै-र्हृत्तिं च विचरन्निशि ॥ १० ॥ इतश्च निश्चन्नस्थामा ।
 श्रीवसंतपुरे पुरे ॥ पुत्रोऽरिदमनकोणी-त्रर्तुर्दष्टोऽहिना मृतः ॥ ११ ॥ कोपकंप्राधरः क्षापो ।
 जातिवैरं वहन्नश्च ॥ जघान घातयामास । स्वयमन्यैश्च त्रोगिनः ॥ १२ ॥ निहत्याहैरवयवं ।
 तस्य यः कोऽप्यदर्शयत् ॥ तस्मै ददौ स दीनारं । त्रर्मण्यमिव चूपतिः ॥ १३ ॥ तदा गा-

रुक्मिणः क्रोऽपि । तद्देवालोक्तयन् वनं ॥ शुवि ज्योत्समी रेखा । मूयसीर्वाह्य पिप्रिये ॥ १४ ॥
 तत्र प्रतिबिम्बहार-द्विसौषधवत्तेन सः ॥ संपर्नं संदंशकेनेवा-चकर्ष निजघान च ॥ १५ ॥
 सोऽप्यौषधवदान्मध्ये-विदं स्वातुमशक्नुवन् ॥ दध्यौ कृपकजीवाहि-रयं मा मद्दृशा मृतः ॥
 ॥ १६ ॥ निरगहत्ततः पुढे-नैष सोऽपि च चिञ्चिदे ॥ कृष्णैकुयष्टिवत्तस्य । निर्गतं निर्गतं
 वपुः ॥ १७ ॥ असुंचन् शमसाप्राज्यं । वेदनाव्याकुलोऽपि सः ॥ समत्यङ्गत कुस्थान-वासी-
 ज्ञानैरिवासुप्तिः ॥ १८ ॥ तथा सोऽप्रीणयद्भृपं । हतानादाय जोगिनः ॥ स्वयमेवाभवज्योगी ।
 तद्दत्तद्रविणैर्यथा ॥ १९ ॥ दत्तश्च भूपतिं नाग-देवता काण्यवोचत् ॥ मावधीः फणिनः सू-
 नु-र्देविता तव भूधव ॥ २० ॥ स एव कृपकारमाथ । भूनाथस्य सुतोऽजनि ॥ चक्रे च ना-
 गदत्ताख्या । पितृज्यां तस्य सान्त्वया ॥ २१ ॥ तस्याभूत्पयसः शैल्य-मिव स्वात्राविकः शमः ॥
 कृपा प्रियसखीवास्य । ज्ञातु तत्याजनातिकं ॥ २२ ॥ सोऽन्यदा श्रमणान् वीक्ष्य । सस्मार
 प्राण्यजन्मनः ॥ कथंचिरपितरौ पृष्ठो-ररीचके च संयमं ॥ २३ ॥ आभवं प्राज्ञवाभ्यासात् ।
 शुद्धमूत्तस्य मूयसी ॥ अतःप्रतिदिनं स त्रि-रजुक्त व्रतधार्यपि ॥ २४ ॥ नीरागसंवरानंदी । घ-

नागमधुतोदयः ॥ तकागवत्तपःस्फातौ । मुनीन्द्रो म्नायतिस्स सः ॥ ३५ ॥ चतुस्त्रिद्व्यैकमासां-
 त—शुजोऽभुवनमहर्षयः ॥ गङ्गे तत्रैव चत्वारः । पुण्यनेदा द्वांगिनः ॥ ३६ ॥ तपस्यतः स-
 तान् वीक्ष्य । दध्यौ बालाधिंरजसा ॥ धन्या अमी तपःखर्गै—र्ये बुभंस्यांतरद्विषः ॥ ३७ ॥ न-
 पयःपूतरो धान्य—कीटः कुर्वे कदाप्यहं ॥ एकाशनकमप्येषां । वैयावृत्यं करोमि तत् ॥ ३८ ॥
 तं शुद्धमन्यदा नित्य—वैयावृत्यपरायणं ॥ कृपकर्षीनतिक्रम्य । वचंद्दे शासनामरी ॥ ३९ ॥ प्र-
 त्यावृत्तां चतुर्मासि—कृपकस्तामवोचत ॥ वंशक्रमं लंघमाना । कासि रे कटपूतने ॥ ३० ॥ ब-
 हुमन्ये च पांशानां । श्रेयः प्रसूहसूचिकां ॥ र्वत्तस्तां वन्यचटकां । देवीं च द्योमंगामपि ॥
 ॥ ३१ ॥ यदेनं वंदसे बाढं । विहायासांस्तपस्यतः ॥ ततस्त्वमपि बालासि । तुदयैः प्रायेण
 सौहृदं ॥ ३२ ॥ जवाच देवता साधो । किमेवं कलहायसे ॥ किं द्रव्यकृपकैर्जात्रि—कृपकेषु
 ममादरः ॥ ३३ ॥ यज्जीवितं तपस्याया । यच्च नीवी महारमनां ॥ वर्तते निष्कषायत्वं ।
 तदस्मिन्नपि बाह्नके ॥ ३४ ॥ सुखं झंति नृणामुदग्राः कषाया । वपुः शोष्यते किं तपोत्रिवरा-
 कं ॥ नृशंसैर्जगद् प्रस्यति कृष्ण सपै—विनाशयेत् हि गोत्रसो न्यूनसंखैः ॥ ३५ ॥ तपो द्वादशधा तत्र ।

वैयावृत्यं विशिष्यते ॥ तस्म ज्ञेकाग्रहत्वेन । बाढोऽप्येषोम हातपाः ॥ ३६ ॥ इत्युभवा ऽपरमर्द्द्वी ।
 सोऽपि कुट्टो बुभुक्षितः ॥ प्रातः करंजमानीय । न्यमंत्रयत तंमुनिं ॥ ३७ ॥ आशूनः क्षीन्नयत्येष ।
 किमस्मानिति कोपनः ॥ स तत्पतद्ग्रहे श्वेषम—स्तबकं मुमुचे रुचिः ॥ ३७ ॥ एवमामंत्रिता-
 स्तेन । त्रयः श्रेषा महर्षयः ॥ चक्रुस्तथैव तेषां हि । न क्रोधः पंक्तिन्नेदङ्कत् ॥ ३७ ॥ शुद्धो
 दध्यौ चनाऽदाधि । यत्तेषां कफजाजनं ॥ निष्टीवंतस्तदस्थाने—ऽप्येते निन्धाः किमुत्तमाः ॥ ३८ ॥
 कुधाहं न तपस्यायां । शकः किं क्षीन्नयाम्यमुं ॥ स्वयं दुर्गतो दैवात् । किं लक्ष्मीवत्सु कु-
 प्यति ॥ ३९ ॥ नासंज्ञाद्या किल कफौ—बधिलबिभस्तपस्विनां ॥ कासोऽयं तन्ममाप्यस्तु ।
 कर्मव्याधिविनाशनः ॥ ३९ ॥ एवं विज्ञावयन्नंतः । कृपकैवरितोऽपि तैः ॥ कफं तं तेमनी-
 कृत्य । करंसं बुभुजे मुनिः ॥ ४० ॥ व्यराध्यंत समाधिस्या । यन्मयामी तपस्विनः ॥ अपुं-
 नःकरणैत—निमध्याडुकृतमस्तुमे ॥ ४१ ॥ दक्षि ध्यानमहावातो—ध्रुतदुकर्मशैवदे ॥
 केवलश्रीर्मेरादीना—खेलतस्यात्मपद्मवे ॥ ४२ ॥ तदैव स्वर्णकमलं । समलंकृत्य दैवतं ॥ श-
 मस्तुमसुधां चक्रे । साधुचक्री स देशानां ॥ ४३ ॥ नत्वा केवलिनं सैवं । देवता कृपकान् ज-

गौ ॥ महिमानममानं भो । बालस्यास्यप्रपश्यत ॥ ४९ ॥ विहाय वसंतपोरंशीन् । बालेऽस्मि-
न्नपुराणिणीं ॥ मामिवोपलभध्वे किं । नाधुना केवलश्रियं ॥ ४८ ॥ ते दधुर्ज्ञानमुत्पेदे । य-
देतस्य तपोविना ॥ ततस्त्रप्रशमायतं । तं विना वंचिता वयं ॥ ४९ ॥ न कषायत्तचित्तस्य ।
स्यात्तपोऽपि फलप्रदं ॥ अंतर्वह्नि वसंतोऽपि । किं नु पृह्ववति द्रुमं ॥ ५० ॥ एवं ते शममापन्ना ।
वद्विरे केवलश्रिया ॥ क्रमादवक्रमानंजु—र्गतिं पंचापि पंचर्मां ॥ ५१ ॥ यज्ञागदत्तस्य मुनेर-
नेकदा—श्रतोऽपि तेषां च तपस्यतामपि ॥ इयान् विशेषः किञ्च केवलश्रिया । चक्रे तदेत-
त्प्रशमस्व जुंजितं ॥ ५२ ॥ इत्युपदेशचित्तमणौ कषायजये नागदत्तमुनिकथा. ॥

तदेवमुक्तः कषायनिग्रहरूपः संयमः. अथ पंचैद्वियनिग्रहरूपं नं प्रस्तावयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—अकसादसं शब्दः । जइ ता कुण इंदियाण निगहणं ॥ मुत्तूण रागदो-
से ॥ पंचसु सदाइविसएसु ॥ ६९ ॥ व्याख्या—हे चारित्रिन् ! यदि त्वमकषायत्वमिहसि,
तदा कुरु इंदियाणां श्रोत्रनेत्रजिह्वाघ्राणस्पृश्यानां निग्रहं. कथमित्याह—पंचसु शब्दादिषु
शब्दरूपरसगंधरसौषु तद्विषयेषु रागदोषौ मुक्त्वा. अयं जावः—तदा वेणुवीणावनिताव

लयादीनां श्रुतं, काककरत्रयकथरदादीनां त्वश्रुतं शब्दमाकर्ण्य, विश्रुषितहयहस्तिहरिणा-
 क्रीणां श्रुतं, वरुकृष्टिकृष्णपादीनां त्वश्रुतं रूपं निरीक्ष्य; कर्पूरगुरुचंदनादीनां श्रुतं, मलयमू-
 त्रश्रुतगात्रादीनां त्वश्रुतं गंधमाधाय, मधुमत्स्यकीमोदकादीनां श्रुतं, रूक्षपर्युषितान्नकारज-
 लादीनां त्वश्रुतं रसमास्वाद्य, तरुणीतूलिकाडुकूत्रादीनां श्रुतं, हृषत्कंटककर्करादीनां त्वश्रु-
 तं स्पर्शमनुशूषमेतन्ममेति रागः; अनिष्टमेतन्ममेति द्वेषश्च नोपजायते, तदा क्रमेण श्रो-
 त्रादीन्द्रियनिग्रहो ज्ञवति. एतेषु निग्रहीतेषु कषाया निग्रहीता एव, तन्मूलत्वात्कषायाणां.
 तथाहि—अनिष्टेविविधियार्थेषु गोचरं गतेषु क्रोधः; प्राप्तसर्वेन्द्रियसुखस्य च नान्यो मत्तः सु-
 खीत्यभिमानः; इंद्रियार्थसाधनस्य धनस्य वार्जनाय मायाद्योन्नौ प्रादुर्भवतः. जितेन्द्रियस्य
 च निर्हेतुकरवात्कथं नाम क्रोधादयः प्रवर्तेरन्? ततः कषायजयमिहता पूर्वमिन्द्रियजयः का-
 र्यं इति तत्त्वं ॥ ६७ ॥ अर्थेन्द्रियजयस्य दुष्करत्वमाह—

॥ मूलम् ॥—हृणद्दरणमि अरिणो । अरिणसेषेणपि सुअवलेण ज्ञमो ॥ पिकस्यै पंच-
 रिक्त । निहणेणं सोवि किञ्च ॥ ६८ ॥ व्याख्या—कश्चिद्गदो नीमजार्गादिहैरि शिखरिशि-

खरानुकारिकरिनिकरां, जलधिकद्वोजलोजरंगतुरंगसंयतां; चलत्रासादप्रतिमपृथुलरथसंम-
 र्ददुःसंचरां, निजवलसमुहलरसुनटकोटिकोलाहलवावाहितसकलदिग्बलयां, निशितेतरवा-
 रिपरिचपद्विशप्रमुखप्रहरणप्रस्थापितपरप्राणामरीणां सेनामपि शुजबदेनारीणोऽखिन्नःसन् हं-
 ति, सोऽपि पिकस्थान् पंचरिपूनिंद्रियलक्षणात्निहंतुं क्लीबः कातर इव चेष्टते ॥ ६८ ॥ अ-
 थंद्रियनिग्रहोपायमाह—

॥ मूलम् ॥—सवत्य अहयदप्या । इंद्रियसप्यां न तं परिजवंति ॥ हिययंमिम जस्स
 जग्गइ । इय अणुसिद्धिमहामंतो ॥ ६९ ॥ व्याख्या—सुगमा, तामेवानुशिष्टिमाह—

॥ मूलम् ॥—परिमियमाज जुवण—मसंजियं वाहिबाहियं देहं ॥ परिणइविरसा वि-
 सया । अणुरच्चसि तेसु किं जीव ॥ ७० ॥ व्याख्या—यदा कस्य चिरसाथोर्धुकनोगस्य पूर्व-
 क्रीकितस्सरणादिना, इतरस्य च कुतूहलीतया इंद्रियाण्युबुंखलीनवंति, तदा स एवमात्मा-
 नसंनुशास्ति. गाथार्थः सुगम एव. ॥ ७० ॥ विषयाणां वैरस्यमेव नावयति—

॥ मूलम् ॥—धम्मभणवहारिणं । अणेगन्नवलस्कडुस्ककारिणं ॥ विसयाण अरीणंपि-

व । को मद्रसं देइ अवयासं ॥ ७१ ॥ व्याख्या—रपष्टा, न वरं, अवयासंति अवकाशं । ॥ ७१ ॥ अथ पूर्वानुवृतदिव्यसुखस्मरणं हि करुणेषु (तुल्येषु) मनुष्यजोगेषु वैराग्यं जनयतीति तद्व्याख्यानमाह—

॥ मूत्रम् ॥—बहुलरूपेण तरुणो । चिरागञ्जं सह मणालुकुत्वात् ॥ नज्जात् पंचविस-
 ष् । जुञ्जतो जं लहद् सुखं ॥ ७२ ॥ तो वंतराण सुखसुं । णंतगुणं नत्रणवासिणं तन्नो ॥ तो
 जोइसाण वेमा—णियाण कमणो अणंतगुणं ॥ ७३ ॥ व्याख्या—इह मनुष्यलोके तरुणो यु-
 वा पंच विषयान् शब्दादीन् जुञ्जानो यत्सौख्यं ज्ञप्ते, तरुणस्याप्येकाकिनो न तादृग्मनो-
 विनोदः स्यादित्याह—भार्यया, सापि यदि अयोभया, तदा कुतो रतिरित्याह—मनोऽनुकूत्वाया,
 तस्यापि दारिद्र्ये क सोख्यमित्याह—लब्धधनः, एवंविधोऽपि सततं गृह्णावस्थायितया न ता-
 दृग्मान्यः स्यादित्याह—चिरागतः अयं नावः—कश्चिद्युवा देशांतरे षोडश वर्षाणि स्थि-
 त्वा तत्रोपाजितप्रभूतद्रव्यः स्वस्थानमायातः स्नातः सरससलसद्भक्षणद्वयजोजनजनिततृप्तिः
 सुकुमारस्पर्शशयनीये कमनीयरूपसंपन्नान्जितरंजया, नयन्नांतहरिणानुहारिनेत्रया, सकल-

कामोपचारचतुरथा, वयोवैषवचनविज्ञासादिगुणग्रामसमग्रथा, सर्वांगसंगतसौवर्णार्धुंगारथा, चिरमिदनोंरंकवसंवाधितस्नेहग्रहिलया महिलया सह स्वेहया पंचविधान् विषयानुपचुंजानो यत्सौख्यमनुभवति, ततस्तस्मात् सौख्याद्विधिं अल्पार्थिकमहार्थिकादिकमंतरं येषां तेऽप्यंतराः पिशाचादयस्तेषां सौख्यमनंतगुणं, ततस्तस्माद्ध्यंतरसौख्याद्भवनेषु बहिर्भूत्स्वतश्चतुरस्त्रेऽवधः पुष्करकर्णिकासंस्थानेषु वसंतीत्येवंशीला जवनवासिनो नागकुमारादयोऽसुरकुमाराणां प्रायेणावासेष्ववस्थानात्. आवासाश्च कायमानस्थानीया महामंरुपास्तेषां सौख्यमनंतगुणं; ततोऽसुरकुमाराणां सौख्यमनंतगुणमित्यनुक्तमपि बोधव्यं. ततो द्योतयंति स्वशिरामुकटाप्रवर्तिनिः स्वमंरुत्वकल्पैश्चंद्रादिविहैर्जगदीति ज्योतिषश्चंद्रादयः; तेषां सौख्यमनंतगुणं, तस्माज्ज्योतिःसौख्याद्विधिं मन्यंते जुज्यंते पुण्यवन्निरिति विमानानि, तेषु भवा वैमानिकाः कल्पोपपन्नादयस्तेषां सौख्यमनंतगुणं चंद्रप्रज्ञप्त्याद्यागमेषु प्रतिपादितं, तच्च त्वया हे आत्मन्ननंतशोऽनुभूतं. यदागमः—सोहन्मीसाणेषु कर्षेषु सर्वे पाणा, सर्वे भूया, सर्वे जीवा, सर्वे सताः पुढविकाइयत्ताए जाद वणस्सइकाइयत्ताए देवत्ताए देविताए, आसणसयणजा-

एतन्नीवगरणत्वात् उववत्प्रवृत्ता, हंता गोपयमा ! असहं अडुवा अणंतखुत्तो सेसेसु कर्प्यसु,
एवं चैव नवरं नो चैवणं देवित्वाए जाव गेविङ्गागा अणत्तरोववाइएसुवि, एवं चैव नो
चैवणं देवत्ताए देवित्ताएत्ति ॥ ७३ ॥ ततश्च—

॥ मूलम् ॥—जाइत्तिएहिं दिवेहिं । तुह न जोगेहिं पसमिया तिह्वा ॥ शा कह ससि-
ही माणु—सएहिं तुहेहिं कहुणेहिं ॥ ७४ ॥ व्याख्या—सुगमा, न वरं तुहैः कणिकत्वाद्-
दपैः, करणेमत्तिय्यशरीरिणां मत्वमूत्रादिमयराज्जुगुप्सनीयैः, उक्तं च स्थानांगे—सिंगारा
कामा देवाणं, कहुत्ता कामा मणुत्साणं, बीजह्वा कामा तिरिक्कजोणीयाणं, रद्दा कामा नेर-
इयाणं. सूक्तं चात्र, किंच—

॥ मूलम् ॥—विसएसु सुहं पिडसि । न उ नरयं जीव कंफरीत्तव ॥ जह मुहाए नञो ।
पिडइ मंसं न उण वडिसं ॥ ७५ ॥ व्याख्या—सुगमा, नवरं वडिशं मत्स्यबंधनं गतिके-
त्ति प्रसिद्धं ॥ ७५ ॥ कंफरीककथानकं यथा कंफरीककथा—

पृष्टचंपा जनादृष्ट—कंपा पूरस्ति भारते ॥ तत्र सात्वः क्षमापालः । कात्वः प्रत्यर्थिनाम-

भूत् ॥ १ ॥ तत्रोद्याने सुभूजागे । वर्द्धमानो जिनेश्वरः ॥ अन्यदा पुण्यदानाय । सोद्यासः
 ससवासरत् ॥ २ ॥ प्रनोर्वकियासुतैः शांत-नवतापः क्षमापतिः ॥ महासाधेऽनुजे राज्य-
 श्रियं साधो न्यधिरसत ॥ ३ ॥ तर्के संयमराज्याय । तस्मिन् राज्यमग्रहति ॥ आह्वयाभा-
 स कांपिद्या-ज्ञानियेयं स गागलिं ॥ ४ ॥ तस्मै प्रदत्तराज्योऽथ । श्रीवीरचरणान्तिके ॥ प्रा-
 ब्राजीरसानुजन्मासौ । साध्वाचारमबुरु च ॥ ५ ॥ अन्यदा मगधदेशा-जहंशंपापुरीप्रति ॥
 तारयां द्यइप्यत स्वीय-ज्ञातीन् वंदयितुं जिनः ॥ ६ ॥ श्रीगौतमं पुरस्कृत्य । जगदीशान-
 निदेशतः ॥ जगत्तुः पृष्टवंपां तौ । महर्षीं हर्षेशालिनौ ॥ ७ ॥ स्वयं आत्रा यशोमत्या । पित्रा
 पिठरभूजुजा ॥ गागलिः सपरिवारं । वंदे गौतमं गुरुं ॥ ८ ॥ श्रीगौतमरवेगोच्चि-बोधितान-
 क्षित्तपंकजात् ॥ नवाशात्रमरी तेषां । त्रयाणामपि निर्ययौ ॥ ९ ॥ पुत्रप्रदत्तराज्यश्रीः । पि-
 तृरयां सह दुर्वहां ॥ महाप्रतधुरां बोहुं । नात्रवक्रागलिर्गलिः ॥ १० ॥ कलत्रैरिव युश्रेयाः ।
 पंचक्षित्तैः समन्वितः ॥ कृतकृत्यस्ततो नंतु । श्रीवीरं गौतमोऽचंबत् ॥ ११ ॥ अन्यां वयस्म-
 नी तेषां । संपन्नो गुरुरीदृशः ॥ इति नावनया प्रापु-इतिं से पंच पंचमं ॥ १२ ॥ न गंजी-

रा गुरुमपि । स्वं ते ज्ञानमजिज्ञापन् ॥ रहो ह्यब्धं निधानं हि । प्रकाशयति कः सुधीः ॥ १३ ॥
 प्रासाः समवसरणं । ते सुरासुरपूजितं ॥ प्रभुं प्रदक्षिणी चक्रुर्नयज्ञा गुरुणा सह ॥ १४ ॥ ते
 स्वाग्निमनर्वैवासीनाः केवल्यपर्षदि ॥ नैते भीतिं विदंतीति । गौतमेन विकर्कताः ॥ १५ ॥
 जगौ च गौतमो ज्ञान-हीनानां च तपोधनाः ॥ न निःस्वानाभिवाढ्येषु । युक्ता केवल्यिषु
 स्थितिः ॥ १६ ॥ जगदे जगदीशेन । गौतमो गौतमोजिदा ॥ आशातयस्त्रि किं वरस । केव-
 लज्ञानिनो ह्यमून् ॥ १७ ॥ शिष्याणां केवलं श्रुत्वा । चिखिदे यज्ञणाग्रणीः ॥ तद्युक्तं स्वस्व-
 द्युक्तेन । जनः सर्वोऽपि तप्यति ॥ १८ ॥ ज्ञानं प्रापुरमी राज्य-युजः स्वल्पदिनव्रताः ॥ चि-
 रव्रतोऽपि नाहं तु । विममर्शति गौतमः ॥ १९ ॥ सत्रायामादिदेशाय । नाथस्त्रस्य समाधये
 ॥ भूचरोऽष्टापदं गंता । यः स तद्भवसिद्धिप्राक् ॥ २० ॥ तव श्रुत्वा गौतमो ऽयोश्ना-ऽच्वा-
 लीदष्टापदंप्रति ॥ द्यूतातंतून् करे ध्रुत्वा । दिनकृत्करपय या ॥ २१ ॥ इतश्चाष्टापदोपति ।
 संति काननवासिनः ॥ कोऽन्यदत्तशेवाद्य-नामानस्त्रापसास्त्रयः ॥ २२ ॥ एकद्विद्व्युपवासा-
 रण्यं । तपस्तेषां यथाक्रमं ॥ पारणं च फलैः शुष्क-द्वैतैर्निरसशैवलैः ॥ २३ ॥ तापसानां श-

तान्येकै—कस्य पंच परिहृदे ॥ शुश्रुवस्तेऽपि देवेभ्यो । व्योम्नि तद्वीरत्राषितं ॥ २४ ॥ शक्तिं
निजामजानाना—स्त्रयस्ते मोक्षकाङ्क्षिणः ॥ तं तुंगशृंगमारोहु—मारत्रंत गिरीश्वरं ॥ २५ ॥ ए-
कद्वित्रिषु सोपाने—ध्वारूढानां तपोबलात् ॥ तेषां शक्तिः क्रमात् क्लीणा । स्वल्पतैलेव दी-
पिका ॥ २६ ॥ तत्र स्थित्वा गुणस्तोम—हारिणां व्योमचारिणां ॥ ते श्रीगौतममाद्योक्थया—
द्योक्थयांश्चक्रिरे मिथः ॥ २७ ॥ एष स्थूयः कथं तूव—दीवया प्लवतेंबरे ॥ यद्विवा त्रुटिते श-
क्ति—रत्नेन तपसैव नः ॥ २८ ॥ अमुमेव गुरुं कुर्मो । येन सिद्धिं लज्जामहे ॥ एवं प्रजल्प-
तां तेषा—मारोह गिरिं गुरुः ॥ २९ ॥ त्रिगद्यूतोहृये तत्र । कैत्ये जगतकारिते ॥ इंद्रभृ-
तिरवंदिष्ट । चतुर्विंशतिमहतां ॥ ३० ॥ अशोकपादपस्याधो । दिश्यैशान्यां जिर्नौकसः ॥
शिलापट्टे विश्राम । स्वामी तीर्थोपवासकृत् ॥ ३१ ॥ तदा तत्रागतः श्रीदः । सह सामानि-
कैः सुरैः ॥ जिनपूजां तनोतिस्म । नभस्या शकस्या च पूर्णया ॥ ३२ ॥ अष्टापदं समारूढं ।
जीवंतं साधुकुंजरं ॥ तं निरीक्ष्य दधच्चित्रं । व्यसृशन्नरावाहनः ॥ ३३ ॥ जिनयात्रार्थमेताना-
मत्र श्रीगौतमेकथात् ॥ बभूव द्विगुणो द्वात्रो । व्यवसायं विनापि नः ॥ ३४ ॥ वंदित्वा धन-

व्य चि-
दस्याथ । पुरो जक्त्या निवेदुषः ॥ जगौ जगन्नयीवंथ—स्त्ववभैवं गणाधिपः ॥३५॥ देवः केव-

ताभा.४

१३६

क्षसंपदः पदमंजिह्वीणोभ्रगगग्रहः । द्वाभंगस्तपसागमोदितगुणभ्रामाजिरामो गुरुः ॥ धर्मो
दानदयादमादिन्निरदिष्टुल्यः सभस्तांजिना—मेतच्चेतस्त्रि धारयंतु सुधियो रत्नलयं वास्त्ववं ॥३६॥
श्रुत्वा तत्त्वत्रयीभेवं । श्रीदसाष्पानिकाः सुराः ॥ विकटपतल्पमध्यासा—मासुरैवभनल्पकं ॥३७॥
वदतस्तपसा कार्श्यं । स्थौल्यं देहेऽस्य वीक्ष्यते ॥ विषटंते गुरोर्वचि—श्रेन्नस्तद्द्रव्यं किमु ॥
॥ ३८ ॥ अयं नादर्शिं जुंजानः । प्रकटं येन वचमहे ॥ पिशुनः पुनरस्यायं । कायो सिष्टाशान-
स्य हि ॥ ३९ ॥ त्रिर्भोजनेऽपि शेषाणां । वपुस्तादृग् न पीवरं ॥ यादृगास्य स्वप्नावेन । यदि-
वासौ गणाधिपः ॥ ४० ॥ एवं तान् शंसयापद्भ्यां—शत्रुर्ज्ञानवनिर्मुनिः ॥ अन्यथाऽद्विबुधानां
वः । केयं चित्ता जकोचित्ता ॥ ४१ ॥ वर्णतेस्म तपःकार्श्यं—मस्माभिर्व्यवहारतः ॥ परिमाण-
प्रमाणं हि । त्रवेन्निश्चयतः पुनः ॥ ४२ ॥ पीवरोऽप्यल्पकर्मा स्या—त्कोऽपि द्वाभोऽपि नापरः ॥
तन्वप्यतिजरं वज्रं । तूवं न स्थूवमप्यहो ॥४३॥ न हेतुः सद्सन्नयोः । कृषता स्थूवताश्र-
वा ॥ अन्नार्थं पुंफरीकस्या—ध्ययनं शृणुतादताः ॥ ४४ ॥ विजये पुष्कलावत्यां । प्राणिवदे-

हैकमंरने ॥ नगर्यां पुंरुरीकिष्णां । महापद्मोऽत्रवन्दुपः ॥ ४५ ॥ पुंरुरीककंररीकौ । तस्या-
 न्नतां सुतावुचौ ॥ धुर्याविव स्वरज्यस्य । वर्धितौ तौ महीयुजा ॥ ४६ ॥ व्याख्यां निशम्य
 सूरीणां । नक्षिनीगुल्मसीयुषां ॥ पुलप्रदत्तराज्यश्री-र्महापद्मोऽग्रहीद् व्रतं ॥ ४७ ॥ स चतुर्द-
 शपूर्वाब्धि-पारदश्चा तपोनिधिः ॥ उत्पन्नकेवलज्ञानः । स्थानं प्रापायुनर्त्तवं ॥ ४८ ॥ जिष्टुः
 कंररीकोऽपि । दीक्षां तस्यांतिके गुरोः ॥ पुंरुरीकं महीपादं । स्थिरधीरन्वजिङ्गपत् ॥ ४९ ॥
 सोऽन्यथाद्वत्स किं दीक्षां-तरायं करवै तव ॥ धन्योऽसि जनककुण्डं । पंथानं चेतप्रपद्यसे ॥
 ॥ ५० ॥ अजय्या विषया लोढं । मनस्वीव्रतरं व्रतं ॥ तथा कुर्या न हृद्यन्ति । वत्स मत्स-
 रिणो यथा ॥ ५१ ॥ अथासौ जगद्दे दीक्षां । बंधुना कारितोत्सवः ॥ विहरन् गुरुभिः साक-
 मागमद्गो बभूव च ॥ ५२ ॥ रोर्गेरंतः समुत्पन्नै-रन्यदा तत्कलेवरं ॥ तपःशुक्लं कुशीचक्रे ।
 शमीकाष्ठं शुणैरिव ॥ ५३ ॥ पुनः श्रीसूरयः प्राप्ता । नगर्यां पुंरुरीकिष्णीं ॥ पुंरुरीकेण भुञ्ज-
 र्था-न्येत्य त्रकत्या ववंदिरे ॥ ५४ ॥ शशिसोमं मुनिस्त्रोमं । नामं नामं नरेश्वरः ॥ कंररी-
 ककृषिं क्षीण-देहं वीक्ष्य गुरून् जगौ ॥ ५५ ॥ पित्रः किं कंररीकस्य । तपसा वा सजाथ-

वा ॥ कयाचिच्चितया यद्वा । नगवन् दृश्यते कुशः ॥५६॥ गुरवोऽथ जगुर्निर्यं । तपः कृत्यं म-
 हात्मनिः ॥ कथं तार्यो भवांभोधि-रिति चिंतापि ज्ञाश्वती ॥५७॥ पुनरस्य कर्षे रोगी-र्जषसे
 प्रासुकाशिनः ॥ निरौषधं वपुरोद-मनाथमिव तस्करैः ॥ ५८ ॥ पितृप्रायो यतिजन-स्थान्य-
 धाद्रसुधाधवः ॥ जपेक्ष्यते प्रजोवह्नि-स्फुलिंण इव नामयः ॥ ५९ ॥ तपस्तावजपस्ताव-सा-
 वद्धर्मो गुणा अपि ॥ यावत्पतति नात्मायं । दुःसाध्यव्याधिसंकरे ॥ ६० ॥ धर्मः स्याद्दक्षते
 देहे । रक्ष्यते तेन तद्बुधैः ॥ तदादिशत येनैवं । साधुमुदलावयाम्यहं ॥ ६१ ॥ कंफरीक-
 मथादिद्वद् । गुरुराजः सगौरवं ॥ चिकित्सय वपुः साधो । बंधोरक्षां च पूरय ॥ ६२ ॥ गु-
 र्वज्ञया समं ब्राजा । गतोन्नतर्नगरं मुनिः ॥ अंतिके राजसौधस्य । तस्थौ सन्ननि पुष्कले ॥
 ॥ ६३ ॥ अगदौरगदंकारा । आदिष्टा अवनीजुजा ॥ तं वदुह्वांधयान्चकु-र्गुरवश्चान्यतो ययुः
 ॥ ६४ ॥ अंतरांतःपुरं तप्त-द्गदयग्रहणलंपटः ॥ पुष्टो बभूव देहेन । प्रमादेन च स क्रमात्
 ॥ ६५ ॥ सातगौरवतः क्रीणा-मपि न्यानिमिषेण सः ॥ स्थानवासाय मिष्टान्ना-श्ननाथ प्रति-
 भूर्दे सा ॥ ६६ ॥ वचःप्रवयथै राज्ञा । प्रेरितोऽपि गुरुन् प्रति ॥ वार्तामपि विहारस्य । श्र-

वृथी गलिवन्न सः ॥ ६७ ॥ तमथो पृथिवीनाथो । बलेनापि व्यहारयत् ॥ श्रावका अंकुशा-
 वंते । यतीनां हि प्रमादिनां ॥ ६८ ॥ आसाद्य कंचन ग्राम-माश्रितः स्थपुटां कुटीं ॥ क्षेत्रे
 पथुषितं रूक्षं । शैक्षं त्रिकाक्षणे मुनिः ॥ ६९ ॥ प्रजावतीरसवती-रसग्रसनदात्मसः ॥ ईक्षु-
 कीट द्वारिष्टे । नके तस्मिन्न सोऽनुषत् ॥ ७० ॥ स दधियवान् क तत्सौधं । सस्नेहाः श्रा-
 विकाः क ताः ॥ क सा रसवती सर्वं । दुष्टद्वैवेन दूरितं ॥ ७१ ॥ यस्मादिह नवे कष्टं । किं
 परत्र सुखं ततः ॥ विद्वांसोऽपीति किं तत्र । व्रते रज्यंति जंतवः ॥ ७२ ॥ अर्द्धं व्रतेन राज्या-
 श-मादास्येऽहं पुनर्निजं ॥ इति निश्चिद्य स बाल्यो । ववले कवलेहया ॥ ७३ ॥ प्रातः पुर्था
 उपवनं । वनपालेन भूयति ॥ खानगमं ज्ञापयामास । कंररीकः स निह्वयः ॥ ७४ ॥ वज्रपात-
 सिव श्रुत्वा । बंधोरकस्मिकागमं ॥ तमन्यगाननुपः साकं । सचिचैः शुचिवेषनाक् ॥ ७५ ॥
 उपधिं चौरवद् वृक्ष-शाखायामवदंबितं ॥ तुतंतं शार्कवले तं च । स तुल्योके तुलायवत् ॥
 ॥ ७६ ॥ मन्येऽसौ सर्वथोतीर्ण-चेताश्चारित्र्यपर्वतात् ॥ स्तुत्यस्तथापि स्तुत्या हि । कदाचि-
 र्नजते त्रयां ॥ ७७ ॥

विमृश्येति महीनाथः । संतुष्टाव यथा तथा ॥ स्तोऽथः श्वन्नपथं शोऽधु-सिर्वैकृत तथा तथा
 ॥ ७८ ॥ सर्वथाप्यवषणोऽसा-विति मत्वा महीपतिः ॥ तस्मूचे यदि गृह्णासि । राज्यं तद्ब्रूहि
 बांधव ॥ ७९ ॥ वार्तयापि तथा जातो-श्रुवासायास्मै ददौ नृपः ॥ स्ववेषं तस्य वेषं च । स्ववे-
 नादाय चचाव सः ॥ ८० ॥ दधानो राजचिह्नानि । सावेशः स विशन् पुरि ॥ आवकीर्णिति
 नालोकि । लोकैः प्रीतिस्पृशा दशा ॥ ८१ ॥ अस्मौ नेमे न सामंतैः । सिषेवे न च सेवकैः ॥
 न च सिंहासनस्थोऽपि । रेजे श्रेक इवांबुजे ॥ ८२ ॥ अकुंबोत्कंठयाकंठं । बुभुजे नोजनद्वारे ॥
 स नानारसमाहारं । श्राद्धाहृत इव द्विजः ॥ ८३ ॥ अत्याहारादभूत्तस्य । दृणान्भूढविस्सू-
 चिका ॥ अशुक्तश्चापि शुक्तश्चा-हारो हा रोगकारणं ॥ ८४ ॥ विदपंतं तथैवार्था । वेदंतं
 शयने नृशं ॥ सविद्या अपि वैद्यास्त-मुपैकंत कृतव्रतं ॥ ८५ ॥ नवं प्रवर्तये तैर्दं । रे वैद्या
 वैद्यनामकं ॥ वेङ्गीवामीति जल्पकः । प्राणैरपि स तल्पजे ॥ ८६ ॥ अहो कर्मगतिधोरा ।
 यसाहग् कृपकोऽपि सः ॥ रौद्रध्यानवशाद्धेने । ससमे नरके स्थिति ॥ ८७ ॥ इतश्च त्यकराज्य-
 श्रीः । पुंडरीकः स पिप्रिये ॥ जितप्रत्यर्थिवत्कीर्ण-ध्याधिवत्तीर्णवार्धिवत् ॥ ८८ ॥ कृताष्टम-

तथाः कापि । ग्रामे शीताशनशनात् ॥ उदरव्यथयाविंशि । स जन्मावधिचोगजाक् ॥ ८९ ॥
 सम्यग्देवगुरुध्यानं । पीनार्त्तोऽपि न सोऽमुचत् ॥ ईक्षुदंरुः कदूयेत । किं यन्नेणापि पीकितः
 ॥ ९० ॥ गुरून् द्रव्यासि कहीति । चिंतया स्वं पवित्रयन् ॥ मिथ्याहुःकृतदानेन । समस्तै-
 नांसि शोधयन् ॥ ९१ ॥ कृतार्थं मन्यमानः स्व-भेकाहिकथापि दीक्या ॥ पुंफरीको विपथा-
 द्यू-देवः सर्वार्थिसिद्धिगः ॥ ९२ ॥ शुभं ॥ पुष्टोऽपि पुंफरीकोऽयू-देवः क्षामोऽपि सोऽनुजः ॥
 नारकोऽजनि तद्देवा । जावस्यैव प्रमाणाता ॥ ९३ ॥ श्रुत्वेति जहृषुः सर्वे । श्रीदसामानिकाः
 सुराः ॥ तेषु श्रीवज्रजीवस्तु । तदध्ययनमग्रहीत् ॥ ९४ ॥ तत्र रात्रिदिवं स्थित्वा । प्रजाते
 वलितः प्रयुः ॥ उत्कैर्दृष्टोऽद्विसोपान-स्थितैस्तैस्तापसाधिकैः ॥ ९५ ॥ प्रणम्य प्रार्थितो दी-
 क्तां । तैरुखातशिरोजकैः ॥ देवतादत्तने पथ्यान् । सर्वान् प्रचुरदीक्यत् ॥ ९६ ॥ शिष्याश्च वत
 येन श्री-वीरं वंदामहे गुरुं ॥ एवमावाप्य तानिन्द्र-द्यूतिः प्रास्थित सुस्थितः ॥ ९७ ॥ अय-
 मीहशुणगारं । गुरुश्चास्य स कीदृशः ॥ इति जावनया तुज्ञा-स्तेऽपि सर्वे तमन्वयुः ॥ ९८ ॥
 नोदयध्वेऽथ किमित्युक्ता । गुरुणा ते यथाचिरे ॥ पापसं कायसंतोषि । कदाहारकदार्थिताः

॥ एए ॥ संनिक्क्यादथो गोष्टात् । प्रचुरेकं पतद्भद्रं ॥ ज्ञानयत्पाथसन्तुतं । दुर्दजं तादृशां
 हि किं ॥ १०० ॥ कृष्णचिन्न इव क्षिप्ते । पात्रे तत्रेद्रभूतिना ॥ स्वदक्षिणकरांशुष्टे । न पाथ-
 समहीयत ॥ १ ॥ शिष्यवातं कणेहत्या-ब्रूयुजद्रसुभूतिजः ॥ व्याथाञ्च पारणं स्वेन । सा-
 वशोषेण तेन सः ॥ २ ॥ ध्यायँल्लढिंशं गुरोर्भुक्त्वा । शोवाद्यः प्राप केवलं ॥ सत्यं दानकरो
 जज्ञे । स हि तस्य गणाधिपः ॥ ३ ॥ प्राकारपुष्पप्रकरा-द्विकां वीरजिनेशितुः ॥ श्रियमावो-
 क्य दत्तोऽपि । ववे केवलसंविदा ॥ ४ ॥ लोकोत्तरस्फुरद्रूपं । साक्षाद्दीदय जगत्प्रभुं ॥ आ-
 नंच पंचमं ज्ञानं । कोकिन्यः सपरिहृदः ॥ ५ ॥ प्रभुं प्रदक्षिणीकृत्य । यांतः केवलपर्षदं ॥
 गौतमेन न्यवेध्यंत । ते सुवत्सलया धिया ॥ ६ ॥ दधानो वनवासित्वा-नेषु मुग्धमृगप्रभं ॥
 सोऽज्राणि प्रयुणा वत्स । किं केवल्लिषु कुप्यसि ॥ ७ ॥ निशम्य केवलं तेषां । केवलं शोक-
 मावहन् ॥ वीरेणोचे स किं जैनी । वाक् तथ्या वितथाश्रवा ॥ ८ ॥ तथा चेत्तर्हि किं ध-
 न्य । मस्तिरं नानुमन्यसे ॥ आवाभंते भविष्याव-स्तुद्वयाविति पुरातनीं ॥ ९ ॥ चतुर्धाः स्युः
 कंटाः शुंब-द्विद्वान्जिनकंबलैः ॥ मयि त्वं कंबलकट-प्रेमा तद्वैषि केवलं ॥ १० ॥ निर्वणि

मम ते ज्ञान-मिति वीरगिरा गुरुः ॥ गंतमोऽमोदत प्रोक्त-मेतरसर्वं प्रसंगतः ॥१२॥ इतीहं
दुष्टायति कंठरीक-राजस्य सम्यक् चरितं निशम्य ॥ चिराय चारिन्नमवाप्य चारु । को या-
ति मोहं विषयेषु विद्वान् ॥ ११ ॥ इत्युपदेशचित्तामणिटीकार्यां कंठरीककथा. ॥

तदेवं विषयशुद्धानां नरकनिपातं निश्चयायाथ विशेषवैराग्याय तद्दुःखानि विनावयति-

॥ मूलम् ॥—सर्वो गुणलकाड । सर्वं जलनिहिजलं च संस्रियं ॥ न हु नारथाण
सकड । खुहं पिवासं जवसमेजं ॥ ७६ ॥ व्याख्या—सर्वस्त्रैलोत्रयोदरविवरवतीं घटपटत्रवन-
वनादिपरिणामेन परिणतोऽपरिणतो वा पुज्जलकायो भूर्तद्रव्यराशिः संस्रियतः स्वमुदितः,
तथा सर्वमसंख्येयानां जलनिधीनां जलं च संस्रियतं, नैव नारकाणां कुधां पिपासां चो-
पशमयितुं शक्नोति. अयं नावः—यदि कश्चिद्सत्कल्पनया नारकाः सर्वं पुज्जलकायं, स-
र्वं च जलं गुणपदत्रयवहरंति, तथापि तेषां कुतूहले न शक्यतः. एवं नास ते निरयं कुधि-
तास्तुषिताश्च वर्तते, इति. उक्तं च जीवात्त्रिगमे-इमीसेणं संते रयणप्पभाए पुढवीए नेरइ-
या केरिसं खुहं पिवासं पच्चुअवमाणा विहरंति? गोयमा! एणमेगरसणं रयणप्पत्तापुढवी-

नेरइयस्स असग्नावपडवणाए सवोदही वा सवपुग्गदे वा आसग्गंसि पखिविजा, नां चैथ
 णं से रथणएभाए पुदवीए नेरईए तित्तेवासिया वित्तेवासिया परिसयणं गोयमा ! रथण-
 एभाए पुदवीए नेरइया खुहं पिवासं पच्चणुभवमाणा विहरंति. एवं जाव अहे सत्तमाएत्ति.
 ॥ ७६ ॥ अन्यच्च—

॥ मूलम् ॥—जे उल्लवेइया तस्थ । ते य इह लोहगारअगणिसि ॥ खित्ता चंदणसित्ताव ।
 तावमणित्ति सवंपि ॥ ७७ ॥ व्याख्या—तत्र तेषु नरकेषु ये नैरयिका उष्णवेदकाः संति, त-
 त्रथे नरकत्रये सर्वेषु नरकावासेषु, चतुर्थे च भूयस्सु नरकावासेषु, पंचमे च स्वप्नेषु तेषु
 नैरयिकाः शीतयोनावुत्पद्य मुहूर्तरिपरत उष्णक्षेत्रं मंक्रांता उष्णां वेदनां वेदयंति. ते उष्ण-
 वेदना नारका अस्तकदपनया तत उधृत्य इह मनुष्यलोके लोहकाराणां, उपलक्षणात् कां-
 स्यकृतादीनां चाग्नौ क्षिप्यंते, क्षिप्ताः संतस्तक्षणाच्चंदनक्षिप्ता इव, उपलक्षणात् कदलीद-
 लवीड्यमाना इव सर्वमपि प्राक्तनं तापमपनयंति, एवं नाम तत्र नैरुष्णवेदना अनुभूयंते,
 उक्तं च जीवाग्निगमे—असग्नावपडवणया उस्सिणवेयण्णिजोहितो नरएहितो नेरइए उवडिए

समाणे जाइं इमाइं मणुस्सलोए जवंति अयागराणि वा, तंवागराणि वा जाव इद्वयागराणि वा कवेहानगराणि वा जाव जंतवानुद्धी. वा, तत्ताइं समजोईभूयाइं फुद्धकिंसुयमाणाइं जा-
 लासहस्साइं पमुच्चमाणाइं अंतो हूहूयमाणाइं. चिद्धंति ताइं पासइ पासइ ताइं उगाहइ उ-
 ग्गाहइ, सेणं तरथ जएहंपि पविणिजा, तएहंपि खुहंपि जरंपि दाहंपि पविणिजा निवाइजा
 वा पयदाइजा वा सइं वा धिइं वा रइं वा मइं वा उववनिजा सीए सीयभूए सायासुख-
 बहुदेयावि विहरिज्जति ॥ ७७ ॥ तथा—

॥ मूलम् ॥—जेसीयनारया ते । इह हिमकुंभिमि माहरयणीए ॥ सुत्ता निवायणि-
 हिव । सीयमवणिति तक्काळं ॥ ७८ ॥ व्याख्या—इह चतुर्थ्यां नरकपृथ्व्यां स्वल्पेषु, पंच-
 म्यां च प्रभृतेषु अथस्त्न्योर्नरकपृथ्व्योः सर्वेष्वपि नरकावासेषु नारका उष्णयोनावुत्पद्य सु-
 दूर्तारपरतः शीतक्षेत्रं संक्रांताः शीतवेदनां वेदयंति. ते शीतवेदका नारकास्तत उधृत्त्यास-
 त्कल्पनया इह मनुष्यलोके माघमासस्य रजन्यां रात्रौ हिमकुंडे स्थाप्यंते, ततस्ते तत्र स-
 त्त्रिहितज्वलन्नोहशकटीके दत्तकपाटसंपुटे निर्वातयहं इव सुतास्ताक्काळं शीतमपनयंति. उ-

कं च तत्रैव—गोयमा ! असन्नावपठवेणाए सीधवेयणेहिं ती नेरइएहिंती नेरइए उवद्विए
 समाणे जाइं इमाइं इह मणुस्सलोए त्रवंति, तं जहा—हिमाणि वा, हिमपुंजाणि वा, हि-
 मपकलाणि वा; हिमकुंरानि वा, ताइं पासइ पासइ ताइं जगहइ जगहइ. से णं तरथ
 सीअंपि पविणिजा, खुहंपि पविणिजा, जाव उस्सिणे उस्सिणभूए सायासुखबहुदेयावि वि-
 हरिजंति. ॥ ५७ ॥ अथोपसंहारमाह—

॥ मूलम् ॥—किं बहुणा अवरकयं । खित्तत्रवं नारयाण जं दुक्कं ॥ तं जाणंतोवि जि-
 णो । न सक्कए कहिजमन्नस्स ॥ ५८ ॥ व्याख्या—किं बहुनोकेन ? स्वल्पाक्षरैरेव तावद्द-
 ढंमः. नारकाणामपरैः परमाधार्मिकैः प्राग्जववैरिनिर्देवनारकादित्रिर्वा कृतं अपरकृतं, तथा
 देवानुजावाज्ञवतीति क्षेत्रभवं च यद्दुःखं, तत्रोपरकृतं कुन्तीपचनत्राएदृजर्जनवैतरण्यवतर-
 णासिपत्रवननयनसर्वलोहरथत्राहृष्टध्वपक्षिन्नक्षणव्योमोद्घालनत्रिशूलवेधनोष्णवायुकायोव-
 नकरचरणकर्षनपट्टिशविदारणविरुपत्रोषणादिकं, क्षेत्रत्रवं तु कुणपादपि दुर्गंधायां, कुहूरा-
 त्रेरपि तमोमय्यां, क्रकंचादपि दारुणस्पर्शायां शूमाववस्थानं, परमकालकठिनदुर्गंधदेहत्वं,

नित्यदुखित्वं, अनिष्टाहारोद्भवत्सत्त्वं च. तत्र क्षेत्रज्ञत्वं सप्तस्यपि नरकपृथ्वीष्यपरकृतं तु षष्टि-
मेव भावद्वयं परस्परकृता वेदना, तत्रतः परकृतैवेति न पृथगात्रिहित्ता. तत्रेषां दुःखं जिनः
केवली सर्वज्ञतया जानन्नप्यन्यस्य कथयितुं न शक्नोति. आद्युषः परिमितत्वाद्वाचः क्रमव-
र्तित्वाच्च. ततो यदि जिनोऽपि वचतुं न शक्तस्ततः कथमस्माद्दर्शैस्तदुच्येतेति गाथार्थः ॥७५॥
अथ प्रकृतमाह—

॥ मूलम् ॥—इय चिंततो नारय—दुहाइं तक्रारणेषु विसएसु ॥ अणुरायमबंधंतो । जि-
इंद्रिओ नणु मुणि होइ ॥ ७० ॥ व्याख्या—उत्तानार्था. तदेवमुक्त इंद्रियजयरूपः संयमः,
संप्रति गुप्तित्रयात्मकं तं विवक्षुराह—

॥ मूलम् ॥—मणवयणकायजोगा । सुसंबुक्षा त्तिन्नि हुंति गुत्तीओ ॥ दिंति किर डु-
प्यजसा । एए दुस्कोहमस्कोहं ॥ ७१ ॥ व्याख्या—युज्यंते इति योगा मनोवचनकायवक्त्र-
णाः, सुष्टु आगमोक्तविधिना संबुत्ता अकुशलकर्मेत्रयो निवर्तिताः कुशलकर्मणि प्रवर्तिता इ-
त्यर्थः, त्रयो गुप्तयो जवंति. तत्र मनसः सुसंबुत्तत्वं मनोयुप्तिः, वचनस्य सुसंबुत्तत्वं वचनयु-

सिः, कायस्य सुसंबुतत्वं कायशुत्तिरिति. असंबुतत्वे प्रत्यपायमाह—किद्वेत्यागमोक्तौ, एते योगा दुःप्रयुक्ताः संतोऽङ्कोचं दुर्निरोधं दुःखौघं ददाति. ॥ ८५ ॥ तत्र पूर्वं मनोशुत्तिमन्त्रि-
धिरसुर्मनसः प्राधान्यमाह—

॥ मूलम् ॥—कस्मात्तु बंधमुक्तो । जं अणुयत्तंति मणपरीणामं ॥ तस्मात् मणजो-
शुच्चिय । गुरुत्वं तिरहंषि जोगाणं ॥ ८६ ॥ व्याख्या—यद्यस्मात्कारणादज्ञानामपि कर्म-
णां बंधमोक्षौ अन्वयव्यतिरेकादथां मनस एव परीणाममनुवर्तते. तथाहि—मायाविनो दु-
ष्टेन मनसा परस्य विश्वासनार्थं वचसामृतमपि किरतः, काथेन विनयादिकमप्याचरतोऽस्त्ये-
व मायाप्रत्ययः कर्मबंधः. इत्यस्य पुनः सुप्रणिहितमनसः सुदृढं वचतुकामस्य सहसात्कारा-
दिनाऽसत्यमपि वदतो दयापरिणतस्य च सहसात्कारादिना जीवमपि दंतो नास्ति तस्य-
त्ययः कर्मबंधः. यदार्थ-उच्चावियंसि पाए । इरियासमियस्स संकमडाए ॥ वावज्जेज्ज कुविं-
गी । मरिज्जंतं जोगमासज्ज ॥ १ ॥ न उ तस्स तन्निमित्तो । वंधो सुहुमोवि देस्सिउ समए ॥
अणवज्जो य पउगेण । सव्वत्तावेण सो जग्हा ॥ २ ॥ तस्सान्मनोयोग एव त्रिष्वपि योगेषु

शुरुः प्रधानः. उत्कन्यायेन तस्यैव बंधमोक्षौ प्रत्यंगरंभत्वात्. नाक्रान्तयोगयोस्तु गौणत्वाद्गत एव
सुस्थचितस्य विषयान् गृह्णतोऽपि नास्ति दोष इत्याह—॥ ८१ ॥

॥ मूलम् ॥—गिहंतु इंदियादं । नियनियविसधे न कोइ वारेइ ॥ जइ रागदोसकबुसि-
य-मेयं चिय होइ नो चितं ॥ ८३ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, अत्र श्लोकः—न शक्यं रूपमद-
दुं । चक्षुर्गोचरमागतं ॥ रागदेषौ तु यौ तत्र । तौ बुधः परिवर्जयेत् ॥ १ ॥ ८४ ॥ एतदेवाह—

॥ मूलम् ॥—जो तिबो कस्माणं । बंधो सो रागदोसनिग्माडं ॥ मायाद्योचो रागो ।
महुरमाणा नवे दोसो ॥ ८३ ॥ व्याख्या—इह प्रकृतिप्रदेशस्थित्यनुनाशनेदाच्चतुर्धा कर्मणां
बंधः, तत्र प्रकृतिबंधः कर्मणां ज्ञानावराणादिस्वरावापादनं (१). प्रदेशबंधः स्वात्मप्रदेशावगा-
दकर्मवर्णानां तर्गताऽभक्ष्यानांतशुणसिद्धानंतशुणहीनपरमाणुनिष्पन्नानंतकर्मस्कंधग्रहणं (२.)
स्थितिबंधः कर्मणामंतमुहूर्तादिससतिसागरोपमकोटाकोटिपर्यंतस्थितिविधानं (३). अतुभाग-
बंधः कर्मपरमाणुनां ग्रहणद्वेष एव सुखदुःखविपाकहेतुमधुरकटुतिक्कादिरसत्वापादनरूपः
(४). एषु यः कश्चित्तीव्रश्चिरस्थितिकतया कटुरसतया च दुःखविपाकहेतुर्दुरपोहश्च कर्मणां

वधः, स रागद्वेषनिर्मितो रागद्वेषोपचये उपचीयते, तदपचये त्वपचीयते इत्यर्थः. यद्यपि मिथ्यात्वाविरतिकषाययोगाः सामान्येन बंधहेतवोऽन्निहितास्तथापि स्थितिवंधेऽनुनागबंधे च मुख्यतया कषाया एव व्याप्रियंते, मिथ्यात्वादयस्तु तत्सहकारणानि भवंतीत्यवमुच्यंते. यद्गमः—जोगा पयकिपएसं विइ अणुनागं कसायाजं कुणइति. ननु यदि कषायाः कर्मणां स्थित्यनुनागबंधहेतवस्ततो रागद्वेषयोः किमायातमित्यत्रोच्यते. नैवं, रागद्वेषयोः कषायात्मकत्वात्. तथा चाह—मायेत्यादि, एषु कषायेषु यौ मायादोभौ तौ राग इति व्यपदिश्येते. यौ च मत्सरमानौ क्रोधाहंकारौ तौ द्वेष इति. अयं नावः—प्रीत्यप्रीती हि रागद्वेषयोर्द्वेषः, ततश्च दोनोऽन्निवंगारमकत्वात्प्रीतिरूपः, मायामपि किंचिदन्निवषन् प्रयुक्ते, अन्निवाषश्च प्रीतिरूप इति, सापि प्रीत्यात्मिका. ततो मायादोत्रौ प्रीत्यात्मकत्वाद्गणः, तथा क्रोधोऽप्रीत्यात्मकः प्रतीत एव. मानोऽपि परगुणासहनत्वाद्प्रीत्यात्मकः. ततोऽप्रीत्यात्मकत्वादेतौ द्वावपि द्वेषः. एतत्संग्रहनयमतेनोक्तं. शेषनयविचारस्त्वत्र प्रज्ञापनावृत्तेरवसेयः. ततो रागद्वेषयोः कषायेत्योऽन्निवत्त्वात् कषायकृतौ कर्मणां

स्थित्यनुज्ञागौ रागद्वेषकृतावपि प्रतिपत्तव्यौ. उक्तं च प्रज्ञापनायां-जीवाणं ज्ञंते नाणावर-
णिजं कर्ममं कश्हिं चाणेहिं बंधंति ? गोयमा ! दोहिं चाणेहिं, तं जहा-रागेण य दोसेणय.
रागे दुविहिं पन्नत्ते, तं जहा-माया य दोसे य. दोसे दुविहिं पन्नत्ते, तं जहा-कोहिं य
माणे य, द्वेषे एहिं चजहिं चाणेहिं वीरियउवगहिणहिं एवं खलु जीवा नाणावरणिजं क-
र्ममं बंधंति. एवं दंसणावरणिजं जाव अंतरायं. ॥ ७३ ॥ अथ रागद्वेषानिभूतस्य मनसश्च-
पदाद्भूतमाद्योक्त्य विस्मित इव प्राह—

॥ मूलम् ॥—दंघर्हं तरुणो गिरिणो य । दंघम्य दंघय जलनिहीवि ॥ जमद् सुरासुर-
वाणे । एसो मणमक्को कोइ ॥ ७४ ॥ व्याख्या—एष मनोमर्कटः कोऽप्यपूर्वः, यतो मर्क-
टस्तरुनेव दंघते, मनश्च न केवलं तरुनेव दंघते, गिरींश्च मेवादीन् दंघते जलनिधीन् स-
मुद्रानपि दंघते, ज्ञान्यति च सुरासुरस्थानयोः स्वर्गपातादयोः, ततोऽपूर्वमेवास्य किमपि का-
येयमितिह सर्वेष्वपि वस्तुषु प्रायो मर्कटश्चपलतरो जवतीति तद्ग्रहणं ॥ ७४ ॥ अत एवे-
दं दुर्दममित्याह—

बंधः, स रागद्वेषनिर्मितो रागद्वेषोपचये उपचीयते, तदपचये त्वपचीयते इत्यर्थः. यद्यपि मिथ्यात्वाविरतिकषाययोगाः सामान्येन बंधहेतवोऽन्निहितास्तथापि स्थितिबंधेऽनुनागबंधे च मुख्यतया कषाया एव व्याप्रियंते, मिथ्यात्वादयस्तु तत्सहकारणानि भवंतीत्यवमुच्यंते. यद्गममः—जोगा पथक्षिपएसं विद्मि अणुनागं कसायात् कुणइति. ननु यदि कषायाः कर्मणां स्थित्यनुनागबंधहेतवस्ततो रागद्वेषयोः किमायातमित्यत्रोच्यते. नैवं, रागद्वेषयोः कषायात्मकत्वात्. तथा चाह—मायेत्यादि, एषु कषायेषु यौ मायाद्योभौ तौ राग इति व्यपदिश्येते. यौ च मत्सरमानौ क्रोधाहंकारौ तौ द्वेष इति. अयं नावः—प्रीत्यप्रीती हि रागद्वेषयोर्लक्षणं, ततश्च द्योन्नोऽन्निध्वंगारत्मकत्वात्प्रीतिरूपः, मायामपि किंचिदन्नि-
 लषन् प्रयुक्ते, अन्निदाषश्च प्रीतिरूप इति, सापि प्रीत्यात्मिका. ततो मायाद्योभौ प्रीत्या-
 त्मकत्वाद्गमः, तथा क्रोधोऽप्रीत्यात्मकः प्रतीत एव. मानोऽपि परशुणासहनत्वाद्प्रीत्या-
 त्मकः. ततोऽप्रीत्यात्मकत्वादेतौ द्वावपि द्वेषः. एतत्संग्रहनयमतेनोक्तं. शेषनयविचार-
 स्तत्र प्रज्ञापनावृत्तेरवसेयः. ततो रागद्वेषयोः कषायेत्योऽन्निन्नत्वात् कषायकृतौ कर्मणां

ज्ञानादिगुणैर्य उग्रहन्मनःसमाधिं प्राप्नुयात् ॥ ८८ ॥ अथ अशरणत्तत्रावनामाह—

ताभा. ४

२५३

॥ मूढम् ॥—पिउत्ताजत्रयणित्रज्ञा-त्रयाण पञ्चस्कमिस्त्रमाणां ॥ जीवं हरेइ म-
न्दु । पुण कोइ न होइ से सरणं ॥ ८९ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, न वरं सुन्दुरिह परत्रवायु-
रदयः, न तु लोकप्रसिद्धो यम इति. एवं मरणआपदि स्वमशरणं तावयन्नजरामस्थान-
दानाय यतते. ॥ ८९ ॥ अर्थैकत्वत्रावनामाह—

॥ मूढम् ॥—गमणं आगमणं जन्म-णं च इक्कस्स होइ जीवस्स ॥ इक्को सुही डुही
वा । इक्को चिय जाइ परमपयं ॥ ९० ॥ व्याख्या—उत्तानार्था, नवरं गमनं त्रवांतरंप्रति,
आगमनं च पूर्वत्रवात्. एवं वस्तुद्वया स्वस्य सर्वत्रैकत्वं ध्यायन् धर्ममेवात्मनः सहायं कु-
र्यात्. ॥ ९० ॥ अथान्यत्रावनामाह—

॥ मूढम् ॥—चिरत्ताविथं पि देहं । जइ जियसंतंमि नाणुवद्देइ ॥ ता तं पि होइ अन्नं ।
धणकणयाईण का वत्ता ॥ ९१ ॥ व्याख्या—पावसिद्धा, नवरं “नाणुववद्देइति” नानुवर्तते
जीवं गहंतं नानुगहतीत्यर्थः. एवं तनुधनस्वजनादिष्वन्यत्वं ध्यायन्न तेषु ताद्विकं स्नेहं

॥ मूलम् ॥— जिपर्द सुहेण वथणं । जिपंति सुहेण कायचिहाउ ॥ पण डुज्जेयं अ-
वणय । सुयसारस्सावि मणमिणसो ॥ ८५ ॥ व्याख्या— जीयते सुखेनानायासेन वचनं उ-
ष्टुटमीलनेन स्वाध्यायादिना वा. कायचेष्टा अपि सुखेन जीयंते, आसनबंधेन वैद्यादृश्या-
दिव्यापृततया वा. पुनरिदं साक्षादनुभूयमानं मनोवगतश्रुतसारस्यापि परिशीलितप्रवचनं-
रहस्यस्यापि मुनेर्दुर्जेयं चपलत्वात्. ॥ ८५ ॥ ततस्तज्जायोपायमाह—

॥ मूलम् ॥— ता तस्स थिरीकरण्ठ-मायरो नावणासु कायवो ॥ ता असुहाउं अ-
णेगा । सुहाउं एवं दुआलसहा ॥ ८६ ॥ व्याख्या— उत्तानार्था, ता एवमाह—

॥ मूलम् ॥— अथुवाऽस्सरणेगत्ता-वरत्तन्नव असुइ आसवोवाए ॥ संवरनिज्जरथम्मो ।
लोणं बोहिं च नावेइ ॥ ८७ ॥ व्याख्या— एषा द्वारगाथा व्यक्तार्था. ॥ ८७ ॥ तत्र पूर्व-
मधुमवत्वभावनामाह—

॥ मूलम् ॥— सासित्थणथणजुवण-रइरुववत्ताउइइसंजोगा ॥ अइलोला वणपवणा-ह-
यपायवपक्कपत्तव ॥ ८८ ॥ व्याख्या— सुगमा, एवं समस्तनावानामधीदयं नावयन् धुवेरयो

ज्ञानादिगुणैश्च तद्यत्नमनःसमाधिं प्राप्नुयात् ॥ ८८ ॥ अथ अशरणत्वावनामाह—

॥ मूलम् ॥—पितृनाजत्रयणित्रजा-त्रकाण पञ्चस्कसिक्कमाणं ॥ जीवं हरेइ म-
द्वं । पुण कोइ न होइ से सरणं ॥ ८९ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, न वरं मृत्पुरिह परत्रवायु-
रदयः, न तु लोकप्रसिद्धो यम इति. एवं मरणाद्यापिदि स्वमशरणं त्रावयन्नजरामरस्थान-
त्तानाय यतते. ॥ ८९ ॥ अर्थैकत्वत्वावनामाह—

॥ मूलम् ॥—गमणं आगमणं जन्म-णं च इक्कस्स होइ जीवस्स ॥ इक्को सुही डुही
वा । इक्को चिय जाइ परमपयं ॥ ९० ॥ व्याख्या—जतानार्था, नवरं गमनं तत्रांतरंप्रति,
आगमनं च पूर्वत्रवात्. एवं वस्तुद्वया स्वस्य सर्वत्रैकत्वं ध्यायन् धर्ममेवात्मनः सहायं कु-
रति. ॥ ९० ॥ अथान्यत्वत्वावनामाह—

॥ मूलम् ॥—चिरत्तावियंपि देहं । जइ जियमंतंमि नाणुवद्वेइ ॥ ता तंपि होइ अन्नं ।
धणकणपार्दिण का वत्ता ॥ ९१ ॥ व्याख्या—पावसिक्का, नवरं “नाणुववद्वेइत्ति” नानुवर्तते
जीवं गहंतं नानुगहतीत्यर्थः. एवं तनुधनस्वजनादिष्वन्यत्वं ध्यायन्न तेषु ताद्विकं स्नेहं

विद्ययात्. ॥ ९१ ॥ अथ चवत्रावनामाह—

॥ मूलम् ॥—जादमिगं मुंचतो । अवरं जादं तद्वैव गिहंतो ॥ तमद् चिरं अविरामे ।
 तमरोव जिउं तवारामे ॥ ९१ ॥ व्याख्या—व्यंकार्या, नवरं जीवपदके जातिरेकेद्विधादि-
 का, त्रमरपदके जातिर्मातृती, सा हि त्रमस्य प्रायः प्रियातस्तदग्रहणं. उक्तं च—कलियासि-
 सेण उ त्रेउं । अंशुविं मावईदमहमहिंयं ॥ वारेद जा तमथा । मइदंतं महुअरजीवाणं ॥
 ॥ १ ॥ एवं हि त्रवत्रातीत्रविचयन् त्रमणत्रीस्तासु विरड्येत ॥ ९२ ॥ अथाशुचित्रवत्रावनामाह—

॥ मूलम् ॥—मेघवसरेयमलमुत्त-पूरियं चममेवेदियं ततो ॥ जंगममिच वच्चहरं । क-

इ एयं सुरूप देहं ॥ ९३ ॥ व्याख्या—सुबोधा, नवरं, मेदः शरीरस्थूलत्वापादकोऽस्थिकु-
 र्भावुः वसा नलिकांतर्वती स्नेहः. रेतो वीर्यं. एवं शरीरस्य निलमशुचित्रं चितयन् तरपा-

वित्र्यं व्यवहारमात्रेण कुर्वाणस्तात्त्रिकयै विशुद्धये जंतुरुच्यवेत्. ॥ ९३ ॥ अथाश्रवत्रावनामाह—

॥ मूलम् ॥—मिरथत्ताविरदकसाथं-जोगहेजाहिं हेउं अणुरूवं ॥ जं कम्मपुग्गलाणं ।

गहणं सो आरवो होइ ॥ ९४ ॥ व्याख्या—इहाश्रवस्य सामान्यतो मिथ्यात्वाविरतिकर्मा-

ययोगलक्षणाश्वत्वारो हेतवः, विस्तरस्तु ससंपंचाशत, तथा त्रिप्रहिकानां त्रिप्रहिकानिनिवे-
 शिकसांशुचिकानां त्रिकनेदारपंचधा मिथ्यात्वं, षट्कारंज्ञानमनदं द्विधासंयमाच्च द्वादश-
 धाऽविरतिः. अनंतानुबंधिकोधादयः षोडश प्रागुक्ताः पुंस्त्रीनपुंसकनेदादौ रात्रयः. हास्वरत्सर-
 तिशोकत्रयञ्जुप्साश्चेति पंचविंशतिः कषायाः. सत्यासत्यसत्यामृषाऽसत्यामृषामनोवचनौदारि-
 कौदारिकमिश्रवैक्रियवैक्रियमिश्राहारकाहारकमिश्रकर्मणनेदारपंचदश योगाः, सर्वेऽप्यमी स-
 संपंचाशदाश्रवहेतवः. पंचेन्द्रियचतुष्कषायपंचाशतत्रियोगपंचविंशति क्रियात्रेदादमी द्विचत्वा-
 र्शदाद्युच्यन्ते. एतैर्मिथ्यात्वादिनिहेतुनिहेत्वनुरूपं, हेतुप्राचद्वये प्रवत्तं, तद्वैर्बद्वये त्वदपं य-
 र्कर्मपुजलानां ग्रहणमादानं क्रियते, स आश्रवो जवति. एवमाश्रवद्वाराणां कर्मबंधहेतुतां
 ज्ञावयंस्तरिधानांय यतीत. ॥ एष ॥ अथ संवरज्ञावनामाह—

॥ मूलम् ॥ आसवहेजपिधानं । सममत्ताद्दहिं संवरो नेज ॥ पिहियासवो हि जीवो ।
 सुतरिव तरेइ जवजलाहिं ॥ एष ॥ व्याख्या—सम्यक्त्वमादिर्षेणं विरतिप्रशमयुसीनां, तैः
 सम्यक्त्वादिभिः प्रकारैर्यत्पूर्वोक्तानामाश्रवहेतूनां मिथ्यात्वादीनां पिधानं स्थगनं स संवरौ

द्वेषः. संवरस्य फलं साक्षादाह—पिहिताश्रवो हि जीवः सुतरीव तरति नवजलाधिं, यथा
 तरी स्थगितजलप्रवेशद्वारा सुखं जलाधिं तरतीति योगः ॥ ९५ ॥ अथ निर्जराभावनामाह—
 ॥ मूलम् ॥—कम्पाण पुराणाणां । निकंतणं निजारा दुवावसहा ॥ विरथाण सा स-
 कामा । तहा अकामा अविरथाणं ॥ ९६ ॥ व्याख्या—पुराणानां प्राग्वक्तानां कर्मणां तपसा
 निकर्तनं वेदनं निर्जरेत्युच्यते. बध्यमानकर्मविषयः संवरः प्राग्वक्तु कर्मविषया च निर्जरेत्य-
 नयोर्वेदः. द्यं च द्वादशधा. बाह्यस्यान्यंतरस्य च तपसः षड्भेदेत्वात्. तत्र बाह्यं तपः षो-
 ढा यथा—अणसणमुणोरिया । वितीसंखेवणं रसच्चात् ॥ कायकिद्वेसो संदीण-या य ब-
 ज्जो तवो होइ ॥ १ ॥ तत्रानशनमाहारत्यागः, तद् द्विधा, इत्वरं यावत्कथितं च, तत्रैत्वरं
 चतुर्थादिषण्मासांतं, यावत्कथितं तु पादपोषणमनेणितमरणनक्तपरिज्ञानेदात् त्रिधा, तथा ऊ-
 नोदरता. बत्तीसंकिर कवला । आहारो कुडिपूरितं नणिज् ॥ पुरिससस महिवयाए । अड्ढावीसं
 नवे कवला ॥ १ ॥ इत्येवंरूपस्य स्वाहारमानस्य संक्रेपारपंचधा, तद्यथा—अप्यहारदिवहा । तुभा-
 गपसा तदेव किंचूणा ॥ अड्ढ दुवावस सोवस-चजवी सिगती सकवदेहि ॥ २ ॥ तथा वृत्तेष्विक्काच-

र्याः संक्षेपो इत्यथानिग्रहविशेषैः संकोचनं वृत्तिसंक्षेपः. तथा रसाः क्रीरादयस्तरपरि-
हारी रसत्यागः. तथा कायस्यासनबंधेन लोचादिना वा कष्टकरणं कायश्चेत्तः. स्त्रीपशुपं-
कादिवर्जितस्थानेऽवस्थानं संलीनता. एतत्तपः क्रियमाणं लोकेनापि ज्ञायते, कथंचित्कुतीर्षि-
कैरपि क्रियते, इति बाह्यमुच्यते.

अथान्यंतरं षोढा यथा—पायच्छिंतं विण्णुं । वेयावचं तदेव सज्जातं ॥ ज्ञायं जस-
ग्गोवि य । अन्नंतरत्तं तथो होइ ॥ १ ॥ तत्र प्रायश्चित्तं दशधा, आलोचनात्त्रेदात्, यदाह—
आलोच्यणपक्रमणे । सीसविवेगे तहावि जससरो ॥ तवहयमूढअण्ण-द्विया य पारंचिय-
त्तेव ॥ १ ॥ विनयो ज्ञानादिनेदात्सत्था, नाणे दंसणचरणे सणवइकाजयारिज विण्णुत्ति.
वेयावृत्यं आचार्यादीनामन्नपानादिसंपादनविधौ व्यापृतत्वं. यदाहुः—आयरिय जवज्जाय ।
शेरत्तवसरी गिजाणसेहाणं ॥ साहम्मियकुव्वाणसंध—संगयं तम्मिह कायवं ॥ १ ॥ स्वाध्या-
यो वाचनानादिर्वद्यमाणः पंचधा, ध्यानं धर्मं शुक्लं च, तत्स्वरूपं यथा—सूत्रार्थसाधनमहा-
व्रतधारणेषु । बंधप्रमोक्षणमनागमहेतुचिंता ॥ पंचेन्द्रियव्युपरमश्च दया च भूते । ध्यानं तु

धर्ममिति संप्रवदंति तद्ब्रूः ॥ १ ॥ यस्येन्द्रियाणि विषयेषु पराङ्मुखानि । संकल्पकल्पन-
विकल्पविकारदोषैः ॥ योगैः सदा त्रिचिरहो निवृत्तांतराम् । ध्यानोत्तमं प्रवरशुक्लमिदं
वदंति ॥ २ ॥ उत्सर्गो द्रव्यतो गणशरीरोपध्याहारत्यागात्, भावतः क्रोधादित्यागात्. एत-
त्तपो लोकैरनत्रिलक्ष्यत्वात्तत्रांतरीयैश्च संभ्यगनस्येव्यमानत्वान्मोक्षप्राप्त्यंतरंगत्वाच्चात्थंतर-
मित्युच्यते. इयं द्वादशधापि निर्जरा विरतानां विरतिपरिणतानां सकामा, सह कामेनासे-
वनात्त्रिंशदेषु वर्तते इति व्युत्पत्तेः. तथाऽविरतानां विरतिपरिणामरहितानां दारिद्र्यादिहे-
तुभिः स्वयमेव त्रवति सा निर्जरा अकामा त्रवति. निर्जरा हि ज्ञावयन् सकामनिर्जराप्रवृ-
त्त्या चिरबद्धान्यपि कर्माणि निर्जायेदिति. ॥ ९६ ॥ अथ धर्मज्ञावनामाह—

॥ मूलम् ॥—धर्मो जिणेहिं निस्रवहि-जवयारपरहिं सुहु पञ्चतो ॥ समणाणं संमणो
वांसयाण दसहा तुवालसहा ॥ ९७ ॥ व्याख्या—सपष्टा, नवरं श्रमणानां धर्मो दशधा
दास्यादिर्वक्ष्यमाणः. धर्मज्ञावनां हि ज्ञावयन् शुभानुबंधि संकर्म संचिनुयात्. ॥ ९७ ॥
अथ लोकज्ञावनामाह—

॥ मूलम् ॥ — अहमुहुरुमद्वयद्विय-बहुमद्वयजुअलसंविद्यं लोणं ॥ धममाद्वयं च द-
 वेदि । पुरियं मणसि चिंतिजा ॥ ९७ ॥ व्याख्या—अधोमुखमवाङ्मुखं गुरु बहुप्रमाणं
 मद्वकं शरावस्तस्योपरिस्थं बहु, अधस्तनमद्वकापेक्षयाऽल्पप्रमाणं मद्वकशुगलं शरावसंपुटं,
 तद्वत्संस्थितं संस्थानं यस्य तं. अधोमुखगुरुमद्वकस्थितबहुमद्वकशुगलसंस्थितं लोकं मनसि
 स्थितयेत् इदमुक्तं नवति—अधस्तनलोकतत्वात् ससरज्जुविस्ताराद्दध्वं शनैः शनैः संकुचन्
 लोकस्तिर्यग्लोके एकरज्जवायतो नवति. ततोऽप्युध्वं क्रमेण विस्तरं नजन् बह्यलोकतृतीय-
 प्रस्ते पंचरज्जवायतो नवति. ततश्च पुनः शनैः शनैः संक्षेपं नजन् सर्वोपरितने लोकाप्र-
 देशप्रतरे रज्जुप्रमाणा नवति. ततो नवति यथोक्तसंस्थानो लोकः. कथञ्चतं लोकं? धर्मादि-
 निः पंचनिर्द्धयैः पुरितं. तत्र स्वभावतो गतिप्रवृत्तानां जीवयुज्जानामुपष्टंनकारी मरस्थानां
 जलमिव धर्मास्तिकायः. एवं स्थितिरतानां तेषामुपष्टंभदायी पश्चिकानां लायेवाऽधर्मास्तिका-
 यः. एतौ च द्वावपि लोकालोकव्यवस्थाहेतू प्रदेशतः प्रमाणतश्च लोकाकाशतुल्यौ. तथा
 एतेषामेव स्थितिगतिप्रवृत्तानामवकाशदानाद्वगाहनधर्माकाशास्तिकायः. तथा चेतना ल-

कृपाः कर्मणां कर्ता ज्ञोक्ता च जीवनधर्मा जीवास्तिकायः. तथा भूधरात्रादिसमस्तवस्तु-
नां परिणामिकारणं पूरणगलनधर्मा पुद्गलास्तिकायः. एतेष्वत्राद्याश्चत्वारोऽमूर्ताः, अंशस्तु भू-
तैः. जीवज्जाः सर्वेऽप्यचेतनाः. एतैः पंचत्रिद्व्यैः पूरितोऽयं लोकः. न हि स कश्चिदेको-
ऽपि प्रदेशो लोके विद्यते यत्र धर्माधर्माकाशानामेकैकः प्रदेशो जीवपुद्गलानां चानन्ताः प्रदे-
शाः स्वस्वरूपेण नावतिष्ठन्त इति. अत्र च मनुष्यक्षेत्रे एव वर्तिष्युत्वात् षष्ठस्य कालद्रव्यस्य
ग्रहणं न कृतं. एवं हि लोकस्वरूपं ज्ञावयन् धर्मध्याने र्भैर्यं लभते. यदार्धं—खिद्रवलयदी-
वसाथर—नरय विमाणत्रयणाद्दसंताणं ॥ वासाद्दृषद्दृष्टाणं । निययं जोगद्विद्विहाणं ॥ १ ॥ ध-
र्मध्यानी ध्यायेदिति शेषः. ॥ ९८ ॥ अथ बोधित्रावनामाह—

॥ मूढम् ॥—पंचिन्द्रियज्ञणाद्दय—सामग्रीसंनवेवि अद्दुल्लहा ॥ तत्तावबोहरूवा । बो-
ही सोहि जियस्स जउ ॥ ९९ ॥ व्याख्या—प्रकटार्था, नवरं यतो यस्माद्बोधोभिर्मिथ्यात्वपं-
ककलुषस्य जीवस्य शोधिर्भवति. एवं बोधेर्दुर्लभतां ज्ञावयन् धर्मांगनादिव्यतिरेकेण बोधितान-
मेव प्रार्थयेत्. ॥ ९९ ॥ अथोपसंहरन्नाह—

॥ मूलम् ॥—जाविर्जातं इह जा-वणाहिं कल्याणसाह्यं होइ ॥ चक्षरसचक्षंषि चित्रं ।
 पसन्नचंद्रस्य च जर्दणं ॥ १०० ॥ दयास्थ्या—पतीनां मुनीनां प्रसन्नचंद्रस्य राजर्षेरिव चेतश्च-
 क्षरसचक्षमपि पारदवच्चपक्षमपि, इति पूर्वोक्तात्रिभिर्विनाभिर्जाठियमानं सत् कल्याणसाधकं
 गुण्यानुद्धंषि भवति. चक्षरसोऽपि गुणाम्यात्रिर्जात्रिनात्रिर्जाठियमानः पीतधातोः साधको ब्र-
 तीति संदंक्रः ॥ १०० ॥ प्रसन्नचंद्रदृष्टान्तरवयं—अथ प्रसन्नचंद्रराजर्षिकथा—

सरकोट्टिपात्रमस्त्यत्र । पीतवरपीतनं पुरं ॥ यत्कोटि परिचिक्रीडि । लक्ष्मीरंजोधिसंजवा
 ॥ १ ॥ भूपस्तत्र ब्रजौ सोम-चंद्रो नितंन्द्रविक्रमः ॥ तस्य शीबहुमारास-धरणी धारिणी
 प्रिया ॥ २ ॥ प्रसन्नचंद्र इत्यासी-सनयः सजतिस्तयोः ॥ नात्कीकस्थोऽपि यः क्रापि । नापुष-
 त्कलंहंसतां ॥ ३ ॥ कदापि कुर्वती वेणी-बंधे भूधवमूर्धनि ॥ इष्टैकं पलितं राङ्गी । बजाषे दूतमज्ञतं
 ॥ ४ ॥ इतस्ततस्ततः पश्य-न्नपश्यन् दूतमभ्रतः ॥ धारिण्या भूपतिः प्रोचे । विस्मितः स्मितपूर्वकं ॥ ५ ॥
 संदेहं श्व सिद्धांते । शुक्रांते तत्र किं नृप ॥ दूतो विशति तद्दृष्टं । पश्यासुं पलितत्रिधं ॥ ६ ॥
 सकर्णः कर्णपाश्वस्थो । न्यायूतो बक्रस्यसौ तव ॥ संप्राप्तैव जराधाटी । विरम क्षाप पापतः ॥ ७ ॥ वि-

षष्ठोऽथ नृपोऽथ्याय-दहो सोहादचेतसः ॥ पदं मूर्ध्नि समाधत्त । पलितह्वयती जरा ॥ ८ ॥
 यन्मूर्ध्नि कृष्णचिकुरप्रकराब्दगम्या । प्रावृद् न बोधरविरेषु विजाति युक्तं ॥ चेष्टां पुनः प-
 लितकाशविकाशासारा । श्नीः शारदी स्फुरति तेजधिकं न किं सः ॥ ९ ॥ वैरिणी दुर्निवा-
 रेयं । पुत्रमिन्नदरैरपि ॥ रूपं विनाशयत्येव । पङ्कितं करिणी जरा ॥ १० ॥ द्रुक्ता जोगाः
 कृतं राज्यं । जातश्च तनयो मम ॥ गततारुण्यपूरस्य । सांप्रतं सांप्रतं व्रतं ॥ ११ ॥ एवं चिं-
 तानुरं भूषं । सहस्रस्य धारिणी जगौ ॥ हृतकोश इव स्वामिन् । किं जरां वीक्ष्य खिद्यसे ॥
 ॥ १२ ॥ जरानिग्रहनोपायं । वह्निम नाथ यथातथं ॥ पलितं त्रमथित्वैत-रपुरे घोषय सर्वतः
 ॥ १३ ॥ लोकाः शृणुत यः कश्चि-देवं धवलमूर्ध्वजं ॥ वदति क्तिपयःवृद्धं । स ध्रुवं दंनवि-
 ष्यते ॥ १४ ॥ राजदंनयार्देवं । कश्चिद्रुक्ता न ते जरां ॥ वीतशंकस्ततो भोगान् । जुञ्जी-
 या भूप नृरिशः ॥ १५ ॥ भूपः प्रोचे प्रिये हास्यं । किमकाङ्क्षि विधीयते ॥ जरां कालक्रमाया-
 तां । वीक्ष्य वैलक्ष्यमेति कः ॥ १६ ॥ अदृष्टपत्रिता एव । पूर्वजाः प्राध्वजन्मस ॥ अहं तु प-
 लिते हृष्टे । ग्रहेऽस्मिति त्रपाकरं ॥ १७ ॥ जगाद् धारिणी स्वामि-नेषा खेदप्रथा वृथा ॥ स-

मथोऽस्ति समर्थस्या-द्यापि प्रव्रजितुं तव ॥ १८ ॥ ऋष राह्याद्यनुज्ञातः । पुत्रं राड्येऽन्वि-
 षिष्य सः ॥ आदाय तापसीं दीक्षां । प्राप शूयस्तपोवनं ॥ १९ ॥ मा चोष्टु मे हृदीशेन ।
 सह यानमनोरथः ॥ इत्यङ्गापितगर्श्वैव । राङ्गी तमनुजन्मुधी ॥ २० ॥ दधतोः सोदारस्नेहं ।
 जन्मांतरितयोरिव ॥ जंपतीधेम तुत्रोद । तत्रोद जगयोस्तथाः ॥ २१ ॥ तत्रासून सुतं राङ्गी ।
 धर्मं बुद्धिरिबोद्धवन्ना ॥ प्रसूः प्रसूतिरोगार्था । व्यपद्यत तदैव सा ॥ २२ ॥ अत्राप्य चंद्रदे-
 वीत्वं । देवी धेमवशंवदा ॥ बालं तं सैरित्रीभूया-रण्ये स्तन्यमपीप्यत ॥ २३ ॥ तस्य राज-
 कुमारस्य । वने बल्कलवाससः ॥ नाम बल्कलचीरीति । रीतिर्हैस्तापसैर्ददे ॥ २४ ॥ वर्द्धमा-
 नः स्वकैः पुण्यै-स्तारं तारुण्यमाप सः ॥ अश्री शैत्यमिव श्रीधमे । जहौ मौग्ध्यं तदापि न ॥
 ॥ २५ ॥ स श्रीतः स्वयमानीतै-र्द्वैः पुष्पकदैर्जदैः ॥ पितरं तर्पयामास । जरसा जर्जरौजसं
 ॥ २६ ॥ वनं प्रसन्नचंद्रोऽथ । प्रणतुं पितरं गतः ॥ अनुजं यौवनोद्भेद-तुभगं तमवैकृतं ॥
 ॥ २७ ॥ अचिंतयच्च बालोऽयं । सोमलः सहते हृहा ॥ वनवासव्यथा ज्येष्ठ-वंशी राजधरे-
 मधि ॥ २८ ॥ जेजे पित्रोचितं कीर । दारुणातपसेवनं ॥ बाल्येऽप्यसौ किं कुरुते । दारुणा-

तपस्वेवनं ॥ ३९ ॥ पितुस्त्वपोनिधेः कोडि । पारीन्द्रस्यैव संस्थितं ॥ न सूर्योऽप्येनमाकुण्ड-मीधे
 कश्चिक्करोमि किं ॥ ३० ॥ इत्यंतस्त्वसच्चिंता-धूमरीधूसराननः ॥ पुनः स्वप्नवनं प्राप । नृपः
 कृपणनैपुणः ॥ ३१ ॥ आध्यासीनं सत्रामध्य-मध्यारमण्यथाकुलं ॥ पप्रहृर्वाभवनिता । विन-
 यावनता नृपं ॥ ३२ ॥ देवाद्य किं न ते वश्याः । संति शुद्धांतयोविनः ॥ किं ना कन्या स-
 लावणा । कापि कापि निरीक्षिता ॥ ३३ ॥ प्रोक्ते राज्ञा स्वडुःखेऽथ । ताः प्रोचुर्गौवनोन्म-
 द्याः ॥ तत्सद्वुद्धिमयीरसा-नेवात्रार्थे नृपादिश ॥ ३४ ॥ झहीतुं तास्ततो राजा-ह्वया बल्क-
 लवीरिणं ॥ धूर्तविद्या इवांगिन्यो । रथाह्वदाः प्रतस्थिरे ॥ ३५ ॥ रथेषु शर्कराखंभ-मरसं-
 दीमोदकादि च ॥ प्रीयूषरसनिषर्पदे-नेव निषपादितं न्यधुः ॥ ३६ ॥ जगमुश्च तत्र यत्रास्ति ।
 सोमबंधो महामनाः ॥ नाविशंश्च वनं राज-समाजं सरसा इव ॥ ३७ ॥ न्रस्मापहत
 हो । वनं बल्कलवीरिणं ॥ तस्थुर्भूद्धिं तरोर्न्यस्य । चरं ताश्चौरचर्यया ॥ ३८ ॥ कृषी-
 देहशु-जाटावांस्तावदाययो ॥ फलाग्निदायी वावर्धिः । स मुग्धमृगवद्व्रमन ॥ ३९ ॥ कृषी-
 मानी मनुष्येषु । स्त्रीपुंसव्यकिरिक्तधीः ॥ ताताग्निवाद्यामीति । प्रत्येकं सोऽप्यथत्स ता

॥ ४० ॥ इत्यदौ किकमादौष्य । विनयं तस्य विस्मिताः ॥ मिथः प्रथितहारयं ताः । स्वं स्वे-
 नैव न्यवारयन् ॥ ४१ ॥ तात्रयः फलानि वन्यानि । विनीतः सोऽदुदौकत ॥ वर्ण्यतेऽतिभि-
 पूजातो । नान्यत्पुण्यं तपस्त्रिभिः ॥ ४२ ॥ चर्वं चर्वं शगास्तास्ता-न्यरसानीति तत्पत्रुः ॥ नू-
 रिखंरानखंरान-प्यडुस्तस्मै च मोदकान् ॥ ४३ ॥ तानास्वाद्य सुधास्वादन् । व्याचष्ट स
 पुनः पुनः ॥ न ऋजुस्तस्य जिह्वा सा । रसहेति श्रुता यतः ॥ ४४ ॥ रसशूः स ताः प्रोचे ।
 मुनीन्द्रा आश्रमः क वः ॥ मरिपतुर्जरिणो योभ्या । कत्या चैयं फलावली ॥ ४५ ॥ अहो ज-
 टा सुद्वलितता । त्रवतां त्राति मूर्धसु ॥ सौकुमार्यमकटकेषु । वटकेष्वप्यहहोद्वणं ॥ ४६ ॥
 युष्माकमंगरागोऽयं । दिशः सुरत्रयत्यहो ॥ अहो बालदुसेकार्थौ । कलशौ वः स्थितौ हृदि
 ॥ ४७ ॥ कथं हृदीव मादिन्यं । मुखेऽपि श्मश्रुणा न च ॥ किं वायं वदने रागो । वैरी वै-
 राग्यशालिनां ॥ ४८ ॥ पाणिपादश्रवोमूर्ध्नि । स्थितोऽपि न दहत्ययं ॥ यत्कुशानुः प्रदीप्तोऽपि
 । तदेतद्दि तपोबलं ॥ ४९ ॥ अथ ता जगदुर्वीणा-काणप्राणहरस्वराः ॥ वयमध्यास्महे
 बाल-ऋषे श्रीपोतनाश्रमं ॥ ५० ॥ फलश्रेष्ठानया तत्र । नित्यं कल्पितपारणाः ॥ कुर्मः क-

मागतं कर्म । कलाकेलियुरोर्गिरा ॥ ५१ ॥ जटावलकन्नरागाद्यं । तत्रेदृग्न च दुर्द्वयं ॥ वक्रत्य-
 ल वदने रागो-ऽनुरागं त्वधि वीक्षिते ॥ ५२ ॥ आश्रमाः संति भूयांसो । न पुनः पोतनो-
 पमाः ॥ कृषयोऽस्मादशा यत्र । सरागा अपि निर्हृताः ॥ ५३ ॥ तत्र पुत्र त्वमागच्छेः । का-
 र्थमेतिः फलैर्यदि ॥ वेत्ति नानारसान् भूरि-त्रन्निर्भ्रमरवन्नरः ॥ ५४ ॥ स जगाद् तदा मूढं
 । इमारूढचरश्च ताः ॥ रेरे श्रीसोमचंद्रार्धि-रेति नश्यत नश्यत ॥ ५५ ॥ ता अनेशान्नुषेर्मी-
 ता । निहाका इव विद्युतः ॥ सुक्त्वा बालं रथेनाह्यु । ततो निर्व्यजिवाजिना ॥ ५६ ॥ अ-
 वाप्य स्वपुरं जात-जीविताशा नरेश्वरं ॥ ह्रिया त्रिया च नभ्रास्या-स्तत्स्वरूपमजिह्वपन्
 ॥ ५७ ॥ ततः शतशुणां पीकां । दधानो वसुधाधवः ॥ मग्नः शोकोदधौ कर्तुं । गमयामास
 वासरान् ॥ ५८ ॥ स कैकाकी जरी तातः । स च त्रातोन्नयच्युतः ॥ खादन्नके शल्यवत्तस्य ।
 शश्वदेतद् द्यं हृदि ॥ ५९ ॥ सोऽपि बालकृषिर्धविं-स्तत्तन्नाणिक्यमवाप्नुवन् ॥ वज्राम कान-
 ने यूथ-त्रष्टन्नल्लुकवच्चिरं ॥ ६० ॥ पितुर्भृहान्नयन्नारीं । निजग्रामं नरः पुरः ॥ तेनादर्शि र-
 थारूढः । कोऽपि निकोपचेतसा ॥ ६१ ॥ तातात्रिवाद्यामीति । ववंदे दंपती स तौ ॥ ज-

हास कामिनी तस्या-नुचितादुपचारतः ॥ ६३ ॥ ऋषिरेष ऋजुर्वन्यो । न परिहासमर्हति ॥
 निषेधेति नरः परतीं । क यासीति मुनिं जगौ ॥ ६३ ॥ पोतनाश्रमपांथोऽह-मित्युक्ते मुनि-
 नोन्मनाः ॥ स जगाद् तदैहीति । मयाप्यत्रैव गम्यते ॥ ६४ ॥ ऋषिः पथि रथे वीक्ष्य ।
 बाहवाहनमत्र्यथात् ॥ निस्तुंशेनेव वाहेते । किमेतौ हरिणौ त्वया ॥ ६५ ॥ एषोऽस्मदाश्र-
 माचार । इत्युक्त्वा मोदकानसौ ॥ सुधासमधिकखादां-स्तस्यादाद् दृढसौहृदः ॥ ६६ ॥ त-
 र्खादवर्धिताद्दादः । स प्रोचे वेद्म्यहं मुने ॥ फलान्येतानि तान्थेव । यानि ते तापसा ददुः
 ॥ ६७ ॥ पथि प्राडुरभूत्तस्य । चौरः कूरतरः पुरः ॥ रथी विजित्य तं तस्या-द्वत्तार्जितचिरं
 धनं ॥ ६८ ॥ निरजैषमसज्जोऽपि । यदेनं स्तेननायकं ॥ महिमा सोऽयमस्यैव । ऋषेरित्यु-
 ज्जिनाय सः ॥ ६९ ॥ प्रीतस्तं स्वरथे न्यस्य । स यथावुपपोतनं ॥ गुणक्रीतमिबामुष्मै । स्वर्णखं-
 रुमदत्त च ॥ ७० ॥ स्वर्णादग्निधिया त्रस्य-न्मुनिस्तेनात्र्यधीयत ॥ मा त्रैस्तपोत्तिरास्माकैः ।
 प्रन्नवरथेष नानलः ॥ ७१ ॥ अमी त्वामाह्वयंतीव । पोतनाश्रमपादपाः ॥ चढद्वलकरैः सं-
 ध्या-मिददंरुजकूजितैः ॥ ७२ ॥ अत्रामुना विना प्रायो । वासस्थानं न लत्रयते ॥ इत्यस्मै

कांचनं दत्त्वा । स्वधामंप्रति सोऽचलत् ॥ ७३ ॥ परिखाविशिखावप्र-सत्राशोभां नित्रालयन् ॥
 विवेशांतःपुरं सायं । शूपाल इव भूपशूः ॥ ७४ ॥ चलध्वजपटव्याजा-न्तुर्यंतीव तदागमे ॥
 वेद्यावेशमानि नगर-प्रवेशे प्रदर्श साः ॥ ७५ ॥ जीवन्नेव तपोनिः किं । वंशितोऽस्मि त्रिवि-
 ष्टपं ॥ प्रविशंस्तेषु वेरुमैकं । स मुनिर्दधियवानिति ॥ ७६ ॥ गौरांगीर्गणिकास्तत्र । वीक्ष्यान्न-
 रणत्रासुराः ॥ ऋषीस्ताणोर्तज्जावास-दग्धदेहात्रिनिंद सः ॥ ७७ ॥ कांचिद्भद्रासनासीनां । सोऽ-
 त्रिवादनपूर्वकं ॥ दत्त्वा तत्कांचनं वेद्यां । वासस्थानमयाचत ॥ ७८ ॥ गणिका गणक्रीका-
 य । तस्मै दित्सुनिर्जांगजां ॥ विवाहस्याथ सामग्रीं । स्वचेटीत्रिरकारयत् ॥ ७९ ॥ निषिध्य-
 तोऽपि तस्य स्वं । वेणीदं प्रदर्श्य सा ॥ मस्तके विहृणोतिस्व । वटपादोपमां जटां ॥ ८० ॥
 स्नानांगरागशूषाद्यं । विश्वं वारवधूकृतं ॥ अस्याश्रमस्य कल्पोऽय-मित्यसौ बह्वमन्यत ॥ ८१ ॥
 अरुचिर्विषयभाता-न्निक्रोऽपि व्यवाहृत ॥ शमी शमीसिवाश्रयः । स तात्रिर्निजकन्यकां
 ॥ ८२ ॥ विवाहे तत्र यस्तात्रि-र्वाद्यो द्रुबुध्वनिः कृतः ॥ जायता बंधुवैधुर्या-न्निति सोऽ-
 श्रावि शूशुजा ॥ ८३ ॥ दध्यौ नृपतिरथैवं । सपौरै मयि दुःखिनि ॥ कस्यायं श्रीमतः प्री-

ति-संगी संगीतकध्वनिः ॥ ८४ ॥ राज्ञानुज्ञानुमादिष्टो । श्रुत्यः शब्दानुसारतः ॥ यथौ तदे-
 व वेदशौकः । शब्दवेधीव सायकः ॥ ८५ ॥ गणिकां सोऽन्यथानुमधे । शुचा दग्धेऽथ श्रूयतां
 ॥ ज्वलति ज्वलने शैत्य-मिव कोऽयं तत्रोत्सवः ॥ ८६ ॥ सापि वाचां विशेषज्ञो-वाच तं र-
 चितंजलिः ॥ प्राग् जामातृचितार्ता । कोऽपि कार्त्तिको जगौ ॥ ८७ ॥ अत्रौपैति शिशुः
 सायं । यः कश्चिन्मुग्धतापसः ॥ स्वर्णरेखां कषश्येव । तस्य दयाः स्वनंदिनी ॥ ८८ ॥ सोऽथ
 सायं समायासी-दाहूतो मन्मनोरथैः ॥ क्रियमाणोऽस्ति वीवाहे । तस्यास्तदयमुत्सवः ॥ ८९ ॥
 जानेऽहं भूपतेर्दुःखं । जाने रोषं च भूपतेः ॥ अंतरात्मा तु नापत्य-स्नेहात्सौ गणयत्यदः ॥
 ॥ ९० ॥ एतत्सर्वं नरेन्द्राय । नत्वा श्रुत्योऽन्यधत्त सः ॥ स एवायं कदापि स्या-दिति श्रूयो-
 ऽप्यमोदत ॥ ९१ ॥ सूर्ये तदाशयोदस्त । इव प्रातः समुद्गतै ॥ यैः कुमारो वने दृष्ट-स्त्रैरे-
 त्यावादि श्रूयतेः ॥ ९२ ॥ श्रूप रूपवतीसीमां । वेद्यात्रिः प्राश्रुतीकृतां ॥ परिणीय कनीम-
 न्त्रं । बंधुर्विजयते तव ॥ ९३ ॥ आनानयद्रथुशुकं । नृपः संसदि सोदरं ॥ जिष्णुर्विष्णुमिव
 प्रीत्या । तमायातं स सख्यजे ॥ ९४ ॥ अश्विद्वयस विलासौधं । निपुणैः स नृपाङ्गया ॥ अचि-

रात्कलिकोद्भेदं । चूतश्रैत्रदिनैरिव ॥ ९५ ॥ उद्भूतानेकभूपाव-बावाश्वदुवचेतसः ॥ तस्या-
 तिचक्रमुर्यामा । इव द्वादश वत्सराः ॥ ९६ ॥ निशाशेषेऽन्यदा दध्यौ । कुमारो धिग्मया व-
 ने ॥ एकाकी जोगश्रूनेन । मुक्तस्तातोऽपि बैरिवत् ॥ ९७ ॥ क्षिप्रो गुरोरिवामुष्य । कः फ-
 लान्युपनेष्यते ॥ को जवैः सेदयते बावा-रामं तत्रवमिव श्रुतैः ॥ ९८ ॥ अर्धकानिव विश्व-
 स्ता-द्विवारांजलिदानतः ॥ प्रोणयिष्यति को बाल-भृगानुदजचारिणः ॥ ९९ ॥ कं तन्मे कुं-
 जरस्येव । सुखं वनविहारजं ॥ केदं राजशहस्यस्य । नारीजंजीरबंधनं ॥ १०० ॥ अथ चा-
 स्वतिं तद्धिता-तमो नेतुमिवोदिते ॥ तातपादाब्जसेवाथै । स नरेंद्रं न्यजिह्वपत् ॥ १०१ ॥
 राजा प्रसन्नचंद्रोऽपि । पितुर्मिलनमुत्सुकः ॥ चचावालाह्यपरीवारः । सह बल्कवचीरिणा ॥ १०२ ॥
 इतश्च सोमचंद्रर्षि—स्तदारण्ये त्रमन् त्रमन् ॥ अपश्यनेत्रपीयूष-सचं पुत्रं न्यवर्त्तत ॥ ३ ॥
 रोदं रोदं चिरं दुःखा-दंधीचूतेक्षणः क्षणं ॥ वर्षवज्रमयद्विन्ये । सोऽपि द्वादशवत्सरी ॥ १०३ ॥
 ततः प्रसन्नचंद्रेण । निसंतंद्रेण संबंधुनां ॥ संस्थाप्य परितः सैन्यं । मध्येऽख्यमगम्यतं ॥ ५ ॥
 कच्चिन्नारंग रंगस्ते । कुशोऽसि त्वमशोक किं ॥ किं माद्यसि माकंद । स कोदुंबर नंबर ॥

॥ ६ ॥ आलाढ्यैवं कुमारैर्दो । नागरानिच पार्थिवः ॥ हर्षाशुभारयांसिक । पुरापरिचयांसि-
 रून् ॥ ७ ॥ पुरस्तौ द्विक्रयाशून्यं । सेव्यमानं जरन्मृगैः ॥ हस्तन्यस्ताक्षमालार्कं । वृद्धं तात-
 मपश्यतां ॥ ८ ॥ समादाय निजं नाम । प्रणामपरयोस्तयोः ॥ संस्पृश्य पाणिना पृष्टं । ददौ
 राजर्षिराशिषं ॥ ९ ॥ युवापि बालवसातो—त्संगविन्यस्तमस्तकः ॥ स्वमागः क्षमयामासं ।
 रुदन् बल्कलचीर्यपि ॥ १० ॥ द्रैधीनावमिबभेजु—माङ्गिरस्तोऽपि तं मुदा ॥ हर्षाशुधौत का-
 लुष्यं । चक्षुषोः प्राप पादवं ॥ ११ ॥ प्रविश्योदजमेकांते । पूर्वान्यासवशं वदः ॥ त्वङ्मयान्यु-
 नरीयाणि । कुमारः प्रममार्जं सः ॥ १२ ॥ एवं प्रमार्जनं कापि । कृतपूर्वाणि चिंतया ॥ जा-
 तिस्रः स सस्वार । श्रामख्यं प्राग्जगर्जितं ॥ १३ ॥ घटी यामो दिनं पद्मः । स कदा जवि-
 ता यदा ॥ सा मे संगस्थते दीक्षा । विद्युत्कस्येव बद्धजा ॥ १४ ॥ इति साक्षिणि तस्त्र्या-
 ना—नक्षे धर्मः पुरोहितः । द्यवाहयत्कुमारैर्दं । समं केवलसंपदा ॥ १५ ॥ तदा स जगवा-
 न् दिव्य—स्वर्णभोजकृतस्थितिः ॥ सुरासुरसमज्यायां । निर्ममे धर्मदेशनां ॥ १६ ॥ निश-
 म्य तद्वचःश्रेणी । निःश्रेणीमिव निर्वृतेः ॥ सोमचंद्रोऽजजहीक्षां । विन्नमिथ्यारत्नबंधनः ॥ १७ ॥

॥३८॥ समनीनहृदश्वेज-सुनटान् वीर्यशालिनः ॥ प्राचीचलद्वलं सत्रा । शत्रुवातैरयुधत्
 ॥ ३९ ॥ युभं ॥ ततः पतभरासार-रूवैवस्वतद्युतिः ॥ त्रिनेत्रकुंजात्रिव्यक्त-रक्तपूरतरद्र-
 शः ॥ ४० ॥ मिथः संघर्षदुरुर्ष-खजसादकारशीषणः ॥ निशितोद्वसितानंत-कुंतप्रोतत्रद्व-
 जः ॥ ४१ ॥ कुतकेतुस्थितवज्र-दंडदंतुरितकितिः ॥ उन्नयोः सैन्ययोरासी-ज्ञीरुहदारणो रणः
 ॥ ४२ ॥ त्रिचिचिर्शेषकं ॥ अत्रांतरे ववंदे तं । मुनींद्रं श्रेणिको नृपः ॥ न स वीररसव्यग्रो ।
 धर्मलाजयतिस्स तं ॥ ४३ ॥ अहो महोज्ज्वलं ध्यान-महो निरसंगता मुनेः ॥ वंदमानेऽपि
 भूपादे । यन्मध्येष तृणीयति ॥ ४४ ॥ न मुक्तिरपि मन्थेऽस्य । ध्यानादस्माद्वीथसी ॥ एवं
 विजावयन् नृपः । श्रीवीरस्यांतिकं ययौ ॥ ४५ ॥ नरत्रा स प्रभुमप्राही-द्यदावंदि मया त-
 दा ॥ कावं प्रसन्नचंद्रश्चे-त्करोत्युत्पद्यते क तत् ॥ ४६ ॥ सप्तमं नरकं याति । राजर्षिः स त-
 दा मृतः ॥ द्रत्युक्ते प्रभुणा दध्या-वध्यासं मगधाधिपः ॥ ४७ ॥ क तध्यानं मुनेस्तस्य ।
 पतनं नरके क च ॥ क राजकेवीकलना । क च वर्चोर्गृहे स्थितिः ॥ ४८ ॥ जाने जैनेश्वरी
 वाणी । शुश्रुवे व्यत्ययान्मया ॥ यद्दालं चिंतया नर्हन् । पुनः पृष्ठति कुप्यति ॥ ४९ ॥

कृणाद्राज्ञा पुनः पृष्टो । गतिं तस्यावदत्प्रभुः ॥ विमानं याति सर्वार्थि-सिद्धिं चेन्निप्रयतेऽधु-
 ना ॥ ५० ॥ युक्तैवांसौ प्रचोरुक्ति-रिति क्विति युजा पुनः ॥ पृष्टो जिनो जगौ जातः । सां-
 प्रतं स च केवली ॥ ५१ ॥ पश्यामी समवसृते-रुत्तिष्टंति प्रमोदिनः ॥ देवा देव्यश्च तस्यैव
 । विधातुं केवलोत्सवं ॥ ५२ ॥ राजोवाचैकरूपा हि । देव गणैव गीस्त्व ॥ त्रिपथीभूय सं-
 देह-मदां किं मध्यवीवृधत् ॥ ५३ ॥ जिनो जगाद् भूपात्र । यदावंदि च स त्वया ॥ तदा
 दुर्मुखदुर्वर्क्य-श्रवणोत्पन्नमत्सरः ॥ ५४ ॥ मनसा निजसाध्नाज्य-दांपटोऽरिजटैः समं ॥ यु-
 ध्यमानोऽन्नवत्तेन । तस्योच्चिऽधोगतिर्मया ॥ ५५ ॥ शुभं ॥ तीर्णकल्पे रणांजोधौ । क्षीणास्त्रः
 स निरैक्षत ॥ आयांतं मकरक्रूर-मेकं तुरगिणं पुरः ॥ ५६ ॥ सर्वं हि दोषमतां शब्द-मिति
 नीतिं स्मरन्नसौ ॥ करं व्यापारयामास । शिरस्काय तमार्दितुं ॥ ५७ ॥ इव जंगलभूखंभ-स-
 केषां हरितांक्षुरं ॥ शिरः स्पृष्टवत्तस्य । चारित्रं स्पृत्तिमाययौ ॥ ५८ ॥ स दध्यौ ही प्रमा-
 दो मे । यदादीयत दुर्धरैः ॥ कषायतस्करैर्ध्यान-धनं हृदि निधीकृतं ॥ ५९ ॥ आसन्ने वी-
 रमार्तडे । चेतःस्थश्रुतदीपके ॥ अपत्यप्रेमतमसा । जनोऽयं हंत बाध्यते ॥ ६० ॥ निघ्ननेके-

प्रसन्नचंद्रे निरतंद्रे । प्राप्ते श्रावकधूर्धतां ॥ श्रीवीरः शिश्रिभ्ये पित्रा । सत्रा वटकवचीरिणा
 ॥ १८ ॥ प्रसन्नचंद्रयूपादे । धाति तात इव प्रजाः ॥ कदाचिरपोतनपुरे । श्रीवीरः समवास-
 रत् ॥ १९ ॥ आकर्ण्य कर्णपीयूष-पारणं प्रभुदेशनां ॥ सुतं शिशुमपि न्यस्य । साम्राज्ये प्रा-
 ब्रजन्नुपः ॥ २० ॥ समं जगवता कुर्वन् । विहारं वसुधातले ॥ प्रसन्नचंद्रराजर्षि-र्यथौ राज-
 युहं पुरं ॥ २१ ॥ व्याख्यावप्रत्रयाग्नेऽसौ । तस्थौ प्रतिमया मुनिः ॥ अंतरंगद्विषङ्ग-की-
 र्तिस्तंज इवार्हतः ॥ २२ ॥ यस्य योगत्रयी जैन-ध्यानमंत्रपवित्रिता ॥ स तदा वंदितुं वीरं ।
 चचात्व श्रेणिको नृपः ॥ २३ ॥ अन्नूतां तस्य नासीरे । सुनासीरेऋतेजसः ॥ सुमुखो दुर्मुख-
 श्चेति । यथार्थौ पुरुषाबुभौ ॥ २४ ॥ पिकस्यमिव सद्ज्ञानं । पदस्यमिव संवरं ॥ रूपस्यमिव
 चारित्रं । रूपातीतं मनोबुवः ॥ २५ ॥ पथि तं सुमुखो वीक्ष्य । महर्षिं हर्षतो जगौ ॥ त्व-
 मेव मुखो धुर्याणि । यस्थेयं ध्यानसाधना ॥ २६ ॥ युभं ॥ पूर्वं बाह्यास्ततः पिक-वर्तिनोऽपि
 विजिभियरे ॥ द्विषो येन समं तेन । त्वया कः स्पर्धतां नटः ॥ २७ ॥ अथ तं दुर्मुखः प्रोचे
 । न त्वं सुमुख बुद्ध्यसे ॥ अस्थेभ्युपस्थिन्नूनं । निःफला संयमे क्रिया ॥ २८ ॥ राज्ये न्यवे-

क्षि योऽनेन । बावः स किल वैरितिः ॥ वारिचिर्दुर्बलः सेतु-रिवाप्लाव्यत संप्रसि ॥ ३९ ॥
 हास्तिकं जगद्देश्चीयं । जहे संजहिरे जटाः ॥ अथारि येनुकं तरिकं । यन्न चक्रेऽस्य वैरि-
 त्तिः ॥ ३० ॥ नास्य कूर्ध्वं मुखे किंतु । पुढं तैरश्वत्थकणं ॥ यो जज्ञे नैतदपि य-द्वाक्षे रा-
 ज्यं न दीयते ॥ ३१ ॥ दुर्निवारं लगत्येव । वतिनोऽप्यस्य तद्रजः ॥ इत्युक्त्वा सोऽप्रतोऽचा-
 दी-दहो दोषदृशः खन्नाः ॥ ३२ ॥ त्यक्त्वा चंदनपंकमत्र रमते श्वेत्सद्रवे मक्षिका । सु-
 क्त्वा पल्लवमथवारि महिषः पंके ब्रुवत्यन्वहं ॥ हित्वा सुंदरतिग्मरश्मिदिवसं क्रीरत्युत्कृ-
 को निक्षि ॥ प्रायो दिव्यति द्रवणे गुणगणत्यागात्खलानां मतिः ॥ ३३ ॥ एभिस्त्र्यचनैः क-
 ल्पा-वसानपवनैरिव ॥ स्थिरः कामाधरः सारा-कारः साधुरचाट्यत ॥ ३४ ॥ ताम्ब्यतिस्र त-
 पस्स्य । गलितं गुणगौरवं ॥ च्युता चारिजार्चितापि । विशीर्षं श्रुतपाटवं ॥ ३५ ॥ दध्नी
 स किमहं दृष्टो । जीवन्नपि सृतोऽरितिः ॥ यज्जिघृक्षति मज्जाता-दहो ते राज्यसंपदं ॥ ३६ ॥
 मय्युदस्तायुधे याधे । युधि भूरिस्फुरन्मुदे ॥ उच्छुंभु इव मातंगे । केऽपरे पशवः परे ॥ ३७ ॥
 मुनिर्धत्वेति मनसा । जयदकामवीवदत् ॥ आञ्जह्वन्महायोधा-नायुधानप्यचिद्विष्णवत् ॥

॥३८॥ समनीनहृदश्वेत-सुनटान् वीर्यशालिनः ॥ प्राचीवल्लद्वलं सत्रा । शत्रुवातैरयुधत्
 ॥ ३९ ॥ शुभं ॥ ततः पतन्नरासार-रूढवैवस्वतद्युतिः ॥ त्रिनेत्रकुंजात्रिव्यक्त-रक्तपूरतरद्र-
 थः ॥ ४० ॥ मिथः संबर्षदुरुर्ष-खजलादकारत्रीषणः ॥ निशितोह्यसितानंत-कुंतप्रोतत्रटत्र-
 जः ॥ ४१ ॥ कृतकेतुस्थितन्न-दंडदंतुरितकितिः ॥ जत्रयोः सैन्यथोरसी-ज्ञीरूहृद्वारणो रणः
 ॥ ४२ ॥ त्रिजिर्विशेषकं ॥ अत्रांतरे ववंदे तं । मुनींद्रं श्रेणिको नृपः ॥ न स वीररसव्यग्रो ।
 धर्मलान्नयतिस्स तं ॥ ४३ ॥ अहो महोज्ज्वलं ध्यान-महो निरसंगता मुनेः ॥ वंदमानेऽपि
 भूपादे । यन्मध्येष तृणीयति ॥ ४४ ॥ न मुक्तिरपि मन्थेऽस्य । ध्यानादस्माद्वीयसी ॥ एवं
 विजावयन् नृपः । श्रीवीरस्यांतिकं ययौ ॥ ४५ ॥ नत्वा स प्रभुमप्राक्की-धदावंदि मया त-
 दा ॥ कालं प्रसन्नचंद्रश्रे-त्करोत्युत्पथते क तत् ॥ ४६ ॥ ससमं नरकं याति । राजर्षिः स त-
 दा मृतः ॥ द्रत्युक्ते प्रभुणा दध्या-वध्यात्सं मगधाधिपः ॥ ४७ ॥ क तध्यानं मुनेस्तस्य ।
 पतनं नरके क च ॥ क राजकेलीकलना । क च वर्चोपुहे स्थितिः ॥ ४८ ॥ जाने जैनेश्वरी
 वाणी । शुश्रुवे व्यत्यगन्मया ॥ यद्दालं चिंतया नार्हन् । पुनः पृहति कुप्यति ॥ ४९ ॥

कृणाद्राज्ञा पुनः पृष्टो । गतिं तस्यावदत्पशुः ॥ विमानं याति सर्वर्थ-सिद्धं चेन्निप्रयतेऽधु-
 ना ॥ ५० ॥ युक्तैवांसो प्रजोरुकि-रिति क्विति बुजा पुनः ॥ पृष्टो जिनो जगौ जातः । सा-
 प्रतं स च केवली ॥ ५१ ॥ पश्यामी समवसृते-रुत्तिष्ठति प्रमोदिनः ॥ देवा देव्यश्च तस्यैव
 । विधातुं केवलोत्सवं ॥ ५२ ॥ राजोवाचैकरूपा हि । देव गंगेव गीस्वव ॥ त्रिपथीभूय सं-
 देह-मलं किं मध्यवीवृधत् ॥ ५३ ॥ जिनो जगाद् भूपात्र । यदावंदि च स त्वया ॥ तदा
 दुर्मुखदुर्विषय-श्रवणोत्पन्नमत्सरः ॥ ५४ ॥ मनसा निजसाश्राज्य-क्षंपटोऽरिः नटैः समं ॥ यु-
 ध्यमानोऽन्नवत्तेन । तस्योचेऽथोगतिर्मया ॥ ५५ ॥ युग्मं ॥ तीर्णकल्पे रणांजोर्धौ । क्षीणास्त्रः
 स निरैक्षत ॥ आयांतं मकरभूर-मेकं तुरणिणं पुरः ॥ ५६ ॥ सर्वं हि दोषमतां शस्त्र-सिति
 नीतिं स्मरन्नसौ ॥ करं व्यापारयामास । शिरस्काय तमार्दितुं ॥ ५७ ॥ इव जंगलभूखंक-म-
 केशं हरितांक्षुरं ॥ शिरः स्पृष्टवत्तस्तस्य । चारित्रं स्पृष्टिमाययौ ॥ ५८ ॥ स दध्मौ ही प्रमा-
 दो मे । यदादीयत दुर्धरैः ॥ कषायतस्करैर्धर्मान-धनं हृदि निधीकृतं ॥ ५९ ॥ आसन्ने वी-
 रमार्तुडे । वैतःस्थश्रुतदीपके ॥ अपत्यप्रेमतमसा । जनोऽयं हंत वाध्यते ॥ ६० ॥ निप्रयतेकै-

द्वियमपि । तपोनिः शुध्यति व्रती ॥ हतहस्तिहयत्रातः । शीतस्यत्येष जनः कथं ॥ ६१ ॥
 ज्ञावारिचिर्विचिन्नोऽसि । जयन् बाह्यानरीनहं ॥ हहा दभं गहं शैला-नदां शमयतो मम
 ॥ ६२ ॥ ध्यायत्येवं मुनौ ह्याप । त्वया प्रश्नः पुनः कृतः ॥ तदा सृतः स सर्वथि-विमानसु-
 खज्ञानजवेत् ॥ ६३ ॥ चटप्रकर्षवैराभ्य-वीचीनिर्धूतकदमषः ॥ स प्राप केवलज्ञानं । तं व प्र-
 श्ने तृतीयके ॥ ६४ ॥ इत्याकर्ण्य प्रतीर्वाचं । दधानो विश्रम्यं परं ॥ श्रेणिकस्तमवंदिष्ट । मु-
 निमुद्विद्रजावनः ॥ ६५ ॥ न चापव्यापारः शरविसरसंबद्धविषमो । न ढकानिर्घातः ससि-
 त्ति न च कश्चिद्विहितः ॥ प्रसन्नैंदुः साधुर्नरकगतिभोग्योऽजनि पुनः । यतश्चैतच्चेतः प्रश-
 मस्चि कुर्वतु यतयः ॥ ६६ ॥ इत्युपदेशान्चिंतामणिवृत्तौ प्रसन्नचंद्रकथा ॥

॥ मूलम् ॥—वयगुत्तीए साधु । पायं मोणेण वट्टए अहवा ॥ सच्चं पि य मएवजां ।
 कजांसि पजंजए वयणं ॥ १ ॥ व्याख्या—वचसो वचनस्य गुत्तौ चिंत्यमानायां साधुः प्रायो
 मौनेन ब्रूहस्तादिसंज्ञामपि परिहृत्य तूष्णींभावेन वर्तते. प्रायोग्रहणं स्वाध्यायक्षणे योग-
 स्यानुज्ञातत्वात्. ननु एतावता यावज्जीवं यतिना मौनमेव कार्यं. चाषणेऽगुत्तत्वापत्तेरित्याह-

‘अहवेत्यादि’. अथवेति वागुत्तेः प्रकारांतरसूचकं साधुर्वचनं प्रयुंके जायते इत्यर्थः. किं विशिष्टं वचनं? सत्यं, एकलक्षणत्वात्. असत्यामृषमपि इदं यद्गस्तुप्रतिष्ठाशयोच्यते तरस-
त्यं, अस्ति जीवः कर्ता चोक्त्यादि. यच्च प्रतिष्ठाशां विनोच्यते तदसत्यामृषं. आमंत्रणाङ्गा-
पनादिसत्यमपि प्रियं श्रोतुरिष्टं, अप्रियस्यासत्यप्रायत्वात्तदप्यनवच्यं, स पुनर्है सखे ! त्वं कु-
षिं कुर्वित्यादि उक्तिवत् सावच्यं. इदं हि सत्यप्रियमप्यसत्यप्रायं जीव्याताद्यारंजरूपत्वात्. अ-
नवच्यमपि कार्यं प्रयोजने, न तु वातूलवद्यथा तथा. एवं च जाषमाणस्याप्यस्य वागुत्तिरेव.
यदाहुः—समिधं नियमागुत्तो । गुत्तो समियत्तणमि ञइयवो ॥ कुसलवयमुदीरंतो । जं चि-
यं गुत्तोवि समिधविति ॥ १ ॥ अथ यदुक्तं सत्यमपि प्रियमेव ब्रूयात्तरसमर्थयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—निवमंतिइप्पमाई । तहेव सदेइ न पुण काणाई ॥ न य संदिक्के कर्जे ।
जासं उहारिणिं वेइ ॥ २ ॥ व्याख्या—दुषो राजा; मंत्री सचिवः; इत्यः श्रीमान्, ते आ-
दयो येषां सामंतश्रेष्ठिसार्थवाहादीनां, तथैवेति यथा नृपत्वादि जावेन ते संति, तथैव श-
ब्दयति आह्वयति. अयमर्थः—दुपतिं. नृपतिमिति, मंत्रिणं मंत्रिणमिति, इत्यं इभ्यमिति

द्वियमपि । तपोनिः शुध्यति वती ॥ हतहस्तिहयत्रातः । शोस्वत्येष जनः कथं ॥ ६१ ॥
 ज्ञावारिनिविन्निन्नोऽस्मि । जयन् बाह्यानरीनहं ॥ हहा दभं गृहं दौला-नदं शमयती मम
 ॥ ६२ ॥ ध्यायत्येवं मुनौ क्षाप । त्वया प्रश्नः पुनः कृतः ॥ तदा कृतः स सर्वार्थ-विमानसु-
 खजागजवेत् ॥ ६३ ॥ चटप्रकर्षवैराभ्य-वीचीनिर्धूतकदम्बः ॥ स प्राप केवलज्ञानं । तव प्र-
 शे तृतीयके ॥ ६४ ॥ इत्याकर्ण्य प्रजोर्वचिं । दधानो विस्मयं परं ॥ श्रेणिकस्तमवंदिष्ट । मु-
 निमुञ्जिद्रजावनः ॥ ६५ ॥ न चापत्यापारः शरविसरसंघट्टविषमो । न ढक्कानिर्घातः ससि-
 ति न च कश्चिद्विनिहतः ॥ प्रसन्नैःकुः साधुर्नरकगतिभयोऽजनि पुनः । यतश्चैतच्चेतः प्रश-
 मरुचि कुर्वतु यतयः ॥ ६६ ॥ इत्युपदेशचित्तमणिवृत्तौ प्रसन्नचंद्रकथा ॥

॥ मूलम् ॥—वयगुतीए साधु । पायं मोणेण वट्टए अहवा ॥ सखंपि य मणवज्जं ।
 कज्जंमि पजंजए वयणं ॥ १ ॥ त्थारथा—वचसो वचनस्य गुप्तौ चिंत्यमानायां साधुः प्रायो
 मौनेन ब्रूहस्तादिसंज्ञामपि परिहृत्य तूष्णीनावेन वर्तते. प्रायोग्रहणं स्वाध्यायकक्षणे योगः
 स्यानुज्ञातत्वात्. ननु एतावता यावज्जीवं यतिना मौनमेव कार्यं. चाषण्णेशुसत्त्वापत्तेरित्याह-

‘अहंवेत्यादि’. अथवेति वाग्भुतेः प्रकारंतरसूचकं साधुर्वचनं प्रयुंके ज्ञाषते इत्यर्थः. किं विशिष्टं वचनं? सत्यं, एकवक्षणत्वात्. असत्यासृषमपि इदं यद्गस्तुप्रतिष्ठाशयोच्यते तत्सत्यं, अस्ति जीवः कर्ता नोकेत्यादि. यच्च प्रतिष्ठाशां विनोच्यते तद्सत्यासृषं. आमंत्रणाज्ञापनादिसत्यमपि प्रियं श्रोतुरिष्टं, अप्रियस्यासत्यप्रायत्वात्तदप्यनवचं, स पुनर्है सखे ! त्वं कृषिं कुर्वित्यादि उक्तिवत् सावचं. इदं हि सत्यप्रियमप्यसत्यप्रायं जीव्याताद्यारंजरूपत्वात्. अनवद्यमपि कर्षे प्रयोजने, न तु वातूलवद्यथा तथा. एवं च ज्ञाषमाणस्याप्यस्य वाग्भुसिरेव. यदाहुः—समिञ्च नियमायुक्तो । युक्तो समिपत्तणंसि जइयद्वो ॥ कुसलवयमुदीरंतो । जं चिय युक्तोवि समिञ्चिविति ॥ १ ॥ अथ यदुक्तं सत्यमपि प्रियमेव ब्रूयात्तत्समर्थयन्नाह—

॥ मूलम् ॥—निवसंतिइप्पमाई । तहैव सइद न पुण काणाई ॥ न य संदिके कज्जे । ज्ञासं उहारिणिं वेद ॥ २ ॥ व्याख्या—तृपो राजा, मंत्री सचिवः, इन्द्रयः श्रीमान्, ते आदयो येषां सामंतश्चेष्टिसार्थवाहादीनां, तथैवेति यथा तृपत्वादि ज्ञावेन ते संति, तथैव ज्ञादयति आह्वयति. अयमर्थः—तृपतिं तृपतिमिति, संत्रिणं संत्रिणमिति, इन्द्रयं इभ्यमिति

ब्रूयात्. तथा चाचारंगे-जेयावद्धे तद्व्यगारा तद्व्यगारेहिं ज्ञासाहिं ब्रूया नो कुप्यंति मा-
 णवा तेयावि तद्व्यगारा तद्व्यगाराहिं ज्ञासाहिं अत्रिकंस्क ज्ञासिज्जति. न च काणादिव्य-
 प्ययं न्यायोऽनुसर्तव्य इत्याह-न पुनः काणादीन् तथैव काणादिनाम्ना शब्दयति, तथा
 चागमः-तदेव काणं काणति । पंफगं पंफगंति वा ॥ बाहियं वावि रोगिति । तेषां चोरेति
 न वयसि ॥ १ ॥ आदिशब्दात्कुट्टिखंजादिपरिग्रहः. तथा न च संदिभ्ये संदेहास्पदे च का-
 र्जवधारिणी एवमेवैतदित्येवंरूपां प्राषां ब्रूते. ॥ २ ॥ तर्हि किं ब्रूते ? इत्याह—

॥ मूलम् ॥—आजस्स न वीसासो । कज्जस्स बहुणि अंतरायाणि ॥ तम्हा साहुणं
 वट्ट-माणजोणेण ववहारो ॥ ३ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरं संदिभ्ये कथं वर्तमानयोगमेव
 ब्रूयादित्यर्थः. ॥ ३ ॥ किं च—

॥ मूलम् ॥—दम्मे वसहे खज्जे । फल्ले य अंजाइस्समुच्चिए रुक्के ॥ गिज्जे अन्ने जण-
 या-इयत्ति सयणेवि न लवेइ ॥ ४ ॥ व्याख्या—इषन्नान् कल्होक्कान् दम्मान् धुर्यत्तयो-
 भ्यान्, फलानि आम्रफलादीनि खाद्यानि नक्षणाहाणि, वृक्षान् स्तंजादेः समुच्चितान्, आ-

दिशब्दाज्ञारपट्टकपाटपीवतोरणशयशासनयंत्रादिपरिग्रहः. तथाऽज्ञानि शाब्दयादीनि ग्राह्या-
 णि लवनयोष्यानीति न लपतीति क्रिया सर्वत्र यांज्या. साधुवचसः प्रतीतिपात्रत्वादमी वृ-
 षणादयो दमनादिक्रियायाः प्रासकाद्या इति निश्चित्य श्रोतृणां तत्र तत्र दमनादौ प्रवर्तनेन
 महारंजसंज्ञत्वात्. तथा स्वजनान् पितृमातृत्रातृत्रगिन्यादीन् हे जनकादय इति न लपति.
 आदिशब्दात् हे मातर्हे त्रातर्हे त्रगिनीत्यादि. साधूनामर्वाकिकत्वेन लौकिकसंबंधोक्तावन-
 धिकृत्त्वात्. ॥ ४ ॥ पुनर्विशेषमाह—

॥ मूलम् ॥— राइसराईहिं कयाइ धीसं । पुष्टो मुणी क्वत्तलायकले ॥ अतिथिति नदिथि-
 ति न वेइ पुणं । भवंति जं श्रूयवहंतराया ॥ ५ ॥ व्याख्या—राजानो मांल्लिकाः, ईश्वरा-
 शुवराजानः, आदिशब्दाद्ग्रामाध्यक्षादयः, एभिः कदापि कूपतन्नागयोः, उपलक्षणत्वात्प्र-
 पायागसत्रादीनां च कार्ये, मम कूपादीन् कारयतः पुण्यमस्ति न वेति पुष्टो धीमान् सम्य-
 गागमज्ञो मुनिः कारयेद् कूपादिकमसत्यत्र महत्पुण्यं; माची करस्त्वमेतन्नासत्यत्र मनगपि पुण्य-
 मित्युजयथापि न श्रूयात्. अत्रोपपत्तिमाह—यथास्मात्कारणादस्ति पुण्यमिति वदतो भूतवधः

स्यात्; शोषसमये जलाश्रितशोवादाद्यनंतकायिकानां पूतरशंबुकजदूकामत्स्यमंजूकादीनां त्र-
सानां च प्रत्यक्षं विपत्तिवीक्षणत्. मत्स्यादीनामप्यन्यान्यं जीवन्नक्षणम्. तथा नास्ति पु-
ण्यमिति च वदतोतरायदोषः स्यात्. बहूनां पशुपक्षिमनुष्याणां तृषार्त्तानां जलपानव्यवह्ये-
दात्. तस्मान्मौनमेवादांवेत. नेहशेषु लौकिककार्येष्वस्माकं त्राषणाधिकार इति वा वदेत्. य-
त्सूत्रकृदंगसूत्रं—तहा गिरं समारम्भ । अस्थि पुष्पंति नो वप् ॥ अहवा नस्थि पुष्पंति । ए-
वमेयं महवयं ॥ १ ॥ दाण्डुयाइं जे पाणा । ह्रमंति तसथावरा ॥ तेसिं सा रक्कणटाप् ।
तम्हा अस्थिति नो वप् ॥ २ ॥ जेसिं तं जवकपेई । अन्नं पाणं तहाविहं ॥ तेसिं लासंत-
रायंति । तम्हा नस्थिति नो वप् ॥ ३ ॥ जे य दाणं पसंसंति । वहमिच्छंति पाणिणो ॥ जे-
य णं पस्सिंइंति । विचिठेयं करंति ते ॥ ४ ॥ डुहउ व न चासंति । अस्थि वा नस्थि वा
पुणो ॥ आयरयस्स हिच्चा । निवाणं पाजणंति ते ॥ ५ ॥ अंथोपसंहारमाह—

॥ मूलम् ॥—सावजाणवजाणं । वयणाणं जो वियाणइ विसेसं ॥ पावरयेणं न द्विप्प-
इ । कयावि सो कादियज्जोव ॥ ६ ॥ न्याख्या—यः परिशीलितप्रवचनसारः सावधानवद्या-

नां वचनानां विशेषं विनागं जानाति, इत्या वा च सावद्यपरिद्वारेणानवद्यमेव वचनं वक्ति, सकदापि कालिकार्यं इव पापरजसा न लिप्यते. ॥ ६ ॥ अथ कालिकाचार्यकथा—

पुरी सुरमिणीत्यस्ति । मणीव ज्ञासवर्जिता ॥ जितशत्रुनृपस्तत्र । सर्वत्र जगति प्रियः ॥ १ ॥ तत्र द्विजप्रिया नद्रा । व्याधवत्क्रूरतास्पदं ॥ प्रसूता तनयं दत्तं । द्यूतमद्यादिसं-
वितं ॥ २ ॥ सेवमानः स राजान-मवाप्तप्रसरः शनैः ॥ सामंतान् ज्ञेदयामास । सरित्पूर इव
द्भुमान् ॥ ३ ॥ राज्यं दत्तः समादत्त । बध्ना राजानमन्यदा ॥ प्रायः स्वाश्रयनाशाय । न-
वेद्ववणवत्खलः ॥ ४ ॥ प्रजापीकनजातेन । स्वजाते नार्चयन् द्विजान् ॥ चक्रे कतूनसौ शू-
रा-श्रगोर्ध्वेव हि तादृशाः ॥ ५ ॥ नद्रायाः सोदरोऽन्येषु-स्तत्रोद्यानं समागतः ॥ श्रीकालिं-
कगुरुः श्राद्धै-र्ज्ञेजे नृत्यैरिव प्रभुः ॥ ६ ॥ नद्रयानुदिनं प्रेष-माणः शमदमातुवं ॥ मातुवं
तमुपतस्थौ । दत्तोऽप्याह्लादवर्जितः ॥ ७ ॥ सर्वसाधारणं व्याख्या-—वचो मेधांबुवद्गुरोः ॥
पीत्वा दत्तोऽवदत्कुण्डो । यागावां ब्रूहि किं फलं ॥ ८ ॥ विरोधनीरुणाजाणि । गुरुणागमशाधि-
ना वत्स पृष्ठसि धर्मं चे-र्द्धर्मः स्याज्जीवरक्षया ॥ ९ ॥ ब्रूहि यद्गफलं ताव-दिति तेनोदिते

पुनः ॥ सूरिख्वेन हिंसा स्यात् । कदाप्यायति सुंदरा ॥ १० ॥ दत्तोऽथ साह साक्षेप-मा-
 चार्यं बधिरोऽसि किं ॥ यत्पृष्ठः सैधवं वर्त्म । बद्धि माववपकृतिं ॥ ११ ॥ फलं पृष्ठाभि या-
 गानां । ब्रूषे हिंसामसुंदरां ॥ जानासि तद् द्रुतं ब्रूहि । नो चेत्पाखंरुमुखं ज ॥ १२ ॥ निज-
 प्राणान् पणीकृत्य । धैर्यमाखंड्य सूरिणा ॥ अत्रादि सत्यमेवेति । यद्ज्ञानां नरकाः फलं ॥ १३ ॥
 अथ दत्तोऽवदत्कोऽत्र । प्रत्ययः सूरिरालपत् ॥ त्वं श्वन्निर्र्नाकितः कुंत्यां । पदयसे सतमेऽह-
 नि ॥ १४ ॥ कोऽत्रापि प्रत्ययो दत्ते-नेति पृष्ठो गुरुर्जगौ ॥ दिने तत्रैव तेऽकस्मा-न्मुखे विष्टां
 पतिष्यति ॥ १५ ॥ अथ श्विद्यद्वत्वादेन । रोषारुणदशा चूशं ॥ दत्तेनात्रादि सूरिंद्रः । कथं
 त्वं तु विपत्ससे ॥ १६ ॥ समाधिर्नैव मत्तस्मि । गंतास्मि कां मृतोऽप्यहं ॥ द्रशुके गुरुणा
 दत्तः । समुत्तस्थौ सटुंकृतिः ॥ १७ ॥ रुड्वा निजघ्नैः सूरिं । दत्तः स्वयहमागतः ॥ पावयन्न-
 गरीरश्या । निदीयास्थ्यात् समाधिना ॥ १८ ॥ मतिमोहेन मन्वानः । सप्तमं षष्ठमप्यहः ॥ कु-
 र्वे शान्तिकमाचार्या-सुनिश्चेति निरर्थौ ॥ १९ ॥ दत्तदुर्हृत्तनिर्विष्टौ-स्तदानीं मूलमंत्रिभिः ॥
 आकृष्य पंजराद्वाज्ये । जितशत्रुर्नर्षवेद्यत ॥ २० ॥ तदैको माद्विकः पुर्यां । विशन् वेगातुरो

द्यधात् ॥ मार्ग एव मत्नोरसर्ग । व्रीतः पुष्यैः प्यधत्त च ॥ ११ ॥ सैव वाजिह्वरोद्विक्ता ।
 दत्सस्य पथि गहतः ॥ विपहंटा पयःकुंभ-इव विष्टा मुखेऽविशत् ॥ १२ ॥ चमत्कृतस्तदास्वा-
 दा-द्विषाद्कलुषाननः ॥ विज्ञाय तद्दिनं षष्ठं । दत्तः पश्चान्न्यवर्तत ॥ १३ ॥ अस्मन्मंत्रोऽमु-
 नांथापि । नाङ्गायीति स मंत्रिभिः ॥ गृहमप्रविशन्नेव । वध्वा यूमिभुजेऽर्पितः ॥ १४ ॥ यू-
 पः प्रातोदयः सूर्य । इव पापहृपालये ॥ दत्तनामतमः कुन्त्यां । गिरिदर्यामिवाक्षिपत् ॥ १५ ॥
 अधोऽनौ ज्वालिते कुन्त्यां । मुक्ताः श्वानः कुधातुराः ॥ दत्तं कदर्थयामासुः । क स्वाभिद्वी-
 हिणः सुखं ॥ १६ ॥ अथ श्रीकालिकाचार्यो । जितशत्रुमहीश्रुजा ॥ पूज्यतेऽस्य प्रतिदिनं ।
 न ह्यसौ गुणमत्सरी ॥ १७ ॥ कालिकार्थगुरुणा यथा वचनः । सत्यमेव जगदे विपद्यपि ॥ तद्-
 देव सुकृतार्थिभिः परैः । सुनृतं वचनमुच्यतां सदा ॥ १८ ॥ इत्युपदेशचिंतामणिवृत्तौ का-
 लिकाचार्यकथा ॥ एवं वाग्युत्तिमुक्त्वाथ कायगुत्तिमाह—

॥ मूलम् ॥—कायं तु निरंजिजां । जससंगेणसणंतरेणं वा ॥ कर्जो व पयदंतो । प-
 ष् पष् चिंतए जयणं ॥ १ ॥ व्याख्या—साधुरत्सर्गेण कायोत्सर्गेण, आसनांतरेण वा पश्चा-

दिना कायं शरीरं संख्यान्निशेषं कुर्यात्. न हि सर्वकालं निश्चेष्टत्वे निर्वाह इति कायशुद्धेर्वि-
 श्यंतरमाह—कार्थे गमनशयनादिके प्रयोजने जाते प्रवर्तयन् शरीरं, पदे पदे मा मम श-
 रीरेण कोऽपि जीवोऽवधीदित्येवंरूपां यतनां चिंतयेत् ॥ ७ ॥ यतनारहितस्य दोषमाह—

॥ मूलम् ॥—गमणह्याणनिसीयण—तुषट्णगहण निस्सिरणाइसु ॥ कायं असंवरंतो ।
 तहंपि विराहज्ज होइ ॥ ८ ॥ व्याख्या—गमनं प्रतीतं, स्थानं ऊर्ध्वस्थानेन, निषीदनमु-
 पवेशनं, त्ववर्तनं स्वपनं, ग्रहणं दंरुकादेरादानं, सृजनं तस्यैव निकेपणं, आदिशब्दाज्ञोज-
 नत्राषणादिपरिग्रहः. एषु स्थानेषु कायमसंवृण्वन् अयतनया चालयन् षष्णामपि प्रस्तावा-
 जीवनिकायानां विराथको जवति. तत्रायतनया गमनादिकं कुर्वतः सच्चित्तत्वादिमर्दनात्पृ-
 थीकायस्य, जलत्राजनलोचनादृकायस्य, साग्निकमलातं स्पृशतोऽग्निकायस्य 'तेजवाजसह-
 गज' इति वचनाद्वायुकायस्य, हरिदादिसंघट्टादनस्य, संसकस्थानायवर्जनात्रसकायस्यापि
 विराधनाऽनुपयुक्तस्य ज्ञावनीया. ॥ ८ ॥ अथ कायशुद्धौ दृष्टान्तमाह—
 ॥ मूलम् ॥—वरिसं सिरिसंतिजिज्ज । मइमं वज्जाजहो ठिज्ज पदिमं ॥ निरिअंने थि-

रदेहो । जइज्ज तेणणुमाणेण ॥ ९ ॥ व्याख्या—गाथार्थः स्पष्टः, ज्ञानार्थस्त्वयं—स वज्रायु-
धस्तीर्थकरजीवत्वाद्धिशिष्टबलशक्तो वर्षं कारयोत्सर्गेण तस्थिवान्, न च तथा परे हीनसंहन-
नाः स्यातुं शक्ताः, तथापि तदनुसारेण यतितव्यं. सत्यां शक्तौ प्रत्यहं घटिकां मुहूर्तं वा का-
योत्सर्गादिना स्थिरदेहेन जाव्यमित्यर्थः ॥ ९ ॥ वज्रायुधकथा तु देशतो जाव्यते ॥ अथ
वज्रायुधकथा—

जंबूद्वीपे प्राग्विदेह-मंरुने श्रीसमुच्चये ॥ विजये मंगदावत्या-मस्ति पू रत्नसंचया ॥
॥ १ ॥ जगद्देमंकरस्तत्र । राजा क्षेमंकरोऽजनि ॥ जिनस्य जनिता यस्य । नमस्या नाकि-
ञ्चिर्न कैः ॥ २ ॥ तस्याभूद्रत्नमावायां । परन्थां वज्रायुधानिधः ॥ सुतश्चतुर्दशस्वप्न-सूचि-
ताद्भ्रुतवैजवः ॥ ३ ॥ श्रीशांतिनाथजीवत्वा-दत्यद्भ्रुतगुणाकरः ॥ सोऽध्यापितकलः कावे ।
जनकेन वयवाह्यत ॥ ४ ॥ पुत्रे यूनि क्षमाचारं । न्यस्य राज्योचितं नृपः ॥ स्वयं दधौ क्ष-
माचारं । सर्वज्ञसंयमोचितं ॥ ५ ॥ अचिरात्प्रासकैवल्यः । समासाद्यार्हतीं श्रियं ॥ विहरन्
बोधयामास । क्षेमंकरजिनो जनान् ॥ ६ ॥ साधिताशेषविजयो । विजयोऽर्जितदोरुगः ॥

वज्रायुध इव स्वर्गो । चक्री वज्रायुधोऽत्रवत् ॥ ७ ॥ अन्यदोद्यानमायांतं । चक्री तं धर्मव-
 क्रिणं ॥ ववंदेऽवस्थितं देव-निर्मिते देशनालये ॥ ८ ॥ चक्री चिक्रीचिबुर्मुक्ति-बध्वा श्रुत-
 जिनोदितः ॥ राज्यं न्यवेशयत्यत्रे । सहस्रायुधनामनि ॥ ९ ॥ चतुःसहस्रा भूपानां । सस-
 श्रयां तनूरुहां ॥ सहितः स्वहिताथ्येष । प्रयुपाश्वेऽग्रहीद्दत्तं ॥ १० ॥ अधीतसूत्रो वसुधा-
 वलये विहरन्नसौ ॥ विशिष्टध्यानसंधान-मनाः सिद्धगिरिं ययौ ॥ ११ ॥ तत्र सर्वांगिषु स्व-
 क-वैरो वैरोचनात्रिधे ॥ स्तंभे प्रतिमया तस्यौ । महर्षिर्वर्षमानया ॥ १२ ॥ इतश्चास्य भग-
 वतो-ऽत्रतारेऽमिततेजसः ॥ त्रिपुष्ट्यालकस्यासी-दश्वश्रीवो महारिपुः ॥ १३ ॥ तस्याभूतां
 मणिकुंज-मणिकेतू तनूरुहौ ॥ तौ जवान् यूरिशो त्रांवा । तपोऽज्ञानं वितेनतुः ॥ १४ ॥
 प्रासौ तेनासुरीं योनिं । पर्वते तत्र तं मुनिं ॥ प्रतिमास्थितमालोचय । प्राग्वैरोक्षासमापतुः ॥
 ॥ १५ ॥ ततस्तावस्तकारुण्यौ । परमाथमिकात्रिव ॥ सिंहैरफणिनां रूपै-रुपहुडुवतुर्मुनिं ॥ १६ ॥
 अक्षोत्रं वीक्ष्य तं रक्षो-रूपं कुत्वाद्दहासिनौ ॥ निर्धज्ज्वालाकरालास्य-कोभौ भापयतःस्म तौ
 ॥ १७ ॥ तथाप्यव्यथिते तस्मि-न्मृषौ निष्कारणद्विषौ ॥ उपसर्गांतरं कर्तुं । यावत्प्रावर्तता-

मिथौ ॥ १८ ॥ तावत्त्रिदशराजस्य । वध्वः केमंकरं जिनं ॥ वंदित्वा वल्लितास्तेन । पथात्तो-
 कंत तं मुनिं ॥ १९ ॥ निजनैश्चलयतः दौघ-सत्तंद्रं स प्रतिपकथन् ॥ जवहिदे जवत्येव । मु-
 निरेष नमस्कृतः ॥ २० ॥ एवं विजावयंत्यस्ता । दिव्यान्नरणशासुराः ॥ मुनिमानंतुमानंदं-
 ज्जिरेमौलाववातरन् ॥ २१ ॥ वीक्ष्य ता अकृतालोका । आयांतीदीपिका इव ॥ नेशतुर्ध्व-
 तनाशंतौ । दैत्यो सम्यग्दृगप्रियो ॥ २२ ॥ प्रीत्या प्रणम्य लुलित-देहाश्चापलता इव ॥ कू-
 षेः पुरः पुरुहूत-प्रिया नाद्यं वितेनिरे ॥ २३ ॥ योजितांजलयः सर्वाः । स्तुत्वा सत्वाधिकं
 मुनिं ॥ पुण्याढ्यं मन्यमानाः स्वं । ताः स्वस्थानं प्रयेदिरे ॥ २४ ॥ वज्रायुधोऽपि जगवान् । न-
 गमूर्द्धनि वत्सरं ॥ स्थित्वा पूर्णप्रतिज्ञोऽथ । विजहे वसुधातले ॥ २५ ॥ यदि सद्बलशरीरो
 वत्सरं वज्रसाधुः । शिखरिशिरसि कायोत्सर्गमेवं व्यथत् ॥ तदिह बहुबलसत्त्वाः साधवोऽन्धे-
 ऽपि दूरी-कृतडुरितसमूहे तत्र तन्वंतु यत्नं ॥ २६ ॥ इत्युपदेशचित्तमणिवृत्तौ वज्रायुधक-
 था ॥ तदेवमुक्ता कायशक्तिः, तडुक्तौ चोक्तास्त्रिस्तोऽपि गुप्तयः, तद्गणने च त्रिणिताः सप्तद-
 शापि संयमत्रेदाः ॥ अथ प्राप्तसर्वविरतिर्षामाश्रयणीयो जवति, तान् गुणानाह—

॥ मूत्रम् ॥—चिह्नंति गुरुकुक्षे गुरु-जणमि न हु. चोदयावि कुप्यंति ॥ जस्मासाद् मु-
 तुं । करंति गुरुसखिक्यं सध्वं ॥ १० ॥ द्यास्या—इह साधव इति कर्तुपदं सर्वत्रापशुक्तमपि
 गम्यते. बहुवचनं च गहवास्त्रिवेन आचार्योपाध्यायादिवैचित्र्यज्ञापनार्थं. तेनैते गुणाः प्रा-
 यः स्थविरकदपापेका इति प्रतिपत्तव्यं. साधवो गुरुणां कुलं साधुसंतानरूपं तत्र तिष्ठंति.
 ज्ञानादिदानहेतुत्वात्, जक्तं च विशेषावश्यक-नाणस्स होद् जगणी । धिरयत्नं दंसणे च-
 रिने य ॥ धना आवकहाए । गुरुकुलवासं न मुंचंति ॥ १ ॥ तीक्ष्णवचनादिना नोदिता
 अपि गुरुजने न कुप्यंति. यदाह—गुरवस्मान्यन्तोऽपि । जवंति हितहेतवः ॥ वर्षयन्नपि र-
 त्तस्य । तेजसे मणिकारकः ॥ १ ॥ तथोह्वासादिकं मुक्त्वा सर्वं कर्तव्यं गुरुसादिकं
 कुर्वंति. आदिग्रहणादन्याप्युह्वास्तुल्यं मेघोन्मेघादिकमल्पकार्यं गुर्विदेशं विनापि कुर्व-
 तीति ज्ञावः. ननु ये साधवो गुरुन्यो दूरदेशस्थास्ते कथं सर्वं गुरुसादिकं कुर्वतीत्यु-
 च्यते. तेऽपि गुरुं स्थापयित्वा तत्पुरः सामाचारी प्रयुजते. जक्तं चौघनिशुक्तौ—संविगसन्नि-
 मद्ग-अहृष्यहाणेषु भोदयधरेसु ॥ तवणा आयरियस्सज । सामाचारीपठंजणया ॥ १ ॥

मुनयो हि दंष्टिकादिकमप्याचार्यं कल्पयन्ति, निराबाधप्रदेशेऽयं ममाचार्यं इति, तस्य चा-
ग्रतः सकलां चक्रबालसामाचारीं प्रयुक्तं इति. तथा—

॥ मूलम् ॥—पासत्यपरिचयं परि-चयन्ति वज्रन्ति तह अणपयणं ॥ न चयन्ति य अ-
हिंगरणं । अज्जियदाभं न जुंजति ॥ ११ ॥ व्याख्या—ज्ञानादिगुणेषुः पार्श्वे पृथक् तिष्ठं-
तीति पार्श्वस्थाः, एकग्रहणे तज्जातीयस्यापि ग्रहणमिति न्यायादवसन्नादयोऽप्यत्र ग्राह्याः. त-
त्रावसीदंतिस्म क्रियशैथिदयानमोहमार्गभ्रांता इवावसन्नाः. तथा कुरिसतं ज्ञानादित्रयविरा-
धकं शीलं स्वभावो येषां ते कुरीताः. तथा संदिशासंविभनसंसर्गाद्गुणैर्दोषैश्च तन्नावे संस-
जंतिस्मेति संसक्ताः. तथा यथा यथाकथञ्चिदागमनिरपेक्षः सर्वकार्येषु तंदोऽभिप्रायो येषां
ते यथातंदाः. एतैः सह परिचयमात्रापादिकं संस्त्वं परित्यजन्ति. उक्तं च—आत्मावो संवा-
सो । विसंतो संभवो पसंगोय ॥ हीणायारेहि संमं । सबजिण्णैरेहिं पक्किकुटो ॥ १ ॥ अप-
वादस्तु पर्यायादिभिः कारणैः पार्श्वस्थादिभिरपि सहात्त्रापादिकं कुर्वतामपि न दोषः, यदा-
गमः—वायाइतमुकारो । हत्थुस्सेहो य सीसनमणं च ॥ संपुहणत्थणं थोत्त वंदणं वंदणं वा-

वि ॥ १ ॥ परिघाय पस्सिपुरिसं । खितं कावं च आगमं नावं ॥ कारणजाए जाए । जहा-
 रिहं जरस जं जोगं ॥ २ ॥ तथा नजः कुत्सार्थत्वात् कुत्सितमायतनं पार्थस्यादिप्रतिबद्धं
 स्त्रीपश्चादियुक्तं वा स्थानं परतीर्थं वा, यत्र स्थितानां ज्ञानादयो गुणा हीयन्ते तद्धर्जयंति.
 अपवादत्स्तु अन्यस्थानकावाञ्चे तत्रापि यतनया तिष्ठतीति. तथाधिकः क्रियते संसारोऽने-
 नेत्यधिकरणं, उपशमितकवहवर्धनं वचो न वदंति, चक्राराज्ज वादयंत्यपि. उक्तं च—“जेणं
 परं पजोसवणाडं अहिगरणं अयइ, से णं निज्जुहियवै सिया”. तथायिकाणां साध्वीनां
 दात्रं तदानीतमंशनादीत्यर्थः, न चुंजते, तासु दानस्यैवानुज्ञातत्वात्. अनेन कतुर्जणी सू-
 चित्ता. यत्संचकटपत्राण्यं—संविगसंजयाणं । दिज्जइ वीएइयं पडमत्तं गो य ॥ सज्जइयगे दि-
 ज्जइ । नवि विपइ कारणे वीउं ॥ १ ॥ गिहिअन्नतिरिथियाणं । नवि दिज्जइ विपइ य नव-
 रं च ॥ नवि दिज्जइ नवि विपइ । पासत्थाईण सवैवि ॥ २ ॥ अपवादस्तु ग्लानत्वाद्दौ का-
 र्यं साधुपरिकरात्तवे आर्थिका लानमपि चुंजतेऽन्निकापुत्रवत् ॥ ११ ॥ तथा—
 ॥ मूलम् ॥—सीयंति नात्रयासु । अत्रयासं दिति न हुं पमायस्स ॥ विग्हाविति न

असं । कुक्कुपकंदपरहासिहिं ॥ १२ ॥ व्याख्या—आपरसु रोगाजानुर्निर्दिष्टादिषु, हा अथ कथं निर्वहियाम इति न सीदंति न ज्ञायंतिः तथा प्रमादस्यानुपयुक्ततारुण्याकाशं न ददति. तथा कौकुब्धं द्रांक्षिष्टा, कंदर्पानुविद्धाः कथा अपि कंदर्पः, हास्यं व्यंजिकाश्च कथा अपि हास्यं, एतैरन्यं श्रोतारं न विस्मापयंति, यथा श्रुतया श्रोतृणां कंदर्पः प्रसर्पति, हास्यं च समुन्मीलति, तां कथां न कथयतीत्यर्थः. उक्तं च—कंदपपुकुक्कुयाहिं । तह सीवसहा- वहसणविगहाहिं ॥ विम्हावंतो य परं । कंदपपजावणं कुण्ड ॥ १ ॥ १२ ॥ किंच—

॥ मूढम् ॥—पावसूयाणि न सिस्कंति । जाणमाणावि नो पउंजंति ॥ तेहरथजोइजो- इस—रसअंजणमंतंतताइं ॥ १३ ॥ व्याख्या—पापश्रुतान्येकोनत्रिंशद्देवानि, उक्तं च—अइ- निमित्तं गाइं । दिव्वुपायंत विस्कजोमं च ॥ अंगं सरंरकणवंज—णं च तिविहं पुणेक्किं ॥ १॥ सुसं वित्ती तह वित्तिं च । पावसुयमिजणतीसविहं ॥ गंधववहवरसु । अउंभणवेयसंयु- तं ॥ २ ॥ एतानि न शिकंते नाउयस्यंते. अपवादतस्तु संबकार्ये शिक्षंते. तथा जानंतोऽपि न प्रयुंजंते चैकित्सादिकं. तत्र चिकित्सायाः कर्मे चैकित्सयं वैथकं. योगाः पादद्विपायाः;

उपोतिषं निमित्तं, रसः पीतादिधातुः, अंजनं अदृश्यीकरणादि, मंत्रां गारुकाद्याः, तंत्राणि
 कर्मणादीनि, आदिशब्दकौतुकभूतिकर्मदिग्गः. उक्तं च—जोहसनिमित्तंअरकर—रकोज य
 आएसभुइकर्मोहिं ॥ करणाणुमोयणेहिं य । साहुसस तवकळ हीद ॥ १ ॥ अपवादंतस्तु
 तीर्थप्रज्ञानार्थं प्रयुंजाना अपि प्रज्ञावका एव श्रीकालिकार्यवत्. ॥ १३ ॥ अन्ग्रच—

॥ सूत्रम् ॥—सोहंति वरश्चसिजाद । इसणे न य विही विरुजंति ॥ निचं संविगमंणा । व-
 जंतिअकालसज्जायं ॥१४॥ द्यारथा—वस्त्रशय्यादिद्रवणानि शोधयंति टालयंतीत्यर्थः. इह
 वस्त्रं त्रिधा, एकेंद्रियविकर्षेंद्रियपंचेंद्रियावयवत्वात्. तत्राद्यं कार्पासिकादि, द्वितीयं कौश्लिककादि,
 तृतीयं तूष्णीदिमयं. एतेषु कौश्लिककादिकंकारण एव ग्राह्यं. एतदपि जघन्यमध्यमोत्कृष्टत्रेदात्प्रत्येकं
 त्रिधा. तत्र जघन्यं मुखपोतिकाद्यं, मध्यमं चोत्पट्टाद्यं, उत्कृष्टं प्रच्छदादि. एतदपि पुनः प्रत्येकं
 यथाहुंतादप्येवहूपरिकर्मत्रेदात्त्रिधा. एषु आद्याद्याभावेऽत्रेतनमत्रेतनं ग्राह्यं. वस्त्रस्य च द्रवणा-
 नि प्राय आहारद्रवणतुल्यानि, आहारदोषाश्च पुरतो वदयंते, ततश्चदोषा अपि ततोऽवसेयाः.
 सामान्यतरस्तु—जं न तयद्वा कीयं । नेव बुध्यं नेव गहियमत्रेहिं ॥ आहृत्पामिचं व—जिज्जाण जं

उप वि- कल्पे वर्यं ॥ १ ॥ किंच-वर्षाकाले वस्त्रं न ग्राह्यं, वर्षानंतरं च तत्र क्षेत्रे मासद्वयं यावत्,

ताथः ४

६९३

परंपंचकल्पनायं-वरथाईणं गहणं । नाणुनायं तु ह्योद वासासु ॥ वासाईण परेणं । दुमासे
अन्नेसु गिहंति ॥ १ ॥ शय्या वसतिः, सापि दोषरहितैव ग्राह्या, यदाह-मूत्रुत्तरगुणसुक्रं ।
शीपसुपंगविवज्जियं वसहिं ॥ सेविजा सवकावं । विवज्जिउ हंति दोसाउ ॥ १ ॥ तत्रामी
मूत्रगुणाः-पिह्वीवंसं दो धा-रणाउ चत्तारि मूत्रवेवीउ ॥ मूत्रगुणे हुववेया । एसाउ अहा-
गभा वसही ॥ १ ॥ व्याख्या--पुष्टवंशो मध्यवत्तकः, द्वे धारिण्यो बृहद्व्यौ, परप्रतिष्ठोऽसा-
वेव, चतस्रो मूत्रवद्व्यौ, याश्चतुर्बु गृहपार्श्वेषु धियते, एते ससापि मूत्रगुणाः, शेषाः स्तंत्र-
त्रित्यादय उत्तरगुणाः, एतैः शुक्रा वसतिर्ग्राह्या. अन्ये चामी वसतिदोषाः-कालाइकं तु व-
टाणा-आभिकंत अण त्रिकंता य ॥ वज्जाय महावज्जा । सावज्जा महप्य किरिया य ॥ १ ॥ (कालाति-
क्रांता, उपस्थापना, अत्रिक्रांता, अनत्रिक्रांता, वज्या, महावज्या, सांवद्या, महासावद्या,
अल्पक्रिया चेति नव वसतिदोषाः.) क्रतुबद्धे वर्षासु वा यत्र वसतौ स्थितास्तत्रैव मासे
चातुर्मासिके वा पूर्णेऽपि तिष्ठनां कालातिक्रांता १. क्रतुबद्धे यत्र मासकल्पः कृतस्तत्रैव द्वौ

मासौ वर्षसु यत्र चातुर्मासीं स्थितास्तत्र चाष्टौ मासानपरिहृत्य पुनः समागतामुपस्थाना १.
यावदर्थिकार्थं कृता शय्या, सा यद्यन्यैश्चरकादिपाखंक्रिप्रिर्गृहस्थैर्वा युक्ता नवति, तद्नंतरं च
संयता आयांति तदा त्रिकांता ३. सैवान्यैरपरिच्युक्ता सती साधुत्रिः सेव्यमानाऽनत्रिकांता ४.
तथा आत्सार्थं कृता साधुभ्यो दत्त्वा स्वार्थमन्यां कुर्वतो गृहस्थस्य वर्ज्येति ५. तथा पाखंक्रिनामर्था-
य कृता महावर्ज्या ६. पंचानां श्रमणानामर्थाय कृता सावशा ७. साधूनामेवार्थाय कृता महासाव-
शा ८. या पुनरेतद्वोषाष्टकवार्जिता साष्टपक्रिया शुद्धेत्यर्थः ९. आदिशब्दात्पान्नकादिपरिग्रहः. पा-
न्नमध्येकैद्रियविकर्षेन्द्रियपंचेन्द्रियत्रेदात् त्रिधा. तत्रैकैन्द्रियावयवजं तुंबकादि, विकर्षेन्द्रियदेहजं
शंखशुक्यादि, पंचेन्द्रियदेहजं कुतुपदंतशुंगपान्नादि. अत्रौघतः प्रथममेव ग्राहं. तदपि तुंबकदा-
रुसृत्तिकारूपत्वात् त्रिधा. तदपि प्रत्येकं जघन्यादित्रेदात् त्रिधा. तत्र जघन्यमुदंचकादि, म-
ध्यमं मात्रकं, उत्कृष्टं पतद्ग्रहः. पुनरत्येकैकं त्रिधा, यथाकृताष्टपत्रहुपरिकर्मत्रेदात्. पूर्वपू-
र्वभावे चेहोत्तरं ग्राहं. द्वितीयपदे शुक्राऽलात्रेऽशुक्रमपि पंचकपरिहान्या गृह्णति. उक्तं च-
“सोहंतो य इमे तद् जदजा सवत्थ पणगहाणीएत्ति” तथा न च मिथः परस्परं विरुध्यः

ते कलहायंते प्रीत्या निर्वहतीत्यर्थः. यदागमः—जह दृक्भाणजिमिया । गिहियोवि यदीह-
 मित्तिया हुंति ॥ जिणवयणवहिण्युया । धरुमं पुणं अयाणंता ॥ १ ॥ किं पुण जग्जीवसु-
 हा-वहेण संजुंजिजण समणेणं ॥ सक्राह दृक्कुम्मिको । बीज विवरक्किज देहो ॥ २ ॥ तथा
 नित्यं संविमनमसो मोक्काभिजाषिणो विरक्त्वात् यो यस्य श्रुतस्य पवनपरवर्त्तनादियोग्यः
 कालः. यथा कालिकस्योत्तराध्ययनादेरस्वाध्यायिकवर्जं दिवसनिशाप्रथमचरमपौरुष्यौ, उत्का-
 लिकस्य तु दर्शवैकालिकादेः “संजमघाजं १ प्याए २ । सादिवे ३ वग्गुहे य ४ सारीरे ५”
 इति पंचविधास्वाध्यायिकवर्जं कालवेलावर्जं च सर्वमप्यहोरात्रं पठितुं कालः, तद्व्यतिरि-
 कस्त्वताद्यः, तस्मिन्नकाले स्वाध्यायं वर्जयंति. ॥ १४ ॥ तथा—

॥ मूलम् ॥—वजंति निच्चवासं । सिज्जायरराय नियय पिंडे ज ॥ जसग्गाववायविज ।
 अणत्ते दिक्कंतिन कयावि ॥ १५ ॥ व्याख्या—एकदेशे नित्यवासं वर्जयंति, उक्तं च—पकिबं-
 धो बहुअसं । न जणुवयारो न देसविजाण ॥ नाणदिण अबुद्धी । दोसा अविहारपरक्कंमि
 ॥ १ ॥ जो गाजयं समत्थो । सूरादारग्ग निक्कवेदं जा ॥ विहरज एसो सपर—क्रमो य नो

विहरद् तेषु परं ॥ ४ ॥ अपवादस्तु यतनया चिरमप्येकदेशे वसतां न दोषः. यदाह—पं
 चसमिधा तिशुक्ता । उज्जुक्ता संयमे तवे चरणे ॥ वाससयंपि वसंता । मुष्णिणो आराहणा
 न्नाण्या ॥ १ ॥ तथा पिंशशब्दस्य सर्वत्र संबंधात् शय्यातरपिंशं, राजपिंशं, नियतपिंशं च
 वर्जयंति. तत्र शय्याया आश्रयदानेन तरति संसाराब्धिमिति शय्यातर उपाश्रयदाता गृह-
 स्यः, तस्य पिंशः शय्यातरपिंशः. तत्रेयं सामाचारी—यस्मिन्नाश्रये स्थिताः साधवस्तस्य पथेकः
 प्रभुस्तदा तमेव, बहवश्च चेत्प्रबधस्तदा सति निर्वाहे सर्वानपि, अनिर्वाहे तु परिपाठ्या ए-
 कैकं वर्जयंति, तद्दत्तमशनादिदादशकं न गृहंतीत्यर्थः. यदाह—असणाश्या चजरो । पाउंठ-
 णवस्थपत्तकंबलयं ॥ सुदृच्युरं कन्नसोहण—नहरणिया सागरियपिंशो ॥ १ ॥ तृणादिकं तु
 गृहंत्थेव. यदाह—तण्णगलहारमद्वग्ग—सिज्जासंथारपीढवेवाई ॥ सिज्जायरसस पिंशो । न होई
 सेहो य सोवहिउ ॥ १ ॥ यदा चालयसंकीर्णतया त्रिन्नोपाश्रयेषु वसंति, तदापि सर्वान् व-
 र्जयितुमक्कमा आचार्याः शय्यातरं वर्जयंत्थेव. स च शय्यातरो लिंगमात्रधारिणोऽपि वर्ज्यः.
 अहंनिषिद्धतादिदोषदुष्टत्वात्. यदाह—लिंगस्थरस उ वज्जो । तं परिहरउव चुंजउ वावि ॥

जुत्तस्स अजुत्तस्स व । रत्तासणो तरथ दिठंती ॥ १ ॥ अयं च प्रातरावश्यके कृते स्वर्णे वा
 विहिते जवति, नान्यथा. उक्तं च—जइ जग्गंति सुविहिथा । करंति आवस्सयं च अन्नरथ ॥
 सिज्जायरो न होई । सुत्ते व कएव सो होइ ॥ १ ॥ निर्गमनकात्वादेकदिनातिक्रमे शक्यात्त-
 रो जवति, “चुरथे वज्जंतहोरत्तं” इति वचनात्. विशेषश्चात्र—सुररथमणे दिण निग्गया-
 ण सुरोदये अ सागरिउ ॥ अरथमियनिग्गयाणं । वारत्तजामाउ सागरिउ ॥ १ ॥ द्वितीय-
 पदे तु भवानाद्याद्यंवनैः शक्यातरपिंनमपि यतनया गहतां न दोषः. उक्तं च—उविहे गिल-
 वंसि । निमंतणे दूवदुव्वहे असिवे ॥ उमोअरिथं पउसे । जये अ गहणं अणुजायं ॥ १ ॥
 यतना चैयं—तिवजुत्तो अ सखिते । चउद्विसिं मणिऊण गीयरथो ॥ दवंसि दुव्ववंसि । सि-
 ज्जायरसंतिए गहणं ॥ १ ॥ तथा राज्ञो मूर्च्छाभिषिक्तस्य पिंनो राजपिंनः, स चाष्टधा—अस-
 णाइथा चउरो । वरथं पायं च कंबदां चैव ॥ पाउंउणगं च तहा । अठविहो राथपिंनो उ
 ॥१॥ अयं च पूर्वपश्चिमजिनसाधूनां निषिद्धो ऽथावातादिदोषसंभवत्वात्. ॥१६॥ तथाहि—
 ॥ मूदम ॥—ईसरपत्तिईहिं ताहिं । वाषाउ खरुवो हु दाराणं ॥ ईसणसंगो गरहा ।

इयरेसिं न अथमायात् ॥ १७ ॥ द्याय्या—ईश्वरादिभिः प्रविशन्निर्भञ्जिश्व. तत्र राजप्र-
वने साधोऽर्थायातः स्वल्पना स्यात्, अमंगलबुद्ध्या हननं वा स्यात्. संमर्दिपान्नमंगश्व.
‘स्वरुचि’ प्रचुरान्नादिवाने लोत्रश्च स्यात्. उद्गाराणां पुंस्त्रयादीनां दर्शने संगोऽत्रिष्वंगः
स्यात्. तथाहो राजप्रतिग्रहमप्येते न त्यजंतीति. गर्हा स्यात्. इतरेषां मध्यमजिनसाधूनां
नैते दोषाः, कुतः? अप्रमादात्. तथा इदमेतावन्मात्रमहं तुभ्यं दास्यामीत्युक्तवतो गृहस्थ-
स्थायोऽशनादिवामः स नित्यपिङ्गः, वर्ज्यश्चायमाधाकर्मादिदोषसंनवात्. यहश्चैकादिकब्रू-
ण्टिः—“नियमं नाम निययंति वुचं नवद्, तं तु यदा आचरेण आमंतिउ नवद्, जहा नयवं तुभ्ये-
हि मम दिणे दिणे अणुगहो कायधो, तदा तस्स अधुवगहंतस्स नियमं नवद्, न तु जरथ अ-
हान्नावेणं दिणे दिणे त्रिरका लभेद्दक्षि”. तद्योत्सर्गापवादविदः, तत्र सामान्येनोक्तो विधिरुत्स-
र्गः, यथा—“वासावासं पज्जोसवियस्स निच्च नत्तस्स त्रियसुयस्स कप्पद्दणं गोयरकावं गाहाव-
इकुळं नत्ताए वा पाणाए वा निरुत्तस्स वा पविसित्तए वा.” तद्वाधनाय कारणपेक्षो विशेषो-
क्तो विधिरपवादः. यथा—“आचरियवेयावक्खेण वा, जजज्जायवेयावक्खेण वा, तन्नरिसिगिद्धाणेवे-

यावच्चेण वा, सुहुण वा, सुद्धियाए वा अवंजण जायएणंति । एतद् रूपं क्षम्यम् इति वा उत्स-
 र्गं उत्सर्गं, अपवादे च प्रासेऽपवादं, एवं उत्सर्गं वापवादं सेवमानो गीतार्थे आराधकश्च.
 यदाहुः—उत्सर्गो अववायं । आयरमाणो विराहज्ज होइ ॥ अववाए पुण पेत्ते । उत्सर्ग-
 निसेवज्ज हवइ ॥ १ ॥ अनेकांतवादस्वरूपं हि जिनभवचनं. उत्सर्गेणापवादेन वा यथाधि-
 को लाजस्तथैव प्रवर्तति, उक्तं च—तमहा सवाणुजा । सवनिसेहो य पवयणे नथि ॥ आ-
 यं वयं तुलित्ता । लाहाकंखिब वाणित् ॥ १ ॥ उत्सर्गापवादविधिश्च साधुगुणेषु यथास्थानं
 ज्ञावित एव. तथाऽनजानयोग्यान् कदाचिद्दीक्षयंति: यदाह—अठारस पुरिसेसु । वीसं इथि-
 सु दस नपुंसेसु ॥ पवावणा अणरिहा । इय अणला आहिया सुत्ते ॥ १ ॥ तत्र दीक्षान-
 हः पुरुषा अष्टादश, तद्यथा—वादे बुद्धे नपुंसे य । जडे कीवे य वाहिए ॥ तेणे रायवगा-
 री य । उम्मत्ते य अदंसणे ॥ १ ॥ दासे बुद्धे य मूढे य । अणत्ते जुंगिएइ य ॥ उन्नरूए
 य जयए । सेहनिफेफिएइ य ॥ २ ॥ तत्र ससाठ्ठी वर्षाणि यावद्वातः, षष्ठे: ससतेर्वा वर्षे-
 त्तय उपरि-वृत्तः. न स्त्री वा पुमान्नपुंसकः, यः स्त्रीक्रिनिर्मन्त्रितोऽसंवृत्तां वा स्त्रियं दृष्ट्वा-सं-

जातकामात्रिलाषो वेदोदयमधिसोढुं न शक्नोति स ह्नीवः. जगस्तु त्रिधा. त्राषया शरीरे-
 ण क्रियया च. त्राषाजगोऽपि त्रिधा, जलमूकः, मन्मनमूकः, एलकमूकश्च. यो जलमग्न इ-
 व बुद्बुदायमानो वकि स जलमूकः. यस्य तु वदथः खल्यमानमिव वचः सखलति स मन्म-
 नमूकः. य स्खेल्क इवाव्यक्तं मूकतया शब्दमात्रमिव करोति, स एलकमूकः. पथि भिक्का-
 दने वंदनादिषु चातिरभूत्तयाऽशक्तः शरीरजगः. क्रियां प्रतिक्रमणप्रत्युपेक्षादिकां पुनः
 पुनरुपदिश्यमानामपि जगत्तया यो ग्रहीतुं न शक्तः स क्रियाजडः. कुष्ठजगंदरादिरोर्ध्वस्तो
 ऽव्याधितः. कात्रखलनमार्गपातनादिचौर्यनिरतः स्तेनः. श्रीग्रहांतःपुरनृपदेहतत्पुत्रादिद्रोहक-
 द्राजापकारी. यद्कादिना महामोहेन वा वैकल्पं नीत उन्मत्तः. अंधस्त्वानार्थिनिद्रोदयवांश्वा-
 दर्शनः. दासेति. गृहदास्या जातोऽर्थादिना वा क्रीतः, कृणायर्थं वा धृतो दासः. दुष्टो द्वि-
 धा, कषायदुष्टो विषयदुष्टश्च. तत्र सर्वपत्रजैकाचिनिविष्टसाध्वादिवदुत्कटकषायः कषायदु-
 ष्टः. अतीवयोषिदादिषु गृहो विषयदुष्टः. अज्ञानादहृदयशून्यो मूढः. कृणार्तः प्रतीतः. जा-
 तिकर्मशरीरादिचिर्दुषितो जुगितः. तत्र मातंगकोलिकसूचिकादयोऽस्पृश्या जातिजुगिताः.

नखदाहनशौकरिकत्रागुरिकत्रादिनिधकर्मकारिणः कर्मजुगिताः. करचरणकणिदिवर्जिताः
 शरीरजुगिताः. अर्थार्थं विद्यार्थं वा इयंसि दिनानि त्वदीयोऽहमित्येवं येनारमणः परायत्त-
 ता कृता स्यात् सोऽवबद्धः. रूपकादिमात्रया च्युत्यो धनिनामादेशकरणाय प्रवृत्तो चतकः. शि-
 ष्यस्य दीक्षितुमिष्टस्य निस्फेदिकाऽपहरणं शिष्यनिस्फेदिका. उपलक्षणमिदं, मातृपित्रादि-
 निरप्यननुज्ञातस्य. इत्यष्टादशपुरुषेषु दीक्षाऽनर्हा. एतान् दीक्षयतः शासनोऽहोऽहसंयमारम-
 विराधनादयो दोषाः. कारणे तु केषांचिद्देशु दीक्षांनुज्ञातैव वैरस्यांभयादिवत्. एत एव दोषाः
 स्त्रीणामपि वाच्याः. शुर्विणी बालवत्सा चेति द्वौ पुनरधिकौ, तेन तासां विश्रुतिदोषाः, उक्तं
 च—इय अद्वारस त्रेयां । पुरिसंसस तद्विधिंयाएं तह चैव ॥ शुर्विणी बालवत्सा । दुद्वि
 दमे हुंति अत्रेवि ॥ १ ॥ नपुंसकस्य तु षोडश त्रेदा आणमेऽत्रिहिताः, तेषु दश सर्वथा
 दीक्षाऽनर्हा अतिसंक्षिष्टवत्. ते चांसी—पंरुए वाइए कीवे । कुंभी ईसातुयेत्तिय ॥ सोणी
 तक्रमसेवी य । पत्किथां पत्किएइया ॥ १ ॥ सोणधिंए य आसती । दस एए नपुंसया ॥
 संकिखिठत्ति साहूणं । पवावेडं अकपियां ॥ २ ॥ एषां स्वरूपं निशीघ्रत्वाप्यादवसेयं. षट्

पुनः प्रधाज्याः, तथाथा-विऋए चिःपिए चैव । मंतउसहिउवहए ॥ इसिससे देवससे । पवावि-
 ज नपुंसए ॥ १ ॥ आथत्यां राजांतःपुररक्षार्थं बाढ्येऽपि वेदं दत्त्वा यस्य मुक्कौ गाढ्येते स
 वर्धितकः १. यस्य तु जातमात्रस्यांशुष्ट्यांशुवीजिर्मुदित्वा मुक्कौ डाढ्येते स चिःपितः २. एवं
 च कृते एतौ नपुंसकवेदोदयं प्राप्नुतः. कोऽपि भंत्रेण, कोऽप्यौषध्या. अन्यस्तु ऋषेः शापा-
 देवशापाच्च तदुदयं लभते, इत्येते षमपि प्राजाज्याः. ॥ १५ ॥ तथा—

॥ मूलम् ॥—होउ द्विकारो मा वा । पुण नारीणं न वीससंति जउं ॥ संते अवसंते
 वा । विसंसि को विससइ अहिणो ॥ १६ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, अन्यच्च—

॥ मूलम् ॥—अठमलठचउरथं । करंति वरिसचउमासपरकेसु ॥ संजमजताहेजं ।
 जुंजंति न रूववलहेजं ॥ १७ ॥ व्याख्या—वर्षसमापको दिक्सोऽपि वर्षं ज्येष्ठपर्व, तत्राष्टम-
 सुपवासत्रयं. चतुर्माससमापको दिवसोऽपि चतुर्मासिकं चातुर्मासिकं पर्व. तत्र षष्ठमुपवासद्वयं.
 पक्षसमापको दिवसोऽपि पक्षः पाक्षिकं, तत्र चतुर्थमेकमुपवासं कुर्वति. एतत्प्रायिकीं वृत्तिमा-
 श्रित्योक्तं, अन्यथा सत्यां शक्तौ अधिकमपि तपः सेवंते, अशक्तौ तु हीनमपि. यदपरेषु दिवसे.

षु चञ्जते, तद्रपि संयमयात्राहेतुं. क्षयं शुद्धिस्त्राध्यायवैगावृत्त्यादिक्रिया न प्रासमात्रं विना निर्व-
हतीति बुद्ध्या, न पुना रूपबन्धहेतुं, यात्राशब्दोऽत्र निर्वाहार्थः. ॥ १७ ॥ तथा—

॥ मूलम् ॥—वसहिं सथा विविचं । संयमजुगं अद्रु सियं खितं ॥ गीयत्थं च सह्यायं । इहं-
तुवहिं अबहुमुद्धं ॥ १७ ॥ ठ्याख्या—इहंतीति क्रियायाः सर्वत्र संबंधात्, वसतिं शब्दां सदा वि-
विकां स्त्रीपशुपंकादिरहितां इहंति. क्षेत्रं नगरग्रामाद्यं संयमयोग्यं अद्रुषितं च पार्श्वस्थादिनि-
रिहंति. संयमयोग्यता च कैमादिगुणयुक्तस्यैव क्षेत्रस्य ज्ञवति. यदाह—स्वमो सिवो सुत्तिरको ।
अप्यपाणो उवस्सयमणुज्ञो ॥ एसो ज खित्तकप्पो । गामनगरपट्टणाइन्नो ॥ १ ॥ स्वमो कमरविरहि-
जं । रोगासिवविरहिजं सिवो होइ ॥ पजरत्तपाणदेसो । होइ सुत्तिरको मुणेअव्वो ॥ २ ॥ जलुगासंख-
गसूइग । पिसुगमसगाईविरहिजं जो ज ॥ सो होइ अप्यपाणो । अप्यअजावंसि थोवे
वा ॥ ३ ॥ समभूमिरेणुवज्जिय-रि उरकमावस्सयामणुज्ञायु ॥ गामनगरविप बहू-पाजगा मा-
सकप्पस्स ॥ ४ ॥ सज्जनजणो ज जह्वो । जहियं च सणुन्न साहुजोणीजं । तारिसजं खित्तं-
सि । समणुज्जाजं विहारो ज ॥ ५ ॥ तथा सह्यायं गीतार्थमणमइमिहंति. जकं च-गीयं

सुतं भणद् । अर्थो पुण ह्येद तस्स वस्काणं ॥ गीएण य अर्थेण धं । गीयर्थो ह्येद नासवो
 ॥ १ ॥ इदमन्न तखं—यदि सर्वेऽपि विहारिणो गीतार्था नवंति तदां सम्यग्पक्षः, तदजावे-
 ऽपि यं पुरस्कृत्य विहारः क्रियते स् गीतार्थं एवं विदोभ्यः, मुग्धमुगकुक्षे—कृष्णसारवत्. य-
 दार्थ—गीयर्थो य विहारो । बीजं गीअर्थमिस्सज्जं जणिजं ॥ इत्थो तदयं विहारो । नाणुजा-
 जं जिणवरेहिं ॥ १ ॥ तथोपधिं गोभयवज्रपात्ररूपं अबहुमूढ्यं अमहदर्थं इजंति, अन्यथा
 जपधातसंनवात्. ॥ १८ ॥ किंच—

॥ मूलम् ॥—पाएण बूहविती । नवकप्यविहारिणोवि पाएण ॥ पाएण अणेगधारी ।
 निपक्किममावि पाएण ॥ १९ ॥ व्याख्या—प्रायेण भुञ्जा रूक्षेण निःस्नेहाशनेन वृत्तिः
 प्राणधारणा धेषां ते रूक्षवृत्तयः. “अत्रिकणं निधिगदं गथा यत्ति” वचनत्. शुरुदानं-
 कपकबादासहादीनां स्निग्धाहारेश्चि न् दोष इति प्रायोम्व्ह्यं. तथा प्रायेण नवजिः कल्पै-
 विहरंतीत्येवशीला नवकल्पविहारिणः. तत्र क्लृबळकाक्षे मासातिक्रमे, वर्षसु च चातुर्मा-
 सातिक्रमे विहरंतीति नवविहारकल्प्याः साधूनां प्रायोग्रहणादपूर्वज्ञानाद्यर्थं कीर्णजंबाबलं-

वेन वा चिरमपि स्थानुं कल्पते. परं तदापि स्वाश्रितं क्षेत्रं नवत्रिभिर्गैर्विभज्य प्रतिप्रति-
 मासमेकैकत्रागे विहरंतो वर्षावासं नवमे त्रागे कुर्वतीति रीतिः. तथा प्रायेणानेके समुदि-
 ताः संतश्चरंतीत्यनेकचारिणः. यदुकं—एगाणियस्स दोसा । इत्थीसाणे तद्देव पक्खीए ॥
 त्रिस्कविसोहि महवय । तस्हा स विइज्जाए गमणं ॥१॥ पंचकल्पोऽप्युकं—सहंदक्खाणनिवेशणस्स
 । सहंदग्गहियभिरुक्स्स ॥ सहंदजंपिरस्स य । मा मे सत्तुवि एगागी ॥१॥ प्रायोग्रहणात्त्रिविका-
 रस्य-गुर्वादेशादेकाकिनोऽपि कल्पते विहर्तुं. यरस्थानांगं—अठहिं ठाणेहिं संपदे अणगारे अरि-
 हइ एगद्धविहारपकिमं जवसंपज्जाताणं विहरितए. तं जहा—सद्धीपुरिसजाए १, सच्चेपुरिसजाए
 २, मेहावीपुरिसजाए ३, बहुस्सुए पुरिसजाए ४, सत्तिमंए, अप्पाहिगरणेइ, थिइमं७, वीरियसंप-
 ने ८. इति. तथा प्रायेण निःप्रतिकर्माणः स्नानादिशुश्रूषारहिताः, प्रायोग्रहणं गुरुबालबला-
 नादीनां यतनया करचरणदिधावनस्यानुज्ञातत्वात्. ॥ १ए ॥ तथा—

॥ मूलम् ॥—निच्चमचंचलनयणा । पसंतवयणा पस्सिठुणरयणा ॥ जियमयणा सिजवय-
 णा । सबत्थवि सन्निहियजयणा ॥१०॥ व्याख्या—नित्यमचंचलनयना जितेंद्रियत्वात्. शेषाणि

विशेषणानि पठितसिद्धानि ॥१२०॥ तथानैकगुणधारत्वेव साधुनामनेकोपमानयोग्यतामाह—

॥ मूलम् ॥—विरथा सुदरयणजुष्ठा । महियमया तारवत्त सुबहुदया ॥ ससिमेहनयर-
हा इव । रेहंते सायरसहाया ॥ ११ ॥ व्याख्या—इह प्रथमद्वितीयतुरीयपदैरधिकाराया-
ताः साधव उपमेयाः तृतीयपदेन तेषामुपमानानि चंद्रादीनि ज्ञेयानि. 'रेहंतेचि' शोचंते.
कीदृशा इत्याह—विरसंतिस्म सावंचययोगेभ्य इति विरताः; शुचीनि पवित्राणि, 'तरथ यतिर-
यणविणिजगमश्यमिति' स्वमतालंबनान्तं, "न्यवेशि रत्नत्रितथे जिनेन यः" इति परमता-
त्रिप्रायाश्च, रत्नानि ज्ञानदर्शनचारित्राणि तैर्धुता युक्ताः. तथा मथितो विबोक्तोऽष्टरूपो-
ऽपि मदो-थैस्ते मथितमदाः. तथा तारं निर्मलं वृत्तं चारित्र्यं येषां ते तारवृत्ताः. रत्नत्रयांतः
संगृहीतमपि यत्पुनश्चारित्र्यमुपात्तं, तद्वत्तत्रथेऽपि चारित्र्यप्रधान्यख्यापनार्थं. ज्ञानदर्शनवत्ता-
मपि चारित्र्यसंतरेण मोक्षानन्त्युपगमात्. तथा सुबहुर्दया सर्वजीवेषु हितचिंतनरूपा येषां
ते सुबहुदयाः; ततः कर्मधारयः. इह आहिंसाप्रमुखमहाव्रतरूपे चारित्र्ये गृहीतेऽपि यत्पुनर्द-
याग्रणं तच्चारित्र्येऽपि दयासारत्वज्ञापनार्थं. तथा सादरः सोपक्रमो महत्यपि-संकटे यथोचि-

तानुष्ठानकारी खत्रावो येषां ते सादरखत्रावाः. न तु माताशब्दत्रापकपुरुषवद्।अस्योपहताः,
दत्येकोऽर्थः. ॥ १ ॥

के द्वव ? अशिन द्वव, बहुवचनमत्र सर्वज्ञतत्त्वज्ञहृदयानंदकं, कथंभूताः ? जः हरः, इः
स्मरः, उश्च इश्च विः, तत्र रता विरताः, हरशिरःस्थानात् स्मरसहचरत्वात्. तथा सुदेः स्वेत-
पद्मस्य रचनं, तेन युताः सुदिरचनयुताः, शशिप्रज्ञयैव शुक्लपद्मप्रतिष्ठानात्. तथा मकारोऽ-
दाक्षिणिकः, आभकाः कामुकारतेषां मता इष्टा अत्रिमताः, चंद्रकरस्पर्शेन तेषां शृंगाररस-
स्योद्दीपनात्. तथा तारास्य श्विन्यादिनक्षत्रेषु व्यक्तः सुबहुरुदयो येषां ते. तथा सागरः सह-
यो येषां ते सागरसहायाः, समुद्र एव हि विभोर्हृदि त्रुटिं बानुसरतीति द्वितीयोऽर्थः. ॥ ५ ॥

युनः साधुपद्मः प्रस्तूयते-किं विप्रिष्टाः साधवः ? विगतं रतं ग्राम्यधर्मो येन्यस्ते विर-
ता ब्रह्मचारिण इत्यर्थः. तथा जातौ जातौ यदुत्कृष्टं तद्भक्तमत्रिंशोयते इति बुरुवादात्. शु-
तिरत्नं प्रधानशास्त्रं अंगप्रविष्टाद्यं तेन युताः श्रुतिरत्नयुताः. तथा महितं पूजितं मतं शा-
सनमेवां ते महितमताः. तारमतिशयेन व्यक्तेषु विद्वत्सु सुबहुरुदयो येषां ते तारव्यक्तसुब-

हुदयाः. तथा सातं सुखं रांति ददतीति सातराः सहायाः संयमिनामिति गम्यते. अन्ये सहाया हितचिंतका अपि परमार्थतो दुःखदा एव, न तथा साधवः, यदार्थं—“असयाए सहायत्वं । करंतिमे संयमे चरंतस्स” इति तृतीयोऽर्थः ॥ ३ ॥

के द्वय ? मेघा इव, कीदृशा मेघाः ? इत्याह—विशिष्टो रयो जलप्रवाहो येत्रयस्ते. तथा “सुश्रुति” स्वपनशीलानि अनांसि शक्रटानि यत्र, एवंविधो युगः कालच्छिरोषो येषु ते. तथा पंकाकुलत्वेन तदा तेषां निर्वर्णपरत्वात्. महामहिषास्तैरितः प्राप्नो मदी येषु ते महैतमदाः, वर्षासु माहिषं मायतीति प्रत्यक्षगम्यं. तारं वृत्तः सुवहानां प्रधाननदीनां उदयो येभ्यस्ते. तथा सादं खेदं रांति ददतीति सादराः शक्राः खुरा यासां ताः सादरशक्रा अजा-रत्नायो येत्रयस्ते सादरशक्राजाः. वर्षति हि वारिदे वारिणा शटरसु शक्रेषु जग्गीनां खेदो जायते. इति चतुर्थार्थः. ॥ ४ ॥

पुनः साधुपक्षे विरजसो बह्यमानकर्मरहिताः. तथा “यथा वाचा निशा गिरा” इति वचनदर्शनात् सुगिरा मधुरवचना ये जना क्लेशयस्नैर्युताः सुगिराजनयुताः, न तूहृत्खल-

जनव्यासंगकलुषिता इत्यर्थः. मकारस्यालाक्षणिकत्वात्. अधिको विशिष्टज्ञानादितान्नेन म-
 दो हर्षो येषां ते. तथा तारां निर्मलां वृत्तां वृत्ताकारां सुष्ठु प्राधान्यं, नित्यत्वाकृतकर्त्वादि-
 नान्यवनितादिभ्यो विलक्षणां वधूं सिद्धिवक्षणां दयंते ददति ये ते तारवृत्तसुवधूदयाः.
 “दीर्घह्रस्वौ सिथोवृत्तौ” इति पदेन वधूशब्दस्य ह्रस्वः. एवं सर्वत्र दीर्घस्य ह्रस्वीकरणे ह्रस्वः-
 स्य च दीर्घीकरणेऽयमेव न्यायोऽनुसर्तव्यः. हायनं हायः परित्यागः, शाकरसस्य हायां येषु
 ते शाकरसहायाः सर्वेष्वपि रसेषु प्रायः शाकरसो दुस्त्यजोऽतस्तद्ग्रहणं, जपलक्षणं वा शेष-
 रसाणां. इति पंचमोऽर्थः. ॥ ५ ॥

अथ नगः पर्वतस्तत्पदकः—विशिष्टा रदा दंतका निरेर्बहिर्निर्गतास्तिर्त्यकप्रदेशा येषु ते
 विरदाः. तथा सुकिरणानि महासूकराणानि वनानि वृक्षसमूहास्तेर्युक्ताः सुकिरणनयुक्ताः. त-
 था महमुत्सवं इताः प्राप्ता महेता निरुपद्रवत्वात्, मृगा अरण्यकाः पशवो गजविशेषा वा
 येषु ते महेतमृगाः. तारं रौप्यं, शेषधातूनामुपलक्षणं, वृत्तं निषपन्नं येषु ते तारवृत्ताः. सुष्ठु-
 वहानां नदीनामुदयो येष्यस्ते सुवहोदयाः. पर्वतजा हि नद्य इति रूढिः, ततः कर्मधार-

यः. तथा रः कामस्तथेहा रेहा तदंतकरत्वात् रेहांता ऋषयस्तेषामेष द्वा येषु ते रेहांतै-
 षाः, मुक्तकामा हि मुनयो महीध्रमध्य मध्यासते. तथाऽत्तरसां दुर्बदानां सखायो 'राज-
 न् सखीति' अदप्रत्ययेऽतरःसखा अगा वृक्षा येषु तेऽतरःसखागाः, रणतुमुबत्रस्तानां हित-
 कातराणां गिरिडुमा एव शरणं. यद्वा न विद्यते करो राजदेयो जागो येषां तेऽकरा त्रिद्वि-
 दयस्तसखा अगा डुमा येषां ते, तथा कर्मधारयः. इति षष्ठोऽर्थः. ॥ ६ ॥

पुनः साधुपक्कः—विशिष्टो रवो व्याख्यानध्वनिर्षेषां ते विरवाः. श्रुतिं आगमश्रवणं रा-
 ति ददातीति श्रुतिरो यो गणो गढस्तेन युताः, आगमवागमाय गच्छवासमाश्रिता इत्यर्थः.
 मखिनां याह्निकानां यज्ञनिषेधकत्वेन अमता अनिष्टा मरुथमताः. ता लक्ष्मीः, रः कामस्तत्र
 वृत्तिव्यापारो येषां ते तारवृत्तयो लक्ष्मीबुद्ध्याः कामशुद्ध्याश्च, तैरसुवह उदयः शीलांगरूपो
 येषां ते तारवृत्तयसुवहोदयाः. तथा सादं स्वेदं रांतीति सादराः प्रत्यनीकास्तान् प्रति सहः क्रम
 आत्मा येषां ते सादरसहृत्मानः, प्रत्यनीककृतव्यलीकानां सोढार इत्यर्थः. इति सप्तमोऽर्थः ७.
 अथ नगशब्दस्य व्यर्थत्वाद्नगस्तस्त्वप्येकै—विरतासोर्गतप्राणस्य एः कामस्य रवणं श-

वदनं तेन युता विरतास्त्रिवणयुताः. वृक्षा हि स्त्रिनगधन्वायतया त्रिनयननयनानलझलकितमपि
मदनमुज्जीवयन्ति. भूम्यंतर्गतमूलरत्नेन महिं पृथ्वीं अमंति गहंति मह्यमकाः. तथा ताराणि की-
टाक्षैरद्रुषितानि पत्राणि दद्यानि येषां ते तारपत्राः. सुबहुरतिमहत्त्वमापन्नो द्रवो दहनं येन्य-
स्ते सुबहुद्रवाः, ततः कर्मधारयः. तथा खापरसस्य जावो जवनं येभ्यस्ते स्वापरसजावाः,
पांथा हि वृक्षतलमासाद्य सद्यः शैरत इति. इत्यष्टमोऽर्थः. ॥ ७ ॥

पुनः साधुपक्वः, विरता निवृत्ता आशा धनांगनादिस्पृहा येषां ते विरताशाः. जः ईश्व-
रस्तद्वत् एः कामस्य विद्वेषनं, तेन युतास्ततः कर्मधारयः. महः सर्वजावाविर्भावकं ज्योति-
स्तेन इतं प्राप्तं मतं मननं ज्ञापनमेषां ते महद्गतमताः. तथा तारो निर्मलो व्यक्तः प्रकटः
सुपक्वो ज्ञानदर्शनचारित्रात्मको मार्गस्तेन जत् ऊर्ध्वं मोक्षाग्निमुखमयंते गहंतीति तारव्य-
कसुपथोदयाः. तथा रे इत्यामंत्रणं अथस्य पापस्य अंताय ईशते ते अघांतिशाः. अरसेषु निः-
स्वादिषु प्रस्तावाद्भक्तपानेषु जावो येषां तेऽरसजावाः. न तु सरसरसवत्यास्वाद्वाद्वा इत्य-
र्थः. इति नवमोऽर्थः. ॥ ८ ॥

नगशब्देन मात्राच्युतगत्या नागोऽपि सूच्यते, ततस्तरपक्षः—विशिष्टा रदा सुखांतर्ग-
ता दंता येषां ते विरदाः विशिष्टत्वं वान्यस्त्वपेक्षया काष्टादिकमपि न्नक्तिं कृतत्वात्.
तथा शुचि श्वेतं रदनयुगं सुखाद्वहिर्निर्गतं दंतद्रव्यं येषां ते शुचिरदनयुगाः. तथा सुधार्थ-
युद्धार्थ इतः प्राप्नो मदी दानजलं यैस्ते सुधेतमदाः. ताराणि मौक्तिकानि तैर्हृत्ता वृत्तलक्ष-
णया आहतास्तारवृत्ताः. यन्नामकोषः—“वृत्ते तु वृत्तवान् वृत्तौ”, कुञ्जिकुञ्जेषु हि संभवं-
ति मुक्ताः. सुवहुर्द्रवो गमनं येषां ते सुवहुद्रवाः, शीघ्रगतयः, ततः कर्मधारयः. तथा ‘रेहं-
तति’, रेत्तमाणा गर्जिशब्दं कुर्वाणाः, ईशानां राज्ञां अदरां निर्भयां सत्रां यांतीति ईशादर-
सभायास्ततः समासः. इति दशमोऽर्थः. ॥ १० ॥.

पुनः साधुपक्षः—विशिष्टा रतिश्चारित्रे विद्यते एषामत्रादित्वात् अप्रत्यये विरताः. शु-
चिः सूर्यस्तद्रत् रयणं गमनं तेन युताः. यथा एकत्र राशौ वासरेशस्तथा यतयोऽप्येकत्र.
ग्रामादौ मासमेव तिष्ठति. आमेषु अस्तावादारोग्येषु हितं पथ्यं मतं शासनमेषां आमाहि-
तमतास्ततः पूर्वपदेन कर्मधारयः. तथा तारा निर्मलाः अकारविश्लेषात् अवृत्तो जानोऽसूनां

प्राणिप्राणानां वधाय उदयो येषां तेऽहन्तासुत्रयोदयास्ततः कर्मभारयः. इहानुमतो वधायो-
गादसुग्रहणं. तथा रः पादपुरणे, ईहाया अंतकरत्वात् ईहांता निर्मासतेषु ईशाः स्वाग्नि-
ईहांतिशाः. असौ मुककामत्वेन निरास्वादो हावः स्त्रीणां द्वितीयो गजादांकारो येषु तेऽस-
हावाः, तुलायष्टिवन्मध्यग्रहणे आद्यंतयोरेपि ग्रहणं, तत्रतीत्रावहत्वे अथत्र ग्राह्ये. इत्येका-
दशार्थः. ॥ ११ ॥

न य शब्देन प्राकृतशैल्या नदा उच्यंते, ते चेह अल्पजला नदा अगाधजला हृदा
इत्यवांतरनेदानश्रयणात् पद्महृदादयस्तत्सत्परकः— 'उदरसि' उदयनशीला विशिष्टा रता-
शा रमणान्जिवाषो येषु तानि उदिरवरविरताशानि वनानि जलानि नैर्युताः. तत्र हि शीत-
ला जलजहरीनिरीक्ष्य संजातरमणकाः सुराः खेचराश्च परितः क्रीकंति. अत्र प्राकृतत्वा-
द्विशेष्यं पूर्वनिपतितं. यत्राममाला—पात्रं तदंतरमिति. तथा सुबहुद्रवो नीरस्पंदो येन्यस्ते
सुबहुद्रवाः. गंगासिंधुमुख्याः सिंधवो हि तेषां स्पंदः. तथा स्वादप्रधानो रसः स्वादरसः सु-
स्वादुजलं, तस्य ज्ञावः स्वयमेवोरपत्तिर्येन्यस्ते स्वादरसज्ञावाः. न हि तेषु पर्जन्यजन्यं जलं,

किंतु विश्रसापरिणामेन ते ते पुत्रत्वा जलरूपतया स्वयमेव परिणमंतीति भावः. इति
द्रादशार्थः ॥ १२ ॥

पुनः साधुपक्षः—विगतो रः कामो येभ्यस्ते विराः, स्वार्थे को विरकाः. श्रुतेः शास्त्रस्य
रेण शब्देन विनाः श्रुतिरणास्तैर्युक्ताः, शास्त्रह्रसंगतिकृत इति ज्ञावः. तथा मथितो निवा-
रितो मदो मद्यपानजन्मा समग्रप्रमादानामादिभूतो यैस्ते मथितमदाः. तथा ताराणां वा-
र्तनां पूर्वपुरुषकथानां सुबहुश उदयो येभ्यस्ते तारवार्तासुबहूदयाः. तथा ज्ञातासत्कृता र-
सानां नाड्यप्रसिरूनां अष्टानां शृंगारादीनां ज्ञावाः स्थायिनो रयादयो व्यञ्जिचारिणश्च धु-
त्यादयो यैस्ते ज्ञातरसज्ञावाः इति त्रयोदशार्थः ॥ १३ ॥

अथ रथपक्षः—विशिष्टो रयो वेगो येषां ते विरयाः. तथा श्रुचिरचनं यथास्थाननिवे-
शनात् पवित्रघटनं शुभं कुबरं येषां ते श्रुचिरचनशुभाः. मखितं गमनं तत्र मता अतीष्टाः.
तारमतिशयेन वर्त्मनि मार्गे सुदु प्रधानेन वहेन हृषभस्कंधेन उदयो येषां ते तारवर्त्मसुब-
होदयाः. तथा 'रेइंतत्ति, राजमाने द्षे इव ईषे ज्ञनयपार्श्ववर्तिनो काष्ठे येषां ते राजना-

नेषाः. अरेषु सहं समर्थं अयो लोहं येषु तेऽरसह्रायसः. लोहवक्रारको हि रथः स्थपुटेऽपि पथि संचरन्न जडयते. इति चतुर्दशार्थः. ॥ १४ ॥

पुनः साधुपक्षः—विगतो रजो द्वितीयगुणः, उपलक्षणत्वात्तमोऽपि येषां ते विरजसः स्थाविका इत्यर्थः. आसुतिर्मद्यसंधानं, रः कामः, “अणसि” कृणं, अकारप्रश्लेषात्सैरयुता रहिताः आसुतिरुणायुताः, मद्यव्यसनिनः कामिनः कृणिनश्चारिन्नविषेधात्. तथा प्रेत्यं बोधिप्राप्त्या महितमिव महितं मृतं मरणं येषां ते महीतमृता उत्सवप्रायंमरणा इत्यर्थः. यतः—संचिततपोधनानां । नित्यं व्रतनियमसंयमरतानां ॥ उत्सवभूतं मन्थे । मरणमनपराधवृत्तीनां ॥ १ ॥ तथा तारं उच्चैरुच्यत इति तारवाक्, तस्य जावस्तारवाकत्वं, तत्र सुवहवन्महापूरवदुदयो येषां ते तारवाक्त्वं सुवहोदयाः. यथा हि प्रथमप्रावृषि पूर्वं प्रेरणवा प्रसर्पन् पानीयपूरो न केनापि रोधधुं शक्यस्तथा व्याख्याक्षणे मुमुक्षवोऽपि तथा स्व आरमीयः, अपरश्च तद्व्यतिरिक्तस्तत्र समानो विशेषरहितो जावोऽग्निप्रायो येषां ते स्वापरस्वजावाः सममिन्नशत्रव इत्यर्थः. ॥ इति पंचदशोऽर्थः. ॥ १५ ॥

अथ “नगरहंसी”रूपमानपदं प्राकृतवद्वान्नक्त्वाऽन्यथा व्याख्यायते—नगरं पुरं, स्वश्च सूर्यः, खो रवौ इत्यमरवचनात्. तत्र पूर्वं नगरपदकः—विशिष्टो रवः कलकद्यो येषु तानि विरवाणि, धरद्वयोऽपजनरववाद्यध्वनिभिः शब्दमयत्वात्. “सुहरसि”शुकवंति यानि वनानि, तैर्युतानि शुकवहनयुतानि. वनखंडैरेव नगरगोचरं सश्रीकं महितानि, तारकादिभ्य इत् इति इत्प्रत्यये उत्सवयुक्तानि. अत्र एव मतान्यत्रिष्टानि. तथा तारा उज्ज्वला वार्ता आजीविका व्यवसायरूपा यत्र तानि तारवातानि. सुबहवो द्रवा द्यूतादिकाः केलयो येषु तानि सुबहुद्रवाणि, ततः कर्मधारयः. तथा रे इति संभाषणे, खांतेन आकाशप्रांतेन ईर्ष्या स्पर्धा कुर्वतीति खांतिर्धर्माकराः, सत्रा आवासास्तासां अथा श्व अथा दृष्टदेवा इत्यर्थः. खांतिर्धर्माकरसत्राया निरुपद्रवत्वेन नगरेणवासात्तानामत्रपुरत्वात्. अत्र सर्वत्र प्राकृतवाङ्मिगव्यत्ययः. ॥ इति बोनशोऽर्थः. ॥ १६ ॥

पुनः साधुपदकः—द्रयोः स्वपरकार्ययो रता द्विरताः, बुद्धत्वाद्दोषकत्वाच्च. तथा एकाकिञ्चिर्न विहर्तव्यं, द्विइत्तांतिरितैर्निश्चि प्रख्वत्तव्यं, न निश्वासैर्नष्टिपमित्येवं शुचिरवदाता

रचना शेषां ते शुचिरचना युवानस्तरुणश्रमणा शेषु ते शुचिरचनयुवानः. तथा महीनामन-
 दी, शेषमहानदीनामुपलक्षणं, अमताऽवगाह्यत्वेनानिष्टा शेषां ते मह्यमताः, यत्स्थानांगं-
 “नो करपद् निगंथाण वा निगंथीण वा इमाडं उदिद्वाडं गणियाडं वंजियाडं पंचमहष्-
 वाडं महानद्दं अंतोमासस्स डुबसुत्तो वा तिबसुत्तो वा उत्तरिचए वा संतरिचए वा, तं
 जहा—गंगा, जडणा, सरड, एरवद्, मही”. तथा ताराणि परतीर्थिकापेक्षया निर्मेवानि-
 पात्राणि ज्ञानादिगुणानां, अत एव सुबहुत्रिदंता आहताः सुबहुदताः. तथा रेखा आयुः-
 कर्मद्विका परुतिः. तथा च लोकेऽपि वक्तारो जवंति, यथास्य कर्मरेखा डुर्बला सवला
 वेति तस्या रेखाया अंते आयुःसमाप्तावित्यर्थः. स परोक्षे इति वचनात् सांपरोक्ष्यं अजरा-
 णां नित्यतरुणत्वेन देवानां वयोविनागव्यतीतत्वेन सिद्धानां वा सत्रां स्थानं गडतीति सा-
 जरसंभागाः. उपरता हि मुनयः स्वर्गं मुक्तिं वा यांतीति निश्चयः. यदाषं—निवाणसुहं पा-
 वद् साहू सवसिक्किं वा. इति ससदशोऽर्थः. ॥ १७ ॥

अथ सूर्यपक्षः—गौ पक्षिणि चक्रंवाके रता विरंतास्तद्वंधुत्वात्. शुचौ आषाढमासे रा

इव अग्नय इव तापकत्वात् शुचिरा गणा अष्टादश मातराद्यास्तैर्युक्ताः, ततः कर्मधारयः मथितं शोषितं असृतं जलं यैस्ते मथितामृताः. तारं प्रधानं चार्द्धमारोग्यं श्रेभ्यस्ते तारवा-
 त्तिः. आरोग्यं चास्करादिति वचनात्. सुबहुः शेषग्रहणिक्रमा उदयो येषां ते सुबहुदयाः. यदुक्तं—रवेरेवोदयः श्लाघ्यः । कोऽन्वेषामुदयग्रहः ॥ न तमांसि न तेजांसि । यस्मिन्नर्यु-
 दिते सति ॥ १ ॥ यद्वा तारावर्त्म आकाशं, तदेव समत्वाद्दिशालत्वाच्च सुपथस्तत्रोदयो ये-
 षां ते तारवर्त्मसुबहुदयाः. रे इत्यालापे, ज्ञानामुक्तानां अंते प्रजात्राणे सातरसा तीक्ष्णरसा
 या चाप्रभा तां यांति प्राप्नुवंति शातरसनायाः, बहुवचनं जिनमतापेक्षं. इत्यष्टादशार्थः. १७.
 पुनः साधुपक्वः—सतीक्ष्णत्वात् गंतीरप्रकृत्या च द्विरदाः. न चैतदुपमानमनुपपन्नं,
 तीर्थकृतमपि पुरुषवरगंधहस्तिवनेन पठितत्वात्. तथा श्रुती कर्णौ राति ददाति श्रुतिरं, अ-
 यनं दक्षिणोत्तरायनरूपं, युगं च पंचवर्षात्मकं येषां ते श्रुतिरायनयुगाः. मुनीन्द्रमुखात् अ-
 शीत्यधिके संकलशते दिनकरत्रंचरणरूपं अयनं, तथा श्रावणासितप्रतिपत् प्रथमारंभं चंद्र,
 चंद्र, अभिवाह्ये, चंद्र, अत्रिवाह्ये तवर्षिनिषपन्नं युगं च सम्यग् निशम्य अ कर्णौ अपि सकर्णे.

त्वं जजंते इति ज्ञातः. मृधं संग्रामं कुर्वति तत्करोतीति ततः क्लीबे क इति कप्रत्यये मृधितं संग्रामकरणं, तत्र स्वप्नावनीरत्वेन मृगा इव मृगाः, तारं अत्यर्थं वात्सिनां फट्भूनां पाखं क्रिनामित्यर्थः, सुबहुर्द्वैवः पद्यापनं भेष्रस्ते तारवात्सुबहुद्रवाः, प्रवचनज्ञान्निरीक्ष्य पाखं क्रिनः पद्यायंते इति स्फुटमेव. तथा स्वात्मन्धेव रसज्ञावो येषां ते स्वात्मरसज्ञावाः. बाह्यव्यापारपरित्यागेन परमात्मस्वरूपेण रसिका हि परममुत्तमः. इत्येकोनविंशत्तसोऽर्थः ॥ १९ ॥

अथ गाथांतरनुक्तान्यपि परमकृषीणां गीर्वाण्युद्धर्मरथाधिकृतत्वान्निरूपत्वेपत्वात्पुरुषोत्तमत्वाच्च वारिधिवृत्तकमदवाप्तुदेवानामप्युपमानानि संगतंते. ततस्तत्पदा अपि प्रपद्यंते— तत्र पूर्वं समुद्रपदाः—विरजसो रेणुरहिताः सर्वतो जलमयत्वंत, शुचीनां रत्नानां कर्कतनादीनां अशुतानि दशसहस्रा येषु ते, तथा अशुतमिति बहुत्वख्यापनार्थं, न तु नियमार्थं, यथा शतायुर्वै पुरुष इति. मथितेषु अमृतं जातमेषु मथितामृताः. ता लक्ष्मीस्तस्या रवेण शब्देन आत्सिनां धनबुद्धयानामित्यर्थः, सुबहु दयंते इति तारवात्सुबहुद्रवाः. व्यवसायिनो हि समुद्रं श्रिताः शतगुणं लाभं लभंते. तथा सुदु प्रधाना आकरा मणिमुक्ताप्रवाहानां ये-

षु ते स्वाकराः सह हार्देन घोषेण वर्तते इति सहादाः, ततः समासः. इति विंशत्तमोऽर्थः २०.
 अथ चक्रपङ्कः—विशिष्टो रंवशीत्कार एषां तानि विरवाणि, शुचिरचनया प्रधानघट-
 नया युतानि. महिताः पूजिताश्चक्रादयस्तेषां मतानि दृष्टानि महित्तमतानि. तारं वृत्तानि
 परिमंजलाकारत्वात्. सुबहुदवानि शीघ्रगतीनि काप्यस्य द्वितत्त्वात्. तथा सादं. खेदं रांती-
 ति सादरा वनादयस्तानपस्यति अंतयति यातः प्रहारो येषां तानि सादरतयानि. इत्येक-
 विंशत्तमोऽर्थः ॥ २१ ॥

अथ कमलपङ्कः—विशिष्टं रजः परागो येषु तानि विरजांसि. शुचिना सूर्येण रचनं
 व्याकोशतायाः करणं, तेन युतानि शुचिरचनयुतानि. महनं महितं देवानां पूजनं तत्र म-
 तानि दृष्टानि. तार उच्चैर्ध्वनिर्वक्त्रेषु येषां ते तारवक्त्राः. प्रस्तावाद्ब्रमरमरादादयस्तेषां सु-
 बहुर्ध्वः केचिरेषु तानि तारवक्त्रसुबहुद्रवाणि. तथा सादः पंको रसश्च जलं ताभ्यां ज्ञा-
 तानि शोचितानि सादरसजातानि, पंकजातत्वाज्जलसंबन्धितत्वाच्च. इति द्वाविंशत्तमोऽर्थः. २२.
 अथ वासुदेवपङ्कः—विनागरुडेन रयो वेगो येषां ते विरयाः, गरुडवाहनत्वात्. वि-

श्रियं रज एषां विरजसो वा रजोगुणे हि स्थितो विष्णुर्विश्वं पात्यतीति द्यौःक्रिकाः. शुचि-
 रत्नैश्चक्रादिभिर्भुक्ताः शुचिरत्नयुताः. यत्संप्रहृष्टिः—चक्रं स्वभंगं च धण् । मणी य मादा
 तद्वा गया संखो ॥ एए उ सत्तरयणा । सर्वेसिं वासुदेवाणं ॥ १ ॥ मञ्चितो मयो नाम दै-
 त्यः, सर्वदैत्यानामुपलक्षणं, यैस्ते मञ्चितमयाः. तारवक्त्रा जडज्वलमुखाः सुवध्वः सत्यजा-
 मारुक्मिण्णादयस्तात्रिः सह द्रवः केलिर्षेष्वां ते तारवक्त्रसुवधुद्रवाः. तथा सादराः शोपक-
 माः सहहाया बलदेवादयो येषां ते सादरसहायाः. ॥ इति त्रयोविंशत्तमोऽर्धः. ॥ २३ ॥ एव-
 मस्या बह्वर्थाया गाथायाः कियंतोऽर्था विखितुं पार्थते? ते च धीमता स्वयमुद्देश्या इति.

॥ २१ ॥ अथ साधुगुणानेव एकोत्तरवृद्धिविशिष्टानाह—

॥ मूलम् ॥—नाणे दंसणचरणे । सामणेणगहा न ह्यायंति ॥ दुविहं वहंति सिखं ।
 बज्जंति न गारवेहिं तेहिं ॥ २२ ॥ व्याख्या—अंतर्गतनिःशेषविशेषेण सामान्येन एक-
 विधे काने तत्रावबोधरूपे, दर्शने तत्रार्थश्रुतानात्मके, चरणे जिनोक्तानुष्ठानवक्षणे, न ही-
 यंते, न हीना जवंति, अप्रमत्तत्वात्. तथा द्विविधां ग्रहणसिवनान्नेदात् शिक्षामनुशास्ति

गुरोरिति गम्यते, वहंति. तत्र साधुनाश्रित्य योगोद्धहनपूर्वा पूर्वादिसिद्धांताधीतिर्भ्रह्मणश्चि-
 क्ता. सांघीराश्रित्य पुनरेकादशांगध्ययनं ग्रहणश्चिक्ता. यद्भाष्यं—तुच्छा गारवबहुता । चः
 विंदिया हुब्बला धिर्देष य ॥ इय अइसेसत्तयणा । नूयावाउं य नो श्रीणं ॥ १ ॥ आसे-
 वनाशिक्ता तु इयेषामपि दशविधसामाचारीरूपा. उपदकणत्वाहेषापि गमनजो जनप्रत्युपे-
 क्कणादि साधुव्यवहारप्रवृत्तिः. यदाह—सा पुण दुविहा सिस्का । गहणे आसेवणे य नाय-
 वां ॥ गहणे सुत्ताहिज्जाण । आसवणा तप्पकप्पाइ ॥ १ ॥ तथा त्रिजिगौरवैः क्कुरिसससात-
 लक्कणैर्न बद्धंते न स्ववशीक्रियंते. तत्र वल्लपात्रशयनाशनश्रावकादिक्कल्या चित्तोत्कर्षं क्कुरि-
 गौरवं, दायकबाहुदयेनानवहं नवनवरसवतीलात्ताडुन्मादो रसगौरवं. शरीरसौख्यार्थं सुको-
 मलशय्यादिकरणं सातगौरवमिति. ॥ २२ ॥

॥ मूलम् ॥—चउहान्निगहधारी । सज्जायं पंचहा विजावंति ॥ बज्जीवनिकायहि-
 या । मुणंति सत्तविहमागाढं ॥ २३ ॥ व्याख्या—चतुर्धा द्रव्यक्षेत्रकालत्रावनेदात् अत्रि-
 ग्रहान् धरंतीत्येवंशीला अत्रिग्रहधारिणः. तत्र तेषकुरुतेषकुरुदेवं वा द्रव्यं मया ग्राह्यमिति

द्रव्यान्निग्रहः, द्रव्यप्रमाणकरणं वा. (१). क्षेत्रत एकद्विग्रादिष्वेव दृष्टेषु. (२). कालतः
 पूर्वहिंसध्याहादावेव मया पर्यटनीयमिति क्षेत्रान्निग्रहः कालान्निग्रहश्च. (३) हसतो रुदतो
 गायतो वा निषण्णदेर्वा हस्तेन त्रिक्राग्रहणं त्रावान्निग्रहः (४). एवमन्निग्रहचातुर्विध्यं स-
 र्वत्र भावनीयं. तथा पंचधा वाचनापुहनापरावर्तनातुप्रेक्षाधर्मकथात्रेदात् स्वाध्यायं विशेषे-
 ण भावयंति. विशेषश्च स्वाध्यायस्य प्राधान्यस्यापनार्थः, तन्मूलत्वारसर्वाचरणानां. उक्तं च-
 वारसविदंमि तवे । अग्निंतरवाहिरे कुसलदिष्टे ॥ नवि अस्थि नवि होही । सज्जायसमं त-
 वोकरुमं ॥ १ ॥ तत्रानधीतस्य सूत्रस्य ग्रहणं वाचना (१). ततः संदेहे सति. पुहना पुहना.
 (२). निश्चितस्य सूत्रस्य अविस्मरणार्थं गुणनं परिवर्तना (३). सूत्रवदर्थस्यापि चिंतनमतु-
 प्रेक्षा. (४). अभ्यस्तसूत्रार्थस्य परंप्रत्युपदेशदानं धर्मकथेति. (५). तथा षष्ठां जीवनिका-
 यानां पृथ्व्यपूतेजीवायुवनस्पतित्रसानां हिताः संरंजसमारंजान्निवर्जनात्. तत्र—संकथ्यो
 संरंजो । परितावकरो त्रवे समारंजो ॥ आरंजो जइवज्ज । सुद्धंनयाणं च सवेसिं ॥ १ ॥ त-
 या अपवादादांबनाय आ सामस्येन गाढं बलीयः कारणं आगाढमित्युच्यते. द्रव्यक्षेत्रका-

ज्ञानावपुरुषचिकित्सासहायश्रेदात्सप्तविधं जानंति. तत्राध्वकालादौ द्रव्यदुर्लभतां विमृश्य वि-
 धिना खर्जुरादिद्रव्यं संशुद्धतो द्रव्यागाढं. तथाविधक्रेत्रांतरान्नावे एकत्रापि क्रेत्रे तिष्ठतः क्रे-
 त्रानाढं. विहारयोग्ये काले सुचिरमप्यवतिष्ठमानस्य कालागाढं. अत्युत्कटे संकटे निषिद्ध-
 मप्याद्दानस्य भावागाढं. यस्मिन्निवष्टे गहस्य विनाशस्तस्य पुरुषस्य कृतेऽशुद्धमपि शुद्धतः
 पुरुषागाढं. प्रासुकौषधोपदेशविदुषो वैद्यस्याज्ञाने सावध्यामपि चिकित्सां कारयतश्चिकित्सा-
 गाढं. सहायान्नावे विहारादिकमकुर्वतः सहायागाढं. उक्तं च पंचकल्पे—द्वे खित्से काले ।
 न्नावे पुरित्से तिगिह असहाए ॥ एषहिं कारणेहिं । सत्तविहं होइ आगाढं ॥ १ ॥ जावंति
 पवथंमि । पत्तिसेवा मूलजत्तरणेषु ॥ ता सत्तसु सुकृत्से । सुद्धमसुद्धा असुकृत्से ॥१॥१३॥तथा-

॥ मूलम् ॥—पेहंति अठसुहुमे । अनवनियाणा नायदसधम्ममा ॥ तिगुणिकारसआ-
 या—सणुडिकया बारसतवस्सी ॥ १४ ॥ व्याख्या—अष्टौ सूक्ष्माणि सूक्ष्मावाडुर्लभ्याणि
 श्रेष्ठंते प्रयत्नेन पश्यन्ति, श्रेष्ठ्य च परिहरंतीत्यर्थः. यदार्षं—सिणेहं पुष्कसुहुमं च । पणु-
 त्तिगं तद्देव य ॥ पणगं वीयं हरियं च । अंरसुहुमं च अठमं ॥ १ ॥ तत्र र्नेहसूद्धमं अ-

वश्यायादि-१. पुष्यसूक्ष्मं बटपुष्यादि २. प्राणसूक्ष्मं कुंश्वादि ३. जसिंणसूक्ष्मं कीटिकानग-
रादि ४. पनकसूक्ष्मं पंचवर्णकुण्ड्वी ५. बीजसूक्ष्मं शाट्यादि ६. बीजस्य मुखे धन्नोके तुषक-
णिकेरुच्यते. हरितसूक्ष्मं किशलय्यादि ७. अंभसूक्ष्मं कीटिकांकादि ८. तथा “अनवनि-
याणसि” न विधत्ते नवसंख्यानि निदानानि राज्यादिप्रार्थनारूपाणि तेषां तैऽनत्रनिदानाः,
तत्र देवानामदृश्यत्वाद्वाज्यस्यैव प्रार्थनं प्रथमं, राज्ञोऽपि चिंताचांतत्वेन दुःखित्वादुभ्यादित्व-
प्रार्थनं द्वितीयं, पुरुषाणां बहुव्यापारवत्त्वासंभ्रामादिदुःखकारित्वाच्च स्त्रीत्वप्रार्थनं तृतीयं,
स्त्रीणां त्रीस्त्राहंकवीयत्वाच्च पुरुषप्रार्थनं चतुर्थं, मनुष्याणामशुचयो योगा इति सुरते देव-
त्वप्रार्थनं पंचमं, अत्यंतकामलौल्याद्बहुरतदेवत्वप्रार्थनं षष्ठं. एतेषु षट्सु तपसा तत्तज्जावत्वं
प्राप्तस्य न प्रवति बोधितात्रः, भोगनिर्विषत्वाद्दरतदेवत्वप्रार्थनं सप्तमं, अस्मिंश्च देवप्रवन्नंत-
रं प्राप्तमातुष्यस्य सम्यक्प्रवत्तात्रः स्यात्, न पुनर्देशविरतिः. तथा धर्मश्रद्धाबुत्वाज्ञोगानिर्वि-
षत्वात् श्रावकत्वप्रार्थनं अष्टमं, अस्मिंश्च देशविरतिर्नवति, न पुनर्यतिधर्मः. तथा कामजो-
गनिर्विषस्य दारिद्रे सति गृहवासः सुत्यजः स्यादिति दारिद्र्यप्रार्थनं नवमं. अयं हि प्राप्त-

असौ हतवान् हंति ह निष्यतीति द्विदसर्पादेर्हिसनं हिंसा क्रिया ३, लक्ष्यार्थं बाणं मुंचतो-
तरागतस्य पक्ष्यादेर्हननमक्षसा क्रिया ४, निरपराधस्याप्यपराधघ्नमात्ताघ्नं दृष्टिविपर्यसि क्रि-
या ५, असत्यवचनं मृषा क्रिया ६, अदत्तादान क्रिया प्रतीता ७, मनसा दुःकर्मचिंतनमध्या-
त्म क्रिया ८, जालादिमत्तस्यापरहीवनं मान क्रिया ९, स्तोकेऽप्यपराधे प्रचंद्रककरणं सित्र-
द्वेष क्रिया १०, माया क्रिया ११, लोभ क्रिया च प्रतीता १२, यथास्थ्यातचारित्रिणः सुदममे-
षोन्मेषादिचेष्टाहेतुका सामायिकसातावेदनीयबंधरूपा ऐर्यपिञ्जकी क्रिया चेति १३, ॥ तथा
चतुर्दशजीवनेदान् जानंति तन्मूलत्वारसंयमस्य, तथाथा—एकेन्द्रिया द्विधा, सूक्ष्मा बाह्या-
श्च. तत्र सर्वलोकव्यापिनोऽसंक्रांतशस्त्रा अंतर्मुहूर्तायुश्चर्मचक्षुरविषयाः सूक्ष्माः. नियतस्थान-
स्थाः शब्दोपहता जघन्यतोऽंतर्मुहूर्तमुत्कृष्टतो द्वाविंशतिवर्षसहस्रान् यावज्जीवनशीलाश्चक्षु-
र्ग्राह्यपरिणामा बाह्याः. तथा द्वाँन्द्रियास्त्राँन्द्रियाश्चतुरिन्द्रियाश्च प्रतीताः. पंचेन्द्रियास्तु द्विधा,
संज्ञिनोऽसंज्ञिनश्च. तत्र गर्भजांश्चिदेदा मनोबुद्धिमंतः संज्ञिनः. संमूर्च्छिमाः केवलद्वीबवेदा
अमनस्काश्चासंज्ञिनः. एते सप्तापि जीवनेदाः पर्याप्तपर्याप्तत्वेन द्विधा जवंतीति चतुर्दश-

पर्यासयश्चाहारशरीरेंद्रियानपानत्राषामनोन्नेदात् षोढा. एतासु एकेंद्रियाणामाद्याश्चतस्रः, द्वित्रिचतुरिन्द्रियां संज्ञिनां पंच, संज्ञिनां च षट्. तत्र ये स्वोचिताः पर्यासीः समर्थं श्रियंते, ते पर्यासाः, ये पुनर्थथोक्ताः पर्यासीरसमाप्य श्रियंते तेऽपर्यासाः. यद्यप्यपर्यासा अप्याथेन पर्यासित्रयेण पर्यासा एव श्रियंते, तथापि स्वोचितपर्याप्यसंपूरणत्वेऽपर्यासा एव व्यपदिश्यंते.

तथा पंचदशनेदान् सिद्धान् स्तुवंति—धन्या अमी ये सकलह्येशकारणं कर्मजालमुध्दु-
 ल्य नित्यनिरुपमसुखमपवर्गं गता न विद्विष्यंते संसारसागरवीचित्रिरिति. सिद्धनेदाश्चामी-
 गिहि परलिंगसिद्धा । श्री नर कीवा य एगणेगाय ॥ तित्थंकर तित्थेयर । सय पच्च य बुद्ध-
 बोहीअ ॥ १ ॥ तत्र ग्रहिलिंगसिद्धा मरुदेवीप्रचृतयः १, परलिंगसिद्धाश्चरकपरिवाजकादि-
 लिंगसिद्धाः २, यदान्यलिंगिनोऽपि ज्ञावसम्यक्त्वोरपन्नकेवलज्ञानास्तत्कालं सिद्ध्यंति तदामी
 दृष्टव्याः, ना चेद्यदि दीर्घायुर्कं स्वं जानंति, तदा तेऽपि साधुलिंगमेव जजंतीति. स्वलिंगेन
 रजोहरणादिना सिद्धाः स्वलिंगसिद्धाः ३, स्त्रीलिंगेन योषिदाकारेण सिद्धाः स्त्रीलिंगसिद्धाः
 ४, एवं पुरुषलिंगसिद्धाः ५, नपुंसकलिंगसिद्धाश्च ६, एकाकिनः संतो ये सिद्धास्ते एकसि-

ऋः ७, इयादिना अष्टशतांतेन समुदयेन सिद्धास्तेऽनेकसिद्धाः ७, तत्स्वरूपप्ररूपकं चैदं
 गाथाद्वयं—बत्तीसा अणयावा । सद्दी वावत्तरी य बोधवा ॥ तुलसीद् वन्नुवद् । डुरहि-
 यमहुत्तरसयं च ॥ १ ॥ अद् य सत् य व पंच । चैव चत्तारि तिस्रि दो इक्को ॥ बत्तीसाद्-
 सु समया । निरंतरं अंतरं उवरि ॥ २ ॥ एकादयो द्वात्रिंशदंता एकसमयेन सिद्धांतो नि-
 रंतरमष्टावेव समयान् यावत् सिद्धांति, तत ऊर्ध्वमवश्यमंतरं जवतीति. त्रयस्त्रिंशदादयो-
 ऽष्टचत्वारिंशदंता एकसमयेन सिद्धांतो निरंतरं सप्तैव समयान् यावत्सिद्धांति, ततोंतरं
 जवत्येव. एकोनपंचाशदादयः षड्यंता एकसमयेन सिद्धांतः षट्समयान् यावत् सिद्धांति.
 ततः परमंतरं जवत्येव. एवं तावद्यावदष्टशतमेकसमयेन सिद्धांतः समयाद्ऊर्ध्वमवश्यमंतरं
 कुर्वत्येव. तीर्थकराः संतो ये सिद्धास्ते तीर्थकरसिद्धाः ९, अतीर्थकरसिद्धाः सामान्यकेव-
 दिनः १०, तीर्थे सति ये सिद्धास्ते तीर्थसिद्धा जंबूस्वाम्यादिवत् ११, तीर्थोद्दिदे तीर्थान्नावे
 ये सिद्धास्तेऽतीर्थसिद्धाः; श्रूयते य सुविध्यादिजिनानां सप्तस्वंतरेषु तीर्थोद्दिदे केचिज्जाति-
 स्मरणादिना प्रासरत्नत्रयाः सिद्ध्यंतिसु, तीर्थान्नावे च सिद्धा मरुदेव्यादयः १२, तथा स्व-

यं गुरुनिरपेक्षतया बुद्ध्याः संतो ये सिद्धास्ते स्वयंबुद्धसिद्धाः १३, प्रतीत्यैकं कंचिद्बुधना-
दिकं बोधकारणं ये बुद्धास्ते प्रत्येकबुद्धाः, तथा च ये सिद्धास्ते प्रत्येकबुद्धसिद्धाः १४. स्व-
यंबुद्धानां प्रत्येकबुद्धानां च बोधगुणभिश्रुतलिंगकृतो वेदः, तथाहि—स्वयंबुद्धानां बाह्यनि-
मित्तं विनापि बोधिर्नवति, प्रत्येकबुद्धानां तु तदपेक्ष एव. उपधिः स्वयंबुद्धानां मात्रकचो-
द्यपदवर्जः पात्रादिद्वादशविधः. प्रत्येकबुद्धानां जघन्येन राजोहरणमुखपोतिकारूपे द्विविधः,
उत्कृष्टतस्तु चोद्यपदमात्रककल्पत्रिकवर्जो नवविध इति. स्वयंबुद्धानां पूर्वाधीतं श्रुतं स्याद्वा-
न वा, प्रत्येकबुद्धानां पुनस्तन्निगमाज्ञवत्येव, जघन्येनैकादशांगानि, उत्कृष्टतो द्वादशपूर्वा-
णीति. स्वयंबुद्धानां यदि पूर्वाधीतं श्रुतं नास्ति, तदा नियमाद्गुरुस्समीपे लिंगं प्रपद्यंते, ग-
हे च विहरंति. अथ श्रुतं नवति तदा देवता लिंगं ददाति गुरुर्वा. यदिवा एकाकिविहार-
योग्यता द्रष्टा चास्ति, तत एकाकिनो विहरंति, अन्यथा गहे एव आसते इति, प्रत्येकबु-
द्धानां तु लिंगं देवता एव दत्ते, लिंगवर्जिता वा भवंति. यदाह—“रूपं पत्तेह्बुद्धिः”, त-
था बुद्धैराचार्यादित्रिर्बोधिताः संतो ये सिद्धास्ते बुद्धबोधितसिद्धाः १५.

तथा दीक्षां षोडशधा षोडशप्रकारां जल्पन्ति, तद्यथा—छंदा रोसा परिजुषा । सुवि-
 षा य पक्षिसुया ॥ सारणिषा रोगिणिषा । अणुादिषा देवसन्नप्ति ॥ १ ॥ वरथाणुबंधिषा
 जणिय-कक्षिया बहुजणस्स समुद्दथा ॥ अस्काया संगारा । वेयाकरणी सयंबुद्धा ॥ २ ॥ तत्र
 छंदात् स्वकीयाद्भिप्रयाजोविंदवाच्चकस्येव परकीयाद्वा ज्ञातवशत्रवदत्तस्येव या दीक्षा सा
 छंदा १. मात्रादितिरस्कारजातादोषाद्विव्यूतेरिव या सा रोषा २. परिधूनाहारिध्यात् काष्ट-
 हारकस्येव या सा परिधूना ३. स्वप्नारपुष्पचूलाया द्वव या सा श्वप्ना ४. प्रतिश्रुतारप्रति-
 ज्ञाताया सा प्रतिश्रुता, शालिन्नद्रनगिनीप्रति कृतप्रतिज्ञस्येव ५. स्मरणाया सा स्मारणि-
 का, श्रीमद्विस्मारितजन्मांतराणां प्रतिबुद्ध्यादियूषानामिव ६. रोगं आलंबनं विद्यते यस्यां
 सा रोगिणी सनत्कुमारस्येव ७. स्वजनाद्यैरनाहतस्य या सा अनहता, नंदिषेणस्येव ८. दे-
 वसंज्ञसेर्देवप्रतिबोधनाया सा देवसंज्ञसिर्भैतार्यस्येव ९. वरसः पुत्रोऽनुबंधो यस्यां सा वरसा-
 नुबंधिका वज्रस्वाग्निमातुरिव, उपलक्षणत्वात् पित्राद्यनुबंधिकापि मनकादेरिव १०. कन्यया
 जनितस्य या सा जनितकन्यका केशिकुमारस्येव, उपलक्षणमिदं अन्येषामपि गार्हितजन्मनां

चं गुरुनिरपेक्षतया बुद्ध्याः संतो ये सिद्धास्ते स्वयंबुद्धसिद्धाः १३, प्रतीत्यैकं कंचिद्बुधना-
 दिकं बोधकारणं ये बुद्धास्ते प्रत्येकबुद्धाः, तथा च ये सिद्धास्ते प्रत्येकबुद्धसिद्धाः १४. स्व-
 यंबुद्धानां प्रत्येकबुद्धानां च बोधगुणधिश्रुतलिंगकृतो नेदः, तथाहि—स्वयंबुद्धानां बाह्यनि-
 मित्तं विनापि बोधिरभवति, प्रत्येकबुद्धानां तु तदपेक्ष एव. जगधिः स्वयंबुद्धानां मात्रकचो-
 लपटवर्जः पात्रादिद्रादशविधः. प्रत्येकबुद्धानां जघन्येन राजोहरणमुखपौतिकारुर्यो द्विविधः,
 उत्कृष्टतस्तु चोलपट्टमात्रककल्पत्रिकवर्जो नवद्विध इति. स्वयंबुद्धानां पूर्वाधीतं श्रुतं स्याद्वा
 न वा, प्रत्येकबुद्धानां पुनस्तन्नियमाज्ञवत्येव, जघन्येनैकादशांगानि, उत्कृष्टतो द्वादशपूर्वा-
 णीति. स्वयंबुद्धानां यदि पूर्वाधीतं श्रुतं नास्ति, तदा नियमाद्गुरुस्वमीये लिंगं प्रपद्यंते, ग-
 हे च विहरंति. अथ श्रुतं नवति तदा देवता लिंगं ददाति गुरुर्वा. यदिवा एकाकिविहारः
 योग्यता श्रद्धा चास्ति, तत एकाकिनो विहरंति, अन्यथा गहे एव आसते इति, प्रत्येकबु-
 द्धानां तु लिंगं देवता एव दत्ते, लिंगवर्जिता वा भवंति. यदाह—“रूपं पत्तेहबुहति”, त-
 या बुधैराचार्यादिनिर्बोधिताः संतो ये सिद्धास्ते बुद्धबोधितसिद्धाः १५.

तथा दीक्षां षोडशधा षोडशप्रकारां जल्पन्ति, तद्यथा—छंदा रोसां परिजुष्टा । सुवि-
 णा य पक्विस्सुया ॥ सारणिया रोगिणिया । अणुादिया देवसन्नसि ॥ १ ॥ वरथाणुबंधिथा
 जणिय—कण्ठिया बहुजणस्स समुद्धथा ॥ अत्काया संगारा । वेयाकरणी सयंबुद्धा ॥ २ ॥ तत्र
 बंदात् स्वकीयादभिप्रायाजोविंदवाचकस्येव परकीयाद्वा ज्ञातुवशजवदत्तस्येव या दीक्षा सा
 छंदा १. मात्रादितिरस्कारजाताद्दोषाद्विव्यूतेरिव या सा रोषा २. परिद्यूनाहारिज्ञात् काष्ट-
 हारकस्येव या सा परिद्यूना ३. स्वप्नारपुष्पचूलाया द्वव या सा स्वप्ना ४. प्रतिश्रुतारप्रति-
 ज्ञाताया सा प्रतिश्रुता, शालिन्नद्रगिनीप्रति कृतप्रतिज्ञस्येव ५. स्मरणाया सा स्मारणि-
 का, श्रीमद्विस्मारितजन्मांतराणां प्रतिबुद्ध्यादिव्यूथानामिव ६. रोभं आलंबनं विद्यते यस्यां
 सा रोगिणी सनत्कुमारस्येव ७. स्वजनधैरनाहतस्य या सा अनाहता, नंदिषेणस्येव ८. दे-
 वसंज्ञसेर्देवप्रतिबोधनाया सा देवसंज्ञसिर्मेतार्यस्येव ९. वरसः पुत्रोऽनुबंधो यस्यां सा वरसा-
 नुबंधिका वज्रस्यामिसातुरिव, उपलक्षणत्वात् पित्राद्यनुबंधिकापि मनकादेरिव १०. कन्यया
 जनितस्य या सा जनितकन्यका केशिकुमारस्येव, उपलक्षणसिद्धं अन्येषामपि गार्हितजन्मनां

दीक्षायाः ११. बहुजनस्यं समुदितां प्रमोदहेतुर्या सा जंबूस्वामिन इव १२. परेणाख्यातं धर्मं श्रुत्वा या सा आख्याता प्रन्नवस्येव १३. प्राग्न्नवकृतेन. संगरेण संकेतेन या गृह्यते सा संगरा, इषुकाराध्ययनोक्तपुरोहितपुत्रयोरिव १४. संदिग्धेऽर्थं जिनादिना व्याकृते या सा वैयाकरणी गौतमस्येव १५. स्वयंबुद्धा प्रतीता तीर्थकृतामिव १६. ॥ १५ ॥ ननु एवं अनेक-
गुणरत्नरत्नाकाराणां परममुनीनां किंयंतो गुणाः संख्यायंते ? तत उपसंहरन्नाह—

॥ मूलम् ॥—एवं गुणबुद्धीए । एगुत्तरिमाद तात्र नेयवा ॥ अठारसहससिवांग-संग-
या जा मुणी हुंति ॥ २६ ॥ व्याख्या—उत्तानार्था, तदेवं व्याख्यातं श्रवणगुणद्वारं, अ-
थाहोरान्नक्तं विनष्टिपुराह ॥ २६ ॥

॥ मूलम् ॥—साहू निसाइचरिमे । जामे वेरत्तियं गहियकावं ॥ सज्जायं कुणइ तहा
। असंजया जह न जग्गंति ॥ २७ ॥ व्याख्या—साधुनिश्चायाश्रमे यामे चतुर्थश्रवणकृणे
विगता रात्रिर्विरात्रिस्स्यां त्रवं वैरात्रिकं कावं गृहीत्वा मंदस्वरेण तथा स्वाध्यायं सूत्रार्थ-
परिवर्तनादिरूपं करोति, यथाऽसंपता गृहगोधादयो महिषादयो वा न जायति. एतेन सं-

यतान् जागरयतोऽपि न दोष इत्युक्तं. कालग्रहणविधिश्च यथासंप्रदायमवसेयः. ॥ ३९ ॥

॥ मूलम् ॥—तो पन्तिकमित्तु काजस्स । तस्स पात्रादयं च गहिज्जण ॥ पहरस्स चज-
 र्थसे । उव्विहमावस्सयं कुणइ ॥ ३८ ॥ व्याख्या—ततः स्वाध्यायकरणानंतरं “तस्सत्ति”
 पंचम्यर्थे षष्ठी प्राकृतत्वात्. तस्माद्धैरात्रिकात्कालात्प्रतिक्रम्य प्रजाते त्रवं प्राजातिकं कालं
 गृहीत्वा तस्यैव प्रहरस्य चतुर्थांशो सावशेषे सति षड्विधमावश्यकं करोति. तत्करणविधिः—
 पढमं चिय सामादञ्चं कहिज्जण चरित्तविसुद्धिनिमित्तं पणवीसूसासपरिमाणं काजसगं करं-
 ति, तउ नमुक्कारेण पारित्ता दंसणविसुद्धिनिमित्तं चजवोस्सत्थयं पढंति. पणवीसूसासपरि-
 माणमेव काजसगं करंति. तउ नमुक्कारेण पारित्ता सुअनाणविसुद्धिनिमित्तं सुअनाणत्थुदं
 करंति काजसगं च तस्सुद्धिनिमित्तं करंति. तत्थ य पाउत्तियत्थुइमादयं अहिगयकाजस-
 ग्गपज्जंतमदयारं चिंतंति. तउ नमुक्कारेण पारित्ता सिद्धाण थुदं काज्जण उअकुत्थ निविठा
 मुहणत्थयं पन्तिकेहित्ता स सीसोवरियं कायं पमज्जंति. तउ वंदित्ता आलोयेयंति. तउ सामा-
 द्यपुव्वयं पन्तिकमंति, तउ वंदणपुव्वयं खासंति. तउ कयकिइकम्ममा सामादयपुव्वयं काजस्स-

दीक्षायाः ११. बहुजनस्य संमुदिता प्रमोदहेतुर्या सा जंबूस्वामिन इव १२. परेणाख्यातं धर्मं श्रुत्वा या सा आख्याता प्रन्नवस्येव १३. प्राग्भवकृतेन. संगरेण संकेतेन या गृह्यते सा संगरा, द्रुशुकाराध्ययनोक्तपुरोहितपुत्रयोश्चि १४. संदिग्धेषु जिनदिना व्याकृते या सा वैयाकरणी गौतमस्येव १५. स्वयंबुद्धा प्रतीता तीर्थकृतामिव १६. ॥ १५ ॥ ननु एवं अनेक-
गुणरत्नरत्नाकाराणां परममुनीनां कियंतो गुणाः संख्यायंते ? तत उपसंहरन्नाह—

॥ मूलम् ॥—एवं गुणबुद्धीष्ट । एगुत्तरिथाद् ताव नेयवा ॥ अठारसहससिवांग-संग-
या जा मुणी हुंति ॥ २६ ॥ व्याख्या—उत्तानार्था, तदेवं व्याख्यातं श्रवणगुणठारं; अ-
थाहोरात्रकृतं वित्रणिपुराह ॥ २६ ॥

॥ मूलम् ॥—साहू निसाइचरिसे । जामे वेरत्तियं गहियकावं ॥ सज्जायं कुणइ तहा
। असंजया जह न जगंति ॥ २७ ॥ व्याख्या—साधुनिशयाश्रमे यामे चतुर्थाशदक्षणे
विगता रात्रिर्विरात्रिस्त्रयां त्रवं वैरात्रिकं कावं गृहीत्वा मंदस्वरेण तथा स्वाध्यायं सूत्रार्थ-
परिवर्तनादिरूपं करोति, यथाऽसंयता गृहगोधादयो महिषादयो वा न जायति. एतेन सं-

उप वि- यतान् जागरयतोऽपि न दोष इत्युक्तं. कालग्रहणविधिश्च यथासंप्रदायमवसेयः. ॥ ११ ॥

ताभा.४

१०३४

॥ मूलम् ॥—तो पक्विसित्तु कालस्स । तस्स पात्रादयं च गहिज्जण ॥ पहरस्स चउ-
त्थंसे । उव्विहभावस्सयं कुणइ ॥ १८ ॥ उयात्था—ततः स्वाध्यायकरणानंतरं “ तस्सत्ति ”
पंचम्यर्थे षष्ठी प्राकृतत्वात्. तस्माद्द्वैत्रिकात्कालात्प्रतिक्रम्य प्रजाते त्रवं प्राजातिकं कालं
ग्रहीत्वा तस्यैव प्रहरस्य चतुर्थीशो सावशेषे सति षड्विधभावश्चक्रं करोति. तत्करणविधिः—
पढमं चिय सामादञ्चं कट्ठिज्जण चरित्तविसुत्तिनिमित्तं पणवीसूसासपरिमाणं काउसग्गं करं-
त्ति, तउ नमुक्कारेण पारित्ता दंसणविसुत्तिनिमित्तं चउवोसत्थयं पढंत्ति. पणवीसूसासपरि-
माणमेव काउसग्गं करंत्ति. तउ नमुक्कारेण पारित्ता सुअनाणविसुत्तिनिमित्तं सुअनाणत्थुइं
करंत्ति काउसग्गं च तस्सुत्तिनिमित्तं करंत्ति. तत्थ य पाउत्तियत्थुइमादयं अदिगयकाउस-
ग्गपज्जंतमदयारं चिंतंत्ति. तउ नमुक्कारेण पारित्ता सिक्काण शुइं काज्जण उक्कुरुअ निविठा-
मुहणत्थयं पक्विविच्चा स सीसोवरियं कायं पमज्जंत्ति. तउ वंदिता आलोयंत्ति. तउ सामा-
दयत्थुव्वयं पक्विक्रमंत्ति, तउ वंदणत्थुव्वयं खासंत्ति. तउ कयक्किइक्कम्मा सामादयत्थुव्वयं काउस-

गं करंति, तस्य य चिंतंति कस्य निजगे निजता वयं, गुरहिं तो तारिसं तवं पवज्जासो
 जारिसेण तस्स हाणीन जवइ. तस्यो चिंतंति छम्मासखमणं करेसो. एगदिवसेण ऊणं तहावि
 न सकेसो तउ बत्तीसइमं तीसइमं जाव चउरथं आयंविदं एगठाणं एगासणं गुरिमहं नि-
 विगइं पोरिसिं नमुक्कारसहिंयं चत्ति. एवं जं समत्था तवं काउं तमसइभावाहिं य ए करं-
 ति. पढा वंदित्ता गुरसस्विकयं पयजंति. सव्वे नमुक्कारइत्तागा समगं उहुंति वोसरावंति निसी-
 यंति य. एवं पोरिसिमाइसु विजासा. तउ तित्ति शुईअ आपसइगं दिंति, जहा धरकोइ-
 लाइसत्ता न उहुंति. तउ बहुवेदं संदिसावंति, जइ चेईयाइं अस्थितो वंदंति, एवं च पफि-
 क्रमणकादं तुदंति, जहा पफिक्रंताणं थूइ अवसाणे वेव पफिदेहणा जवइत्ति. ॥ ३८ ॥

॥ मूद्यम् ॥—तो सव्वदोसमुक्कं । अचलमणणेवगजगमुक्कफुउ ॥ अंगोवहिपफिदेइं ।
 करेइ तो सोहए वसहिं ॥ ३९ ॥ व्याख्या—तत आवश्यकानंतरं उत्कटकः पुतास्पृष्टभूत-
 लः सन् अंगोपधेः शरीरपरिजोगयानां मुखगोतिकाद्युपकरणानां प्रतिदेखनां करोति. ननु कः
 प्रतिदेखनायाः प्रारंभकालः ? उच्यते—स्तुतिप्रणनानंतरं—सुहृणचय रयहरणे । हु निसि-

जा चोद्यपदकषणतिष् ॥ संभारुत्तरपट्टे । इक्कारसमे तहा इंडे ॥ १ ॥ इत्येतावत्सूपकरणेषु य-
या सूर्य उदेति, तथा प्रतिदेखना प्रारब्धव्या. एतेन ये पाण्डिरेखानिरीक्षणे प्रतिदेखनाक-
ण इति मन्यंते ते निरस्ताः, सप्रकाशाप्रकाशोपाश्रयनेन पाण्डिरेखानिरीक्षणस्यानैकांतिक-
त्वात्. उक्तं च—अरुथावासगपुवं परुपरं पाण्डिदेहा एए उ अणाएसति. पंचकल्पेऽ-
प्युक्तं—सुरोदये जिष्णाणं । पण्डिदेहणियाइ आढवणकादो ॥ शेरणणुगयंसि । उवहिणा
सो तुदेयवो ॥ १ ॥ कथं प्रतिदेखनां करोतीत्याह—सद्वदोसमुक्कमित्यादि त्रीयपि क्रिया-
विशेषणानि, सर्वैः प्रतिदेखनादोषैर्मुक्तं यथा नवत्येवं ते च षट्, यदाह—आरनफा समम-
हा । वज्जेयवा य मोसदी तइया ॥ पफ्फोफणा चउत्थी । विस्किता वेइया लडा ॥१॥ तत्र वि-
परीतकरणत्वरितं वान्यवज्जप्रहणादारनटा प्रतिदेखना १. वज्जांतः कोणसंवलनेनोपधेरुप-
रि निविश्य प्रतिदेखनाकरणेन वा संमर्दा २. तिर्यंगुध्वं अथो वा वज्जेण कुड्यादिसंघटना-
दामोसद्वित्ति प्राकुंतत्वादामर्शवती ३. रेणुगुंफितस्य वज्जस्य गहस्थवत्प्रकर्षेण धूननारप्रफो-
टिका ४. प्रत्युपेक्षितस्य वज्जस्याप्रत्युपेक्षिते केषणाड्झांचलानां वा उध्वं विक्षेपणादिद्वि-

गं करंति, तस्य य चिंतंति कस्म निजगे निजत्ता वयं, गुरहिं तो तारिसं तवं पत्रजामो
 जारिसेण तस्स हाणीन जवइ. तओ चिंतंति उभ्मासखमणं करेमो. एगदिवसेण ऊणं तहावि
 न सक्केमो तउ वत्तीसइमं तीसइमं जाव चउत्थं. आयंविदं एगठाणं एगासणं पुरिमहं नि-
 विगइं पोरिसिं नमुक्कारसहियं चत्ति. एवं जं समत्था तवं काजं तमसइभावाहिं य ए करं-
 ति. पहा वंदित्ता गुरुसखियं पयजंति. सवे नमुक्कारइत्तगा समगं उइंति वोसरावंति निसी-
 यंति य. एवं पोरिसिमाइसु विजासा. तउ तिट्ठि शुईअ आपसइगं दिंति, जहा घरकोइ-
 लाइसत्ता न उइंति. तउ बहुवेदं संदिसावंति, जइ चेईयाइं अत्थितो वंदंति, एवं च पकि-
 क्कमणकावं तुवंति, जहा पकिक्कंताणं शूइ अवसाणे वेव पक्खिहणा जवइत्ति. ॥ ३८ ॥

॥ मूलम् ॥—तो सबदोसमुक्कं । अचलमणोवगजगमुक्कुरुउ ॥ अंगोवहिपक्खिहं ।
 करेइ तो सोहए वसहिं ॥ ३९ ॥ ठ्यात्थया—तत आंवश्यकानंतरं उक्कुटकः पुतास्पृष्टयूत-
 दाः सन् अंगोपथेः शरीरपरिजोगयानां मुखपोतिकाशुपकरणानां प्रतिद्वेखनां करोति. ननु कः
 प्रतिद्वेखनायाः प्रारंभकादाः ? उच्यते—स्तु तिजणनानंतरं—मुहणत्थय रयहरणे । हुं निसि-

जा चोद्यपदकथयति ए ॥ संथारुतरपदे । इकारसमे तथा इंडि ॥ १ ॥ इत्येतावत्सूपकरणेषु य-
था सूर्यं उदेति, तथा प्रतिलेखना प्रारब्धव्या. एतेन ये पाणिरेखानिरीक्षणे प्रतिलेखनाक्-
ण इति मन्यंते ते निरस्ताः, सप्रकाशाप्रकाशोपश्रयनेदेन पाणिरेखानिरीक्षणस्थानैकांतिक-
त्वात्. उक्तं च—अरुणावासगपुवं परुपरं पाणिपडिदेहा एए उ अणाएसति. पंचकदपेऽ-
प्युक्तं—सुरोदये जिणाणं । पन्दिदेहणियाइ आहवणकावो ॥ शेरणणुगयंसि । उवहिणा
सो तुदेयवो ॥ २ ॥ कथं प्रतिलेखनां करोतीत्याह—संवदोसमुक्रमित्यादि त्रीण्यपि क्रिया-
विशेषणानि, सर्वैः प्रतिलेखनादोषैर्मुक्तं यथा नवत्येवं ते च षट्, षडाह—आरजना ससम-
दा । वज्जेयवा य मोसवी तइया ॥ पफोफणा चजत्थी । विस्किता वेइया षटा ॥१॥ तत्र वि-
परीतकरणरविरितं वान्यवस्त्रग्रहणादारजटा प्रतिलेखना १. वज्रांतः कोणसंवत्तनेनोपधेरुप-
रि निविश्य प्रतिलेखनाकरणेन वा संमर्दा २. तिर्यग्दुध्वं अथो वा वज्रेण कुज्यादिसंघटना-
दामोसखिति प्राकृतत्वादामर्शवती ३. रेणुशुं कितस्य वज्रस्य गृहस्थवरप्रकर्षेण धूननात्प्रफो-
टिका ४. प्रत्युपेक्षितस्य वज्रस्याप्रत्युपेक्षिते क्षेपणादज्जांचलानां वा ऊध्वं विक्षेपणाद्विधि-

सा ५. षष्ठी वेदिका, अत्र संप्रदायः—“वेदया पंचविहा, पञ्चसा, तं जहा—उह्ववेदया १, अहोवेदया २, तिरियवेदया ३, उह्वत् वेदया ४ एगत् वेदया च ५. तस्य उह्ववेदया जवरि जाणुगाणं हस्थे काऊण पक्षिवेहेइ. अहोवेदया अहोजाणुगाणं हस्थे काऊण पक्षिवेहेइ. तिरियवेदया संनासयाणं मऊकेणं हस्थे नेऊण पक्षिवेहेइ. हुह्वत् वेदया बाहाणं अंतरा दोवि जाणुगा काऊण पक्षिवेहेइ. एगत् वेदया एगं जाणुगं बाहाणं अंतरे काऊण पक्षिवेहेइसि. इमे दोषाः प्रतिदेखनायां त्याज्याः. अन्येऽपि—पसिद्धिपदंबलोला । एगामोसा अणेगरुवधूणा ॥ कुणइ पमाणे पमायं । संकिए गणणोवयं कुजा ॥ १ ॥ अहदं वखं शुळतः प्राश्रिखला, विषमग्रहणेन वखांचलानां प्रदंबनात्प्रदंबा, यूमौ पाणौ वा प्रत्युपेदयमाणवखस्य लालनाद्धोला, मध्ये गृहीत्वा हस्ताभ्यां वखं धर्यथंस्त्रिभागशेषं करोतीत्येकामर्शा. संख्यातिक्रमेण आस्फोटादिकराणाद्युगपदनेकवखप्रत्युपेदणानेकरूपधूनना, प्रमाणे प्रस्फोटादिसंख्यायां प्रमादं करोति, शंकिते संदेहे सति गणनांशुद्विरेखास्पर्शनादिना द्वित्रिसंख्यास्मिका तामुपगहति गणनोपगमं यथात्रवत्येवं प्रस्फोटादिकं कुर्वतो दोषः. कथं तर्हि प्रति-

लेखनां कुर्यादित्याह—‘अचलंति’ अचलं दृढं यथा जवत्येवं. अचलग्रहणेन शेषा अपि
 तद्गुणाः सूचिताः, तथा—उहं धिरं अतुरियं । सर्वं तावत्थमेव पक्वलेहे ॥ तो वीयं
 पक्वोडे । तद्वयं च पुणो पमज्जिजा ॥ १ ॥ अण्णविद्यं अत्रलियं । अण्णुबंधि अमोसखिं
 वेव ॥ उट्पुरिमानवखोडा । पाणिपाणपमज्जाणं वेव ॥ २ ॥ अनयोड्यारिया—तत्र उध्वं
 कायतो वल्लतश्च. कायत उरुकुटिको वल्लतस्तिर्यक् प्रसारितवन्नाः, न तु कायत जस्थाय व-
 खं वा उध्वीकुल प्रत्युपेक्ष्यते, तथा संप्रदायत्वात्. स्थिरं दृढहस्ततया गहीतं, अत्ररितं
 अद्भुतं यथा जवत्येवं सर्वं वखं तावत्प्रत्युपेक्षेत निरीक्षेत, न तु प्रस्फोटयेत्. तत्र च यदि
 जंतून् पश्यति ततो यतनयान्यत्र संक्रमयति, तददर्शनेन ततो द्वितीयमिदं कुर्यात्. यद्भुत
 प्रस्फोटयेत्. तृतीयं च पुनरिदं कुर्यात्प्रभुत प्रभुड्यात्. कथं पुनः प्रस्फोटयेत् प्रभुड्यादित्याह—
 अनतितं यथा वपुषो वल्लस्य वा नर्तनं न जवति. अवलितं यथात्मनो वल्लस्य वा वलनं
 मोटनं न भवति. अननुबंधि न निर्व्यवच्छेदं, किंतु लक्ष्यमाणप्रस्फोटनादिविजागं. ‘आमो-
 सखिति’ तिर्यगुध्वमंधश्च कुड्यादौ परामर्षरहितं यथा जवत्येवं, किमित्याह—‘पुरिमसि’

ता ५. षष्ठी वेदिका, अत्र संप्रदायः—“वेदया पंचविहा पन्नता, तं जहा-उह्ववेदया १, अहोवेदया २, तिरियवेदया ३, उह्वज्.वेदया ४ एगज वेदया च ५. तस्य उह्ववेदया जवरि जाणुगाणं हरथे काऊण पन्निवेहेइ. अहोवेदया अहोजाणुगाणं हरथे काऊण पन्निवेहेइ. तिरियवेदया संनासयाणं मज्जेणं हरथे नेऊण पन्निवेहेइ. उह्वज् वेदया बाहाणं अंतरा दोवि जाणुगा काऊण पन्निवेहेइ. एगज वेदया एगं जाणुगं बाहाणं अंतरे काऊण पन्निवेहेइति. इमे दोषाः प्रतिदेवनायां त्याज्याः. अन्येऽपि—पस्सिट्ठिपत्तंबलीला । एगामोसा अणेगरुवधूणा ॥ कुणइ पमाणे पमायं । संकिए गणणोवयं कुजा ॥ १ ॥ अइदं वखं शुक्कतः प्रशिथिला, विषमग्रहणेन वख्हांचलानां प्रत्तंबनारप्रत्तंबा, शूमो पाणो वा प्रत्युपेइयमाणवखस्य दालनद्धोला, मध्ये शुहीत्वा हस्ताभ्यां वखं वर्षयंजिभागशेषं करोतीत्येकामर्शा. संख्यातिक्रमेण आस्फोटादिकरणधुगपदनेकवखप्रत्युपेइणाडानेकरूपधूनना, प्रमाणे प्रस्फोटादिसंख्यायां प्रमादं करोति, शंकिवे संदेहे सति गणनायुजिरेखारपर्यनादिना द्वित्रिसंख्यास्मिका तामुपगच्छति गणनोपगमं यथात्तवत्येवं प्रस्फोटादिकं कुर्वतो दोषः. कथं तर्हि प्रति-

लेखनां कुर्यादित्याह—‘अचलंति’ अचलं. दृढं यथा ज्वल्येवं. अचलप्रहणेन शेषा अपि तद्गुणाः सूचिताः, तथा—‘उहुं धिरं अतुरिषं । सवं तावत्थमेव पक्रिवहे ॥ तो बीषं पक्रोडे । तद्व्यं च पुणो पमज्जिजा ॥ १ ॥ अण्णाविषं अवलियं । अण्णुबंधि अमोसद्धिं चैव ॥ उट्पुरिमानवखोडा । पाणीपाणपमज्जाणं चैव ॥ २ ॥ अनयोर्ध्याख्या—‘तत्र ऊर्ध्वं कायतो वल्लतश्च. कायत उरुकुटिको वल्लतस्तिर्यक् प्रसारितवज्रः, न तु कायत उरथाथ व-
खं वा ऊर्ध्वीकुल्य प्रत्युपेक्ष्यते, तथा संप्रदायत्वात्. स्थिरं दृढहस्ततया गृहीतं, अत्ररितं अद्भुतं यथा ज्वल्येवं सर्वं वल्लं तावत्प्रत्युपेक्ष्यत निरीक्ष्यत, न तु प्रस्फोटयेत्. तत्र च यदि जंतून् पश्यति ततो यतनयान्यत्र संक्रमयति, तददर्शनेन ततो द्वितीयमिदं कुर्यात्. यद्भुत प्रस्फोटयेत्. तृतीयं च पुनरिदं कुर्यादद्भुत प्रसृज्यात्, कथं पुनः प्रस्फोटयेत् प्रसृज्यादित्याह—
अनर्तितं यथा वपुषो वल्लस्य वा नर्तनं न ज्वलति. अवलितं यथात्मनो वल्लस्य वा वलनं मोटनं न भवति. अननुबंधि न निर्ध्ववच्छेदं, किंतु लक्ष्यमाणप्रस्फोटनाद्विजागं. ‘आमो-
सद्धित्ति’ तिर्यगूर्ध्वमथश्च कुड्यादौ परामर्शरहितं यथा ज्वल्येवं, किमित्याह—‘पुरिमत्ति’

षट्पूर्वाः, पूर्व क्रियमाणतया तिर्यक्कृतवस्त्रप्रस्फोटारमकाः क्रियाविशेषा येषां ते षट्पूर्वाः, ततो नवाखोटकाः प्रस्फोटनरूपाः कर्तव्याः. पाणो प्राणिनां कुंवादीनां प्रमार्जनं प्रस्फोटन-
त्रिकत्रिकोत्तरकाळं त्रिसंख्यं प्राणिप्राणप्रमार्जनं कर्तव्यमिति गार्थः. तथा “अणुषोवज-
गति” अनन्योपयोगं प्रतिदेखनाद्यतिरिक्तोपयोगरहितं यथा नवत्येवं. यदाह—पन्दिदेह-
णं कुण्तो । मिहो कहं कुणइ जणवयकहं वा ॥ देइच्च पच्चत्काणं । वाएइ सयं पन्दिबइ
वा ॥ १ ॥ पुहवीआउक्काए । तेजवाउवणस्सइतसाणं ॥ पन्दिदेहणापमत्तो । जएहंपि विरा-
हगो होइ ॥ २ ॥ एवं प्रातस्यां प्रतिदेखनां कृत्वा प्रतिदेखनासमाप्तिसमकाळं चोक्रगते
सूर्ये वसतिं शोधयति प्रमार्जयति. “तज्ज वसहिं पमज्जियकाळं निवेयंति. अणो जणंति
शुइसमणंतरमेव काळं निवेयंती” त्यनुक्तमपि दृष्टव्यं. ॥ २९ ॥

॥ मूलम् ॥—अह वंदिउण सूरी । पुहइ कायवमज्ज किं चंते ॥ गुरु आप्सेण कुण-
इ । वेयावच्चं च सज्जायं ॥ ३० ॥ उपास्या—अथ वंदित्वा सूरिमाचार्यं, उपलक्षणत्वादन्य-
मपि पुरस्कृतमुपाध्यायादिकं पृहति, यत्पृहति तदाह—हे नदंत ! अथ मया किं कर्तव्य-

मिति. ततस्तस्य योग्यतां विज्ञाय च किं, तौ वैद्यावृत्तं कुरु ? स्वाध्यायं वा अभीष्वेति. ततः
 स साधुर्गुर्विदेशेन करोति वैद्यावृत्तं स्वाध्यायं वा, न पुनः स्वबुद्ध्या किञ्चित्कुर्यात्, यदाह—
 बृहद्ब्रह्मसमृद्ध्या—वसेहिं. मासकृमासखमणेहिं ॥ अकरंता गुरुवयणं । अणंतसंसारिया
 त्रणिया ॥ १ ॥ ३० ॥ ततश्च—

॥ मूलम् ॥—किञ्चूणपोरसीष । अपनिक्रंतो य चरमकावसस ॥ सुअविहिणा आसी-
 णो । पन्तिवेहद् पत्तनिजोमं ॥ ३१ ॥ व्याख्या—इह चतुर्द्धाविचक्रस्य नत्रसो यदा प्रथमं
 ज्ञाणं किञ्चिन्मूनं सूर्यः प्राप्तो त्रवति तदा किञ्चिद्भूना पौरुषी. अस्याश्च परिज्ञानाय—आ-
 सहे मासे दोपया । पोसे मासे चउपया ॥ चित्तोसोएसु मासेसु । तिपया ह्वह पोस्सी
 ॥ २ ॥ अंगुलं सत्तरत्तेण । पस्केण य दुअंगुलं ॥ बहूए हायए वावि । मासे मासे चउ अंगु-
 लं ॥ २ ॥ जिठामूले आसाह-सावणे उहिं अंगुलेहिं पडिदेहा ॥ अहहिं वीणतीयंमि । त-
 इए दस अहहिं चउरथे ॥ ३ ॥ इत्थेतजाथात्रयं स्मयं. सुप्रसिद्धत्वाच्च न व्याख्यातं, नवरं
 सत्तरत्तेणति ससाहोरत्रेण, एतच्च तिथिपातपद्मापेक्षयोक्तं. अन्यथा सत्तरत्रेण साङ्गनेति

षट् पूर्वाः, पूर्वं क्रियमाणतया तिर्यक्कृतवस्त्रप्रस्फोटारमकाः क्रियाविशेषा येषां ते षट्पूर्वाः, ततो नवाखोटकाः प्रस्फोटनरूपाः कर्त्तव्याः पाणो प्राणिनां कुंवादीनां प्रमार्जनं प्रस्फोटन-
त्रिकत्रिकोत्तरकाळं त्रिसंख्यं प्राणिप्राणप्रमार्जनं कर्त्तव्यमिति भाषार्थः. तथा “अणसोवज-
गति” अनन्योपयोगं प्रतिवेखनाद्यतिरिक्तोपयोगरहितं यथा नवत्येवं. यदाह—पकिवेह-
णं कुणंते । सिहो कहं कुणइ जणवयकहं वा ॥ देइच्च पच्चस्काणं । वाएइ सयं पकिवइ
वा ॥ १ ॥ पुढवीआउक्काए । तेजनाऊवणस्सइतसाणं ॥ पकिवेहणापमत्तो । जएहंपि विरा-
हगो होइ ॥ २ ॥ एवं प्रातस्यां प्रतिवेखनां कृत्वा प्रतिवेखनासमाप्तिस्मकालं चोत्तमते
सूर्ये वसतिं शोभयति प्रमार्जयति. “तज वसहिं पमज्जियकालं निवेयंति. अषे नणंति
शुइसमणंतरमेव कालं निवेयंती” त्यनुक्तमपि दृष्टव्यं. ॥ २९ ॥

॥ मूलम् ॥—अहं वंदिऊण सूरी । पुवइ कायवमज्ज किं नंते ॥ गुरु आप्सेण कुण-
इ । वेयावच्चं च सज्जायं ॥ ३० ॥ त्थाख्या—अथ वंदित्वा सूरिमाचार्यं, उपलक्षणत्वादन्य-
मपि पुरस्कृतमुपाध्यायादिकं पृहति, यत्पृहति तदाह—हे नदंत ! अथ मया किं कर्त्तव्य-

मिति. ततस्तस्य शोधयतां विज्ञाय वक्ति, तौ वैश्वर्यं कुरु ? स्वाध्यायं वा अधीष्वेति. ततः
 स साधुर्गुर्वीदेशेन करोति वैश्वर्यं स्वाध्यायं वा, न पुनः स्वबुद्ध्या किञ्चिदकुर्यात्, यदाह-
 तद्वद्वमदसमदुवा—तसेहिं मासकृमासखमणेहिं ॥ अकरंता गुरुवयणं । अणंतसंसारिया
 ज्ञणिया ॥ १ ॥ ३० ॥ ततश्च—

॥ मूलम् ॥—किञ्चूणपोरसीए । अपकिंक्रंतो य चरभकालस्स ॥ सुअविहिणा आसी-
 णो । पन्निवेहइ पत्तनिजोगं ॥ ३१ ॥ व्याख्या—इह चतुर्कृविनकस्य नत्रसो यदा प्रथमं
 ज्ञाणं किञ्चिन्न्यूनं सूर्यः प्राप्तो ज्ञवति तदा किञ्चिद्वना पौरुषी. अस्याश्च परिज्ञानाय—आ-
 साहे मासे दोपया । पोसे मासे चउपया ॥ चित्तानोएसु मासेसु । तिपया हवइ पोरिसी
 ॥ १ ॥ अंगुलं सत्तरसेण । पक्केण य दुअंगुलं ॥ वहुए हायए वावि । मासे मासे चउ अंगु-
 लं ॥ २ ॥ जिठामूले आसाढ-सावणे उहिं अंगुलेहिं पडिबेहा ॥ अइहिं वीयतीयंसि । त-
 इए दस अइहिं चउत्थे ॥ ३ ॥ इत्थेतजाथात्रयं सधं, सुप्रसिद्धत्वाच्च न व्याख्यातं, नवरं
 सत्तरसेणंति सप्ताहोरत्रेण, एतच्च तिथिपातपक्षाधिकयोक्तं, अन्यथा सत्तरत्रेण साङ्केनेति

दृष्टव्यं. तस्यां च किञ्चिद्भ्रनपौरुष्यां चरमकालस्य प्राजातिकस्य, तद्भ्रनान्ने वैरात्रिकस्याप्यप्रति-
 क्रांतिश्चतुर्थपौरुष्यां तद्वद्वेन स्वाध्यायमानत्वात्. यच्चूर्णः—वेद्यत्तियपानाद्रथा दिवसद्वा धित-
 वा चैव, आसीन उपविष्टः. पुबहे अपरक्ले मुरुपत्तियमाद् पडिदेहा, इति वचनान्मुखपोति-
 कां प्रत्युपेक्ष्य ततः पात्रनियोगं वा पात्रप्रतिबद्धोपकरणजातं प्रत्युपेक्षते, कथं? श्रुतविधिना
 आगमोक्तरीत्या, श्रुतविधिश्चायं—पायसस पायबंधो सोया जवजतो तद्वेसो मुहुणंतएण गुहं-
 शुलद्रयं शुलीज पकवाणि जवकुसुयजाणवस्थे पदिसंथाद्सु तन्न जवे ॥ ३१ ॥ अथ द्विती-
 यपौरुषीकर्तव्यमाह—

॥ मूलम् ॥—बीयाद्रए पोरसीए । अणुपेहइ पुवगहियसुअमरथं ॥ त्रिस्काकालंमि
 मुणी । गुरुपुरज करइ जवजगं ॥ ३२ ॥ व्याख्या—द्वितीयायामर्थपौरुष्यां प्रासायां पूर्वग्रही-
 तस्य श्रुतस्यार्थमनुप्रेक्षते स्मरति, ततो त्रिङ्काकाले प्राप्ते, त्रिङ्काकालश्चोत्सर्गतस्तृतीयपौरु-
 षीरूपः स्थविरकटिपकानां, यत्र लोको यदा चुंके तत्र तदानौ वा एतेन अकालचर्या निषि-
 ङ्गा, यदार्ध-अकाले चरसि त्रिकसू । कालं नो पकिलेहसि ॥ अणुपाणं च किलामेसि । स-

त्रिवेसं च गरिहसि ॥ १ ॥ तदानीं त्रिकार्थी मुनिर्गुरुणां पुरत उपयोगं करोति, अत्रौष-
 वृत्तिः—पठममायुष्ये यदुत संदिससह उवजगं करेमि, उवजगकरावणिञ्चं करेमि काजस्स-
 भां, अठहिं जसासेहिं नमोकारं चित्तेइ, तउ नमोकारेण पारित्ता नणइ, संदिसह आयरि-
 उ नणइ दाभो, साहु नणइ तहत्ति. तउ आयरिउ नणइ, जह गहिंयं पुवसाहूहिंत्ति, त-
 उ आवस्सियाए जस्स जोयुत्ति जं जं संजमस्स उवगारे वहुइ. तं तं गिहिससामित्ति
 ॥ ३३ ॥ ततः किमित्थाह—

॥ मूलम् ॥—आवस्सियाइ चलिउ । अच्चखित्तो अणाउवो असडो ॥ जुगमित्तदत्त-
 दिट्ठी । आपपरविराहणविमुक्को ॥ ३३ ॥ अचियत्तं पफिकुडं । मामगं वा कुवं विवज्जांतो
 ॥ हिंरइ वरावरं सो । उक्कोसं जाव दोकोसं ॥ ३४ ॥ व्याख्या—निःक्रमणकालेऽवश्यकर्त-
 व्यत्वादावश्यक्रीतया चलितः शोषाश्रयादिति गम्यते, अद्याक्खित्तो गीतादिव्यासंगरहि-
 तः, अनाकुलः सर्वत्रिकाकेभ्यः पूर्वमदं गहामि, येन प्रभुतां त्रिकानां प्राप्तोमीत्यैरसुक्वरहि-
 तः, अशवः सरलचित्तः, शवो हि सारं वस्त्वशुद्धमपि शुद्धीकृत्य गृह्णीयात्, असारं च ज-

दृष्टव्यं. तस्यां च किञ्चिद्भ्रनपौरुष्यां चरमकालस्य प्राजातिकस्य, तद्भावे वैरात्रिकस्याप्यप्रति-
 क्रांतिश्चतुर्थपौरुष्यां तद्वक्षेन रनाध्यायमानत्वात्. यत्चूर्णैः—वेयत्तियपानाद्वा दिवसद्वा धित-
 वा चैव, आसीन उपविष्टः पुष्वहे अपरले मुह्यपत्तियमाद् पडिवेहा, इति वचनान्मुखपोत्ति-
 कां प्रत्युपेक्ष्य ततः पात्रनियोगं वा पात्रप्रतिबद्धोपकरणजातं प्रत्युपेक्षते, कथं? श्रुतविधिना
 आगमोक्तरीत्या, श्रुतविधिश्चायं—पायसस पायबंधो सोषा जजजतो तद्वेसो मुहुणंतएण गुहं-
 गुलद्वयं गुलीज पमलाणि जक्कुरुयनाणवत्थे पत्तिमंथाइसु तन्न जवे ॥ ३१ ॥ अथ द्विती-
 यपौरुषीकर्तव्यमाह—

॥ मूलम् ॥—बीयाद्दए पोरसीए । अणुपेहइ पुवगाहियसुअमत्थं ॥ त्रिरुकाकालंमि-
 मुणी । गुरुपुरज करइ जवजगं ॥ ३२ ॥ द्यात्वया—द्वितीयायामर्थपौरुष्यां प्रासायां पूर्वशही-
 तस्य श्रुतस्वार्थमनुपेक्षते स्मरति, ततो त्रिकाकाले प्राप्ते, त्रिकाकालश्चोत्सर्गतस्तृतीयपौरु-
 षीरूपः स्थविरकटिपकानां, यत्र लोको यदा जुंके तत्र तदानीं वा एतेन अकालचर्या निषि-
 ङ्गा, यदार्ध-अकाले चरसि त्रिकम् । कालं नो पक्खिहसि ॥ अप्पाणं च कित्तामेसि । स-

द्विवेसं च गरिहसि ॥ १ ॥ तदानीं त्रिकार्थी मुनिर्गुरुणां पुरत उपयोगं करोति, अत्रौष-
 वृत्तिः—पढसमापुब्बद् यद्दुत संदिससह उवउगं करेमि, उवउगकरावणिअं करेमि काजस-
 मां, अठहिं उसासेहिं नमोकारं चिंटेइ, तउ नमोकारेण पारिसा नणइ, संदिसह आयरि-
 उ नणइ लाभो, साहु नणइ तहत्ति. तउं आयरिउ नणइ, जह गहिपं पुवसाहूहिंत्ति, त-
 उ आवसिसयाए जस्स जोयत्ति जं जं संजमस्स उवंगारे वट्टइ, तं तं गिहिससामित्ति
 ॥ ३२ ॥ ततः किमित्याह—

॥ मूलम् ॥—आवसिसयाइ चखिउ । अच्चखित्तो अणजलो असढो ॥ जुगमित्तदत्त-
 दिठ्ठी । आयपरविराहणविमुक्को ॥ ३३ ॥ अचियत्तं पंफिकुट्टं । मांमगं वा कुट्टं विवज्जांतो
 ॥ हिंइइ वरावरं सो । उक्कोसं जाव दोकोसं ॥ ३४ ॥ व्याख्या—निःक्रमणकात्वेऽवश्यकर्त-
 व्यत्वादावश्यकीतया चक्षितः स्वोपाश्रयादिति गम्यते, अत्र्याहिसो गीतादिव्यासंगरहि-
 तः, अनाकुलः सर्वत्रिकाकेभ्यः पूर्वमदं गभामि, येन प्रभूतां त्रिकां प्राप्तोमीत्यौरुक्थपरहि-
 तः, अशतः सरलचित्तः, शतो हि सामं वरवहुंइमपि शुद्धीकृत्य गृह्णीयात्, असारं च शु-

इमप्यशुक्लीकृत्य परिहरेदिति. तथा शुगं चतुर्हस्तप्रमाणं तन्मात्रे पुरः क्षेत्रे दत्ता न्यस्ता
दृष्टिः स शुगमात्रदत्तदृष्टिः. अतिदूरचक्षुषातिसूक्ष्मासत्त्वानिरीक्षणात्, अत्यासन्नलोकने तु स-
हसा जीवं दृष्ट्वा पादसंहरणयोगात्. उपवक्ष्यन्त्वात् श्वानादीनां रक्षणार्थं पृष्टतः पार्श्वतो-
ऽपि दत्तोपयोगः. तथा “आयपरेत्यादि”, पंक्तस्थाणुगर्तश्वानसंश्रामथेनुहयहसत्यादिद्वीज-
वनादारमविराधनया बीजहरिदादिवर्जनात्परविराधनया च विमुक्तः. “अचियन्तिति” अ-
प्रीतिकं यत्र साधुप्रवेशे गृहिणां न प्रीतिः, प्रतिकुष्टं निषिद्धं. अत्र चूर्णिः—परिकुष्टं दुवि-
हं इत्तरियं आवकहियं च, इत्तरियं मयगसूयगाइ, आवकहियं अशुजा नोवमायंगादि.
“मामगन्ति” यत्र गृहाध्यको वक्ति मा मम गृहं कश्चिदागत्विति. तेदेवं कुवं विवर्जय-
न् स साधुगृहइगृहं गृहपरिपाञ्चेत्यर्थः, हिंनते. कियन्तीं भूमिं यावदित्याह—उत्कर्षतो या-
वद् द्यौ कोशौ, परतो हि समानीतमशनादि मार्गातिक्रान्तदोषदुष्टं स्याद्, यदाह विवाहप्र-
इतिः—अह नन्ते खित्ताइकन्तसस काद्याइकन्तसस मग्गाइकन्तसस, पमाणाइकन्तसस पाणनो-
यणसस के अडे पथत्ते ? गोथमा ! जेण निगन्थे वा निगन्थी वा फासुअं एसणिज्जं असण-

पाणखाइमसाइमं अणुभाए सूरिए पङ्गिगहिचा, जगए सुरे आहारमाहरेइ, एसणं गोय-
 मा ! खिचाइकंते पाणजोयणे ॥ ३ ॥ जेणं निर्गंथो वा निर्गंथी वा जावसाइमं पढमाए
 पोरिसीए पङ्गिगहिचा पङ्गिमं पोरिसिं जवायणाविचा आहारमाहरेइ, एसणं गोयमा ! का-
 दाइकंते पाणजोयणे ॥ २ ॥ जेणं निर्गंथो वा निर्गंथी वा जाव साइमं पङ्गिगहिचा परं
 अरुजोयणमेराए वीइकमाविचा आहारमाहरेइ, एसणं गोयमा ! मगाइकंते पाणभोयणे
 ॥ ३ ॥ जेणं निर्गंथो वा निर्गंथी वा जाव साइमं पङ्गिगहिचा परं वत्तीसाए कवदाणं कु-
 वकुत्तिअंरुपमाणाणं आहारमाहरेइ, एसणं गोयमा । पमाणाइकंते पाणजोअणे ॥ ४ ॥ ३४ ॥
 अथैवं हिंममानो यद्धिअत्ते तदाह—

॥ मूलम ॥—वज्जिय वत्तीस गवे—सणाइगहणेसणाइ दस दोसे ॥ गुरु अतिहिगिला-
 णाणं । पविन्नत्तं गिएहए नत्तं ॥ ३५ ॥ व्याख्या—इथ्यते साधुभिरिषेयणा नकादिशु-
 ङ्किः, सा च गवैषणैषणा ग्रहणैषणा प्रासैषणेति त्रिधा. तत्र जिघृक्षितस्य नकादिनिरीक्षणं
 गवेषणा, तद्विषयैषणा गवैषणैषणा. ग्रहणं तस्यैवादानं तदर्था एषणा ग्रहणैषणा, प्रासो

द्रमपथशुक्लीकृत्य परिहरेदिति. तथा युगं चतुर्हस्तप्रमाणं तन्मात्रं पुरः क्षेत्रं दत्ता न्यस्ता
दृष्टिः स युगमात्रदृष्टिः. अतिदूरचक्षुषातिसूक्ष्मसत्त्वानिरीक्षणात्, अत्यासन्नलोकने तु स-
हसा जीवं दृष्ट्वा पादसंहरणयोगात्. जपलक्षणत्वात् श्वानादीनां रक्षणार्थं पृष्टतः पार्श्वतो-
ऽपि दत्तोपयोगः. तथा “आयपरेत्यादि”, पंक्तस्थाणुगर्तश्वानसंप्रामथेनुहयहस्यादिद्वीज-
वनादात्मविराधनया बीजहरिदादिवर्जनात्परविराधनया च विमुक्तः. “अचियत्तंति” अ-
प्रीतिकं यत्र साधुप्रवेशे गृहिणां न प्रीतिः, प्रतिक्रुष्टं निषिद्धं. अत्र चूर्णिः—पक्विक्रुष्टं दुवि-
हं दत्तरियं आवकहियं च, दत्तरियं मयगसूयगाह, आवकहियं अशुजा गोबमायंगादि.
“सामगंति” यत्र गृहाध्यको वक्ति मा मम गृहं कश्चिदागन्नविति. तेदेवं कुद्वं विवर्जय-
न् स साधुर्गृहाद्गृहं गृहपरिपाध्येत्यर्थः, हिंस्ते. कियंतीं भूमिं यावदित्याह—उत्कर्षतो या-
वद् द्यौ क्रोशौ, परतो हि समानीतमशनादि मार्गतिक्कांतदोषदुष्टं स्याद्, यदाह विवाहप्र-
कृप्तिः—अह नंते खिन्नाइकंतस्स काष्ठाइकंतस्स मगाइकंतस्स, पमाणाइकंतस्स पाणत्रो-
यणस्स के अडे पथते ? गोयमां ! जेणं निगंथे वा निगंथी वा फासुअं एसणिंजं असण-

पाणखाइमसाइमं अणुगए सुरिए पडिगहिता, जगए सुरे आहारमाहरेइ, एसणं गोय-
 मा ! खिताइकंते पाणनोयणे ॥ १ ॥ जेणं निगंथो वा निगंथी वा जावसाइमं पढमाए
 पोरिसीए पणिगहिता पडिमं पोरिसिं जवायणाविता आहारमाहरेइ, एसणं गोयमा ! का-
 लाइकंते पाणनोयणे ॥ २ ॥ जेणं निगंथो वा निगंथी वा जाव साइमं पणिगहिता परं
 अरुजोयणमेराए वीइकमाविता आहारमाहरेइ, एसणं गोयमा ! मगाइकंते पाणभोयणे
 ॥ ३ ॥ जेणं निगंथो वा निगंथी वा जाव साइमं पणिगहिता परं बत्तीसाए कवटाणं कु-
 वकुकिअंरुपमाणाणं आहारमाहरेइ, एसणं गोयमा । पमाणाइकंते पाणनोअणे ॥ ४ ॥ ३४ ॥
 अथैवं हिंनमानो यट्ठिधत्ते तदाह—

॥ मूलम् ॥—वज्जिय बत्तीस गवे—सणाइगहणेसणाइ दस दोसे ॥ गुरु अतिहिगिळा-
 णाणं । पवित्रत्तं गिएहए नत्तं ॥ ३५ ॥ उयाख्या—इयते सायुभिरित्थेवणा नकादिशु-
 ङ्कि; सा च गवैषणैषणा ग्रहणैषणा आसैषणेति विधा. तत्र जिघृक्षितस्य नकादेर्निरीक्षणं
 गवेवणा, तद्विषयैषणा गवैषणैषणा. ग्रहणं तस्यैवादानं तदर्था एषणा ग्रहणैषणा, आसो

प्रहीतस्य त्रकादेः परिभोगस्तद्विषया एषणा आसैषणा. इयं च पुरस्ताद्व्यते, जोजनकृण
 एव तस्याधिकृतत्वात्. गवेषणैषणायां च द्वात्रिंशदोषा वर्ज्याः. यथा—साधूनामाधया संक-
 र्पेन सच्चित्तस्याचितीकरणमाधाकर्म ॥ १ ॥ यद्ग्रहिणा स्वार्थं राळं, पश्चाद्ब्रह्मदेशेन पु-
 श्यकृतं तदौद्देशिकं त्रिधा, तत्र यद्यथोद्धृतं तत्तथाभूतं यावदर्थिकादीनां चतुर्णामुद्दिश्य-
 मानमुद्दिष्टौद्देशिकं ॥ १ ॥ यत्पुनरुद्धृतं कुर्याद्विद्व्यादिना संस्क्रियते तत्कुतौद्देशिकं ॥ २ ॥
 यत्तन्मादिना जीवारंन्नेण संस्क्रियते तत्कर्मौद्देशिकं ॥ ३ ॥ एतत् त्रिविधमपि चतुर्धा, या-
 वदर्थिकार्थमुद्देशं, पाखंड्यर्थं समुद्देशं, निर्भ्रथार्थं च समादेशमिति द्वादशार्थौद्देशं. यद्विशु-
 रुकोटिसंगालुङ्गमप्यशनादि दूष्यते, तरपूतिकर्म द्विधा, तत्राधाकर्मिकधूमबाष्पादिसंपृक्तं
 सूक्ष्म तदत्याज्यं, बादरं तु आधाकर्मिकचुद्धीनाजनादिरुष्टं त्याज्यं. आधाकर्मिकशुद्धमपि
 तदिनाद्दूष्यत्वं दिनत्रयं त्याज्यं पूतिदुष्टमिति ॥ ३ ॥ यद्ग्रहिणा स्वस्य यावदर्थिकानां पाखं-
 क्रिनां यतीनां वा कृते मित्तितमेव प्रकतुमारभ्यते, तन्मिश्रं त्रिधा ॥ ४ ॥ पंक्तिगतग्रहत्रय-
 मध्यादेकग्रहे साधौ त्रिक्षां शकति द्वितीये साधौ दत्तोपयोगे तृतीयग्रहादात्री स्वहस्तादि-

स्यापितं त्रकमानयति, साऽचिरस्थापनाकल्पा. यत्साध्वर्थं गृही स्थापयित्वा भुञ्चति सा चि-
 रस्थापना. ॥ ५ ॥ यत्पुत्रादौ जोजनं याचमाने साध्वर्थमुत्थिता तथापि दास्यामीति ब्रूते
 सा सूक्ष्मा, यच्च यतीनाणंतून् यियासून् ज्ञात्वावाक् परतो वा गृही विवाहादिकं करोति,
 सा वादरा चेति प्राञ्जतिका द्विधा ॥ ६ ॥ यदंधकारस्थस्य वस्तुनो यत्तर्धं दीपादिना प्रक-
 टनं बहिरानयनं वा तत्प्राङ्करणं द्विधा ॥ ७ ॥ यत्स्वपरसत्कार्यां द्रव्यनावाभ्यां विसा-
 धितं तत्क्रीतं चतुर्धा. ॥ ८ ॥ यद्गृहघ्नं याचित्वा गृही दत्ते तत्प्राप्तियं ॥ ९ ॥ यदसारेण व-
 स्तुना सारं परावर्त्य गृही दत्ते तत्परावर्तितं ॥ १० ॥ अस्त्वग्रामात्परग्रामाटा संमुखमानीतं
 तदन्त्याहृतं, हस्तशतांतरानीतं च कल्पते ॥ ११ ॥ यन्मुद्रितकुतुपादिमुखं यतिहेतोरुन्मु-
 द्यापरिजोग्यं कथाटं चोद्घाट्य प्रदत्ते तद्गुह्यं ॥ १२ ॥ यन्माळादिभ्य उत्तार्य कुंज्रादित्रयो
 बाकुष्य करदुर्ग्राह्यं दत्ते तन्माळापहृतं जघन्यादिनेदात्त्रिधा, पाण्डुर्युत्पादनमात्रेण शिक्रकादे-
 र्गदात्री ददाति तज्जघन्यं, मंचकाद्यारोहेण मध्यमं, निःश्रेणारोहणेनोत्कृष्टं ॥ १३ ॥ स्वभा-
 सी राजादिः, प्रचुर्गृहाध्यकः, एतौ स्वापत्तमनुष्येत्रयः, स्तेनाश्च पांश्रादित्रयो बलाद्गृहाड्य

ग्रहीतस्य त्रकादेः परिभोगस्तद्विषया एषणा प्राप्तैषणा. इयं च पुरस्ताद्व्यते, योजनकृण
 एव तस्याधिकृतत्वात्. गवेषणैषणायां च द्वात्रिंशद्वोषा वर्ज्याः. यथा—साधूनामाधया संक-
 द्धेन सच्चित्तस्याचितीकरणमाधार्कर्म ॥ १ ॥ यद्ग्रहहिणा स्वार्थं राकं, पश्चाद्ब्रह्मनुद्देशेन पु-
 श्यकृतं तदौद्देशिकं त्रिधा, तत्र यद्यथोद्भूतं तत्तथाभूतं यावदर्थिकादीनां चतुर्णामुद्दिश्य-
 मानमुद्दिष्टोद्देशिकं ॥ २ ॥ यत्पुनरुद्भूतं कूरादिद्वय्यादिना संस्क्रियते तत्कृतौद्देशिकं ॥ २ ॥
 यत्त्वग्न्यादिना जीवारंशेण संस्क्रियते तत्कर्मौद्देशिकं ॥ ३ ॥ एतत् त्रिविधमपि चतुर्धा, या-
 वदर्थिकार्थमुद्देशं, पाखंड्यर्थं समुद्देशं, निर्ग्रन्थार्थं च समादेशमिति द्वादशार्थोद्देशं. यद्विशु-
 रुकोटिसंगालुद्धमप्यशनादि द्रव्यते, तत्पूर्तिकर्म द्विधा, तत्राधार्कर्मिकधूमबाष्पादिसंपृक्तं
 सूक्ष्म तदस्याज्यं, वादरं तु आधार्कर्मिकचुद्धीनाजनादिरुष्टं स्याज्यं. आधार्कर्मिकग्रहमपि
 तद्विनाद्रव्यं दिनत्रयं स्याज्यं पूतिडुष्टमिति ॥ ३ ॥ यद्ग्रहहिणा स्वस्य यावदर्थिकानां पाखं-
 क्रिनां यतीनां वा कृते मिलितमेव पक्वतुमारभ्यते, तन्मिश्रं त्रिधा ॥ ४ ॥ पंक्तिगतग्रहत्रय-
 मध्यादेकग्रहे सार्धौ त्रिधां गृह्णति द्वितीये सार्धौ दत्तोपयोगे तृतीयग्रहाद्वात्री खहस्तादि-

स्थापितं त्रकमानयति, साऽचिरस्थापनाकल्पा. यत्साध्वर्थं गृही स्थापयित्वा मुंचति सा चि-
 रस्थापना. ॥ ५ ॥ यत्पुत्रादौ त्रोजनं याचमाने साध्वर्थमुत्थिता तवापि दास्यामीति ब्रूते
 सा सूक्ष्मा, यच्च यतीनामंतून् धियासून् ज्ञात्वावार्क परतो वा गृही विवाहादिकं करोति,
 सा वादरा चेति प्राचृतिका द्विधा ॥ ६ ॥ यदंधकारस्थस्य वस्तुनो यत्तर्धं दीपादिना प्रक-
 टनं बहिरानयनं वा तत्प्राङुःकरणं द्विधा ॥ ७ ॥ यत्स्वपरसत्काट्यां द्रव्यजावाभ्यां विसा-
 धितं तत्कीतं चतुर्धा. ॥ ८ ॥ गृहह्रन्नं याचित्वा गृही दत्ते तत्प्रामित्यं ॥ ९ ॥ यदसारेण व-
 स्तुना सारं परावर्त्य गृही दत्ते तत्परावर्तितं ॥ १० ॥ यत्स्वग्रामारग्रामाटा संमुखमानीतं
 तदग्र्याहृतं, हस्तशतांतरानीतं च कल्पते ॥ ११ ॥ यन्मुद्रितकुतुपादिमुखं यतिहेतोरुन्मु-
 द्रापरित्रोग्यं कभाटं चोद्ग्राह्य प्रदत्ते तद्गुह्रितं ॥ १२ ॥ यन्मालादिभ्य उत्तार्धं कुंजादित्रयो
 वाकुष्य करदुर्ग्राहं दत्ते तन्मालापहृतं जघन्यादित्रेदात्त्रिधा, पाण्डुर्युत्पाटनमात्रेण शिककादे-
 र्यद्वात्री ददाति तज्जघन्यं, मंचकाद्यारोहेण मध्यमं, निःश्रेण्यारोहणेनोत्कृष्टं ॥ १३ ॥ स्वा-
 मी राजादिः, प्रचुर्यद्ग्राह्यकः, एतौ स्वापत्तमनुभ्येत्रयः, स्तेनाश्च पांथादित्रयो बलाडुदाह्य

यत्साधुभ्यो ददति तदाहेद्यं त्रिधा ॥ १४ ॥ यद्बहुसाधारणं अन्यैरदत्तं एको दत्ते, यच्च कौ-
 टुबिकप्रहितहादिकजोजनमध्यात्तयोरननुहया कश्चिरसाधवे दत्ते, जडो हस्ती, तरसत्कं
 पिंनं राज्ञा गजेन वाननुज्ञातं यदाधोरणः साधवे दत्ते, तरसाधारणचोद्वकजडुनेदादिसृष्टं
 त्रिधा ॥ १५ ॥ यद्ग्रहिणा मूलास्त्रे स्वार्थं कृते, पश्चात्पार्थिकानां पाखंडिनां यतिनां वा
 कृतेऽधिकं गृही क्षिपति सोऽध्यवधूरकत्रिधा. ॥ १६ ॥ इति षोडशोऽजमदोषाः ॥ इह आ-
 धाकर्म कर्मादिशिकश्च पाखंडिश्रमणनिर्ग्रथरूपं त्रेदलयं. आहारपूतिः, सिग्नाध्यवधूरकयोश्चां-
 ल्यं त्रेदलयं, बादराप्रचृतिका चेत्यविशुद्धिकोटि तद्वत्वेनापि स्पष्टं सर्वं लजंति, अनिर्वाहे तु
 विविच्य तदेव लजंति, घृतादिकं तु तावन्मात्रमेव लजंति, न शेषमिति. अथोरपादनादो-
 षाः षोडश यथा बालस्य क्षीरणमज्जनसंरनक्रीडनांकथात्रीत्वेन लब्धः पिंनो धात्रीपिंनः
 १. संदेशनयनानयरूपेण दौत्येन लब्धो दूतपिंनः २. लात्रालात्रादिनिश्चितकथनेन लब्धः
 पिंनो निश्चितपिंनः ३. जातिकुलगणकर्मशिदैरारमनो गृहस्थस्य तुल्यताख्यापनेन लब्ध
 आजीवनपिंनः ४. यो दाता यज्ञकस्तरपुरः स्वमपि तन्नकं दर्शयन् यज्ञयत्ते स वनीपकपिं-

कः ५. दातुरेणश्यादिकधनेन वैद्यादिसूचनेन वा लब्धश्चिकित्सापिंकः ६. बलविद्यातपः सं-
 पन्नस्य क्रोधत्रयादृशही दत्ते, सकोपपिंकः ७. प्रशंसितोऽपमानितो वा दातुरन्निमानेन यदा-
 दत्ते स मानपिंकः ८. पुनः पुनर्ग्रहणार्थं नानारूपकारिणो मायापिंकः ९. शूद्र्या बहुतरमट-
 तो लोत्रपिंकः १०. मातृपितृश्वश्रुश्वशुरादिसंबंधं कुर्वतः पूर्वं पश्चाद्वा दातारं स्तुवतो वा
 संस्तवदोषः ११. विद्यामंत्रौ प्राग्व्याख्यातार्थौ, चूर्णमहश्यांजनादि, योगः पादप्रक्षेपादिः, त-
 त्प्रयोगेण लब्धा विद्यामंत्रचूर्णयोगपिंडाः १५. गर्भाननपरिशाटकरणादिनाऽत्रासौ मूलकर्म-
 पिंकः १६. एते च सिद्धिता द्वात्रिंशजवेषणैषणादोषाः. ग्रहणैषणायां च दोषा दश, तद्यथा-
 शुद्धमपि पिंडमाधाकर्मादिशंकया शुद्धतः शंकितदोषः १. सचित्तेन पृथ्व्यप्वनस्पतिरू-
 पेण, अचित्तेनापि लोकागमगर्हितेन मधुमद्यमूत्रोच्चारदिना खरंदिनेन करेण राजनेन वा
 शुद्धतो अकृतदोषः २. सचित्तेषु पृथ्व्यादिवनंतरं परंपरं वा यन्निक्रिप्तं, तद्शुद्धतो निक्कि-
 सदोषः ३. सचित्तेन फलादिना लब्धं वस्तु शुद्धतः पिहितदोषः ४. हस्ते राजने वा स्थितं
 सचित्तेऽचित्ते वा निधाय तेन हस्तेन राजनेन वा यदि दात्री ददाति तदा संहतदोषः ५.

यत्साधुभ्यो ददति तदाहेयं त्रिधा ॥ १४ ॥ यद्बहुसाधारणं अन्यैरदत्तं एको दत्ते, यच्च कौ-
 टुलिकप्रहितहालिकजोजनमध्यात्तयोरननुज्ञया कश्चित्साधवे दत्ते, जडो ह्यस्ती, तत्सत्कं
 पित्रं राज्ञा गजेन वाननुज्ञातं यदाधोरणः साधवे दत्ते, तत्साधारणचोद्वकजडुभेदादनिसृष्टं
 त्रिधा ॥ १५ ॥ यद्ग्रहहिणा मूलारंभे स्वार्थं कृते, पश्चाद्यावदार्थिकानां पाखंकिनां यतिनां वा
 कृतेऽधिकं गृही क्षिपति सोऽध्यवहारकत्रिधा. ॥ १६ ॥ इति बोधशोजमदोषाः ॥ इह आ-
 धाकर्म कर्मैद्दिशिकश्च पाखंनिश्चमणनिर्धयरूपं ज्ञेयत्वं. आहारपूतिः, मिश्राध्यवहारकयोश्चां-
 र्यं ज्ञेयत्वं, बादराप्रवृत्तिका चेत्यविशुद्धिकोटि तद्ववेनापि रशुष्टं सर्वं त्यजंति, अनिर्वाहि तु
 विविच्य तदेव त्यजंति, घृतादिकं तु तावन्मात्रमेव त्यजंति, न शेषमिति. अथोत्पादनादो-
 षाः षोडश यथा बालस्य क्षीरणमज्जनभंजनकीडनांकधात्रीत्वेन लब्धः पित्रो धात्रीपित्रः
 १. संदेशनयनानयनरूपेण दौत्येन लब्धो दूतपित्रः २. दात्रादात्रादिनिमित्तकथनेन लब्धः
 पित्रो निमित्तपित्रः ३. जातिकुलगणकर्मशिल्पैरात्मनो गृहस्थस्य तुल्यताख्यापनेन लब्ध
 आजीवनपित्रः ४. यो दाता यज्ञकस्तत्पुरः स्वमपि तन्नकं दर्शयन् यद्वजते स वनीपकपि-

रुः ५. दातुरौषध्यादिकथनेन वैद्यादिसुचनेन वा लब्धश्चिकित्सापिंरुः ६. बद्धविद्यातपः सं-
 पन्नस्य क्रोधत्रयाद्ग्रही दत्ते, सक्रोपपिंरुः ७. प्रशंसितोऽपमानितो वा दातुरन्निमानेन यदा-
 दत्ते स मानपिंरुः ८. पुनः पुनर्ग्रहणार्थं नानारूपकारिणो मायापिंरुः ९. शक्या बहुतरमट-
 तो लोत्रपिंरुः १०. मातृपितृश्वश्रुशुरादिसंबंधं कुर्वतः पूर्वं पश्चाद्वा दातारं स्तुवतो वा
 संस्तवदोषः ११. विद्यासंत्रौ प्राग्भ्याख्यातार्थौ, चूर्णमदश्यांजनादि, योगः पादप्रक्षेपादिः, त-
 स्ययोगेण लब्धा विद्यासंत्रचूर्णयोगपिंडाः १५. गर्भाधानपरिश्राटकरणादिनाऽवाप्तौ मूलकर्म-
 पिंरुः १६. एते च मिलिता द्वात्रिंशत्तरेषणैषणादोषाः. ग्रहणैषणायां च दोषा दश, तद्यथा-
 शुक्रमपि पिंडमाधाकर्मादिशंक्रया गृह्यतः शंक्रितदोषः १. सचित्तेन पृथग्यप्वनस्पतिरू-
 पेण, अचित्तेनापि लोकगमगर्हितेन मधुमद्यमूत्रोच्चारदिना खरंदिनेन करेण जाजनेन वा
 गृह्यतो अक्रितदोषः २. सचित्तेषु पृथग्यादिष्वनंतरं परंपरं वा यन्निक्रिसं, तद्गृह्यतो निक्रि-
 सदोषः ३. सचित्तेन फलादिना व्रतं वस्तु गृह्यतः पिहितदोषः ४. हस्ते जाजने वा स्थितं
 सचित्तेऽचित्ते वा निधाय तेन हस्तेन जाजनेन वा यदि दात्री ददाति तदा संहतदोषः ५.

स्यविरादिभिर्दीयमानं शुक्ततो दायकदोषः ६. यदाह—शेरपहुपंफुविवर—जरिअंधत्त्वमत्तज-
 म्मत्ते ॥ करचरणछिन्नपयलिअ—नियलंहुयपाजयारूढे ॥ १ ॥ खंफइ पीसइ जुंजइ । कत्तइ
 लोढेइ विखिणइ पिंजइ ॥ दवइ विरोवइ जेमई । जा गुद्धिणि बालवन्हा या ॥ २ ॥ तहएथ-
 काए गिहइ । वट्टइ आरत्तइ खिवइ दहु जइ ॥ साहारणचोरियणं । देइ परकं परठं वा
 ॥ ३ ॥ उवइ बलिं जवत्तइ । पिट्टराय तहासपच्चवायाजा ॥ दिंतेसु एवमाइसु । उहेण सुणी
 न गिहंति ॥ ४ ॥ योग्यमयोग्यं च हे अपि संमिअ यदा ददाति तदाजनिमश्रदोषः ७. अप-
 रिणत्तं द्विधा, द्रव्यजावनेदात्. तत्र सचिंतं वरतु द्रव्यापरिणत्तं, जावापरिणत्तं द्विधा, दायकया-
 हकनेदात्. तत्र रुयोः साधारणेऽज्ञादावेकेन दीयमाने द्वितीयस्य जावो न दानपरिणामवानिति
 दायकजावापरिणत्तं, ग्राहकजावापरिणत्तं तु यत्र रुयोः साध्वोर्मध्ये एकस्य मनसि तदज्ञा-
 दिकं शुकं परिणत्तं, अन्यस्य च तदेवाशुक्रमिति ८. दध्यादिवेपकृद्विसं, तत्र च संसृष्टार्या
 पात्रकराभ्यां सावशेषद्रव्येण चाष्टौ भंगाः, अत्र समजंगेषु शुक्ततो विसदोषः, तेषु निरवशो-
 षद्रव्यतया पश्चात्कर्मदोषस्य परिहर्तुमशक्यत्वात् ९. यत्र दीयमाने परिशादिर्नैवति स छ.

दितदोषः १०. एवं एते सर्वेषुपि मिलिता द्विचत्वारिंशद्दोषाः. अथ गार्थः—एवमुक्तान्
 गवेषणाया द्वात्रिंशत्, ग्रहणैषणायाश्च दश दोषान् वर्जयित्वा साधुर्बुद्धिश्चिन्तानेभ्यः प्रवि-
 त्तकं विभागेनेत्यर्थः, त्रकं उपलक्षणात्तत्रानकमपि गृह्णाति. यद्भागमः—जह तरुणो निरु-
 वहिज । जुंजइतो मंरवीइ आयरिज ॥ असुहुस्सवीसुगहणं । एमेव य होइ पाहुणए ॥१॥
 आचार्यस्य पृथक् त्रकदिग्रहणेऽपी गुणाः—सुत्तथश्चिरीकरणं । विणजं गुरुपुअ सेहवहु-
 माणो ॥ दाणवइसक्खिबुक्खि । बुद्धीबलवरुणं चैव ॥ १ ॥ “गिलाणणंमिति” चतुर्थ्यर्थे ष-
 ठी प्राकृतत्वात्, न त्वतिश्चिर्गौरव्याद् ग्लानश्चाशक्तत्वात् त्रिकार्षं पर्यटतीति, आह—

॥ मूलम् ॥—अइसथसुअवायकहा—इएहिं गुरुजं जिणुव आयरिजं ॥ तो सो स्वयं न
 हिंरुइ । त्रिकार्ष परिचरे संते ॥ ३६ ॥ व्याख्या—अतिशयो देवादिभूतो महिमा, श्रुतं
 स्वपरसमधारसकं, वादः परवादिबदनमुद्रादायी तर्कविशेषः, कथा धर्मोपदेशः, आदिशब्दा-
 योगानुयोगदानादयः, एत्तिर्गुणैर्जिनस्तीर्थकर इव आचार्यो गुरुर्गौरव्यः, ततः स आचार्यः
 स्वयं त्रिकार्षो न हिंरते. अयं त्रावः—आचार्ये त्रिकार्षं त्राम्यति अहो ! दुष्टशिरयका अ-

स्थविरादिभिर्दीयमानं गृह्णतो दायकदोषः ६. यदाह—शेरपहुपंरुविवर—जरिअंधत्तद्वमततज-
 म्मत्ते ॥ करचरणद्विन्नपयविअ-नियदंहुयपाजयारूढे ॥ १ ॥ खंरुइ पीसइ जुंजइ । कत्तइ
 लोढेइ विखिणइ पिंजइ ॥ दलइ विरोलइ जेमइ । जा गुविणि बालवत्ता या ॥ २ ॥ तहइथ-
 काए गिहइ । घटइ आरत्तइ खिवइ दहु जइ ॥ साहारणचोरियगं । देइ परकं परहं वा
 ॥ ३ ॥ उवइ बदिं उवत्तइ । पिहुराय तहासपत्त्ववायाजा ॥ दिंतेसु एवमाइसु । उहेण सुणी
 न गिहंति ॥ ४ ॥ योग्यमयोग्यं च द्वे अपि संसिद्धा यदा ददाति तदा जनिमश्रदोषः ५. अप-
 रिणतं द्विधा, द्रव्यजावनेदात्. तत्र सचितं वस्तु द्रव्यापरिणतं, जावापरिणतं द्विधा, दायकमा-
 हकनेदात्. तत्र दुर्योः साधारणेऽज्ञादविकेन दीयमाने द्वितीयस्य जावो न दानपरिणामवानिति
 दायकजावापरिणतं, ग्राहकजावापरिणतं तु यत्र दुर्योः साध्वोर्मध्ये एकस्य मनसि तदज्ञा-
 दिकं शुद्धं परिणतं, अन्यस्य च तद्देवाशुक्रमिति ८. दध्यादिवेपकृद्धिसं, तत्र च संसृष्टान्यां
 पानकराभ्यां सावशेषद्रव्येण चाष्टौ भंगाः, अत्र समन्तगेषु गृह्णतो विसदोषः, तेषु निरवशो-
 षद्रव्यतया पश्चात्कर्मदोषस्य परिहर्तुमशक्यत्वात् ९. यत्र दीयमाने परिशाटिर्नवति स छ.

दितदोषः १०. एवं एते सर्वेऽपि मित्रिता द्विचत्वारिंशद्दोषाः. अथ गाथार्थः—एवमुक्तान्
 गवेषणाया द्वात्रिंशत्, ग्रहणैषणायाश्च दश दोषान् वर्जयित्वा साधुर्गुर्वितिथिजनैभ्यः प्रवि-
 त्तकं विभागेनेत्यर्थः, त्रक्तं उपलक्षणत्वात्पानकमपि गृह्णाति. यद्भागमः—जइ तरुणो निरु-
 वहिड । मुंजइतो संरुवीइ आयरिड ॥ असुहुससवीसुगरुणं । एमेव य होइ पाहुणए ॥१॥
 आचार्यस्य पृथक् त्रक्तादिग्रहणेऽपी गुणाः—सुत्तरथथिरीकरणं । विणुडं गुरुभूअ सेह्वबहु-
 माणो ॥ दाणवइसकिबुकि । बुद्धीबडवकूणं चैव ॥ १ ॥ “नित्ताणणंसिति” चतुर्थ्यर्थे ष-
 ष्ठी प्राकृतत्वात्, न त्वतिथिर्गौरव्याद् ग्लानश्चाशकत्वात् त्रिकार्थं पर्यटतीति, आह—

॥ मूलम् ॥—अइसयसुअवायकहा-इएहिं गुरुडं जिणुव आयरिड ॥ तो सो सयं न
 हिंरुइ । त्रिरकाए परिपरे संते ॥ ३६ ॥ व्याख्या—अतिशयो देवादिभूतो महिमा, श्रुतं
 स्वपरसमयारसकं, वादः परवादिबदनसुद्रादायी तर्कविशेषः, कथा धर्मोपदेशः, आदिशब्दा-
 योगानुयोगदानादयः, एत्तिर्गुणैर्जिनस्तीर्थकर इव आचार्यो गुरुर्गौरव्यः, ततः स आचार्यः
 स्वयं त्रिकार्ये न हिंरते. अयं नावः—आचार्ये त्रिकार्यं ब्राम्हयति अहो ! दुष्टशिश्यका अ-

स्मै भगवते नक्तमात्रमपि नानयतीति प्रकृषिता देवता गन्धमपि विनाशयेत्, श्रुतं च तस्य भृत्रिमणश्रान्तस्यापरावर्तनया परिगन्धेत्. परवादी वादार्थमागतसत्तं त्रिक्षाकमालोक्यावही-
 लयेत्. चातुर्वर्ण्यपूर्णे सदसि धर्मदेशनां वितत्य त्रिद्वार्थं त्रमन्त्रयं महिम्ना त्रश्रेयत्. अतः
 स्वयमाचार्यो न पर्यटति. जकं च-उत्पन्ननाणा जह नो अकंति । चजत्सीसबुक्राडसया जि-
 णंदा ॥ एवं गणी अठशुणोववेड । सस्थाव नो हिंनइ त्रिरककज्ज ॥ १ ॥ अत्रापवादमहा-
 'परियरेऽसंतति' असति साधुपरिवाररहितस्य तस्यापि विहरणानुज्ञानात्. सत्यपि परिवारे
 एषणाविशेषशुद्ध्यर्थं जिनकदवादिबुलनार्थं वा स्वयमपि पर्यटतीत्यपि दृष्टव्यं. ॥ ३६ ॥ अथ
 चारित्रस्याहारशुद्धिमूलत्ववर्षणाविषयं विशेषोपदेशमाह—

॥ मूलम् ॥—बुहपीक्रियावि रोगा-उरावि अट्टाण परिकिद्धंतावि ॥ त्रिंदंति ज्ञाविष-
 मणा । समणा न हु एसणं पायं ॥ ३७ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरं प्रायोयहणादागाढकार्यं
 पंचकपरिहान्याऽनेषणीयमपि श्लतोऽदुष्टा एवेति. ॥ ३७ ॥ अथ शहीतस्य नक्तस्य विधिमाह—
 ॥ मूलम् ॥—तो वसहीए पविट्ठो । निसीहियाए पक्किमे द्रियं ॥ विहिणालोइयनि-

स्मिय-सज्जातं वी सभेद्वखणं ॥ ३८ ॥ व्याख्या—ततो न कण्ठहणानंतरं वसती प्रविष्ट ‘इ-
रिचंत्ति’ ईर्ष्यापञ्चिकीं प्रतिक्रामतिः कथं प्रविष्ट इत्याह—‘निसीहियाएत्ति’ बाह्यव्यापारनि-
बन्धेन निर्हुत्ता नैषेधिकीः तथा इयं च शेषसामाचारीं सूचयति, सा चेयं-गोचरमागतः साधुः
प्रथमं वसतेरग्रद्वारे मध्यदेशे सूत्रद्वारे च त्रिषु स्थानेषु नैषेधिकीं विधत्ते. ततः सागारिका-
न्नावे पादौ प्रमाष्टि, गुरुदर्शने च नमो खमासमणामित्युक्त्वा दृषन्नमन्नं जलिवंधं रचयति.
उपर्यधश्च सुवं प्रसृज्य दंशकं स्थाने मुंचति, कटपादिकं चोपधेरपरि मुंचति. पटलकानि च
पात्रकोपरि स्थापयति, सति संजवे काथिकयादिव्युत्सर्गं विधाय गुरोः पुर ईर्ष्यां प्रतिक्रामति,
कायोत्सर्गो तु आनिर्गमप्रवेशं गोचरातिचारान् चिंतयति. “काउत्सर्गंमि तिउ चिंतइ स-
मुदाणिए अइयारे” इत्योषनिर्मुक्तिवचनात्. तथा च चूर्णीः—

“सो य अइयारो साहुणो गमणे पणुच्च होजा नत्तपाणा वा धिप्पमाणे जो अइयारो
तं अणुचिंतेऊण उत्सारेइ.” ततश्चतुर्विंशतिस्त्वं नणित्वा—अव खित्ताउत्तं । उवसंतमुव द्विधं
च नाजण ॥ अणुन्नवि तु मेहावी । आत्थोइजां सुसंधए ॥ १ ॥ इति वचनाद्व्याक्रेपादिरहितं

गुरं विज्ञाय उपयुक्ते गुरौ संदिसत्तालोचयामीत्यनुज्ञाप्य तत्पुरोऽनुत्पन्नंगान्धर्मोदयन्नन्यदजल्प-
 स्त्वित्तो मूकं नातिगाहस्वरं संयतत्राषया श्राद्धेन श्राविकया वा व्यापारं कुर्वत्या येन ना-
 जनेन हस्तेन वा यद्यथादत्तं तत्तथालोचयति. यदि पुनर्दिवसः स्वदपः, स्वयं चासौ श्रांतः,
 गुरुर्वा कुवादिर्कार्येण व्यापृतः, रत्नानस्य वा वेलातिक्रमः स्यात् तदा “गुरकम्मपञ्चकम्मं अ-
 प्य अशुद्धे उहमालोए” इति वचनात् गुरःकर्म पश्चात्कर्म अदपं न किञ्चिदस्तीत्यर्थः. अशु-
 रुं वाऽथाकर्मोदि अहपं नास्तीत्योषत एवालोचयति. ततो मुख्यपौतिकया शिरः सपटवं च
 पतद्ग्रहं प्रमाज्यं माजरियापातशंकया उर्ध्वमथस्तिर्यक्दृशं ददानो हस्तधृतपतद्ग्रहोऽर्था-
 वनतकायो नक्तपानं च गुरोर्दर्शयति. यच्च न सम्यगालोचितं तदतिचारशुद्ध्यर्थं “पकिक्क-
 मासि गोअरचरियाए त्रिक्कयरियाए” इत्यादि दंरुक्कमुक्त्वा कायोत्सर्गं करोति. तत्र च
 “अहो जिणेहिं सावजा” इति गाथां चिंतयति, नमस्कारं गाथाद्वयं चेत्यन्ये. ततः पारधि-
 त्वा चतुर्विंशतिसत्तवं त्रणित्वा यदि पूर्वं न प्रस्थापितस्तदा स्वाध्यायं प्रस्थापयति. ततः कृष्णं
 जघन्यतो गाथान्नयमात्रं स्वाध्यायं करोति, उत्कृष्टतो महाप्राणध्यानवलाच्चतुर्दशापि पूर्वा-

द्वितीयं च धातुकोनादयो दोषाः परित्यक्ता भवन्ति. एतदेवाह—“वि-

प्यतयुष्मन्...

हिलालोक्ष्य निश्चिन्तय सज्जगत् वीसमेद खणं” इत्युक्तार्थः ॥ ३८ ॥ ततः—

॥ मूलम् ॥—कथञ्चानुरादिकजो । संवरणं पारिजं बहिं पयहिं ॥ जुंजेद अपरिसाकी ।
 आलोए पंचगयदोसं ॥ ३९ ॥ व्याख्या—कृतानि, आतुराधानाः, आदिशब्दाद्वाववृक्कादय-
 स्तेषामौषधपथ्यपारिष्ठापनिकादीनि कार्याणि येन स कृतानुरादिकार्थः, यदार्थं—जे गिताणं
 पक्रियरइ से सं पक्रियरइ, जे सं पक्रियरइ से गिताणं पक्रियरइत्ति. ततःसंवरणं प्रत्याख्यानं
 पुरिमार्थादिकं पारचित्वा षड्भिः पदैराहारकारणैः, तानि चामूनि—क्षुद्रेदनोपशमार्थं १, वै-
 याहृत्यार्थं २, ईर्ष्याक्षुद्र्यार्थं ३, सप्तदशधा संयमपालनार्थं ४, प्राणधारणार्थं ५, स्वाध्यायादि-
 धर्मचिंतार्थं वा जुंके. ६. न निष्कारणं जुंके इत्यर्थः. यदाह—तल्लमस्यरे ताणे । कारणंसि
 य आगए ॥ आहारिज मेहावी । संजएसु समाहिए ॥ १ ॥ वेयण वेयावञ्चे । इरियहाए
 य संजमठाए ॥ तह पाणवत्थियाए । तडुं पुण धम्मचिंताए ॥ २ ॥ कथं जुंके इत्याह—अ-
 परिशादिः कवलान्मुखाच्च परिशादिमकुर्वन्, क जुंके ? आलोके सूक्ष्मजीवरकार्थं सप्रकाश-

स्थाने, न पुनर्यहस्थ्यादीनामात्राके, जुगुप्सादिनिबंधनत्वात्. उक्तं च—उक्रायदयावंतोवि । संजतं दुद्वहं कृणद् बोहिं ॥ आहारे नीहारे । दुर्गं छिद्य पिंरगहणे य ॥ १ ॥ “ पंचगयदी- सन्ति ” क्रियाविशेषणं, पंचसंस्थगता अत्रावं प्राप्ता दोषा प्रासेषणास्तका. यत्र भोजने त- र्यंचगतदोषं यथा त्रवरत्येव. ते चामी—वसतेर्बहिर्मध्ये बानुरूपाणि खंरुमंरुकादीनि द्र- ष्याणि संयोजयतः संयोजनादोषः १. आहारस्य प्रमाणं दान्निशकवद्यादिरूपं, यावता य- स्योदरं षज्ञगोनं पूर्यते, तावदा तदतिरिक्तं जुंजानस्य प्रमाणादोषः २. दृष्टमेतदिति रागेण जुंजानस्यंगारदोषः ३. अनिष्टमेतदिति द्वेषेण द्रुञ्जानस्य धूमदोषः ४. सत्याहारकारणेऽनु- ज्ञानस्य कारणात्रावे च जुंजानस्य कारणदोषः ५. आहारकारणानि प्रागेवोक्तानि, अकार- णानि चामूनि—उवराद्यातंकशमनार्थं १, कुद्धदेवताद्युपसर्गवारणार्थं २; पुरुषवेदाद्युदये ब्र- ह्मधारणार्थं ३, वृष्टिमहिकादो प्राणिदयार्थं ४, चतुर्थादितपश्चरणार्थं ५, अंस्यकावे शरीर- त्यागार्थं ६, वा न जुंजीत. यदाह—आयंके उवसन्गे । तितिरकया बंनचेरशुची य ॥ पा- णिदया तवहेजं । सरीरवोडेयणद्याय ॥ १ ॥ ष्यहिं बहिं वाणेहिं । अणाहारो न जो त्रवे ॥

धम्मं नाइक्कमे त्तिरक्कु । काणजोगरथो चवेत्ति ॥ २ ॥ जोजनविधिश्चायं—निद्धमहुराणि
 पुवं । पित्ताइपसमणइया खुंजे ॥ बुद्धिबलवरूणठा । दुष्कं च विगंचित्तं निरुं ॥ १ ॥ असु-
 रसुरं अचवचवं । अट्टयमविलंबियं अपत्तिसाडिं ॥ मणवयणकाययुत्तो । खुंजे अहपखिव-
 णसोही ॥ २ ॥ ३ए ॥ ततः किं कुर्यादित्याह—

॥ मूलम् ॥—बहियावियारमत्तग—धावणपमुहे करित्तु तो कज्जे ॥ पहरम्मि म चउत्थे
 सो । पत्तित्तेहइ पत्तवत्थाइं ॥ ४० ॥ व्याख्या—बहिर्विचारः संज्ञार्थं गमनं, तद्विधिश्चायं—
 इह सधावो बुक्तोत्थिताः शुक्रोदकमादायावश्यकीपूर्वं तिःकम्य युगलिताः समश्रेणिस्था-
 इत्यर्थः, अत्वरमाणा विकथारहिताः स्थंनिजासन्नभुयं प्राप्य पूर्वं उपविश्य उगतकानि गृही-
 त्वा तद्व्यानजीवापनोदार्थं तानि प्रस्फोटयन्ति. तत उत्थाय गुणवति स्थंनिवे संनासकं प्र-
 माज्यभुजानान्तु यस्यायमवग्रहमित्युक्त्वा वामोरुनिवेक्षितरजोहरणदंरुका दक्षिणकरगृहीत-
 पात्रा दिवा पूर्वोत्तरयोर्दिशोः, रात्रौ तु याम्याया अपि, तथा पवनस्य ग्रामस्य सूर्यस्य च पृष्ठमद-
 दाना निषीदन्ति. यः संसक्तग्रहणीकः स क्रम्यादिरक्षार्थं त्रायायां निवसते, अथ ज्ञाया ना-

स्ति तदा द्युत्सृज्य मुहूर्त्तमात्रं तिष्ठेत्, ते कुमयः स्वयमेव परिणमंते. स्थानिलगुणाश्चामी --
 अणानायमसंबोष् । परस्सणुवधाक्षर ॥ समे अणुसिरे यावि । अचिरकालकयंमि य ॥ १ ॥
 विधिणे दूरमोगादे । नासन्ने बिलवज्जिष् ॥ तस्यपाणवीयरहिष् । उच्चारार्क्षिणि वोसिरे ॥
 ॥१॥ अन्योर्लेशतो व्याख्या — आपातोऽज्यागमः, संबोको दर्शनं, तत्र मनोज्ञसंयतवर्जमि-
 तरस्वपरपक्षपातसंबलसंबोकरहितै. परस्यानुपधातिके यत्र कस्यापि बाधा न त्रवतीत्यर्थः. समे
 ब्रुवमरहितैऽशुषिरे तृणादिरहितैऽचिरकालकृते यस्मिन्तुतो आन्यादिना यत्स्थंकिदं जातं,
 तस्मिन्नेव कृतौ नान्यत्र, यत्र च ग्राम एकमपि वर्षं उषितस्तत्र द्वादश वर्षाणि यावत्स्थंकि-
 दं स्यादित्यागमः. विस्तीर्णे जघन्यतोऽपि हस्तप्रमाणे, दूरमवगाढेऽन्यादिना येनाधो जघ-
 न्यतोऽपि चत्वार्यंशुत्वानि प्रासुकीभृते, शेषं स्पष्टं. ततः संज्ञां द्युत्सृज्य स्थंक्त्वासन्ने त्रिचि-
 श्रुत्केराचमंति. ततो यथा गतास्तथा व्याहृत्य नैवेधिकोपूर्वमुपाश्रये विशंतीति. मात्रकं का-
 थिकयादिजाजनं, तस्य धावनं क्षालनं, प्रमुखशब्दस्त्राध्यापयैयाहृत्यादिसंग्रहः. ततो जो-
 जनानंतरं बहिर्विचारमात्रकधावनप्रमुखानि कार्याणि कृत्वा प्रायुककारणवशाज्जाते चतुर्थे

प्रहरे स मुनिः पात्रोपकरणानि ब्रह्मणि शारीरिकानि प्रत्युपेक्षते. अत्रापि पूर्वं मुखव-
 ल्लिकां प्रत्युपेक्षते. यद्युपोषितंस्तदा शुबिदिस्तरमुपधिं प्रत्युपेक्ष्य, ततः स्वे पात्रकोप-
 धी प्रत्युपेक्षते यावदंते चोत्पदं, युक्तवांश्च चेत्तदा मुखवल्लिकानंतरं चोत्पदं प्रत्युपेक्षते,
 ततः स्वं पात्रकं, ततो गुरुणामुपधिं, ततस्ताननुज्ञाप्य स्वमुपधिं रजोहरणं चांते प्र-
 त्युपेक्षते. ॥ ४० ॥

॥ मूलम् ॥ — तो काळं सञ्ज्ञायं । तुरियंसे पक्किममिनु काळस्स ॥ सत्तावीसं पेहेइ ।
 थंकिवे तडुवज्जासो ॥ ४१ ॥ थ्याख्या — ततः प्रत्युपेक्षणानंतरं स्वाध्यायं कृत्वा उपलक्ष-
 णत्वादन्यदपि वैशाहत्यादिकं कृत्वा तुर्यांशे तस्यैव प्रहरस्य चतुर्थ्यागो सावर्षेण सति का-
 लारप्राप्तिकारैशान्निकाद्या प्रतिक्रम्य “ दिवसचरिमपोरि-सिए चउप्पागवसेसाए ॥ का-
 लगहणमुमिठ । तडं पक्किवेहियवाडं ॥ १ ॥ इति चूर्णिवचनात्. त्रीणि कालयोग्यानि जघ-
 न्यतोऽपि हस्तांतरितानि स्थंकिवानि, तथा द्वादशद्वादशोच्चारप्रश्नवणयोः, तत्र द्वारस्यांत-
 रासन्ने मध्ये दूरे च त्रीणि अथ्यानिकानि स्थंकिवानि संज्ञातः सन् प्राणि सुखेन यायात्.

तथा त्रीणि अनध्यासिकानि तेजयोऽत्रिकि स्थंजितानि, अतीवातुरोऽध्यासिकानि यावजंतु-
 भशक्ती येषु संज्ञामुत्सृजेत्. एवमेतानि द्वारस्थांतः षट्, एवं द्वाराद्बहिरपि षट्, यथा एता-
 नि द्वादशोच्चारस्य, तथा द्वादश प्रश्नवणस्यापि, सर्वधिणे सप्तविंशति स्थंजितानि, तदुपयु-
 क्तोऽनन्यध्यातः सन् सा साधुः प्रत्युपेक्षते, यथा चतुर्विंशति स्थंजितानि प्रत्युपेक्ष्य ततः
 कावस्थंजितानि प्रत्युपेक्षते. यदाह—चतुर्नागवसेसाए । चरिमाए पक्रिमिनु कावस्स ॥
 उच्चारे पासवणे । ताणे चउवीसदं पेहे ॥ १ ॥ अहियासिया य अंते । आसजे चैव मज्ज
 दूरे य ॥ तिजेव अणहियासि य । अंतो लच्च बाहिरत्तं ॥ २ ॥ एमेव य पासवणे । चारस्स
 चउवीसदं तु पेहिया ॥ कावस्स य तिन्नि जवे । अह सूरुो अरथमुववाह ॥ ३ ॥ ४१ ॥
 अथ सांध्यं विधिमाह—

॥ मूलम ॥—अरथमिए दिणनाहे । सबविचारस्स उ गुस्समभक्कं ॥ गिहिय पत्तंसकावं
 । पहरं पकरेइ सज्जायं ॥ ४३ ॥ द्याय्या—स्थंजितप्रत्युपेक्षणसमकालं अस्समिते मय्यार्थ-
 धिवे दिननाथे सुखे गुरोः समदं सत्यापितावश्यकाः, अब विधिः—यदि चैत्यग्रहे स्थिता-

क्षदा पूर्वं चैत्यानि वंदंते. यद्भवहारचूर्णः—जह चैश्चधरे विद्या वेयादियं कालं पक्किंता
 अकए आवरसएणे से कए आवरसए चेइए न वंदंति मासवधु. ततो यद्यद्याक्षिसो गुरु-
 स्तदा सर्वे गुरुणा सह प्रतिकमितुमारचंते. यदि पुनर्धर्मकथादिना ङ्याक्षिसो गुरुस्तदा सा-
 धवो गुरुनापृच्छ्य यथा उद्येष्टमावश्यकभूमौ संतिष्ठंते. तस्य पक्किमंताण इमा उवणा, तस्य
 य पुवामेव जायंता करेसि चंते सामाहयमिति सुचं करंति. ततः कार्योत्सर्गेऽपि स्थिताः सू-
 चार्थो स्मरंति, तावथावद् गुरुरागच्छति. ततो गुरुः सामाधिकसूत्रमाकुष्य कार्योत्सर्गस्थो द्वै-
 वसिकमतीचारं चिंतयति, तेऽपि कार्योत्सर्गस्था एव द्वैवसिकमतिचारं चिंतयंति. अयं चा-
 वश्यकविधिरामूर्ध्वं चूर्णुक्त एव लिख्यते—इह किर साहुणो कथसयलवेयादियं करणिजा.
 सूरस्थमणवेद्याए सामाहयाइं सूचं कड्डिजा दिवसाइयाधिवंतणस्थं काउत्समणं करंति. तस्य
 य भोससूहणंतगाइयं अहिगयच्चिटा काउत्समणपज्जवसाणं दिवसाइथारं चिंतंति, तज्ज नमु-
 करेण पारिजा चउविसस्थयं पढंति. तज्ज संकासणे पक्किवेहिजा उक्कुअनिविद्धा सुहुणंतयं
 पक्किवेहिजा सस्सिसोन्नरियं कायं पमज्जांति, तज्ज परेणं विणएण तिगारणसुऊं किइकम्मं क-

रंति. एवं वंदिता उत्थाय उत्तयकरगहियरत्तह रणा अकावयणकाया पुत्रपरिवितिष दीसे
 जहा रायणियाए संजयनासाए जहा गुरुसुणंति, तथा पवहुमाणसंवेगा मायामयविषयमुक्ता
 अप्यणो विसुद्धिनिमित्तमाद्योयंति. जइ नरिथ अइयारो ताहे सीसेण संदिसहत्ति नणिण
 गुरुहिं पत्तिक्रमहत्ति नणिणयवं. अह अइयारो पायत्थित्तं पुरिमहाइ दिति, तत्तं गुरुदिन्नपाय-
 त्थिता विहिणा निसीइता समत्तावत्ताविथा सम्ममुवउत्तो अणवत्थपसंगतीया पए पए सं-
 वेगमावजमाणा दंसमसगाइ अणणेमाणा पयंपएण सामाइयमाइयं पत्तिक्रमणसुत्तं कहुंति.
 जाव तस्स धम्मस्सत्ति पयं. तत्तं तथुत्थिया अप्युत्थित्ति आराहणाए इच्चाइं जाव वंदासि
 जिणे चत्तवीसंत्ति नणिता खामणानिमित्तं किइकम्मं करिता नणंति, इत्थामि खंमासमणो
 त्वत्थित्ति अत्ततरदेवसियं खामेत्तं जंकिंचियं अपत्तियं इत्यादि. पहा साहुदुत्तं खामंति,
 तत्तं आयरिस्स अत्थियावणनिमित्तं किइकम्मं करंति. आयरिअ त्वत्तए गाहा, एए-
 णात्तिसंबंधेण वंदणाणंतरं खमावणा. तत्तं सेसगावि जीवा खमावेयत्ता. तत्तं तुरात्तोइयं वा
 दुपत्तिकंत्तं वा हुत्ता, अणात्तोगाइणा कारणेण तत्तं पुणेवि कयसामाइयसुत्तुत्तारणा चरि-

तविसोहणस्थमेव पंचासुस्सासपरिमाणं काजस्सभं करंति. तजं नमुक्कारेण पारित्ता विसुद्ध-
 चारित्तदेशथाणं दंसणविसुद्धिनिमित्तं नामुक्कितणं करंति. लोणरसुज्जोयणरे इत्यादि. तजं दं-
 सणविसुद्धिनिमित्तं पणवीसूसासमाणं काजस्सभं करंति. तजं नमुक्कारेण पारित्ता नाणवि-
 सुद्धिनिमित्तं सुअनाणशुद्धयं पढंति, पुक्करवरदीवहे इत्यादि. तजं सुअनाणविसुद्धिनिमित्तं
 पणवीसूसासमाणं काजस्सभं करंति, तजं नमुक्कारेण पारित्ता सिद्धशुद्धं पढंति, सिद्धाणं बु-
 द्धाणमित्यादि. तजं विहिणा निसीइत्ता मुहपत्तियं पत्तिवैहिता आयरियाणं वंदणं करंति,
 तं च काजण पुणो जक्कुमुआ आयरियात्तिमुहा विणयरद्धयंजविपुत्ता चिद्धंति. जाहे पुवं
 आयरिया शुद्धं पत्तयंति, पत्ता तेवि; अन्नहा अविणजं नवह. ताज य शुद्धज एकस्सिवागाइ
 वद्धंति, आज पयअकराइएहिं वासरेण वा वद्धंतेण तिन्नि न्णिऊण तजं पाजसियं करंति.
 एतदेवाह—“ निहियपत्तसकावमिति ” गृहीत्वा प्रादोषिकं कावं प्रहरं यावत् स्वाध्यायं
 कालिकश्रुतपरावृत्तिरूपं करोति. प्रादोषिकः कालस्सथा तुवयित्तव्यो यथा कालस्समाप्तौ प-
 श्चिमायां रागात्तिव्यंथा संध्यापि स्समाप्यते. उक्तं च—कालो संजाय तहा दोवि स्समप्यंति

जह् समं वेवति. कालस्याशुद्धौ उत्कालिकं श्रुतं धरावर्त्तनीयमिति प्रतीतमेव. ॥ ४२ ॥ अथ
स्वापविधिमाह—

॥ मूलम ॥—कालंमि पक्विकंते । जश् सुषश् तज् गुरुहिं णुजाज ॥ पक्विवेहिय शुवसंथा
—रयं च जच्चारिय सामाश्यं ॥ ४३ ॥ उपायथा—काले प्रादोषिके प्रतिक्रान्ते यदि स साधुः
स्वपिति, तदा गुरुभिरनुज्ञातः प्रत्युपेक्ष्य शुवं संसारकं च जच्चार्यं सामायिकं, यदीति ग्रह-
णाद् दृढसंहननो जितनिद्रश्च स्यात्, स सकलामपि रात्रिं जायथादिति निवेदितं. स्वाप-
विधिश्चायं—जश् रतिं आगया ताहे कालं न गिहंति, निज्जुत्तीज संगहणीज गुणंति, जश्
पुण कालभूमी पक्विवेहिया ताहे कालं गिहंति, जश् सुद्धो करंति सज्जायं, अश् न सुद्धो
न पक्विवेहिया वा वसही, ताहे निज्जुत्तिज गुणंति पढमपोरसिं काज्जण बहुपक्विपुजाए
पोरसीए गुरुसथासं गंतूण ज्णंति “ दृह्यामि खमासमणो जाव वंदामि ” खमासमणा व-
हुपक्विपुजाए पोरिसी अणुजाणह राश्संथारयं, ताहे पढमं काश्या नूमिं वच्चंति, ताहे ज-
रथ संथारगनूमी तरथ वच्चंति. जवहिन्मि उवजंगं करंता पमजंता जवहीए दीरयं जजो-

ङति संभारपट्टयं उत्तरपट्टयं च पश्चिद्धिना द्रोवि एगत्थहाएज उरुमिम तावंति, संभारय-
 भूमिं पमज्जति, संभारयं च अचरंति, उत्तरपट्टं तस्थ य लग्गा मुहपोत्तियाए उवरिद्धं कायं
 पमज्जति, विद्धिद्धं रयहरणेणं कप्पे वामे पासि उवंति, पुणो संभारए चरंता तणंति जिठ-
 जाईणं पुरजं चिठंताणं अणुजाणह पुणो सामादयं तिन्निवारि कड्डिउण सोवई. कथं स्वपि-
 तीत्युच्यते, बाहूपथानेन वामपार्श्वेन कुक्कुटीपादप्रसारेण, यथा कुक्कुटी पूर्वमाकारो पादौ
 प्रसारयति, एवं साधुनापि प्रथममाकारो पादौ प्रसार्यौ, यदा एवं स्थातुं न शक्नोति, तदा
 शुवं प्रमृज्य पादौ स्थापयति, संकोचयंश्चोरुसंदंशके प्रमाज्य संकोचयति, शयानैश्च दौ हस्तौ
 परस्परसंतरे कार्थौ. यदाह—“ द्रो हरथे ज अबाहा नियमा साहुस्स साहुजं ” रजोहरणं
 तु नोच्छीर्षके न वामतश्च मोकठ्यं, किंतु दक्षिणत एव, यन्निशीथसूत्रं—जे भिरक्कु तुयडं।
 रयहरणं सीसपट्टविजाहिं ॥ पुरजं व मग्गजं वा । वामे पासि निसन्नो वा ॥ १ ॥ सो आणा
 अणवरथं । मिस्थत्तविराहणं तहा तुविहं ॥ पावइ जग्गहा तेणं । दाहियपासंमि तं कुजा ॥
 ॥ २ ॥ अनेन राज्ञौ स्वापविधिभणनेनोत्सर्गतः साधूनां दिवा स्वापो निषिद्धः, यदाह—‘ तु-

अदृष्टं कव्यम् न दिवा ' अपवादस्तु मार्गश्लाघादिकारणैः सोऽपि कदम्बते. ॥ ४३ ॥ एवं
स्वापविधिसुक्त्वा अथ विधिशेषमाह—

॥ मूलम् ॥—जायंमि अहुरते । गिन्हइ तो अहुरत्तियं कावं ॥ अइनिहवसएणं । न
साहुणा कहवि जवियवं ॥ ४४ ॥ जयाहया—स्पष्टा, न वरं जरुष्टो विधिरुतः, यदाह—
कावचजकं उक्को—सएण जहज्जत्तियं तु बोधवं ॥ वीयपयंमि दुगंतं । मायाभयविपमुक्के-
णत्ति ॥ १ ॥ ४४ ॥ अथ याममर्यादाविधिमाह—

॥ मूलम् ॥—सवे पढमे जासे । वसहा बीए तहा गुरु तईए ॥ जगंति चरमपहरे ।
सवे एसा हु गणसेरा ॥ ४५ ॥ जयाहया—स्पष्टा, नवरं समर्थी गीतार्थीश्च स्वाध्वो वृषजगः,
एरत्ति एषः, हु अवधारणे गणस्य समुदायस्य मेरा मर्यादा, यत्र च समुदायो न स्वात्तत्र
यथायोग्यं स्वापजागरी कार्या, न चास्य विशेषकाशाः ॥ ४५ ॥ एवमहोरानुष्ठानसुक्त्वाथ
नित्यचिंतामाह—

॥ मूलम् ॥—किं तव चरणं चिंतं । किमहीयं किं कथं कवणकणं ॥ किं वा मे कथ-

सेसं । चिंतद् रतिं दिवं एवं ॥ ४६ ॥ तथात्या—सुवीथा, नवरं अनया चिंतयाऽप्यादमपि
 सेवमानः सादांबनरत्नाद् विराधकः, यदार्थ—कादं आढितिं अद्भुता अहिसं । तत्रोवहाणेसु
 य उज्जमिसं ॥ गणं च नीर्दं बहुस्मारविसं । सादांबसेवी समुवेद मुक्तं ॥ १ ॥ ४६ ॥ इ-
 त्युक्तं सप्रपंचं साधूनां दिनकरयं, अथ कवं वक्तव्यं, तच्च द्विधा, जघन्यत जह्नुष्टतश्च. तत्र
 उत्कृष्टतोऽपि द्विधा, अकर्मणां सकर्मणां च. तत्र सापेक्षं प्रथममुत्कृष्टकवमाह—

॥ मूलम् ॥—इय विहरंतो साहू । आरूढो खगसेढिनिसेणिं ॥ धूअकममा तंमि

भवे । तद्देशं लोअगिमं टाणं ॥४७॥ व्याख्या—अत्र रूपकश्रेणिर्यथा जवति तथा दृश्यते—
 इह रूपकश्रेणिप्रतिपत्ता जलमसंहननोऽविरतप्रमत्ताप्रमत्तानामन्यतमो विशुद्धपरिणामो वि-
 श्रयः, तत्र पूर्वधरोऽप्रमत्तः शुद्धव्यानोपगतोऽप्येतां प्रतिपद्यते. शेषास्वविरतादयो धर्मव्या-
 निन एव, क्षपणकमश्रायं, तद्यथा—प्रथममंतमुहूर्त्सेनानंतानुबंधिनश्चतुरोऽपि क्रोधादीन् शु-
 नपत् रूपयति, तदनंतनाशं च सिध्यात्वे प्रक्षिपति, ततो सिध्यात्वं सहैव तदंशेन रूपक-
 ति, यथा ह्यदारुणो दावानलोऽर्धदग्धेधन एवैधनांतरमासाद्योन्नयमपि निर्दहति, एवमसाव-

पि तीव्रशुभ्रपरिणामत्वात्सावशेषमन्यत्र प्रक्षिप्य कृपयति, ततश्चाश्वैव सम्यगभिधायार्त्वं. इह च यदि ब्रह्मायुः प्रतिपत्तानंतानुबंधिह्वये च विरमति, ततः पश्चात्कदाचिन्मिथ्यात्वोदये पुनरप्यनंतानुबंधिह्वतुष्टये बध्नाति. तस्यावंध्यतकारणत्वात्. क्षीणमिथ्यात्वस्तु तत्र बध्नाति, कारणात्तावात्. तस्मिंश्चानंतानुबंधिह्वतुष्टये क्षीणेऽत्रष्टपरिणाम एव यदि क्षियते, तदा सुखो कर्मेव ब्रजति. एवं दर्शनसप्तकक्षयेऽपि कृते वाच्यं. अष्टपरिणामस्तु यदि क्षियते, तदानामतिव्याजानागतिको ब्रजति, उक्तं च—ब्रह्माज्ज अपक्षिबन्धो । पदमकसायस्कप् जड मरिजा ॥ ती मिथ्यत्तोदयत् । क्षिणिज्जुज्जो न खीणंमि ॥ १ ॥ तस्मि भवत् जाड् दिवं । तथरिणामो य सत्तप् खीणे ॥ उवरयपरिणामो पुण । पचवा नाणामद्गदत् ॥ २ ॥ यदि च ब्रह्मायुरिमां श्रेणिमारजते, तदा दर्शनसप्तकं कृपयित्वा नियमाद्विरमति, ततो यन्नायुर्बहुं तत्रोत्पद्यते, यः पुनरब्रह्मायुः स निःशेषमपि एतां श्रेणिं समापयत्येव. उक्तं च—ब्रह्माज्ज पक्षिबन्धो । नियमा खीणंमि सत्तप् ताड् ॥ इयरो अणुवरत् क्षिप । सयत्वं सेटिं समाणेदं ॥ १ ॥ तस्य चायं क्रमः—

सेसं । चिंतद्र रतिं दिवं एवं ॥ ४६ ॥ व्याख्या—सुबोध्या, नवरं अनया चिंतयाऽपचादमपि
 सेवमानः सादांबनवान्न विराधकः, यदार्थं—काहं अविचिं अद्भुता अहिसं । तवोवहाणेसु
 य उज्जमिससं ॥ गणं च नीदं बहुस्मारविसं । सादांबसेवी समुवेद मुत्कं ॥ १ ॥ ४६ ॥ इ-
 त्युक्तं सप्रपंचं साधूनां दिनकर्यं, अथ कदां वक्तव्यं, तच्च द्विधा, जवन्यत उरुकृष्टतश्च. तन्न
 उरुकृष्टतोऽपि द्विधा, अकर्मणां सकर्मणां च. तन्न सापेक्ष्यं प्रथममुत्कृष्टकृत्तमाह—

॥ मूलम् ॥—इय विहरंतो साह । आरूढो खनगसेदितिसेणिं ॥ धृत्वाकममा तंभि-
 भवे । वहेद वोअग्निमं वाणं ॥ ४७ ॥ व्याख्या—अत्र रूपकश्रेणिर्यथा जवति तथा दृश्यते—
 इह रूपकश्रेणिप्रतिपत्ता जलमसंहननोऽविरतप्रमत्ताप्रमत्तानामन्यतमो विशुद्धपरिणामो वि-
 शेषः, तत्र पूर्वधरोऽप्रमत्तः शुद्धव्यानोपगतोऽप्येतां प्रतिपद्यते, शेषास्त्रविरतादयो धर्मव्या-
 निन एव, क्षपणकमश्चायं, तद्यथा—प्रथममंतर्मुहूर्त्तनानंतानुबंघिनश्चतुरोऽपि क्रोधादीन् यु-
 गपत् रूपयति, तदनंतघातं च मिथ्यारवे प्रक्षिपति, ततो मिथ्यारवं सहैव तदंशेन रूपय-
 ति, यथा ह्यदारुणो दावानवोऽर्धदर्थेधन एवैधनांतरमासाद्योन्नयमपि निर्दहति, एवमंसाव-

अदृष्टं कल्पय न दिवा ' अथवादत्स्व तु मार्गश्रमादिकारणैः सोऽपि कल्पते. ॥ ४३ ॥ एवं
स्वापविधिसुक्त्वा अथ विशिषमाह—

॥ मूलम् ॥—जायंमि अहस्त्रे । गिनहृद तो अहस्त्रिधं कावं ॥ अहनिद्ववस्यणं । न
साहुणा कहवि जवियवं ॥ ४४ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, न वरं जर्कृष्टो विधिरुक्तः, यदाह—
कालचक्रं उक्तो—स्पष्ट जहस्त्रियं तु बोधवं ॥ बीजयंमि दुर्गतं । मायाभयविष्यमुक्ते-
णति ॥ १ ॥ ४४ ॥ अथ याममर्थादाविधिसमाह—

॥ मूलम् ॥—सर्वे पढमे जामे । वसदा थीए तहा गुरु तर्दए ॥ जभंति चरमपहरे ।
सर्वे एसा हुं गणमेरा ॥ ४५ ॥ व्याख्या—स्पष्टा, नवरं समर्था गीतार्थाश्च साधवो ब्रूवन्ताः,
एसति एषः, हु अवधारणे गणस्य समुदायस्य मेरा भर्थादा, यत्र च समुदायो न स्यात्तत्र
यथायोषं स्वापजागरो कार्थौ, न चास्य विधेरक्काशः ॥ ४५ ॥ एवमहोरानुष्ठानसुक्त्वाथ
नित्यचितामाह—

॥ मूलम् ॥—किं तत्र चरणं चिन्तं । किमहीयं किं कथं कवणकलं ॥ किं वा मे कथ-

सेसं । चित्त्वाद् रतिं दिवं एवं ॥ ४६ ॥ उधार्या—सुवीधा, तत्रं अनया चित्तयाऽप्यादमपि
 शिवमानः सात्त्विकत्वान्न विराधकः, यद्दार्ढ्यं—काहं अतिरिति अद्भुता अहिसं । तत्रोवहाणे सु
 य उज्जमिसं ॥ गणं च नीदं बहुस्मारविसं । सात्त्विकसेवी समुवेद मुखं ॥ १ ॥ ४६ ॥ इ-
 त्युक्तं सप्रयत्नं साधूनां दिनकर्यं, अथ फलं वक्तव्यं, तच्च द्विधा, जघन्यत उत्कृष्टतश्च. तत्र
 उत्कृष्टतोऽपि द्विधा, अरुर्षिणां सकर्मिणां च. तत्र सापेक्षं प्रथममुक्तफलमाह—

॥ मूलम् ॥—इय विहरंती साहू । आरुढो स्वयगसेटिनिसेणि ॥ धृञ्कममा संमि
 भवे । लहेद् द्योअगिसं ताणं ॥ ४७ ॥ उधार्या—अत्र रूपकश्रेणिर्यथा जवति तथा दर्शयते—
 इह रूपकश्रेणित्पत्ता उत्तमसंहननोऽविरतप्रमत्ताप्रमत्तानामन्यतमो विशुद्धपरिणामो वि-
 ज्ञेयः, तत्र पूर्वधरोऽप्रमत्तः शुक्लध्यानोपगतोऽप्येतां प्रतिपद्यते. शोषास्त्रविरतादयो धर्मध्या-
 निन एव, क्षपणकमश्चायं, तद्यथा—प्रथममंतर्मुहूर्त्तनान्तानुबन्धिनाश्चतुरोऽपि क्रोधादीन् शु-
 गपत् रूपयति, तदनंतत्राणं च मिथ्यात्वे प्रक्षिपति, ततो मिथ्यात्वं सहैव तदंशेन रूपय-
 ति, यथा ह्यदारुणो दावानलोऽर्धदग्धधन एवैधनांतरमासाद्योजयमपि निर्दहति, एवमसाव-

पि तीव्रशुक्रपरिणामत्वात्सावधौषमन्यत्र प्रक्षिप्य कृपयति, ततश्चाथैव सम्यगभिधायत्वं । इह च यदि ब्रह्मायुः प्रतिपत्तानंतानुबंधिकथे च विरमति, ततः पश्चात्कदाचिन्मिथ्यात्वोदये पुनरप्यनंतानुबंधिचतुष्टये बभ्राति । तस्यावंधप्रतकारणत्वात् । कीणमिथ्यात्वस्तु तन्न बभ्राति, कारणात्तादात् । तस्मिंश्चानंतानुबंधिचतुष्टये कीणेऽब्रह्मपरिणाम एव यदि क्षिपते, तदा शुक्रयोःकमेव ब्रजति । एवं दर्शनसप्तकक्षयेऽपि कुंते वाच्यं । ब्रह्मपरिणामस्तु यदि क्षिपते, तदा नानामतिस्वान्नागतिको ब्रजति, उक्तं च—ब्रह्माज अपक्षिवन्नो । पदमकसायस्कए जह मरिजा ॥ तौ मिथ्यचोदयत् । चिण्णिज शुक्तो न स्त्रीणंमि ॥ १ ॥ तस्मि भवत् जाह् दिवं । तथपरिणामो य सत्तए स्त्रीणे ॥ उवरयपरिणामो पुण । पत्ता नाणामहगहत् ॥ २ ॥ यदि च ब्रह्मायुरिमां श्रेणिमारजते, तदा दर्शनसप्तकं क्षपयित्वा नियमादिरमति, ततो यत्रायुर्ब्रह्म तत्रोत्पद्यते, यः पुनरब्रह्मायुः स निःशेषमपि एतां श्रेणिं समापयत्येव । उक्तं च—ब्रह्माज पक्षिवन्नो । नियमा स्त्रीणंमि सत्तए ताह ॥ इयरो अणुवरत्त क्षिय । सद्यत्वं सेढिं समाणेदं ॥ १ ॥ तस्य चायं क्रमः—

सम्यक्त्वस्य कृपितशेषे स्वल्पेऽतिष्ठमान एव अस्यास्यानप्रत्याख्यानवरणकषाया-
 ष्टकं समयेव कृपयितुमारभते, एतैश्चार्द्धकृपितैरेवान्याः षोडशकर्मप्रकृतीः कृपयति, तद्य-
 था—तरकतिर्यंगानुपूर्व्यौ नरकगतितिर्यंगती एकद्वित्रिचतुरिन्द्रियरूपाश्चतस्रो जातयः आ-
 तपीयोतस्यावरसाधारणसूक्ष्माणि निद्रानिद्राप्रचवाप्रचवाहत्यानर्द्धिरूपास्तिस्रो निद्राश्चेति
 १६. एतत्कृपणोत्तरकावं कषायाष्टस्य यत्तुल्यं तत्कृपयति. ततो नपुंसकवेदं, ततः स्त्रीवेदं, ततो
 हास्यादिषट्कं, ततः पुरुषवेदं खंनत्रयं च कृत्वा खंनद्रयं शुणपत्कृपयति, तृतीयं खंनं तु
 संज्वलनकोधे प्रक्षिपति, पुरुषे प्रतिपत्तरि अयं क्रमो बोधव्यो, नपुंसकादौ तु प्रतिपत्तरि-
 उदितवेदस्य पश्चात्कृपणं, अनुदितवेदद्रयस्य तु मध्येऽधमवेदस्य प्रथममितरस्य तु तदनंतरं
 कृपो वाच्यः, ततः क्रोधादींश्चतुरः संज्वलनान् प्रत्येकमंतर्मुहूर्तकालेन कृपयति, कृपणं कै-
 षां खंनत्रयादिक्रमेण पुरुषवेदवाच्यं, यदाह—सवत्थ सावसेसे मग्निगद्वौ जगद्गुरिद्वेति
 क्रोधसत्कं च तृतीयखंनं माने प्रक्षिपति, मानसत्कं मायायां, मायासत्कं च बोधे, कृपण-
 कालश्च प्रत्येकं सर्वान्तर्मुहूर्तमानोऽनंततरः, दोषतृतीयखंनं तु संख्येयानि खंनानि कृत्वा

पि तीव्रशुभपरिणामत्वात्सावधौषमन्यत्र प्रक्षिप्य कृपयति, ततश्चाथैव सम्यग्निश्चारात्वं. इह च यदि बक्राशुः प्रतिपत्तानंतानुबंधिकथे च विरमति, ततः पश्चात्कदाचिन्मिथ्यात्वोदथे पुनरप्यनंतानुबंधिचतुष्टये बध्नाति. तस्यावंध्यतकारणत्वात्. कीणमिथ्यात्वस्तु तन्न बध्नाति, कारणान्नावात्. तस्मिंश्चानंतानुबंधिचतुष्टये कीणेऽब्रष्टपरिणाम एव यदि क्षिपते, तदा सुखोक्तमेव व्रजति. एवं दर्शनसप्तककथेऽपि कृते वाच्यं. अब्रष्टपरिणामस्तु यदि क्षिपते, तदानामतित्वाद्दानागतिको जवति, उक्तं च—बक्राज्ज अपक्षिवन्नो । पदमकसायस्कए जइ मरिजा ॥ तो मिस्थतोदथर् । चिणिज्ज जुज्जो न खीणंमि ॥ १ ॥ तस्मि भवर् जाइ दिवं । तत्परिणामो थ सत्तए खीणे ॥ उवरपपरिणामो पुण । प्चत्ता नाणामइगइर् ॥ २ ॥ यदि च बक्राशुरिमां श्रेणिसारजते, तदा दर्शनसप्तकं कृपयित्वा निश्चमादिरमति, ततो भजाशुर्बहुं तन्नोत्पद्यते, यः पुनरबक्राशुः स निःशेषमपि एतां श्रेणिं समापयत्येव. उक्तं च—बक्राज्ज पक्षिवन्नो । नियसा खीणंमि सत्तए ताइ ॥ इथरो अणुवरज च्चिय । सयर्दा सेडिं समाणेइ ॥ १ ॥ तस्य चाग्रं क्रमः—

सम्यक्त्वस्य क्वपितदोषे स्वदोषेऽवतिष्ठमान एव अप्रत्याख्यानप्रत्याख्यनावरणकषाय-
 लुपं सममेव क्वपयितुमारभते, एतैश्चाङ्कितैरेवान्याः षोडशकर्मप्रकृतीः क्वपयति, तथा-
 या—नरकतिर्यगानुपूर्व्यां नरकगतितिर्यगती एकद्वित्रिचतुरिन्द्रियरूपाश्चतस्रो जातयः आ-
 तपोद्योतस्यावरसाधारणसूदमाणि निद्रानिद्राप्रचलाप्रचलास्थानङ्किरूपास्त्रिस्रो निद्राश्चेति
 १६. एतत्कृपणोत्तरकालं कषायाष्टस्य यत्नेषं तरकंपयति. ततो नपुंसकवेदं, ततः स्त्रीवेदं, ततो
 हास्यादिषट्कं, ततः पुरुषवेदं खंनयं च कृत्वा खंनयं शुभपरकंपयति, तृतीयं खंनं तु
 संज्वलनकोशे प्रक्षिपति, पुरुषे प्रतिपत्तरि अयं क्रमो बोधव्यो, नपुंसकादौ तु प्रतिपत्तरि
 नदितवेदस्य पश्चात्कृपणं, अनुदितवेदद्वयस्य तु मध्येऽधमवेदस्य प्रथमक्षितरस्य तु तदनंतरं
 क्वयो बाह्यः, ततः क्रोधादींश्चतुरः संज्वलनान् प्रत्येकभंतर्मुहूर्तकालेन क्वपयति, कृपणं चै-
 षां खंनयान्दिक्रमेण पुरुषवेदवाह्यं, यदाह—सत्त्वस्य सावसेसे मग्निदले बगद् गुरिद्वेति
 क्रोधसत्कं च तृतीयखंनं माने प्रक्षिपति, मालसत्कं मायायां, मायासत्कं च बोधे, कृपण-
 कालश्च प्रत्येकं सर्वज्ञांतर्मुहूर्तमानोऽनंतवराः, स्त्रीचतृतीयखंनं तु संख्येयानि खंनानि कृत्वा

पृथक् पृथक् कालनेदेन कृपयति, एषामपि संख्याततमं चरमखंरुमसंख्येयानि खंरानि करोति. तान्यपि समये समये एकैकं कृपयन्नंतमुहूर्त्तेन सर्वाण्यपि कृपयति. इह च दर्शनसर्के कीणे निवृत्तिबादर उच्यते, न पुनस्तत्र किंचित्कृपयति, तत ऊर्ध्वं त्वनिवृत्तिबादरो यावत्संख्याततमं खोत्रखंडं, तत ऊर्ध्वमसंख्येयानि तत्खंरानि कृपयन् सूक्ष्मसंपरायोऽचिधीयते, यावच्चरमखोत्रांशकृपः, तत ऊर्ध्वं कीणमोहो जयति, सर्वापि चैयं श्रेणिर्मेहतान्तमुहूर्त्तेन समर्थते, स्थापना यथा—

ततः कीणमोहवक्षस्थः कालस्यांतमुहूर्त्तमानस्य योऽसौ द्विचरमसमयस्तत्र निद्रां प्रचंदां कृपयति, चरमसमये तु पंचविधं ज्ञानावरणं चक्षुरचक्षुरधिकेवलदर्शनावरणवतुष्टयं पंचविधमंतरायं च कृपयित्वा सकलमूर्त्तामूर्त्तद्रव्यपर्यायप्रकाशकं केवलज्ञानमामोति, ततश्च जघन्यतोन्तर्मुहूर्त्तमुत्कृष्टतो देशानां पूर्वकोटीं विहस्य मुक्तिं विद्यासुरसौ प्रथममवर्जीकरणं गच्छति. आवर्ज्यतेऽन्निमुखीक्रियते मोक्षोऽनेनेत्यावर्ज्यः, शुभमनोवाक्कायव्यापारविशेषः “ एतस्य तस्य कारणं ” इति चिन्प्रत्यये आवर्जीकरणं, अन्ये त्रिवदं “ आउत्सिसयकरणं ”

इत्याहुः. ततश्च यदि स जगवान् स्वमायुर्वेदनीयादिकर्मन्निः सह प्रदेशतः स्थितितश्च समं वेत्ति, तदा आवर्जीकरणानंतरमेव योगनिरोधमारभते. यदि पुनरायुषो वेदनीयाद्यं कर्मधिकं पश्यति, तदा तत्समीकरणाय समुद्घातं करोति. तस्य चायं क्रमः—प्रथमसमये स्वदेहविक्रमवाहद्वयमायामतस्तूष्णधीलोकान्तगामिनं जीवप्रदेशान् देहान् निर्वास्य केवलज्ञानान्तोगतो ध्यानवलेन दंडं करोति, द्वितीयसमये तु तमेव दंडं पूर्वापरदिग्मध्ये वित्तत्यतिर्यङ्लोकान्तगामि कपाटमिव कपाटं करोति. तृतीयसमये तु तमेव कपाटं दक्षिणोत्तरदिग्द्वयप्रसाराणातिर्यङ्लोकान्तगामिनमेव मंथानमिव मंथानं करोति. एवं च लोकस्य प्रायो बहुपूरितं जवति, मंथानराणि त्वपूरितानि जीवप्रदेशानां विश्लेषिगमनात्नावादिति. चतुर्थसमये तान्यपि सह लोकनिष्कुरैः पूरयति, तथा च सर्वोऽपि लोकः पूरितो जवति. एवं पूरणक्रमेण चतुर्भिः समर्थैर्मंथानरमंथकपाटदंदानपि संहृत्य देहस्य एव जवति. समुद्घाते च मनोवाभ्योगो न व्यापारयति प्रयोजनात्नावात्, काययोगं पुनरोदारिकौदारिकसिश्चकामैरणरूपं शुनक्ति. न शेषं. उक्तं च—यस्य पुनः केवलिनः । कर्म जवत्यायुषोऽतिरिक्ततरं ॥

समुद्घातं भगवानथ गडति तत्समीकर्तुं ॥ १ ॥ दंभं प्रथमे समये । कपाटमथ चोत्तरे त-
 था समये ॥ मंथानमथ तृतीये । लोकव्यापी चतुर्थे तु ॥ २ ॥ संहरति पंचमे त्वं-तराणि
 मंथानमथ पुनः षष्ठे ॥ सप्तमे तु कपाटं । संहरति ततोऽष्टमे दंडं ॥ ३ ॥ औदारिकप्रयो-
 का । प्रथमाष्टमसमयोरसाविष्टः ॥ मिश्रोदारिकयोक्ता । सप्तमषष्टितीयेषु ॥ ४ ॥ कार्मेण-
 शरीरयोगे । चतुर्थके पंचमे तृतीये च ॥ समयत्रयेऽपि तस्मिन् । ज्वलनाहारको नियमात्
 ॥ ५ ॥ एवमष्टसामयिकं समुद्घातं कृत्वा निवृत्तः सन् योगत्रयमपि युनक्ति, यतः स जग-
 वानद्याप्यंतमुद्घातविमोक्तः, ततस्तस्मिन् कावे यद्यनुत्तरसुरादिना मनसा पृच्छ्यते, तर्हि
 तद्वाकरणाथ मनःपुजलान् गृहीत्वा मनोयोगं युनक्ति. एवं मनुष्यादिना पृष्टो वागयोगमपि,
 काययोगं पुनर्युजानः स आगतेऽन्वेत्तिष्टेन्निधीदेत्, प्रातिहारिकं पीठफलकाद्यं प्रत्यर्पयेत्.
 तदेवमंतमुद्घातं यथायोगं योगत्रयमपि व्यापार्य, ततो वेद्यतीतं परमनिर्जराहेतुध्यानं प्र-
 तिपत्सुरवच्चं योगनिरोधाय उपक्रमते, योगे सति यथोक्तध्यानस्यासंभवात्. योगनिरोधं च
 कुर्वन् प्रथमं पर्याससंक्षिपंचेन्द्रियस्य प्रथमसमये यावान् मनोद्भवध्यापारस्तस्माद्संख्येयशु-

एहीनं मनोयोगं प्रतिसमयं रंधानोऽसंख्यैः समयैस्तमपि सामस्त्वेन रूणक्रि. ततो ष्टीं द्विष-
 स्य पर्याप्तस्य जघन्ययोगिनः सत्काह्यायोगाद्संख्यगुणहीनं वागयोगं समये समये रंधानोऽ-
 संख्यैः समयैस्तमपि साकद्वयेन रूणक्रि. ततः सूक्ष्मस्य पनकजीवस्य प्रथमसमयोत्पन्नस्य यः
 काययोगः, तस्माद्संख्यगुणहीनं काययोगं समये समये रंधन्नसंख्यैः समयैस्तमपि सर्वं रू-
 णक्रि. तदा च सूक्ष्मक्रियमप्रतिपातिध्यानमारोहति, तस्सामर्थ्याच्च वदनोद्गादिविवरपूरणेन
 संकुचितदेहत्रिजागवर्तिप्रदेशो भवति. एवमयोगतात्रिमुखो ब्रूत्वा नातिदुतं नातिदंबितं
 हृत्पंचाक्षरोजिरणमात्रेण कालेन विशिष्टां चांतर्मुहूर्तिकी सर्वसंवररूपां शैलेशीं प्रतिपद्यते,
 तदानीं च द्यवहिनक्रियमप्रतिपातिध्यानं ध्यायति. तस्यां शैलेश्यद्वायां वर्तमानः प्रतिसम-
 यमसंख्येयान् कर्मस्कंधान् विपाकतः प्रदेशतो वा वेदनेन कृपयन् चरमसमये वेदनीयमायु-
 न्निमगोत्रमित्येताश्चतुरः कर्मांशान् कृपयित्वा ततोऽनंतरसमये औदारिकर्तैजसकर्मण्यशरीरा-
 णि सर्वथा त्यक्त्वा तस्मिन्नेव समये कोशबंधविमुक्तैरंफलमिव स जगवान् कर्मबंधविमुक्तो-
 ऽविग्रहगत्या समयान्तरप्रदेशान्तरास्पर्शनेन कृजुश्रेणिं प्रपन्नः साकारोपयुक्त ऊर्ध्वलोकांतमु-

येति. न हि लोकाप्रप्राप्तिमात्रेणैव सर्वज्ञविरतेः सम्यक् फलं मन्यन्ते, संततसुखानुत्तवार्थमेव
तेषां प्रवृत्तेरित्याह—

॥ मूलम् ॥—जन्मजरमरणआयव—भयवांहिविचिञ्जिडं ठिडं तरथ ॥ सोऽणंतना-
णदंसण—विरडं सुहमणुवहइ निचं ॥ ४८ ॥ व्याख्या—स साधुस्तत्र लोकाधि स्थितः सन्
नित्यं सर्वकालं सुखं परमाह्लादककृणं अनुत्तवति स्वयं वेदयति. कुतस्तत्र आश्रतसुखानुत्तव
इति विशेषणकारेण हेतुमाह—जन्मेत्यादि, जन्म नूतनदेहप्राप्तिः, जरा वयोहानिः, मरणं
प्राणत्यागः, आपदो वधबंधरोगाद्याः, त्रयं इहल्लोकादि, व्याधयो रोगास्तैर्विवाजितः. ननु ज-
न्माद्यत्रावे उपलसककल्पोऽयं त्रविष्यतीत्याह—अनंतानि स्वावारककर्मक्यादप्रतिपाती नि
ज्ञानदर्शनवीर्याणि यस्य सोऽनंतज्ञानदर्शनवीर्यः. ततो जन्मादिदुःखरहितत्वादनंतज्ञाना-
दिमयत्वाच्च स सिद्धिपदं प्राप्तः केवलजीवस्वत्तावजं परमानंदनिःस्पंदरूपं संसारीचिर्जीवैः
स्वप्नेऽप्यननुभूतं शाश्वतं सुखं शुकते इत्यर्थः. तदेवमुक्तमकर्मापेक्षमुक्तफलं ॥ ४८ ॥ अथ
सकर्मापेक्षं तदाह—

॥ मूलम् ॥—उठेणं मुणी जं खिवइ । कम्मणा तितिएण सेसेण ॥ होइ लवसत्तमा वा । जहन्नज्ज जाइ सोहम्मं ॥ ४९ ॥ व्याख्या—वा इत्युक्तुफलस्यैव पदांतरसूचनार्थः, षष्ठेनो-
पवासद्वयेन मुनिनिर्धयो यत्कर्म क्षिपति निर्जरयति, तावन्मात्रेण कर्मणा शेषेणायुषः समा-
सत्त्वादिर्जाणिं स साधुर्लवससमसुरो जवति. पूर्वजवे सिद्धिगमनयोग्यविशुद्धाध्यवसाय-
दानपि ससयत्रमुष्टिलवनमात्रेण कालेन न्यूनायुक्ततया सिद्ध्यगमनाद्योऽनुत्तरविमानेषूपपद्यते,

स देवः समयत्राषया लवससम उच्यते. तथा च श्रीविवाहप्रज्ञप्तिः—
अस्थि णं जंते लवसत्तमा देवा हंता अस्थि, से केणठेणं जंते एवं बुच्चइ लवसत्तमा देवा ?
गोयमा ! से जहानामए केइ पुरिसे तरुणे जावनिजणसिपोवगए सादीण वा, वीहीण वा,
जाव जवाण वा, पक्काणं परियायाणं हरियाणं तिरुकेणं नवपज्जएणं असिपएणं पदिसाह-
रिय साहरिय जावइणामेव त्तिकइइ सत्तलवे लविज्जाजोइणं गोयमा ! तेसिंणं देवाणं एव-
इयं कालं आउअं पहुएपंते तेणं ते देवा तेणं एव जवगहणेणं सिज्जंता जाव अंतं करंता,
से तेणइएणं गोयमा ! एवं बुच्चइ लवसत्तमा देवा. अणुत्तरोववाइआणं जंते देवा केवइएणं क-

स्मावसेसेणं अणुत्तरोववाद्दश्च देवत्ताए उववत्सा। गोयमा ! जावइयं लठत्तिए समणे नि-
 ग्गंशे कम्मं निज्जारेद, एवइणं कस्मावसेसेणं अणुत्तरोववाद्दयदेवत्ताए उववत्सा। तदेवमुत्क-
 एतोऽकर्मणः सकर्मणश्च चारित्रफलमुक्त्वाथ जवन्यतस्तदाह—“ जहन्नज्ज ” इत्यादि. ज-
 वन्यतः साधुस्तादाह्मनःसंहननादिवलहीनोऽपि यथाशक्ति पूर्वोक्तक्रियानिरतः सौधर्मं क-
 द्यं याति. यदाह—अविराहियसामन्नस्स । साहुणो सावगस्स य जहत्सो ॥ सोहम्मो जव-
 वाज्ज । भण्णिज्ज तिव्लुक्कदंसीहिं ॥ १ ॥ तदेवमुक्तं फलद्वारं, तन्नणने च समर्थिता सर्वापि
 सर्वविरतिवक्तव्यता। तत्तत्संपदकंपसश्चपरमज्योतिःसमुन्मीलन—ध्वस्ताज्ञानतमोन्नरः सुरनर-
 श्रेणीन्निरज्यर्चितः ॥ कब्ब्याणप्रत्तवः प्रभावत्तवनं धार्यः सुधीत्तिर्मनो—संजूषासु सुखं तनोत्तु
 कृतिनां चारित्रचिंतामणिः ॥ १ ॥ क्रोधः स्फूर्जद्विरोधो निकृतिरुपचिता सावधानोऽभिमनो
 । लोचः क्रोत्रस्य मूलं रतिररतिकरी दुर्व्यपोहश्च मोहः ॥ जातोन्मादः प्रमादः कुसुमशरशरा
 दुर्निवारा जगत्यां । तावद्यावन्महौजा भजति रणञ्चवं नैष चारित्रयोधः ॥ २ ॥ इति श्रीश्र-
 चलगुहाधिराजश्रीमहेन्द्रप्रत्तसुरिशिष्यश्रीजयशेखरसूरिविरचितयां स्वोपज्ञोपदेशचिंतामणि-

टीकायां चतुर्थः सर्वविरत्यधिकारः समाप्तः ॥

अथाशेषं पूर्वोक्तमर्थमुपसंहरन्नाह—

॥ मूलम् ॥—इह दुह्वहसामग्नी-पूर्वा विरई मए दुहात्रिहिथा ॥ जं आथणिय भ-
विथा । नए जिएधम्मे पयइति ॥ ५० ॥ व्याख्या—इत्युक्तप्रकारेण दुर्वत्रसामग्नीपूर्वा मया
देशतः सर्वतश्चेति द्विधा विरतिरत्रिहिता. तत्र द्वितीयेऽधिकारे सामग्नीदुर्वभता, तृतीये
देशविरतिः, चतुर्थे सर्वविरतिश्च, यां विरतिमाकर्ण्य नव्या आसन्नसिद्धिका ननु निश्चितं
जिनधर्मे प्रथमाधिकारव्याख्याते प्रवर्तते, ज्ञानश्रद्धानावरणैरुच्यन्ते, तेन चतुर्णामप्यधिका-
राणां परामर्शः कृतः. ॥ ५० ॥ इदानीं जिनधर्मप्रवृत्तानां विशेषस्थैर्यापादनार्थमाह—

॥ मूलम् ॥—अप्यस्थियं सुहं एइ । जाइ अनिसेहियं डुहं तेसिं ॥ जेसिं जिणोवइठेसु ।
होइ अस्थेसु अणुराउ ॥ ५१ ॥ व्याख्या—उत्तानार्था, नन्वेवं सकलसुखानां सुवन्नेऽप्युपाये
किमद्यापि विश्वव्यापि संतापमनुन्नवंति जंतव इत्याह—

॥ मूलम् ॥—जे संसारपरित्ता । गुरुसु नत्ता गुणेसु आउत्ता ॥ तेसिं चिय जिणवुत्तं ।

तत्तं परिणमद् चित्तंसि ॥ ५१ ॥ व्याख्या—ये जीवा एवंविधा जवंति, कीदृशा द्रव्याद्—
 परीतः तथा जठ्यत्वपरिपाकवशात्स्वदपीभूतः संसारो येषां ते परीतसंसारः, कांतस्य पर-
 तो निपातः प्राकृतत्वात्. तथा गुरुषु धर्मोपदेष्टृषु जका विनीताः, तथा गुणेषु क्रांतिमार्द-
 वार्जवादिषु आशुका आहताः, तेषामेव चित्ते जिनोक्तं तत्त्वं उपदेशरहस्यं परिणमति स्थि-
 शीजवति. ॥ ५१ ॥ अथ व्यतिरेकमाह—

॥ मूलम् ॥—जे उण चरणे अलसा । कम्मग्रसा पवयणे अपतरसा ॥ तेसिं ऊसरवु-
 णिव । निफला होइ जिणवाणी ॥ ५३ ॥ व्याख्या—जिनानां जगवतां वाणी तेषु श्रोतृषु
 ऊषरक्षेत्रेषु वृष्टिरिव निःफला जवति. तेषु केचित्स्याह—“ जे जणेश्यादि ” पुनः शब्दः प्र-
 वंरयो व्यतिरेकज्ञापनार्थः. ये चरणे साधुश्राद्धक्रियायामलसाः प्रमादिनः, तथा कर्मणां प्रस्ता-
 वादशुचानां मिथ्यावाद्धानादीनां वशा आयत्ताः. अत एव प्रवचने द्वादशांगिरूपे पीयूष-
 रसप्रायेऽपि अप्रासरसा अलब्धत्वाद्वा, यो हि यत्रालब्धत्वाद्ः स स्वाहुन्यपि तत्र वस्तु-
 नि न रज्यते, इति प्रतीतमेव. ॥ ५४ ॥ यत एवं ततः—

॥ मूलम् ॥—निश्चमिमे जवप्सा । सुपुरिसपरिसाह चिश्च धरणिजा ॥ मा निवडंतु
 कुपसे ॥ कयावि दुळंब सोवीरे ॥ ५५ ॥ व्याख्या—इमे प्राणुका जपदेशा विनयविवेकवैरा-
 ग्यादिगुणशामानिरामतया सुदु बोभनाः पुरुषाः सुपुरुषाः, तेषां परिषद् घटा तस्या एव धर-
 रणीयाः संग्रहणोचिताः. सा कदापि सौवीरे दुग्धमिव कुपात्रे तित्तिणिकरवादिदोषदुष्टे निपतं-
 तु. यथा हि स्निग्धमधुरमपि दुग्धं सौवीरे कांजिके पतितमात्रमेव स्निग्धत्वमधुरत्वादिस्व-
 स्वरूपापाञ्चश्यति, दधिघृताद्युत्तरकरणस्य चायोग्यीन्नवति, तथा सरसा अपि गुरुपदेशाः कु-
 पात्रे निपतितमात्रा एवास्मरणादिना विनश्यंति, सम्यक्त्वदेशविरत्यादिस्वकार्यस्यायोग्यी-
 न्वंति. यदाह—आमे घडे निहिसं । जहा जलं तं वरुं विणासेइ ॥ इय सिळंतरहस्सं ।
 अप्पाहारं विणासेइ ॥ १ ॥ ततोऽमी सुपुरुषपरिषद्वैव धार्याः, यथा न जत्रंते कदाच्चिदपि
 दुर्जनसंकटमिति गाथार्थः. ॥ ५५ ॥ अथ सहृदयहृदयं प्रासानामेषां फलातिशयमन्वित्वस्यं-
 न्निदमाह—

॥ मूलम् ॥—एसा जवप्सादी । सादीवं विबुह हिपयठाणिसु ॥ सुह भावसन्नित्तिसिता ।

फलेन मण्वंथियफलेण ॥ ५६ ॥ व्याख्या—एषा प्राग्निर्दिष्टा उपदेशाली उपदेशश्रेणिरुज्ज्व-
 लत्वान्मंगदयत्वाच्च शास्त्रिरिव विबुधानां विदुषां हृदयान्थेव सुसंवृतत्वादिस्त्वारहेतुत्वाच्च
 स्थानानि केदारयू मयस्तेषु निहिता, ततः शुभो नावो मनःपरिणामः, स एव निर्मलत्वात्
 सखित्वं तेन सिका सती मनोवांथितफलेन ऐहिकपारथिकसुखप्राप्तिवक्षणेन फलतु. शास्त्रि-
 हिं केदारेषूसो जलेन सिकः कर्षुकमनोवांथितेन फलेन फलतीत्युपमार्थः सुबोधः ॥५६॥ अथ
 प्रकरणकारो ग्रंथंतरेण निजास्त्रिधानमन्निदधानः स्वस्य गुंफश्रमस्याफवतादीषं परिहरन्नाह-
 ॥ मूलम् ॥—कुंजरनयरविसेसा—हवसरसपसूणवरिसमज्जाए ॥ सरिसरकरनामेणुं ।
 रइयमिधं सपरबोहृडा ॥ ५७ ॥ व्याख्या—कुंजर नयर विसेस आहव सरस पसूण वरिस
 इत्येते शब्दाः प्राकृतरूपा एव समश्रेण्या उत्तरार्थेण संस्थाप्यंते, ततश्च एषां ये सध्ववर्णा
 जवंति, तत्सदृशाकरं प्राकृतजाषया नाम यस्य, तेन रचितं गुंफितमिदं प्रकरणं, किमर्थं?
 स्वपरबोधार्थं, स्व आत्मा, परे स्वव्यतिरिक्ताः साधुश्रावकास्तेषां बोधः स्वस्वाचारकौशलं,
 तदर्थं. ॥ ५७ ॥ अथास्य सुवर्णार्थसंबंधबंधुरस्य निरस्तसमस्तदौर्गत्यकदेशस्य परमनिधानदे-

इयस्य उपदेशचिंतामणिप्रकरणस्यायतौ स्थिरावस्थायित्वमादांसुरिदमाह—

॥ मूढम् ॥—जाव सिरिवीरतिश्रं । ताव इमा पंक्रियाण ह्रिययंमि ॥ तह रथणा रथ-
णावलि—सरिसा सिरिसाहृणो होज ॥ ५८ ॥ इयारथा—यावदिह श्रीवीरस्य वर्धमानस्वामि-
नः श्रेयःश्रेणिविश्राणनसमर्थं तीर्थं शासनं विजयते, तावदियं मम रचना धर्माधिकारक्रमो-
पन्यासरूपा पंक्रितानां धीमतां हृदयैतःकरणे स्थिता सती श्रियो वांछिताः संपदः साध्यंते-
ऽनयेति श्रीसाधनी संपत्संपादयित्री जवतु. कथंभूता रचना ? सुसंहतत्वेन सदृशुणत्वेन नि-
र्मेदत्वेन च रत्नावलीसदृशी. रत्नावली हि हृदये वदसि धृता श्रियं सौजाभयज्ञोत्तां साधय-
तीति. ॥ ५८ ॥

अथ ग्रंथकारप्रशस्तिः—वंशे वीरविजोरभूदिति वहन् वीरत्वमत्यूर्जितं । मिथ्यात्वादि-
विपक्ववारणविधौ धर्मोद्यमे चोत्तमे ॥ जातः पूर्वभिह्यार्थरक्षितगुरुश्वकेश्वरीदेवतां । साक्षात्कु-
ल्य तपोन्निरंचवदगणं विस्तारयन् भूतले ॥ १ ॥ मौलिं धुनातिस्म विदोक्थ यस्य । निःसंग-
तां विस्मितचित्तहृत्तिः ॥ श्रीसिद्धराजः स्वसमाजमध्ये । सोऽभूत्ततः श्रीजयसिंहसूरिः ॥ २ ॥

तत्पटपंकेरुहराजहंसः । सदा सदाचारकृतप्रशंसः ॥ गुरुनिरस्तान्यमतप्रयोषः । श्रीधर्मघोषः
 स्वगणं पुणेष ॥ ३ ॥ येनाज्ञानतमोद्वयावय किरणैर्दूरगतभावक-स्वांतांनोरुहतश्चतुर्भिरधि-
 काशीतिः सुबद्धा अपि ॥ रोदंबा इव दूरिताः प्रथमकालोकेऽप्यहो संशयाः । श्रीमानेष
 महेंद्रसिंहसुगुरुत्रैजे ततो ज्ञानुवत् ॥ ४ ॥ सिंहप्रज्ञो गुरुश्च प्रथितस्ततोऽपि । रेजे जगत्-
 जितसिंहगुरुर्गुणाढिधः ॥ पापद्विपक्षणसिंहसमानशक्ति-द्वैवेन्द्रसिंहगुरुश्चदुदयाय तस्मात्
 ॥ ५ ॥ ज्ञावारिनिष्कृतपतपःकरवालयशाली । धर्मप्रज्ञः सुगुरराज इतो रराज ॥ पीयूषबिंदुसह-
 शाकरवाचिबलासः । श्रीसूरिसिंहतिबकश्च ततः प्रतीतः ॥ ६ ॥ तत्पट्टनंदनवन-कल्पद्रुम-
 समश्रियः ॥ जयंति सांप्रतं श्रीम-न्महेन्द्रप्रज्ञसूरयः ॥ ७ ॥ यत्पाणिमाहुः कृतिनः श्रियश्च
 । गिरश्च मैत्री घटनैकतीर्थं ॥ संपर्कतस्तस्य जनो विनीतः । श्रीमांश्च धीमांश्च किमन्यथा
 स्यात् ॥ ८ ॥ येषां कीर्तिचरे चरेण धवलीकर्तुं जगत्प्रोचते । नाञ्जूरकोऽपि स यो ददाति त-
 मसखस्तस्य शश्वरपदं ॥ ज्ञाशास्य च तस्य निर्जितचरैर्दुर्वादिबुद्धैः स्फुरत्-कारुण्यैरिव वास-
 भूमिरचला रवीके सुखेऽदीप्रत ॥ ९ ॥ तेषां शिष्याः श्रीम-न्मुनिशेखरसूरयो नयो पेताः ॥

श्रीजयशेखरसूरिः । श्रीसूरिर्मैरुतुंगश्च ॥ १७ ॥ एतेषु द्विष्यः खलु मध्यमोऽहं । मोहं कु-
 बोधप्रज्ञवं विहाय ॥ गुरुपदेशादुपदेशचित्तान्मणिश्रुतं सूत्रतया व्यगुंक्तं ॥ ११ ॥ व्यथां च
 तस्य स्वयमव्यथीकां । टीकां कथासारविलारहृथां ॥ दंतायुधांजोनिधिचंद्रसंख्ये (१४३६) ।
 वर्षे पुरे श्रीनृसमुद्रनाम्नि ॥ १२ ॥ अनुज्ञश्च सतीर्थश्चास्माकं टीकामिमां मुदा ॥ विद्वेष-
 प्रथमादर्शे । मानतुंगगणिर्गुणी ॥ १३ ॥ प्रत्यक्षं निरूप्यास्यां । प्रथमानं विनिश्चितं ॥ सह-
 स्ना द्वादश श्लोकाश्चतुःषष्ट्यधिकानि दत्ति ॥ १४ ॥ कावोऽसौ कविरुक्तदः किल पदुप्रज्ञो-
 ङ्कितोऽयं जनः । श्रेयःकार्यमवार्थविघ्नविवशं विद्वत्सना दुर्दाना ॥ एवं सत्यपि सिद्ध्यतिस्म-
 यदयं गुंफप्रयासो मम । श्रीमद्देवगुरुप्रसादमहिमा मन्ये तदत्यद्भुतः ॥ १५ ॥ वक्तुः कोऽपि
 विशेष एष महिमा जैनागमस्योक्तयः । श्रूयंते बहुशः श्रुता अपि जनैरुत्कैरपूर्वा इव ॥ गो-
 धूमाः खलु ते तदेव च घृतं सैवेह खंकावली । संस्कर्तुः कलयथाश्रतोऽतिनवतां किंत्वन्न भवे-
 रसः ॥ १६ ॥ अपार्थसुत्सूत्रमपप्रयोगं । मया यदासूत्रितमत्र किंचित् ॥ परोपकारैकरसैरखि-
 तैस्सहोपमेवाशु बुधैः प्रसद्य ॥ १७ ॥ जन्मीजनीजचूबः प्रवरजखलुवत्कंठिकः स्वर्णकांति-

ननिारलोपमानोरुगणकटिगुणः प्रोद्धसत्कंदरास्यः ॥ यावन्मेरुः कुमारो वसति वसुमतीमातु-
 रंके सतीयं । तावद्दृष्टिः शुभ्रेयं जगति विजयतां वाच्यमाना मुनीन्द्रैः ॥ १७ ॥ इति श्री-
 मदंचलनगढाधीश्वरमहाकविश्रीजयशेखरसूरिदिरचितयां श्रीमडुपदेशचिंतामणिटीकायां च-
 तुर्योऽागः समाप्तः ॥ तत्समाप्तौ च समाप्तोऽयं ग्रंथो गुरुश्रीमचारित्रविजयसुप्रसादात् ॥
 आ महान् ग्रंथ तापी प्रसिद्ध करवामादे तेनी लखेली प्रति आदिक मेळवी आपवा-
 मां वर्तमानकाले विचरता, तथा श्रीमदंचलनगढनो उद्योत करनारा त्यागी वैराग्यवान् म-
 हासंवेगी मुनिमहाराज श्रीगौतमसागरजी महाराज तथा तेमना प्रशिष्य श्रीधर्मसागरजी
 महाराजे वणी सहाय आपेली ठे, अने तेथी तेमनी सहायथी स्वपरना श्रेयमादे आ ग्रंथ
 श्रीजासनगरनिवासी पंक्ति श्रावक हीराबाब हंसराजे पोताना श्री जैनचारकरोदय ताप-
 खानामां तापी प्रसिद्ध कर्यो ठे. ॥ श्रीरस्तु ॥

॥ इति श्रीउपदेशाचिंतामणिः समाप्ता ॥

